

T. C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
DİN SOSYOLOJİSİ BİLİM DALI

**FEDERAL ALMANYA CUMHURİYETİ'NDE
DİNİ DANIŞMANLIK:
TEORİ - EĞİTİM - UYGULAMA**

Doktora Tezi

ZUHÂL AĞILKAYA ŞAHİN

İSTANBUL, 2014

T. C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
DİN SOSYOLOJİSİ BİLİM DALI

**FEDERAL ALMANYA CUMHURİYETİ'NDE
DİNİ DANIŞMANLIK:
TEORİ - EĞİTİM - UYGULAMA**

Doktora Tezi

ZUHÂL AĞILKAYA ŞAHİN

Danışman: Prof. Dr. Ali KÖSE

İSTANBUL, 2014

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

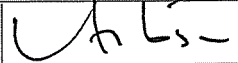
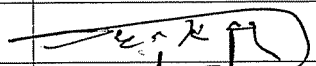

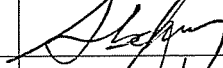
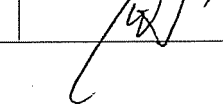
TEZ ONAY BELGESİ

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ Anabilim Dalı DİN SOSYOLOJİSİ Bilim Dalı
DOKTORA öğrencisi ZUHAL AĞILKAYA ŞAHİN'nın FEDERAL ALMANYA
CUMHURİYETİNDE DİNİ DANIŞMANLIK : TEORİ-EGİTİM-UYGULAMA adlı tez,
çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 01.07.2014 tarih ve 2014-24/25 sayılı kararıyla
oluşturulan jüri tarafından oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi 18 / 07 / 2014

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

	Öğretim Üyesi Adı Soyadı	İmzası
1.	Tez Danışmanı Prof. Dr. ALİ KÖSE	
2.	Jüri Üyesi Prof. Dr. MEHMET ERKAL	
3.	Jüri Üyesi Prof. Dr. ALİ ULVİ MEHMEDOĞLU	
4.	Jüri Üyesi Prof. Dr. ABDÜLKERİM BAHADIR	
5.	Jüri Üyesi Prof. Dr. ÜZEYİR OK	

GENEL BİLGİLER

İsim ve Soyadı	: Zuhâl Ağıkaya Şahin
Anabilim Dalı	: Felsefe ve Din Bilimleri
Programı	: Din Sosyolojisi
Tez Danışmanı	: Prof. Dr. Ali Köse
Tez Türü ve Tarihi	: Doktora - Temmuz 2014
Anahtar Kelimeler	: Dini Danışmanlık, Manevi Rehberlik, Manevi Bakım, Manevi Danışmanlık, Pastoral Danışmanlık, Pastoral Psikoloji, Almanya, Hıristiyanlık

ÖZET

FEDERAL ALMANYA CUMHURİYETİ'NDE DİNİ DANIŞMANLIK TEORİ – EĞİTİM – UYGULAMA

Dini danışmanlık, ülkemizde gerek devlet kurumları tarafından gerek akademik seviyede son dönemlerde ilgi duyulan bir hizmettir. Türk dini geleneğinin kurumsal bir dini danışmanlık anlayış ve uygulamasından yoksun olması bu ilgiye cevap verecek teorik ve pratik kaynakların da yetersizliğini beraberinde getirir. Federal Almanya Cumhuriyeti dini danışmanlığın köklü bir tarihe sahip olduğu ve profesyonel olarak uygulandığı bir ülkedir. Bu çalışma, Alman-Hıristiyan dini danışmanlığında yaygınlığı olan “terapötik/pastoral psikolojik dini danışmanlık” yaklaşımı üzerinde durarak tanıtmaya çalıştığı Alman dini danışmanlığının teori, eğitim ve uygulaması ile Türkiye’de geliştirilmeye çalışılan bu alana bir örnek sunmak ister. Teori Bölümünde, Alman dini danışmanlığın kavramsal çerçevesi, tarihi ve kuramları tanıtılmaya çalışılırken, Eğitim Bölümünde dini danışmanlığın eğitim unsurları ve türleri anlatılarak Almanya’da en yaygın eğitim türü olan “Klinik Dini Danışmanlık Eğitimi” (KSA) üzerinde durulur. Uygulama Bölümü, uygulamada özellikle etkili olan “kişi merkezli terapi” ve danışmanlıkta “yönlendirmeme tekniğini” tanıtarak dini danışmanlığın uygulamasına dair özellikleri, araçları, yöntemleri ve türleri verir.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : Zuhâl Ağılıkaya Şahin
Field : Philosophy and Religious Science
Programme : Sociology of Religion
Supervisor : Professor Ali Kse
Degree Awarded and Date : PhD - July 2014
Keywords : Pastoral Care, Pastoral Counseling, Pastoral Psychology, Germany, Christianity

ABSTRACT

PASTORAL CARE IN THE FEDERAL REPUBLIC OF GERMANY: THEORY – EDUCATION – PRACTICE

Pastoral care is a service that recently attracts attention by governmental institutions as well as on academic level. Turkish religious tradition lacks of an institutional notion and practice of pastoral care consequently theoretical and practical references are insufficient to meet that interest. The Federal Republic of Germany is a country where pastoral care is historically well rooted and professionally performed. This study aims to provide an example for Turkey that tries to develop the field of pastoral care by introducing the theory, education and practice of German pastoral care and emphasizing “pastoral counseling and care”, the dominant pastoral care category in Germany. The Theory Chapter outlines the conceptual frame of pastoral care, its history and theories. The Education Chapter introduces educational elements and categories and emphasizes the prevalent education category “Clinical Pastoral Training”. The Practice Chapter demonstrates the practical traits, instruments, methods and categories of pastoral care and highlights the most influential approach on pastoral counseling, i.e. “client centered therapy” and “non-directive counseling”.

ÖNSÖZ

Gadamer (1990, s. 16), “İnsanların din olmadan yaşayamayacaklarını biliyoruz, ama onlar dini kaybetti...”, derken Jung (1994, s. 353), insanların dinlerini kaybettiğinde neler olduğunu anlatır:

Hayatlarının ikinci yarısında, yani 35'in üzerindeki bütün hastalarım arasında bir tanesi bile yoktu ki nihai problemi dini tutumuyla ilgili olmasın, çünkü nihayetinde herkes canlı dinlerin inananlarına bütün zamanlarda verdiğini kaybettikleri şeyden dolayı hastalanır ve hiç kimse gerçekten dini tutumuna kavuşmadığı, tekrar kavuşmadığı müddetçe şifa bulmaz, ki bunun da mezhep ya da bir kiliseye bağlılıkla ilgisi yoktur.

Bu iki önemli şahsiyetin sözleri insanların bu dünyadaki varlıklarını sürdürebilmeleri için maddi ihtiyaçlarının karşılanmasının yeterli olmayacağını, manevi ihtiyaçlarının da karşılanması gerektiğine vurgu yapan sözlerdir. Zira, insan bu dünyadaki hayatını maddi ve manevi sıkıntılar içinde geçirir. Böylesine zor dönemlerde ortaya çıkan dünyevi ve uhrevi soru ve sorunlarında insanlar kendilerine yardımcı olacak birilerini ararlar: bir eş, bir dost, bir terapist, bir doktor, bir danışman. Bütün bu seçeneklerin içinde hayata ve sorunlarına başka bir pencereden bakabilen dini danışmanlar insanlar için başka bir başvuru yeridir. Bu çalışmada dini danışmanlığı Federal Almanya Cumhuriyeti örneğinde tanıtmaya çalıştım. Bu çabamda bana yardımcı olan, yol gösteren, vakit ayıran ve destek veren bütün Alman dini danışmanlara teşekkür ederim.

Bu çalışmanın maddi ve manevi yükünü benimle birlikte en çok çeken Sevgili Eşim Coşkun Şahin'e gösterdiği sabır, anlayış ve destek için sonsuz şükranlarımı sunarım. Hayat yolumda beni hiç yalnız bırakmayan ve her daim yanımda olan arkadaşım Yeliz Kılıçer'e bu çalışmanın da tamamlanmasındaki desteği ve yüreklendirmeleri için çok teşekkür ederim. Emeği ve yardımları için Volkan Kuru'ya teşekkür ederim.

Dualarıyla beni yalnız bırakmayan ailelerime bu yoğun çalışma sürecinde gösterdikleri anlayış ve sabır için sonsuz şükranlarımı sunarım.

Nihayetinde akademik hayatım boyunca bana destek olan hocalarım Prof. Dr. Mehmet Erkal, Prof. Dr. Ali Ulvi Mehmedoğlu ve Prof. Dr. Ali Köse'ye teşekkürlerimi arz ederim.

İstanbul, 2014

Zuhâl AĞILKAYA ŞAHİN

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
TABLolar LİSTESİ.....	VI
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	VI
KISALTMALAR.....	VI

GİRİŞ.....	1
I. ARAŞTIRMANIN KONUSU.....	2
II. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	4
III. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	4
IV. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	5
V. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI.....	8

BİRİNCİ BÖLÜM TEORİ: DİNİ DANIŞMANLIĞIN TEMEL KAVRAMLARI VE KURAMLARI

I. TEMEL KAVRAMLAR ve TÜRKÇELEŞTİRME PROBLEMİ.....	10
A. Dini Danışmanlık.....	10
B. Ruh Bakımı.....	12
C. <i>Pastor</i> Kelimesi ve Türevleri.....	13
1. Pastoral Bakım.....	14
2. Pastoral Danışmanlık - Klinik Pastoral Eğitim.....	15
3. Pastoral Psikoloji.....	16
II. DİNİ DANIŞMANLIK.....	19
A. Dini Danışmanlık Kavramı.....	19
B. Dini Danışmanlık Tanım ve Özellikleri.....	21
C. Dini Danışmanlık Kuramları.....	29
1. Schleiermacher Sistematiği.....	30
2. Katolik - Protestan farkı.....	31
3. Teolojik Dini Danışmanlık Yaklaşımları.....	33
4. Psikolojik Dini Danışmanlık Yaklaşımı.....	39
5. İncil İfadelerine Dayanan Yaklaşım.....	48
6. Feminist Dini Danışmanlık Yaklaşımı.....	54
D. Dini Danışmanlığın Kaynağı ve Tarihi.....	56
E. Dini Danışmanlığın Öznesi ve Nesnesi.....	76
F. Dini Danışmanlığın Amaçları ve Görevleri.....	80
G. Dini Danışmanlığın Teolojisi.....	86
III. DİNİ DANIŞMANLIK HAREKETİ ve ALMAN PASTORAL PSİKOLOJİ BİRLİĞİ.....	93
A. Dini Danışmanlık Hareketinin Amerika'da Gelişim ve Almanya'ya Gelişi.....	93
B. Alman Pastoral Psikoloji Birliği.....	98

IV. DİNİ DANIŞMANLIK - PSİKOLOJİ İLİŞKİSİ.....	110
A. Dini danışmanlık - Psikoloji İlişkisinin Tarihsel Gelişimi.....	110
B. Dini Danışmanlıktaki Terapi Yöntemleri.....	113
C. Dini Danışman mı Terapist mi?.....	114
D. Dini Danışmanlık - Psikoloji İlişki Modelleri.....	126

İKİNCİ BÖLÜM

EĞİTİM: DİNİ DANIŞMANLIKTA EĞİTİM SÜRECİ

I. DİNİ DANIŞMANLIKTA EĞİTİM MESELESİ VE UNSURLARI.....	135
A. Pastoral Psikolojik Öğrenme İlkeleri.....	139
B. Dini Danışmanlık Eğitim Unsurları.....	145
1. Dini Danışmanın Kendi Kişiliği Üzerinde Çalışması.....	145
2. Olay İncelemeleri/Vaka Analizleri.....	152
3. Rol Oyunları.....	154
4. Bibliodrama.....	156
5. Dini Danışmanlara Dini Danışmanlık.....	156
C. Dini Danışmanlık Eğitiminde Mezhep farklılıkları.....	158
II. DİNİ DANIŞMANLIKTA EĞİTİM TÜRLERİ.....	161
A. DGFP Şubelerine Göre Eğitim İçerikleri.....	161
B. Bethel Dini Danışmanlık Enstitüsü ve Eğitim Programları.....	165
C. Hannover Pastoralklinikum ve Eğitim Programları.....	170
Ç. Klinik Pastoral Eğitim - Hollanda Örneği.....	172
D. Klinik Dini Danışmanlık Eğitimi - Almanya Örneği.....	184
E. Fahri Dini Danışmanlık Kursları.....	197
III. DİNİ DANIŞMANIN MESLEKİ VE KİŞİSEL ÖZELLİKLERİ.....	199
A. Dini Danışmanın Yeterliği.....	204
B. Dini Danışmanın Kimlikleri.....	210
C. Dini Danışmanın Rolü.....	213
Ç. Dini Danışmanın Motivasyonu.....	215
D. Dini Danışmanın Aile Hayatı.....	217
E. Dini Danışmanın Hayat Tecrübesi.....	218
F. Dini Danışmanın Samimiyeti.....	219
G. Dini Danışmanlıkta Tükenmişlik Sendromu.....	220
Ğ. Dini Danışmanların Konuşma Üslupları.....	223
H. Dini Danışmanın Normallliği.....	223

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

UYGULAMA: DİNİ DANIŞMANLIKTA UYGULAMA ESAS VE TEKNİKLERİ

I. DİNİ DANIŞMANLIK UYGULAMA ÖZELLİKLERİ.....	226
A. Federal Almanya Dini Danışmanlık Sistemi.....	229
B. Dini Danışmanlıkta Gizlilik Esası.....	231
C. Dini Danışmanlık Uygulamasının Denetlenmesi.....	235
Ç. Dini Danışmanlıkta Aktarım ve Karşı Aktarım.....	236
D. Dini Danışmanlıkta Direnç.....	248
E. Dini Danışmanlıkta Cinsiyet Farklılıkları.....	251
F. Dini Danışmanlıkta Dini Boyut.....	256
H. Başka Din Mensuplarına Dini Danışmanlık.....	273
G. Bir Dinin Danışmanın Çalışma Günü.....	278
Ğ. Dini Danışmanların Kıyafeti.....	280
I. Dini Danışmanlıkta Mesafe.....	280
İ. Dini Danışmanlıkta Bir Şey Yapmama.....	282
J. Dini Danışmanlıkta Defisit Modeli.....	284
K. Dini Danışmanlıkta Güç ve Güçsüzlük.....	285

L. Dini Danışmanlık Tutumu: Habitus	289
M. Dini Danışmanın Tepkileri ve Davranışları	290
N. Dini Danışmanlıkta Sakınılması Gereken Davranışlar	292
O. Dini Danışmanlıkta Sessizlik	299
Ö. Dini Danışmanlıkta Duygular	301
P. Dini Danışmanlığın Git-Yapısı	307
R. Dini Danışmana Karşı Hastaların Tepkileri	310
S. Dini Danışmanlık Süreci: Karşılaşma, İlişki, Eşlik Etme	312
Ş. Dini Danışmanlık İlişkisinin Yapılandırılması	314
T. Dini Danışmanlıkta Neden ve Anlam Sorusu	316
U. Dini Danışmanlıkta Suç ve Suçluluk	319
Ü. Dini Danışmanlıkta Teselli	322
V. Dini Danışmanın Test Edilmesi	323
Y. Dini Danışmanlıkta Sevk	325
Z. Görüşülen Dini Danışmanların Dini Danışmanlık Anlayışları ve Uygulamaları	327
II. DİNİ DANIŞMANLIK UYGULAMA YÖNTEM VE ARAÇLARI	333
A. Dini Danışmanlık Aracı Olarak Dini Danışmanın Kendisi	334
B. Dini Danışmanlığın Geleneksel Araçları	335
C. Dini Danışmanlık Yöntemi Olarak Carl Rogers'ın Yaklaşımı	338
Ç. Dini Danışmanlık Aracı Olarak Nonverbal İletişim	359
D. Dini Danışmanlık Aracı Olarak Görüşme	370
E. Dini Danışmanlık Aracı Olarak Dinleme	399
F. Dini Danışmanlık Aracı Olarak Anlatım	405
III. DİNİ DANIŞMANLIK KATEGORİ VE TÜRLERİ	413
A. Dini Danışmanlık Alanları ve Ortamları	415
B. Yerlerine Göre Dini Danışmanlık Türleri	416
1. Gündelik Dini Danışmanlık ("Ayak-Üstü-Dini-Danışmanlık")	416
2. Dini Danışmanın Evinde Dini Danışmanlık (Akut Kilise Dini Danışmanlığı)	418
3. Danışma Merkezlerinde Dini Danışmanlık	419
4. Eğlence Yerlerinde Dini Danışmanlık	419
C. Hedef Kitlesi Bakımından Dini Danışmanlık Türleri	421
1. Çocuk Dini Danışmanlığı	421
2. Ergen ve Genç Dini Danışmanlığı	433
3. Yaşlı Dini Danışmanlığı	435
4. Erkek ve Kadın Dini Danışmanlığı	441
5. Hasta Dini Danışmanlığı	448
6. Grup Dini Danışmanlığı	459
7. Evlilik Dini Danışmanlığı	463
8. Diğer Hedef grupları	467
Ç. Kurumsal Dini Danışmanlık Türleri	468
1. Hastane Dini Danışmanlığı	468
2. Huzurevi Dini Danışmanlığı	494
3. Cezaevi Dini Danışmanlığı	499
4. Eğitimde Dini Danışmanlık	500
5. Polis Dini Danışmanlığı	508
6. Asker Dini Danışmanlığı	509
7. Mobil Meslekli Dini Danışmanlık	510
D. Yaşam Durumları Bakımından Dini Danışmanlık Türleri	511
1. Ölüm Sürecinde Dini Danışmanlık	512
2. Yas Sürecinde Dini Danışmanlık	525
3. Kriz Durumlarında Dini Danışmanlık	538
4. İntihar Vakalarında Dini Danışmanlık	544
5. Acil Durumlarda Dini Danışmanlık	550
6. AIDS Hastalarına Dini Danışmanlık	556
7. Cinsel İstismar Durumlarında Dini Danışmanlık	559
8. Boşanma Sürecinde Dini Danışmanlık	560
9. Varoluşsal-Dini Sorunlarda Dini danışmanlık	561
10. Mühtedilere Dini danışmanlık	565

E. Araçları Bakımından Dini Danışmanlık Türleri	567
1. Telefon Dini Danışmanlığı	567
2. İnternet Dini Danışmanlığı	573
3. Radyo ve Televizyon Dini Danışmanlığı	578
F. Yöntemi ve Amaçları Bakımından Dini Danışmanlık Türleri	579
1. Parakletik Dini Danışmanlık	579
2. Paedötik, Profilaktik, Epikreptik Dini Danışmanlık	580
3. Didaktik Dini Danışmanlık	582
4. Kerigmatik Dini Danışmanlık	582
5. Nutetik Dini Danışmanlık	582
6. Terapötik Dini Danışmanlık	582
7. İncil - Terapötik Dini Danışmanlık	582
8. Biyografik Dini Danışmanlık	583
9. Pastoral psikolojik (derinlik psikolojisi) Dini Danışmanlık	583
10. Analitik Dini Danışmanlık	583
11. Destekleyici Dini Danışmanlık	583
12. Sosyo-Ekolojik Dini Danışmanlık	585
IV. UYGULAMA ÖRNEKLERİ ve ANALİZLERİ	588
DEĞERLENDİRME ve ÖNERİLER	622
EKLER	629
BİBLİYOGRAFYA	650

TABLolar LİSTESİ

Tablo I: GPP Standartları (Gestalt).....	162
Tablo II: GPP Standartları (Psikodrama).....	162
Tablo III: KSA Standartları	163
Tablo IV: PPS Standartları	163
Tablo V: T Standartları	164
Tablo VI: Ölüm Refakati	518

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil I: Hastanın Hastanedeki Durumu	471
Şekil II: Playatif Bakım Evi.....	523

KISALTMALAR

A	: Araştırmacı (Zuhal Ağılkaya Şahin)
Alm.	: Almanca
DD	: Dini danışman
EKD	: Alman Protestan Kilisesi (Evangelische Kirche Deutschland)
İng.	: İngilizce
KHG	: Katolik Yüksek Okul Cemaati (Katholische Hochschulgemeinde)
M	: Muhatap
MHH	: Hanover Üniversite Hastanesi (Medizinische Hochschule Hannover)
örn.	: örneğin
vs.	: ve saire
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri

GİRİŞ

Manevi ve dini danışmanlık, dini sorulara yönelik cevap arayışlarını da kapsayan dini ve psikolojik problemlerin çözümünde kullanılan bir çeşit danışma sürecidir. Seküler danışmanlıkla temelde benzer olmakla beraber dini danışmanlıkta danışmanın dini eğitim almış olması söz konusudur. Böylece danışmanlık hizmetinde/sürecinde dini motiflerden, sembollerden, şahsiyetlerden ve kıssalardan faydalanılır. Seküler danışmanlık içerisinde de terapötik sürecin başarısının danışmanın danışanın dünya görüşünü anlamasından geçtiği kabul görmüş bir gerçektir. Jung'un da belirttiği gibi, manevi yönümüze hitap eden yaklaşımlar gerçek birer terapi niteliğindedir ve manevi tecrübeyi yaşadığımız ölçüde patalojinin pençesinden kurtuluruz.

Günümüzde tanımlandığı şekliyle dini danışmanlığın İslam kültüründe kurumsallaşmadığı bilinen bir husustur. Türkiye'de din işlerinin yürütülmesinde sorumlu olan Diyanet İşleri Başkanlığına (DİB) göre din hizmetleri, din ile ilgili ihtiyaçların karşılanmasını ve meselelerin çözümlenmesini kapsar. Nitekim din hizmetlilerinin görevleri de ibadethanelerin içinde ve dışında toplumu din konusunda aydınlatmak, vatandaşlara vaaz ve irşat yoluyla din hizmeti götürmektir. 1994'te yürürlüğe konulan ve 1996'da iptal edilen DİB ile Sağlık Bakanlığı arasında imzalanan protokol ve 2001'de Adalet Bakanlığı ile yapılan protokolde "dini danışmanlığın" geçmişte ülkemizde uygulamaya geçirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Bu hizmetin Adalet Bakanlığı protokolünde "din ve moral hizmetleri" adı altında "dini danışman"lar tarafından yürütülmesi öngörülür ve dini ve ahlaki bilgilerin verilmesini, bu konulardaki yanlış bilgilerin düzeltilmesini, dini duygu ve düşüncelerin geliştirilmesini, insan, aile, millet ve vatan sevgisinin aşılmasını ve talep halinde özel görüşmeleri kapsarken; Sağlık Bakanlığı protokolündeki "din ve moral hizmetleri"ni verecek görevlinin ise kaza ve kaderden, sabır ve şükürden bahsetmesi, hastanın moralini takviye edici sözler söylemesi, talebe göre Kur'an-ı Kerim ve dualar okuması öngörülür.

DİB ve Sağlık Bakanlığının son dönemlerde bu alanda din ve sağlık hizmetlerini birleştirerek geliştirmeye yönelmesi dikkat çekmektedir. Yapılan toplantılarda vatandaşların dini aydınlanmaya yönelik sorularına nasıl karşılık verilmelidir konusu en üst düzeyde tartışılmaktadır. Bunun için de konuyla ilgili akademik yayınlar incelemeye alınmakta (örn. Seyyar (2007, 2008), Altaş (1997), Ok (1997, 2008), Özen (2010), Göka (1994), bilimsel etkinlikler (örn. I. Din Hizmetleri Sempozyumu, I. Din Psikolojisi ve Maneviyat Çalıştay) düzenlenmekte ve bu alanda çalışan akademisyenlerin görüşlerine başvurulmaktadır. Belirtildiğine göre bu toplantıların amacı geçici çözümler bulmak değil, din hizmetlerini akademik katkılarla geliştirmek ve işlerlik kazandırmaktır.

Yürüttüğüm bu araştırma da bu amaca hizmet niyetini taşımaktadır. Zira Türkiye’de DİB’in bu beklentisine cevap verecek bazı teorik çalışmalar bulunmakla birlikte (örn. Ok, 1997) pratiğe katkı sağlayacak empirik çalışmalar az sayıdadır. Bu açığı kapatmak ve doğrudan uygulamaya örnek teşkil edebilecek bilgiler sunmak amacıyla dini danışmanlık konusunda tarihi birikimi ve çağdaş yorumlarıyla zengin malzeme sunan Federal Almanya Cumhuriyeti örneği incelenmiştir.

I. ARAŞTIRMANIN KONUSU

İncil terminolojisinde doğrudan karşılığı bulunmamakla birlikte Almanca’da burada *dini danışmanlık* olarak bahsedilen hizmet *Seelsorge* kavramı ile karşılır. Bu kelime *Seele* (ruh) ve *Sorge* (bakım) kelimelerinden oluşur. Bu *ruh bakımının* özünde Kilise bağlamında bir konuşma söz konusudur. Bu süreç kişinin bütünlüğü ve Tanrıyla olan ilişkisini kapsayan aktif bir ilgiyi ifade eder. Yetkili Kilise görevlisi cemaat üyelerine manevi destek, yardım ve tavsiyelerde bulunur. Eski dönemlerde bu şekilde icra edilmekle birlikte modern teori ve pratikler Hıristiyan dünyasında dini danışmanlık yaklaşımlarını değiştirmiş, teolojik ağırlığını büyük ölçüde kırmıştır. Teolojik bakımdan uygulamalı teolojinin bir bölümünü teşkil etse de Alman dini danışmanlığında psikolojik ve psikoterapötik yaklaşımların ağırlığı çoktur. Hıristiyan dini danışmanlığında bu yön değişimi Amerika’da başlayan ve oradan Hollanda üzerinden Almanyayı da etkisi altına alan dini danışmanlık hareketi ile gerçekleşmiştir. Böylece dini danışmanlık ve psikoloji etkileşiminden doğan pastoral psikoloji anlayışı dini danışmanlığın paradigması haline gelmiştir. Ancak psikolojik yöntemlere verilen ağırlıkla beraber dini danışmanlık uygulaması psikoterapötik danışmanlıkla karıştırılmamalı ve bir terapi türü olarak görülmemelidir.

Psikoloji ile din hizmetlerinin buluşması olan pastoral psikoloji alanının doğuşu, diğer bir ifadeyle din adamlarının klinik (uygulamalı) eğitim almaları 1930’larda Amerika’da Boisen ile başlar. Pastoral Psikoloji *çoban* anlamını taşıyan Latince sözcük *pastor* kelimesinden türetilmiştir ve aralarında ince bir ayrım olmakla birlikte çoğu zaman *Seelsorge* terimiyle eş anlamlı olarak kullanılır. Kilisenin eğitim ve kutsama hizmetlerinden doğan bu çobanlık vazifesi pastoral psikolojinin özünü oluşturur ve insanın problemlerine din çerçevesinde çözüm bulmak için disiplinler arası bir çalışma ön görür ve dini/Kilise pratiklerini psikolojik bakış açısıyla yorumlar. Böylece pastoral psikoloji teoloji ve insan/sosyal bilimlerinin buluştuğu bir alan olarak ortaya çıkar.

Bu çerçevede yapılan dini danışmanlıkta, rehberlik ihtiyacında olan kişiye sadece dini problemlerinde değil diğer, dünyevi problemlerinde de kişinin dini inancının sunduğu cevaplar aracılığıyla yardım edilmeye çalışılır. Amaç insanlara inanç ve yaşam sorunlarında eşlik etmektir. Uygulamada bu konuşmakla olabileceği gibi duruma göre dua, teselli, İncil’den ayetler, kutsama ya da sosyal desteklerle de sağlanır.

Hıristiyan geleneğinde her din görevlisi kendisini dini danışmanlığın uygulayıcısı olarak görür ve cemaat üyelerinin ayrım yapmaksızın dini ve din dışı bütün problemleriyle ilgilenir ve problem çözme süreçlerini destekler. Kilise tarihinin ilk dönemlerinde *Seelsorge*’nin birincil konusu ve amacı her Hıristiyan’ın nihai kurtuluşunu tehdit eden günahla olan mücadelesine yardımcı olmaktır. Ortaçağda bu hizmet günah çıkartma, günahtan arınma ve ıslah ile ilgilenir hale gelmiştir. Reformistlerin vurgusu ise artık günahın kendisine değil, Tanrının affına ve merhametine olmuştur. 19. yüzyılda Schleiermacher’ın uygulamalı teolojiyi sistematize etmesiyle *Seelsorge* bundan böyle her cemaat üyesinin özgürlüğünü ve rüştünü güçlendirmek için faaliyet gösterir duruma dönüşmüştür. 1960’larda dini danışmanlık hareketinin Hollanda üzerinden Almanya’ya gelmesi pastoral psikolojinin gelişimine katkı sağlamıştır. Özellikle Kuzey Almanya eyaletlerinde bugün pastoral psikoloji yönelimli dini danışmanlık standart bir uygulamadır.

Bu uygulamalar dini danışmanlığın kavramsal, kuramsal ve tarihi arka planı, çeşitli eğitim modelleri ve günümüz uygulama yöntem ve türleriyle bu araştırmada verilmeye çalışılmıştır.

Federal Almanya Cumhuriyeti, Hıristiyan geleneği içinde Kilisenin başlangıç dönemlerinden itibaren - bugünkü anlayışından farklı olsa da - uyguladığı dini danışmanlığın oldukça yaygın ve uzmanlaşmış bir şekilde yürütüldüğü bir ülkedir. Bu

araştırmanın konusu 1960'lardaki dini danışmanlık hareketi ağırlık noktasıyla Federal Almanya örneğinde dini danışmanlık uygulamalarının teorisi, eğitimi ve pratiğidir.

II. ARAŞTIRMANIN AMACI

İnsanların maddi ihtiyaçları kadar bir takım manevi ihtiyaçlara da sahip oldukları günümüz psikoloji tarafından artık kabul edilmiş bir gerçektir. Özellikle din psikolojisinin sunduğu araştırma sonuçları, insanların dini ve manevi yaşantısının onların ruh sağlıklarına etkilerini açıkça ortaya koymaktadır. İnsanların hastalık, yas, ölüm gibi kriz dönemlerinde dini referans sistemlerine başvurmaları ve oradan güç almaları din psikolojisi çalışmalarının bulguları arasında yer almaktadır. Bu veriler insanların manevi rehberliğe, manevi bakıma ve dini danışmanlığa olan ihtiyaçlarını anlaşılır kılmaktadır. Böylesine bir ihtiyacı karşılamak ise bu alanda kişisel ve mesleki bir yeterlik gerektirmektedir. Bu çalışmanın amacı din psikolojisi, din eğitimi, rehberlik ve danışmanlık gibi alanlarda faaliyet gösteren kişilere manevi bakım ve dini danışmanlık konusunun teorisi ve uygulaması hakkında bilgi kazandırmaktır. Çalışmada ayrıntılı olarak verilen eğitim süreci yine bu alanda hizmet verecek kişilerin eğitilmelerine bir model olabilme özelliğini taşımaktadır.

Türkiye'de dini danışmanlık konusundaki kurumsal çabalar dikkate alındığında, bu uygulamaların (örn. DİB ile Sağlık Bakanlığı arasında imzalanan protokol) özellikle uygulamadaki yetersizlik ve yanlışlıklar nedeniyle başarıyla sürdürülemediği dikkat çekmektedir. Bunun sebebi olarak verilmeye çalışılan hizmetle ilgili yeterli bilimsel kaynakların ve tecrübelerin olmayışı görülebilir. Özellikle uygulamaya dair bu eksikliğin gidermek amacıyla bu çalışma geniş bir uygulama bölümü sunarak bu eksikliğin giderilmesine katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Araştırmanın amacı son dönemde din hizmetlerini geliştirmek için özellikle manevi bakım ve dini danışmanlık teori ve uygulamalarına yönelik Türkiye'ye, alanda uzman sayılabilecek Federal Almanya uygulamasından güncel ve doğrudan veriler sunarak mevcut teorik bilgilere pratik destek; bunun neticesinde de Türkiye'de din hizmetlerinin planlı ve programlı gelişimine teorik ve pratik katkıda bulunmaktır.

III. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Köklü bir geçmişe sahip olan Alman dini danışmanlık uygulamalarından elde edilen doğrudan veriler, Türkiye'de geliştirilmeye çalışılan din hizmetleri için bir kaynak oluşturması bakımından önemlidir. Dini danışmanlık konusundaki mevcut akademik çalışmaların çoğunun sadece teoriye dayanması, uygulama ve eğitimi örnek

alınacak bir modelden yoksun bırakılmaktadır. Bu nedenle dini danışmanlığı profesyonelce kurumsallaştırmış olan Almanya'nın uygulamalarının gözlemlenmesi ve teorik arka planıyla birlikte bu gözlemlerin aktarılması alan için önemli bir kaynak teşkil etmesi ümit edilmektedir.

Manevi rehberlik ve dini danışmanlık alanında eğitim vermeye çalışan din psikolojisi ve din eğitimi gibi bölümlerin bu faaliyetlerinde teorik ve empirik bilgilerle donatılmış olmaları önemlidir. Bu noktada bu çalışmanın dini danışmanlık konusunda teori ve özellikle de eğitime dair ortaya koymaya çalıştığı bilgiler ilgili bölümlerin eğitim faaliyetlerini zenginleştirmesi bakımından önemli bir başvuru kaynağı oluşturabilir.

Doğrudan insan ilişkilerine dayanan dini danışmanlığın icrasında uygulama konusunda bilgi ve tecrübe sahibi olmak önemli olan bir diğer husustur. Dini danışmanlığın uygulama özelliklerini, ilkelerini, çeşitliliğini ve zorluklarını göstermesi bakımından, bu çalışmanın geniş uygulama bölümü ile kurumsal olarak geliştirilmeye ve yerleştirilmeye çalışılan manevi bakım ve dini danışmanlık hizmetleri için önemli bir boşluğun doldurulması ümit edilmektedir.

IV. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Federal Almanya Cumhuriyetinde uygulanan dini danışmanlığı anlatabilmek ve çalışmanın yukarıdaki açıklanan amaçlarını gerçekleştirebilmek için bu çalışmada araştırma türlerinden nitel araştırma türü benimsenmiştir. Nitel araştırmalar araştırılan konuyu doğal ortamında gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya koymaya çalıştıkları için (Yıldırım & Şimşek, 2000, s. 19) bu yaklaşım tercih edilmiştir. Hedef, araştırma konusunun etraflıca tasviri olduğu için araştırma betimsel veya deskriptif bir araştırma şeklinde tasarlanmıştır. Bu araştırma türü, araştırma konusunun belirgin karakterlerini ortaya koyan ve anlatan bir yöntemdir (Arıkan, 2000, s. 26). Gerçekleri betimleme, derinlemesine bir anlama sağlama, bütün bağlamı inceleyebilme gibi nedenlerden dolayı tercih edilen betimsel araştırmalar “ne” sorusunu sorar (“Araştırılan konunun temel özellikleri nelerdir?”), “neden” sorularını sormaz/cevaplamaz (Shields & Rangarjan, 2013; Yıldırım & Şimşek, 2000, s. 157).

Alman dini danışmanlığını çizilen çerçeve dahilinde (teori-eğitim-uygulama) betimleyebilmek için nitel araştırmalarda en sık kullanılan veri toplama araçları olan yazılı kaynak incelemesi ve görüşme teknikleri kullanılmıştır. Yazılı kaynakların incelenmesi nitel araştırmalarda görüşme ve gözlemlerden elde edilen bilgileri

destekleyecek verileri sağlayacak bir bilgi toplama aracıdır (Yıldırım & Şimşek, 2000, s. 19, 20). Bu amaçla araştırmanın yürütüldüğü 2011 yılının bahar döneminde, Erasmus Programı dahilinde bulunulan Osnabrück Üniversitesi Kütüphanesinde, teoloji bölümü eserleri, Hıristiyan teolojisi ve Kilise ansiklopedileri ile dini danışmanlık öğreti ve ders kitaplarından faydalanılmıştır. Bunun dışında aşağıda isimleri verilen alanın uzmanlarının klasikleşmiş eserlerinden yararlanılmıştır.

Veri toplama aracı olarak kullanılan diğer yöntem olan görüşme, insanların perspektiflerini, deneyimlerini, duygularını ve algılarını ortaya koymada kullanılan, oldukça güçlü bir yöntem olduğu için (Bogdan & Biklen, 1992, aktaran Yıldırım & Şimşek, 2000, s. 20) bu çalışmanın amacına uygun bulunmuştur. Bunun için Alman dini danışmanlığı konusunda gerek teori, gerek eğitim ve uygulamada uzman kişilerden ayrıntılı bilgi toplamaya çalışılmıştır (bkz. Karasar, 2007, s. 167). Çalışmanın evrenini Federal Almanya Cumhuriyetindeki bütün dini danışmanlar oluştururken, Erasmus Programı nedeniyle bulunulan Osnabrück şehri ve onun dahil olduğu Kuzey Almanya bölgesi araştırmanın örneklemeini teşkil etmiştir. Öncelikle Osnabrück şehri ve civarında dini danışmanlık konusunda faaliyet gösteren ve danışmanlık eğitimi veren kişi ve kurumlarla irtibata geçilmiş, onlarla yapılan görüşmeler ve yönlendirmeler doğrultusunda bu çalışma için faydalı olabilecek diğer dini danışmanlara ulaşılmıştır. 20 kişi ile yapılan görüşmelerde dini danışmanlık hizmetlerinin yöntemi, kapsamı, içeriği; dini danışmanların seçilmesi, belirlenmesi, yetiştirilmesi, çalışma şekilleri gibi dini danışmanlığın uygulamaya yönelik özellikleri hakkında ayrıntılı bilgi toplanmıştır. Almanya’da dini danışmanlık öğretilerine teori, eğitim ve uygulama bakımından öncülük etmiş, katkı sağlamış kişilerle yapılan görüşmeler için, üzerinde konuşulacak konu başlıklarının önceden tespit edildiği yapılandırılmamış görüşme tekniği uygulanmıştır (bkz. Cebeci, 1997, s. 64). Mülakat başlıkları Alman dini danışmanlığın teorisi, eğitimi ve uygulamasını kapsayacak şekilde şu konular etrafında belirlenmiştir:

- dini danışman olarak sahip olunan eğitim süreci ve mesleki basamakları öğrenmek adına kısa bir özgeçmiş
- dini danışmanlık anlayışı / “iyi” dini danışmanlık nedir?
- dini danışmanlığın hedefleri
- dini danışmanlık uygulamalarında dini amaçlar mı (dini selamet) daha ağır basar ya da kişinin ruh halini iyileştirmek (psikolojik iyi olma) mi?
- en sık karşılaşılan sorunlar

- bunlara karşı sergilenen yaklaşım (uygulama örnekleri)
- hedef kitlesine göre farklı uygulamalar var mıdır ya da standart bir uygulama anlayışı mı esastır?

Bu çerçeve etrafında görüşmenin içeriği ve gidişatı ile muhatabın uzmanlık alanına göre başka sorular da sorulmuştur.

Görüşme yapılan kişiler arasında Almanya’da pastoral psikolojinin kurucusu Dietrich Stollberg (“kurucu babası”) ve öğrencisi Michael Klessmann (“kurucu torunu”), Alman Pastoral Psikoloji Birliği (DGfP) klinik dini danışmanlık eğitim sorumlusu Gottfried Mahlke, derinlik psikolojisi sorumlusu Ulrike Wagner-Rau, Osnabrück Pratik Teoloji Öğretim Görevlisi Elisabeth Naurath, Bethel Dini Danışmanlık Enstitüsü yöneticisi, Pastoral Klinikum Hannover dini danışmanı, Federal Almanya Acil Durumlar Dini Danışmanlığı Sözcüsü, Osnabrück Caritas görevlisi, Osnabrück Üniversitesi dini danışmanları, Osnabrück Dini Danışmanlık Dairesi görevlileri gibi birçok uygulayıcı ve teorisyenler bulunmuştur. Birinci kaynaktan ve daha geniş bilgi edinme imkanı veren bu görüşmelerin büyük bir bölümü Alman Pastoral Psikoloji Birliği’nin (DGfP) 39. Kurultayında (27.04.-30.04.2011) gerçekleştirilmiştir. Katılımcı olarak bulunan bu kurultay Almanya’da dini danışmanlık konusunda öncülük etmiş ve bu kişilere öğrencilik yapmış çok sayıda önemli şahsiyetleri bir araya getiren bir etkinlik olup bu araştırma için önemli bir fırsat teşkil etmiştir. Bunların dışında başka dini danışmanlarla farklı zaman ve mekanlarda meslekleri hakkında görüşmeler yapılmıştır.

Sesli olarak tutulan görüşme kayıtları daha sonra çözümlenmiş ve araştırmanın konu ve başlıklarına göre tasnif edilerek uygun konu ve başlıklar altında literatürü destekler veriler ya da özgün katkılar şeklinde değerlendirilmiştir. Bu işlemde nitel araştırmaların analiz yöntemlerinden biri olan betimsel analiz yönteminden faydalanılmıştır. Betimsel analizde veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır ve “görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir” (Yıldırım & Şimşek, 2000, s. 159). Çalışmanın ana konuları dini danışmanlığın teorisi, eğitimi ve uygulaması olduğu için görüşme içerikleri bu başlıklara göre tasnif edilmiştir. Organize edilen veriler gerekli yerlerde doğrudan alıntılarla aktarılmış, bulgular açıklanmış, ilişkilendirilmiş, anlamlandırılmış ve karşılaştırılmıştır.

V. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Dini danışmanlık, bu çalışmada, Federal Almanya evreninde ele alınmıştır. Araştırma sahasının Protestanlık hakim olduğu Kuzey Almanya olması, çalışmada Protestan dini danışmanlık eğilimlerinin daha çok one çıkmasına neden olmuştur. Ayrıca Federal Almanya'da dini danışmanlık teori, pratik ve eğitiminde Protestan Kilisesi daha fazla mesai harcamıŐ göründüğünden (en azından Kuzey bölgelerinde), çalışmada aktarılan teorik, pratik ve eğitim bilgileri büyük ölçüde (Katolik çevreleri de dıŐlamaksızın) Protestan geleneğine aittir. Almanya'da bugün yürürlükte olan dini danışmanlık uygulamaları 1960'lı yıllarının dini danışmanlık hareketine dayanır. Çalışma - özellikle eğitim ve uygulama bölümlerinde - bu hareketin neticesinde ortaya çıkan dini danışmanlıkta yoğunlaşır.

BİRİNCİ BÖLÜM
TEORİ: DİNİ DANIŞMANLIĞIN
TEMEL KAVRAMLARI VE KURAMLARI

I. TEMEL KAVRAMLAR ve TÜRKÇELEŞTİRME PROBLEMİ

Araştırmanın alanı dil ve din bakımından Türkiye’den çok farklı bir ortam olduğu için, çalışmanın yazım aşamasında terim ve kavramların Türkçeye aktarılması zaman zaman problemli olmuştur. Din psikolojisi çalışmalarında, kültürler ve dinler arası araştırma yapıldığında bu dil problemiyle genellikle karşılaşılır. Çünkü araştırılan alanın dini, din dili, kültürü ve dili bizim anadilimiz, dini literatür ve geleneklerimizle uyuşmadığı için bazı kavram ve terimlerin birebir karşılıkları bulunamamaktadır. Bu nedenle bazı ifadelerde her yazarın, her araştırmacının kendine göre bir tercihte bulunmasıyla terminolojide bir mutabakatın sağlanmaması doğal bir sonuçtur (“dini danışmanlık” teriminde aşağıda açıklanacağı üzere olduğu gibi). Dini terminoloji ise özellikle zorluklar oluşturur. Dolayısıyla burada konu edinilen ve araştırmanın neredeyse tamamı ona dayanan Hıristiyan geleneğinin teorik ve pratik terminolojisi Türk diline güçlkle aktarılabilmiştir. Bu açıdan çalışma boyunca sıkça kullanılacak olan ya da dini danışmanlık teori, uygulama ve eğitimini anlatabilmekte ve anlamakta faydalı olacak bazı kavramların Temel Kavramlar olarak en başta açıklanmasında fayda bulunur.

A. Dini Danışmanlık

İncil terminolojisinde doğrudan karşılığı bulunmamakla birlikte Almanca’da burada *dini danışmanlık* olarak anlatılan hizmet *Seelsorge* kavramı ile karşılır. Bu kelime *Seele* (ruh) ve *Sorge* (bakım) kelimelerinden oluşur.

Türkçedeki dini danışmanlık Almandaki *Seelsorge*’yi kelime olarak karşılamıyorken İngilizce’deki *pastoral care* terimi *Seelsorge*’ye daha çok yaklaşıır. Çünkü Almanca’daki *Sorge* kelimesi ile İngilizce’deki *care* kelimeleri birbirlerini tam karşılar (*Seelsorge* = soul care = ruh bakımı). *Sorge* kelimesi bakım ile çevrilebilirken *ilgilenmek*, *endişe etmek*, *kaygılanmak* anlamları da bulunur. Dini danışmanlık konusu anlatılırken bu üç anlamın da akıldan çıkarılmaması gerekir, zira dini danışmanlığın özellikle tarihiyle ilgili yapılan açıklamalarda, bir zamanlar dini danışmanlığın gerçekten de insanların (ya da bizzat Tanrının) birbirlerinin ruhları için *endişe* etmeleriyle ilgili olduğunu anlatır.

Literatürde zaman zaman Seelsorge ifadesiyle kelime oyunları da yapılmış, ifade ters çevrilmiş (Sorge um die Seele) ya da başka ifadelerle kombine edilmiştir (örn. Seelsorge als Leibsorge (beden bakımı olarak ruh bakımı)); ya da aşağıda açıklanacağı üzere başka bir önemli kavram olan *pastoral* kelimesiyle yeni terimler türetilmiştir. Bu kavram ve ifadelerin Türkçeleştirilmesinde kimi zaman dini danışmanlık ifadesi yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle çalışmada gerektiği durumlarda kelimenin asıl anlamına sadık kalınarak ruh bakımı, pastoral danışmanlık, pastoral bakım gibi ifadeler de Seelsorge kavramının karşılığı olarak dini danışmanlık ile eş anlamlı kullanılmıştır.

Dini danışmanlık kavramı ile ilgili son bir husus, yukarıda değinildiği üzere kavram üzerinde Türkçe literatür ve akademide bir mutabakatın sağlanmamış olmasıdır. Özdoğan, *dinsel danışmanlık, pastoral danışmanlık* (2006), *manevi bakım* (2012) ifadelerini tercih ederken, Karataş (www.manevisosyalhizmet.com), *manevi bakım*; Altaş (1997), *moral ve din hizmetleri ile dini danışmanlık*; Seyyar, *manevi/dini sosyal hizmetler, sosyal ilahiyatçı* (2008) ve *manevi bakım* (2007); Özdemir (2006) ve Işık (2010), *vaizlik (cezaevi vaizliği)*; Ok (1997) *dinsel danışmanlık ile inanç bakım ve danışmanlığı* (2008); DİB-Adalet Bakanlığı Protokolü, Din Şurası, Göka (2009), Korkmaz (2010) *dini danışmanlık; spiritual care* karşılığı olarak Karagül (2012), Bostancı-Daştan ve Buzlu (2010), Sülü (2006) *manevi bakım (spiritüel bakım)*, Khorshid ve Gürol-Arslan (2006) *spiritüel bakım*, Koç (2012) *manevi-(psikolojik) danışmanlık ve dinsel danışmanlık, dini danışman/danışmanlık*, Cebeci (2010) *dini danışma ve rehberlik* ifadelerini kullanırlar. Elbetteki bu yazar ve araştırmacıların bu konudaki tercihlerinin sebep ve gerekçeleri bulunur fakat bunların incelenmesi ve sunulması bu çalışmanın amacı dışındadır. Ancak son dönemlerin bir gelişmesi olarak gelinen son nokta itibarıyla, en kapsamlı ve amacına uygun olarak *manevi bakım ve dini danışmanlık* ifadesi üzerinde durulduğu görülür. Buna göre *manevi* kavramı en geniş anlamıyla din, ahlak ve geleneği temsil eder; *bakım* kavramı ile özellikle hastane hizmetlerine yoğunlaşılmasına işaret eder; dini kavramı ise, bakımın yanında dini bilgilendirmenin de dahil olduğunu ifade eder. Bu ifade benimsenmekle birlikte işin manevi boyutu da göz ardı edilmeksizin bu çalışmada yazım ve okuma kolaylığı bakımından kısaca “dini danışmanlık” ifadesi kullanılmıştır.

Dini danışmanlık ifadesi etrafında karşılaşılan problemler ve tercihlere değinildikten sonra Almanya’da dini danışmanlık konusunun anlaşılması için gereken temel kavramların - kimisi daha sonraki bölümlerde daha ayrıntılı ele alınmak üzere - açıklanmasına geçilebilir.

B. Ruh Bakımı

Dini danışmanlık için araştırma yapıldığında dini danışmanlığın ilk şekil ve anlayışlarına dayanan *cura animarum* - ruh bakımı terimiyle karşılaşılır. Latin Kilisesi bakım anlamındaki *cura* ve ruh anlamındaki *animarum* kelimeleriyle Yunan terminolojiyi devralmış ve dini danışmanlık anlamında kullanmıştır.

Cura animarum dini danışmanlığın en geniş anlamını ifade eder ve ruhların kurtuluşu için Tanrı adına yapılan her türlü eylemi kapsar (Algermissen, 1937b). Orta çağda ruh can anlamına geldiği için, ruh bakımı da yaşama rehberlikti ve bütün cemaati de kastedebilirdi (Holtz, 1961). Bu açıdan bakıldığında ebeveynlerin, pedagogların, öğretmenlerin faaliyetleri de dini danışmanlık olarak değerlendirilebilir. Dini danışmanlığın bu genel yönü *cura animarum generalis* - genel ruh bakımı ile ifade edilirdi. Asıl anlamı ise “profesyonel rahiplik içinde, İsa’dan alınan yetkiye ve kilisenin görevlendirmesine dayanarak, ruhların ebedi kurtuluşu için, Hristiyan gerçekliğinin ve merhametinin tebliğ edilmesidir” (Algermissen, 1937b). Bu tanımdan anlaşıldığı üzere eski dönemlerde dini danışmanlık anlayışında büyük ölçüde Kilise düşüncesi hakimdir. Dini danışmanlık o makam sahibinin bölgesine karşı sorumluluklarının toplamını ifade eder ve karşımıza bir rahiplik görevi olarak çıkar. Rahiplerin o dönemki dini danışmanlık görevleri ise tövbe ritüelini yönetmektir. Bu anlayışa uygun olarak resmi Roma dilinde çobanlık vazifesinden (pastoral) piskoposların kilise yönetimi anlaşılır (Holtz, 1961). II. Vatikan Konsilinden (1962-1965) sonra bu makama bağlı anlayıştan uzaklaşılır ve pastoral, kilisenin yeryüzüne gönderilişinin bütünü olarak anlaşılır. Buna göre dini danışmanlık artık Tanrı halkının tamamını ilgilendiren, ister kilise tarafından bunun için görevlendirilmiş (dini danışmanlar, pastoral görevliler) ister resmen görevlendirilmemiş bütün cemaat üyelerinin vazifesi haline gelir (Zerfass, 1988).

Cura animarum generalis’in yanında rahiplerin cemaat üyeleriyle bireysel olarak ilgilenmeleri dini danışmanlığın dar anlamıdır ve *cura animarum specialis* - özel ruh bakımı ile ifade edilir. Dar anlamda dini danışmanlık birey veya gruplara bireysel inanç yolculuklarında, özellikle kritik geçiş dönemlerinde, sınırlı süreli, çatışma ve kriz durumlarına odaklı olarak eşlik edilmesidir. Bu tanımlama eski dönem Kilise babaları (örn. Anonius, Pachomius), orta çağ dini danışmanlık tarikatleri (Dominikanlar,

Fransiskanlar), karşı reformistler (Ignatius v. Loyola, Teresa v. Avila, Franz v. Sales) tarafından geliştirip yürütülen dini danışmanlık faaliyetlerinden olan kilisenin geleneksel ruh rehberliğini (Seelenführung) hatırlattığı gibi (Zerfass, 1988) günümüz Protestanlık dini danışmanlık anlayışını da yansıtır (bireysel dini danışmanlık, dini danışmanlık görüşmesi, hastane dini danışmanlığı gibi). Dini danışmanlığın bu anlayışı makama değil, İncil’de vurgulanan yetenek ve özelliklere dayanır: teselli etme (Romalılara 5,14)¹, cesaretlendirme (1 Selaniklilere 5,14)², öğüt verme (Kol 3,16)³, iyileştirme/şifa verme (1 Korintoslulara 12,9)⁴. Bu tür “terapötik dini danışmanlık” (Stollberg, 1969) “kilise bağlamında yaşam yardımı” (Neidhardt, aktaran Zerfass, 1988, s. 1118) olarak adlandırılabilir.

Süreç içerisinde Katolik dilinde çok bir değişiklik olmamıştır ve dini danışmanlık bütün rahiplik görevlerini kapsar; bu nedenle Katolik inancında daha çok *cura animarum generalis* esastır. Protestan dilinde ise anlam daha dardır ve doğrudan kişisel müdahale ile ruha olan hizmet kastedilir ve *cura animarum specialis*’in örneğini teşkil eder.

C. Pastor Kelimesi ve Türevleri

Alman dolayısıyla Hıristiyan dini danışmanlık geleneğini anlatan en önemli terim *pastor* veya onun sıfatı *pastoral*’dır; zira bu kelime dini danışmanlığın temelinde yatan düşünceyi hatta kaynağını vermektedir.

Pastor Latince bir kelimedir ve *çoban* anlamına gelir. Kelimenin bu temel anlamından Hıristiyanlıktaki çobanlık metaforu doğar ve Tanrı’nın, İsa’nın ve onun izinden gidenlerin (özellikle din adamlarının) çobanlık vazifelerini hatırlatır.⁵ İncil’e (Yeşaya 40, 11; Hezekiel 34, Yuhanna 10) dayanarak bu terimle görevlendirilmiş dini danışman adlandırılır, *pastor animarum* böylelikle *ruhların çobanı* olur.

Uygulamada “dini danışmanlık” ve “pastoral” kelimelerinin birbirinin yerine geçtiği görülür. Pastoral, Katoliklikte farklı ağırlık noktaları olsa da Protestanlık ve Katoliklikte bütün kilise faaliyetlerini kapsar. Osnabrück Dini Danışmanlık Dairesi

¹ Romalılara 5,14:... sıkıntılarla da övünüyoruz. Çünkü biliyoruz ki, sıkıntı dayanma gücünü, dayanma gücü Tanrı’nın beğenisini, Tanrı’nın beğenisi de umudu yaratır.

² 1 Selaniklilere 5,14: Size yalvarız, kardeşler, boş gezenleri uyarın, yüreksizleri cesaretlendirin, güçsüzlere destek olun.

³ Koloselilere 3,16:... Tam bir bilgelikle birbirinize öğretin, öğüt verin....

⁴ 1 Korintoslulara 12,9: Ruh aracılığıyla birine bilgece konuşma yeteneği, ötekine aynı Ruh’tan bilgi iletme yeteneği, birine aynı Ruh aracılığıyla iman, ötekine aynı Ruh aracılığıyla hastaları iyileştirme armağanları,... veriliyor.

⁵ Yuhanna 10, 11: Ben iyi çobanımdır. İyi çoban koyunları uğruna canını verir. Mezmurlar 23: RAB çobanımdır, Eksişim olmaz....

Cemaat Pastoralı Şubesi sorumlusu Katolik Stephan Winter (27.09.2011) pastoralin açıklamasını, Katoliklikteki geniş anlamını bize gösterecek şekilde şöyle yapar:

... nerede Kilise eylemde bulunuyorsa, her hangi bir şekilde birşey yapıyorsa orada pastoral gerçekleşir, geniş anlamda sadece Kilise gerçekleşir. Çok uç bir örnek vereyim. Birisi bir rahip evinde ya da kilisede kapıcıysa ve bunu tutkuyla yapıyorsa, Hıristiyan bir motivasyonla bu da benim için pastordur ama illaki dini danışmanlık değildir. Dini danışmanlık biraz daha içerikle ilgili bir şeydir. Kilise eylemlerinde açıkça insanların Tanrı ilişkisi söz konusuysa dini danışmanlıktan bahsedilebilir. Şöyle de diyebiliriz: Kapıcı olarak işimde, gerçekten temizlik yaptığımda ya da mekanla ilgilendiğimde bunu meditatif yapabilirim, bu değil mesele, ama açıkça Tanrı ilişkisinin tematize edilmesi söz konusuysa ve bir yerde insanlara Tanrı ilişkilerini geliştirmede eşlik ediliyorsa ya da onların arayışları, soruları tematize ediliyorsa bunu dini danışmanlık olarak nitelerdim. Bizim burada [dini danışmanlık dairesinde] - pastoral o zaman daha geniş bir kavram oluyor - bir kesişim fonksiyonumuz var diyebilirim.

Kilisenin temel göreviyle bağlantılı olarak (dünya için kurtuluş işareti olmak) *pastoral* kavramı ya da *pastoral icralar* Tanrı huzurunu sağlamayı, insanların İsa'da bütünleşmeye kavuşmalarını ve insan toplumunu gelecek olan Tanrının krallığı için dönüştürmeyi anlatır. Dolayısıyla pastoral bütün insanlık için kurtuluş arzusunu ifade eder. Kilise bu kurtarıcılık hizmetini dini danışmanlık olarak yürütür (Weiler, 1980; Müller, 1998). Dine daha doğrusu kurtarıcılığa olan bu vurgu Katolik mezhebine özgü bir yaklaşımdır. Katolik ansiklopedilerde konu daha çok dini açıdan ele alınır ve dini danışmanlık/pastoral 'imana çağırma', 'kurtarmak' gibi ifadelerle anlatılır. Dini danışmanlarla yapılan görüşmelerde de bu anlayış kendini belli etmekteydi. Katolik dini danışmanlar görevlerini bir inanç vazifesi, bir yaşam gayesi (memuriyet) olarak görürken, Protestan dini danışmanlar dini danışmanlık anlayışlarını daha çok insancıl gayelerle, insana eşlik etmek ve yaşam yardımı olarak anlatmaktaydı.

Hıristiyan terminolojisinde pastor kelimesinden dizi terim türetilmiştir (pastoral bakım, pastoral danışmanlık, pastoral teoloji, pastoral tıp, pastoral pratisyen, pastoral konferanslar, vs.). Bunlardan dini danışmanlığın uygulaması için önemli olanlarının tanıtılması faydalı olacaktır.

1. Pastoral Bakım

İngilizcedeki *pastoral care* ifadesi Almandaki *Seelsorge* kavramının karşılığıdır ve dini danışmanlık anlamında kullanılır. Bakım, ilgi anlamına gelen *care* kelimesi Latincedeki *cura* kelimesinden gelir, *pastoral* ise anlatıldığı üzere çobanlık vazifesine işaret eder. Pastoral teolojinin ilk uygulama esaslarını ve böylelikle dini danışmanlığın icrasının da kaynaklık eden ilk ve en önemli eser olan *Regula Pastoralis*'de (Pastoralin Kuralları, 590) Gregor I., Latin *cura animarum* ifadesini

kullanmayarak *cura pastoralis* deyimini tercih eder. Anlam olarak *cura pastoralis* erken dönem kilise rahiplerinin görevlerini yine çobanlık metaforuna atıf yaparak anlatırken günümüzdeki pastoral care ifadesi insan ve sosyal bilimlerden de yararlanan dini danışmanlık teori ve uygulamalarını anlatır (Ziemer, 2011a).

Pastoral care kavramı ile bir sonraki başlık olan pastoral counseling konusunda bir hususa dikkat çekmekte fayda bulunur. Amerikan dini danışmanlık terminolojisinde yer alan bu kavramlar hakkında - bu çalışmada ayrı başlıklar altında verilmiş olsalar da - kesin tanımlar bulunmaz. Bir çok (Amerikan) yazar (bkz. (Greenwald, Greer, Gillespie, & Greer, 2004) bu iki terimi birbiri yerine kullanır.

2. Pastoral Danışmanlık - Klinik Pastoral Eğitim

İngilizcede danışmanlık ve pastoral danışmanlık anlamında kullanılan *counseling* ve *pastoral counseling*, Amerikan dini danışmanlık hareketiyle doğmuş olan insan merkezli bir dini danışmanlığı ifade eder ve metodik olarak C. Rogers'in danışan merkezli terapisine dayanır. Kelime anlamı danışmanlık olan counseling kısaca "insanın kendisine yardım etmesine yardım" (Faber & Schoot, 1974, s. 83, 86). Rogers'in (1942, s. 18) tarifine göre counseling, kişiyle önyargılı ve yönlendirici olmayan bir ilişki kurarak onun duygusal bakımdan serbest kişilik gelişimini ve inisiyatifini eline almasını sağlar. Counseling, pastoral psikolojideki yerini özellikle Amerikan dini danışmanlık hareketi öncülerinden Boisen'in öğrencisi Hiltner sayesinde kazanır. Hiltner'e (1943, s. 167; 1949, s. 95) göre pastoral counseling, yani pastoral danışmanlık belirli bir metodikle yürütülen dini danışmanlık görüşmesini kasteder. Bu görüşmenin amacı danışana daha iyi bir iç görü (insight) kazandırmak ve karar verme imkanlarının daha iyi bilincine varmasını sağlamaktır. Avrupa dini danışmanlığında Hollandalı Faber ve van der Schoot'un çalışmalarıyla etkili olan counseling Almanya'da Stollberg ile yaygınlaşmıştır. Ona göre "pastoral danışmanlık Kilise hizmetinde psikoterapik yaşam danışmanlığıdır" (Stollberg, 1969, s. 73). Pastoral danışmanlık Alman Pastoral Psikoloji Birliği'nde (DGfP) "kişi merkezli psikoloji ve dini danışmanlık" şubesinde kurumsallaşmıştır.

1943'den itibaren dini danışmanlık hareketinin yazarları Roger modeline bağlı kalırlar ve 60'lardan sonra pastoral danışmanlığın eğitim modeli olan *clinical pastoral training* (klinik pastoral eğitim (Klinische Seelsorge Ausbildung, KSA)) Alman bölgelerinde en çok tercih edilen pastoral psikoloji eğitimi haline gelir. 60 sonrası Alman dini danışmanlığının en etkili isimlerden biri olan Dietrich Stollberg kendisiyle yapılan özel görüşmede (28.04.2011) buradaki klinik kelimesinin "empirik"ten başka

birşey olmadığını vurgular. Buna göre bu eğitim modeli yoğun pratik deneyimlere, kursiyerlerin uygulamayla tecrübe kazanmalarına dayanır. Bu öğrenme biçimi ise *learning-by-doing* - yaparak öğrenme - olarak ifade edilir. Eğitimin amacı danışmana çok yönlü bir iletişim yeteneği ve öz eleştiri kazandırmaktır. Bunun dışında klinik pastoral eğitimin önceden belirlenebilecek, kursiyerlere öğretilenebilecek bir teorisi yoktur, çünkü her karşılaşılan durum kendine has olduğu için dini danışman bunu bireysel olarak öğrenir ve tecrübe eder, dolayısıyla da dini danışmanın çalışma yapısı içerik olarak önceden belirlenemez (eğitim sürecinin ayrıntıları için bkz. Eğitim Bölümü).

3. Pastoral Psikoloji

Pastoral psikoloji literatüründe en çok rastlanılan en pratik ve kolay tanım, Stollberg'in (1993, s. 169) "Pastoral psikoloji, pastoralin (dini danışmanlığın) hizmetindeki psikolojidir" şeklindeki tanımıdır. Stollberg, pastoral psikolojiyi kilise hayatına aktif katılanların, özellikle de meslekten olanların yani özellikle rahiplerin, teolojik, antropolojik, iletişim ve öz eleştirel çalışmalarının hizmetindeki psikoloji olarak anlatır; pastoral psikoloji sadece bir *yardımcı bilim* değildir bilimlerin disiplinler arası diyaloguna kendi başına bir Kilise katkısıdır (Stollberg, 1969, s. 65). Johnson'a (1953, s. 26) göre pastoral psikoloji "psikolojinin pastoral çalışmaya uygulanmasıdır". Hiltner (1952, s. 23) ise pastoral psikolojiyi, "rahip için etkileri olan psikolojidir" şeklinde tanımlar. Hiltner bu tanımında pastoral psikolojinin sadece seküler bağlamdaki veri ve sonuçlarının Kilise ortamına aktarıldığı bir uygulama bilimi olmadığına dikkat çekmek ister. Pastoral psikoloji, rahip ve Kilise hayatı için psikolojidir fakat pastoral psikolojik bilgilerin kaynağı profan bir bilim olan genel psikoloji değildir. Bu bilgiler bizzat rahibin eleştirel olarak ele aldığı pratik tecrübesinden kaynaklanır. Bu şekilde teori ve pratik birbirinden doğar ve sürekli birbirini besler. Bu bakımdan pastoral psikoloji "insanın dini danışmanlık durumlarındaki yaşantı ve davranışlarının bilimi"dir (Schmid G., 1998, s. 1441). Buradan hareketle pastoral psikolojik bilgilerin kitaplardan öğrenilip uygulamaya koyulabilecek bilgiler olmadığı söylenebilir.

Pastoral psikoloji Hıristiyan-Kilise pratiğine teoriler ve pastoral uygulamalara psikolojik terapötik bir boyut katarken psikolojinin bütün metotları kendisine açıktır (Schmid G., 1998). Fakat pastoral psikoloji, kurumsal psikoloji içerisinde sadece sınırlı derecede kabul görür (Ziemer, 2011b). Pastoral psikolojinin kendisi de - en azından Stollberg'e göre - psikoloji ile arasında bir ayrım yapar. Bu ayrım içerikten ziyade pastoral psikolojinin bakış açısıyla ilgilidir: Pastoral psikoloji "rahibin bakış açısından

psikoloji” (Hiltner, 1950, s. 7) bir başka ifadeyle “rahip ve kilise hayatı için psikoloji”dir (Stollberg, 1969, s. 61); *psikolojiktir*, çünkü rahibin çalışma alanı olan kişiler arası gerçekliklerin psikolojik yönünüyle empirik ve sistematik olarak ilgilenir (Johnson, 1953, s. 26; 33); *pastoraldir*, çünkü rahibin teolojik-pastoral bakış açısı altında gerçekleşir (Hiltner, 1950, s. 7). Hiltner (1952) bu nedenle pastoral psikolojiyi teolojik bir disiplin olarak görür. Diğer bir açıdan pastoral psikoloji din psikolojisine de indirgenmemelidir. Çünkü böyle bir durumda rahibin bu alana girmeyen tecrübeleri konu dışı kalır (Stollberg, 1969, s. 63). Keilbach (1969, s. 257), din psikolojisi ve pastoral psikoloji arasındaki farkı şöyle anlatır: “Din psikolojisi dinin veya dindarlığın ruhsal anlamını bulmaya çalışır. Pastoral psikoloji ise bilim olarak bugünkü psikolojinin rahibe çobanlık vazifesinde ne derecede yardımcı olabileceğini gösterir”.

Pastoral psikoloji, dini danışmanlığın ona bağlı özel hizmetlerde (hastane, cezaevi, danışmanlık yerleri) bilinçli ve ehliyetli bir şekilde yürütülmesini talep eder. Bunlar arasında hastalık, yaşam krizleri gibi zamanlarda oluşan konu ve durumlara konuya ve kişiye uygun bir tutumla yaklaşılması sayılabilir. Dolayısıyla pastoral psikoloji, pastoral eylemlerin farklı alanlarında psikoloji ve iletişim teorilerine dayanan bir görüşme tekniği ve uygun ilişki kurma yeteneğine dayanır (bkz. Uygulama Bölümü). Dini danışmanlık yeteneklerinin geliştirilmesi ve sağlamlaştırılması için dini danışmanların, sunulan bireysel ya da toplu pastoral psikolojik süpervizyonlardan⁶ yararlanması gerekir.

Pastoral psikolojik yaklaşım şu bileşenlerden oluşur (Winkler, Lindemann, & Klessmann, 1993; Schmid G., 1998):

- dini danışmanlık görüşmesinde bilinçli, metodik olarak kontrollü bir yöntem
- empatik ve ayırım yapabilecek bir algı tutumu
- temellendirilmiş bir çatışma teşhisi koyabilme yeterliği
- bireysel inanç şekillerinde yardım

⁶ Süpervizyon, herhangi bir meslek sahibinin kendi isteği üzerine bir tür mesleki danışmanlık almasıdır. Konu kişiye meslek tatmin ve yetkinliğinin sağlanması ve sürdürülmesi ve bunun yolları, kişinin çalıştığı kurum veya organizasyonda kendini iyi hissetmesi, iyi çalışabilmesi, rolünü bulması (asıl ilgi mesleki role yöneliktir), sınırlarını nasıl belirleyeceği, yeteneklerini nasıl geliştirebileceğidir. Süpervizyonun süresi ve görüşme sıklığı karşılıklı anlaşmaya bağlıdır ve genellikle belirlenen hedeflere ulaşılmasıyla sona erer. Bu da genelde aylık görüşmeler şeklinde toplam 10 oturumda sağlanır; akut sorunlarda, kişi mesleğini yerine getiremez hale geldiğinde örneğin daha sık aralıklarla görüşmeler yapılabilir. Ücreti 1 dakikası 1 Euro’dur. Bir kilise mensubu süpervizyon isterse ücretin 1/3’ünü Eyalet Kilisesi, 1/3’ünü kendi kilisesi, 1/3’ünü kendisi karşılar. Süpervizyonlar serbesttir. Zorunlu tutulması kişilerde bir direnç meydana getirir, bu nedenle süpervizyonun serbest olması önemlidir. Süpervizörlük eğitimleri genellikle KSA eğitimlerin peşine eklenen 6 haftalık kurslarla verilir (her biri 6 hafta olan tekli, ekip, grup süpervizyonu öğretimi) (Barbara Denkers, dini danışman, süpervizör ve eğitmeni, Pastoralklinikum Hannover. 15.09.2011).

- dini danışmanlık eğitiminde tecrübe etmeye dayanan öğrenme yöntemi
- pastoral eylemleri yürütenlere süpervizyonla eşlik edilmesi

Pastoral psikoloji, psikolojik şartlara bağlı olarak dini ritüellerdeki sembolüğü ve tebliğün uygulamasını yansıtır. Biliş, davranış, yaşantı biçimlerinin bireysel ve toplu sembol ve tebliğ uygulamalarını nasıl etkilediğine bakar. Aynı zamanda da inanç içeriklerinin nasıl yol gösterici olduğuna, inanç gelişimine katkı sağlayan unsurlarının hangileri olduğuna, dindarlık tipleri içerisinde tebliğ karşısında kişisel inancın alabildiği biçimlerine, inancın genel psikolojik işlevlerine, hastalıklı inancın insan psikolojine olan etkilerine, sağlıklı bir inancın hastalık ve acıda sahip olduğu iyileştirme gücüne bakar (Schmid G., 1998).

Teolojik perspektiften bakıldığında danışman, Tanrı tarafından bir görevli, Tanrı kelamının şahidi, sözcüsü, insanları kutsalın azametli huzuruna çıkararak bir rehber olarak görülür. Pastoral psikoloji açısından bakıldığında, danışman, psikolojik kriterlere göre geliştirilmiş bir dizi yeterliğe sahip kişidir. Bu kriterlerin en önemlisi danışmanın kendi içinde, kişisel bir olgunlaşma yeteneği sergileyebilmesidir (Hauschildt, 2011). Psikolojik perspektifin kullanılmasında her dini danışman kendi bireyselliğini işinin içine kattığı için, her dini danışman bir bakıma kendi bireysel pastoral psikolojisini geliştirir ve bunu metodik olduğu kadar teorik olarak da gerçekleştirir. İşinin büyük oranda kişiler arası ilişkiye dayanan yönü aynı oranda bir kendilik (özbiliş) ve insan bilgisi gerektirir. Kendilik ve insan bilgisi Stollberg'e göre pastoral psikolojinin zorunlu karşılıklı şartlarıdır (Stollberg, 1969, s. 63). Bu nedenle pastoral psikolojiye her zaman dini danışmanın kişilik psikolojisi de dahildir (Johnson, 1953, s. 32).

Ziemer'e (2011b) göre pastoral psikoloji yaklaşımında dikkat edilmesi gereken bir husus vardır, o da zaman zaman psikoanalizin terapi paradigmasına çok fazla bağlanmasıdır. Dini danışmanlık şüphesiz fiziki, psikolojik ya da manevi ıstırap ve yoksunlukların üzerinde durur, gereken de budur, fakat aynı zamanda dini, ahlaki, yaşama yönelik tutum ve davranış yeterliğinin kazandırılması ve sağlamlaştırılması için gerekli mesleki temelli (yani din görevlisi olarak) yardımın sağlanmasının da gerektiği unutulmamalıdır. Nihayetinde bir dini danışman salt psikolojik rehberlik ya da danışmanlık yapmaz, aynı zamanda dini/inanç alanlarında(n) doğabilecek psikolojik ve manevi durum ve tecrübelerle de eğilmek zorundadır. Belki de dini danışmanın asıl çalışma alanı bu olmalıdır, fakat bunun ayrımı, yani bireysel içsel rahatsızlıkların kaynak ve sebebinin dini ve din dışı şeklinde ayrıştırılması tabii zor ve ayrıntılı bir süreçtir.

Pastoral psikoloji zaman zaman seküler psikolojik metotlara ağırlık verildiği suçlamalarına maruz kalsa da Alman Pastoral Psikoloji Birliği'nin (DGfP) klinik pastoral eğitim sorumlusu Prof. Mahlke'nin görüşmemizde (20.04.2011) ifade ettiği gibi "pastoral psikolojik dini danışmanlık son 40 yılda teoloji ve insan bilimleri arasında yerini almış ve Kiliselerce büyük oranda kabul görmüştür."

Dini danışmanlık anlayış ve uygulamalarının anlaşılması için gereken terimleri açıkladıktan sonra artık dini danışmanlık kavramı ve içeriğine geçebiliriz.

II. DİNİ DANIŞMANLIK

Federal Almanya'da dini danışmanlık, kavram ve olgu olarak günümüz teori ve uygulama şekline 1960'lardan sonra kavuşur. O yıllarda dini danışmanlık öğreti ve uygulamasına seküler bilimler dahil edilir ve dini danışmanlık yeni bir bakış açısı kazanır. O döneme kadar dini danışmanlık geleneksel anlamda genel bir Kilise görevi olarak tanıtılır, dini içerik daha çok vurgulanır ve dini danışmanlık tebliğ ve kurtuluş çerçevesinde ele alınır. Dolayısıyla dini danışmanlık şu formül çerçevesinde anlaşılabilir: dini danışmanlık = pastoral = cura animarum = çobanlık makamı = poimenik (dini danışmanlık öğretisi).

Bu bölümde, Alman dini danışmanlığının geçirdiği bu dönüşüm de dahil olmak üzere daha iyi anlayabilmek için kavramı, kaynağı, tarihi, özellikleri, amacı, vb. konular açısından ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

A. Dini Danışmanlık Kavramı

Batı geleneğinde dini danışmanlık kavramının (Seelsorge) oluşumunda Yunan, İncil ve Roma izleri bulunur. Fiil olarak *seelsorgen* (ruhbakımı yapmak/ruha bakmak) kelimesi ilk defa Plato'nun *Sokrates'in Savunması* adlı eserinde geçer. Sokrates para, itibar ve şeref kaygısı içinde aklın, gerçeğin ve ruhun unutulmaması için gençlere çağrıda bulunur. Sokrates gençleri, mal mülk, şan şöhret yerine kendi ruhlarıyla ilgilenmeleri yönünde ikaz eder.⁷ Bu anlayışa göre ruhun terbiyeye, bakıma ve tamamlanmaya (mükemmellik) ihtiyacı vardır (Stollberg, 1996). Yine Platon'un *Lakhes Diyalogu*'nda Sokrates, bir öğretmenin "technikos peri psyches therapeian" yani ruh bakımında uzman olması gerektiğini söyler. İlk defa "ruha bakmak" fiilini içeren bu metinler nedeniyle Bonhoeffer (1990, s. 9) bu düşüncüyü "kendisini dini danışmanlık olarak anlayan felsefe" olarak niteler.

⁷ Buna uygun İncil ayetleri de bulunmaktadır, örneğin Matta 16,26; Luka 12,20.

Belirtildiği gibi Almancada “Sorge” kelimesinin iki temel anlamı bulunur: *sorgen für...* - bir şey ya da birisiyle ilgilenmek, bakmak, yardımcı olmak; *sich sorgen um...* - bir şey ya da birisi için endişelenmek; korku, huzursuzluk, sıkıntı duymak. Farklı dillerde farklı kelimelerle anlatılan bu duygu ve tutum için Klessmann (2010, s. 30-40) (kısmen antik felsefe izinde) Sorge kavramını dört farklı açıdan açıklar:

1. İlgi, özen, paylaşma/katılma (Fürsorge) anlamında bakım: Gerkin’e (1991) göre bu ilgili bakım dört davranış biçimiyle karakterize edilir:

- a) Bir insanı dinlemek: özellikle acılarını dinlemek
- b) Bir insana cevap vermek: yönlendirmeden fakat aynı zamanda kişisel teolojik-etik pozisyonunu da belli ederek cevap vermek
- c) Bir insanı savunmak, özellikle toplumsal olarak dışlanmışları, ümitsiz vaka olarak görülenleri
- d) Bakım sürecinde Tanrının sesine kulak vermek

Klessmann (2010, s. 31-32) bu tür bakımda aşırı ilgi ve insanın üzerine fazlaca düşerek onun özgürlüğünü kısıtlama tehlikesine dikkat çeker. Bakımı yapan kişi profesyonel mesafeyi korumalı ve aşırı özdeşim kurmadan kaçınmalıdır (bkz. Uygulama Bölümü).

2. Dünyada olmanın gereği olarak bakım: Heidegger felsefesine dayalı olarak burada bakım, gündelik endişelerden kurtulup *ben* olmanın imkanlarını arayıp bulmaktır.

3. Kendine yönelik bakım: İnsan kendi ruhuyla erdeme, mükemmelliğe yaklaşmak adına ilgilenmelidir. Sokrates’in izinde bunun anlamı, insanın bedensel arzularından kurtulup gerçeklik, adalet, güzellik peşinde giderek aynı zamanda topluma da faydalı olmasıdır. Bu şekilde kendine bakmak, kendini bilmeyi (Selbsterkenntnis - özbiliş) de gerektirir. Bu öz veya kendilik bilgisi, dünyaya nasıl bakıldığı, nasıl davranıldığı, başkalarıyla nasıl ilişki kurulduğu, kısacası insanın kendisini gözlemlemesiyle edinilebilir. İnsan neleri düşündüğünü, düşüncelerinde nelerin olup bittiğini gözlemler. Bu sayede insan kendisini tedavi etme imkanı da bulur. Bu tedavi ile insan kendisini arındırır, dönüştürür ve değiştirir (Becker, 1985). Böyle bir kendilik bakımı (Selbstersorge) kendisi hakkında doğruyu söylemeyi ve söyletmeyi de kapsar. Bunun pratikteki anlamı konuşma sırasında insanların birbirleri hakkında bugünün değimiyle bir geri bildirimde bulunmasıdır. Böylece insanlar arasında karşılıklı açıklık ve dürüstlüğü hakim olduğu bir iletişim gerçekleşir. Sokrates’ten mülhem bu

antik kendilik bakımı Hıristiyanlıkla birlikte ruhların bir Kilise görevlisi tarafından yönetilmesiyle sonuçlanır. Neticede kişisel açıklığın yerini günah çıkartmanın işkenceci vicdan soruşturması alır, karşılıklı dürüstlük tek taraflı hakimiyet kurmaya dönüşür. Dolayısıyla “... antik felsefedeki otonom kendilik bakımı Hıristiyan kültüründe heterenom ruh bakımına dönüştürülür...” (Schmid W., 1998, s. 248).

4. Bakımın dini boyutu: Sokrates’in dikkat çektiği ruh bakımı Tanrının da talep ettiği bir ruh bakımındır. Ruhun kendisine iyi ve şifalı olanla dini-aşkın açıdan ruh için iyi olarak ön görülen birbiriyle örtüşür. Bu bağdaşlık kendini *terapi* kavramında da gösterir. Yunan asıllı *therapeia* kelimesinin asıl anlamı hizmet, bakım, yüceltme, tapmadır ve insana olduğu kadar Tanrılara da yöneliktir. “Böylece bir Tanrıya, bir insana, bir işe ‘hizmet eden’, yani onlara... yardım eden, faydalı ve belki şifa verici olan her şey... ‘terapi’dir.” (Seidmann, 1979, s. 354).

Yunan felsefesi izlerini bu şekilde taşıyan dini danışmanlık kavramı için kutsal metinlere bakıldığında *Seelsorge* ifadesinin doğrudan ne Eski ne de Yeni Ahit’te geçtiği görülür. Ancak doğrudan *Seelsorge* olarak ifade edilmese de dini danışmanlık olgu olarak İncil’de yerleşiktir⁸ (Klaus, 1968; Steiger, 2000; Ziemer, 2011a; Klessmann, 2010, s. 55-56). Eski Kilise döneminde çoban ve sürüsü metaforu cemaatin dini idaresine aktarılır. Katolik dilinde pastoral yani en geniş anlamda dini danışmanlık cemaat yönetiminde çobanlık sanatını anlatır (Stollberg, 1996).

Orta Çağın erken ve orta dönemlerinde *cura animarum* ifadesi ortaya çıkar ve Latin dilinde Kilise hukukunun teknik bir terimi haline gelir. Bu ifadenin *Seelsorge* olarak Almanca tercümesi ise Orta Çağın sonlarında, Reformasyon öncesi dönemde kullanılır (Steiger, 2000) ve tahminen ilk kez S. Brant’ın “Narrenschrift” (1494) adlı eserinde geçer (Stollberg, 1996). Ancak şu da belirtilmelidir ki Almandada *Seelsorge/Seelsorger* terimi/titri yasal olarak korunmuş bir titr değildir, fakat anayasal bir haktır (bkz. Uygulama Bölümü).

20. yüzyılın başlarında pastoral psikolojinin ortaya çıkmasıyla dini danışmanlık büyük ölçüde insan, sosyal ve danışmanlık bilimleriyle yakın diyalog içine girerek bağımsız bir gelişim gösterir. ABD’de başlayan dini danışmanlık hareketi, kendine özgü eğitim konsepti⁹ ve çeşitli metodik yaklaşımlarının bu gelişimde payı büyüktür. Bu dönemde yeni isimlendirmeler de doğar; örneğin “yol gösterici dini danışmanlık”

⁸ Bunun için örnek verilen ayetler şunlardır: 2. Selaniklilere 2,16; 2 Korintoslulara 1,5-7.

⁹ İngilizce: clinical pastoral education/training - CPE/T; Almanca: Klinische Seelsorgeausbildung - KSA

(beratende Seelsorge), “rehberlik olarak dini danışmanlık” (Seelsorge als Beratung) veya “rehberlik dini danışmanlığı” (Seelsorgeberatung) gibi ifadeler hep Anglosakson *pastoral counseling* ifadesine dayanır. Bu kavram ise “geleneksel çobanlık sanatı ile modern danışmanlık tekniklerinin bir sentezi”dir (Stollberg, 1996, s. 175).

B. Dini Danışmanlık Tanım ve Özellikleri

Dini danışmanlığın teorisiyle ilgilenen akademisyen ve teologlara göre dini danışmanlığın tanımlanması kolay bir iş değildir (Klessmann, 2010; Geest, 1981; Wulf, 1970; Thurneysen, 1988)¹⁰. Dini danışmanlık öğretisini ifade eden poimenik ilminin de aslında tam bir tanımı yoktur ve poimenikçi Hertzsch’in (1967, s. 41) dediği gibi “havada asılı” kalmıştır. Dini danışmanlık bilimsel bir disiplin olan pratik teolojinin bir alt dalıdır ve ayin/vaazın ve din eğitiminin yanında Kilisenin üç klasik faaliyet alanlarının biri olarak kabul edilir. Ayin/vaaz ve din eğitimi mekan ve şekil olarak kurumsallaşmışken (biri Kilisede kürsüde, diğeri okullarda, sınıflarda) dini danışmanlık için böyle bir özellik Kilise tarihinin ilk dönemlerinde mevcut değildir. Pastoral Klinikum Hannover dini danışmanı Denkers, tarihsel olarak dini danışmanlığın Kiliselerin bir parçası olduğunu hatırlatsa da (15.09.2011) Protestanlarda giderek bir uzmanlaşmanın geliştirildiği gözlemlenir. Osnabrück Üniversitesi Evanjelik Teoloji Bölümü Öğretim Üyesi pratik teoloji profesörü Elisabeth Naurath şuna dikkat çeker (27.09.2011): “Hıristiyan dini danışmanlığında şu deyim vardır: kardeşler arası karşılıklı görüşme - *colloquium mutuum inter fratrum*¹¹ galiba - bu, aynı seviyedeki beraberlik içinde, karşılıklı dini danışmanlık yapmak anlayışı, zaman içerisinde dini danışmanlığın kurumsallaşmasıyla ve böylece uzmanlaşması ve meslek eğitimiyle birleştirilmesiyle ortadan kalkmıştır.”

Toplum içinde dini danışmanlık hakkındaki değer yargılar da çok değişkendir. Kimileri dini danışmanlığı, Kilisenin toplumsal bakımdan önemini koruyan geriye kalan tek görevi olarak yüceltirken, diğerleri de dini danışmanlık faaliyetlerini çağdışı, manipülatif bir etkileme aracı olarak marjinalleştirir (Winkler, 2000, s. 1; Matthes, 2000, s. 390). Olgunun farklı değerlendirilmesi kavramın oluşturulmasında Avrupa dillerinde *ruh*, *pastoral*, *bakım/ilgi* gibi kelimelerin farklı kombinasyonlarında da

¹⁰ Bu tanımlama zorluğu sadece Alman literatüründe bulunmamaktadır. Aynı zorluk pastoral care, pastoral counseling konularında Amerikan literatüründe de bulunmaktadır (ayrıntılı bilgi için bkz. Greenwald vd., 2004).

¹¹ Naurath’ın söylediği Luther’in bir sözüdür ve doğrusu şöyledir “per mutuum colloquium et consolationem fratrum” - “Karşılıklı kardeşlik içinde teselli ve konuşma ile.”

kendini gösterir: Almancada *Seelsorge* = ruh + bakım; Fransızca *charge d'âmes* = ruhlar + ilgi; İngilizcede *pastoral care* = pastoral + bakım.

Diyalektik teoloji içerisinde dini danışmanlık Kilise sınırları içinde icra edilen bir görev olarak görülürken (Thurneysen, 1988, s. 9) fenomenin bu şekilde sınırlandırılması eleştiriye uğrar. Dini danışmanlık varlığını sadece Kilisede göstermez ve Haendler'e göre (1957, s. 352) onu sadece Kilise meselesi ve Kilisede mümkün olarak damgalamak, onun genişliği ve derinliğini göz ardı etmek demektir. Dini danışmanlığa bir yapı ve yorum olarak bakıldığında (Heimbrock H. G., 2000, s. 258; Hauschildt, 2000), Hauschildt (2000) dört farklı yorum türü ayırt eder:

1. Dini danışmanlık bir kültür fenomenidir, yani Berger'in (Berger & Luckmann, 1966) deyimiyle "sosyal gerçekliğin inşasıdır" ki Bonhoeffer (1985a) buna "Hristiyanlık sonrası" dini danışmanlık der. Buna göre dini danışmanlık toplum inşasıdır.

2. Dini danışmanlık olgusunun isimlendirilmesi belirli bir kültür coğrafyasına özgüdür çünkü Hristiyanlıkta ortaya çıkmıştır. "Dini danışmanlık Hristiyanlık tarihinin sonucudur" (Rössler, 1986, s. 175), yani bir bakıma bir Hristiyanlık inşasıdır.

3. Dini danışmanlık olgusunda vurgu Kiliseyedir. Dini danışmanlık en çok ve öncelikli olarak Kilise tarafından ve onun kurumsal temsilcileri tarafından icra edilir. Çoğu zaman *dini danışman* ifadesi *rahip/papaz* için ya da *rahip* kelimesinin eş değeri olarak kullanılır. Bu durumda dini danışmanlık bir Kilise inşasıdır.

Hauschildt'e (2000) göre dini danışmanlık fenomeni açıklanırken bu üç alanın (toplum - Kilise - Hristiyanlık) ortak inşası olarak dini danışmanlığın bireysel uygulamalarla olan ilişkisinin de kavranması gerekir. Bu nedenle olguya uygulamalı-teolojik bir açıdan yaklaşırken kesin sınırları olan bir tanımla yaklaşmamak gerekir. Dolayısıyla sınırları oldukça geniş tutulmuş Rössler'in (1986, s. 210) şu tanımı geniş kabul görür: "Dini danışmanlık yaşam emniyeti için yardımdır." Winkler (2000, s. 3) bu tanımı, yaşam mücadelesi için davranışların serbest bırakılması olarak açıklar.

Almanya'da dini danışmanlık öğretisine büyük katkıları olan Klessmann'ın (28.04.2011) ifade ettiğine göre dini danışmanlığın çok yönlü anlamları vardır ve tam olarak ne olduğunu, onunla ne kastedildiğini tanımlamak zordur. Çünkü altında çok farklı yaklaşım, amaç ve yöntemler bulunur. Dini danışmanlık "ilk bakışta gündelik insani paylaşım (Anteilnahme - acıyı paylaşım) ve dayanışma türlerinden başka bir şey değildir". Hristiyan Kilisesi bu insani fenomeni belirli dini bir görevle bağdaştırmıştır: insani yardım ve eşlik etme İncil iletişiminin bir parçasıdır ve böylece İncil'i tebliğ etme

görevinin bir parçası haline gelir (Klessmann, 28.04.2011). Klessmann “Seelsorge” (2010) adlı ders kitabında da belirttiği üzere, dini danışmanlığın özelliklerini belirli başlıklar altında anlatır. Bu başlıkları açıklamaya çalışalım:

1. Dini danışmanlık *dini iletişimin* belirli bir şeklidir. Dini danışmanlık hizmetinden yararlanan kişi genellikle bu tür bir karşılaşmanın/danışmanın/rehberliğin din ile, Kiliseyle alakalı olduğunu bilir. Uygulama Bölümünde de görüleceği üzere dini danışman karşılaşmanın daha ilk anında bunu belli eder (“İyi günler ben rahip X”; “Ben dini danışman YZ’yim.” “Ben Kiliseden/Rahiplikten geliyorum” şeklinde kendini tanıtmayla, kıyafetiyle, boynunda taşıdığı haçla, elindeki İncil’le, yaka kartıyla). Dolayısıyla “dini yanında getirir, kişiliklerinde Tanrıyı ya da kutsalı sembolize ederler ve muhatapları tarafından Tanrının temsilcisi olarak kabul edilirler. Görüşülen dini danışmanlar, uygulamada bunun tabii ki her zaman olumlu bir şekilde olmadığını ve gelen görevliye din adamı veya rehber olarak bakıldığı gibi, “ölüm tellalı”, “Tanrının yeryüzü personeli”, “ölüm kuşu”, “kara kuş” gibi olumsuz yakıştırmaların da yapıldığını anlatırlar.

2. Dini danışmanlığın birincil aracı *baş başa yapılan görüşmedir*. Geest’in dini danışmanlık uygulama örneklerinden derlediği kitabının adı örneğin *Unter vier Augen*¹², yani *baş başa*’dır.

3. Dini danışmanlık daima *sosyal ve siyasi bağlamı* da dikkate alan bireysel bir yönelme, bir ilgi şeklinde gerçekleşir.

4. Dini danışmanlık sadece görüşmeyle sınırlı değildir, *ritüeller* de kullanılır. Dini ritüeller konuşmayı derinleştirebilir ve görüşmeyi dini bir ortama aktarabilir. Danışmanların anlattıklarına göre özellikle konuşmanın mümkün olmadığı durumlarda (kriz anlarında, ölmekte olanlarla, demansta vb.) dini ritüeller veya temkinli dokunuşlar büyük anlam kazanır.

5. Dini danışmanlık bir insana veya küçük bir gruba gündelik ya da kriz durumlarında *eşlik edilmesi* şeklinde gerçekleşir. Muhataplar arasında kişisel bir *karşılaşma* (Begegnung) gerçekleşmelidir: Muhatapın “yaşam gerçekliği dini danışmanın temsil ettiği Hıristiyan inancının ufku” (Klessmann, 28.04.2011) taşınır. Böylece karşılaşma ve eşlik etme sürecinde örtük ve açık bir şekilde bir yaşam değerlendirilmesi meydana gelir. “Dini danışmanlığın hedefi, insanların yaşam ve inanç keskinliklerini [emniyetlerini, güvenlerini]... güçlendirmektir” (Klessmann, 28.04.2011).

¹² *Unter vier Augen*’in tam tercümesi “dört göz altında”dır ve iki insanın baş başa görüşmesini ifade eden bir deyimdir.

Çoğu dini danışman Klessmann'ın da savunduğu bu fikri yansıtan bir şekilde dini danışmanlığı bir “eşlik etme” süreci olarak tanımlamıştır. Onlara göre iyi bir dini danışmanlık, insana, içinden geçmekte olduğu durum ve zamanda “sessizce yanında giderek” eşlik etmektir.

6. Dini danışmanlık *gündelik konu ve sorular* etrafında ortaya çıkar. Danışmanların anlattıklarına göre bu konular kişisel yaşam hikayeleri, aile, çocuk yetiştirilmesi, ilişkiler, meslek, yaşlanma, hastalık, sağlık; dini ve etik sorular; hayatın anlamı, amacı, kimliği, yani bütün “yaşam paleti” (Susanne Wübker, 20.09.2011) üzerinedir.

7. Dini danışmanlık tıbbi ya da terapötik görüşmeden farklı olarak *düşük seviyeli* (niedrig schwellig), kendiliğinden ve maksatsız bir karşılaşmadır (bkz. Uygulama Bölümü).

8. Dini danışmanlık *önemli durumlarla*¹³ bağlantılı olarak yaşam bağlamında gerçekleşir. Klessmann'ın bildirdiğine göre insanların yaşamlarının dönüm noktalarında kendilerine dini olarak hitap edilmesi veya eşlik edilmesini isteme oranları oldukça yüksektir. 20 yıllık hastane dini danışmanı Bayan Denkers (15.09.2011) da Kiliseye uzak insanların bile kriz zamanlarında dine ve dini uygulamalara yöneldiklerini ve talep ettiklerini anlatır.

9. Dini danışmanlık *diakonik*¹⁴ bir bağlamda gerçekleşir. Bedeni, ruhi, maddi ve sosyal ihtiyaçlar ve yoksunluklar çoğu zaman net bir şekilde birbirinden ayrılamaz. Diakonik yardım ile manevi eşlik birbirini tamamlamak zorundadır.

Bu özelliklerden hareketle Klessmann ders kitabında (2010, s. 8) dini danışmanlığı şöyle tanımlar: “Dini danışmanlık, Kilisenin insanların yaşam ve inanç kesinliğini güçlendirmek amacıyla Hıristiyan incanın ufkunda insanlar arası eşlik etmenin, karşılaşmanın ve yaşam yorumunun düşük seviyeli bir hizmetidir.”

Dini danışmanlık alanında bir başka önemli isim Hollandalı Hans van der Geest'tir. Geest (1981, s. 223) her türlü dinlemeyi, empatiyi, anlamayı, güçlendirmeyi, teselliği kısaca candan insan ilişkileri veya bir arkadaşlığı en geniş anlamda dini danışmanlık olarak niteler. Dar anlamda dini danışmanlığın ise bu kadar kolay

¹³ Bu önemli dönüm noktaları Hıristiyan geleneğinde *kazualler* (Alm.: Kasualien; Latince: casus = olay) olarak ifade edilir. Kazueller, belirli kişisel “olaylarda” gerçekleştirilen kilise faaliyetlerine işaret eder (cenaze, vaftiz vb.). Örneğin ölmekte olan birinin ziyaretinde hastanın yağlanma ritüelinin yapılması, yaşlı bir cemaat üyesinin doğum günü ziyaretinde bir daunun okunması, bir bebek doğduğunda tebrike, kutsamaya gidilmesi bir kazual ziyarettir.

¹⁴ diakonik (Alm.: diakonisch): Kilisenin insana yaptığı hizmetleri ifade eden “Diakonie” isminin sıfatıdır.

açıklanamayacağını belirtir ve dini danışmanlığın insanların ruhsal problemleriyle ilgilenen diğer mesleklerle (psikiyatrist, psikoterapist, danışman, sosyal çalışan) olan farkına dikkat çeker. Klessmann (2010) gibi dini danışmanlığa bir karşılaşma olarak bakan Geest (1981, s. 224), dini danışmanlık karşılaşmasında ortaya çıkan iki unsura dikkat çeker:

1. Dini danışmanın Kilise bağlamı
2. Görüşmenin dini içeriği

Birinci unsurda görüşmenin içeriği önemli değildir, görüşme konusu illa ki Tanrı veya inanç olmak zorunda değildir. Bu özelliğin dikkat çektiği nokta dini danışmanın konumu daha doğrusu makamıdır. Kilise tarafından gönderilmesi, Kiliseyi temsil etmesi, dini danışmanlık karşılaşmasına veya görüşmesine bilinçli veya bilinçsiz, kasti veya kasıtsız dini bir boyut katar. Bu “dini boyut aşkın olan, hayatının anlamı, belki de hayatın irrasyonel yanı, tutunacak son dal, ya da Paul Tillich’in ifade ettiği gibi “nihai ilgi”dir, bizi nihai olarak ilgilendiren şeydir.” (Geest, 1981, s. 225). Dini danışmanlık görüşmesinde bu boyut hedef alınır. Çünkü (yukarıda Klessmann ve Denkers’dan aktarıldığı üzere) insanlar dini boyut gibi varlık alanlarını somut kalıplar içinde görmeye ihtiyaç duyarlar. Dolayısıyla rahip, papaz gibi kişiliklere ihtiyaç vardır. Dini boyutun ete kemiğe bürünmesi çoğu zaman “Tanrı sevgisinin tecessümü” olarak algılanır. Dini danışmanlığın dini boyutunu dini danışmanın kişiliği değil üstlendiği sosyal rol yansıtır. Bu rol ise herkese verilmez, çünkü “Tanrının ilgisinin” tecessümü olacak kişiden yüksek derecede güvenilirlik ve sorumlu bir yaşantı sürdürmesi beklenir ve uygun davranışlarda bulunması gerekir (Geest, 1981, s. 228) (bkz. Dini Danışmanın Mesleki ve Kişisel Özellikleri Bölümü).

Wiedemann’a (2011, s. 229) göre dini danışmanlık Tanrıyla alakalı bir şeydir. Tanrı ilişkisini farklı dini danışmanlık tipleri farklı şekillerde kurarlar fakat Wiedemann (2011, s. 229) için Tanrı bağlantısı dini danışmanlık içerisinde “otomatiktir” ve oldukça canlıdır. Ona göre dini danışmanın görevi görüşme esnasında Tanrıyı “içeri almak” değildir, danışman daha çok Tanrının gelişi ve etkisi için ortamı hazırlamalıdır, kişide farkındalık ve hissiyat uyandırmalıdır. Bu açıdan bakıldığında dini danışmanlık görüşmesinin özelliği nelerin konuşulduğunda değil, nasıl konuşulduğunda yatar. Görüşmenin konuları her türden olabilir, mutlaka dini konular olmak zorunda değildir, önemli olan, dini danışmanın Tanrının varlığının algılanması, fark edilmesi ve hissedilmesi için kişiyi ve ortamı uygun hale getirmesi ve Tanrının sözünün işitilebilmesi için engelleri kaldırmasıdır (Wiedemann, 2011, s. 129).

Wiedemann (2011, s. 233) için dini danışmanlığın hangi türünde olursa olsun dua etmek tipik bir özelliktir. Dua inancı ifade ederek tebliğ edici olabilir; manevi bir ilaç gibi diakonik-yardım edici olabilir; Tanrı ilişkisini yoğunlaştırarak dini danışmanlığın manevi, dini boyutunu belirginleştirebilir. Son maddeyi Wiedemann dini danışmanlığın Tanrıyla ilgili bir şey, yani “Tanrıyı tecrübe etmek ya da Tanrıyla bir şeyler tecrübe etmek” (2011, s. 233) olduğunu açıklamak için kullanır. Wiedemann dini danışmanlığın “üçüncü boyutu” olarak adlandırdığı bu boyut, dini danışmanlığın asıl önemli boyutu veya özelliğidir. Ona göre dini danışmanlık terapi (birinci boyut) peşinde değildir, bu en iyisi kendiliğinden gerçekleşir, aynı şekilde tebliğ (ikinci boyut) de etmez çünkü bunu da Tanrı ya da Ruh kendiliğinden yapar ve ayrıca bunun yeri Kilise veya cemaattir. Dini danışmanlığın asıl ilgisi nelerin olup bittiğidir; görüşmenin yaşantılanması, tecrübe edilmesi, bu yaşantılanma sırasında Tanrının ya da kutsalın tecrübe edilmesidir. Wiedemann’ın vurguladığı nokta dini ya da Tanrı tecrübesinin herhangi bir başka bir şeyin tecrübe edildiği gibi edilmemesidir; ona göre önemli olan bu tecrübe sırasında Tanrının, gerçekliğin, kutsalın kendisini açması ve kişiye kendisini yaşatmasıdır. Dini danışman da bunun için gerekli olan ortamı sağlar, yoldaki engelleri kaldırır ve kişi Tanrının azametini yaşar (bkz. Dini Danışmanlıkta Dini Boyut başlığı) (Wiedemann, 2011, s. 234).

Dini boyuta vurgunun yanı sıra dini danışmanlığı tamamen Hıristiyan teolojisi/Kilise ile açıklayan görüşler de mevcuttur. Buna göre dini danışmanlık Tanrının kurtarıcılığına ve İsa’nın görevinin Kilise tarafından devam ettirilmesine dayanır (Schurr, 1964). Bu düşünceye göre dini danışmanlık...

- Kilisenin kendisini icra etmesidir ve doğrudan kurtuluşu hedef alır; ekleziyolojiktir, kristolojik ve teosantriktir. Çünkü kurtuluş ancak Kiliseyle mümkündür, kurtuluşun kendisi de aracısı da Kilisedir.
- korumak, idare ve irade ile olur. Kişinin kurtulabilmesi için cemaate ve çevreye ihtiyacı vardır bunun için dini danışmanlık toplum ve birey arasında denge kurmaya çalışır.
- Tanrının dünya eylemlerine katılımıdır. Kilise dünya için vardır ve bu nedenle tamamıyla misyonerliğe yöneliktir.

Benzer şekilde dini danışmanlığı bir kilise görevi/makamı (Harms, 1878; Schulz, 1934); günah çıkartma (Knoke, 1892; Steinmeyer, 1878), doğru yola iletme (Ebrard, 1854; Marheineke, 1837) olarak görenler de mevcuttur.

Uygulama Bölümünde örnekleriyle açıklanmak üzere sıralayacak olursak, dini danışmanlık...

- her şeyden önce bir görüşmedir, ruhun kurtuluşunu ve dini konulara eğilen bir görüşmedir (Thurneysen, 1988; Scharfenberg, 1972b; Asmussen, 1934).
- Tanrıyı aramanın bir yoludur, Tanrı yakınlığının bir işaretidir. Tanrı arayışı muhataplar (danışan-danışman) arasında gerçekleşir; başkalarının inançlarıyla karşılaşmak bu konuda tartışmak insanın kendi inancını güçlendirir (Oursin & Schuster, 2008, s. 9; Geest, 1981).
- gönüllü, zaman bakımından sınırlı ve bir sıkıntının giderilmesine yöneliktir. Bunun gerçekleşmesi dini danışmanlığın bilimsel ve profesyonel olarak uygulanmasına bağlıdır (Hauschildt, 2000; Klessmann, 2010; Ziemer, 2000).
- insanın bütününe, sözlerine, duygularına, bilinçli ve bilinçsiz ifadelerine (mimik ve jestlerinde) dikkat eder. Aynı şekilde dini danışman kendine de dikkat eder, çünkü o dini danışmanlığın bizzat aracıdır (Oursin & Schuster, 2008; Rössler, 1962; Naurath, 2000; Stollberg, 1970).
- insanda algıladığı süreçleri destekler. Bunu yaparken bilinç dışı süreçlerin de avukatlığını yapar ve yeni güçlerin gelişmesine yardımcı olur; baştan doğru veya yanlış diye kesip atmaz; Tanrının insanın içinde doğru olanın büyümesine izin vereceğine inanır ve bunu destekler (Klessmann, 2010; Clinebell, 1971; Wiedemann, 2011).
- yavaştır; karşısındakine kendi yolunu bulması için zaman tanır ve o yolu ihtiyatlı bir şekilde yürütmesine yardımcı olur; küçük adımlar için birlikte sevinir, cesaretlendirir, destekler ve yüzleştirir (Oursin & Schuster, 2008; Hauschildt, 2003).
- şimdi ve geleceğe yöneliktir; geçmişin geniş ve uzun analizlerini yapmaz. İnsanlara yeni, gelecek hikayeleri inşa etmeye yardımcı olur bunun için de insanların mevcut özellik, yetenek ve ilişkilerini güçlendirmeye çalışır. Bu bakımdan dini danışmanlık derin problemleri deşmek ve analiz etmek yerine önleyici ve korucudur (Stone, 2002; Grözinger, 1986; Klessmann, 2010).

Dini danışmanlarla yapılan görüşmeler neticesinde yukarıdakilerine ek olarak (kimi teorisyenlerle ters düşüyor gibi görünse de) şu dini danışmanlık özellikleri tespit edilmiştir:¹⁵ Dini danışmanlık...

¹⁵ Pratik yansımalar için bkz. Uygulama Bölümü.

- bir ilişkidir. Bu ilişkiye grupla, insanın kendisiyle, muhatabıyla (görüşme veya ziyaret sırasında) ve çevresiyle girilir.
- ilişkiye girmek ve eşlik etmektir. Bu ilişki ve eşlik etmede muhatapla birlikte düşünülür, hissedilir, dayanılır ve kendi yolunu bulmasına yardımcı olunur, o yolda ona eşlik edilir.
- bir tekliftir (Angebot). Bu teklifi değerlendirmek, kabul veya reddetmek insanlara kalmıştır, kimse dini danışmanlık görüşmesini veya ziyaretini kabul etmek zorunda değildir.
- özgürlüktür. Dini danışmanlık görüşmesi sırasında neyin ne kadar ve nasıl konuşulacağını muhatap belirler. Özellikle dini konu ve uygulamalar istenmeden dile getirilmediği gibi muhataba “tepeden inme bir şekilde” zorla kabul ettirilmeye veya yaptırılmaya çalışılmaz.
- mahremiyet içinde yapılır. Dini danışman kendisine dini danışmanlık görüşmesi içinde anlatılan konuları hiç bir surette (mahkeme önünde bile) üçüncü kişilere aktaramaz. Bu gizlilik esası, insanlara dini danışmanlık görüşmesinde bir rahatlık ve güven ortamı sağlar ve dertlerini anlatmalarını kolaylaştırır.

Dini danışmanlığın özellikleri özetlenecek olursa, teolojik olarak dini danışmanlığın anlam ve önemi kişinin inancının muhafaza edilmesidir; sosyal anlamı Hristiyanların birbirine muhtaç ve birbirlerine dönük olmalarıdır; etik anlamı kaçınılmaz çatışma hallerinde yardım sunmaktır. Bu üç anlam *yaşam emniyeti* başlığı altında toplanabilir ve bunu güçlendirmek de dini danışmanlığın görevidir (Schmidt-Rost, Seelsorge, 1988).

C. Dini Danışmanlık Kuramları

Bilimsel dini danışmanlık öğretileri ancak yeni çağda ortaya çıkmıştır. Eski dini danışmanlık anlayışları toplu bir değerlendirme yaparken modern/yeni yaklaşımlar teori ve pratik arasında bir ayırım yapar. Dini danışmanlık uygulamalarını bilimsel açıdan sistematize ederek teoriyi pratiğe uyarlamaya çalışan ilk isim Schleiermacherdir. Hali hazırda ise bir çok dini danışmanlık anlayışı ve metodolojik yönelimler bulunur.

1960 ve 70’lerdeki paradigma tartışmaları etkilerini sürdürürken yeni soru ve konular doğar. O döneme *kerigmatik* (tebliğ edici dini danışmanlık) yaklaşım ile *dini danışmanlık hareketi* (terapötik ya da eğitici dini danışmanlık) arasındaki tartışma hakimdir. Kerigmatik yaklaşım tümdengelimle teolojik açıdan çalışırken, dini danışmanlık hareketi tümevarımla uygulama açısından çalışır ve psikolojik önerme ve

yöntemler kullanır ve bunları teolojik fikirler aracılığıyla pastoral psikolojiye dönüştürür (Ziemer, 2011a). Bu birleşimde özellikle psikanaliz ve Carl Rogers'ın yönlendirmeyen kişi merkezli psikoterapisi etkilidir. Temelleri 19. yüzyılda atılmış olan bu iki birbirine zıt anlayış, bu dönemde dini danışmanlık anlayışını belirler. Bu ayrım empirik olarak da dini danışmanların kendilerini ifade etme, değerlendirme ve görmeleri bakımından da tespit edilebilmiştir. Bu iki farklı yaklaşım kronolojik bir sıra içinde karşımıza çıkmaya ve dönem dönem birlikte görülseler de şu söylenebilir: 1920-1965'e kadar tebliğ edici, 1965'ten itibaren terapötik dini danışmanlık hakimdir.

Alman dini danışmanlığındaki en yaygın yönelimler Alman Pastoral Psikoloji Birliğinin (DGfP) şubelerinde temsil edilir (bkz. Dini Danışmanlık Hareketi ve DGfP Bölümü).

Yukarda özetlenen dini danışmanlık yaklaşımlarına Schleiermacher sistematığı, Katolik ve Protestan mezheplerinin farklı anlayışları, teolojik ve psikolojik yaklaşımlardan başlayarak etraflıca bakalım.¹⁶

1. Schleiermacher Sistematığı

Dini danışmanlık uygulamaları konusunu bilimsel sistemin içine ilk koyan, dini danışmanlık teorisini pratiğe uyarlamaya çalışan ve teori ile pratik arasındaki bağı ortaya koymaya çalışan Schleiermacher'ın (1850; 1830) dini danışmanlık öğretileridir. Schleiermacher ile birlikte dini danışmanlık öğretisi bilimsellik kazanmıştır. Burada dini danışmanlık öğretisi kendi içinde tutarlı, mantıklı, tanımlı, ansiklopedik yeri olan, teori - pratik ilişkisi belirli olan bir öğreti olarak sunulur.

¹⁶ Dini danışmanlık kuramları literatürde incelendiğinde farklı tasniflerin yapıldığı ve burada tanıtılan kuramlardan daha başkalarının da sıralandığı görülür. Örneğin Nauer (1999) çok kapsamlı ve ayrıntılı bir şekilde şu yaklaşımları sıralar: *Teolojik-İncil Perspektifi* (kerigmatik; nutetik; İncil, İncil-Terapötik; karizmatik dini danışmanlıklar), *Teolojik-Psikolojik Perspektif* (danışmanlık (pastoral counseling); terapötik; eşlik eden; şifa veren; mystagogik, mystagogik-şifa veren; kişisel; yol gösterici; karşılaşma, kişi merkezli dini danışmanlık), *Teolojik-Sosyolojik Perspektif* (diakonik, diakonik-şifa veren dini danışmanlık, evanjelik pastoral; komünikatif, dayanışmacı, kritik; politik, özgürleştirici; feministik dini danışmanlıklar), *Teolojik-Bilim Teorisi Perspektifi* (çoğulcu, transversal; perspektif uyumlu dini danışmanlık). Ziemer (2000) mevcut dini danışmanlık öğretilerindeki temel akımlar olarak *Tebliğ* (kerigmatik dini danışmanlık), *Danışmanlık olarak Dini Danışmanlık* (dini danışmanlık hareketi), *İncil Terapisi* (evanjelik dini danışmanlık) belirtir ve ayrıca *Pastoral Psikolojik Yaklaşımı* zikreder. Klessmann (2010) 20.yy. dini danışmanlığında *Gündelik, Kerigmatik, Terapötik, Ritüel, Politik- Toplumsal, Felsefik-Öğretici ve Etik* boyutları ayırt eder. Winkler (2000) ise *Kerigmatik, Terapötik, İncil İfade ve Talimatları* temsilcilerini anlatır. Naurath (2000) da modern dini danışmanlık konseptleri olarak *Kerigmatik, Bütüncül, Terapötik, Gestalt* dini danışmanlıklarını ele alır. Alman Hristiyan teoloji ansiklopedeleri de yaklaşık olarak bu kuramları gösterir. Çalışmam için bu çeşitlilik içerisinde günümüz Alman dini danışmanlığının uygulama ve teoremlerine en çok etki eden, literatürde en çok atfı yapılan, yeni yönelimlere temel teşkil eden ve en çok referans alınan kuramlar (örn. terapötik ve kerigmatik anlayış) ile dini danışmanlık uygulamalarına özgünlük getiren (örn. İncil ifadeleri yaklaşımı) kuramları aktarmaya çalıştım.

Modern teolojinin babası Schleiermacher dini danışmanlığın rahiplerin görev tanımları dahilinde olmasına karşı çıkar ve her bir cemaat üyesinin dini bilincine seslenir. Her inananın rahiplik vazifesi, Schleiermacher'ın teolojisinde ciddiye alınır, gönüllülük prensibi esastır, dini danışmanlık beden ve ruhun ihtiyaçlarına göre icra edilir (Stollberg, 1996; Schleiermacher, 1850).

Schleiermacher (1850, s. 428) için dini danışmanlık “bütünle olan kimliklerinden düşmüşlere” yönelik bütün davranışları kapsar. Bunun anlamı şudur: fert olarak cemaatin düzeninden çıkmış kişiler, yeniden cemaate kazandırılmalı, katılmalıdır çünkü Hristiyanlık anlayışına göre bunlar kayıp ruhlardır ve bunlara sahip çıkılması gerekir. Bu ifadeden ayrıca Schleiermacher'ın dini danışmanlığı *cura animarum specialis*, yani özel, spesifik dini danışmanlık olarak anladığı anlaşılır. Schleiermacher'ın dini danışmanlığın icrasında konuşmaya, görüşmeye vurgu yapması (Hauschildt, 1996, s. 21; 2000) günümüz Protestan dini danışmanlık kuram ve uygulamalarında konuşma tekniğinin bu kadar önemsenmesinin ve gelişmiş olmasının kaynağının nerelere dayandığını gösterir. Dini danışmanlıkta profesyonellik (Schleiermacher buna basiret (*Besonnenheit*) der) teorik bilgi gerektirir. Bu teorik bilgi genel kuralların yapısından (yöntem) oluşur. Bu kurallar doğrultusunda daha sonra her bireysel pratik duruma göre somut davranış biçimi geliştirilmek zorundadır (Schleiermacher, 1830, s. §260). Demek ki dini danışmanlık teorileri, metot ve davranışların içinden geliştirilebileceği bir genel çerçeve, bir çatı oluşturur. Her olayın özelliğine göre bu çerçeve içinden uygun olan bir davranış, yani genel kurallar içinden somut bir davranış biçimi geliştirilebilir.

Belirli bir Kiliseye hasredildiği zaman dini danışmanlık teorisi belirli bir mezhebin karakterine bürünür (Schleiermacher, 1850, s. 420-430). Örneğin, Protestan cemaatlerinde üyelerin dini danışmanlık hizmeti alma zorunluluğu yoktur; bu durum örneğin Katoliklikte zorunlu günah çıkartma uygulamasıyla farklıdır. Aynı şekilde rahip, Katoliklikteki zorunlu rahiplik görevlerinin aksine, istemeyenlere ya da zorla dini danışmanlık yapma hakkına sahip değildir.

Katolik ve Protestan dini danışmanlık anlayışlarının farklılıkları bu ayrıntıyla sınırlı değildir, onlara daha yakından bakmak faydalı olacaktır.

2. Katolik - Protestan farkı

Dini danışmanlığın uygulanışı dini makamın (geistliches Amt) algılanması ve bu makamın objelerine (cemaat) göre konumuna göre belirlenir (Achelis, 1906). Roma Katolik Kilisesinin dini danışmanlığı ile Evanjelik Kilisesinin dini danışmanlığının

temel farkı da burada yatar. Dini danışmanlığın tarihi kısmında tarihi arka planıyla daha açık görülebileceği üzere Katolik dini danışmanlık her zaman daha dini bir karaktere ve içeriğe sahip ve daha çok dini kurtuluşa yönelik olmuştur. Görüşülen Protestan dini danışmanlar daha çok kişinin (psikolojik) durumunu ve iyileşmesini dikkate alırken, Katolik dini danışmanlar daha çok dini saiklerle hareket ettiklerini ifade etmişlerdir. “Dini danışmanlık anlayışınızın (ne kadar) dini bir karakteri var mıdır?” sorusuna Protestanların çoğu, kesin bir şekilde “Hayır” derken, Katolikler daha çok “Evet, bu benim dini vazifem.”, “Bu benim İncil görevim” gibi cevaplar vermişlerdir. Bu farkı DGfP klinik dini danışmanlık eğitimi sorumlusu Mahlke de belirtmiştir (20.04.2011): “Protestan dini danışmanlığı daha bilimsel, daha eğitilmiş, daha psikolojiktir.”

Reşit cemaat üyelerinin kendi kararlarını kendileri vermeleri ve kendi sorumluluklarını kendileri taşımaları Evanjelik dini danışmanlığın temel şartlarıdır. Bu bakımdan da Protestan rahip Katoliklerin aksine, ruhların kurtuluşundan sorumlu değildir, onun sorumluluğu ancak kendi mesleğini sadakat içinde yürütmesiyle sınırlıdır (Achelis, 1906). Bu, yapılan görüşmelerde de özellikle öğrenilmek istenilen bir konu olmuştur. “Kişinin dini selameti için bir müdahaleniz oluyor mu?” sorusuna çoğunluk bununla ilgilenmediğini söylemiştir. Protestan dini danışmanlardan daha çok Katolik dini danışmanların açık ve net dini kaygılarla kişiye yaklaştıkları, dini tebliğ niyeti taşıdıkları öğrenilmişse de uygulamada bunu kişilere belli etmedikleri, dayatmadıkları kişiyi bu konuda özgür bıraktıkları anlaşılmıştır. Bu anlayış farkı şüphesiz bu iki cemaatin yukarıda ifade edilen teolojik alt yapılarıyla alakalı bir durumdur. “Katolik danışmanlar daha dini motiflerle hareket ediyor” yorumuma üniversitedeki görevini de dini danışmanlık anlayışı içinde yürüten Naurath kendi uygulamasından örnekler vererek şu karşılığı veriyor:

Protestan dini danışmanların motivasyonlarının inançlarından gelmediğini söylemezdim ama belki biraz daha dünyaya açık hareket ediyorlar, çünkü karşılaştıkları çoğu insanın inançlarıyla motive olmadıklarını bildikleri için. Problem daha çok bu. Şimdi buraya bir kız öğrenci gelse ve “Benim bir derdim var“ dese ve ben de “Hadi o zaman biraz İncil okuyalım“ desem [gülerek veriyor bu örneği] o kız “urgh...bu da nesi“ der. Bu, İncil’de sorunlara çözüm bulamayacağımız anlamına gelmez, ama bunun için önce bir yolun açılması gerekir. Ve bu her zaman doğru cevap olmayabilir her insan ya da belki seküler yönelimli bir insan için. Bu nedenle daha seküler bir yaklaşım seçerdim ama İncil metin ve resimlerini, özellikle de mezmurları faydalı olarak görürdüm. Din dersinde bana göre bunun temelleri atılabilir ya da kilise şarkıları üzerinden, bunlar çok dini danışmanlık içinde teselli edici oluyor. Ama karşımdakinden kararlı bir şekilde “İncil bana yardım edebilir mi?“ veya “Oraya bir bakabilir miyiz?“ ya da “Birlikte dua edebilir miyiz?“ gibi şeyler gelmediği müddetçe bunu teklif etmezdim. Çünkü ben kimseye misyonerlik yapmak istemem, kimseye dayatmak istemem. Benim yaklaşımım bu olurdu. O da güçlü bir şekilde belki daha çok bir Protestan geleneği olan bir özgürlük anlayışına dayanır.

Naurath'ın bu sözleri Winklerin (2000, s. 248) şu cümlesine bir açıklama niteliğindedir: "...İnanç alanında isteğe bağlılıktan kaçınılması fakat faaliyet alanında yine de özgürlüğün muhafaza edilmesi."

3. Teolojik Dini Danışmanlık Yaklaşımları

Dini bir çıkış noktası bulunan dini danışmanlık yaklaşımları literatürde homiletik (vaaz) paradigma, kerigmatik (tebliğci) dini danışmanlık veya teolojik dini danışmanlık yaklaşımları olarak ifade edilir. Diyalektik teoloji veya Tanrı Kelamı Teolojisinden doğan bu anlayış günümüzde muhafazakar bir yaklaşım olarak görülür.

Thurneyssen, Asmussen, Palmer gibi temsilcileri olan kerigmatik yaklaşımda ortak nokta dini tebliğ, yani Tanrı kelamının insanlara getirilmesidir. Kimi yazarlar bu eylemi bir tür iletişim olarak görürler. Klessmann'da (2010, s. 79) belirtildiğine göre dini danışmanlık da İncil'in iletişim şekillerinden biridir. Bu iletişimin klasik şekilleri ayin, vaaz, ders ve baş başa görüşmedir (dini danışmanlık). İncil'de örneğin tebliğ ile şifa vermek çoğu zaman yan yana anılır (örn. Luka 9,2; Markos 6,12 vd.). Buna göre İsa kelamının hasta ve zorda kalmışlar üzerinde iyileştirici etkisi bulunur.

Yüzyıllar boyunca değişen ölçülerde kerigmatik anlayış dini danışmanlık yaklaşımları içerisinde üstünlüğünü korumuştur (Klessmann, 2010, s. 57). Bunun sebebi Hristiyan cemaatinin İncil'i yayma konusunda kendisini görevli görmesidir. Tıpkı misyonerlik faaliyetlerini deniz aşırı taşıdıkları gibi Hristiyanlar hangi araçla olursa olsun (ister vaaz ile genele hitap ederek, ister ikili üçlü görüşmelerde daha kişisel, dini danışmanlık yaparak) Tanrı kelamını yayma, iletme konusunda kendilerini Tanrı/İsa tarafından görevlendirilmiş sayarlar. Tebliğci yaklaşımda genel hatlarıyla şunlara vurgu yapılır (Klessmann, 2010, s. 58):

- Tanrının sevgisi ve sadakati. Tanrı insanlarla beraberdir onları terk etmez.
- İnsan üzüntü ve çaresizliği içerisinde yalnız değildir. İstirap çeken İsa ve acı içinde Tanrıya yönelen bütün insanlar onunla birlikte dir.
- Acılara rıza gösterilmelidir. Acı ve ıstırap Tanrının imtihan ve eğitim araçlarıdır ve ahirette mükafatlandırılacaktır. İkaz ve doğru yola iletme bu unsurlarla gerçekleşir.
- Acı ve ıstırapın karşısına bir şey konulmalıdır. Övgü ve şükür ya da vaftiz ve son akşam yemeğinin hatırlanması insanın ihyasına yardımcı olur.

20. yüzyılın başlarında teolojik yaklaşımın temsilcileri dini danışmanlığı özellikle kerigmatik bir eylem olarak tanımlarlar. Onlara göre dini danışmanlık dini danışmanlıktan faydalananların “kişiliklerinin dini ve ahlaki gelişimlerine yardımcıdır” (Klessmann, 2010, s. 58). Diyalektik teolojinin önemli bir temsilcisi ve kerigmatik paradigmanın kurucusu olması bakımından Eduard Thurneysen, dini danışmanlık kuramları konusunda en önemli isimdir. Teori ve eserleri kendi döneminde ve sonrasında bağlılık ve eleştirilerin sürekli bir referans noktası olagelmıştır.

a) Thurneysen’de Tebliğ Olarak Dini Danışmanlık

Eduard Thurneysen (1888-1973) dini danışmanlık teorisinin özelliklerini 1928 tarihli *Rechtfertigung und Seelsorge* (Aklanma ve Dini Danışmanlık) adlı eserinde ortaya koymaya başlar ve 1948 tarihli *Die Lehre von der Seelsorge* (Dini Danışmanlık Öğretisi) adlı eserinde derinleştirir. 1968 tarihli *Seelsorge im Vollzug* (Dini Danışmanlığın İcrası) adlı eserinde ise uygulama örnekleri sunar.

Thurneysen (1988, s. 9; 1928, s. 86) eserlerinde dini danışmanlık için klasikleşmiş tanımını verir: “Dini danışmanlık Kilisede bireye Tanrı kelamının tebliğ edilmesi olarak bulunur”; Dini danışmanlık, Kilisenin bireye Kelamın tebliğidir ve tebliğ en geniş anlamda vaaz ile gerçekleşir. Dini danışmanlık da vaazın özel bir şeklidir. Bu tanımdan anlaşıldığı üzere Thurneysen dini danışmanlığı Kilisenin bir görevi olarak görür. Kilise, Tanrı kelamı üzerine kurulmuştur ve bu kelamın tebliğ edilmesi gerekir. Dini danışmanlık da “Tanrı kelamının bireye yöneltilmesidir” (1988, s. 9). Bu kelam İncil’e bağlıdır ve günahın ve bağışlanmanın idrakini sağlar. Bu açıdan - en azından Protestan düşüncesine göre - “yasanın en somut şekilde uygulanmasını” (1928, s. 88-90) sağlar ve günahın kurtuluşu, “evanjelik tövbeye” (1988, s. 242-252) ve kişinin kilise cemaatine entegre edilmesini (1928, s. 91) hedefler.

Dini danışmanlıktaki tebliğin genel, açık tebliğden içerik bakımından hiç bir farkı yoktur, sadece daha kişiseldir. Bu kişisel tebliğ şeklinde gerçekleşen dini danışmanlık özü itibarıyla bir konuşmadır (Thurneysen, 1928; 1988). Teolojik olarak bu konuşmayı ya da bu konuşmanın bir tarafını Tanrı oluşturur, diğer taraftan bu konuşma Tanrı *önünde* gerçekleşir. Bu teolojik boyutun anlamı şudur: konuşma iki düzlemde gerçekleşir. Biri, kişinin hayatına dair anlattığı bir olayın, insani durumun kendi düzlemidir. Bu durumun anlatılmasıyla - görüşmenin Tanrı *önünde* ya da onunla *birlikte* yapıldığı göz önünde bulundurulduğunda - anlatılanlar bir başka düzleme, Tanrının düzlemine geçer. Kişinin durumu adeta Tanrının nazarına sunulur ve orada bütün her şey farklı bir boyut, anlam ve değerlendirme kazanır. Kişinin aktardıkları bütün insani

hükümleri aşan, tanrısal hükmün, buyruğun altına girdiği bir geçiş yaşar. Thurneysen buna (1988, s. 114-128) “dini danışmanlık görüşmesindeki kırılma noktası” der. Bu geçiş dini danışmanlık görüşmesinin hedefe ulaşmasının aracıdır. Bu hedef, bu geçiş, anlatılan olayların üzerinde Tanrı kelamının hakim olması, yani Tanrının günahları affetmesidir. Fakat Thurneysen burada uygulamada dikkat edilmesi gereken bir noktaya işaret eder. Görüşmeyi dini bir düzleme taşımak adına kişiye “dini bir tacizde” (geistliche Anrempelung) bulunulmamalıdır. Zorla ve derhal sağlamak yerine bu geçiş görüşme süresince seyretmelidir (Thurneysen, 1988, s. 121).

Dini danışmanlık görüşmesinin bir diğer özelliğini Thurneysen (1988, s. 292) bir savaşa benzetir. Dini danışman, görüşmede Tanrı kelamı, İsa'nın gücünün hakim kılınması için adeta bir savaş verir. Bu savaşın araçları ise İncil ve duadır. Bu savaş aynı zamanda kişinin dünyevi görüşü ile teolojik bakış açısı arasında verilir. Psikoloji insana rahatsızlığını nevroz olarak gösterirken, teoloji hastalık ile günahkarlık arasında bir bağlantı kurar. Dini danışmanlık görüşmesinde önemli olan anlatılanları dini bir düzleme çekebilmesi olduğu için danışman burada dini tarafın kazanması en azından kişiye telkin edilmesi konusundaki savaşı kazanmak durumundadır.

Thurneysen'in (1988, s. 26-44) anlayışının bir diğer noktası dini danışmanlığın kilise terbiyesi olarak görülmesidir. Terbiyenin anlamı “disciplina”dan gelir ve “okul” demektir, dolayısıyla dini danışmanlık öğrenme ve öğretmedir. Öğretmen, öğrencisi olmaya izin verildiğimiz Tanrıdır. Onun öğrencisi olmak, onun hitabının muhatabı olabilmek onun bakım ve koruması altına girmek demektir, bu da en iyi ve derin anlamda dini danışmanlıktır. Bu terbiye sayesinde cemaat irşat edilir ve canlı tutulur ve birey dini başıboşluk ve ahlaki bozulmadan kurtarılmış ve korunmuş olur.

Dini danışmanlık aynı zamanda günah çıkartma ve duadır Thurneysen'de. Dini danışmanlık zorunlu olarak günahların ikrarı ve günah çıkarma kabulüyle gerçekleşir. Danışan kişinin günahlarını açık etmesi, yani anlatması, onları Tanrının önüne sermesi demektir, bu da günah çıkarmadır. Burada Katolik günah çıkarma ile Protestan günah çıkarma arasındaki farka dikkat edilmesi gerekir (bkz. bir önceki başlık) fakat yine de günah çıkarma vazgeçilmezdir ve dini danışmanlığın “yardım edici ve özgürleştirici merkezidir” (Thurneysen, 1988, s. 251). Günah çıkarmayı ifade eden “Beichte” kelimesinin anlamı bir şeyin kabul edilmesi, itiraf edilmesi, onaylanmasıdır. Burada kabul edilen şey günahlardır. Günah çıkarmasıyla kişi yaptığı şeyin yanlış olduğunu kabul eder ve günah işlediğini Tanrı karşısında itiraf eder. Günahların bu şekilde itiraf edilmesi dini danışman ile yapılan görüşmede gerçekleşir. Günahların itiraf edilmediği

hiç bir görüşme dini danışmanlık görüşmesi olarak nitelenemez. Dini danışmanlık ancak Tanrıyla yapılan ritüelistik bir konuşmada, dua ve günah çıkartmada hedefine ulaşır. Günah çıkarma, yani günahların Tanrının önüne serilmesi dini danışman ile birlikte yapılan duada gerçekleşir. Dua ile kişi beklemekten yani pasif bir duruştan, Tanrıyla bizzat aktif bir karşılaşmaya geçer. Winkler (1983) duanın dinin danışmanlıkta üç farklı görünümünü ayırt eder: 1. dini danışmanın kendisi için duası; 2. dini danışmanın bir başkası için duası; 3. dini danışmanın bir başkasıyla birlikte olan duası. Kişi Tanrıyla konuşur, Tanrı onu duyar, dinler ve kişi Tanrıyı dinler. Burada önemli olan konuşmanın teolojik bir zemine oturtulmasıdır. Görüşme boyunca ortaya atılan bütün soru, cevap, tavsiye ve yönlendirmelerin teolojik bir temeli olmalı, İncile dayandırılmalıdır. Bu yapılırken hitap doğrudan kişisel olarak bireye yapılır. Bu, Tanrı kelamı ya da tebliğci paradigmanın önemli bir özelliğidir. Doğrudan birey muhatap alınır ve Tanrı kelamı doğrudan kişiye iletilir. Dini danışmanın tebliğinin altında Tanrının bireye hitap etmesi, kişiyi muhatap alması yatar. Tanrının kelimesinin işitilmesiyle kurtuluş ve bağışlanma gerçekleşir (Thurneyesen, 1968, s. 23). Danışan ve danışmanın konuşmasına Tanrı da dahil olur, onlarla karşılaşır ve “kelimesini söyler” (Thurneyesen, 1968, s. 77). Ancak bu şart altında dini danışmanlık karşılaşması dönüştürücü bir güç sergiler.

Thurneyesen yine kerigmatik anlayış içerisinde hasta dini danışmanlığını Kilisenin merkezi dini danışmanlık vazifelerinden olarak sayar. Buna göre hastalara yapılan dini danışmanlığın dayanağı yine İsa'nın bizzat hastalarla ilgilenmesidir ve bu nedenle hasta dini danışmanlığı bir emir olarak kabul edilir. Hasta dini danışmanlığın içeriği ise günahların affıdır ve ancak Tanrının lütfuyla gerçekleşir (Thurneyesen, 1968, s. 177, 180). Diğer taraftan Thurneyesen hastalığı bir nimet olarak görür. Çünkü hastalığı sayesinde, hastalığın verdiği aciziyet içinde kişi Tanrıyla yeniden ilişkiye geçebilir, onun yardımına muhtaçlığını hatırlar ve böylece kerigmatik dini danışmanlığa ya da günahların affı için bir fırsat doğar (Thurneyesen, 1968, s. 182). Laepple (1979), Thurneyesen'in bu fikrini insanların hastalık anında dini danışmanlığa açık hale geldiklerini ve onun sayesinde içsel, vicdani olarak dayanıklılık ve yönelim kazandıkları şeklinde yorumlar. Hasta, hastalığı ile günahları arasındaki bağı dini danışmanlık görüşmesi içerisinde kabul ettiği anda Tanrının kurtarıcılığına açık hale gelir (Naurath, 2000, s. 60). Ancak böylesine bir yaklaşımda sakıncalı bir taraf da bulunur. Hastalık insanın günahkarlığının sembolü haline gelir, hasta beden günahkarlığın ifadesi olur. Günah ve hastalık arasında kurulan bu paralellik insanı bir kimlik krizine sokabilir. Hasta insanın psişik ve bedensel varlığıyla algılanmadığı ve ciddiye alınmadığı, diğer

bir ifadeyle Thurneysen'in "insaniliği reddeden" (Naurath, 2000, s. 62) bu dini danışmanlık anlayışının sadece dini tebliği, dönüşü hedeflediği için insana, özellikle de hastalık psikolojisi içindeki insanın iyileşme sürecine yapıcı bir katkısı olması beklenemez.

Kerigmatik anlayış içerisinde alışılmamış bir yönelim olarak Thurneysen (1988, s. 174-192) dini danışmanlık ile psikolojinin ilişki halinde olması gerektiğini savunur. Dini danışmanlığın *yardımcı bilim* olarak psikolojiye ihtiyacı vardır çünkü dini danışmanlık görüşmesi belirli bir insan bilgisi gerektirir. Psikoloji de insanın doğasına, iç yaşantısına ilişkin bilgiler verir. Aslında teolojik dini danışmanlık yaklaşımları ile terapötik yaklaşımlar arasındaki temel tartışma veya ayrım noktası tam da burada yatar. Psikolojik bilgilerle insana yaklaşmayı ön gören yaklaşımlar tebliğ niyet ve amacına karşı çıkarken (Winkler (1983, s. 40) bunlara "Tanrı-Kelamı-Poimeniğine" karşı geliştirdikleri konseptler" der) homiletik paradigmanın taraftarları da psikolojiye karşı çıkarlar. Thurneysen bu paradigma içerisinde bu iki alanın uzlaşma gerekliliğini ortaya koyan kişidir. Ancak bunu yaparken dini danışmanlığın, her ne kadar faaliyet şekliyle psikoloji veya psikiyatriye yaklaşırsa da, tamamen farklı ve başka bir şey olduğunu vurgular. Ona göre dini danışmanlık özü itibarıyla ne psikolojik bir muayene ne de psikoterapik bir uygulamadır. Fakat tebliği kişiye ulaştırabilmek için, yani dini danışmanlık yapabilmek için, psikolojinin insanın ruh hali hakkında vereceği oldukça kesin, metodik ve kapsamlı bilgiye ihtiyaç duyulur. İyi dini danışmanlar her zaman iyi psikologlar oldukları için dini danışmanlığa göre yardımcı bilim pozisyonunda olan psikoloji ve psikoterapi dallarıyla ilişki sürdürülmelidir (Thurneysen, 1988, s. 176). Fakat unutulmamalıdır ki, psikoloji dini danışmanlığa denk, eşit bir partner değildir, o sadece işlevinden yararlanan bir alandır. Üstünlük her bakımdan kutsal metindedir, psikolojinin nerede ve ne kadar kullanılacağını o belirler.

b) Asmussen'de Erkek Erkeğe Kelamın Doğrudan Tebliği

Luteryen bir teolog olan Hans Asmussen (1898-1968) 1934'te yayınladığı *Dini Danışmanlık* (Die Seelsorge) adlı kitabıyla Thurneysen'in yanında kerigmatik dini danışmanlığın kurucuları arasına girer. Adı geçen eserinde Asmussen ağırlıklı olarak kazualerin (vaftiz, nikah, cenaze, hastalık, ölüm) dini danışmanlık yönüyle ilgilenir. Asmussen'in meşhur dini danışmanlık tanımı da yine bu kitapta (s. 15) yer alır: "Dini danışmanlıktan... mesajın kişinin yüzüne doğrudan söylendiği erkek erkeğe yapılan konuşma anlaşılır". Asmussen'in tanımı iki yönüyle dikkat çeker. Birincisi, dini danışmanlık iki kişi arasında gerçekleşen bir konuşmadır; ikincisi Tanrının mesajı, sözü

dolandırmadan kişiye doğrudan söylenir. “Erkek erkeğe Tanrı kelamının tebliği” ifadesinden anlaşılabilir budur. Görüşmede dini danışman hiç çekinmeden, dürüst ve mertçe Tanrı kelamını karşısındaki danışana olduğu gibi söylemelidir (bkz. Uygulama Bölümünde, Rogers’ın Yönlendirmeyen Görüşme Tekniği örnekleri).

Tanımın sertliğinden de anlaşıldığı üzere Asmussen’in dini danışmanlık anlayışı otoriter bir karakter sergiler. Danışmanlıktaki tebliğ her türlü tartışmanın sonudur ve danışan günahkarlığını ikrar etmelidir ki Tanrının bağışlaması gerçekleşsin: “Bana kimse kendi arzu ve edimlerini önemseydiği müddetçe dini danışmanlıktan bahsetmesin! Her gün kendi eylemlerimiz ölüme verilmediği müddetçe, dini danışmanlık imkansızdır.” (Asmussen, 1934, s. 72). Asmussen dini danışmanlığı bağışlanma bağlamında ele alırken, Thurneyssen kutsal kitabın ve kilise terbiyesinin bütünlüğü olarak ele alır.

c) Trillhaas’ın İnsana Hizmet Anlayışı

Tebliğci paradigma 1950’lere kadar devam eder ve örneğin Trillhaas’ın *bütüncül* yaklaşımıyla başlamak üzere 1960’larda dini danışmanlık hareketinin de etkisiyle yeni bir dini danışmanlık anlayışı dönemi başlar.

Dini danışmanlığı, *Kilisenin İnsandaki Hizmeti* (Der Dienst der Kirche am Menschen, 1958) olarak gören Trillhaas’a göre insanlarda insanlar aracılığıyla dini danışmanlığı mümkün kılan onların (Hristiyanların) İsa’nın bedeninin parçaları ve hepsinin İsa’nın sürüsüne dahil olmalarıdır. Trillhaas dini danışmanlığın manevileştirilmesine, yani dini danışmanlığın nesnesi olarak sadece insanın içselliğinin (yani ruhunun) alınmasına karşıdır. Çünkü ona göre “insanın ruhsal kaderi onun dış yaşantısının sorularından ayrılamaz” (Trillhaas, 1958, s. 78). Bu ifadeyle Trillhaas’ın insanın içine ve dışına, bedenine ve ruhuna aynı önemi atfeden bütüncül anlayışı ortaya çıkar. Bu düşünceden hareketle Trillhaas için pastoral hizmet çeşitli basamaklardan oluşur: tanışma, dinleme, teselli, öğüt, dua.

Yegane hedefin Tanrı kelamının tebliği olan kerigmatik anlayışının aksine Trillhaas’ın tanışma ve dinlemeye de önem vermesi önemli bir değişimdir. Trillhaas (1958, s. 86) ayrıca dini danışmanlığın sadece konuşmayla sınırlandırılmasına karşıdır, çünkü ona göre dini danışmanlıkta olanlar diyalogun ötesinde şeylerdir (özellikle konuşma kabiliyeti olmayan ya da konuşmayı reddeden, istemeyen kişilerde). Bu düşüncenin neticesinde Trillhaas’ın anlayışında bir zorlamanın olmadığı dahası geçerli bir dini danışmanlık için günah çıkartmanın şart olmadığı anlaşılır. Böylece Trillhaas’ta

dini danışmanlık içerik olarak da genişler ve sadece din ve Kilise konuları değil, kişisel acil durum ve krizler, etik problemler ve dünyevi meseleler de dini danışmanlığın konuları arasına girer (Wintzer, 1988, s. XXXVIII). Nihayetinde diyalektik dini danışmanlığın etkisi altında olan Trillhaas'ın anlayışında, kerigmadan insana doğru bir geçiş gözlemlenir. Bu perspektif değişimi dini danışmanlıkta içerik ve metodik olarak açılımları da peşinden getirir: psikolojik dini danışmanlık yaklaşımları.

4. Psikolojik Dini Danışmanlık Yaklaşımı

1900'larda genel olarak pratik teolojide ve özellikle de dini danışmanlıkta insanların psikolojik durumlarını tanıma ve bu durumlarıyla ilgilenmeye doğru bir hareket başlar. Gruehn'ün (1926, aktaran Wintzer, 1988) şikayet ettiği gibi insanların sıkıntılıları sadece dini telkinle örtülmemeli, daha yakından işlenmelidir. Böylelikle yoğun bir şekilde insan ve sosyal bilimler Kilise pratiği için keşfedilmeye başlar.

Terapötik, danışmanlık, eşlik eden, kabul eden, kişi merkezli gibi sıfatlarla nitelenen psikolojik yaklaşımlar insanlara kriz durumlarında Hristiyan inancı bağlamında partnerliğe dayanan, terapötik kalifiyeli bir danışmanlık ön görür (Klessmann, 2010, s. 76). İnsana bedeni ve ruhuyla bir bütün olarak yaklaşılması, Klessmann'ın (2010, s. 76) deyimiyle insanın bütün ihtiyaç, potansiyel ve maruz kaldığı bütün tehlikelerle algılanması ve kabul edilmesidir. Bu farkındalığın neticesinde 1960'ların sonlarında kerigmatik paradigmaya bir tepki olarak terapötik dini danışmanlık paradigması gelişir. Bu gelişim terminolojiye de yansır;¹⁷ artık “Tanrı kelamının tebliği” yerine “İncil iletişimi”nden bahsedilir (Klessmann, 2010). Kiliseye ve işlevine de bakış değişir, insanların yalnızlaştığı ve yönlerini kaybettikleri dönemde Kilisenin diakonik ve sosyal yönelimli bir kriz merkezi olarak görülmesi ön görülür (Stollberg, 1996).

Almanya'da dini danışmanlık hareketiyle yayılmaya başlayan terapötik paradigmanın en önemli özelliği, dini danışmanlığın empiriğine yönelmesi ve teorik prensipleri geri planda tutmasıdır. Stollberg ve öğrencisi Klessmann'a (28.04.2011) göre bu sayede dini danışmanlığa bir metot kazandırılabilir, dini danışmanlık öğrenilebilir ve öğretilbilir bir hal kazanır. Dolayısıyla dini danışmanlık yapan herkesin mesleki bir eğitim alması şarttır. Winkler'in (1983) ifadesiyle “insan

¹⁷ Bu paradigmanın Almanya'daki etkisi yayınlarda kullanılan terminolojide de kendini gösterir; Örneğin: *Terapötik Dini Danışmanlık* (Stollberg, Therapeutische Seelsorge, 1969); *Dini Danışmanlık Görüşmesinin Pratiği* (Schoot, Praktikum des seelsorgerlichen Gespraechs, 1968); *Dini Danışmanlık ve Vaazda İletişimi Öğrenmek - Pastoral Teolojik bir Model* (Piper, Kommunizieren lernen in Seelsorge und Predigt: Ein pastoraltheologisches Modell, 1981); *İyileştirici Dini Danışmanlık* (Müller, Heilende Seelsorge, 2000).

yaşantılarını kavrayan” bu yaklaşımlarda davranış ve inanç alanlarında bireysel yaşantılar önemsendir ve çatışma halinde olan bireye gerçekten ulaşma çabası bulunur. Bu yapılırken de bireyin yaşam dünyası ile inanç dünyası kişiye duygusal olarak açılmaya çalışılır. Bunun en iyi yöntemi olarak da ilgili kişiyle birebir ya da grup içerisinde ilişkiye geçmek görülür (Winkler, 1983).

Terapötik paradigma, dini danışmanlığa psikolojik (genelde psikoterapötik) ve profesyonel bir özellik katar. Bu şekilde ifade edildiğinde akla ilk gelen soru, dini danışmanlığın teolojik boyutunun nerede kaldığıdır.

a) Pfister’in Analitik Dini Danışmanlığı

Terapötik paradigmanın öncülerinden ve Freud’un arkadaşı olan rahip Oskar Pfister (1873-1956) *Analitik Dini Danışmanlık* olarak adlandırdığı dini danışmanlık anlayışını anlatırken yukarıdaki soruya güzel bir cevap vermektedir:

Papazlık makamında dini ve ahlaki acıları geleneksel metotlarla aşamayacak bir çok mutsuz insanla karşılaştım. Aralarında bastırılmış ruhsal çatışmalardan mustarip olan bir çok nevrotik vardı. Freud’un yönetiminde seçkin doktorların benim alanıma geçip ve sadece dini danışmanlık yaparak nevrotik hastalarını nasıl iyileştirdiklerini gördüğümde benim için de benzer bir şekilde meydana gelmiş ahlaki-dini ruhsal sıkıntılara dini danışmanlık açısından yaklaşmak gayet doğaldı... Örnek aldığım, felçliyi iyileştirdiğinde (Matta 9,1) Freud’dan 1900 yıl önce analiz yapan, öncelikle ruhsal çatışmayı hedef alarak sonrasında histerik felci ortadan kaldıran İsa’ydı. Giderek daha net, bana İsa’nın harikulade dini danışmanlık müessesinin bilimsel bir eğitimi gibi gelen Freud’un görüşlerine göre, ahlaki-dini düğümleri çözmeyi, bilinçaltında bulunsalar bile, görevim olarak görüyordum... Ama unutulmamalı ki, analiz her zaman peşinden ekmenin gelmesi gereken sadece [tarlayı] bir sürme işidir (Pfister, 1929, s. 89).

Pfister *Psikanaliz ve Dini Danışmanlık*’ta (Psychoanalyse und Seelsorge, 1929) vaka analizleri üzerinde çalışmayı, konuşma tekniklerini ve Freud’un yorum kategorilerini devralmayı önerir. Dönemin dini danışmanlık anlayışına göre Pfister’de yeni olan Freud’un izinden giderek onun bilinçaltı motivasyonlarını (örn. cinsel ve agresif dürtüler, aktarımlar) insan yaşamında birçok rahatsızlığın sebebi olarak görmesidir. Pfister’in yukarıda belirttiği gibi bu durumlarda geleneksel dini danışmanlık metotları (ikaz, tenkit, teselli) işe yaramaz. Önemli olan bilinçdışı çatışmayı ortaya çıkarmaktır. İsa’nın davranışlarını örnek alarak Pfister’in hedefi insanların sıkıntılarında Tanrı sevgisi açısından yaklaşmak ve onları gidermektir. Bunun için de her türlü inanç ve sevgi engelini ortadan kaldırarak Tanrı sevgisinin gerçekleşmesi için psikanalizi salt bir metot olarak kullanır. Freud’da libido ile anlatılan şey Pfister’de sevgidir ve yaklaşımında merkezi bir konumdadır. Ona göre sevgi, Tanrı, başkası ve kendilik sevgisidir. Pfister’in amacı bu sevgiyi açığa çıkarmaktır.

Başlarda oldukça antipsikolojik bir tutum sergileyen diyalektik teoloji ve Kilisede çok da fazla rağbet görmeyen Pfister, Scharfenberg tarafından yeniden keşfedilene kadar kısa sürede neredeyse tamamen unutulur.¹⁸

b) Scharfenberg’de Görüşme Olarak Dini Danışmanlık

Teolog ve psikanalist Joachim Scharfenberg’in (1927-1996) - Thurneysen öğretisinin bir başlığı (*Görüşme olarak dini danışmanlık*) ve terapötik paradigmanın en çok tatbik edilen uygulaması olan görüşmeye merkezi bir konum verir (bkz. Uygulama Bölümü). *Görüşme Olarak Dini Danışmanlık* (Seelsorge als Gespräch, 1972b) adlı eserinin çıkış noktası Alman dini danışmanlığında teori ve pratiğin ayrı düşmüş olması tespitidir. Buna göre dini danışmanlık uygulanamaz olmuştur çünkü tebliğ ile görüşme ortak paydada buluşamaz hale gelmiştir. Terapötik dini danışmanlık paradigması günah çıkartmanın yetersizliğini vurgular. Bu yetersizlik iddiaları daha tebliğ edici dini danışmanlığın hakim olduğu zamanlarda bile Scharfenberg (1961) ve Thilo (1957) gibi isimler tarafından yükseltilmeye başlanır. Scharfenberg ve dönemin bir başka önemli temsilcisi Piper için bu uygulamanın iflası adeta bir kilit noktasıdır. Scharfenberg (1985, s. 15) bunu fark ettiğinde: “İşte o zaman psikanalist olmaya karar verdim.” der ve Piper de kendisi de başka, daha iyi bir günah çıkartma yöntemi sunmak ister (Scharfenberg, 1985; Piper, 1985a).

Scharfenberg (1972b, s. 12-43) görüşünü dil felsefesiyle anlatır. Buna göre tebliği nesnelleştiren, enstrümental, teknik dilin kategorisine koyar, ki bu dil otoriterdir, ve onun karşısına da karşılıklı, anlayan, sembolik dili koyar, ki bu dil de özgürlükçüdür. Dini danışmanlık ve psikoterapi bu özgürlükçü türden olan ortak bir dil kullanır. Ona göre dilin özgürleştirici ve iyileştirici etkisi vardır. Hauschildt (2000, s. 63) bu konuda “Terapötik dini danışmanlık özgürlük içinde özgürlüğe giden yoldur” tanımını getirir.

Bir diyalogda esas olan konuşmaya katılan her iki tarafın da ortaklaşa, karşılıklı olarak hareket etmesidir ve önceden belirlenmiş bir hedefe doğru gitmeyen açık bir

¹⁸ Başlarda homiletik paradigma Pfister’in yaklaşımını reddetse de psikoloji - özellikle de *hekim ve dini danışman* çalışma grubu arasında - yine de kabul görmeye devam etmiştir (Vorbrodt; March; Neumann). Bu dönemin temsilcileri farklı uygulamalar sergilemektedir. Örneğin rahip ve aynı zamanda doktor olan Fichtner’da bireysel ve sosyo-psikolojik teori “ruh rehberliğinin [sadece] bir psikotekniğidir” ve görüşmeyi biri daha çok dünyevi diğeri daha çok dini danışmanlıkla ilgili olan iki parçaya ayırır (Fichtner, 1928, s. 63- 64). Haendler ise mesleki prensiplerine psikolojik prensipleri entegre eder. Buna göre teolojik temelli (İncil antropolojisi) rahiplik, sevgi, doğruluk (Haendler, 1957) prensipleri ile bireysel olarak uygulanan psikolojik temelli (psikolojik ve derinlik psikolojisi bilgileri) nesnellik, sabır, ilgili, vicdanlılık prensiplerinin hepsi insanın derinliğiyle alakalıdır. Böylece Haendler’de teolojik içeriklerin psikolojik anlamlarına dikkat çekilir ve “psikolojik temel ve prensiplerin... zamanın ve mevcut kilisenin yapısına” (Haendler, 1957, s. 334) entegre edilmesi sağlanır.

sürecin işlemedir. Bu şekilde özgürleştirici bir etki meydana gelir: “Konuşmada hissiyat ve duyguları kelimelere dökmek başarılırsa, bu şüphesiz güdüsel bağlılığa karşı artan bir özgürlük anlamına gelir (Scharfenberg, 1972b, s. 42). “Varoluşsal gerçek” verili değildir, konuşma esnasında aranıp bulunmalıdır. Çünkü Scharfenberg’e (1972b, s. 64) göre dini danışmanlık “gerçek hakkındaki soruda dayanışma” demektir, yani kişi görüşmede hayatında ve kendi hakkında onu önemle ilgilendiren şeyleri bulabilir. Dini danışmanın bu soruya hazır bir cevabı yoktur, ancak karşılıklı arayış içerisinde yeni çözümler doğabilir ve önemli şeyler fark edilebilir. Böylesine bir görüşmenin gerçekleşebilmesi için olası engellerin ortadan kaldırılması gerekir. İnsan örneğin sürekli eskiden kalma obsesyon ve aktarımlar nedeniyle hayatını özgürce şekillendirmekten alıkonulur. Bu eski kalıpların keşfedilmesi ve yok edilmesi için başka bir insanın yardımına ihtiyacı vardır. Dini danışman bu süreç için bir alan oluşturur, konuşma esnasındaki tavrı, davranışları, yorumları sayesinde eski davranış kalıplarından yeni özgürlükler çıkarır. Psikanalizin genel olarak ve özellikle de görüşmenin bilinçdışı yapısı hakkında sağladığı bilgiler bu özgürleştirici etkinin doğmasında yardımcı olabilir. Anlaşıyor ki Scharfenberg farklı görüşme terapilerini temsil eden okulları referans alarak metodik bir çoğulculuğu ön görür ve psikanalizi en uygun, davranış terapisini ise en tehlikeli yöntem olarak değerlendirir.

c) Stollberg’in Kilise Bağlamında Psikoterapisi

Terapötik paradigmanın en önemli isimlerinden biri Dietrich Stollberg’dir (*1937). Stollberg ile DGfP kurultayında karşılaştığımda hayatı, çalışmaları ve Alman dini danışmanlığa katkıları, Almanya’da dini danışmanlık hareketinin tarihi, dini danışmanlık hareketinin ilk dönemlerinde karşılaşılan zorlukları (kiliselerin dirençleri) gibi konular hakkında keyifli ve uzun bir sohbet gerçekleştirebildim. Çoğu Protestan dini adamı gibi oldukça sempatik, sıcak ve ilgili bir kişiliğe sahip olan Stollberg çalışmaya büyük ilgi göstererek bir tez danışmanı ilgisiyle bu çalışma için yardımlarını teklif etmiştir.

Stollberg’in “terapötik dini danışmanlık”¹⁹ kavramı, 1969’da Amerikan dini danışmanlık hareketini anlattığı aynı isimli doktora teziyle yaygınlaşır. Ona (1978, s. 23) göre dini danışmanlık “ruhsal araçlarla insanlar arası yardım”lardan biridir ve esas itibarıyla görüşmeyle gerçekleşir. Böylece dini danışmanlık somatik (örn. tıp) ya da konuya yönelik yardımlardan farklıdır. Böyle değerlendirildiğinde dini danışmanlık

¹⁹ Literatürde sıkça kullanılan diğer bir ifadesi ise “danışmanlık yapan dini danışmanlık”tır (beratende Seelsorge - counseling pastoral care).

psikoterapiler arasında yer alır (Klessmann, 2010, s. 82). Bu yaklaşımdan hareketle Stollberg meşhur tezine varır ve Thurneyesen öğretisini farklı açıdan ele alarak dini danışmanlığı “Kilise bağlamında psikoterapi” (Stollberg, 1972, s. 33) olarak değerlendirir. Stollberg bu sıkça alıntılanan ve aynı sıklıkta da yanlış anlaşılan tanımında psikoterapi ile ruhsal araçlarla insanlar arası yardımı kasteder ve dini danışmanlığın bilimsel ve metodik genel bir karakteristiğini vurgular (bkz. Winkler, 2000, s. 51; Klessmann, 2010, s. 82). Psikoterapi yöntemlerin belirli bir türü olan dini danışmanlık (genel karakteristik) kendi başına bir yöntem geliştirmez fakat gerçeği yorumlama konusunda da diğer psikoterapi işlemlerinden kendini ayırır. Kilise bağlamıyla kastedilen ise dini danışmanlığın içeriği, inanca olan ilgisidir. Bu da dini danışmanlığın özel karakteristiğidir. Dini danışmanlık “inançtan inanca doğru” gerçekleşir; içerik olarak inanç kendini sözel ve sözel olmayan bir biçimde (dini danışmanlık duruşu ve davranışı içinde) gerçekleştirir ve “tebliğin temel fonksiyonu” halini alır (Stollberg, 1978a, s. 32, 82). Dini danışmanlığın özel karakteristiğini onun seküler psikoterapiyle olan farkını ortaya koyar. Dini danışmanlığın terapötik yani tedavi edici bir önemi ve insan sağlığına ve insanın hayatla baş edebilme kabiliyetine başlı başına bir katkısı vardır. Kerigmatik danışmanlıktan farklı olarak burada din öncelikli olarak tebliğ edilmez, daha çok bütün görüşme boyunca hissedilebilir ve tecrübe edilebilir olmasına dikkat edilir: “Dini danışmanlık onları yaşanılabilir kılarak kabul ve hoşgörüyü tebliğ etmek ister.” Görülüyor ki Stollberg öğretisinde açıkça kuru bir tebliğden öte görüşme boyunca konuşulan ile gerçekten yaşantılanın/tecrübe edilenin örtüşmesini önemser. Dolayısıyla görüşmede içerik ve şekil tutarlı olmalıdır, yoksa dini danışmanın mesajı inandırıcı olmaz ve hatta kafa karıştırıcı bile olabilir.

Stollberg dini danışmanın yeterliliğine de önem verir. Bugün terapötik yeterlilik dini danışmanlığın olmazsa olmazlarından: “Bir dini danışman teolog, antropolog ve metodçu olmak zorundadır, teoriye vakıf olmalı ve pratiğe hakim olmalıdır. Birazcık eğitilmemiş “karizmayla” hiç bir şey olmaz ve bu üç faktörden biri zayıf kaldığında, dini danışmanlık yeterliliğin önemli bir parçası eksik demektir, ki bu yeterlilik ‘yetkin’ bir dini danışmanlık davranışı için²⁰ - bir ikame değil - bir şarttır. Pastoral psikolojisiz dini danışmanlık tefsirsiz vaaz veya din eğitimsiz kilise dersi gibidir” (Stollberg, 1978a, s. 72). Bu bağlamda Stollberg dini danışmanlık görüşmesinin öğrenilebilir olduğuna dikkat çeker (bkz. Eğitim ve Uygulama Bölümleri).

²⁰ Matta 10,1’de gösterildiği gibi: İsa on iki öğrencisini yanına çağırıp onlara kötü ruhlar üzerinde yetki verdi. Böylece kötü ruhları kovacak, her hastalığı, her illeti iyileştireceklerdi.

Son olarak Stollberg'in (1978a, s. 46) dini danışmanlığının hedefi özgürlüktür. Bağışlayıcı bir Tanrıya inanmak değiştirilemeyecek şeylerin kabulünü mümkün kıldığı kadar devrimsel davranış değişikliklerine cesaret veren bir özgürlük sağlar. Bu özgürlük başıboşluk demek değildir, sorumluluk bilinci içerisinde düşünme ve davranma demektir.

d) Winkler'de Çatışma Çözümü Olarak Dini Danışmanlık

Klaus Winkler'in (1934-2000) *Dini Danışmanlık* (Seelsorge, 2000) adlı eseriyle dini danışmanlık hareketinin artık ilk öğretisi mevcuttur. Bu eser 19. yüzyılın ders kitabı geleneğiyle boy ölçüşebilir niteliktedir çünkü kendi teorisinin yanında mevcut bilgi birikimini de aktarır.

Winkler'e (2000, s. 3) göre "genel olarak dini danışmanlık, yaşam mücadelesinde Hristiyan davranışın açığa çıkarılması olarak anlaşılmalıdır. Özelde ise belirli şartlar altında çatışmaların çözülmesi olarak anlaşılmalıdır". Eserinde Winkler çatışmaları, ortaya çıktıkları "yaşantı unsurlarıyla" birlikte tematize eder. Bunlar korku, inanç, suç gibi konulardır. "Çatışma çözümü olarak Hristiyan dini danışmanlığı" "yaşantılananların ayırımına varmayı" hedefler. Buna "kişiliğe özgü bir inancın (persönlichkeitsspezifisches credo) mümkün kılınması" da dahildir (2000, s. 289-359). Winkler'de (2000, s. 274) dini danışmanlık "hedefi baştan belirlenmiş bir görüşmedir". Bu görüşme kararlı bir şekilde yapılandırıcı, yorumlayıcı ve inanca yönelik olarak hareket eder. Buradaki inanç, görüşme esnasında ortaya çıkan, kişiliğe özgü inançtır.

Winkler (2000, s. 363-450) "dini danışmanlığın faaliyet alanları" olarak insanın kendine özgü çatışmalarıyla "belirli yaşam dönmelerinde dini danışmanlığı" inceler ve akla gelebilecek her türlü yaşam durumu için en uygun dini danışmanlık yöntemini önerir (hastane, telefon, askeri, ceza evi, vb. dini danışmanlığı gibi).

Farklı ağırlık noktalarıyla terapötik paradigma 1970 ve 1980'lerin dini danışmanlık anlayışında hakim unsurdur. Thilo, Riess, Piper, Kroeger, Lemke gibi başka temsilcileri daha bulunan terapötik anlayışta değişmeyen unsur şudur: Tanrı sevgisi sadece tebliğ edilmesin, yaşantılanabilir kılınsın. İncil iletişimi yani kutsal metin aracılığıyla iletişim kurulması psikoterapik yaklaşımlarda ete kemiğe bürünür ki bu da iyileştirici bir dini danışmanlık karşılaşmasının metodik temelidir. Bu açıdan dini danışmanlık kolayca terapötik danışma görüşmesiyle karıştırılabilir (Klessmann, 2010, s. 85).

e) Psikolojik Dini Danışmanlık Anlayışı Eleştirileri ve Kerigmatik Anlayışla Ortaklıkları

Son birkaç on yılın dini danışmanlık teorisi tartışmaları homiletik ve terapötik paradigmlar etrafında cereyan eder. Eleştiriler hep karşılıklı olarak ortaya atılır: homiletik paradigma terapötik paradigmayı 1. teoloji, 2. öğreti ve (teolojik) teori, 3. Kiliseye aitlik, ve 4. açık inanç ikrarına yönlendirmedeki eksiklikleri nedeniyle suçlar. Diğer taraftan terapötik paradigma homiletik paradigmada şu eksiklikleri öne sürer: 1. psikoloji, 2. tecrübe ve (psikolojik) uygulama, 3. çağdaşlık ve 4. açık olmayan inanç beyanlarına itibar etmemesi (Hauschildt, 2000).

Terapötik paradigmanın 1960'lardan sonraki başarısıyla, bu paradigmanın temel teolojik bir eleştirisi altında, Thurneysen öğretisine devam etmenin önemini anlatmaya çalışan isimler de olmuştur. Helmut Tacke bunlardan biridir. Ona göre (1975, s. 34) dini danışmanlığın krizi bir metot krizinden ziyade bir iman krizidir. Dini danışmanlığın menşei, yönelimi, hedefi ve özelliği imandır. Bu nedenle ancak iman yardımı yaşam yardımı olabilir. Dini danışmanlık bir konuşma olarak gerçekleşir, fakat bu görüşmenin konusu İncil'dir ve günah ve bağışlanma yeterince dile getirilmemektedir. İncil'in bir diyalog içerisinde tematize edilmesinde İncil'in hitap etme şekilleri - teselli etme, uyarma, anlatma - oldukça uygundur. Hauschildt'e (2000) göre de yaşam problemlerinin çokluğu içerisinde bu şekilde iman yardımı aynı zamanda bir yaşam yardımı haline de gelir. İmanın dile getirildiği, uyandırıldığı, güçlendirildiği ve cesaretlendirildiği zaman dini danışmanlık iman yardımı ve dolayısıyla yaşam yardımı olur (Tacke, 1975, s. 170). Tacke'nin (1975; 1989) bir başka eleştirisi İncil'siz bir dini danışmanlığın yürütülmesidir. İncil'den bahsetmeyen ve İncil'den anlatmayan bir dini danışmanlıktan yakındır.

Kimi yazarlar klasik dini danışmanlık modellerinden (örneğin tebliğci dini danışmanlık) sonra psikoloji, psikoterapi, psikanaliz gibi "yardımcı bilimlerin" etkisiyle ortaya çıkan modelleri (örneğin terapötik dini danışmanlığı) teolojik içeriklerini yitirdikleri ve dini danışmanlık bir tür terapötik sosyal hizmete dönüştüğü için eleştirirler (Wiedemann, 2011, s. 233). Bu görüşülen dini danışmanların anlattıklarıyla literatürde okunanlar arasındaki farkta da kendini gösterir. Görüşülen danışmanlar çoğunlukla "modern" bir dini danışmanlık eğitimi aldıkları için hepsi bu yeni anlayışta yetişmişlerdir ve konuşmalarında dine, Tanrıya, dini uygulamalara neredeyse hiç vurgu yapmazlar ve anca talep üzere bu konulara eğildiklerini belirtirler. Bu bakımdan Wiedemann'ın eleştirisi gerçekçidir ve uygulama bunu teyit etmektedir. Terapötik dini

danışmanlığa getirilen diğer eleştiriler kısaca şunlardır (Ziemer, 2000, s. 103-107; Klessmann, 2010, s. 87): Terapötik dini danışmanlık ...

- beslendiği psikanalitik teoremlerle çok fazla bireyselliğe yönelmiştir ve bireysel problemlerin toplumsal şartlarını göz ardı etmiştir.
- hekim-hasta modeline bağlanmıştır (“yardımın defisit modeli” (Luther, 1986) için bkz. Uygulama Bölümü). Buna göre danışan defisit (eksik) insandır, “rahatsız” insandır ve rahatsız olmayan bir başkası tarafından terapi edilmesi gerekir. Bu şekilde danışan ve danışmanın Tanrı önündeki karşılıklı ortaklık (partnerlik), eşitlik kaybolur.
- dini danışmanlığı (belirli bir eğitimi gerektiren) bir uzmanlık ve profesyonellik işi haline getirmiştir. Bu yüzden dini danışmanlığın cemaat tabanının zayıflamasına neden olmuştur. Anlatıldığı üzere dini danışmanlık öncelikle bütün cemaat üyelerinin birbirlerine karşı görevidir (Winters, 27.09.2011).
- tebliğin sözel halini kaldırarak onu bir tecrübeye indirgemıştır. Bu şekilde dini danışmanlık içkin bir süreçle sınırlandırılır ve özel teolojik veya kerigmatik özelliğini yitirir.

Bu eleştirilere rağmen ancak son yılların - özellikle din psikolojisi - araştırmaları sonuçları - her ne kadar sonuçlar farklılıklar arz etse de - din/inanç ve ruh sağlığı, iyi olma, mutluluk, inanç ve başa çıkma, inanç ve hastalığı yenme arasında pozitif bir ilişkinin varlığını gösterir. Bu durumda da terapi yönelimli bir dini danışmanlığın özellikle hastane ortamlarında faydalı olacağı düşüncesi pekişir.

1980’lerin sonundan itibaren dini danışmanlık teorileri tartışmaları rahatsızlık uyandırmaya²¹ ve terapötik paradigma ile tebliğci paradigma arasında ortak noktalar keşfedilmeye başlanılır. İki paradigmanın da “şaşırtıcı benzerlikleri” (Wintzer, 1988, s. XIII) Hauschildt’in (2000) anlatımıyla yukarıdaki eleştirilere paralel olarak şu alanlarda kendini gösterir:

1. Her iki paradigma konuşma taraflarının aslında eşit olduğunu (Tanrı karşısında, ya da iletişim anında) vurgulasa da uygulamada yine de “karakteristik profesyonel bir asimetri” (Hauschildt, 2000, s. 67) meydana gelir. Çünkü İletişim anında konuşmanın bir tarafında muhatap dururken onun karşısında terapist ya da tebliğci bulunur. Bu bakımdan her iki paradigma bir *eşitlik açığı* gösterir. Bunu fark

²¹ Özet için bkz. (Henke, 1994); “Dini danışmanlık hareketinin sonu”na dair notlar için bakınız (Haenle & Jochheim, 1998; Hartmann, 1998; Klessmann, 1998).

eden bazı yazarlar diyalogdaki bu eşitsizliği kaldırmak adına, “profesyonellik yerine sevgi” (Campbell, 1985); “eşit haklara sahip karşılıklılık içinde partnerlik” (Winkler, 2000, s. 264); “algılayıcı dini danışmanlık ya da arkadaşlar arasındaki konuşma gibi varoluşçu bir konuşma” (Nicol, 1990, s. 162) gibi öneriler getirirler.

2. Dini danışmanlıktaki sorunlar yapısal olarak her iki paradigmada bireysel olarak bulunur. Örneğin günah ya da psişik çatışma gibi bireysel bazda sorunlar yine bireysel seviyede (affetme veya terapi ile örneğin) çözüme ulaştırılmaya çalışılır. Bunun sonucu olarak toplumsal kaynaklı sorunlar hatalı olarak bireysel düzlemde çözülmeye çalışılır. Bu durum her iki paradigmada bir *sosyoloji açığının* bulunduğunu gösterir. Bu açık, dini danışmanlık hareketi temsilcileri tarafından da itiraf edilir (Stollberg, 1996; Klessmann, Liebau, & Stollberg, 1997, s. 21) ve sistematik bir düşünce şekline geçilmesi talep edilir. Dini danışmanlığa din sosyolojisinin, grup ve cemaat çalışmalarının, multi kültürel toplumsal yapının, toplumsal teorilerinin daha etkin bir şekilde dahil edilmesi ve kullanılması önerilir (Laloux, 1967; Grözinger, 1995; Pohl-Patalong, 1996; Furniss, 1994; Vranckx, 1965).

3. Tebliğci ve terapötik paradigmanın kavgaya düşme sebebi her ikisinin dini danışmanlık için farklı bir yorum çerçevesi belirlemeleri ve profesyonel olarak dini danışmanlık yapanların görüşmede de bu çerçevenin korunmasını beklendiklerindedir. Böyle olunca bir paradigmada teolojik bir yorum monopolü oluşurken diğerinde terapötik bir yorum monopolü oluşuyor. Bu ise her iki paradigmanın bir *çoğulculuk açığı* göstermesine neden olur.²²

4. Her iki paradigma çok yüksek idealler peşinde koşarak mevcut dini danışmanlık gerçekliğinden uzaklaşmışlardır. Bu da bir *olağanlık açığına* neden olur. Günlük yaşam ve gündelik dini danışmanlık hem homiletik paradigma (Möller (1983, s.

²² Yukarıda bahsedilen ve postmodern çoğulcu toplumun gerekleri olan sosyolojik teorilerin gereklilikleriyle birlikte dini danışmanlık hareketi artan uluslar arasıyla kültürler arası farklılıklara ve problemlere rastlamaya ve bunu 1979'den itibaren uluslararası kongrelerinde dile getirmeye başlar (Herkenrath-Püschel, 1982). Almanya'da özellikle hastane dini danışmanlığında (Grözinger, 1995; Gestrich, 1995) ve Kilisenin danışmanlık merkezlerinde (Kunze, 2009) artan oranlarda farklı kültürlerden gelen insanlarla karşılaşılır, yani “Çoğulcu dini danışmanlık” (Pohl-Patalong & Muchlinsky, 1999) başlamıştır. Başlangıç olarak ilk yabancı dini danışmanlık teori yaklaşımları başka kültürlerden gelir: Afrika: Mpolo, 1990; Lartey, 1992; Berinyuu, 1988; 1989. Latin Amerika: Hoch, 1990; Pattison, 1994. Asya kültürleri: Solomon, 1996; Weiss, 1998; Arles, 1996; Lee & You, 1996. Hindistan: Hein, 1991. Ortodoks mezhepler: Allen, 1986; Stavropoulos, 1983. Yahudi dini danışmanlığı: Katz & Browning, 1985. Müslüman dini danışmanlığı: Krausen, 1999; Weiss, 2005; Mertens, 1980; Wenz & Kamran, 2012; Elsdörfer, 2007; Gronover & Hammer, 2009. Kültürler arası dini danışmanlık yaklaşımları arasında ortaya çıkan bir kavram da “interpati”dir. Bununla farklı kültür sistemlerine karşı geliştirilen empati ifade edilir (örnek vakalarla Lartey, 2003; Parker, 1992; Kayales, 1999; Schneider-Harpprecht, 2012; 2001); Kültürlerarası dini danışmanlık ve danışmanlık (Dergi) (Interkulturelle Seelsorge und Beratung).

113, 121), gündelik dini danışmanlık terapötik eğitimi gereksiz kılar der) hem de terapötik paradigmanın gündemindedir (Hartmann (1993, s. 15), günlük yaşantının kültürel gelişimine katkı olarak dini danışmanlık diyerek psikolojik yorumun ilgi alanını genişletir). Gündelik dini danışmanlığın çoğulcu ve interaktif karakteri burada dini danışmanlığın temel fenomeni olarak ortaya çıkar. Burada terapötik ve homiletik yaklaşımlar henüz iç içedir ve daha sonra gelişecek yüksek dini danışmanlık türlerini içinde barındır (bkz. Uygulama Bölümü).

Psikolojik yaklaşımlar veya terapötik paradigma özetlenecek olursa: dini danışmanlık psikolojik çatışmalar için (tedavi edici) bir yardımdır (psikoterapik yorum perspektifi bütün dini danışmanlık konuları için geçerlidir); teoloji ve psikoterapi - aynı değil fakat - birbirleriyle uyumlu olabilir; dini danışmanlık terapötik metodü sayesinde profesyonellik kazanır; terapötik uygulama dini danışmanlık teorisinin şartı ve hedefidir; argüman ve ansiklopedik tutarlılık (bilimsel sistem olarak dini danışmanlık) ikincildir; dini danışmanlık hareketi dini danışmanlığı bir ilişki olarak ortaya koyar. Bunun anlamı danışan ve danışman arasındaki ilişkinin yapısının ve özelliğinin gelişmesi güzel ve önemsiz olmamasıdır; bu ilişkinin biçimi ve içeriği danışmanlık sürecini tamamlayan bir unsurdur: danışan dini danışman kişisine güven duymalı, bunun için profesyonel bir rol dağılımı, makul derecede yakınlık ve mesafe, öz ve öteki algısı konularında deneyimli olması gereklidir (bkz. Eğitim Bölümü). Terapötik dini danışmanlık bu ihtiyaçlardan dolayı belirli standartlar altında temel ve ilerletme eğitimleri konusunda da oldukça gelişmiş bir yapıya kavuşmuştur. Başlarda psikanaliz ve görüşme psikoterapisi metotları ön plandayken kısa sürede Gestalt terapisi ve psikodrama gibi metotları da psikolojik dini danışmanlık yaklaşımlara eklenmiştir. 1990'lerden itibaren aile terapileri büyük ilgi görmüştür, çünkü dini danışmanlık hiç bir zaman bir kişiyle sınırlı değildir, dolaylı da olsa kişilerin ait oldukları sistemleriyle (aile, çevre, iş dünyası, toplum) de ilgilidir. Acil dini danışmanlık uygulamasıyla psiko travmatoloji ve kriz müdahalesi önemli hale gelmiştir (bkz. Uygulama Bölümü).

5. İncil İfadelerine Dayanan Yaklaşım²³

Dini danışmanlığı İncil'e, İncil ifade ve davranış biçimlerine dayandırmak isteyen bu yaklaşımı önceki psikolojik/terapötik dini danışmanlıklara karşı bir tepki olarak gelişen bir yaklaşım olarak değerlendirmek mümkündür. Naurath'ın

²³ Aslında teolojik içeriği bakımından teolojik dini danışmanlık yaklaşımları altında yer alması gereken bu kuram, tebliğ özelliği ön plana çıkarılan aynı başlık altındaki diğer kuramlardan bu özelliğe sahip olmadığı için ayrı bir başlık altında anlatılmıştır.

(27.09.2011) da belirttiği gibi, muhafazakar ve eleştirel gruplaşmalar teolojik iddialarla ortaya çıkararak inanca dayalı net bir uygulama talep etmişlerdir. Bu grupların temel protesto ve dirençleri insan bilimleri metotlarının Kilise tarafından desteklenen dini danışmanlık eğitimlerine alınmasıdır. Özellikle Stollberg'in geliştirdiği ve birçok dini danışman eğitim programının dayandığı grup dinamiği (Stollberg, Seelsorge durch die Gruppe, 1975, bkz. Uygulama Bölümü) kritik ve polemiklerin temel odağını oluşturur. Fakat daha sonra örneğin Adams'ın (1980) öncülüğünde bu yaklaşım *nutetik* yani ikaz eden, hizaya getiren, uyaran dini danışmanlık olarak ele alınarak uygun hale getirilir.

Dini danışmanlıkta İncil'i önemseyen yaklaşımın özünde İncil ifadelerinin doğrudan muhataba iletilmesi yatar. Çünkü bu grupların iddiasına göre İncil ayetleri her dönem geçerlidir ve herkes tarafından anlaşılabilir. Fakat bunun, yani İncil'in şifa ve kurtuluş verici, aynı zamanda çatışma çözücü ve psikik hastalıkları iyileştirici mesajını dinleme ve kabul etmenin şartı kesin bir tövbedir. Kişi ancak günahlarını itiraf ve ikrar ederse İncil'in mesajına açık hale gelebilir. Bu yaklaşımın altında yatan düşünce İncil'e dayanan, fundamental bir iman kesinliğidir. Hedef insanın kurtuluşudur. Dini danışman Hristiyan bireyi günahın kötülüğü konusunda ikna etmeye, İncil'den anlatarak kurtuluşunu sağlamaya ve böylece çatışmasını çözmeye çalışır (Winkler, 1983; 2000, s. 65-74; Hauschildt, 2000; Klessmann, 2010). Nutetik danışmanlık “danışanın yararına olan yüzleşmeden doğan, günahıtan iman ve doğruluğa doğru kişisel bir değişimi hedefleyen fundamentalist dini danışmanlığın (pastoral care) bir versiyonudur” (King, 1990, s. 449).

a) Adams'te Dini Danışmanlığın Ortası Olarak İsa

İncil ifadelerini hatırlayan kuramın en önemli temsilcisi Jay E. Adams'tir (*1929). Adams modern dini danışmanlık literatürünü ve modern psikiyatri ve psikoterapiyi yakından inceledikten sonra bunların etkisizliğinden yakınır. Dönemin dini danışmanlık meslek kitaplarının kendisinde yarattığı hayal kırıklığı üzerine *Competent to Counsel* (1970) ve *The Christian Counselor's Manuel* (1973)²⁴ eserlerini dini danışmanlık prensipleri için İncil'e başvurarak kaleme alır: “Kişisel sıkıntı içinde olan insanlara danışmanlık için İncil'in çok şey söylediğini keşfettim. Örneğin takıntı ve delilik arasındaki ilişki nedir gibi zor sorular ortaya çıktı. Ben de kişisel suç ile ruhsal rahatsızlıklar arasındaki sebep sonuç ilişkisini araştırmaya başladım ki anlaşılan

²⁴ Bu eserler Almanca'ya sırasıyla *Befreiende Seelsorge* (Özgürleştirici Dini Danışmanlık, 1972,) ve *Handbuch der Seelsorge* (Dini Danışmanlığın El Kitabı, 1976) olarak çevrilmiştir.

bunlardan İlahiler 31, 38 ve 51’de söz edilmektedir. Bunların dışında Yakup²⁵ da belirli bedensel hastalıklarda doktor tedavisi kadar günah ikrarının da ne kadar önemli olduğunu teyit eder görünmektedir...” (Adams, 1980, s. XII). Adams (1980, s. XIX) dikkat çektiği bu noktadan sonra bütün dini danışmanlık hareketine ve onunla gelen psikoloji bilgi ve metotların entegrasyonuna sert bir şekilde karşı çıkar: “İnsan hakkındaki salt dünyevi öğretilere Hristiyan kisvesi altına sokulmasına karşı kendimizi korumalıyız. Maalesef bugün dini danışmanlık geniş ölçüde onlar tarafından belirlenmiş durumda. Hristiyanlar bu öğretilerin iç yüzünü ve temelde Hristiyanlık dışı şartlarını görsünler.... Benim metodum şu şartları kabul eder: Ben inanç ve eylem için tamamen güvenilir bir ölçüt olarak İncil’i kabul ediyorum... İki konu daha. Birincisi, bilimsel araştırmaların sonuçlarını göz ardı ediyor değilim. Aksine... onları kabul ediyorum. Onlar İncil’in yanlış ve insani yorumlarını da sorguluyor ve Hristiyan’ı kutsal metni dikkatlice incelemeye zorluyorlar. Fakat maalesef psikiyatri alanında bilim, önemli derecede hümanistlik felsefelerine ve kaba spekülasyonlara yer açmak durumunda kaldı”. Adams sert eleştirilerini Freud ve Rogers’a karşı da yöneltir. İnsanları prensiplerini devralmadan önce din konusundaki genel tutumunu bilmeleri konusunda ikaz ederek sorumsuz insanları sorumsuzluklarında ısrar etmelerine cesaretlendirdiği için Freud’a; danışana hiç bir dini prensip sunmadan her dediğini kabul ederek dinlemeyi önerdiği için (bkz. Uygulama Bölümü) de Rogers’a yüklenir: “Rahibin görevi koruyucu olmaktır, papağan olmak değil” (1980, s. 73). “İnançlı kişinin şifası demek olan her türlü kişilik değişiminin yegane mimarının Tanrı” (1980, s. 19) olduğunu vurgularken Adams, Rogers’ın danışan merkezli yöntemine karşı çıkar: “[Rogers’in] Sisteminin temel kabulleri liberal ve hümanistik düşünce birikimiyle tamamen uyumludur ki buna göre beşeri problemlerin çözüm yeteneği insanların kendilerindedir” (1980, s. 71). Doğrudan tavsiyelerde bulunmak yerine insanların kendi kendilerine yardım etmelerinin öğütlenmesi de bu yüzdendir ve “hastalar Rogeriyen danışmanların aslında hiç de umurunda değildir. Hasta ona çözüm aradığı bir problem ile gelmiştir. Fakat o onu sadece duygu taşıyıcısı olarak görür. Hastanın düşündüğü onun için önemsizdir. Problem tesadüfidir ve gerçekler [ayrıntılar] dikkati dağıttıkları için bir kenara itilmelidir” (Adams, 1980, s. 78).

²⁵ Yakub’un 5,14-16: 14. İçinizden biri hasta mı, Kilisenin ihtiyarlarını çağırtsın; Rab’bin adıyla üzerine yağ sürüp onun için dua etsinler. 15. İmanla edilen dua hastayı iyileştirecek ve Rab onu ayağa kaldıracaktır. Eğer hasta günah işlemişse, günahları bağışlanacaktır. 16. Bu nedenle, şifa bulmak için günahlarınızı birbirinize itiraf edin ve birbiriniz için dua edin. Doğru kişinin yalvarışı çok güçlü ve etkilidir.

Bu eleştirileri doğrultusunda Adams Yeni Ahit'in bir kavramı olan *nouthesia*'yı referans alarak "ikaz edici" anlayışını sergiler. "Nutetik olarak ikaz etmek", "birbirine karşılıklı dini yardımda bulunmak", "nutetik olarak bir başkasıyla ilgilenmek" şekillerinde kullanılan bu kavram Kutsal Metnin hedefi olarak görülür. Saf bir ilgi ve sevgiden doğan bu tutum asıl "yetkili dini danışmanlıktır" çünkü o insanı günahkarlığıyla karşı karşıya getirir: "Suça bahane bulmak ve suçu kendinden uzaklaştırmak yerine nutetik dini danışmanlık sorumluluk ve uyarıyı kabullenmeyi, suçun ikrarını, günahın itirafını ve İsa'da bağışlanmayı ummayı talep eder" (Adams, 1980, s. 48). Çünkü "iletişim problemleri Cennet bahçesindeki günahın sonuçlarıdır, bu nedenle hiç bir zaman Rogers veya Freud'un metoduyla ya da davranış araştırmalarınınkileriyle çözülemezler. Yalnız insanı yaratan Tanrı ona kaybolan armoniyi ve mükemmel topluluğa giden yolu tekrar buldurabilir." (Adams, 1980, s. 209). Bu şekilde tarif ettiği anlayışını Adams (1980, s. 224) şu cümlelerle özetler: "Dini danışmanlık problemini İncil'den hareketle yeniden düşünmeye çalıştım... bu nedenle çalışmamın yine İncil yönünden eleştirilmesini bekliyorum. İsa her türlü dini danışmanlığın ortasıdır".

Nutetik dini danışmanlık üç amacı takip eder: danışanda bir davranış değişikliği meydana getirmek; davranış değişikliği *hizaya getirmekle* gerçekleşir, bu ise davranışların İncil normlarına uygun hale getirilmesidir; hizaya çekilmesi danışanın iyiliği için yapılır. Hizaya çekmek demek, dini danışmanın danışanı günahkarlığıyla doğrudan karşılaştırması, yüz yüze getirmesidir. "Ne yaptın?" sorusu ön plandadır, "neden?" sorusu ve sebeplerle ise hiç ilgilenilmez. Mesele "açık ve net tavsiyeler ve kesin talimatlar"ın (Adams, 1980, s. 162) verilmesidir (karşı örnekler için bkz. Uygulama Bölümü).

Adams'in (1976) dini danışmanlık uygulamasında üç kişi yer alır. Baş rolde İsa'yı temsilen Kutsal Ruh bulunur ("İsa havarilerini yalnız bırakmamıştır: Onlara vadettiği yardım onlara danışmanlık ve rehberlik edecekti ve etti de" (Adams, 1976, s. 11)). İkinci kişi, artık vaiz ve cemaatin çobanı olarak meşru yerini tekrar alması gereken ve böylece asıl vazifesinin hakkını verecek olan dini danışmandır. Üçüncü kişi danışandır. Danışanın Adams'a göre kendine özgü problemleri yoktur, hepsi daha önce yaşanmış, tecrübe edilmiş sıkıntılardır ve "sadece sınırlı sayıda günahın temel konuları vardır" ve "her problemin İncil'de bir çözümü mevcuttur" (Adams, 1976, s. 25-26).

Görüşünün temel şartları arasında Adams öncelikle teoloji-İncil eğitimini en önemli şart olarak sayar. İnsanların çeşitli sıkıntılarına karşı Tanrı kelamı ve temel prensipleri hakkında sistematik bilgi sahibi olmak gerekir. Umut verici olmak dini danışmanlığın ikinci şartıdır. Buna göre dini danışmanın kendisi insana yardım edilebileceğine inanmıyorsa umutsuzluk yayar. Dini danışman Tanrı'nın vaadine kesinlikle inanmalı, ancak bu şekilde değişim için inandırıcı bir şekilde ümitten bahsedebilir (Adams, 1976).

Kutsal Metinden hareketle Adams kişisel yaşam problemlerine üç sebep gösterir: şeytani etkiler, kişisel günah ve organik hastalık. Bu sebepler arasında karşılıklı etkileşim mevcuttur. Bütün insani problemler bu üç başlık altında toplanabilir ve bir dördüncüye (organik olmayan ruhsal hastalıklara) yer yoktur. İncil'de Adams'a göre yaşam problemleri için doğrudan danışmanlık talimatları bulunur ve problemler için başlı başına bir uzman olarak bir psikiyatr veya psikoterapiste yer yoktur. "...Psikiyatr yine tıp icra etsin; bu onun meşru görevidir.... Vaiz yine elinden alınan... Tanrı tarafından verilen görevine dönmelidir" (Adams, 1976, s. 15). Adams'a (1976, s. 85) göre "problemin adı günahdır" ve "dini danışmanlık şeytan ve dostlarına karşı savaştır". "Dini danışman yaptığı işle dünyaya, insan doğasına ve şeytana karşı durduğunu bilir... bu nedenle dini danışmanlık dini bir savaş olarak görülmelidir... Düşman her alanda mağlup edilmelidir". Günahın sonsuz ifade biçimleri olduğu için dini danışman bireysel farklılıklardaki ortak noktayı bulmalı ve problemlere uygun İncil pasajlarıyla ve dini danışmanlık tecrübeleriyle karşılık vermelidir (bkz. Örnek 4). İncil'de her şeye bir çözümün olduğu kendini özellikle depresyon hastalarının bakımında gösterir. Depresyonun sebebi olarak bir problemin yanlış ve günahkar bir biçimde ele alınması gösterilir. İhmalkarlık ve sorumsuzluk, günah nedeniyle suçluluk duyguları, kendine acıma, kıskançlık, öfke, haset, kaygı vb.den doğan olumsuz duygular gibi günahkar alışkanlıklar insanı bir girdaba sürükler ve umutsuzluğa ve suçluluğa mahkum eder. Bu halden doğan pasiflik de depresyonu meydana getirir (Adams, 1976). Adams'a göre insanların depresyona mahkum olması söz konusu değildir, yeter ki problem doğru bir şekilde ele alınsın. Aynı şekilde depresyon hiç bir zaman karşısında hiç bir şey yapılamayacak kadar ilerlemez. Depresyon, Adams'ın (1976, s. 272) deyiimiyle "kısır döngü, İncil'den alınan davranış biçimleriyle ve Kutsal Ruhun yardımıyla" herhangi bir noktada durdurulabilir. Adams depresif vakalarda dini danışmanın neler yapabileceğini somut bir şekilde "depresif insanlara yardım" şeklinde anlatır: Dini danışman öncelikle durumu zorlaştıran unsurları arar. Depresif insanlar çoğu zaman

kendilerine zor gelen görevlerini ihmal ederler, ütü yapmak veya iş yerindeki bazı görevleri gibi. Dini danışman öncelikle danışana depresyonun nasıl meydana geldiğini anlatır: insan kalbi doğru olanı yapmak yerine olumsuz duyguların peşine gitmeye meyillidir. Daha sonra onunla depresyonu yenmek için bir plan geliştirir. Ütü örneğinde dini danışman ütülenmemiş çamaşırların olumsuz duyguları tetiklediği her seferinde şunları tavsiye eder: ütü yapmanız gerektiği ve istemediğiniz her seferde şunları yapmalısınız: 1. Kendinizi nasıl hissederseniz hissedin, yine de hemen ütünün başına geçin! Tanrıdan yardım dileyin. 2. Kocanıza yaşadığınız zorluğu anlatın, ki size cesaret versin ve canınız istemese de ütülerini yapıp yapmadığınıza dikkat etsin. 3. Ütü geciktirdiyse her şeyi iptal edin (televizyon, komşu ziyareti, vs.) ve ütü bitene kadar kendinize hiç bir mola tanımayın (Adams, 1976).

Uygulamada Adams (1976) danışanlarına bütün problemlerini sıraladıkları bir liste yaptırır, sonra sırasıyla bunların üzerinde çalışılır. Bunların dışında danışanlara bir sonraki görüşmede kontrol edilen ödevler verilir. “Problem yapıları çalışması” adı altında danışandan bir kağıda tablo şeklinde son bir haftanın iyi ve kötü bütün olayları, durumları, eylemleri yazılması istenir.

Adams (1976, s. 278) yerinde olarak “Depresif bir insanın ümidini almak tehlikelidir, çünkü bu onu intihara sürükleyebilir” şeklinde bir ikazda bulunur. Fakat uygulamasının doğrudan sonucunun bu olduğunun farkında değildir! Çünkü bu türden bir dini danışmanlığın sonunda kendini hala depresif hisseden ya da dini danışmanın iyi niyetli ve İncil’den gelen öğütlerini yerine getiremeyen kişi, kendisini daha da veya tamamen günahkar ve Tanrı tarafından tamamen terk edilmiş hissedecektir. Bu da onun depresyonunu pekiştirecek, durumunu daha da kötüleştirecektir. Hastalık günah ilişkisi ve savaş metaforu Thurneyesen’in kerigmatik anlayışında da bulunur fakat Adams yönteminde aşırı bir genelleştirme içindedir. Özel durumlara bakmaksızın, her olaya, bağlamı ne olursa olsun her türlü İncil ifadesini uygun görür. Bununla beraber her tür rahatsızlığı, en ağır psikişik vakaları bile (şizofreni, depresyon) günahın bir neticesi olarak genelleştirir. Böyle bir tutum ise danışan veya hastanın sağlık durumu üzerinde iyileştirici değil, kötüleştirici etkileri bulunabilir. Klessmann (2010, s. 72) bu tutumu “sorumsuzluk” olarak niteler.

İncil ifadelerine dayanan yaklaşımlar arasına tam uymasa da Federal Almanya’da İncil’i/Hıristiyan inancını danışmanlıklarının temelinde gören bir kaç oluşum daha bulunur. Bunlar Alman Hıristiyan Psikoloji Birliği IGNIS, İncil-Terapötik Dini Danışmanlık (Biblisch-Therapeutische Seelsorge - BTS) ve Eğitim İnisyatifidir

(Bildungsinitiative - BI). Hıristiyan psikologlar yetiştirmeyi hedefleyen IGNIS ve BTS daha çok psikolojiyle ilgili olduğu için Dini Danışmanlık - Psikoloji İlişkisi Bölümünde anlatılmıştır. Bildungsinitiative BI - Eğitim İnisyativi Derneği ise Hıristiyan şahadetine dayanan bir anlayış içerisinde dini danışmanlık ve yaşam danışmanlığı uygulama ve eğitimleri veren bir dernektir. Bu derneğin dini danışmanlık ve Hıristiyan danışmanlık hedefleri geçmiş için Tanrının huzuruna (barışına) çağırarak, şimdi ve gelecek için de Tanrı ümidine davet etmektir. Dini danışmanlık ve danışmanlık Hıristiyan cemaat yaşantısı içinde yer almaktadır ve darda kalmış insanlara yardım etmek ve onlara İncil'i getirmek Hıristiyan Kilisesinin görevinin bir parçasıdır. Dini danışmanlar ve danışmanlar Kutsal Ruh'un etkilerine açıktır ve her türlü yardımın yaşam yaratan Tanrının Ruhuna muhtaç olduğunu bilirler (<http://www.bildungsinitiative.net>; Nauer, 1999, s. 418).

6. Feminist Dini Danışmanlık Yaklaşımı

21. yüzyılın dini danışmanlık alanı *orta dünya* olarak görülebilir: disiplinler arası, cinsel kimlikler arası, kültürler arası, nesiller arası, dinler arası (Riedel-Pfaefflin, 2001). Bu orta dünyada feminist teoloji yaklaşımı da kendine yer edinmiş ve kendi dini danışmanlık anlayışını geliştirmiştir. Dini danışmanlık hareketinin uzantısında gelişen feminist dini danışmanlığın başlıca özellikleri, uluslar arasılığı (Kayales, 1998), disiplinler arasılığı (Pfaefflin, 1997) ve taraflılığıdır (Müller-Markus, 2002).

Feminist teoloji yaklaşımında dini danışmanlığın kognitif olmayan boyutu dikkate alınır; beden önemli bir boyuttur, kadın erkek farkına vurgu vardır, cinsel kimliğe odaklanılır (Naurath, 2000). Genelde Gestalt yaklaşımının kullanıldığı bu yaklaşımda diyalogun ötesinde beden yönelimli yaratıcı metotlar, yöntemlerde bir çoğulculuk getirir (Ziemer, 2011a).

Feminist dini danışmanlığın temsilcileri olarak Riedel-Pfaefflin ve Strecker (1998) kendi uygulamalarından hareketle belirli bir hedef kitlesine yönelik bir dini danışmanlık konsepti geliştirmişlerdir. Bu hedef kitlesi, yazarlar tarafından toplumun mağduriyet gören ve bunun altında ezilen büyük gruplar olarak tarif edilir (travma geçirenler dahil). İki kadın yazar kitaplarında “kadınlardan kadınlara bir dini danışmanlık pratiği ve temeli” (1998, s. 9) sunarlar (bkz. Uygulama Bölümü). Yazarlar (1998, s. 10) kitaplarının başlığını ise dini danışmanlık süreçlerinde kişisel potansiyel ve kaynakların keşfi söz konusu olduğunu belirterek, “kendi kanatlarını keşfetme ve deneme” olarak açıklarlar.

Feminist dini danışmanlıkta kadınların onlara hasar verici yetiştirilme ve sosyalleşmeleri karşısında kendi kimliklerini bulmaya, kendilerinin bilincinde oldukları yani kimliklerine uygun bir inancı bulmaya yardımcı olunur. Bunun için feminist teoloji yaklaşımında kendilik kabulüne yardımcı olan bütünlük, kimlik, karşılıklılık anahtar kelimelerdir (Riedel-Pfaefflin, 2002; 2001; Blasberg-Kuhnke, 2002; Riedel-Pfaefflin & Strecker, 1998). Feminist dini danışmanlığın hedefi kadınlara çatışma ve yetersizlik duygularının örtük sebeplerini bulmada danışmanlık yapmak, onları otantik dişil duygu, davranış, güç ve etki imkanları ile kendi dişil Tanrı imajına ve inanca kavuşturmak, kendi cinsel kimliklerine uygun bir otonomiye eriştirmektir. Hıristiyan dünya görüşü tarafından çizilmiş gerçeklerle baş etme çerçevesinde feminist yaklaşım dişil bir kimlik ve maneviyat kazanmaya yardımcı olur. Uygulamada feminist dini danışmanlık psikanalizin ötesinde bütün tecrübe yönelimli psikolojik konseptleri dahil eder. Hastalık ve şifa hakkında sistemik bir anlayışla bütüncül bir düşünce birleştirilmek istenir. Bunun için farklı ihtiyaç durumlarına uygun ritüellerin geliştirilmesi gerekir ki kadınların insanlar arası ve manevi alandaki yaşantı yapıları temsil edilebilsin (Winkler, 2000, s. 206-211; Blasberg-Kuhnke, 2002).

Dini danışmanlıkta kadın ve erkeklerin kendileriyle, başkalarıyla ve şifa veren, hakkı tesis eden Tanrısal huzuru buldukları ilişkilerdeki karşılaşmaların ortamı oluşturulur. Dini danışman bireysel, ailesel ve daha büyük sistemlerin yaşam hikayelerine şahit olmanın, eşlik etmenin ve dönüşümünün ortamını hazırlar. Bu hikayeler herkesin iyiliği için bu ortamda birlikte yeniden irdelenir, genişletilir ve güçlendirilir. Dini danışmanlığın anlamı sadece bilinenleri (bilimsel, teolojik, etik olarak baskın bilgilerin) tekrarlamak ve onaylamak için kendini ve başkalarını dinlemek değildir, o aynı zamanda o zamana dek bir kenara itilmiş bilgiye de izin vererek ve ciddiye alarak dinlemektir. Bunun için “merak ve maceraperestlik, sabır ve cesaret, dikkat ve delilik, saygı ve yaratıcılık gerekir” (Riedel-Pfaefflin, 2002, s. 498).

Diğer kuramlara karşı olduğu gibi feminist dini danışmanlığa da eleştirel yaklaşıldığında bazı noktalar dikkat çekicidir. Winkler’e (2000, s. 210-211) göre örneğin kadın cinselliğine özgü, tek taraflı yaklaşımın temel düşüncelerinin *ideolojikleştirilme* ve *değersizleştirme* (karşı tarafı, erkekleri) tehlikesi bulunur. Diğer bir soru işareti kadınların bastırılmış duygu kaynaklarını açığa çıkarırken yaklaşımın Hıristiyanlıktan uzak bir dindarlığa yol açıp açmamasıdır. Dini danışmanlığın bütün türlerinde olduğu gibi, feminist dini danışmanlıkta da her türlü senkretik din anlayışı karşısında Hıristiyan bir karşı duruş geliştirilmelidir. Fakat bu Hıristiyan inancı

çerçevesindeki dini davranışları geliştiren ve tamamlayan unsurların entegre edilmesini engellemez. Feminist tutumun açık tarafgirliği, yardım edici davranışları belirli bir kitleyle sınırlandırır, bu durum da karşıt duruşları provoke etme tehlikesini doğurur. Feminist yaklaşım bu tarafgirliğini doğru yer ve zamanda (örneğin bireysel ya da yapısal şiddet durumlarında), yani duruma bağlı olarak kullanabilir (Winkler, 2000, s. 211).

Günümüzde dini danışmanlık yaklaşımları teori ve pratikte çok çeşitlidir. O kadar ki teori ve uygulamada bir yeknesaklık tespit etmek güçtür. Tanıtılan kuramlarda görüldüğü gibi ağırlık noktaları sıkça tekrarlanır, entegre modeller türer. Çoğu zaman kerigmatik, İncil, psikanalitik, hümanistlik-psikolojik dini danışmanlık anlayışları yan yana uygulanmaktadır. Yöntemlerde de bu çeşitlilik gözlemlenmektedir, örneğin bireysel görüşme tekniğiyle grup dinamiği çalışmaları da birlikte yapılmaktadır.

D. Dini Danışmanlığın Kaynağı ve Tarihi

Dini danışmanlığın Hıristiyan geleneği içindeki kaynağı ve tarihi incelendiğinde Almanca Hristiyan ansiklopedi maddelerinde (örneğin Baumgarten, 1913; Faber, 1931; Holtz, 1961; Stollberg, 1996; Steiger, 2000; Ziemer, 2011) ve dini danışmanlık referans kitaplarında (örneğin Winkler, 2000; Ziemer, 2000) şu kaynak ve dönemlerin ayırt edildiği görülür:

- Kitab-ı Mukaddes
- Eski Kilise
- Orta Çağ
- Reformasyon
- Piyetizm
- Aydınlanma
- 19. - 20. Yüzyıl
- Günümüz

Bu çalışmada da dini danışmanlığın kaynağı ve tarihi yukarıdaki sıralama ve kaynaklara göre aşağıda verilmeye çalışılmıştır. İlerleyen bölümlerden de anlaşılacağı üzere, tarih içinde dini danışmanlığı belirleyen iki özellik hep göze çarpmaktadır: 1. Kilise anlayışı (teoloji); 2. Kişilik anlayışı (psikoloji).

a) Dini Danışmanlığın Kaynağı Olarak Kitab-ı Mukaddes

Hristiyanlıkta dini danışmanlık uygulamaları Kitab-ı Mukaddes geleneğine dayandırılrsa da kendi hayatına çok yoğunlaşmama anlamındaki Matta 6,25 “Ruhunuzla ilgilenmeyin” ayeti dışında *ruh* ve *bakım* (Seel-Sorge) kelime kombinasyonu Eski Ahit’te de Yeni Ahit’te de geçmez. Fakat rivayetler, bir çok insanın, Tanrının kurtarıcılığından hareketle kendiliğinden dini danışmanlık yaptıklarını anlatır.²⁶ Kutsal kitaplardaki anlatımların dini danışmanlık geleneğinin temel kaynağı olduğu kabul edilir. Çünkü Kitab-ı Mukaddeste verilen Tanrı imajı ve İsa betimlemeleri hep sevgi dolu, bakıcı, çoban Tanrı vb.dir. İsa’nın en büyük ve ilk dini danışman olarak kabul edilmesi, onun insanları sevmesi, yardım etmesi, şifa ve teselli dağıtmasına dayandırılır ve çarımhta hayatını feda etmesi ise en derin dini danışmanlık temeli sayılır. İsa’nın dini danışmanlığı Tanrı Krallığının işaretidir (Holtz, 1961) ve kendisinden sonraki Hristiyan dünyasının dini danışmanlık prototipidir. Böylece dini danışmanlığın ilk görünümüleri İsa yolunda insanların birbirlerine kardeşçe yardım etmeleri ve hataya düşmüş/sapmış olanları hizaya getirmektir. Kilise terbiyesi ve yoksul yardımı genel uygulamalardır, uyarma ve teselli etme anahtar kelimelerdir (Holtz, 1961; Faber, 1931). O dönemlerde danışmanlığın motif ve hedefini İsa’ya olan bağlılık belirler. İnsanların taşıdıkları umut ve sevgi o kadar büyüktür ve her bir insanın ruhu o kadar kıymetlidir ki, onu kaybetme tehlikesine karşı onun bekçiliğini yapma görevi çok ciddiye alınır (Faber, 1931). Böylece hedef ruhların ölümden korunması ve günahların örtülmesidir. O dönem için dini danışmanlık yapacakların da alacakların da bir sınırı yoktur, herkes her yaşta yapabilir ve herkes dini danışmanlığa muhtaçtır (Baumgarten, 1913).

Yeni Ahit danışmanın gerçekliğine, samimiyetine büyük önem verir, bu nedenle de kendi ruhuyla ilgilenmeden bir başkasının ruhuyla ilgilenilemeyeceğini vurgular. Bu açıdan dini danışmanın örnek olma durumu vardır. Bu gibi özellikler dışında Yeni Ahit’te de dini danışmanlık için kesin kurallar bulunmaz (Baumgarten, 1913).

İsa’dan sonra onun izinden gidenlerin davranışları dini danışmanlık için ayrı bir örnek teşkil eder. Yeni Ahit bunların davranışlarını farkındalık ve kabul arasında bir etkileşim, inanç, cesaretlendirme ve iyileştirme çabaları olarak anlatır. Cemaatin

²⁶ Kutsal Kitapta yer alan mesajlar şunlardır: Elija Sarepta’daki dul bir kadına yeni bir gelecek perspektifi kazandırır (1 Krallar 17, 8-24) ve çöle kaçışında kendisi dini danışmanlık ihtiyacı duyar (1 Krallar 19, 1-8). Karşı bir örnek olarak Kayın “Kardeşimin bekçisi miyim” (Yaratılış 4,9) diyerek, dini danışmanlık sorumluluğunu radikal bir şekilde reddeden bir insanı sembolize eder (Müller P., 2000).

karşılıklı dini danışmanlık yapması İsa'nın rahiplik fonksiyonundan gelir (Luka 22,32; Yuhanna 21, 15ff; 1 Selaniklilere 3,2) (Ziemer, 2011a).

Bugün dini danışmanlık olarak ifade edilen şey Yeni Ahit'te *teselli* (2 Korintoslulara 13, 11; 1 Selaniklilere 4,18; Romalılara 12,8), *ikaz etme* (1 Selaniklilere 2, 11; 5,11; 1 Timoteosa 4,13), *düzene koyma* (Galatyalılara 6,1), *yanında olma* (Filipililere 4,3), *birbiriyle ilgilenme* (1 Korintoslulara 12,25; 2 Korintoslulara 11,28), *birbirine hizmet etme* (1 Petrus 4,10), *cesaretlendirme* (1 Selaniklilere 5,14), *tavsiye* (Koloselilere 3,16) *ikaz* (Tit 2,15), *darda kalmışlar için pratik müdahale* (Luka 10,30-35) ya da *misafirperverlik* (Romalılara 12,13; İbranilere 13,2) olarak anlatılır. Bu İncil ifadeleri genel insani, sosyal fonksiyonları anlatır ve aslında bir toplum içindeki genel dayanışma uygulamalarını gösterir. Buradan anlaşılıyor ki dini danışmanlık ilk Hristiyan topluluklarında cemaat yaşantısının kendiliğinden gerçekleşen doğal bir yönüdür. Bunu bugünün terimiyle *fonksiyonel dini danışmanlık* olarak ifade etmek mümkündür. Dini danışmanlığın spesifik olarak ayrılması öncelikle bireysel bazı karizmatik kişiliklerin faaliyetleriyle olmuştur. Özellikle keşişlik müessesesi bireysel danışmanlıkta önem kazanır (Stollberg, 1996). Yeni Ahit kardeşçe diyalogu içeren bir dini danışmanlık stili ön görür fakat her türlü bağımlılığa ya da vesayete karşı çıkar (Matta 23, 8-12; Markos 10,42-45) (Müller P., 2000).

İncil, uygulama için de başlıca bir kaynak özelliği taşır. Örneğin Augustin intihara meyilli olanlarla ve yas tutanlarla mektuplaşma yoluyla icra ettiği dini danışmanlıkta İncil aracılığı ile meditatif bir konuşma gerçekleştirir ve insanın kendi yaşam öyküsünü Tanrının vaadi ışığında yeniden okuma, şikayetin/dertlenmenin kelimelere dökülme ve teselli bulmanın yöntemini İncil'e bağlı bir dini danışmanlıkta nasıl olabileceğini gösterir. Bu nedenle dönemin teselli yazılarını yazanlar Augustin'in mahlasını ödünç alırlardı. Augustin'in teolojisi Orta Çağda dindarlığın ve dini danışmanlığın gelişimini belirgin bir şekilde etkilemiştir (Hauschildt, 2011).

b) Eski Kilise - Günahla Mücadele Olarak Dini Danışmanlık Dönemi

Kilise tarihinin başlangıç yüzyıllarını kapsayan bu dönemde dini danışmanlık kaynakları tefsirler, mektuplar, vaaz gibi çeşitli unsurlardır ve anlatılan olaylarda yas, intihar, sosyal yoksunluk gibi yaşam durumlarına dikkat çekilir. Ön planda ise daima günaha karşı mücadele ve kurtuluş arayışları bulunur. Stollberg (28.04.2011) bu dönem için şunu der: "Dayanışma içindeki bütün insan topluluklarında olduğu gibi Kilise var olduğundan beri, üyeleri birbirlerine hep yardım etmiştir". Bu ifade gösteriyor ki, dini

danışmanlık faaliyetleri tarih boyunca Kilise ve onun faaliyetleri ve faaliyet alanlarıyla sıkıca bağlı olagelmıştır.

Hıristiyanlığın ilk yüzyıllarının din anlayışı günahsız bir var oluşu hedeflediği için dini danışmanlık anlayışı da günahla mücadele şeklinde tezahür eder. Burada günah çoğu zaman basitçe “hastalık” olarak ifade edilir ve dini danışmanın görevi tıpkı bir hekiminki gibi, kişiyi bu hastalıktan kurtarmaktır (Ziemer, 2011a). Dolayısıyla dini danışmanın işi ve metodu tıp sanatıyla birlikte değerlendirilir. Günah ruhun hastalığı olarak teşhis edilir ve sonrasında tövbe, meditasyon ve İncil vaatleriyle cesaretlendirir ve rahibin duasıyla, fakat gerektiğinde de terbiye/ıslah tedbirleriyle bir terapi süreci başlatılır (Steiger, 2000).

Bu yüzyıllardaki dini danışmanlığın hedefi, ruha arınma ve şifa vermek, İsa'nın insanın kalbinde yer etmesini sağlamak ve inanan kişiyi Tanrıya yaklaştırmaktır. Dönemin eserlerinde dini danışmanın özellikleri olarak şunlar sıralanır (Steiger, 2000):

- kendisine emanet edilen ruhların durumunu anlaması için dini danışmanın bin tane gözü olmalıdır
- her Hristiyan birlikte yaşadığı insanların kurtuluşuyla ilgilenmelidir
- rahibin erdemi, Tanrının yüceliğini görmek, cemaatine bekçilik etmek ve gerektiğinde savunmak ve tevazu sahibi olmaktır
- dini danışman şefkatli bir anne gibi hem sert hem bağışlayıcıdır

İnsanların imana çağrılmasında o dönemlerdeki manastır keşişlerinin, gezici dini danışmanların payı büyüktür. Manastırlar dini danışmanlık yüksek okulları haline gelir ve münzevilerin faaliyetleri öyle adlandırılmasa da daha kişisel dini danışmanlık olarak görülebilir. Yoksullar rahiplerinden mektupla yardım ve ricada bulunur. Eğitimli evlerin filozofu yerine onların dini danışmanları vardır (Müller P., 2000; Holtz, 1961). Keşişlerin özel ilgisiyle özel, bireysel günah çıkartma gelişir ve bu uygulama Orta Çağda günah çıkartmanın kurumsallaşmasına yol açar. 1215 Lateran Konsilinde her Hristiyanın yılda bir kez bir rahibin karşısında günah çıkartması mecburi kılınır (Ziemer, 2000, s. 52).

Batıdaki manastır keşişlerine örnek olan kişiler olarak “Çöl babaları” olarak isimlendirilen ve dini danışmanların ilklerinden sayılan gezgin dini danışmanlar gösterilir. 3. yüzyılda münzevi bir züht yaşantısı sürmek adına çöllere dağılan bir grup keşiş aynı zamanda spiritüel danışman ve bilgelik öğretmenleri olarak çöle yanlarına gelenlerle ilgilenirler. Alternatif manevi bir var oluş bulmak için kendilerini çöllere

vuran bu insanlar açık ve net, daha çok varoluşsal ve cesaretlendirici öğütlerle insanlara yardım ederler. Kısa, özlü sözlerle ifade ettikleri öğütleri dini danışmanlık özelliği taşır.²⁷ Bu özlü söz veya öğütlerin güzel tarafı kolay akılda kalmaları ve insanların eski veya mevcut davranışlarını eleştirmeden geleceğe yönelik davranış ve yaşam değişikliklerine işaret etmeleridir (Bonhoeffer, 1985b, s. 139; Seitz, 1994, s. 81; Winkler, 2000, s. 96; Steiger, 2000; Ziemer, 2000, s. 53; 2011a).

Çöl babalarının münzevi yaşantılarında görüldüğü üzere bu dönemde dini danışmanlık aynı zamanda kişinin kendi ruhuyla ilgilenmesini de ifade eder (Müller P., 2000). Bu uygulama daha sonraki, başkalarına yönelik dini danışmanlık anlayışlarıyla bir tezat oluşturmaz, zira kendisiyle doğru ve iyi bir şekilde ilgilenmek başkalarına başarılı bir dini danışmanlık yapmanın şartıdır, ki bu düşünce bugün yaygın olan dini danışmanlık anlayışı ve eğitimlerinde önemle üzerinde durulan bir konudur (bkz. Eğitim Bölümü). DGfP'nin KSA eğitim sorumlusu Prof. Mahlke bunu şu sözleriyle çok güzel ifade eder: "Ruh bakımının [dini danışmanlığın] sırrı kendi ruhuna bakmaktır. Ben kendi ruhumu iyi tanırsam ve ona iyi bakarsam, kabul edersem, korkularımı bastırmazsam o zaman gerçek bir muhatap olmanın şartlarını yerine getirmiş olurum."

Bu dönemin dini danışmanlık somut uygulama esasları Eski Kilise yönetmeliklerinde, mevcut görev dağılımı ve tanımlarında ve hayır işlerinin (diakonik görevlerin) kötüye kullanılmaması hakkındaki mevzuatlarda yer alır. Görev dağılımındaki hiyerarşinin ortaya çıkması aynı zamanda dini danışmanlığın faaliyetlerinin somutlaşması ve kurumlaşmasının pastoral teolojik bir yansımasıdır (Steiger, 2000). Pastoral görevlerin net bir şekilde belirlenmesi ise Gregor I. tarafından kaleme alınan, yüzyıllarca pastoral teolojinin temelini oluşturacak olan *Regula Pastoralis* (Pastoralin Esasları, 590) ile Orta Çağın başlarında sağlanır.

c) Orta Çağ - Günah Çıkarma Olarak Dini Danışmanlık Dönemi

Büyük Gregor tarafından kaleme alınan *Regula Pastoralis* bütün Orta Çağ boyunca etkili olan bir eserdir ve öncelikli ilgilisi günahla mücadeledir. Ancak dini danışmanlığa da farklı bir uygulama yaklaşımı getirir. Hristiyan ahlak öğretisini ön görmekle birlikte bunu bireysel farklılıkların dikkate alınarak yapılmasını ister: "Erkeklerle farklı hitap edilmelidir, kadınlara farklı; genç erkeklerle farklı, yaşlılara

²⁷ Örneğin: "Baba bana bir söz söyle! Kurtuluşa nasıl erişebilirim?" - "Abbas Gregorius şöyle konuşmuştur: 'Üç şey ister Tanrı her vaftiz olmuştan: bütün ruhuyla doğru bir iman, dilinde doğruluk, bedenini ilgilendiren şeylerde iffet.'" (Seitz, 1994, s. 91-92); "Abbas Poimen şöyle konuştu: 'Bir insan günah işler ve 'Ben günah işlemedim' diyerek bunu reddederse, o zaman onu ele verme. Yoksa onun cesaretini kırmış olursun. Ama eğer dersin ki: 'Cesaretini yitirme kardeş, ama kendini de kolla' o zaman onun ruhunu pişmanlığa [tövbeye] uyandırırısın.'" (Miller, 2000, Nr. 597).

farklı, fakirlere farklı, zenginlere farklı... kibirlilere farklı, alçak gönüllülere farklı... sağlıklı olanlara farklı, hasta olanlara farklı..." (Gregorius, terc. Kubis, 1986, s. 15). Gregor'un bu yaklaşımı çobanlık vazifesinden bahseden İncil ayetlerine (Hezekiel 34; Zekeriya 11; Yuhanna 10) dayanır. İncil'den alınıp verilen tesellinin kişilerin farklı akıl, ruh ile beden ihtiyaç ve sıkıntılarına göre yapılmasını ister ve günahın kendisiyle, bağışlanmaya mazhar olacak olan günahkarın kişiliğinin ayrılmasını öngörür (Steiger, 2000).

Gregor'un yaklaşımından da anlaşıldığı üzere 6. - 15. yüzyılı kapsayan Avrupa Orta Çağ döneminde ruhun selametini tehdit eden unsur olarak günah ve onunla mücadele yine merkezi konumdadır. Ancak günahla mücadele bu dönemde günah çıkartma ve tövbe müessesesinin zorunlu hale getirilmesiyle tamamen kurumsallaşır. Günah çıkarma müessesesinin altında yatan amaç "bütün inananları dini danışmanlık içinde kapsamak"tır (Asmussen, 1980, s. 418; aktaran Ziemer, 2000, s. 56). Bu tabii ki uygulamada zamanla bir rutinlik getirmiyor değildi. Aşağıda değinileceği üzere dini danışmanlığa daha derinden uygulama fikirleri keşişlerden (Clairvaux), mistiklerden (Meister Eckhart) ve reform teologlarından (Gerson, Staupitz) gelir.

Günah çıkartmanın zorunluluğunun diğer bir olumsuz yanı dini danışmanlığı giderek daha fazla ruhban sınıfına bağlamasıdır. Bu ise dini danışmanlık alanında adeta bir iktidar kavgasını meydana getirir. Rahipler insanlara Hristiyan inancını bütün dünyevi ve dini (dini danışmanlık) araçlarla kabul ettirmeye çalışmaya başlar (Winkler, 2000, s. 104). Tarih içerisinde pastoral ilminin paradigması böylelikle değişir. Dini danışmanlık içinde dindaşların karşılıklı olarak birbiriyle ilgilenmesi ve iletişim kurması tipik karakterini yitirir ve giderek ruhban sınıfın alaylılara doktrinel ders verme (fetva) ve ahlaki disipline dönüşür. Bu çabaların tümü tabii ki insani dürtülerin kontrol altına alınmasına yöneliktir. Neticede "ruhların bakımı", ruhların yönlendirilmesinin yüksek sanatı olarak bu konuda gelişen literatür ve günah çıkarma müessesesiyle beraber Orta Çağ pastoral ilminin belirleyici unsuru haline gelir. Günah çıkartmanın zorunlu hale getirilmesiyle ruh bakımı ruh hakimiyetine, dini danışman da hakim konumuna geçer. Kiliseye tam bir bağlılık hedefiyle ruhların yönetim altına alınmak istenmesinin pratik etkileri en çok bahsedilen günah çıkartma ve kilise talimleri alanında görülür (Faber, 1931; Stollberg, 1996; Fürst, 1996).

Rahibin hakim gibi davranması, mutlak otorite sergilemesi insanların elinden özgürlüğü aldığı gibi kutsanmanın özgürlüğünü mekanikleştirir. Zorunlu günah çıkartmada kişi rahip önünde günahlarını bir bir anlatması, rahibin onu kutsaması ve

affetmesi insanları sorumluluktan sıyırdığı gibi onların samimiyet ve pişmanlık göstermelerini de engeller (Baumgarten, 1913). Sonraki dönemlerdeki, özellikle Luther reformunda, paradigma değişimine bu sorumsuzluk ve samimiyetsizlik etki eder.

Katolik dünyada özellikle keşişler dini danışmanlık adına örnek davranışlar sergiler. Orta Çağın erken dönemlerinde Benediktli keşişler arasında yoğun bir şekilde İsa'nın izinde hasta kardeşlerine ilaçlarla, şefkatle, manevi açıdan ilgiyle bakarken, Orta Çağ ortasında hatta Yeni Çağa kadar dini danışmanlık anlayışına damga vuran Clairvaux²⁸ tıpkı Bonaventura (Fransızken keşişi) gibi kendilik ilgisi ve farkındalığını başkalarına gösterilecek ilginin şartı olarak görür. Geç dönem Orta Çağda Meister Eckhard'ın yeni platonik-mistik dini danışmanlık anlayışının temel özelliği bir tür inzivaya çekilme ve rahatlamanın alıştırılmasıdır. Dünyadan arınmayı ve neticesinde ruhu Tanrıyla buluşma yeri olarak ön gören bir diğer dini danışmanlık uygulaması ise Dominikenlerde görülür (Steiger, 2000).

Geç dönem Orta Çağın dini danışmanlık özelliklerinden biri de inananlara alçak gönüllülüğün aşılmasıyla yedi büyük günaha, özellikle de kibir ve üzüntüye karşı hazırlıklı hale getirmektir (Steiger, 2000).

Orta Çağ Katolikliğine reform çağrılarının yükseldiği Reformasyon öncesi dönemde genel/cemaat dini danışmanlık yerine giderek bireysel/özel dini danışmanlığa doğru bir gidişat gözlenir (Winkler, 2000, s. 96).

d) Reformasyon - Teselli Olarak Dini Danışmanlık (Luther), Çobanlık Hizmeti Olarak Dini Danışmanlık (İsviçre Reformistleri) Dönemi

Reformasyon yüzyılında (16. yüzyıl) Hıristiyan alemindeki reform hareketinin lideri Luther'in neredeyse bütün teolojisi dini danışmanlık üzerine inşa edilmiş durumdadır. Bu dönemde Luther Orta Çağ dini danışmanlık anlayışından modern sayılabilecek bir dini danışmanlık anlayışına bir geçiş gerçekleştirir ve çatışma halindeki insana dini davranışların ve *teselli edilmiş bir vicdanın* ne gibi katkılar yapabileceğini anlatır. Teselli, Luther'in dini danışmanlık anlayışının temel kavramıdır. Tesellinin merkezi Tanrı'nın vadinin hatırlanması ve çarmıhtaki İsa'nın yaşam ve merhametinin göz önünde bulundurulmasıdır (Luther M., 1883, s. 689). Luther'a göre dini danışmanlık sadece pastoral bir vazife değildir, teolojinin özüdür. Onun anlayışı dönemin dini danışmanlık uygulaması, yani günah çıkartma pratiğiyle olan bir

²⁸ Clairvaux'nun eşlik etme fikri ile kendine yönelik dini danışmanlık yapılması, ya da insanın öncelikle kendi ruhuyla ilgilenmesi fikri Eski Kilisede de karşımıza çıktığı gibi, günümüz modern dini danışmanlık anlayışlarında da izi görülür. Eğitim bölümünde görüleceği üzere KSA eğitiminin tamamı kendilik farkındalığı üzerine kurulu bir sistemdir.

mücadele şeklinde anlaşılabilir. Luther’de günah çıkartmaya yeni bir anlayış getirilir: artık merkezde tövbe ve pişmanlık göstermesi gereken günahkar insan yoktur, onun yerine bağışlayan ve affeden Tanrı vardır. Günah çıkartmadaki günah ikrarı imanın ve affedilmenin şartı değildir, tam tersi, iman ve Tanrı tarafından sevmek ve tasdik edilmek etkili bir tövbe ve günah çıkartmanın şartıdır (Ziemer, 2000, s. 58-59; Winkler, 2000, s. 111; Holtz, 1961).

Luther’de dini danışmanlığın muhatabı insanın bütünüdür, yani dini/ruhi hayatı olduğu kadar bedeni/dünyevi hayatı da önemlidir. Buna insanın bütün yaşam alanları, ailesi, mesleği, siyasi-toplumsal konumu ve vicdanı dahildir. Özellikle vicdanı dini danışmanlığın muhatabıdır, çünkü vicdan insanın yanılmaz bir yargılama sistemi değildir. İncil’den hareketle duygularla ilintilidir ve bozucu güçlerin etkisi altında yanılabilen, üzgün, emin olmayan, fakat iman içinde teselli edilmiş, emin olan ve sevinçli bir vicdandır (Luther M., 1883, s. 610). Bu nedenle Hristiyanlığın iman esaslarının öğretilmesi (Katechismus) Luther’de dini danışmanlık anlayışıyla birlikte görülür ve özellikle de ölürken yapılan dini danışmanlığın önemli bir parçasıdır. Çünkü bu eğitim sayesinde kişi Tanrının karşısında kendi başına imanının hesabını verebilmeyi öğrenir (Luther M., 1883, s. 1,7-2,3).

Luther’in dini danışmanlık faaliyetleri çok yönlüdür ve onun din alanındaki bütün faaliyetlerini (mektup, vaaz, tefsir, din eğitimi, ahlak, v.b.) kapsar: anti-melankolik, intihara girişiminde bulunanlara, hasta ya da ölüm döşğinde yatanlara, yasta olanlara, vicdan azabı çeken emir kullarına, askerlere, düşük yapan kadınlara, vs. (Steiger, 2000). Dini danışmanlık sadece dini alanı (kilise faaliyetleri ve din eğitimi) kapsamaz, dünyevi eğitimi de hedef alır. Ona göre kızların ve erkeklerin (dil, sanat, matematik) eğitimleri de dini danışmanlığın bütüncül parçalarıdır ve hümanistik ideallerle “çocukların sadece karnını değil, ruhlarının da doyurulmasını” hedefler (Luther, 1883, s. 15). Çünkü Luther için iman ve eğitim birbiriyle sıkı sıkıya bağlıdır ve inançta yardım olan dini danışmanlık her daim eğitimin desteklenmesini de kapsar. Bu eğitim Tanrı tarafından kurulan iki iktidarın (dünyevi ve dini) devamını sağlar. Bu nedenle “dini danışmanlığın poimenik ve eğitim politiği bakımından görevi, yetkililerin gençlere en üst düzeyde ilgi ve emek verip vermediklerine bekçilik etmektir.” (Steiger, 2000, s. 14).

Luther’e göre dini danışmanlığın kaynağı hekim, yönetici ve çoban olan İsa’dır. Bundan dolayı dini danışmanlık görevi tebliğ görevine dayanır: “Her kime vaaz görevi verildiyse, ona Hristiyanlıktaki en büyük görev verilmiştir. Bu kişi vaftiz etsin, ayin

düzenlesin ve bütün ruhlarla ilgilensin” (Luther, 1883, s. 11). Anlaşıldığı üzere dini danışmanlık rahibin her türlü eylemlerini kapsar ve belirler. Fakat dini danışmanlık - Luther tarafından *ruh bekçisi* olarak da kullanılır - sadece bir kilise makamına sahip olan kişinin değil, Hristiyan alemi içinde bütün inananlar, çocuklar ve kadınların da yükümlülüğüdür (Baumgarten, 1913; Holtz, 1961; Steiger, 2000; Faber, 1931). Luther’in *genel rahiplik prensibi* olarak adlandırılan bu yenilik Katolik uygulamalara radikal bir değişim getirir. Dini danışmanlık ruhbanın tekelinden alınır ve cemaatin bir işlevi haline getirilir ve bütün dindaşlar birbirlerine karşılıklı teselli verme hakkına ve yetkisine kavuşur. Böylece Orta Çağda eksikliği eleştirilen ve Reform döneminde tesis edilmeye çalışılan özgürlük ve bireysel sorumluluk insanların dindarlık profillerini de değiştirir. Genel rahiplik prensibinin yanında inanç kavramının da yeniden şekillenmesi dini danışmanlık anlayışına etki eder. Dini danışmanlık bundan böyle ruh yönetimi değil, inanç yardımudur. Bu yardımda danışman kişiye Tanrının iradesini daha iyi anlamaya ve buna göre davranma ya da sabretme konusunda yardımcı olur (Baumgarten, 1913).

Lutherienlikteki bu anlayış reformist toprakların başka bölgelerinde başka teolog ve yazarların eser ve faaliyetleriyle farklı bir seyir izler. Bunlardan İsviçreli reformistler Zwingli, Bucer ve Calvin, İsa’nın kiliseye hükmettiğini fakat çoban olarak hizmet etmek için yardımcılara ihtiyacı olduğu düşüncesinden hareket eder. Zwingli, Protestan pastoral teolojisine ve dini danışmanlığına önemli katkı sağladığı *Çoban* (Der Hirt, 1523) adlı eserinde çobanlık vazifesine vurgu yapar ve Hristiyanların tıpkı bir çobanın koyunlarını koruyup kolladığı gibi kollanması gerektiğini anlatarak doğru bir Protestan rahip ve dini danışman profili çizmek ister.

Bucer, dini danışmanlığı Hristiyanların kendi aralarındaki karşılıklı ve bütüncül bir hizmet olarak görür ve ilk reformist-teolojik temelli bir dini danışmanlık teorisi geliştirir. Meşhur eseri *Gerçek Dini Danışmanlık ve Çobanlık Hizmetinden*’de (Von der waren Seelsorge vnnnd dem rechten Hirten dienst, 1538) yozlaşmış ve bozulmuş bir dini danışmanlığı düzeltme çabasını güder. Dini danışmanlığın bedeni ve ruhi ihtiyaçların tamamını kapsamasını ve bu nedenle diakonik olma zorunluluğunu vurgulayarak eserinde bunu sistematik bir şekilde ortaya koyar. Bucer’e göre dini danışmanın beş asli görevi vardır: İnsanları İsa’ya götürmek, düşmüşleri yeniden toplamak, günahkarlara düzelmeleri için yardım etmek, hasta ve zayıfları iyileştirmek ve güçlendirmek ve geri kalanları kötülüklerden korumak (Steiger, 2000; Merkel, 1996; Stollberg, 1996; Winkler, 2000, s. 110).

Bucer'le birlikte kilise terbiyesi ile dini danışmanlığı birlikte gören bir başka reformist Calvin'dir. Günah çıkartma görüşmesine önem vererek dini danışmanlığın yerini kilise terbiyesinde gösteren Calvin'in dini danışmanlık anlayışında özel dini danışmanlığı dünyevi ve ruhani yetkililerle beraber yoğunlaştırma ve yıllık ev ziyaretleriyle kurumsallaştırma fikri ön planda yer alır. Ona göre düzenli ev ziyaretleri imanı güçlendirir, cemaati bir arada tutmaya yarar ve aynı zamanda Kilise kontrolünü sağlar. Calvin, hasta ve ölmekte olanlara, inançları yüzünden takibe uğrayanlara (Hugenotlar) mektup dini danışmanlığını hem bizzat uygular hem de başkalarına eşlik eder. Bu faaliyetlerinde Calvin daima onların inançlarını güçlendirmeye ve dirayetlerinin temelini inançları olduğunu aşlamaya çalışır. İsa'nın çektiği acıları bir sabır okulu olarak gösterir ve bunun Tanrı katında ne kadar kıymetli olduğunu anlatır (Steiger, 2000; Stollberg, 1996; Thurneysen, 1988, s. 26; Faber, 1931; Bohren, 1964). Calvin'de pastoral görev haline gelen hasta ve mahkum ziyaretleri bugünkü dini danışmanlıktaki farklı uzmanlık alanlarının (kategorik dini danışmanlık) temellerinin çok eskilere dayandığını gösterir.

Dönemin dini danışmanlığına damgasını vuran bir gelişme olarak Trient Konsili (1545-1563) önemlidir. Bu Konsilde dini danışmanlığın pratiğine ilişkin şartları da iyileştiren reform programıyla rahiplerin eğitimleri yeniden düzenlenir ve ikametlerine ilişkin kesin kararlar alınır. Çünkü “dini danışmanlığın emanet edildiği herkese Tanrı tarafından kuzularını tanımaları emredilmiştir” (Steiger, 2000, s. 16). Dini danışmanlığın vaaz, kutsama, ahlaki örnek, diakonik ilgi içinde icra edileceği anlayışı Trient Konsili sonrasındaki pastoral teolojiye hakim olur.

17. ve 18. yüzyılda Luterien Ortodoksi dönemi olarak adlandırılan zaman diliminde Luther'e bağlı ortodoks teologların en önemli faaliyet alanları dini danışmanlık ve dindarlığın geliştirilmesidir. Arndt'a göre dini danışmanın amacı, inanca gereken içselleştirmeyi kazandırmaktır ki “İsa'nın öğretisi yaşama dönüşsün” (Arndt, 1849, s. 762).

Luther dini danışmanlığa verdiği önem ve konuya ilişkin telif ettiği yazılarla sadece döneminin dini danışmanlığını geliştirmez, çağdaşlarının da çeşitli poimenik yazılar ve teselli metinleri yazmanlarına ilham kaynağı olur. Yazarlar yazılarıyla Tanrıdan alınan tesellinin ihtiyaç sahiplerine dağıtılmasını ön görürler. Bu eserler aynı zamanda rahiplere olduğu kadar meslekten olmayanlara dini danışmanlık görevi için bir yol çizme hedefi gözetir. İncil'den derlenen teselli yazıları, dua kitapları ve kilise ilahileri kitabı başlıca aracı kaynaklardır (Steiger, 2000).

Dönemin bir diğer özelliği ise dini danışmanlık faaliyet alanı ve zamanının veba salgınının olduğu bir döneme (1500'ler) denk gelmesidir. Böylece dini danışmanlık muhatapları çoğunlukla bu hastalığa yakalanmış insanlardan oluşur (Steiger, 2000).

1603 yılında ağır hastalık zamanında kendini teselli için yazdığı ve 1606'da basılan ve 20. yüzyıla kadar neredeyse bütün Avrupa dillerine çevrilen ve sürekli yeni baskıları çıkan (220 baskı) *Meditationes Sacrae* (Kutsal Tefekkür) eserinin yazarı Gerhard, dini danışmanlığı uygulamalı bir bilim olan tıbbı benzetir ve dini danışmanın ruhların günah hastalığından iyileştirilmesiyle ilgili olduğunu vurgular. Gerhard tıp bilgisi olan, mektup dini danışmanlığı yapan, dini danışmanlık konusunda birçok eser veren Luterien bir teologtur. Vasiyetinde, imanından emin olma konusunda kendisine nasıl dini danışmanlık yapılacağını ve ölüm döşeginde yatan birinin dini danışmanın sadece pasif bir nesnesi olmadığını, bilakis geri kalanlar için aktif bir teselli kaynağı olduğunu anlatır (aktaran Steiger, 2000).

30 yıl savaşları (1618-1648) sırasında özel dini danışmanlık türlerinden olan askeri dini danışmanlık örnekleriyle karşılaşılır. Ancak bir savunma savaşının haklı bir savaş olacağı Lutheriyen düşüncesinden hareketle teologlar askerlerin imanlarını güçlendirmeye çalışırlar (Steiger, 2000).

İlerleyen dönemlerde (1700'lerde) dini danışmanlık konusunda literatür gelişir ve *ruh kürü (tedavisi)* kavramı (Seelenkur) ortaya çıkar. Bu terim Latince *cura animarum*'un Almanca birebir tercümesidir ve dini danışmanlık (Seelsorge) kelimesinin Almanca kökeni sayılabilir. Dini danışmanlık kontrol, terbiye ve hatta cezalandırma olarak değil (yine) daha çok yardım edici konuşma olarak algılanır. Bu yeni anlayışın uygulamaya geçirilmesinde Piyetistlerin reform programlarının payı büyüktür.

e) Piyetizm - İrşat Olarak Dini Danışmanlık Dönemi

17. ve 18. yüzyılın Piyetizmi Alman Protestantizmi içerisinde Reformasyon sonrası ilk büyük yenilenme hareketidir. Luther'in Ortodoksisi "manevi bir kuraklık, Kilisenin kuruması ve dini bir donma dönemi" (Ziemer, 2000, s. 66) olmasına rağmen dindarlığın pratik yaşantısı oldukça canlıdır (bir çok irşat eserleri bu dönemde meydana gelir). Fakat dönemin dindarlığı çok ciddiye alınmıyor olsa gerek ki, İncil'e ve İsa'ya bağlı, daha canlı bir dindarlık modeli talep edilir hale gelir, bu da Piyetizmi doğurur. Dönemin bu din anlayışı dini danışmanlığa da etki eder ve dini danışmanlık yine bir dönüşüm geçirir. Dini danışmanlık için bireyin kendisi keşfedilir ve kişisel dini yaşantı şimdiye dek olmadığı kadar önemsenir. Dini danışmanlık Piyetistlere göre zihinsel ve ahlaki gelişime, inancın güçlendirilmesine katkı sağlaması gerekir. Bu dönemin dini

danışmanlık için önemli özelliklerinden biri zamanla özel günah çıkarma uygulamasının yine standartlaşmaya başlamış ve derinliğini yitirerek dini danışmanlık özelliğini kaybetmiş olmasıdır. Bu nedenle dini danışmanlığın her türlü yüzeysel uygulamasına Piyetizmde karşı çıkılır. Böylece dinsizlerin ıslahından çok dindarların desteklenmesi önemsenerek dini danışmanlığın asıl hedefi mevcut cemaat üyelerine çekilir. İrşat ve imanın güçlendirilmesinde bütün cemaat yerine bireyin hedef alınmasıyla dini danışmanlık görüşmeleri ve ev ziyaretleri yine ön plana çıkar; cemaatin irşadı birey üzerinden gerçekleştirilmek istenir. Piyetizmin sağlamaya çalıştığı bir diğer unsur ise genel rahiplik prensibidir. Luther'in hedeflediği fakat gerçekleştiremediği bu prensip Piyetistlerde pratik bir gerçeklik kazanır çünkü irşat "her Hıristiyanın hakkı ve görevi"dir (Haizmann, 1997, s. 320; Ziemer, 2011a; 2000, s. 66; Winkler, 2000, s. 121).

Önemli temsilcileri Spener, Francke ve Zinzendorf olan Piyetizmde dini danışmanlık günahların bağışlanmasının garanti edilmesinden (Zusage der Sündenvergebung) ziyade, Hıristiyanların iman gelişimlerine eşlik ve danışmanlık edilmesiyle ilgilidir. Dini danışmanlık daha çok doğru yola iletmek olarak görüldüğü için (Francke, 1989) giderek imana dönüş yolunda rehberlik ve tövbe mücadelesine eşlik etmek olarak anlaşılır ve uygulanır. Temel düşünce, kriz dönemlerinin dine döndürme konusunda fazlasıyla başarı vaat eden şartlara sahip olması, gerçek tövbe, vicdan muhasebesi ve gerçek teselli için bulunmaz fırsatlar olmasıdır (Steiger, 2000).

f) Aydınlanma - Eğitim ve Yaşam Yardımı Olarak Dini Danışmanlık Dönemi

18. yüzyılda rasyonalizmin de gelişimiyle bu dönemde insan hakkındaki görüşün değişmesi dini danışmanlık önlemlerinde de bir değişimi getirir. Artık dini danışman bilgeliğin ve erdemin hocasıdır. İnsan özgürlük içinde kendini bulmalı ve vicdanı, her türlü baskıdan uzak, bireysel olarak gelişmelidir. Hedef dini ve ahlaki bir bağımsızlıktır, akla dayanan, aydınlanmış bir dindarlıkla insan onuruna yakışır bir var oluşun gerçekleştirilmesi için artık günah çıkartma ve kilise terbiyesi gerekli değildir, dostane görüşmeler ve ısrarcı olmayan özel bir ilgi yeterlidir (Winkler, 2000, s. 129). Schütz (1977, s. 44) bu dönemin dini danışmanlığının hedefini "mutluluk, sükunet, mutmain olma ve kanaat" olarak açıklar.

Bu dönemde poimenik daha bir ahlaki-pedagojik özellik sergiler. Kant'ın düşüncelerinin de etkisiyle dini danışmanlığın işi artık programlı bir şekilde insanların akıllarını kendi başlarına kullanabilmelerini sağlamaktır. Bu sayede insanlar inanç konusunda da batıl inançlarını, mucizelere olan inançlarını, irrasyonel dogmatik içerikleri terk ederek hak edilen ahlaki bir yaşam sürmeleri teşvik edilir/sağlanır. Artık

“insanın kendisi yerine onun vicdanının sahibi olan dini danışmanlar” (Kant I., 1968, s. 35) anlayışı terk edilir ve insanın kendi başına eylemde bulunabilmesine danışmanlık yapan ve destekleyen ideal ruhban modeli ön plana çıkar. Acı, üzüntü gibi bütün duygular ve “akılsız” ihtiraslar Aydınlanma Çağı dini danışmanlığına göre aklın devreye sokulmasıyla kişinin kendisi tarafından bertaraf edilmelidir (Spalding, 1768, s. 28).

Bu dönemin en önemli özelliği öncekilerinden daha kesin bir şekilde her türlü otoriteye, özellikle de dini alanda, karşı çıkılmasıdır. Aydınlanma döneminde dini danışmanlık özgürlük fikrine bugünkü poimenikte hala etkisini gösterecek şekilde vurgu yapar: vicdanlar üzerinde hakimiyete, bağımlılık ilişkilerine, özel konulara karışılmasına karşı çıkar ve cemaat üyelerinin bağımsızlığına ve insanlara saygıya önem verilir (Stollberg, 1996).

Aydınlanma teologları tıpkı Piyetistler gibi Kilisenin dini danışmanlığının özel günah çıkartma ve kilise terbiyesi şeklinde kurumsallaşmasına karşı çıkarlar. Ancak Piyetist dini danışmanlık aslına uygun bir dindarlığı hedeflerken rasyonalizmin etkisindeki Aydınlanma teologları insanların eğitime ve spesifik yaşam problemleriyle baş etmelerine yardımcı önemserler. Aydınlanma Çağında teoloji bir nevi “pedagojikleştirilir” (Ziemer, 2000, s. 69; Steiger, 2000). Bunun en açık tezahürü ise rahiplik mesleğinin yeni bir profile kavuşturulması ve sosyal-pedagojik bir işleve büründürülmesidir. Aydınlanma döneminde, insanın ruhsal özgürlüğe kavuşmasıyla rahip/dini danışman bireylere toplum içindeki gerekli davranış biçimlerini ve tutumları öğreten, halkı aydınlatan öğretmendir (Merkel, 1996; Ziemer, 2000, s. 584; 2011a; Schwer, 1930; Bohren, 1964). Dini danışmanlığın hedefi eğitim ve erdemli bir yaşama dönüşür. “Bilgelik ve erdem öğretmenleri olarak ruhban” (Spalding, aktaran Ziemer, 2011a, s. 584) inançlı kişiyi bağımsız bir şekilde aklını kullanması ve erdemli bir yaşam sürmesi için donatmalıdır. Böylece dini danışmanlık bir tür eğitim faaliyeti haline gelir.

Bu dönemde ağırlık genel dini danışmanlıktan özel dini danışmanlığa geçer. Genel dini danışmanlığın görevi bireysel var oluş ve dindarlığın şartlarını sağlamaktır. Bunun için yaşam şartları, sağlık, düzen, hak ve ahlak yani düzenli bir bütün için çalışılır. Özel dini danışmanlık ise bireysel görüşme içinde gerçekleşir. Günahkarlığın aşılması artık odak noktası değildir, daha çok bireyin ahlaki yeterlik geliştirmesi hedeflenir. Aynı zamanda cemaat üyelerinin özel durumları da dikkate alınır. Bu nedenle Ziemer (2000, s. 69) bu dönemin dini danışmanlığını “kazual bir dini

danışmanlık” olarak niteler. Pastoral teolog Reichenberger, 1812 (s. 53) tarihli pastoral talimatlarında dini danışmanlık için dört farklı hedef kitlesi belirtir: “Hasta ve ölmekte olanlar, suçlular, uyumsuzlar ve bir durumu seçme durumunda olanlar”. Fakat bu tasnif o dönem için dini danışmanlık uygulamasının sadece formel bir sınıflandırılması olarak değerlendirilmemelidir. Buradaki çaba bireysel durum ve şartları içerisinde, yani kendine has psikolojik, sosyal ve biyografik durumu içerisinde bireyle ilgilenmektir. Yukarıda değinilen eğitim fonksiyonu gereği Aydınlanma dönemi dini danışmanlarının yani rahiplerin daha profesyonel bir eğitimle donanmaları başlar ve yavaş yavaş yetkin bir dini danışmanlık uygulaması için başka bilimlerden bilgilerin gerekliliği de anlaşılacak şekilde tıbbi, psikiyatrik ve psikolojik unsurlar dikkate alınır (Stollberg, 1996; Ziemer, 2000, s. 70). Özellikle Katolikler arasında pastoral tıp, pastoral psikiyatri ve pastoral antropoloji önem kazanır (Pompey, 1990). Denilebilir ki, 20. yüzyılın dini danışmanlık pratik ve teorisini belirleyen unsurların temeli Aydınlanma döneminde atılmaya başlanır. Günümüz dini danışmanlığına katkı sağlayan bir başka gelişme ise o dönemde empirik dini danışmanlık eğitimlerinin başlamasıdır. Bunun için Almanya’da Protestan ve Katolik taraflarda kişi ve uygulamaya yönelik eğitimlerin verildiği enstitüler kurulur (Ziemer, 2000, s. 66). Kraliçe Maria Theresia’nın Viyana Üniversitesinde harekete geçirdiği öğrenim reformu (1777) pastoral teolojinin başlı başına bir ders olarak okutulmasını sağlaması poimeniğin gelişimine bir ivme kazandırır. O dönemde Viyana, Katolik, aydınlanmış, rasyonel bir dini danışmanlık anlayışının merkezi haline gelir (Steiger, 2000).

Protestan alanda ise Aydınlanma dönemi dini danışmanlık anlayışının bireysel tipini sergiler. Dini bireyselliğin gelişmesiyle dini danışmanlık da sekülerleşir. Dini bakış açısının mutlaklığı ortadan kaybolur ve artık *günah*, *dine dönüş* gibi kelimeler istenmeyerek telaffuz edilir. Dini danışmanlık sadece karakter oluşumunun bir aracı olarak görülmeye başlanır ve bunun kökeninde de *humanitas* vardır: “ruhsal yetilerin armonik gelişimi ve her yönlü eğitimi” (Faber, 1931, s. 385). Dini danışman Luther’deki gibi günah çıkartma babası ve Katolik’teki hakim değildir artık; o erdemlerin öğreticisi ve ruhun arkadaşıdır. Bu gelişmelerin sonucu olarak dini danışmanlık giderek Kilise ve rahiplik makamından/mesleğinden uzaklaşır (Faber, 1931; Bohren, 1964).

Aydınlanma döneminde dini danışmanlığın terminolojisi de değişir ve “teselli” kavramı yerine “sakinleşme” kavramı getirilir (Graeffe, 1803, s. 4; Nösselt, 1789, s. 699; Schuderoff, 1802, s. 4). Bu ruh hali ise dini danışman tarafından bahşedilmez,

huzursuz olan kişinin kendisi tarafından bulunur. Bu bulma işi de dini danışmanın kişiye Sokratik yöntemle yardımcı olmasıyla gerçekleşir. Böylece papazların icra ettiği dini danışmanlık görevleri (günah bağışlaması, dua) anlamını yitirir. Klasik eskatolojik kaynaklı teselli sebepleri, yani bütün acıların ve çirkinliklerin biteceğine dair olan umut ve *ars moriendi*²⁹ geleneğinin yerini giderek seküler uygulamaların alması rahibin ölme dini danışmanlığı, hasta ziyaretleri ve ölüm döşğinde vaftiz edilmenin (özellikle de Ortodoksi ve Pietizmde) değerini düşürür; artık daha çok ruhun ölümsüzlüğüne ve aşılan sükunetin, huzurun sonsuza dek süreceğine konsantre olunur (Steiger, 2000).

Yeni rasyonalist anlayışa göre dini danışmanlığın görev tanımı, dini danışmanın ideal ahlaki davranışı, toplumsal duyarlılığı ve insanı tanımaya yönelik insan sevgisi ve hayır severlik (filantropi) etrafında şekillenir. Bu yaklaşımın neticesinde doğal olarak teselli aracı olarak İncil de geri plana itilir ve tarihi öneminden çok, gerçek, ahlaki içeriği bakımından ele alınarak dini danışmanlık için kullanılır.

Aydınlanma dönemi dini danışmanlığının güçlü bir yanı ise yaşam gerçeklerine karşı empirik bir ilginin duyulmasıdır. Bunun için dini danışmanlık bakımından daha iyi karşılık verebilmek için cemaatlerin sosyal, kültürel, iktisadi durumları gibi, batıl inançları, ahlaki bozuklukları araştırılıp ölçülür (örn. gözlem aracılığıyla cemaat hakkında bilgi edinme) (Graeffe, 1803, s. 6; Nösselt, 1789, s. 697-700). Özellikle kırsal kesimlerde din adamları rahipliğin yanında, sağlık, ziraat, hayvan bakımı konularında da halka yardımda ve tavsiyelerde bulunur, bilhassa sağlık konusunda geliştirilen tıbbi ve hijyenik icatlarla vatandaşlara sağlık hizmeti verir (Pompey, 1968, aktaran Steiger, 2000).

g) 19. yüzyıl - Dini Danışmanlık Teorileri Dönemi

19. yüzyıl dini danışmanlığın bağımsız bir bilim olarak ortaya çıktığı bir dönemdir. Bunda pratik teolojinin gelişiminin rolü vardır. Diğer dönemlerin karakteristik özellikleri gibi bu dönemin belirleyici yönlerini sıralamak pek mümkün değildir. Çünkü bağımsız bir bilim olarak ortaya çıkmasıyla (Schleiermacher) artık ilk defa kendi teorisini geliştirir, bu da dini danışmanlık anlayışlarında bir çoğulculuğu getirir (bkz. Kuramlar Bölümü). Örneğin Nietzsche (1857) dini danışmanlığı *ruh bakımı* (Seelenpflege) olarak anlatır. Ona (1857, s. 181) göre dini danışmanlığın en önemli karakteristiği Tanrı kelamının doğru anlaşılması ve aktarılmasıdır (Orthotomie³⁰,

²⁹ *Ars moriendi* - *ölme sanatı* ile Orta Çağın geç dönemlerinde oluşan öğretici irşad yazıları kastedilir. Bu irşad yazıları insana cennete ulaşması için ölüme Hıristiyan bir hazırlık öğretir.

³⁰ Orthotomie, "bireyin farklı hallerine göre Tanrı kelamının doğru taksimi, dağıtımı, uygulanışı"dır (Achelis, 1893, s. 142).

evanjelik teselli öğretisi). Burada tesellinin aktifleştirileceği sosyo-psikolojik bağlama özellikle dikkat edilir. Zezschwitz (1878, s. 500, 525) yaklaşımı dini danışmanlığı “din hizmetinden profan hayata eşlik” olarak tanımlaması bakımından ilginçtir. Zezschwitz koruyucu, ilerlemeci ve barıştırmacı dini danışmanlığı ayırt eder: Birincisi Kilise hayatına (ayın, günah çıkartma, ritüeller) ikincisi diğer alanlara (özellikle ev ve aileyi) kutsayarak eşlik edilmesini kapsar, üçüncüsü ise kilise terbiyesi ve içsel misyonla alakalıdır. Başkaları ise dini danışmanlığa aydınlanma (Hüffel), kelamın tebliği (Otto), eğitim (Palmer) gibi hedefler koyarlar.

Gerçekten 19. yüzyıl çok farklı tür ve sayıdaki, kısmen de birbiriyle rekabet eden dini danışmanlık yaklaşımlarıyla doludur. Bir yandan “dini danışmanı gerçek anlamında desteklemek” için (Löhe, 1951, s. 137) Luther’in dini danışmanlık anlayışına yeniden bir dönüş görülürken diğer yandan Schleiermacher’dan hareketle sanayi çağının sosyal sıkıntıları nedeniyle pratik dini danışmanlık programlarında hayırseverlik ve sevgi faaliyetlerinin ön plana çıktığı gözlemlenir. Bir başka taraftan ise Kierkegaard *kendilik dini danışmanlığının* (Selbst-Seelsorge) eşi benzeri olmayan hocası olarak görülür (Steiger, 2000).

19. yüzyılda Hüffel’in (1835) etkisiyle rahiplerin aslında İsa’nın hizmetkarları oldukları hatırlatılır ve makamlarının dünyevi bir öğretmen memuriyeti ya da kilise eğlencesine alçaltılması sert bir dille eleştirilir ve onların Tanrının sözünü tebliğ eden, dini öğreten, vaaz eden ve dini danışmanlık yapanlar olarak ortaya koyulur. Bundan sonraki literatür (Harms (1837), Löhe (1852), Palmer (1860), Vilmar (1872), Drews (1905) gibi) daha çok uygulamaya yönelik ve rahibin faaliyetlerine doğrudan eğilen, vaka analizleri yapan, problem çözümleri sunan ve doğrudan rahibin kişiliğine ve olması gereken özelliklerine değinir. Rahibin görevleri de (din eğitimi, vaaz, dini danışmanlık) yine problem odaklı olarak ele alınır. Eserler geniş kapsamlıdır ve rahibin evlilik hayatından, rahip lojmanının tesisine, kadın ve hizmetkarlarla olan ilişkiye, çocuk eğitimine ve kilise işlerine kadar pratiğe yönelik birçok konu detaylı bir biçimde işlenir.

Her ne kadar genel bir tablo çizilemese de dönem hakkında genel bilgiler verilecek olursa dini danışmanlık üzerinde bu dönemde giderek artan sekülerleşmenin etkili olduğu söylenebilir. Süreci besleyen Aydınlanmanın uzantıları, sanayi devrimi ve Kiliseden çıkış unsurları dönemin teorisyenlerinden Nietzsche’ye (1857, s. 19) dini danışmanlık çabalarını artırma, kaybolanı bulma ve içsel misyonu gerçekleştirme çağrısına iter. Bu çağrıya uyarçasına Wicher (aktaran Ziemer, 2000, s. 75) şu sözleriyle

dönemin durumunu özetler: “İnsanlar kiliseye gelmiyorsa, kilisenin insanlara gelmesi gerekir”. Kilisesizleşmenin yaygın hale gelmesi, Hıristiyan inancının kitleler karşısında geçerliliğini yitirmesi ve Kilisenin açık etki ve müdahale imkanının kalmamasıyla dini danışmanlık tarihinin en önemli krizine girer ve dini danışmanlık yapma imkanları dar bir çerçeveye, genel kilise ayinlerine ve ritüellerine çekilir (Holtz, 1961). Fakat Kilisenin kendisi Wicher’in ifadesinden de anlaşıldığı üzere dini danışmanlığı yine de faaliyetleri arasında merkezi bir konumda görür. Ancak dönemin özgürlükçü ve bireysellik fikirleri din alanına da sıçrayarak bireysel dini özgürlüğü gündeme getirir. Bunun bir neticesi olarak da özel dini danışmanlık yaygınlaşır ve özel dini danışmanlık eğitimlerini gerektirir (Winkler, 2000, s. 133-134). Bu ihtiyaca ise insan bilimlerinin gelişimi cevap verir ve dini danışmanlık teorisi ve uygulamalarına büyük etki yapar. Diğer yandan dini danışmanlık ve psikoloji/psikoterapi ilişkisi dönemin önemli tartışma konusu haline gelir. Winkler bu dönemin dini danışmanından gerçekçi bir insan imajına sahip olmasını bekler. Dolayısıyla dini yaşantının belirlenmesi ve kişilik yapısına entegre edilmesi bu dönemde gerçekleşir. Bunun gerçekleşmesinde ise psikanaliz ya da empirik psikolojinin aracı olabileceği düşünülür (Winkler, 2000, s. 133). Psikolojik gelişmelerin uzantısı ve mevcut durumun bir başka karakteristiği ise dini danışmanlığın artan oranlarda önem ve yaygınlık kazanan Kilise dışı danışmanlıklarla mücadele etmesidir. Bunların arasında Kiliseden bağımsız olarak dini danışmanlık yapan dini danışmanlar³¹ ile daha çok etkili olan dünyevi dini danışmanlıktır. Dönemin ansiklopedi maddelerinin (örn. (Faber, 1931) bu seküler danışmanlıklar için de dini danışman tabirini kullanması ve danışman (Berater) dememesi dikkat çekicidir. Dünyevi dini danışmanlık olarak tabir edilen danışmanlık hümanistlik ve pozitivistlik fikir akımlarına dayanır ve modern şifa pedagojisi ve psikoterapide yürütülen ruh rehberliği ve devlet, şehir ve serbest hayır işleri organizasyonlarını kapsar. Kilise danışmanlığının gerileyişinin sebepleri sadece mevcut dini durumun değişmesiyle ilgili değildir, aynı zamanda kilise danışmanlığının gerçekten başarısızlığında yatar. Bu başarısızlık teolojiden olduğu kadar yeni zamanın gereksinimlerine ayak uyduramamaktan da kaynaklanır (Faber, 1931).

³¹ Almancada bunlar için “Laie” kelimesi kullanılır. Laie’nin asıl anlamı “meslekten olmayan” demek olmakla beraber teolojide resmi din görevlisi olmayan, yani kutsanmamış kişilerle (dini) bir hizmeti gönüllü olarak yapan kişileri de ifade eder; kimi zaman fahri dini danışmanlar ile eş anlamlı olarak kullanılır.

ğ) 20. Yüzyıl - Kerigmatik, Danışmanlık, İncil, ve Pastoral Psikoloji Dönemi

20. yüzyılın farklı teoloji anlayışları (diyalektik, liberal, hermenötik, vs.) günümüz dini danışmanlık anlayışları üzerinde etkilerini bırakmış ve neredeyse her bir ekolün kendine has dini danışmanlık öğretisi gelişmiştir. Özellikle Alman Protestan dünyasında bu çeşitlilik o kadar çoktur ki Ziemer (2000, s. 78) bunu şöyle ifade eder “Alman Protestantizmdeki poimenik manzara teoloji ve dini pratiğin kendisi kadar renkli ve çoğulcudur”. Bu renklilik içinde Ziemer yine de 20. yüzyılda Kiliselere dışarıdan etki eden ve poimenik çatışmalara sürükleyen bazı tarihi faktörden bahseder: modern psikolojinin zaferi, dönemin felaketleri (dünya savaşları, Holocaust, atom bombası, dikatörlükler, terör), artan sekülerizm. Kısaca Ziemer toplumsal-tarihi çerçevenin dönemin poimenik anlayışına etki ettiğini söyler. Dönemin temsilcileri ve bazılarının öğretileri ile temel dini danışmanlık akımları (kerigmatik anlayış, danışmanlık anlayışı, İncil anlayışı) Kuramlar bölümünde ayrıntılı şekilde anlatılmıştır. Kısaca hatırlanacak olursa bu dönemde dini danışmanlık “bireye Tanrı kelamının tebliği” olarak anlaşılır ve uzun süre Alman dini danışmanlığını belirler (Asmussen, Bonhoeffer, Tacke, Jentsch). Dialektik teoloji içerisinde bir yandan Asmussen (Luther’in izinde) ve Thurneysen (reformist) ders kitapları şeklinde dini danışmanlığın taslaklarını geliştirirler. Bunların dini danışmanlık anlayışında psikolojiye kayıtsız kalmadan, kişiye yapılan birebir tebliğ, günah çıkartılması ve affedilmesi yeniden önem kazanır. Buna paralel olarak eleştirel bir temas içinde de olsa derinlik psikolojine (Freud, Jung) yaklaşan bir dini danışmanlık doktrini gelişir. Bu anlayış psikoterapinin metot ve terapötik yaklaşımlarıyla ilgilenir (Pfiſter, Uhsadeli Müller, Haendler) ve 20. yüzyılın ikinci yarısında artan oranlarda psikoterapötik modeller büyük çapta kabul görmeye başlar. Bu modellerde görüşme, çatışma giderilmesi ve kimlik bulunması yöntemleriyle kültürler arası bir dini danışmanlığın ilk adımları atılır (Scharfenberg, Winkler, Stollberg, Herkenrath-Püschel, Koschorke). 1960’lardaki dini danışmanlık hareketiyle (ABD ve Hollanda) bu yaklaşımlar güç kazanır ve Alman Kiliselerinde pastoral psikoloji yönelimli uygulama ve eğitimleri başlatır (Scharfenberg, Stollberg, Riess, Winkler, Klessmann).

Hollanda üzerinden (Zijlstra) Almanya’ya ulaşan Amerikan dini danışmanlık hareketi (Boisen, Hiltner, Oates, Clinebell) farklı kaynaklardan gelen psikolojik ve psikiyatrik unsurları (grup terapisi (Schindler), konuşma/görüşme terapisi (Rogers), grup dinamiği (Knowles), konu merkezli etkileşimi (Cohn)) dini danışmanlık içinde verimli kılar (Schoot, Stollberg, Scharfenberg, Riess, Thilo) ve İngilizce *Clinical*

Pastoral Training/Education (CPT/CPE), Almanca *Klinische Seelsorge Ausbildung (KSA)* olarak benimsenerek Alman Pastoral Psikoloji Birliği DGfP'nin (Deutsche Gesellschaft für Pastoralpsychologie) 1972'de kurulmasıyla kurumsallaşır. Mezhep ayrımı gütmeyen iş birliği fikriyle kurulan DGfP'nin klinik dini danışmanlık eğitimiyle yeni bir dönem başlar ve dini danışmanlık eğitimi bir standarda kavuşur (bkz. Dini Danışmanlık Hareketi ve DGfP Bölümü).

1950'li yılların sonu ve 60'lı yılların başında ve devamında, hızlı bir sekülerleşmenin gerçekleştiği dönemde, kerigmatik dini danışmanlık giderek işlevini yitirir. Sekülerleşme, Kiliseden ayrılmalar, öğrenci ayaklanmaları, insan bilimlerinin artan itibarı, bireyselliğin gelişimi, dini ve bireysel bağımsızlığın doğuşu gibi etkenlerle rahibin otoriter günah çıkartma pozisyonu ve tebliğci rolü kendini demokratik olarak anlayan bir topluma ve bireyelerine artık uygun gelmez. Dini danışmanlık hareketinin doğmasında ve etkisinde belirleyici olan işte bu durumdur. Amerikan dini danışmanlık hareketi ve dini danışmanlığa psikolojik bilgilerin dahil edilmesi Protestan teolojisinde özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısında etkili olur ve neticesinde dini danışmanlık görüşmesinin teorisi şekillenir (Müller P., 2000; Stollberg, 1996; Holtz, 1961; Ziemer, 2011a; Klessmann, 2010).

Aynı dönemde pastoral psikoloji pratik teolojinin/dini danışmanlık öğretisinin (teorisinin) altında bilimsel bir alt disiplin olarak gelişir. Konular sistematize edilir, bilimsel olarak irdelenir, uygulamaya koyulur. Riess, *Pastoral Psikolojinin Perspektifleri* (Perspektiven der Pastoralpsychologie, 1974) adlı makaleler derlemesinin ön sözünde pastoral psikoloji için “bilimsel pratik teoloji alanında giderek önem kazanan, uygulama ağırlıklı araştırma disiplini” tanımını yapar.

Bütün bu gelişmelerin sonunda dini danışmanlığın eğitim alanında bir reform gerçekleşir. Teoloji ilimlerinin uygulamaya uzak durumları acilen giderilmesi gereken bir açık olarak değerlendirilmesiyle “Training”³² kelimesi anahtar kelime haline gelir ve uygulamaya yönelik eğitimler gelişir (bkz. Eğitim bölümü).

Bu dönem aynı zamanda feminist dini danışmanlık anlayışlarının da geliştiği bir dönemdir (bkz. Kuramlar Bölümü). Feminist dini danışmanlık ve pastoral psikoloji sosyalleşme, kadın ve erkek imajları, doğa, beden, cinsellik, maneviyat ilişkisi, güç,

³² “Training” kelimesi Almanca'da idman, talim olarak kullanılan bir kelime olmakla beraber, dini danışmanlık alanına Amerikan dini danışmanlık hareketinin “klinik pastoral eğitim” (clinical pastoral education) talebiyle geçer. Amerikan “clinical pastoral education” ifadesi Hollanda'da “clinical pastoral training”e, Almanya'da da “Klinische Seelsorgeausbildung”a (klinik pastoral eğitim) dönüşür.

şiddet, travmatizasyon, yaşam biçimleri, kadın Tanrı imajları, yeni ritüellerin gelişimi konularındaki feminist araştırmalardan faydalanır (Riedel-Pfaefflin & Strecker, 1998; Wagner-Rau, 1992). Birey ve toplum (Pohl-Patalong, 1996), sistem teorisi ve dini danışmanlık (Karle, 1996), *Beden Bakımı Olarak Ruh Bakımı* (Seelsorge als Leibsorge, Naurath, 2000), *Yaratıcı-Bağımsızlaştırıcı Dini Danışmanlık* (Kreativ - emanzipierende Seelsorge, Schibler, 1999) ve kültürler arası dini danışmanlık (Kayales, 1998) ise dini danışmanlıkta yeni yönelimlere işaret eder. İkili karşılaşmalar, aile terapileri, sistemik yaklaşım gibi yeni teori ve uygulamalara ilham verir (Ferel, Morgenthaler).

Dini danışmanlığın teolojik anlamı ve tarihi için II. Vatikan Konsili (1962-1965) önem taşır (Müller P., 2000). Kilise “işaret ve gereç” olarak kurtuluşa aracılık eder fakat kurtuluşu kendisi sağlayamaz. İsa’nın kilisesi sadece görünen Kiliseden ibaret olmadığı için, dini danışmanlık İsa’nın ruhunun bulunduğu her yerde tesis edilmelidir, belirli bir kuruma ya da mezhebe bağlı kalmak zorunda değildir. Dini danışmanlığı rahiplik göreviyle yani Kilise görevlilerinin görevi olarak sınırlayan anlayış Konsilde *Tanrının-Halkı-Teolojisiyle* değiştirilir. Bu anlayışta bütün inananların rahipliği esastır. Buna göre kilise görevlileri yegane danışmanlar değildir. Bütün vaftiz edilmişler, yani inananlar dini danışmanlık görevinde birbirini tamamlar. Burada şuna da dikkat çekilir, nasıl her Hıristiyan dini danışmanlığa yetkiliyse aynı şekilde kendisinin de dini danışmanlık ihtiyacı bakidir. Dini danışmanlığa olan bu ihtiyaç dini danışmanlık karşılaşmalarında kibirden korur ve Tanrının ruhunun etkin olmasına fırsat verir (Müller P., 2000). Burada Konsilin kararlarıyla Luther’in Protestan fikirleri arasındaki benzerlik dikkat çekmektedir.

Konsilden önce de Katolik yaklaşımda psikolojiden yararlanma fikirleri çıkmış olsa da Konsil, psikoloji ve sosyolojinin özellikle dikkate alınmasını ve kullanılmasını tavsiye eder. Psikolojiye karşı bu açıklık öncelikle Rogers’in kişi merkezli yaklaşımının kabul görmesini ve samimiyet, değer verme, empati değerlerinin temel dini danışmanlık tutumları olarak yerleşmesini sağlar. Unutulmamalıdır ki, danışmanlık veya terapi ortaklıklarına rağmen dini danışmanlıkla bir değildir.

20. yüzyılın ortalarından itibaren psikolojinin yanı sıra sosyolojiye de artarak başvurulduğu gözlenir. Çünkü sadece bireye yönelik bir danışmanlık, toplumu, toplumsal yaşantıyı hesaba katmayan bir yaklaşım bireye, topluma, Kiliseye olumsuz sonuçlar getirecektir. Kişi, sadece toplumsal sorumlulukları, kendi ve başkalarının ilgileri için cesaretlendirilmemeli aynı zamanda hasta edici toplumsal yapıları da algılaması sağlanmalıdır (Müller P., 2000). Bu bağlamda 21. yüzyılda dini

danışmanlığın görevleri olarak şunlar sıralanabilir: seküler disiplinlerle (psikoloji, sosyoloji, sosyal çalışma) ilişkiyi netleştirmek, küreselleşme ve plüralizm karşısında kültürler arası dini danışmanlığın prensip, pratik ve eğitimini belirlemek, profesyonellik ilişkisini netleştirmek.

Görülen o ki dini danışmanlık Hıristiyan geleneğinin her döneminde gerekli görülmüş ve mevcut bulunmuştur. Hatta Steiger'e (2000) göre dini danışmanlık teolojinin (özellikle de pratik teolojinin) özel bir alanı değildir, Hıristiyan düşünce ve eylemini evrensel olarak kapsar. Bu açıdan bakıldığında Kilise tarihi de - başarılı veya başarısız - dini danışmanlık tarihi veya tersi dini danışmanlık tarihi Kilise tarihi olarak düşünülebilir (Steiger, 2000). Anlayış ve yaklaşımdaki farklılıklar, ağırlık noktaları farklı dönemlerde insanların farklı ihtiyaç ve durumlarına göre şekillenmiştir. İster hayatları antik dönemlerdeki gibi ölüm korkusuyla belirlenmiş olsun, ister Orta Çağ'daki günah korkusu ister günümüz insanın yaşam kaygıları olsun - insanlar hep korka gelmiştir. Bu korku ve kaygı hali de insanları daraltmıştır. Hıristiyan geleneği bu daralmayı İncil ve İsa aracılığıyla dini danışmanlık adı altında genişletmeyi hedeflemiştir.

E. Dini Danışmanlığın Öznesi ve Nesnesi

“Dini danışmanlık yapan bir Tanrıya inandıkları için, bütün Hıristiyanlar kendi aralarında dini danışmanlık yaparlar”. Stollberg'in bu sözü (28.04.2011) bir cümlede Hıristiyan dini danışmanlığının öznesini ve nesnesini belirtir. Buraya kadarki bölümlerde de sıkça belirtildiği gibi, Hıristiyan inancında genel olarak her Hıristiyanın dindaşına dini danışmanlık yapması esastır. Farklı dönemlerde dini danışmanlığın öznesi ve nesnesi farklı nitelikler göstermiş olsa da (bkz. önceki bölüm) genel prensip olarak Stollberg'in ifadesi hep geçerli olmuştur. Orta Çağ'da dini danışmanlığın öznesi olarak ruhlara hükmeden, hakim pozisyonundaki din adamı bulunurken, Reformasyon döneminde Luther'in genel rahpilik prensibiyle dini danışmanlığın öznesi olma durumu bütün Hıristiyanlara yayılır. Ancak günümüz anlayış ve uygulamalarında dini danışmanlık yapacak kişide bir takım kişisel özellikler arandığı gibi dini danışmanlık yetkinliği, yeterliği ve belirli eğitimler şart koşulur (bkz. Eğitim Bölümü). Teolojik perspektiften bakıldığında danışmanın Tanrı tarafından bir görevli, Tanrı kelamının şahidi, sözcüsü, insanları “kutsalın azametli huzuruna çıkaran bir rehberdir” (Hauschildt, 2011, s. 597). Pastoral psikoloji açısından bakıldığında, danışman psikolojik kriterlere göre geliştirilmiş bir dizi yeterliğe sahip bir kişidir. Dini danışmanlığın öznesi olarak karşımıza çıkan bu figürlerin aslında teolojik bir kaynağı

bulunur. Dini danışmanın en önemli fonksiyonlarından biri olan *teselli* (Trost) ele alındığında örneğin bu tesellinin Tanrıdan geldiği bir çok dini danışmanlık kaynağında vurgulanır (örn. bkz. Klessmann, 2010, s. 56, 220). Eski Ahit'te Tanrı tesellinin öznesidir, yani bizzat kendisidir (Yeşaya 40,1). Onun tesellisi bütün insani tesellilerin aslı ve kaynağıdır. Tanrısal teselli, araçlar vasıtasıyla dağıtılır ve örneğin yoksullara “iyi haberler” getirir (Yeşaya 61,1). Bu durumda dini danışmanlığın asıl öznesinin Tanrı olduğu söylenebilir. Ancak yer yüzünde uygulanışında Tanrı araçlar kullanır. Bunların başında en büyük örnek olmak üzere İsa gelir, onun ardında da İsa'nın izinden gidenler, temsilcileri (Kilise, rahip) ve nihayetinde bütün Hıristiyanlar gelir (bkz. Dini Danışmanlığın Teolojisi Bölümü).

Bir dönem dini danışmanlığın nesnesi günahkar insanken (Eski Kilise dönemi) sonraki dönemlerde insanın bütünü olan ruhu (19. yüzyıl), daha sonra ise yaşam ve inanç yardımına muhtaç olan insanın kendisi dini danışmanlığın nesnesi haline gelir. Dolayısıyla dini danışmanlığın nesnesi olarak çeşitli insani özellikleriyle insanı ve öznesi olarak yer yüzü temsilcileriyle Tanrıyı görmek mümkündür. Yeni Ahit'in Hıristiyanların birbirlerini cesaretlendirmeyi, uymayı, teselli etmeyi, irşad etmeyi, günahları ikrar etmeyi öğrettiği gibi, birbirleri için dua ve yardım etmeyi, birbirlerinin acılarını taşımayı da öğretir.³³ Yakından bakıldığında bu durumda bir uzmanlık alanı veya uzmanlık konusu söz konusu değildir, aksine insanlar ve insan ilişkileri içerisinde olağan durumlardır.

Dini danışmanlığın nesnesi olarak Hıristiyan insandan ne anlaşıldığına bakıldığında Thurneyesen'in dini danışmanlık için önemli eseri *Dini Danışmanlık Öğretisi*'nde (1988, s. 45-58) dini danışmanlığın nesnesi ile ilgili *Dini Danışmanlığın Nesnesi Olarak İnsan Ruhunu* başlıklı bir bölüm ayırdığını görürüz. Bu bölümde Thurneyesen (s. 45), dini danışmanlığı insanların ruhlarına bakmak, onlarla ilgilenmek olarak tanımlar. Dini danışmanlık cemaat içerisinde gerçekleşse de dini danışmana tahsis edilmiş cemaat ve onun içindeki her bir ruh da dini danışmanlığın nesnesidir (Thurneyesen, 1988, s. 45-58; Algermissen, 1937b).

Thurneyesen (1988, s. 45-58) dini danışmanlığın nesnesi olarak insan ruhundan sadece insanın iç dünyasını değil, İncil'de açıklandığı üzere onun beden-ruh-akıl bütünlüğünü anlar. Kerigmatik, yani tebliğ anlayışıyla uyumlu olarak Thurneyesen, Tanrının insanın ruhunu yaratmasıyla onun Tanrı kelamının muhatabı olduğunu ifade

³³ Romalılara 12,15; 15, 14; İbranilere 3, 13; 1. Selaniklilere. 4, 18; 5, 11; Yakup 5, 16; Galatyalılara 6, 1.

eder. Bu hitapla insan Tanrıyı işitmek ve onu tanımak için yaratılmıştır. İnsanın yaratılışının bilinmesi dini danışmanlık için önem taşır. “İnsan hakkında nasıl düşündüğünü söyle, sana nasıl bir dini danışman olduğumu söyleyeyim” ifadesiyle Thurneyesen (1988, s. 56) insan anlayışının önemini açıkça belirtir. Fakat gerçek veya doğru insan anlayışı nedir? Thurneyesen gerçek ve doğru insan bilgisinin ancak Kutsal Metinden elde edilebileceğini vurgular ve bu nedenle de gerçek dini danışmanlığın da ancak İncil’den neşet edebileceğini açıklar. “O [gerçek dini danışmanlık] imandan gelir ve imana götürür” (Thurneyesen, 1988, s. 56). Tanrının insanı sadece Kelam *ile* değil, aynı zamanda Kelam *için* de yarattığından dolayı, insanla ilgilenmenin anlamı da Tanrı kelamının ona iletilmesidir. Tebliğ bu bakımdan dini danışmanlığın vazgeçilmez parçasıdır. İçerik olarak dini danışmanlığın nesnesi de insanların günahları, günahkarlıklarıdır. Bu nedenle dini danışmanlığının tebliği içeriği İsa aracılığıyla günahların affedilmesinden başka birşey değildir (Thurneyesen, 1988, s. 57).

Dini danışmanlık literatüründe sıkça vurgulanan dini danışmanlık nesnesi olarak ruh konusundan anlaşılıyor ki, Hıristiyan anlayışında ruh, eksik, hastalıklı, aciz bir şeydir, bu nedenle ilgiye, şifaya, bakıma muhtaçtır. Ruha bu marazi bakış defisit modeli çağrıştırır (bkz. Luther, 1986 ve ayrıca Uygulama Bölümü). Buna göre danışan defisit, yani eksik insandır, rahatsızdır ve rahatsız olmayan bir başkası tarafından tedavi edilmesi gerekir. Defisit anlayış dini danışmanlığın farklı yaklaşımlarıyla birlikte bulunur: kerigmatik yaklaşımda insanın *günahkarlığı* onun eksikliği olarak vurgulanırken, psikoterapik yaklaşımda da *travmatize* edilmiş insan, sistemik dini danışmanlıkta da *problem yüklü* insan karşımıza çıkar.

Ancak defisit modele, yani insanın nesnelleştirilmesine karşı yaklaşımlar da bulunur. Aşağıdaki pasaj Osnabrück Üniversitesinde bir kurultayın tanıtım yazısından bir pasajdır.³⁴

Menşei ve Geleceği Bakımından İslami Dini Danışmanlık:
Teolojik Temellerden Almanyadaki Somut Uygulamaya
27.06.2012 - 29.06.2012

Dini danışmanlıkta insana yardım edilen “nesne” olarak değil, bütün zaaf ve güçleriyle, umut ve şüpheleriyle onurlu bir varlık olarak bakılır. O [insan] bütün soruları, duyguları, hayalleri ve özellikle de inancıyla kabul edilir. Böylece dini danışmanlık insanlara yaşam ve inanç sorularında eşlik etme talebinde bulunur.

³⁴ http://www.islamische-religionspaedagogik.uni-osnabrueck.de/images/Islamische_Seelsorge_zwischen_Herkunft_und_Zukunft.pdf

Yukarıda da belirtildiği gibi dini danışmanlığın nesnesi olarak cemaati görmek de mümkündür. Cemaat veya toplum dini danışmanlığın topluca icra edildiği temel yerdir. Topluca yapılan kilise ayinlerinde, vaazlarda insanlar emniyet, rahatlık ve kendilerine hitap edildiğini, hissederek (Ziemer, 2000). Kilise cemaati, ona katılmış ve daha katılacak olanlarla (Resullerin 2, 41) Kilisenin ilgilendiği kişilerdir ve dini danışmanlık bunlar üzerinde anlamını *cura animarum*'da bulur. Bir başka açıdan dini danışmanlık insanları toplumsal eylemde bulunmaya da motive edebilir. İnsanı sadece acı çeken değil, sorumluluk sahibi bir özne olarak gören dini danışmanlık yaklaşımlarında, insan toplumsal olarak eylemde bulunma yeteneğine de sahiptir. İnsanın “kendi hayatının ahlak” kaynağını kendi bireysellik ve özgürlüğünden alır ve bunu başka insanların da hakkı olarak görürse, o zaman bu bilinç dini danışmanlık içerisinde Hıristiyan geleneği ile genişletilebilir ve desteklenebilir. Böylece dini danışmanlığın görevi birey ve toplumun selameti için toplumsal davranışları desteklemektir (Pohl-Patalong, 1996).

Nesnesi cemaat, toplum olan *cura animarum*'un karşısındaki *cura specialis*'te, yani bireysel dini danışmanlıkta, danışmanlığın nesnesi olarak farklı durum ve özellikteki insanlar ayırt edilir. Nesnenin özelliği ve durumuna göre ise dini danışmanlığın uygulaması da değişir. 1937 tarihli eski bir ansiklopedide (Algermissen, 1937b) değişen nesnelere göre farklı dini danışmanlık teknikleri tavsiye edilir. Örneğin erkeklere daha sert ve güçlü bir danışmanlık ön görülürken, kadınlara doğaları gereği daha hassas bir yaklaşım önerilir. Yaşlı dini danışmanlığı ise çok fazla sevgi ve şefkat gerektirir. Algermissen maddesinde bunların dışında medeni duruma, mesleğe ve entelektüel durumlara göre farklı tedbirler ve yaklaşımlar önerir (bkz. Uygulama Bölümü).

Bireysel dini danışmanlık cemaat dini danışmanlığıyla organik bir bağ ve karşılıklı ilişki içinde olmalıdır. Çünkü cemaat bireysel ruhlardan meydana gelir ve bireyler de cemaatin ruhundan etkilenir. Cemaat dini danışmanlığı tek tek bireylerin kurtuluşuna ermesini hedeflese de bunun dışında dini cemaat tarafından Tanrının yüceltilmesini hedefler. Algermissen'e göre (1937b) bireysel dini danışmanlıkta olduğu gibi cemaat dini danışmanlığı da mekanik olmamalıdır. Cemaat dini danışmanlığı ekonomik-sosyal-mezhep farklılıkları gösterir bu nedenle örneğin köy, büyükşehir, sanayi, diaspora dini danışmanlıkları hep farklılaşır. Dahası o cemaatin tarihi gelişimi, etnik yapısı, önceki dini danışmanlık çalışmaları ya da ihmalleri ve birçok başka şey daha etkilidir, çünkü hiç bir cemaat diğere benzemez (Algermissen, 1937b).

Görülen o ki Hıristiyan dini danışmanlık anlayışında - dönem dönem farklı açılardan bakılsa, farklı özellikleri vurgulansa da - özne de nesne de insandır. Nesnelerin temel özellikleri yaşam ve inanç konularında yardım ihtiyacı duymaları iken, öznelerin temel özellikleri bu insanlara bu tür soru ve sorunlarında yardım ve eşlik edebilme yetenek ve yeterliğine sahip olmaktır. Greenwald ve arkadaşlarının (2004) da tespit ettikleri gibi “bütün gruplar (pastoral danışmanlar, İncil danışmanları, manevi rehberler, din adamları) insanların duygusal olarak acı çektiklerinde bir rahibi aramalarının başlıca sebebinin insanların dini inançlarını değerlendirmek arzusu olduğu konusunda mutabık kalmışlardır”.

F. Dini Danışmanlığın Amaçları ve Görevleri

Dini danışmanlığın buraya kadar anlatılan özelliklerinden de anlaşılacağı üzere dini danışmanlığın ayrıntıları bağlı bulunduğu döneme, anlayışa veya yaklaşıma göre değişir. Bu, dini danışmanlığın amaçları ve görevleri için de geçerlidir. Örneğin dini danışmanlığı Tanrı kelamının tebliği olarak gören kerigmatik anlayışta dini danışmanlığın hedefi insanı Tanrıya yaklaştırmak, görevi Tanrı-insan ilişkisini tesis etmektir. Dini danışmanlıkla bireye onu davranış değişikliğine götürecek bir anlayış kazandırmak hedeflenir. Bunun için de kurtuluş öğretisi/tebliği esas alınır (Tacke, 1975; Winkler, 1983; Hauschildt, 2000). Psikolojinin daha çok etkili olduğu yaklaşımlar ise genellikle kriz dönemlerinde insanlara acı ve ıstıraplarında eşlik etmeyi, onların yanında olmayı görev ve amaç bilir. Dönem ve kuram farklılıklarının ayrıntıları daha önceki bölümlerde gösterildiği için bu bölümde dini danışmanlığın görev ve amaç konularının değinilmeyen kısımlarına bakalım.

Dini danışmanlığın teolojisi bölümünde daha yakından inceleneceği üzere dini danışmanlığın teolojik amaçları Happle’ye (2008) göre şöyle sıralanabilir:

- Tanrının lütfunu, merhametini göstermek ve insanlara ihtidalarında eşlik etmek ve onları cesaretlendirmek
- Tanrının sadakat gibi özelliklerini öğretmek ki insanlar güveni öğrensün ve günahın yok edici etkileri iyileştirilsün
- İnsanları kendi eğlencelerini değil, Tanrı onuruna yakışır bir kendini gerçekleştirme aramalarına teşvik etmek
- Günahı bütün çirkinliği ile göstermek fakat aynı zamanda yenileştirecek tek şey olan bağışlamanın gücünü de göstermek
- Tanrı ile barışmanın yollarını göstermek ki bağışlanma gerçekleşsin ve yaralar iyileşsin.

Buradaki amaçların özünde daha iyi bir Hıristiyan yaşam, yani kurtuluşa erişme söz konusudur. Dini danışmanlığın amacı Kilise bakımından kusursuzluk ya da ahlaki bağımsızlık değildir, asıl amaç İsa'nın tasvir ettiği dini-ahlaki bakımdan yaşamdaki ideal derecedir (Achelis, 1906). Thurneysen'e göre dini danışmanlığın amacı ve görevi bireyi Tanrı kelamına kavuşturmak, cemaate dahil etmek ve orda tutmaktır. Bu şekilde bakıldığında dini danışmanlık iyileştirme ve terbiyenin bir eylemidir; bu sayede cemaat irşat edilir ve canlı tutulur ve birey dini açıdan başı boşluk ve ahlaki çürümeden kurtarılır ve korunur (Thurneysen, 1988, s. 26).

Sıkça karşımıza çıktığı üzere günah çıkartmak Hıristiyan dini danışmanlık geleneğinde merkezi bir motiftir. Günah çıkartmaya atfedilen önem o kadar büyüktür ki kimilerine göre dini danışmanlık görüşmesi günah çıkartmayla sonlanmadığı müddetçe o görüşmenin tamamlandığı söylenemez (örneğin Thurneysen, 1988, s. 259).

Dini danışmanlığın bu dini amaç ve görevleri yanında ona ait genel hedefler de bulunur. Nidetzky (1990) bu genel hedefleri "küresel hedefler" olarak niteler ve "inanç içinde insanın insan olmasına iletişimsel hizmet" olarak tarif eder. Dini danışmanlık iletişimde (görüşmede) insanlar cesaretlendirilir. Bunun daha açık anlamı, insanların, başkalarının ve hatta kendilerinin bile yapabileceklerine inanmadıkları konularda yüreklendirilmeleridir. Bu işlem bir bakıma benliğin yeniden inşası olarak nitelenebilir. İnsan onu tutsak eden şeylerden (günah, acı, hastalık vs.) serbest kılınarak kendisine dışarıdan bakması sağlanır. Bu sayede kişi, kendine saygı duyan, dolayısıyla kendisine hakim olabilen ve böylece geri dönebilen (doğru yola) yeni bir insan olabilir (Zerfass, 1985, s. 53). Tabi ki burada Tanrı fonksiyonu unutulmamalıdır. Tıpkı Zachaeus'a İsa tarafından gösterildiği gibi (Luka 19,1-10), insanın Tanrı tarafından hala sahip olduğu imkanlara dikkat çekilir. Böylece Tanrı insanın kendini gerçekleştirmesinin "garantörü" haline gelir (Eisenstein, 1989, s. 26). Dini danışmanlığın bu amacı özellikle "yaşam şansları düşükler" (Baumgartner & Müller, 1990, s. 53), yani güçsüzler, acı çekenler, dışlanmışlar ve günahkarlar için önem taşır. Baumgartner ve Müller'in dini danışmanlığın en baştaki ve küresel amacı olarak gördükleri iletişim aracılığıyla insanın insan olmasına hizmet etmekten anladıkları budur. Günümüz anlayışıyla ifade edilecek olursa bu hizmet kendini gerçekleştirmek için diyalog tarzında yardım olarak da açıklanabilir. İnsanın benliği serbest bırakılır ve asıl onur ve önemini keşfeder; sınırlandırılmış ve tehdit altındaki insanlığı iyileştirilir ve tamamlanır. Neticede insan kendini kabul edebilir ve kendine saygı duyabilir hale gelir. Bir bakıma bu süreç insanın olgunlaşmasına imkan tanır ve kişilik gelişimi anlamında kendisinde değişiklikler

meydana gelir. Bu süreçten geçen bir insana yeni yaşam alanları ve geleceği açılır, yaşama sevinci gelir. Rogers'in kişi merkezli psikoterapisinden devralınan "kayıtsız şartsız pozitif yaklaşım" olarak belirtilen dini danışmanlık görevinin neticesi işte budur (bkz. Uygulama Bölümü).

Nidetzky (1990) küresel hedef olarak belirledikleri bu insan olma yardımını üç alt hedefe böler:

1. Daha anlamlı bir hayata cesaretlendirmek

Hayatın anlamsızlığı birçok insanın hayatında tecrübe ettiği bir karanlıktır. Dini danışmanlık refakati ve danışmanlığının görevi burada insanın bu durumunu göz ardı etmeden, geçiştirmeden veya hafife almadan daha anlamlı, daha büyük, daha zengin bir yaşama olan ihtiyacı ve çağrısını fark edip insanın yaşamındaki eksik olan anlamı bulmasına cesaretlendirmek ve bunu gerçekleştirmesine yardımcı olmaktır. Tabii ki burada dini danışman çok nadir durumlarda insan için anlamlı bir hayatın somut olarak ne demek olduğunu söyleyebilecektir, söylememelidir de. Dini danışman kesinlikle karşısındakine kendi ideal ve düşüncelerini dayatmaya girişmemelidir. Dini danışmanın buradaki görevi, muhatabıyla birlikte - onun özgür iradesi ve kararlarına sonuna kadar saygı göstererek - diyalog içinde ona bu arayışında eşlik etmektir.

2. Konuşarak yaşam gerçekliğine açılmak

Şimdiye kadar ki bölümlerde iletişimin dini danışmanlık için önemi sıkça vurgulanmıştır. İnsanın hayatı, yaşadıkları büyük oranda konuşma ile gerçekleşir. Bir insanın yaşadıklarını ve tecrübelerini ifade edemeden, paylaşmadan, aktarmadan kendini gerçekleştirmesi ve geliştirmesi oldukça güçtür. "Seninle konuşursam olurum" (aktaran Nidetzky, 1990, s. 57) cümlesinde Sartre tam da bunu ifade ederek konuşma ve iletişim kurmayı insanın varoluşunun şartı, kendini gerçekleştirmesinin yapıcı unsuru sayar. Nidetzky (1990) konuşmanın önemini dini yaşantıya ve Tanrı ilişkisine de aktararak dile getirilmeyen bir inancın çok zor özgürleştirici, iyileştirici ve kimlik oluşturucu olabileceğini yazar. Üzerinde konuşul(a)mayan iman krizleri dini yaşantının gerilemesine veya durmasına neden olabilir. Bu bakımdan dini danışmanlıktaki karşılaşma ve eşlik etmelerde insanlar konuşarak kendilerini ifade etmeye cesaretlendirilmelidirler ki tecrübelerini yansıtabilsinler, bloke edilmiş kaygılarını ve tükenmiş ümitlerini algılayabilsinler, yaşam olayları arasındaki bağlar ve bunların içindeki inanç gerçeklikleri hakkında daha derin bir idrak kazansınlar; kısaca konuşarak, kendini ifade ederek gerçeklik insanın gelişimini destekleyecek şekilde açığa çıksın. Bunun için Rogers (1951) sistematik olarak geliştirdiği "yardım edici ilişki" metodu

veya tutumuyla insanlar arası yardım için bir enstrüman geliştirmiştir. Bu metot sayesinde insanın kendisini keşfetmesi, öz deneyim ve kapsamlı öz bilgi edinmesi, krizlerin aşılması ve kişilik şekillendirici karar süreçlerinin yaratılması mümkün kılınır ve desteklenir. Aktif ve içtenlikle dinleme, konuşma ve konuşturma gibi unsurlarıyla dini danışmanlık refakati ve danışmanlığı olarak yürütülen böyle bir dini görüşme Windisch'e (1989, s. 69) göre gerçek sevginin göstergesidir. Bu hizmet sayesinde "Kelam sayesinde insan olmak" gerçekleştirilir. Burada amaç ise insanı sorumluluk olarak kendi hayatını şekillendirmeye cesaretlendirmektir.

3. Umut uyandırmak

Dini danışmanlıkta eşlik ve danışmanlık etmenin başlıca amacı insanlara umutsuzluğa düştüklerinde umut vermektir. Bu amaçla insana hayatının anlamsızlığı, yası ve yılgınlığı içinde yardım edilir. Dini danışmanın görevi adım adım ümitsizliğin taşlarını yoldan kaldırmaya çalışmaktır. Bunun için dini danışman önce kendi ümidinden başlar ve Hıristiyan olarak taşıdığı ümidini karşısındakine aşılamağa çalışır. Dini danışmanlığın uyandırmaya çalıştığı ümidin kaynağı şüphesiz Tanrıdan gelir. Yeniden ümidin uyandırılmasında dini danışmanın bir diğer görevi hayatın veya muhatabın içinde bulunduğu ve kendi başına çözüm bulamadığı durumun anlamsızlığında onun yanında olmak, dayanmasına ve üstesinden gelmesine yardımcı olmaktır.

Baumgartner ve Müller'in küresel hedefiyle uyumlu olarak Clinebell (1971, s. 16-17), insanın temel ihtiyacını otantik sevgi olarak belirledikten ve bunu da insanın Tanrı ilişkisine aktardıktan sonra dini danışmanlık hedef ve ödevlerini şöyle anlatır: "Dini danışmanın aracılığıyla yapılan danışmanlık insanlara yaşam problemleriyle uygun bir şekilde başetmeye ve kişisel imkanlarını gerçekleştirmeye yardımcı olmak için iki kişi veya küçük gruplar arasındaki ilişkiyi kullanır. Bunu tatmin edici ilişkiler kurmasına mani olan içsel engelleri kaldırmaya yardımcı olarak yapar. Danışmanlığın temel hedefi budur". Clinebell'in bu açıklamasından net olarak çıkarılan sonuç, onun yardım anlayışının da defisit modele dayanmasıdır. Çünkü ona göre danışmanlığa gelen insanlar çoğunlukla tatmin edici kişisel ilişkiler kurma becerilerinde o kadar engellenmişlerdir ki bundan ciddi akut veya kronik zarar görmüşlerdir. Clinebell'in saydığı engellerin sebepleri psikanalize ve nesne ilişkileri kuramına uygun olarak şunlardır: çocuklukta tecrübe edilemeyen sevgi ve sevgi ilişkisi, travmatik bir kriz, içsel çatışmalar, kaygılar, sorumsuz bir yaşam biçimi ve işlevsiz, tatmin etmeyen ilişkiler. Sebepleri ne olursa olsun bu insanlar içsel tatminlerini sağlayacak şekilde iletişim

kurmaktan acizdirler. Otantik sevgiden yoksun oluşları (Clinebell (1971, s.15) bunu sevmek ve sevilme olarak açıklar) onları psikolojik semtomlara ve insanlar arası çatışmalara iter. Bu durumun doğurduğu acılar insanı nihayetinde bir danışmana veya rahibe götürür. Dini danışmanlık burada Clinebell'e göre insana tatmin edici iletişim yeteneğini iyileştirmeye yardım edebildiği ölçüde etkilidir. Buna göre dini danışmanlığın sağlayabilecekleri şunlardır: insanın sorunlarının yükünü ve sorumluluğunu taşıyabilmesi/üstesinden gelmesi; kişisel imkanlarının gerçekleşmesi yönünde gelişmesi; yapıcı ilişkiler kurması; Tanrı ilişkisinin daha anlamlı hale gelmesi; ailesi, kilisesi ve toplumunda bir yenilik faktörü haline gelmesi (Clinebell, 1971, s. 14-17).

Dini danışmanlık defisit modelinden hareketle değil de karşılıklı bir eylem olarak görüldüğünde bir şeyleri harekete geçiren, gerçekleştiren, meydana getiren, sağlayan bir yardımlaşma biçimidir. Buna göre “dini danışmanlık karşılıklı yardımı, güçlendirmeyi ve imkan alanlarının açılmasını sağlar” (Kehlbreier, 2013, s. 16). Dini danışmanlığın amaçları ve görevleri bakımından bunun anlamı şudur:

1. Toplum ve birey iç içedir. Fakat dini danışmanlık içerisinde bu iç içelik kimi zaman göz ardı edilir ve bireysel sorunların sosyal arka planları hesaba katılmaz. Özellikle psikanalitik dini danışmanlık bireysel sorunların sosyal şartlarına hiç bakmaz (eleştiriler için bkz. (Pohl-Patalong, 1996; Karle, 1996). Dini danışmanlık bireyle birlikte toplumsal bağları da dikkate aldığı ölçüde yerindedir. Ayrıca dini danışmanlığın gerçekleştiği alan ya da temeli inananların cemaati yani yine toplumdur. Hıristiyan dindar cemaat içinde “çobanlarının sesini duyarlar” (Yuhanna 10,3) ve yine aynı cemaat İsa'nın uzuvlarının bütünü, kardeşliğin, dayanışmanın, birlikte duanın ve sevginin yeridir (Resullerin 2,42; 1 Korintoslulara 12,12; Romalılara 12,9). Yaşamın bireyselleştiği günümüzde aile ve çevre unsurları giderek daha kırılğan hale gelmiştir ve böylece sosyal gelişmeler doğrudan bireyin kendisine tesir eder. Dini danışmanlığın görevi özne olmayı desteklemek ve muhatabının aldığı karar ve yaptığı seçimlerinin fırsat ve risklerini değerlendirmesini sağlamaktır. Aynı zamanda dini danışmanlık bireyi, örneğin sosyal eylemlerle, topluma entegre etmeye çalışır.

2. Dini danışmanlık mevcut dini anlam kalıplarını algılayıp ciddiye aldığı ve bunlarla gündelik hayatın aşılmasına ilham verdiği ölçüde yerindedir. İnsanlar kendi biyografileri, aşkınlık tasavvurları vb. ile kendilerine ait bir dini yeterlik geliştirirler (Kehlbreier, 2013; Luther, 1986). Dini danışmanın görevi insanların bu dini yönlerini yargılamadan ve değer biçmeden öncelikle keşfetmektir. Kelimelerin zor bulunduğu

zamanlarda mevcut ritüeller faydalı ve iyileştirici olabilir ve günlük yaşantının rutini içerisinde anlam sorusuna yeni bir yaklaşım geliştirmeye yardımcı olabilir. Muhataplar diyalog içerisinde kendi dini kalıplarını ortaya koyabilirler ve karşılıklı birleştirebilirler. Dini danışmanın bunu İncil hikayelerini kullanarak yapabilirken (Bukowski'nin (1994) önerdiği gibi örneğin) muhatabı da kendi (dini) yaşam hikayesini anlatarak yapabilir (bkz. Uygulama Bölümü)

Dini danışmanlık, öğretisi temeli ve hedefi bakımından teolojik bir ödev olarak kabul edildikten sonra çeşitli bakış açılarından farklı teorik ve pratik profiller kazanabilir. Özellikle psikolojik danışmanlıkların rekabeti altında (örn. "seküler dini danışmanlık" olarak psikoterapi (Winkler, 1983, s. 30)) dini danışmanlık da bir fonksiyon değişimi tartışmasına uğramıştır (Riess, 1973). Fakat bütün tartışmalar ve dönüşümler arasında temel mesaj aynıdır: kurtuluş mesajının tebliği (yani en geniş anlamda misyon), diakoni (iç ve dış çatışma hallerinde psikolojik ve fizyolojik yardım, danışmanlık), toplum ve Kiliseyle cemaat ilişkisinin tesisi (birey ve cemaat bağlılığın kurulması), dini danışmanın rolü (görevli ya da gönüllü). Benimsenen yöntem (ister günah çıkartma ister eğitimi alınmış modern görüşme teknikleri) ne olursa olsun Hristiyan hayat bakış açısı hiç bir zaman değişmemektedir: "Danışmanlığı yapılacak, yardım edilecek çatışma durumunda her zaman önce inancın işlevine bakılacak ve modern antropolojik verilerle İncil'in insan modeliyle karşı karşıya getirilecektir." (Winkler, 1983, s. 31).

Dini danışmanlığın amaç ve görevlerden çıkarılan diğer bir sonuç, bireyin her zaman için kendi yaşamının sorumluluğunu ele almaya cesaretlendirilmesidir. Sorumluluk, kendini gerçekleştirme, hayatını şekillendirme ve bütün bunlar için iletişim ve cesaretlendirme bu konuda karşımıza sıkça çıkan anahtar kelimelerdir. Teorik olarak bu anlatılanların pratikte de dini danışmanlar arasında kabul gördüğü ve uygulamaya alındığı yapılan görüşmelerde anlaşılmıştır:

Osnabrück Üniversitesi Pratik Teoloji Bölümü öğretim üyesi Prof. Elisabeth Naurath (27.09.2011) dini danışmanlığın amacı sorusuna şu şekilde cevap verir:

...eşlik ederek, eşlik ederek bir görüşme içinde olmanın, karşılıklı konuşmanın birlikte imkanlarını aramanın teklifinin işaretlerini vermek. Ve aslında kişiye kendisini bulması için bir yardım, bir destek sağlamak. Bunu eğitim teorisi bakımından da böyle görürüm. Eğitimi, kendini geliştirme [Selbstbildung] olarak anlıyorsam o zaman her kriz aslında gelişimin devamı için bir şanstır. Burada da herkes kendi yolculuğuna çıkar. Ama başkalarından da destek alır.... Dini danışmanlığın hedefi krizdeki bir insana, her insanın sahip olduğu ama bazen de oraya doğru biraz itilmesi gerektiği kendi çözüm imkanlarını bulması, başa çıkma stratejilerini geliştirmesi için eşlik edilmesidir. Burada yalnız olunmadığını, dinleyen birisinin, birlikte düşünen, birlikte hisseden,

yalnız gitmek zorunda olunmadığını, yardım alınabileceğini bilmek çok iyi gelir. Bunlar [yardımlar] İncil okuma teklifleri ya da ‘maddi durumumu nasıl düzeltebilirim’ gibi bir konu üzerinde basitçe bir konuşma da olabilir.

Osnabrück Üniversitesi Katolik Yüksek Okul Cemaati dini danışmanı Susanne Wübker dini danışmanlıkta belirli bir amacı olup olmadığı sorusunu şu şekilde cevaplar:

Evet, hayır. Bazı durumlarda farkediyorum amacım şu diye, ya da bazı durumlarda bu yoldan gitsene, ya da şunu bi denesene, kararlı olsana diyorum, o zaman kendimi durdurmam gerektiğini düşünüyorum ya da durdurmak da istiyorum, çünkü mesele benim amaçlarımı gerçekleştirmem değil, ya da ötekinin benim amaçlarımı gerçekleştirmesi değil mesele, aksine kişinin kendi hedefleri neler onlara dikkat etmek. Nerde yardım edebilirim, onda insan olmak isteyen neler, bunu gün yüzüne çıkarmak.

Yine üniversitede dersler de veren Osnabrück Dini Danışmanlık Dairesi yetkilisi Doç. Dr. Stephan Winter (27.09.2011) dini danışmanlık hedefini Tanrıyı bulmak, bulmak olmasa bile yolundan³⁵, izinden gitmek olarak anlattıktan sonra şu şekilde devam eder:

Evet evet, bulma tecrübeleri de oluyor elbette.... dini danışmanlık nihayetinde bunda bizim bir şey yapabileceğimiz zannıyla başarısız oluyor. İnanç bir hediye, bir lütuftur, Tanrının bir hediyesidir. Ve bu yolda kalmak ve başkalarının da bu yola gelmesi için, duruma göre, benim elimden gelen birşeyi yapmam gerekir. Ama bunu ben yapamam, zorlayamam da, nihayetinde Tanrının bir hediyesidir bu. Ve benim için dini danışmanlıkta önemli olan somut durumda Tanrının iradesinin nerde olduğunu hissetmektir, benim değil, bu değil mesele. Biz Kilisede de bazen sanki her şeyin doğrusunu biliyormuşuz gibi davranıyoruz, ben buna inanmıyorum. Ben Tanrının bildiğine inanıyorum. Bizim aslında giderek daha fazla dinlemeyi öğrenmemiz ve arayışta kalmamız gerekiyor. Evet aynen böyle olması gerekiyor ve ben biliyorum diyen yaklaşımlara karşı hep şüpheli olmuştumdur. Buna pek inanmıyorum. Patent tariflere...

G. Dini Danışmanlığın Teolojisi

Hıristiyan dini danışmanlık öğretisinde dini danışmanlığın teolojisi Tanrı, İsa, İncil ayetleri/hikayeleri gibi konular üzerinden anlatılır. Bunlardan Tanrı konusuyla başlanacak olursa, Hıristiyanlıktaki Tanrının dini danışmanlıkla ilgili³⁶ bir Tanrı olduğu görülür. Tanrı dini danışmanlığın asıl kaynağıdır; asıl/ilk dini danışman ve bütün dini danışmanlığın prensibi Tanrının bizzat kendisidir. Eski ve Yeni Ahit’te anlatılan Tanrı, insanlar için var/hazır olan bir Tanrıdır ve insanlara ve onların hayatlarına bakar, onlarla ilgilenir; O ruhun yaratıcısı, hekim (Çıkış 15,26) ve koruyucu (Resullerin 17,28) olarak ruhun bekasıyla en geniş anlamda ilgilenir (1 Petrus 5,7) (Kehlbreier, 2013; Bukowski, 1994, s. 17; Tacke, 1975; Steiger, 2000).

³⁵ Benzer şekilde Schwermer (1990): Dini danışmanlık Tanrıya giden yolda, yani yaşam yolunda eşlik etmektir.

³⁶ “ein seelsorgerlicher Gott” - Almandaca burada dini danışmanlık bir sıfat olarak kullanılır.

Tanrı, İsa olarak yeryüzünde insanlar için yaşar, acı çeker ve ancak bir insan-Tanrı için mümkün olabilecek şefkatle (İbranilere 4,15) koyunlarını korur, onlara eşlik eder ve yardımda bulunma müjdesini verir (Yeşaya 41,10), insanlara yakın olur insanlara dünyada hep yakın olmuştur (Markos 1, 15; Yuhanna 1,18; Koloselilere 1, 15). Bu yüzden ruhların çobanı ve koruyucusu (Bischof - bakıcı, koruyucu, bekçi) olarak anılır (1 Petrus 2,25). İsa havarilerine ve onlarla birlikte bütün inanlara çobanlık ve dini danışmanlık görevini/memuriyetini (Amt) vermiştir (Yuhanna 21,15, Efeslilere 4,11; 1 Petrus 5,2-4). Bu nedenle dini danışman da İsa'nın izinden giderek onun *yardım, kabul* (Luka 15,2; Yuhanna 4,7-10; Yuhanna 8,1-9), *ziyaret* edici (Luka 19,10; 15) davranışlarını uygular ve tıpkı İsa gibi insanlara *bütüncül* olarak (Markos 2,1-12) yaklaşır (Kehlbreier, 2013; Steiger, 2000; Ziemer, 2000, s. 115). İncil bakımından dini danışmanlık, güçlendiren, iyileştiren, teselli eden, öğreten ve birlikte acı çeken baş çoban İsa'nın yaptıklarının bir taklididir. Tanrı aynı zamanda dini danışmandan da beklendiği gibi güvenilirdir, insanlar ona güvenebilir, dayanabilir, kendini ona teslim edebilir. İsa'da Tanrı aynı zamanda insanlar için erişilebilir, hitap edilebilir olmuştur (Romalılara 8,15). Dini danışmanlık için sıkça vurgulanan iletişimin önemi buna dayanır. Dini danışmanlığın kaynağı olarak sevgi belirtilir ve Tanrı sevgidir. Bu sevgi sayesinde Tanrı - özellikle de yaşamın zor dönemlerinde - insanlara yaklaşır, onlarla ilgilenir, onlara kendini açar ve onlara teselli olur (İsa aracılığıyla) (Ziemer, 2000, s. 111).

Dini danışmanlık ilişkisi içerisinde bu türden bir Tanrı ilişkisinin dayatılması veya kabul ettirilmesine başka yazarlar ve görüşülen dini danışmanlar gibi Ziemer de karşı çıkar. Bu Tanrı ilişkisi belki önce sadece dini danışmanın kendisi için geçerlidir, ancak bu değişebilir. Birlikte çıkılan yolculuk ve arayışta dini danışman muhatabıyla birlikte bu ilişkiyi bulabilir, kurabilir, kaybolmuşsa yeniden tesis edebilir.³⁷ Dini danışmanlık karşılaşmasının veya görüşmesinin Tanrıyla kaybolan ilişkinin yeniden tesisi için kullanılması (bkz. önceki başlık) veya Thurneyesen'in (1988) arzuladığı gibi görüşme konularının Tanrı düzlemine çıkarılması bunun içindir.

Dini danışmanlıktaki Tanrı karşılaşması aynı zamanda İncil'in de tecrübe edilmesidir. Dini danışmanlık bir bakıma İncil'in uygulamasıdır (Josuttis, 1983b; Deutscher Evangelischer Kirchengausschluss, 1960; Ziemer, 2000, s. 111) çünkü dini danışmanlıkta sadece İncil nakledilmez, aynı zamanda onunla şekil de bulur. Bütün bu İncil ve Tanrı tecrübelerinin dini danışmanlık görüşmesinde gerçekleşmesi ise dini

³⁷ Dini danışmanlıktaki Tanrı tasavvurları için bkz. Stollberg, Gottesbilder in der Seelsorge, 1990.

danışmanın profesyonelliğine değil, her iki tarafın da böyle bir tecrübeye açık ve onu almaya hazır olmalarına bağlıdır. Ziemer'in (2000, s. 114) iddiasına göre böyle bir "mucize" gündelik dini danışmanlık görüşmesinde de gerçekleşebilir ve kişi bu görüşmeden belki "başı dik, teselli edilmiş ve güçlendirilmiş olarak çıkar".

Kutsal Metinlere baktığımızda bugün dini danışmanlık olarak ifade edilen şeyin çeşitli şekillerde betimlendiği görülür. Örneğin, "Öyle ki, bedende ayrılık olmasın, üyeler birbirini eşit biçimde gözetin. Bir üye acı çekerse, bütün üyeler birlikte acı çeker; bir üye yüceltilirse, bütün üyeler birlikte sevinir." (1 Korintlulara 12,25-26) ayeti adeta bütün cemaatin iyiliğini ön gören Eski Kilise dini danışmanlığını (cura animarum) yansıtır (Riedel-Pfaefflin, 2002).

Dini danışmanlık özelliklerinin dayandığı diğer İncil ayetlerinin bazıları şunlardır:

Dini danışmanlığın terapötik yönünde sıkça vurgulanan

empati: "Bilgisizlere, yoldan sapanlara yumuşak davranabilir. Çünkü kendisi de zayıflıklarla kuşatılmıştır." (İbranilere 5,2)

kabul: "... birbirinizi kabul edin" (Romalılara 15,7).

Bugünkü hastane dini danışmanlığının referans noktası olan İsa'nın hastalara, acı çekenlere ilgisi (bkz. EKD, 2004; Diözese-Regensburg, 2004): "Orada olan insanları iyileştirin ve insanlara Tanrının krallığının yakın olduğunu söyleyin" (Luka 10,9). "...İsa, Rabbin gücü sayesinde hastaları iyileştiriyordu" (Luka 5,17). "... halk arasında rastlanan her hastalığı, her illeti iyileştiriyordu." (Matta 4,23). "İsa, çeşitli hastalıklara yakalanmış birçok kişiyi iyileştirdi" (Markos 1, 34)³⁸.

Umut verilmesi: "Mesih'i Rab olarak yüreklerinizde kutsayın. İçinizdeki umudun nedenini soran herkese uygun bir yanıt vermeye her zaman hazır olun." (1 Petrus 3,15).

Tanrı kelamının tebliği: "Size buyurduğum her şeye uymayı onlara öğretin. İşte ben, dünyanın sonuna dek her an sizinle birlikteyim." (Matta 28,20).

Günah çıkartma: "Bu nedenle, şifa bulmak için günahlarınızı birbirinize itiraf edin ve birbiriniz için dua edin. Doğru kişinin yalvarışı çok güçlü ve etkilidir." (Yakubun 5,16). "Beni bağışla! Ruhuma şifa ver, çünkü onda ben günah işledim." (CChr. SL 27,41,5).

³⁸ Bu son iki ayette *therapeuein* ve *iasthai* (şifa vermek, terapi etmek) fiilleri kullanılmaktadır.

Netice itibariyle dini danışmanlığın teolojik dayanağının Tanrının insana olan ilgisi olduğu söylenebilir. Örnek verilen ayetlerden de anlaşıldığı üzere İsa hasta, düşkün, âmâ, terk edilmişlerle ilgilenmiş ve onlara onları Tanrının diğer çocuklarıyla bir tutarak hitap etmiştir (dini danışmanlığın eşitlik prensibi). Bu insanlarla ilgilenerek İsa onlara Tanrının merhametini ve sevgisini getirmiş (dini danışmanlıktaki sevgi ve merhamet prensibi) ve onlara beden, ruh ve akıl bütünlüğü içinde seslenmiştir (dini danışmanlığın bütüncül yaklaşımı). İnsanlara özellikle kriz durumlarında bu şekilde eşlik edilmesi tamamen Tanrının ilgisi, güveni ve yakınlığıyla ilgilidir (dini danışmanlıkta güven prensibi). Tanrıya yakınlığın, güvenin, merhametin ve affedilmenin insanın kendi kazancı olmayıp tamamen Tanrı lütfu olduğu düşüncesi ise Reformasyon döneminin eseridir. “İncil bir tövbe veya ceza vaazı değildir, o aslında bir teselli vaazından ve sevinçli müjdeden başka bir şey değildir” (Deutscher-Evangelischer-Kirchenausschuss, 1960, s. 791) (dini danışmanlığın teselli prensibi); ve Luther de Kilise'nin dini danışmanlık görevinde bulunan herkesi zayıf ve hastalıklar konusunda ikaz eder: “... onları da İsa'nın bizi tanıdığı gibi tanışınlar; yani onlara karşı paldır küldür, lanetleyerek, kızgın ve kaba davranmasınlar..., aksine onlara yumuşak ve temiz davranınlar, onların zayıflıklarına dayansınlar, ta ki onlar güçlenene kadar” (Luther M., 1928, s. 337) (dini danışmanlığın güçlendirme prensibi).

Belirtildiği gibi Yeni Ahit'te dini danışmanlık bugünkü adıyla geçmez ancak bazı isim ve fiiller dini danışmanlık faaliyetlerini hatırlatır. Dini danışmanlık Kategori ve Türleri bölümünde açıklanacağı üzere bu kelimeler şunlardır: *parakalein* fiili - üç farklı anlamı vardır: rica ederek başvurma (örn. İnsanların yardım arayışları içinde İsa'ya başvurmaları (Matta 8,5)); ikaz edici ilgi/teselli (hem vaaz hem dini danışmanlık anlamında); teselli edici yardım (Schmitz, 1954; Klessmann, 2010, s. 56). Teselli ve ikaz insanlar aracılığıyla fakat Tanrının görevinde gerçekleşir; *noutethein* fiili: hizaya getirme, öğretme, ikaz etme anlamıyla belirgin bir pedagojik eğilimi sergiler (örn. Efeslilere 6,4: “Ey babalar, siz de çocuklarınızın öfkesini uyandırmayın. Onları Rabbin terbiye ve öğüdüyle büyütün.”). Paulus ise sadece görevlileri değil bütün cemaat üyelerini birbirlerini hizaya getirmelerini buyurur (1 Selaniklilere 5,14: “Size yalvarırız, kardeşler, boş gezenleri uyarın, yüreksizleri cesaretlendirin, güçsüzlere destek olun, herkese karşı sabırlı olun.”) Böylece bu fiil dini danışmanlığa kilise terbiyesi yan anlamını da kazandırır.

Özetlenecek olursa bugün dini danışmanlık olarak ifade edilen şey Yeni Ahit'te *teselli* (2 Korintoslulara 13, 11; 1 Selaniklilere 4,18; Romalılara 12,8), *ikaz etme* (1 Selaniklilere 2, 11; 5,11; 1 Timoteosa 4,13), *düzene koyma* (Galatyalılara 6,1), *yanında olma* (Filibililere 4,3), *birbiriyle ilgilenme* (1 Korintoslulara 12,25; 2 Korintoslulara 11,28), *birbirine hizmet etme* (1 Petrus 4,10), *cesaretlendirme* (1 Selaniklilere 5,14), *tavsiye* (Koloselilere 3,16) *ikaz* (Titusa 2,15), *darda kalmışlar için pratik müdahale* (Luka 10,30-35) ya da *misafirperverlik* (Romalılara 12,13; İbranilere 13,2) olarak ifade edilir.

Uygulamada bir çok dini danışmanın dayandıkları ve literatürde de sıkça atıf yapılan ayetler ise şunlardır: “Çünkü acıkmıştım, bana yiyecek verdiniz; susamıştım, bana içecek verdiniz; yabancıydım, beni içeri aldınız. Çıplaktım, beni giydirdiniz; hastaydım, benimle ilgilendiniz; zindandaydım, yanıma geldiniz. Size doğrusunu söyleyeyim, bu en basit kardeşlerimden biri için yaptığınızı, benim için yapmış oldunuz.” (Matta 25,35-36,40). “Sevinenlerle sevinin, ağlayanlarla ağlayın.” (Romalılara 12,15).

Bunların dışında farklı yazarların dini danışmanlığın farklı yönlerininin teolojisini anlatır. Örneğin Geest (1981, s. 190) dini danışmanlık ziyaretinin *kendiliğinden* olan karakterini vurgular. Dini danışmanın kendiliğinden gösterdiği inisiyatifi onun dışında ancak sigortacılar ya da aşıklar gösterir. Bunun için Geest dini danışmanı ikinci gruptan sayar. Dini danışman aşık değildir fakat o insanları seven Tanrının bir elçisidir. Bu inanç olmasaydı her halde hiç bir zaman ev ziyaretleri müessesesi gelişmezdi. Tanrının insanları aradığı gibi dini danışman da onların gelmesini beklemeden insanları arar ve bulur. Bu kendiliğinden gelme özelliği dini danışmanlıkla seküler danışmanlıkları ayıran en önemli özelliktir. Kilise dışında hiç bir kurum çağrılmadan, ücret almadan insanların ayağına bu şekilde gitmez. Pratikte bu kendiliğindenlik dini danışmanlığın *git-yapısı* olarak ifade edilir ve Uygulama Bölümünde dini danışmanların perspektifinden tekrar ele alınmıştır.

Dini danışmanlığın teolojisi içinde Ziemer (2000, s. 114) dini danışmanlığın *özgürleştirici* yönünü anlatır. Tanrı İncil’de İsa aracılığıyla insanın özgürlüğünü, onurunu, insanlığını tanır. Dini danışmanlık bu özgürlüğü oluşturmaz fakat bu özgürlüğü kazanmaya eşlik edebilir. Burada özgürlüğün anlamı, dini danışmanlığın amaçları arasında sıkça sayıldığı gibi insanın kendi ayakları üzerinde durması, hayatını kendisi şekillendirmesi, sorumluluk almasıdır. Özgürlük aynı zamanda “inanc içindeki varoluştur” (Ziemer, 2000, s. 114). Bunun anlamı kayıtsız şartsız bir *kabuldür*;

yaşanılan iyi veya kötü olayların kabulü gibi, insan ilişkileri içerisinde insanların birbirlerini kabul etmesidir. Çünkü en başta insan Tanrı tarafından kabul edilmiştir. Karşısındaki ve nihayetinde Tanrı tarafından kabul edildiğini bilen kişi maskelerini bir kenara bırakabilir ve hatta bazı inkar mekanizmalarından vazgeçebilir. Kabulün dini danışmanlık için anlamı budur. İncil'in de gösterdiği gibi kabulün olduğu yerde anlayış da başlar (Luka 19,1; 15,21; Yuhanna 8,1-11) ve insanlar yeni bir yol, Tanrının merhametini, tezahürünü ve özgürleştirici gücünü bulurlar (Sölle, 1990, s. 151; Ziemer, 2000, s. 115). Somut olarak dini danışmanlığın nelerden özgürleştirdiği ve kurtardığına örnek olarak Ziemer (2000, s. 115-116) acı veren hatıralar, yanlış idealler, yanlış Tanrı tasavvurlarını belirtir ve şuna dikkat çeker: dini danışmanlığın özgürleştirme niyeti hedefini şaşmamalıdır. Buna göre dini danışmanlığın özgürleştirme, “normale” yani “toplumsal olarak normlaştırılan davranış beklentilerine” uyum demek değildir. Önemli olan insanın kendisi olabilmesi, yani bağımsız ve sorumlu bir yaşam sürmesidir. Diğer bir tehlike dini danışmanlığın her hangi bir (misyonerlik, diakonik, politik) aracın maksadı haline gelmesidir. (Josuttis, 1983b; Schieder, 1994; Ziemer, 2000, s. 116; Luther, 1986). Dolayısıyla dini danışmanlık özgürleştirirken ölçüyü kaçırmamaya dikkat etmelidir. Özgürlük konusundaki *herkesin özgürlüğünün diğerininin başladığı yerde biter* anlayışına burada da son derece dikkat edilmelidir.

Niedetzky (1990, s. 51) göre Yeni Ahit bir çok “karşılaşma hikayesi” sunar. Bu hikayeler bugün dini danışmanlığın temel kavramlarının örneklerini verir. Anlatılan olaylarda İsa ile aranan veya beklenilmeyen *karşılaşmalar* gerçekleşir ve bunlar özellikle *acı çekenler, cesareti kırılmışlar, kendine yabancılaşmış* insanlardır. İsa'nın onlarla ilgileniş biçimi *Tanrının insan sevgisini ve merhametini* yaşatır şeklindedir. İnsanların İsa'yla karşılaşmaları onlara *özgürleştirici, yol gösterici, iyileştirici, kendilerini gerçekleştirmek için gereken güçleri açığa çıkarıcı* şekilde etki eder. Karşılaşmaların hepsinde de İsa'nın muhataplarıyla konuşması, *görüşmesi* vardır ve muhataplarda bir değişim, *içsel bir büyüme* gözlemlenir.

İçsel büyüme fikri Hulme'in düşüncelerinde de yer alır. Hulme (1956) dini danışmanlık alan kişinin dört temel ihtiyacından bahseder. Dini danışmanlıktaki kişinin dinlenmeye, itiraf etmeye, anlaşılmaya ve gelişmeye (growth) ihtiyacı vardır. Kişinin bu temel ihtiyaçları Hulme'a göre teolojinin temel kavramlarından olan *özgürlük, günah, merhamet ve kutsanmaya* uyar. Dini danışmanlık sürecinin hedefi de danışanın reşitlik için içsel büyümesi, gelişmesi ve Tanrının merhametini tecrübe edeceği kutsanmadır.

Dini danışmanlığın teolojik dayanağını adım adım sergileyen Happle (2008, s. 7) insanın *günahkarlığıyla* başlar: “Günahla insan Tanrıyla olan birlikteliğini kaybetti”. Dini danışmanlık insana Tanrıya giden yolu gösterir ve aralarında birliği yeniden tesis eder (Yuhanna 10, 1.27-29). Yeniden kurulan birliktelikle insanın Tanrıya olan fakat kaybettiği *güveni* de yerine gelir ve Tanrıya itaati, sevgisi başlar. Bu sevgi ve güven bağını artık hayatın zorlukları da yıkamaz, aksine güçlendirir. Günahın, beden (örn. bağımlıklar), ruh (psikolojik sorunlar, kimlik bunalımları) ve akıl (düşünce, Tanrı ilişkisi) üzerindeki olumsuz sonuçları iyileşir (Yeşaya 53, 4-5). Bu nedenle dini danışmanlık İsa’yı gözler önüne getirerek Tanrıya olan güveni güçlendirmek ister. Özellikle kaybolan güven durumlarında dini danışmanlık Tanrının sadakatini özgürleştirici olarak tecrübe edilmesini sağlar. İnsanın canlı bir *ümidi* öğrenmesi dini danışmanlığın başlıca bir özelliğidir. Dini danışmanlığın aşılacağı bu umutla insan Tanrıyı yüceltmek olan asli vazifesine uygun bir yaşam sürebilir (Filipililere 4,1; Efeslilere 1, 5-6,12). Bu yüceltme işinin nasıl yapacağını ise yine dini danışmanlık öğretir. İnsanın günahı onun toplumla olan bağlarına, insanlarla birlikteliğine de zarar verir. Havva Adem’i kandırmıştır, Adem Havva’yı suçlamıştır, Kabil Habil’i öldürmüştür ve insanların arasına affetmeyi ve unutmayı engelleyen gurur girmiştir. Dini danışmanlık insanlar arası suçların ortadan kalkmasını ve böylece birbirlerini *affetmelerini* sağlar (Matta 6, 12.14.15).

Dini danışmanlık *yardımdır*, bu yardıma nazik bir kelime, cesaretlendirici bir bakış, sahici bir tokalaşma (Matta, 25, 31-46) da dahildir (Sticht, 2001). Bunları göz önünde bulundurarak Sticht dini danışmanlığı *ilişki* halinde olmak olarak tarif eder. Ona göre insan ilişkisi üç düzlemde gerçekleşir: 1. insanın kendisiyle olan ilişkisi; 2. insanın başkalarıyla olan ilişkisi, 3. insanın Tanrıyla olan ilişkisi. Bu sıralama İncil’de de bulunur (Matta 22, 37-39). İsa’nın “Tanrıyı seveceksin” (Yasanın Tekrarı 6,5) olarak belirttiği en büyük emir ve bundan doğan ilişkiler (Levililer 19,18) dini danışmanlık için birçok yazarın çıkış noktasıdır. Fakat insanlar sevgi duygusunun dışında da ilişkiler kurar; bunlar yıkıcı ilişkiler olabilir ve yaşama zarar verebilir. Bu nedenle Sticht (2001) için dini danışmanlık yaşam yardımıdır. İnsanları bu yanlış ilişkilerinden kurtarmak, ilişkilerini düzeltmeleri için yardım etmek dini danışmanlıktır. Bu ilişkilerden birinde bir sorun varsa insanın yaşamında bir sorun var demektir. Tanrı ilişkisi de bu ilişkilerden biridir ve asıl bu ilişkideki bir sorun insanın geri kalan hayatını etkiler. Biri olmadan diğeri olmaz: insanın “Tanrıyla aram iyi, bana ne insanlardan” veya “benim kendimle ve insanlarla aram iyi, Tanrıya ihtiyacım yok” demesi yanlıştır. Çünkü bir

alandaki bir yanlış veya rahatsızlık diğer ilişkileri, dolayısıyla insanın bütün yaşamını etkiler. Rahatsızlığın hangisinden kaynaklandığını bulmak dini danışmana düşer. Diğer ilişkilerin bozuk olmasına bazen bozuk bir Tanrı ilişkisi birincil sebeptir, bazen de insanın kendisiyle olan sorunu insanlar ve Tanrıyla olan ilişkisini bozabilir. Dini danışman danışanla birlikte asıl bozukluğun hangi alanda olduğunu tespit etmeli, daha sonra ne tür bozukluk olduğunu bulmalı ve etki ediş biçimini ortaya çıkarmalıdır (Sticht, 2001; Faber & Schoot, 1974, s. 151).

III. DİNİ DANIŞMANLIK HAREKETİ ve ALMAN PASTORAL PSİKOLOJİ BİRLİĞİ

Federal Almanya'nın dini danışmanlık sistemini özellikle de günümüz teori ve uygulamalarını anlamak için iki önemli gelişme hakkında bilgi sahibi olmak gerekir. Bunlardan ilki dini danışmanlık hareketi diğeri ise bu hareketin etkisiyle kurulan Alman Pastoral Psikoloji Birliği DGfP'dir.

A. Dini Danışmanlık Hareketinin Amerika'da Gelişimi ve Almanya'ya Gelişi

Dini danışmanlık hareketi 1920-30'lu yıllarda Amerika kıtasında gelişen, 1960'lı yıllarda Avrupa kıtasına gelerek önce Hollanda sonra da Almanya'yı etkisi altına alan, dini danışmanlık alanında anlayış, uygulama, metot ve eğitim bakımından ciddi bir değişim meydana getiren bir akımdır.

Dini danışmanlık hareketi Keller ve Mercer (1923), Bryan ve Boisen (1930), Cabot ve Dicks (1944), Rogers ve Hiltner vd. (1945 ve sonrası) gibi isimlerin öncülüğünde hastane dini danışmanlığını yenileme ve hekim-dini danışman arasında daha iyi bir iş birliği kurma çabalarından doğar. Keller, basitçe pratik rahiplik eğitiminde empiriğe daha çok vurgu yapılmasını isterken, Boisen, kendi hastalık tecrübesinden de hareketle din psikolojisi temelli bir teoloji reformunu düşünür. Keller gibi Cabot de hastalar için hekim ve rahip iş birliğini arzular. Kellerin gerekçeleri daha çok pratik-pragmatik yönelimliken Cabot'ta psikosomatik değerlendirmeler de etkilidir. Cabot, Dicks ile beraber bugün de geçerliliğini koruyan hasta dini danışmanlığının temellerini oluşturur.³⁹ Boisen teoloji ve psikolojik bilgilerin birliğini hedeflerken Cabot ve arkadaşları bu iki bilim dalının birbirini tamamlayıcılığının üzerinde durar. Dini danışmanlık görüşmelerinin protokollerinin tutulduğu yani

³⁹ Bu bakımdan Amerikan dini danışmanlık hareketinin tarihi aynı zamanda Amerikan hastane dini danışmanlığının tarihi olarak da okunabilir.

Verbatim metodunun (Dicks) (bkz. Eğitim ve Örnekler Bölümü) kullanımı ve psikoterapinin etkisiyle Kilisenin yaşam danışmanlığı olarak hareketin ağırlık noktası din psikolojisinden görüşme tekniğine kayar. Amerikan dini danışmanlık hareketinin babası sayılan Boisen ile birlikte dini danışmanlık artık bir ilişki olarak görülür. Bu ilişki durağan değil dinamik bir ilişkidir ve iletişim kavramıyla iç içedir. Ağır psikolojik bir rahatsızlık geçiren Boisen'e yattığı klinikteki geleneksel dini danışmanlık uygulamaları yetersiz gelir ve kendi hastalık tecrübelerinden hareketle dini danışmanlığın psikiyatrik hastalarla kurulan ilişkiden öğrenilebileceğini savunur. Hastalar onun için *yaşayan insani belgelerdir* (living human documents) ve bunlar *okunarak* teolojiyle bir ilişki kurulabilir (Stollberg, 1969, s. 36-59; Wittrahm, 2001, s. 24; Winkler, 2000; Klessmann, 2010, s. 77-78; Ziemer, 2000, s. 85-90).

Çağdaş dini danışmanlığa bir başka Amerikan katkısı olan *clinical pastoral training* (CPT; klinik dini danışmanlık eğitimi) de ilişkilere büyük önem verir: “Clinical pastoral training’in dini danışmanlığa en önemli katkısı dini hayat ve onun gelişimi için insan ilişkilerinin önemini keşfetmesidir” (Becker A., 1959, s. 37). Clinical pastoral training ile birlikte Stollberg (1969, s. 60-82) Amerikan dini danışmanlık hareketinin iki önemli diğer unsurları olarak *pastoral psikoloji* ve *pastoral danışmanlığı* (pastoral counseling) ileri sürer (bkz. Temel Kavramlar Bölümü). Rogers’in metoduna dayanarak uygulanan pastoral danışmanlık Amerikan dini danışmanlığın yaygın şeklidir. Bunun için gereken pratik yetenekler akademik olarak pastoral psikolojiye dayanan klinik uygulamalarla (clinical pastoral training) öğrenilir. Hiltner’e (1965, aktaran Stollberg, 1969, s. 34) göre pastoral psikoloji “dini danışmanlık anlayışına, pastoral ilgiye ve her türlü pastoral faaliyete katkı sağlayacak akla gelebilecek her şeyi pastoral çıkış noktasından hareketle psikolojik perspektiften eleştirel olarak bakmaya çalışan bir disiplindir”. Pastoral psikoloji pastoral bilgiler sunar, dini danışmanlık için anlamını ve kullanılabilirliğine bakar ve bu bilgileri ilgili teolojik bağlama yerleştirir (Hiltner, 1960, aktaran Stollberg, 1969, s. 35).

Netice itibarıyla dini danışmanlık hareketinin dinamik gelişimi ikili bir yapıda gerçekleştiği söylenebilir: hareket akademik-teorik öğretimden empiriğe doğru din psikolojik ve felsefik-pragmatik bir uzaklaşma olarak gelişirken yeni bir disiplin olarak teoloji fakültelerinde artarak kürsüler kazanmaya başlar, ki bu kürsülerde bugün hareketin ve clinical pastoral training’in izinde pratik teoloji olarak teorisi de öğretilir.⁴⁰

⁴⁰ Amerikan dini danışmanlık hareketinin ayrıntılı tarihi için bkz. Stollberg, 1969; Hiltner, 1963; 1975; Thornton, 1970.

Amerikan dini danışmanlık hareketi Avrupa kıtasındaki ilk yankılarını önce Hollanda'da bulur. Faber, van der Schoot ve Zijlstra CPT'yi Avrupa bağlamına uyarlarlar ve gerek Almanca'ya çevrilen eserleriyle gerek bizzat yürüttükleri eğitim faaliyetleriyle Almanya'yı da etkilelerler. Faber ve Schoot *Dini Danışmanlık Görüşmesinin Pratiği* (Praktikum des Seelsorgerlichen Gespraechs, 1974) adlı eserlerinde danışan merkezli görüşme tekniğinin pratiğe yönelik metodolojisini sunarken, Zijlstra da *Dini Danışmanlık Eğitimi* (Seelsorge-Training, 1971) isimli eseriyle yine eğitime katkıda bulunur.

Neredeyse eş zamanlı olarak Almanya'da da hareketin etkileri görülmeye başlar. Doktora tezini bu hareket üzerine yazarak Amerikan dini danışmanlık hareketini Almanca olarak topluca sunan ilk eseri veren (Therapeutische Seelsorge, 1969) Stollberg Almanya'da dini danışmanlık anlayışının değişmesine önemli katkılar yapar. Başta Stollberg olmak üzere Scharfenberg, CPT'nin "ithalatçısı" (Wittrahm, 2001, s. 25) Pieper (bkz. Eğitim Bölümü), Riess, Thilo ve Winkler gibi isimlerle dini danışmanlık hareketi Almanya'da yayılmaya başlar. Almanya'da dini danışmanlık hareketi dini danışmanlık paradigmasına köklü bir değişim getirir: insan ve sosyal bilimlerin artan entegrasyonu ile - tebliğci kerigmatik dini danışmanlık teorisine kesin bir tepki olarak - dini danışmanlık inanç yardımı yerine yaşam yardımı haline gelir. Özellikle de Stollberg'in katkılarıyla (*pastoral counseling* ve *clinical pastoral training* ile) Amerikan dini danışmanlık hareketiyle tebliğden "terapötik dini danışmanlık" konsepti olarak, danışmanlık ve danışan merkezli modele geçilir.⁴¹ Bu geçişten sonra hızla CPT/KSA kursları (Zijlstra gözetimi altında ilk 1969 Herborn'da), merkezleri (1970 Hannover) ve enstitüleri (Frankfurt, Bethel, Dortmund) açılır. Bu hızlı gelişmeler ve dini danışmanlık eğitimin doğrudan pratiğe ve metoda olan yönelimi yeni pastoral psikolojik öğretim şekillerinin sağlam bir teorik temele oturtulması ve uygun standartların oluşturulmasını gerekli kılar. Böylece 1972'de bu düzeni sağlayacak olan Alman Pastoral Psikoloji Birliği (Deutsche Gesellschaft für Pastoralpsychologie, DGfP) kurulur (Stollberg, 28.04.2011).

DGfP'yi tanıtmadan önce dini danışmanlık hareketinin özelliklerine değinmekte fayda var. Yukarıda belirtildiği gibi Stollberg dini danışmanlık hareketinin unsurları olarak pastoral psikoloji, pastoral counseling ve clinical pastoral training'i sayarken,

⁴¹ Fakat bu akımdan önce de Almanya'da psikoloji ile dini danışmanlığı birleştirmeye çalışan kişiler (örn. Pfister, Haenlder, Köberle, Uhsalder, Allwohn), kurumlar (A. D. Müller Almanya'daki ilk empiriğe yönelik mesleki-psikoloji eşliğindeki dini danışmanlık eğitim kurumunu 1934'te kurmuştur) ve birlikler (1950'lilerin başındaki *Hekim ve Dini Danışman Birliği* (Arzt und Seelsorger) olmuştur.

dini danışmanlık hareketinin ve getirdiği yeni paradigmanın ayrıca şu özelliklerinden bahsedilebilir:

1. Dini danışmanlığın nesnesine bakış değişir. Pastoral psikolojik yaklaşımla dini danışmanlıktaki muhatap artık insanın bütünüdür. İnsan hakkındaki bu bütüncül yaklaşımla insan artık sadece psikolojik veya manevi yönüyle değil bütünlüğü içinde (bedensel, ruhsal, sosyal, manevi, dini açılardan) kavranır. Çünkü neticede benlik çatışmaları, ilişki problemleri, ruhsal rahatsızlıklar ve inanç krizleri de birbirinden ayrılarak çözümlenemez (Ziemer, 2000, s. 89).

2. Bu değişen insan tasavvuru çerçevesinde dini danışmanlık hareketinin dini danışmanlık anlayışında danışanın⁴² yaşam durumunu anlamaya yönelik bir çaba vardır. Bu çaba insanın yaşam durumunu (yani o anki bedensel, zihinsel ruhsal durumunun bütünü) algılamak için gerekli araçları geliştirmiş olan bilimle teması gerektirir. Böylece dini danışmanlık ve psikoloji/psikiyatri ilişkisi dini danışmanlık hareketinin teorik tartışmalarında baştan itibaren yer alır. Bu tartışmaların yansımaları ise DGfP’de ve pastoral psikolojinin bağımsız bir bilim dalı olarak ortaya çıkmasıyla vücut bulur (Naurath, 2000, s. 70; Winkler, 2000, s. 178).

3. Tecrübe boyutu dini danışmanlık hareketinin başlangıcından itibaren dahil edilen bir unsurdur: Boisen (1936; 1960; 1992) psikozu; Scharfenberg (1985; 1972b; 1977) çatışmayı; Thilo (1975; 1985) yaşamın dönüm noktalarında ve kilisenin kazuallerindeki bilinçdışı güçleri; Jetter (1978) kelimelerin ötesinde sadece sembol ve ritüellerle tecrübe edilebileni; Riess (1973; 1987) yaşamın krizli geçiş dönemlerinin temel duygusal gel-gitleri önemser.

4. Poimenikte dedüktiften edüktif bir anlayışa geçilir (Naurath, 2000, s. 71). Dini danışmanlıkta artık tümdengelim anlayışının yerine eğitici bir yön bulunur: “Eğitici dini danışmanlık için bunun somut olarak anlamı şudur: onun teorik konsepti psikolojik ve teolojik unsurlardan meydana gelir” (Riess, 1973, s. 205). Bu düşünceden hareketle ve Rogers’in *kayıtsız şartsız danışan kabulünün* etkisiyle artık partner ve danışan merkezli bir model hedeflenir. Yargılamak ve vesayet altına almak değil, kendini gerçekleştirmeye yardım artık dini danışmanlığın hedefidir: “Pastoral danışmanlığın asıl hedefi rahibin insanlara içsel çatışmalarını anlama süreçlerinde kendilerine yardım etmeye yardım etme olarak ifade edilebilir” (Hiltner, 1949, s. 19). Dini danışmanlığın

⁴² Dini danışmanlık hareketi temsilcilerinin eserlerinde seküler danışmanlıktaki terminoloji devralınır ve dini danışmanlığa gelen kişiye “danışan” (ing.: client, alm.: Klient) denir. Bu çalışmada (bazı Alman kaynaklarında da kullanıldığı üzere) nütürlüğü nedeniyle genelde “muhatap” kelimesi tercih edilirken anlatılan dini danışmanlık anlayışına göre, uygun farklı terimler de kullanılmıştır.

bu *maiötik*⁴³ konseptinin altında iyimser bir insan tasavvuru yatar. Bu tasavvura göre kişiliğin gelişim imkanları yolunda her türlü duyguya izin verme ve onları kabul etme müspet görülür (Naurath, 2000, s. 71).⁴⁴

5. Dini danışmanlığın amacı değişir. *Kendine yardıma yardım, kişi olmaya yardım* ön planda tutularak dini danışmanın danışanın üstünde veya karşısında (Stollberg, 1969) her sorunu çözecek bir konumda değil, sınırlı bir sürede, dayanışma içerisinde danışanla birlikte çözüm yolları aranır. Bu hedefler aynı zamanda “kendi organizmasına karşı da bir açıklığı” şart koşar ve “kayıtsız şartsız kabulün atmosferini kendi bedeninde tecrübe etmeyi” (Riess, 1973, s. 198-199) terapötik ilişkinin hedefi sayar. Böylece dini danışmanlığın nesnesiyle birlikte öznesi olan dini danışmana bakış da değişir ve dini danışmanın otoritesinde bir paradigma değişimi meydana getirir (Stollberg, 28.04.2011).

6. Dini danışmanlık hareketinin yoğun danışmanlık ilgisi onun mevcut psikolojik/psikoterapik danışmanlık piyasasında bir yer edinmesini sağlar (Wittrahm, 2001, s. 26; Klessmann, 2010; Ziemer, 2000, s. 85; Winkler, 2000, s. 192-193).

7. Klinik dini danışmanlık konsepti veya klinik dini danışmanlık eğitimi (CPT/KSA) dini danışmanlık hareketinin kaynağı ve merkezidir ve ona aynı zamanda bir dini danışmanlık eğitimi hareketi özelliği katar. Bu eğitim modeliyle özelde dini danışmanlığa psikoloji dahil edilir genelde ise pratik teoloji ile insan bilimleri entegre edilir. Dini danışmanlığın hastane ortamında öğrenilmesinin cemaatte yapılacak dini danışmanlık için önemli fırsat ve bilgiler sunar. Çünkü cemaat içinde karşılaşılabilecek bütün sorunlar konsantre bir şekilde hasta yatağında bulunur. Empirik, uygulama ve tecrübe etmeye dayalı *learning-by-doing* (yaparak öğrenme) prensibi bu modelin temel özelliğidir. (Wittrahm, 2001, s. 26; Klessmann, 2010; 2011b; Ziemer, 2000, s. 87; Winkler, 2000, s. 199).

⁴³ *Maiötik* ile Sokrates’in metoduna dayanarak, öğrenciye dolaysız sorular sorarak doğru cevabı buldurma yöntemi kastedilir; bilgi teorisi veya eylem teorisi yönelimli bir vesayet değil, *kendilik yardımı* (Hilfe zur Selbsthilfe) konsepti kastedilir.

⁴⁴ Burada dikkat çekilmesi gereken bir husus bulunmaktadır: Bu yaklaşımın antropolojik içeriği Kuzey Amerika’nın belirli sosyo-kültürel durumuna dayanmaktadır ve doğrudan Alman teolojisinin bağlamına aktarılamamaktadır. Wintzer (1988, s. XLV)şu açıklamasıyla tam da buna işaret eder: “İnsan vurgusu, kabul edici, yönlendirmeyen ve ‘danışan merkezli’ görüşmede olduğu kadar yıkıcı içsel çatışmaların giderilmesine olan yardımda anlam kazanır. Alman savaş sonrası teolojisindeki insanlar arası bozuklukların insanın Tanrıyla olan ilişkisindeki bozuklukla yakından ilgili olduğuna dair hakim inanç bu gelişmiş haliyle Kuzey Amerikan dini danışmanlık teorisinde bulunmaz.” Amerika’nın dini danışmanlık dönemindeki poimenik arkaplanı için bkz. Stollberg, 1969.

8. Dini danışmanlık uygulama veya eğitimlerin çoğu gruplarda veya cemaatlerde gerçekleşir. Bu durum 1960 ve 70'lerde grup dinamiği çalışmalarının KSA'ya entegre edilmesine yol açar (bkz. Stollberg, 1975) (Wittrahm, 2001, s. 26; Winkler, 2000, s. 200).

Netice itibariyle dini danışmanlık hareketinin dini danışmanlık anlayışının en önemli özelliğinin sıkıca tecrübeye bağlılık ve terapötik yönelimin olduğu söylenebilir. Bu nedenle bu tür bir pastoral eylem insanın durum ve gerçekliğini kavramak ve ona müdahale edebilmek için mutlaka psikolojik konsept ve metotlara muhtaçtır. Dolayısıyla dini danışmanlık hareketi dini danışmanlık öğretisinin yeni bir konseptini oluşturur; özellikle de Thurneysen ve Asmussen öğretilerine karşı muhalif bir pozisyon olarak dönemin dini danışmanlık anlayışının bir revizyonu olduğu söylenebilir. Daha çok çatışma çözümüne odaklanarak işleyen dini danışmanlık süreci “teolojikleştiren ve teorileştiren” (Winkler, 2000, s. 46) bir yaklaşımdan ziyade daha çok pragmatik ve empirik bir şekilde uygulanmaya çalışılır.

B. Alman Pastoral Psikoloji Birliği

Yukarıda kısaca değinildiği üzere dini danışmanlık hareketinin kurumsal ifadesi/yansıması 1972'de kurulan Alman Pastoral Psikoloji Birliği (Deutsche Gesellschaft für Pastoralpsychologie), DGfP'dir (<http://www.pastoralpsychologie.de>). DGfP dini danışmanlık, danışmanlık ve süpervizyon için bir meslek birliğidir. DGfP'nin KSA şubesinin standartlarının en başında bu birliğin dini danışmanlık anlayışının bir özeti sayılabilecek bir giriş yapılır:

Pastoral psikolojik dini danışmanlık karşılaşma ve ilişki şeklinde gerçekleşir. Bu danışmanlık insan yaşamının yapı taşlarını ve onların kırılma noktalarını bilir ve bu nedenle muhatapların yetenek ve güçlü yanlarını geliştirmeyi hedefler. İnsanların (dini danışmanın olduğu kadar muhatapın da) sınırlarına dikkat edilir ve saygı gösterilir. Anlatarak ve ifade ederek, dinleyerek ve empati kurarak, destekleyerek ve yüzleştirerek, teselli vererek ve affederek dini danışmanlık yeni tecrübeler, davranış imkanları ve yaşam duruşları açar.

Pastoral psikolojik süpervizyon hayatın manevi boyutunu dikkate alır. İncil'in özgürleştirici perspektifiyle bakış açısını genişletir. Kişinin biyografisiyle birlikte biricikliğine saygı gösterir. İnsanların güçleriyle çalışır, sistemik bağlantılara dikkat eder ve gelişimi ve insanların kendilerinin belirledikleri öğrenmeyi destekler

(<http://www.pastoralpsychologie.de/uploads/media/KSAStandards2007-03.pdf>; 25.05. 2011).

DGfP'nin misyonu dini danışmanlık ve pastoral psikoloji alanında teorik tartışma ve eğitim programlarını desteklemek ve koordine etmektir; temel işlevi ise standartlara bağlı dini danışmanlık eğitimi vermek ve yürütmektir. Yayın organı *Wege zum Menschen* dergisi pastoral psikoloji alanındaki güncel tartışmaları teori ve

uygulamaya yön verici şekilde takip eder. DGfP'nin kurucularından olan Stollberg'in anlattıklarına göre ekümenik bir niteliğe sahip olan birlik ilk dönemlerinde kısmen kiliselerin direnişiyile karşılaşır. Kimi bölge kiliseleri Birliğe ve eğitimlerine sıcak bakarken kimileri ise tamamen reddeder. Birliğe karşı çıkmayan kiliseler birliğin sunduğu eğitim imkanlarını değerlendirerek din görevlilerini Birliğin eğitimlerine bizzat gönderir ve masrafları da karşılar. Görüşülen diğer dini danışmanlardan öğrenildiğine göre Almanya'da çoğu Protestan kiliselerinde artık DGfP'den bir eğitim veya başka bir yerden DGfP onaylı bir KSA eğitimi almayan din görevlilerine özellikle hastanelerde dini danışmanlık yaptırılmaz. Katolik dini danışmanlar ise genellikle bu tür eğitimlerden faydalanmadan, teoloji fakültelerindeki temel eğitimleri sırasında aldıkları dini danışmanlık dersleriyle yetinirler. Federal Almanya'da bugün kiliselerin çoğu DGfP'nin varlığını ve dini danışmanlık eğitimindeki standartlarını kabul etmiş durumdadır. Din görevlilerinin, dini danışmanların çoğu da - ister kurumları tarafından gönderilsin, şart koşulsun, ister kendi inisiyatifleriyle katılsınlar - başta DGfP'nin ve KSA olmak üzere çeşitli dini danışmanlık eğitimleri alırlar (Stollberg (28.04.2011) ve diğer dini danışmanlar).

Birliğin tüzüğüne göre (<http://www.pastoralpsychologie.de/satzung.html>) Birliğin başlıca amacı pastoral psikolojik çalışmaların bilimsel olarak desteklenmesi ve pastoral psikologların ileri ve devam eğitimlerinin verilmesidir. Bunun için de eğitim standart ve metotlarının geliştirilmesi, eğitimlerin organize edilmesi gerekir. Bu görevini yerine getirebilmek için DGfP pratik teoloji alanında pastoral psikolojik teorilerin gelişimi için sosyal ve insan bilimsel teori ve metotlar ile kiliselerin dini danışmanlık ve danışmanlık faaliyetleri için metodik yaklaşımlarını eleştiri süzgecinden geçirerek devralır.

700'e yakın üyesi bulunan DGfP'nin bugün 5 bölümü/şubesi bulunur:

1. Grup-organizasyon-sistem (Gruppe-Organisation-System, GOS)
2. Klinik dini danışmanlık eğitimi (Klinische Seelsorgeausbildung, KSA)
3. Derinlik psikolojisi (Tiefenpsychologie, T)
4. Kişi merkezli psikoterapi ve dini danışmanlık (Personenzentrierte Psychotherapie und Seelsorge, PPS)
5. Pastoral çalışmada Gestalt dini danışmanlığı ve psikodrama (Gestaltseelsorge und Psychodrama in der Pastoralarbeit, GPP)

Her şubenin üyelikleri ve eğitimleri için kendine ait standartları bulunur ve kendi içinde farklı görevler yerine getiren komisyonlardan oluşur. Şubelerin eğitim programlarına Eğitim Bölümünde yer vermek üzere şubeleri ve temsil ettikleri yaklaşımları tanıyalım:⁴⁵

Grup-Organizasyon-Sistem (Gruppe-Organisation-System, GOS)

Birliğin bu şubesi pastoral psikolojik çalışmalarını sistemik bir perspektiften yürütür. Bunun anlamı şubenin grup dinamiği, sistem teorisi, organizasyon teorisi ve rol teorisinin metotlarına göre çalışmasıdır. Sistemik yaklaşım sosyolojinin sistem teorisine dayanır, psikanaliz ve davranış terapisinden sonra en yaygın terapi ve danışmanlık anlayışıdır ve özellikle aile terapilerinde uygulama bulmuştur. Bu yaklaşımın insan ve gerçekliğini görme biçimi farklıdır: insan defisit değildir; insan sürekli çevresiyle uyum sağlama çabası içindedir; çevresi ve kendisi arasında bir denge kurmaya çalışmak insana acı tecrübeler de yaşatabilir. Sistem terapisinde dışardan yönlendirilen davranış değişiklikleri hedeflenmez, amaç daha çok sisteme belirli aksiyonların kazandırılması ve harekete geçmesini sağlamaktır. Buna göre her sistemin kendini geliştirmek için bir potansiyeli vardır ve dışardan empoze edilen normlar, müdahaleler bu gelişimi engellemekten başka bir şey yapmaz (Autopoiese). Yaklaşımın temel prensibi insani bir problemin bir rahatsızlık, bozukluk olarak görülmesi yerine sosyal bir çevrenin belirli bir özelliği olarak görülmesidir. “Problem kimin, ne zaman ve neden?” sorusu yerine “Mevcut sosyal bağlamın önemli üyesi olarak kim görülüyor ve ‘problemi’ kim nasıl açıklıyor?” sorusu sorulur. Örneğin bir hastalık durumunda sistemik perspektif hastalığın sebeplerini merak etmez, aile etkileşiminin o hastalığa olan etkisini ve bu hastalığın tekrar aileyi nasıl etkilediğiyle ilgilenir (*döngüsel nedensellik*) (SPG; Pavesi, 2001; Pfeifer-Schaupp, 2002). Peki bu yaklaşımın dini danışmanlık alanındaki prensip ve uygulamaları nelerdir? Almanya’da sistemik dini danışmanlık deyince akla gelen ilk isim Morgenthaler (2002a; 2002c; 2000b; 2007a) bu soruya net bir cevap vermenin zorluğunu belirtir: “‘Sistemik’ sözcüğü farklı konseptleri, teorik perspektifleri ve pratik çalışma modellerini ifade edebiliyor” (Morgenthaler, 2007a). Dini danışmanlığın kendisi toplumsal iletişim alanına aittir ve en uygun yer olarak din sistemine dahil edilebilir. Dini danışmanlığın dini bir iletişim olması, dinle ilgilenmesi onun benzer psiko-sosyal alanlardan farkını oluşturur. Din sisteminin içinde dini iletişimin belirli bir türü olarak onu ayırt etmek dini danışmanlık görüşme olarak ele alındığında

⁴⁵ Bu bölümün başlıca kaynağı DGfP’nin resmi web sitesidir (www.pastoralpsychologie.de, 25.05.2011). Farklı kaynaklar belirtilmedikçe bu kaynak geçerlidir.

mümkündür. Görüşmede dini danışmanlık kendi bulunduğu sistem içerisinde bireysel problemlerle yüklü kişisel sistemlerle karşılaşır. Sistemik dini danışmanlık da burada başlar: bir veya birkaç kişinin (aile, aile grupları, bir kişi) bir dini danışmanla bir araya geldiğinde. Kendi sistemlerine bağlı olan insanlar bir sohbet ortamı veya yardım aradıklarında/sunduklarında iki sistem arasında yeni bir sistem meydana gelir. Diğerlerinin üzerinde olan bu sistem bir sorun, bir konu, bir zorluk, bir kutlama vs. etrafında şekillenebilir. Tarafların arz ve taleplerinin belirginleşmesiyle bu problem sistemi belirli bir yönde ilerler ve asıl dini danışmanlık sistemini oluşturur.

Sistemik dini danışmanlıkta özellikle kişisel sistemlere nasıl bağlanılabileceğine dikkat edilir. Kişisel sistemler olarak sadece muhatapların özel hayatları değil, kilise temsilcisi olarak dini danışmanın kendi dinamiklerini içeren kişisel sistemi de önemlidir. Bu bağlamda iki yönlü bir hedefi vardır (Schneider-Harpprecht, 2012): Bireylerin dahil olduğu ilişki sistemlerinin dinamiklerini kavramak ve bu ilişki dinamiği çerçevesi içinde yorum imkanı ve çözüm yardımı olarak Hıristiyan metinleri değerlendirmek.

Sistemik dini danışmanlık kimler için uygundur? Sistemik yaklaşım başlangıçta her ne kadar gruplar için düşünülmüşse de sistemik algı perspektifi ve çalışma şekilleri bireyler (iki kişi) için de etkilidir: örneğin, kısa dini danışmanlık görüşmesi (Lohse, 2013), dini-varoluşsal danışmanlık (Morgenthaler & Schibler, 2002) veya işsizlere teolojik motivasyon veren danışmanlık (Tobler, 2004). Dini danışmanlık çoğu zaman farklı nesilleri kapsayan sistemlerde gerçekleşir: öğrenci, boşanmakta olan anne, huzur evindeki büyükanne. Bu tür bağlantılarda dini danışmanlık nesiller arası dinamiklere özellikle dikkat etmesi gerekir (bilinçsiz rol yüklemeleri, nesiller arası obsesyonlar, vs.). Aile ve akrabalık sistemleri dini danışmanlık için önemli ortamlardır. Günümüzde ailelerin yaşantı şekillerinin çok farklılaşması bugüne dek belirli bir aile politikası gütmüş ve uygulamada tek taraflı davranmış (familistisch - aileci) Kilise için aynı zamanda zorluklar da getirir. Kurum ve organizasyonların durumu daha doğrusu belirli bir sebepten dolayı asıl sosyal çevrelerinden uzak ve izole bir şekilde, belirli bir kurumda (hastane, ceza evi, huzur evi) ve o kurumun terapi, koruma veya yeniden sosyalleştirme nesnesi olarak bulunan (bulunmak zorunda kalan/bırakılan) kişilerin durumları da sistemik dini danışmanlığın zorlu alanlarından biridir. Dini danışmanlığın burada ilgili kurumla iş birliği ve iletişim içinde çalışması önemlidir (Morgenthaler, 2007a). Çoğu zaman bu kurumların bir alt sistemi olarak işlev gösteren dini danışmanlık üst sistem tarafından belirlenen, sınırlanan, dayatılan alan ve şekilde faaliyet gösterebilir

(bkz. Kurumsal Dini Danışmanlık Türleri). Dolayısıyla dini danışmanlık görüşmelerini, muhatabın durumunu, görüşmenin seyrini bir dizi ayrıntı, çevre koşulları, bu bölümün diliyle söyleyecek olursak *sistem dinamikleri* belirler. Bu yaklaşımdan - dini danışmanlığın nesnesi bölümünde de değinildiği üzere - dini danışmanlığın kendi başına izole bir şekilde gerçekleşemeyeceği de anlaşılır. İnsan ve problemleri hiç bir zaman tek başına, soyutlanmış olarak bulunmaz, her zaman çevresiyle de bağlantılıdır. Dolayısıyla dini danışmanlıkta insan ve problemleri sosyal şartlarıyla birlikte değerlendirilmelidir.

DGfP'nin bu şubesinin üyeleri eğitimci, süpervizör, organizasyon ve cemaat danışmanları olarak çalışır; konu merkezli etkileşim (Themenzentrierte Interaktion, TZI), cemaat danışmanlığı, sistemik danışmanlık, süpervizyon gibi ileri eğitimler verir. Sistemik Dini Danışmanlık Birliğinin (Systemische Pastorale Gesellschaft, SPG, <http://www.systemische-seelsorge.ch>, 25.05.2011) açıklamasına göre sistemik bakış açısı dini danışmanlara şu şekilde yardımcı olur:

- insanları çeşitli ilişki ağları içinde algılamaya
- sistemlerin etki biçimlerini tanımaya
- insanları dini çevreleri içinde anlamaya
- dini danışmanlığı cemaat içerisinde sistemik analiz etmeye ve şekillendirmeye
- metodik araçlarla çözüm ve kaynak yönelimli müdahaleler bulmaya
- kendi rolünü daha iyi anlamaya
- sistemik bağlamlarda maneviyatı ve teolojik düşünceyi verimli kılmaya

Klinik Dini Danışmanlık Eğitimi (Klinische Seelsorgeausbildung, KSA)

KSA tecrübi bir dini danışmanlık ve iletişim modelidir. Bu eğitimde dini danışmanlık, iletişim ve süpervizyon mesleki uygulamanın öz deneyim ve yansıtmasıyla (Reflexion) öğrenilir ve çalışılır. Teolojik refleksiyon, psikoterapiden alıntılar, iletişim ve sosyal bilimler gibi unsurlar tecrübi, kişiye özgü ve kimlik oluşturucu bir öğrenmeyi sağlar.

Federal Almanya'da dini danışmanlık uygulama ve eğitimleri içinde KSA en yaygın ve geçerli modeldir ve DGfP'nin en geniş şubesidir. Diğer şubelerin içerikleri, standartları, eğitim süreçleri DGfP'nin web sayfasında bir kaç paragraf veya sayfada anlatılırken aşağıda verilecek olan KSA standartları 33 sayfalık ayrı bir pdf'te yayınlanmıştır. Görüşülen çoğu dini danışmanlar bu alanda bir ilerletme veya devam eğitimi almışlardır. KSA üyeleri dini danışmanlar veya kilise çalışanları olarak cemaat veya kategorik dini danışmanlıklarda (hastane, ceza evi gibi), eğitim veya araştırma

alanında çalışırlar. Almanya’da KSA eğitimlerin birinci adresi DGfP ve Hannover’deki Pastoralklinikum’dur (bkz. Eğitim Bölümü).

Detaylı eğitim süreci Eğitim Bölümünde verilmek üzere KSA hakkında görüşülen dini danışmanlardan alınan bazı genel bilgiler şöyledir:

Klinik dini danışmanlık eğitimi tecrübi bir öğrenme modelidir ve uygulama içinde, kişilik odaklı, teolojik ve insan bilimleri yönelimli gerçekleşir. Bu model içinde farklı teolojik, pastoral psikolojik, insan ve sosyal bilimleri yer bulur. Uygulama ve metot çoğulculuğu bulunan bir model olarak KSA kişiye özel ve kimlik oluşturuvcu bir öğrenme imkanı sağlar.

KSA’daki *klinik*’in anlamı Amerikan kullanımdan (clinical) gelir ve “uygulamaya yönelik” veya “vaka yönelimli” demektir. “Klinik demek empirikten başka bir şey demek değildir” (Stollberg, 28.04.2011).

Bugün KSA Federal Almanya’nın çoğu Evanjelic Kiliselerinde (EKD), Roma Katolik Kiliselerinin bir çok piskoposluk bölgesinde ve bir çok Serbest Kiliselerinde dini danışmanlık ve süpervizyon için tanınan bir devam eğitimi modelidir. Üç aşamalı KSA’yı tamamlayan kişiler pastoral psikolojik kalifiyeli dini danışmanlık, bireysel, grup ve ekip süpervizyonluğu ve KSA kurs yöneticiliği yapmaya ehliyet kazanır. KSA’nın hedef kitlesi dini danışmanlığı asli, yan ve fahri görev olarak cemaatler, özel belirlenmiş kilise, pedagojik, sosyal ve diakonik çalışma alanlarında yapan veya yapmaya hazırlanan rahipler ve kilise çalışanlarıdır.

DGfP standartlarına göre KSA’nın başlıca amaçları şunlardır:

- dini danışman olarak kendi kimliğini ortaya koymak ve geliştirmek
- kendini ve başkalarını mevcut durumun duygusal, sosyal, kültürel ve manevi ilişkilerinde algılamak
- muhatapla aksiyon ve reaksiyon şeklindeki etkileşimin bilincinde olmak
- öz ve öteki algısını dini danışmanlıkta entegre etmek
- insanların kendilerini yorumlamalarına yardımcı olacak hermenötik konseptler geliştirmek
- etik yetenekler geliştirmek ve uygulamak: örn. meslektaş, meslek konuları ve kurumsal bağlamlarda emanet edilen insan ve nesnelere konusunda
- iktidar, agresyon, ön yargı, sevgi ve kaygı gibi fenomenlerle yetkin bir şekilde ilgilenmek, bireysel tecrübeleri ölçülü bir şekilde dahil etmek, net ve sorumluluğu taşıyan sınırlar koymak

- farklı görüşme metotları ve bunlara uygun tutumları çalışmak ve uygulamak: örn. aktif dinleme, empatik yansıtma, uygun yüzleştirme
- çalışma alanlarının yapısal ve idari unsurlarını dikkate almak ve uygun eylem adımları geliştirmek
- İncil inanç yorumlarını, dini gelenek ve ifade biçimlerini anlamak ve iletmek ve kendi inancını teolojik olarak yansıtmak ve uygun bir biçimde ifade etmek
- sembol ve ritüellere aşina olmak, onları anlayarak uygulamak
- dini danışmanlık, pastoral psikoloji ve insan bilimleri konseptlerini pastoral çalışma için kullanmak
- kendine has bir dini danışmanlık konsepti keşfetmek, geliştirmek, oluşturmak ve pratikte denemek

Sayılan hedeflerde KSA'nın sıkça vurgulanan temel özellikleri göze çarpar: dini danışmanın kişisel, dini ve bilimsel tecrübesine dayanarak muhatabına ve kendine uygun bir dini danışmanlık anlayışı geliştirmesi.

Son olarak denetim konusuna değinmekte fayda var. KSA'dan gelen dini danışmanlar DGfP'nin ilgili organlarınca 7 yılda bir olmak üzere bir denetime tabi tutulurlar. Bir dizi prosedürden sonra - denetlenen kişinin yazılı raporu, komisyon değerlendirmesi, kişi ve komisyon arası görüşme - olumsuz sonuçlanan değerlendirme sürecinde denetlenen kişi tekrar bir görüşmeye alınır ve/fakat komisyonun kararının olumsuz sonuçlanması durumunda komisyon etik ve mesleki şikayetleri değerlendiren güven kurulundan bu kişinin KSA şubesi dahilinde faaliyet göstermekten men edilmesini talep eder. KSA eğitimcisi ve dini danışman Barbara Denkers, benzer bir denetimin KSA eğitimleri için de söz konusunu olduğunu bildirir: "Kontrol süpervizyon diye bir şey var. Biz buna 'vizitasyon' [Vizitation] diyoruz. Kurs yöneticileri başka kurs yöneticileri tarafından ziyaret edilir ve kursların nasıl yapıldığına ve hala DGfP'nin standartlarına uygun olup olmadığına bakarlar."

Derinlik Psikolojisi (Tiefenpsychologie, T)

DGfP'nin derinlik psikolojisi şubesinin hedefi Kilisenin bütün alanlarındaki dini danışmanlık, danışmanlık ve süpervizyona kendi bakış açısından bir yaklaşım ortaya koymaktır. Derinlik psikolojisi yönelimli pastoral psikolojinin çıkış noktası, kişisel, kurumsal ve dini yapı ve ilişki kalıplarında bilinçdışı anlam ilişkisi ve süreçlerinin gizlendiği ve bunların keşfedilebileceği düşüncesidir. Derinlik psikolojisi-teoloji gerilim hattı bu nedenle Freud'un psikanalizine, Jung'un analitik psikolojisine dayanır ve

organizasyon, grup ve bireysel analizlere önem verir. Kendi biyografisiyle olan karşılaşmadaki hedeflenen öz deneyim ve bireysel yaşam, inanç ve meslek pratiğinin refleksiyonu kursiyerin bilinç altının görüntülerini (rüyalar, resimler, savunma, aktarım, karşı aktarım) algılama ve yapıcı bir şekilde onlarla baş etme kişisel yetkinliğini güçlendirir.

Derinlik psikolojisi yönelimli pastoral psikoloji uygulamaya dayalı bir öğrenim sürecidir ve dini danışmanların pratik-teolojik çalışmalarında (ayın, idari görevler, dini danışmanlık, danışmanlık, ders, grup ve cemaat işleri ve organizasyonu gibi) kendi ve başkalarının bilinçdışı içeriklerine dikkat etmelerine imkan verir.

Danışmanlık ve süpervizyonda elde ettikleri kalifikasyonla dini danışmanlar aynı zamanda dini metinler, semboller ve ritüellere olduğu kadar kurumsal iletişim ve spesifik organizasyon yapılarına yansıyan dini pratikleri ve bunların Kilisede kurumsallaşmasını derinlemesine anlama ve onlara profesyonel olarak yaklaşma imkanını elde ederler.

Pastoral psikologların kendilerini sürekli eğitmeleri, yaptıkları işi süpervize ettirmeleri ve kendi pastoral psikolojik teorilerini bulmak üzere teolojik ve derinlik teorilerini birleştirmek için disiplinler arası diyaloga yönelmeleri kendilerini tanıma, anlama ve geliştirmelerinin bir parçasıdır.

Kişi Merkezli Psikoterapi ve Dini Danışmanlık (Personenzentrierte Psychotherapie und Seelsorge, PPS)

DGF'nin bu şubesinin antropolojik anlayışı da defisit modele karşı insanların güç ve kaynaklarına önem veren bir anlayıştır. Empati, kabul ve uyumun belirlediği bir ilişki içerisinde insanlar büyüme imkanlarına ve o zamana dek algılayamadıkları kişilik unsurlarına erişebilirler. PPS şubesi hümanistik psikolojiye bağlı olarak özellikle Rogers'in izini takip eder (bkz. Uygulama Bölümü). Terapist ve pastoral psikologlar tarafından sürekli geliştirilmekte olan şubenin araştırma metotları empirik ve fenomenolojik-hermenötik çalışan psikolojinin metotlarıdır. Dikkat ve refleksiyonun merkezinde üyelerin somut uygulamaları yatar. Bu uygulamalarda ise kişi merkezli yaklaşımın dini danışmanlık, danışmanlık, terapi, süpervizyon ve öğretim tutumu hakimdir. Kişi merkezli bir ilişki insanın biyografisini de göz önünde bulundurarak güçlerine önem verir ve böylece benliğin anlaşılmasına ve diğer kişi ve sosyal bağlamların algılanmasına katkı yapar.

Şubenin hedefleri şunlardır:

- kişi merkezli yaklaşımı tanıtmak ve geliştirmek
- pastoral psikoloji içerisinde farklı teorik yaklaşım, kategori ve model paylaşımı
- uygulama metotlarının (işleyiş ve kontrol) paylaşımı
- psikoloji, teoloji ve dini-kilise uygulamaları arasında disiplinler arası diyalog
- süpervizyon için eğitim süreçleri geliştirmek ve yürütmek
- diğer şubelerle iş birliği içinde başka pastoral psikolojik eğitim modelleri ve müfredatı geliştirmek
- pastoral alandaki çalışanlara ve kilise mesleklerindeki kişilere danışmanlık yapmak

Şubenin üyeleri rahip, dini danışman, din eğitimcisi olarak kilise cemaatlerinde, kilise danışmanlık merkezlerinde, kategorik dini danışmanlıkta asli görevli olarak kilise çalışanlarının süpervizyon, danışmanlık, araştırma, üniversite/yüksekokul/kilise eğitim kurumlarının öğreniminde çalışırlar; hedef kitlesi asli görevli dini danışman (cemaat, özel rahiplik kurumları, ziyaret hizmetlerindeki), fahri görevli dini danışmanlar (telefon, hastane dini danışmanlığı, hospis çalışmaları) ve bu alanda uzmanlaşmak isteyen din görevlileridir.

Kişi merkezli pastoral psikoloji bir yanda bütün Kilise alanlarında (tebliğ, dini danışma, idare, öğretim, karitatif ve diakonik hizmet) çalışma imkanı sunarken aynı zamanda bağımsız bir alan (pastoral psikologlar, danışmanlar, dini danışmanlar, süpervizörler) için de eğitim verir.

Gestalt dini danışmanlığı ve psikodrama (Gestaltseelsorge und Psychodrama in der Pastoralarbeit, GPP)

GPP şubesi Moreno'nun psikodrama yöntemiyle çalışır ve insanın kendi psikososyal ve aşkın ağları içindeki karşılaşmalarına dayanır. Rol değişimi, yansıtma, dublör, yaratıcı ve spontane oyunlar kullanılan teknikler arasındadır. Gestalt dini danışmanlığı, Perls'in Gestalt terapisine dayanarak, bireyin ve grubun entegrasyon ve iyileşme süreçlerini destekler. Çatışmaları ve ruhsal problemleri çözmede kullanılan metodik çoğulculuk ve inancın yaratıcı tecrübeleri bu yaklaşımın özellikleridir. Humanistik psikoloji içerisinde yer alan bu yöntemlerin ayrıntı farklılıklarına rağmen değer sistemleri bakımından benzerlikleri bulunur:

- insana ve bireysel gelişimine saygı
- ilişki yeteneğini geliştirme
- bireysel ve sosyal sorumluluk almaya destek

Şube içerisinde her iki yöntem pastoral psikolojik danışmanlık, dini danışmanlık, süpervizyon ve cemaat çalışmalarının profesyonelleşmesine katkı sağlar. Şubede psikodrama ve sosyometri metotları ve grup dinamiği süreçlerini anlama eğitimleri verilir.

Dramanın terapi içerisinde kullanılması eski Yunana kadar dayanır ve günümüzde *psikodrama* olarak ifade edilir. Psikodrama sosyometriyle ilgilenen ve aynı zamanda grup terapisinin kurucusu olan Moreno'nun kişiler arası terapi olarak geliştirdiği bir yöntemdir. Moreno'ya göre psikodrama ruhun gerçeklerini eylemle bulan bir metottur. Bu eylem vurgusuyla psikodrama kendini klasik terapi modellerinden ayırır ve ruhun derinliklerine eylem, oyun ve kişiler arası iletişimle inmeye çalışır.

Psikodramada grup, çift veya bireysel oturumlarda mevcut, geçmiş, gelecek veya hayali durumlar sahnelenir ve insanlar arası problematik ilişkiler çözülmeye çalışılır. Kişinin çatışmasının sahnede canlandırılmasıyla yaşanan (kötü) olay bilinçli bir şekilde yeniden yaşanır ve bilinç üstüyle entegre edilir. Yöntem, problemlerin ve soruların sergilenmesinde ve çözümlenmesinde dil/konuşmanın yanında mekan ve sahne gösterimini kullanır. Hedef insanların kabul görmeleri (psikodrama sevgiye imkan tanır) ve yeni çözüm yolları keşfetmeleridir. Temel konular sevgi (cinsellik, istismar, tecavüz), ölüm (ölmek veya kayıp), din (anlam ve kötülük problemi) ve iktidardır (iktidarsızlık) ve sergilenen oyunlar insanın hayat sahnesinde, bazen de Tanrı önünde cereyan eder. Tanrı o zaman seyirciler arasında oturur ya da çoğu zaman da oyuna katılmak durumunda kalır (bkz. Örnek 7). Psikodramada anlam çıkarma ve yorum yoktur, her şey olduğu gibidir.

Psikodrama yöntemi gruplarla çalışılan dini danışmanlık veya cemaat çalışmaları için oldukça uygun bir yöntemdir. Çünkü psikodrama sevgiye imkan tanıdığı için insanlara yaşam hikayeleriyle barışmalarını ve ölümü de aşan Tanrı sevgisinin kişisel teyidini sağlar (J. G. Emerson, 2000; DGfP; Psychodrama-Deutschland; Kreller, 1999).

DGFp'nin psikodramada pastoral psikolojik bir devam eğitiminin hedefleri şunlardır:

- kendini ve başkalarını sosyal, biyografik ve manevi ilişkileri içinde algılamak
- birey ve grubun spontane ve yaratıcı potansiyelini keşfetmek ve geliştirmek
- inanç gelenek ve ifade biçimlerini anlamak ve iletmek
- kişiliğe özgü bir inancın belirlenmesi ve gelişmesini desteklemek
- pastoral psikolojinin teolojik ve metodik konseptlerini tanımak ve kendi konseptinin oluşturmak, uygulamak ve geliştirmek.

Gestalt dini danışmanlığında, dini danışmanlığın bütün alanlarında olduğu gibi, dini danışmanın öncelikle kendi durumu, kaygıları, çatışmalarıyla yüzleşmiş ve baş etmiş olması gerekir ki muhatabına çözülmemiş problemlerini, gerçekleşmemiş arzu ve iktidar taleplerini yansıtmassın, aktarmassın. Gestalt dini danışmanlığın etiği için belirleyici olan başka insanlara onların kendi karar ve yollarını bulabilecekleri şekilde yaklaşmaktır. Bu ise büyük oranda dini danışmanın kendi kişiliği üzerinde çalışmasını gerektirir. DGFp'nin bu şubede sunduğu ilerletme eğitimleri de bunu *dini danışmana dini danışmanlık* şeklinde, grup yaşantısı içinde tecrübe ettirir ve öğretir. Eğitimlerde aynı zamanda dini danışmanın dini biyografisi üzerinde çalışılır ve İncil metinleri ve dogmatik gelenekleriyle çalışılması önemli bir rol taşır. Buradaki dini danışmanlık anlayışı dini danışmanın kendi Tanrı tasavvurunu, kendi dini tecrübesini aktarmak değil, dini danışmanın tecrübelerine analog olarak kişinin kendi tasavvurunu, kendi inancını geliştirmesidir.

Gestalt dini danışmanlığın işleyişinde şekil/fon, çoklu perspektif, kompleks bilinçlilik, sosyo-ekolojik algılama, bilişsel, duygusal ve sosyal öğrenme, sağlık ve yaratıcılık; danışmanın ve muhatabın bütünlüğü içinde orada olması ve danışman tarafından algılanması (awareness) (bütüncül karşılaşma) karakteristiktir. İşleyişte Ferenczi'nin aktif psikanalizi, Perl'in Gestalt terapisi, Moreno'nun psikodramasından oluşan bir entegrasyon modeli söz konusudur. Bu modelde bilişsel ve bedensel terapi yaklaşımları yaşantı aktifleştirici bir işlemle birleştirilir. Buna göre de çeşitli metot ve tekniklerle çalışılır, örneğin psikodramatik rol oyunları, kreatif araçlar, bibliodrama, üçlü çalışma, bireysel terapi gibi. Bir dizi Gestalt terapisi tekniklerinden “boş sandalye” uygulaması dini danışmanlıkta en sık kullanılan yöntemdir. Bu yöntemde bir çatışma içinde olan muhatap hayali olarak bu sandalyeye oturtulur ve rol değişimi içerisinde bir diyalog başlar. Duygusal ambivalansları içerisinde muhatabın duygu ve düşünceleri kişiselleştirilir ve karşılıklı bir diyalog içine alınır.

Gestal terapisinin insanın bütününe dikkate alma ilgisi özellikle ölüm refakatinde (bkz. Uygulama) verimli olmuştur.⁴⁶ Ölmekte olan hastaların fiziksel ve ruhsal durumları göz önünde bulundurulduğunda bu yöntemde dikkate alınan bedensellik (bedensel sinyallere dikkat edilmesi, bedensel temasın imkan ve sınırlarını algılama), yoğun rüya çalışmaları (söylenemeyenlerin “başka dili” olarak rüyalar) ve hayatın bilançosunu yapmaya cesaretlendirme oldukça yararlı görülür.

İnsanı bütünlüğü içinde algılama konusuna elbette ki onun dini ve/veya manevi boyutunun da dikkate alınmasını gerektirir.⁴⁷ Geştalt dini danışmanlığı burada da büyük oranda yaşantı yönüne önem verir: yaratıcılık ve oyun içerisinde İncil ve yaşam hikayelerinin birleştirilmesi, İncil’den kişi ve ilişki kalıplarıyla geçici olarak özdeşleştirme ile insanlar somut gerçekliğin nasıl özgürleştirici olabileceğini tecrübe edebilirler (bibliyodrama).

Kısacası dini danışmanlıkta Gestalt terapisiyle çalışmak demek kişisel karşılaşmalara imkan tanımak, iletişimin sözel olmayan, bedensel boyutlarını dikkate almak, bilinçlilik ve algılama hassasiyeti geliştirmek demektir (DGfP; Knohl, 2007; Klessmann, 2010, s. 282).

DGfP konusunda son olarak Derinlik Psikolojisi Şubesi üyesi ve Almanya’da dini danışmanlık alanında önemli isimlerden Prof. Dr. Ulrike Wagner-Rau DGfP kurultayındaki görüşmemizde (29.04.2011) DGfP şubeleri hakkında söylediklerini aktarmak istiyorum: “[DGfP] şubelerin ortak noktaları karşılaşma ve öz deneyimdir. Eskiden tavsiye arayanlara tavsiye verilirdi. Bugün ise dini danışmanın kişiliği, kendisinin algısı ve tecrübesi daha önemli. Bu öz deneyim muhataba daha iyi yardım etmeye ve empati kurmaya hizmet etmeli. Empati, kendimin de daha açık olması için karşılıklıdır.”

⁴⁶ Bu alanda ilk adımları atan Lückel’dir (Begegnung mit Sterbenden, München, 1981).

⁴⁷ Gestalt terapisi süreçlerinin yapıları ve Hıristiyan maneviyat geleneği arasındaki benzerlikler için bkz. L. Frambach, Identität und Befreiung in der Gestalttherapie, Zen und christlicher Spiritualität, Petersberg: 1993.

IV. DİNİ DANIŞMANLIK - PSİKOLOJİ İLİŞKİSİ

Dini danışmanlık konusu incelenirken şimdiye kadarki bölümlerde de görüldüğü üzere dini danışmanlık-psikoloji⁴⁸ ilişkisi mutlaka değinilmesi gereken bir meseledir.

Psikoloji ile din, teoloji ve Kilise ilişkisi hep çok yönlü ve gerilimli olagelmıştır. Köse'nin (2006, s. I) de belirttiği gibi “bir dargın bir barışık kardeşler” gibidirler. Lakin psikoloji dini danışmanlık öğretisinin bir boyutu olarak görüldüğü için pastoral mesleğin icrasında psikolojik bilgi ve beceriler son derece gereklidir (Ziemer, 2000, s. 137; Kiessling, 2002; Steden, 2004; Klessmann, 2010, s. 267). Psikoloji konularının dini danışmanlık için önemi, Alman Kilise ve teoloji ansiklopedilerinde, “psikoloji”, “psikiyatri”, “psikanaliz” gibi maddelerin yazarlarının, dini danışmanlıkta etkili isimler (Winkler, Morgenthaler, Stollberg, Ziemer, vd.) olmasından da anlaşılmaktadır.

Aşağıda görüleceği üzere dini danışmanlık-psikoloji ilişkisinde dini danışmanlık yaklaşımına göre psikolojiye karşı farklı kabul veya ret modelleri gelişmişken (ve hatta psikanalizin profesyonellik ve yetkinliğine karşı bir kıskançlık belirirken) psikoloji tarafında dini danışmanlığa karşı her hangi bir ilgi veya kabul gösterilmez; profesyonel eğitilmiş bir dini danışman ne dışardan ne içeriden ruh sağlığıyla ilgilenen mesleklerin bir üyesi olarak görülmez. Dini danışmanlar ruh sağlığı uzmanları tarafından olduğu kadar kendileri tarafından da terapist olarak kabul edilmez (görüşülen dini danışmanlar, ayrıca Klessmann, 2010, s. 266; Morgenthaler, 1997; 2007b; Greenwald, Greer, Gillespie, & Greer, 2004). Her ne kadar dini danışmanlık-psikoloji ilişkisi, psikoloji tarafından neredeyse hiç kabul görmese de, iki bilim arasında birbirini tamamlayıcı bir ilişkiden söz edilebilir. Bu ilişki içerisinde insan hakkındaki düşüncelerde psikoloji empirik kısmı, teoloji ise aşkın kısmı alır (örn. gelişim psikolojisi temel güveni empirik olarak sergilerken, teoloji Tanrı güveni kavramı ile bu güvenin oluşumunu, temelini araştırır (Fraas, 2003)).

A. Dini danışmanlık - Psikoloji ilişkisinin Tarihsel Gelişimi

Psikoloji, teoloji bilimlerine önceleri karıştırılmak istenmezken, daha sonra “yardımcı bilim”⁴⁹ olarak kabul edilir ve nihayetinde “teolojinin yapıcı muhatabı” (Scharfenberg, 1972a) olarak psikolojisiz bir dini danışmanlık ve hatta bütün bir teoloji düşünülemez olur: “ “Naif” gündelik psikolojinin aydınlatmalarıyla bilimsel

⁴⁸ *Psikoloji* ifadesiyle bu bölümde aynı zamanda psikanaliz, psikoterapi, psikiyatri de kastedilir; okuma kolaylığı ve pratikliği açısından sadece *psikoloji* kelimesi kullanılmıştır.

⁴⁹ “Yardımcı bilim” terimi ilk olarak 1929’da Pfenningsdorf tarafından kullanılmıştır; 1965’te Thurmeyen’in psikolojiyi dini danışmanlık öğretisinin yardımcı bilimi olarak nitelemesiyle bu tabir bütün dini danışmanlık literatüründe ün kazanmıştır.

psikolojinin teori ve araştırma stratejileri teolojinin bütün dalları için kaçınılmazdır” (Morgenthaler, 1997, s. 698).⁵⁰

Bu gelişmenin bilimsel yansıması ise pastoral psikolojinin ayrı bir teoloji disiplini olarak ortaya çıkmasıdır: “Psikoloji, ruh görevi bakımından teolojinin yerini alamayacaktır⁵¹ fakat sağladığı bilgilerle içsel yaşantının daha derin bir anlayışı için güdülen çabaya bir yol gösterebilir” (Johnson, 1953, s. 25). Bu bakımdan pastoral psikoloji, pastoral teolojinin bir disiplini (Hiltner, 1965, s. 62). Dini danışmanlığın kendine has bir metodu yoktur (Klessmann, 2010, s. 264) ve tarihi boyunca görüşme metotlarını felsefe ve psikolojiden ödünç almıştır. Bunun için pastoral psikoloji psikolojik bilgiler sunar, dini danışmanlık için anlam ve kullanılabilirliğine bakar ve bu bilgileri ilgili teolojik bağlama yerleştirir (Hiltner, 1965) bir başka deyimle pastoral psikoloji bütün pastoral ya da Kilise faaliyetlerini psikolojik olgular ve psikolojik teoriler perspektifinden ele alır (Hauschildt, 2000). Demal de bunu *Pratik Pastoral Psikoloji* (Praktische Patoralpsychologie) kitabının 1953 tarihli baskısının ön sözünde, pastoral psikolojinin Tanrı tarafından emanet edilen ruhların anlaşılmasının derinleştirilmesine katkı olduğunu söyleyerek dile getirir.

Dini danışmanlığın psikanalize göre konumuna bakıldığında, *genetik* olarak dini danışmanlık psikanalizden *önce* konumlandırılır: “Bununla İsa psikanalizin temel prensibini temsil eder” (Pfister, 1927, s. 20; 1909; 1934); *metodik* olarak psikanaliz dini danışmanlığın *yanındadır*: *Hilfsmittel* - yardımcı araç (Pfister, 1927, s. 24). Dini danışmanlık *sürecinin işlemesi* bakımından geleneksel dini danışmanlık analitik dini danışmanlıktan *sonra* gelir: “Analitik dini danışmanlığın görevi ancak analiz edilen kişinin kurtuluş gerçeklerini güdülerin engellerinden kurtulmuş olarak alabildiğinde gerçekleşmiş olur.” (Pfister, 1927, s. 139, 141). Profesyonel olarak dini danışmanlık *uygulaması* psikanalizin *altında* yer alır: dini danışman “hiç bir zaman tıpçının rakibi değil, her daim yardımcısıdır”, tıpkı bir hastanın ortak tedavisinde bir masörün aldığı konum gibi (Pfister, 1909, s. 187).

⁵⁰ Örneğin tefsir ve hermenötikte, Bucher, *İncil-Psikolojisi* (Bibel-Psychologie, 1992).

⁵¹ Kimi yazarlar böyle bir endişe taşır (örneğin Bruders, bkz. Stollberg, 1969, s. 35).

20. yüzyılın ortalarında pratik teolojinin Kilisenin empirik pratiğini daha fazla dikkate alma çabaları (Haendler, Uhsadel) özellikle dini danışmanlık öğretisinde⁵² psikoloji ile özellikle de psikanalizle diyalogu derinleştirmiştir (Fraas, 2003). Pfister'in *Analitik Dini Danışmanlık* (Analytische Seelsorge, 1927) kitabı psikoterapinin dini danışmanlıkla buluşturulduğu ilk eserdir (bkz. Kuramlar Bölümü). Freud ve psikanalizin hevesli bir takipçisi ve öğrencisi olan Pfister psikanaliz ve dini danışmanlığı birlikte değerlendirir:

Dini danışmanlık eksenli psikanalizin (seelsorgerliche Psychoanalyse) görevi - ve en geniş anlamda her türlü psikanaliz dini danışmanlıktan başka bir şey değildir - Hıristiyan etiğin talepleriyle tamamen uyuşur. Bunlar sevginin re-entegrasyonu, bilinçsizce söylenen yaşam yalanının ortadan kaldırılması, vicdan, akıl ve sevginin yönetiminde belirli bastırılmış ruhsal enerjilerin dahil edilmesi, böylece kişiliğin topyekun ahlaklaştırılması, bilinçdışı karşı akımlara karşı ahlaki-dini özgürlüğün güvence altına alınmasıdır (Pfister, 1924, s. 446). Psikanalizin araçları gerçeklik ve sevgidir (Pfister, 1929, s. 91)

Freud'un psikanalizi itirazlarla karşılaşırken Scharfenberg'in Freud'un din eleştirisinin Hıristiyan inancına meydan okuması hakkındaki doçentlik tezi (Sigmund Freud und seine Religionskritik als Herausforderung für den Christlichen Glauben, 1968) yıllarca din-psikanaliz ilişkisini belirler. 1954'ten sonra ise Jung psikolojisi teolojik tartışmalarda etkili hale gelir. Jung, Kiliseyi en büyük psikoterapötik kurum olarak nitelerken (Kielhoz, 1947) derinlik psikolojisi Alman akademik araştırma ve rahipliğine Haendler, Thilo, Scharfenberg, Drewermann, vd. tarafından tanıtılır. Freud ve Jung'un derinlik psikolojisi dışında, klinik-terapötik psikolojinin ve Amerikan dini danışmanlık hareketinin Alman dini danışmanlığına büyük etkisi olur. 1960'lı yıllarda Amerikan dini danışmanlık hareketinin devralınmasıyla empirik ve klinik psikolojinin (KSA) pratik teolojiye entegrasyonu gerçekleşir (DGfP'nin şubelerinde de görüldüğü gibi). Maslow ve Rogers'in hümanist psikolojileri ise Kilise uygulamalarında klinik pastoral eğitime ilham verir (Boisen, tümevarım dini danışmanlığı). Grup psikolojisi yaklaşımları bireysel psikolojik yaklaşımların kapsamını genişleten sistemik-psikoloji fikriyle yer değiştirirken (Morgenthaler) Frankl'in logoterapisi dini sorulara açıklığı nedeniyle din adamları tarafından rağbet görür (Schmidt-Rost, 2011).

⁵² Aynı zamanda din eğitimi, vaaz öğretisi, pastoral teoloji/psikolojide. 1970'lerden bu yana pratik teolojinin farklı disiplinleri psikolojik soru ve bilgileri geniş bir düzlemde ele almış ve Kilise uygulama problemlerine uygulamıştır: din eğitiminde gelişim teorileriyle dini gelişimin açıklanmasında; vaaz ilminde dini iletişimin incelenmesinde; dini danışmanlıkta psikanaliz, konuşma psikoterapisi gibi terapi modelleriyle Kilisenin danışmanlık hizmetinin geliştirilmesinde.

B. Dini Danışmanlıktaki Terapi Yöntemleri

Dini danışmanlıkta uygulama bulan terapi çeşitleri kısmen DGfP'nin şubelerinde anlatılmıştır. Bazı ilavelerle birlikte ve ayrıntıları Uygulama Bölümünde anlatılmak üzere devralınan terapi unsurları kısaca şöyle özetlenebilir:

Psikoterapiden devralınan terapi unsurları: serbest çağrışım, aktarım, direnç, kaçınma/mesafe (Abstinenz), rüya çalışmaları. Dini danışmanlıkta psikanalizden faydalanmak demek, bilinçdışı motifleri hesaba katmak, konuşma ve davranış arasındaki tutarsızlıkları, obsesyonları, aktarım ve dirençleri algılamak, rüyaları ciddiye almak ve muhatabın tatmin edilmemiş duygu ve arzularını yerine getirmekten kaçınmak, belli bir ölçüde mesafeyi korumak demektir.

Görüşme terapisinden devralınan terapi unsurları: kişi/danışan merkezli psikoterapi ve yönlendirilmemiş görüşme teknikleri. Görüşme terapisi dini danışmanlıkta yönlendirici olmayan temel bir tutum geliştirmeyi, samimi davranmayı, başkalarına değer vermeyi, onları kabul etmeyi ve onların duygu dünyalarına girmeyi (empati) kapsar.

Gestalt terapisinden devralınan terapi unsurları: Bütüncül karşılaşma, *şimdi ve burada*, algı/farkındalık (awareness), insanı bütünüyle algılama (bedensel, dini/manevi, bilinç/bilinçdışı (rüyalar) bütün yönleriyle). Gestalt terapisi dini danışmanlıkta kişisel-bütüncül bir karşılaşmayı, iletişimin nonverbal ve bedensel unsurlarını dikkate almayı, bilinçlilik ve algılama hassasiyeti geliştirmeyi sağlar.

Davranış terapisinden devralınan terapi unsurları: öğrenme ve şartlanma, bilişsel davranış terapisi. Davranış terapisinden dini danışmanlığa unsurlar taşımak demek, çağrışım, pekiştirme, operant öğrenme, taklit gibi öğrenme süreçlerini tanımak ve bilişsel yapılara dikkat etmek demektir.

Sistem terapisinden devralınan terapi unsurları: döngüsel nedensellik, bütün tarafları tutma, *bilmeme* temel tutumu, anlayışlı dinleme, çözüm, kaynak, bağlam yönelimi, gerçeğin yapılandırılması. Sistem terapisinin dini danışmanlık için anlamı bireyleri içinde yaşadıkları sistemlerle birlikte algılamak, döngüsel nedensellik kategorilerinde düşünmek, insanın hangi kalıplarla gerçeğini oluşturduğuna dikkat etmektir.

Kısa süreli terapiden (fokal terapi) devralınan terapi unsurları: kısa süreli terapi bilgi ve uygulamaları dini danışmana durumun sınırlılığını (zaman, mekan) yapıcı ve çözüme odaklı kullanmayı öğretir.

Grup dinamiğinden devralınan terapi unsurları: dini danışmanlık dolaylı, gelişmiş güzel veya oluşturulmuş gruplarda da gerçekleşir. Bu gruplarda insanlar kabul, değer ve korunma görürler ve böylece grupların iyileştirme etkisini tecrübe ederler. Dini danışmanlığın nesnesi olarak cemaatlerde dini boyutun canlanması daha kolaydır. Grup çalışmalarının özel bir türü olarak konu merkezli etkileşim (themenzentrierte Interaktion, TZI) özellikle etkilidir.

Kriz müdahalesi/travma terapisinden devralınan terapi unsurları: hayatın dönüm noktalarındaki krizler, psiko-sosyal dengenin kaybı, travma fenomeni, travmatizasyon semptomları - bütün bunlar dini danışmanlıkta tanınması, stabilize edilmesi, yönlendirilmesi ve kaynakların aktive edilmesi gerekir. Travma terapisinden sağlanan bu bilgi ve pratikler özellikle acil dini danışmanlığında faydalıdır. Dini danışman aktif, yönlendirici ve yapıcı davranmalıdır. Dini ritüeller burada yardımcı olabilir. Net ve belirgin bir rol davranışı önemlidir.

Psikolojinin inancı yok edeceği endişesi Amerika'da dini danışmanlık için oluşturulan özel psikolojik modellerin etkisiyle bertaraf edilmiştir. Adams'ın izinde davranışçı psikoloji temelinde geliştirilen *nutetik dini danışmanlık* ve genel psikoloji temelli *İncil terapisi* (bkz. Kuramlar Bölümü) bunların örnekleridir (Schmidt-Rost, 2011). Genel olarak da son dönemlerde dini danışmanlık içerisinde teolojik, dini, manevi boyutu daha fazla dikkate alma çabaları artmıştır (Müller W., 2000, s. 18).

C. Dini Danışman mı Terapist mi?

Meadow & Kahoe'un 1984'te, W. Müller'in 2000'de (s.18) ve pratik teolog Herbst'in (22.08.2012) 2012'deki tespitlerine göre insanlar dini danışmandan çok psikoterapistte gitmektedirler.⁵³ Dini danışman olarak rahiplere ihtiyaç ancak törenlerde (cenaze, vaftiz, nikah) doğar. Klessmann'ın (2010, s. 7) bildirdiğine göre bir çok

⁵³ Bu mesele daha Jung zamanlarında da gündeme gelir. Öğrenciler bir konferansta Jung'a insanların ruhsal sorunlarda daha çok bir hekime mi yoksa bir rahibe mi gittikleri ve bunun nedenlerini sorar. Jung ancak kendi hastalarından onların bir hekimi tercih ettiklerini bildiği için bu konuda bir şey bilmediğini belirtir ve bunun üzerine İsviçreli, Fransız ve Alman Protestan ve bir miktar Katoliklerin cevapladığı bir anket başlatır. Anket sonuçlarına göre Protestanların %57'si, Katoliklerin ise ancak %25'i "hekim" der. "Rahip" diyenlerin yüzdesi Protestanlarda 8, Katoliklerde 58'dir. Kararsız kalanlar Protestanların geriye kalan %35'i iken Katoliklerde ancak %17'dir. Rahip için ileri sürülen karşı nedenler başlıca yetersiz psikolojik bilgi ve anlayış (bütün cevapların %52'si), rahibin peşinen bir fikri olduğu ve dogmatik ve geleneksel olarak tarafgir olduğudur (%28). Jung, araştırmasının garip bir sonucu olarak bir rahibin bile hekimi tercih ettiğini, bir başkasının hatta "Teolojinin insan tedavisiyle ilgisi yoktur" dediğini aktarır. Anketi cevaplayan teologların bir çoğu rahibe karşı bir tutum sergiler. Jung, eğitilmiş çevrelerde yaptığı bu araştırmanı halk arasında yapıldığında farklı sonuçlar vereceğini belirtir ve sürü psikolojisi gerçeği gereği eğitimlilerin dünya görüşü problemlerinin halka sirayet etmesinin 20 yıl süreceğini iddia eder (Jung, 1948, s. 183). Bu bakımdan bu günkü durum da ortadadır.

araştırma da bunu teyit eder: insanlar hayatlarının dönüm noktalarında (doğum, ölüm, vaftiz, vb.) bir din görevlisinin onlara eşlik etme ihtiyacını hisseder. Estadt (1991) ve Greenwald ve arkadaşlarının (2004) tespitine göre ise içinde buldukları durumu bir ruh sağlığı problemi olarak görmeyen veya problemlerinin manevi bir boyutu olduğunu düşünen kişilerin bir dini danışmana gitmeyi tercih ettikleri ortadadır. Ruh sağlıklarını tehdit eden bir durumun dini/manevi bir boyutu olduğunu düşünenlerin ise kime gidecekleri konusunda kafaları karışıktır (Miller & Thoresen, 1999). Dini danışmanlıkta psikoloji ve terapi boyutu bu denli vurgulanırken Ziemer (2000, s. 143) haklı olarak dini danışmanlıkta spesifik Hıristiyan-dini olanın ne olduğu sorusunu ortaya atar. Ona göre dini danışmanlığı terapiden ayırd eden unsurlar, dini danışmanlığın farklı settingi,⁵⁴ dini danışmanlığın gerçekleştiği ve bedava sunulduğu kilise ortamı, profesyonel mesleki tutumun arkasındaki teolojik tutum, yüzyıllardan beri süregelen bir iletişim biçiminin manevi geleneğidir.

Bütün bunların yanında dini danışmanlıktaki Hıristiyan özelliği vurgulayan en önemli şey onun teolojik boyutu yani inançtır: Tanrının var olduğuna ve İsa şeklinde insanlar için var olduğuna olan inanç (Ziemer, 2000, s. 143; Lindemann, 1998; Stollberg, 1970, s. 52; Emerson, 2000). Faber ve Schoot (1974, s. 100) da rahip ve psikoterapist arasındaki rol farkına dikkat çeker: Rahip, ücret talep etmeden makamının gereklerini yerine getirir. Bu onun psikoterapist gibi bir “iş” değildir (bkz. Uygulama Bölümü). Rahip, muhataplarını birlikte yaşadığı, yakını olan insanlar (Mitmenschen) olarak görür. Kimse bir rahibe bir “rahatsızlığı” olduğu ve bu rahatsızlıktan daha sağlıklı ve canlı bir hayat sürmek için kurtulmak istediği için gitmez, aksine hayatını daha iyi değerlendirmek için gider. Bu bakımdan rahibi bir hekim olarak değil, gerçek yaşam hakkında kendisinden daha fazla bilen, aydınlığa çıkaracak bir rehber, doğru yaşamın kılavuzu olarak görür.

Benzer bir şekilde Ok’un (2008, s. 115) belirlediğine göre “dinsel bakımı dünyevi danışmanlıktan ayıran birkaç özellik” şunlardır:

- dini danışmanlık faaliyeti bir din adamı veya “en azından insan yaşamında aşkınlığa yer veren biri tarafından yürütülür”
- danışma konuları nihai anlam ve bağlamında yer alır
- dini danışmanlık alanı rehberlik, destekleme, uzlaştırma vb. unsurlarla psikolojik danışmanlığın alanından daha geniştir

⁵⁴ *Setting* kelimesi dini danışmanlıkta çok sık kullanılan bir terim olup bir dini danışmanlık karşılaşması veya görüşmesindeki çevre/ortam koşullarını ifade eder.

- dini danışmanlık dini ve kültürel sembol sistemleri ve değerleri bir kaynak olarak kullanılabilirken, dünyevi danışmanlıkta bunlara çok daha az atıfta bulunulur

Ok'un belirlediği bu özellikler genel olarak geçerli olmakla beraber ikinci madde Federal Almanya'da görüşülen çoğu dini danışmanın anlatımıyla çelişir. Ok, bu özelliği dini danışmanlık tanımına⁵⁵ göre belirtirken, Alman dini danışmanlar görüşmelerinin her zaman nihai anlam, din ve maneviyat gibi aşkın konular etrafında cereyan etmediği, dini konu ve davranışların ancak muhatabın talebi üzerine gündeme geldiğini anlatmışlardır. Fakat uygulamaya açıkça yansıtılmaktan kesinlikle kaçınılsa da literatür ve görüşülen dini danışmanlarda dini bir motivasyonun söz konusu olduğu söylenebilir.

“Dini danışmanlık psikoloji veya psikoterapist terminoloji içerisinde tanımlanabilir mi?” sorusunun cevaplanabilmesi için Geest (1981), dini danışmanlıkta içerik, bağlam ve metodu ayırmak gerektiğini belirtir. Ona göre, dini danışmanlığın özelliği içerik ve bağlamında saklıdır, metodolojisinde değil. İçerik ve bağlamı dini boyut, Kilise ve cemaat gibi kategorileri gerektirir fakat metodik olarak dini danışmanlık üstelik sadece psikoterapiyle değil, insani diğer bütün ilişkilerle (arkadaşlık, aile) karşılaştırılabilir. Kilise hizmetlerinin başka alanlarında da özel yöntemler kullanılmaz, çalışma biçimleri değil, nesnelidir önemli olan. Teolojide felsefik, filolojik ve historik yöntemler hiç bir zaman ya da çok az sorgulanırken, psikolojik yöntemler nedense hep bir şüphe uyandırmıştır. Dini danışmanlık psikolojiyle aynı yöntemleri kullanabiliyorsa, o zaman terapötik etkilerinin olması gayet doğaldır. Terapi, terapistlerin tekelinde değildir. Arkadaşlığın, çalışmanın, bunların da terapötik etkileri olabilir dolayısıyla terapiyi herkesin uygulayabileceği söylenebilir (Geest, 1981). Geest dini danışmanlığı terapiden ziyade arkadaşlığa benzetirken bir bakıma, çünkü dinleme, empati kurma, teselli etme gibi bütün insani yaklaşımlar bir arkadaşlık ilişkisi içerisinde de görülür.

Her ne kadar Stollberg *terapötik dini danışmanlık* fikrini ortaya atmışsa da (Therapeutische Seelsorge, 1969) Geest'e (1981) göre dini danışmanlık terapiyi kapsar fakat ona muhtaç değildir. Terapi etkisi olmadan da dini danışmanlık yapılabileceği için

⁵⁵ Ok, kısmen Clebsch ve Jaekle'in (1964) nihai anlam sorunlarına değindikleri *pastoral care* tanımına dayanarak geliştirdiği bir dini danışmanlık tanımı yapar: “Yetkin ve yetişkin bir din adamının veya genel olarak “inanç” konularına önem veren bir kişinin hem kendi hem de danışanlarının inanç ve kültürel kaynaklarını kullanarak danışanlarla birlikte onların temel “inanç” etkinliğini doğrudan ya da dolaylı olarak engelleyen ya da ilgilendiren sorunlara yönelik... çözüm bulma etkileşimlerini içerir” (Ok, 2008, s. 119). Ok tanımını bu şekilde yapsa ve özelliklerini yukarıdaki gibi aktarsa da bir kaç sayfa sonra danışanın sorunun “zorunlu olarak dini olması” (Ok, 2008, s. 121) gerekmediğine dikkat çeker ve yukarıda verilen uygulama tespitini teyit etmiş olur.

Geest, terapi ve dini danışmanlığın karıştırılmayacağını ve aynı kategoriye koyulamayacağını belirtir. Winkler (1969) de benzer şekilde psikoterapi ve dini danışmanlığın birbiriyle karıştırılmayacağını, her iki işlemin kendine ait dayanakları ve ayrı hedefleri olduğunu söyler.

Geest'e karşın Görres (1963), her iki alanda kesin çizgilerle birbirinden ayıramaz çünkü her ikisi de insanın ruhsal sağlığı için danışmanlık, yardım, rehberlik faaliyetlerinde bulunur; her ikisinde hem dini danışmanlık hem terapötik bir yön vardır, der. Faber & Schoot (1974, s. 102) de bu yönde görüş bildirir ve terapi ve dini yaşam yardımının temelde ayrı olduğunu fakat aralarında kesin sınırların çekilemeyeceğini belirtir.

Klessmann (2010, s. 267-268) da Geest gibi içerik, metot, hedef ve setting bakımından dini danışmanlığın özelliklerini belirtir. Uygulama Bölümünde dini danışmanların görüş ve pratiklerinde de karşımıza çıkacağı üzere bu özellikler aynı zamanda dini danışmanlığın seküler danışmanlıktan farkları olarak da görülebilir:

- dini danışmanlık açıkça dile getirilmese de dini motivasyonlu bir göreve dayanır
- dini danışman kişisi bir sembol figürüdür ve görüşmeye aşkınlık ve kutsallık boyutunu katar
- genellikle dini danışmanların psikoterapik temelli bir eğitimleri yoktur dolayısıyla terapötik yetkinliğe sahip değillerdir
- dini danışmanlığın hedefi semptomların iyileştirilmesine veya dindirilmesi değil öncelikle yaşam emniyetinin güçlendirilmesidir
- psikoterapi ve danışmanlıktaki gel-yapısına karşın, dini danışmanlıkta git-yapısı mevcuttur; genellikle dini danışmanlar insanlara kendiliğinden giderler
- dini danışmanlık sadece sıkıntılarda değil, genel olarak yaşamın dönüm noktalarında eşlik edilir (doğum, doğum günleri, vb.)
- dini danışmanlık önceden belirlenmemiş bir ortam, şekil ve sürede gerçekleşir (ayak üstü (Alltagsseelsorge), ev ziyaretleri, hastane ziyaretleri, doğum günleri, vb.)
- dini danışmanlık Kilisenin sunduğu çeşitli yardım hizmetlerinden biridir (diakonik- maddi yardım, grup görüşmeleri, komşuluk yardımları)
- dini danışmanlığın kesin belirlenmiş bir tek metodu yoktur; metodik bakımdan her duruma göre farklı ve eklektik davranmak durumundadır

Klessmann'a (2010, s. 267) göre "psikanalizle dini danışmanlık arasında eleştirel bir diyalog ve sınırlı da olsa bir faydalanma vazgeçilmez" olsa da belirtilen farklılıklar ışığında dini danışmanlık terapiden faydalanırken Ziemer'in (2000, s. 135-137) dikkat çektiği noktalara itina göstermesi gerekir:

- *sağlamlık*: dini danışmanlık için devralınacak terapi şekilleri psikoloji/psikoterapi içerisinde kabul edilmiş, etkileri bilimsel olarak kanıtlanmış, tutarlı bilimsel-teorik temellere sahip olmalıdır
- *insan tasavvuru*: farklı terapi yöntemlerinin temellerinde yatan insan tasavvurları teolojik insan tasavvuruna uygun olmalıdır⁵⁶
- *açıklık*: hayatın dini boyutuna açık ve farklı yaşam yorumlarıyla karşılaşmalara hazır olunmalıdır
- *aktarılabirlik*: alınacak psikoterapi konsepti dini danışmanlık settingine aktarılabir olmalıdır; arzulanan, dini danışmanın bir terapi modelini ve yöntemini tamamen devralmak zorunda kalmaması, kişisel becerilerine uygun olarak eklektik davranabilmesi ve farklı metotları entegre edebilmesidir

Bu noktaların ışığında dini danışman uygulamalarının kişinin ruh sağlığına olumlu ve olumsuz etkilerine dikkat etmelidir çünkü Görres'in (1963) uyarılarına göre tipik dini danışmanlık ve eğitim hataları nevrotik gelişmelere yol açabilir ya da mevcut nevrozları ağırlaştırabilir. Kişi üzerinde aşırı otorite kurulması, bağımsızlığı ortadan kaldıracak derecede itaatin beklenilmesi (infantilizm), vicdanın bozulması, doğal spontanitenin bastırılması, duygu gelişiminin ihmal edilmesi vs. bu hatalardan bazılarıdır. Nevrozlar çoğu zaman inanç ve yaşam konularında zorluklara yol açar. Bilinçaltı nedenlerinin kolay erişilebilir olmayışı dini danışmanlık yardımını zorlaştırır. Bu nedenle bu gibi durumlarda danışanı dini-ahlaki konularda da karar verme ve ayırım yapma yetisine sahip bir psikoterapistle sevk etmek yerinde olur. Dini danışmanlığın ve psikoterapinin birlikte yürütüldüğü durumlarda dikkat edilmesi gereken husus danışanın her iki danışmanı da birbirine karşı kışkırtma girişimlerinde bulunabilmesidir. Terapisti ve terapisti hakkında anlattıkları çoğu zaman yanlıştır. Nevrotikler arasında dini danışmanlık alanların sayısı oldukça yüksektir. Bu nedenle dini danışmanın nevroz psikolojisini öğrenmesi ve iyi tanınması gerekir. Spesifik bir pastoral psikoloji henüz başlangıç dönemlerinde olduğu için psikopatolojik bilgisi olan dini danışmanların

⁵⁶ Thurneysen psikoloji ve onun üzerine kurulan psikoterapinin çok fazla natüralistik olan insan tasavvurunun inancın insan tasavvuruyla bağdaştırılmayacağını vurgular. Dini danışman bu insan tasavvuruna dayanırsa asıl görevi için işe yaramaz, mesajını veremez hale gelir (Thurneysen, 1950).

yetiştirilmesi ve psikoterapistlerle birlikte sorunların ve vaka analizlerin konuşulabileceği çalışma gruplarının oluşturulması gerekir (Görres, 1963).

Dini danışmanların psikoloji eğitimi almaları konusunda Faber ve Schoot (1974, s. 106) rahiplerin psikolojiden öğrenebileceklerine Rogers'in izinde önce eleştirel yaklaşırlar. Aktardıklarına göre Rogers kendi uyguladığı psikoterapi türünde (bkz. Uygulama Bölümü) psikolojik bilgilerin gereksiz ve hatta zararlı olabileceğini bildirir. Rogers'in yönteminde gerekli olan yansıtma ve birlikte düşünme için psikolojik bilgilere gerek yoktur, bunlar doğru bir tutumla psikolojisiz de yapılabilir. Psikoterapistin teşhis koyma ve yorum yapma eğilimini güçlendiren psikolojik bilgiler bu tutumu bozabilir. Faber ve Schoot (1974, s. 106) teşhis koyma ve yorumlama tehlikesinden kendini koruyabildiği müddetçe bu tür bilgilerin dini danışmana yararlı olabileceğini düşünür çünkü dini danışmanlık görüşmesinde ona emniyet ve güven verir. Ayrıca görüşme sırasında rahip/dini danışman duygusal olarak görüşmenin içine çekilebilir, duydukları karşısında kendi hissettiklerine yenik düşebilir. Duygusal olarak muhatabıyla özdeşleşmemek ve duydukları karşısında kendini güvensiz, korkulu, agresif veya depresif hissetmemesi için dini danışmanın psikolojiden edindiği bilgilerle kendini koruyabilir. Dini danışmanın yaptığı görüşmeleri kayıt altına alması ve sonrasında psikolojik bir analize tabi tutması (psikoterapistlerin yaptığı gibi) dini danışman için psikolojiden kazanabileceği bir başka artıdır. Yaptığı kayıtlar sayesinde dini danışman muhatabını daha iyi anlayabileceği gibi kendi tutumunu da gözden geçirme imkanı bulur. Sadece psikoterapide değil dini danışmanlık görüşmesinde de danışman muhatabın savunma mekanizmalarıyla, direnç ve aktarımıyla karşılaşabilir (bkz. Uygulama Bölümü). Belirli ölçüde bir psikoloji eğitimi dini danışmana bu durumları algılama ve gereği gibi davranma becerisi kazandırabilir. Son olarak değinildiği gibi dini danışmanın psikolojiden kazanabileceği patoloji alanındaki bilgilerdir. Dini danışmanın muhatabında patolojik durumları tanıyabilmesi için bu rahatsızlıklar hakkında psikolojiden bilgi almış olması ve bunları için uzmanına sevk etmesi gerekir.

Mezhepler arası pastoral hizmetler (örn. telefonda, hastanelerde vs) yukarıda özetlendiği üzere hep terapötik psikolojik modellere dayandığı için Kiliselerin psikolojik dini danışmanlık ile "terapi topluluğunun" bir sektörü haline geldiği söylenebilir. Psikolojinin bu etkisi altında dini danışmanlığın teolojik profili ortadan kaybolmuş,⁵⁷ Kilisenin günah çıkartma müessesesi psikolojik metotlarla neredeyse

⁵⁷ Alman dini danışmanlarla yapılan görüşmeler bunu teyit eder gibidir.

tamamen kapatılmıştır (Schmidt-Rost, 2011; Morgenthaler, 1997). Oysa Snoeck'un (1961) ortaya koyduğu üzere psikoterapi eğitimi almış bir rahip örneğin günah çıkartmada kişiyi daha iyi anlayabilir, günahın doğası konusunda daha geniş bir anlayış sergileyebilir ve günah çıkaran kişinin içinden neler geçtiği konusunda daha ayrıntılı bilgi sahibi olabilir. Psikiyatrik vakalarda günah çıkartma, hasta, bir psikoterapistin bakımı altındaysa, oldukça faydalı olabilir. Psikoterapistin tedavisinin yanında dini danışmanlığın da tamamlayıcı bir fonksiyonu olabilir: "Sekülerleşmiş toplumlarda psikoterapistler "20. yüzyılın günah çıkartıcıları"dır." (Halmos aktaran (Stollberg, 2011, s. 530). "Yararına olduğu gibi zararına da kullanılabilen bir araç gereç olan psikanaliz inananlar tarafından kullanıldığında dindar dini danışmanlığın [religiöse Seelsorge] çok kıymetli bir yardımcı araçtır" (Frutiger, aktaran Tournier, 1977, s. 222).

Federal Almanya'da dini danışman/terapist ayrımının yapılmadığı bazı hastaneler bulunur. Osnabrück şehrindeki bir psikoterapik-psikosomatik kliniği olan Magdelenen-Klinik, Katolik Kilisesine bağlı böyle bir hastanedir. Klinik, kendini Katolik bir kurum olarak niteler ve Katolik Kilisesinin gelenek ve ifade biçimlerine bağlı sayar; fakat, bunu mezhepçiliğe dökmeden, başka Hıristiyan mezheplerinin mensuplarıyla ekümenik bir kabul içinde yapar. Kliniğin hasta popülasyonu, gönüllü olarak tedaviye gelen insanlardan oluşur. Kliniğin baş hekimi Wolfgang Weig'in (psikiyatri ve psikoterapi profesörü, 21.09.2011) aktardıklarına göre, Kiliseye bağlı böyle bir hastane konseptinin gelişiminde, terapilerin temel konuları olan çatışma durumları ve bundan doğan psişik rahatsızlıklar etkili olmuştur. Bu ağırlık noktaları insan yaşamının üç farklı varoluşsal konusu etrafında şekillenir (Weig, 2011):

1. İnanç: Sağlıklı olmayan bir inanç stiline neticeleri ile inanç ve Kiliseyle çatışmalarıyla ilgili olan psişik kriz ve rahatsızlıklar icabında dini danışmanlığı ve dini refakati (geistliche Begleitung) de dahil eden anlayışlı bir terapi süreci gerektirir.

2. İş hayatı: İş hayatındaki yüklenmeler neticesinde ortaya çıkan çatışma ve psişik rahatsızlıklar mevcut toplumsal gelişmeler nedeniyle giderek artmaktadır. Mobbing, burn-out, iş yeriyle ilgili kaygılar veya işsizlik endişeleri veya neticeleri bunlara dahildir. Bireysel terapilerin yanında burada sosyal-psikiyatrik yönelimli yardımlar da gereklidir.

3. Aşk hayatı: Yoğun insan ilişkileri özellikle de ikili ilişkilerde (veya bunların yokluğu) psişik rahatsızlıkların temel bir kaynağını oluşturur. İlişkilerin ve bunların muhataplarına olan etkileri terapi yelpazesinin birer unsurudur. Bu konuda cinsellik ve

bu alandaki çatışmalar ayrı bir öneme sahiptir. Cinselliğin İncil'in mesajı ışığında nasıl başarılabileceği münferit vakalar dışında da ilgi uyandırmaktadır.

Böyle bir konseptte sahip olan bir kliniğin bu konularda bilimsel destek alması anlamlı ve başarı şartıdır. Bunun için psikolojiyle olduğu kadar (pastoral) teolojik araştırmalarla da bağlantı kurulması gerekir. Weig (2011) bu bilimler arasında din psikolojisi, cinsellik bilimi, ilişki ve cinsiyet ilişkileri araştırmalarını sayar. Baş hekimin dikkat çektiği üzere psikoterapi ve dini danışmanlığın bütün yakınlık ve akrabalığına karşın farklı görev, gelenek ve alışkanlıkları bulunur. Yardım arayışında olan insanlar çoğu zaman terapist ve dini danışmana farklı sorular yöneltirler. Bu nedenle hastaların sorunlarının üzerinde çalışırken bu iki alandan oluşan bir ekibin birlikte çalışması ve farklı mesleki ve kişisel tecrübelerini dahil etmeleri oldukça yararlıdır. Tabi ki bu alanın genel çatışma halinin çalışanların üzerinde baskı ve gerginlik yarattığı da gözden kaçırılmamalıdır. Ekibin iletişim, dışardan gelen yardımcıları, süpervizörler, psiko-hijyen konusunda sunulan imkanlar ve çalışanların maneviyatının desteklenmesi uzun vadeli, başarılı ve tatmin edici bir çalışmaya katkı sağlar. Weig'ın belirttiğine göre Osnabrück tecrübesi bu genel çerçevede altında çalışan bir psikoterapik ve psikosomatik bir kliniğine olan ihtiyacı ve uygulama başarısını gösterir.

Kliniğin personeli konusunda Başhekimine göre ancak din ve inanç konularıyla yeterince meşgul olmuş, Hıristiyan inancına dayanan ve Kliniğin özel karakterini dikkate alabilecek kişiler böyle bir hastanede çalışabilir. Psikoterapi çerçevesinde olduğu kadar günlük yaşantıları içerisinde hastaların dini soruları için terapi ve bakım personelinin oldukça yüksek hassasiyeti gerekir. Buna dini inanç ve ifade biçimleri hakkında bilgi sahibi olmak ve anlayış göstermek dahildir. Özellikle rahip ve benzerleri hasta olarak Klinikte bulduklarında hastane ekibinin onların özel meslek ve yaşam şartları hakkında bilgi sahibi olması ve bunları dikkate alması gerekir; bunun için personelin özel ilerletme eğitimleri ve süpervizyon almaları da gerekir. Meslek ve yaşam biçimleri gereği bu insanların kriz ve hastalıklarını dine yabancı, ilgisiz ve hatta düşman bir ortamda aşmaları oldukça güçtür. Weig bu durumlara düşen insanlardan verdiği örneklerde, onların bu gibi terapist veya kliniklerde inançlarından dolayı utanma, dindar bir insan olarak küçümsenme kaygılarını ve hatta terapistlerin hastaların inançlarını kötüleme, akıllarından çıkarmaya çalışma ve psikolojik yanlış gelişimin kaynağı olarak gösterme tecrübelerini anlatır.

Hastanenin özel karakteri günlük, haftalık, yıllık işleyişte de kendini gösterir (ayınlar, dualar, azizlerin doğum/ölüm yıldönümlerinin, dini bayramların kutlanması). Dini danışmanlığın böyle bir klinikte ayrıca bir önemi bulunur: dini danışmanın orada olması, din/inanç soru ve sorunlarında görüşmeye açık olması, dini refakate imkan tanınması hastalara destek vermektedir. Dini danışmanlığın buradaki konumu tıbbi ve psikoterapik destekle eş değerdir. Çünkü kendisi de inançlı bir Katolik olan Başhekime göre psikiyatri ve psikoterapide inanç soruları ve inanç biçimleri tedavi sürecinin bir parçası olmalıdır. Bu da hastaların inanç, inanç sorunları, inanç şüpheleri vb. konusunda dikkat, bilgi ve anlayış gerektirir. Kliniğin günlük işleyişine dini danışmanlığın, duaların ve maneviyatın dahil edilmesi terapiyi zenginleştirmektedir. Ancak burada önemli olan otonomi ve sınırlara özen gösterilmesidir: terapi sırasında dini ve manevi unsurların dahil edilmesi ancak serbestçe arz edilebilir ve kabulü hakkında ancak hastanın kendisi özgürce karar verir.

Teoride, özellikle de dini danışmanlık-psikoloji ilişkisinde sıkça vurgulanan bir konu, dini danışmanın yetki ve bilgi alanını aşan (psiko-patolojik) durumları uzman mercilere sevk etmesidir. Gerek cemaat gerek hastane dini danışmanlığı yapan dini danışmanlar görüşmelerimizde bu kurala atıf yaparak buna kesin uyduklarını belirtmişlerdir. Dini Danışmanlık Dairesi yetkilisi Stefan Winters bu tutumu dini danışmanlığın bir köprü görevi olarak değerlendirir.

Bahsedilen Magdalenen Klinikte ve ayrıca üniversitede dini danışmanlık yapan Susanne Wübker da (20.09.2011) yetki ve bilgi alanı dışındaki durumlarda danışanını bir terapistle yönlendirdiğini anlatır. Frankfurt'ta teoloji fakültesi öğrencilerine dini danışmanlık yaptığı dönemde bir öğrenciye durumunun dini danışmanlıkla çözülemeyecek bir noktada olduğunu bildirerek bir terapistle gitmesini önermiştir. Bunun üzerine öğrenci endişelenerek, kendisiyle [dini danışmanlıkla] görüşmelerinin sürüp sürmeyeceğini sormuştur. Wübker, terapistle gitmesini önerdiği öğrenciden ve terapistle olduklarını belirten iki başka öğrenciden dini danışmanla görüşmelerini terapistlerine bildirmelerini istemiştir. Çünkü Wübker terapistlerden habersiz bir şey yapmak istememiştir: “Öğrenciler veya danışanlardan birinin yinede dini danışmanlığa devam etmek istemesi durumunda bu konuyu terapistiyle tekrar görüşmesini isterdim ve icabında kendi görüşümü de bildirirdim. Tanrıya şükür ki hiç bir zaman böyle bir çatışma durumu yaşamadım.” Böyle durumlarda sıkça karşılaşılıp karşılaşmadığı sorusuna Wübker “Hayır. Fakat başlı başına din ve inancın bir hastalık faktörü olarak görüldüğü klinikler var, oralarda kesinlikle çalışmazdım. Böyle bir yerden biri benimle

görüşmek istese ben ona açık kartlarla oynamasını tavsiye ederdim, çünkü aksi bir davranış sergilemek istemezdim. Ama bu gerçekten zor bir durum, orda bir insanın olması ve ona dini konularda kulak verilmemesi veya bu kulağın başka biri tarafından verilmesine engel olunması...” cevabını vermiştir.

Wübker bazen hastaların özellikle dini danışmanlık arzuladıkları durumlara bir örnek anlatır:

Büyük bir travma geçiren bir kadın hatırlıyorum. Kadının terapisti ona bizim dini danışmanlık görüşmelerinin zarar verdiği kanısındaydı. Bu elbette benim dinlemeye ve kabul etmeye hazır olduğum bir talepti fakat hastanın kendisi bana karşı şunu ifade etmişti: “Burası korku duymadığım tek yer.” Kadın şunu demek istiyordu: Benim bir korkum var, tamam o iyileşmiyor, fakat burada en azından bu korku hakkında konuşabiliyorum ya da burada korkudan ölmüyorum. Ben kendi açımdan da bunu savunuyorum: dini danışmanlık görüşmeleri tahrik edicidir. Bir keresinde şöyle betimlemiştim *temele inicidir* ve bunu hastalardan ya da bu durumda o kadından bekliyorum da. Çünkü ben inanıyorum ki Tanrı da bizimle birlikte hayatımızın uçurumlarına inmektedir. İnanıyorum ki Tanrı o ağır çocukluk travmasında bile o kadına kurtuluş (Heil) bahşedebilir ve bugün de verebilir. Bu da bana terapistte karşı “Sana karşı çalışmak istemiyorum; sen ona [kadına] bunu yasaklıyorsan buna karşı bir şansım yok, fakat benim değerlendimem, algılamam ve inandığıma göre kadının bunu [dini danışmanlık görüşmelerini] sürdürmesi ona bir zarar vermeyecektir” demenin rahatlığını veriyor.

Danışman Wübker bazen terapist yerine kendisiyle yani bir dini danışmanla konuşmayı tercih eden hastaların olduğunu da belirtir ve açıklar: “Ama bunun tersi olduğunu da düşünüyorum, yani ilgili psikoterapistle benden daha çok konuşmak istemeleri... ideal olanı anlattığım gibi bir işbirliği, birbirini tamamlıyorsa...” Terapist-dini danışman arasında böylesi bir çekişme durumunda kimin sözünün geçeceğine Wübker hastanın söz sahibi olacağını belirtse de net bir cevap verememiştir. Bunun üzerine soru Kliniğin başhekimi Prof. Dr. Weig’a (21.09.2011) yöneltilmiştir:

Sorunuz, terapi ve dini danışmanlığın bazen zor olan ilişkisine dokunuyor. Kliniğimizde bunu tecrübe ettiğimiz oluyor ve ortaya çıkan çatışmaları bütün muhatapların katıldığı bir ekip görüşmesinde çözmeye çalışıyoruz. Öncelikle: İdeal durumda terapist ve dini danışman iyi bir kontakt içindedir ve herkes kendi görev alanında kalır. Hasta bu işbirliğinden haberdardır, istediği zaman özel bir görüşme talep edebilir. Bu görüşmenin içeriği ekip içerisinde de aktarılmaz. Dini danışmanlıkta problematik ve terapiye karşı gelecek bir şeylerin cereyan ettiği hissi uyanacak olursa o zaman terapist bunu dini danışmanla ve icabında hastayla da görüşür ve dinin danışmana uyarılarda bulunur. Dini danışmanlıktaki görüşmelerin sürüp sürmeyeceğine ise elbette ki hasta ve dini danışman karar verir, öbür muhatapların burada bir şeyi yasaklama yetkileri yoktur. Etik sebeplerden dolayı dini danışmanın terapi ve bakım sorumlularını hastanın dengesini kaybetmesi veya tehlike durumunda, özellikle intihar bakımından, hemen bilgilendirmesini kararlaştırdık ki yardım edilebilsin. Bu hepimiz tarafından problemsiz kabul ediliyor.

Magdalenen Kliniğindeki dini danışmanlık uygulamalarına biraz daha yakından bakacak olursak Wübker'in hastanedeki dini atmosfere hazırladığı dua kitapçıkları ve haftanın iki günü organize ettiği dini ritüelleriyle katkı yaptığını ve bu etkinliklere hastaların değişen sayılarda katıldığını görürüz (bkz. Uygulama Bölümü). Wübker ilaveten (mezhep ve dini yaşantılarından bağımsız olarak) hastalara yaptığı dini danışmanlık ziyaretlerinden bahseder. Bu ziyaret veya görüşmeler kimi zaman takdir göstergeleri içeren muhabbetler olabilirken kimi zaman insanların inanç hikayelerini de konu edinir:

Bu durumlarda neredeyse her seferinde hastanın kendisine ve durumuna uygun ve dini danışman tarafından teselli, ilgi, cesaretlendirme, meydan okuma, düşünme yerine geçebilecek İncil bölümü bulunur. Kutsanma isteği, birlikte dua edilmesi veya onlar için dua edilmesi da az rastlanırcılardan değildir ve severek kabul edilir ve rahatlatıcı olarak hissedilir.

Hasta ziyaretlerini anlatırken Wübker'dan bu bölümün başlığı olan dini danışman mı terapist mi sorusuna dini danışmanlıkta gizlilik esasıyla bağlantılı olarak ilginç bir açıklama gelir:

Bu psikolojik ve psikosomatik hastaların kliniğinde sıkça görüşmelerde “ama size anlattıklarımı başkasına anlatmazsınız değil mi” dedikleri olur hastaların. Ben de “hayır bu burada kalır” derim. Ama çok sık psikoterapist iş arkadaşlarımin “ya konu nedir bize söylemek zorundasın” dediğini yaşadım. Bir keresinde bir hasta terapistine “... ve ben de Bayan Wübker ile içimdeki çocuk hakkında konuştum” demiş. Ondan sonra terapist bana doğru geldi ve dedi ki: “İçimdeki çocuk gibi bu kadar önemli bir konuyu söylemek zorundasın ama!” Ben de: “Kusura bakma ama ben kapına gelip de şurda önemli bir şey hakkında konuştum, burada şunu.. demem. O kadın sana bunu anlattırsa... yani bu konuda, bizim görüşmelerde de olanları anlatmakta kişi serbesttir, o zaman sen de bunları yakala!”

Bu kadar psikoloji ve psikiyatri yapılan bir yerde bir de dini danışmanın istihdam edilmesini ilginç bulduğumda Wübker bana şu açıklamayı yapar: “Evet ama bu bilinçli, istenen ve gereken birşey. Bu Hıristiyan bir klinik, piskoposluğun sponsorluğunda bir klinik.” Klinikte olağanca bilimsellik içinde bütün psikolojik önlemlerin alınması ve psikoterapilerin yapılmasına rağmen yine de tamamen öbür köşeden etki eden bir dini danışmanın olmasına şaşırma karşılık Wübker durumu şöyle izah eder: “Evet. Psikologların kendiliğinden - ya da - psikolog olarak cevap bulamadıkları inanç soruları, Tanrı soruları insanları yine de meşgul eden şeyler olabilir. Hele ki suç meselesinde iş iyice kızışıyor. Suç işlenebilir bir şekilde, ama affedildiğinin garanti edilmesi [zusprechen] ya da suç ve suçluluk duyguları arasında ayırım yapmak, tamam bunu psikoloji de yapabilir daha, ama bu suçu almaya çalışmak ya da Tanrı buna karşı nasıl davranıyor, ya da O ne diyor buna bakmak, bu kesinlikle dini danışmanın görevidir.”

Bayan Denkers (15.09.2011) dini danışmanlık-psikoloji ilişkisini bir rekabet olarak görerek konu hakkında şunları söyler:

Sanırım ortada bir rekabet var gerçekten, çünkü benzeri şeyleri yapabiliyoruz, psikoloji okumamış olsam da. Ama aldığım eğitimler sayesinde ben kendime pastoral psikolog diyorum. Terapiyi ilgilendiren, psikoloji ve psikiyatriye giren konuları, onları ben yapamıyorum, bunun için eğitilmedim, burada bir rekabete de girmek zorunda değilim. Fakat hastaların refakatinde yapabildiklerimizin büyük bir kesişim alanına sahip olduğunu düşünüyorum. O zaman da bunu sadece biz ya da bunu sadece onlar yapabiliyor dememe gerek yok. Bence ortada büyük bir kesişim alanı var ve bundan dolayı doğal olarak da bir rekabet doğuyor. Ama rekabet ticareti canlandırır.

Dini danışman mı terapist mi? bahsini Federal Acil Dini Danışmanlık Sözcüsü ve bizzat hastne ve acil dini danışmanı olan Bay Pietruschka'nın (21.09.2011) nüktedan sözleriyle kapatmak istiyorum:

Ben biraz eleştirel biraz da kötü niyetli olarak yerleşik terapistlerin terapi yapamayacağını düşünürüm. Çünkü onların danışanları aynı zamanda onların geçim kaynakları. Güzel bir fıkraya var bu konuda: Genç bir tıpçı üniversiteyi tamamlamıştır, belgesini falan almış ve doktor olarak parasını kazanmaya başlamıştır ve babasına der ki: "Onca zaman beni okuttunuz, masraflarımı karşıladınız, annemle bir tatile çıksanız ya, ben 3 aylığına senin muayenehaneyi işletirim." "Tamam" diyor babası ve gidiyor, geri geldiğinde oğlu anlatıyor: "Baba durumlar biraz değişti, Bayan falanca vardı, ona şunu şunu yaptım, o da iyi oldu. Bay falanca vardı ona da şunları yaptım o da iyileşti." Baba gülümsüyor. Oğul ise anlatıyor da anlatıyor. Baba giderek daha da sırtıyor ve diyor ki: "Bana baksana sen, senin okul masraflarını nasıl karşıladığımızı hiç düşündün mü sen?" - Bu işte biraz zor. Kilise tarafından yapılan dini danışmanlığın şansı da burada: biz insanlarımızdan bir şey almıyoruz, kilise vergisini dışarda tutarsak. Ben dini danışman olarak bağımsızım, karşılaşmalarda da. Tamam bir terapist olarak danışanıma biraz daha sert davranabilirim, ama kırılana kadar sarsarsam onu o benim danışanım olmaz artık, bir daha gelmez. Yani orada bir bağımlılık ilişkisi var. Bu bakımdan dini danışmanlık Kiliselerin aynı zamanda toplumsal bir hizmetidir de. Ve bu hizmet en azından düzelterek insanların sadece terapistlerin eline düşmesini engelleyebilir. Bu biraz sivri bir tez olabilir lütfen böyle alıntılamayın beni [gülüyor]. Bu biraz bu alanda yürüttüğüm bir tartışmayla ilgili. Federal çapta bütün bu mavi ışık alanında çalışanlar [acil dini danışmanlığı kastediyor] olarak bir ağ kurduk. Acil psikologları da var. Psikologların da kendi organizasyonları var, terapistler meslek birlikleri, federal terapistler birliği, orada deneme süreleri, ruhsatlar vs. belirlenir. Ve bu arkadaşlar der ki - biraz sivri bir ifadeyle - biz sizin bu yaptığımızı, benim şu an size anlattıklarımı, yapamayız. Yani bu şekilde terapötik bir eylem yapmak, ruhsatı olmayan bir iyileştirme mesleğinin icrasdır bu, bir ambulansın peşinden gitmek... Burada işte bir rekabet oluyor. Kilise olarak biz danışmanlık merkezlerinde de, örneğin esrar bağımlılarına da dini danışmanlık imkanı sunuyoruz, Caritasın bünyesinde olan ne varsa. Bizim şansımız işimizi danışanlardan bağımsız olarak yürütebilmemiz, yani danışan ilişkisi içerisinde bağımsız olarak sunabilmemiz. Buna terapist olarak terapiden geçinen yapılarda biraz şüpheyle bakıyorum. Onlar insanlarını ellerinde tutmaları gerekiyor, meslek kuralları her ne kadar asil olsa da.

D. Dini Danışmanlık - Psikoloji İlişki Modelleri

Görüldüğü üzere dini danışmanlık ve psikoloji ilişkisi 20. yüzyılın dini danışmanlık öğretisinin temel çatışma konularından biridir. Bu denli renkli olduğu kadar zorlu olan bu ilişki hakkında bir takım modeller geliştirilmiştir. Herbst (2010), Sons (1995, s. 149), Meyer-Blanck (1999), Riess (1973, s. 31), Ziemer (2000) ve Klessmann'ın (2010, s. 266) tasniflerine dayanarak dini danışmanlık-psikoloji ilişkisinde şu modeller tespit edilmiştir:

1. Çatışma modeli

Bu modelin belirgin özelliği dini danışmanlık öğretilerine damga vuran isimlerin psikoloji ve psikoterapiye şiddetle karşı gelmeleridir. Temel argümanlar psikiyatrinin beden ve ruhun farklı kaynaklardan geldiğine yeterince dikkat etmediği; psikiyatrinin ateist metodolojisinin teoloji ve dini danışmanlık için bir saldırı olduğu; ruhsal yaşantının cinselliğe indirgenmesi insana yapılan bir haksızlık olduğu yönündedir. Böylece örneğin Asmussen (bkz. Herbst, 2010, s. 1) psikolojiyi şeytani bir şey olarak görür ve dini danışmanlık konseptinde psikolojik ve psikoterapötik unsurlara yer yoktur. Asmussen gibi Adams de psikoterapiyi kesin bir şekilde reddeder. Fakat bunu yaparken kendi yaklaşımına ne kadar davranış terapisi unsurlarının gizlendiğini farketmez (bkz. Kuramlar Bölümü). Bütün olarak bakıldığında bu model içinde yer alan temsilcilerin danışanın öznenen çok nesne olduğu, iyileştirme sürecinde partnerden çok tebliğ ve talimatların alıcısı olduğu, otoriter bir dini danışmanlık anlayışına sahip oldukları dikkat çeker.

2. Yardımcı bilim modeli

Thurneysen psikolojiye bir yardımcı bilim gözüyle bakan ilk ve tek kişi değildir fakat öğretilerinde bu ilişkiyi en belirgin olarak belirtir. Her ne kadar diyalektik teoloji dini danışmanlığın psikoloji tarafından dünyevileştirildiği ve yabancılaştırıldığına inansa da, Thurneysen'e (bkz. Kuramlar Bölümü) göre psikolojinin dini danışmanlığa insanı tanıtmaya potansiyeli bulunur fakat psikoterapinin de metafizik bir bakışa ihtiyacı vardır ve dini danışmanlığın hedefine ulaşmasında belirleyici bir katkısı yoktur:

Bir örnek: Bir evlilik krizinde derinlik psikolojisi incelemesinden sonra sebep olarak partnerlerden birinin baba veya anne bağlanması ortaya çıkarılırsa bununla elbette çok önemli bir şey bulunmuş olur. Fakat hastayı evliliği beceremeyecek hale getiren bu bağlanma gerçekte krizin nihai sebebi değil, ancak daha derin sebepli bir yaşam beceriksizliğinin bir semptomudur ki bu da nihayetinde sadece ruhsal sebeplere dayandırılmayan insanın en derin kişisel özünde bulunan sevme beceriksizliğidir. İnsanın bu en derin kişisel özü ise psikolojik bilgilere açık değildir, ancak inancın anlayışına açıktır. Psikolojik olarak tespit edilebilen anne-baba bağlanması ve ondan neşet

eden nevroz bu insanın bütüncül bir yaşam bozukluğunu gün yüzüne çıkararak bir sebeptir ancak. Bu yaşam bozukluğu da özü itibariyle bir inanç bozukluğu olarak anlaşılması gerekir. Böylece bütün psikolojik tespitlerin altından inanç soruları çıkmaktadır. Bu da insanın sadece biyos ve psişeden anlaşılmaya çalışıldığında nihayetinde anlaşılmayan özüdür (Thurneysen, 1950, s. 5).

Dini danışmanlık alanında psikolojinin bir *yardımcı bilim* olduğunu kavramsal olarak belirten ilk kişi Pfennigsdorf'tur (1929, s. 17): yardımcı bilimler “bize, her biri kendine has şekilde, pratik teoloji için önemli olan bir bilgi alanını öğretir. Fakat onlar bu alanlar için geçerli olan hedef ve normları tesis edemezler. Onlar sadece olanı söyler, olması gerekeni değil.”

Anlaşıldığı üzere bu modelde psikolojinin bir özerkliği olmayıp sadece teolojinin hizmetinde, onun izin ve yer verdiği kadar faaliyet gösterebilen bir alandır. Bu model psikolojiye hiç bir yer verilmeyen, hatta şiddetle karşı çıkılan bir önceki modele göre bir kazanımdır, yardımcı gözüyle bakılsa da psikolojiye en azından yer verilmiştir. Fakat bu yer vermenin ne gibi haller alabileceğini 1937 tarihli bir ansiklopedi maddesinin ilginç içeriği sergiler: *Ruh ıstırapları - Seelenleiden* (Müncker, 1937) başlıklı bu maddede psikopatolojiler hakkında bilgiler verilir. Farklı “psikopatları” ve özelliklerini anlatırken eşcinsellik ve hayat kadınlığıyla sonuçlanabilecek rahatsızlıklardan sonra dejeneratif büyüme veya nevrotik yanlış gelişim gösteren çocuklarda ruh hastalığı söz konusu olmadığı için bu tür çocukların bir tür şifa, kurtuluş terbiyesinden geçmeleri önerilir - *Heilserziehung*. *Heil* kelimesi öncelikle Kilise fonksiyonlarını andıran teolojik bir terimdir ve kurtuluşu ifade eder. Diğer taraftan şifa, iyileşme anlamlarını da taşır. Maddenin gidişatına ve üslubuna bakıldığında ve bunun bir teoloji ve Kilise ansiklopedisi olduğu hatırlanıldığında hangi anlamın kastedildiği netlik kazanır. Yazara göre bu eğitim veya terbiye sürecinde metodik olarak iyi eğilimler çocuğun kötü eğilimleri üzerinde etkili kılınmaya çalışılmalı ve yumuşaklıktan kaçınılmalıdır. “Genetik miras objektif zor eğitilme durumunda bile kişisel özür olarak kabul edilemez, yoksa ahlaki savunma mekanizmaları zayıflar.” Yani demek isteniyor ki, genetik olarak çocuğun bir sorunu varsa, bu onun terbiyesi ve eğitiminde mazeret olarak kabul edilemez. İflah olmayanların ve eğitilemeyenlerin sayısının düşük olduğunu belirttikten sonra konu psikoterapiye gelir: “Psikoterapinin bütün önlemleri ise ancak dini danışmanlığın dini motifleriyle işe yarayabilir.” Bu da bütün tedaviler gibi (yine *Heil* ile birleştirilmiş bir kelime kullanıyor: *Heilbehandlung* - şifa/kurtuluş tedavisi) münferit psikopatolojik çeşitler ve bireysel yaşam hikayesiyle uyumlu olmalıdır. Böylece ruhsal olarak engelli bütün insanlarda (örn. depresifler, obsesifler) pedagojik ve pastoral bütün müdahaleler

psikopatolojik engellilerden (örn. histerikler) farklı olmalıdır. Genç psikopatlarla doktor, eğitimci (*Heilserzieher*) ve dini danışmanın işbirliği gözetilmelidir çünkü yazara göre ancak bu şekilde eğitim başarısı elde edilebilir (Müncker, 1937, s. 411-413).

3. Uzlaşma Modeli

Dini danışmanlığın üstünlüğü koruduğu psikoloji ve psikanalizin dini danışmanlığa yardımcı bir alan olarak kabulünden sonra her iki alanı birbirine daha eşit şartlar altında yaklaştırmaya çalışan isimler olmuştur. Freud ile yakın temasta bulunan Pfister psikanalizi dini danışmanlığa doğal bir müttefik olarak görürken, Jung ve Haendler dini danışmanlık ve psikoloji arasında bir anlaşma arayışına girmişlerdir. Jung'a göre psikoterapi ve Kilise dini danışmanlığı anlaşmalı ve birbirini tamamlamalıdır. Freud'un "ben dünyevi bir dini danışmanım" demesi (aktaran Wiedemann, 2011, s. 235) belki bu uzlaşmanın bir ifadesi olarak görülebilir.

4. Birleşme Modeli

Amerikan ve Alman dini danışmanlık hareketiyle *rehberlik edici dini danışmanlık* (counseling pastoral care/beratende Seelsorge), *pastoral psikoloji* ve klinik *dini danışmanlık eğitimlerinin* doğmasıyla psikolojinin yardımcı bilim olarak altın çağını yaşar. Dini danışmanlık bundan böyle yaşam yardımudur. Terapötik görüşme tekniklerinin pratik metodlarının çalışılabilmesiyle artık dini danışmanlık da öğretilenlidir. Burada artık vurgu dini danışmanın kişiliğine, olgunluğuna ve samimiyetindedir.

Bu modelin en belirgin yansıması Stollberg ve onun dini danışmanlık tanımındadır (bkz. Kuramlar Bölümü): dini danışmanlık Kilise bağlamında psikoterapidir. Stollberg dışında Winkler, Burbach gibi isimlerde de görüldüğü üzere artık psikoloji söz sahibidir ve teoloji yardımcı bilim konumuna düşmüştür.⁵⁸ Her ne kadar bu anlayış *birliktelik modeli* (Herbst, 2010), *ötekini kabul ve tanıma* (Riess, 1973, s. 31), *rekabete cesaret* (Winkler, aktaran Klessmann, 2010, s. 267), *diyalog modeli* (Bobert-Stützel, 2000, s. 107), *iki farklı disiplinin diyalog ve yaratıcı rekabet modeli* (Klessmann, 2010, s. 267) olarak görülse de aslında burada da her iki alanın eşit söz hakkına sahip olduğu tam bir ortaklık söz konusu değildir.

⁵⁸ Herbst Alman pastoral psikolojisinin çok fazla Freud'un etkisinde görür. Bu nedenle pastoral psikoloji yerine daha çok pastoral bir psikoanalizden bahsedilmesi gerektiğini iddia eder (Herbst, 2010).

5. Yeniden yapılandırıcı model (IGNIS)

Hıristiyan bir psikolojinin oluşumunu hedefleyen IGNIS⁵⁹ teoloji içerisinde psikolojinin olumlu değerlendirilmesini ve psikoterapinin dini danışmanlık pratiğine yapıcı bir şekilde entegre edilmesini öngörür. Fakat yakından bakıldığında bu modelde de - diğer modellerde de izleri bulunduğu gibi - psikolojik ifadelerin İncil süzgecinden geçirilip yeniden yapılandırma talebi vardır. Hatta daha da ileri gidilerek bu modelde bilimsel psikolojinin bizzat İncil içinden çıkarılabileceği savunulur. Böylece İncil, bilimsel, Hıristiyan psikolojinin el kitabı, ders kitabı haline gelir. Psikoloji bir bakıma dünyevi bir bilim olarak, en derin anlamları ancak İncil’de bulunabilecek bilgilere işaret eder. Bu açıdan aslında İncil bütün gerçekliği içinde okunabilseydi, bugünkü profan psikolojiye hiç ihtiyaç duyulmazdı.

6. Entegrasyon modeli (BTS)

İncil-terapötik dini danışmanlık (biblisch-therapeutische Seelsorge - BTS) da bir önceki modeldeki gibi İncil hareketinin psikolojiye yönelimini yansıtır. Ancak buradaki fark BTS’nin daha gerçekçi bir partnerlik hedeflemesidir: BTS dini danışmanlıkta tıbbi, psiko-sosyal ve dini boyutu ayırd eder ve psikolojiyi psiko-sosyal boyuta dahil eder. Psikoterapi bir metod öğretisi olarak ideolojisinden soyutlanabilirse, o zaman dini danışman psiko-sosyal düzlemde pragmatik olarak bu psikoterapiden faydalanabilir. Bu şekilde de psikoloji ve teoloji, dini danışmanlık ve psikoterapi arasında esas bir ortaklık tesis edilebilir. Elbette burada da her terapi metodunun sınırsız şekilde devralınması söz konusu değildir, ancak insan davranışının yaratılış temellerini yansıtanlar alınabilir. Psikoterapinin bu şekilde araçsallaştırılması kusurlu, ihmalkar bir metod kullanımına yol açabilir ve asıl terapötik niyetler ıskalanabilir ve hatta sahteleştirilebilir.

7. İki krallık öğretisi modeli (Rolf Sons)

BTS’de olduğu gibi Rolf Sons da teoloji ve psikoloji arasında bir diyalog kurmaya çalışır. Sons, dini danışmanlığı ve psikoterapiyi tanımlarken dini danışmanlığı insanın bütününe olan ilgi olarak yorumlar; selamet, kurtuluş için çaba, acı ve korkular içinde Tanrı sevgisine karşı katılmış olan insanın yeniden Tanrıyla birlikteliğini kurmasını ister (Sons, aktaran Schlink, 1983, s. 428). Bu bakımdan dini danışmanlık kurtuluş yardımudur, psikoterapi yaşam yardımudur.⁶⁰ Sons dini danışmanlık ve psikoterapiyi hem ayırıştırmak hem birleştirmek ister. Bunun için Luther’in iki krallık

⁵⁹ IGNIS hıristiyan psikolojisini hayata geçirmeyi hedefleyen psikolog, psikiyatr ve psikanalistlerin 1986’da kurdukları Alman Hıristiyan Psikoloji Birliği’dir (bkz. www.ignis.de).

⁶⁰ Örneğin, davranışçı yaklaşım içinde bir insan fobilerinden kurtarılabilir. Böylece ona yaşam yardımı sağlanmış olur.

öğretisini kullanır. Tanrı dünyaya hükmeder ve bunu da sevgisiyle yapar. Tanrı iki şekilde dünyaya hükmeder, “soldan yasayla, insan dünyasının devamı için hükmeder; sağdan İncil ile, insan dünyasının kurtuluşu için hükmeder” (Herbst, 2010, s. 3). Bu ayırımdan hareketle Sons (1995, s. 182), Kilisenin bir hizmeti olarak dini danışmanlığı dini idareye, seküler bir insan hizmeti olarak psikoterapiyi de dünyevi idareye atfeder. Bunun pratikteki anlamı yukarıda ifade edildiği üzere, dini danışmanlığın insanın kurtuluşu için, psikoterapinin de insanın mutluluğu için var olmasıdır. Aralarındaki fark (ayırım değil) budur. Jentsch’in (1986, s. 556) de ifade ettiği gibi, insanı dinlemeyen, nesnel olarak danışmanlık yapmayan ve sadece dini öğütler veren bir danışmanlık kadar sadece görüşme terapisi kurallarını uygulayıp, ortadaki problemleri İncil’in ufkuna taşımayan bir dini danışmanlık da yanlıştır. Dini danışmanlıkta insanın meselesi kadar Tanrı meselesi de gündeme getirilmelidir. Bu yaklaşımda önemli olan psikolojik iyi olma ile dini kurtuluşun birbiriyle karıştırılmaması veya ebedi kurtuluştan psikolojik iyi olmanın çıkarılmamasıdır. Kısacası, bu iki alan ayırt edilmelidir fakat ayrılmamalıdır.

Herbst (2010) bu yaklaşımı dini danışmanlık görevini yerine getirirken de uygular. Ona göre dini danışman görevi içerisinde psikologluk taslamadan fakat onun yöntemlerinden de faydalanarak insanlara yardım etmeye çalışmalıdır. Bir çocuk hastanesindeki görevinden bahsederken orada kimi zaman eğitimcilerin üstelik pedagojik olarak çok daha iyi bir şekilde yaptığı gibi bir çocukla oynadığını, başka bir çocukla, psikoloğun daha da profesyonel olarak yaptığı, rahatlama egzersizleri yaptığını, bir anneyle engelli kimliğin çıkarılması konusunda konuştuğunu, oysa bunu kanun maddelerini daha iyi bilen sosyal hizmetlerin de yaptığını anlatır. Bütün bunları yaparken psikolog ve sosyal hizmetlerde çalışanların öğrendikleri görüşme metotlarını kullanır. Fakat bütün bu yöntemlerin altında Tanrı sorusunu da göz ardı etmez. İnsanların adalet arayışları, Tanrı gücü ve yardımına olan ihtiyaçları, dua ve kutsama istekleri, Tanrı sevgisine güvenme arayışı görevi sırasında gündemde olan konulardır. Herbst (2010) anlattığı dini danışmanlık ve psikoloji fark ve beraberliği şu örneklerle daha net açıklamaya çalışır: hastanede kansere yakalanan bir çocuk bulunur. Hastanedeki herkes bu çocuk için seferberdir, tabi ki dini danışman da. Fakat dini danışmanın çocukla ilgisi dua etme şeklindedir. Çünkü dua çocuğun ruh haline olumlu etkide bulunacaktır, psikolojik olarak güçlendirecektir. Bir başka örnekte dindar bir hemşireden anlatır. Hemşirenin iş yerinde sorunları vardır, yorgun ve halsizdir. Fakat Hıristiyan olarak başkalarına hizmet etmede dur durak bilmez, hayır diyemez, itiraz edemez. Çünkü ona göre Tanrı sert ve katıdır, hayatın tamamıyla kendisine kurban

edilmesini bekler. Bu nedenle bu hemşire de kendine ve başkalarına karşı katı ve serttir. Herbst (2010) burada terapi ve dini danışmanlığın birlikte hareket etmesi gerektiğini vurgular. İncil-terapötik bir yaklaşım gereklidir. İncil çalışmasıyla hemşirede sert Tanrı tasavvuru yerine seven Baba imajı hatırlatılmaya ve uyandırılmaya çalışılır. Terapötik çalışmayla hemşirenin dindarlığının psiko-sosyal yönü üzerinde çalışılır, yorgunluğuna rahatlama sağlanır, yeni davranış biçimleri öğretilir, rol oyunlarıyla uygun bir şekilde hayır demesi çalıştırılır. Görüşmeler dini danışman ve terapist arasında gidip gelecektir.

Bir başka örnekte Herbst hayatını kaybeden bir çocuktan bahseder. Dini danışman ebeveyne eşlik eder. Fakat bunu dini ve terapötik yönden yapmak durumundadır. Ebeveyni teselli edecektir, Tanrının yakınlığını anlatacaktır, dua edecektir, İsa'nın dirilişinden bahsedecektir. Fakat bütün bunları aileyle iletişim kuramazsa anlatamayacaktır. Ancak psikoterapinin görüşme tekniklerindeki yeterliği dini danışmanın dini konuşmasındaki kaliteyi belirleyecektir. Dini danışman aynı zamanda hemşire ve hekimlerle birlikte yas tutan ebeveynlerin psikişik ve sosyal sağlıklarını göz önünde bulundurmalıdır. Aynı zamanda ebeveyni ölmüş çocuklarını kuçaklamalarına motive etmeli, yas süreci hakkında konuşmalı, cenaze sonrası pratik sorular için yardımını sunmalıdır.

Herbst'in (2010) vurguladığı konu, dini danışmanlık ve psikoloji/psikoterapi alanlarının birbirinden bağımsız olmalıdır. Her ikisini yetki alanı farklıdır, her iki taraf sınırlarını bilir, fakat birlikte ve diyalog içinde, bağımsız ve eşit ortaklar olarak çalışabilirler; yani psikoterapist Tanrı ilişkisi sorularında dini danışmanın yeterliğini tanır, dini danışman da örneğin bir fobinin giderilmesinde psikoterapistin yeterliğini tanır. Dini danışman çalışmasında psikoterapi yol ve yöntemlerinden faydalanır, inancın terapötik etkisini devreye sokar. Psikoterapist ise örneğin hasta eden yanlış Tanrı tasavvurlarını keşfeder ve inançlı bir terapist ise onlar yerine doğru Tanrı tasavvurları yerleştirir. Ancak her iki taraf durum tespitinden sonra, kendilerini aşan konuları birbirlerine tevdi ederler.

Dini danışmanın en önemli görevi ise dini olarak yoksunluk içinde bulunan kişiye Tanrı kelamını iletmesidir. Burada susar ve bu görevini yerine getirmese sadece terapisti taklit etmiş olur. Dini danışman kişiye başka hiç bir kimsenin söyleyemeyeceği şeyi söylemekle yükümlüdür, bunu kişiye borçludur, o da Tanrı kelamının, İsa'daki kurtuluşun ve İncil'in tebliğidir (Herbst, 2010).

Herbst'in sergilediği İncil-terapötik yaklaşımında vurguladığı insana dini danışmanlık ve psikoterapinin kesişim alanında yardım edilmesidir. Bu nedenle bu yaklaşımda örneğin bir danışan önce tıbbi bir check-up'a yollanır, şikayetinin sebebi (örn. motivasyonsuzluk, depresyon) tıbbi olarak araştırılır. Durum böyle ise ortada dini veya inanç boyutunda değil, tıbbi bir sorun vardır. Daha sonra danışanın psiko-sosyal yönleri tetkik edilir; belki aşırı yüklenme depresyona neden olmaktadır. Bu durumda psikoterapik önlemlerin alınması gerekir. Ancak biyolojik-tıbbi-psiko-sosyal yönler incelendikten sonra üçüncü boyut dahil edilir ve kişinin İlahiler 32'de anlatıldığı gibi affedilmeyen suçu nedeniyle depresif haller aldıp almadığına bakılır. Herbst (2010) teşhiste bu üç boyutun ayırt edildiğini önemle vurgular. Terapide de aynı yöntem izlenerek, rahatsızlığın sebebine göre tıbbi, psikiyatrik veya dini danışmanlık önemleri alınır. Fakat hangi yöntem gerekli olursa olsun, dini danışmanlık hepsine eşlik edebilir. Örneğin yukarıdaki örnekte anlatıldığı gibi tedaviye dua ile katkı sağlanabilir.

Sonuç itibarıyla her ne kadar Pfister (1929, s. 97, 98) psikanaliz hayranlığı içerisinde "Psikanalizin kullanılması... onun uygulamasından anlayan bütün meslek dini danışmanlarının sadece hakkı değil aynı zamanda görevleridir de.... Freud'un metot ve araştırmalarıyla eski dini danışmanlık araçlarıyla perişanlıklarından kurtarılamayan bir çok kişiye Tanrıya götüren bir rehber olabildiğim ve böylece zayıf gücümle İsa'nın bana verdiği dini danışmanlık görevimi eskisinden daha iyi yerine getirebildiğim için Tanrıya şükrediyorum" dese de dini danışmanlık-psikolojisi ilişkisi yukarıda sergilendiği üzere her zaman pürüzsüz gerçekleşmemiştir.

Dini danışmanlık için psikoloji insan, ruh, bilinçaltı vb. konularda dini danışmana bilgiler sunsa da, dini danışman bir çok yerde vurgulandığı üzere bu konularda uzmanlığa soyunmamalı ve kendi bilgisini aşan ve uzmanlık gerektiren konuları ilgili sağlık görevlilerine sevk etmelidir. Emerson (2000) pastoral psikolojiye metodolojisinde hekimleri daha çok dinlemesini öneriyor, yoksa genel olarak Kilise ve özellikle pastoral psikologların önümüzdeki yıllarda daha da az söyleyecek şeyleri olacağından endişe ediyor.

Fakat bütün eleştirilere rağmen din adamlarının ve ruh sağlığı uzmanlarının aynı pazarda rekabet içinde oldukları aşıkardır. Ruh sağlığı uzmanlarının profesyonel eğitim almış din adamlarının ruh sağlığı konusunda yetkinlik ve bilgilerini tanımadıkları ortadadır. Klessmann'nın (2010, s. 269) dini danışman terapi metotlarından ilham alsın fakat tamamen devralmasın ve kendini onlarla özdeşleştirmesin uyarısının ardında dini danışmanların "amatör psikoterapist"lere dönüşeceği ya da dini danışmanlıkta asıl olan "manevi boyutun" ihmal edildiği düşüncesi (Müller W., 2000, s. 18) yatar. Benzer

şekilde Faber (1931) dini danışmanlık-psikoterapi iş birliğini ön görse de, dini danışmanlığın bir kaç noktada psikoterapik yöntemi düzeltilmesi gerektiğini düşünür. Psikoterapi insanın gerçek yoksunluğunu ve acısını, hastalık, sapma ve günah ayrımını yapamadığı için görememektedir. Bunun dışında hastaya nihai bir hedef, ancak dini bir bağlantı içinde görülebilen nihai bir hedef göstermemektedir. Çoğu zaman ruh hekiminin etki imkanları büyütülür ama dini güç kaynağı görülmez veya dikkate alınmaz. Yine de dini danışmanlık psikoterapi ve derinlik psikolojisine çok şey borçludur ve buradan aldığı bilgiler olmadan modernliğin gerisinde kalır. Elbette ki dini danışman ve hekim her biri kendi eğitim alanları nedeniyle birbirini alanlarına giren konularda karar verme veya fikir beyan etmekten kaçınmalıdırlar, fakat her ikisi de dini/psikolojik konularda birbirlerinin yaklaşımlarını tanıyarak ve anlamaya çalışarak verimli bir işbirliği sergileyebilirler (Faber, 1931), zira dini danışmanlıkta ideal olanı tıp, psikoterapi, sosyal çalışanlar vb. ile işbirliğinde çalışmaktır (Winkler, 1983).

Demal'in 1946 tarihli *Pratik Pastoralpsikoloji* (Praktische Pastoralpsychologie) adlı kitabının, bilimsellikten - daha doğrusu psikolojik bilimsellikten - oldukça uzak olduğu iddiasıyla daha çok eleştiri şeklindeki 1955 tarihli İngilizce çevirisinin tanıtımını Bier (1956, s. 616) şu sözlerle bitirir: "Pastoral psikolojinin sorunları rahiplerin amatör psikiyatrist gibi davranmaya cesaretlendirilmesiyle bitmez.". Bier'a tam 40 yıl sonra Stollberg (1996, s. 185-186) adeta cevap verir: "Disiplinler arası olmak ve özellikle de insan ve sosyal bilimleriyle irtibat halinde olmak pratik teoloji disiplinlerinin hepsinde şarttır. Poimenik araştırma son dönemlerde bir yandan pastoral psikolojinin kurulması ve savunmasıyla diğer yandan sekülerleşme problemiyle (özellikle de dini danışmanlığın psikoterapi ve danışmanlık karşısında savunulması) meşguldü. İnsanın kurtuluş ve iyiliğinin tek ilgili ve yetkili merciinin Kiliseden "dünyevi" ve "tıbbi" ellere geçmesi bundan sonra da psikoterapi ve dini danışmanlık ilişkisinin belirlenmesini gerekli kılacaktır." Teselli, yardım, regresyon, agresyon, rüya çalışmaları gibi somut konular da artık dini danışmanların ilgi ve çalışma alanlarına girdiği için psikoterapi ve dini danışmanlık arasında çekişme hep sürecektir. Stollberg'e karşın yine 50 yıl öncesinden Jung'un çağrısına uyulsaydı belki bu çekişme çoktan bitmiş olurdu:

Bu muazzam ruhsal görevin üstesinden gelmek için dini danışman ve ruh doktorunun birbirlerine ellerini uzatmasının zamanı çoktan geldi" (Jung, 1948, s. 182).

Neredeyse dramatik bir körlükle bazı teologlar, meselenin ışığın varlığını ispat etmek olmadığını, gözlerinin bir şeyler görebileceğini bilmeyen körlerin olduğunu kabul etmiyorlar. Şunun farkına varmak gerekir, ışığı kimse göremiyorken onu övmek ve vaaz etmek beyhudedir. İnsanlara görme sanatını öğretmek daha önemlidir... Bu içsel görmeyi mümkün kılmak için görebilme yolunun açılması gerekir. Bunun psikolojisiz, yani ruha dokunmadan nasıl başarılabileceğine, açıkçası benim aklım ermiyor (Jung, 1971, s. 42).

İKİNCİ BÖLÜM
EĞİTİM: DİNİ DANIŞMANLIKTA EĞİTİM SÜRECİ

DİNİ DANIŞMANLIKTA EĞİTİM MESELESİ VE UNSURLARI

Dini danışmanlık tarihinde eğitim konusu her zaman kendiliğinden kabul görmüş bir mesele olmamıştır. Eğitimin gerekliliğinden başlayıp eğitimin mümkünatına kadar varan tartışmalar özellikle dini danışmanlık hareketiyle gündeme gelmeye başlamıştır.¹

Piper daha 1965’lerde sezginin ve sağlıklı bir insan aklının bir görüşmeyi katılan her iki taraf için verimli bir sonuca götürmeye yetmeyeceğini bildirir ve uzman bir kılavuzun ve eğitimin giderek daha gerekli hale geldiğini vurgular (Piper, 1965). Frommann’a (2013, s. 300) göre de özel yaşam durumlarında bulunan insanlar için çalışmak derinlemesine bir dini danışmanlık eğitimi gerektirir ve teorik bilgiler ilgili kişilerin dini danışmanlık ihtiyaçlarına uygun şekilde cevap verilebilmesini sağlar.

Alman dini danışmanlık sisteminde dini danışmanlığın bilimsel eğitimi teoloji fakültesinde başlar. Ancak literatürde üniversitede ders ve seminerlerde verilen dini danışmanlık bilgilerinin yetersizliğine dikkat çekilerek teorik eğitimin yanında uygulamayla temas (staj şeklinde hastane, yaşlı bakım evleri, cemaat üyeleri ziyaretleri), kendilik tecrübesi kursları, grup dinamiği deneyimleri, maneviyat alanında faaliyetler gibi imkanların da dışarıdan (örn. dini danışmanlık enstitüleri tarafından) sunulmasının yerinde olacağı vurgulanır (Ziemer, 2000, s. 190). Bohnoeffler (1985) dini danışmanlık eğitiminin merkezinde klasik teoloji eğitimini görürken Hauschildt (2000, s. 47) “dini danışmanlık teorisini dini danışmanlık yeteneklerinin geliştirilmesi için gerekli fakat yeterli olmayan bir şart” olduğunu belirterek “teori ile pratik arasındaki mesafe, teorinin empirik olarak doğrulanmasıyla” (2000, s. 46) aşıldığını ifade eder. Baumgartner (1982) ve Stenger (1988b) de bu tartışma bağlamında teorik dini danışmanlık bilgisi ve tecrübi bilgilerin gerekliliğini belirtirken gündelik yeteneklerin teori ve pratikte dikkate alınmasının önemini vurgular. Bütün bunlar dini danışmanlık

¹ Almanca da mesleki alanlarda verilen/alınan eğitimlerin Türkçe karşılıkları zor bulunan farklı isimleri mevcuttur. Örn. Ausbildung kelimesi bir başlangıç eğitimi ifade eder, mesleki eğitimin ilk ve aslına işaret eder; Fortbildung ya da Weiterbildung ise bu birincil eğitimin üzerine alınan ilerletme (Fort-) ya da devam (Weiter-) eğitimleridir. Bizdeki hizmet içi/dışı eğitimleri andırır. Fortbildung için en uygun karşılık olarak ilerletme eğitimi, Weiterbildung için devam eğitimi kelimeleri kullanılacaktır, İngilizcedeki basic and advance training gibi.

yapmaya yeterli, teoloji eğitimi almış bir kişiliğin birer parçasıdır ve bu kişilikte teolojik bilgi ile dini kendilik tecrübesi dini danışmanlık yeterliğinde (Kompetenz) birleşir.

Yeni çağda dini danışmanlık eğitimlerinin işaretleri ilk pastoral teoloji kürsülerinin kurulmasıyla 1780’lerde görülür. Bugün dini danışmanlığın temel eğitimi her teoloji fakültesinde/eğitiminde pratik teoloji derslerinde verilir. Dersler daha çok teoriktir ve stajla tamamlanır. Asıl eğitim din adamının 2 veya 3 yıllık “pastoral yıllarında”² başlar ve dini danışmanlık alanlarındaki (cemaat, din dersi, ilmiyal dersleri, gençlik ve yetişkin eğitimleri, ayin) deneyimlerini derinleştirmesine yöneliktir (Frielingsdorf, 2000, Pietruschka (21.09.2011)). Öğrenme sürecinde rasyonel, duygusal ve pratik öğrenme seviyeleri dikkate alınır. Eğitimde hedef sağlam bir teori oluşumu, kişiliğin manevi ve iletişim bakımından gelişmesi ve pratik tecrübedir (Frielingsdorf, 2000). Temel eğitim sayılabilecek üniversite ve staj döneminden sonra çoğu dini danışman gönüllü veya zorunlu olarak pastoral mesleki yeterliklerini ilerletmek için dini danışmanlık ilerletme ve devam eğitimlerine katılırlar. Bu ise uygulama ve süpervizyon ile desteklenen ömür boyu bir öğrenme sürecini kapsar. Dini danışmanların kişisel olgunlaşması ile manevi, teolojik ve sosyal bilimsel yeterliklerinin iyileştirilmesi önemlidir. Bu dini danışmanlık yeteneklerinin kazanılması ise göre ancak *tecrübeyle öğrenme* (learning-by-doing) ile mümkündür (Hauschildt, 2000, Stollberg, 28.04.2011). Bunun anlamı şudur: teologlar dini danışmanlık yaptıkça kendilerini ve çevrelerini anlamayı öğrenirler ve böylece dini danışmanlık için mesleki yeterlik kazanırlar. Bu öğrenme sürecinde teologlar dini danışmanlık yetenek ve sınırlarını öğrenebilir ve dini danışmanlık karizmalarını keşfedebilirler (Stollberg, 28.04.2011). Dini danışmanlık eğitim süreci bütüncüdür ve “yaşamın kendisinden öğrenme” (Frielingsdorf, 2000, s. 388) şeklinde nitelendirilir.

Kilisenin dini danışmanlık uygulama³ (Wölber, 1963) ve eğitim (Müller, 1950; Doeber, 1967) durumu konusundaki 1950’lerden itibaren giderek artan rahatsızlık 1960’ların sonunda *Klinik Dini Danışmanlık Eğitiminin* (KSA) (Becher, 1972; Faber, 1965; Frör, 1981; Zijlstra, 1993) yaygınlaşmasıyla giderilir. Dini danışmanlığın bu şekilde uykudan uyanması dini danışmanlık hareketinin merkezini oluşturur (Stollberg, 1969; Pisarski, 1971; Koschorke, 1971; Hauschildt, 2000). Bu eğitimde teori dersleriyle birlikte, genellikle kliniklerde yapılan uygulamalarla (ideali en az üç ay, çoğu zaman

² Din adamlarının teoloji fakültesinden mezun olduktan sonra bir piskoposlukta başladıkları staj dönemi.

³ “Dini danışmanlığın hızla küçüldüğü bir gerçektir.” (Müller, 1961, s. 72).

altı hafta, Vikarlığın⁴ bir parçası olarak bazı yerlerde sadece iki hafta) özellikle bireysel ve grup görüşmeleri yapılır. Bu görüşmeler dini danışmanlık görüşmelerinin hafızada kalan bazı temel pasajlarının aynı kelimelerle tekrarlandığı *Verbatim* ve *hafıza protokollerinin* analizine dayanır.⁵ Bunlardan hareketle dini danışmanın kendini ve ötekini algılaması ve kendini ifade etme yeteneği üzerinde çalışılır.

Klinik dini danışmanlık eğitimi diğer dini danışmanlık eğitim türleriyle birlikte Federal Almanya'da DGfP tarafından desteklenir ve kontrol edilir. Fakat en yaygın ve etkin kurum olmakla beraber DGfP dini danışmanlık eğitimi konusunda tek çatı organizasyonu değildir. Almanya'da farklı şehirlerde farklı dini danışmanlık birlikleri ve dernekleri de kurulmuştur (ayrıntılar için bkz. Hauschildt, 2000). Bunların çoğu Kilise organizasyonudur ve dini danışmanlık eğitimleri de verirler. Kilisenin danışmanlık kurumlarında danışmanlık yapabilmek için bu kurum veya enstitülerde temel ve ilerletme eğitimi almış olmak gerekir. Bunların dışında Kilise veya Kilise dışı organizasyonlarının da dini danışmanlığı gündeme getirdiği seminer, konferans ve toplantıları yapılır (örn. Berlin'deki Evlilik ve Aile danışmanlığı Evanjelik Merkez Enstitüsü (Evangelisches Zentralinstitut für Ehe- und Familienberatung), Gençlik ve Evlilik Danışmanlığı için Alman Çalışma Grubu (Deutsche Arbeitsgemeinschaft für Jugend und Erziehungsberatung, DAJEB), Uluslararası Derinlik Psikolojisi Birliği'nin yıllık toplantılarında (Internationale Gesellschaft für Tiefenpsychologie, IGT, eskiden Stuttgart Hekim ve Dini Danışmanlık Topluluğu (Arzt und Seelsorger)). Ancak bunların içinde şüphesiz en önemlisi dini danışmanlık hareketiyle birlikte kurulan DGfP'dir. DGfP, çeşitli psikolojik akımlara yakınlığıyla meşhurdur ve eğitimlerinde kendi standartlarını belirlemiştir. DGfP mezhepler arası bir birliktir ve bütün pastoral psikoloji yetkinliğine sahip Alman dini danışmanlık öğreticilerinin birliğini oluşturur.⁶ Dini danışmanlık hareketi bu bakımdan aynı zamanda bir eğitim hareketi olarak da görülebilir. Değindiği üzere bu hareket Almanya'da itirazlarla karşılaşmış olsa da dini danışmanlık enstitülerinin kurulmasıyla karşı çıkışlara çabuk ve geniş çaplı direnç gösterilmiştir (Stollberg, 28.04.2011; Schliep, 1993); artı kişisel çabalarla teolojik düşüncenin de harekete entegre edilmesi sağlanmıştır (Stollberg, 28.04.2011; Piper, 1972; 1993).

⁴ Vikar = stajyer Protestan rahip.

⁵ Yayınlanmış örnek analizler için bkz. Piper, *Gespraechsanalysen*, 1973.

⁶ Bu tür meslek birlikleri sadece Almanya'da yoktur. Örneğin ABD'deki önemli meslek birlikleri şunlardır: American Association for Clinical Pastoral Education (ACPE) ve American Association of Pastoral Counselors (AAPC).

Yukarıda aktarılan dini danışmanlıkta eğitimin gerekliliği tartışmaları aynı zamanda bir başka temel soruyu da doğurmuştur: *Dini danışmanlık öğrenilebilir mi?* Hıristiyan Kilise geleneğinde, eskiden dini danışmanlık (özellikle Laie'ler için) bir *karizma* işi olarak görülürdü. Bu karizmaya sahip kişilerin yansıttıkları enerji, ilgi göstermeleri, yakınlık kurabilmeleri ve dini yönlerinin insanlar üzerindeki şifa verici, teselli edici, irşat edici ve canlandırıcı etkileri eskiden bir dini danışmanlık yeteneği sayılır ve daha Paulus tarafından bilinirdi (Romalıları 12,7-19). Yer yer değinildiği üzere eski Çöl Babaları bu türden karizmatik dini danışmanlığın örnekleridir. Dini danışmanlık karizmatikleri dini danışmanlığın nasıl başarılı olabileceğini gösterir: kendi kişiliğin geri çekilmesi, hassas bir empati, kendi yollarına olan güvenle. Dini danışmanlık hareketi sonrası bu tür yeteneklerin geliştirilebileceğine ve yetkin bir dini danışman olmak için uygun bir eğitimin gerekliliğine bir inanç gelişir. Oysa dini danışmanlık uzun süre öğretilemez ve öğrenilemez olarak görülmüş ve öğrenilebilirliği üzerine tartışmalar sürmüştür (Müller, 1961; Abderhalden, 1977, s. 68-69; Piper, 1998b; Ziemer, 2000, s. 187; Klessmann, 2010).

Dini danışmanlık öğrenilemez, o bir yeteneğe hatta bir karizmaya dayanır iddialarının (örneğin Trillhaas, 1948) karşısına Stollberg (1969, s. 33) şu tezi ileri sürer: dini danışmanlık tecrübeye dayanır ve tecrübe sistematik bir şekilde kazanılabilir. Dini danışmanlık diyalog özelliğine sahip olduğu için daima kendilik tecrübesini gerektirir bu nedenle “denilebilir ki kendilik tecrübesi anlamlı bir dini danışmanlığın vazgeçilmez şartıdır” (Stollberg, 1969, s. 33). Dini danışmanlıkta cereyan eden durumlar her iki tarafa da, danışana ve danışmana, sıkıntı verir, bu sıkıntıya dayanılması ise ancak kendilik tecrübesine dayanan bir dini danışmanlıkla mümkündür. Normal yaşamında hayatın problemleriyle yavaş yavaş karşılaşacak olan dini danışmanlık öğrencisi klinik dini danışmanlık eğitiminde bunlarla birden karşılaşır bu da onda kişisel krizlere yol açabilir. Bunun için kursiyerin düzenli rehberliğe ve psikoterapik eğitim almış tecrübeli kurs yöneticileriyle müzakereye ihtiyacı vardır (süpervizyon) (Denkers, 15.09.2011; Klessmann ve Stollberg, 28.04.2011; Mahlke 20.04.2011; Ziemer, 2000; Hauschildt, 2000).

Özetle, 20. yüzyılın öncesinde dini danışmanlık eğitimleri üniversite ve vaizlik seminerlerinde verilirken teori dersleri tecrübe sahiplerinin pratik anlatımlarından ibarettir. 20. yüzyıla gelindiğinde özellikle de dini danışmanlık hareketi ve dini danışmanlığın profesyonellik kazanmasıyla dini danışmanlık için gereken özelliklerin öğrenilebileceği fikri doğar. Artık dini danışmanlık dini danışmanlık yeterliklerinin

(kompetans) öğrenilebileceği bunun için de eğitimin gerekliliği yadsınmaz bir gerçek haline gelir. Bu yüzdendir ki bu dönemden sonra (Almanya’da 1965-70’lerden itibaren) dini danışmanlık eğitimleri gelişir ve yaygınlaşır ve artık söylem dini danışmanlığın ömür boyu bir öğrenim süreci olduğu yönündedir: “*Dini danışmanlığı öğrenmek yaşam boyu bir süreçtir*” (Frommann, 2013, s. 300); “Danışmanlık becerisini ve empati yeteneğini yükseltmek, sürekli, yaşam boyu bir ödevdir” (Clinebell, 1971, s. 270); “Kişisel yeterlik ... ömür boyu bir öğrenme ödevidir” (Klessmann, 2010, s. 329); “... insanlar arası ilişki durumlarıyla baş etmede ömür boyu bir öğrenme gereklidir ...”; bu süregiden öğrenme sadece rasyonel yüzeysel değil, derinlemesine etkili bir şekilde duygusal olarak gerçekleşmelidir “ve hayat ve meslek yıllarıyla genişleyen kişilik yapısına uymalıdır.” (Winkler, 2000, s. 524).

Dini danışmanlıkta eğitimin gerekliliği ve dini danışmanlığın öğrenilebilirliği üzerindeki tartışmaları gördükten sonra bu tartışmaların arasında geçen kavram ve ilkeleri tanımaya geçebiliriz. Son olarak da eğitim konusunda Protestan ve Katolik mezheplerinin farklı anlayış ve uygulamalarına bakmak faydalı olacaktır.

A. Pastoral Psikolojik Öğrenme İlkeleri

20. yüzyılda dini danışmanlık ve eğitimi pastoral psikolojik bir yönelim kazanır. Pastoral psikolojik yaklaşım ise Amerikan pragmatizmine (John Dewey) ve yapısalcı varsayımlara (pasif bir ezber yerine aktif bir yapısalcı süreç olarak öğrenme) dayanan bir öğrenme teorisine sahiptir. Eğitim türleri bölümünde bunların nasıl hayata geçirildiklerini görmek üzere pastoral psikolojik öğrenme ilkeleri şunlardır:

1. Yaparak Öğrenme (Learning-by-doing)

Yaparak öğrenme veya klinik eğitim ilkesi, Amerikan klinik eğitimin temel prensibidir ve aynı zamanda Avrupalı bir *clinical training*’in (klinik eğitim) de temel kuralıdır. Bu öğrenmede teorik olarak ilişkiler *hakkında* bir şeyler öğrenilmez, ilişkiler bizzat ilişkiye girerek öğrenilir ve edinilen tecrübeler süpervizyon aracılığıyla değerlendirilir. Bir nevi “yaşamın kendisinden öğrenme”dir (Frielingsdorf, 2000, s. 388) ve öğrenme ile öğretme tecrübe ve sürece dayalı bir şekilde gerçekleşir. Kursiyerlerin somut dini danışmanlık tecrübeleri (hafıza protokolleri/verbatimler, ses/video kayıtları, vs.) en önemli öğrenme malzemeleridir. İlerleyen bölümlerde tanıtılacağı üzere bu malzemelerin değerlendirilmesi vaka/protokol analizleri, rol oyunları, süpervizyon, vs. ile yapılır. Öğrenme sürecinde üzerinde önemle durulan soru şudur: dini danışmanlık iletişimini neler destekledi, neler rahatsız etti veya engelledi? Burada eğitimin

yönelimine göre farklı konulara dikkat etmek mümkündür. Örneğin derinlik psikoloji yaklaşımı görüşmede rol oynayabilen ve grup süreçlerine de yansiyabilen (bkz. aşağıda Balint grupları) bilinçdışı unsurlara bakar (Faber & Schoot, 1968, s. 115; Klessmann, 2010, s. 447; Ziemer, 2000, s. 189).

2. Kişi Odaklı Öğrenme

Dini danışmanın kişiliği öğrenme sürecinin merkezinde yer alır. Belirli görüşme tekniklerinin öğrenilmesi yerine kişisel samimiyet (inandırıcılık) ve mesleki yeterliğin entegre edildiği bir duruş, bir tutum için çalışılır (bkz. Burbach & Schweingel, 2002). Aşağıda kendi kişiliği üzerinde öğrenme başlığı altında anlatılan kendilik tecrübesi, benlik ve öteki algısı gibi konular bu öğrenmenin temelidir. Kendi kişiliği üzerinde öğrenme demek, insanın kendi yaşam hikayesinde iz bırakan tecrübelerle yüzleşmek ve üstesinden gelmek demektir (kendilik tecrübesi) (Denkers, 15.09.2011; Mahlke, 20.04.2011). Bunun için şu sorulara (Ziemer, 2000, s. 188) cevap aranır:

- Kendim duygularla - olumsuz olanlarla da - nasıl baş ediyorum?
- Nelerden korkuyorum?
- Otoritelere karşı nasıl davranıyorum?
- Sevme ya da bırakabilme becerilerim nasıl?

Bu soruların cevaplanmasına görüleceği üzere kendilik tecrübeleri (CPT/KSA eğitimlerinde “serbest grup görüşmesi” (Ziemer, 2000, s. 188), bireysel süpervizyon, derinlik psikoloji yönelimli eğitim modellerinde öğrenim analizleri/terapi, dini danışmanlık, vb. ile) yardımcı olur. Hedef daima kendi kişiliğini daha iyi tanımak, problemlerini algılamak, dini danışmanlık icrasını engellemeyecek şekilde onlarla baş edebilmek ki neticede bir başkasının problemleri tanınabilsin ve onlara uygun bir şekilde yaklaşılabilirsin.

3. Sosyal Öğrenme

Kişi odaklı öğrenme ancak bir ötekiyle karşılıklılık içinde mümkündür: danışan, grup üyeleri, süpervizör gibi muhataplar dini danışmanın karşısındaki ötekilerdir. Bu tür etkileşimlerde kontrollü şartlar altında (laboratuvardaki gibi) kontak kurma, kendi etkileşim ve iletişiminin şekli ve bunların ortama göre nasıl değiştikleri algılanır ve eleştirel bir şekilde yansıtılır. Çoğu dini danışmanlık eğitim yaklaşımları gruba dayandıkları için dini danışmanlık öğrenimi de sosyal öğrenme şeklinde gerçekleşir. Aşağıda görüleceği üzere grup içindeki öz deneyim ve gruptan gelen geri bildirimler,

grup dinamikleri, grup öğrenme metotları (konu merkezli etkileşim) bu öğrenme türünün unsurlarıdır (Klessmann, 2010, s. 448; Ziemer, 2000, s. 189).

4. Tecrübi ve Sürece Odaklı Öğrenme

Danışman ve danışanların tecrübeleri (kendilik ve öteki algıları, iletişim ve ilişki becerileri) eğitimin çıkış noktasıdır. Tecrübeler, yani eğitim boyunca algılanan ve hissedilen şeyler sürekli dışarıya (muhabata, gruba) yansıtılır, yorumlanır ve değerlendirilir. Teori ve pratik döngüsel bir şekilde verilir: Pratik/tecrübe - teori - pratik (Denkers, 15.09.2011; Klessmann, 2010, s. 448; Ziemer, 2000, s. 189).

5. Manevi ve Teolojik Öğrenme

Klessmann'a (2010, s. 448) göre kişisel bir maneviyat hem çalışılmalı hem de uygulanmalıdır. Burada da yine İncil ve Kilise gelenekleri, kişisel teolojik pozisyon eleştirel bir refleksiyona tabi tutulmalıdır. Kişisel maneviyatın dini danışmanlık durumlarında nasıl ifade edileceği de buna dahildir. Dini danışmanın kendi inancı ve dini gelenekleri yaptığı iş için önemli kaynaklardır. 1970'li yıllardaki kerigmatik-terapötik dini danışmanlık tartışmaları döneminde (bkz. Kuramlar Bölümü) dini danışmanlığın manevi-teolojik boyutu gölgede kalmış sayılsa da 2000'lerden bu yana tekrar dini danışmanlık uygulama ve eğitimlerine alınmış görünmektedir. Dini danışman görüşme bağlamlarına kendi inancını danışanların yaşam emniyetlerini güçlendirecek ya da hayatlarını anlamlandırmada yeni ufuklar açacak şekilde dahil edebilmelidir. Bunun için İncil konularına bir aşinalık, kişisel bir ilgi ve "ilgili duruma göre uygun hermenötik bir refleksiyon" (Klessmann, 2010, s. 452) gereklidir. Ancak bunları yapabilmesi için dini danışman kendi inancını eleştiri süzgecinden geçirmiş olmalıdır (Ziemer, 2000, s. 189). Eğitim sürecinde buna çeşitli yollardan atıf yapılabilir (Stollberg, 1996; Klessmann, 2010, s. 448; Ziemer, Seelsorgelehre, 2000):

- Eğitimlerde dini törenler, ritüeller, ayinler, İncil konuşmaları yapılır, İncil hikayeleriyle yaratıcı eylemler (örn. Bibliodrama ile) çalışılır.
- Vaazlar verimli bir öğrenme aracına dönüştürülebilir. Katılımcıların yaptıkları vaazlar kaydedilir ve grup içinde analiz edilir. Vaazlar kişisel inancın şekil aldığı yerdir ve başkalarına hitap edilmesinde ortaya çıkan zorlukları ve fırsatları gösterir.
- Kişisel dini yaşam hikayesi bakımından kendilik tecrübesi derinleştirilir: hangi dini çevrede yetiştim? Dini tutumlarıyla hangi kişiler beni etkiledi? Nasıl ve

neyin etkisiyle bu tutum değişti? Hangi Tanrı tasavvuru benim için önemli? İncamı nasıl hayata geçiriyorum?

- Vaka analizlerinde ve rol oyunlarında sahnelerdeki gizli veya açık dini tema bulunmaya ve yansıtılmaya çalışılır.
- Sürekli hermenötik refleksiyon yapılmaya çalışılır: somut görüşme bağlamında hangi konu ön plandadır? Bu nasıl yakalanabilir ve İncil-teolojik yorum kategorileriyle ilerletilebilir?

Bu gibi adımlarla dini danışmanın mesleki kişiliği ile dini/manevi boyut entegre edilebilir. Böylece danışmanın kişisel hayat hikayesi, zamanın tarihi ve sosyal şartları ve teolojik eğitimi bir sentezde birleşebilir. Dini boyutun “oyuna dahil edilebilmesi” (bkz. Eulenberger vd., *Tanrıyı Oyuna Dahil Etmek* (Gott ins Spiel bringen, 2007) için kişisel bir maneviyatın geliştirilmiş olması şarttır.

6. Sistemik Öğrenme

İnsanların yaşadıkları sosyal sistem ve çevrelerin algılanması ve dikkate alınması ve bunların davranış ve konuşma kalıplarına yansımaları modern dini danışmanlık teorisinin bir parçasıdır. Çünkü dini danışmanlık arınmış bir ortamda gerçekleşmez; daima sosyal problem ve belirleyiciliği olan bir aile, toplum, vs. bağlamında gerçekleşir. Bu bağlamların tanınmasına, kültürel, sosyal, cinsel, etnik, dini, tarihi şartlarının bilinmesine ve insanların kişisel biyografi ve çatışma durumlarına etkisine dini danışmanlığın icrasında dikkat edilmesi gerekir (Ziemer, 2000, s. 189; Klessmann, 2010, s. 448; Morgenthaler, 2002c).

7. Metodik Öğrenme

Görüşme metodü hakkında bilgilerin öğrenilmesi ve çalışılması (aktif dinleme, non-direktif tutum, aktarım ve karşı aktarımların fark edilmesi, kriz müdahalesi metodları, vb.) metodik öğrenme ilkesinde gerçekleşir. Farklı dini danışmanlık eğitim modelleri farklı görüşme metodiklerini vurgulamaktadır, fakat hepsinde dinlemek ortak pastoral psikolojik temel yetkinliktir. Rogers’in kişi merkezli veya yönlendirmeyen yaklaşımı dini danışmanlıkta temel bir tutumdur. Bu yöntemle insanlarla karşılaşılabilir ve aktif dinleme uygulanabilir. Direnç, aktarım, karşı aktarım gibi bazı psikolojik süreçlerinin tanınması, non-verbal, beden dili iletişimlerinin dikkate alınması, basit sistemik bağlamların hesaba katılması metodun işleme için gereklidir (bkz. Uygulama Bölümü). Görüşme metodüğüne ilişkin konular ayrı bir ders/çalışma ünitesi olarak

verilebileceği gibi vaka analizlerine de dahil edilebilir (Ziemer, 2000, s. 189; Klessmann, 2010, s. 448).

8. Teorik Öğrenme

Dini danışmanlığın eğitiminde özellikle *danışmanlığın* (Beraten, counseling) ağırlık kazandığı 20. yüzyıldan itibaren daima pratik ve klinik tecrübelerin kazanılması vurgulanır. Fakat pratik bilginin yanında teorik bilginin de gerekliliği yadsınamaz. Terapötik dini danışmanlık bir eğitim programıdır ve tam bir terapötik eğitim almış ve pratik tecrübe bilgisi olan teologlar tarafından verilir (Denkers, 15.09.2011; Mahlke 20.04.2011). Clinebell (1971, s. 266) teorik bilgilerin işe yaramasını kendilik ve öteki algısının derinliğine bağlar: “Sadece teoriye hakim olduğunda o zaman iyi bir teknisyen, iyi bir fonksiyoner [görevli] olunur, ama başkalarını içsel büyümeye götüren bir insan olunmaz”. Bunun anlamı şudur, bir dini danışman ancak kendisi insani olarak büyür ve olgunlaşırsa ancak o zaman hizmetindeki psikodinamik ve dini danışmanlık öğretisinin teorik bilgisi acı çeken bir insan için değerli olur. Jung’un (1953, s. 73) psikoterapistlere yönelik şu sözleri dini danışmanlar için de geçerli sayılabilir: “Teorilerinizi öğrenebildiğiniz kadar iyi öğrenin, ama onları canlı ruhla ilgilendiğiniz zaman bir kenara bırakın. Teoriler değil, tek başına kendinizin yaratıcı bireyselliği ağır basmalıdır.”. Clinebell *Basic Types of Pastoral Care and Counseling* (1971, s. 266) isimli kitabını şu sözlerle bitirir: “duygusal olarak sıcak, kabul eden bir ilişkisi olmadan bu sayfalarda anlatılan danışmanlık metotları, salt birer teknik olarak kalır, steril, manipüle edici, etkisiz. Ama onlar *kabul edici, terapötik bir ilişki* içinde ustalıkla kullanıldığında o zaman her insanlar arası ilişkide potansiyel olarak bulunan iyileştirici güçleri açığa çıkaran bir araç haline gelir.” Günümüzdeki çeşitli ve çok sayıdaki terapi yaklaşım ve uygulamalarında ortak nokta danışanın/hastanın klasik tıptaki gibi passif bir nesne olmadığı, kendinden sorumlu bir kendilik terapisti olması gerektiğidir. Dini danışmanlıktaki *kendine yardıma yardım* (Hilfe zur Selbsthilfe) prensibinden de bu anlaşılır. Kişinin kendisi hazır olmadığı ve kendisinde motivasyon bulmadığı sürece her türlü psikoterapi faydasızdır (Fahlbusch, 1983).

Dini danışmanlık eğitimlerinin içerikleri incelendiğinde (bkz. Eğitim Bölümü ve Ekler) katılımcıların kendilerine has bir dini danışmanlık anlayışını geliştirmeleri hedeflenir. Bunun için ve uygulamada başarılı olabilmek için teoloji, psikoloji, sosyoloji alanlarından teorik bilgiler edinmeleri gerekir. Dini danışmanlığın teolojik alt yapısı ve güncel dini danışmanlık temel, hedef ve metotlarını bilmek buna imkan tanır.

Üniversitedeki teolojik teoriler uygulamaya dökülebilmelidir. Bunun için dini danışmanın özellikle şu konuları tartışması gerekir (Klessmann, 2010, s. 453):

- seküler ve dini çoğulculuğun hakim olduğu bir toplumda Tanrı sorusu
- kötülük problemi
- günah ve suç problemleri
- ölmek, ölüm, ölümden sonra hayat

Bu bağlamda AAPC (Amerikan Pastoral Danışmanlar Derneği) şu alanlardan teorik bilgilerin edinilmesini önerir (aktaran Clinebell, 1971, s. 267):

- insan gelişimi (çocuk, genç, yetişkin gelişimi; Erikson'nun sekiz evresi)
- evlilik ve ailede dinamik süreçler
- grup dinamikleri
- psikopatoloji
- bireysel ve grup danışmanlığı metotları
- kamu kurumları (gerektiğinde sevk etmek için)
- insan ve çevre (sosyo-ekonomik faktörlerin kişilik, sağlık ve gelişime etkileri)
- dini danışmanlığın tarihi ve teorik temelleri
- teoloji ve danışmanlık

Benzer şekilde Klessmann (2010, s. 453) da psikoloji ve sosyal-psikoloji teorilerinin dini danışmanlık bağlamına entegre edilmesi gerektiğini bildirir. Teorik bilgiler vaka analizleriyle birlikte ya da ayrı dersler şeklinde verilir. Temel bilgilerinin edinilmesi gereken genel alanlar şunlardır:

- psikanaliz, hümanistlik psikoloji, sistem psikolojisi, kişilik teorileri
- iletişim teorisi
- gelişim psikolojisi
- sembol teorisi
- ritüel teorisi
- ölmek ve yas konusunda teoriler

Spesifik olarak dini danışmanlık görüşmeleri için şunlardan yararlanılabilir: Rogers'in kişi merkezli terapisinden alınacak unsurlar kabul edici bir dinlemeyi ve yargılamayan/değerlendirmeyen bir cevaplamayı çalışmaya yarar; Gestalt terapisinden yönlendirici müdahalelerle dini danışmanlıkta yüzleşme ve karşılaşma çalışmaları yapılabilir; Naratif terapi unsurlarıyla İncil içerikleri görüşmeye dahil edilebilir; Sistemik yaklaşımlar karşılaşmaların örneğin kurumsal/çevre şartlarını (örn. hastane, cezaevi) veya aile etkileşimlerini dikkate almayı sağlar (Klessmann, 2010, s. 457). Dini

danışmanlık - psikoloji ilişkisi bölümünde ayrıntılı bir şekilde verildiği üzere psikolojik bilgiler özellikle de psikanaliz alanından dini danışman için oldukça yararlı ve gereklidir. Bu gerekliliği Franckh (1977, s. 72) şöyle ifade eder: “Bütün söylenenlerin üzerine psikanalizi dini danışmanlık tedavisi için değerli bir zenginleştirme olarak görüyorum. Her dini danışmanın psikanalizi bilmesi ve metotlarından zaman zaman pratik olarak da faydalanma beceresine sahip olması gerektiğini düşünüyorum.”

Dini danışman için gerekli bilgilerin arasında psikopatolojik bilgiler de bulunmaktadır. Psikopatolojik rahatsızlıkları olan veya başlangıç belirtileri gösteren insanlara gerek uygun yaklaşımı ve davranışı sergilemek gerek onların durumlarını tanıyıp ilgili ve yetkili mercilere sevk edebilmek için dini danışmanın bu alanda bilgi sahibi olması gerekir. Bu tür insanlara yanlış tepki ve yönlendirmenin sonuçları malum olduğu gibi, yerinde ve zamanında uygun bir müdahale de hayat kurtarıcı olabilir. Bir akıl hastanesinin yöneticisinin bir rahibe dediği gibi: “Akıl hastane ve sanatoryumlarımızdaki bir çok hasta doğru zamanda doğru dini danışmanı bulsalarları kaderlerinden kurtulabilirlerdi. O [din danışman] bir çoğunu çaresizlik ve intihardan koruyabilmektedir” (Schulte, 1937, s. 16). Fakat dini danışmanlar her zaman ruh hastalarıyla ilgilenmek istemezler, gerek histeriden şüphelendikleri gerekse itibarlarını düşündükleri için. Ama çoğu zaman da bu tür hastalarla ilgilenebilecek bilgiye sahip olmadıkları için. Schulte’ye (1937, s. 37-38) göre kimileri bu tür hastalara iyi niyetle yaklaşırsa da onları doğru anlayacak ve kararlı bir şekilde bakacak yetenekleri olmamaktadır: “Sadece eğitimle iş bitmiyor burada ... ya gereken becerileri olmuyor ya da sorun bütünüyle tutumlarında.”

B. Dini Danışmanlık Eğitim Unsurları

Öğrenme ilkeleriyle beraber dini danışmanlık eğitimin belirli aşamalardan geçtiği veya belirli unsurlar etrafında şekillendiği söylenebilir. Dini danışman kişinin, dini danışmanlığın en önemli aracı olduğu hatırlandığında, dini danışmanın kendi kişiliği üzerinde çalışması en önemli eğitim unsuru olarak karşımıza çıkar. Olay incelemeleri, rol oyunları, bibliodrama ve dini danışmanlara dini danışmanlık, eğitim sürecinin diğer unsurlarıdır.

1. Dini Danışmanın Kendi Kişiliği Üzerinde Çalışması

Görüşülen dini danışmanların belirttiklerine ve literatürde de vurgulandığına göre dini danışmanın kendi kişiliği üzerindeki çalışması dini danışmanlık eğitimin en zorlu ve tartışmalı parçasıdır. İnsanların kendi yaşam öyküleriyle acı dolu yüzleşmeler

geçirecek olmaları çekincelerinin temel sebebidir. Bu nedenle de belirli görüşme metotlarına vakıf olunmasının yeterli olacağı tartışmaları da eksik olmamaktadır. Fakat Klessmann (2010, s. 449) buna hiddetle karşı çıkar ve dini danışmanın kendi kişiliği üzerindeki eğitiminin öz deneyim, kendilik ve öteki algısı, ilişki yeteneği, süpervizyon gibi konular etrafında gerçekleşmesi gerektiğini belirtir:

a) Kişiliği üzerinde çalışmak bu çalışmada da sıkça geçtiği üzere ve *öz deneyim* veya *kendilik tecrübesi* (Selbsterfahrung) olarak ifade ettiğim bir sürece, bir öğrenmeye işaret eder. Kendilik tecrübesi dini danışmanlık eğitimin diğer unsurları gibi 1970'lerdeki dini danışmanlık hareketinden sonra meşhur olan kavramlardan biridir ve kendilerini psişik olarak hasta hissetmeyen, kendileri hakkında daha çok şey öğrenmek isteyen, güçleri ve sınırlarını daha yakından tanımak isteyen insanların geçebilecekleri bir süreci ifade eder. Kendilik tecrübesini geliştiren insanlar kendilik algılarını ve iletişim becerilerini yükseltme imkanına kavuşurlar ve genel yaşam problemleriyle daha iyi bir başa çıkma yeteneği kazanırlar. Bütün bunlar ise karşılıklı olarak bir ötekiyle mümkündür (encounter group) (Klessmann, 2010, s. 449). Eğitimde dini danışmanların grup içerisinde gösterdikleri veya göstermedikleri duygu, jest, mimik ve konuşmalarına bakılır. Bu yapılırken de bütünü algılayabilmek için bilinçli ve bilinçdışı proseslere dikkat edilir ve kişi başkalarının aynasında kendini (korkularını, ön yargılarını, öfkelerini, vs.) görür. Ancak unutulmamalıdır ki, bir dini danışmanlık eğitimi çerçevesinde kendilik tecrübesi bir terapi değildir, mesleki yeterliğin kazanılmasına hizmet eden bir eğitimidir (Denkers, 15.09.2011; Ziemer, 2000, s. 188). Bu işlem psikoterapistlerin başkalarını terapiye başlamadan önce kendilerinin bir psikoterapiden geçmesine benzetilebilir ve bir nevi kişisel krizlerin farkına varılması ve bertaraf edilmesini sağlar. Çünkü Oursin ve Schuster'in (2008, s. 8) belirttiği gibi "kendi tecrübelerimize izin veremediğimiz müddetçe, onlara ötekinde de rastlayamayız. Bizi kendimizde korkutanla bir başka insanda bir problem olarak karşılaştığımızda ondan kaçınıyoruz ve onu engelleriz." Dolayısıyla danışman kendini anladığı ölçüde muhatabını anlayabilir. Bu anlama ise entelektüel veya felsefik bir anlayıştan ziyade, duygusal olgunluk ve otokontrol gerektirir (Stollberg, 1969, s. 33).

Hıristiyan dini danışmanlığında bu işlemin teolojik bir temeli de bulunmaktadır. İsa havarilerine (özellikle şüpheci Thomas'a) iyileştirme ve diriltme mucizesini gösterme hadisesinde, eğer (havariler) şifa verici olmak istiyorlarsa, önce kendi keder, şüphe ve sorularıyla baş etmeleri gerektiğini gösterir (Emerson J. J., 2000).

b) Kendilik tecrübesinin/kendi kişiliği üzerinde çalışmanın önemli bir parçası *algılamanın duyarlılaştırılmasıdır*. Algılama burada kendilik ve öteki algılamasıyla iç içedir: “Kendisinde korkularını algılamayan bunları muhatabında da atlar” (Klessmann, 2010, s. 449). Kendi yaşam öyküsünde öfke ve agresyonla ilgilenmeye aşına olan birisi bunları başkalarında da algılayabilir. Freud’un (1975a, s. 126) da dediği gibi “...her psikanalist kendi kompleksleri ve içsel dirençleri izin verdiği ölçüde ilerleyebilir”

Kendilik ve öteki algısı ikili görüşmede veya grup içinde çalışılabilir. Bunun için katılımcılar birbirlerine açık bir şekilde geri bildirimde (feedback) bulunur (Klessmann, 2010, s. 450). Metodik olarak geri bildirimde şunlara dikkat edilmesi gerekir (Langmaack & Braune-Krickau, 1998, s. 110): Geri bildirim ...

- belirli bir davranışı ve ona verilen tepkiyi *betimler*; değerlendirme ve yargılama içermemelidir
- mümkün olduğunca *somut* olaylarla ilgilidir; tahminler ve genellemelerden kaçınılmalıdır
- *kişisel* bir fikir bildirimidir
- *olumlu* ve faydalı davranış biçimleriyle ilgili olduğu kadar *rahatsız* edici olarak algılananlarla da ilgilidir; olumlu algılanan davranış biçimlerinin güçlendirilmesi rahatsızlık verici olanları eleştiriyile değiştirmeye çalışmaktan daha etkilidir

Dini danışmanın muhatabına karşı duyacağı dayanışma ve sempati karşısındakinin çektikleri konusunda bir nebze bilgi ve tecrübeye sahip olmasına bağlıdır (Ziemer, 2000, s. 183): Karşılaşılan bir problemin benle ilgisi nedir? Kendimde ne kadarını algılıyorum? Problem bende, kendimde nerde bulunmaktadır? gibi soruların cevaplandırılmasını iç gözlemle kendilik algısı sağlar. Zerfass (1985, s. 104) bunu şöyle açıklar: dini danışman “kendisine getirilen bütün dertleri kendi çekmiş olmak zorunda değildir, ancak hayatının bir yerinde kendisinin insani varlığının sınırlarıyla yüzleşmiş olmalıdır ve ancak orada kaçmayıp dik durmuşsa, bir başkasının acısı da onu panikletmeyecektir.” Dini danışmanın kendisi benzer durumlara düşmüşse hayatında bunları bir yabancıda gördüğünde onlara korkusuzca yaklaşabilecek ve kişiliği ile “canlı bir umut işareti” olacaktır. Ancak burada dini danışmanın dikkat etmesi gereken nokta kendi sıkıntılarını muhatabınıninkinden ayırt etmesidir, yoksa ciddi “algı çarpıtmaları” (Ziemer, 2000, s. 183) meydana gelebilir. Dini danışmanı kendi ruhsal problemleri (aşılmamış kayıp tecrübeleri, depresyonlar, narsistik kırılabilirlik, vs.) bir başkasının spesifik problemlerini anlamasını engelleyecek kadar meşgul etmemesi gerekir. Bunun

için de kendilik algısı ve tecrübe deneyimlerinin tamamlanmış olması gerekir. Çünkü ancak bu yolla dini danışman kendi aşılmamış problemlerini keşfedebildiği gibi onların üstesinden de gelebilir. Dini danışman kendi problemleriyle başa çıkmayı başardığı ölçüde bir başkasının bunları başarmasına yardımcı olabilir.

Anlaşıldığı üzere dini danışmanlıkta öz ve öteki algısı oldukça beceri ve üzerinde çalışmayı isteyen bir şarttır. Bu bakımdan Grözinger yerinde olarak *Dini Danışmanlıkta Algılama Sanatından* (Die Kunst der Wahrnehmung in der Seelsorge, 2003) bahseder:

Algı her seferinde yeniden oluşmalı ve şekillenmelidir. Dini danışman örneğin bir kimseyi birden fazla ziyaret ettiğinde “algısını önceki ziyaretlerden yanında getirir” (Grözinger, 2003, s. 8). Fakat Grözinger burada bir ayırma gidilmesi gerektiğine dikkat çeker: Getirilen algının ne kadarı faydalıdır? Onun ne kadarı yeni algılamalara imkan verir, ne kadarı yenilerini engeller? Algılama önceki algılar nedeniyle engellenebilir. Bu nedenle hiç bir şey “sözümüne haberdar olmak kadar algının düşmanı değildir” (Grözinger, 2003, s. 8). Haberdar olduğunu, bildiğini düşünen kişi artık algılama gereğini duymaz. Eski algıların ancak şöyle bir faydası da olabilir Grözinger’e göre: önceki algılar yeni algılar için duyarlılaştırabilir, durum üzerindeki dikkati keskinleştirebilir. Böylece dini danışmanlıktaki algılama sanatı faydalı ve engelleyici algılar arasında ayırım yapmayı kapsar.

Algılama zaman gerektirir. Grözinger’in uyarısına göre dini danışman algılama için kendine vakit tanımalıdır ve hemen müdahale etmemelidir. Dini danışmanlık karşılaşmalarında konuşma, dil önemli bir müdahale aracıdır. Fakat hızlı bir bakış, hızlı bir dilsel müdahale iletişime destekten çok engel olabilir. Scharfenberg’in (1985, s. 676) dikkat çektiği üzere dini danışmanlar için bu vakit tanıma zor bir iştir: Kurnaz bir psikolog bir gün bir danışan gibi çok sayıda rahiple görüşmeye gider ve yanında gizlice bir kronometre bulundurur. Bu kronometre ile psikolog, rahibin kendisini bölüp, her seferinde ne kadar süre sonra konuşmaya başladığını ölçer. Bu süreler hiç birinde 30 saniyeyi geçmez. Demek ki dini danışmanlıkta algılama sanatı kendine vakit tanımakla da ilgilidir.

Algıyı hikayelerle birleştirmek. Çoğu dini danışmanlık durumlarında algıların dile dökülerek belirginleştirildiği bir nokta gelir. Ancak bu gereklilik çok kritik bir andır ve görüşmeyi bir krize sürükleyebilir. Örneğin dini danışmanın algısını büyük dini hikayelerle birleştirmeye çalışması muhataba ağır gelebilir (acı çeken muhatabının acılarını büyük dini figürlerin acılarıyla birleştirmesi gibi). Bu tür başarısızlıklarda

görüşme tikanır ve dini danışman utanabilir.⁷ Böyle bir durumdan belki muhatapların kendi hikayelerini bulmalarına izin vererek kurtulunabilir. Belki danışan - dini danışmanınki gibi - büyük değil, küçük, özel bir hikaye seçecektir halini arz etmek için. Grözinger'e göre belki mahrem algıların büyük dini menkıbelere değil, bu türden hikayelere ihtiyacı vardır. Böylece dini danışmanlıkta algı sanatı uygun hikayelerin bulunması ve icat edilmesini gerektirir ki algılanan şey aydınlatılabilsin. "Algı sanatı ve dil sanatı samimi iki kardeştir" (Grözinger, 2003, s. 9).

Algı algıyı doğurur. Yukarıda anlatılmaya çalışıldığı gibi dini danışman bazı durumlarda yanlış bir şey yapmaktan çekinir (sormak istediği bir konuyu - ölüm korkusu örneğin - sormaması gibi). Grözinger buna "cesaret edememe duygusuna güvenmesi" (2003, s. 9) olarak da ifade edilebileceğini söyler ve bunun da algıyla ilgili olduğunu belirterek bunu iyi bulur. Bu durum dini danışmanı, kendisi uygun hikayeyi bulamadığı için, kırgınlığa sevk edebilir, fakat başarıların olduğu kadar başarısızlıkların da algılanması gerekir (kendilik algısı, iç gözlem). Böylece dini danışmanlıkta bir algıdan diğerine geçilir.

Grözinger bütün dini danışmanlık uygulamasını algılama sanatı olarak anlaşılabilirliğini belirterek bitirir. Bu "Tanrının henüz uyanmamış niyetlerine duyarlı olan" (Grözinger, 2003, s. 9) bir algıdır. Kimi zaman bu niyeti dini danışman yerine muhatapın kendisi daha duyarlı bir şekilde algılar. Bu ise ne dini danışmanı ne de dini danışmanlık durumunu küçük düşürür. Grözinger'e göre aksine bu belki de dini danışmanlık sanatının en yüksek mertebesidir: muhatapın algı yeterliğine öncelik vermek.

Kendilik algısını derinleştirerek ona anlamlı katkılar yapabilecek bir eğitim şekli bireysel ya da grup terapileridir. Bu tür terapiler özellikle derinlik psikolojisi yönelimli dini danışmanlık eğitimlerinde rağbet görür fakat belirtilen etkisi dolayısıyla genel dini danışmanlık eğitimine de alınabilir. Burada biyografik tecrübe ve çatışmalar üzerinde çalışılır, dirençler ve karakteristik savunma mekanizmaları, yorumlama imkanları vs. tanınır. Bireysel terapiler, terapötik nedenlerle gerekli değilse kişi için bir eğitim karakteri kazanırlar (öğrenim veya eğitim terapileri). Kişisel yaşam ve ilişki konularının işlenmesi ve üzerinde çalışılması ilgili terapi yaklaşımın metotlarını öğretir; kişisel terapi genel terapi süreçleri için bir örnek teşkil eder. Psikoterapiyle kişisel tecrübeler dini danışmanlık için faydalı bir temel oluşturur çünkü kendilik ve öteki algısını duyarlılaştırır ve iletişim süreçlerinin dinamiklerini gösterir (Klessmann, 2010, s. 449).

⁷ Dini danışmanlık karşılaşmalarında hikaye kullanımı için bkz. Uygulama Bölümü.

c) Kişinin kendisi üzerinde çalışırken üzerinde durması gereken bir diğer konu *ilişki yeteneği*dir. İlişki yeteneği Klessmann'a (2010, s. 451) göre bir insanın insanlar arası etkileşimi oldukça rahatlatıcı ve faydalı olarak tecrübe edilecek şekilde şekillendirebilmesini ifade eder. İletişim rahatlatıcı ve faydalı olarak şu durumlarda hissedilir: 1) danışan kendisini algılanmış ve anlaşılabilir hissettiğinde; çünkü danışmanın onun yaşam durumunu hissetmeye çalışır (empati). 2) danışan kendilik anlayışına ya da belirli bir problemine yeni bakış açıları kazandığında.

Piper (1998a, s. 29) bu iletişim yeteneğini birlikte müzik yapmaya benzetir. Birlikte müzik yapabilmek için insanın kendisinin olduğu kadar diğerlerinin de seslerini duyması/dinlemesi gerekir ve bir uyum sağlayabilmelidir. Ancak bu uyumun sağlanması durumunda ortaya güzel bir müzik çıkar. İletişim insanın genellikle kendi sesini yeterince algılamadığı (örn. durmadan kendisi konuşursa) ve/veya karşısındakinin ne durumda olduğunu (örn. kişi üzgün mü, öfkeli mi ya da dikkati dağılmış mı) hissetmediğinde başarısızlığa uğrar.

İlişki yeteneği için güçlü bir empati duygusu şart koşulsa da kişinin sınırlarını bilmesi gerekir. Dini danışmanlıkta bu sınırlandırma veya sınırları belirleme işi (bkz. Uygulama Bölümü) danışman için olduğu kadar danışan için de önemli bir konudur. Kişi kişiliği ve mesleği açısından kendi arzu, beklenti ve düşüncelerini bilmelidir ve bunları başkalarının beklenti ve arzu olarak karşısına çıkardıklarından ayırt edebilmelidir. Mesafe koyabilmenin anlamı kendisi ve öteki arasındaki farkı algılayabilmektir. Ancak bu şekilde ötekinin beklentilerinden kişi kendini sıyrabilir. Dini danışmanın ilişki yeteneği içinde gösterebilmesi gereken diğer bir yeti çatışma çözme yeteneğidir. Dini danışman mesleki olarak çatışmaları algılama, açık ve net bir iletişimle dile getirme ve çözüme kavuşturma becerisine sahip olmalıdır (Klessmann, 2010, s. 451).

d) Dini danışmanlık eğitimi, teori ve pratik döngüsü içerisinde dini danışmanların kendi dini danışmanlık tecrübelerini yansıtabilecekleri bir uygulama rehberliğini/refakatini gerektirir. Yukarıda da belirtildiği üzere bütün yardım edici mesleklerde olduğu gibi dini danışmanlar için de *süpervizyon* imkanı bulunur ve dini danışmanın kişiliği üzerinde çalışmasının bir parçasını meydana getirir. Süpervizyon idari bir denetim olarak algılanmamalıdır. O daha çok "belirli bir danışmanlık türüdür" (Brauner, 1992, s. 127) ve meslekle ilgilidir. Uygulamada karşılaşılan durum ve vakaların bireysel ya da grup içerisinde süpervizyona tabi tutulması eğitimin ve meslek icrasının önemli bir unsurudur (pastoral süpervizyonun metot ve uygulamaları için bkz.

(Andriessen & Miethner, 1993; Bassiere, 1990). Vakanın incelenmesinde burada da yine kişisel faktörlerin önemi büyüktür. Ziemer (2000, s. 192) örneğin bir dini danışmanın “ideolojik bağlılığının” (ideolojik tutuculuk demek daha doğru olacaktır) danışanını anlamayı ve ciddiye almayı engellediğini bildirir. Mutlaka yardım etme niyeti de sakıncalı müdahalelere yol açabilir. Süpervizyon işte burada devreye girerek danışmanın zaaf ve karanlık noktalarını daha iyi algılamasını ve onların bertaraf edilmesi için çalışmasını sağlayabilir. Bir dini danışmanlık durumu hakkındaki rapor (sözlü veya yazılı bir olay raporu veya görüşme protokolü şeklinde) ilgili karşılaşmaya karşı bir mesafe oluşturur ve grubun veya süpervizörün geri bildirimleri sayesinde etkileşimin derinlemesine anlaşılmasına, danışman olarak rol davranışlarının kontrolüne, açık veya örtük hedeflerin tanınmasına ve olası uyumsuzlukların tespitine imkan tanır. Özellikle kararsızlığın ve belirsizliğin hakim olduğu durumlarda süpervizyon hizmeti almak önerilir. Bu psikopatolojinin sınırlarında bulunan bir vakada olabileceği gibi tek veya çift taraflı aşırı antipati veya sempati (örn. cinsel çekim) durumlarında da olabilir. Bunların dışında uygulamanın eğitim malzemesi olduğu dini danışmanlıkta bu malzeme sayesinde kişisel profesyonel davranışın ve temelinde yatan teorinin eleştirel bir kontrolü de sağlanabilir (Klessmann, 2010, s. 455; Ziemer, 2000).

Anlatılmaya çalışılan kendilik tecrübesi Klessmann’ın (2010, s. 455) şu pasajıyla özetlenebilir:

Kendilik tecrübesi grupları dini danışmanlık eğitimlerinde merkezi öneme sahip bir öğrenme formatını oluşturur. Bu gruplar grubun “şimdi ve burada”ki ilişkilerinin iletişiminin iyileştirilmesine, biyografik çatışmaların işlenmesine, bilinçaltı davranış biçimlerinin bilinç üstüne çıkarılmasına ve böylece başkaları karşısında bireylerin kimliklerinin güçlendirilmesine hizmet eder. Grup üyelerinin gözlemlenen ve sürekli meta iletişim ve geri bildirim süreçleriyle bölünen etkileşimiyle, insanın kendisi hakkında daha fazla şey öğrenmesi, mevcut ilişkilerde tekrarlanan eski kalıp ve beklentilerin keşfedilmesi, arzu, korku ve hayallerin algılanması ve üzerinde çalışılması, agresyonların ifade edilmesi, çatışmaların yapıcı bir şekilde ortaya konması, güç ve otoriteyle daha ölçülü çalışılması, kendi inanç tutumu üzerinde çalışılması, verimsiz bağımlılıklardan ve karşı bağımlılıklardan kurtulması sağlanabilir. Güçlü bir şekilde entelektüel yönelimli bir okul ve akademik sosyalizasyon karşısında kendi ve ötekinin duygusallığını algılama alıştırmaları yapmak, iletişimi daha net ve kesin şekillendirme imkanlarını denemek değişmez bir önem taşır. Bu amaçlarla kendilik tecrübesi grupları katılımcıları tarafından sıkça özgülleştirici (eski rol kalıplarından kurtulmak, daha çok belirleyebilir olmak) ve cesaretlendirici olarak yaşanır.

Dini danışmanlıkta kendi kişiliği üzerinde çalışmanın önemini Osnabrück Dini Danışmanlık Dairesi yetkilisi Winter (27.09.2011) şu sözleriyle dile getirir: “Ben kendi kişiliğimi de geliştirmeliyim ki ileride dini danışmanlık faaliyeti icra edebileyim. Bunu sadece ezbere yapamam ya da teknik olarak öğrenemem, orada, bütün o süreçte mesele büyük oranda kendimdir.”

2. Olay İncelemeleri/Vaka Analizleri

Dini danışmanlık eğitimlerinin önemli bir başka parçası, yapılan görüşmelerin derinlemesine incelendiği ve analiz edildiği grup çalışmalarıdır. Vaka analizleri dini danışman ile danışan arasındaki bilinçli ve bilinçdışı ilişki yapısını ve iletişimi mevcut bağlamda ele almayı, şu soruların cevaplanmasıyla sağlar: Bir karşılaşmada neler geçti? Neler başarıldı? Hangi noktalarda ve neden rahatsızlıklar ve yanlış anlaşılmalarda oldu? Bunun kişilerle ve durumla, yaşam hikayeleriyle, katılımcıların aile ve mesleki bağlarıyla ve onların spesifik arzu ve korkularıyla ilgisi nedir? Bir karşılaşmanın teolojik konusu nedir? Bu nasıl dile getirildi? Görüşme yöntemi bakımından vaka hakkında neler söylenebilir? (Klessmann, 2010, s. 456).

Dini danışmanlardan öğrenildiği üzere görüşme veya vaka analizleri çeşitli şekillerde ve yöntemlerle yapılabilir. Aslında ses kayıtları veya video çekimleriyle çalışılabilir de kişilik bilgilerinin gizlilik problemi nedeniyle daha çok grup içinde canlandırılan rol oyunları ve bunların analizi tercih edilir. Danışanın kişilik, meslek, ikamet bilgilerinin tanınmayacak kadar değiştirildiği yazılı raporlar ise temel eğitim ve çalışma malzemeleridir. Bunlar hafıza protokolleri olan *Verbatim*lerdir. Analiz yöntemlerine gelince bunlardan biri Balint-grubu çalışmalarıyla protokol analizleridir.

a) Görüşme Protokolleri (Verbatim)

Verbatimler bir tür görüşme protokolleridir (bkz. Örnek 6). Verbatimlerin standart bir yapıda olmaları gerekmez de danışmana müdahalenin gerçekleştiği bağlama odaklanmasına yardımcı olacak bir doku belirlenebilir. Emerson (2000) bunun için Amerikan dini danışmanlık hareketi öncülerinden Hiltner zamanındaki verbatimlerin şeklini örnek gösterir:

Mevcut durumun sergilenmesi: kimlerin dahil olduğu, neden müdahil oldukları ve konunun kendisi.

Mülakatın kendisi: raporun başından sonuna kadar kimin neler dediğinin sıralanması. Sözel ifadelerin yanında her iki tarafın (dini danışman ve danışan) beden dili, ruh hali, duyguları da yansıtılır.

Yorum: her iki taraf için nelerin olup bittiği, aralarında nasıl bir dinamiğin gerçekleştiğinin ifade edilmesi.

Emerson'a göre dördüncü bir başlık daha eklenebilir: teolojik olarak neler oldu?

Bu metot, raporu tutanlar için detayları hatırlamada bazen sıkıntı yaratsa da, dini danışmanın kendi uygulamasını yansıtması bakımından kendini basit, pratik ve iyi bir araç olarak ispatlamıştır (Stollberg, 28.04.2011). Verbatimler sadece eğitim amaçlı kullanılmaz, uygulamanın kontrolüne de yararlar (bkz. Uygulama Bölümü).

b) Balint-Grupları

Balint-grupları, psikiyatr Balint'in (1896-1970) adıyla anılan bir tür vaka analiz çalışmalarıdır. Balint, 1950'li yıllarının sonlarında İngiltere'de aile hekimleriyle “zor vakalar” üzerinde görüştükleri grup buluşmaları organize ederdi. Vakaların zorlukları hekimlerin teşhis koyamamalarında değil, onlardan “bir parça psikoterapinin” (Faber, 1977, s. 341) beklenilmesiydi, fakat onların bu konuda bir eğitimleri yoktu. Kısa süre içinde bu ihtiyaç Avrupa kıtasında da kendini gösterdi ve orada da bir psikoterapistin yönetiminde hekimler zor vakaları görüşmek üzere düzenli olarak bir araya gelmeye başladı. 1965 yılında da Leiden'de (Hollanda) üniversitenin psikiyatri kliniğinde bir grup Protestan ve Katolik dini danışman bir Balint-grupu oluşturarak dini danışmanlık uygulamalarındaki zor vakaları görüşmek üzere bir araya geldi. Faber, *Pastörler için Balint Grubu* (Eine “Balint-Gruppe” Für Pastoren, 1977) adlı makalesinde iki haftada bir, bir buçuk saatliğine klinikte bir araya gelen, on katılımcı artı grup yöneticisi ve psikoterapistten oluşan bu ilk grup hakkında ayrıntılı bilgiler sunar: Grup bir araya gelir, yönetici olan rahip oturumu açar ve sözü o gün bir vaka aktarmayı kabul eden rahibe verir. Rahip, olayı mümkün olduğunca aslına uygun olarak bazı açıklamalarla birlikte sergiler. Her oturumdaki tartışmaları yazan katip olayı ana hatlarıyla not eder. Grup belirli bir öneri sunmaz, amaç da bu değildir; amaç rahibe olay ve muhataplarıyla olan ilişkinin zorlukları ve imkanları hakkında farklı bir bakış açısı kazandırmaya çalışmaktır. Bu şekilde olay rahip için şeffaflık kazanır ve bir şeyler yapma konusunda daha sorumlu davranabilir, kişisel hata ve alışkanlıkları ve teknik yetersizliklerini görebilir. Grupta psikoterapist vazgeçilmezdir, çünkü o ilişkilerdeki duyguların oynadığı role dikkat çekebilecek kişidir. Terapist verdiği malumatların yanında rahibe sorduğu önemli sorularla rahibin tam farkında olmadığı bir sürü konuda daha net bir bakış kazandırır. Bu sayede rahipler daha iyi dinlemeyi öğrenirler: önce ötekini, sonra kendilerini, ilişki türü hakkında işaretler veren kendi duygularını. İşini başarılı bir şekilde yapabilmek için bu duyguların yakalanması gerekir.

Görüldüğü üzere bu grupların diğer vaka inceleme yöntemlerinden farkı büyük oranda analitik yönelimli olmaları ve bu yaklaşımla örnek vakayı aktarana odaklanmalarındır. Ancak unutulmamalıdır ki Balint-grupları klinik dini danışmanlık eğitimini tamamlayabilirler ama onun yerine geçemezler (Stollberg, 28.04.2911).

c) Protokol Analizleri

Balint grup çalışmaları ilişkilerdeki bilinç dışı dinamikleri aydınlatmaya ve yorumlamaya yönelikken, klinik dini danışmanlık eğitimindeki vaka analizleri daha çok yazılı hafıza protokolleri üzerinden yapılır. Yukarıda *Verbatim* olarak tanıtılan bu protokollerden görüşmenin etkileşimi ve dini danışmanın grup içindeki duyguları anlaşılmasına çalışılır. Aslında görüşme ifadesi burada yetersiz kalır, çünkü kursiyerlerden beklenen şey bütün iletişimin, sözel ve sözel olmayan her şekilde gerçekleşen iletişimin gözlemlenmesi ve kayıt altına alınmasıdır. Verbatimler Stollberg'in (1969, s. 79) ifadesine göre "poimenik bir anamnez temeline dayanan görüşme protokolleridir" ve danışanın yaşam ve hastalık hikayesini, kendisi hakkında verdiği ve danışanın edindiği bilgi ve izlenimleri ve aralarında o zamana dek gelişen ilişki hakkındaki gözlemlerini içerir. Verbatimlerle süpervizörün gözetmenliğinde grup içinde olay hakkında eleştirel bir inceleme yapılır. Protokol analizlerine bir sonraki Eğitim Türleri Bölümünde anlatılan klinik dini danışmanlık eğitimi (KSA) bağlamında tekrar dönülecektir.

3. Rol Oyunları

Dini danışmanlık eğitimlerinde sıkça görülen bir unsur rol oyunlarıdır. Görüşme protokollerinin yerine veya onları tamamlar nitelikte olan bu oyunlar faydalarını ispatlamış durumdadırlar ve şöyle işler: Örneğin bir çatışma görüşmesi hakkında bir rapor vermek yerine olay bir oyun şeklinde sahneye koyulur ya da bu şekilde devam ettirilir. Sergilenen bu oyun olayın eleştirel bir şekilde işlenmesine imkan tanır. Rol oyununun en önemli özelliği bildik grubun güvenliği, koruması içinde (grubun korunaklığı) davranışların sergilenebilmesi ve muhtemel hataların düzeltilebilmesidir. Rol oyununun şu avantajları bulunur (Klessmann, 2010, s. 457; Harsch, 1979):

1. Yeni davranışlar denenebilir: güvenli grup ortamında daha önceden yaşanan bir sahne yeniden canlandırılır. Bunu yaparken alternatif davranışlar denenebilir, oyun içinde kendi ve öteki için daha uygun olacağını düşünülen 'keşke şöyle yapsaydım'lar denenebilir. Geriye dönük olduğu gibi ileriye dönük de denemeler yapılabilir ve belirli bir durum karşısında insanı nelerin beklediği görülebilir. Yukarıda da anlatıldığı üzere

grubun geri bildirimini önemlidir, çünkü bu sayede algı potansiyeli gelişir ve “bir daha ki sefere” daha iyi yapma imkanı doğar. Örneğin bir hastane stajından önce adaylar hastane ortamını sergileyebilirler. Her kursiyer oyun içinde sırayla kendini bölüm hekimine, bakım personeline, hastalara vs. kendisini tanıtmak zorundadır. Dini danışmanlık eğitimleri de veren dini danışmanlar bu tür alıştırmaları hayali bir kapı, bir sandalye vb. ile yaptıklarını anlatırlar. Böylece katılımcılar nasıl göründüklerini, hangi kelimeleri seçeceklerini, kendilerini ve fonksiyonlarını nasıl tanıtacaklarını çalışarak öğrenebilirler. Hazırlıksız olarak bir duruma atılan bir kimse tereddütlü ve karmaşık bir izlenim verir ve işini gereksiz yere zorlaştırdığı gibi muhatabına da güvensizlik ve yetersizlik telkin eder.

2. Muhatabın rolüne girilebilir: dini danışman muhatabının rolünü üstlenerek kendini onun yerine koyabilir. Örneğin kursiyer hasta rolüne girerek birden bir yabancıyı kendisini ziyarete gelmesinin ve bir görüşme teklif etmesinin ne demek olduğunu tecrübe edebilir: severek kabul edilen bir rahatlama fırsatı, nasıl tepki verileceğinin bilinmediği bir teklif ya da rahatsız edici, uygunsuz bir beklenti mi? Böyle bir rol değişimi dini danışmana gerçek alanda muhatabının durumu ve tepkilerine daha duyarlı davranmayı, onu daha iyi anlamayı ve kabul etmeyi sağlar, dolayısıyla davranışlarını da ona göre belirleyebilir.

3. Kendi hakkında çok şey öğrenilebilir: bu daha oyunun başında başlar: Bir başkasını oynamak hoşuma gider mi? Kimileri bundan çekinir ve korkar. Peki nedir bu korktukları? Acaba kendilerinin de hoşlanmadıkları bir yönlerini göstermekten mi çekiniyorlar? Oyunda kontrolü kaybetmekten mi korkuyorlar? Bu soruların cevaplarını aramak bile danışmanlara kendi kişilikleri üzerinde çalışma (kendilik tecrübeleri) yolunda önemli katkılar sağlayabilir. İkinci soru şudur: Hangi rolü daha çok severek oynuyorum ya da bana daha kolay geliyor? Hangilerini istemeyerek oynuyorum, hangilerinde empati kurmak bana zor geliyor? Oyunda kişi yaşamadığı, az geliştirdiği yönlerini ifade edebilir. Çekingen bir bayan ısrarcı ve agresif olmayı deneyebilir; sürekli nazik rahip çoktan gerekli bir çatışma çözümü konuşmasını başlatabilir ve sonlandırabilir, vs. . Böylece oyunda az gelişmiş yönlerini dile getiren kişi/danışman onlara daha çok dikkat etmeyi ve oyun dışında gündelik hayatında da kullanmayı öğrenebilir.

Neticede denilebilir ki rol oyunları dini danışmanlara mesleki olarak ortaya koymak zorunda oldukları en önemli özellik olan empatiyi deneyerek, çalışarak, tecrübe ederek, yaşayarak öğrenebildikleri bir ortam ve imkan sunar.

4. Bibliodrama

Kökenleri psikodrama (Moreno), tiyatro pedagojisi ve beden terapisine dayan Bibliodrama, bir İncil metninin yapı ve rolleri bakımından sahneye koyma denemesi olarak karakterize edilebilir. Bibliodramatik metotlar giderek artan oranlarda dini danışmanlık eğitimlerinde kabul görmeye başlamıştır. 1990'larda gelişmeye başlayan ve 2000'lerde literatürü de artan bu metotta hedef, muhatapların inanç ve teolojilerini mümkün olduğunca derinleştirmek ve ayrıştırmaktır (başlangıç için bkz. Martin, 1995; Warns, Fallner, & Brandhorst, 1994). Amaç, söz konusu İncil metnindeki yaşam ve inanç deneyimlerini açmak ve anlaşılır kılmaktır. Fakat bibliodrama bir İncil tiyatrosu, başkaları için sahnede sergilenen bir oyun değildir. O daha çok kişisel inanç tecrübeleriyle karşı karşıya gelmeye, bir İncil metniyle özdeşim kurmaya yarar ve katılımcıların öz deneyim aracılığıyla kişiliklerini hedef alan bir öğrenim şeklidir; sahneler belli bir metne bağlı olarak değil, her seferinde spontane olarak yeniden gelişir (Klessmann, 2010, s. 459; Martin, 1995; Bubenheimer, 1990).

5. Dini Danışmanlara Dini Danışmanlık

Dini danışmanlık literatüründe (Stollberg, 1970; Eberhardt, 1990; Winkler, 2000; Appelkamp, Harsch, Hinz, Meister, & Meyer, 1979; Klessmann, 2010; Baumgartner, 1990) ve uygulamasında sıkça vurgulandığı üzere, dini danışmanlar aşırı psikolojik baskı altında kalırlar. Bu psikolojik yüklerin hafifletilmesi için, dini danışmanların mutlaka dini danışmanlık almaları gerekir. Dini danışmanlar çoğu zaman açıkça göstermedikleri ya da inkar ettikleri psikolojik yük altında ezilirler. Benzer durumlarda olan meslektaşlarıyla yüklerini hafifletecek görüşmeler tükenmişlik sendromlarına (yetersizlik duyguları, aşırı iş yükü), rekabete (ekipte kıskançlıklar, haset, kırgınlıklar), aile sorunlarına (partner, eş, çocuklarla; 'herkese vakit ayırıyorsun bana/bize ayırmıyorsun' sitemleri; aile fertlerinin inanç konularına ilgisizliği kişisel başarısızlık olarak hissedilir) karşı faydalı, cesaretlendirici ve rahatlatıcı önlemlerdir. Bu tür görüşmeleri yapmak, yani dini danışmanların bir dini danışmanlık yardımına başvurması onlar için kolay değildir. Çünkü dini danışmanlar bu şekilde rollerinden çıkma (yardım edici rollerinden yardım arayanın rolüne girme) endişeleri taşırlar. Özellikle içinde bulunduğu zorlukları bir iman zayıflığı olarak gördüğünde dini danışmanın bunu itiraf etmesi ve ortaya koyması daha da zordur (Winkler, 2000, s. 525). Bu çekincelerin aşılmasını önlemler alınmaması ise tükenmişlik sendromlarını besler. Dini danışmanların dini danışmanlık alması, sahip olması ve vermesi gereken gücüne güç katar. Thurneyssen (1988, s. 302) dini danışmanların kendilerinin dini

danışmanlıktan yararlanma gerekliliklerini şu kararlı sözlerle ifade eder: “Başkalarına düzgün bir hizmet vermek istiyorsak, dini danışmanlar olarak kendi ruhumuzla ilgilenmiş ve ilgilendirmiş olmamız gerekir. Yani *dini danışmanlara dini danışmanlık!* Kimse bunun fuzuli bir gereklilik olduğunu düşünmesin. Dini danışmanın kendisi tövbe ve günah çıkartma yolunda ilerlemiş olması gerekir.” Yani dini danışman dini danışmanlık görüşmesinde günahlarının bağışlanmasının ne demek olduğunu tecrübe etmiş olması gerekir. Çünkü “insanlar dini danışmanlık hakkında kişisel bilgimizden hareketle konuşup konuşmadığımızı anlarlar. Ancak bu bizi inandırıcı kılar.” (Thurneysen, 1988, s. 302)

Sürekli başka insanlarla yoğun ilişkiler içine girmesi gereken insanların kendilerinin de iyileştirici ve güçlendirici ilişkilere ihtiyaçları vardır. Özellikle dini danışmanlar için, gizlilik esası nedeniyle aile, arkadaş, dost ortamları bu tür rahatlamalar için yetersiz kalabilir. Dini danışmanların dini danışmanlık ihtiyaçları süpervizyon, ilerletme eğitimi veya öğrenim dini danışmanlığından pek ayırt edilemez. Böylece kavram biraz belirsiz kalır. Klessmann (2010, s. 467) dini danışmanlara dini danışmanlığı şu şekilde anlatır: dini danışmanlık yapanların kişisel, manevi ve mesleki soru ve sorunlarını dile getirebilecekleri, kendilerini güvende hissettikleri, gizliliğin hakim olduğu, her türlü rekabet baskısından, iş denetiminden, eğitim taleplerinden uzak bir yere, bir karşılaşma ortamına ihtiyaçları vardır. Böyle bir dini danışmanlığın konuları danışmanların bütün özel ve meslek hayatlarını kapsar (Winkler, 2000, s. 523). Süpervizyon ve ilerletme eğitimleri daha çok mesleki uygulamaların iyileştirilmesine yönelikken dini danışmanlıkta mesleki hayatla bir bağlantıyı gerektirmeyen konulara yer vardır. Dini danışmanların da kendilerine yük olan tecrübe ve konularda Tanrı tarafından kabul gördükleri ve tasdik edildiklerini görmeye ve hissetmeye ihtiyaçları vardır.

Öğrenim odaklı dini danışmanlık (Lehrseelsorge) ise nispeten yeni ortaya atılan bir kavramdır. Öğrenim dini danışmanlığın imkanı ve gerekliliği Drechsel (2004) tarafından ortaya konmuştur. Drechsel’in fikri terapötik mesleklerde alışılmış olan öğrenim amaçlı geçirilen bir terapiye dayanır. Belirtildiği gibi süpervizyon mesleki uygulamalarla ilgilenirken psikoterapi de belirli rahatsızlıkların giderilmesine veya hafifletilmesine yöneliktir. Öğrenim odaklı dini danışmanlıktan beklenen ise dini danışmanların kendi “inanç ve hayat hikayeleriyle Hıristiyan inancının anlamlandırma ufkunda” (Klessmann, 2010, s. 460) yer alabilmeleridir. Bunun anlamı dini danışmanların kendi hayat ve inanç dünyalarında onları meşgul eden konuları dinleri

aracılığıyla anlamlandırabilmeleridir. Bunun için dini danışmanların da güven duydukları bir muhatap karşısında kendilerini açabilmeleri ve ona kendilerini meşgul eden, sevindiren, netleştirilmesi gereken her şeyi dile getirebilmeleri gerekir. Böyle bir öğrenim dini danışmanlığının amacı bundan faydalanan dini danışmanların inanç ve yaşam emniyetlerini tematize etmek, güçlendirmek ve desteklemektir. Öğrenim dini danışmanlığın dolaylı bir öğrenim etkisi de, kendilik tecrübesi çalışmalarına ve psikoterapistlerin terapiden geçmelerine benzetilebilecek şekilde, dini danışmanların kendi beden ve ruhları üzerinde dini danışmanlığı tecrübe etmeleridir. Bu deneyim onlara dini danışmanlık icralarında daha derin bir hassasiyet ve motivasyon verecektir. Ayrıca mesleki olarak bir yardım rolünü üstlenen bir kişinin yardıma muhtaç olmanın ve yardım almanın ne demek olduğunu da tecrübe etmiş olmalıdır. İyi bir dini danışman her şeyin üstesinden kendi gelebilen birisi değil, muhtaç olmanın ne demek olduğunu bilen ve yardım kabul edebilen, buna hazır olandır (Klessmann, 2010, s. 460; Drechsel, 2004; Ziemer, 2000, s. 194).

C. Dini Danışmanlık Eğitiminde Mezhep farklılıkları

Federal Almanya’da Amerikan dini danışmanlık hareketinin etkisiyle Protestan Bölge Kiliselerinde çoğunlukta olmak üzere Katolik piskoposluklarda da pastoral psikolojik eğitim büyük çapta kabul görmüştür. Bununla birlikte Serbest Kiliseler’de benimsenen başka dini danışmanlık eğitim anlayışları da mevcuttur. Bunlardan bazıları örneğin İncil-Terapisi Dini Danışmanlığı (BTS) eğitimleri veya Baumann’ın (1996) öncülüğünde Tübingen Üniversitesi Katolik Teoloji Fakültesindeki *Seelsorgerliche Gesprächsführung* (Dini Danışmanlık Odaklı Konuşma) adı altında geliştirilen öğrenme programıdır. Genel olarak pratik teolojinin bir alt dalı olan pastoral psikolojinin hedefi dini ve özellikle de Kilise iletişimini psikolojik teoriler açısından anlamak ve analiz etmektir (Scharfenberg, 1985; Klessmann, 2010; 2006).

Çalışma boyunca yer yer değinilen Protestan-Katolik dini danışmanlık anlayışı farklılıkları kendini dini danışmanlık eğitiminde de gösterir. Örneğin, görüşülen dini danışmanlardan Katolik mezhebine mensup Wübker, Kirchberg ve Winter’da görüldüğü üzere bu dini danışmanlar ayrı bir dini danışmanlık eğitimi almamışlardır. Bayan Kirchberg’in ifade ettiğine göre “bu kurslar öyle canınız istediğinizde yapabileceğiniz kurslar değil”dir ve dini danışmanın başvurusunda neler getirdiğine, dini danışmanlık tecrübesine, kendi ibadet tecrübesine, kendisinin dini bir egzersiz, bir çalışma yolunda olup olmadığına bakılır. Anlatılanlardan öğrenildiği kadarıyla bu dini danışmanlar temel teoloji eğitimlerinde dini danışmanlık dersleri almışlar ve eğitimleri sonra piskoposlukta

(stajlarında) devam etmiştir. Ayrıca Protestanlar'dan farklı olarak Kilise ve Hıristiyan geleneğinin anlayış ve uygulamalarına dayanırlar. Katolik Bayan Kirchberg 'belirli bir metodunuz ya da uyduğunuz kurallarınız var mı sorusuna' şu cevabı verir:

Kurallar var ama Kilisede çok eski olan dini bir gelenek de var, aslen Çölden gelen, Şarktan. Orada bu hep vardı, Hıristiyanların 'bu bana bir şeyler diyebilir' diye düşündüğü Hıristiyanlara gittiği - çöl babaları ve çöl anneleri ilklerdi. Ve bunların gelenekleri ve bunlardan sonraki bunların izinde dini danışmanlığın yapıldığı yüzyılların gelenekleri bunun altında yatar. Bu böyle bir ödeve hazırlanıldığında da öğrenilen birşeydir.

Protestanlar ise ayrı ayrı eğitimler alarak bu alanda uzmanlaşırlar. Görüşülen bütün Protestan dini danışmanlar dini danışmanlık alanında (mecburi⁸) kurslardan bahsederken, Katolik Kilisesinde dini danışmanlık ve eğitimi ayrı bir uzmanlık olarak değil, Osnabrück dini danışmanlık dairesi görevlisi Winter'in da belirttiği gibi bütün Kilise hizmetlerinin bir parçası olarak görülür. Protestanların çok önem verdiği KSA eğitimleri Katoliklerde de bulunmakla birlikte Winter'in (27.09.2011) dikkat çektiği üzere genellikle bir kaç yıl hizmette bulunduktan sonra, uzmanlaşmaya gitmek için alınır: "Bizde genellikle hepsi ... ilk önce cemaate, Kilise hizmetine girerler ve orada kendini ispat ettikten ve tecrübe kazandıktan sonra uzmanlaşmaya gidilebilir... hastaneye, cezaevine. Ondan sonra tabi devam kalifikasyonları da var. Bu biraz kişilerin neye uygun, ne kadar uygun olduklarına ve mesleklerine göre değişiyor." Böylece Katoliklikteki genel Kilise vurgusu elemanlarının eğitim ve görevlerinde de kendini gösterir. Burada Katolik inancının ruhuna uygun olarak Kilisenin öncelikli konumu kendini açıkça belli eder. Protestanlarda ise, mezhebin temel özelliği olan bireyselliğe uygun olarak bireyin kendisi - din görevlisi veya değil - önem arz eder ve hizmet de eğitim de bireyin kişisel gelişimine yöneliktir. Bu eğitimlerin verilmiş ve alınış biçimlerinde de kendini gösterir. Katoliklerin eğitimleri, katılımı zorunlu kılınarak piskoposluk tarafından verilir. Protestanlardaki devam ve ilerletme eğitimleri şeklinde gerçekleşen eğitimler ise serbest ve Kilise ve cemaatten bağımsız olarak farklı enstitü ve kurumlar tarafından verilir. Pastoralklinikum Hannover görevlisi Denkers (15.09.2011) bu iki farklı Kilise (din) anlayışlarını açıklar:

Bu farklılık kiliselerin farklılığından da kaynaklanıyor. Katoliklerde papazın bizdeki pastörlere göre bambaşka bir rolü ve fonksiyonu var. Bizim de burada bir rahibimiz var ve bu fark daha hasta yağlanmasında kendini gösteriyor. Bunu sadece bir rahip yapabilir. Ben diakon olarak evheristiya ayini yapabilirim, kutsamalar yapabilirim, acil vaftizi zaten hepimiz yapabiliyoruz, bütün vaftiz edilmiş Hristiyanlar yapabiliyor, ama ben burada rahip eylemleri etkisi olan birçok şey yapabiliyorum. Bunu Katolik Kilisesinde yapamazdım. Bu orada böyle kolayca olmazdı. Bunun

⁸ Örneğin, Protestan bir dini danışmanın hastane dini danışmanlığı yapabilmesi için bir KSA kursu almak zorundadır. Katoliklerde ise böyle bir zorunluluk yoktur.

için hastanelerde papazlara ihtiyaç vardır ama onların bunun için bir dini danışmanlık eğitimine ihtiyaçları yoktur.

Devamında Denkers'tan (15.09.2011) münferit olarak Katoliklerin de KSA'ya gittiğini ama örneğin bulunduğu bölgede (Bistum Hildesheim) Katolik taraf için bir dini danışmanlık eğitim enstitüsünün olmadığını öğreniyoruz:

Katolikler eğitim almak istedikleri zaman bize geliyorlar ya da Güney Almanya'ya gidiyorlar, çünkü orada Katoliklerin dini danışmanlık eğitim enstitüleri var. Augsburg'da örneğin, Münih'te, Heidelberg'de oralarda Katolik KSA enstitüleri var.

Katolik alanda zaman zaman dışarıdan iş birliği partnerleri kullanılsa ve elemanlar eğitim için başka kurum ve enstitülere yollansa da organizasyon ve temel çerçeveyi piskoposluk belirler (Winter, 27.09.2011). Katolik dini danışmanların anlattığına göre Katolikler teoloji eğitimlerinden sonra bağlı buldukları piskoposluk onları işe alırsa o piskoposluk bünyesinde genellikle 3-4 yıl süren ve dini danışmanlık öğeleri de bulunan bir mesleğe giriş eğitimi alırlar ve mesleklerine eş olarak atandıkları bir dini danışmanın yanında çeşitli alanlarda pratik eğitim görürler. Bu bağlı buldukları rehberler sürekli geri bildirimde bulunur. Çalışma haftaları şeklinde gerçekleşen bu eğitimde Kilise faaliyetleri (liturji, din eğitimi, dini danışmanlık, gençlik çalışmaları, vs.) derinlemesine yeniden ele alınır. Bu giriş aşaması içeriği ve şekli bakımından piskoposluğa göre değişiklik gösterir. Kimi piskoposluklar dini danışmanlığa ağırlık vererek neredeyse tamamen pastoral psikolojik çalışmalar yaparken, Osnabrück piskoposluğu gibi daha geniş ve farklı açılımlar yapan piskoposluklar da bulunur.

Görüldüğü üzere Katolik mezhebinde genel olarak özel bir dini danışmanlık anlayışı (uzmanlığı) ve eğitimi tespit edilemediği için çalışmanın sınırlılıkları bölümünde de belirtildiği gibi Federal Almanya'da dini danışmanlık anlayış, eğitim ve uygulama bakımından daha çok Protestan izinden gidilerek anlatılmıştır. Ancak yapılan araştırmalar sonunda şu da tespit edilmiştir: Dini danışmanlık eğitiminde amaç bütün durumlara uyarlanabilecek, herkes için bağlayıcı bir görüşme metodolojisi kazandırmak, çalışmak ve uygulayabilmek değildir. Eğitimlerle birlikte dini danışmanlara daha çok her birinin bir metodu yansıtan, kendi mesleki ve dini kimliklerine ve mesleki gereklerine uygun olan, kendi, kişisel dini danışmanlık stillerini geliştirebilmeleri sağlanmaya çalışılır. Uygulama bölümünde bu kişisel dini danışmanlık anlayış ve uygulamalarına örnekler verilmiştir.

II. DİNİ DANIŞMANLIKTA EĞİTİM TÜRLERİ

Federal Almanya’da dini danışmanlık eğitimleri genellikle devam ve ilerletme eğitimleri şeklinde, kendi standartlarına sahip meslek birlikleri tarafından verilir.⁹ İlgili kişiler (genellikle Kilise görevlileri, din adamları ve çoğunlukla Protestanlar) bu eğitimleri mesleklerine paralel, uzun sürelere yayılmış dönemlerde alırlar (3-5 günlük eğitim üniteleriyle 1-4 yıl arasında veya özelde KSA eğitiminde 6 veya 12 haftalık eğitim bloklarında, 2-3 yılda tamamlanan hafta sonu kursları gibi). Bu devam ve ilerletme eğitimleri dini danışmanlık hareketiyle başlamış ve özellikle DGfP’nin kurulmasıyla kurumsallaşmış ve standartları belirlenmiştir. DGfP’nin standartları ve kontrolü/denetimi sayesinde kursların kalitesi ve aynı standartta kalması sağlanır. Bu bakımdan ilgili şubeleriyle DGfP Almanya’da dini danışmanlık eğitim sorumluluğunu üstlenmiş durumdadır. Fakat bu DGfP’nin pastoral psikolojik bir eğitim monopolüne sahip olduğu şeklinde yanlış anlaşılmalıdır. Örneğin Berlin’deki *Evanjelik Aile Danışmanlığı Merkez Enstitüsü* (Evangelische Zentralinstitut für Familienberatung) aile ve evlilik danışmanlarının yetiştirilmesinin yanında dini danışmanlık ilerletme eğitimleri de sunmuştur. Bunların dışında vaizlik seminerlerinin, Pastoral Kolleg’lerinin ve Protestan Akademilerin eğitim çalışmaları da bulunur. Ayrıca Tübingen Üniversitesinin Katolik Teoloji Fakültesin’de geliştirilmiş ve Baumann ve arkadaşları (1996) tarafından belgelenmiş bir başka görüşme yürütme öğrenim programı geliştirilmiştir.

Bu çalışmada dini danışmanlık eğitim türleri Federal Almanya’da yaygınlığı ve geçerliği nedeniyle büyük ölçüde pastoral psikolojik eğitimler (klinik eğitim modelleri) çerçevesinde anlatılmıştır. Bu eğitim modelleri içerisinde ise klinik dini danışmanlık eğitimi (KSA) Almanya’da yaygınlığı ve önemine binaen özellikle etraflıca anlatılmıştır.

A. DGfP Şubelerine Göre Eğitim İçerikleri

Teori bölümünde hakkında bilgi verilen Alman Pastoral Psikoloji Birliği (DGfP) bahsedildiği gibi Federal Almanya’da dini danışmanlık ilerletme eğitimlerinin standartlarını belirleyen bir çatı organizasyonudur. DGfP’nin internet sayfasında (<http://www.pastoralpsychologie.de>) her şube kendi linki altında standartlarını ve kısmen eğitim programlarını yayınlamıştır. Grup Organizasyon Sistem Şubesi (GOS)

⁹ “Bütün meslek birliklerinin kendi standartları var. Bu 80lerde bir gelişmeydi” (Pietruschka, 21.09.2011).

hariç her şubenin eğitim programı mevcuttur. Ancak bu şubenin müfredatını boş bırakmamak için Bethel Dini Danışmanlık Enstitüsünün bir kurs ilanı Ekler Bölümünde (Ek 10) verilmiştir. DGfP'nin web sayfasında ilan edilen sistemik dini danışmanlık kurslarının ücretleri 1700 € - 2500 € arasında değişmektedir. Geriye kalan şubelerin eğitimleri tablolar halinde aşağıda verilmiştir.

Tablo I: GPP Standartları (Gestalt)

Temel Basamak 1-2. Yıl (440 saat)	GESTALT DİNİ DANIŞMANLIĞI EĞİTİM STANDARTLARI		
	Uygulama Basamağı 3.-4./5. Yıl (380 saat)	Süpervizyon Basamağı 5./6.-7. Yıl (590 saat)	İlerletme Eğitimsi Basamağı 7. Yıl ve sonrası (772 saat)
İlerletme Eğitime kabul: Kabul semineri: 2 Kabul mülakatı	* süregiden kapalı ilerletme eğitimi grubu (3. yıl): mesleğe yönelik Gestalt dini danışmanlığın kullanımı, kendi dini danışmanlık uygulamasının refleksiyonu 160 saat (20 ünite)	* kabul şartı: temel ve uygulama basamak yönetiminin tavsiyesi * süregiden kapalı ilerletme eğitimi grubunda süpervizyon çalışması 180 saat (22,5 ünite)	kabul şartı: süpervizörlük basamağının tamamlanması/süpervizörlük kabulü
* süregiden kapalı bir ilerletme eğitimi grubunda öz deneyim 2 yıl, 320 saat (40 ünite)	* kişisel meslek uygulamasının süpervizyonu ve Gestalt ve Entegratif süpervizyonun teorik refleksiyonu * özel seminerler (işlem ve pastoral psikoloji konuları, örn. merkezi hayat konuları hakkında seminerler) 120 saat (15 /ünite)	* Süpervizyonun teorisi ve metodüğü 100 saat (12,5 ünite) * kişisel süpervizyon pratiği (bireysel/ ekip/grup süpervizyonu olarak kişisel süpervizyon uygulaması 120 saat (15 hafta) * kişisel uygulamanın süpervizyonu (öğrenim süpervizyonu) 60er dakikalık 90 saat * sürekiden Peergroup (Intervizyon ve teorik refleksiyon) 70 saat	* temel ve uygulama basamağında yönetime eşlik 480 saat (60 ünite) * meslektaşlara süpervizyon 100 saat * özel seminerlerin yönetimi 72 saat (9 ünite)
* pastoral psikoloji ve işlem hakkında teori seminerleri (örn. Hot Seat ve rüya çalışmaları, psikodramatik rol oyunları, kreatif araçlar, vb.) 80 saat (10 ünite)	* bireysel terapi (kişisel-biyografik konuların işlenmesi) min. 40 saat (ya da 30 gerçek saat)	* bireysel çalışma 30 saat * ilerletme eğitimi komisyonuna müracaat * bireysel/ekip/grup süpervizyon sürecinin yazılı refleksiyonu (15 sayfa) * ilerletme eğitimi komisyonu önünde kolloquium	* kendi ilerletme eğitimi için süpervizyon 60er dakikalık min. 30 saat *kapalı ilerletme eğitimi grubunda ilerletme eğitimi çalışmaları (şubeler arası da) 80 saat (10 ünite)
* eleme ile temel eğitimin tamamlanması ve devam eğitiminin uygulama basamağına geçilmesi	* yazılı sınav eğitim enstitüsünde kolloquium	* ilerletme eğitimi komisyonuna müracaat	
* DGfP/GPP ilerletme eğitimi komisyonuna olağan dışı üyelik için müracaat (özgeçmiş, diploma fotokopileri)	* olağan üyelik için DGfP/GPP ilerletme eğitimi komisyonuna olağan üyelik için müracaat (mezuniyet belgesinin fotokopisi)		

Kaynak: <http://www.pastoralpsychologie.de/sektion-gpp.html> (25.05. 2011)

Tablo II: GPP Standartları (Psikodrama)

Temel Basamak (553 saat)	DİNİ DANIŞMANLIK VE PASTORAL ÇALIŞMADA PSİKODRAMA EĞİTİM STANDARTLARI		
	Uygulama Basamağı (553 saat)	Süpervizyon Basamağı (600 saat)	İlerletme Eğitimsi Basamağı (764 saat)
Giriş Semineri- Eğitime kabul	temel basamak yönetiminin tavsiyesiyle	uygulama basamağı yönetiminin tavsiyesi, süpervizyon basamağının mülakatıyla	süpervizörlük basamağı yönetiminin tavsiyeleriyle eğitimi komisyonunun kabulü
* süregiden kapalı bir ilerletme eğitimi grubunda öz deneyim (312 saat (45er dak.)/39 ünite)	* süregiden kapalı bir ilerletme eğitimi grubu 168 saat (45er dak.)/21 ünite: protagonist ve grup oyunları grup dinamiği süreçleri, sosyometrik işlemler (96 saat); psikodramatik eylemlerin teolojik ve pastoral psikolojik refleksiyonu (32 saat); grupta öz deneyim (40 saat); 2 protokol	* süregiden kapalı ilerletme eğitimi grubunda (168 saat (45er dak.)/21 ünite): süpervizyonun teorisi (24 saat) grupta süpervizyon çalışması (128 saat) Grupta öz deneyim (16 saat)	* temel basamakta bulunan süregelen en az bir ilerletme eğitimi grubu yönetime eşlik 312 saat (45er dak.)/39 ünite
* teori: 2 psikodrama teori semineri 48 saat (6 ünite)	* özel seminerler: özel konulu 2 psikodrama özel semineri (48 saat/6 ünite)	* öğrenim süpervizyonu (kendi süpervizyon uygulamasının süpervizyonu (69 saat): grup süpervizyonu (48 saat/6 ünite) bireysel süpervizyonu (45er dak. 21 saat)	* uygulama basamağında bulunan süregelen en az bir ilerletme eğitimi grubu yönetime eşlik 168 saat (45er dak.)/21 ünite
* özel seminerler: özel konulu 2 pastoral psikoloji konulu özel semin (48 saat/6 ünite)	* psikodramanın mesleki olarak uygulanışının (132 saat): örneğin hasta gruplarıyla	* süpervizyon teorisi ve metodüğü (144 saat (45er dak.); 6 teori semineri (18 ünite)	* meslektaşlarla süpervizyon (ilerletme eğitimi yöneticilerinin görüşmeleri) (106 saat)
* gruptaki psikodrama çalışmaları için 2 protokol (örn. protagonist veya grup oyunu)	* özel seminerler (72 saat): 1 özel konulu psikodrama semineri (24 saat/3 ünite); 1 seminerin verilmesi 1 psikodrama teori semineri (24 saat/3 ünite)	* psikodrama teorisi ve metodüğü (63 saat) (bireysel çalışma)	* 2 psikodrama özel seminerinin yönetimi (süpervizyon eşliğinde) (48 saat (45er dak.)/6 ünite)
* 13 saat bireysel süpervizyon	* 50 saat teori ve metodik (bireysel çalışma)	* Peer-Intervizyon (36 saat)	* kurs ve seminerler boyunca eşlik eden süpervizyon (24 saat/3 ünite)
* 66 saat teori/metodik (bireysel çalışma)	* 50 saat dokümantasyon	* 1 bitirme tezi	* süregelen ilerletme eğitimi yöneticilerinin ilerletme eğitimi antrenmanı (80 saat (45er dak.)/10 ünite)
* kapanış olarak grupta değerlendirme ve feed back; uygulama basamağına geçiş için tavsiye	* 1 bitirme tezi * kapanış kolloquiumu	* kapanış kolloquiumu	* kapanış kolloquiumu
Sertifika Dini danışmanlık ve pastoral çalışmada psikodrama asistanı (DGfP/GPP)	Sertifika Dini danışmanlık ve pastoral çalışmada psikodrama yöneticisi (DGfP/GPP)	Sertifika Süpervizör	Sertifika Dini danışmanlık ve pastoral çalışmada psikodrama eğitmeni

Kaynak: <http://www.pastoralpsychologie.de/sektion-gpp.html> (25.05. 2011)

Tablo III: KSA Standartları

KLİNİK DİNİN DANIŞMANLIK EĞİTİM STANDARTLARI			
KSA	Süpervizyon	Süpervizyon	Kursyönetimi
Kabul şartları: * yazılı başvuru (özgeçmiş, dini danışmanlıkta ilerletme eğitimi için motivasyon, kendi dini danışmanlık uygulamasından malzeme, kurs yönetiminin malzemeleri) * bireysel görüşmeler ve grup oturumlarına katılım * iki kurs yöneticisi seçmelerde bulunur bunlardan biri o kursun yöneticisidir ilgili kurs yönetimi kabul eder.	Kabul şartları: * ilgili katılım belgeleri * ayrıntılı ilerletme eğitimi komisyonunun broşüründe Kurs süreleri: 496 ünite, 45er dak.: 432 ünite 4 blok halinde, 3er haftalık 64 ünite, 4 teori semineri İçerik: 96 ünite grup içinde öz deneyim 160 ünite teori ve metodik 240 ünite süpervizyon antrenmanı Yapı: 4 kurs bloku müfredat bakımından bir-biriyle uyumludur; parça parça verilebilir; her kurs bölümü en azından 4 gün üst üste olmalıdır; 1.ve 2. kurs blockları aynı grup ve yönetiminde olur 1. Blok (hafta 1-3, 108 ünite): başlangıç durumu 2. Blok (hafta 4-6, 108 ünite): bireysel süpervizyon 3. Blok (hafta 7-9, 108 ünite): grup süpervizyonu 4. Blok (hafta 10-12, 108 ünite): ekip süpervizyonu; kurum ve organizasyonlar bağlamında süpervizyon, kapanış durumu	Teori seminerleri: Kurs bloklarından bağımsız olarak yapılır; katılımcılar konularını belirler; zorunlu iki teori semineri DGfP'nin pastoral psikologlarından alınmalı; Konular: *teolojik konular (pastoral süpervizyon, süpervizyon miti, süpervizyon etiği, spirittüel müdahale, grup dinamiği ve süpervizyon süreçlerinin teolojik yorumları, sembol teorisi) * pastoral ve süpervizyon anlayışı * süpervizyonda kadın/erkek olmak * psikolojik ve terapötik işlem ve metotlar (örn. Gestalt çalışmaları, sistemik dini danışmanlık, psikodrama dini danışmanlığı, bedene yönelik işlemler) * grup dinamiği ve süpervizyon * kişilik gelişimi ve kişilik bozuklukları * süpervizyonun toplumsal ve etik boyutları * kurum ve organizasyonun süpervizyonda önemi * Bir süpervizyon ilerletme eğitimi broşürü eklelerde (Ek 12) bulunmaktadır. * 6 haftalık bir KSA kursunun ücretleri 600 € - 1600 € arasında değişmektedir.	Kabul şartları: *kursiyeri KSA süpervizyon eğitiminden tanyan 2 DGfP öğrenim süpervizörünün tavsiyesi ilerletme eğitimi komisyonu belgeleri kontrol eder ve onaylar * ayrıntılı ilerletme eğitimi komisyonunun broşüründe Kurs süre ve içeriği: * kurs yönetimi deneyimi daha kurstan önce toplanılmaya başlanır * belgelennmesi gereken iki ilerletme eğitimi günü en az 16 ünite (45er dak.) olmalı
Buna göre 6 haftalık bir KSA kursu: 144 ünite grup 84 ünite dini danışmanlık uygulaması 60 ünite bireysel çalışma 6 bireysel süpervizyon Sertifika İşlemleri * Katılım belgesi ve kurs yönetiminin tavsiyesiyle * ücretin yatırılması * ayrıntılı ilerletme eğitimi komisyonunun broşüründe			

Kaynak: <http://www.pastoralpsychologie.de/sektion-ksa.html> (25.05.2011)

Tablo IV: PPS Standartları

Temel (390 saat)	KİŞİ MERKEZLİ DİNİ DANIŞMANLIK ŞUBESİ EĞİTİM STANDARTLARI		
	Gelişim (390 + 400 saat)	Süpervizyon (500 saat)	Eğitimci
* Süre: 2 yıl, 390 saat, 2 Modül 240 saat eğitimlerle ders 40 saat grup çalışması 40 saat bireysel çalışma 50 saat danışmanlık pratiği 20 saat eğitim sonu 1. Modül: kişi merkezli yaklaşımın (KMY) temel prensipleri 2. Modül: farklı danışmanlık settinglerine göre KMY temel prensipleri * İçerik/Teori KMY temel prensipleri, insan tasavvuru KMY'ye göre ilişki, kişilik teorisi ve pratiği, KMY'ye görüşme teknikleri, sistem teorisi iletişim teorileri KMY'ye göre teşhis, gösterge, müdahale insan davranışları ve davranış normları, bozukluklar, değişimler hakkında açıklama modelleri görüşme yapılandırması, değerlendirilmesi, belgelennmesi * Öğrenim teknikleri öz deneyim; teori, uygulama ve metodik çalışmalar (öz deneyim, bant/video kaydıyla görüşme çalışmaları/modelleri, esneklik yeteneklerini geliştirme, görüşme aşamalarını yapılandırma (başlangıç, son, ara, danışanın soruları, vs.)) süpervizyon, meslektaşlarla grup çalışmaları * Son: etraflıca belgelenen ve açıklanan görüşme örneği	* Hedef: Kursiyerlere European Association of Counseling'e (EAC) göre kendi başlarına kişi merkezli danışmanlık ve dini danışmanlık yeterliği kazandırmak. * Süre: 2 Yıl (temel eğitimden sonra) 390 saat eğitimlerle ders, 4 Modül 64 saat teori (disiplinler arası iş birliği) 128 saat metodoloji/pratik 128 saat süpervizyon 60 saat öz deneyim 10 saat eğitim sonu 150 saat (45') meslektaşlarla grup çalışması/süpervizyon 100 saat (60') belgelenen danışma pratiği 25 saat (45') öğrenim danışmanlığı literatür araştırması her bir eğitim bloku bir kitapta belgelendir 1. Modül: farklı bağlamlarda danışmanlık, aracılık, kriz müdahalesi temel prensipleri; danışma süreçlerinin belgelennmesi ve değerlendirilmesi (95 saat) 2. Modül: çok faktörlü yaşam ve problem durumlarında bilimsel bireysel danışmanlık (95 saat) 3. Modül: grup ve çift danışmanlığı; aracılık ve çatışma yönetimi (95 saat) 4. Modül: Organizasyon ve kurum bağlamında bireysel ve grup danışmanlığı; organizasyon ve personel gelişimi, kalite yönetimi ve garantisi (95s.) * uzmanlarla iş birliği (hekim, sosyolog, vs.) * belgelenen danışma pratiği (protokoller, kayıtlar) * KMY'ye göre öğrenim danışmanlığı * bitirme tezi (seçilen konuya göre, vaka örnekleri * kapanış kolloquiumu (sözlü sınav)	Süpervizyonluk ve eğitimci eğitimlerinin standart ve içerikleri GwG'nin müfredatına göre belirlenir: www.gwg-ev.org	

Kaynak: <http://www.pastoralpsychologie.de/sektion-pps.html> (25.05.2011)

Tablo V: T Standartları

Devam ve İlerletme Eğitimi (1. Basamak)	DERİNLİK PSIKOLOJİSİ ŞUBESİ EĞİTİM STANDARTLARI Süpervizyon (2. Basamak)	Eğitimci
<p>Şartları: İki bölümden mezuniyet/benzer bir eğitim; Kilise mesleki deneyim/Kilise uygulama alanında yeterli tecrübe; Psikolojisinde ilerletme ve devam eğitimine uygunluk; işlemlerinde bu şartların yerine getirilip getirilmediğine ilişkin olarak derinlik psikolojisi eğitimine uygunluk; idarelere bakılarak tespit edilir: kişisel ve mesleki motivasyon; etik ve öteki algısı yeteneği; iç görü kabiliyeti; etkileşim kabiliyeti; düşünce ve davranış yeteneği; psikolojik dayanıklılık; öğrenim içeriği</p> <p>İlerletme eğitimi: İlerletme eğitimi (min. 250 saat, 45') (grup analizi kombinasyonu da olabilir, DGfP'nin tanıdığı meslek birliklerine bağlı bir analist tarafından yapılır)</p> <p>Süpervizyon altında danışmanlık ve dini danışmanlık: sürekli süpervizyon altında dini danışmanlık ve danışmanlıklar; 15 pastoral psikolojik dini danışmanlık olayı gösterilmeli; her hafta 5 olay en az 15 saati kapsamalıdır. Süpervizyon: 550 saat, şu konularda teorik eğitim: Genel pastoral psikoloji; pastoral uygulamaların pastoral psikolojik yorumu; tefsir, homiletik, liturji, sistematik teoloji; antropoloji ve pastoral psikolojik kimliğin pastoral psikolojisi; din psikolojisi; psikanaliz/analitik psikolojinin temel kavramları; insanlıkları, motivasyon, yapı, çatışma, nesne ilişkileri, bireysel gelişim psikolojisi, dürtü-benlik-nesne ilişkileri psikolojisi; zihinsel gelişim, psikodinamik, psikiyatrik hastalıklara giriş; analitik/analitik psikolojik dini danışmanlığın ve danışmanlık teorisi ve teknikleri, öm. teşhis, ilk görüşme, anamnez tespiti, değerlendirme, vs.; süpervizyon teorisi ve metodunun temel prensipleri</p> <p>İlerletme eğitimi: İlerletme eğitimi (min. 250 saat, 45') (grup analizi kombinasyonu da olabilir, DGfP'nin tanıdığı meslek birliklerine bağlı bir analist tarafından yapılır)</p> <p>Süpervizyon altında danışmanlık ve dini danışmanlık: sürekli süpervizyon altında dini danışmanlık ve danışmanlıklar; 15 pastoral psikolojik dini danışmanlık olayı gösterilmeli; her hafta 5 olay en az 15 saati kapsamalıdır. Süpervizyon: 550 saat, şu konularda teorik eğitim: Genel pastoral psikoloji; pastoral uygulamaların pastoral psikolojik yorumu; tefsir, homiletik, liturji, sistematik teoloji; antropoloji ve pastoral psikolojik kimliğin pastoral psikolojisi; din psikolojisi; psikanaliz/analitik psikolojinin temel kavramları; insanlıkları, motivasyon, yapı, çatışma, nesne ilişkileri, bireysel gelişim psikolojisi, dürtü-benlik-nesne ilişkileri psikolojisi; zihinsel gelişim, psikodinamik, psikiyatrik hastalıklara giriş; analitik/analitik psikolojik dini danışmanlığın ve danışmanlık teorisi ve teknikleri, öm. teşhis, ilk görüşme, anamnez tespiti, değerlendirme, vs.; süpervizyon teorisi ve metodunun temel prensipleri</p> <p>İlerletme eğitimi: İlerletme eğitimi (min. 250 saat, 45') (grup analizi kombinasyonu da olabilir, DGfP'nin tanıdığı meslek birliklerine bağlı bir analist tarafından yapılır)</p> <p>Süpervizyon altında danışmanlık ve dini danışmanlık: sürekli süpervizyon altında dini danışmanlık ve danışmanlıklar; 15 pastoral psikolojik dini danışmanlık olayı gösterilmeli; her hafta 5 olay en az 15 saati kapsamalıdır. Süpervizyon: 550 saat, şu konularda teorik eğitim: Genel pastoral psikoloji; pastoral uygulamaların pastoral psikolojik yorumu; tefsir, homiletik, liturji, sistematik teoloji; antropoloji ve pastoral psikolojik kimliğin pastoral psikolojisi; din psikolojisi; psikanaliz/analitik psikolojinin temel kavramları; insanlıkları, motivasyon, yapı, çatışma, nesne ilişkileri, bireysel gelişim psikolojisi, dürtü-benlik-nesne ilişkileri psikolojisi; zihinsel gelişim, psikodinamik, psikiyatrik hastalıklara giriş; analitik/analitik psikolojik dini danışmanlığın ve danışmanlık teorisi ve teknikleri, öm. teşhis, ilk görüşme, anamnez tespiti, değerlendirme, vs.; süpervizyon teorisi ve metodunun temel prensipleri</p> <p>İlerletme eğitimi: İlerletme eğitimi (min. 250 saat, 45') (grup analizi kombinasyonu da olabilir, DGfP'nin tanıdığı meslek birliklerine bağlı bir analist tarafından yapılır)</p> <p>Süpervizyon altında danışmanlık ve dini danışmanlık: sürekli süpervizyon altında dini danışmanlık ve danışmanlıklar; 15 pastoral psikolojik dini danışmanlık olayı gösterilmeli; her hafta 5 olay en az 15 saati kapsamalıdır. Süpervizyon: 550 saat, şu konularda teorik eğitim: Genel pastoral psikoloji; pastoral uygulamaların pastoral psikolojik yorumu; tefsir, homiletik, liturji, sistematik teoloji; antropoloji ve pastoral psikolojik kimliğin pastoral psikolojisi; din psikolojisi; psikanaliz/analitik psikolojinin temel kavramları; insanlıkları, motivasyon, yapı, çatışma, nesne ilişkileri, bireysel gelişim psikolojisi, dürtü-benlik-nesne ilişkileri psikolojisi; zihinsel gelişim, psikodinamik, psikiyatrik hastalıklara giriş; analitik/analitik psikolojik dini danışmanlığın ve danışmanlık teorisi ve teknikleri, öm. teşhis, ilk görüşme, anamnez tespiti, değerlendirme, vs.; süpervizyon teorisi ve metodunun temel prensipleri</p>	<p>* Yapısı: öğrenim süpervizyonu (90 saat) + öğretim süpervizyonu (70 saat); teori ve metod (min. 100 saat); öz deneyim (75 saat)</p> <p>1. aday öğrenim süpervizyonunda bireysel, grup ve ekip süpervizyonu yapar; min. 5 olay; bunlardan en az 2 tanesi 15 saat; min. 15 saat süren bir süpervizyon sürecinin yazılı olarak ibrazı;</p> <p>2. tanınan meslek birliklerinin analisti veya öğretim süpervizörleri tarafından yapılan öğretim süpervizyonunda adaylar pastoral psikolojik süpervizyonunun temelini öğrenir; bireysel süpervizyon veya olay kontrol veya balint grupları şeklinde;</p> <p>3. süpervizyon teorisi ve metodoloji: grup ve organizasyon dinamiği, psikanalitik/analitik psik. grup çalışması, özellikle balint grupları bireysel süpervizyonun teorisi, tekniği, süreci, süpervizyon-danışmanlık-dini danışmanlık farkı; kurumsal süpervizyon teorisi ve tekniği;</p> <p>4. süpervizyon ilerletme eğitimine başvuru 1. Basamaktaki 440 ders saatinin belgelenmesi ve min. 150 saat grup öz deneyimi ile yapılır;</p> <p>5. öğrenim sürecine sürekli öz deneyim eşlik eder;</p> <p>6. bitirme tezinin kabulü en az iki eğitimci veya analist onayı ile olur</p>	<p>Mentor, öğrenim süpervizörleri, kurs yöneticileri şubenin ilerletme ve devam eğitimlerini yönetir.</p> <p>* Mentorlar adayların bireysel ve grup süpervizyonundaki dini danışmanlıklarından sorumludurlar. Mentorluk şartları: 2 yıllık şube üyeliği; şubedeki bir süpervizörde/psikanaliste/mentörde min. 10 kontrol süpervizyonu;</p> <p>* Öğretim süpervizörleri adayların bireysel ve grup öğrenim süpervizyonlarından sorumludurlar. Öğretim süpervizörlüğü şartları: 4 yıllık şube üyeliği 75 saat devamlı balint grubu yöneticiliği 10 süperviz. Süreci (15 oturum, bireysel/ ekip/grup) 30 süpervizyon (bireysel/grup) şubenin bir süpervizöründe/deneyimli bir psikanaliste 60 saat süpervizyon teorisi ilerletme eğitimi</p> <p>* Kurs yöneticileri ilerletme ve devam eğitim içeriği ve yapılarından sorumludurlar. Şubenin standartlarını taşırlar. Kurs yöneticiliği şartları: öğrenim süperviz. olarak kabul almış olmak min. 2 eğitim grubunun eş yönetimi (min. 2 hafta) kurs yöneticisinde/psikanaliste kendi kurs yöneticiliğinin süpervizyonu. * Hepsinin kabulleri yazılı başvuru üzerine ilgili öğrenim süpervizörlerinin onayı ile olur. Kabul sonrası şube önünde bir sunum yapılır.</p>

Kaynak: <http://www.pastoralpsychologie.de/sektion-t.html> (25.05.2011)

DGfP şubeleri farklı psikolojik yaklaşımlara dayansalar da aralarında ortak yönler bulunur:

- İlerletme eğitimi uygulamayla yakın temas içinde gerçekleşir. Pratik tecrübe olmadan uygun bir dini danışmanlık eğitimi mümkün değildir.
- Pastoral psikolojik öğrenme her zaman için kişiye yönelik bir öğrenmedir. Bunun anlamı dini danışman kişinin bütün öğrenim ve öğretim süreçlerinde önemli bir rol oynamasıdır. Standartlara uygun bir dini danışmanlık eğitimi belirli bir psikişik dayanaklılık gerektirir. Bu nedenle eğitimlerden önce yapılan mülakatlar adayların uygunluğunu tespit etme bakımından yerinde bir uygulamadır.
- İlerletme eğitimleri için belirlenmiş standartlar geçerlidir. Bu standartlar sayesinde farklı öğretim seçenekleri mukayese edilebilir. Başarıyla tamamlanan kursların sonunda sertifikalar verilir. Bu sertifikalar dini danışmanlıkta özel görevler ve devam eğitimleri için gereklidir.
- Her bir ilerletme eğitimi konsepti (farklı şubelerin) disiplinler arası bir karaktere ve teolojik ve insan bilimlerine dayanan bir teoriye sahiptir.

Standartlarını DGfP'nin belirlediği eğitimler genellikle eyalet Kilisesi veya bölgeler üstü dini danışmanlık enstitüleri eliyle verilir. Bielefeld'de bulunan Bethel Dini Danışmanlık Enstitüsü bunlardan biridir.

B. Bethel Dini Danışmanlık Enstitüsü ve Eğitim Programları

Bethel Dini Danışmanlık Enstitüsü (Seelsorge Institut Bethel, <http://www.seelsorgeinstitut-bethel.de>) bir özel dini danışmanlık (Spezialseelsorge) eğitim merkezidir ve dini danışmanlığın özel alanları (yaşlı, psikiyatri, travma, çocuk, vb. dini danışmanlığı) için ilerletme ve devam eğitimleri verir. DGfP'nin yıllık kurultayında kurucularından sayılan Dietrich Stollberg'in (28.04.2011) belirttiği ve Enstitü Müdürü Gaby Nelius'un (28.04.2011) teyit ettiği üzere bu kurum bu gün eski işlerliğini ve etkinliği büyük oranda kaybetmiştir. Bu günlerde dini danışmanlık hareketinin meseleleri Eyalet Kiliselerinin tasarruf önlemlerine takılmaktadır, bu yüzden Protestan Kilisesine bağlı Bethel Dini Danışmanlık Enstitüsü de kısıtlamalarla karşılaşmaktadır. Fakat Enstitü dini danışmanlığın farklı alanlarında eğitimler vermeye devam etmektedir. Nelius'tan öğrenildiğine göre Enstitüde dini danışmanlık Hıristiyan inancına bağlı bir faaliyet olarak görülür ve kişisel karşılaşma, yardım edici ilişki, darda olan insanlara eşlik olarak tanımlanır; hedefi Tanrı tarafından kabul ve kurtuluşu tecrübe ettirmektir; bunun içinse dini danışmanlıktaki dini boyut ön planda tutulmaya çalışılır. Enstitünün bu dini vurgusuna rağmen dini danışmanlık anlayışında acı ve zorluklarla başa çıkmada insanların kişisel kaynakları önemsenir. İnsanlar bu tür acı ve zorlukları kişisel veya grup olarak, doğal veya sosyal çevreleriyle (aile, komşular, iş, sosyal kurumlar, devlet kurumları) ve Tanrıyla olan ilişkilerinde tecrübe edebilir. Dini danışmanlık da bunlar için insanın kişisel kaynaklarını güçlendirir ve kullanır. Bu bakımdan dini danışmanlık ...

- dini danışmanlık ilişkisini bilinçli olarak algılamak ve şekillendirmektir
- kendini tanımak ve anlamaktır (rolünü, görevini, kimliğini, inancını)
- insanlarla irtibata geçmek ve onların yaşam durumlarına anlayış kazanmaktır (yetenekleri, duyguları, engelleri, gerçeğe bakışları, vs.)
- görüşme yapma yeteneğini tanımak ve geliştirmektir
- süpervizyon aracılığıyla kendi dini danışmanlık duruşu üzerinde çalışmaktır
- dini danışmanlık faaliyetlerini başka yardım imkanlarıyla birleştirmektir
- dini danışmanlık çalışmalarını kurumsal bağlamını (Kiliseye aitliğini) unutmamak ve karşılaşmalara yansıtılmaktır
- sistemik şartların farkına varmak ve karşılaşmalarda değerlendirmektir

Bayan Nelius'tan enstitüde verilen kursların müfredatı istenmiş ve örnek teşkil etmesi bakımından aşağıda bazıları verilmiştir.¹⁰ Fark edileceği üzere eğitimlerde DGfP standartlarındaki klinik dini danışmanlık eğitimi (KSA) ve bir önceki bölümde verilen dini danışmanlık eğitim unsurlarıyla sıkça karşılaşılır.

Yas Tutanlara Dini Danışmanlık Refakati 2014/2015 Devam Eğitimi Hospis Derneği İşbirliği ile Dini Danışmanlık Enstitüsü Eğitim & Danışmanlık Bethel
1. Devam eğitiminin gerekçesi ve şekli Geçtiğimiz yıllarda toplumumuzda ölüm ve yaşla ilgili yeni bir kültür gelişti. HOSPİS ismi dünya çapında ölmekte olanlara ve ağır hastalara ve yakınlarının yanında olma görevini kendinde gören bir hareketi ifade eder. HOSPİS'in anlamı ölmeyi, kaybı, yası yaşamın bir parçası olarak görmek demektir. Hospis çalışmalarının başında YAS TUTANLARA eşlik etmek gelir. HOSPİS ölüm ve yasin dışlanmasına karşı çalışır, insan toplulukları arasında onlara yer açar. "Çoğu zaman ikinci yas, geleneklere göre geride kalanların çoktan tekrar işlev göstermeleri gerekmesi, daha ağır olanıdır. Kayıp asıl o zaman fark edilir, yas tutan kendini tamamen yalnız bırakılmış hisseder." (Monika Müller) Cemaatlerimizdeki bireysel eşlik etme ve grup imkanlarının ödevi buradadır. Wuppertal/Bethel Kilise Yüksek Okulundaki dini danışmanlık enstitüsü ve Hospis Derneği, Bethel, bu devam eğitimini sunmak için bir araya gelmişlerdir.
2. Katılımcılar Kurs bay ve bayan rahiplere, cemaat ve diakonik kurumlardaki Kilise çalışanlarına, ambulans veya yatılı hospislerde çalışanlara veya buna hazırlanmak isteyenlere yöneliktir. Eğitim bütün mezheplere açıktır.
3. İlerletme eğitiminin hedefi Kursun temel hedefi: Yas refakatini sistemik bağlamda ve sistemik bir işlem olarak anlamak, tasarlamak ve uygulamak. Bunun başarılabilmesi için refakatçinin kişisel kimlik ve yeterliği üzerinde çalışılması, yas tutan hedef kitlesinin durumunu, ihtiyaçlarını ve tepkilerini net bir şekilde anlaşılması ve öğrenilmesi, toplumsal genel şartlar altında cemaat ve kurumlarda yasta yardımın sunulması gerekir. Eğitimin ayrıntılı hedefleri şunlardır: Kişi bakımından: ☐ aile biyografilerinin yas ve yaşla başa çıkma şekilleri, kayıp ve veda tecrübelerine olan etkilerinin bilince varılması ☐ hospis düşüncesi bağlamında bir dini danışmanlık kimliğinin bulunması Danışan bakımından: ☐ danışanı yaşam sistemi içinde anlamak ☐ yas süreçlerinde bulunan birey, aile ve gruplara eşlik etmek için konsept ve kompetanslarının geliştirilmesi Kurum bakımından: ☐ cemaatte ve diakonik kurumlarda (hastane, huzurevi) uzun süreli yas refakati konseptinin geliştirilmesi ☐ kilise, cemaat ve toplumun kurumsal çerçevesi içinde yas refakati için çıkış noktalarının tanınması ve konumlandırılması ☐ kurumlarda yas refakatini planlamak ve uygulamaya koymak ☐ başka meslek gruplarıyla iş birliği

¹⁰ "Yapı" ve "Organizasyon" (mekanlar, tarih ve kurs yöneticileri hariç) kısımları her kursta aynı olduğu için sadece bir kez verilmiştir.

4. Devam Eğitiminin Yapısı¹¹

1. Şartlar:

- katılım motivasyonu ile birlikte yazılı müracaat (resimli)
- yas refakati alanında faaliyet
- kendi kişiliği üzerinde çalışmaya hazırlık
- devam zorunluluğu
- kurs boyunca meslektaş süpervizyonu

2. Yapı

Devam eğitimi bir buçuk yıla dağıtılmış dört haftayı kapsar (4 x 1 hafta). Çalışma saatleri Pazartesi öğlen başlar, aynı haftanın Cuma öğleni biter. Katılımcı sayısı 12 ile sınırlıdır.

3. Çalışma şekli:

Devam eğitimindeki çalışmalar sistemik dini danışmanlığın teori ve pratiğine ve aile terapisine dayanır; süreç yönelimli ve tecrübe odaklıdır. Metotlar arasında sürekli öz deneyim, vaka görüşmeleri, algı egzersizleri, yaratıcı araçlarla çalışma, teori (literatür okumaları dahil) ve katılımcıların uygulama alanlarında birey ve grupların yas refakatine ilişkin kişisel projelerin geliştirilmesi bulunur.

4. Mezuniyet

Katılımcılar bir sertifika alır. Bunun şartları şunlardır:

- devamlılık
- kendi belirlediği bir konuda bir sunum

5. Eğitimin içeriği

1. Hafta

Giriş - “Sistemik” nasıl işler?

- a) malumat
- b) metotlar
- c) yasla ilgili aile modelleri
 - I. ailenin yaşam alanında
 - II. normlar ve değerler, aile adaleti
 - III. yas-mirası
- d) yas grupları I.
 - I. organize etmek
 - II. yönetmek (yönetim yeterliği)

2. Hafta

Self care - Kendine bakım

- a) yardım etmenin aile biyografisine göre normları
- b) kendine bakma izni
- c) yas refakati ve kendi ailesi (kendi ailenin işlevi nedir?)
- d) uygulama refakat grupları
- e) **bağlamda yas refakati I** - yas refakati yaptığımızda başka refakatçiler kimdir?
iş birliği modelleri
 - I. bireysel refakatin konsept ve stratejileri
 - II. erkek ve kadınların yas/refakati
 - III. aile sisteminde refakat
- f) sembol ve ritüeller - bireylere, ailelere, yas grubuna (ki herkes kendine göre yasını tutabilsin ama birlikteliği de yaşasın)

3. Hafta

Bağlamda yas refakati II

Değerlendirme:

- a) bireysel refakatin konsept ve stratejisi
- b) aile sisteminde refakat
- c) iki kişiyle refakat - ne zaman? Ne için? Nasıl?
 - I. konu çocukların ölümüyse
 - II. konu ağırlaştırılmış yas ise (intihar, kaza ölümü)
- d) kilise cemaati, hospis, hastane, dernekler, vs. ile irtibat ve iş birliği
- e) İncil-teolojik soru ve cevaplar - İncil kabusları olmak zorunda değil

4. Hafta

Yas grupları II

- a) kriz durumları, zor katılımcılar

Değerlendirme:

- b) organize etmek
- c) yönetmek (yönetim yeterliği), yönetim, eş-yönetim

Belirli konuların derinleştirilmesi ve değerlendirilmesi (ihtiyaca göre). Kapanış ve değerlendirme görüşmeleri.

¹¹ “Yapı” kısmı aynı olduğu için diğer örneklerden çıkarılmıştır.

6. Organizasyon

1. Tarihler

Bölüm I ve II : 02.06. – 06.06., 20.10. – 24.10.2014

Bölüm III ve IV: 18.05. – 22.05.; 19.10. – 23.10.2015

Kayıt son : 24.04.2014

2. Kurs yönetimi

Dr. Dr. h. c. Gábor Hézszer (Rahip, aile terapisti, Macaristan'daki teoloji fakültelerinde pastoral psikoloji öğrenim görevliliği)

Heike Kassebaum (Bayan rahip, psikodrama grubu yöneticisi, Hospis Derneği, Bethel)

3. Kurs mekanı

Haus der Stille, Bethel

İlgili mekanda bütün katılımcılar için tek kişilik oda ve tam pansiyon rezervasyon yapılmıştır.

4. Ücret

Katılım ücreti: 445 €/hafta

Konaklama ve tam pansiyon/kışı: 71 €/hafta

Masraflar için Eyalet Kiliselerinin eğitim katkılarına baş vurulabilir.

Önemli not:

Kuzey Vestfalya bölgesinden gelen katılımcılar devam eğitiminden önce dilekçeyle isteyecekleri bir eğitim çeki kullanabilirler. Detaylı bilgi www.bildungsscheck.nrw.de.

5. Kayıt

Kayıt formu Enstitüden alınabilir. Kayıt bütün 4 haftalık eğitim için bağlayıcıdır. Yürüyen bir eğitimden kaydın alınması durumunda geriye kalan kurs haftaları ödenir.

Psikiyatri Dini Danışmanlık Devam Eğitimi 2013/2014

Dini Danışmanlık Enstitüsü Bethel, Özel Dini Danışmanlık Merkezi
Eğitim & Danışmanlık Bethel

Bu devam eğitimi DGfP/KSA şubesinin standartlarına göre bir KSA kursudur ve KSA kursu olarak tanınır. - veya -

Kurs kademeli Klinik Dini Danışmanlık Eğitimlerinin (KSA-DGfP) genel şartlarını yerine getirir; gerekli bireysel süpervizyon tercih edilen bir süpervizör tarafından yapılmışsa bir KSA kursunun eş değeri olarak kabul edilir; ve katılımcıların baş vurusu üzerine KSA şubesinin eğitim komisyonu tarafından tanınabilir.

Hedef kitle

Özellikle psikiyatrik faaliyet alanlarında veya ağırlıklı olarak psikişik hastalarla çalışan dini danışmanlar davetlidir. Katılımcılar kursa kendi uygulamalarından malzeme (görüşme protokolleri, vakalar) getirirler.

Psikiyatri Dini Danışmanlığının Konteksti

Dini danışmanlar farklı bağlamlarda psikişik hastalarla veya engellilerle karşılaşır: cemaatte, hastanede, özellikle psikiyatri kliniklerinde ya da bölümlerinde, yurt ve bakım yurtlarında.

Bir çok açıdan bu özel bir görevdir: hastalıklar (depresyon, şizofreni, kişilik bozuklukları) semptomlarıyla dini danışmanların kontak ve ilişki becerilerine yüksek beklentiler yöneltilir.

Psikişik hastalıklarda dindarlık ve inancın anlamı (örn. “dini takıntı”; “nevrotik suçluluk duyguları”) ve psikişik hasta insanlarla (dini) sembol ve sembol davranışlarının tartışılması dini danışmanlar için birer zorluktur.

Buna ilaveten aile sistemi de çoğu zaman etki altındadır ve onların da desteğe ihtiyacı vardır.

Son olarak terapötik ekibin çalışanlarıyla olan iş birliğinde rollerin netleştirilmesine özellikle ihtiyaç bulunur.

Devam Eğitiminin Hedefleri

- psikiyatrik hastalıkları tanımak
- psiko-sosyal ağları tanımak
- iz bırakan aile etkileri ışığında psikişik hastalara kişisel ilgiyi (aşinalık, korku, ön yargılar, vs.) algılamak
- psikişik hastalıkları anlama imkanlarını genişletmek
- kişisel iletişim, irtibat ve davranış yeteneklerini tanımak ve geliştirmek
- ilgili kişilerle iletişimi öğrenmek ve çalışmak
- psikişik hastalarla karşılaşmanın ve dini iletişimin imkan ve sınırlarını algılamak ve baş edebilmek
- kişisel korunma ve sınır çekme imkanlarını bulmak ve çalışmak
- psikiyatrik bağlamlarda dini danışman olarak kişisel rol anlayışını belirlemek ve iletişim kurmayı öğrenmek

Konu başlıkları

1. Hafta

Psikiyatrik Kurumlar, psiko-sosyal ağlar, yakınlarla çalışma, cemaate yakın psikiyatri

2. Hafta

dini danışman kişisi, özellikle biyografi çalışması; dini sosyalizasyon, aile rekonstrüksiyonu (genososyogram çalışması)

3. Hafta

psikiyatrik bozukluklar, özellikle şizofren psikozlar; inanç ve takıntı; kaynak olarak inanç ve maneviyat

4. Hafta

psikiyatrik bozukluklar, özellikle depresyon, mani, intihar; yasal çerçeve

5. Hafta

psikiyatrik bozukluklar, özellikle kişilik bozuklukları; psiko-travmatolojinin temelleri

6. Hafta

psikiyatride dini danışmanlığın rolü; dini danışmanlık anlayışı çalışmaları

“Yaşlı Dini Danışmanlığı” Devam Eğitimi 2014/2015

Dini Danışmanlık Enstitüsü Bethel

Özel Dini Danışmanlık Merkezi

Eğitim & Danışmanlık Bethel

Yaşlı dini danışmanlığında bir devam eğitimi ihtiyacı ve talebi geçmişte farklı yerlerde dile getirilmiştir. Dini Danışmanlık Enstitüsü Eğitim & Danışmanlık ile Evanjelic Johanneswerk Derneği işbirliğinde böyle bir devam eğitimi geliştirdik. Bu devam eğitimi pilot proje olarak ilk kez 1997/98 yılında yapıldı ve bu güne kadar 11 kez verildi.

I. Yaşlılara dini danışmanlığın gerekliliği

Yaşlı insanlara onların özel durum ve yaşam şartlarını dikkate alan dini danışmanlık yapmak uygun bir yeterlik gerektirir. Günümüzde bunu desteklemek altı madde bakımından özellikle önem taşır:

- yaşlı insanların sayısı giderek artmakta
- yaşlılarda birden çok hastalık ve bakıma muhtaçlık gözlemlenmekte
- bakıma muhtaçlıkla birlikte gerontopsikiyatrik özellikli insanlar yaşlılığın tablosunu giderek daha fazla belirleyecektir
- yaşlı insanlar bir çok açıdan yalnız kalmakta
- bakım sigortasının devreye girmesiyle bakım alanı büyük bir dönüşüme maruz kalmış, dini danışmanlık da bundan etkilenmiştir
- yaşlı insanların Kilise ve dini danışmanlık, ayin, ritüeller, öğretim gibi imkanlarına daha fazla beklentileri bulunmakta

Vestfalya Evanjelic Kilisesi Huzur Evi Meclisi ve 1993 Yaşlı Dini Danışmanlığı Sempozyumu katılımcıları bu alanda özel bir devam eğitiminin gerekliliğini ifade etmişlerdir. Bu devam eğitimi kişilik yönelimli eğitim unsurlarıyla diğer pastoral ve dini danışmanlık faaliyetlerine de faydalı olması beklenmektedir.

Bu imkan bütün yaşlı dini danışmanlığı görevlilerine ve ilk meslek yıllarında bulunan kadın ve erkek rahiplere yöneliktir.

II. Devam Eğitimin Hedefleri

1. Dini danışmanlığın aracı dini danışman kişisidir. Bu nedenle eğitimin önemli bir hedefi kişisel ve pastoral kimliğin ve yaşlı insanlarla çalışma yeterliğinin geliştirilmesidir.

Kişi bakımından hedefler:

- kişisel kimlik üzerinde çalışma, yani kişisel biyografi ve psikodinamiğiyle yüzleşme, güç ve zaafın bilincine varma ve entegre etme, yakınlık ve mesafe ile empati ve sınırlandırmayı dengeleme
- pastoral bir kimliğin geliştirilmesi, yani Hıristiyan gelenek ve günümüz dünya bilincini kişisel bir maneviyat şeklinde birleştirilmesi; yaşlı insanların yaşam gerçekleri için dini-anlamı yorum imkanlarının edinilmesi; yaşamın sonluluğunun ve kırılganlığının yansıtılması; acı çekmek, suç, hastalık, yalnızlık, ölmek ve ölüm gibi konuların teolojik ve psikolojik tartışmasını yapmak; kurumsal yapı içerisinde kendi konumunu yansıtmak; başka yaşta ve farklı dini sosyalizasyona sahip insanlarla ilgilenme becerilerinin öğrenilmesi
- kişisel bir dini danışmanlık konseptinin geliştirilmesi

2. Bu hedef kitlesine yönelik çalışmak özel bilgi ve yetenekler gerektirir (**danışan bakımından hedefler**):

- yaşlılıktaki değişim ve hastalıkların algılanması ve değerlendirilmesi, son yaşam dönemindeki beden-ruh gelişimine dikkat edilmesi
- yaşam öyküleri bağlamında insanların mevcut güçlerinin ortaya çıkarılması ve ifade edilmesi
- bir kurumda yaşamının birey için meydana getirdiği kırılganlığı da göz önünde bulundurarak yaşlı insanların yaşam dünyalarının yansıtılması
- bireysel dini danışmanlık, grup çalışmaları, kriz müdahalesi

3. ‘yaşlı merkezi’ kurumunda çalışmak (**kurumsal hedefler**) şunları gerektirir:

- kurumun iç yapısı ve dinamiğinin bilinmesi
- yasal çerçevenin tanınması (bakım sigortası, huzur evi yasası, vs.)
- başka meslek gruplarıyla birlikte çalışılabilmesi
- diğer çalışma arkadaşlarına ve yönetimine eşlik edilmesi, eğitim ve danışmanlık bakımından dini danışmanlara olan beklentilerinin yansıtılması
- ambulans bakım hizmetleri ve kilise cemaatleri bağlamında yaşlılık dini danışmanlığı

IV. İlerletme eğitimin konu başlıkları

- kişisel kimlik ve dini danışmanlık
- yaşlı çalışmalarında benim kendi kimliğim
- gelişim psikolojisi (yaşlanma evreleri)
- yaşa göre maneviyat
- dini sosyalizasyon
- ben ve benim ölmem
- yaşlı insanlar
- biyografi ve tarih
- yakınlar/aile dinamizmi
- gerontopsikiyatri
- geriatri
- zayıflayan duyular
- yaşlılara dini danışmanlık şekilleri
- cinsellik ve erotizm
- agresyon
- yaşlılıkta bağımlılık
- ölüm ve ölmeye baş etme
- yapılar ve konseptler
- yaşlı yardımının durumu
- yaşlı merkezi kurumu
- yaşlı çalışmasında şiddet
- yaşlılığın teolojisi
- fahri çalışanlar
- çalışanlara ilgi/eğitimler, çalışanlara dini danışmanlık

Kurs kademeli Klinik Dini Danışmanlık Eğitiminin (KSA-DGfP) genel şartlarını yerine getirmektedir.

V. Mezuniyet

- katılımcılar bir bitirme raporu yazarlar
- süpervizörleri tarafından yazılan bir rapor ve sertifika alırlar

C. Hannover Pastoralklinikum ve Eğitim Programları

Hannover Tıp Yüksek Okulundaki Hannover Evanjelic Lutheran Bölge Kilisesine bağlı Pastoralklinikum, bir klinik dini danışmanlık eğitim (KSA) merkezidir. Merkezin yöneticisi Pastör Andreas Kunze-Harper ile görüşükten sonra Merkezde 20 yıldır görev yapan Diakon Bayan Barbara Denkers'tan kurum, kuruluşu ve faaliyetleri hakkında bilgi alınmıştır.

Pastoralklinikum 1960'lı yılların sonu 70'li yılların başında Hannover Tıp Yüksek Okulu (Universität Hastanesi - Medizinische Hochschule Hannover, MHH) ile birlikte kurulmuştur. Bayan Denkers anlatır:

Evet o zaman MHH'nın binası yapıldı ve çok ilginçtir ki MHH en başından beri yanında bir şapel ile yapıldı. Bu da seküler kurumlarda alışılmış bir şey değildir. Burada Bölge Kilisesinde Hans Christoph Piper vardı, bu biz KSA insanları için büyük bir isimdir, bizim KSA papazımız ve Hans Christoph Piper burdaki Pastoralklinikumu kurmuştur.

Piper o dönemlerde Hollanda'da klinik dini danışmanlık eğitimi alır ve Almanya'ya döndüğünde bir eğitim enstitüsünün kurulması için öncülük eder. Bölge Kilisesinin (Protestan) de buna sıcak bakması ve desteklemesiyle Pastoralklinikum oluşur. Alman dini danışmanlık tarihinde önemli bir yeri olan Piper'i Bayan Denkers şu şekilde anar:

....birkaç sene oldu, kendisi de Alzheimer'den hastalandı ve öldü. Bu onun kursiyerleri ve buradaki bir çok meslektaşısı için bir şoktu çünkü yaşamının sonuna doğru konuşmasını kaybetti ve onlar hep "o bize konuşmayı öğretti ve artık kendi konuşmuyor" derdi. O KSA için Hannover Bölge Kilisesi bakımından "O" öncüydü.

Pastoralklinikum bir ilerletme eğitimi enstitüsüdür ve üç işlevi vardır: 1. Pastör/Diakonların dini danışmanlık eğitimleri (temel, devam, ilerletme) - Pastör Andreas Kunze Harper; 2. Fahri dini danışmanlık eğitimi (temel, devam, ilerletme) - Pastör Ralf Denkers (görüşülen Bayan Denkers'in eşi); 3. Hospis ve palyatif eğitimleri (temel, devam, ilerletme) - Bayan Pastör Andrea Peschke. Pastoralklinikumda bu sorumlular dışında aslen başka yerlerde görevli olan kurs yöneticileri vardır. Bunlardan biri olan Bayan Denkers aslında uygulamada, yani MHH'nın dini danışmanlığında çalışır ve sahip olduğu yüksek eğitim nedeniyle (öğrenim süpervizörlüğü - KSA'daki en yüksek merteye) yılda bir kez 6 haftalığına kurs yönetmesi ve ayrıca süpervizyon yapabilmesi için görevinden muaf tutulur. Bu nedenle de Bayan Denkers maaşının yarısını MHH'dan yarısını da Bölge Kilisesinin finanse ettiği Pastoralklinikumdan alır. Hastanedeki uygulamada ise her dini danışmanın bir bölümü vardır. Kendisiyle birlikte üç tam zamanlı ve bir yarı zamanlı meslektaşlarıyla Bayan Denkers örneğin yanık yaraları merkezinde, kaza cerrahisi ve palyatif bölümünde çalışır (MHH'da verilen dini danışmanlık hizmetleri için bkz. Ek 1, 11). Bayan Denkers'tan alınan Pastoralklinikum eğitim programlarından örnekler şöyledir:¹²

 <p>Pastoralklinikum MHH</p> <p>PROGRAM 2011</p>	<p>Pastoralklinikum</p> <p>Hannover Evanjelic Lutherien Bölge Kilisesinin KSA-Dini Danışmanlık Enstitüsüdür. Klinik dini danışmanlık eğitimi (KSA) pastoral psikolojinin deneyime dayalı bir öğrenme modelidir. Dini danışman kişisi merkezdedir. Kişisel iletişim davranışı ve manevi kimlik yansıtılır ve desteklenir. Sabit bir grup KSA'nın öğrenim yeridir. Temel ve geliştirme kurslarının uygulama alanı MHH'dır.</p> <p>İmkanlarımız</p> <p>Dini danışmanlık ve pastoral çalışmalarını yansıtmak ve derinleştirmek isteyen bay ve bayan pastörlere, diakonlara ve başka Kilise çalışanları ile fahri çalışanlara açıktır.</p> <p>Organizasyon</p> <p>6 haftalık kurslar kademeli 6 haftalık kurslar (2x3 hafta) Dini danışmanlık görüşmesine giriş kısa kursları Konulu haftalık kurslar</p> <p>Çalışma araçlarımız</p> <p>Görüşme protokolleri Vaka raporları Vazaz analizleri Teori Özdeyemim Bireysel süpervizyon</p>	<p>KSA-Temel Kursları</p> <p>6 Hafta (K1) 02.05.-10.06.2011 Yönetim: B. Denkers, C. Muckelberg</p> <p>6 Hafta Üniv. Öğrencilerine (K2) 25.07.-02.09.2011 Yönetim: A. Kunze-Harper</p> <p>2 x 3 Hafta (K3) 17.10.-04.11.2011 ve 12.03.-30.03.2012 Yönetim: R. Denkers, A. Kunze-Harper</p> <p>KSA-Geliştirme Kursları</p> <p>2 x 3 Hafta Geliştirme Kursu (K4) 12.09.-30.09.2011 ve 30.01.-17.02.2012 Yönetim: R. Otte, R. Denkers</p> <p>K1 - K4 arası kurslar için mülakat günleri yapılacaktır. Tarihlerini Pastoralklinikumdan öğrenebilirsiniz.</p> <p>Kurs yönetimi çalışması</p> <p>Kurs yönetimi 2 x 1 Hafta (K5) 04.04.-08.04.2011 Hannover 21.-25.11.2011 Alttenkirchen Yönetim: G. Mahlike, A. Kreuz (doldu)</p> <p>K1 - K4 arası kursların içeriği ve içerikleri hakkında internet sayfasında bilgi bulabilirsiniz. www.pastoralklinikum.de</p>	<p>Dini Görüşmesine Kurslar</p> <p>Beni musunuz? (K6) 20.06.-23.06.2011 Yönetim: B. Denkers, A. Kunze-Harper</p> <p>Görüşmeden sonra beni mesgul edenler ... (K7) 04.10.-07.10.2011 Yönetim: G. Stallmann, A. Kunze-Harper</p> <p>Başvuru</p> <p>Bütün kursların başvuru alanı</p> <p>Pastoralklinikum MHH Adres</p> <p>Telefon</p> <p>Yapılır</p> <p>Ulaşım</p> <p>Özel araç</p> <p>Tren</p> <p>Büro</p> <p>Yol tarifleri</p>	<p>Danışmanlık Giriş Kısa</p> <p>anlayabiliyor</p> <p>Örnekte olanların dili Hospis ve Palyatif çalışmalarında asli görevliler (K9) 11.04.-13.04.2011 Yönetim: A. Peschke; A. Kunze-Harper</p> <p>Hasta yatağında iletişim (K10) Doktorlar için workshop 02.07/03.07.2011, Falkenburg Yönetim: A. Peschke, C. Stockstrom</p> <p>Hastanede alan yeterliliği (K11) ZİG iş birliği ile 05.09.-09.09.2011 Yönetim: A. Dörries, R. Denkers, A. Kunze-Harper</p> <p>Yaşlı bakımında dini danışmanlık (K12) 10.10.-13.10.2011 Yönetim: A. Peschke, A. Soffregen</p> <p>Cezzevinde Dini danışmanlık ve MRV (K13) 14.-17.11.2011 Yönetim: A. Kunze-Harper</p> <p>Hangi dili konuşuyoruz biz? (K14) Teolog ve doktorlar için workshop - planlanıyor</p>	<p>heddh</p> <p>Hastanede Evanjelic dini danışmanlık hizmeti Seminer günleri 10:00 - 17:00 Yönetim: R. Denkers</p> <p>"Susarak görüşmede derinlik..." nonverbal iletişimin yönleri (E1) 26.03.2011</p> <p>"Buraya kadar!" Görüşmede sınırlar (E2) 10.09.2011</p> <p>"Kız(ma) Birader!?" Görüşmede öfkeyle baş etme (E3) 05.11.2011</p> <p>Seminer günleri başlangıç tarihinden üç haftaya kadar en az beş başvuru yapıldığında gerçekleşir. Hastane dışında çalışan fahri görevliler de katılabilir.</p>
---	--	--	---	---	---

¹² Broşürlerin genel görünüşleri korunarak burada sadece Türkçe çevirileri verilmiştir.

 <p>Klinik Dini Danışmanlık Eğitimi</p> <p>PastoralKlinikum MHH'daki Hannover Evanjelik-Luteriyen Bölge Klisesinin Klinik Dini Danışmanlık Eğitimi Merkezi</p>	<p>Dini Danışmanlık budur!</p> <p>Dini danışmanlık insanlara insan olarak yaşamaya ve hayatlarını Tanrının partneri olarak devam ettirmeye yardımcı eder. Dini danışmanlık hayat veren ve korku, tehdit ve felaketlerde buna imkan tanıyan bir Tanrıya olan inanca dayanır.</p> <p>Dini danışmanlığın hedefi İsa'nın ruhunda insanların hayata cesaretlendirmektir.</p> <ul style="list-style-type: none"> - yaşam sevinci ve anlamlılık uydurmak - çatışmalarla yaşamak ve onları çözmek - korkuları algılamak ve onlara dayanmak - dilizliği aşmak ve iletişim imkanları aramak - kişisel yaşam hikayesini kabul etmek ve yeni yaşam perspektifleri keşfetmek - her türlü ezilmeye karşı öfke hissetmek ve göstermek - kaybedilmiş hayat imkanlarının yasını tutmak ve ölümden teselsiz ve ümitsiz kalmamak - iç ve dış tehditler karşısındaki acizlikle dayanışma içinde olmak ve bütün bunların içinde Adalet ve Merhametli tecrübe etmek - suçu algılamak, taşımak ve bağışlanmayı mümkün kılmak <p>Dini danışmanlık içinde davranan insanlara yaklaşır, onları ıstırapları ve biriciklikleri içinde algılar ve bundan etkilenir.</p>	<p>KSA budur!</p> <p>Klinik dini danışmanlık eğitimi (KSA) dini danışmanlığın ve iletişimin pratikte ve teoride öğrenildiği ve çalışıldığı tecrübeye dayalı bir öğrenim modelidir. Temel özellikleri şunlardır:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Birey, grup ve kurumlarda karşılaşmaların meydana geldiği ve yaşandığı <i>uygulama alanlarında çalışmak</i>. - <i>Kurs gruplarında öğrenmek</i>- KSA kişiye yönelik ve kimlik oluşturuca bir öğrenmenin desteklediği kurslarda gerçekleşir. Kurslar sürekli bir öğrenmenin sağlanacağı şekilde oluşturulmuştur. Her kursta öğrenciler grup ve kurs yöneticileriyle bireysel ve birlikte öğrenim amaçlarını netleştirirler ve belirlerler. - <i>Teori</i>: KSA'da dini danışmanlık için önemli teoriler işlenir ve terapist, psikolojik, pedagojik, iletişim ve sosyal bilimleri alanlarından çeşitli insan bilimleri yaklaşımları ve metodları kullanılır, yansıtılır ve formüle edilir. - <i>Süpervizyon</i>: KSA'da öğrenme süpervizyon altında gerçekleşir. Algı ve algılananların ifade edilmesine yardımcı olur. Dini danışmanlık pratiğinin özdeneyimine ve yansıtılmasına imkan tanır ve onları destekler. <p>KSA imkanları cemaat, hastane, cezaevi, diakonik, sosyal veya pedagojik kurumlarda mesleki olarak dini danışmanlık yapan pastörlere ve Kilise çalışanlarına veya böyle bir işe hazırlananlarına</p>	<p>somut olarak:</p> <p>Bir KSA-Kursunda dini danışmanlık çalışmasının uygulama alanı hastanede veya başka bir kurumda bir bölümdür ya da kendi cemaatidir. Bu çalışmanın ve dini danışman kişisinin yansıtılması</p> <ul style="list-style-type: none"> - günlük grup oturumlarında - görüşme analizlerinde - vaaz analizlerinde - özdeneyim grup çalışmaları - haftalık bireysel süpervizyonlarda gerçekleşir. <p>Haftalık teori üniteleri, literatür araştırmaları ve sunumlar çalışma sürecini tamamlar.</p> <p>Dini danışmanlıktaki pastoral psikolojik devam eğitimi (KSA) 12 haftalık bir KSA-kursunu kapsar. Dini danışmanlıktaki pastoral psikolojik devam eğitiminden (KSA) mezuniyet için iki KSA-kurs yöneticisinin tavsiyesi üzerine iletme eğitimi komisyonuna müracaat edilir.</p> <p>... sonra?</p> <p>Dini danışmanlıktaki devam eğitimi bitirenler için 6 haftalık bir derinleştirme eğitimi sunulur. Bu eğitim dini danışmanlık yeterliği ve kimliği üzerinde derinlemesine çalışma imkanı verir. Kişisel eğitimin ilerlemesi için yardımcı olması beklenir. Süpervizyonda pastoral psikolojik devam eğitimi için kurs yönetiminin gerekli tavsiyesi şarttır.</p>	<p>Süpervizyonda Pastoral psikolojik Pastoral psikolojik Devam Eğitimi (KSA)</p> <p>DGFP süpervizörüğü devam eğitimi kilise ve kilisi dışı çalışma alanlarında bireysel, grup ve ekip süpervizyonu için ehliyet sağlar.</p> <p>Devam eğitiminin hedefleri özellikle şunlardır:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pastoral teolojik ve psikolojik yeterlik - alan yeterliği - teşhis yeterliği - grup analizi yeterliği - teori yeterliği - davranış yeterliği <p>Bitirilen süpervizyon devam eğitimi kurs yönetimindeki pastoral psikolojik devam eğitiminin şartıdır.</p>	<p>İletişim bilgileri:</p> <p>PastoralKlinikum MHH</p>

Kuzey Almanya'da önemli pastoral psikolojik eğitim kurumlarını ve programlarını tanıttıktan sonra bu kurumlarda verilen ve Federal Almanya'da (özellikle Kuzeyde, Protestanlar arasında) geniş yaygınlığı olan eğitimlerin içeriklerine bakalım. Bunlar çalışma boyunca sıkça adı geçen clinical training yani klinik dini danışmanlık eğitimleridir.

Ç. Klinik Pastoral Eğitim - Hollanda Örneği

Önceki bölümlerde yer yer değinildiği üzere genç teologların teolojiyi aynı zamanda “klinik malzemed” yani “yaşayan insani belgelerde” (living human documents) (Boisen, 1936) öğrenmelerini talep etmesiyle rahip psikiyatrist Anton Boisen bütün dünyaya kısa sürede yayılacak olan “clinical pastoral training”in kurucusu babası haline gelmiştir. Boisen'in amacı öğrencilerin teolojiyi “canlı tecrübe” (Gestrach, 2002, s. 261) aracılığıyla öğrenmeleriydi. Bu sayede öğrenciler sadece teoloji değil aynı zamanda psikoloji de öğreneceklerdi. Bunun içinse psikiyatride kullanılan *vaka analizleri* (case studies) ve *ilişki öğrenmesi* Boisen'in üzerinde durduğu yöntemlerdir. Çünkü ona göre her insani belge stereotipik terapi kalıpları değil kendine has bir anlayış ve yorum gerektirir. İstırap çeken insanı gören öğrenci kişisel olarak da zenginleşir, içsel olarak büyür ve insani olarak olgunlaşır ve empiriğin ve teorinin birleştiği eşsiz verimlilikte bir öğrenme tecrübesi gerçekleşir. Bu amaçlarla 1925'te Worcester Devlet Hastanesinde (Worcester State Hospital, Massachusetts) Boisen tarafından ilk *Teologlar için Klinik Sömestr* başlatılır ve dini danışmanlara pratik ve bütüncül bir eğitim sunulur. Böylece clinical pastoral education/training teologlar için süpervizyon eşliğinde canlı

belgelerle karşılaşmalardan oluşan ve teologların kimliklerini, insan ilişkilerini ve dini yaşantılarını geliştirmeyi hedefleyen ayrıca mesleki işbirliklerini, grup çalışmalarını, dini danışmanlık ve danışmanlık arasında pastoral psikolojik değerlendirmeler yapabilmelerini ve pastoral teolojik bilinçlerini destekleyen özel bir eğitim şekli haline gelir (Thornton, 1970; Stollberg, 1969; Fahlbusch, 1983). Clinical training'deki "clinical" (klinik) kelimesi vurgulanan empirik, tecrübi öğrenmeye (learning-by-doing) işaret eder. CPT'deki *training* ifadesi ise daha sonraları *education* (CPE) ile değiştirilir. Bunun amacı eğitimde sadece belirli metotların öğrenilmesinin söz konusu olmadığını netleştirmektedir (Naurath, 2000, s. 78).

CPT hastanelere özel olmasa da başlangıç/eğitim için hastanenin seçilmesinin nedeni hastanenin kurumsal yapısı ve hastalık psikolojisiyle açıklanır: insanların orada özel bir durumda, fiziksel ve ruhsal olarak bir kriz durumunda olmaları onların ulaşılabilirliğini ve kendilerini ifade etme ihtiyaçlarını artırır ve dini danışmanlarda duyarlılığı (sensitivity) geliştirir; aynı zamanda (cemaate göre) hastane ortamında insanlara daha kolay erişilebilir (hasta odasında) ve onların daha çok vakti olması da beklenilebilir; ayrıca stres durumlarında bulunan insanlarla yapılan görüşmelerden normal görüşmeler için çok şey öğrenilebilir, dini danışmanlık için önemli olan unsurların çoğuyla bu görüşmelerde karşılaşılabilir (Gestrich, 2002; Stollberg, 1969, s. 75; Faber & Schoot, 1974, Ziemer, 2000, s. 333).

CPT'ler bir kaç ay veya bütün yıl sürebilen eğitimlerdir¹³ ve dini danışmanın iletişim becerisinin geliştirilmesini hedef alır. Kurslarda öğleden önce teorik dersler ve seminerler alınır ve öğleden sonra uygulamaya, yani danışanlarla temasa geçilir. Amerikan geleneğinde kursiyerler hemen danışanlarla muhatap edilir. Ancak Faber (1961, s. 66) yeterli teorik bilgi verilmeden kursiyerlerin sahaya salınmasını eleştirir. Fakat Stollberg (1969, s. 79) bunun eğitimin doğasında bulunduğu belirterek dini danışmanın çalışma yapısının önceden belirlenemeyeceğini, çünkü her seferinde

¹³ Klinik eğitimler bu uzun süreleri nedeniyle eleştiriye uğrarlar. Cemaat ve/veya görevlerinden bu kadar uzun süreler ayrı kalmak istemeyenler psikoloji uzmanlarının eşliğinde grup danışmanlıklarını tercih ederler (small group counselor training). Bu yöntemde dini danışmanlar akşam kurslarında veya haftalık buluşmalarda bir araya gelirler ve dini danışmanlık tecrübelerini paylaşırlar. *Learning-by-doing* yöntemine karşın bu metotta *on-the-job-training* avantajı bulunur ve katılımcılar sürekli *taze* malzeme üzerinde çalışır. Niyet dini danışmanın cemaat rahibinden üstün bir uzman olması değildir, daha ziyade grup buluşmaları aracılığıyla işini eleştirden geçirmesi, daha iyi anlaması ve düşünmesidir. Grup yönetimde psikiyatr ve teologların bulunması buluşmalarda ancak dini danışmanlık olaylarının görüşülmesini sağlar ve buluşmaların grup terapilerine dönüşmesini engeller. Benzer tecrübeler yaşayan meslektaşlarıyla bir araya gelmek dini danışmana ilgilendiği vakaların üzerinde oluşturduğu duygusal yükü hafifletmeye de yarar (ayrıntılar için bkz. Watters & Jenkins, 1967).

bireysel olarak tecrübe edilmesi ve öğrenilmesi gerektiğini vurgular: “Her dini danışman kendi metodunu kendi keşfetmelidir.”

Boisen’in öncülüğündeki Amerikan gelişmeler anlatıldığı üzere daha sonra dini danışmanlık hareketini meydana getirir ve Avrupa’yı da etkisi altına alınır. Avrupa’da dini danışmanlık hareketinin izinde ilk dini danışmanlık eğitim ve uygulamalarının öncüleri Rahip Heije Faber ve Ebel van der Schoot’tur.¹⁴ 1957’de Schoot’un da bulunduğu Utrecht’te ilk pastoral psikolojik merkez kurulur. Bu merkezin bir adım sonrası Faber’in Amerika’da klinik eğitim alıp Hollanda’da ilk klinik eğitim ve uygulama denemelerini Leiden Teoloji Fakültesi adına gerçekleştirmesidir. Faber’in pastoral psikoloji direktörü olduğu bir başka enstitü 1961’e kurulan Kilise-Sosyolojik ve Pastoral Psikolojik Araştırmalar Merkezidir. 1960-1962 yılları arasında Utrecht Teoloji Fakültesinde iki yıllık pastoral psikoloji kurslarının ilki verilir. Üniversite eğitimlerinden sonra rahipler için bu kapsamlı bir ilerletme eğitimidir ve katılımcılar iki yıl boyunca iki haftada bir, iki günlüğüne Utrecht’e gelir. Faber’in öncü çalışmalarıyla Avrupa kıtasında Amerikan standartlarındaki ilk kabul gören clinical training merkezi rahip Zijlstra’nın yönetiminde 1965’lerde kurulur (Faber & Schoot, 1974). Faber, v. d. Schoot ile birlikte Hollanda’daki bu deneyimlerini *Dini Danışmanlık Görüşmesi Stajı* (Praktikum des seelsorgerlichen Gespraechs, 1974) başlıklı kitaplarında anlatırlar. Bu kitap Hollanda’da ilk klinik eğitimini alan ve daha sonra Hannover’de dini danışmanlık eğitimleri (KSA) konusunda en önemli kurumlardan biri olacak olan Pastoralklinikum’un kurucusu Hans-Christoph Piper tarafından Almancaya çevrilir ve Federal Almanya klinik eğitimleri için bir başlangıç teşkil eder. Bu nedenle bu eser görüşülen dini danışmanların bu çalışma için önemle önerdikleri kitapların başında gelir.

Faber ve Schoot Hollanda’da eğitim çalışmalarına başladıklarında (1965’lerde) “training” ile ifade ettikleri farklı sürelerde staj denilebilecek eğitimler geliştirmişlerdir. Kısa teorik bilgilerden (Rogers yaklaşımı, görüşme psikolojisi, vb.) sonra doğrudan uygulamaya geçilen bu stajlar üç gün, bir kaç akşam veya bir gün bir akşam sürebiliyordu. Meslek sahiplerine ve gönüllülere (rahip, Kilise sosyal hizmetler görevlisi, gençlik sorumlusu, cemaat rahibesi gibi) açık olan bu kurslara genellikle 10 kişi alınmaktaydı.¹⁵ Stajın içeriği her bir katılımcının görüşmelerini yapış şekli hakkında

¹⁴ Dini danışmanlık teori ve pratik uzmanları Hollanda’daki gibi Almanya’da hep rahiplerdir. Görüşülen dini danışmanların neredeyse tamamı aralarında akademik dereceleri de bulunan (doktor, doçent, profesör) erkek ve kadın rahiplerdi.

¹⁵ Her ne kadar Faber yukarıda sekiz kişilik gruplardan bahsetse de Schoot bu kısa süreli stajlarda on kişinin sorunsuz çalışabildiğini aktarır.

bir farkındalığa kavuşturmak şeklindeydi. Schoot'a göre insanlar sezgisel olarak sürdürdükleri kişiler arası konuşma biçimlerinin doğruluğu hakkında çok fazla iddialı olmaktadır (Faber & Schoot, 1974). Bu nedenle bu kurslarda katılımcıların birbirlerinin hata ve doğrularından bir şeyler öğrenmeleri hedefleniyordu. Önemli olan burada bir başkasının (muhatapın) bu görüşmelerin yapılış şekillerini nasıl tecrübe ettiği. Kursun önemli bir diğer yanı sorunlarını ortaya koyan, yardım bekleyen olarak "öbür sandalyede oturanın ne demek olduğunu" (Faber & Schoot, 1974, s. 209) öğrenmektir. Böylece kişi yaptığı görüşme şeklinin yardım mı ettiğini yoksa bir çıkmaza mı sürüklediğini ve bunun nereden kaynaklandığını görebilir. Kursiyerler bu kazanımı gerek meslekleri gerek özel hayatları için zenginleştirici bir unsur olarak değerlendirmişlerdir. Çünkü bir kişilik oluşumu eğitimi olarak değerlendirdiği klinik eğitimler Faber'e göre (Faber & Schoot, 1974, s. 81) "yeni bir şey öğretmez. Bizde gizli olarak bulunan imkanların açığa çıkarır."

Bu giriş bilgilerinden sonra Schoot (Faber & Schoot, 1974, s. 211-228) böyle bir stajda işlenen bir vaka ile kursun işleyişi hakkında bilgi verir. İşlenen olaylar katılımcıların uygulamalarından getirdikleri örneklerdir ve kişinin üzerinde cevaplanmamış soruları bulunan örnek olaylar tercih edilir:

- Görüşme neden iyi geçmedi?
- Karşımdaki kendini niye kapattı?
- Niye kızdı?
- Neden ilerleyemedik?
- Ben kendimi neden tedirgin hissettim ya da agresifleştim?
- Neden birden bir İncil pasajına veya bir duaya geçtim?
- Bu doğru bir yol muydu ya da sadece görüşmenin zorluğundan bir kaçış mıydı?

Aktarılan örnek gençlik çalışmaları yapan kurstaki bir cemaat çalışanından. Bu bayan 23 yaşında bir stenograf bayanla - Anni - kontak kurar.

Anni zor bir aileden gelir, içine kapanık, ulaştırılması zor bir kızıdır. Bir süre birlikte aynı büroda çalıştığı yaşlı, evli bir erkekle cinsel bir ilişkisi olur. Anni, onu sevmediğini ve onla evlenmek istemediğini ama yalnızlığı nedeniyle kendini ona yakın hissettiğini söyler. Bir gün ilişkiyi bitirir, din derslerine katılır ve kendisini konfirme¹⁶ ettirir. 6 ay boyunca cemaat çalışanı bayan ondan bir haber alamaz. Sonra bir gün, artık taşınmış olan Anni, tekrar şehre geldiğinde kadını arar ve akşamına da ziyarete gelir. Korkar ama "sorunları hakkında konuşabilmeyi" ümit eder. Kadın sorunlara hazır bir şekilde genç bayana içini dökebilmesi için kendince oldukça fazla fırsat tanır. Fakat görüşme çok talihsiz geçer.

¹⁶ Alınan din eğitimi sonrasında resmen kilisedeki dini cemaate dahil olmak (Konfirmasyon).

Eğitimde bu olay yeniden canlandırılır. Cemaat çalışanı kadın Anni'nin (A) yerini alır, diğer kursiyerler de onunla "dini danışman" (DD) olarak görüşmeye çalışır. Bu görüşmelerde ona yeniden hata yapması üzerine konuşma özgürlüğü tanınmaya çalışılır. Görüşmenin orta yerinden başlanılır ve üzerinde konuşmayı kolaylaştırmak için ifadeler numaralandırılır (Verbatim).

- A1 : ...evet bir zamanlar vardı, o zaman Kiliseye gitmeyi güzel buluyordum, ama şu an bunun için bazen büyük engellerim oluyor.
- DD1 : Bunu hepimiz biliyoruz, Kilisede oturup bir an için her şeyi çok gerçek bulabiliyoruz, ondan sonra birden bambaşka şeyler gelir aklımıza ve ilk hissettiğimiz duygu gerçek değilmiş gibi gelir. Bunu mu demek istiyorsun?
- A2 : Evet... evet... (çok tereddütlü). Bazen ayakların altındaki yerin çok ısındığı hissedilir ve kaçmak istenir.
- DD2 : Senin bir ara sorunların vardı - bunlar geçti ama şimdi, değil mi?
- A3 : ... ah, onlardan size bahsetsem, sanırım beni hemen dışarı atarsınız.
- DD3 : Benim kapımın her zaman açık olduğunu biliyorsun ve öbürüne gelince: kendisinin günahkar olduğunu bilen hiç bir kimse bir başkasını yargılamak istemez. ... Biliyorsun biz sıkça senin sorunların hakkında konuştuk ve bu tamamen gizlidir. Ve biz de nihayetinde Efendi İsa'nın hizmetkarlarıyız ve ona işaret edebiliriz.
- A4 : ... pazarları hala iki kez vaaz vermeniz gerekiyor mu?
- DD4 : Evet ... evet ..., o zamanları, seni kilisede gördüğümde, şunu düşündüm: bu sefer Anni galiba gerçekten başardı. Bana Jan ile olan ilişkini anlattığın görüşmemizi hatırladım ve dedim ki: şimdi, Anni artık yolunu nasıl gitmesi gerektiğini bileceği bir yaşa geliyor artık. (uzun ara) Henüz bunun hakkında konuşmak sana zor geliyor. Bu gerekli de değil. Biliyorsun ben hiç bir zaman meraklı olmam ve nelerin olduğunu bilmem gerekmez. Ama öyle düşündüm işte sen kaçmak istiyorum dediğinde, bunun altında daha fazla şeyin olduğunu... Evet evladım, sorunların varsa ve bunları anlatmak istersen...
- A5 : Ah..., anlattıysam bir daha gelemem asla.
- DD5 : Bunu da nerden çıkardın? Tabi ki her zaman gelebilirsin, her gün ... Bütün sorun ve günahların senin hayatında olduğunu düşünmek zorunda değilsin. Biz daha çok şeylerle karşılaşıyoruz. Ama bunun dışında bu hiç bir şekilde sahip olduğumuz göreve uymazdı. İsa günahkarlar için geldi. Biz onu bu konuda ancak izleyebiliriz.
- A6 : ... Gerçekten... yok yok, insanın her şeyinin affedildiğine, buna inanmıyorum.
- DD6 : Niçin?
- A7 : Hayır... bir kereliğine tamam, ama ... hayır...
- DD7 : Affedilmeyeceğini mi hissediyorsun?
- A8 : Hayır, bu affedilemez.
- DD8 : ...Ama neden affedilmediğini düşünüyorsun?
- A9 : Bunun için çok fazla kötü.
- DD9 : Gerçekten o kadar kötü mü?
- A10 : ... Evet ... hayır, bunun hakkında konuşamam. Hayır, lütfen daha fazla soru sormayın.
- DD10 : Hayır baksana, istersen yaz bunları. Belki konuşmaktan daha kolaydır... ya da yine de anlatmak mı istersin?
- A11 : Hayır hayır ... bakarım ben.

Kursta sergilenen bu oyundan sonra Schoot (Faber & Schoot, 1974, s. 213) bu görüşmenin analizini yapar: S1'de DD A'nın yaşantılarından hareketle bir genelleme yapar. Niyeti yardım etmek ve ona kolaylık göstermektir: 'Boşuna dertlenme, bu genel bir sorundur...'. Gerçekte ama A'da onu iyi anlamadığı hissini uyandırır. A genel bildik

bir sorunun onun özel yerleşik yaşantısından daha farklı bir şey olduğunu düşünür. Bunun için o tereddütle söylenen: “Evet... evet.” Bunda şunu duyuyoruz: ‘yani.. tam da ıskalamadın ama yine de pek anladığın söylenemez.’ Bu nedenle de A tecrübesini netleştirme ihtiyacı hisseder (A2). A burada DD’ye duygularına (ayinde hissettiği duygulara) girmesi için ne kadar güzel bir fırsat verir. Ama o bu şansı değerlendirmez, A’yı bu noktada yalnız bırakır ve başka bir yerden bağlantı kurmaya çalışır (DD2). Bu hamlenin gereksiz olması ve bunun ötesinde görüşmenin gidişatı için bir tehlike teşkil etmesi bir yana “Bunlar geçti ama şimdi, değil mi?” sorusu oldukça tehditkardır. Bu şekilde soran bir kişi ötekinin aslında ‘Evet, Tanrıya şükür, bunu geride bıraktım!’ demesini beklediğini belli eder. Bundan sonra “yok yine ters gitti” şeklinde bir itiraf yapmak daha da zorlaşır. Fakat anlaşılan A ve DD arasındaki güven bağı o kadar güçlü ki bu hataya rağmen görüşme devam eder. A cevap verdiği bir cümleyle tekrar hataya düştüğü itirafını ima eder (A3). Bunu - dinlediyse eğer - bir davet olarak anlamak, A’ya yönelmek ve onun dünyasına girmek için DD’ye yine bir fırsattır. Bunu değerlendirmek yerine DD ondan daha da uzaklaşır ve vaaz kürsüsüne çıkar (S3). Artık yeter. A kapılarını kapatır. Sanki şöyle düşünmektedir: ‘Peki, madem vaaz etmek istiyorsun, o zaman vaaz hakkında konuşalım’ (A4).

Schoot (s. 214) analizi burada keser ve şu sorulara dikkat çeker: burada doğrudan tebliğ neden işe yaramamıştır ve sebebi nedir? Nihayetinde görüşme A’nın devam etmeyi kesin bir tavırla reddetmesiyle sona erecektir. Bu belki şu şekilde ifade edilebilir: ‘Dini danışman bana karşı kibar ve iyiydi, ama yine de çoğu zaman beni anlamadığını düşünüyorum. Benim içimde olan bitenlere tepki vermiyordu. Doğru düzgün dinlemiyordu. Soruları ve “vaaz”ıyla beni irrite ediyordu. Ona gerçekten ihtiyacım olduğu yerlerde beni yalnız bıraktı. Onunla sorunlarım hakkında konuşmaya devam edemedim.’

Devamında “Anni” ile bir başka “dini danışmanın” konuşmaya çalışması sergilenir. Kısa bir selamlaşma ve en son görüşmenin Anni’nin konfirmasyonunda olup olmadığı sorusuyla görüşme şu şekilde devam eder:

- A1 : Evet ... Hayır, bir daha görüşmedik.
- DD1 : Evet, o zamandan beri nasılsın bakalım? İyi hatırlıyorum, konfirmasyon o zaman senin için oldukça problemliydi. Şimdi nasılsın bu konuda?
- A2 : Evet ... bir yandan nelere giriştim ben böyle, buna nasıl cesaret ettim?! diyorum. Öbür yandan, evet, Onunla yine de olabileceğini düşünüyorum.
- DD2 : Evet ... bazen karışık duygularla bakıyorsun demek ki. Bir yandan olumlu, diğer yandan: ya ben ne yaptım?! diye düşünüyorsun.
- A3 : Evet, evet (düşünceli) evet.
- DD3 : ... Anlaşılan kendin de çok net değilsin bu konuda.

- A4 : Yani ben ... evet, yaptığının kesinlikle iyi olduğuna inanıyorum. İnsana bir bakıma, evet, aitlik hissi de veriyor.
- DD4 : Evet...
- A5 : ... Ama ... evet (uzun sessizlik).
- DD5 : Evet, bu açıdan bakıldığında, oraya ait olmanı oldukça iyi buluyorsun.
- A6 : Evet...
- DD6 : Hm (uzun sessizlik). Seni iyi anlıyorsam, o zaman bunu doğrudan söylemek için seni bir şeyler engelliyor. Bunu az önce doğru mu anladım senden?
- A7 : Evet ... evet ..., her zaman zaten öyle mutlu oturulmuyor kilisede.
- DD7 : Evet, bu bazen zor gelebilir. Anlaşılan sana bazen şu hissi veriyor: kendimi burada hiç mutlu hissetmiyorum.
- A8 : ... İnsanın oradan kaçması geliyor.
- DD8 : ... Evet, bazen şu his: aslında buraya hiç ait değilim ... böyle mi?
- A9 : Evet ... evet ... (uzun sessizlik)
- DD9 : Anlaşılan bazı şeyler var ... onlar sana şu hissi veriyor: burada şimdi rahatım, ama bu bana bir şey kazandırmıyor ve aslında burada olmak istemiyorum.
- A10 : Evet, buraya, kiliseye ait değilmişim hissi.
- DD10 : Evet, sanki aslında Tanrının çocuğu değilmişiz gibi, hissi. Öyle mi?
- A11 : Evet, (tereddütlü) evet, öyle bir şey ...
- D11 : Evet, şöyle bir his: anlaşılan bazı şeyler var ... onlar cesaretimi alıyor, burada kilisede olmak için ... ben Tanrının çocuğu değilim demek için.
- A12 : Hm ...
- DD12 : Anlaşılan kendin de bilmiyorsun tam bununla nasıl ilerleyeceğini?
- A13 : ... Hm ... Çocuklarımız evde mi?
- DD13 : Bunun hakkında konuşmaya devam etmeyi zor buluyorsun...?
- A 14 : Evet, evet ... evet.
- Dd14 : ... Bir yandan bunun hakkında konuşmaya isteklisin anlaşılan, ama diğer yandan ... anlaşılan yine de ...
- A15 : (sözünü keser) Ah ... o kadar çok işiniz var ki ve sürekli insanlar sorunlarıyla size geliyor ... yeterince meşgulsünüz zaten ...
- DD15 : Evet, bir yandan konuşmayı istiyorsun ve diğer yandan beni çok meşgul edeceğinden endişe ediyorsun?
- A16 : Evet elbette... sizin cemaatinize bile ait değilim artık.
- DD16 : Evet ... anlaşılan bu konuda ne yapacağını bilmiyorsun. Konuşmayı istiyorsun, ama seni bu kadar meşgul edenin ne olduğunu söylemeye korkuyorsun.
- A17 : Ah söylesem beni dışarı atardınız ...
- DD17 : Evet, olayın o kadar kötü olduğunu ve bundan dolayı bizim irtibatımızın kesintiye uğrayacağını hissediyorsun. Aslında bundan korkuyorsun.
- A18 : Evet elbette... beni artık kabul etmek istemezsiniz.
- DD18 : Evet ... aslında konuşmak istiyorsun ama seni dertlendiren şeyi söylediğinde bunun olumsuz sonuçları olacağından endişe ediyorsun.
- A19 : ... Evet, o zaman herkes beni hor görürdü. Ben ... o zaman kiliseye bile gelmeme izin verilmezdi.
- DD19 : ... Anlaşılan ... evet, utanç gibi bir hissin var, seni meşgul eden şeyler hakkında konuşma konusunda ve herkesin sana yüz çevirmesinden korkuyorsun.
- A20 : Evet ... bunda haklı da olurlardı.
- DD20 : Seni dertlendiren şeyleri kendin bile o kadar kötü buluyorsun ve olanları kendin bile kabul edemiyorsun.
- A21 : (heyecanlı) Hayır, hayır, orada şahadet ediyorsun ve düşünüyorsun ki şimdi, şimdi nihayet, şimdi üstesinden gelmeliyim, ondan sonra ama yine de, yine de...

- DD21 : Alenen şahadet ettikten sonra daha güçlü olacağını düşünmüştün bu konuda. Şimdi ise kendin hakkında hayal kırıklığına uğramış durumdasın.
- A22 : Evet ...
- DD23 : Ve şimdi aslında nasıl devam edeceğini bilmiyorsun ...
- A23 : Hayır, hayır, iyi kararlar alabiliyorum ve kendime söz verebiliyorum, ama ... ama ... işte ... bilemiyorsun ki yine de bilemiyorsun ki ... tekrar düşünüp düşmeyeceğini.
- DD23 : Hm ... evet ... aklınla çok iyi biliyorsun, kesin bir şekilde istiyorsun da ...
- A24 : (sözü keserek) Hep çok fena yalnızım da ...
- DD24 : Evet, kendini o kadar yalnız hissettiğin için aslında istemediğin şeyler yaptığını hissediyorsun.
- A25 : Yanından birinin olmasını o kadar çok özleyebiliyorsun ki, ondan sonra ... yani ... yani ... Yani Jan ile yine oldu. Evet, şimdi beni dışarı atabilirsiniz.
- DD25 : Sorunların ve yalnızlığın bazen senin buna yetemeyecek kadar büyük olduğunu hissediyorsun. Ve şimdi yine ters gittiği için, tekrar gelemekten korkuyorsun.
- A26 : Durum o kadar umutsuz ki...
- DD26 : Nasıl baş edebileceğini bilmiyorsun bu da seni bu kadar çaresiz kılabilir.
- A27 : Evet, buradan nasıl çıkacağım ki tekrar ... Çoğu zaman bana çok ağır geliyor.
- DD27 : Başka türlü olsan isterdin ... ama sanki senin kendine bile çok ağır geliyor ve gücün buna yetmiyor. İstemeye istiyorsun aslında, ama çoğu zaman yapamıyorsun. Böyle mi demek istiyorsun?
- A28 : Evet...

Görüşme burada kesilir ve Schoot (s. 218) yine analizlere geçer: Bu sefer görüşmenin seyri bambaşkadır. Kısa bir selamlaşma ve girişten sonra DD A'nın bir sıkıntısı olduğunu anlar ve derhal non-directive (yönlendirilmemiş) görüşme tekniğine geçer (bkz. Uygulama Bölümü). Bununla A'ya ilerleyebilme imkanları vermeyi umut eder. Gidişat şaşırtıcıdır. Kendini ifade etmekte zorlanan kızda yavaşça iç dinamikler harekete geçer. Dirençleri kırma özgürlüğü bulur ve sorunlarını dile getirebilir. Bu nedenle burada da gösterilebilecek olan teknik hatalar, fakat birinci görüşmeye göre çok farklı türden olan hatalar, görüşmenin ilerlemesini engellemez. Bütün olarak görüşme - eksikliklerine rağmen non-directive görüşmeye, burada "pastoral counseling" olarak, bir örnek teşkil edebilir.

Görüşmenin zayıf yönleri şunlardır: A'nın A3teki tereddüdünden sonra çok hızlı tekrar söz alır (DD3). Bununla aslında bir önceki cevabına (DD2) göre yeni bir şey söylemez. Böyle tekrarlanan bir reflexiyon aslında burada gereksizdir. Anni kendilik bilgisi doğrultusunda ilerlemeye devam eder. DD'na bu cevabının sebebi sorulduğunda, onda ani bir güvensizliğin meydana geldiği anlaşılır ve bu nedenle de hızlıca sessizliği bölme ihtiyacı hisseder. Bu durum A'yı da şaşırtır; A4'teki çaresiz, dikkatli cevabı bunu gösterir.

Bunların dışında DD sıkça 'Böyle mi?', 'Seni doğru mu anladım?', 'Anlaşılan ... hissediyorsun.' ifadelerini kullanır. Bu tür ifadeler danışmanın muhatabını doğru anlamama ve böylece onun dünyasını terk etme tehlikesi bulunduğu yerindedir.

Okurken de fark edildiği üzere bu tür ifadelerin çok sık ve gereksiz yere kullanılması rahatsızlık verici olabilir. Ayrıca danışanda danışmanın refleksiyonlarının kendi duygularıyla uyumlu olup olmadığını kontrol etme ihtiyacı uyandırır. Bu ama bir sapma meydana getirebilir ya da göz ardı edilebilir. Buradaki dini danışman her ne kadar Schoot bunu rahatsızlık verici boyutta olmadığını belirtse bu tür ifadeleri çok sık kullanmıştır. Bana göre de bunlar - en azından okurken - sıkıcı tekrarlar olmuştur.

Schoot'un (s. 419) eleştirdiği diğer bir nokta DD'nin (DD10'da) A'dan daha ileri gitmesidir. DD bir yorum yapar. Bunun için A'nın (A11'de) tereddütle cevap vermesi tesadüfi değildir. Aynı düşünceyle DD refleksiyonuna devam eder ve A'dan yine aynı tepkiyi alır ("Hm"). Bununla birlikte görüşmenin en kritik noktasına gelinir: A'nın artık içini dökmesi gerek yoksa görüşme tıkanacaktır. Tereddüt etmesi de belki bu yüzden. Sessizlik olur ve DD'nin A'nın içinden geçenleri reflekte etmesiyle bozular (DD12). A'nın tepkisi ise yine bir "Hm"dır (A13). Oluşan uzun sessizlikten kaçmak için A bir hamle yapar (A13). DD'nin burada sakinliğini kaybetme tehlikesi büyüktür. Bu soruya girebilir ve A ile birlikte kaçabilir. Fakat DD olduğu yerde sakince kalır ve A'ya aslında gitmek istediği yolda takip eder ve A'nın içinden geçenleri reflekte eder (DD13). Schoot belirtmese de burada dini danışmanlığın eşlik etme fonksiyonu kendini gösterir. Aslında DD burada şunu demek ister: 'Doğru anlıyorsam, şu an senin benim çocuklarım hakkında konuşma niyetin yok, sadece devam etmek sana zor geldiği için...' A derin duygularına dair bu anlayışa minnettar kalırcasına cevap verir (A14). Anni heyecanlanmaya başlar, görüşme artık doruk noktasına doğru ilerler.

Artık önemli gelişme kaydedilmiştir: A'nın iyi niyeti bir yandan, acizliği bir yandan artık mevzu bahis edilir ta ki A DD'nin sözünü şiddetli bir şekilde kesip yalnızlığından bahsedene kadar. Dini danışman A'ya yalnızlığından dolayı aslında hiç istemediği şeyleri yapmanın verdiği hisleri paylaştığını gösterir (DD24). Artık Anni söyleyebilme gücü bulmuştur (A25). Dini danışman A'nın acizlik, suçluluk ve korku hislerini reflekte eder (DD25).

Bununla Schoot (s. 220) görüşmenin detaylı analizini sona erdirir. Fakat iki danışmanın farklı tavırları arasında bazı hususlara dikkat çeker. Birinci görüşmede danışman aceleci davranarak tebliğ isteğini uygunsuz bir zaman ve şekilde dile getirmiştir. İkinci görüşmede ise danışanın günahlarını itiraf ederek bir nevi günah çıkartmışken günahların affının (Absolution) vaat edilmesi yerinde olacaktır. Ama bu olmadı. Bu nedenle Schoot (s. 220) burada acaba dini danışmanlıktan ziyade bir terapi mi gerçekleşti sorusunu ortaya atar. Kendisine göre, danışmanlığın bir rahip tarafından

yapılması ve rahibin ayrıcalıklı konumu nedeniyle burada “salt insani düzlemde” kalan bir terapi yapılmamıştır. Her ne kadar danışmanın sözleri salt insani bir tonda söylenmiş gibi gelse de onlar başka bir arka plandan neşet etmektedir, o da İncil’dir. Bu nedenle bu sözlerden Anni Tanrının affediciliğini duyabilir. Bu ise günah çıkartma ve bağışlanma vaadinin formel liturjik bir şekilde ifade edilmeden de gerçekleşebileceğini gösterir. Schoot’a göre (s. 221) bu örnek görüşme sadece danışmanlıkla kalmış olsaydı dini danışmanlığın iflası demek olurdu. Çünkü çalışma boyunca pek çok yerde ifade edildiği gibi dini danışmanlığın amacı Tanrıya giden yolu açmaktır, İncil’in kişiye ulaşmasını sağlayacak kanalları açmaktır; bunu ise kişiyi zorlayarak değil, birlikte yapmaktır. Böylece bir dini danışmanlık görüşmesinin barındırdığı iki tehlike veya risk görülür: Kişinin özel durumunu dikkate almadan doğrudan, aceleci ve uygunsuz tebliğ girişiminde bulunmak - sadece psikolojik düzlemde kalmak ve *counseling* (danışmanlık) yapmak. Psikoloji yapmak kişinin lehine olsa da dini danışmanlık burada yolda kalır. Her ne kadar din görevlisi karşısında yapılan bir dini danışmanlık nötr bir danışmanın karşısındakinden farklı olsa da buna dikkat etmek gerekir.

Bu ayrımda önemli diğer bir unsur sevgidir. Schoot’un (s.223) “sevgi yetersiz - “teknik” yetersiz” başlığı altında “Anni”nin birinci görüşmede dini danışmandan kendi ifadeleriyle “gerçek ilgi ve sıcaklık” gördüğünü aktarır. Bunlar danışan için önemli şeylerdir. Schoot’a (s. 223) göre öteki için gösterilen ilgi ve sıcaklık gerekli, fakat genelde yeterli değildir. Kusursuz bir yönlendirilmemiş görüşme tekniği bir yere vardırılmaz, verimsiz, zararlı ve sevgisiz bir araçtır. Neticede soğuk, donuk, renksiz ve anlamsız bir refleksiyona girilir ve karşıdaki insana da yalnız bırakıldığı hissini verir.

Gerçek bir vakadan gelen ve bir rol oyunu üzerinden canlandırılan bu örnek olayın analizleri kimilerine göre “gerçek” gelmeyebilir. Bu tür itirazlara Schoot (s. 223) “rol oyununun görüşme antrenmanı için önemi” başlığı altında cevap verir.

1. Tecrübe gösteriyor ki, rol oyununa karşı daha baştan olumsuz tutum sergileyen ve bunu beceremeyeceklerini söyleyenler kendileri de şaşacak şekilde bunu nasıl da yapabildiklerini, nasıl da gerçek olduğunu, nasıl da adapte olduklarını görmüşlerdir.

2. Oynanılan olayın gerçek olayla bir çok benzer noktası vardı. Bu noktalar şimdi farklı bir çerçevede olsa da işin içindeki psikolojik faktörleri, imkan ve zorlukları tanıma imkanı veriyordu. Bunu yakından açıklayalım: Organize edilmiş her oyunda olduğu gibi rol oyunundaki oyuncuların da gerçek birer görevleri vardır. Bunların icrası oyun yöneticisi ve grubun diğer üyeleriyle olan affektif ilişkiden de etkilenir. Bu gerçek

dini danışmanlık görüşmesinin göreviyle karşılaştırıldığında arada geniş paralellikler görülür: Gerçek danışan ve oynayan danışan farklı motiflerle de olsa oyun yöneticisiyle optimal bir ilişki kurmaya çalışmalıdırlar ki problem üzerinde mümkün olduğunca verimli bir görüşme gerçekleşsin.

3. Sıkça karşılaşılan bir itiraz rol oyununda gerçek muhatapları değil, insanların kendilerini oynadıklarıdır. “Bu, bu şekilde doğru değildir. Elbette ki ötekinin rolünü *ben* oynarım ama bunu *onun* durumunun içine girme, *onun* yaşantı dünyasını paylaşma denemesiyle yaparım. Bu nedenle ben kendimi onu nasıl tecrübe ettiğime göre oynarım. Aynı zamanda problemi de genel insani bir problem olarak, herkesin kendine göre bildiği bir problem olarak oynarım.” (Faber & Schoot, 1968, s. 224). Bütün bunlar dikkate alındığında rol oyunu sadece bir yardımcı araçtır ama görüşme analizi için işe yarar bir yardımcı araçtır. Gerçek bir görüşme olmasa da, bize gerçek görüşmenin alıştırmada yardımcı olacak kadar yakındır ona. Ancak Schoot’un uyardığı üzere *belirli* bir kişiyle *belirli* bir görüşmenin yürütülmesi için rol oyunu bir tür reçete değildir.

4. Son olarak şu soruların da sorulması gerekir: Rol oyununda tehlikeler de yok değil midir? Çok fazla duygusal bir özdeşim kurma tehlikesi yok mudur? İcabında neler değişir ve oyuncu bunlarla baş edebilir mi? Farkında olmadan kendini çok fazla açık etmez mi insan? Bu ve benzeri itirazlara karşı Schoot (s. 224) ancak şunu söyleyebileceğini ifade eder: “Bu tehlikeler tabii ki vardır, ancak grubun iyi bir performansı ile bunlar tanınır ve yakalanır. Elbette burada bu değerli yardımcı araçtan vazgeçmeyi gerektirecek bir sebep yoktur.”

Schoot kitaplarında (Faber & Schoot, 1974, s. 225) görüşme eğitimine dair iki örnek daha aktarır. Bunların bir tanesini aktarmakla yetinelim.

Bir rahip şu olayı anlatır: Rahibin cemaatinde daha Kilise üyesi olan fakat ayinlere katılmayan bir doktor vardır. Bu doktor Kilise hayatı, teoloji ve rahip hakkında alaycı ve aşağılayıcı konuşmuş. Kilisenin inanç konusunda her türlü savunulamaz tezde ısrar ettiğini, öğretisi ve yaşam biçimi bakımından ümitsiz bir şekilde eskimiş olduğunu, gençlere giderek yabancılaşmış olduğunu ve bilim ve inanç arasındaki gerginliği yeterince tanımadığını düşünürmüş. Bir kaç yıl önce ilk eşi öldüğünde (bu arada yeniden evlenmiş) bu onda kısa süreli, güçlü duygusal dini bir yeniden uyanış meydana getirmiş. Fakat daha sonra yine eski fikirlerine dönmüş. Rahip insan olarak takdir ettiği bu doktoru bir kez daha ziyaret etmeyi denemiş fakat dini danışmanlık görüşmesini tatmin edici bulmamış. Dini danışmanlık görüşmesi perspektiflerinin

açılabilmesi için bu rahip karşılıklı güven ve rahatlamanın olduğu bir görüşme durumunu nasıl gerçekleştirebilir?

Görüşme eğitiminde üç katılımcı bu görüşmeyi canlandırmayı çalışır. İlk iki kursiyer doktorun öfkesini ve şikayetlerini boşaltmak için açtığı tartışmalara dolandıkları için tıkanıp kalır. Argümanlar ileri sürerek, tek taraflılık iddialarında bulunarak, apolojetik davranarak, vs. doktorun tavrına ve tartışmaya yaklaşma biçimleri, aralarındaki uçurumu küçültmekten ziyade büyütür. Böyle bir görüşmeden sonra doktorun Kiliseden gerçekten çıkması beklenilebilir. Üçüncü katılımcının görüşmesi kısa sürer, hızlı bir rahatlama sağlar ve doktorun Kilise faaliyetlerine katılmaya razı olmasıyla sona erer. Bu elbette ki sadece bir rol oyunudur. Fakat böyle bir şey uygulamada hiç mi olmaz? diye sorar Schoot. Kitabın yazarları ve stajyerlerin ortak görüşüne göre dini danışmanlık pratiğinde böyle bir görüşme aynı kurallara göre işlemesi beklenebilir. Neticeyi belirleyen daha ilk baştan rahibin/dini danışmanın/kursiyerin doktorla karşılaşmayı arayış biçimidir. Bir çok başka akademisyen ve tıpçının bu doktorun fikirlerinde olması bakımından Schoot bu örneği oldukça öğretici bulur.

Faber ve Schoot kitaplarının sonunda (1974, s. 228-230) eğitimlerinde uyguladıkları görüşme analizleri hakkında katılımcıların geri bildirimlerine yer verirler. Bu geri bildirimler Uygulama Bölümündeki bilgilerle daha iyi anlaşılacaktır. Geri bildirimler şöyledir:

1. Mesleki eğitimimizde bırakın metodumuzu savunmayı, görüşme yapmanın psikolojik yönüne bakmayı dahi öğrenmedik. Burada bunun ne kadar önemli olduğunu keşfettik. Bir şekilde edindiğimiz metotların çoğu zaman yönlendirici (direktif), kesin, telkin edici, ikna edici, analiz edici, vb. olduğunu da keşfettik. Metodumuzu “Karşımızdakine en iyi neyle hizmet ederiz”e göre değil hep “*Ben* en iyi şekilde bu görüşme durumuyla başa çıkabilirim - *ben* burada nasıl bir yol bulurum”a göre seçmişiz. Kısacası niyetimiz o olsa da çoğu zaman “client-centered” (danışan merkezli) değildik.

2. Genelde kötü bir şekilde dinlediğimiz ve hep direktif olmaya meyilli ve karşımızdakine gerçekten *onun yanında* olmadan konuşmaya çalıştığımızı görmek etkileyiciydi. Bir çoğumuza kişinin az önce dediğinin duygusal özünü reflekte etmek, geri yansıtmak, üzerinde bir daha düşünmek - ki bunlar karşıdaki için bir cesaretlendirmedir - zor geliyordu. Bu da kötü dinlemekle ilgiliydi.

3. Görüşme için gerekliliğini hep itiraf etmiş olsak da karşımızdakini gerçekten kabul edemeyişimizin, kendimizi onun yerine koyamayışımızın, onun yaşantı dünyasını tanıyamayışımızın bilincine vardık. Anlaşılan bu bizim “habitus”umuzla ilgiliydi, en derin kişisel tutumumuzla. Kursiyerlerin kendi benliklerinin de işin içinde olması Rogers’in önemli katkılarından biridir. Çünkü Rogers görüşmeyi yapan kişinin kendisinin “değişmiş” olmasını şart koşar.

4. Stajdan önce görüşmelerimizi ne kadar güvensiz bir şekilde yaptığımızın bilincinde değildik. Bunların farkında olmamız bizim için bir kazanımdır. Çünkü kimseye, hataları ve zaaflarını görmezden gelinirse, yardım edilmiş değildir hele ki başkalarıyla kantağımızda bize zarar veriyorlarsa.

5. Görüşme şeklimizde kim olduğumuzu görüyoruz. İncancımız, ümidimiz, sevgimiz ötekiyle ilgileniş biçimimize yansır. Bu nedenle görüşme şeklimiz hakkında verdiğimiz hesaba aynı zamanda kendi ümidimiz hakkında da vermiş oluruz.

6. Kursta teorik ve pratik eğitimin yanında dini danışmanın psikolojik ve zihinsel olgunluğunun da eğitimde dikkate alınması gerektiğini düşünüyoruz.

7. Kursta dini danışmanın kendisinin de gerektiğinde dini danışmanlık almasının önemli olduğunu öğrendik. Hiç yardım ihtiyacı olmadığını iddia eden ya da yardım kabul etmeyen kimse, yani “öteki sandalyede oturmamış” biri dini danışmanlık görüşmeleri yapmaya pek uygun değildir. Görüşme eğitimindeki bir kimsenin ciddi sorun veya psikolojik çatışmalarda kendisi için de psikoterapötik yardım araması sağlanabilir. Bu daha çok başarılılabileseydi o zaman bir çok rahip ve ailesine yardım edilebilir ve Kilise ile cemaat küçük “papazlardan”, katı kilise yöneticilerinden, beceriksiz dini danışmanlardan, verimsiz kilise konferanslarından ve ümitsiz kilise konuşmalarından korunmuş olurdu.

Klinik eğitiminin temellerini ilk Avrupa örneği olan Hollanda uygulamasından gördükten sonra bu eğitimin Almanya uyarlamasına geçebiliriz.

D. Klinik Dini Danışmanlık Eğitimi - Almanya Örneği

Bir önceki bölümde *clinical pastoral training* olarak anlatılan eğitim türü Federal Almanya’ya *Klinische Seelsorgeausbildung* (KSA) yani klinik dini danışmanlık eğitimi olarak geçmiştir. Bu eğitim modeli Almanya’daki öncülerinden olan Stollberg’e (28.04.2011) göre ne belirli bir teolojik veya psikolojik okula bağlıdır ne de özel bir rahipliğe, sadece dini danışmanlık yetkinliği kazandırmaya yöneliktir. DGfP kurultayında görüşme fırsatı bulunan pratik teoloji profesörü Bayan Ulrike Wagner-Rau

(29.04.2011), Stollberg'in de teyit ettiği üzere, Almanya'da Kiliselerde en çok KSA'nın etkili olduğunu ve neredeyse bütün kadın ve erkek rahiplerin KSA programından geçtiklerini belirtmiştir. Katolik mezhebinde de olmakla beraber ağırlıklı olarak Protestan Kilisesi tarafından kabul gören, geliştirilen ve kendisine mal edilen KSA (Pietruschka, 21.09.2011), KSA eğitimcisi Bayan Denkers'in (15.09.2011) ifade ettiğine göre sadece bir eğitim değil bir harekettir:

KSA gerçekten bir hareketti, sadece bir eğitim değil. KSA aynı zamanda Kiliseyi de değiştirmeyi hedefliyordu. Kiliseyle ilişkili-politik bir talebi de vardı; daha çok ilişkilere bakılması, dini danışmanlığın Kilise çalışmaları içerisinde daha çok ağırlık kazanması gibi; yani Kilise politikası yaklaşımı da vardı, bu nedenle de kendine sadece eğitim değil hareket diyor. Piper de bunun bir temsilcisiydi.

Yukarıda anlatıldığı üzere Hans-Christoph Piper Hollanda'da CPT'yi öğrenen ve Almanya'ya getirip Pastoralklinikum'da ilk eğitimleri vermeye başlayan öncülerden biridir. Denkers'e göre temelde aynı olmakla beraber (yapı, süre, içerik) Hollanda CPT, Amerikan CPT'ye göre biraz daha pedagojik yönelimlidir. Piper Pastoralklinikum'u ilk kurduğunda da kurslar temel modülleri bakımından bugünkü gibi olmakla beraber Denkers (15.09.2011) şuna dikkat çeker: "Kendi değerlendirmemden söyleyeyim, zannedersem eskiden kursların biraz daha terapötik bir özellikleri vardı."

Bayan Denkers'in (15.09.2011) anlattıklarına göre bu özellik bilinçli olarak ön plana çıkarılmaya çalışılıyordu:

KSA'yı kendileri öğrenen öncüler kendi üzerlerinde deneyler yaptılar. Kendilerini bir hafta sonu boyunca bir yere kapattılar ve bir hafta sonu boyunca öz deneyim yaptılar. Bu gibi şeyler. Öncüler dinlendiğinde onlar gerçekten çok şey de denemişler böyle kursları sunmadan önce. Ve ben eski kursların terapötik bir özelliklerinin olduğunu düşünüyorum. Standartlar geliştirdiğimizden beri çatı kuruluşumuz DGfP'de bunun mesleki bir ileri ve devam eğitimi olduğu açık ve nettir ve terapi anlamı yoktur.

KSA'nın amacı teoloji öğrencilerine teorik öğrenimin yanında pratik tecrübeleri de kazandırmak olduğu için DGfP'ye göre bu öncelikle kişisel bir deneyimdir ve açık bir diyalog süreci olarak ortaya çıkar. Bundan şu temel kural doğar: "Dini danışmanlıkta iletişim kişinin farklı yönlerini (bedensel, psikolojik, rasyonel, manevi) ve durumlarını (doğal, sosyal, kültürel, maddi) dikkate alması ve karşılaşmaya dahil etmesi bakımından bütüncüdür" (DGfP, 1992, s. 111-112). Bu bakımdan *neyin* tebliğ edildiği değil modern insana *nasıl* ulaşıldığı önemlidir (Naurath, 27.09.2011). Böylece belirli bir kriz durumundaki insan dini danışmanlık eyleminin çıkış noktası olur ve „insanlar arası ilişki, Tanrı ve insan karşılaşmasının belirleyici aracı olarak yine değer kazanır“ (Stollberg & Klessmann, 1975, s. 360).

Ancak her ne kadar kurucu baba Boisen'in de teolojik bir niyeti olmuş olsa da Almanya'da klinik dini danışmanlık eğitimi dini danışmanın iletişim becerilerinin iyileştirilmesine doğru bir sapma geçirmiştir. Piper (1973b, s. 7) bunu şöyle ifade eder: "CPT'de mesele insanlar arası iletişim fakat asıl iletişim bozuklukları ve engellerinin tanınmasıdır." Stollberg (1981, s. 124), "bugün bütüncül olgunlaşma süreçlerine tekrar ağırlık verilerek görüşme ve iletişim metodolojisi darlığından bir uzaklaşma gözlemlenmektedir" dese de iletişimde bedenselliği ve nonverbal ifadeleri önemseyen Naurath (2000, s. 82), KSA eğitiminde bu boyuta teorik ve pratikte dikkat edilmediğinden şikayet eder.

KSA hakkında neredeyse görüşülen bütün dini danışmanlar bir kaç cümle söylemiş olsalar da, kursların işleyişi hakkındaki asıl bilgiler DGfP KSA şubesi eğitim komisyonu başkanı Rahip Prof. Dr. Gottfried Mahlke (20.04.2011) ve Hannover Pastoralklinikum kurs yöneticisi Barbara Denkers'tan (15.09.2011) edinilmiştir. Bay Mahlke daha çok kursun yapısını (bloklarını, haftalarını) anlatırken Bayan Denkers daha çok içeriği hakkında bilgi vermiştir:¹⁷

Protestan mezhebinde dini danışman olmak ve dini danışman olarak çalışabilmek için 6 haftası blok halinde olmak üzere 12 haftalık bir KSA kursunun yapılması gerekir. Bu devam eğitimleri temel eğitimden (teoloji fakültesi) sonra yani genelde mesleğe başlanıldığında alınır. Fakat henüz okurken bir KSA kursu yapmak isteyen öğrenciler için yaz sömestr tatillerinde 6 haftalık kurslar da verilir. Hastane dini danışmanı olmak isteyenler ise 12 haftayı tamamlamaları gerekir. Süpervizör olduktan sonra ise iki haftalık ek bir eğitimle (genellikle teori seminerleri) KSA kurs yöneticisi olunabilir.¹⁸

Kurslar uygulamayla yakından bağlantılıdır ve genellikle sekiz asli görevli dini danışman alınır. Bunların arasında kendini geliştirmek isteyen fahri görevliler, hastane dini danışmanı olmak isteyenler, cemaat dini danışmanlığını geliştirmek isteyenler de bulunabilir (rahipler, diakonlar). Aynı zamanda örneğin cezaevi, psikiyatri, yaşlı vs. dini danışmanlığı için de kurslar verilmektedir. Bu kurslara da ilgili alanlarda dini danışmanlıklarını geliştirmek isteyenler katılmaktadır (bkz. Bethel Dini Danışmanlık Enstitüsü kursları).

¹⁷ KSA eğitiminin temel literatürü ise şunlardır: Seelsorgeausbildung (Becher, 1976; Piper, Klinische Seelsorgeausbildung, 1973; Piper, Gesprachsanalysen, 1973; DGfP, 1993; Stollberg, Therapeutische Seelsorge, 1969; Stollberg, Clinical Pastoral Training, 1981); Almanca KSA bibliyografyası Becher'da (1975) bulunabilir.

¹⁸ DGfP Eğitim içerikleri bölümünde kursun yapısı tablo halinde görülebilir.

Kursun başlamasıyla bu sekiz kişi öğleden önce bir araya gelir ve iki kurs yöneticisinin gözetimi altında grup çalışmasına bir başka deyişle 1,5 saat *öz deneyime* başlar: grup birlikte oturur, nasıl taşınacaklarına, çatışmalara nasıl yaklaştıklarına, ilişkileri nasıl kurduklarına bakar. Bu şekilde bir öz deneyim basitçe grubun bir araya gelmesiyle meydana gelir. Grup oturur, tanışır ve görüşür; zaman içinde ise grupta ilişkiler, çatışmalar, ayrışmalar meydana gelir, üyeler bu yapı içinde kendi rollerinin ne olduğunu görmeye, araştırmaya başlar. Eğitimin bu öz deneyimi kurs yöneticileri için çok önemlidir çünkü onlara göre kişinin ihtiyaç halindeki insanlara eşlik etmeden önce kendisini çok iyi tanıması gerekir. Somut olarak bunun anlamı kursiyerin kendi kriz tepkilerini tanıması, agresyonla, yasla, vs. nasıl baş ettiğini görmesidir ki kendine ait duyguları ötekine/muhatabına yansıtmadan, durum içerisinde iyi ayrıştırılabilsin, Sen ve Ben arasında ayırım yapabilsin. Bay Mahlke, bunu psikanalistlerin terapiye başlamadan önce kendilerini bir psikanalize tabi tutmalarına benzetmemi doğrular.

Grupta aynı zamanda iletişim de çalışılır. Bir grup üyesinin ötekilerin onu anlayamayacağı şekilde kendisini ifade etmesi durumunda onlardan bir geri bildirim alır: ‘Bu dediğini şimdi biz hiç anlamadık.’ Bunun üzerine ilgili kişi bunun neyden kaynaklandığına bakabilir: ‘Ötekinin beni anlamayışının sebebi nedir? Asıl söylemek istediğimi ben niye aktaramıyorum?’

Konuya yabancı olan birisi için bu şekilde dinlendiğinde grupta tam olarak nelerin cereyan ettiğini tasavvur etmek biraz güç gelir. Bu nedenle Denkers’e, grupta sırayla herkesin bir şeyler mi anlattığını, bu öz deneyimin tam olarak nasıl yapıldığını soruyorum ve kurs yöneticilerinin neredeyse hiç bir talimat vermediklerini, yönlendirici hiç bir söz söylemediklerini öğreniyorum:

Biz orada oturuyoruz ve ‘buyurun bu sizin zamanınız, ne yapacağımıza kendiniz bakın’ diyoruz. Mesele iletişimi öğrenmeleri, ilişkiye girmeleridir. Yani onlar öz deneyimin hedefinin ne olduğunu biliyorlar, ama bunun nasıl yapıldığı - ? - işte burada katılımcılarının öğrenme süreçleri başlıyor bile.

Denkers’in teyit ettiği üzere zihnimizde canlandırarak olursak ortam şu şekilde görünüyor: sekiz kişi bir odada oturuyor, iki kurs yöneticisi de orada bulunuyor ve herkes birisi bir şey diyene kadar öylece orada bekliyor. Durumu tuhaf bulduğumu fark eden Denkers müdahale ediyor:

Görüyorsunuz bir korku seviyesi oluşuyor, bir tedirginlik meydana geliyor, bunun olması da gerekiyor. Çünkü bu sahip olduğumuz kalıpları özgür bırakıyor ve birden şunu fark ediyorsunuz: ‘Ah, böyle durumlarda geri çekilirim ve hiç bir şey söylemem.’

1,5 saat tam dolmadan kurs yöneticileri devreye girer ve herkesin bu süre zarfında grupta kendini nasıl hissettiğine, bu süreyi nasıl değerlendirdiğine bakılır. Tek tek her kursiyere bunların sorulması ise öğrenme sürecini oluşturur.

Öz deneyimi bu şekilde dinledikten sonra bazı sorular canlanıyor insanın zihninde: ‘Acaba hiç bir şeyin söylenmediği gruplar da oluyor mu?’ Denkers buna “Evet” diyor:

Bu da oluyor, grubun dirence kapılması, çatışmaların ifade edilmemesi ve herkesin böyle sustuğu... fakat o zaman yönetici olarak ‘neden burada böyle susuluyor’ deme imkanım bulunuyor, ‘neler oluyor, merak ediyorum, neredesiniz şu an?’ bu türden dürtülerle işi yine bir sürece koyabiliyorsunuz ki kursiyerler 1,5 saat orada kıvranıp susmasınlar diye.

Bu şekilde gerçekleştirilen öz deneyimin hedefi, kursiyerin kendisini açması, muhatabına karşı ne kadar açık olabildiğini görmesi, kendini tanımasıdır ki muhatap daha iyi algılanabilsin. KSA dilinde bunun adı *kendilik ve öteki algısını* öğrenmek ve çalışmaktır ve eğitimin merkezi bir konusudur. Bunun hasta yatağına aktarılması, özellikle hastalarla, hasta yakınlarıyla olan temasta dini danışmanın kendisini, kendi duygularını, ötekinin duygularını iyi algılaması çok önemlidir. Çünkü teselli ve anlayış duygu düzleminde gerçekleşir ve kendini iyi tanımak, öteki için algıyı keskinleştirmek, yani empatik bir anlayışı çalışmak gerekir.

Bunları gözümün önünde canlandırdığımda yine bir soru belirir: “Bu sekiz kişi aracılığıyla bu empatik anlayış, duyguları paylaşma, algılama vs. nasıl gerçekleşebilir ki? Çünkü bu sekiz kişi hepsi sağlıklı, problemsiz insanlar, muhatap olarak (bir hastadan) çok farklılar; hasta yatağının başında olmakla burada grup içinde olmakla, bu sağlıklı insanlarla bunlar nasıl öğrenilebilir?” Bayan Denkers cevaplar:

Eveet, dışarıdan bakıldığında bu böyle görünür, ama bir KSA kursuna katılan birisi size çok itiraz ederdi. Çünkü, şöyle düşünün, bu sekiz kişi, altı hafta boyunca (bütün eğitimle birlikte 12 hafta) birlikte ve birlikte de yaşıyorlar. Kurs boyunca burada yaşıyorlar. Burada bir katımız var orada kalıyor onlar ve isterlerse boş zamanlarını da birlikte geçiriyorlar. Bu şekilde insan birbirini oldukça iyi tanır. Ve burada olduğu gibi bir hastanedeykeniz hastalık gibi konularla da karşılaşıyorsunuz. Kendilerinin de ağır bir hastalık tecrübesi olan kursiyerlerimizin olması nadir görülen bir şey değildir.

Ağır bir hastalık veya her hangi bir başka kriz tecrübesi yaşamış insanlar KSA kursunda, grup ve yöneticilerle birlikte bu tecrübeleri üzerinden tekrar geçme ve üzerinde çalışma imkanı bulur. Böyle bir settingde de yüklü miktarda malzeme ortaya çıkar. Tekrar canlanan anı ve tecrübelerle birlikte kursiyerler sahip oldukları kalıpların nasıl oluştuğunu da görebilirler. Kişisel biyografinin rolü burada tekrar ortaya çıkar: ‘Olduğum kişi nasıl oldum? Kimin etkisi vardı bunda? Gelişimimi engelleyen neler

var?’ Çünkü insanlar zaman zaman kendi gelişimini engelleyen kalıplar da geliştirmiş olabiliyor ve bütün bunlar böyle bir kursta gün yüzüne çıkabiliyor. Her şey ve hepsi değil belki, Denkers’in not düştüğüne göre, ama oldukça fazla şeyler ve katılımcılar öz deneyimde bunların üzerinde çalışma şansını bulurlar.

Anlaşılan o ki, öz deneyim dini danışmanlık faaliyetine girmeden önce kişinin kendisiyle ilgili bazı meseleleri halletmesi, kendisiyle bir nevi barışmasıdır ki başka insanlara daha iyi yardım edilebilsin. Bu tamamlanmış olarak gerçekleşmese bile dini danışman ve adaylarının en azından böyle bir sürece girmiş olmaları arzulanır. Kişinin hayatındaki her şeyi bu öz deneyim sayesinde halletmiş olması beklenilemez çünkü Denkers’in defaten vurguladığı üzere öz deneyim bir terapi değildir, o ancak bir süreçtir ve insanın kendisini bilmesine ve tanınmasına yarar. Bu şekilde kendilik algısı keskinleştirilir ve dini danışmanlık faaliyetlerine bir parça kişisel biyografi entegre edilir.

Kursiyerin kendinde bazı şeylerin farkına varmasından sonraki adım ise o konularda bir şeyler yapmaya karar vermesidir: ‘Agresyondan hep korkuyorum, kendi hikayemden dolayı o zaman hep kaçıyorum, saklanıyorum, susuyorum, ama şimdi agresyona karşı direnmek istiyorum.’ Öz deneyim işte buna yarıyor. Fakat bu adım herkesten talep edilmez, herkes ancak gücü yettiği kadar kendi biyografisi üzerinde çalışır, güç ve cesaret bulanlar ise onda bir şeyler değiştirmeye doğru bir adım atarlar. Kurs ve grubun korunaklı ortamı bunun için iyi bir fırsat sunar. Bu güvenli ortamda katılımcılar yeni davranış kalıpları ve tutumları deneyebilirler. Denkers agresyon ve çatışma söz konusu olduğunda öylece kalakalan ve oturan fakat kursun sonunda ‘hadi şimdi söyle bakalım seni bu kadar kızdıran nedir, bunu duymak ve anlamak istiyorum’ diyebilen kursiyerlerinden bahseder. Yeni bir şeyler, yeni davranış kalıpları denemek işte budur. Agresyon örneğinde kalacak olursak hastaların da sadece üzüntü değil agresyonları da bulunur. Orada da dini danışman susup kalmamalı, ‘Sizi bu kadar öfkeliendiren şey nedir, bugün neden bu kadar öfkeli olduğunuzu anlamak istiyorum’ diye sorabilmelidir. Öz deneyim sırasında bu tür davranışlar da güvenli bir ortamda çalışılabilir. Böylece bir önceki bölümde tanıtılan eğitim unsurları burada da karşımıza çıkar: iletişim becerisi, kendilik ve öteki algısı, ilişki geliştirme yeteneği.

Kursun öğleden önceki bölümünü bu öz deneyim oluştururken ikinci bölümünü protokol analizleri, olay raporları ve vaaz analizleri oluşturur. Katılımcılar kursta buldukları altı hafta boyunca hastanede dini danışmanlık sağladıkları iki bölümleri vardır, öğleden sonraları hep buralara uygulamaya giderler. Kursiyerlerin sahada

oldukları saatlerde asıl görevli dini danışmanlar geriye çekilir ve kursiyerler kendilerine ait hastane bölümlerinden kendileri sorumlu olurlar. Bu öğleden sonralarında kursiyerler hemşirelerle tanışır, hastalara nasıl ulaşılır, onlarla nasıl tanışılır, nasıl temas kurulur (odalara mı gidilir, hemşireye mi sorulur) ona bakarlar.

Öğrenciler bu öğleden sonralarında yaptıkları görüşmelerinin, odaya nasıl girdikleri, kendilerini nasıl tanıttıkları (bunlar daha önce kursta iyice çalışılır) da dahil olmak üzere, tam protokollerini tutmak zorundadırlar. Protokollerin grup önüne getirilmesi üzerine diğer üyelerden geri bildirim gelir: ‘Bir odaya bu şekilde giriyorsan ben senle hiç konuşmak istemezdim çünkü sen şu şu şekilde ortaya çıkıyorsun’ veya ‘Eğer odaya bu şekilde gidersen benim ödüm kopar, ölümcül hastayım diye.’ ‘Kendimi nasıl tanıtmalıyım’ konusunda kursiyerlerin bu geri bildirimleri önemlidir. Neticede herkes kendine uygun bir tanıtma şekli bulur. Denkers’in beni uyardığı üzere bu geri bildirimlerde kursiyerlere yaptıklarının doğruluğu veya yanlışlığı değil, uygunluğu veya uygunsuzluğu söylenir. Çünkü artık iyice öğrendiğim üzere, pastoral psikolojik dini danışmanlık anlayışında olduğu gibi KSA’da da *doğru* veya *yanlış* yoktur: dini danışman *yanlışta* olan bir danışana *doğrusunu* öğretmez; kursta *yanlış* davranışlar yerine *doğruları* gösterilmez, uygun olanla uygun olmayan ayırt edilir. Böylece kursiyer arkadaşları veya kurs yönetiminin yönlendirmeleri üzerine farklı yaklaşım tarzları üzerinde çalışarak kendisi için en uygun yöntemi bulur. Bayan Denkers burada tekrar bir uyarıda bulunur:

Fakat kurs yöneticisi olarak önerilerle çok dikkatliyimdir. Bunun nasıl yapıldığı kişiyle örtüşmek zorundadır, kimliğiyle, rolümlü uyumlu olmalıdır. Biz herkesin kendisi için doğru olanı bulması için yönlendirme yapıyoruz ve bunun üzerine bulduklarına geri bildirim alıyorlar: ‘Evet bu bana hitap ediyor, seninle konuşmayı çok isterdim’.

Herkesin kendi yöntemini, tarzını keşfetmesi konusunda insanın aklına şu soru gelebilir: ‘Ya herkes bunu bulamazsa?’ Bu soruyu ve Bay Klessmann’ın (28.04.2011) “pastoral yeteneklerin test edildiği yöntemler var” cümlesini düşünerek Denkers’a soruyorum: “Dini danışmanlığa kesinlikle uygun olmayan kursiyerleriniz hiç oldu mu ve bu durumda ne yaptınız, ne yapardınız? Böyle bir şey olabilir mi ya da herkesten dini danışman olur mu dersiniz?”

Bizim farklı yeteneklerimiz vardır ve dini danışmanlık için de yeteneklere ihtiyaç vardır. Ve bazı insanlar vardır onların bu yetenekleri yoktur. Ve kursta böyle insanlar olabiliyor ve bunlara bunun olamayacağını söylüyoruz ve geri gönderiyoruz. Bunu önlemek için, yani kurs sürecinde bunun olmaması için, kurstan önce mülakatlar yapıyoruz. Birisi bu kursa başlamadan önce iki kurs yöneticisi o kişiyle oturur ve görüşür, mülakat yapılır yani. O kişi tanınır ve kendisinde refleksiyon yapmaya, kendilik algısına hazır mı, bizimle bir ilişkiye giriyor mu ve dini danışmanlık kursuna katılmak için motifleri nelerdir, yani motivasyonu nedir, bunlara bakıyoruz. ‘Eh işte mecburum’

motivasyonunu fark edersek bu bizim için yeterli değildir. O zaman bu altı haftaya bu şekilde dayanılmaz. Ve böyle, bu şekilde kendine bakmak [öz deneyim yapmak] herkesin de yapabileceği bir şey değildir, burada kötü bir niyetimiz yoktur, ama herkes bunu yapamayabilir, kendini yansıtmak, kendi duygularına erişmek, herkes yapamaz bunu. Ve bunun yapılamayacağını düşünürsek o zaman bir KSA kursu aşırı bir yüklemeye olur.

Anlaşılan o ki, eğitimlerin başında aday ciddi bir incelemeye ve teste tabi tutulur. İki kişilik bir kurul karşısında/tarafından adayın psikolojik durumu, kendi çatışmalarıyla başa çıkmışlık düzeyi, genel ilişki kurma ve iletişim becerileri, öz deneyim seviyesi/yeteneği, vb. incelenir. Ayrıntılı mülakatların yanında pratik olarak da bir tür sınava tutulan adaydan bir dini danışmanlık sahnesi/durumu anlatması istenir. Bu kendi hayatından olabileceği gibi tecrübe ettiği ya da kendi zihninde şekillendirdiği bir sahne olabilir. Süpervizörlerin/jürinin öğrenmek istedikleri, anlatılan durumda adayın sergilediği tutum ve davranışlarıdır. Adayın anlattıklarından adayın kendisinin henüz çözemediği, halledemediği içsel çatışmaları tespit edilirse aday geri gönderilir. Ağır durumlar tespit edilirse bir psikoloğa görünmesi tavsiye edilir.

Peki ama acaba bu altı haftalık süre boyunca bunları yapabilmek bir insana öğretilemez mi? Bayan Denkers'a göre hayır:

İç gözlem veya refleksiyon imkanı yoktur. Bu durumda bazı tavsiyelerde bulunuyoruz. Terapötik bir sürece girmeyi kabul ederse kişi bunu orada öğrenebilir, böyle tavsiyelerde bulunuyoruz. Ve ona KSA'nın işte bir terapi olmadığını net bir şekilde belirtiyoruz. KSA gerçekten bir meslek için bir devam eğitimidir. Fakat biri 'ama ben bunu yapmak istiyorum, beni neden almıyorsunuz, beni almanız için ne yapmalıyım' derse, o zaman böyle tavsiyelerde bulunuyoruz: 'önce bir öz deneyim grubuna katılın, bunu orda önce bir çalışın, ya da, orda daha bir sorun var, bir yaşam krizi var' - aklıma bir kursiyer geliyor: karısından akut ayrılık durumu içerisindeydi. Yani kendisi bir kriz içerisindeydi. Böyle bir durumda, önce bu durumun bitmiş olması gerektiğini söylüyoruz. 'Gerçekten ayrılık süreci tamamlanmış ve yası tutulmuş olması gerekiyor ki bir kursa katılabilesiniz' diyoruz.

Tekrar kursun öğle öncesi programına dönecek olursak: öğrencilerin her biri bir olay getirir ve bir tanesi üzerinde görüşülür. Kursiyerler, takip edilebilmesi için olayı ya kelimesi kelimesine not etmişlerdir ve öyle aktarırlar ya da doğrudan anlatırlar ve bütün grupta bu tartışılır:

Böylece bir protokol getirildiği zaman bütün grup geri bildirim için elimizin altındadır. Olayı nasıl gördükleri, uygun bulup bulmadıkları, hastanın iyi anlaşılıp anlaşılmadığı ya da bir şeylerin kaçırıldığı hakkında geri bildirim alınır. Ve böyle yedi kişiden oluşan bir grup olunca insanın karşısında - onlar oldukça çok fazla şey yakalar! Çok fazla geri bildirim alınır (Denkers).

Kursiyerin kendi duygularını da protokol etmesi KSA'nın başka dini danışmanlık kurslarına göre farkını oluşturur. KSA'da dini danışmanın duygularının önemli bir rolü vardır ve mutlaka dile getirilir. Kursiyer/dini danışman bir şeyden

çekindiğinde, bir şeyden çok etkilendiğinde bunu söyler, içinde tutmaz. KSA eğitiminde kursiyer bunu grup içinde olduğu kadar hasta önünde de dile getirmeyi öğrenir ve bu da KSA'nın bir başka farkını oluşturur:

Ben her zaman için sağlam durmalıyım, hastayla kaybolmamam gerekir, kursta bu da öğrenilir. Çünkü hastaya duygusal bir geri bildirimde de bulunuruz. Örneğin onun kaderinin beni de etkilediğini, duygusal olarak da bana ulaştığını, orada sadece bir teknikle oturmadığımı... (Denkers).

Ancak dini danışmanın bu şekilde davranması bana göre hastada bir güvensizlik meydana getirebilir ve 'Eyvah, dini danışmanımın durumu benimkinden daha kötü. Aslında onun benden daha güçlü olmasını ve bana rehberlik etmesini bekliyordum. Ama şimdi o benimle birlikte acı çekiyor, bu işin anlamı nerde kaldı?' dedirtebilir. Bayan Denkers bu endişeme bir açıklık getirir: "bu tarif ettiğiniz bir özdeşleşme [Identifikation] olur. O zaman ikisi birlikte batar. Ve bunun önlenmesi çalışılıyor işte." Demek ki dini danışman kendisini kaybetmeden muhatabının durumunu yansıtmayı öğrenmelidir:

Aynen öyle. Yani, 'Aman Tanrım, şimdi ben de sizin gibi şaşkın durumdayım, ben de sizin gibi güçsüz kaldım' demeyecek, bunun yerine: 'Şu an ortamda bir güçsüzlük seziyorum. Bu durum sizi şu an güçsüz kılıyor.' Bu şekilde yani, hissettiklerimi, algıladıklarımı fark etmeliyim. Böyle durumlar elbette oluyor. Ben aynı zamanda yanık merkezindeyim, ya da kaza cerrahi bölümünde bana sıkça insanlar yara izlerini ya da bir bacaklarının alındığını gösterirler. O zaman ben de 'Hmm baya... bana bunu böyle gösterdiğinizde birden korktum ve sizin neler çektiğinizi anladım. Buraya baktığınızda sizin için nasıl ki...?'

Biz genellikle hastalardan duygularını kendiliğinden anlatmasını bekleriz. Fakat sürekli hastaya kendi duygularını aktarması için uğraşılırsa ve ben kendimden bir şey göstermezsem o zaman hasta kendini bir süre sonra soyulmuş hisseder (Denkers).

Bayan Denkers'in başka bir bağlamda verdiği bir örnekte kendi duygularını da ifade etmenin uygulamada nasıl yapıldığını gösterir:

... Bu hasta ... şunu sordu: "Bu nasıl, sizin bu Tanrınız nasıl bir Tanrı ki bu hastanede olanlara izin veriyor." Ben de, "Evet, burada gizli Tanrı da var, bundan ben de mustaribim, her zaman hayatımda mevcut olmayışından ve bizlerin, onun yarattıklarının hastalanabilir, yaralanabilir, kırılabilir olmasından dolayı, bizi hastalanmayacak şekilde yapmadığı için ben de acı çekiyorum. Ve o zaman ben de *Neden* diye soruyorum." Ve bunu ona hep böyle söyledim.

Anlaşılan o ki dini danışman kendi duygularını anlattığı ve gösterdiği müddetçe ve miktarca hasta da kendi duygularını anlatmaya hazır hale gelir. Odak noktası hastadır. Dini danışmanın içini dökmesi, kendini hafifletmesi değildir. Bu imkan hastaya tanınır ki o devam edebilsin. Böylece hastaya bir model, bir örnek gibi davranarak ondan istenilen gösterilir. Dini danışmanın kendi duyguları hakkında konuşma şekli hastaya/muhataba duygular hakkında nasıl konuşulabileceğini gösterir.

Bu yöntem sayesinde aynı zamanda ötekinin utandırılmaması da sağlanır. Yalnız Denkers'in uyardığı üzere bu iş de oldukça dikkatli yapılmalıdır:

Bize sadece nasıl olduğunu bildiren ve bunu derinleştiren - gerçekten de böyle hastalar oluyor 'ruhumun o kadar derinine baktınız ki' diyen - hastaları tekrar kendime çekmem gerekir. Onu öylece kendini açmış bir şekilde ortada bırakamam.

Peki bu nasıl yapılır?

Ona bunun benim için anlamının ne olduğunu söyleyerek: 'Bu güveniniz beni çok duygulandırdı ve etkiledi ve bana anlattığımız bütün şeyler beni kendi içimde hala meşgul ediyor. Güveniniz beni sevindiriyor.' Kendimden bir şey bildirdiğimde o zaman öteki de o anlattıklarının bende nereye düştüğünü anlar.

Böylece hasta dini danışmanına anlattığı şeylerin emin ellerde olduğunu, onlara itina gösterdiğini anlar. Bu o kadar etkili bir metottur ki artık konuşamayan hastalarda bile başarılabilir. Bayan Denkers bir örnek verir:

Bir hasta var, 42 yaşında artık konuşamayan, beyin tümörü olan bir kadın. Onda bile başarılabilir bu, az konuşabildiği halde. Geldiğimde, anlattığım için benim kim olduğumu biliyor ve en başından itibaren bana çok konuşamadığımı belli etti ve ben ona "Ben sadece yanında otururum" dedim ve neyi algıladığıma bakarım. Sonra bir ara hareket etmeye çalıştı bunda zorlanıyordu o zaman ona yardım ettim ve o zaman bana şunu dedi "En basit şeyler bile olmuyor artık" ve bana baktı ve ben birden eskiden olduğu kadını gördüm ve ona dedim ki "Şu an sizi daha önce olduğunuz kadın olarak görüyorum ve düşünüyorum ki, o kadın orada içerilerde bir yerlerde sadece hastalık bunun dışarı çıkmasına izin vermiyor" ve bu tam da doğru olandı yani algıladığıma cesaret göstermek ve onu ortaya koymak.

Kursa geri dönelim. Öğleden öncesinin ikinci bölümünde önceki günün vakaları görüşülür ve eleştirilir. KSA'da buna refleksiyon denir. Bay Mahlke kurs yapısını bir kağıda çizerek anlatırken bu iki üniteyle öğleden öncesinin bittiğini belirtir. Denkers ise bu ünitelerin başını uygulamada sırayla kursiyerlerin şekillendirdiğini aktarır (örn. bir duayla).

Şunu da belirtelim: öğleden önceki programda sadece protokol analizleri değil vaaz analizleri de yapılır. Vaaz analizi şu demektir: kursiyerler hastanede bir kere vaaz etmek zorundalardır. Bu vaaz kaydedilir, grup içerisinde hep birlikte tekrar izlenir ve dini danışmana vaiz olarak nasıl tecrübe edildiğinin, mesaj olarak neyin anlaşıldığının ve hangi duyguların uyandırıldığının geri bildirim yapılar. Böylece yapılan bu vaazın dini danışmanlık içerikli/yönelimli bir vaaz olup olmadığı anlaşılır. Çünkü Denkers'e göre "vaazlarla keşfedilebilir, irrite edilebilir; hastanedeki amaç ise dini danışmanlık içinde vaaz etmektir ve bu çalışılır. Bu bir çoğu için çok faydalıdır - çoğu tecrübeli vaiz için de. Ve bu şekilde bir geri bildirim almalarının onlar için çok faydalı olduğunu söylerler. Hastanede daha çok teselli edici ya da güven uyandırıcı vaaz etmek istenir."

Eskiden, videonun daha olmadığı zamanlarda bütün kursiyerlerin vaazın yapıldığı yerde bulunması ve cemaatle birlikte vaazı dinlemesi gerekiyormuş.

Böylece grup içinde ve yine refleksiyonla yapılan vaaz analizi ile öğleden öncesi biter. Öğleden sonra kursiyerler ilgili hastane bölümlerine giderler ve dini danışmanlık yaparlar, “nasıl oluyor” diye bakarlar. Onlara aşılana tavrı şudur: hastane dini danışmanının bir gözü de çalışanlar üzerinde olmalıdır, onların da ihtiyaçları var mı yok mu bakılmalıdır ve gerek duyulduğu/arzulandığı takdirde hastane personeline dini danışmanlık desteği verilmelidir.

Bay Mahlke'nin aktardığına göre KSA kursunda kursiyerler ayrıca haftada bir kez olmak üzere bir kurs yöneticisinden bireysel süpervizyon alırlar. Bayan Denkers bunun nasıl yapıldığını anlatır:

Yani haftada bir kere bize gelip onları meşgul eden şeyleri görüşebilirler, bunlar bölümlerdeki hastalar olabilir, hasta yakınları olabilir, hastane çalışanları olabilir, kurstan kalan onları meşgul eden meseleler olabilir. En azından bir kurs yöneticisiyle baş başa konuları reflekte etme, üzerinde çalışma imkanları bulunur.

Neticede bütün 6 + 6 haftalık KSA kursu bu şemaya göre işler: öz deneyim, protokoller, vaka ve vaaz analizleri, süpervizyon ve teori.

Son olarak kursun teori kısmı hakkında bazı bilgiler: KSA kurslarında teori üniteleri alışıldığı üzere dersler şeklinde verilmez. KSA konsepti bir learning-by-doing konsepti olduğu için kursiyerler teorik konularda bile sürekli kendi başlarına çalışmaya yönlendirilirler. Kursiyerler neyi teorik olarak çalışmak istediklerini kendileri seçerler:

Palyatif tıp bu aralar çok popüler örneğin ya da dini danışmanlık kuramları, dini danışmanlık kuramları öğrenilir. İki kişi bir araya gelir ve bu teorinin nasıl aktarılacağını, metodik olarak nasıl iyi aktarılacağını ve işlenebileceğini düşünürler, hazırlarlar ve gruba sunarlar (Denkers).

Bunun anlam ve amacı grubun teoriyi gerçekten önce öğrenmesi ve diğer yandan bu teorinin metodik olarak nasıl uygulamaya koyulabileceğinin öğrenilmesidir.

Görüldüğü gibi teori dersleri de klasik ders usulünün (kurs yöneticisinin dersi/konuyu anlatması, notların tutulması, sınavın yapılması) dışında kursun genel yapısına uygun olarak interaktif bir şekilde yapılır. Dersin anlatılması ve notların tutulması learning-by-doing ilkesine ters düştüğü için bir konuyu bu şekilde aktarmak isteyen kursiyerler eleştirilir. “Ders anlatımındaki” serbestlik kendini konularda da gösterir; kurs yöneticilerinin mutlaka alınması gerektiğini düşündükleri bir kaç konu dışında (örneğin dini danışmanlık konseptleri) konu seçiminde de kursiyerler serbesttir. Tabi ki kurslar arasında konuların tekrarlandığı da görülür. Denkers'in ifade ettiğine göre “örneğin yasla mücadele, iletişim... teori olarak neredeyse her kursta tekrarlanır.

Bunların dışında bizim sunduğumuz bir teori bloku oluyor. Kurs yönetimi olarak bir stajyer getiririz ve tıp etiğinden bahseder.”

Kursiyerler toplamda 12 haftalık bir eğitimden sonra kursu yaptıkları kurumdan bir katılım belgesi alarak DGfP’ye bir başvuru yapar ve klinik dini danışmanlığın temel eğitimini aldığına dair bir sertifika talep eder. DGfP KSA kurslarının çatı organizasyonu olduğu için sertifikalar da onun tarafından verilir. Kursun yapıldığı kurum/enstitü DGfP’nin tanıdığı bir yer değilse o zaman sertifika alınmaz:

Öyle kurslar var ya da vardı, fakat bu değişecekti. Yani kabul görmeyen kurslar vardı, fakat artık bir kursu planlayan, belki biraz sıra dışı olan bir kursu planlayan her kimse örneğin derinlik psikolojisi şubesiyle bir şeyler yapılacaksa, bunu için DGfP’ye başvurur ve onaylatır. Bugün hala birileri DGfP tarafından tanınmayan KSA kursları yapıyorsa bu önceden katılımcılara açıklanmalıdır. Ama şu anda daha kabul edilmeyen kurslar var mı yürüyen bilmiyorum (Denkers).

Elbette ki bu türden kursların sürdürülmesi, kabul görmeyen bir kursa kimse katılmak istemeyeceği için zor olacaktır.

DGfP’nin kurslar üzerindeki etkisi ve önemi kurs modüllerinde bir değişiklik yapılacağı zamanlarda da kendini gösterir. Denkers burada KSA’nın genel ruhu ve işleyişi hakkında da bilgi sağlayacak önemli bilgiler verir:

Bu orada [DGfP’de] tartışılır bir şeyler değiştirilmek istenirse. Kursu kimin yönettiğine de bağlıdır bu her zaman. Bazı konular kurs yöneticileri üzerinden giriyor kurslara. Bunun bir mahsuru da yoktur. KSA bir metot değil, alan sağlayan bir settingdir. Ben örneğin rol oyuncusuyum, pedagojik rol oyuncusu. Ve bunun benim kurslarımda bir önemi vardır. Bende kursun başında kursiyerler rol oyunu aracılığıyla hastane bölümlerine gitmeden önce bir odaya nasıl girildiğini çalışırlar. Katılımcılar hasta olur, bir kapı yaparız... soğuk suya atlamadan önce bunu korunaklı bir ortamda deneriz. Bir meslektaşım aile terapisti o böyle kurgular yapar, aile kurguları. Bu bana biraz fazla terapötik geliyor. Bunu yapamam da çünkü ben aile terapisti değilim. Ama bu tür şeyler gerçekten de yönetime [kurs yöneticilerine] bağlıdır, onların neler getirdiğine. Bir meslektaşım psikodramacı, o da bazen böyle hasta görüşmeleri ya da belirli konuların işlenmesini psikodramatik bir şekilde yapar, yani kurgularla, oyunlarla. Bunlar yönetimin neleri kattığına, getirdiği yetkinliklere bağlıdır.

KSA’cılarla ve özellikle Bayan Denkers ile yapılan görüşme neticesinde bu kursların oldukça canlı geçtiği anlaşılır. Bu kurslarda kuru dersler yapılmaz; sadece vakalar üzerinde tartışmalar değil, rol oyunları ile dini danışmanlık davranışları da çalışılır. Ancak bunlar Denkers’in uyarısına göre kurs yönetiminin becerilerine göre mümkündür: “Kurs yönetimi böyle yöntemlere vakıfsa o zaman evet kurslar böyle oluyor. Ama ağırlıklı olarak yaptığımız yine de protokol analizleri. Bu her kursta olan bir şey. Protokol analizlerinin yapılmadığı bir KSA kursu bulamazsınız.”

Özetleyecek olursak, Klinik Dini Danışmanlık Eğitimi, KSA, metodik olarak belirlenmiş bir eğitim modeli değildir. KSA daha çok farklı eğitim içerik ve hedefleriyle doldurulabilecek didaktik bir modeldir. Görüşme terapisi, grup dinamiği, sistem teorisi özellikleri KSA'nın unsurları olarak eğitim ve uygulamada yer edinmiştir. Eğitim araçları serbest grup görüşmeleri (grup içerisinde, mesleğe yönelik öz deneyim), görüşme/protokol/vaka analizleri (uygulamadan getirilen somut olaylarla), vaaz analizleri, teori üniteleri artı bireysel süpervizyondur. Kurslarda learning-by-doing prensibine göre eylem-refleksiyon-teori döngüsü içinde çalışılır ve merkezde grup vardır: genellikle sekiz katılımcı, iki kurs yöneticisi. Gruptan gelen düzenli geri bildirimler (feedback), birliktelik ve grubun dinamiği toplu ve bireysel ilerlemeyi sağlar. Grubun korunaklı ortamında kursiyer kendini açabilir, gerileyebilir ve ilerleyebilir.

Klasik kurs şekli, Amerika'da olduğu gibi, 12 hafta süren devam eğitimleridir. Federal Almanya'da altı haftalık kurslar yerleşmiştir: ya blok halinde ya da kademeli olarak 3 x 2 hafta veya 1,5 yıl boyunca 6 x 1 hafta.

Bu modelde temelde iki karakteristik unsur bulunur: Bunlardan birincisi kursiyerlerin bir uygulama alanında (geleneksel olarak bir hastane ortamı veya cemaat, huzur evleri vb.) danışanları ve onların özel ortam ve durumları için dini danışmanlık fonksiyonundaki kendileriyle ilgili yeni tecrübeler edinmeleridir. Dolayısıyla KSA ne ağırlıklı olarak teori öğretimi ile ne de öğrenim terapisiyle gerçekleşir. Baştan itibaren mesleki pratik deneyim esas unsurdur. Mesleğe paralel olarak yapılan kademeli kurslarda kursiyerin kendi meslek alanı aynı zamanda kursun uygulama alanı olarak kullanılır. İkinci olarak dini danışmanlık pratiğinde edinilen tecrübeler öğrenim gruplarında (kursta) yansıtılır (refleksiyon) ve analiz edilir. Bu ise vaka analizleri (görüşme protokolleri ve olay raporları) ve öz deneyimle olmak üzere iki yönlü yapılıdır. Burada odaklanılan nokta muhatabın daha iyi anlaşılması, onun bağlamına dikkat edilmesi ile dini danışmanın kendisini, mesleki anlayışını ve yaptığı karşılaşmalardan doğan kişisel sorularını ve çatışmalarını algılaması ve üzerinde çalışmasıdır. KSA kurslarında ilk öğrenilen şey “doğru veya yanlış yoktur”. Bu KSA'da bir logodur. Sadece uygun veya uygun değil vardır. Çünkü “hepimiz doğru veya yanlış içinde düşünüyoruz. Ve bunu KSA kurslarında başka bir düzleme çıkarmaya çalışıyoruz” (Denkers).

KSA’larda görüşmelerin nasıl yürütülmesi gerektiği öğrenilir: yönlendirici olmadan, yakınlığı ve mesafeyi iyi ayarlayarak, duyguları yansıtarak (refleksiyon) (bkz. Örnek 6). Bu nedenle KSA’larda dini danışmanlık ilişkilerinin modelleri öğrenilir (tebliğ, danışmanlık, vs.). Bunların arasında yerini ve kendi dini danışmanlık tarzını ve kimliğini bulmak eğitimin önemli parçasıdır (bkz. Uygulama Bölümü).

Dini danışmanlık eğitimlerinde görüldüğü üzere psikoterapi okullarının çeşitli yaklaşım ve metotları, bunların arasında özellikle Rogers’in danışan ya da kişi merkezli psikoterapisi dini danışmanlık tarafından devralınmıştır. KSA eğitimlerinde de verilmek istenilen ve Carl Rogers’ın kişi merkezli yaklaşımında kaynağını bulan bu tutumlar - her ne kadar bu bölümde çok atıf yapılmışsa da, bir eğitim türü olmaktan ziyade bir metot olduğu için - Uygulama Bölümünde Yöntem ve Araçlar başlığında verilmiştir.

E. Fahri Dini Danışmanlık Kursları

Federal Almanya’da fahri olarak dini danışmanlık yapmak isteyen gönüllü vatandaşlara (Ehrenamtliche) bu alanda kurs imkanları tanınır. Bu fahri dini danışmanlık kursları incelendiğinde içerik ve yapı olarak çok farklı olmadıkları, benzer konuları ve metotları takip ettikleri anlaşılır. Farklı bölgelerdeki farklı kurs imkanları hakkında fikir vermesi için Ekler bölümünde ilan örnekleri verilmiştir (Ek 2, 3). Fahri dini danışmanlık kursları hakkında kurs yöneticilerin hazırladıkları kitapçıklar bulunur.¹⁹ Kısaca Bayan Denkers’in anlattıklarına bakmamız bize hem Hannover Pastoralklinikum uygulamasını aktaracak hem de konunun bir özetini verecektir:

A : Gönüllülerin eğitimi de asli görevlilerinkiyle aynı şekilde mi yürüyor?

Denkers : Hayır. Çünkü gönüllülerin, emekli olmamışlarsa, çoğu zaman bir meslekleri oluyor ve tamamen farklı bir şey yapıyorlar. Burada kurumda mesela bir gönüllümüz var o da veteriner. O diyor ki “hayvan tıbbının yanında anlamlı bir şey daha yapmak istiyorum” ve haftada bir kere buraya geliyor ve [hastane] bölümünü ve hastaları ziyaret ediyor.

A : Gönüllülerin eğitimi nasıl oluyor?

Denkers : Onların eğitimlerini işte benim eşim veriyor. Bu eğitim asli görevlilerinki gibi komple 6 hafta olmuyor, onların mesleklerini de icra etmelerine dikkat ediliyor ve eğitim boş vakitlerinde verilmeye çalışılıyor. Onlara bir hafta sunuluyor, işlerinden de izinli oluyorlar o zaman, bir hafta buraya bizim yanımıza geliyorlar ve öğreniyorlar, sonra da onlara çalışabildikleri böyle hafta sonları sunuluyor. Bu eğitim iki yıl boyunca sürüyor. Bunu şu an reform ediyoruz çünkü bu şekilde sürdürülemiyor. Ama eskiden bu böyleydi, iki yıl boyunca bir başlangıç haftası sonrasında da hep hafta sonları ve bir kapanış haftasında her şeyi öğreniyorlardı. Daha sonra hastaneye geçiyorlar. Hastanede bir mentorları oluyor. O bir asli görevlidir [asli görevi dini danışmanlık olan bir kişi]. Bu asli görevli eğitimlerinden sonra ayda bir kere gönüllülerle buluşur ve bölümde yaptıklarını konuşurlar, görüşmeleri yansıtırlar.

A : Bu iletme eğitiminde ne verilir onlara? KSA kursu mu?

¹⁹ Örneğin Hessen ve Nassau Bölgesi için bkz. Knohl, 2007 (http://zsb.ekhn.org/data/8/Juni_07_SAvE_304nd_s64-66.pdf); Bavyera Evanjelic-Luterien Kilisesi Hastane Dini Danışmanlığı Tüzüğü’nce kabul edilen kitapçık için bkz. Oursin & Schuster, 2008 (<http://www.klinikum.nuernberg.de/klinikum/kliniken/dienste/seelsorge/fachinformation/en/oekum/Ehrenamt1.html>).

Denkers : Bir çeşit öz deneyim verilir. Asli görevlilere verdiğimiz kesinlikte bir eğitim vermiyoruz gönüllülere. Ama onlar da kendileriyle yüzleşmesi gerekir: ‘Benim teselliye ihtiyacım olduğu zaman nasıl oluyor?’ ‘Nasıldı o zaman, neye ihtiyacım oluyor?’ ‘Benim hastalıkla tecrübelerim nelerdi?’ ‘Bana o zaman ne iyi geldi?’ ‘Nasıl iletişim kurardım’. İletişim modelleri de tanıtılıyor. Sonra çalışmaları için onlara protokoller verilir, bunlardan neyin nasıl yapıldığını, neye nasıl tepki verildiğini öğrenirler. Yani burada da yine çok fazla uygulama ve kişi merkezli çalışılır. Kendilik ve öteki algısı, ilişkiye nasıl girildiği ve ilişkinin nasıl sürdürüldüğü öğrenilir, çalışılır.

A : Yani öz deneyim ve egzersiz yine.

Denkers : Evet aynen. Gönüllüler ücret almaz. Kelimenin de ifade ettiği gibi ücret kazandıkları onur, saygınlıktır.²⁰ Görev boş vaktinin hibe edildiği bir görevdir.

A : Fakat eğitimleri için onlar para öderler?

Denkers : Bunu Eyalet Kilisesi finanse ediyor gönüllüler için.

A : Şöyle mi işliyor: bir cemaat üyesi Kilisesine gidip, ben dini danışman olarak faaliyet göstermek ve bunun için bir kursa gitmek istiyorum diyor ve kilisesi de, peki, Pastorklinikum’a git, orada kurs gör ben de senin için bunu ödeyeyim - mi diyor?

Denkers : Evet. Bu adaylar da bir mülakattan geçiyorlar, olup olmayacağına bakılıyor.

A : Yani burada da herkes alınmıyor?

Denkers : Hayır. Mülakat yapılıyor ve bir mentorün olacağı kesin kararlaştırılıyor. Yani bir hastaneye girdiklerinde onlara eşlik edecek birinin olacağı. Kendi başlarına hareket etmez onlar. Onlara hep refakat edilir.

A : Fakat hastalarla dini danışmanlık görüşmelerini kendileri yapıyorlar?

Denkers : Evet!

Fahri dini danışmanlar kurs sürelerinin sonunda bir sertifika alırlar (bkz. Ek 4, 5, 6) ve görevlendirilmeleri durumunda kendileriyle bir yıllık bir sözleşme yapılır (Ek 7).

Dini danışmanlıkta eğitim bahsini kapatırken Osnabrück Dini Danışmanlık Dairesi yetkilisi Dr. Kirchberg’in (Katolik) eğitimde Protestan-Katolik farkı ve KSA’nın yeri bağlamında bütün bu eğitimlerin ötesinde dini danışmanlık faaliyeti için söylediklerine yer vermek istiyorum:

A : Protestanlar KSA’ya ve yöntemine çok bağlılar onların orada kesin bağlı kaldıkları metotları var, ama sizde daha serbest...?

Kirchberg : Evet bizim de var o, hastane dini danışmanlığı için, bunlar eğitim standartları ...

A : Bunlar Protestanlardakiyle aynı mı?

Kirchberg : Evet, konfesyonel değildir [bir mezhebe bağlı değildir]. ama nihayetinde insanlar bu eğitimleriyle - bir tarafta eğitim vardır, profesyonel arka plan, ama dini danışmanlık davranışı başka bir şeydir, orada insan olarak olmak gerekir bunu da sadece belli bir ekole ya da yönetime göre yapamam.

A : Yani orda oturup ben Rogers öğrendim ve sadece ona bağlı çalışırım demiyorsunuz?

Kirchberg : Tabi ki, hem dile getirmiyorum hem bilinç olarak da böyle yapmıyorum. Tıpkı bir dili öğrendiğinizdeki gibi. Bir dili ilk öğrenirken önce sürekli tercüme edersiniz, ‘Rogers’ta bu şimdi böyle olurdu, demek ki böyle böyle demem gerekir.’ Ama dilin içine girdikçe bunları unutursunuz. Tabi ki gramer öğrenmişsinizdir ama bunu ifade etmezsiniz, kodlamazsınız. Her zaman metodik, profesyonel ve çok sezgi ve duanın karışımı.

A : Bir de uzun zamanların tecrübesiyle birikenler herhalde, değil mi? Önceleri belki daha tercüme edilir, eğitimlerde öğrenilenler düşünülür...

Kirchberg : Evet tabi bu yapılmalı da zaten, eğitim küçük görülmemeli. Bu benim için de önemli, eğitim bir kenara demiyorum, kesinlikle. Önemli olan - Kilise hizmetleri mesleki taleplere de cevap

²⁰ Almanca da fahri görev “ehrenamtlich” sıfatıyla nitelenir. “Ehre” ise onur, saygınlık demektir; “Ehrenamt” (isim) da onur, saygınlık makamı olarak tercüme edilebilir.

verebilmesi gerekiyor, komşu bilimlerde. ‘Aman onlar da bir sürü şey yapıyor ama ne yaptıkları da belli değil, ne öğrendikleri de, bu böyle olmaz’ değil, şeffaf olmalı ve mantıklı olmalı. O zaman da çok açık ve bütüncül bir eylem olur ve münferit metotlara dayandırılmaz, belirlenemez.

Bayan Kirchberg’in anlattıkları, her ne kadar da KSA’ya dayanmayarak söyle se de, klinik eğitimin temel prensibi olan learning-by-doing’i andırır. KSA’cılarının sürekli belirli bir yöntemin olmayışını ifade etmesi Bayan Kirchberg’te de sezilir. KSA, öz deneyim, kendilik algısı gibi belirli bir zemin oluştursa da, bunların dini danışmanlığın uygulamasında nasıl iş göreceğini dini danışmanın kendisi belirlemesi gerekir. Bunun içinse dini danışmanın gerek mesleki gerek kişisel olarak bazı özelliklere, yeterliklere, vasıflara sahip olması gerekir. Bir sonraki bölüm bu özelliklere ayrılmıştır.

III. DİNİ DANIŞMANIN MESLEKİ VE KİŞİSEL ÖZELLİKLERİ

Dini danışmanlığın icrasında şüphesiz bu işi yapan kişinin eğitimi ve mesleki yeterliği büyük önem arz eder. Ancak bunlar tek başına yeterli değildir. Dini danışmanın kişiliği, kişisel özellikleri, şahsi yetenek ve becerileri de böylesine insani özellikleri (iletişim-ilişki becerisi, empati, kabul, vb.) gerektiren bir meslek ve görev için son derece önemlidir. Ziemer (2000, s. 179) buna şu sözleriyle dikkat çeker: “Dini danışmanlık kişisel ve iletişimle ilgili bir olaydır. O hiç bir zaman muhataplarının içinde bir rol oynamayacağı şekilde nesnelleştirilemez. Dini danışmanlık kişisi dini danışmanlık süreci için destekleyici, çabuklaştırıcı önem kazanabilir, ama aynı zamanda onu engelleyebilir ve hatta başarısızlığa uğratabilir.”

Eskiden dini danışmanlık işi kişilikten gelen güce bağlanarak bir karizma meselesi olarak görülürken günümüzde dini danışmanlık için mesleki ve kişisel yeterlikler aranır: Protestan dini danışmanlıkta 20. yüzyılın 50’li yıllarından 60’lı yıllarının ortalarına kadar dini danışmanlık kimliğini görev üzerinden tanımlama temayülü gözlemlenir. Sonradan ise mesleki yeterlik ön plana çıkar. Günümüzde ise rol bilinci daha ön planda görünür.

Dini danışmanın görevi onun teolojik kimliğini belirler. Teoloji yani dini danışmanın *dini kimliği* ona görevinin tanımını, kaynağını, hedeflerini, içeriğini, vs. verir. Kuramlar bölümünde etraflıca anlatıldığı üzere bunlar Hıristiyan geleneğinde Tanrı kelamının tebliği, tövbe, günah çıkartma, bağışlanma etrafındaki konulardır. Dini danışmanın teolojik kimliğini farklı kültür ve dinlerden gelen insanlar karşısında koruması (bkz. Uygulama Bölümü) ve bu kimliği üzerine kurulan bir dini danışmanlık

ilişkisi oluşturması - muhatap şartların uyumsuzluğu nedeniyle daha baştan reddetmemişse - zordur.

1970'lerden itibaren dini danışmanlıkta uzmanlığın ve eğitimin önem kazanmasıyla birlikte (bkz. Dini Danışmanlık Hareketi) dini danışmanın mesleki yeterliği kimliğini belirler hale gelir. Profesyonel dini danışmanlıkta belirli standartların mevcudiyeti ve bu standartların öğrenilebilir olması mesleğin icrasında dini danışmana bir emniyet sağlar. Alınan dersler, öğrenilen tutum ve davranışlar dini danışmana mesleğinin icrasında kendisine gerekli olan yeterliği sağlar ve *uzman kimliği* ona bir güven verir. Kuramlar bölümünde tartışıldığı üzere bu kimlik inşasında da bu sefer dini unsurlar eksik kalır ve dini danışman asıl görev motivasyonunu, yani dini gerekçelerle hareket etmeyi, kaybeder.

Post modern dönemde artık toplumun bireylere yüklediği roller gereği meslekler de birer görev olarak görülmemeye başlanır. Dini danışmanlık da bu bakımdan artık ne benliği hiçe sayan bir dini görev ne de benliği kuralları altında boğan mesleki bir yeterlidir. Dini danışmanlık artık bir roldür; bu rol de kişisel olanla rol gereği olanı ayırmayı bilir. Artık kimlik bir rolün devralınması değildir; dini danışmanlık kişinin kimliği - kişisel biyografisi ve rolü birbirinden ayrılabilirdiği için - zarar görmez (Hauschildt, 2003) .

Bu bölümde literatürde farklı dini danışman ve yazarların dini danışmanların özellikleri konusunda söylediklerini aktardıktan sonra yukarıda çizilen çerçevenin de içini dolduracak şekilde dini danışmanların özellikleri farklı başlıklar altında sergilenmeye çalışılacaktır.

Amerikan dini danışmanlık hareketinin öncülerinden Hiltner (1943, s. 173-179) dini danışmanda bulunması gereken kişisel şartları yedi maddede sayar. Stollberg (1969, s. 72), Achelis (1906), Geest (1981, s. 223-243) ve görüşülen dini danışmanların benzer fikirleriyle bu şartlar şöyledir:

1. Dini danışman, büyük ölçüde öncelikle kendini anlamalıdır.
2. Dini danışman, farklı insanların aynı veya benzer durumlara, kendi tecrübelerine göre, çok farklı tepkiler verebileceklerini öğrenmelidir. Dini danışman bu insanların o an yaşadıkları tecrübeleri ve çatışmayı onun kendi tecrübelerinden hareketle değerlendirdiği gibi değerlendirmelerini bekleyemez. Acı, günah ve kayboluşun bu kadar genel oluşu dini danışmanı bireysel farklılıkları göz ardı etmesine götürmemelidir. Dini danışmanlıkta standart davranış kalıpları geliştirmek dini danışman için bir sondur.

3. Dini danışmanın, temel ilgisi kendisinin o an için bunu yapabilecek durumda olup olmadığına bakmaksızın muhatabına yardım bulmaya yönelik olmalıdır.

4. Dini danışman, danışmanlık yaparken kişisel veya teolojik hedefler güderse danışmanlıkta başarılı olamaz.

5. Dini danışman, danışmanlıktaki başarı veya başarısızlığını nesnel olarak tespit edebilmeli ve değerlendirebilmelidir.

6. Dini danışman, nispeten “pişkin” olmalıdır ki, danışanın agresyonlarına karşı rahat davranabilsin.

7. Dini danışman, hangi durumlarda danışmanlığın uygun ve/veya gerekli olduğunu, hangi durumlarda kendisinden başka hizmetlerin beklendiğini belirleyebilmesi gerekir. Dini danışman gereken hassasiyeti göstermesini bilmeli ve üstelleyici olmadan fakat talep ve ihtiyaç edildiğini hissettiği anda dini danışmanlık verebilmelidir.

Bu maddelerden dini danışmanın mesleği için kendi kişiliği üzerinde uygun eğitimi almasının gerekliliği anlaşılır. Eğitim bölümlerinde anlatılan öz deneyim, kendilik algısı, öğrenim analizi gibi unsurlar bu maddelerin yerine getirilebilmesine yardımcı olacak niteliktedir.

Achelis'e (1906) göre dini danışmanın karizmatik yeteneği ile bir hekimin kabiliyeti benzerlik içindedir. Teşhis ve tedavi için bir hekime gerekli olanlar bir dini danışmana da gereklidir. Doğru teşhisi koyabilmek için dini danışmanın muhatabına doğru bir şekilde yaklaşması gerekir, bu da çok sabır, tarafsızlık ve sevgi dolu bir empati gerektirir. Aksi takdirde dini danışman aceleci verilmiş kararlara ve önyargılara düşebilir. Burada temel psikolojik yetileri devreye girer: akıl, hissiyat, irade. Bu insani yetiler aynı zamanda verilecek dini danışmanlık türünü ya da nasıl uygulanacağına dair ipuçları da verir: hissiyat - acı çeken kişi, irade - günahkar kişi, akıl - ise yolunu kaybetmiş kişi için gereklidir. Bu üçleme Achelis'e (1906) göre her zaman birlikte işler. Günah içinde olan aynı zamanda acı içinde olacaktır, akılsız davranan iradesiz davranacak dolayısıyla günaha düşmüş olacaktır, vs.

Rogers kişi merkezli yaklaşımında dini danışmanlık için de verimli kılınmış meşhur danışan tutumunu ortaya koyar. Uygulama Bölümünde etraflıca anlatılan bu tutum samimiyet, empati ve koşulsuz kabul davranışları etrafında şekillenir. Clinebell (1971, s. 259-260) Rogers'taki bu üç temel özelliğe iki ilave yapar: Bunlardan birincisi gelişmiş bir kimlik duygusudur. Clinebell (1971, s. 260) bunu bir örnekle açıklar: Bir

teoloji öğrencisi danışanı oynadığı bir uygulama egzersizinden sonra rahibe yönelik şunları söyler: “Empatisini hissettim ama gücünün ve kabiliyetinin bana yardım edecek, beni toparlayacak, onunla çalışmak için bana cesaret verecek güvenini hissetmedim. Onu kendi yanıma aşağıya, ikilemime çektiğimi hissettim.” Buna mani olmak için rahibin benlik duygusunu ve özgüvenini güçlendirecek kimlik, kişisel değer ve kabiliyet duygusuna ihtiyacı vardır.

Clinebell’in vurguladığı ikinci dini danışmanlık özelliği terapötik bir tutumdur. Bu tutum danışanın hastalığı, günahı, yalnızlığı, yabancılaşması ve çaresizliğiyle kişisel bir yakınlık kurulabildiğinde gelişir ve “rahip psikozlunun, alkoliğin, intihar tehlikesi altında bulunan kişinin karşısında ‘Tanrının merhameti (ve iyi bir anne) olmasaydı ben de şimdi orda olurdu’ hissettiğinde uyanır ve ‘bu sen olabilirdin!’ hissiyle güçlenir” (Clinebell, 1971, s. 260). Clinebell’e (1971, s. 260) göre “bu empati duygusu insanlar arası ilişkideki iyileştirici güçleri engelleyen duvarları kaldırır”. Böyle güçlü bir empatiyi kurmak çoğu insan için zordur çünkü kişinin kendi çaresizliğine karşı geliştirdiği savunma çabalarını tehdit eder: bir sinir kliniğinin en arka köşelerindeki katotoniğin bizimle farklılıktan çok benzerliğinin olduğunun farkedilmesi kendimiz hakkındaki koruyucu imajımızı zedeler. Bu gerçeği bütün derinliğiyle kabul etmek her zaman mümkün olmaz. Bunun için kişinin üstünlük ve narsist kendini beğenmişlik duygularından (Clinebell (1971, s. 260) buna “kendini putlaştırma duygusu” diyor) kurtulması gerekir. Bir öğrenci buna “her şeye kadir olduğumuz hayalinden kurtulmak” demiştir (Clinebell, 1971, s. 260). Danışman ancak bu kibrini atabildiğinde danışanı ve kendisi arasındaki mesafeyi kırabilir ve diğer özelliklerine (tutarlılık, empati, değer verme vs.) yol açabilir.

Anlaşıldığı üzere önceki bölümlerde anlatılan kendilik tecrübesi ve algısı dini danışmanlıkta sadece bir eğitim süreci olarak değil bir dini danışman özelliği olarak da karşımıza çıkar. Wise (1951, s. II) danışmanın kendisinde olduğu kadar danışanda da ortaya çıkan dinamik kişilik süreçlerini de bilmesi gerekir der. Bir insanla yardım edici bir ilişkinin kurulabilmesi Rogers’a (1961) göre insanın kendisiyle böyle bir ilişki kurabilmesine bağlıdır. Danışmanın kendilik bilinci karşı tarafta “bir kendi bilincine varma” başlatır (Clinebell, 1971, s. 261). Rogers’a (1961, s. 56) göre diğer bir ifadeyle, insanların bağımsız bireyler olmalarını sağlayacak büyüme dini danışmanın kendi içinde sağladığı büyümeyle doğru orantılıdır. Bunun uygulama için anlamı şudur: merhamet göstermek isteyen bir kimse, kendisi de merhamet görmüş olması gerekir, yardım etmek isteyen bir kimse, kendisi yardıma muhtaç ve yardım almış olması

gerekir, teselli edecek kimse, kendisi de teselli almış olması gerekir (bkz. Thurneysen, (1970, s. 11) dini danışmanlık almamış/yardıma muhtaç olmamış bir kimse dini danışmanlık veremez.

Peki dini danışman bu türden bir kendini bilme, tanıma ve içsel büyüme özelliğini nasıl kazanacaktır? Clinebell (1971, s. 261-266) bunun için bazı öğrenme türleri sayar:

Psikoterapi dini danışmanın hizmetini derinleştirir ve zenginleştirir; insanlar arası ilişkilerde cereyan eden şeylere karşı dikkatini keskinleştirir; o zamana dek kullanmadığı kişilik özelliklerini ilişki için kullanıma açar; duyarlı ve etkili olmasına mani olan içsel engellerini kaldırır; bütün çatışmalarını çözemez ama en azından bilincine vardırarak rahatsızlık vermelerini engeller; çatışmalarını çözerek/bilinç yüzeyine çıkararak ilişkilere yansıtmasını önler.

Klinik dini danışmanlık eğitimi önceki bölümlerde etraflıca anlatıldığı üzere dini danışmanın kendi zaaf ve güçlerini tanımasını, dini konulardaki şüphe ve güvensizlikleri, inancının anlamı vb. kişisel durumlarıyla yüzleşmeyi ve ortaya çıkan soru ve sorunlarla başa çıkmayı sağlar. Kendilik tecrübesi ve algısının sağladığı bu faydalar ise danışanıya engelsiz bir ilişki kurmasını sağlar. Ayrıca *süpervizyon* ile dini danışmanların uygulamalarının daima bir incelemeye tabi tutulması onlara hatalarını gösterdiği gibi mesleki zorlukların aşılmasına ve danışmanlık kabiliyetlerinin artırılmasına yarar.

Duyarlılık eğitimi grupları (sensitivity-training) her ne kadar psikoterapi, klinik eğitim ve süpervizyonun yerini alamasa da dini danışmalara önemli öğrenme tecrübeleri kazandırabilir. Öz deneyim gruplarının özel ve yoğun bir şekli olan bu eğitimlerde dini danışmanın kendisine ve ötekine yönelik algısını güçlendirecek şekilde insanlar arası ilişkiler konu edinilir.

Schall (1990) evlilik dini danışmanlarında bulunması gereken tutumları sayarsa da bunlar - Schall bariz bir şekilde Rogers'in izinden gittiği için - genel dini danışmanlık kişisinden de beklenilecek tutumlar olarak görülebilir: kabul (bkz. Rogers), sabır (muhabata, kendine, probleme), deneme (dini unsurlardan (ayet, hikaye) faydalanmayı dikkatlice deneme), pratik-somut tutum (genel ifadeler yerine somut sorular sormak).

Dini danışmanlık yazarlarından dini danışmanların özellikleri konusunda aktarılan kısa bilgilerden sonra konuya daha ayrıntılı bakmak üzere yeterlik başlığından başlayabiliriz.

A. Dini Danışmanın Yeterliği

Çalışma boyunca dini danışmanın *yeterliği* olarak ifade edilen şeyle Almanca'daki *Kompetenz* kelimesi anlatılmak istenmiştir. Türkçe'de de "kompetan" olarak bulunan kelimeyle mesleki bir yeterlik, ehliyet, beceri kast edilir. Dini danışmanlık alanında kompetans, yardım edici ve iyileştirici eylemlerde belirli bir görevin yerinde yerine getirilmesi için gereken şartların toplamını ifade eder (Hassiepen, 1993, s. 19; Scharfenberg, 1990, s. 146; Ziemer, 2000, s. 184). Stenger (1988a, s. 32) bir yetki yeterliği (rahip atamasıyla edinilen) ile kabiliyet yeterliği (örn. eğitimle edinilebilen) ayırt eder. Stenger'in bu ayrımı bir önceki bölümdeki dini danışmanlık öğrenilebilir mi konusuna işaret eder.

Kompetans konusunun ilk başında dini danışmanın *kişi olarak yeterlik* göstermesi gelir. Kendilik algısı konusunda anlatıldığı gibi dini danışmanlık ilişkisinin kalitesi dini danışman kişisine ve onun problemler karşısındaki tutumuna bağlıdır. Kişisel yeterlik burada dini danışmanın hayatındaki bütün problemleri çözmüş olması anlamına gelmez; önemli olan dini danışmanın kendi sıkıntılarından ve zaaflarından kaçmadan onlarla yüzleşebilmesidir. Çünkü ancak bu şekilde bir başkasında karşılaştığı dertlere birlikte dayanma ve birlikte çözüm yolları arayışına kalkışabilir. Bunun için dini danışman iç gözlem/kendilik algısı sürecinde Ziemer'a göre (2000, s. 184) kendisi için şu soruları cevaplamış olması gerekir:

- Ben kimim?
- Beni belirleyen yaşam tecrübeleri nelerdir?
- İncamın temeli nedir?
- Beni şüpheye düşüren şeyler nelerdir?
- Güçlerim ve zaafarım nelerdir?
- Korkularım nelerdir ve nelerden geri adım atarım?
- Dini danışmanlık işi için gizli motiflerim nelerdir?
- Bunlar kabul görme ve ilgi beklentisi gibi narsistik ihtiyaçlarla ilgili olabilir mi?
- Kişisel çatışma becerim ne durumda?
- Zorluklardan kaçmaya mı meyilliyim ya da tartışmaya cesaretim var mı?
- Ne kadar eleştiri kaldırabilirim?
- Başkalarının övgü ve takdirine ne kadar bağımlıyım?
- Özgüvenim ne kadar güçlü?

Bu sorular dini danışmanlık görüşmelerinde de sıkça karşılaşılan sorulardır ve bunları kendisi için cevapladığı ölçüde dini danışman muhatabının bu soruları kendisi için cevaplamasında yol gösterici olabilir.

Algermissen 1937(b) tarihli bir ansiklopedideki *Dini Danışman Kişisi* başlıklı maddesinde insanların Kiliseden ayrı düşmesinden oldukça müteessir, bu duruma çare olmasını beklediği dini danışman kişisine yüklediği özellikleri şöyle yazar:

Dini danışman kişisi bugünün dini danışmanlığında hiç olmadığı kadar ön plandadır çünkü günümüz toplumu güçlü bir şekilde bireyselleşmeden geçmiştir. Günümüzde ve geniş çevrelerin Kilise dışı tutumları nedeniyle ortaya çıkmış büyük dini danışmanlık ihtiyacı yeni putperestliğe dayanıyor. Bunun bu kadar tutunabilmesinin bir sebebi de halk ve Kilise arasındaki güven krizi olmuştur. Bu kriz, dini danışmanın şekil ve duruşuyla aşılmalıdır. Bu nedenle günümüz dini danışmanı eskisinden daha çok içsel bir eğilime, entelektüel ve ahlaki uygunluğa sahip olmalıdır. Modern dini danışmanlığın, özellikle de sistematik olarak verilen inanç savaşı karşısında teolojik bakımdan derinlemesine eğitilmiş, zihnen canlı ve üstün, genel kültürlü bir dini danışman duruşuna ihtiyacı vardır. Bunun için dini danışman üniversite dersleri ve seminerlerinin yanında, bilimsel eğitimi için kendisi de aktif olmalı ve teolojik eser ve dergilerle, teolojik ve pastoral kurslarla kendisini bilimsel açıdan yetiştirmeye devam etmeli. Bunların yanında bir teolojik disiplinle en sevdiği ders olarak ilgilenmeli, kütüphanesini bütün teolojik alanların en az bir temel eseriyle zenginleştirmeli, güncel yayınlardan haberdar olmalıdır. En önemlisi ise asıl pastoral eğitiminin sürdürülmesidir: insan doğası, halkın ruhu, cemaatin özellikleri hakkında giderek derinleşecek bilgi, zamanın ruhuna karşı anlayış, din ve din dışı akımlara vakıf oluş. Bütün bunlar için fakülte eğitimi yanında gözü açıklık ve açık görüşlülük gereklidir.

Birçok modern insanın Kiliseye yabancılaşmasının ve Kilisenin belirli yaşam alanlarına ve kültüre nüfus edememesinin sebebi, Hristiyan dininin özünden ya da Katolik inancından kaynaklanmamaktadır. Bunun sebebi kısmen modern sorular karşısında her zaman tamamen açık görüşlü olmayan bir dini danışmanlıktır. Bu şartlar altında, modern dünyayı İsa için kazanmak isteyen bir dini danışman her şeyi kötü, karamsar ve tehlikeli görmemelidir. Bedensel faaliyetler, moda, sinema, radyo, yeni sosyal ilişki biçimleri, aile ve evlilik için sağlık önlemleri, sosyal, ekonomik ve ulusal yenilenme çabalarının hepsi dini danışmanın desteklemesi gereken ve Tanrının hükümrانlığının hizmetine sunması gereken şeylerdir. Zamana bağlı (zamana bağımlı değil) [yani günümüz koşullarını dikkate alabilen] dini danışman görevlerini zamana uygun şekillendirmeyi becerebilir. O inananları sadece kötülöklere karşı korumakla değil, aynı zamanda dünyanın Hristiyanlaşması için eğitmek için de uğraşacaktır, yani sadece savunmak ve korumak değil, aynı zamanda kayıp olanı yeniden kazanmak ve yeni bölgeler fethetmek. Dini vecibelerini eksiksiz yerine getiren, vicdanını dinleyen ve kutsal kaynaklarla sürekli irtibat halinde olan dini danışman modern dini danışmanlığın bu büyük görevlerini yerine getirmeye muvaffak olacaktır ve ilgiye en çok muhtaç olanlara yönelecektir: acı çekenlere, yolunu kaybetmişlere, risk altında olanlara. Dini danışmanlar kendilerini her yerde fedakarlık içinde kararlı bir şekilde ruhlara adarlarsa, o zaman Kilise dini çözülmeyi durdurabilir. Bu tür bütün cemaat üyeleriyle yakinen ilgilenen ve ev ziyaretlerini sistematik bir şekilde koruyan dini danışmanlık çalışmasını bir alternatifi yoktur. Çünkü bu yöntem cemaat hakkında gereken bilgilerin edinilmesi ve şehirde ve köyde güçsüz ve risk altında olanların güçlendirmesinde ve düşmüşlerin yeniden kazanılmasında en etkili yöntemdir. Kilise düşmanlarının kışkırtma çalışmalarına bu kadar maruz kalan ve o kadar çok hayal kırıklığına uğramış ve çaresiz bir dünya, görevli dini danışmanın bu fedakarlığına zor

inanır. Bu nedenle dini danışmanın maddi fedakarlıklarda bulunması, en fakir eve bile girmesi, fuzuli şeylerden kaçınması ve günümüz müsrifliğine yenik düşmemesi çok önemlidir.

Görüldüğü gibi dini danışmanlığın icrasında dini danışmanın kişiliği eskiden olduğu gibi bu gün de önemli bir rol oynar ve hatta dini danışmanlığın temel bir unsuru olarak görülür (Algermissen, 1937b; Hauschildt, 2011). Bu önem kendini dini danışmanlık eserlerinde de gösterir.²¹ Bu vurgunun günümüzde artmasının sebebi dini danışmanlığa pastoral psikolojik bir bakış açısının girmesiyle dini danışmanın kişi olarak bütün dini danışmanlık faaliyetlerinin en önemli aracı (Instrument) olarak görülmeye başlanmasına dayanır (bkz. ‘Dini Danışmanlık Aracı Olarak Dini Danışmanın Kendisi’).

Dini danışmanlık her şeyden önce iki insanın karşılaşması ve bu karşılaşmadan doğan insani bir ilişki olduğu için bütün teknik ve metotların öncesinde dini danışmanın bu karşılaşma ve ilişkiye kişi olarak, kendi kişiliği ile başlar, sürdürür veya sürdürmez, başarılı veya başarısız olur. Klessmann (2010, s. 320) ders kitabında bunu şöyle ifade eder: “Kişi dini danışmanlığın belirleyici aracıdır. Kişinin tavrı ve tutumu başarılı yani güven dolu bir ilişki imkanının şartlarıdır.”

Kişisel yeterlik farklı yazarlar tarafından farklı şekillerde anlaşılır ve anlatılır. “Profesyonel yeterlik büyük oranda yansıtılan kişisel yeterlikten meydana gelir” diyen Klessmann (2010, s. 320) kişisel yeterlik ile başka insanlarla profesyonel ve aynı zamanda şahsi-güvenli bir şekilde irtibata geçebilme yeteneğini kasteder ve ona şunları dahil eder:

İlişki kurmada belirli bir amacı gütmemek: görüşülen dini danışmanlardan Bayan Wübker ‘in de ifade ettiği gibi (“... mesele benim amaçlarımı gerçekleştirmem değil, ya da ötekinin benim amaçlarımı gerçekleştirmesi değil mesele”) dini danışmanlık kişisel hedeflerin, hele ki kişisel dini hedeflerin (Rahip Schuster’in ifade ettiği gibi “...onlara misyonerlik yapılmayacağını kim garanti edecek?”) gerçekleştirildiği ya da danışanın belirli bir yöne çekildiği veya zorlandığı bir yer olamaz. Rogers bu tutumu kayıtsız şartsız kabul ve pozitif değer verme olarak adlandırır (bkz. Rogers, Uygulama Bölümü).

²¹ Baumgarten’nin dini danışmanlık öğretisinin en kapsamlı bölümünde “dini danışmanın kişisel gerekleri”ni (Baumgarten, Seelsorge, s. 66-170) işler. Blau da dini danışmanın kişiliğinin “önemi”, “sonuçları” ve “yetkinliğine” kitabının üçte ikisini ayırır. Ona göre (s.72) “makamı ruhla doldurmak” için “kişilikler gereklidir” (aktaran Hauschildt, 2000).

Dinleme yeteneği: dini danışman muhatabını gerçekten dinleyebilmeli ve söylediklerinin özellikle duygusal boyutunu yakalayabilmeli ve paylaşabilmelidir. Petersen (1980) bu bağlamda bulduğu “ince dinleme” yerinde bir ifadedir.

Kişi olmak: dini danışmanlık görüşmesi ancak danışmanın kendini kişi olarak iletişime ve ilişkiye dahil ettiğinde muhatap onun samimi ve içten olduğunu hissedebilir; bu ise muhatabın da kendini özel ve birey olarak hissetmesini ve ciddiye alındığını görmesini sağlar. Bunlar ise görüşmenin devamı için gereken şartlardır.

Zerfass (1988, s. 1119), dini danışmanlık Tanrı vergisi bir yetenek, bir lütuftur; bu nedenle her yetenek gibi o da geliştirilebilir hatta geliştirilmeye muhtaçtır der. Günümüzde sağlanan eğitimler (KSA) ve gözetimler (süpervizyon) buna imkan tanır. Dikkat edilmesi gereken, dini danışmanın kendisini belirli bir metot repertuarıyla sınırlamaması, algılama yeteneğini sürekli geliştirmesidir (Zerfass, 1988). Eğitim bölümünde görüldüğü üzere dini danışmanlıkta kişisel özellik veya yeterlik öğrenmekle tamamlanacak bir süreç değildir, onu öğrenmek ve edinmek yaşam boyu sürer.

Kişisel yeterlik konusunu imkan ve imkansızlıklarıyla çok güzel özetlediği Klessmann’ın (2010, s. 329) aşağıdaki pasajıyla bitirmek istiyorum:

Kişisel yeterlik bu anlamda sadece sınırlı bir şekilde amacına yönelik oluşturulabilir ve kurulabilir; o ömür boyu bir öğrenmenin ödevidir, bu bakımdan kimse bitmemiştir. Kişisel yeterlik sadece fragmanlı, parçalı ve kırılmalarla, eksiklikler ve kör noktalarla bulunur. Çekingenlik ve çaresizlik, üstünlük veya hırs, dinleyememenin az veya çok büyük kalıntıları kalır; kendini böylesine kabul etmek sadece sınırlı ve geçici olarak başarılı; başka insanlarla kontak kurmak, sadece şartlı olarak doğrudan gerçekleştirilebilir, çünkü ötekine ve ikisi arasında geçene hükmedilemez; ve insanın kendi inancı da kontrol edilemez ve güvence altına alınamaz.

Bütün bunlar üzülecek kusurlar değildir, aksine bilinçli olarak algılandıklarında, gerçek insaniliğin birer şansıdır. Henüz Eski Kilisede yaralı şifacılar metaforu vardır:²² Şifa verici yetenekleri bütün, kırılmaz, her zaman güçlü ve neşeli, hiç bir zaman zayıf ve yardıma muhtaç olarak hayattan geçmiş olanlar değil, aksine tam tersine acı ve sızı çekenler, acizlik, güçsüzlük ve yardıma muhtaçlığı yaşamış olanlar geliştirir. Tanrı ve insanlarla olan mücadeleden çıkan, aksayan kalçasıyla Jakob (Yaradılış 32,29) bunun bir sembolüdür. Bilgelik bilinçli bir yaşantıdan ve böyle tecrübelerin işlenmesinden doğar: kendi acısı insanı yabancı acılara karşı duyarlı kılar, kendi sınırlarının tecrübesi başkalarının sınırlandırılmalarına karşı hoşgörülü yapar, kendi yardıma muhtaçlığını bilmek başkalarının güçsüzlüğüne karşı empati uyandırır.

Böyle bir kendilik anlayışından bütün karşılaşmalar için temel olan bir dini danışmanlık tavrı doğabilir: metodik beceri ve ayırt edici algı yeteneği kişisel ve mesleki yönlerin inandırıcı bir şekilde entegre edildiği bir tavır üzerine kurulu olmalıdır.

²² Bkz. Zerfass, 1985, s. 100.

Kişisel yeterliğin yanında literatürde (Ziemer, 2000, s. 185; Klessmann, 2010, s. 325; Scharfenberg, 1990, s. 146) bir dizi başka yeterlikler daha sayılır. *İletişim yeterliği* bunlardan bir tanesidir ve çalışma içerisinde sıkça değinilen bir konudur. Bu yeterlikle dini danışmanın bir ilişki kurabilmesi ve onu şekillendirebilmesi beklenir. Ziemer'e (2000, s. 185) göre iletişim ancak ötekine duyulan gerçek bir ilgiden doğabilir. Bu nedenle dini danışmanlık salt bir mecburiyet olarak çok zor ifa edilebilir. Dini danışmanların bu işe aşağıdaki başlıkta görüleceği üzere dini bir motivasyonla kalkışmaları önemli bir konudur. İletişim yeterliğin içine ayrıca dini danışmanın kendi çatışmacı, duygusal konularına da açık bir atmosfer oluşturabilmesi, muhatabın "erişebilmesi" için yeterli sıcaklık, onur ve özgürlüğüne saygı, ilgisini belli edecek cesareti gösterilebilmesi de girer (Ziemer, 2000, s. 185). İletişim yeterliği dahilinde dini danışmanın görüşme yapabilecek yetenekte de olması gerekir. Bir görüşmeyi uygun bir şekilde başlatmak, ilerletmek ve sonlandırmak için dini danışman bir *görüşme yeterliğine* sahip olmalıdır (Klessmann, 2005b; 2010, s. 325). Bunun için bazı iletişim ve görüşme sürdürme tekniklerinin temel kurallarının bilinmesinde fayda vardır (bkz. Uygulama Bölümü).

Dini danışmanın duyduğu şeylerle bir "yaşam ilişkisi" kurabilmesi gerekir. Bunun anlamı dini danışmanın kendisine anlatılan şeyleri anlayabilmesi bunun içinse o konular hakkında bilgi sahibi olmasının gerekmesidir. Fakat sadece bilmek yeterli değildir aynı zamanda ötekinin iyi dinlenilmesi gerekir ki yanlış yorumlar yapılmaz. Yorum (Interpretation) ve bir sonuca varma dini danışmanın görüşmeyi vardırması gereken bir yerdir. Çünkü sadece dini danışmanın bir şey anlamış olması değil, onun üzerinden muhatabın da bir şeyleri daha iyi anlaması önemlidir. Bunların dışında dini danışman bilinmeyi, yabancı olanı, ötekilerini de algılayıp anlamaya çalışmalıdır. Dolayısıyla bu özellik başka kültür, sosyal çevre ve dinlerden gelen insanlarla olan karşılaşmalarda önemlidir. Anlama, yorumlama, bilme yeterliği diyebileceğimiz bu özelliğe Scharfenberg (1990, s. 147) ve Ziemer (2000, s. 185-186) *hermenötik kompetans* der.

Klessmann (2005b; 2010, s. 325) dini danışmanın yeterliklerini mesleki ve kişisel olmak üzere ikiye ayırır ve profesyonel kompetansın başında *algı yeterliğini* sayar. Eğitim bölümünde ayrıntısıyla anlatıldığı gibi *algı yeteneği* dini danışmanın önemle geliştirmesi gereken özelliklerinden biridir. Çünkü dini danışman kendi ve öteki, görüşmenin cereyan ettiği ortam/bağlam, kişisel ve yabancı duygusal unsurlar gibi her iki tarafın davranışlarını, sözel olmayan tepkilerini algılayabilmesi ve ayırt

edebilmesi gerekir (bkz. Uygulama Bölümü). Klessmann (2010, s. 325) bu yeterliği bütün diğer yeterliklerin temeli sayar, çünkü algılanmayan şey, kişi için var olmaz ama yine de iletişimi büyük ölçüde etkileyebilir.

Dini danışmanın karşılaşmalarına dini boyutu da dahil edebilme yeterliğini göstermesi gerekir (bkz. Uygulama Bölümü). Dini danışmanlar diğer görüşme uzmanlarından dini boyut konusunda özel bir yeterliğe sahip olmaları bakımından ayrılırlar. Hauschildt (2003, s. 10) “ona sahip olmasaydık yardım dünyası belirgin bir şekilde daha fakir olurdu” diyerek bu boyutun önemine işaret eder. *Dini yeterlik* olarak ifade edilen bu özellik elbette ki dini danışmanın kendi maneviyatına bağlıdır. Bunun için ‘Kendi inancımı nasıl algılıyorum?’ ‘Ne kadar özgürüm?’ ‘İnancım ve inançsızlığım hakkında hesap verebilir miyim?’ gibi soruların (Ziemer, 2000, s. 186) dini danışmanın kendi içinde cevaplanmış olması gerekir. Dini yeterlik doğru zamanda dini konu ve sorulara değinmeyi kapsar. Bu sadece dini içeriklere yersiz değinmeyi değil, gerektiği zaman o fırsatın kaçırılmamasını da kapsar. Ziemer (2000, s. 186) doğru zamanda dini boyutun tecrübe ettirilememesi nedeniyle kimi dini danışmanlık görüşmesinin hayal kırıklığıyla sonlandığına dikkat çeker. Fakat burada görüşülen dini danışmanların dini konuları “tependen inme” bir şekilde muhabata sunmama konusundaki uyarıları da dikkate almak gerekir. Dini boyutun dahil edilmesi dini danışmanlıkta karizma veya terapiye çok fazla odaklanıldığında zorlaşabilir. İnancın ne zaman konu edinileceğini belirlemek hassasiyet ve kişisel emniyet gerektirir. Dini yeterliği Ziemer (2000, s. 186) bu nedenle “Tanrı hakkında öyle bir şekilde konuşmak ki Tanrı elle tutulabilir olsun” şeklinde tanımlar.

Dini danışmanın göstereceği dini yeterlik aynı zamanda muhabatındaki dini sembollerini yakalamaya, yorumlamaya, kendisinin oluşturduğu (konumu ve kişiliği ile temsil ettiği) dini sembolü algılamaya, kullanılan din dilini anlamaya veya anlaşılır bir din dilini kullanmaya yarar.²³ Klessmann (2010, s. 326) buna *sembolik* veya *yorumlama yeterliği* der, fakat bu özellikler içerikleri bakımından dini yeterliğin altında gösterilmeye de uygundur ve teolojik bir yeterliğe dayanır (aşağıda). Dini yeterlik içinde görülebilecek ve Klessmann’ın (2010, s. 327) *ritüel yeterliği* dediği bir başka özellik dini ritüellerin (dua, ayin, kutsama, vs.) dikkatli bir şekilde dini danışmanlık ortamına dahil edilmesidir.

²³ Bu yeterliğin çalışılmasında “Tanrı benim için ...dir.” egzersizleri yapılabilir ve başka teolojik kavramlara da uyarlanabilir (Klessmann, 2010, s. 327).

Eğitim bölümünde teorik bilgilerin edinilmesi kısmında belirtildiği üzere dini danışmanın *teolojik bir yeterliği* de olması gerekir. Temelden bir teolog değil ise dini danışmanın eğitiminde bu teolojik bilgilerin edinilmesi gerekir ki uygulamada kutsal metin ve ondan uygun hikayeler kullanılabilsin, emir ve yasaklar bilinsin ve gerektiğinde muhatabın bunlarla ilgili soru ve sorunları giderilebilsin.

Bir dini danışmanın sahip olması gereken *psikolojik yeterlik* sıkça değinilen bir başka özelliktir (Klessmann, 2010, s. 326; Ziemer, 2007). Dini danışmanlar psikolog veya psikiyatr olmasalar da belirli bir seviyede psikolojik bilgi (zellikle gelişim ve kişilik psikolojisi alanında) ve tercih edilen terapötik metot hakkında temel bilgilere sahip olmaları gerekir. Dini danışmanlığın amacı insanın bütün ihtiyaçlarını gidermek ya da onu mükemmelen bir insan haline getirmek değildir, amacı daha çok rehberlik ve eşlik etmektir. Bu açıdan psikolojinin dini danışmanlık için önemi aslında dini danışmanlık yeterliğinin kazanılmasında değil, insan yaşamın çeşitliliğini görmede yatar (Schmidt-Rost, 1988).

Ziemer (2000, s. 187) son olarak *teorik yeterliği* dile getirir. Vurgulandığı üzere dini danışmanın işiyle ilgili teorik bilgilere (teoloji, psikoloji) vakıf olmalıdır. Teori kuru bilgiden ibaret değildir, kullanılan metotların eleştirel bir kontrolünü sağladığı gibi tercih edilen metodun savunulmasını da sağlar; bunların dışında dini danışmanlık dikkatini keskinleştirir, terapötik ve poimenik gelişi gzelliikten korur, dini danışmanlık hakkında konuşabilmeyi sağlar.

B. Dini Danışmanın Kimlikleri

Dini danışman Orta ağda günah çıkartıcı, reformasyon döneminde eğitmen, piyetizm döneminde ise danışmandır. Bu perspektifler bugün de geçerlidir. Dini danışman kişiye yönelik dini kelamı telaffuz eder, büyüme ve olgunlaşma süreçlerinde pedagojik olarak yardımcı olur, terapötik ve diakonik yardım sağlar. Durum böyle olmakla beraber 20. yüzyılın başlarında Kilisenin dini danışmanlığına rekabet gelir: görüşme/konuşma aracılığıyla sunulan devletin sosyal danışmanlıkları ve psikolojik terapiler. Bu rekabet ortaya çıktığından beri dini danışmanlar profesyonel kimliklerini formüle etmeye çalışırlar: topluma, Kiliseye ve kendilerine karşı.

Osnabrück niversitesi ğrenci dini danışmanı (Katolik, KHG) Susanne Wübker (20.09.2011) ile bu kimlik konusu konuşulmuştur:

A : Öğrenciler buraya geldiklerinde seni kim olarak görüyorlar? İçini dkebilecekleri bir arkadaş olarak mı ya da güven ve saygı duyulan ve yüksek bir yardım ümidi beslenen bir Kilise şahsiyeti mi ya da bir terapist olarak mı?

Wübker : Terapist olarak kesinlikle değil. Böyle olmadığını da umuyorum. Algıladığım ve onların bana yaklaştığı kadarıyla hayır. Düzenli gelenleri düşündüğümde orda dostane bir şey var ama aynı zamanda arkadaş olamamayı ve bunu istememeyi de çok önemsiyorum. Yani böyle kanka muhabbeti olmaması için. Öğrencilere gerçekten benden dini danışman olarak istifade etme serbestliği de kalmalı. Ben onlarla bir hafta sonu gezisi yapabilirim... geçen dönemde bir Berlin hafta sonumuz vardı... içeriğinde konular vardı, dini konular vardı ama sadece boş zaman da vardı. Nettetel'da tırmanmak gibi, bunlar öncelikle birlikte boş zamanını geçirmek, eğlenmek, partiler yapmak, ama aynı zamanda... dün geldi bir tanesi ve 'sana bir şey sormak isterdim, sorabilir miyim ki, acaba sen dini refakat²⁴ yapar mısın benim için' dedi. Bu da sevindiriyor beni. Bu başarılı olursa: evet biz birlikte eğlenebiliriz de ama burada, burada KHG'de herkese söylenenlerin ötesinde söylenenlerin olduğu korunaklı bir alan var. Bunun netleşmesi önemli.

A : Dünkü görüştüğüm kişi din adamı olarak görüldüğünü anlatmıştı [Bay Pietruschka] Öğrencilerde de bu böyle mi?

Wübker : Yok. Galiba bu rahip olmamanın da şansı.

A : Dünkü Bey de değildi, ama dini danışman olduğunu söylediğinde büyük bir saygı gördüğünü, Kilise adamı olarak görüldüğünü ve bu konum dolayısıyla çok saygınlık gördüğü ve [bu konuma] kutsallık atfedildiğini anlattı.

Wübker : Yani bunu ben kendim böyle algılamıyorum ve bunu yansıtmak da istemem. Ben kendimi gerçekten - evet, birlikte gitmeye hazır olan bir hayat yoldaşı olarak anlıyorum; ve vaaz görevim olduğunda ya da dini bir hafta sonu yönettiğimde o zaman da [ciddi] bir muhatap oluyorum, o arkadaş olmuyorum o zaman işte, o zaman şakalar yapmıyorum, söyleyecek bir şeylerimin olduğuna inanıyorum, benim de iletmek istediğim bir mesajım var, ama bu mesaj da öyle büyüğü ya da daha fazla bir şey değil. Başkaları da benimle birlikte inananlardan ve onlar da kendi yollarında - işte bunu desteklemeye çalışmak, bana verilen lütf ve yeteneklerle ve bana yüklenen görevlerle bunu yapmaya çalışmak. Ama ben herhangi bir başkasından daha kutsal değilim.

Wübker (ve atıf yapılan Pietruschka'nın) anlattıklarından anlaşılıyor ki, dini danışmanlar farklı kimlikler taşıyabiliyor, yansıtabiliyor ve benimseyebiliyor. Bu bağlamda Hauschildt (2003) dini danışmanın üç ayrı kimliğini ayırt eder:

1. Teolojik Kimlik

Daha önce de belirtildiği üzere ve yukarıdaki alıntıdan anlaşıldığı üzere teolojik kimlik dini danışmana güven ve emniyet sağlar. Dini danışman teolojiden yaptığı işin özelliğini, hedefini (teolojik hedef Tanrı kelamının tebliğidir) öğrenir ve teolojik tasvirini kendine mal eder. Bu şekilde dini danışman dini danışmanlığın teolojik görevini üstlenen ve işini yaparken sırtını teolojiye dayayan bir kimlik kazanır. Bu kimliğinde dini danışman kendiliğinden hareket etmez, İncil ve inancı tarafından yönetilir. Aslında eylemde bulunan dini danışman da değildir, bizzat Tanrıdır. Bu nedenle dini danışmanlar Tanrının temsilcileri olarak da görülür. Dini danışmanlıkta cereyan edenler yapı itibarıyla günah çıkartmayla birdir: insana yük olan şey Tanrının önüne serilir ve yine onun tarafından çözülür. Dini danışmana güven veren de budur; bu güven ona bir yetki bilinci verir, Tanrı tarafından verilmiş bir yetkiyle ortaya çıkmasını sağlar (Hauschildt, 2003, Wiedemann, 2011, s. 56).

²⁴ Dini refakat = geistliche Begleitung; kişiye bir çeşit manevi rehberlik yapılan ve dini danışmanlığı da kapsayan bir süreç.

Farklı dini grupların bulunduğu çoğulcu toplumlarda (Federal Almanya gibi) dini danışmanlar da sıkça farklı din ve kültürlerden insanlarla karşılaşmaktadırlar. Dolayısıyla Hristiyan dini danışmanın bu teolojik kimliğini koruması, daha doğrusu danışmanlık hedef ve motivasyonunu bu kimliğinden alması çok fazla mümkün görünmemektedir.

2. Mesleki Kimlik

Belirtilen toplumsal neden ve dini danışmanlık alanındaki gelişmelerden dolayı (dini) görevden beslenen kimliğin yerine dayanağını mesleki yeterlikte bulan bir kimlik geçmiştir. Bu sefer dini danışmana güven ve emniyet veren dini danışmanlığın profesyonellik kazanması, standartlara sahip olmasıdır. Dini danışmanlığın öğrenilebilir bir şey haline gelmesi dini danışmana eylemlerinde bir dayanak sağlar (Hauschildt, 2003). Gidilen kurslar, alınan eğitimler, verilen sertifikalar dini danışmanın eline bir kılavuz verir ve yetkinlik kazandırır, o artık bir uzmandır. Mesleki yeterliğini bu şekilde kazanan dini danışman her yerde ve her kes tarafından tanınır.

Kimliğin bu şekilde mesleki yeterlik üzerine inşa edilmesinin ancak teoloji aleyhine bir yanı bulunur. Mesleğin profesyonel icrasının ön plana geçmesiyle dini danışmanlık eylemlerine teolojinin entegre edilmesi zorlaşır. Bu da haklı olarak kimlik konusunda ‘dini danışmanlığın diğer yardım edici mesleklerden (danışmanlık, sosyal hizmetler, vs.) ayıran bir özelliği kaldı mı’ sorusunu doğurur.

3. Postmodern Kimlik - Rol:

Post modern dönemde artık toplum tarafından verilen roller sanki kimliklerin önüne geçmiş gibidir. Rol artık kimlik gibi kalıcı bir şey değildir, bir elbise gibi giyilebilir fakat çıkarılabilir de. Teolojik kimlikteki gibi dini danışmanın benliğini teolojiye kurban etmesini gerektirmediği gibi benliğini mesleki yeterlikle evlendirmesi de gerektirmez. Bu şekilde role ait olanla benliğe ait olan net bir şekilde ayırt edilir, biyografik kimlik ile sosyal kimlik birbirinden ayrılır (Hauschildt, 2003). Bu ayrımla birlikte gözlemlendiği üzere dini danışmanlar bir çok farklı roller üstlenmektedir. Dolayısıyla roller arasında gidip gelebilme yeteneğinin de gösterilmesi önem kazanmaktadır. Kimlik de bu farklı rollerin seçiminde, kabulünde, reddinde, yorumunda, icrasında kendini gösterir. Örneğin gündelik dini danışmanlıkta dini danışmanlık görüşmeleri ayak üstü konuşmalardan çene çalmaya kadar gidebilir ve dini danışman bir nevi “profesyonel bir komşu”dur (Hauschildt, 2003, s. 3); dini danışman ancak bu zemini oluşturduktan sonra görüşme tekniklerinin uygulanabileceği ve teolojik

yorumların belireceği bir ortam oluşturabilir; bir rahip bir taziye ziyaretinde bulunduğu aynı zamanda cenazenin organizasyonu da ilgilenen bir kilise görevlisidir; hastane dini danışmanı sadece hasta yatağındaki yetkin dini danışman değil, yaşamın sınırında bulunan etik bakımdan zorlu kararların verilmesinde sağlık ekibinin ve hasta yakınlarının yanında fikrine ihtiyaç duyulan teologdur. Dini danışmanlığın bu hareketli rol değişimlerine günümüz profesyonel dini danışmanı teorik olarak donanımlı ve pratik olarak hazırlıklı olması gerekir. Aksi takdirde yani tek bir role odaklanıp kalması dini danışmanın yardım edici işlevini engeller. Uygulamada bu görüşülen dini danışmanlarda da tespit edilmiştir, hiç birinin sadece bir tek görevi (dini danışmanlık) olmayıp dini danışmanlık eğitiminde, farklı kurum ve kuruluşlarda çeşitli danışmanlık, yöneticilik gibi konumları bulunur. Hauschildt'in (2003) de ifade ettiği gibi, eskiden sahtelik ve samimiyetsizlik olarak değerlendirilen rol değişimi günümüzde artık dini danışmanın profesyonel kimliğinin bir parçası haline gelmiştir. Bu rol zenginliği içinde dini danışman ancak kendini kaybetmeyecek şekilde bir denge kurmasını da bilmelidir. *Ben* ve roller arasında, biyografik kimliği ile profesyonel kimliği arasında denge kurabilmeli, kaybolmamalıdır.

C. Dini Danışmanın Rolü

Yukarıda değinildiği üzere 20. yüzyılın başlarında, terapi ve danışmanlık, dini danışmanlık ile rekabet eden yeni rol modelleri getirmiştir. Bu rol çoğulculuğu içinde dini danışmanlar kişiliklerini kilise ve mesleki uzmanlıklarını da ihmal etmeyerek bir rol ile belirlemeye çalışırlar (Hauschildt, 2011). Teolojik perspektiften bakıldığında dini danışmanın Tanrı tarafından bir görevli olarak görülür. Pastoral psikoloji açısından bakıldığında, dini danışman psikolojik kriterlere göre geliştirilmiş bir dizi yeterliğe sahip bir kişidir. Bu kriterlerin en önemlisi danışmanın kendi içinde, kişisel bir olgunlaşma yeteneği sergileyebilmesidir. Uygulamada ise muhatapları tarafından dini bir sembol, bir işaret (Klessmann, 2010, s. 326; Faber & Schoot, 1974, s. 131) olarak görüldüğü kadar kadar “aciz ve hasta olanların” (Nauer, 1999, s. 278), “ruhların avukatı” (Hauschildt, 2003) olması talepleri de yükselir. Achelis (1906) bu duruma şöyle bir cevap verir: Dini danışman cemaati için dini ve ahlaki olarak bir örnek şahsiyettir. Bu örnek rolünde dini danışman dini ve ahlaki konularda bilgi ve bilgeliğe, mevcut dini akımlar, cemaatin geçmişi ve üyeleri hakkında bilgiye ve onların bireysel durumları konusunda psikolojik anlayışa sahip olmasını gerektirir.

Dini danışmanlık rolünün icrasının anlamı pratikte şudur: dini danışman özel şahıs olarak değil, resmi bir görev ve yükümlülükle ortaya çıkar. Bu görev ve yükümlülükler eylemlerine bir hedef ve çerçeve çizer ve böylece belirli bir güven ve profesyonel kalite kazandırır. Rol taşıyıcısına (dini danışmana) olduğu kadar danışana da keyfilikten ve suiistimale karşı emniyet ve koruma sağlar (Klessmann, 2010, s. 322). Hıristiyan geleneğinde dini danışmanlık genel olarak din görevleriyle birlikte yürütüldüğü veya dini danışmanların başka resmi görevleri de bulunduğu için hangi durumda hangi rollerinin gerektiğini iyi belirlemeleri gerekir. Rollerin karıştırılması ya da ayrımlarının net yapılmaması belirsizliklere ve çatışmalara yol açabilir. Klessman (2010, s. 323) bunun için şu örnekleri verir:

Bir kadın oğlunu konfirmasyon derslerine yazdırır ve bariz bir şekilde sıkıntılıdır. Rahip bu algıyı değerlendirmez (yani dini danışmanlık rolünü üstlenmez) ve sadece resmi kayıt işlemini yapar.

Bir bayan rahip baş rahibe cemaatindeki bir sorundan bahseder. Baş rahip buna dini danışmanlık içinde tepki verir, oysa bu durumda onun yöneticiliğine daha çok ihtiyaç vardır.

Dini danışmanlık ziyaret hizmetinden bir kadın hastanede tanıdık bir komşuya rastlar. Komşu rolüne kaymadan dini danışmanlık rolünde kalmak kadını zorlar.

Dini danışmanlık rolü halk arasında belirli beklentileri uyandırır. Bu beklentiler empatik, sevecen, sıcak kanlı, kadir kıymet bilen, kabul eden, güvenilir, dikkatli gibi sıfatlarla nitelenir (Klessmann, 2010, s. 323). Her ne kadar dini danışmandan yukarıdaki sıfatlarla beraber adab-ı muâşeret kurallarına uyması beklenirse de dini danışman başarılı bir görüşme için bazen sınırları zorlaması da gerekebilir. Bunun anlamı dini danışmanın (Klessmann, 2010, s. 324)

- görüşmeyi ilerletecek ve derinleştirecek sorular sormasıdır
- muhataba kendilik algısını genişletecek şekilde (onun için yeni olan) gözlemlerini aktarmasıdır
- görüşme sırasında rahatsızlıkları dile getirmesidir
- yabancı perspektif ve yorumlarla yüzleştirmesidir
- görüşmeyi özetleyerek vs. aktif olarak yapılandırmasıdır

Özetle dini danışman görevinin yüklediği rolünün gereklerinin bilincinde ve farkında olmalıdır ve ona göre yerinde ve zamanında rolüne uygun davranışlar sergilemelidir; rolü hakkında gerek başkalarının gerek kendi tasavvur ve beklentileri hakkında eğitim sürecinde bir bilince varmalıdır; rolünün icrasında mesafe ve yakınlık orantısını kurabilmesi ise kendi ve danışanın lehinedir (bkz. Uygulama Bölümü).

Ç. Dini Danışmanın Motivasyonu

Dini danışmanların kişisel ve mesleki özelliklerinin içerisinde onların meslekleri/görevleri konusundaki motivasyonları da kayda değer bir konudur. Alman dini danışmanlarla yapılan görüşmelerin neticesinde dini danışmanların motivasyonlarının büyük ölçüde inançlarından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Motivasyonlarını inançları gereği bütün insanlara hizmet etmek (sadece Hıristiyanlara değil), onlara dolu bir yaşam (İncil ayeti) için güçlendirmek, insanlarla üzüntü ve sevinçlerinde birlikte yürümek, birlikte Tanrıyı bulmak, Tanrıya giden yolda eşlik etmek, o yolu açmak gibi sözlerle ifade eden dini danışmanların bazıları bunları başka bir terim ile birlikte ifade etmişlerdir: yetkilendirilmiş olma. Yetkilendirme, yetkilendirilmiş olmayı ifade eden *Berufung* kelimesi Almanca'da dini bir çağrışıma olan bir kelimedir ve bir kimsenin belirli bir iş için (Tanrı tarafından) atanmış, yetkilendirilmiş, "çağrılmış"²⁵ olmasını ifade eder. Bir insanın mesleğini ifade eden *Beruf* kelimesi de *Berufung*'dan gelir. *Berufung*'da önemli olan kişinin mesleğini/işini kendisinin seçmiş olması değil, Tanrı tarafından bu iş için belirlenmiş olmasıdır.

Wübker (20.09.2011) ve Denkers (15.09.2011) meslekleri için dini motivasyonlarını *Berufung* kavramı etrafında açıklarlar:

A : Dini danışmanlık motivasyonun nedir?

Wübker : Benim kendimin - Tanrıya şükür! - bu Tanrıyla tanışmam, bu inançla tanıştığım için, başka insanlar aracılığıyla birlikteliği, birlikte bu Tanrıya inanmanın ne demek olduğunu öğrenmem. Ve çok kişisel ve bireysel bir şey olduğunu fark ettim. Ve burada cemaat ve kişisel eşlik etme şeklinde başka insanlarla yolda olmak - bunun için "dini refakat" kelimesini de bu kadar güzel buluyorum - yolda olmak, ve insanlarla üzüntü ve sevinçte birlikte yürümek, bunun için hazır olmak insanlar için. Bu beni dolduran bir şey, bu severek verdiğim bir şey [weitergeben] ama kimseye misyonerlik etme talebim de yok, bunu ister iste ister isteme bunun senin üzerine geçireceğim [überstülpen] anlamında. Aksine bu bir teklif.

A : ... Senin itici gücün... dinin, inancın yani dini bir motivasyonun var?

Wübker : Zannedersem aksi halde bu meslek yürümezdi. Bu meslek aynı zamanda *Berufung* ile de ilgili. Kişisel bir Tanrı ilişkisinden yürüyor. Bu krizlerin veya şüphelerin olmadığı anlamına gelmiyor. Bunu sadece bir iş [job] olarak gören bunla çok çabuk tükenir, o zaman bir intişarı da olmaz.

A : Çok inandırıcı da olmaz herhalde?

Wübker : Yok, hayır.

A : Demek ki sizin dini danışmanlık anlayışınız büyük oranda inancınız tarafından belirleniyor? Hıristiyan olmaktan, İsa'dan, dininizden özellikler taşıyor.

Denkers : Evet.

A : Bu açıdan dini danışmanlığınızı dini bir görev olarak mı görüyorsunuz, bir ödev [*Berufung*] mi sizin için? Ya da bu çok mu ağır bir kelime?

²⁵ "Berufung" kelimesi "rufen" = çağırmak fiilinden gelir. "Berufung"un teolojik alt yapısı için bkz. Schaupp, 1990.

Denkers : Yok, sanırım *Berufung* tam da doğru kelime. Sahip olduğum yetenekleri burada kullanabildiğime, bilimin de yardımıyla, inanıyorum. Yani bilim bir nevi bunu yaparkenki metodum. Ama yaşam hikayem nedeniyle de bazı yeteneklerin bana Tanrı tarafından bahşedildiğini düşünüyorum ve bu yeteneklerim burada ortam buluyor ve yaşayabiliyorlar. Bu bakımdan dini danışmanlığımın bir *Berufung* olduğuna da inanıyorum.

Yetkilendirilmiş olma anlayışı veya böylesine bir dini tutum dini danışmanın kendi hakkında şüphelerini giderebilir, yaptığı işe güven ve saygı duymasını sağlar, (Ziemer, 2000, s. 182). Thurneysen (1988, s. 298) *Berufung* - yetkilendirme konusunda şunu der: “Biz bu yetkilendirmeye dini danışmanın *Berufung*’u diyoruz. ... dini danışmanlık kendi akıl ve gücüyle icra edilebilen bir hizmet değildir.” Thurneysen kerigmatik anlayışa sahip olduğu için dini danışmanlık onun için Tanrı kelamının tebliğidir, dolayısıyla da Tanrının iradesine bağlıdır. Bu nedenle bu görev/hizmet dini danışmanın tek başına, kendi iradesine göre icra edemez. Evrensel rahiplik ilkesinin hakim olduğu Evanjelik Kilisesinde herkes dini danışman olabilir. Bu da insanların birbirlerine bağlanmalarını ve bundan doğan karşılaşmaları meydana getirir. Bu karşılaşmalar ise tesadüfi ya da keyfi olmazlar, onlar inanç bakımından bir görevin bir işareti olarak görülebilir ve böylece sadece kişinin kendi düşüncesinde var olmayan içsel bir zorunluluğu ifade eder (Thurneysen, 1988, s. 299). Anlaşıldığı üzere Thurneysen’de dini danışmanın *Berufung*’u kendi inancıyla ilgili bir şeydir ve bahsedilen içsel zorunluluğun, adanmışlığın kaynağıdır.

Dini danışman uzmanlığını bir amatörlük içinde yürütmesi gerekir. Vellgut’un (2008) belirttiği gibi *amatörler* (latince *amare* = sevmek fiilinden gelir) yaptıkları işi sevgi ve tutku nedeniyle yaparlar. Bu motivasyonun Kilise hizmetlerinde kullanılması ise dini danışmanların kendiliğinden çaba göstermelerini sağlar. Bütün büyük işler tutkuyla, aşkla, şevkle çalışan insanların olduğu yerde ortaya çıktığı için dini danışmanların da bütün profesyonelliklerine rağmen amatörlerin bu motivasyonlarına sahip olmalıdırlar.

Anlatılan dini motivasyonun yanında danışmanları bu mesleğe iten başka nedenler de olmuştur. Denkers (15.09.2011) KSA’nın dini danışmanın kişiliğine faydalarını da gösterecek şekilde onu dini danışman olmaya iten sebepleri anlatır:

Denkers : Birkaç sebebi var bunun. Birincisi üniversiteden önce altı ay bakımda çalıştım ve hastalara vakit ayıramayışımdan çok mustarıptım. Bunun için de hemşire olmadım. Yani 19 yaşında bunu istemiyorum diye düşündüğüm tecrübeler yaşadım. Ben bir hasta ağladığında ve vakte ihtiyacı olduğunda gidip başkalarına bakmak zorunda olmak istemedim. Bu bir sebepti. Hemşire olmak isterdim fakat bu karışık kararı almamın ve üniversiteye gitmemin bir sebebiydi. İkinci sebep ise, kendim çocukken çok fazla hasta olmamdı. Hatta o kadar ki 17 yaşında ölüyordum nerdeyse, yani çok hastane tecrübem vardı. Sanırım bu da bir sebep. Fakat bu sebebi dini danışmanlığa girdiğinizde bilmiyorsunuz, bunu öğrenmek için çok iyi refleksiyona ve eğitime ihtiyacınız var.

A : Yani gençliğinizde bunun farkında değildiniz, o tecrübeleri yaşadınız ve çareyi dini danışmanlıkta bulmuş değilsiniz?

Denkers : Hayır.

A : Anlaşılan bu yıllar içinde öz deneyim ve refleksiyonla geliyor, öyle mi?

Denkers : Bilinçaltımız bilincimizden daha büyük ya... bilincinde olduğum o bakım stajından dini danışmanlığı seçme sebebidir. Sonra KSA'ya girdiğimde ve hastalık tecrübeleri reflekte ettiğimizde bunun benim hasta olarak çocuklukta kendi teselli edilmeyişim olduğunu fark ettim, beni bilinçdışı dini danışmanlığa girmeye iten şey olarak. Ve bunun netleştirilmesi gerekiyor. Bunu insanın kendisi hakkında bilmesi gerekiyor. Yoksa buna belki o kadar da ihtiyacı olmayan hastaları illa teselli etmek için yapışılır çünkü aslında kendi teselli edilmemiş çocuğu teselli edilir. Ve bunu istemiyorum, refleksiyon yapmadan ortalıkta teselli ede ede dolaşmayı. Benimle gülmek isteyen hastalar da oluyor!

A : Bir yandan teselli için burada bulunuyorsunuz diğer yandan sınırı tanıyıp o sınırı çekebiliyorsunuz ... sizin kendi bilinçdışı ihtiyaçlarınızla herkese gidip zorla teselli etmeye kalkışmayışınız çok etkileyici ve enteresan.

Denkers : Bunun için bu eğitim bu kadar önemli, kendimi keşfediyorum ve burada refleksiyon yapmadan daha çok kendimle ilgili olan bir şeyle her hangi bir şekilde eylemde bulunmuyorum.

Bayan Denkers'in motivasyonları iki şeyi hatırlatıyor: Birincisi yine kendisi KSA'yı anlatırken, kursta kendileri hastalık tecrübeleri olan insanların çok olmasıdır. Bayan Denkers'in motivasyon ve deneyimlerinden anladığımız ikinci şey ise, insanın kendi deneyimleri insanı o alanda aktif olmaya sevk edebiliyor. Bu da bize Boisen'i hatırlatıyor. Bu gün hala geçerliğini koruyan dini danışmanlık konsepti Boisen'in kendi hastalık tecrübesine dayanır.

D. Dini Danışmanın Aile Hayatı

Her meslekte olduğu gibi dini danışmanın iş hayatıyla özel hayatını ayırması zaman zaman veya kişisine göre zorluklar getirebilir. Uzun zamandır hastane ve acil dini danışmanlığı yapan Bay Pietruschka (21.09.2011) ile bu konuda sohbet ediyoruz:

A : Özel hayatınızda, ailenizde, arkadaş çevrenizde size dini danışman olarak başvurulduğu ya da sizin birden bir dini danışman gibi davrandığınız oluyor mu?

Pietruschka : Bütün arkadaşlarınız dini danışman olunca o zaman daha da karışıyor işler [gülerek]. Bu gerçekten hep zor oluyor. Eşimle bir konuşsanız...! Bir tartışmada, bir evlilik sorununda onu gerçekten kızdırmak istediğimde terapisti oynarım, o zaman gerçekten kızarır bozarır: "Bırak şunu! Ben senin danışanın mıyım!?"

A : Danışmanlığınız fark ediliyor yani ya da siz belli ediyorsunuz?

Pietruschka : Tabi canım. Ben her şeye anlayış gösteren bir ekolden geliyorum, bu da bir çift ilişkisinde acayip kızdırabilir insanı. 'Tabi ki anlıyorum seni, senin şimdi buna çok kızmana' - o zaman deliriyor tabi. Çocuklarım farklı, onlar genelde sinir oluyor, ben anlattığım zaman sinir oluyorlar, genellikle hastaneden anlatıyorum, ama somut olaylardan değil, ama yine de hastane söz konusu oluyor, yaptıklarımız falan, ya da günlük problemler işte birinin ters davranması falan, bu onlara çok fazla geliyor, eşimle benim aramda, eşim bir yurdun bakım hizmetlerinde çalışıyor [huzur evi gibi bir yer, öğrenci yurdu değil]. Kısmen ortaklaşa hastalarımız oluyor. Bu tabi ki gizlilik esasının ötesinde bir problem oluyor. 'Bay Müller yine bizde demek'. Bu oluyor. 'Sorun nerde bana bir diyebilir misin' falan diyor ondan sonra. 'Tamam ben bir gider bakarım ona' falan. Bu uç bir durum. Gizlilik esasına büyük bir saygı göstererek ama hastaların lehine davranmaya çalışıyoruz. Çocukların bir kere şunu da söylemişlerdir bana sonradan: "Babamın dini danışman olması ne kadar güzel bana falanca durumda iyi yardım edebildi." Bunu tabi sonradan öğreniyorsunuz.

- A : Bu role de otomatik kayıyorsunuzdur?
- Pietruschka : Sanırım, günlük iletişimde de belirli bir konuşma kültürü geliştirmişsinizdir, birinin sürekli lafını kesmemek gibi, ama terapötik bir hedefle çalıştığım söylenemez. Bilmiyorum çok da bilinebilecek bir şey değil bu. Sağlamasını yapamıyorsunuz. Onun için başka bir mesleğim olmalıydı. Öğretmenler de ailelerinde başka davranıyorlardır başkalarına göre. ... Çok fazla geldiğinde söylüyorlar, ergenlikte de çocuklarım var, onları da biraz dışarda tutmam gerekiyor ama yürüyor. Büyük çaplı hastalık tehditleri görmedik ailemizde, psikolojik rahatsızlıklar var, eşim ikinci çocuğumuzdan sonra manik-depresif bir rahatsızlık geçirdi, ama ailede bir hastalık olursa, geçenlerde kayınpeder mesela, o zaman da gerçekten sadece mesleki alanla sınırlıyorum kendimi, ‘hangi ilacı alıyorsun, arkadaşlara bir sorayım, uygun mu’ diye, bilgi toplarım yani bir şekilde. Ama şimdi karımın mesela bir tümörü olsaydı. Onla nasıl baş ederdim bilmiyorum, ya da tersi. Gerçekten yaşamı tehdit eden bir hastalıkta bu gerçekten zor olurdu.
- A : Böyle bir durumda bir dini danışmana gider miydiniz, bir dini danışman arkadaşınıza mesela?
- Pietruschka : Muhtemelen. Bir dini danışman arkadaşına ‘bize çift olarak eşlik edebilir misin’ diye sorardım. Sanırım eşim de benzerini yapardı. Yani bir üçüncü kişi olurdu. Dini danışman olarak duyguların, tehdit eden duyguların da verbalize edilmesinden sorumluyum. Ya bireysel ilişkilerde yani bireysel kontaklarda ya da çift olarak, eşle birlikte. Bunu dini danışman olarak yapabiliyorum da çünkü üçüncü kişiyim ve onlarla akraba değilim. Ve bu kendi sistemimde olmaz. Ben aynı şekilde kendi çocuklarımla veya eşimin kazalarına gidemem.

Bay Pietruschka’da görüldüğü üzere dini danışman her durumda kendini görevinden soyutlayamamakta ve dini danışman olarak sergilediği özellikleri aile ilişkisine de yansıtabilmektedir. Dikkat çeken ise şu dur ki, gerekliliği eğitim bölümlerinde de sıkça gösterildiği üzere, dini danışmanın da bazı yaşam olaylarında dini danışmanlık desteğine ihtiyaç duymasındır.

E. Dini Danışmanın Hayat Tecrübesi

Bir İncil ayetinde şöyle der: “İnanç dinlemekten gelir” (Romalılara 10,17). Ancak bu dinleme öncelikle insanın kendi tecrübelerine dayanır. Bu nedenle dini danışmanlar “kendi hayatlarının tecrübe hazinelerinden” (Knobloch, 2008, s. 16) veya “yaşam bilgilerinden (Lebenskenntnis)” (Thurneysen, 1988, s. 300) beslenmeleri gerekir.

Ağır engelli insanlara (beyin hasarı görmüş, komada, vb.) dini danışmanlık üzerinde yoğunlaşan Frommann’ın (2013) tecrübelerine göre bir dini danışmanın bir eğitimde edinilemeyecek belirli bir ölçüde hayat tecrübesine ve dini danışmanlık yetkinliğine sahip olması gerekir ki iyi bir dini danışmanlık yapılabilsin. Bunlar arasında acı, aile ve evlilik çatışmaları, işini kaybetme, hastalık, ölüm ve yas sayılabilir. Bu tür karşılaşmalarda (hastalıkları el verdiğince hala) konuşabilen insanların böylesine yaşam darbelerine farklı tepkiler verdikleri öğrenilir: kimileri yıkılır, kimileri onları hayatına entegre eder. Böylece - bireysel farklılıkları unutmaksızın - hangi durumlardaki insanlara hangi yardımların işe yarayacağı ve anlamlı olacağı zamanla

öğrenilebilir. Dini danışmanlık her zaman için kendi kişiliği üzerinde çalışmayı da gerektirdiği için dini danışmanlar kendi arzu ve özlemleri, başarısızlıkları ve kayıpları, kendi istek ve isteksizlikleri üzerinde düşünerek bunlarla ilgilenmeleri gerekir (refleksiyon). Bunu ise kendi alacakları dini danışmanlık, terapi tecrübeleri, meslektaşlarından danışma ya da süpervizyon ile gerçekleştirebilirler.

F. Dini Danışmanın Samimiyeti

Dini danışmanlık ilişkileri başka insani ilişkilerde de olduğu gibi muhatapların birbirini inandırıcı ve güvenilir olarak algılamalarından beslenir. Muhatapların samimi bir ilişki tecrübe edebilmeleri için gerekli olan şey ise tutarlı bir iletişimdir. Kişi karşısındakinin bir duvar çektiğini hissettiği anda güvene dayalı bir ilişkinin gelişmesi zordur. Çok çeşitli durum ve durumlardaki insanlarla karşılaştığı için dini danışmanın işi burada oldukça güçtür çünkü her farklı durumda inandırıcı ve güvenilir görünmek ve olmak zorundadır. Peki inandırıcılık talep edilebilir ve oluşturulabilir bir şey midir? Kişi merkezli psikoterapide samimiyet, doğruluk, tutarlılık kavramları önemli bir rol oynar. Rogers (1973, s. 74) konseptini açıklarken psikoterapistin kendisi olduğu, bir duvar çekmeden mevcut olduğu, o an içinde oluşan duygu ve tutumunu açıkça gösterdiği zaman danışanın kişiliğinde bir değişikliğin meydana geldiğini belirtir. Cohn (1975, s. 125) ise bu kişisel duygu ve tutumların uygun bir şekilde iletişime dahil edilmesinin öğrenilmesi gerektiğini vurgular. Görüşme psikoterapisinin bu bulguları dini danışmanlık görüşmeleri için de gereklidir.

Samimiyet veya inandırıcılık bir metottan ziyade dini danışmanın bir kişilik özelliği de olmalıdır. Duygu ve düşünceleriyle geçmişte dolanmak veya geleceğe uzanmak yerine dikkatli bir şekilde *şimdi ve burada* olmak dini danışmanın ödevidir. Klessmann (2010, s. 341) bir okul dini danışmanından aktarır:

Ben kendim problem yüklü olduğum ya da dikkatim dağınık olduğu ya da telaşlı olduğum zaman öğrenciler bana gelmiyorlar, sanki onlar için gerçekten orada olmayacağımı hissediyorlar. Ancak kendimle barışık ve sakinsem, o zaman öğrencilerin bana geleceğinden emin olabilirim.

Unutulmamalıdır ki bu samimiyet ve gerçeklik/doğruluk sınırlı ölçüde mümkündür. Çünkü Jung'un da belirttiği gibi herkesin bir gölge tarafı vardır. İnsanın bu istenmedik özelliklerini temsil eden gölge tarafı tamamen ortadan kaldırılamaz veya saklanamaz bu nedenle de insanın samimiyetini ve doğruluğunu da etkiler. Ancak dini açıdan bakıldığında hedeflenen de bir kusursuzluk değil, kendi sınırlılıklarının algılanması ve itiraf edilmesidir (Klessmann, 2010, s. 341). Kişi ancak böylece Tanrı önünde kabul edilir ve başkalarını da kabul edebilir. Kendi kusurluluğunu samimi bir

şekilde sergileyen dini danışman muhatabının da kendini olduğu gibi açmaya teşvik edebilir ve özdeşim kurmasını sağlayabilir. Thurneyesen (1988, s. 303-304) bu konuda şöyle der: "... karşılıklı güven. Böyle bir güven atmosferi, havası dini danışmanla dini danışmanlık ihtiyacı içinde olanı sarması gerekir. Ancak o zaman gerçekten içini dökebilir. Böyle bir güven salt sempatiden daha başka bir şeydir. Bizim sempati ve insani yakınlık dediğimiz şey hiç olmasa da [bu güven] oluşabilir ve var olabilir". Thurneyesen bu güveni Tanrı kelamının her ikisi (danışan ve danışman) üzerinde hükmetmeye ve etkili olmaya başlamasına dayandırır.

G. Dini Danışmanlıkta Tükenmişlik Sendromu

Abel'in (1995) uyarısına göre dini danışmanlıkta burn-out tehlikesi yaşanıyor; Klessmann (2010, s. 342) da uzun yıllar ilişki mesleklerinde bulunanların tükenme riski altında olduklarını belirtir. Eğitim bölümünde dini danışmanlara dini danışmanlık başlığı altında değinildiği ve literatürde sıkça karşılaşıldığı üzere bu hizmette çalışanların da kişisel ve mesleki olarak tükenmelerine karşı önlemler almaları gerekir. Eski uygulamalarda, keşişlerin bile spiritüel/günah çıkartma babalarının olması, uzun süre dini danışmanlık yapanlara kendi dini danışmanlık uygulamaları hakkında konuşabilecekleri bir ortam sunma düşüncesinden doğmuştur. Bu kişilerin rahatlamaya (*yüklerinin alınması* - Entlastung), ufuklarının genişletilmesine, çatışma çözümüne ihtiyaçları vardır (Winkler, 2000, s. 502; Hauschildt, 2000).

Burn-out/tükenmişlik, bir çeşit mesleki deformasyondur ve "kişinin işinde ve kendisinde gelişen uzun süreli olumsuz duyguların neticesi olarak ortaya çıkan fiziksel ve ruhsal yorgunluktur" (Schmidbauer, 1977, s. 104). Özellikle başkalarına yardım etme konusunda yüksek idealler peşinde olan kişi ve meslekler böyle bir tükenmişliğin tehdidi altındadırlar. Schmidbauer *Çaresiz Yardımcılar. Yardımcı Mesleklerin Ruhsal Problemleri Hakkında* (Die hilflosen Helfer. Über die seelische Problematik der helfenden Berufe, 1977) başlıklı kitabında yardımcı sendromunu açıklar: bir yandan yüksek bir yardım etme ideali, gelişmiş bir benlik ideali, benliğe yöneltilen yüksek beklentiler öteki yandan da bilincinde olunmayan muhtaçlıklar. Bu şartlar altında icra edilen yardım eylemleri kişisel ihtiyaçları giderme veya örtme fonksiyonunu üstlenebilir ve danışanlar kişisel ihtiyaçların giderilmesi için suiistimal edilebilir (bkz. Örnek 8). Bir başka açıdan herkese her durumda yardımcı olabilme konusundaki yüksek beklentiler dini danışmanın kendini suçlama ya da başarısızlık duygularına kapılmasına neden olabilir (Geest, 1981, s. 212).

Alman burn-out uzmanı Burisch (1989) tükenmişlik için 130 sendrom sıralar; Müller (1994, s. 17) ise mesleki tükenmişlik için uzunca bir zamana yayılan genel olarak beş,²⁶ Wiedemann (2011, s. 200) da bunlara benzer yedi aşama sayarken, Müller, W. (2000, s. 71) dini danışmanların bıkkınlık, depresyon, sevgisizlik gibi tükenmişlik sendromlarına karşın tutku, hayrete düşme, etkilenme duygularını kaybetmemelerini önerir. Ayrıca özel ve meslek hayatı gereği dini danışmanın dinle çok fazla iç içe olmasının bedensel ve ruhsal ihtiyaçların, hayatın geri yanlarının ihmal edilmesine yol açmamasına karşın uyarır, çünkü Tanrı *dolu dolu bir yaşam* atamıştır insanlara (Yuhanna 10,10). Schall (1993) din görevlilerini tükenmişliğe götürebilecek şu özel şartları belirtir:

- Yüksek beklentiler ve talepler: Bir Hıristiyan hep hizmet etmelidir; bir rahip hep örnek olmalıdır.
- Yetersiz kompetans nedeniyle aşırı yüklenme: Din görevlileri çeşitli vazifeleri için çoğu zaman yeterli metodik donanıma sahip olmamaktadırlar bu nedenle bu açığı kişisel çabalarıyla kapatmaya çalışırlar. Uygun bir eğitim ve süpervizyon bu bakımdan koruyucu işlev görebilir.
- Başarısızlık tecrübeleri: Din görevlisi somut dini danışmanlık eylemleri için ne kadar takdir görür? İnsanların dini danışman yerine daha çok psikoterapiste gittikleri şikayetleri dini danışmanlık mesleğini olduğu kadar dini danışmanın kendilik anlayışını da zedeler.
- Belirsiz çalışma şartları: Din görevlilerinin özellikle de dini danışmanların çalışma yapıları belirsizlikler taşır (hedefleri, çalışma saatleri, vb., bkz. Uygulama Bölümü).
- İnanç değişiklikleri: Zamanla insanın dini tutumu değişebilir, yeni sorular ve şüpheler ortaya çıkabilir. Yüklenilen rol beklentileri nedeniyle bu tür sorunlar dışarıya karşı daha büyük bir çabayla telafi edilmeye çalışılır fakat içeride suçluluk duyguları uyandırır.
- Fazla duygusal karşılaşmalar nedeniyle zorlanma: Dini danışmanlık doğası gereği dertli, hasta, ölümcül, çaresiz vb. insanlarla ilgilidir. Bu karşılaşmalarda şahit ve dahil olunan yas, acı, empati dini danışmanın duygu dünyasını olduğu kadar inanç dünyasını da etkileyebilir.

²⁶ Müller (1994, s. 17): 1. Coşkunluk ve idealizm 2. Realizm ve pragmatizm 3. Bıkkınlık ve durgunluk 4. Geri çekilme ve depresyon 5. İlgisizlik ve çaresizlik.

Peki dini danışman kendini bu tür tehlikelere karşı nasıl koruyabilir? Klessmann (2010, s. 343) bu tür gelişmelere karşı şu psiko-hijyenik önlem ve başa çıkma imkanlarını sunar:

- Zorlayıcı veya zarar verici çalışma şartlarına karşı tetikte olmak
- Çalışma hayatına denge olabilecek bilinçli olarak boş zamanları değerlendirmek
- Sürekli bulunulan iş ortamından uzaklaşmak, işini eve taşımamak²⁷
- Çalışma ortamının özelliği (iş arkadaşlarının, ekibin destekleyici veya engelleyici olmaları)
- Süpervizyon veya psikoterapi (eğitim türü olabileceği gibi meslek icrasında da faydalanılabilecek koruyucu önlem olarak)²⁸

Schall'in saydığı şartlar ve Klessmann'ın sunduğu bu önlemlerinin pratikte nasıl gerçekleştiğini Dini Danışmanın Çalışma Günü başlığında Bayan Denkers'te görebiliriz.

Ziemer (2000, s. 182) tükenmişlik konusunda bir başka uyarıda bulunur: Dini danışman bir yandan her şeye ve herkese akıl verebileceği narsist kendilik algısından ve ondan böyle bir beklenti içinde olduğunu düşündüren öteki algısından kurtulması gerekir. *Yardım etmenin defisit modeli* (Luther, 1986) bunları besleyen bir unsurdur: yardıma muhtaç biri var ve bir başkası ona yardım edebilir. Ziemer'a (2000, s. 182) göre dini danışmanlık böyle işlemez: "Dini danışmanlık yardım etmenin tek yönlü caddesi (Einbahnstrasse) değildir". Dini danışman vermek ve almanın iki uçluluğunun farkına varması gerekir. Dini danışman öncelikle alıcı pozisyonundadır. İnsanların ona açtıkları iç dünyaları, acıları, korkuları, ümitleri dini danışmanın tecrübelerini geliştirir, "hayatın derinliklerine ve uçurumlarına bir bakış sağlar" (Ziemer, 2000, s. 182). Danışanın *verdiği* ve danışmanın da *aldığı* bu anlarda durum aynı zamanda tersinden de işlemeye başlar: danışman dikkatini, dinlemesini, yoldaşlığını ve başka neye sahipse *verir*: bir düşünce, bir duygu, bir sevgi ifadesi, bir hikaye, bir şarkı, bir dua... . Fakat bunların hiç birine sahip değilse danışman, danışan ona bunları vermemişse o zaman danışanına da samimiyetini, çaresizliğini ve acizliğini verir, çünkü ondan bunları almıştır. Dini danışman bu bilinçte olursa bir gün tükenmekten, sürekli vermekten yorgun düşmekten ve boşalmaktan korunmuş olur (Ziemer, 2000, s. 182).

²⁷ Yukarıda Pietruschka buna özellikle dikkat ettiğini ama çocuklarından yine de 'al işte yine dini danışman konuşuyor' tepkisini aldığını anlatmıştır.

²⁸ Federal Almanya'da Westfalya Kilisesi bütün vikarları için mecburi süpervizyon talimatı vermiştir.

Ğ. Dini Danışmanların Konuşma Üslupları

Son olarak literatürde bulunmayan veya bu şekilde ifade edilmeyen fakat görüştüğüm dini danışmanlarda tecrübe ettiğim bir özelliği aktarmak istiyorum: dini danışmanların sesleri, konuşma üslupları. Görüştüğüm dini danışmanlar konuşmaları boyunca oldukça yumuşak bir ses tonuyla konuşmuşlardır. Konuşma üslupları sakın olduğu gibi sıcak ve sevecendir. Özellikle bir dini danışmanlık karşılaşmasını aktardıklarında, danışmanlarıyla konuştukları ses tonunu kullanarak o anki sahneyi bana oldukça etkileyici bir şekilde canlandırmışlardır. Bu gözlemi görüştüğüm bütün dini danışmanlara genelleyecek olsam da sanki Protestan dini danışmanlarda bu yumuşak ses tonu ve konuşma tarzı daha belirgindi. Prof. Naurath'ın “dini danışmanlar çok ilgili ve reflekte etmiş insanlar” olduklarını belirtmesi üzerine, kendisi de Protestan olduğu için bu hissiyatımı şu sözlerle ifade ettim:

Dini danışmanlarla [Protestan] daha konuşurken, o hoş ses tonu, o gülümseme, o insanı karşılayan sıcaklık ... Katolik meslektaşlarınızda öyle değil. Orda inançlı bir bey veya hanımla konuşursunuz, onlar Hıristiyan ya da Katolik Hıristiyan olarak meslekleri ve görevlerini anlatırlar. Bu da çok enteresan, bu da benim dini, dindar tarafıma dokunuyor o zaman. Ama öbür yanda, Protestan tarafta orada bambaşka bir rüzgar esiyor. Konuşmanın kendisi bile farklı hissettiriyor insana kendini. Sanırım alınan o eğitimlerin etkisi bu. Protestanların daha çok önemseydiğini düşündüğüm o eğitimlerinin günlük temaslarında da ortaya çıktığını düşünüyorum.

Görüştüğüm dini danışmanların bu ilgili ve sıcak yaklaşımları görüşmelerden sonra devam eden bazı yazışmalarda da kendini göstermeye devam etmiştir.

H. Dini Danışmanın Normalliği

Her ne kadar dini danışmanlara gerek literatürden gerek empirik tecrübelerimden bu kadar özellik atfedilmeye çalışılsa da onlardan gayet *normal* olmalarını bekleyen görüşler de bulunur. Wiedemann (2011, s. 10) karşılaştığı bir hastayla olan sohbetinden aktarır:

Hasta: “Erlangen’de bir dini danışman vardı, o gerçekten iyiydi.”

Meraklandım ve kıskandım ve bu övülen meslektaşımın sırrını öğrenmek istedim.

Sordum: “Onda o kadar iyi olan neydi ki?”

Hasta: “Onla gayet normal konuşulabiliyordu!”

Tam da bu konuda Geest (1981, s. 129-130) şunları yazar:

Bu aralar rahibe ‘sokaktaki adam gibi ol’ deme meyli var. ... Bir çok yerde rahipten “sıradan insanlık” beklenir Bana göre rahiplerin duruşlarındaki kasılmanın sebebi rahiplerin özel olması gerektiği fikridir. O başkalarından “başka” olmalıymış. Ama bu doğru değil. Herkes gibi o da işini iyi yapmalıdır. Tabi ki onun için şahsen Mesajın ne anlama geldiği önemlidir ama bu onu işinde çok etkilememelidir. Örneğin hafta sonunda dini danışmanın özel sorunları mı oldu, dini şüphelerle mi boğuştu, o zaman hafta başında işimi yapamayacağım, vaaz edemeyeceğim, falanca

kişiyile yapılan dini danışmanlık randevuma gidemeyeceğim diye düşünmemelidir. Dini danışman özel hayatındaki iniş çıkışlara rağmen işinin devam ettiğini bilmelidir.

Günümüzde dini danışmanları eskiden ön planda olmayan alan ve konularda donanımlı ve becerikli olmaları gerekir. Görüşülenlerde de görüldüğü üzere dini danışmanlar ekiple çalışma yeteneği göstermeleri, toplantılar, oturumlar yönetebilmeleri, organizasyon işleri yürütmeleri, karar süreçlerini yönetebilmeleri gerekir. Bütün bu işlevler dini danışmanlardan yüksek bir profesyonellik bekler. Ancak bu kadar yoğun profesyonellik beklentileri dini danışmanları görevleri/makamları konusunda sorgulamalara iter. Knobloch'un (2008, s. 16) belirttiğine göre dini danışmanlar kendilerini "dini danışmanlığın menejerleri" yerine "bildik dini danışman" olarak görmeyi yeğlerler. Bu yönde artan profesyonellik talepleri dini danışmanların kendilerini tanımladıkları manevi profillerine de uymaz. Her ne kadar "bunun hakkını hiç bir zaman tam veremediklerini" düşünseler de (Knobloch, 2008, s. 16).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
UYGULAMA: DİNİ DANIŞMANLIKTA UYGULAMA ESAS VE
TEKNİKLERİ

I. DİNİ DANIŞMANLIK UYGULAMA ÖZELLİKLERİ

Dini danışmanlığa, birey ve gruplar için kriz ve çatışma zamanlarında ruhsal yönlü ve araçlı bir Kilise yardımı¹ (Spalding, 1768) olarak, Almanya'nın kamusal alanında o kadar çok önem verilir ki, Federal Almanya'da anayasal bir hak olarak karşımıza çıkar: “Askeriye, hastaneler, ceza evleri ya da başka kamusal kurumlarda ayin ve dini danışmanlık ihtiyacı duyulduğu ölçüde dini cemaatlerin dini eylemlerde bulunmasına izin verilir ancak her türlü zorlamadan kaçınılır” (Art. 140 Grundgesetz - Alman Anayasası madde 140). Federe devletlerle Kilise arasındaki anlaşmalara göre, Kiliseler insanların kiliseye gitmeye engel bir yer veya durumda bulunmaları halinde onlara dini danışmanlık imkanı sağlamayı kabul eder. Bu bakımdan, ceza evinde, askeriyede, hastanede, bakım evlerinde, yurtlarda, vb. bulunan insanlara yerinde dini danışmanlık hizmeti sağlanır. Devlet tarafından mecburi kılınan kurumlarda (örn. ceza evi, askeriye) dini danışmanın bulundurulması devlet tarafından finanse edilir. Tüzel kişilikleri olan dini cemaatlere ait olan bu dini danışmanlar devlet tarafından finanse edilse de uygulamaları bakımından tamamen özgürdürler. Dini danışmanlığın buralardaki kurumsal tanımı Kilise üyelerine verilen hizmetin (Kilise ayinleri hariç) tamamını kapsar; yani bu kurumlarda bulunan kişiler *dışarıdaki* insanlarla aynı hizmeti alırlar. Kilise tarafından bireye yapılan her türlü eylem burada dini danışmanlık tanımına girer, yani bir nevi *cura animarum generalis* esastır (Hauschildt, 2000). Ancak Federal Almanya'da dini danışmanlık hizmetleri Kilise mensuplarına has bir hizmet değildir, bütün herkese açıktır: “Kilise üyelik sınırları dini danışmanlık sınırları değildir” (Ziemer, 2000, s. 310); “Önemli olan, insanların kilise üyesi olmaları değil, insan olmalarıdır” (Haslinger, 1996, s. 689).² Dolayısıyla Blasberg-Kuhnke'nin (2002, s. 495) tanımladığı gibi “her kim ki bir başkasına kriz, kritik yaşam olayı veya döneminde, inançtan hareketle yanında olur ve o kişiye anlamada, dayanmada, üstesinden gelmede eşlik ederek, danışmanlık yaparak, dinleyerek, teselli veya dua ederek yardım ederse dini danışmandır” yani dini danışmanlık yapmış olur.

¹ Kilise yardımı vurgusu teolojik yetkinliğe sahip refleksiyonun, motivasyonun ve niyetin gerekliliğini ifade eder (Stollberg, 1996).

² Diakonik dini danışmanlık anlayışının genelinde mezhep ve din ayırımına karşı bir tutum vardır.

Bunun uygulamadaki yerini bize hastane ve acil dini danışmanı Bay Pietruschka gösterir:

... Çünkü insanlar Kilise adamı, dini danışman olarak sadece kendi insanlarımızdan sorumlu olduğumuzu düşünüyorlar. Bu ise en azından Protestan ve Katolik Kiliselerinde böyle değil. Bizim çok geniş bir dini danışmanlık kavramımız var. Ve bu kavram öncelikli olarak bir Kilise bağlılığına bakmıyor.

Blasberg-Kuhnke'nin yukarıdaki işlevsel tanımına itiraz edilemeyecek olsa da 20. yüzyılın 90'lı yıllarından bu yana genel geçer bir dini danışmanlık kavramından bahsetmek güçtür. 1970'li yılların kerigmatik-terapötik paradigma tartışmaları bu dönemlerde yerini çok daha çeşitli yaklaşım ve yöntemlere bırakmıştır.

Dini danışmanlıkta böyle bir çoğulculuk gözlemlense de gerek görüşmelerde gerek literatürde (örn. Wagner-Rau, 2013; Herbst, 2012; Klessmann, 2010, s. 5) insanların dini danışmanlık hizmetlerine olan taleplerinin azaldığından bahsedilir. DGfP'nin kurultayında görüşülen Bayan Wagner-Rau, Kilise kazuallerinin son 20 yıl içinde Kilise üyeleri tarafından belirgin bir şekilde daha az talep edilir hale geldiğini anlatmıştır. Michael Klessmann (28.04.2011) da bu azalan ilginin psikoterapi lehine değiştiğini bildirmiştir. Ancak anket sonuçlarına göre (Klessmann, 2010, s. 7) insanların yaşamlarının dönüm noktalarında kendilerine dini açıdan yaklaşılması veya eşlik edilmesini istemeleri oldukça yüksektir. Jung'un yaptığı ankette ise (bkz. Teori Bölümü dipnot 51) ruhsal sorunlarda Protestanların daha çok bir hekime, Katoliklerin ise daha çok bir rahibe gideceklerini bildirirken, 1957 yılında Amerika'da yapılan geniş çaplı bir araştırmada (Gurin, Veroff, & Feld, 1960, s. 319) sorunları nedeniyle bir rahibe başvuranların %65'i fayda gördüklerini beyan etmiştir. 1980 yılında yapılan bir anketten (Besier, 1980, s. 202; 234) dini danışmanlar "ciddi bir problem nedeniyle" haftada ortalama üç en fazla beş görüşme yaptıklarını; genellikle kişi başı üç görüşmeyi geçmediğini, başvuranların üçte birinin ev hanımları ile yaşlıların olduğu anlaşılır. Son araştırmalar ise (Oetzmann, 1998) 188 kadın ve erkek rahiplerin mesailerinin ancak %4,5'ini cemaatlerinde dini danışmanlık görüşmeleri için kullandıklarını ortaya çıkarmıştır.

Federal Almanya'da dini danışmanlık kimi zaman - altında kötü bir şekilde gizlenmiş olan misyonerlik niyetleri veya gizli kontrol çabaları nedeniyle - insanlara itici gelebilse de (Zerfass, 1988) her şeye rağmen yine de "dini danışman" ünvanı insanlarda genelde güven uyandırır ve Kilise hayatına uzak olan kişilerde bile olumlu çağrışımlar yapar: Kilise makamı, sorumluluk bilinci, samimiyet, empati yeteneği, sırt tutma, sadakat, cesaret, kriz dönemlerinde ve dönüm noktalarında yardım ve refakat

gibi kelimeler bu kavram dahilinde ya da onun anlamı olarak değerlendirilir (Zerfass, 1988; Klessmann, 2010, s. 148; Dahm, 1972, s. 305).

Klessmann'ın (2010, s. 148) aktardığı bir görüşme dini danışmanlara karşı beslenen güven ve beklentileri çok güzel özetler:

30 yaşında bir oto tamir ustası: “Kilise vergimi isteyerek ödüyorum aslında, çünkü çok iyi biliyorum ki, belki bir gün gelecek ve konuşacak kimse olmayacak yanımda ve o zaman Kilise hala yanımda olacak, nereye gidersem gideyim. Bir avantaj da tabi, rahibe gittiğimde ve ona özel bir şey anlattığımda, onun bunu hemen ortalığa yaymaması ve köyde dolaşıp, bana şunları anlattı, bilmem ne, dememesi. Onun doktor gibi işte gizlilik esasına bağlı olması ... ve ben aslında her rahibin yanına gidip her hangi bir sıkıntımı anlatırdım, çünkü çok iyi biliyorum ki, bir kere o beni dinler. Ve bu en önemlisi, birinin dinlemesi.”

Dini danışman - danışmanlık metotlarının kuralları dahilinde - dikkatli, empatik bir dinleme sergiler ve muhatabına kendi çatışma durumunu görme ve muhtemel çözüm yollarını kendisiyle birlikte tartışma imkanı tanır. “Ruh rehberi bu nedenle hedefleri koyan bir takım kaptanı veya fabrika yöneticisi değildir, o daha çok balta girmemiş ormanda kendi hedefini belirleyen fakat danışmanın arazi bilgisinden yararlanan bir keşfe eşlik eden kişidir. Ya da kontrollü ve dikkatli bir direksiyon hocasına benzer; risklerin farkında olarak öğrencinin yanında oturur fakat direksiyonu sürmeyi kendisi öğrenebilsin diye öğrenciye bırakır” (Zerfass, 1988, s. 1119). Böylece “dini danışmanlık görüşmesinde gizemli bir rol değişimi meydana gelir”, her iki taraf bir alan bir veren olur (Zerfass, 1988, s. 1120).

Farklı rollere sahip olmak ve bu roller arasında geçiş yapmak/yapabilmek dini danışmanın bu günkü profesyonel kimliğinin bir özelliğidir. Bu kimlik içerisinde dini danışman eylemlerinde Hauschildt'e (2003) göre *uygun/yerinde* davranmalıdır, yani duruma, araçlara, beklentilere, yapabileceği ve yapmak istediğine göre davranmalıdır. Bu davranış ise ancak *interaktif* bir şekilde gerçekleştirilebilir: muhatap ve danışman birlikte, etkileşim içinde görüşmeyi, görüşmenin gidişatını, içeriğini belirlerler. Dini danışman aynı zamanda *dereceli* (graduell) davranır: ya sen ya ben, ya senin yorumun ya benim yorumum, dindar mı değil mi, profesyonel mi acemi mi yerine dini danışman dereceli olarak dini danışmanlığını hem profesyonel, hem dindar, hem terapötik, vs. yapar ve “muhatabıyla birlikte sonuçta ne çıkacağına sevinir” (Hauschildt, 2003, s. 10).

Alman dini danışmanlarla yapılan görüşmeler ve teorik incelemeler neticesinde bir dizi başlık tespit edilebilmiştir. Dini danışmanlık uygulamalarını bu başlıklar altında yakından tanımaya geçmeden önce Federal Almanya dini danışmanlık sistemi hakkında bazı istatistikî verilere yer vermek istiyorum.

A. Federal Almanya Dini Danışmanlık Sistemi

Meslek istatistiklerinin 2011 verilerine³ göre Federal Almanya’da 30 binin üzerinde resmi dini danışman bulunur. Bunların %45’inden fazlası kadındır. Yaklaşık yarısının yaşları 50 ve üzeridir. Protestan rahiplerin internet sayfasındaki bir bilgiye göre (Oetzmann, 1998) Protestan rahiplerin görev dağılımlarında dini danışmanlık %4,5’lik bir yeri kapsar.

Yapılan gözlemlere göre Federal Almanya’da dini danışmanlık çoğunlukla bir şekilde Kiliseden gelen insanlar tarafından icra edilir. Bu kişiler ya doğrudan rahip/papazdır veya rahip/papaz (kutsanmış) olmasalar da teoloji eğitimi almış, Kilise hizmetinde çalışan bir çeşit din görevlileridir (Laie). Ünvanları ve meslekleri bakımından Kilise görevlerinden farklı alanlarından gelen kutsanmamış kişiler (diakon, pastoral uzman) ve rahipler/papazlar dini danışmanlıkta gereken ilave eğitimleri alarak bu alanda uzmanlaşırlar (bkz. Eğitim Bölümü) ve dini danışmanlık hizmetini asli görevleri olarak yerine getirirler.

Asli görevlilerin yanında Federal Almanya dini danışmanlık sisteminin vazgeçilmez bir unsuru gönüllü çalışanlardır. Çoğunluğu kadınlardan oluşan bu kişiler dini danışmanlığı “ehrenamtlich” (fahri) olarak yaparlar. Genellikle emekli, boş vakti olan, asıl mesleği dışında faydalı bir başka iş için enerjisi ve vakti olan insanlar Kilisenin sunduğu/ön gördüğü eğitimlere katılarak (bkz. Eğitim Bölümü) dini danışmanlık hizmetini Kilise yönetimi altında yerine getirirler. Bu çalışanların işlerini gönüllü yapmaları onların resmi çalışanların yapmaya vakit bulamadıkları ya da yapmak istemedikleri işleri yapmaları anlamına gelmediği gibi onların kendi başlarına hareket ettikleri anlamına da gelmez. Fahri danışmanlar hizmetleri karşılığında bir ücret almadıkları gibi hak ve görevleri de kesin hatlarla çizilmemiştir. Bu nedenle bu şekilde ancak maddi güvencesi olan ve yeterli zamanı olan kişiler çalışabilir. Fahri dini danışmanlar yeterliklerini, yaşam tecrübelerini ve vakitlerini hizmete sunarlar. Bu kulağa hoş gelse de toplum içerisinde kendilerine çok da fazla itibar gösterilmez. Rahip Schuster ve Bayan Oursin’in fikirlerine göre fahri elemanlar istihdam edilirken söylem “buna ihtiyacımız var, kimi ikna edebiliriz?” olmamalı, “bunu şu kişi becerebiliyor ve

³ İş Piyasası ve Meslek Araştırmaları Enstitüsü (Institut für Arbeitsmarkt- und Berufsforschung) istatistiklerin sadece bir kısmını tutmaktadır (sigortaya tabi olanları). Buradaki verilerde dini danışmanlık mesleklerinin bir parçası olan rahip ve papazlar (sigortaya tabi olmadıkları için) bulunmamaktadır (<http://bisds.infosys.iab.de/bisds/result?region=19&beruf=BG89&qualifikation=2>).

severek yapıyor, nerede değerlendirebiliriz?” olmalıdır (Oursin & Schuster, 2008, s. 14).

Federal Almanya’da dini danışmanlık ücretsiz bir hizmettir. Görüşülen dini danışmanlar bu özelliği ve altında yatan düşünceleri şu şekilde açıklar:

Osnabrück Dini Danışmanlık Dairesi yetkilisi Dr. Julie Kirchberg (20.09.2011):

A : Refakat için standartlar dediniz, bunlar bütün Almanya’da aynı mı ya da her piskoposluğun ayrı standartları mı var?

Kirchberg : Her ikisi. Her piskoposluk diğerlerinden bağımsız olarak kendi standartlarını oluşturmuştur, orda bir bağımlılık yok. Her piskopos kendi standartlarını ilan etmede serbesttir. Ama bunlar birbirine çok benzer. İçinde çok temel şeyler yazar. ... Ötekinin mutlak özgürlüğüne saygı, mahretmiyet, ücretsiz bir hizmet olduğu - dini danışmanlık fatura edilebilir bir şey değildir. Bunun için kurumlardaki (hastane falan) dini danışmanlarımız kilise tarafından ödenir, klinikten falan değil. Bununla şu belli edilmek istenir - biz zaten daha büyük bir şeyi temsil ediyoruz, bu satın alınamaz - mümkün olduğunca herkese açık olması sağlanmak istenir.

Acil dini danışmanı Ludger Pietruschka (21.09.2011):

Kilise tarafından yapılan dini danışmanlığın şansı da burada: biz insanlarımızdan bir şey almıyoruz ... Ben dini danışman olarak bağımsızım ... [terapide] bir bağımlılık ilişkisi var. Bu bakımdan dini danışmanlık Kiliselerin aynı zamanda toplumsal bir hizmetidir de. Ve bu hizmet ... insanların sadece terapistlerin eline düşmesini engelleyebilir.

Dini danışmanlığı anlatan neredeyse herkes (bütün Almanca kaynaklar ve Alman dini danışmanlar) dini danışmanlığın *serbest bir teklif* (freies Angebot) olduğunu belirtir. Dini danışmanlığın bir teklif olması dini danışmanlıkta özgürlüğe işaret eden bir noktadır. İnsanlar bu teklifi kabul edip etmemede tamamen özgürdürler çünkü dini danışmanlık ziyaretleri yapıları gereği istek üzerine değil, dini danışmanların kendi inisiyatifleri üzerine gerçekleşir (bkz. aşağıda ‘Git-Yapısı’). Örneğin bir hastanede hasta sağlık personelinin müdahalelerine karşı direnemesi de gelen bir dini danışmanı kabul edip etmemede serbesttir. Bu bakımdan dini danışmanlar reddedilme ihtimalini her zaman göz önünde bulundurarak buna hazırlıklı olmaları gerekir (bkz. Örnek 1). Böyle bir reddedilme durumunda dini danışmanın bunu kişisel bir hakaret olarak almamalı ve bunu benlik saygısını zedelemesine izin vermemelidir. İnsanlar gerçekten bir dini danışmanlık ziyaretini istemeyebilecekleri gibi o anki ruhsal ve fiziksel durumları, vakitleri, şartları müsait olmayabilir. Hastane dini danışmanlığında sıkça karşılaşılabildiği gibi ziyaret edilen kişinin sağlık durumu da (ağrıları, ilaç etkisinde olması, kontrole gitmesi gerekmesi, uykulu olması, vs.) bir ziyareti kaldırabilecek durumda olmayabilir. Hasta gerçekten bir ziyaret arzuluyorsa dini danışmandan daha sonra gelmesini isteyebileceği gibi dini danışman da başka bir zaman tekrar uğrama teklifini yapabilir. Kimi durumlarda dini danışmanın başka bir zamanda tekrar

uğramasını insanlar memnuniyetle karşılar. Dini danışman bütün bu ihtimalleri göz önünde bulundurarak ziyaret teklifinin reddedilmesini olgunlukla karşılamalıdır:

... İnsanlar dini danışmana karşı çok saygılılar. Kimse size burada ihtiyacım yok demez. Ya ‘şu an vaktim yok’ derler, bu tabii gerçekten de öyle olabilir, bunu hissediyorsunuz da bir süre sonra. Biz de zaten dikkatli oluyoruz. Bu bir teklif: ‘Size uğramayı düşünüyordum, ne dersiniz?’ ‘Yok aslında şu an her şey yolunda.’ ‘Tamam o zaman’ - bu açık bir işarettir: ‘Senin şu an bir refakate ihtiyacın yok.’ Ama şu da olabilir: ‘Aramanız ne güzel, hep istemişimdir.’ Bu da bir şeylerin olduğuna dair açık bir işarettir. Burada değinilmesi gereken bir durum vardır. Ondan sonra oturur oturmaz... (Pietruschka, 21.09.2011)

Dini danışmanlığın özgürlük/teklif vurgusu bir yönüyle misyonerlik niyetlerine karşı da bir cevaptır. Görüleceği üzere dini danışmanlıkta misyonerlik düşünce ve amaçları bir problem olarak karşımıza çıkar. Şimdilik bu konuda benzer ifadelerde bulunan dini danışmanlardan Bayan Wübker’in (20.09.2011) sözlerini aktarmakla yetinelim:

... ama kimseye misyonerlik etme talebim de yok, bunu ister iste ister isteme bunun senin üzerine geçireceğim⁴ anlamında. Aksine bu bir teklif.

B. Dini Danışmanlıkta Gizlilik Esası

Dini danışmanlıkta gizlilik esası veya susma yükümlülüğü (Schweigepflicht) anayasal düzenlemeler ve Kilise hukuku bakımından garanti altına alınmıştır. Yasalar gereği din görevlilerine dini danışmanlık icraları sırasında kendilerine anlatılanlar (aynı şekilde günah çıkartma) hakkında soru sorulamaz, bilgi alınamaz, şahitlik ettirilemez.⁵ Dini danışmanın görev alanı dışında kalanlar gizlilik kapsamı dışında kaldığı için dini danışmanlığın yasal bir tanımına ihtiyaç vardır. Alman yasaları dini danışmanlığı şöyle tarif eder: “Yaşamında veya inancında yardıma ihtiyacı olan destek arayan kişinin ruhsal iyiliği için ilgi (Fürsorge) gösterilmesine yarayan dini motif ve hedefler taşıyan bir yönelme (Zuwendung) (§ 53 Abs. 1 Satz 1 Nr. 1 StPO).⁶

Susma yükümlülüğü her türlü bilgi almaya yetkili mercilere karşı ifade vermektan kaçınmayı beraberinde getirir (Zeugnisverweigerungsrecht) ve örneğin mahkeme karşısında sessiz kalmasına izin verir. İlgili dini danışman konuşmayacağını ilgili gerekçeleriyle birlikte yazılı bir dilekçeyle ya da mahkeme huzurunda kayıtlara geçecek şekilde ifade eder. Kaçınmanın haklılığı mahkeme tarafından belirlenir.

⁴ Alman dini danışmanların burada oldukça sıkça kullandıkları kelime “überstülpen”dir. Bu ifadeyle bir kişiye bir şeyi zorla, tepeden inme bir şekilde kabul ettirmeye çalışılması kastedilir.

⁵ İlgili maddeler (§ 53,1 StPO; Art. 9 Reichskonkordat; BGH 4 StR 650/09 - 15.04.2010; BGH StB 15/06 - 15.11.2006)

⁶ Kimlerin bu kapsamda değerlendirileceği yine aynı yasalarda bildirilmiştir. Ayrıca alman eğitimlerde verilen sertifikalar da kursiyerleri bu yasal kapsama dahil eder (bkz. Ek 4).

Mahkemenin kabul etmemesi durumunda dini danışman itiraz edebilir. Ancak susma hakkını lehine kullandığı kişinin izni ya da onun lehine şahitlik durumunda kişi hakkında konuşabilir. Ancak din görevlisi (rahip, papaz) ilgili kişinin izni durumunda bile susma yükümlülüğünden vaz geçemez. Susma hakkının kabul edildiği durumlarda dini danışmanın tuttuğu her türlü kayda da el konulamaz (Appelkamp, Harsch, Hinz, Meister, & Meyer, 1979, s. 221; Hauschildt, 2000).

Dini danışmanlıkta gizlilik esası, yani susma yükümlülüğü temel kuraldır, bu her türlü dini danışmanlık faaliyeti için geçerlidir. Kilise tarafından atanmış dini danışmanlar bu atanmalarıyla (Ordination) birlikte gizlilik esasına tabidirler. Bu kuralın çiğnenmesi Bayan Denkers'in anlattığı gibi ciddi sonuçlar doğurur (bkz. aşağıda). Bayan Wübker'in de uygulamadan bildirdiğine göre (bkz. aşağıda) dini danışmanlık da zaten ancak bu kuralın işlemeyle, yani danışmanlar anlattıkları şeylerin gizli tutulacağını bildiklerinde işleyebilir. Ziemer'in (2000, s. 194) "çenesi düşüklerin" dini danışmanlık için uygun olmadıklarını belirtmesi bundandır. Bu Kilise hukukuna bağlı olmayan, *Laie* olarak dini danışmanlık yapanlar için de geçerlidir.

Gizlilik esasının korunması bazı durumlarda sıkıntılar yaratır; örneğin eğitim ve süpervizyondaki görüşme protokolleri ve vaka analizlerinde (ayrıntılar için bkz. Stein, 1988). Gizlilik esası istisnasız burada da geçerlidir.⁷ Bu yöntemlerle çalışırken gizlilik esasının da korunabilmesi için Ziemer'in (2000, s. 195) sıraladığı şu maddelere dikkat etmek gerekir:

1. Dini danışmanlık eğitiminde ve süpervizyonunda her grup kapalı bir grup olarak anlaşılmalıdır. Bu grubun kişisel görüşme içerikleri dışarıya aktarılamaz.

2. Eğitim veya süpervizyonda ortaya getirilen malzeme kimlik tespitini mümkün kılmayacak şekilde anonimize edilmelidir. Bunun için sadece isimlerin değiştirilmesi değil, meslek ve adreslerin de değiştirilmesi gerekebilir.

3. Dini danışmanın kararsız olduğu hassas durumlarda, olayı süpervizyona götürüp götürmeyeceğini bilemediği durumlarda, daha yeterli ve yetkin bir dini danışmanlık verebilmek için bir meslektaşının yardımını alabilir mi diye danışanın kendisine sormasında fayda bulunur. Danışanın buna net bir şekilde razı olmaması durumunda olayın süpervizyona götürülmesinden vazgeçilmelidir. Bir dini danışmanın vicdan azabı/suçluluk duygusuyla bir olayı anlatması yararlı değildir.

⁷ Dini danışmanlık gizlilik esasının sınırları ve kapsamı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Stein, 1972; 1992; 1986.

Gizlilik esası gereğince danışanın verdiği her türlü bilgi üçüncü kişilere karşı korunur. Buna eşler, ebeveynler ve doktorlar da dahildir ve ancak danışanın izni ile paylaşılabilir (Appelkamp, Harsch, Hinz, Meister, & Meyer, 1979, s. 219). Papazlık tüzüğünde belirtilen papazlık makamının (odası veya bürosu) zorunlu ses geçirmez kapısı da gizlilik esasının bir gereğidir.

Gizlilik esasının ihlal edilmesi durumunda ilgili kişi suç duyurusunda bulunabilir ve dini danışman ortaya çıkan zararı tanzim etmekle yükümlü olur. Aynı şekilde izinsiz ses kaydı yapanlar da suç işlemiş olur (Appelkamp, Harsch, Hinz, Meister, & Meyer, 1979, s. 220).

Genel olarak insan hayatının tehlikede olduğu henüz gerçekleşmemiş fakat gerçekleştirileceği bildirilen suçları (cinayet, kundaklama, hırsızlık, sahte para basımı) polise suç duyurusunda bulunma zorunluluğu vardır. Ancak bunun için suçun henüz işlenmemiş olması gerekir, suç işlenmişse bunun yükümlülüğü kalkar. Suç duyurusunda bulunma yükümlülüğü dini danışmanlar için geçerli değildir.

Gizlilik esası veya susma yükümlülüğü dini danışmanın kendisine veya bir başkasına gelecek bir zararı/tehlikeyi bertaraf etmesi için ihlal edilebilir (*haklı olağan üstü durum*, § 34 StGB). Ancak bunun şartı zararın başka türlü önlenemeyecek olmasıdır. Örneğin bir dini danışman bir çocuğun evden kaçacağını öğrenir. Bu durumda çocuğun maddi ve manevi tehlikelere maruz kalma tehlikesi çok yüksek olduğundan dini danışman çocuğun velilerine haber verip vermeme kararını çok dikkatli vermesi gerekir. Çocuklar nezdinde de geçerli olan gizlilik esasını bozmadan önce dini danışman tehlikenin büyüklüğü ve bertaraf etmenin başka yolları olup olmadığına bakmalıdır. Neticede danışan (çocuk) ve dini danışman arasındaki güven ilişkisi zarar göreceği için, buna neden olacak kararın gelebilecek tehlikeden daha mı çok/daha mı az zarar vereceğine iyi karar verilmelidir. Dini danışman sırrını açık edeceği kişiyi bu durumdan haberdar etmekle yükümlüdür. Çocuklar ve gençler durumunda da bu geçerlidir (Appelkamp, Harsch, Hinz, Meister, & Meyer, 1979, s. 222).

Alman yasaları (§ 330 c StGB) gereğince can ve mal tehlikesi durumlarında yardımını esirgeme suçtur. Bu nedenle intihar girişimlerinde, ev kazalarında, vs. dini danışmanın yardım sağlama zorunluluğu bulunmaktadır (Appelkamp, Harsch, Hinz, Meister, & Meyer, 1979, s. 222).

Görüşülen dini danışmanların gizlilik esası konusundaki aktardıkları şöyledir:

Hastane dini danışmanı Barbara Denkers (15.09.2011):

- Denkers : ... gerçek hatalar da yapılabilir. Örneğin susma yükümlülüğü konusunda. Bizim burada eyalet Kilisesinde bir dini danışman susma yükümlülüğünü ihlal etti ve eyalet Kilisesi tarafından bir uyarı aldı. Ve böyle bir şey sıkça tekrarlanırsa o zaman başınız derde girer.
- A : O zaman bunlara karşı tedrici olarak ağırlaştırılan Kilise önlemleri mi alınıyor?
- Denkers : Evet. Susma yükümlülüğü konusunda mesela Kilise şaka kaldırmaz. Buna gerçekten kesin uymamız gerekir. O olayda bir hasta dini danışmanın hastane bölümüne karşı susma yükümlülüğünü bozduğu iddiasıyla onu şikayet etmiş, dini danışman da uyarı almıştı.
- A : Demek ki şikayet üzerine işliyor bu süreç? Ya da süpervizörün bir şeyler tespit etmesiyle, bunun dini danışmanlık faaliyetlerinde, meslek icrasında bir sorun var şeklinde bir şey tespit etmesiyle bir soruşturma falan başlatılıyor mu, dini danışmanın kontrol edildiği, takip edildiği...?
- Denkers : Süpervizyonda da susma yükümlülüğü var. Böyle bir şeyi iletemezdim bile.
- A : Siz görüşmelerinizi hasta yataklarında yapıyorsunuz...ve odada başka hastalar da bulunuyor, gizlilik esası bu durumda nasıl oluyor?
- Denkers : Bu hastanın kararına bağlı bir şey, o kabul ediyorsa... ben yine de emin olmak istiyorum, burada görüşmemizin bir mahsuru var mı diye, kimi hastalar ayağa kalkamıyor ya. O zaman karar hastanıdır başka hastaların dinleyip dinlemeyeceği. Kalkabilen hastalar, onlar dışarı da çıkıyor. Dünkü yaşlı adamda mesela genç bir adam vardı, “Ben en iyisi sizi yalnız bırakayım” dedi ve dışarı çıktı. Hareketli olan hastalarla dini danışmanlık görüşmelerini burada da [bulduğumuz ofisi kastediyor, rahat sıcak bir ortam] yapıyoruz.

Yüksek Okul Katolik Cemaat dini danışmanı Susanne Wübker (20.09.2011):

- Wübker : ... bu devlet tarafından da korunuyor. Ben cezaevi dini danışmanı olsam... okurken cezaevinde bir staj yapmışım ve orada şöyleydi, oradaki sosyal hizmet görevlileri ve psikologlar bile devlet tarafından bazı konularda ifade vermek zorundaydılar. Bizde hükümlüler biliyordu ki, burada söyledikleri başkalarına iletilmez. Ve daha bir dürüst olabiliyorlardı. Suç gidişatından da bahsederlerdi bazen. Dini danışmanlık görüşmelerinden hiç bir şeyi başkalarına iletemeyeceğimiz devlet tarafından da tanınıyor.
- ... pastoral uzmanlık eğitiminde bu [gizlilik esası] söyleniyor. Ayrıca hastane dini danışmanlığı devralındığında bu özellikle söyleniyor, çünkü orada hasta-dini danışman ilişkisi oldukça yakın, doktorların da bu görüşmelerde olanlara ilgi duyabilmesi falan... Burada bu yüksek okul cemaati için bana hakikatten kimse bir şey demedi. Birisi benimle özel bir görüşme isterse bundan hiç bir şeyin dışarı çıkmayacağı konusunda elimi ateşe koyabilirim - bunun bilinmesi bir meslek etosudur.
- A : Dini danışmanlar (veya rahipler de) bundan dolayı çatışmaya düştükleri oluyor mu? Bir suçun itiraf edilmesinde veya anlatılmasında... biri bir şeyler itiraf ediyor, belki bir suç, belki planlanan bir suç...
- Wübker : Evet, ... rahip kişiye bu yaptığınızla polise gidin diye de telkin edebilir. Ama kendiliğinden polise gidemez. Ve ilgili kişi de bunu yapmazsa rahip de bir şey yapamaz. Bunlar şimdi benim kendim tecrübelerim değil ama hastane dini danışmanlığından örnek verebilirim. Bu psikolojik ve psikosomatik hastaların kliniğinde görüşmelerde sıkça “Ama size anlattıklarımı başkasına anlatmazsınız değil mi” dedikleri olur hastaların. Ben de “Hayır bu burada kalır” derim.

Acil dini danışmanı Ludger Pietruschka (21.09.2011):

Anayasa Mahkemesi bir şikayet üzerine bir karar verdi. Ve bir bakıma dışarıdan dini danışmanlığın ne olduğunu tanımladı. Bu çok enteresan ve belgelere de ihtiyacınız olduğunu düşündüm. Olay şu: dini danışman ‘hapishanedeki adamın bana dedikleri hakkında konuşmak istemiyorum’ dedi. Ama anlaşılan o herif onu hapishaneden idare ettiği bir iş için kullanmış. Basın açıklamasını da ekledim, bütün problematiğin özeti bu. Burada olayı okuyabilirsiniz. Ondan sonra Anayasa Mahkemesi bir dini danışman kavramı tanımlamıştır, yani mahkeme önünde dini danışman olan biri Alman yasaları gereğince [§ 53 Strafprozessordnung - Ceza Muhakemesi

Kanunu] danışanın kendisine dini danışmanlık görüşmesi içerisinde bir sır veriyse ifade vermek zorunda değildir. Ben dini danışman olarak, siz bana bir sır verseniz, benle benim dini danışman olduğumu bildiğiniz için konuşsanız, yani beni alışverişte gördünüz ve kurtulmak istediğiniz için söyleyeceğiniz şeyden değil. Yani gerçekten bende kalması için, belki benim de bir şey dememi bekleyerek. Böyle korunmuş bir atmosferde ise benim sessizlik yükümlülüğüm bulunur. Şimdi anneniz gelse ve ‘kızım size ne anlattı’ dese - ‘bunu size anlatacak değilim, benim susma yükümlülüğüm var, sessiz kalmak zorundayım’ derim. Bu karar bunu korumuş tekrar. Ve bir dini danışman kavramı tanımlanmış: §53 gereğince dini danışmanlık “Yaşamında veya inancında yardıma ihtiyacı olan destek arayan kişinin ruhsal iyiliği için ilgi (Fürsorge) gösterilmesine yarayan dini motif ve hedefler taşıyan bir yönelmedir (Zuwendung).”

Aktarılanlardan anlaşıldığı üzere bir görüşme açık ve net bir dini danışmanlık görüşmesi karakteri taşıdığına dini danışman rolündeki kişi gizlilik esasına tabidir.

C. Dini Danışmanlık Uygulamasının Denetlenmesi

Dini danışmanlık uygulamalarının ve eğitimlerinin denetlenmesine DGfP konusunda kısaca değinilmişti (vizitasyon). Uygulamada denetimlerin nasıl gerçekleştiğini Bayan Denkers’tan dinleyelim:

A : Bir dini danışman - asli veya fahri - yanlış bir şey yaparsa ne olur? Eğitimine aykırı davranır, hastalarla yanlış şeyler yapar ve konuşursa? O zaman dini danışmanlık yetkisi elinden mi alınır ya da şikayet mi edilir [polise]? Ne gibi önlemler alınır böyle bir durumda? Böyle bir şey oluyor mu?

Denkers : Tabi, böyle şeyler de oluyor. Hiçbirimiz hata yapmaz değiliz. Böyle şeyler oluyor. Fahrilerde şöyle oluyor: onlarla ne kadar dini danışmanlık yapacaklarına dair bir sözleşme yapılıyor, çoğunlukla eğitimlerinin sonunda önce bir- iki yıllığına. İki yıldan sonra bakılır, kişi vaktini hibe etmeyi hala istiyor mu diye. İstiyorsa da geriye dönük bakılır, kurumdan geri bildirim alınır. Nasıl karşılanıyor, uygun çalışıyor mu, gibi... Asli görevliler de uygunsuz davranabilir bunun için biz asli görevliler için süpervizyon alırız ki kendimizi hep reflekte edebilelim, bölümde nasıl bir iş görüyorum, vs. Diğer yandan gerçek hatalar da yapılabilir. Örneğin gizlilik esası konusunda. Bizim burada eyalet kilisesinde bir dini danışman susma yükümlülüğünü yıktı ve eyalet Kilisesi tarafından bir uyarı aldı. Ve böyle bir şey sıkça tekrarlanırsa o zaman başımız derde girer.⁸

...

Süpervizyondaki imkan şudur, birisinin gerçekten buraya uymadığını fark ettiğimde, yani hastanede faydadan çok zarar verdiğini düşünüyorsam, ona bu konuda danışmanlık yapmam gerekir. Süpervizyonluk yaptığım birisi vardı ve o kişi dini danışmanlığa uygun değildi. Birçok başka yeteneği vardı ama dini danışmanlık yoktu bunların arasında. Ben de onda bu bu yetenekleri gördüğüme dikkat çektim ve fakat dini danışmanlık onun yeteneği olmadığını düşündüğümü söyledim. Başka bir iş araması gerektiğini düşündüğümü söyledim. Bunu yapabilirim. Ama bunu yaptırmaya gücüm yoktur.

A : Bunu kabul etmezse? Eyalet Kilisenize gidip, şurada bir sorun var diyemiyor musunuz?

Denkers : Hayır.

A : O zaman asli görevli bir dini danışman hiç bir şekilde görevinden alınmıyor, öyle mi?

Denkers : Hayır. Eyalet Kilisesinde bir meslek denetimimiz var. Örneğin bir hastanede sıkça mesleki şikayetler gelirse o zaman bunun sonuçları da olur.

A : Bu denetim de ama ancak şikayet üzerine faaliyete geçiyor, öyle mi?

Denkers : Evet. Ama şunu da söylemek istiyorum, hastaneler geri bildirimde bulunuyor; yani bir hastanede dini danışmanları hakkında ne düşündüklerini öğrenebilirsiniz. MHH bize çok değer veriyor bunu gerçekten söyleyebilirim çünkü bizim ücretlerimizin yarısını onlar ödüyor.

⁸ Devamı için bkz. ‘Dini Danışmanlıkta Gizlilik Esası’.

Giderek daha da daralıyoruz iş gücü bakımından, tasarruf yapılması gerekiyor. Burada bu tasarruflar başladığında hastane yönetimine gittik ve şimdiye kadar olduğu gibi çalışmaya devam etmek istediğimizi söyledik. Bunun üzerine ücretimin yarısını MHH öder oldu ve bu da bir hastanenin gösterebileceği en büyük kabul göstergesi. Ve böyle şeyler öğreniliyor işte. Bir hastane bir dini danışmanına değer vermiyorsa bu da Eyalet Kilisesine bir şekilde ulaşıyor.

Ç. Dini Danışmanlıkta Aktarım ve Karşı Aktarım

Dini danışmanlıkta aktarım ve karşı aktarım bütün danışmanlık/terapi ilişkilerinde yaygın bir fenomendir. Aktarım nedir? En basit anlamıyla geçmişimizdeki bir kimsenin başka bir kimsede yeniden (bilinçdışı) canlandırılmasıdır (Wiedemann, 2011, s. 13). Aktarımda karşıımızdaki kişi “bir başkası gibiymiş” gibi algılanır (Klessmann, 2010, s. 271; Engler-Kniep, 2007a, s. 66; Wiedemann, 2011, s. 35) başka bir ifadeyle aktarım, bir kişide başka bir kişinin algılanmasıdır.

1. Aktarım - Karşı Aktarım

Psikanalist ve dini danışman Wiedemann’a (2011, s. 34) göre analitik dini danışmanlığın en önemli aracıdır aktarım. Psikanalizden öğrendiğimize göre aktarımlar bilinç dışı gerçekleşir yani neler olup bittiği hemen anlaşılmaz.

Wiedemann dini danışmanlıktaki aktarımı emzirmeye çalışılan bir bebek modeli üzerinden anlatır. Benzerliklere geçmeden önce Wiedemann (2011, s. 16) şu örneği verir:

Dini danışman hasta bir kadına kendini tanıtır, o ise ilgisiz davranır, dini danışmanlığa ihtiyacı olmadığını, Kiliseyle işinin olmadığını, defalarca hayal kırıklığına uğratıldığını söyler. “Nasıl peki?” diye ilgiyle sorar dini danışman, “ne oldu ki?” Bunun üzerine kadın durmaksızın anlatmaya başlar ve bir buçuk saat sonra dini danışman nasıl veda edeceğini düşünmeye başlar. Nihayet hasta gülümser ve kendine hayret ederek “Ayh, amma da çok şey anlattım, nasıl da yoruldu!” - “Ben de” der dini danışman ve vedalaşır kadından. Hasta kadın yorgun bir şekilde yastığına gömülürken dini danışman kapıyı ardından kapatır ve derin bir nefes alır. Kendini bitkin hisseder.

Wiedemann (2011, s. 16-17) bu olayı Bion’un tespit ettiği *anne-bebek-emzirme* modeliyle açıklar. Karnı çok acıkan bir bebek bazen o kadar kızgın olur ki anneye, memesini bir türlü almaz, başını çevirir: hasta kadın “ilgisiz” bir tepki verir, “dini danışmana/süte/anneye ihtiyacım yok” - çünkü anne ihtiyaç duyulduğu zaman orada değildir, bu nedenle hasta “hayal kırıklığına” uğramıştır. Dini danışman burada minnet duymayan zor çocuk/hastaya tepki gösterebilir fakat böyle yapmak yerine tıpkı memesini sabırla bebeğe tutan bir anne gibi hastayla ilgilenir (“nasıl peki?, “ne oldu ki?”). Bu sayede dini danışman muhatabına içindeki kötü şeyleri boşaltıp iyi şeyler (sütü) almaya hazır hale getirir. Bebek/hasta hırsla memeyi alır (“durmaksızın anlatmaya başlar”) ve bir buçuk saat boyunca emer - neyi? - “dinlemenin sütünü”. Artık kadın doymuştur (“Ayh, amma da çok şey anlattım”/çokça ruhsal besin aldım) ve

yorulmuştur, susar ve uyur. Tıpkı memedeki bebek gibi. Dini danışman ise boşalmıştır. İçindekiler emilmiştir, tıpkı önce zor sonra da uzun bir emzirmeden sonraki gibi.

Aktarımla birlikte karşı aktarım da bulunur. Bunun iki anlamı vardır (Wiedemann, 2011, s. 34-35):

1. Dini danışman da aktarım yapar (muhatabını babası, oğlu, kızı, annesi olarak görür). Dini danışman aktarımları hakkında bilinç sahibi olduğu ölçüde onları sınırlandırabilir, bir kenarda tutabilir ve davranışına aktarmaz.

2. Dini danışman muhatabının aktarımlarının nesnesi olur ve bundan dolayı bir takım hisler ve tepkiler geliştirir. Karşı aktarım muhatabın onda uyandırdığı hisler, düşünceler, duygular, tecrübelerdir.

Kısaca aktarım muhatabın dini danışmanı ile *yaptığı*, karşı aktarım ise bunların dini danışmana *etki* etme biçimidir.

Örnek:

40 yaşlarında bayan bir dini danışman 70 yaşlarında erkek bir hastayla bir görüşme yapar. Kadının anlattıklarına göre görüşme çok güzel geçer, birlikte çok gülerler. Adam ara sıra kendisine bakmayan kızıdan bahseder. Görüşme için çok teşekkür eden adam nihayet içini tamamıyla dökebildiğini söyler (Wiedemann, 2011, s. 36).

Görüşmenin analizinde dini danışmanın bu görüşmeden ne kadar sevinçli ve heyecanlı anlattığı belli olur. Fakat bir şekilde üzgün olduğunu fakat sebebini bilemediğini de belirtir. Devam eden analizler ortaya çıkarır ki dini danışman bayan babasının en sevgili kızıdır ve baba 70 yaşında vefat etmiştir.

Anlaşıldığı üzere burada çift yönlü bir aktarım söz konusudur: 70 yaşındaki hasta dini danışmanda görmek istediği “iyi” kızını görür ve bilinç altında bu şekilde gerçek “kötü” kız imajı dengelenir. Öbür yandan dini danışman bu “iyi” kız rolünü severek üzerine alır çünkü o da babasının “en sevdiği” kızı olmuştur. Böylece dini danışman hastada babasını görür, baba imajını hastaya aktarır. Kadın, yaşlı adamdan vedalaşırken babasından ayrılışını hatırlar ve üzüntü hisseder.

Aktarımlar pozitif (olumlu duyguların aktarımı) ve negatif (olumsuz duyguların aktarımı) olabilirken dini danışmanlar görüşmelerde her türlü aktarım nesnesine de dönüşebilirler: iyi bir anne, şefkatli bir büyükanne, asi bir oğul, kötü bir üvey anne. Wiedemann’ın (2011, s. 37) “rol repertuarı sınırsızdır ve cinsiyete de bağlı değildir” der bu konuda. Erkek bir dini danışman da bir kız kardeş veya büyükanne olarak tecrübe edilebilir veya kadın bir dini danışman öfkeli veya sevecen bir babayı anımsatabilir. Danışan ve danışman arasındaki yaş farkı da aktarıma elverişli bir zemin

hazırlar - genç bir dini danışman yaşlı bir danışanın oğlu veya kızı olarak görülebilir, karşı aktarımda ise dini danışman da yaşlı muhataplarını ebeveyninden biri olarak görebilir ve davranışlarını ona göre düzenler (saygılı, yardım sever ya da inatçı, anlayışsız). Dini danışmanlıkta en sık karşılaşılan aktarımlar ebeveyn-çocuk aktarımıdır. Bir erkek olarak Wiedemann sıkça ya kendisinin pişmanlıkla sığınılan ve suçların itiraf edildiği baba konumuna getirildiğini ya da hastanın asi bir evlat olarak babaya (kendisine) isyan ettiğini yaşadığını anlatır. Kiliseye/Papaya olan öfkesini ‘Benim hiç birinize ihtiyacım yok’ şeklinde dini danışmandan çıkaran bir danışan tıpkı babasına isyan eden bir oğul gibidir (Wiedemann, 2011, s. 42-43).

Aktarım ve karşı aktarımın farkına varılması, iç yüzünün anlaşılması ve kontrol edilmesi önemlidir; dini danışmanlık eğitimleri aktarımların bilincine vardırma yarar (Gestrich, 2002, s. 264; Klessmann, 2010, s. 272; Scharfenberg, 1972b, s. 65; Hauschildt, 2000). Hastalar dini danışmanın kişiliğinde genellikle “kendilerinin bir resmini” ya da “Tanrısalmın sembolünü” (Gestrich, 2002, s. 264) görürler. Dini danışmanın her türlü aktarım resmine doğru tepkiyi verebilmesi gerekir. Gestrich (2002, s. 266) bu konuda şunları der:

Dini danışman dini bir görev içinde geldiği için ve hastanın da dini başa çıkmayla üstesinden gelmesi gereken bir kader taşıdığı için, ziyarete gelen kişiye bir resim yansıtılır, bu resim o kişiyi hastanın tecrübesine o anda en yakın olan dini bir sembol figürüne dönüştürür. Hastanın durumu ve içsel tecrübelerine göre dini danışman “benliğin” veya “Tanrısalmın” ya da “kaderin” temsilcisi haline gelir. Dini danışman gelmesiyle “benlik”-tecrübesini harekete geçirir gibidir: O - daha önce hiç tanışılmamış olsa da - sıkça o kadar “yakın” insan olarak yaşanır ki muhatap “hemen” ona yönelebilir, kendini açabilir ve içini dökebilir. ... [Hasta] kendini ziyaret edilmiş, “ruhu” kendini algılanmış hisseder ve bu fırsatı “kendi kendine konuşmak” için değerlendirir. Tecrübeleri hakkında özgürce konuşur ve belirli bir zaman için karşısındakini “unutabilir”. Buna göre dini danışmanlık ziyaretçileri ziyaret karşılaşmasında benliğin bulunması ve emniyetine götüren kişiler gibi benliğin bir arkadaşı ve partneri gibi görünürler. ... hastaların dini yaşantılarına ait olan ve dini danışmanlara daha eşikte “aktarılan” aktarım resimleri olarak şunlar sayılabilir: kurtarıcı, hakim, çağırıcı olarak Tanrı, yaşamın ve ölümün efendisi, dost, ışık, teselli, cezalandırıcı, kızan, haksızlık yapan, vs. . Resmin temsilci figürlere - gelişigüzel olmayan - aktarımında kendilik tecrübesinin özü, asıl ruhsal konu bulunur... .

Gestrich her ne kadar böyle güzel anlatsa da hastanın gelen ziyaretçiye verdiği tepkinin uygulamada bu kadar ideal gerçekleşmediğini dini danışmanlarımız anlatmıştır (bkz. hastaların tepkileri konusu).

2. Durum ve Duygu Aktarımı

Kişiler gibi durumlar, olaylar da aktarıma söz konusu olabilirler. ““Hazmedilememiş” durumlar sürekli “yukarı” çıkar ve tekrar canlandırılır - muhtemelen yaşanılana, hissedilene, anlaşılana ve hazmedilebilene kadar” (Wiedemann, 2011, s. 38). Aynı şekilde duygular da aktarılabilir:

Wiedemann kalçasından rahatsız bir hastaya koridorda eşlik eder. Hasta ağrılarından anlatır. Koltuk değnekleriyle yürüyen hastanın yanında giderken Wiedemann’ın ayağına kramp girer ve o da topallamaya başlar. Koridorun sonunda hasta, şimdiye kadar hiç kimsenin onun bileğindeki ağrıları “duymadığımı” söyler (Wiedemann, 1996, s. 28).

Yaşanılması çok ağır ve dayanılmaz gelen duygular kişinin kendisinden uzaklaştırılır ve bir başkasına aktarılır. Danışan hazmedemediği, üstesinden gelemediği veya dayanamadığı duyguları dini danışmanına aktarır (konteyner işlevi). Böylece kendisinin yerine dini danışmanının bu duyguların üstesinden gelmesini beklerken aynı zamanda kendisi de bu sayede bu duygularına yeniden başka bir açıdan yaklaşabilir (Wiedemann, 2011, s. 46).

Psikotik aktarımın örnekleri olan bu tür aktarımları Wiedemann (2011, s. 49) “duygu nakli” olarak adlandırır ve muhatabı duygusuz veya etkilenmemiş olarak karşısında dururken kendisinin nasıl duygularıyla (yükselen göz yaşları, öfke, cinsel dürtüler, vs.) boğuştuğunu anlatır.⁹ Ancak Wiedemann (2011, s. 51-53) bu *projektif özdeşimin* suiistimal edilebildiğine karşı da şu sözleriyle uyarır:

Önemli ve sıkça tekrarlanan bir soru şudur: Dini danışmanlık karşılaşmasında yaşadığım duygunun benim değil de hastanunki olduğunu nasıl bilebilirim? Sıkça buna şu suçlama eklenir: “Projektif özdeşim” ... kendi duygularımı muhataba yüklemek için suiistimal edilebilir.

Evet, bu tür suiistimler mümkündür. ... “utanç” örneğinde olduğu gibi o çekici kadına karşı cinsel arzularımın olduğu ve bundan dolayı utandığım gayet tabii düşünülebilir. “Başarısızlık” örneğinde hastanın bir katkısı olmadan “keyifsiz olduğum”, iyi dinlemediğim ve saçma şeyler söylediğim için dini danışman olarak başarısız olmuş olmam gayet mümkün olabilir. Bunlar arada sırada olabilen şeyler. Bu tür durumlarda aklım başıma gelir gelmez zihinsel olarak bir “check” yaparım - şu şekilde: o dayanılmaz cinsel uyarılmışlık hali ve utancın benden mi geldiğini sorarım; o başarısızlık duygunun “benim duygum” olup olmadığını, her zaman mı başarısız olduğumu, yanlış olsa bile davranışımın başarısızlık gibi yıkıcı bir duyguyu haklı çıkarıp çıkarmadığını sorarım. Bu oldukça “rasyonel” bir yöntemdir. Hissiyat olarak tecrübelerimden biliyorum ki kendiliğimden, yani kendi duygum olarak cinsel olarak uyarıldığımda, utandığımda, başarısız olduğumda bunun nasıl bir his olduğunu biliyorum. Zamanla (ve eğitimle) kişisel duyguların ve nakledilmiş duyguların nasıl hissettirdiklerine dair bir hissiyat gelişir. Duygu naklinde sanki bir elbise giyilir ve bu elbise insana olmaz, büyük, küçük, kısa gelir gibidir. Psikotik aktarımda bende oluşan duygu veya davranışlar ben-yabancıdır, bir şekilde bana uymazlar. En azından kısmen.

⁹ Psikanaliz dilinde bunun adı *projektif özdeşimdir* (projektive Identifikation).

Aynı zamanda hepsinin hastadan değil biraz da benden kaynaklandığı suçlamasının altında bir gerçeklik payı da bulunur. Hastalar ... tam da benim acıya, korkuya, öfkeye, yasa, utanca, başarısızlık veya dehşete hassas olduğum yeri hissederler. Hastalar benim ... hassas noktalarımı kendi hissiyatlarını “asmak” için bir “askı” olarak kullanırlar. Ben mesela korku veya utanç için ulaşılabilir değilsem, bunlar için bir “askı” bulamayacaklardır ve bir duygu nakli gerçekleşmeyecektir. Bu farklı dini danışmanların aynı insanlarla neden farklı tecrübeler yaşadıklarını da açıklar. Korku için ulaşılabilir olanlara korku aktarılacaktır, başarısızlık için ulaşılabilir olanların payına başarısızlık aktarımı düşecektir. Uzun süreli analitik süreçlerde şu gözlem hep yapılabilir: Analist yeni bir tecrübe edindiğinde (örn. suç veya yaşam sevinci) ve bu tür tecrübeler için açık hale geldiğinde, analiz edilen kişiler birden daha önce hiç anlatmadıkları, hatta akıllarına bile gelmeyen şeyleri anlatmaya başlarlar - çünkü artık analistte “kenetlenebilecekleri” bir tecrübe alanı bulmuşlardır.

3. Dini Aktarım

Dini aktarımlar, insanlar başka insanları veya nesnelere ona bağlanmak, itaat etmek, fedakarlıkta bulunmak, vb. için *tanrılaştırdıklarında* söz konusudur.

Örnek:

Katı bir dini terbiye alan bir bayan 18 yaşına girdiğinde inancını birden bıraktığını anlatır. Kısa bir süre sonra ilk erkek arkadaşını edinir ve tamamen ona “bağlanır”: kız her şeyiyle ona boyun eğer ve kendisine kötü davranmasına izin verir. Ondaki ayrılması yıllar sürer (Wiedemann, 2011, s. 53).

Wiedemann’ın (2011, s. 53) açıklamasına göre bu kadının bıraktığı dini ile edindiği erkek arkadaşı arasında bir bağlantı bulunur. Kadın ailesinden ve geleneksel olarak öğrendiği Tanrıya karşı geliştirdiği bağlılığını sevgilisine aktarmıştır. Wiedemann’a göre (2011, s. 53) bu tür *Tanrı aktarımlarına* tapılan sevgililer, hayran olunan sanatçılar veya futbolcular, aşık olunan öğretmenler, kurban olunan siyasi liderler, vb.’de sıkça rastlanılır.

Dini danışmanlar dini aktarımlara ayrı bir davetiye çıkarırlar. Sıkça ifade edildiği gibi dini danışmanlar makamları gereği Tanrının temsilcisi olarak görülürler. Bu şekilde dini danışmanlar aynı zamanda Tanrının yaptığı iyi veya kötü şeyler için de sorumlu tutulur. Dini danışmanların idealleştirilmesi ve tanrılaştırılması kadar şeytanlaştırılmaları da çok kolay ve çabuk gerçekleşir. Dolayısıyla dini danışmanlar olumlu olduğu kadar olumsuz aktarımların da nesnesi olabilirler. Karşılaşmalarda ve görüşmelerdeki uyulan nezaket kuralları olumsuz aktarımların çoğu zaman gizli den gizliye yapılmasını sağlar fakat abartılmış nezaket veya aşırı düşmanlık gösterilerinde kendilerini belli ederler (Wiedemann, 2011, s. 54; 2005, s. 337; Klessmann, 2010, s. 271).

Dini danışmanın karşılaşılabileceği dini aktarımlara örnekler şöyledir:

- ‘Sizin yukarıdakiyle aranız iyidir. Benim için iki kelime söylemeniz ona...?’
- ‘Benim büyük annem dini bütün bir kadındı.’
- ‘Çok dindar bir çift değiliz, ama çocuklarımızın din eğitimlerini ihmal etmedik.’
- ‘Çok dini bir yaşantım yok, ama gayet düzgün ve namuslu bir hayat sürdürdüm.’
- ‘İyi günler ben Rahip ...’ - ‘Aman Tanrım ölüyor muyum yoksa?’

Bunlar düşünülebilen ve ifade edilebilen yani bilinçli sayılabilecek örneklerdir. Ancak Wiedemann’ın (2011, s. 56) dikkat çektiği üzere kimi dini aktarımlar kelimelere dökülemezler. Bu tür dini aktarımlar daha çok karşı tarafta uyandırdıkları tepkilerle kendilerini belli ederler. Dini danışmanların bunlar arasında en sık karşılaştıkları *şifacı aktarımıdır* (Wiedemann, 2011, s. 56): dini danışman örneğin bir hastayla konuşur ve onu iyileştirmeye dair güçlü bir arzu hisseder. Dini danışmanın bunu yapacak araç olarak olumlu düşünceye, duaya, Tanrıyla (veya doktorla) iyi bir ilişkiye, vb.’lerine sahip olduğu düşüncesi onun mucizevi bir şekilde hastayı iyileştirebileceği duygu ve düşüncelerini uyandırır ve dini danışmana aktarılır. Bilincine varmadan dini danışman bu aktarımları üzerine alır. Ancak bu kolayca üzerine aldığı aktarımın gereğini yerine getirmediğinde yani dini danışman o beklenen mucizeyi göstermediğinde hasta hayal kırıklığına uğrar, öfkelenir ve baştaki olumlu dini aktarım olumsuz bir özellik kazanır. Olumsuz aktarımda da bu sefer dini danışmana beceriksizlik, isteksizlik, boş vaatler, zayıf bir iman gibi suçlamalar yöneltilir. Çünkü başta dini danışmana, Tanrının vekili olarak görüldüğü için, bütün tanrısal özellikler atfedilmiştir. Dini danışman da bu aktarımı aslında düşüncesizce çok kolay ve çabuk kabul etmiştir: ‘Her zaman yanınızdayım’, ‘Sizi çok iyi anlıyorum’, ‘Her şeyi anladım.’ (Wiedemann, 2011, s. 56).

Olumsuz dini aktarımlarda dini danışman aslında Tanrıya yönelik olan bütün olumsuz duygu ve tecrübeleri üzerine almak durumunda kalır. İnsanlar doğrudan Tanrıyla kavga etmeye, ona kızmaya ve çatmaya cesaret edemedikleri için bütün olumsuz duygularını dini danışmana boşaltırlar. Ne de olsa her şeye gücü yeten Tanrı bu kızmalara karşılık verebilir fakat dini danışmanın böyle bir gücü yoktur. Hıristiyan inancında bu bilinç altındaki düşünceyi Eski Ahit de destekler. Bir çok yerinde Tanrıyı kızdırmanın ölümle cezalandırılacağı geçer; “bu nedenle övgüler Tanrıya, öfke ve kızgınlık ise “ayak takımına”, Kiliseye, Kilise temsilcilerine aktarılır. Çoğu zaman dini danışman bir paratoner vazifesi görmek zorunda kalır” (Wiedemann, 2011, s. 57).

Dini danışmanların bu tür durumlarda bir ikilem içinde kalmaları gayet doğaldır. Bir yandan muhatabının tarafında olmak adına “patronları” olan Kiliseye kötü söz söyleyerek vazifelerine karşı bir sadakatsizliğe düşebilirler (Wiedemann, 2011, s. 57). Diğer yandan da kendilerini Tanrıyı savunma zorunda hissedebilirler.

4. Kendilik Nesnesi Aktarımları

Kohut’un (1971) ortaya koyduğu *rezonans tecrübeleri* (aynalama, idealizasyon, ikizlik aktarımı) dini danışmanlık karşılaşmalarında, özellikle insanlar bağımsızlıklarını yitirdikleri, büyük kaygılar hissettikleri, ruhsal olarak hayatta kalmak için mücadele ettiklerinde çok önemlidir. Bu aktarımların her biri bir tecrübeyi ifade eder (Wiedemann, 2011, s. 59, 64):

Aynalama aktarımı - *Ben gerçeğim.*

İdealleştirme aktarımı - *Ben harikayım.*

İkizleme aktarımı - *Ben yalnız değilim.*

Örneğin ağır hasta veya yaşlıların anlattıklarına veya gösterdikleri davranış ve tepkilere birilerinin cevap ve tepki vermesi onlara hala hayatta olduklarını gösterir. Bunu en iyi yapan kişi de bir dini danışmandır. Çünkü o muhatabının acısını ve sevincini paylaşan ve kendinde hisseden bir insandır (empati, kabul) (Wiedemann, 2011, s. 59). Hastaların aniden ve ‘hayır görmek istemiyorum’ bile denilemeden dini danışmanlara ameliyat izlerini, kesilen bacaklarını, vs. göstermelerini de Wiedemann (2011, s. 60) buna bağlar. Hastaların dini danışmanların yüzünde gördükleri o dehşete kapılmışlık halleri onlarda gerçekten anlaşılma ihtiyaçlarını karşılar. Dini danışmanın gördüğü manzara karşısında şaşkınlığa ve dehşete düşmesi, yüz ifadesinin değişmesi, ürkmesi hastanın hissettiklerine karşı beklediği anlayışı ve dolayısıyla bir tatmini yaşatmaktadır hastaya (aynalama aktarımı).

Wiedemann’a (2011, s. 61-62) göre insanlar bir şeylere hayran olmaya ve kendilerine hayran olunmasına karşı ezeli bir ihtiyaç beslerler. Dini danışmanlıkta da görülebilen bu idealleştirme aktarımı kendini örneğin doğum günü ziyaretlerinde gösterir. İnsanlar özel olmayı, ismiyle hitap edilmeyi, herkesin kendi etrafında dönmesini severler. Dine veya din görevlilerine tepkili olan insanlar bile böyle bir ilgi veya ziyaret karşısında yumuşarlar (idealleştirme aktarımı).

İkizleme aktarımı da dini danışmanlıkta görülebilen bir aktarım türüdür. Muhatap/hasta dini danışmanda bir müttefik görmek ister: dini danışman da kendisi gibi doktoru kötülemeli, hemşireleri nazik, hastane yemeğini berbat bulmalıdır. Hastanın bu

durumda olayları objektif görme, problemleri çözme gibi bir derdi yoktur, onun tek istediği yanına bir yandaştır (Wiedemann, 2011, s. 62) . Ancak dini danışmanın önemli özelliklerinden biri de samimi olması ve taraf tutmamasıdır (sırf hasta mutlu olsun diye onun tarafında görünmemek, birlikte hastaneyi kötülememek). Fakat bu özellik muhatapla aynı şeyleri hissetmeye engel değildir ve bazı özel durumlarda tek çaredir. Wiedemann (2011, s. 63-64) anlatır:

Yaşlı bir kadın hastaya çağrıldım. Kadın sandalyesinde oturuyordu ve önünde küçük bir kaptaki sıvı duruyordu. Hemşire “ilacını almayı reddediyor” diye yakınıyordu; yani talimat benim kadına o şeyi içirtmemdi. Gittiğimde hemşire kadına ilacın faydalarını, ona iyi geleceğini falan anlatıyordu. Kadın ama inatçı bir şekilde bardağın önünde duruyor ve parmağını bile kımlıdatmıyordu. Hemşirenin gitmesini dilerdim ama kaldı. Belki profesyonel bir dini danışmanın böyle bir vaka için ne tür manevi kaynaklara sahip olduğunu merak ediyordu. Benimse cesareti ihtiyacım vardı. Elimdeki azıcık cesareti topladım.

“Bu şeyi içmek istemiyorsunuz?!” Hasta başını salladı. “İğrenç bir tadı var?!” Kadın başıyla onayladı. “Verin bir koklayayım şunu!” Plastik kabı kokladım. “Acayip iğrenç kokuyor ya bu. Biliyor musunuz, bunu ben de içmek istemezdim.” Kadın bana baktı. “Değil mi, ben de onu diyorum!” Sonra bardağı aldı ve sıvıyı yuttu.

5. Gözlemci Aktarımı

Şimdiye kadarki aktarım türlerinde dini danışmanın aktif bir işlevi, yani yapması beklenen/gereken davranışlar bulunuyordu. Gözlemci aktarımında ise dini danışmandan bir şey yapmaması beklenir. Bu bakımdan bu aktarım türü ilk bakışta bir aktarıma benzemez. Dini danışmandan istenilen tek şey orada bulunması ve dinlemesi veya seyretmesidir; müdahale etmemelidir fakat zihni başka bir yerlerde de olmamalıdır. Muhatap danışmanına bir süreliğine gözlemci fonksiyonunu aktarır. Bu beklentiler çocuklarda sıkça görülür. Çocuk bir büyüğün onla oynamasını ister fakat oyununa müdahale ettirmez; bir şeyi yapmaya, kendi başına başarmaya çalışır, beceremez ama kendine yardım edilmesine de izin vermez. Her iki durumda da aktarım yapılan kişinin gitmesine izin verilmez, o orada kalmalıdır, tıpkı bir gözlemci gibi orada bulunmalı ama müdahalede etmemelidir. Bazı danışanlar dini danışmanları müdahale etmeye ya da tavsiyelerde bulunmaya başladığında sinirlenirler. Bu tıpkı çocukların verdikleri o tepkiler gibidir.

Dini danışmanlık görüşmelerinde - literatürde sıkça okunduğu ve uygulamadan duyulduğu üzere - muhataplar bazen dini danışmanların sadece yanlarında kalmalarını, bir şey konuşmalar bile sadece dinlemelerini veya sessizce orada bulunmalarını isterler. Kimi dini danışmanlar “sadece oturmayı” veya “sadece dinlemeyi” yararsız bulabilirler, fakat danışanların ihtiyacı olan tam da budur. Danışan bir şey yaptığını ve

onu nasıl yaptığını gösterme ihtiyacı hisseder bunun için de dini danışmanın gözlemci fonksiyonunu yerine getirmesi gerekir. Dini danışmanın dikkat içinde muhatabının yanında bulunması onun çözümleri kendisinin bulmasına yardım edecektir (Wiedemann, 2011, s. 66-68).

6. Erotik Aktarım

“Dini danışmanlık eğitimimde şu tavsiye ediliyordu: dini danışman ve görüşme partneri arasında hep bir masa bulunmalı” diyor Wiedemann (2011, s. 68) ve eskiden dini danışman ve muhatap arasındaki cinsel etkileşim ve aktarıma bu şekilde bir çare bulunduğunu anlatıyor. Aynı zamanda psikanalist olan Wiedemann psikanalizde danışanların analistlerine sıkça aşık olduklarını anlatır ve bu duyguların analistlere değil çoğu zaman anne veya babaya karşı hissedilen duygular olduğunu belirtir. Hissedilen bu duyguların (sevgi, aşk, cinsel çekim) dini danışmanın şahsına yönelik olmadığını bilmek bir koruma sağlar. Dini danışman bu duygulara karşılık vermemesi ya da ver(e)mediği için kendini suçlu hissetmemesi gerektiğini bilir. Bunun için dini danışmanın bu tür aktarımların farkına varması gerekir. Çünkü bunlar algılanmaz ve bastırılırsa o zaman eyleme dökülme tehlikeleri bulunur (ses tonuyla, gülüşle, bakışla, gizli bir flörtle). Bu ise ne dini danışmanlığın ne de analizin amaçlarındandır. Erotik aktarım veya sevgi aktarımı dini danışmanlıkta çok açık telaffuz edilmez fakat bilinçsiz olarak sıkça yaşanır ve yukarıda anlatılan idealleştirme aktarımıyla benzerdir (Wiedemann, 2011, s. 68-71).

7. Nesiller Aktarımı

Avustralyalı psikanalist Averil Earnshaw’ın aktarım konusunda bir tezi vardır. İddiasına göre insan ruhunda bazı yaşantı veya olaylar tıpkı bir saatli bomba gibi saklıdır ve zamanları geldiklerinde patlarlar (Earnshaw’ın kitabının adı da bu bomba metaforunu taşır: *Time bombs in families and how to survive them*, 1998). Bu olaylar genellikle aile yaşantılarında meydana gelmiş olaylardır ve insanın hem cins ebeveyniyle (veya Wiedemann’ın (2011, s. 72) ilavesine göre hangi ebeveyne daha yakınsa insan) olay zamanındaki yaşına geldiğinde o travmatik yaşantı tekrarlanır. Wiedemann (2011, s. 71) hastane dini danışmanlığından bir örnek verir:

36 yaşındaki bir adam kalp krizi nedeniyle hastanede yatar. Dini danışmanına nasıl olur da bir kalp krizi geçirdiğini anlayamadığını anlatır. Adam sportif, sağlıklı, sigara kullanmayan, alkolü ölçülü içen, sağlıklı beslenen ve stres altında olmayan biridir. Bir kalp krizini davet edecek hiç bir şey yoktur. Görüşmenin devamında dini danışman şu soruyu sorar: “Babanız 36 yaşındayken ne olmuştu?” Adam babasını tanımadığını, daha doğumdan önce ortadan kaybolduğunu anlatır. “Peki

ya anne?” - “Hiç bir şey.” Konuşmaya devam ederler ve hasta birden hatırlar: “Şimdi aklıma geldi: annem 36 yaşına girdiğinde ben dünyaya geldim ve benim doğumunda öldü.”

Earnshaw’ın teorisine göre bu tür *tekrarlar* tesadüfi değildir. Çocuklar ebeveynlerin yaşantılarını vakti geldiğinde tıpkı bir artçı depresyon gibi yeniden yaşarlar. Azımsanamayacak sayıda örnekler bu düşünceyi destekler görünür. İnsan yaşamında meydana gelen olayların (hastalık, ev/iş/eş değişimi, aşk, vs.) belirli bir zamanda meydana gelmelerini Wiedemann (2011, s. 73) bastırılmış duyguların açığa çıkması ve böylece bir tür başa çıkma yöntemi olarak görür. Örneğin yaşanmamış bir yas bu şekilde dışa vurabilir ve altında aslında başa çıkılmamış bir kriz barındırır. Üzerinde konuşulmamış, hazmedilmemiş, başa çıkılmamış yaşantılar, krizler veya travmalar - Bion bunlara “nameless dread” yani isimsiz korkular der (aktaran (Wiedemann, 2011, s. 76) - çocukların yaşantılarında ortaya çıkarlar. Bu tekrar veya artçı depresyonlar her zaman yıkıcı nitelikte olmak zorunda değildir. Bazen bu krizlerin oldukça yaratıcı etkileri de olabilir. Wiedemann (2011, s. 73) birincisi yıkıcı ikincisi yaratıcı neticeleri olan iki örnek verir:

1. Adolf Hitler 20. Nisan 1889’de dünyaya gelir; ailede dördüncü çocuktur ve babası bir sonraki çocuk dünyaya geldiğinde (24 Mart 1894) 56 yaşındadır. Adolf Hitler 1945 yılının Nisan ayında 56 yaşına girer, on gün sonra ölür.

2. Sigmund Freud 6 Mayıs 1856’da doğar; kendisinden bir sonraki çocuk 1857’de doğar, babası o zaman 42 yaşındadır. Sigmund Freud 1898 yılında 42 yaşına girer ve “Rüyaların Yorumu” adlı eserini yazar ve psikanaliz doğar.

Wiedemann (2011, s. 74) Earnshaw’ın teorisini kendisinin duygu/olay nakli dediği şeye benzetir. Aileler her hangi bir sebepten dolayı yaşayamadıkları, üstesinden gelemedikleri bir olayı bilinçsiz bir şekilde çocuklarına naklederler. Zamanı geldiğinde, yani çocuklar ebeveynlerinin o olayı yaşadıkları yaşa geldiğinde olay aniden, nerden ve nasıl geldiği bilinmeyen bir şekilde patlak verir. Sosyolojik olarak bu ataların borçlarını evlatların ödemesi gibi görülebilir. Earnshaw bu fenomeni sadece psikolojik olarak değil, bir tıbbi olarak da açıklar: DNA’da zamana bağlı olaylar saklanır. DNA kalıtsal olduğuna göre bu olaylar, dolayısıyla saatli bombalar da yeni nesillere aktarılır. “Bunlar olay ve davranışlara dönüşen beden hatırlarıdır” (Wiedemann, 2011, s. 75). Yaşantılar, olaylar farklı olsa da yaşlar hep aynıdır.

8. Grup Aktarımı

Dini danışmanlık her zaman birebir gerçekleşmez, kimi zamanlar gruplar görüşmelerin muhataplarıdır veya birebir yapılmaya çalışılsa da görüşme bir grup içinde gerçekleşir, örneğin çok yataklı bir hastane odasında.

Grup aktarımlarında görülebilen aktarım türlerinin başında aile aktarımı gelir. Wiedemann'ın (2011, s. 84) verdiği iki örnek üzerinden bunun ne olduğuna bakalım:

Çok yataklı bir hastane odasında hastalardan biri (baba, anne) herkesin ne kadar memnun olduğundan bahseder: herkes birbirine karşı saygılıdır, birbirine yardım eder, cesaret verir. Yemek de güzeldir ve iş yükleri çok olmasına rağmen hemşirelerin bu kadar sevecen olmaları da takdire şayandır (birini öksürük krizi tutar ve komşusu sırtına vurur). Hayır, bir problemleri yoktur, ziyaret için teşekkürler.

Bu ortam bir aile ortamını hatırlatır. Problemler içeride halledilir, *kol kırılır yen içinde kalır*. Dışarıya karşı iyi bir aile izlenimi verilir.

Bir başka çok yataklı bir odada dini danışman bir hastayla konuşur. Yan yataktaki hasta lafa girer. Üçüncü bir hasta inlemeye başlar, bir dördüncüsü baş ucundaki bardağı düşürür. Dini danışman önce hangisiyle konuşacağını bilmez ve hepsiyle aynı sevecenlikte ve uzunlukta konuşmak için uğraşır ve zorlanır.

Bu örnekte dini danışmana *adil anne* rolü aktarılır. Hastalar ise annenin ilgisini çekmek için rekabet eden kardeşler gibi davranır.

Uygulamadan benzer örnekler duyduğumuz bu duruma Wiedemann'a (2007, s. 36) göre dini danışmanlar farklı tepkiler verir. Dini danışman böyle bir aktarımı kabul edebilir ya da reddedebilir. Kabul edilmesi durumunda hasta sakinleştirilir ve düşüncesinde yanıldığı gösterilmeye çalışılır. Aktarımı kabul etmemek ise hastada/muhatapta uyanan duyguları telaffuz etmek demektir.

“Pozitif dini aktarım için de benzeri geçerlidir: dini danışman kurtuluş/selamet getiren (Heilsbringer), belki bir dua ile mucizeyi getiren kurtarıcı olur” (Wiedemann, 2007, s. 36). Dini danışmanın bu türden bir aktarımı kabul etmesi onun örneğin bir mucize için hastayla birlikte dua etmesi olur; reddetmesi ise daha eğitici, öğretici bir dua yapmasıdır. Bu şekilde davranması en azından yanlış bir şeyler söylemesini engeller çünkü duasında her şeyi “Tanrının eline” bırakır. Teolojik olarak bu doğru olsa da Wiedemann'a (2007, s. 36) göre bu dini danışmanlık açısından düşmana karşı korkaklıktır.

Netice itibariyle dini danışman kendisine yapılan bütün bu aktarımlarla ne yapar? Psikanalizde danışanın oynadığı bu oyuna katılmak önerilir. Danışana aktarımı yapılması izin verilir, danışanına biçtiği rol oynanır. Oyun yeterince açıklık kazandığında danışan bu davranışı yorumlar: ‘Beni galiba şu an korktuğunuz babanız olarak görüyorsunuz ve savunmaya geçtiniz.’ ya da ‘Bu yaşadıklarınızı o kadar rahat anlatıyorsunuz ama ben bunları beni ne kadar üzdüğünü fark ediyorum.’ Dini danışmanların da sürekli böyle refleksiyonlar yaptığını gördük. Bu tür refleksiyonlar görüşmeye bir açıklık getirmesi bakımından faydalıdır. Önemli olan burada bu sözlerin

söyleniş şekli, dini danışmanın ses tonudur. En iyisi muhatabın bu aktarımlarının kendisinin farkına varmasıdır. Bu mümkün olmuyorsa da ikinci iyi muhatabın içten içe katıldığı aktarım yorumlarıdır. Netice itibarıyla hedef aktarımların bilinç altından bilinç üstüne çıkarılmasıdır. Bunun için dini danışman kendisine aktarılanları alır, daha katlanılabilir bir halde muhatabına sunar ve bu sayede gerçeklik (gerçek hissiyat, anlam, duygu) ortaya çıkar (Wiedemann, 2011, s. 102; Klessmann, 2010, s. 272). Kaygı ve güvensizlik danışandan danışmana geçtiği gibi dini danışmanın güven ve önyargısızlığı da danışanı özgürleştirir (Stollberg, 1970, s. 61)

Thurneyesen (1988, s. 304-305) için dini danışmanlıkta danışan ve danışmanın birbirine bağlanması bir tehlike teşkil eder. Böyle bir insani bağlılık Tanrıya bağlanmaya engel oluşturur.¹⁰ Her iki taraf meselenin insani bir yardım olmadığını bilmek durumundadır. Çünkü Thurneyesen'in sisteminde yardım eden dini danışman değil, Tanrıdır. Fakat Thurneyesen bunun çok sık unutulduğundan ve Tanrıya olan güvenin çok çabuk insani bağlılığa aktarıldığından şikayet eder. Nihayetinde öteki de sadece bir insandır. Thurneyesen bunu psikolojideki aktarımla açıklar fakat bildiğimizin dışında bir aktarım betimler: kişiler kendilerini Tanrının yönetimine, rehberliğine bırakmak yerine tamamen insani bir güvenle dini rehberlerine bağlarlar. Kurtuluş ve özgürlük adına bütün duygu, ümit, arzu, özelemlerini ona aktarırlar ve onda hiç bırakmak istemedikleri bir ideal, bir kurtarıcı, bir yardımcı görürler. Bu tutumun dini danışman için tehlikesi onun da çok kolay bu kurtarıcı rolüyle kendini özdeşleştirmesi ve kendini yegane kurtarıcı, rehber olarak görmesidir (karşı aktarım). Danışanın ona bu şekilde bağlanması ve ona güvenmesi onun narsist egosunu okşayabilir. Buna karşı dini danışmanın sürekli tetikte ve kontrolde olması gerekir. Dini danışmanlık eğitimlerinde özellikle aktarım konusundaki kendilik tecrübeleri ve algıları bu tehlikeye karşı koruyabilir. Dini danışmanın bu durumda yapması gereken şey Thurneyesen'e (1988, s. 305) göre kendine bağlanan insana bu tehlikeli durumda yol göstermesidir. Rehberlik etmek burada onu kendisinden çözmesi ve asıl yardımcı, kurtarıcı, efendi olana yani Tanrıya bağlamak demektir.

Danışan ve dini danışman ilişkisini ve aralarındaki aktarımı nesne ilişkileri teorisi bağlamında açıklamaya çalışan Gestrich (2002, s. 267) bu konuda şunları belirtir:

Çocuğun gelişim işini yapabilmesi için destekleyen-tutan bir öteki, sadece “yakınlarda olması gereken” anne gibi dini danışman da kendini öyle bir hizmete sunması gerekir ki sadece “orada olsun” ve gerçek ve dışardaki bir öteki olarak öbürkünün davranışlarını nazikçe yansıtsın ve onlara

¹⁰ Benzer şekilde Stollberg (1969, s. 31): “... İnsani sevgi nesnelere bağlılık mutlak bağlılığın yerine koyulur ve putlaştırılır. Bu insanı nevrozlaştırır ve “yabancılaştırır”.”

eşlik etsin. O bu arada belirli teklifleri (düşünme ipuçları, İncil sözleri, dini gelenekten resimler) “oyuncaklar gibi” tesadüfen “ortada bırakabilir”; “uyarlarsa” öteki bunları kendiliğinden alacaktır. Ama tıpkı bir küçük çocuk gibi dini danışmanlığımızın partneri de (ve sadece o) neye ihtiyacı olduğunu bilir... . Serbest bırakan, alan tanıyan dini danışmanlık görüşmesi kişisel gelişimi destekler....

D. Dini Danışmanlıkta Direnç

Bazen dini danışmanlar bütün iyi niyetleri ve sevecenlikleriyle bir kimseye yaklaşırlar da onun bir görüşmeye yanaşmadığını tecrübe ederler. Bunun o kimsenin o anda rahatsız olması, başkasını beklemesi, bir işi olması, zamanı ve ortamı uygun bulmaması gibi dış nedenleri olabileceği gibi, konuşmanın faydasına inanmaması, problemleri hakkında konuşmayı sevmemesi, problemlerini kendi başına halletmesi, içini açtığı anda kötü tecrübeler edinmiş olması, yabancı kişilerle iletişimde sıkıntılar yaşamaması, konuştuğunda istemediği duygularla yüzleşmekten korkması, karşısındakini kendi dertleriyle boşuna meşgul edeceğini düşünmesi gibi içsel nedenleri de olabilir. Dini danışmanlık, alan kişinin değil, veren kişinin inisiyatifi olduğu, yani “çağrılmadan geldiği” için dini danışman kural olarak muhatabının bu tür nedenlerine saygı göstermelidir ve kesinlikle kabul etmelidir. Muhataba o anda dini danışmandan yardım kabul etmemesi veya edememesinde verilecek değer dini danışmanlığın önemli şartlarından biridir. Fakat bu, dini danışmanın bu tutumun muhtemel sebepleri ve çözümleri hakkında düşünmesine ve eyleme geçmesine engel değildir. Dış sebeplerin değiştirilmesi dini danışman için nispeten daha kolaydır. Bir ziyaretin saatini ve yerini, görüşme ortamını, kendi dış görüntüsünü, vs. bir dini danışmanlık görüşmesini meydana getirebilecek yönde değiştirebilir (örneğin hastanede hasta ziyaretlerinin onların vizite, yemek veya uyku saatlerine denk getirilmemesi, kendi dini danışmanlık ofisinin oda sıcaklığına, konforuna, vs. dikkat edilmesi). Çünkü kimi yerler insanları rahatlatır, emniyet duygusu verir, kimileri ise daraltır, tehdit oluşturur. Aktarım konusunda da gördüğümüz üzere insanların da birbirleri üzerinde benzer etkileri vardır. İşte bütün bu anlatılanlar yine psikanalizden devralınan bir terim olan *direnç*le açıklanır. Aktarımların peşinden dirençlerin gelişmesi nadir görülen psikolojik tepkiler değildir. Peki nedir bu dirençler?

Freud (1926, s. 254) direnci, analiz sürecine ve uygulamalarına karşı gelen bütün güçler olarak açıklar; yani direnç bir insanın davranış değişimi göstermeye veyahut da davranış değişimi sağlayacak bir eylemi (tartışma, düşünme, hatırlama) harekete geçirmeye karşı direnmesidir. Ancak bir danışanın görüşmeye karşı isteksiz davranması veya görüşmenin verimsiz geçmesi hemen danışanın direncine bağlanmamalıdır. Bir

dini danışmanlık ilişkisi gayet başarılı bir başlangıç sergileyebilir. Fakat ilerleyen zaman ve karşılaşmalarda iletişimde bazı kopukluklar meydana gelebilir: muhatap kendini kapatabilir, müdahale ve yorumları reddedebilir, teması kesebilir, gereksiz ayrıntılara dala bilir ve hatta görüşmeyi tamamen kesebilir. Böyle bir durumda meydana gelen kesintinin öncelikle bütün metodik nedenlerini araştırmada fayda bulunur. Engler-Kniep (2007b) bunlardan bazılarını sayar:

Zamanlama: Konuşmanın hızı ve yavaşlığı muhatap tarafından belirlenir. Dini danışman aralara, sessizliklere dayanabilmeli ve bir sonraki adım için uygun zamanı sezebilmelidir.

Duyarlılık: Dini danışman algıladığı ve ifade ettiği duyguların doğruluğunu kontrol etmelidir: Bağlantıyı kurabildim mi? Muhatabın tepkisini doğru anladım mı? Muhatap bana gerçekten katılıyor mu/kabul ediyor mu/izin veriyor mu ya da sadece nazik mi olmaya çalışıyor? Yanlış bir müdahalede mi bulundum?

Açıklık: Kendimi düzeltmeye hazır mıyım ve bunu muhatabıma da belli edebilir miyim? Muhatabın tepkilerine açık mıyım ya da bana itiraz edildiğinde kırılıyor muyum?

Dini danışman kendi davranışlarında bir hata tespit edemediğinde danışanın bir direnç sergilediği sonucuna varabilir. Direnç ilgili kişi tarafından ahlaksız, faydasız, vb. olarak değerlendirilen davranış biçimleri dile geldiğinde ortaya çıkar ve kendini farklı şekillerde gösterebilir (Klessmann, 2010, s. 273):

- ciddi ve derin bir görüşme için motivasyon eksikliği
- asıl konuya girmeyi engelleyen fazlaca konuşkanlık
- dini danışmanın keyfini kaçırmamanın ve kendini dini danışmana beğendirmenin bilinçsiz isteği
- dini danışmanın taraf tutmasını/kendi tarafına çekmek için manipülatif bir deneme

Dirençlerin altlarında şu psikolojik nedenler bulunabilir (Engler-Kniep, 2007b):

- geçmişten gelen acı tecrübeler insanları “kapatabilir”
- geçmişin acı tecrübelerinin yeninden canlanma korkusu
- kişinin kendisine kendisinden başkasının yardım edemeyeceği inancı
- ihtiyaçlarının giderilemeyeceği inancı (çok fazla kızgınlım, çok fazla kırgınlım)
- dini danışmanın yeterliğinden şüphe duyulması

Dirençleri tetikleyebilecek olan bu psikolojik süreçlerin münferit olarak nasıl üstesinden gelineceği dini danışmanın eğitim ve tecrübesine bağlıdır. Ancak şunu da bir dini danışmanın kabul etmesi gerekir: bazı dirençlerin gerekçeleri de dini danışman

kişisinin yetersizliğinden dolayı haklı olabilir. Böyle bir durumda dini danışmanın daha derinlere inemediğini kabul etmesi ve derin müdahalelerden kaçınması gerekir. Fakat yine de dini danışman muhatabına verdiği değeri oluşturacağı güven ortamıyla gösterebilir (Engler-Kniep, 2007b).

Danışan gibi dini danışman da dirençler sergileyebilir. Bunlar şu gibi durumlarda ortaya çıkabilir (Klessmann, 2010, s. 273):

- Aşırı yardım etme isteği, iyi bir imaj çizme arzusu veya acizliğe dayanma yetersizliği gibi nedenler dini danışmanın aceleci yardım hamlelerinde bulunmasına ve onun asıl ihtiyaçlarını göz ardı etmesine yol açabilir.
- Ağır hastalıklar, ölüm gibi kaygı uyandıran karşılaşmalar dini danışmanın görüşmede yüzeysel kalmasına veya başka konulara dalmasına neden olabilir. Görüşme protokollerinde bu tür dirençler tespit edilebilir. Bunların tespit edilmesi ve üzerinde çalışılması bu tür problemlere karşılaşıldığında dini danışmanın profesyonel davranabilmesinin şartıdır.

Peki dini danışman karşılaştığı bu dirençlerle ne yapmalıdır? Dirençlerde dini danışmanın yapacağı bu direnci kabul etmektir. Şu şekilde: ‘Muhatabımın içinde bulunduğu durum onun şu an başka türlü davranmasına izin vermiyor. Bunun için geçerli sebepleri vardır.’ Her türlü suçlama (açık veya örtük) burada yersiz olur. Klessmann (2010, s. 273) bunun için Asya’dan bir deyim aktarır: *Ancak kabul ettiğini değiştirebilirsin*. Danışan kendinin kabul edildiğini ve güvende olduğunu hissettiğinde direncin kendiliğinden ortadan kalkması muhtemeldir. Bunun dışında dini danışman yine refleksiyon yaparak danışana geri bildirimde de bulunabilir: ‘Bana göre pek ilerleyemiyoruz. Sizce? Bunun sebebi hakkında bir fikriniz var mı?’ (Klessmann, 2010, s. 273). Muhataplar kendilerini güvende, danışmanın ilgisi, sevgisi ve dikkatini hissettiklerinde dirençleri kalkacak ve giderek kendilerini açacaklardır (Faber & Schoot, 1974, s. 111).

Bayan Denkers (15.09.2011) direnç konusunda ilginç bir başka yöne işaret eder:

A : Aslında ona iyi geleceğini düşünseniz, bir şeyler görseniz de mi o kişide [tekrar gitmiyorsunuz]? ‘Bu görüşme ona iyi geldi, ama bir direnç geliştirdi ve beni tekrar istemiyor’ ... o zaman yine zorlamıyorsunuz değil mi?

Denkers : Hayır yapmıyorum. Bazen sağlıklı bir direnç de oluyor. Bu bastırma, direnç işleri zor ya ... Buraya gelmeden önce eşini kaybetmiş bir kadına eşlik ediyorum ve o bu konuda konuşmuyor. Hemşireler bunu biliyor ve bu konuda konuşmadığını söylüyor. Kendisinin ise ciddi bir cilt enfeksiyonu var ve cildi alınması gerekiyor falan ... ve burada gerçekten büyük mücadele vermesi gerekiyordu ve hakkında konuşmuyordu. Hemşireler “ona bir baksana” dedi, “biz bunu biliyoruz, ona yardımcı olabilir misin, konuşmuyor bunun hakkında.” Ruhun kendini koruması gibi bir şey var. ‘Hayır bunu şimdi yapamam, önce bunu bir aşmalıyım, bunu halletmeliyim, sonra yine eve gidince o zaman yas tutmanın sırası gelir.’ Ve durum böyle ise o kadına kötülük etmiş olurum bu direnci kırarsam, o zaman onu gerçekten krize sürüklerim. Benim görevim aynı zamanda hastaları korumak çok fazla üstüne geliniyorsa.

E. Dini Danışmanlıkta Cinsiyet Farklılıkları

Dini danışmanlıkta beden, bedensellik, vücut dili ve diğer nonverbal iletişim unsurları araçlar ve yöntemler bölümünde etraflıca anlatılacaktır. Ancak bu başlıklar altında ayrıca ele alınması gereken bir boyut bulunmaktadır, o da dini danışmanlıkta cinsiyet farklılıkları ve bu bağlamda bedenselliktir. Bedensellik cinselliği çağrıştırdığı için bu kadar yakın bir temas içinde gerçekleştirilen bir mesleğin göz ardı edilemeyecek bir yönünü teşkil eder.

1. Kadın - Erkek olmak

Hıristiyan inancında uzun dönemler boyunca din hizmetleri bir erkek işi olduğu için dini danışmanlık da ağırlıklı olarak erkekler tarafından icra edilmiştir. Kilisenin özellikle kadınlara kadınların dini danışmanlık yapması gerekliliğini keşfetmesi (Bayan Kirchberg, Dini Danışmanlık Dairesi, Osnabrück) ve 20. yüzyılın 70'li yıllarında bu alandaki eğitim ve uygulama değişiklikleri ile bu durum giderek ve devamlı bir şekilde değişmiştir. Dini danışmanlık eğitimlerine erkeklerden çok kadınların katılmasıyla birlikte istihdam alanında da kadınlar erkekleri kısmen geçmiştir (Klessmann, 2010, s. 333). Benzer şekilde dini danışmanlık hizmeti alan kişilerin çoğu da kadındır.¹¹

Peki bu cinsiyet farklılıkları dini danışmanlık görüşmesini nasıl etkiler? Hemcinsler arasında yapılan bir dini danışmanlık görüşmesi ile karşıt bir cinsin dini danışmanlık hizmet vermesi arasında fark bulunur mu? Prof. Naurath'a (27.09.2011) göre bulunur, erkek-erkek, kadın-kadın, kadın-erkek birbirleriyle farklı konuşurlar ve bu dini danışmanlıkta da böyledir. Bu konuya aslında görüşülen dini danışmanların anlattıkları hariç literatürde pek rastlanılmaz.¹² Bayan Naurath da cinsiyet ve bedenselliğin önemini vurguladığı görüşmemizde, cinsiyet konstellasyonlarının dini danışmanlıkta ihmal edilmiş olduğuna dikkat çeker.

Bazı genel (ön)yargılar dışında, kadınların daha iyi dert dinleyebildiği, kadınların dini danışmanlığa doğaları gereği daha yatkın oldukları,¹³ kadın ve erkeklerin birbirlerini anlayamayacağı, farklı dilleri konuştukları dışında bu soruya ciddi bir cevap

¹¹ Telefon dini danışmanlığında örneğin 2012 yılında arayanların %66'sı kadındı (http://www.telefonseelsorge.de/sites/default/files/Statistik_Telefon_2012_0.pdf). Telefon dini danışmanlığında 2011 yılında fahri görev yapanların %81'i bayandı. (http://www.telefonseelsorge.de/sites/default/files/Jahresstatistik_TelefonSeelsorge_2011%20.pdf).

¹² Klessmann'ın (2010) dışında başka ders kitaplarında (örneğin Ziemer (2000) veya Winkler (2000)) dini danışmanlıkta kadın veya erkek olmak konulu bir başlık bulunmamaktadır.

¹³ Örneğin Schiefer (2000): Kadınların insanları dinleme ve rehberlik etmek konusundaki doğal yetenekleri küçümsenmemesi gerekir. Kadınların artan oranlarda faaliyet göstermesi, onların insan ilişkileri, insanları dinleme ve rehberlik etme konusundaki özel/doğal yetenekleri Kilisenin dini danışmanlık faaliyetlerini zenginleştirmektedir.

verilmiş değildir.¹⁴ Ancak bütün dini danışmanlık süreci ve eğitimleri için burada da kendilik algısı ve tecrübesi önemli bir rol oynar. Kendi ve ötekinin cinsel kimliğinin farkında olmak (*gender awareness* (Patton, 1993)) kendi cinsel rolünün ve bunun muhabata olan etkisi hakkında bir kendilik ve öteki algısı geliştirmek demektir.

Farklı veya aynı cinsler her ilişkide olduğu gibi dini danışmanlık ilişkisinde de birbirleri için çekici veya itici olabilirler. Çekicilik doğrudan bir sempatinin ifadesi olabileceği gibi aktarımın da bir türü olabilir (Klessmann, 2010, s. 336).

Uygulamadan edinilen bilgilere göre kadınlar önceki kötü tecrübeler ve yaşantılar (taciz, şiddet) nedeniyle erkek hastalara dini danışmanlık ziyaretleri yapmaktan geri dururlar ya da genç bayan dini danışmanlar herhangi bir cinsel taciz endişesiyle hastanelerin erkek bölümlerine gitmekten kaçınırlar. Benzer şekilde fahri bayan dini danışmanlar erkek bölümünde çok yataklı odalara girmek istemezler. Erkeklerde ise benzeri cinsiyet ayrımlarına rastlanılmamıştır.

2. Vücut Teması

Çalışma boyunca sık sık vurgulandığı üzere dini danışmanlığın öğrenilmesi ve uygulanmasında algı ve algılama (kendilik ve öteki algısı) önemli bir yer teşkil eder. Dini danışmanın muhabatının içsel ve dışsal durum ve tepkilerini, nonverbal ifadeleriyle verbal ifadelerinin uyum veya uyumsuzluğunu algılaması gerektiği gibi kendisinin de - bedenen veya sözel - bunlara verdiği tepkilerini algılaması ve ona göre muhabata yansıtması ve empatisini geliştirmesi gerekir. Liebau'un (2007, s. 160) verdiği bir örneğin özetiyle beden algısını açıklamaya çalışalım:

Dini danışman, beden yönelimli bir dini danışmanlık eğitimi almış¹⁵ ve algısını kendi ve muhabatının bedenine yöneltmeyi öğrenmiştir. Dini danışmanlığa gelen kadın geçirdiği ameliyat sonrası yaşadığı motivasyonsuzluk ve memnuniyetsizlikten şikayetçidir. Ancak dini danışman kadının durumunu ortaya koyduğu sözel ifadeleriyle enerjik hatta telaşlı hareketleri, yüksek sesi, huzursuz mimikleri arasında bir çelişki algılar. Bedensel olarak baktığında karşısında yere basmayan, bacakları sürekli hareket halinde olan, muhtemelen hızlı, duraksız konuşması nedeniyle telaşlı telaşlı göğsünden nefes alıp veren bir kadın oturur. Dini danışman bedensel aktarım dolayısıyla kendisinde de bir nefes nefese kalma durumu, artan huzursuzluk, göğsünde baskı ve omuzlarında gerginlik hissetmeye başlar.

Dini danışman dikkatlice beden algısını paylaşmaya başlar. Kadın dini danışmanın empatik beden algısını duyduğunda duraksız konuşmasını böler, sessiz kalır ve birden kendi içine çöker ("havası alınmış balon gibi"). Artık dini danışmanın karşısında kendi içine yığılmış, tıkanmış bir vaziyette,

¹⁴ Kadın-erkek iletişimi konusunda bkz. Tannen (1990); Weber (2006); Günther (2005); Wagner-Rau (1992).

¹⁵ Bethel Dini Danışmanlık Enstitüsünde bu tür eğitimler verilir; bkz. *Beden Yönelimli Dini Danışmanlık (Körperorientierte Seelsorge)* http://www.seelsorgeinstitut-bethel.de/index.php?article_id=26 (25.05.2011).

başı eğik, göz ve söz teması olmayan bir kadın oturur. Dini danışman öncelikle beden algısını dile getirmekle meydana getirdiği etki karşısında şaşırır ve konuşarak durumu yine kurtarmaya çalışır ve yine verbal iletişime geçer. ...

Kendine biraz zaman tanıdıktan sonra dini danışman fiziksel gerginliğini ve baskıyı belirgin bir şekilde hisseder ve yavaşça rahatlar. Kendisi bu sefer iki ayağıyla yine yere basar ve yerden güç alır, bir kaç kez yavaş ve derin nefes alır: nefesini verirken gerginliği bırakır ve alırken yeni güç ve güven toplar. Ardından yine bilinçli olarak algısını kadının bedenine doğrultur ve kadının rızasıyla bazı beden ve beden algı egzersizleri yapar. Bunun için kadına öncelikle ayaklarını yere basmasını ve böylece yerle temasıyla bedenini daha iyi hissedebilmesini sağlar. Kadın bunu yaptıktan sonra bir kaç kez iç geçirir. Gerginlik, baskı, stres ve nefes sakinleşir ve derinleşir. Dini danışman kadından bu iç çekişlerini güçlendirmesini ve her nefes verişini seslendirmesini ister. İlk sesler cılız ve sessizdir fakat artarak kadının sızlanması ve yakınması duyulur. Dini danışman bunları kelimelere dökmesini ister ve kadının engellenmişlik duygularının kaynağının büyük ölçüde kocası olduğu anlaşılır. Dini danışman yine kadının rızasını alarak onun arkasına geçer ve destek için elini kadının omuzlarının arasına koyar. Kadının omuzları hala daha öne doğru sarkıktır. Zamanla kadın doğrulur ve ses ve kelimeleri de güç kazanır ve hatta agresifleşir. Nefesinin de derinleşmesiyle kadın artık kocasına karşı duyduğu öfkeyi ifade etmeyi başarır. Hareketleri ve ifadeleri güçlü ve enerjiktir.

Egzersizin sonunda dini danışman yine kadının karşısına oturur; kadın ona bakar, gülümser ve utangaç bir şekilde “Ben bunları böyle hiç kimseye söylememiştim” der ve kendinden daha emin bir şekilde ilave eder: “Bu iyi geldi, sırtımdaki eliniz, böyle destek verici; çok teşekkür ederim!”

Görüşme dini danışmanın beden algısı ve egzersizleriyle bambaşka bir yön kazanmış ve normal seyrine devam edebilmiştir. Elbette kadının ruh hali tamamen düzeltilmiş değildir fakat edindiği bedensel tecrübelerle güç bulmayı ve memnuniyetsizliğini savunma mekanizmalarıyla örtmemeyi öğrenmiştir.

Liebau’un (2007) bildirdiğine göre beden algıları ve bununla bağlantılı egzersizler olarak panik durumda olan insanlarda İncil ayetlerinin nefes alış verişleriyle (güven, doğru nefes alıp verme telkin etmesi bakımından) tekrarlanmasını, dini danışmanların zor durumlar karşısında ayaklarını yere basmalarını, nefeslerine dikkat etmelerini (emniyet duygularını geliştirmesi bakımından), zorlu müdahalelerden sonra kollarını, bacaklarını, bütün vücutlarını silkmelerini önerir. Bütün bunlar içinse dini danışmanlıkta beden ve bedenselliğin algılanması ve devreye sokulması gerekir. Tabi ki aşağıdaki Naurath’ın uyarıları doğrultusunda.

Dini danışmanlıkta muhataplara dokunulması dini danışmanlığın iyileştirici gücünü destekleyebileceği gibi muhatap tarafından tehdit veya incitici olarak da algılanabilir.¹⁶ Bu yüzden bu dengenin iyi kurulması ve bu konuda bir hassasiyetin geliştirilmesi gerekir. Çünkü her türlü aşırılık ötekinin bütünlüğünü ve dini danışmanın

¹⁶ Naurath’a (2007) göre örneğin kutsama işaretleri doğrudan temas edilmeden ve ortam koşulları (setting) da dikkate alınarak belli bir mesafeden yapılabilir. Çünkü bir örnekte yaşandığı üzere oturan bir kadın karşısında duran bir dini danışmanın kutsamasını cinsel taciz olarak algılamıştır.

rolünü tehdit eder (Naurath, 2007; Kirsch, 2007; Stollberg, 1996). Süpervizyon eşliğinde alınan bir dini danışmanlık eğitimi bu konuda gerekenleri öğretecektir.

Naurath (2007, s. 157) “kişisel koruma alanının” muhafaza edilmesi için 45 cm’lik bir mesafenin korunmasını önerir. Mahremiyetin korunması için yatan ve icabında bedeni çok örtülü olmayabilen hastalarda buna özellikle dikkat edilmesi gerekir.

Dini danışmanlıkta temas ve yakınlık/mesafe konusu kadın veya erkeklik durumuna göre de değişir ve daha büyük özen ve dikkat gerektirir. Benzer şekilde farklı din mensuplarıyla karşılaşmalarda ilgili dinlerin bedeni ilgilendiren tabuları hakkında bilgi sahibi olunması ve ona göre davranılması büyük önem taşır (örneğin Müslümanlarda karşı cinsle temas, Budistlerde başa dokunmamak gibi) (Naurath, 2007).

3. Cinsellik

Son olarak dini danışmanlık ve cinsellik konusuna da değinmekte fayda var. Cinsel yaşam ve cinsellik günümüzde daha çok iktidar ve zevk unsuru olarak görüldüğü için insanlar bu alandaki yetersizliklerini veya tatminsizliklerini her zaman her yerde kolayca dile getiremezler. İnsanların yargılanmadan ve küçümsenmeden her halleriyle kabul edildikleri dini danışmanlık karşılaşmaları bu bakımdan cinsel konu ve sorunlar için de uygun bir ortam olabilir. Elbette ki başka danışmanlık mercileri de bu görüşmeler için uygun imkanlar sağlar. Cinsellik ve cinsel yaşantı konusu aynı zamanda din ve dini yaşantı bağlamında bir takım suçluluk duygularıyla birlikte yaşanma özelliğini gösterir. Bu nedenle dini danışmanlık bu alanda da insanlara konuşma imkanları sunarak onların beden ve ruh sağlıklarına katkı yapabilir (bkz. Naurath, 2000, s. 223-233; Ziemer, 2000, s. 216).

Görüşülen dini danışmanların cinsiyet farklılıkları, vücut teması ve cinsellik konularındaki tecrübeleri şöyledir:

Hastane dini danışmanı Barbara Denkers (15.09.2011):

A : Vücut teması nasıl hastalarla?

Denkers : Bu duruma göre değişiyor. Ben bu konuda çok aceleci olanlardan değilim. Burada da hastanın ihtiyacı ne ona bakarım. Ve ben istiyor muyum ona da bakarım. Bu farklı olabiliyor, erkeklerde daha dikkatli davranıyorum. Kadınlarda...

A : Hmm!

Denkers : Evet erkeklerde... mesela kaza cerrahisinde kırık bir bacak, onun dışında bunlar sağlıklı erkekler, bu yanlış anlaşılabilir ben sürekli el kol hareketi yaparsam. Erotik düzlem dini danışmanlıkta da mevcut. O dışarda kapıda kalmıyor. Ben kapıdan içeri bir kadın olarak da giriyorum. Ve yataktaki erkekler hala daha erkek. Özellikle kaza cerrahisinde kırık bir kol veya bacakları olduğunda geriye kalan her şey sağlıklı ve çalışıyor. Bunu da aklımın bir ucunda tutmam gerekiyor. Bir hasta tanıyorum, orda bu çok önemliydi. Bir bacağını kaybetmişti ve

erkek olarak büyük bir kriz yaşıyordu, erkeklik anlayışında bir kriz yaşıyordu. Ve bu onun için önemliydi, benim ona benim için hala dört dörtlük bir erkeksiniz demem. İki bacağımız olsun olmasın siz hala olduğunuz kişisiniz. Bakın burada nasıl sohbet edebiliyoruz. Onun için bu önemliydi. Bunu kapıda bırakmıyorsunuz ki.

A : Bu durumda kadın oluşunuzu gösteriyorsunuz ama bazı durumlarda daha bir geri tutuyorsunuz?

Denkers : Ben herhangi bir şeyi provoke etmek ya da olmayan bir şeye cesaretlendirmek istemem. Yani daha hiç bir hastaya gönlümü kaptırmadım.

Acil dini danışmanı Ludger Pietruschka (21.09.2011):

A : Bedensel temasla nasıl yapıyorsunuz...?

Pietruschka : Selamlaşma genellikle sorun teşkil etmiyor. Hijyene dikkat ediyoruz zaten. Bu bir. Sonra... ben bir erkeğim. Bu açıdan bazı sınırlar oluyor. Bir bayan hastam varsa daha da dikkatli oluyorum, çocuklarla zaten. Hele bu son yılların tartışmalarından sonra¹⁷ daha da hassasız bu konuda. Arada bir şu oluyor - nasıl ifade edeyim şimdi bunu sizin için - görüşmede kaybolmuşluk, yetersiz emniyet duygusu söz konusu oluyor. O zaman benim de - bir hasta mesela yatıyor böyle, elleri yorganın üzerinde ya da yanda, ben de burada sandalyede oturuyorum - böyle dikkatlice eline uzandığım oluyor: “Sanırım siz bunun üstesinden geleceksiniz Bay Müller.” Bunun gibi. Ama öyle gençlerimizin yaptığı gibi, benim de dört çocuğum var, böyle sarılmalar falan yok. Bu kesinlikle olmaz. Çok dikkatlice. Belki uygun düşerse omzuna vururum hastanın. Ve her seferinde ama hastanın kendisinin - mesela şimdi böyle elimi üstüne koysam, elini çekebilir. Yani her hangi bir şekilde elini tutamam. Sıkça ise hastaların benim elimi ve gerçekten de uzun bir süre elimi tuttukları oluyor, vedalaşırken falan: “Gelmenize ne kadar çok sevindim”.

A : Buna izin veriyorsunuz o zaman? Kadınlarda da mı?

Pietruschka : Buna izin veriyorum o zaman. Kadınlarda da. Orda hassas davranmam [kendim için çekinmem]. Bu uygun. Ama anlattığım gibi, yatak meselesi, o alan öncelikle tabudur benim için. Tabi abartmıyorum bu konuda ama burada hassas olmak gerekiyor. Buna, ölçüye hasta karar veriyor. “Bana bir sarılısanıza” - bu çok çok nadiren oluyor. Bunu belki daha çok kadınlar kadınlara yapıyordur ama bazen de geliyor böyle bir durum. Birinin gerçekten sarıldığını hissetmek, bu o kadar önemli oluyor ki insanlar seviniyor bir şeylerden kurtulduklarında. Bu daha çok ayakta olan karşılaşmalarda böyle oluyor. Ama herhalde bir elimin parmaklarını geçmez “Size bir sarılabilir miyim” falan dendiği. Ve ben kendim bunu teklif etmezdim: “Size şöyle gerçekten bir sarılayım mı?” gibi ya da “Size sarılmam gerektiğini hissediyorum şu an” gibi. Bu benim tarzım da olmazdı. Bu biraz da hani... o kadar spontane değilim ben. Şunu ilave edeyim: önemli olan ama göz teması. Hastayla gerçekten sürekli göz temasını sürdürmeliyim. Onunla böyle sohbet edemezdim [başını etrafa çeviriyor].

Yüksek Okul Katolik Cemaat dini danışmanı Susanne Wübker:

Wübker : ... tabi doğal bir empuls [tepki] olarak bir kız arkadaşım ağlamaya başlarsa, onu kollarıma alırım. Ama bunu dini refakat görüşmelerinde yapmıyorum işte. Mümkün olduğunca çok güven atmosferi yaratmaya çalışırım ama insana çok yaklaşmam¹⁸, kişinin veya benim pişman olacağım bir mesafe ihlali yapmam. Çok dikkatli olurum.

A : Vücut teması...?

Wübker : Yapmam. Yine de yaptığım bir durum biliyorum ama onun sorumluluğunu da taşıyabilirim ve uygundu da. Ama genelde bunu hiç yapmıyorum.

¹⁷ Katolik Kilisesi bir dönem çocuk tacizleriyle sıkça gündeme gelmekteydi.

¹⁸ Wübker burada mahremiyetini ihlal edecek şekilde anlamındaki “nahe treten” ifadesini kullanır.

F. Dini Danışmanlıkta Dini Boyut

Dini danışmanlık tarihine bakıldığında dini boyutun dini danışmanlığın doğal bir parçası olduğu anlaşılır. Dini danışman tarafından ziyaret edilen kişi dini danışmanın görüşmenin sonunda bir dua veya ayin yapacağını hem bilirdi hem buna hazırlıklı olurdu. Dini danışmanlığın bu ritüel yönü azalarak görüşmenin sonunda dini danışmanın ‘sizin için bir dua okumamı ister misiniz?’ ve ya ‘İncil’den bir pasaj okumama izin verir misiniz?’ sorularına gerilemiştir. Uygulama örneklerinden ve dini danışmanların anlatımlarından dini danışmanlıktaki dini boyutun son 20-30 yıldır kendiliğinden kabul gören veya beklenen bir şey olmadığı anlaşılır. Dini danışmanlar insanlara “tepelerinden bir şey geçirmeyi” (überstülpen) istemediklerini ifade ederlerken Piper (1985b, s. 17) buna katılmakla beraber dini danışmanların sıkça İncil’in mesajını tebliğ etmediklerinde duydukları suçluluk duygularını da ifade eder. Piper’e (1985b, s. 17) göre bu onlara görevlerinde başarısız olduklarını veya yetersiz kaldıkları hissini verir.

Oysa dini danışmanlar sahip oldukları din ve meslek eğitimleri sayesinde yardım edici mesleklerde alışılmamış ölçüde dini boyutu devreye sokmaya ehliyetlidirler. Vakıf oldukları din dili onların iletişim imkanlarını genişletir ve onların terapötik rollerini zenginleştirir (Hauschildt, 2003).

Dini danışmanlıktaki dini boyutun devreye sokulmasıyla ilgili Piper (1985b, s. 18) tecrübelerinden hareketle meselenin dini mesajı verip vermemekten ziyade bu mesajın nasıl daha doğrusu ne zaman verilmeye çalışılmasıdır. Dini bir sözün (ayet, ilahi, şiir) erken söylenmesi insanlarda dini danışmanların onları yeterince dinlemediği, daha söylecek sözlerinin bitmediği tepkisini çekebilir. Bu halde söylenen bir dini kelam - dindar kişilerde bile - etki göstermeyebilir ve hatta dinlenilmeyebilir. Böylece Piper’in (1985b, s. 18) de önerdiği üzere dini söz veya yorumların ancak muhatabın içini tamamen dökmesi, kendisinin anlaşıldığını hissettiği zamanda söylenmesinde fayda bulunur (tabi ki yine muhatabın buna açık bir kimse olması kaydıyla).

Zaman zaman ifade edildiği gibi (örn. Winkler, 2000, s. 278) bir görüşmenin dini danışmanlık görüşmesi olabilmesi için inanç sorusunun mutlaka sorulması, birden/doğrudan sorulması veya sözel olarak sorulması gerekmez. Bu soruya doğru götüren bir “iklimin” (Winkler, 2000, s. 278) oluşturulmasıdır önemli olan. Bu iklimi oluşturacak ya da bozacak şey de dini danışmanın tutumudur. Dini danışmanın açığa çıkarması gereken şey, dini yaşantının muhatabı şahsen nasıl etkilediği, inanç

tecrübesinin onu nasıl ilgilendirdiğidir. Çünkü ancak kendine özgü inancından (persönlichkeitsspezifisches credo) kişi teselli kaynakları bulabilir, (dini) başa çıkma güçleri açığa çıkabilir (Winkler, 2000, s. 276-277).

Hastane dini danışmanı Bayan Denkers'in anlattıkları Winkler'in sözlerini teyit eder niteliktedir:

A : ... Peki gerektiği zaman? İlgili kişi gerçekten bu din/İncil/Kilise arka planına ya da bu türden bir rehberliğe ihtiyaç duyduğunda, bunu da sunuyor musunuz?

Denkers : Evet. Fakat burada bunun ötekenden gelmesine dikkat ediyorum, bunu kendiliğimden yapmıyorum. Bu biraz da manevi rehberlik konusu, tabii dini danışmanlıkta bu da var, her zaman için maneviyata da kulaklarım açık olmalı: bana kendi hakkında, neye inandığına dair ne anlatıyor? Bu da güçlendirilmeli. Bunun palyatif bölümünde yaşamın sonunda rolü çok büyük oluyor. İnsanların 'hayatta beni taşıyan neydi', 'neyin anlamı vardı', 'nereye gittiğime inanıyorum' diye hatırlayıp düşünmeleri. Orada ben de teolojim ve tabii ki kendi inancım ile da bulunuyorum. Bunun önemli olduğunu da düşünüyorum çünkü yoksa dini danışman olmazdık danışman olurduk. Bu da bunun bir parçası fakat bunu hiç kimseye böyle tepeden indirmezdim. Bu da yine kontak içinde, ilişki içinde gerçekleşmesi gereken bir şey olmalı. Hermenötik olarak 'bana inancı hakkında ne diyor' diye dinlemeliyim ve 'ona geri ne verebilirim'...

Kimilerine göre dini danışmanlıkta *Tanrı oyuna dahil edilmesi* gerekirken (*Gott ins Spiel bringen*, Eulenberger vd.) kimilerine göre de buna gerek yoktur, çünkü Tanrı dini danışmanlıkta zaten mevcuttur (örn. Wiedemann, 2011). Bu açıdan Wiedemann'a ve bazı görüşülen dini danışmanlara göre dini danışmanın görevi Tanrıya *yer açmaktır*, yani "onun gelişine ve etkisine bir duyarlılık geliştirmek ve ayağına pek dolanmamak" (Wiedemann, 2011, s. 229). Bayan Wübker bunu şöyle ifade eder: "... Tanrının önünde durmayayım ki o insanlara gidebilsin." "Bir karşılaşmanın dini bir karakter kazanması illa ki Tanrı hakkında konuşulmasını gerektirmez" (Ludwig, 2007, s. 69) bu nedenle de Wiedemann (2011, s. 124) kendi dini danışmanlık tecrübelerinden hareketle dini danışmanlıkta muhatapla birlikte yapılan "görüşmenin Tanrı önünde veya Tanrının mevcut olduğu bir görüşme" olduğunu belirtir.

Dini boyut bilhassa hastalarda özellikle de ağır, ölümcül bir hastalığı olanlar ya da yoğun bakımda bulunanlarda önem ve ağırlık kazanır. Sözel iletişimin mümkün olmadığı ya da oldukça kısıtlandığı durumlarda bir dua, bir kutsama ya da başka bir dini ritüeller yaşamın sınırında bulunan hastalarda derin bir anlama sahiptir (Frör, 2002; Klessmann, 2010, s. 360). Çünkü maneviyat "antropolojik temel bir ihtiyaç olarak anlaşılabilir ve özellikle hastalık durumunda ciddiye alınması gerekir" (Klessmann, 2007b, s. 410). Dolayısıyla böyle özel ve anlamlı bir anda viziteye çıkan doktor ve ekibinin bile rahatsız etmediği ve bir başka hastaya geçtiği görülür.

Yapılan görüşmelerde dini boyutun konuşmalara çok dikkatlice dahil edildiği tespit edilmiştir. Dini danışmanlar - kendileri inançlarından hareket etseler de - din ve inanç meselelerine ancak muhatapın talebi, sorusu veya izni üzerine girerler ve

muhataplarını *dine döndürmeye* çalışmazlar. Görüşülen dini danışmanlar meslekleri sırasında dini boyutun nasıl gündeme geldiğini şöyle anlatırlar:

Acil dini danışmanı Ludger Pietruschka (Katolik, 21.09.2011)

A : yani vaaz etmeye başlamıyorsunuz, bak böyle devam edersen ve Tanrıyla böyle devam edersen bu böyle gitmez şeklinde?

Pietruschka : Yok hiç. Soru soruyorum ama: ‘Hayatınız için bunun bir anlamı var mı?’ ‘Bunun hakkında hiç düşündünüz mü?’ ‘Oralarda bir şeylerin olduğunu düşünüyorum...’ ve birisi ‘bu beni ilgilendirmiyor’ diyorsa bunu deşmiyorum daha fazla.

....

A : ... enteresan, sizin inancınızdan dolayı bu mesleği icra etmeye motive olmanız ama her zaman bunun üzerinde ısrar etmeyişiniz...!

Pietruschka : Belki düşünceleriniz için şu önemli olabilir: biz dini danışmanlığı Kilise içi bir eylem olarak anlamıyoruz. Tekrar bir kıyas yapmama izin verirseniz. Müslümanlar arasında orada üyeler birbiriyle ilgilenecektir, İmam ya da hocanın birisine karşı dini konuları dile getirmesi de doğal olacaktır. En azından tahmin ediyorum bunu. Ama biz dini danışmanlığı kamuya açık bir hastanede yapıyoruz, bir okulda yapıyoruz, cezaevinde, askeriyede ya da acil dini danışmanlığında kurtarma ekipleriyle birlikte. Bunun anlamı, burası bizim Kilise alanımız diyemeyiz. Ben Katolik Kilisesinin cemaatinin kadın cemaatinde bir akşam yaparsam orada bir duayla, bir ilahiyle başlamamız gayet doğaldır. Aksi de zaten garip olurdu, “ne yapıyor bu?” derlerdi, “niye dua etmiyor bizimle?” denirdi. Ama dini danışmanlık kamusal alanda öncelikle dini motif ve hedeflerle taşınan bir ilgidir¹⁹, bir kimse yaşam ve inancında yardıma ihtiyaç duyuyorsa. Ve bir kült eylemi değildir. Bu insanların ayin ya da benzeri bir etkinlik için buluştukları yerde vardır ve orada bu yön ön plandadır.

A : Ama siz yine de dini kişi ve kişilik olarak görüyorsunuz?

Pietruschka : Eeveet...öyle sanıyorum.

A : Dini danışmanlık eylemlerinizde, sorduğunuz sorularda, insanlara yaklaşımınızda, o zaman hep “dolu bir yaşam” gibi ayetleri mi düşünürsünüz ve aklınızda hep İsa mı olur?

Pietruschka : Evet olur ama münferit ayrıştırılmış İncil ayetleri anlamında değil. Daha çok temel bir tutum/duruşu düşünürüm İsa’nın insanlarla karşılaşmasında sahip olduğu. ...

...

A : Takip eden adımlarda onu tekrar dine döndürmek için uğraşmaz mıydınız?

Pietruschka : Hayır! Hayır bu bizde olmazdı. Bunu hem kendim yapmazdım hem kimse böyle bir şey beklemez bizden, ne patronumuz [Piskopoz] ne de bir başkası. Bu konuda ben öncelikle Tanrıya, o kadar idare gücüne sahip olduğuna güvenirim ben kendim ve şunu derim, nihayetinde Tanrının kurtuluşunda (Heil) ben de bir iş arkadaşıyım - Paulus öyle diyor dini danışmanlar için [Mitarbeiter am Heile Gottes], bu insan için Tanrının Heil’inin ne demek olduğu konusunda kendi düşüncelerim için çalışan biri değilim. Bu da öncelikle o kişi ve Tanrımız arasındaki bir ilişki meselesi. Ve bu ilişki meselesinde benim katkıda bulunma iznim vardır, yapılandırılmasında, yeniden yapılandırılmasında. Ancak sonunda Tanrının o kişiyle ne yapacağını açık bırakmak zorundayım. Bunu kendimde de açık bırakmak zorundayım, beni nasıl gördüğünü, benle ne yapacağını ve onunla ilişkimin nasıl olduğu konusunda kendim hakkımda daha neler öğreneceğimi. Sadece gördüklerimden yola çıkabilirim bu nedenle bu konuda çok dikkatliyimdir. Bir çeşit *düzene koymayı* ya da *hizaya getirmeyi* bazı durumlarda bazı yakınlar benden bekliyor. Kalmadı artık ama zaman zaman yine de böyle durumlara düşüldüğü oluyor. Örneğin yaşlı teyze var ve kız kardeşinin oğlu burada ölüyor, içkiden dolayı falan kendini yaşamın sonuna kadar getirmiş. Ve şimdi teyze büyük endişe taşıyor, kız kardeşi bu insanı Kiliseye bağlamak için çok uğraştı - bu da belki içmeye başlamasının sebebiydi [gülüyor] - ve ben hani son anda, son 500 metrede onu doğru yola çekecekmişim ki cennete giden hedef çizgisine ulaşmayı başarsın. Bu az önce söylediğimle karşılaştırılmaz ama fikir, fantezi biraz böyle. O öyle ortalıkta dolanıyor ve topun hedefe ulaşması gerekiyor, ‘hadi buna bir el atın’. Bu ama çok çok nadir ve böyle görev vericileri de kabul etmiyorum ben. Yine kibarımdır ama hastaların buna kendilerinin

¹⁹ Pietruschka burada ilgi, yönelme, sevgi anlamındaki “Zuwendung” kelimesini kullanır.

karar verdiğini de açıkça belirtirim. Enteresan olan başka bir şey var o da şu: 'Bay Pietruschka'yla yalnız konuşmak ister misin?' Örneğin evli bir çiftte. Koca ağır hasta ve kadın onun bana bir şey söylemek isteyeceğini ya da günah çıkartmak isteyeceğini düşünüyor, ki bunun için resmi olarak benim yetkim yok.

A : Ama sanırım sıkça talep edilen bir şey?

Pietruschka : Yoo, hiç sık değil. Ben kendi dini danışmanlık biyografimde sadece bir kez yaşadım şimdiye kadar. Orada klasik bir günah çıkartma vardı. Şu anlamda: bir insan onu çok rahatsız eden bir şeyi bana söylemesi gerekiyordu - bu birinci adım, ikinci adım da - benden bunun, kendisi düzeltebilecek değildi ama artık iyi olduğunu duymak istiyordu ve duyabilirdi de. Ama hastalık gelişimi bakımından ona doğru gittiği Tanrıyla olan ilişkisinde bunun rahatsızlık verici bir anlamı yoktu. Buna resmi olarak iznim yoktu. Kendisine de dedim papaz olmadığımı. Bu onu hiç ilgilendirmiyordu o sadece bunu duymak istiyordu ve ondan sonra da her şey iyiydi. Hayatında ters giden bir şey vardı ve bunun şimdi önem taşıdığını fark etmişti. Bu nadiren oluyor ama yakınların hissiyatı... 'Hmm şimdi rahip geliyor, ben en iyisi çıkayım belki hasta rahiple diğerlerinin duymaması gereken bir şey konuşacaktır.' Bir tür mahremiyet. Biraz garip aslında. Hastaların bu minvalde söyleyecek bir şeyleri olmuyor aslında. Ya da ben doğru kişi değilim onlar için bilmiyorum. Çok nadiren oluyor. Bu tür şeyler çok fazla spontane geliyor ya da böyle şeyler o kadar tepede duruyor ki insanlar dış şartlara, etrafta kimin olduğuna falan dikkat bile etmiyorlar ve doğrudan sırlarını benle paylaşıyorlar çünkü baskı çok fazla oluyor üzerlerinde. Buradaki anahtar kelime de: rahatlama [Entlastung - yükün alınması] aracı olarak dini danışman. Asıl tanımdan sonra.

Yüksek Okul Katolik Cemaat dini danışmanı Susanne Wübker (20.09.2011):

A : Kişi/öğrenci inançla hiç ilgili değilse, ama yine de dinleyecek birisini aradıysa, bir krizdeyse, ya da başka sorunları varsa o zaman da yine inançla, İncil'le mi geliyorsun? Ya da bunları tamamen dışarda mı bırakıyorsun, bu kişi bunlarla hiç ilgili değil diye?

Wübker : Bu duruma bağlı. Birisi gerçekten sosyal yardım arıyorsa ya da para arıyorsa, finansal sorunlar yaşıyorsa ve para istiyorsa o zaman bazen konu bundan başka bir şey olmaz. Ama bu gibi durumlarda, çok da utanç yüklü olan bu durumlarda, borçlanmış olmak falan, çoğu zaman bunun bir arka planı da vardır. Örneğin yabancı öğrenciler için memleketlerinden artık destek alamıyorlarsa, o zaman varoluşsal konulara geliveriyoruz hemen. Ve en azından bir açıklık varsa dini bir şeylere, o zaman kendime bir İncil bölümü teklif etmeye de izin veriyorum, ötekini serbest bırakırım bununla ne yapacağı ya da bir şey yapacak mı konusunda, ama bunun yardımcı olabileceğini düşünüyorsam ya da problemiyle o kadar da yalnız olmadığımı gösteriyorsa [İncil ayeti], bu 2000 yıl önce başka bir şekilde de varmış diye... Bunu duruma ve karşımda kişiye bağlı olarak yaparım.

A : Sosyal yardım konuları değilse, mesela işte ilişki problemleri, sevgilisinden ayrılmış ise, o zaman da bu teklifi yapıyor musun?

Wübker : Israrcı olmadan, ama çoğu durumda böyledir, kişi bana dini danışman olarak güven duymuş bir kişidir. Ben işte psikoloji ya da psikoterapi yapmıyorum, benim teklif edebileceğim dini danışmanlık içinde bir refakat görüşmesidir. Bu bakımdan bunu görevim olarak da görüyorum, Tanrı boyutunu işin içine katmayı. Çünkü şundan eminim, Tanrı, bizi mutlu eden ya da üzen ne ise, bize yakınlığını göstermek isteyen biridir. Ve bunun benim mevcudiyetimden öte giden bir yardım olduğudur.

Osnabrück Dini Danışmanlık Dairesinden Dr. Julie Kirchberg (Katolik, 20.09.2011):

Kirchberg : Birlikte gitmek örneğinde anlatmak istediğim: başka insanlara Tanrının onların hayatlarında nasıl etkili olduğunu keşfetmelerine yardımcı olmak ve onların Tanrı tarafından sevilen ve eşlik edilen insanlar olduklarını kendileri için keşfetmelerini ve geliştirebilmeleri. Kendilerini mümkün olduğunca iyi şekilde insan oluşlarında geliştirmeleri.

A : Her zaman böyle Tanrısal, dini bir özellik mi olur?

Kirchberg : Evet. Tanrı burada her zaman işin içinde. İncil temeli üzerinde.

- A : Tanrıyı siz mi için içine sokuyorsunuz ya da kişi mi?
- Kirchberg : Beni refakat için isteyen kişi daha baştan itibaren nasıl bir refakat istediğini bilir. Orada Tanrı konusu vardır. Bu baştan kararlaştırılmıştır. ... insanlarla gündelik hayatları hakkında konuştuğum zaman, Tanrıyı sürekli dilime dolamak zorunda değilim. O zaman duruma bakarız, ne algıladığıma, kişinin içinden neler geçiyor, içinden geçenleri algılamak için nasıl yardımcı olunabilir, içindeki bu hareketleri düzenlemek için nasıl yardımcı olunabilir, daha özgür olabilmesi için bir yol bulmak için, hayatıyla baş edebilmek için. Bu bakımdan yaşam oryantasyonuyla ilgili. Ve bunun için sürekli Tanrıdan konuşmak zorunda değilim, ama aynı zamanda sorulduğum zaman bunun yanında da durmalıyım, durmayı da isterim, kim için orada duruyorsam. O zaman benim şahadetim söz konusudur.
- A : Başka insanlarla ilgilendiğiniz zaman motivasyonunuz nedir? İncancınız mı, başka Hıristiyanlar için orada olmak mı?
- Kirchberg : İkincisi kesinlikle. Sadece başka Hıristiyanlar için değil, ağırlıklı olarak Hıristiyanlar bile değil, bütün insanlar için. İsa Tanrı bütün insanların Tanrısıdır. Bunun için bize kimin geldiğinin ve sorduğunun önemi olamaz. Bu nedenle bizimle irtibata geçen herkesin Hıristiyan olması gerekmez, mesele bu Tanrıya şahadet etmektir. O senin için de var demek... etrafımızdaki bütün dünya için, bütün yaratılış için.
- A : Sizin incancınıza muhalif biriyle karşılaştığınızda, Tanrıyı azarlayan, kızan... o zaman siz kendi incancınızla, o kişi veya durumla sıkıntıya düşüyor musunuz? Buna doğruyu öğretmem gerekiyor, benim incancım hakkında böyle kötü konuşamaz diye? Bu oluyor mu ya da ne yapıyorsunuz bu durumda?
- Kirchberg : Doğru veya yanlış değil mesele. Mesele bir değerlendirme yapmak da değil, tam aksine, aslında tam da bu konularda 'kaldır değerlendirmeyi' demektir mesele. 'Olduğu gibi iyisin' dediğimde bir değerlendirme vardır ama orada mesele olayları olduğu gibi görmektedir, kızgınsam kızgınımdır, doğru veya yanlış ya da kötü değildir bu, öyledir. Ancak şeylere ve kendime olduğu gibi baktığımda o zaman ilerleyebilirim onlarla. Bu o zaman incancım için bir problem değildir. O zaman gerekli olan 'Tanrı benim için öyle değildir, ben onu öyle yaşamadım, belki de hayatında Tanrıyı azarlamadığı noktalar da vardır, başka tecrübelerin olduğu yerler neresi' buna vurgu yaparak, 'oralara bir bakmaya devam etsene' demem gerekir. Yani bana göre bir çıkmaz sokak olan bir yerden dışarıya çıkabilmeleri, yukarı bakmaktan korkulan bir Tanrı tasavvurundan...
- A : Görüşmelerimden sonra dini danışmanlıkta hedefin dini selamet [religiöse Heil] olmadığını gördüm. Bu doğru mu?
- Kirchberg : Mesele yine bu ama biz ya da ben, bunun benim elimde olmadığını söylüyorum. Bir insanın Tanrıyla mutlu olmasını Tanrı bahşeder, ben değil. Bunu bilmek çok önemlidir, bunun benim ya da kilisemin yapamayacağını. Elbette ki geçmişte dini öğretilerde, insanların doğru şeyleri, yani belli şeyleri yaptıklarında ya da yapmadıklarında doğru yolda oldukları izlenimini de vermişizdir. Ve sanırım bu konuda çok şey öğrendik, bunun böyle olmadığı hakkında ve Kilise geçmişimizde ve dini geleneğimizde bu belliydi. Yine çöl babaları - onlar insanlara "bunu yapmalısın bunu bırakmalısın" demiyorlardı. Onlar bazen hiç bir şey demiyorlardı ve insanları sorularıyla öylece bırakıyorlardı onlar da yine geliyorlardı, onların kendileriyle karşılaşmaları gerekiyordu insan olmak için. Dini danışmanlıktaki asıl yardım da bu. Mesele Hıristiyan ya da Katolik olmak değil, insan olmak.

Geest'in bir dizi dini danışmanlık örnekleri verdiği kitabında (Unter vier Augen, 1981) dini danışmanlık görüşmesinde incancın tematize edilmesinin farklı şekilleri görüyoruz. Ayınlar, dini ritüeller, kutsal metinlerin okunması ve dua edilmesi, Tanrı ve inanç hakkında konuşulması ya da tartışılması, tebliğ, çoban olarak İsa, teselli eden olarak Kutsal Ruh'tan bahsedilmesi bazı yöntemlerdir. Bunlarda en önemli olan ritüel, dua ve inanç konularına yakından bakalım.

1. Ritüel

Dini danışmanlıkta ritüellerin (Hıristiyan inancında “Liturji”) hep bir yeri olmuştur: kutsama teselli vermiş, tövbe ve günah çıkartma yeni umut vermiştir vs. (Morgenthaler, 2007c).²⁰ Her ne kadar görüşme, konuşma “dini danışmanlığın merkezi aracı” olsa da, kriz ve yaşamın sınır durumlarında örneğin (Klessmann, 2010, s. 88) bu araçtan anlamlı bir şekilde faydalanma her zaman mümkün olmaz. Bunamış yaşlı insanlarda, acil dini danışmanlığı vakalarında, ölüm anlarında kelimeler yetersiz kalabilir ve muhatabın aşırı tepkileri veya engelleri nedeniyle normal bir konuşma, görüşme yapma imkanları kalmayabilir (Klessmann, 2010, s. 88; Lammer, 2007, s. 233). Fakat bu durum dini danışmanlığın imkanlarının tükendiği anlamına gelmez. Okunan bir dua, bir ayet, bir ilahi, bir kutsama bazen çok daha etkili ya da yapılabilecek tek şey olabilir.

Ritüeller aynı zamanda yaşam geçişlerini şekillendirme ve anlamlandırmada etkili araçlardır. Bir çocuğun doğumu, bir hayatın sona ermesi, bir evliliğin kutlanmasını neredeyse bütün kültürlerde (dini) ritüellerle süslenmiştir. Bu ritüeller o geçiş anlarıyla birlikte hissedilen heyecanın, tedirginlik veya korkunun yatışmasına yararlar ve hayatın dini, aşkın boyutuna anlam katarlar; bireyler üstü toplumsal bir bağlantı; bilişsel olarak anlaşılması gerekmeden dahil olunabilen bir dil türü ve anlam kalıpları sunarlar. Böylece ritüeller dini danışmanlıkta konuşmanın yanında onu tamamlayıcı bir araç olarak karşımıza çıkar (Klessmann, 2010, s. 88; 93; Morgenthaler, 2007c; Neues Evangelisches Pastoreale, 2005).

Fakat uygulamanın da zaman zaman teyit ettiği üzere dini ritüeller dini danışmanlıkta muhataplara her zaman bekledikleri ya da umdukları sonuçları vermeyebilir.²¹ Bu durum ve ondan doğan ritüel eleştirileri özellikle 1970’lerdeki dini danışmanlık hareketiyle büyük ölçüde referans olarak alınmaya başlanmıştır ve o zamana dek özellikle kerigmatik anlayışta geniş anlam ve uygulama alanı bulan ritüeller dini danışmanlıkta terk edilmeye başlanmıştır.

Uygulamada dini ritüellerin önemini ve onlardan nasıl yararlanıldığını Bayan Denkers şöyle anlatır:

²⁰ Son 60 yılın ritüel araştırmaları için bkz. Morgenthaler, 2007c.

²¹ Scharfenberg’in (1972b) anlattığı üzere bir kadın kendisinden günah çıkartma ister ve kurallarına uygun olarak bir günah çıkartma gerçekleşir. Ertesi gün kadın tekrar gelir ve günah çıkartma ritüelinin onu kıvrandıran suçluluk duygularını gidermediğini bildirir; bu kadının farklı rahiplerde her seferinde aynı olumsuz sonuçla yaptığı 14. günah çıkartmadır.

Denkers : Ama oldukça sık görüldüğümüz bölümlerde doktorlar bizi de yanlarına alıyorlar. Bu durumda yakınlarla da soruyorlar, dini danışmanlıktan da birinin bulunmasının mahsuru var mı diye. Ben her seferinde ne kadar çok insanın bunu kabul ettiğine şaşırıyorum. Kiliseden uzak olmalarına rağmen! Burada olduğum onca zamanda ebeveynlerinin Kiliseyle hiç bir alakaları yoktur diyebileceğim o kadar çok çocuk vaftiz ettim ki. Kriz durumlarında bu birden çok yakın ve önemli oluyor.

A : “Cephede ateist yoktur.” Bu kendini yine gösteriyor ve siz de görüyorsunuzdur kriz durumlarında...

Denkers : Evet o zaman yine geliyor ve çok önemli oluyor, örneğin henüz bir çocuk doğduğunda ve onu yine bırakmak zorunda kalındığında. O zaman ebeveyn için şunu demek o kadar önemli ki: çocuğu tutan eller var, biz artık tutamasak da, çocuğu kabul eden, biz edemesek de ve o kadar özlesek de onunla giden birisi daha var, o yalnız gitmiyor, kaybolmuyor. Bu o kadar önemli oluyor ki vaftiz ettirmek istiyorlar çocuğu.

2. Dua

Dua etmek diyalektik teoloji içindeki dini danışmanlıkta ya aşırı (bkz. Thurneyssen’de) uygulanmış ya da terapötik dini danışmanlık anlayışında tabu haline getirilmiştir (bkz. Scharfenberg’de). Ancak pratikte dini danışmanlar muhataplarının ‘Benimle dua eder misiniz?’ ‘Bana dua eder misiniz?’ ‘Bir dua okur musunuz’ talepleriyle sıkça karşılaşılır. Böyle bir isteği dini danışman genellikle geri çevirmeyecektir fakat ilişki/görüşme muhatabının duygu ve düşünce dünyasını tanıyacak kadar henüz ilerlememişse dini danışmanın “dua” ile neyin amaçlandığını, neyin istendiğini, neyin beklendiğini öğrenmesi gerekir (muhatabın sıkıntısı ne, korkuları mı var, pişmanlık duyduğu bir şey mi var, inanç sorunları mı yaşıyor). Duada hangi düşüncelerin dile getirilmesi gerektiğinin bilinmesi için Faber (Faber & Schoot, 1974, s. 48) bu yönde bir ricanın içeriğine olduğu kadar altında yatan duygulara da dikkat edilmesi gerektiğini belirtir. “Bir dua okur musunuz” ricası çok nesnel bir içeriğe sahip olsa da söylendiği ses tonu ve yüz ifadesi “size ihtiyacım var, duaya ihtiyacım var, baş edemiyorum artık” duygusunu da ifade ediyor olabilir” (Faber & Schoot, 1974, s. 48). Böyle bir durum için Faber (1974, s. 48) şu cevap cümlesini önerir: “Sizinle birlikte sıkıntılarınızı Tanrı önünde telaffuz etmemim size iyi geleceğini hissediyorsunuz...”. Faber’e (Faber & Schoot, 1974, s. 48) göre muhatabın hislerini yansıtan ve empatik bir tonla ifade edilen böyle bir cümle muhatabın dünyasını da dikkate alarak ona anlaşılabilirlik, kabul ve yanında bulunduğu hissini verir. Dini danışmanın böyle bir tepkisi aynı zamanda muhatapta içini dökmesini ve neden böyle bir talepte bulunduğunu anlatabilmesini sağlayacak bir güven hissi uyandırır.

Elbette dini danışman bir dizi başka tepkilerde de bulunabilir fakat bunların hepsi iyi niyetle de olsa uygun olmayabilir. Faber (Faber & Schoot, 1974, s. 49) bunlara bir kaç örnek sayar ve açıklar:

a) “Tabi memnuniyetle, ne duası okuyacağımızı söyleyin yeter”. Böyle bir cevap yukarda anlatıldığı üzere ricanın sadece içeriğine dikkat eden bir cevap olur ve muhatabın duygularına set çekildiği için görüşmeyi “soğutabilir”.

b) “Bazen dua için doğru kelimeleri bulmak zor olur.” Dini danışman durumun zorluğunun farkında olarak muhatabına yardım edecek sözler söylemek ister fakat genelleme yaparak görüşmeyi saptırır. Çünkü asıl konu muhatabın tedirginliği ve korkusudur.

c) “Burada (hastanede örneğin) çok fazla düşünmüşsünüz” şeklinde bir cevap ise yer yer dini danışmanlıkta sakınılması gerektiği ifade edilen bir yorum ve teşhis cümlesi olur. Muhatap bu ifadeden dini danışmanın onunla birlikte düşündüğünü hissedebilse de kendini uzaktan gözlemlenmiş de hissedebilir. Dini danışman muhatabının yanında değildir ve aradaki mesafeyi büyütmüş olur. Bu nedenle böyle bir cevap oldukça sıcak bir tonda söylene de ilerlemeyi engeller, çünkü danışan kendini yeterince emniyette hissetmez.

d) “Ne yazık ki sağlıklıyken dua etmeyi öğrenmiyoruz, sonra lazım olduğunda da beceremiyoruz.” Bu cevap da ahlak dersi vermeye bir örnek olur. Dini danışman belki iyi niyetle muhatabına ahlaki öğütler vermek ister (‘Bak iyiyken de dua etmelisin’). Böyle bir tepkiyle dini danışman muhatabından ve onun duygu dünyasından uzaklaşır ve onda reddedilmişlik duygusunu uyandırır. Bundan sonra görüşmeyi sağlıklı bir şekilde yürütmek neredeyse imkansız hale gelir.

e) “Dua zor zamanlarda inancın iyi bir dayanağıdır.” Bu ise dogmalaştırmak veya genellemektir. Dini bir kimliği taşıyan danışman bu ifadesiyle muhatabının dini yönde bir adım atmasına karşı duyduğu memnuniyeti dile getirir ve aslında inanç, dua vb. konulardaki kendi dogmatik görüşüne odaklanarak dikkatini muhatabın iç dünyasından çeker. Muhatabın odak noktası genel olarak kendi durumu, hissiyatı ve özel olarak dua isterkenki tedirginliği ve korkusu iken bu duygu durumundan zorla dini danışmanın kişisel fikrine çekilir. Böyle bir şey danışanda hayal kırıklığı meydana getirir ve görüşmenin ilerlemesini tehdit eder.

Belirtildiği üzere dua her dini danışmanlık karşılaşmasında yerinde bir uygulama değildir; settinge (tesadüfi bir karşılaşma, bir tanışma ziyareti) bağlı olduğu kadar dini danışmanın hangi fonksiyonunun (danışman, din adamı) ön planda olduğuna da bağlıdır. Benzer şekilde duanın yapılış şekli de önemlidir. Hastane dini danışmanlığındaki tecrübeler serbest okunan duaların bir metne bağlı kalarak yapılan dualardan daha çok tercih edildiğini gösterir. Spontane dualar görüşme konusunu dahil

etme (ve böylece muhatabı ve onun özel durumunu Tanrı önüne getirme) imkanı verdiği gibi daha fazla yakınlık hissettirir. Serbest dualar spontane, akla geldiği gibi Tanrıyla konuşma, samimi ve etkileyici olabilir, ama doğru kelimeler bulunamazsa insanı mahcup da edebilir. Bunlar istek veya şükranların sunulduğu dualar olabilir. Hazır dualar veya bir metinden okunan dualar da dini danışmanın yanlış bir şey söyleme ve görüşme sürecini engelleme riskini azaltır, bu bakımdan daha güvenilirlerdir; muhataplara tanıdık ve sesli veya sessiz eşlik edilmesine imkan vardır. Formel duaların huşu içinde okunması, sessizce bir ilahinin söylenmesi kişiyi derinden etkileyerek Tanrıya götürebilir (bkz. Örnek 3). Ancak duanın şekli konusunda (ne zaman formel, ne zaman serbest) belli kurallar verilemez. (Friedrichs, 2007; Meister & Harsch, 1979; Geest, 1981, s. 205; Wiedemann, 2011, s. 122; Baumgarten, 1913).

Dini danışmanlık görüşmesinde muhatap illa ki bir duaya zorlanmamalıdır ama gereksiz yere de duadan kaçınılmamalıdır. Dua büyük bir önem taşıyabileceği gibi danışan tarafından rahatsızlık verici bir şey olarak da algılanabilir, kişi kendini zorlanmış hissedebilir ve görüşme hakkında kötü bir izlenim uyanabilir. Bundan kaçınmak için en doğrusu dua için muhataptan izin alınması veya onun arzusunun sorulmasıdır. Duanın edilmemesi de bazı kimselerde bir eksiklik meydana getirebilir ve muhatap kendisinden “dini danışmanlıktan alabileceği önemli belki de en önemli şeyin esirgendiği” (Wiedemann, 2011, s. 125) hissini uyandırabilir. Bu nedenle dini danışmanlık görüşmesinde dua için kesin bir kural belirlemek güçtür. Genel yaklaşım ama dini danışmanın hissiyatına göre davranmasıdır; muhatabını iyi dinlemesi burada yine yol gösterici olacaktır (Faber & Schoot, 1974, s. 140; Wiedemann, 2011, s. 125; Thurneysen, 1970, s. 121).

Temelde dua iyi bir şey olarak görülse yine de bazı durumlarda dini danışmanlık görüşmelerinde danışmanın dua taleplerine hayır diyebilmesi hatta demesi gerekir. Komşusuyla sorunları olan birinin komşusunun evinin başına yıkılmasını istemesi, problemleri bir evlikte taraflardan birinin diğerinin suçlu/haksız çıkmasını istemesi veya boşanmak istemeyen tarafın karşı tarafın bundan vazgeçmesini istemesi, vs. gibi konularda dini danışman dua ricalarına yanıt vermemelidir (Faber & Schoot, 1974, s. 141; Meister & Harsch, 1979). Bu gibi durumlarda Schoot’a göre “duanın suiistimali” (Faber & Schoot, 1974, s. 141) söz konusudur. Benzer şekilde imkansız şeylerin istenmesi gereksiz bir hayal kırıklığı meydana getireceği (Friedrichs, 2007) için böyle şeyler için dua edilmesinden kaçınılması gerekir. Bu açıdan Friedrichs (2007) daha çok

mevcut durumun dayanırlılığını artıracak, Tanrının yakınlığını sağlayacak formel duaların yapılmasını önerir.

Wiedemann'da (2011, s. 130) bazı hastalar dini danışmanlarından kendilerine dua etmelerini istediklerini bildirir: iyileşmek için, bir mucizenin olması için, kanserin yok olması için... . Bunlar dini danışmanlar için oldukça hassas ve zor anlardır. Wiedemann (2011, s. 130) gençlik yıllarında bu durumdan insanlara Tanrının mucizeler yaratabileceğini ama biz insanların bunun ne şekilde gerçekleşeceğini bilemeyeceğimizi anlatarak kaçınmış. Ancak insanlar bundan hiç memnun kalmazlar, dua etmesinde ısrar ederlermiş (kanseri kabullenmek için değil, onun yok olması için örneğin). Wiedemann'ın (2011, s. 130) açıklamasına göre insanların burada istedikleri *Tanrının idaresinin gerçekleşmesi* değil²² kendi iradelerinin gerçekleşmesidir. Hastalar Wiedemann'ın çabalarına karşın nasıl doğru ve ne için dua edileceğini öğrenmeye yanaşmamışlardır. Yıllarca bunun için çabaladıktan sonra Wiedemann artık hastalarına bir mucize için serbestçe dua ettiğini bildirir: “İstatistiki olarak 100.000 hastalığa bir spontan remisyon düşüyor, bu da “mucizevi iyileşmenin” tıptaki adı. Yani bir mucizeyle kanserden kurtulmanın ihtimali piyangoda kazanma ihtimalinden daha yüksek. ... Bu şekilde hastalarımın bir mucize için dua etme imkanı buldum. Bundan sonra Tanrının ne yapacağı, bu ONUN sorumluluğunda, benim değil. Bu da bizi “sevgili” Tanrıyı sürekli müdafaa etme ya da onu (ya da biz dini danışmanları) hayal kırıklığına uğrayanların öfkesine maruz kalmaktan koruma tuzağından kurtarıyor.” (Wiedemann, 2011, s. 130)

Wiedemann bu son ifadesi duanın bir başka işlevine işaret eder. Dini danışmanlıkta dua görüşmeyi “başka bir seviyeye taşıyabilir” (Friedrichs, 2007, s. 185) çünkü görüşmenin muhatapları artık iki kişi değil üçtür. Dini danışmanlık muhataplarının durumu, ortamı, gerçekliği ve ilişkileri bir üçüncü tarafa açılır, Tanrının önüne serilir. Aynı şekilde öfke, hayal kırıklığı, ümitsizlik gibi duyguları duada Tanrı önüne getirme imkanı vardır. Bu ise dini danışmanlık karşılaşmalarında sıkça konu olan çaresizlik ve yalnızlık durumlarında anlamlı etkiler meydana getirebilir. İnsanların iyi veya kötü duygularını Tanrıya iletebilmeleri veya itiraf edebilmeleri onlarda bir hafifleme, arınma, kurtulma hissi uyandırabilir²³ (Geest, 1981, s. 204; Friedrichs, 2007). Bununla birlikte duanın görüşmeye veya ilişkiye olan diğer etkilerini Wiedemann (2011, s. 124-125) şu şekilde belirtir:

²² Bu Almanca'da bir dua cümlesidir: “Tanrım, senin iraden gerçekleşsin”.

²³ Duanın psikolojik etkileri için bkz. Horozcu (2010) ve Albayrak (2013).

Görüşmeyi bitirmek: Muhatabın ‘Son olarak birlikte dua edelim mi?’ veya ‘Gitmeden önce bana dua eder misiniz?’ sözleri muhatap tarafından görüşmenin bittiğine veya sonlandırılmak istendiğine dair bir işarettir. Benzer şekilde dini danışman davranabilir: ‘Son olarak bir dua etmek isterim.’ veya ‘Gitmeden dua etmemi ister misiniz?’ Bu sözlerle bir görüşmenin sonlandırılacağı sinyali verilmiş olur.

Görüşmeyi başlatmak: Ancak bazı durumlarda dua daha doğrusu duanın uyandırdığı hisler asıl görüşmeyi ve konuşmayı başlatır. Duanın etkisiyle akmaya başlayan göz yaşları, o ana kadar çıkmayan kelimelerin dökülmesi derin bir konuşmanın başlangıcı olabilirler.

İlişki biçimini değiştirmek: Dua ile birlikte danışman ve muhatabı arasındaki ikili ilişki değişir ve üçlü bir ilişkiye dönüşür. Görüşmeye Tanrı da dahil edilir. Bu ilişki değişimi kimi danışan tarafından hoş karşılanırken kimisi tarafından bir rahatsızlık olarak algılanabilir. Birlikteliğe *yabancı* bir üçüncünün katılmasıyla ikili ilişkinin güvenli ortamı zedelenebilir ve muhatapta üzüntü veya öfke uyandırabilir. Fakat bazı durumlarda da araya bir üçüncünün girmesi bir rahatlama olarak tecrübe edilir.

Eskiden dua etmek dini danışmanlık sürecinin doğal bir parçası iken günümüzde “yorucu ve çoğu zaman uzun süreli bir ‘ilişki çalışması’” (Piper, 1998a, s. 88) gerekir ki dini danışman geldiği gelenekten bir şeyleri aktarabilsin (yerinde bir dua uygulaması için bkz. Örnek 12).

Wiedemann (2011, s. 122-126) dini danışmanlıkta edilebilecek dua türlerini şöyle açıklar:

Aktif ve pasif dua: serbest ve resmi dualar aktif duayı, yani bizzat duanın yapılmasını ifade eder. Dua aynı zamanda dinleme de demektir ve pasif dua bir işareti, bir ilhamı “yukardan gelecek olanı beklemek” demektir.

Pozitif ve negatif dua: negatif dualara genellikle beddua denir; Tanrıyla kavga etmeyi, ona kızmayı ya da şikayet etmeyi içeren dualardır. Şikayet Almancada “Klage” kelimesiyle ifade edilir. Kudüs’teki Ağlama Duvarı’nın Almancadaki adı *Klagemauer*’dir, yani *şikayet duvarı*. Dini danışman da bazen böyle bir şikayet duvarına dönüşebilir.

Fiili dua: Hıristiyan geleneğinde mum yakmak bir dini ritüel ve dua şeklidir. Böyle bir davranışla sözlerle ifade edilemeyecek kadar çok şey söylenebilir veya sözlere dökülemeyecek şeyler davranışla ortaya koyulur.

Sözlü veya bedensel dua: beden de dua edebilir, çektiği acılar göklere çıkar, günahları boyunu aşar; örneğin yürümek ayakların duasıdır..

Tek başına veya birlikte dua: dini danışmanlıktaki görüşme Tanrı önünde yapılan veya Tanrının da bulunduğu bir konuşmadır. Sanki iki muhatap (dini danışman ve danışanı) birlikte konuşurlar ve Tanrı onları dinler. Tanrı arzularsa her ikisine veya sadece birisine bir ilham, bir fikir, bir aydınlanma verir. Bu durumda birisi diğeri için dua etmez, Tanrı zaten bütün konuşulanları duyar. Dini danışman için bu düşünce büyük bir rahatlık sağlar ve oldukça rahat konuşabilir çünkü her ikisi için asıl dini danışman Tanrıdır.

Son olarak şunu belirtelim: Dini danışman dua konusunda ısrarcı veya zorlayıcı olmamalıdır (Baumgarten, 1913; Thurneysen, 1970, s. 99). Çünkü duanın işaret ettiği başka bir boyut daha vardır ve belki örneğin bir hastanın durumunda aile “tehdit altındaki yaşamı kayıtsız şartsız Tanrının eline bırakmaya” henüz hazır değildir. Böyle bir durumda dini danışman niyetinin sadece hasta ve hastalığı Tanrının iradesine bırakmak olduğundan başka bir şey olmadığını ve asıl ve gerçek tesellinin ancak buradan geleceğini belli etmelidir (Thurneysen, 1970, s. 99-100). Yoksa hasta ve aile hastanın sonunun geldiğini, son duasının yapıldığı izlenimine kapılabilir.

Bay Pietruschka (Katolik, 21.09.2011) dua konusundaki tecrübelerini anlatır:

- A : Görüştüğüm bütün dini danışmanlarda dini danışmanlık yapmak için kendi kişisel motivasyonlarının inançlarından, Hristiyan pozisyonlarından, Tanrıyla olan ilişkilerinden geldiğini görüyorum ama uygulamada bunu çok ön plana çıkarmadıklarını düşünüyorum. Ancak kişi bunu talep ve kabul etmek isterse...?
- Pietruschka : Evet. Bir şehadet [Bekanntnis] anlamında değil. Yoksa ... eskiden olduğu gibi, benim oturduğum yerde de bu böyleydi, Protestan bir özellik bu, evde böyle bir görüşme yapıldıysa ve rahip misafirse sonda mutlaka dua edilir. Bir hasta ziyaretinde dua etmek zorunda değilim. Bazı durumlar oluyor o zaman soruyorum ‘Sizin için bir dua etmem ya da sizi kutsamam sizin için uygun mudur?’ diye. ‘Aa evet lütfen yapın bunu’. Ya da bir keresinde yaşlıca bir adam “Sakin ha genç adam!” da dedi bana (oysa ben 40’ı geciktim!). Böyle yani. ...bana göre bu Tanrı için uygun değil. O daha derin görebiliyor, benim bulup çıkarabileceğimden daha farklı olarak, ben şimdi neden bu kişiyle ilgileniyorum, belki bu insan bana babamı hatırlatıyordu ve kendi babam öldüğü için ben kendimi ona böyle yakın hissediyordum. Bu da çok asil bir motif değil. Ama Tanrı - Hristiyanlar böyle der - *kalbimizden daha büyüktür*, yani o içimize daha derin bakar ve O bunu düzenler. Ve dua etmezsem de iyidir. Bazı durumlarda düşünür de düşünürüm ve hiç bir şey dememektense yine de bir dene derim, ve onun üzerine de ‘Ah evet lütfen!’ gelir. ... çok ince bir çizgi. Hassas olmak gerekiyor - Almanca da bir deyim var - *überstülpen* [tepesine/üzerine geçirmek] - çünkü insanlar bir papaza ya da bir Kilise temsilcisine karşı kendilerini neredeyse hiç savunamazlar. Siz de diyemezsiniz orda ‘yok hayır dua edilmesin, bu da ne böyle’ diye.

3. İnanç

Dini danışmanlık karşılaşmalarının dini boyutuna muhatapların inanç ve iman konuları da girer. İnsanlar için inanç konusu hakkında pek fazla konuşmasa da dini danışmanların bu konuyla ilgili karşılaşmaları nadir değildir. İnanç hakkında konuşma çekinceleri Ziemer'e (2000, s. 240) göre insanların inançlarını yetersiz, dini yaşamlarını zayıf görmelerinden kaynaklanabileceği gibi belirli bir din/inanç mensubiyetini açık etmekten, fazla dindar görünmekten çekinmekten de kaynaklanabilir. Günümüz seküler toplumlarında ikinci gerekçe oldukça anlaşılırdır. Dini danışmanların bu gibi şartları göz önünde bulundurmaları gerekir ve muhataplarına genel toplumsal yargılardan uzak bir yaklaşım, daha doğrusu kabul ile dinlediklerini hissettirmelidirler.

Din psikolojisi bize acı ve sıkıntıların insanları inanca yaklaştırabildiği gibi ondan uzaklaştırabileceğini de öğretmiştir. Bu fenomenle dini danışmanlıkta sıkça karşılaşılır. Dini danışmanlar görüşmelerinde muhataplarının biyografilerinde bu tür dönüm noktalarına dikkat kesilmelidirler ki bir bağlantı noktası bulabilsinler.

İnancın varlığı veya yokluğu kadar inancın şekli de dini danışmanları karşılaşmalarında bazen zor duruma düşüren konulardandır. Bireysel dindarlığın yaygınlaştığı, popüler ve senkretik uygulamaların dini yaşantıları büyük ölçüde belirlediği günümüzde “resmi dinin” temsilcisi olan dini danışman bu inanç çoğulculuğu karşısında zorlanabilir. Her ne kadar dini danışmanlar “başkalarının inanç “hocaları” olmasa da” (Ziemer, 2000, s. 241) bu duruma ilgisiz de kalamazlar. Dini danışman kendi dini inancını empoze etmekten şiddetle ve kesinlikle kaçınması gerekse de insanların bu inanış biçimlerinin görüşmelerde gündeme getirilmesini sağlayabilir ve bir destek ve katkı unsuru olarak ilişkiye dahil edebilir.

İnanç kadar inançsızlık fenomeni de bireysel ve toplumsal bir gerçektir. İnanç ve inançsızlığın psikolojik arka planı hakkında dini danışmanın teorik bilgi sahibi olması tavsiye edilir. Dini danışman bununla yetinmeyip muhatapların bireysel farklılıkları algılanarak kendi özel açık veya gizli inanç şekilleri de ortaya çıkarılmalıdır (bkz. aşağıda Bayan Denkers'in tecrübeleri). Çünkü Ziemer'in (2000, s. 242) uyardığı gibi “inanç ve inançsızlık psikolojik süreçlere indirgenemez”, ancak dini inancın sağlıklı ve sağlıklı biçimleri hakkındaki bilgiler dini danışmana işinde faydalı olacaktır.²⁴ Genel olarak dini danışmanın inanç gelişimi, inanç ve inançsızlık psikolojileri, inanç ve kişilik

²⁴ Dinin ruh salığına etkileri için bkz. Yapıcı, 2007.

gibi konular hakkında teorik bilgilere ve din psikolojisi araştırma sonuçlarına vâkıf olması yerindedir.

İnanç konularıyla karşılaşıldığında Ziemer (2000, s. 245) dini danışmanlar için bazı önerilerde bulunur:

İnandırıcı olmak: Bir dini danışmana giden bir kimse inanç konularında (kendisin kafası karışıkça) netlik ve yeterlik bekler; gittiği kişinin sadece inançlı birisinin olmasını değil, inanç hakkında bir şeyler söyleyebilecek bir kişi olmasını bekler. İncancı temsil etmesini ve savunmasını beklenen dini danışmanın din ve inanç sorularında yetersiz kalması veya çekingen durması insanlarda hayal kırıklığı kadar öfke de uyandırır. Ziemer'in bu önerilerine karşın uygulamadaki gözlemler dini danışmanlarda başka bir tutumun hakim olduğunu göstermiştir. "Benim Tanrıyı savunmam gerekmez" cümlesine ya da misyonerlik faaliyetlerine karşı endişelere sıkça rastlanılmıştır.

Şüpheyi yer vermek: Özellikle günümüz şartlarında inanmak kendiliğinden olan ya da kolayca meydana gelen bir şey değildir. Dini danışmanlık görüşmelerinde incanın önünde duran engellerin hepsinin konuşulabilme imkanı verilmesi gerekir: "Şüphe hakkındaki tartışmada dini danışmanlıktaki inanç konuşmasının potansiyeli yatar" (Ziemer, 2000, s. 246). Dini danışmanlık karşılaşmalarında çoğunlukla acı ve kriz tecrübeleri yaşayan insanlar söz konusu olduğu için Schneider'in (1958, s. 253) şu sözü de dikkate alınmalıdır: "Akıl değildir kesinlikle incancı yok eden, acının kayayı oyması, yok edici erozyon çok daha ciddiye alınmalıdır."

Burada da şüphenin somutlaştırılması, açıkça isimlendirilmesi verimli bir görüşmenin şartıdır. Çünkü Ziemer'in (2000, s. 246) de belirttiği gibi şüphe duyan insan, umarsız insandan çok daha yakındır inanca. Bu nedenle inanç konusunda şüphe duyan insanlarla şüphelerini açıkça belirterek konuşmak onları o aslında yakın oldukları inanca götürebilir:

A : O zaman ama şu fikri kişiye dayatmıyorsun [überstülpen]: mutlu olmak için incancı bulmalısın. Bu şekilde işlemiyor?

Wübker : Hayır. Bu hiç benim yaklaşımım olmazdı. Ve aslında inanan ve bir tür inanç krizinden geçen insanları bazen cesaretlendirmek de gerekiyor bunu duayla geçiştirmemek için ya da şüphelerine sorularına izin vermeye cesaretlendirmek ve ideal olarak buna sadece izin vermek değil - 'iyi de bir işe yaramıyor ki' dediğinde bir insan oldukça sık sorduğum bir soru : 'Bunu Tanrıya hiç söylediniz mi?' ya da 'Bunu Tanrıya kendin söyledin mi hiç?' O zaman çoğu zaman şaşırıyorlar. Yakınmak, sormak, kızmak bunların da oldukça dua olabileceğini göstermek.

A : Sorduğun sorularla kişide daha önce denenmemiş yeni pencereler, kapılar mı açıyorsun?

Wübker : Evet bazen böyle. (20.09.2011)

Kendi inancını bulmaya yardım etmek: Dini danışmanlar “inanç hocaları” değildir ifadesini kullanırken Ziemer aslında açık ve net dini danışmanların doğru inancı bulma ve buldurma araçları olmadıklarını ifade eder. Winkler’in (2000, s. 276) dediği gibi mesele *kişiliğe özgü bir inançtır* (persönlichkeitsspezifisches credo). Dini danışman muhatabının kişilik özellikleri, yaşam hikayesi, inanç tecrübeleri, varoluşsal sorun ve düşünceleri, vb. etrafında ona kendi inancını kazandırmaya, yenilemeye ya da sağlamlaştırmaya yardım etmelidir. Daha önce de belirtildiği üzere burada dini danışmanın karşısına bir dizi bireysel dindarlık tipleri çıkabilir. Dini danışmanın “hocalık taslamadan”, ukalalık yapmadan, yargılamadan ve küçümsemeden bulunan inanç çözümlerinin kişinin kendisine sağladığı faydalar üzerinden gitmelidir: “... ciddiye almamız gerekir; çünkü ezoterik ve moda dindarlığın dünyasından belki şükranla içe çekilen her unsurun arkasında kişisel soru ve ihtiyaçlar bulunur” (Ziemer, 2000, s. 247).

İnanç birliğini tecrübe ettirmek: Ziemer’in (2000, s. 247) iddiasına göre tecrit edilmiş inanç buharlaşır ya da aşırı öznelleşir. Oysa inanç bir birlikteliği gerektirir ve ancak o birliktelik içinde inanç soru ve sorunlarına cevap bulunabilir. Bunun anlamı Ziemer’e göre dini danışmanların Kilise üyeliği için reklam yapmaları değildir. Fakat iddiasına göre bir cemaat aidiyeti olmadan inanç konusu havada kalır. Bu nedenle dini danışmanlar inançlarını eleştirel bir süzgeçten geçirerek öğrenmek isteyenlere özgürlükleri ellerinden alınmadan bunu yapabilecekleri ortam, cemaat, grup, vb. yerleri tavsiye edebilmesi gerekir.

Bunlara ilaveten Geest (1981, s. 242) dini konuların açılmasında danışmanın dikkatli olması gerektiğine işaret eder. Bu konulara diğer konular gibi yaklaşması, din ve inancı hafife aldığı algısını uyandırabilir. Bu nedenle bu konuların açılması dini danışmanın kendi yaşantı ve tecrübelerinden hareketle bahsettiği müddetçe anlamlıdır. Çünkü ancak bizzat kendisi dini boyuta açık olan, iman ve inkar sorularıyla boğuşmuş olan bu konularda bir başkasına dini danışmanlık yapabilir. İnsanlar dini danışmanlarının bizzat Tanrıyı arayıp aramadığını sezgisel olarak anlarlar. Bu nedenle danışmanları böyle bir tecrübe yaşamışsa bu konu hakkında onunla konuşmak onlara daha kolay gelir. Böylece dini danışman kendi oluşuyla muhatabının beklenti ve davranışlarını etkiler (Geest, 1981, s. 242).

Bu teorik uyarılardan sonra uygulamada dini danışmanların inanç konularına nasıl eğildiklerine bakalım:

MHH dini danışmanı Barbara Denkers (Protestan, 15.09.2011):

Denkers : Bana ‘benim inancım yok ki’ diyen insanlar da oluyor ‘ben hiç bir zaman bir şeye inanmadım’. Ölmekte olan bir kadına eşlik ediyordum bana dedi ki: “Bir şeylere inanmayı çok isterdim ama benim bir inancım yok ki”. O zaman ben de dedim ki: “50 yaşına gelmişsiniz - hayatınızda size her zaman güç veren neydi?” - “Şimdi bunu düşündüğümde çok aptalca bir cevap geliyor aklıma: yazları çamaşır serdiğim zaman bunu hep yalın ayak yapardım, çünkü çıplak ayaklarla çiyden ıslanmış çimenin üzerinde durmak o kadar iyi gelirdi ki.” Dedim ki: “Sizin mi inancınız yok?” - “Bunun inançla ne alakası var?” Dedim ki: “Bu hissettiğiniz işte toprak ana, bir de inancım yok diyorsunuz!” Bu o kadın için gerçekten de inanç projesiydi. Evet dedim, toprak ana bu, Tanrı değil yukarlarda bir yerlerde, kendimi bağlı hissettiğim toprak ana. Sonra ona böyle çiyden ıslanmış çimenlerin olduğu bir kart postal koydum, çünkü bunu artık yaşayamıyordu, en azından bakabilirdi diye...

A : İnancı olmayan insanlar neye tutunuyor, nereden güç alıyor, yaşam olaylarını kaldırabiliyorlar mı?

Denkers : Bunun kaldırılabilirliğini düşünüyorum. Yani tecrübelerim bunun kaldırılabilirliğini söylüyor, ‘inancım yok’ deseler de. Bu manevi rehberlik oluyor, bunu ortaya çıkarmak. Bir çoğu bana ‘ailem benim gücüm’ diyor. Bu da insanlarla birlikte olmak demek ve bu da bir nevi bir inançtır. Çünkü böyle bir ailede bir ruh vardır. Bunu ortaya çıkarmak hastalarla, ‘neye inandım ben ve beni taşıyan neydi hayatım boyunca’ ... bu da görevlerimin arasında. ... Bunu talep olmadan yapmıyorum. Ama istiyorlarsa onlara soruyorum, seni hayatında taşıyan neydi diye.

A: Siz bir diakon, bayan rahip... yani bir teolog olarak insanların inancınıza aykırı konuşmaları ya da teolojik temelleri sorgulamaları, kısaca karşı olmaları ve bunu da oldukça sert ifade etmeleri durumunda nasıl hissediyorsunuz kendinizi?

Denkers : Ben bunu bir meydan okuma²⁵ olarak görüyorum. Birisi böyle sert karşı çıkarsa o kadar da... çünkü o zaman bunu da söylüyorum: ‘Ya ne kadar öfkelenmişsiniz bu konuda. Sizi böyle Tanrıya karşı öfkelenen hangi tecrübeydi?’ ya da ‘Kötü tecrübeler edinmiş olmalısınız.’ Çoğu Tanrıya karşıya değil de Kiliseye böyle kızıyorlar. ‘Kiliseyle hangi kötü tecrübeleri yaşadınız, bana anlatmak ister misiniz bunları’ diyorum. O zaman da neden öfkeli oldukları hakkında ilişkiye, sürece girmiş oluyoruz bile. Bazıları da Tanrıya kızıyor ve ben Tanrının buna dayanabileceğine inanıyorum.

A : Tanrı evet ama siz? Siz orda inançlı bir teologsunuz ve birisi sizin inancınıza saldırdığında ve Tanrıya kızdığına... tamam siz Tanrıyı savunmadığınızı söylediniz fakat bu durumda o kişiyi doğru yola getirmeye çalışıyor musunuz?

Denkers : Hayır. Kişiyi kendi inancımı üzerine geçirmeye [überstülpen] çalışmıyorum. Aklıma hep hastalar geliyor... Bir tane hasta aklıma geliyor, ona burada uzun süre eşlik ettim, ağır bir kalp krizi geçirmişti ve uzun süre komada kaldı. Bu kişi hastalığıyla baş etmek için benle görüşme fırsatını hep kolladı ama “inancınızla benim işim olmaz” dedi hep “Tanrı falan olamaz, yoksa bu iş başıma gelmezdi”. Ben de ona “Tanrıya öfkelenmiş bunu anlayabilirim dedim.” - “Yo yo o yok zaten.” Ben de “Tamam buna inanamıyorsunuz, ben inanıyorum” dedim. Böyle durumlarda bunu belli ediyorum. Bu hasta refakatten sonra - çünkü ben dirayet gösterdim - şunu sordu: “Bu nasıl, sizin bu Tanrınız nasıl bir Tanrı ki bu hastanede olanlara izin veriyor.” Ben de, “Evet, burada gizli Tanrı da var, bundan ben de mustaribim, her zaman hayatımda mevcut olmayışından, ve bizlerin, onun yarattıklarının hastalanabilir, yaralanabilir, kırılabilir olmasından dolayı, bizi hastalanmayacak şekilde yapmadığı için ben de acı çekiyorum. Ve o

²⁵ Bayan Denkers burada “herausvordernd” kelimesini kullanıyor. İngilizcede *challenge* olarak bilinen bu kelimenin Türkçe karşılığını vermek zor. Sözlük anlamı meydan okumak, tahrik etmek olmakla beraber bu ifade çoğu zaman asıl anlamı karşılamıyor, çok keskin kaçabiliyor; bazen ise *güçlük* kelimesi yerinde oluyor. Asıl ifade edilmek istenen şey, karşısında durmanın, baş etmenin zorluklar yaşatan bir durumla yüz yüze olmak, fakat bu durumun üzerine gitmektir. Kişi bundan kaçmaz, aksine üzerine gider, başarmak için o zor durumun karşısında durur.

zaman ben de *Neden?* diye soruyorum.”²⁶ Ve bunu ona hep böyle söyledim. Bu hasta hastaneden çıkarıldıktan sonra bir şapelden bir İsa fotoğrafı gönderdi ve şunu yazmış: “Konuşmalarımızdan sonra hep bu heykelin yanına gittim ve o benim için *küçük kral*. O zaman ben de ‘evet orda bir şeyler olmuş’ dedim kendi kendime. Ama ona ‘fakat Tanrı var, yaratılış .. onu inkar edemeyiz ki’ demedim, her zaman kendi inancımın arkasında durdum. Onun benim için var olduğunu söyledim. Hasta bana sıkça bunu da soruyordu... budur işte. Bazı şeylerin de olmasına izin vermek gerekiyor, ben inancımınla özdeş kalarak, ötekini üzerine geçirmeden.

Uygulamada görüldüğü üzere dini danışmanlıkta dini boyut çok dikkatli ve ancak muhatabın açık talebi üzerine devreye sokulur. Bu gözlem kaynaklarda da teyit edilir. Klessmann (2002, s. 21) seküler hastane ortamında kendilerini ispat etmeye çalışan dini danışmanlar için şöyle der:

Dini danışmanlar ancak bu dini-rahiplik işleviyle dar anlamda kendilerini sınırlandırmayı pek istemezler. Onlar kendilerini daha geniş anlamda bunun için (dini danışmanlık eğitimi ya da terapötik ilave eğitimle) uygun bir mesleki yeterlik edinmiş olan inanç ve yaşam sorularında konuşma partneri olarak görürler. Böyle bir yeterlik hastane tarafından yeni bir şekilde ciddiye alınmak ve sadece dini bir süs olarak görülmemek için bir imkan sağlar.

Günümüz seküler ve çoğulcu toplumlarında inanç, ritüel ve dua gibi dini boyutlar dini danışmanlıkta dini yaşantıların öznel şekiller almış olması nedeniyle ilgili muhatabın özel durumuna göre dikkatlice uygulamaya alınmalıdır.

Lemke'nin (1990, s. 501) aktarılmaya değer bulduğum ve dini danışmanlıkta dini boyutun anlamını ve farklı görünümünü tebliğ konusu etrafında anlatan bir pasaj ve örneğiyle bu bahsi kapatmak istiyorum:

Dini danışman kendi hedeflerinden yola çıkmak değil de öncelikle muhatap yönelimli hareket etmek istediğinde açık tebliğinin nasıl yapılabileceği konusunda bir gerilim yaşar. Öncelikle dini danışman muhatabının dini ön tecrübelerini, yaşantılarını ve onların arka planını, sosyalleşmesini göz önünde bulundurması gerekir. Çünkü örneğin danışan²⁷ soğuk kalpli, adil olmayan ve hatta zorba bir babaya sahipken dini danışmanın Tanrıdan sevgi dolu bir baba olarak bahsettiğinde danışandan anlayış beklememesi gerekir. Dini danışman öteki için şimdi ve burada neyin faydalı olacağını ve onu neyin ilerletebileceğini kendine sormalıdır. Dini danışmanın refakatinde örtük tebliğ ile kendini sınırlandırması ve ötekine öncelikle psikik problemleriyle ilgilenme imkanını tanıması gayet olasıdır. Ancak danışanın inanç sorularına cevap aradığı fakat bunu dini ihtiyaçların genel tabulaştırılmaları nedeniyle ifade etmeye çekinmesi de olabilir. Danışanların hangi dikkatle inanç boyutunu görüşmeye dahil ettiklerini görmek beni hayrete düşürüyor özellikle de benim bu konudaki tutumumu henüz bilmiyorlarsa. Terapötik görüşmelerde danışanlar [Klient] cinsel sorunları hakkında konuşurken inanç soruları hakkında konuşmaya göre çok daha büyük bir serbestlik sergilerler. Dini sorular şifreli bir şekilde dile getirildiğinde dini danışmanın bu ince

²⁶ Bayan Denkers'in buradaki davranışı başka yerde ifade ettiği gibi, danışmanların kendi duygularını ifade edebilmeleri için danışmanların (kendi duygularını açık ederek) nasıl örnek davranışlarda bulduklarına dair bir örnektir.

²⁷ Lemke burada - dini danışmanlık literatüründe genellikle olduğu gibi - muhatap için “Ratsuchender” kelimesini kullanır. Bu kelimenin anlamı “öğüt arayandır” yani tam karşılığı “danışan”dır. Ancak Türkçede terapistteki muhataba da “danışan” denmektedir. Oysa Almandada bunun için Klient (ing.: client) kelimesi kullanılır. Nitekim bir kaç cümle sonra Lemke terapötik görüşmelerden bahsederken Klient kelimesini kullanır. Türkçe tercümede her ikisi için mecburen “danışan” kelimesi kullanılmıştır.

sesleri anlaması ve aynı hassasiyetle onlara eğilmesi özgürleştirici bir etki meydana getirir. Maalesef çoğu zaman bu tür sinyaller duymazlıktan gelinir, ya dini danışman karşısındakine Hıristiyan inancına karşı bir ilgiliyi yakıştıramadığı ya da kendisi bu tür sorularla yüzleşmek istemediği için.

Lemke bu sözlerinde dini danışmanların dini boyutu gündeme getirmede yeterince hassas olmadıklarını anlatsa da kimi zamanlarda muhatapların kendileri de bu dini boyuta açık olamayabilirler. Alıntıda da ifade edildiği gibi kendi psikolojik halleri onların bu dini boyutu duymazdan ve görmezden gelmelerine neden olabilir.²⁸ Tıpkı Lemke'nin (1990, s. 501-502) aşağıdaki örneğinde olduğu gibi:

Yıllar evvel Tanrı önünde kendini ispat edemediğini, hatta kesin cehennemlik olduğundan emin olan birisi bana dini danışmanlığa geldi. Empatik bir şekilde onunla ilgilendikten sonra yine de ona Tanrının benim için sadece yargıç değil, sevginin de Tanrısı olduğunu söylemeden edemedim. Muhatap ancak bununla hiç ilgilenmedi. Daha sonra, görüşme dizisi bittikten ve sorunları halledildikten sonra o zamanları benim itirazımı hiç algılamadığımı anlattı.

Benzer bir durumu dindar insanlara çaresizlik anlarında bir dua teklif ettiğimde yaşadım. Sanki teklifim hiç duyulmuyor. Diğer yandan şunu da yaşadım: görüşmede kişisel inanç ifadeleri ilişki için çok değerli olabiliyor, muhataplar onları kendileri için hayata geçiremeseler de. “Bana inancınız hakkında bahsettiğiniz şeyle hiç alakam yok, ama bana karşı bu kadar özel bir şeyinizi açmış olmanız bana iyi geldi.

Anlaşıldığı üzere insanlar durumlarına göre dini boyutu ya inkar edebiliyorlar, ya algılamayabiliyorlar ya da ona büyük bir kıymet atfedebiliyorlar. Dini danışmana burada düşen görev her insana durumunun el verdiği ölçü ve şekilde yaklaşmaktır.

H. Başka Din Mensuplarına Dini Danışmanlık

2010 yılının Alman Piskopos Konferansı'nın açılış konuşmasında²⁹ Başpiskopos Dr. Zollitsch “Dini danışmanlığımızı daha belirgin bir şekilde misyonerliğe yönelik geliştirmek istiyoruz” sözlerini sarf eder. Ancak uygulamadaki dini danışmanlarla yapılan görüşmelerde onların bu konuda ciddi kaygı ve endişelerinin olduğu ortaya çıkmıştır. Örneğin dini danışman Rahip Schuster Müslümanlara nasıl dini danışmanlık verebiliriz konusunda yapılan bir yazışmada bu kaygılarını şu sözlerle dile getirmiştir: “... onlara misyonerlik yapılmayacağını kim garanti edecek?” Başka Alman dini danışmanlar da benzer kaygıları taşıyor olmalı ki kültürlerarası dini danışmanlık konusunda giderek artan bir ilgi ve literatür birikimi gerek dini danışmanlık kaynaklarında gerek münferit eserlerde dikkati çekmektedir.³⁰

²⁸ İntihar girişiminde bulunan kişilerde de benzer şeyler tespit edilmiştir. Aslında dini inancı ve yaşantıya sahip olanlar bile intihar girişimleri anında bu konuların hiç akıllarına gelmediğini ifade etmişlerdir (Ağılkaya, 2008).

²⁹ http://www.dbk-shop.de/media/files_public/opueywj/DBK_427.pdf

³⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. Teori Bölümü dipnot 22.

Farklı din mensuplarına yapılan dini danışmanlık böyle bir sorunu barındırır da şu da bir gerçektir ki inanç birliği, danışan-danışman arasındaki uçurumları giderebilir. Örneğin beyaz bir erkek danışman ortak paylaşılan dini gelenek/kültür/inanç sayesinde Afrikalı bir Amerikan bayan danışana uygun dini danışmanlık yapabilir. Bu durumda onu bu dini danışman belki siyahi fakat inançsız bir danışmandan daha iyi anlayabilir ve yardımcı olabilir (Sisemore, 2006). Dolayısıyla uygun şartlar altında danışan-danışman arasındaki kültürel ve sosyal farklar dini danışmanlık içerisinde bertaraf edilebilir. Sisemore (2006) bu durumu anlattığı bir örnekte şu sözlerle çok güzel açıklamaktadır: “[Danışan] problemlerini açıklamak ve onlarla başa çıkmak için inancının dilini kullanmaktan çekinmez çünkü bu dilin danışmanıyla paylaşıldığını bilir”. Netice itibariyle “kültürler arası dini danışmanlık dini danışmanlık kimliğinin bir sınavıdır” (Hauschildt, 2003). Bu sınavın uygulamada nasıl verildiğine bakalım:

Hastane dini danışmanı Barbara Denkers (15.09.2011):

Denkers : ... dini danışmanlık her daim bizim Kiliselerimizin bir parçası olagelmıştır. Ve burada şunu tecrübe ediyorum Müslümanlarda, siz bunu çok daha iyi bilirsiniz, burada bunu aileler yapıyor. Müslümanların büyük aileleri var. Bunlar geliyorlar yatağın başına ve yemekler pişiriliyor, getiriliyor, yeniliyor... ve şunu düşünüyorum, bunların buna [dini danışmanlığa] hiç ihtiyacı yok ki. Çünkü onların, onları bu sürede taşıyacak, onlarla birlikte dayanacak ve gerçekten de sabahtan akşama kadar dayanacak bir çok ilişkileri var. Hristiyan hastalar da buna ‘Yahu ne yapıyorlar bunlar böyle bütün gün?!’ diyorlar. Sanırım burada farklı tarihlerimiz var. Bizde şöyledir: yaşam krizlerinde dini danışmanlık vardır, hep olmuştur tarihi olarak. Dini danışmanlık kavramı da çok eskidir ve ne zaman tasalanılsa bir rahibe başvurulabilir. Zannedersenim hastalarda da bu böyle. ... inanıyorum ki bizim Kilisede dini danışmanlıkla ilgili başka bir geçmişe sahip olmamız da yardımcı oluyor. Hristiyan insanlar için dini danışmanlık imkanı hep vardı. Ve Müslümanlarda hep şu hisse kapılıyorum: imam geliyor ve bazen de insan öldükten sonra geliyor, yıkama için. Bunu bir Müslüman ailede de yaşadım. Onlar dini danışmanlık refakati için imamın gelmesini istediler ve o zaman imamın kendisi bana dedi ki “Ben anca hasta ölünce yıkamaya gelirim”. Galiba burada tarihi olarak da başka bir anlayış mevcut.

...

Denkers : İşte burada tutumun önemli olduğunu düşünüyorum. Bu tutum insanlara ulaşıyor da dini danışman olarak geldiğimizde. Bu tutumumuz, duruşumuz da şu: Burası senin yerin. Sana bir yer açıyorum - ayaklarını bu yere bas... şeklinde bir İncil ayeti var.³¹ Ve bu yer/alan ötekinin onu doldurması için var. Ben orada gidip kişiye misyonerlik yapacak ya da ona yol gösterecek değilim. Dini danışmanlık bu değildir. Bizim Kilise geleneğine baktığımda bir zamanlar orda da o türden bir rahiplik anlayışının yani rahibin yol gösterici olduğu bir dönemin olduğunu görüyorum. Bir nevi ahlak teolojisi yapılıyordu o zaman. Dini danışmanlıkta bu tutuma sahip değiliz biz.

...

A : O zaman bu [dini boyut] biraz ikinci planda kalan bir şey oluyor. Şunu demek istiyorum - o zaman siz, eğer ki bu ikinci plandaysa, her dinden olan kişilere dini danışmanlık sunabilirsiniz?

Denkers : Evet. Ben Müslümanlara da eşlik ettim. Bu çok heyecan vericiydi!!

³¹ Mezmurlar 31,9: “Bastığım yerleri genişlettin”; ayrıca Mezmurlar 18,36: “Bastığım yerleri genişletirsin, burkulmaz bileklerim.”

A : Anlatır mısınız?

Denkers : Evet, genç bir adam vardı bizim burada ona eşlik ettim. Stadyumda güvenlik görevlisiydi ve ayağından yaralanmıştı çok kötü, o kadar ki neredeyse bacağı kesilmesi gerekiyordu. Bu krizde onun üzerinde çok baskı vardı ve o, o geniş aile çevresine artık sahip değildi. Bu Almanya’da artık sıkça görülen bir şey o büyük ailelerin yok oluşu. Ve bu kişi dini danışmanlık istedi.

A : Ve bir imam veya Müslüman bir dini danışmanda ısrar etmedi, her hangi birini mi istedi?

Denkers : Umurunda değildi, bir insan gelsindi. Ve kadın olmam da kötü değildi. Bu da bazen bir rol oynuyor ya. Ve onunla gerçekten oldukça geniş olarak onun korkuları, problemleri, bacağı ve nasıl olduğu hakkında konuştuk. Yani ona hastalıkla başa çıkmasında eşlik ettim. Sonra bir ara şuna geldi: “Bizi ayıran ne ki aslında?” Ve biz de baktık bizi geleneklerimizde nelerin ayırdığına. Müslüman bir Hıristiyan, bizim gibi değil ya, Müslümanda hep nerden geldiğine, hangi kültürden geldiğine bakmak gerekiyor. Bunlar hakkında çok konuştuk ve bir ara “Aynı olan şeylerimiz de var mı?” dedi. Ben de “Evet, Kuran ve İncil’de, Eski Ahit’ten hikayeler aynı.” - “Ahh! Bana bir İncil getirsene!” Ve İncil okudu ve bu eski hikayelerin, her iki Kitapta yer alan hikayelerin, neler anlattığı hakkında konuştuk. Bu benim için çok enteresandı. Ve bu kişiden şunu da öğrendim: bir imamın bizdeki Kilisedeki rahipten daha büyük bir saygınlığa sahip olduğunu. Rahipler de saygı duyulan kişilerdir bizde ama bir imam sanırım, öyle hissettim, daha fazla saygı görüyor ve yaşam prensipleri hakkında daha fazla şeyler söylüyor. Protestan Kilisesinde bu böyle değil işte.

A : Katolik Kilisesinde belki daha fazla...?

Denkers: Evet daha çok oradaki gibi. Neredeyse bir papaz³² anlayışı gibi.

A : İlla ki bir kıyas yapılacaksa teolojik anlamda İslam daha çok Katolikliğe yakındır. Fakat Tanrı ilişkisi konusunda Protestan anlayışa daha yakındır. Orada bizim Katolik Kilisesindeki gibi Tanrı ve bizim aramızda bir papaza ihtiyacımız yoktur, ya da bir kuruma, bir kiliseye, orda daha özgürdür, herkes doğrudan Tanrıya yönelebilir ve bir rahibe, bir papaza ihtiyacı yoktur. Aynı şekilde günah çıkartılması, herkesin kendisinin kutsal metni okuması, kendisinin dua etmesi... Kilise veya benzeri bir kurumdan bir talimat almadan, bir ayinle önüne konulmadan...

Denkers: Ah! Bu da çok heyecan verici!

...

Evet bu şekilde oluyor işte. Bir keresinde Yahudi bir kadına da eşlik ettim, İsrail’den geliyordu burada bypass olmak için. Bu daha çocukluğunda KZ’leri [Nazi toplamama kamplarını] görmüş bir kadındı. Ve bu hayret vericiydi. Ben Almanım hani... hastalığın tehdidiyle, bir ameliyatın tehdidiyle o anlar yükseldi içinde. Bu da enteresandı benim için. O Yahudiydi ve benim ona ameliyata kadar ve sonrasında eşlik etmeme iyi bir şekilde izin verdi.

A : Bu kadın veya o Müslüman erkek kendi dinleri içinde ne kadar dindardılar?

Denkers : Yahudi kadın kendi dinini yaşıyordu. Bana inancı hakkında bahsetti. Yahudi dinine biz de çok yakınız ya, Eski Ahit bizim temelimiz. Orada rahat takip edebildim. Bir şeyi bilmediğim zaman ise insanlar bana bunu anlatıyor da... o zaman onlar da dinleri içinde bulunuyorlar, bana bir şey anlatabildikleri zaman. O genç adamda da öyleydi. O daha çok böyle... ritüelleri çok yapan ve ona göre yaşayanlardan değildi, oruç tutmuyordu falan, ama o yine de Allah’a inandığını ve bunun onun hayatında bir rol oynadığını söyledi. Bir camiye falan bağlı değildi. O maneviyat sahibiydi [spirituell] her ne kadar belli mevsimlere falan bağlı kalmasa da...

Acil dini danışmanı Ludger Pietruschka (Katolik, 21.09.2011):

Pietruschka : ... Başta ben bunu bilmiyordum. Kardeşlerimiz, yani imamlar, bilgi sahibi değilsek, bizim tarafımızdan, bizim perspektifimizden, hep bir papaz gibi görülür. Ve ben en azından konuştuğum ya da tercümeyle konuştuğum imamlardan, bunu kendilerinin öyle görmediklerini, onların cemaattaki ibadetlerden sorumlu olduklarını, tabi ki sosyal sorularla da ilgilendiklerini, ama işte o anlamda bir teolog olmadıklarını öğrendim. Bizim imamımız çok zorluk çektiğini biliyorum teolojik sorularla.

A : İlahiyat fakültesinden değil de sadece imam hatipten geliyorsa ... oradan da imam olunabiliyor; ama üniversiteye giden, ilahiyat okuyan çok imam var. Onlar da teolojik konularda tartışmaya da hazırlar.

³² Denkers cümlede “Pastor” kelimesini kullanıyor - “rahip” olarak verdiğim, bu Protestan Kilisesindeki din adamıdır; ikinci cümlede “Priester” kelimesini kullanıyor - “papaz” olarak verdiğim, bu da Katolik Kilisesindeki din adamıdır.

Pietruschka : Şunu da söyleyebilir miyim... genç bir Türk bayan ve partneri, 37 yaşında, ikinci evliliği idi, yeni partnerinden bir bebek daha arzuluyordu (bize göre geç). Bebek hamilelik sırasında öldü. Ben hamilelikte çocuk kaybeden çiftlere eşlik ediyorum ve cenazelerini de yapıyorum çocukların. Genelde bu insanlar da yine Hıristiyan bağlamdan oluyor. Bu bakımdan bütün bunlar problemlili olmuyor. Ama çok kez Müslüman aileler de oluyor. O kadın da imamla irtibata geçmiş ve çocuk daha doğmamış olduğu için benim de bu çocuğu defnedebileceğimi söylemiş. Ben teklif etmişim onun da gelmesini, ben yer bulmalarında falan yardımcı olurum, her şeyin iyi hazırlanmasına bakardım, bir şey yapmama gerek yoktu. Ama imam bunu bana tevdi etti. Aileye şunu netleştirmek istiyordu: bunu hastanedeki meslektaşın yapmasında bir sakınca yok. Okeydi de o şekilde. Bu cemaatlerdeki bir çok insan için imam bir çeşit öğretmen, kural gösterici - hangisi doğru, hangisi yanlış - imama sorarım. Böyle mi? Yanlış mı görüyorum?

....

Papaz - imam farklılığı...cami yönetimi... hastanede sorun oluyor. Birisi ölmek üzereyse, Müslüman, o zaman bana soruyorlar kimi çağıralım diye, o zaman ben de önce imam aklıma geliyor, çünkü onun herkesi tanıyacağını düşünüyorum [papazın kendi cemaat üyelerini tanıdığı gibi] ve aile birliğinin hastanede düzgün bir şekilde bulunmasını sağlar, bize de ne yapmamız gerektiğini söyler diye düşünüyorum. Çünkü ailenin kendisiyle irtibata geçmek de zor oluyor, neye ihtiyacınız var diye sormak...

... Bizim orada, Nordhorn'da harika bir inisiyatifimiz vardı. Bir İskoç bayan vardı. Yabancı olarak o da ne kadar zor olduğunu anlamıştı. Ama uzun süredir etrafında yabancı bayanlardan oluşan bir çevre oluşturmuştu. Ve orada bir çoğu Müslüman, Türk kadınlardı. ... Aynı zamanda hastanelerde ölen Müslümanlarla ne yapacağız sorusu da gündeme gelmişti. Çünkü cenazeden önceki refakati, yıkama gibi, Hıristiyan hastaneleri bilmiyorlardı, alışık değillerdi bu ritüellere. Kadınları kadınların, erkekler erkeklerin yıkaması, ne kadar suyun gerekli olacağı... sonra onlarla o bayanın öncülüğünde bir konsept geliştirdik. Bugün bir Müslüman ailede bir aile ferdi öldüğünde onlara bir oda açıyorum ve o odada ihtiyaçları olan her şey bulunuyor. Mesela çokça kumaş [kefen için], örtüler, plastik çizmeler, sargı bezleri... bize neler lazım olacağını yazdılar... ölüyü yıkarken onu çevirebilecekleri ve hazırlayabilecekleri bir küvet... ondan sonra cenaze arabasıyla DİTİB gelir. Orda ben yokum artık, onla benle ilgilenmem. Sadece sonra odayı yine kitlerim, iyi dileklerimi sunarım. İşte bu tür bir işbirliği geliştirdik, böyle kontaklarımız da gelişti. Derslerimize geliyorlar, hasta bakım öğrencilerine, bölümlerde karşılaşmalarda nelerin önemli olduğunu ve Müslüman hastalarla nasıl ilgilenileceğini... kadın bölümünde erkek bakıcının bir Müslüman kadına gönderilmemesini (kendiliğinden özellikle istemediği müddetçe) anlatıyorlar ... tokalaşmaması gerektiği - bu alışkanlıktan önce bir vazgeçmemiz gerekiyor! Bir çok Arap kadın da oluyor hastanede. Onlarla tabi daha da bir kritik oluyor, bizim buradaki Batı kültürüne aşına Müslümanlara göre. Ve onlar da tabi nasıl rahat ediyorlarsa o şekilde kendilerini ifade etmeliler, o şekilde yaşamalılar. Ve bunlar işte böyle o kadar basit şeyler, ama bunların insanlara önce bir öğretilmesi gerekiyor. 22 yaşındaki genç hasta bakıcı kız öğrencilerine de bunların öğretilmesi gerekiyor, her ne kadar başka Türk kız arkadaşları olsa da - ama onlar da tabi burada çok asimile olmuş yaşıyorlar, çok farklı kültürel yönelimleri oluyor ve onlar böyle şeyleri hiç söylemiyorlar onlara. Aralarındaki tek fark belki de isimleri oluyor ve gerisi bizim Batı Avrupa kültürünün bir başka baskısı.

....

[o kadın grubuna devam] Kadınların multi kültürel davranma imkanları daha fazla. Böylece de ben onları arayabiliyor ve falanca yerde bir kadın var, kanser teşhisi aldı, onla bir irtibat kurabilir misiniz diyebiliyorum.

A : Herhangi bir başka dine mensup - Müslüman ya da başka - kişilerden dini danışmanlık talebi geldiğinde gidiyor musunuz? Ya da siz kendiliğinizden ziyaret ediyor musunuz?

Pietruschka : Evet tabi. Örneğin az önce o anlattığım Türk babayla olan durum. Zannedersen bu gizlilik esasını çiğnemedem anlatabilirim - bana demişti ki... hasta yoğun bakımdaydı - bu da benim görevlerimden biri, bir aileyi hastane dini danışmanlığında, bir kriz durumunda mesela, yavaşça ortama alıştırmam, bölümlere götürürüm mesela, onlarla bir bekleme odasına da giderim, yanlarında kalırım - ameliyattan sonra ilk kontak kurulabildikten sonra kocayla odaya gittim... zaten başkaları da gelmiş olur, biraz öyle dolanırım oralarda, odaya da beş kişi birden giremez, bunun ne kadar önemli olduğunu bilirim de ama, Müslümanlarda çok kişinin yatağın etrafında durmasının... bunla aktif ve eğittiğim hemşirelerime reklam da yaparım: bakın millet, bunu anlamanız gerekir, bu evinizde olsaydı da aynı olurdu, sürekli 'iki kişiden fazla insan istemiyorum odada' diyemezsiniz, bakım için pratik olmadığı için. Belki oda sonradan biraz sarımsak kokar ya da hastaya iyi gelecek başka bir yemek. İşte o zaman nazikçe sorulur, odada

başka hastalar varsa onun dışında, onlar ayrı yatırılır, örneğin iki Müslüman bir arada, sayıca o kadar çok da olmuyorlar tabi. ...İşte o zaman bana dedi ki [o kocadan bahsediyor] - multi dini bir olaydı benim için bu - karısı Katolik - karısının tespihini istediğini söyledi, ona verebilir miyim diye sordu, tabi dedim ben de. Oraya gittiğimizde orada bir tespih [Rosenkranz - Hıristiyan tespihi] vardı, ilk komünionunda hediye edilmiş olmalıydı, gösterdi bana da. Ve karısının baş ucunda, hemen yastığın altında durmasını istedi, oraya koydu. Ben de bölümdeki arkadaşlarıma dedim, “Lütfen o tespihi orada bırakın, bu aile için bu önemli, belki tahmin ettiğinizden daha da önemli ve sizi hastayı yıkarken falan rahatsız ederse, kaldırın ama sonra yine yerine koyun” diye. Böyle şeyleri de bazen anlatmak gerekiyor. Ondan sonra o [koca] gayet doğal olarak Türkçe dua etmeye başladı bütün çaresizliği içinde, anlamadım tabi, ama ben de orada Hıristiyan olarak dua etmedim. Bunu ona da söyledim: ben sizinle birlikte bir, bu dünyada hiç bir yeri yalnız bırakmayan bir Tanrıya inanıyorum. Bir nevi bir konsensüs köprüsü kurmaya çalıştım, birlikte davranma köprüsü değil çünkü bu bana fazla, ben ait olmadığım bir dinde bir dua okuyamam. Katolik eşi için bir dua okuyabilirdim ama Hıristiyan özellik taşıyan, bu sorun olmazdı, ama bunu istemedi benden. ‘Karım için lütfen siz de bir dua okuyun, o da bir Hıristiyan’ deseydi, bu çok doğal olurdu. Ama bu durumda, bu bana uygun gelmedi. Cenazede, geçen günkü Müslüman cenazemde, Müslüman yakınlarının da kendilerini bulabileceği genişlikte bir dua bulmaya çalıştım internetten. Ama en önemlisini daha çok bir tesadüfle öğrendim. Galiba Kosova Arnavutlarının bir cenazesiydi, orada da bir genç kadın bebeğini kaybetti, orada kadınla - Almanya’da genellikle görüşme öncelikle kadınla yapılır, duruma göre icabında çiftle, yok genellikle çiftle, biri benle irtibata geçer, bu bir kenarda dursun şimdi - fakat orada galiba ailenin başıydı, o çıktı karşıma, 6-7 erkek belirledi, bir tanesi de galiba genç kadının dayısı/amcasıydı. Ve bunlar benimle her şeyi ayarladı. Çocuğun adını da onlardan öğrendim, cenazeye de sadece bu erkekler geldi ve genç kadının annesi geldi, ama o ayrı duruyordu. Mezara yaklaşmadı o, 2 metre falan geride durdu,

... ayrıca mezhebenden de bağımsız olarak. Bazen bilmiyorum bile. Tamam bilgisayardan bakabilirim ama çoğu bunu belirtmiyor bile. Ve çoğu zaman anca görüşmede öğreniyorum. İnsanlar anlatıyorlar zaten, mesela DDR’dan [eski Doğu Almanya] gelenler, mezhepleri olmayanlar anlatıyorlar: “Benim için vakit ayırmanız beni şaşırtıyor” diyorlar. Çok enteresan oluyor böyle durumlarda. Çünkü insanlar şunu düşünüyor: Kilise adamı, dini danışman olarak sadece kendi insanlarından sorumlu olduğumuzu düşünüyorlar. Bu ise en azından Protestan ve Katolik Kiliselerinde böyle değil. Bizim çok geniş bir dini danışmanlık kavramımız var. Ve bu kavram öncelikli olarak bir Kilise bağlılığına bakmıyor. Bunun için de her dini danışman en azından Hıristiyan mezhepleri arasında uyumlu olması gerekir. “Yüce babamız...” duası, tanınmış bir dua, Kalvinist Evanjelik Kilisesinde küçük bir grupta farklı başlar. Kelimeleri değiştirmişlerdir. Bu hastayla dua ettiğimde de öyle dua ederim. Katolik bir hastayla sonunda her zaman bir kutsama işareti, anlına bir haç işareti yapmayı teklif ederim ve bu genellikle de büyük kabul görür. Kalvinist bir hastaya bunu teklif etmezdim. Çünkü o bunu bilmez. Ve sadece tedirgin etmiş olurum. Yani bir bakıma orada multi profesyonel, multi mezhepsel demek gerek belki...

Federal Almanya Cumhuriyetinde Müslümanlara dini danışmanlık konusunda kısa bir not düşmek gerekirse: Bu alanda son dönemlerde bir hareketlilik gözlemlenmektedir. Bu hareketlilik Müslümanların kendi çabalarından olduğu kadar Alman-Hıristiyan dini danışman yetkili ve görevlilerin de ilgisinden beslenmektedir. Müslümanların Almanya’da merkezi bir temsil organizasyonu olmadığı için Müslümanlara yönelik din hizmetleri çoğunlukla bölgesel ve bölge üstü kurum ve kuruluşlarla yürütülür (örn. Türk-Müslümanları için DİTİB, ATİB). Bunun dışında her etnik, kültürel ve dini grup/cemaat kendi üyelerine din hizmetleri sağlar. Dini danışmanlık konusunda da farklı kurum ve kuruluşların aktif olduğu tespit edilmiştir. Hıristiyan tarafında Büyük Kiliseler³³ bu konuda bazı yayınlarda bulunurken, Akademik

³³ Örneğin EKD (http://www.ekd.de/ezw/Publikationen_2761.php)

düzeyde bu konuyla çeşitli İslam enstitüleri ve merkezler³⁴ ilgilenmektedir. Uygulama ve eğitimi ise başka kurum ve kuruluşlar üstlenmiştir.³⁵

G. Bir Dinin Danışmanın Çalışma Günü

Bir dini danışmanın çalışma gününü en iyi dini danışmanların kendileri anlatabilir:

MHH dini danışmanı Bayan Denkers'in (15.09.2011) çalışma günü:

Denkers : ... Biz sadece buradayız ve 1600 yatağa da zor yetişiyoruz, çok daha fazla olabilirdik burada gerçekten kapsayıcı bir şekilde çalışabilmek için. İşbirliği içinde çalışma konusunda da gerçekten gidip soruyoruz, çağrılmamızı beklemiyoruz. Örneğin palyatif bölümünde haftada bir kez oluyorum ve soruyorum, bakıyorum kim var orda, kimin desteğine ihtiyacı var. Yani biz gidiyoruz.

Her gün buraya geldiğimde önce ziyaret talepleri var mı ona bakarım ve bu talepleri yerine getiririm. Vakit kalırsa kendi bölümlerime gider bakarım, bakım personeline nasıl olduklarını, benlik bir şey var mı diye sorarım. Bir çok pozisyonun kaldırılmasıyla buna vakit bulmak gittikçe zorlaşıyor. Bazı zamanlar gerçekten ancak ziyaret isteklerini yerine getirebiliyoruz. Gerçekten sıkışıyoruz.

Genelde 9'dan sonra başlar ve saat 17'ye kadar çalışırım. Ama hiç bir zaman kesin bir şey söyleyemem. Bazı erken çıkabildiğim günler olduğu gibi bazı günlerde de kendi doktor randevularımı iptal etmek durumunda bile kalıyorum çünkü çıkamıyorum bir türlü buradan. Bu her zaman farklı oluyor. Dini danışmanlık bir dalganın hareketi gibidir, bazı zamanlar sakindir, bazen ise üst üste gelir.

A : Bu dalga hareketleri neye göre değişir?

Denkers : Bunun sebebini hiç bir zaman araştırmadık. Bazen burada kurumda ihtiyaç çok yüksek oluyor sonra da yine sakinleştiğini görüyoruz. Sebebinin ne olduğunu bilmiyoruz. Burada çok sayıda yoğun bakım bölümlerimiz var ve oralara sıkça çağırılıyor. Palyatif bölümde zaten sürekli bulunuyorum ve ekibin bir parçasıyım. Bir meslektaşım çocuk kliniğinde çok şeyler yapıyor. Ve MHH'da Almanya'nın en ağır hasta insanları bulunur ve bu bize de hissettiriliyor burada. ... Yani ihtiyaç çok fazla oluyor burada. Kimi günler buraya geliyorum ve şu şu hastayı ziyaret edeceğimi biliyorum, daha önceden tanıdığım ve eşlik ettiğim hastalar, sonra telefon çalar ve 67 arar. 67 çocuk yoğun bakımındır ve "Burada o kadar hasta bir çocuk var ki, terapiye devam edemiyoruz ve ebeveyni bir acil vaftiz arzuluyor" der. Ben de giderim oraya, önce ebeveynle konuşurum, biraz onlara refakat ederim, sonra vaftizi yaparız, çalışanlarla konuşuruz, onların bu durumda nasıl olduğunu sorarım, sonra çocukla ilgileniriz, kutsamayı yaparım, ebeveynle konuşurum tekrar. Bu durumda ben saat iki buçuktan yedi buçuğa kadar orada meşgul olurum ve beşte mesaim bitiyor diyemem. Ve o gün için ayarladıklarımı da unutabilirim.

A : Bunun çok yorucu olduğunu düşünüyorum. Hem manen hem bedenen. Bir yandan vakit olarak da uzun sürüyor, bedenen de aktıfsiniz bu durumda ve ruhen de başka bir şey için motive olmak zor olsa gerek.

Denkers : Evet yorucu oluyor. Burada kendi ruh hijyenimize kendimizi iyi bakmamız gerekiyor.

³⁴ Örneğin Mannheim Enstitüsü (http://www.mannheimer-institut.de/index.php?option=com_content&view=article&id=156&Itemid=553), Osnabrück Üniversitesi İlahiyat Enstitüsü (<http://www.islamische-theologie.uni-osnabrueck.de>) ve Münster Üniversitesi İlahiyat Merkezi (<http://www.uni-muenster.de/ZIT/>) iş birliğinde (http://www.uni-muenster.de/imperia/md/content/zit/flyer_islamische_theologie.pdf); Viyana Üniversitesi İslam Araştırmaları Enstitüsü (<http://iis.univie.ac.at/forschung/laufende-projekte/islamische-seelsorge/>); Müslüman Akademisyenler Birliği (<http://www.ramsa-deutschland.org/islamische-seelsorge/>); Alman İslam Konferansı (<http://www.islamiq.de/index.php?s=Seelsorge>)

³⁵ Örneğin Islamic Relief (telefon dini danışmanlığı - <http://www.mutes.de/home.html>); Wiesbaden Müslüman Dini Danışmanlığı (<http://muse-wiesbaden.de>); Augsburg Müslüman Dini Danışmanlığı (<http://itv-institut.de/laufendes/musa-musl-seelsorge-augsburg/>)

- A : Böyle bir günden sonra eve gittiğinizde - bilmiyorum çocuklarınız var mı - aile hayatınız - bunun altında ezilir demek istemiyorum ama bir parça yanınızda götürüyor musunuz?
- Denkers : Bu 20 yıl içerisinde kendimi iyi sınırlamayı da öğrendim [mesafeyi korumayı kastediyor]. Yani bir şeyleri burada bırakmayı. Buradaki şapelimiz de yardımcı oluyor bunda bana. Böyle zor bir şey olduğunda kendim için de gidebiliyorum oraya, bir mum yakıp, “bunları senin ellerine bırakıyorum, senin ellerin benimkilerden daha güçlü” diyorum ve bu bana yardımcı oluyor. İyi bir ekibimizin olması da bana yardımcı oluyor. Ağır bir şey olduğunda meslektaşlarıma bundan bahsedebiliyorum. Ve süpervizyonumuzun olması da yardımcı oluyor. Orada biz kendimiz bir şeyleri anlatıp üstesinden gelebiliyoruz.
- A : Sistem çok iyi kurulmuş, her şeyin bir yeri var, hiç bir şey açık kalmıyor. Burada bir açık var, burada şu eksik diyebileceğim hiç bir nokta yok. Anlaşılan çok iyi işliyor.
- Denkers : Evet, fakat ekipte çatışmalarımızın olduğu ve iyi gitmediği zamanlar da oluyor. Ama o zamanlar da süpervizyon yardımcı oluyor. 20 yıl sonra bile olsa kalpten bağlandığınız hastalar da oluyor o kadar sınırlamaya rağmen. Yazın bir kadına eşlik ettim, 32 yaşındaydı, muhteşem bir kadın, hukukçu, doktora tezini yazıyor ve o kadar ağır kanser hastasıydı ki, hareket edemiyordu artık. Ve ona kalpten bağlandım. O zaman ben kendim yas tutuyorum. Öldüğünde buna çok üzülmişim. Çünkü o... güzel konuşmalarımız da vardı ve sona doğru gittiğinde artık sadece ağlayabiliyordu ve buna dayanmak ve her seferinde yeniden yanına gitmek, hele ki “ya ben bu insanı hakikaten çok sevdim” diye fark ediyorsanız... böyle şeyler de oluyor. 12 yaşında bir çocuk vardı hatırladığım, ona da iki yıl boyunca refakat ettim ve sonrasında öldü. Harika bir çocuk... bunlar böyle şey anlar, her ne kadar kendimi iyi sınırlasam da gittiklerinde kendimin de etkilendiği hastalar oluyor. Yani her zaman o kadar da mükemmel olmuyor.

Acil ve hastane dini danışmanı Bay Pietruschka'nın (21.09.2011) çalışma günü:

- A : Çalışma saatleriniz nasıl?
- Pietruschka : Sabah 8'den - 4'e kadar birimiz orda oluyoruz, ondan sonra da nöbetçi oluyor.
- A : Bir şey olduğunda da çağırılıyorsunuz?
- Pietruschka : Evet herhangi bir şey varsa cebim çalar ben de arkadaşım [vekilim] falan yerde derim ve o aranır ve o ilgilenir durumla.
- A : [Hasta] Ziyaretlerinizi hangi sıklıkta yaparsınız?
- Pietruschka : Beklenen haftada iki kez, gerçekleşen haftada bir kez. Çoğu zaman araya çok fazla şey giriyor. Telefonlar falan.
- A : Sık ziyaret ettiğiniz hastalar... ya da haftada bir herkesin sırası geliyor mu?
- Pietruschka : Buna çalışıyoruz. Ama yatış sürelerimiz çok fazla kısaldı. On yıl önce bir hastayı 4-6 hafta arasında hastanede oluyordu, şimdi sadece max. 11 gün. Artı eksi 2 kere başarabiliyorum [bir hastayı görmeyi] ama yoğun bir eşlik etmede, yani eşlik etmede o zaman iki günde bir. En azından bugün nasılsınız ya da size bakmaya geldim ‘Yaa her şey yolunda, birazdan babam, oğlum her neyse gelecek’ yani bu bir sinyal ‘Aslında şu an beni ziyaret etmene gerek yok’ ya da ‘Gelmenez ne güzel, girsenize, bir sandalye çekin’ yani net bir anlaşma, ‘Mutlaka kal, senle görüşmem gereken önemli bir şey var.’ Daha iyi tanışsak da birbirimizi yine bu anlaşma durumu hep var.
- Pietruschka : Bu şekilde... Almanya’da dini danışman iseniz, sistemle çok fazla alakanız oluyor. Bir danışma kurulunda da yer alıyorum ... okulda ders de veriyorum ... bir çok başka yan görevim de var...
- A : Bunu sıkça duyuyorum, dini danışmanlık ile birlikte bir sürü başka görev ve meşguliyetler sayıyor bana kişiler, yani sadece dini danışman pozisyonu yok mu? Hem Protestan hem Katoliklerde?
- Pietruschka : Hayır yok, olamaz da zaten. Yani biz, hastane ve acil dini danışmanı, oldukça yoğun bu işi yapan grubuz. Bir cemaatteyseniz, o zaman da kilise çanıyla ilgilenmeniz gerekir, bozuk orgla ya da cemaatteki insanların arasındaki grup dinamiği kavgalarıyla...
- A : Cemaatte dini danışman kim, bu işleri ve dini danışmanlığı yapan biri mi ya da bütün bu işlerle birlikte dini danışmanlık yapan rahip, papaz mı?
- Pietruschka : Katolik anlayışta eskiden sadece papazdı, belki ilaveten kaplan, bir çeşit çırak, ilk meslek yıllarında, şimdi daha yeni bir papaz, çünkü resmi olarak da o cemaatin yöneticisidir, artı kadın ve erkeklerden oluşan bir ekip. Genellikle büyük bir ekiptir bu, birkaç cemaati kapsar, örneğin 4-5 kişilik bir ekip ve 3 cemaatleri vardır. Bunlardan biri gençlik

çalışmaları yapar, öbürü daha çok ayinlerle, öbürü daha çok müzikle ve böyle şeylerle ilgilenir, biraz da yeteneğe göre. Bu yavaş yavaş dönüşen bir anlayış ama aslında hepsi de dini danışmanlık yapıyor.

A : Bu ekibin her bir üyesi aynı zamanda otomatikman dini danışmanlık için başvurulabilen kişilerdir de?

Pietruschka : Evet. Bugün cemaatte de dini danışmanlık giderek bireysel dini danışmanlık şeklinde oluyor. Bir insanın depresyonu olması veya bir karı-kocanın ilişki sorunlarının olması, bunlarla ekipten biri ilgilenir. Ya doğrudan kendisi dini danışmanlık yapar ya da mesela ilişki sorunlarında bir danışmanlık merkezine yönlendirir 'Falanca yere gidebilirsiniz'. Ama ilk birkaç görüşmeyi kendileri yaparlar. Sıkça şu da oluyor insanların ruhsal olarak sallandıklarında hep gelmeleri. Sürekli irtibat halinde olmayıp ama arayıp 'Sizinle yine bir konuşmam gerekiyor' demeleri. Bu da bir çeşit bazı insanların sürekli refakati oluyor. Ya da işte kriz müdahalesi. Cemaatte bir ölüm vakası varsa oraya acil dini danışman gitmez çünkü papaz aileyi [cemaat üyesini] tanyordur ve ölüm anından itibaren eşlik eder.

Ğ. Dini Danışmanların Kıyafeti

Alman dini danışmanları genel olarak görevlerini ifa ederken belirli bir kıyafet (dini kıyafet, rahip/papaz kıyafeti) giymezler. Ancak bazı dini danışmanlardan öğrenildiği kadarıyla kimileri boyunlarında bir haç ya da ellerinde bir İncil bulundurabiliyorlar. Bu dini semboller dışında hepsinde bulunan bir yaka kartıdır. Bu yaka kartlarında (bkz. Ek: 2) isimleri ve isimlerinin altında "Dini Danışman" yazar. Bahsedildiği üzere dini danışmanlar danışmanlığın yanında görev yerlerine göre başka dini faaliyetlerde de bulunurlar. Yönettikleri ayinler, vaftiz vb. dini törenlerde tören kıyafeti giyerler.

I. Dini Danışmanlıkta Mesafe

DGF'nin KSA sorumlusu Gottfried Mahlke (20.04.2011) "Sizin için iyi bir dini danışman nasıldır?" sorusuna şu şekilde cevap verir:

Birlikte hissedilen ama karşındaki kalan. Duygusal olarak birlikte sallanan ama erimeyen, ikinci bir sandalda kürek çeken biri gibi, çok yaklaşırsa ikimizde batırız, uzağa giderse iletişim kuramayız. Kendimde olmak ama ötekiyle özdeşleşmek. Rezonans - ötekinin dediklerine geri bildirimde bulunmak. Bu eko ona yardım etmeli. Dini danışmanlığın aslı eşlik etmektir.

Mahlke'nin bu açıklamaları dini danışmanlıkta önemli bir konuya götürür: yakınlık ve mesafe. Dini danışmanlık karşılaşması yakınlık ve mesafe arasında gidip gelen bir hizmettir. Bir yandan acı içindeki insanların yakınlık, sıcaklık ve güven ihtiyaçları yerine getirilmeye çalışılırken bir yandan da bedensel temas ve yakınlığın cinsellik ve erotik çağrışımlarına karşı danışanın ve danışmanın korunması gerekir. Şüphesiz dini danışmanlık görüşmelerinde sevginin önemi ve gerekliliği büyüktür fakat bu sevginin erotizm ve cinsellik çağrışımlarına dönüşmesi ve/veya bunlara engel olunmaya çalışılması dini danışmanlıkta yakınlık ve mesafe konusunu önemli kılar. Dini danışmanlık ilişkisinin bir aşk ilişkisine dönüşmesi durumunda ise - ki bu ihtimal

her zaman için vardır - tarafların bunu açıkça dile getirmeleri ve oluşan yeni şartlar üzerinde konuşmaları gerekir.

Dini danışmanlıkta uygun bir yakınlık göstermek ve gereken mesafeyi korumak dini danışmanın mesleki yeterliklerinden biri sayılır ve dini danışmanın karşılaştığı olaylardan etkilenmesini de kapsar. Danışanına çok fazla yakınlık gösteren ve duygusal olarak kendini olaya kaptıran dini danışman ona çoğu kez fazla yardımcı olamaz. Bu nedenle dostlara ve aile fertlerine dini danışmanlık yapmak zorluklar doğurur:

Acil dini danışmanı Ludgyer Pietruschka (21.09.2011):

Dini danışman olarak duyguların, tehdit eden duyguların da verbalize edilmesinden sorumluyum. Ya bireysel ilişkilerde yani bireysel kontaklarda ya da çiftle, eşle birlikte. Bunu dini danışman olarak yapabiliyorum da çünkü üçüncü kişiyim ve onlarla akraba değilim. Ve bu kendi sistemimde olmaz. Ben aynı şekilde kendi çocuklarımın veya eşimin kazalarına gidemem. Bunu örneğin arkadaşları ölen itfaiyecilerde de yapıyoruz, mesela görüyoruz, tanıyoruz kaza yapan arabayı, ‘bu Hans’ın arkadaşı, tamam Hans en geriye’. O kazaya kadar yaklaştırmıyoruz bile. Duygusal olarak çok yaralanmasın diye. Mesafe orada önemli oluyor.

Dini danışmanlıkta mesafenin korunması danışman kendisini ve muhatabını kaybetmesini engeller. “Duygusal yakınlık yerine “orta mesafede” irtibatta olmak daha kolaydır.” (Feld, 2002, s. 119). Dini danışman ufak adımlarla yaklaşarak doğru mesafeyi ayarlamalıdır (Klessmann, 2010, s. 274-275; 325; Ziemer, 2000, s. 183; Meister, 1979b; Feld, 2002).

Teori Bölümünde anlatıldığı üzere dini danışmanlık sınırlı süreli bir hizmettir. Bu bakımdan süre bakımından da mesafenin korunması gerekir. Dini danışman görüşmelerin sıklığını ve devamlılığını muhatabının ihtiyaçları ve kendi hisleri doğrultusunda ayarlamalıdır (bkz. aşağıda Bayan Kirchberg). Bayan Denkers’in (15.09.2011) anlattığı gibi bazı görüşmeler dini danışmanlık karakterini yitirirler ve kesilmeleri gerekir:

Denkers : Ben herhangi bir şeyi provoke etmek ya da olmayan bir şeye cesaretlendirmek istemem. Yani daha hiç bir hastaya gönlümü kaptırmadım.

A : Size oldu mu?

Denkers : Evet bu oldu.

A : Sıkça mı? Ya da size *asılındı* mı?

Denkers : Evet bu daha sık oluyor. O zaman sınırlar çekmek zorunda kalıyorum, bunu yapabilmek zorunda da oluyorum.

A : Ama muhtemelen yine kibar bir şekilde?

Denkers : Mhm.

A : Enteresan. Neden enteresan, çünkü dediniz ya Kilise geleneğinden dolayı bu dini danışmanlık pozisyonuna alışkın insanlar. Bu nedenle bu insanın, Kilisedeki papaz gibi, kutsal, dokunulmaz olarak görüldüğünü ve insanların onlara karşı böyle duygulara hiç kapılmadığını düşünürdüm.

Denkers : Rolümüzden dolayı örneğin bir hemşireden daha fazla korunduğumuza inanıyorum gerçekten. Bu nedenle bu nadir oluyor. Çünkü dini danışman aynı zamanda bir otorite kişiliğidir. Ama.. bir adam... bir karı koca vardı, kadına beş yıl boyunca eşlik ettim, kanserdi ve cenazesini de

yaptım. Ve adam daha sonra benle irtibat kurmaya çalıştı ve bir zaman sonra burada meselenin yasla baş etme olmadığını anladım. O o yeri doldurmaya çalışıyordu. O halde kolaydı, bu kadın, benim karımı tanıyan bir kadın, ona o kadar ilgi gösterdi ve ulaşılabilir, uzağa gitmeye gerek yok, onu onun yerine koymak kolaydı. ... sanırım burada mesele sadece yas değil demek ki ...

- A : Bunu açıkça söylüyor musunuz ya da net bir şey dile getirmeden yavaşça uzaklaşıyor musunuz?
- Denkers : Ben bunu söylüyorum. Yani ona dedim, “Galiba siz sadece eşinizin yasıyla başa çıkmak için gelmiyorsunuz sanırım orda başka bir şeyler daha gelişti.” O zaman evet veya hayır diyebilir. Yas tutan bir kadın da vardı bana aşık olan. Ona da dedim, çünkü fark ediyorsunuz. Bana evine benim bir resmimi koyduğunu söyledi. Ve bu olmaz. Bu durumda ben iyi eşlik edemem.
- A : Bunu söylüyor ve o kişiyi terk mi ediyorsunuz?
- Denkers : Evet.
- A : O zaman bu konuşmanız son görüşmeniz oluyor?
- Denkers : Görüşme için hala mevcut olabiliyorum. O kadına şunu dedim “Evinizde bir resmimi koyduysanız o zaman işin içinde bir yas refakatinde olması gerekenden sizin tarafınızda daha çok duyguların olduğunu düşünüyorum.” Ve bu durumda ona iyi eşlik edemeyeceğimi düşündüğümü söyledim. Çünkü o zaman o diğer şey de çok fazla yer alır. Kadın tabii ki o zaman çok kırıldı ve hayal kırıklığına uğradı. Bunu anlayabiliyorum da. Ama benim de kendi tarafımda durmam gerekiyor. Yani dini danışmanlıkta sınırlar çekmesini de öğrenmek gerekiyor. Devam ettirseydim o kadına zararım olurdu.³⁶

Osnabrück Dini Danışmanlık Dairesi yetkilisi Dr. Kirchberg (20.09.2011)

- A : Bu [refakat] ne kadar sürer? Talep olduğu müddetçe mi?
- Kirchberg : Evet, ama belirli bir sayıda yıllardan sonra iyi mi bakılmalı, bazen birkaç görüşme sonra iyi oluyor. Sürekli bir müessese olmamalı, bu bir kirvelik değil [Patenschaft] ve kişi her zaman için ‘bu yeter bana’ diyebilir, bunu gerekçelendirmesi gerekmez ve sonudur. Kişinin gelmekte tamamen özgür olması çok önemli.

İ. Dini Danışmanlıkta Bir Şey Yapmama

“Her seferinde şu duruma şaşırıyorum: Birisini dinledim ve neredeyse hiç bir şey söylemedim. Sonunda bana dedi ki: “Beni teselli ettiğiniz için çok teşekkür ederim”” (Wiedemann, 2005, s. 335). Aslında Wiedemann’ın şaşıtığı bu durum dini danışmanlık babalarının eskiden beri öğütledikleri bir şeydir: Baumgarten (1913, s. 545), henüz eski Alman yazısının kullanıldığı bir döneme ait (1913 tarihli) bir ansiklopedide şöyle yazar: Kaynağın bulunması tedavinin yarısıdır. Bundan sonra yapılacak olan: çok az şey yapmaktır, zorlamadan, terbiye etmeye çalışmaktan, ikna etmeye çalışmaktan kaçınmaktır. Kendi kendini düzeltebilen doğaya, ve her yerden esecek olan Tanrının ruhuna yer açmaktır.

Eskileri olduğu gibi modern dini danışmanlık babalarından Stollberg (1970, s. 39) de dini danışmanın ne yapması gerektiği sorusuna, “çok fazla şey yapmamak”la cevap verir. Bunun ilk etapta anlamı danışan adına konuşmamaktır. Aynı zamanda onun yerine davranmamak, onun yerine karar vermemek, onun yerine acı çekmemektir.

³⁶ Bir danışanın dini danışmanına aşık olması durumunda danışmanın kararlı davranışlarına ve açık sözlerine bir başka örnek için bkz. Örnek 8. Bunların dışında Bayan Denkers’in ‘Bir Dini Danışmanın Çalışma Günü’ başlığındaki paylaşımlarının sonunda anlattıkları da mesafe ve yakınlık bağlamında değerlendirilebilir.

Bunların yerine dini danışman daha çok pasif kalarak bekleyebilmeli, dinleyebilmeli, korkuları giderebilmeli, zaman kazanmalıdır. Zaman ise dini danışmanların özellikleri konusunda da görüldüğü üzere dini danışmanlıkta zor dayanılan bir mefhumdur. Sadece dini danışmanın kendisi değil, danışanın da sabır göstermesi gerekir. Telaşla, abartılı bir aceleyle ve aceleci kararlarla hiç bir şey elde edilemez. Zamanla büyümüş problemlerin giderilmesi de zaman alacaktır. Her ne kadar dini danışmanın telkin edici konuşması istenmese de, bazı durumlarda, örneğin evlilik krizlerinde/dini danışmanlığında, muhatapların danışmanlık süreci bitene kadar (evlilik ve aile hayatlarına dair) her türlü karar almaktan, ileri adımlar atmaktan, yeni düzenlemeler yapmaktan men edilmeleri gerekir. Akut stres durumları korku ve telaşla çözülemez, üzüntü ve problemlerin baskısı ne kadar büyük olsa da, sükunet içinde onlara dayanmak gerekir. Bu psikolojik sakinliğe ise dini danışmanın kendine hakim olmasıyla ulaşılabilir. Çünkü danışmanlığın beslendiği unsur *geri durmadır*, bunun anlamı da otorite kullanmama ve danışana ne yapması gerektiğini söylememedir (Stollberg, 1970, s. 39; Wachinger, 1990; Schall, 1990).

Hasta adına konuşmaya karşı uyaran bir diğer isim Thurneysen'dir (1970, s. 114): "Yapabileceğimiz en büyük hata, hastaya ayrıntılı konuşma fırsatı vermeden hemen bizim konuşmaya başlamamızdır". Bunun için Thurneysen dini danışmanın kendi sabrını hastaya aktarmasını ve hastada sahte umutlar uyandırmamasını öğütler. Thurneysen'e (1970, s. 113) göre bu sabır "hastalığı taşımak için kabul eden tutkulu bir eylemdir". Yani dini danışmanlıkta sabır pasif bir eylem değildir, hastalığa dayanabilmenin canlı bir yoludur, umudun başlangıcıdır, yeridir. Dini danışman muhatabına umut aşılmalıdır fakat sahte bir optimizm veya illüzyonlar değil. Bunu yaparken sürekli hastalık hakkında konuşmak gerekmez, sevindirici bir söz veya kardeşçe bir paylaşımın (hastanın durumuna gösterilen empati) gösterilmesi yeterlidir. Ölümcül bir hastanın yanında bile yüzlerde bir yas ifadesi olmamalıdır. Bir şey yapılamasa da dini danışman hastanın yatağında sessizce oturabilir, elini tutabilir, anlına bir bez koyabilir, İncil'den bir ayet okuyabilir (Thurneysen, 1970, s. 113). Bu şekilde bir paylaşımın bile neler ifade ettiğini Bach (1980, s. 135) kendi tecrübesinden anlatır: "Yardım ummadığım çok 'kara' bir günde biri bana dedi ki: 'Sana gerçekten yardımcı olabilecek bir şey söylemeyi o kadar çok istiyorum, ama ben de bilmiyorum ki!' - Ve yoksunluğum içinde bana eşlik eden birini bulmuştum ... Tıpkı benim gibi çaresiz bir yandaş. Demek ki yardım 'bir şey' vermekle (ilaçlar, kelimeler) değil kendini sunmakla gerçekleşiyormuş."

Benzer bir durumu Bayan Kirchberg anlatır:

... Çöl babaları, onlar insanlara bunu yapmalısın, bunu bırakmalısın demiyorlardı. Onlar bazen hiç bir şey demiyorlardı ve insanları sorularıyla öylece bırakıyorlardı, onlar da yine geliyorlardı, onların kendileriyle karşılaşmaları gerekiyordu insan olmak için. Dini danışmanlıktaki asıl yardım da bu.

... metot dediğim gibi - bütün bu teorik bölümlerle arka planı var, ama somut olayda ‘bunu şimdi neye göre yapacağım, Rogers’a mı, Ericson’a göre mi’ diye soramam. Bana tecrübemim, sezgimin, teolojik anlayışımın ve karşımda oturan kişinin bana dediklerini yapmalıyım. Temelde bunları duyuyorum, yani aslında metot, buna metot denebilirse, hiç bir şey yapmamaktır, dinlemektir.

Dini danışmanlıkta edinilmesi gereken tutumlar kurtulunması gereken tutumlardan daha kolay öğrenilir. Dini danışman “yardımcı”-mantalitesinden kurtulmayı öğrenmelidir: akıl vermemek, bilmemek, cevap ya da ders vermemek, değiştirmemek, amaçlamamak, yardım etmemek, iyileştirmemek, bir şey yapmamak veya niyet etmemek (Gestrich, 2002; 1990, s. 49).

J. Dini Danışmanlıkta Defisit Modeli

Dini danışmanlıkta bir şey “yapmama” ile birlikte Alman dini danışmanlık literatüründe bu çalışmada da yer yer değinildiği üzere danışmanlıktaki *defisit modelinden* söz edilir. Dini danışmanlık literatüründe bu konu Henning Luther’in *Yardım Etmenin Defisit Modelinin Kritiği* (Alltagsseelsorge und Seelsorge: Zur Kritik am Defizit Modell des Helfens, 1986) başlıklı makalesine atıf yapılarak ele alınılır. Luther’in eleştirdiği defisit perspektifi dini danışmanlık muhataplarını kusurlu/eksik (defisit) gören ve onların bu halini bu kusura/eksikliğe sahip olmayanlar tarafından giderilmesini ön gören yaklaşımdır. Defisit modelinde dini danışmanlık *yukarıdan aşağıya inen* bir tutumla icra edilir. Güçlüler, canlılar, sağlıklılar yardım etmek amacıyla güçsüzlerle, ölmekte olanlarla, hastalarla ilgilenir. Luther bu yaklaşıma karşı şu fikri ileri sürer: Herkes bir şekilde bir şeylere maruz kalmıştır. Kimileri (sağlıklı, güçlü olanlar) bunu bastırmayı başarmışken kimileri bunu başaramamıştır. Bu nedenle öncelikle bu maruz kalınmışlığın öğrenilmesi gerekir. Kendisinin de bir şeylere maruz kaldığını tecrübe eden bir kimse ancak başkalarına karşı bir dayanışma sergileyebilir. Sınır durumlarının etkileri o an o durumu yaşayan kişide görülür ve bu onu yardıma muhtaç kılar. Fakat herkesin hayatının bir yerinde böyle krizler vardır. Dolayısıyla bastırılan bu tecrübeler açığa çıkarılarak o yardıma muhtaç görülen kişilerle dayanışmaya girilmelidir.³⁷ Ancak kendi acılarının, korkularının, arzularının bilince

³⁷ Hatırlanacağı üzere KAS eğitimleri de öz deneyim/kendilik tecrübesiyle tam da bu noktayı geliştirmeye önem verir.

varmış ve bunlarla baş etmeyi öğrenebilmiş kişi bir başkasına benzer durumlarda yardımcı olabilir. Bu da Luther'in *dayanışma* dediği şeydir. Dayanışma içindeki dini danışmanlık öteki için olmaktan uzaklaşarak, ötekiyle *beraber* olmaya yönelir. Bach'ın (1980, s. 118) da belirttiği gibi, salt *için* ayırır, ancak *birliktelik* kalıcı bir yardım temin eder, üstelik her iki taraf için. Böylece bir taraf sadece yardım alan veya zayıf olan ve öteki taraf yardım sunan ve güçlü olan olmaz, her iki taraf da karşılıklı olarak yardım alan ve eden olur. Luther'in defisit modele karşı sunduğu dayanışma modelinin özü budur. Örneğin, ölmekte olanlara dini danışmanlık yapacak biri ölüm etrafındaki tecrübeleri - kendi yaşamamışsa - ancak ölmekte olan birinden öğrenebilir. Bu bakımdan ölmekte olana bir şeyler öğretecek veya verecek olan dini danışman değil, ölmekte olanın kendisidir.

Naurath (27.09.2011) ve Kirchberg (20.09.2011), Luther'in görüşüne katılır:

A : Ne tavsiye ediyorsunuz öğrencilere?

Naurath : Her hangi bir şey tavsiye etme yaklaşımım yok aslında. Daha çok görüşmeye hazır olduğumun sinyalini verme yaklaşımım var.

Tavsiye etmenin Almancada [olumsuz] bir vurgusu var “birine bir tavsiye vermek” [jemandem einen Ratschlag geben, Schlag, batsch, so!]³⁸ - sıkça böyle bir ast-üst ilişkisi oluyor: Ben senden üstünüm ya, senin problemlerin var seni zavallı insanlık ve ben geliyorum şimdi ve yardım ediyorum sana.

A : Senden daha iyi biliyorum ...

Naurath : Evet aynen. Bilmiyorum Henning Luther'in “Yardım Etmenin Defisit Modeli” makalesini biliyor musunuz, bu çok ilginç bir makale. Orada diyor ki, “bu aslında çok yanlış bir yaklaşım, sırf karşımdaki iyi değil diye bir ast-üst ilişkisinin olması”. Bu bakımdan ben kimseye bir tavsiye veremem, kişi kendisi yolunu bulmalı, yol benim yolum değil. Empati kurabilirim ama şu şu adımı at ondan sonra iyi olacaksın diyemem. Bunu herkes kendi için bulmalı. O kişinin üstünde durmayı istememem.

A : ... eşlik etmek mi yardım etmek mi?

Kirchberg : Kesinlikle eşlik etmek. Bu çok önemli. Bu benim dini danışmanlık anlayışım da. Ben diğerine yolu gösteren değilim, ben ondan daha akıllı değilim, ben Tanrıdan daha fazla anlıyor değilim diğerine göre. Bu anlamda *yardım* edemem, bu bir yardım edici meslek değildir, sosyal bir ödev gibi, ama ben dinleyebilirim ve birlikte gidebilirim. Yani o kişiye krizinde, durumunun iniş ve çıkışlarında eşlik edebilirim.

K. Dini Danışmanlıkta Güç ve Güçsüzlük

Dini danışmanlıkta defisit modelden hareket edilirse ortaya çabucak bir iktidar ve güç kavgası çıkabilir: muhatabın bir eksiği vardır (din, inanç, maneviyat, öğüt, vb. bakımından) ve dini danışmanda bunun çaresi (tebliğ, danışmanlık, dua, akıl, vs.) vardır. Güçlü ve veren taraf dini danışman, zayıf ve alıcı taraf muhataptır. Ancak görünüşteki güçlü taraf aciz ve çaresiz kalır ve nasıl yardım edeceğini bilemezse,

³⁸ Almancada tavsiye, öğüt vermenin karşılığı “*Ratschlag* geben”dir. *Ratschlag* kelimesinin içinde ise *vurmak*, *vuruş* (Schlag) kelimesi bulunur. Prof. Naurath kelimenin bu yönüne vurgu yaparak bir kelime oyunu yapar: “Tavsiye etmenin Almancada bir vurgusu var - sana bir öğüt vuruşu veriyorum, şak, al işte!”

hastada düzeltebileceği, giderebileceği bir eksiklik bulmaya çalışır. Bu iktidar kavgaları ancak dini danışmanlık görüşmesinin her iki tarafın “Tanrı önünde bir karşılaşması” olarak görülmesiyle denebilir (Wiedemann, 2007, s. 36).

Dini danışmanlıkta güç, başka insanların hayatlarına etki etme imkanı olarak da anlaşılır (Klessmann, 2010, s. 336; 2006, s. 261). Bir doktorun veya terapistin hasta üzerindeki etki gücüne bakıldığında bir dini danışmanın gücü onlara kıyasla daha düşük görünür. Fakat bu doğru mudur? Güç ve güçsüzlük/acizlik konusunda Klessmann (2010, s. 336; 2006, s. 261) farklı ve birbiriyle zıt boyutlar tespit eder. Buna göre ...

- güç ve güçsüzlük ikilemi gerçek ve fantezi arasında hareket eder. Gerçeğe dönük yüzünde ‘elimden hiç bir şey gelmiyor; bana ihtiyaç yok; her şey boşunaydı’ yorumları çoğu zaman aşırı güçle yüklü fantezilerin karşıtlarıdır: ‘ben harikayım, ben her şeyi yapabilirim, ben her şeyden sorumluyum.’ Bu fantezi kısmı ne kadar büyük olursa hayal kırıklığı ve kırılma da o kadar yüksek olur. Önemli olan burada güç ve güçsüzlük arasındaki ayrımı iyi yapabilmektir: hayatının bir noktasında çaresiz kalan bir kimsenin hayatının geri kalan alanında da acizlik içinde olacağı anlamına gelmez.
- dini danışmanlık büyük ölçüde konuşmaya muhtaçtır. Konuşmak ise çok hassas bir araçtır, görüşmenin nereye varacağı hiç belli olmaz: İletişim kurulabilecek mi? Konuşulanlar bir sonuç doğuracak mı? Geçitirici mi ya da kısa ve öz, etkili sözler mi söylenecek? Dini danışmanlık görüşmesinin hassasiyeti ayrıca çok kolay bölünebilir olmasından kaynaklanır. Örneğin hastane ortamında sürekli bir hemşire, hasta bakıcı, doktor ziyareti, vizitesi konuşmayı bölebilir ve dini danışmanın kenara çekilmesi gerekebilir (fakat tam tersi de görülebilir: doktor, bir dini danışmanlık görüşmesinin yapıldığını gördüğü odaya viziteyi erteleyebilir).
- doktor veya hemşireyle kıyaslandığında dini danışmanın rolü çok marjinal kalır. Neticede dini danışman sadece *konuşan* ama bir şey *yapamayan* bir kimsedir. Bu açıdan dini danışman rol ve konumunun sınırlarının farkında olarak hareket etmelidir ve örneğin kendini doktorla kıyaslayarak yukardaki fantezilere kapılmamalıdır. Fakat burada da tersi durumların görüldüğü olur. Örneğin bir yoğun bakım baş hekimi gördüğü onca ölüm ve her seferinde müşahede ettiği tıbbın sınırları karşısında dini danışmana şunu der: “En azından sizinki kadar anlamlı bir şey yapıyor olsaydım, kendimi daha rahat hissedirdim” (Mayer-Scheu, 1982, s. 263).
- yardım edici mesleklerin güç ve güçsüzlükleri temel karakteristikleridir. Orada yardım ve tavsiyeye ihtiyacı olan, tükenmiş, bir yön arayan insanlar bulunur. Zorluklarıyla orantılı olarak insanların beklentileri de artar ve dini danışmanlara o oranda güç ve yardım imkanları atfederler (bkz. aktarım konusu). Burada Stollberg yerinde bir şekilde *Yardım Etmek Hükmetmektir* (Helfen heisst herrschen, 1979) der. Danışmanlara dini danışmanlarımızın belirttiği gibi bütün “yaşam paletinden sorunlar” (Wübker, 20.09.2011) getirildiği için danışman sosyal problemler, ruhsal sıkıntılar, varoluşsal sorular, nikah, vaftiz, vs. her türden sorunla karşılaşır. Bu çeşitlilik içinde de danışmanların her şeyi bildiği ve

her şeyi yapabildiği inancı doğar.³⁹ Danışanlar danışmanlarından adeta bütün sorunlarını ele almalarını ve çözmelerini bekler (Geest, 1981, s. 212; Klessmann, 2010, s. 337). Bunun karşısında danışmanlar ise çaresizliklerini, güçsüzlüklerini ve acizyetlerini tecrübe ederler. Örneğin ölüm döşeğinde yatan çocuğun başındaki bir anneye ya da yaşayabilmesi için kolları ve bacakları kesilmesi gereken bir hastanın durumunda doğru dini danışmanlığı sergileyebilmek güç ve acizlik durumlarını sergiler.

- dini danışmana yüklenen yüksek beklentilerin bir sebebi de dini danışmanın rolünden kaynaklanır. Tanrının ya da Kutsalın bir temsilcisi olarak dini danışmandan her şeyi iyi edecek sihirli güçler beklenir. Fakat bazı durumlarda dini danışmanlarımızın da aktardığı gibi alay konusu da olabilir veya gerçek hayattan bir şey anlamadıkları ithamlarına maruz kalabilirler.
- güç ve güç arzuları dini danışman kişisi için tehlikeli duygular da olabilir. Herkese veya her konuda yardım edebilme gücünde olma fantezisi harika bir yardımcı rolü doğurabilse de danışanların vesayet altına alınması anlamını da içinde barındırır. Muhatabı karşısında ‘ben sana iyi gelecek olan şeyi senden daha iyi biliyorum’ düşüncesinin cazibesi büyüktür ve bedeli de danışanın danışmana bir bağımlılık geliştirmesidir. Ancak Kilisede bu tür iktidar iddiaları yerildiği ve her türlü mesleki eylem hizmet olarak görüldüğü için böylesine aşırılıkların önüne geçilmiş olur. Ayrıca gerçekçi bir kendilik bilgisi ve algısı da buna engel olur.
- uzun süreli dini danışmanlık süreç veya ilişkilerinde baştaki asimetric güç dengeleri zamanla danışanın lehine dönüşür. “Danışmanlık bir empowerment türü, muhatabın yetkilendirilmesidir (Befähigung)” (Klessmann, 2010, s. 338).

Görüldüğü üzere dini danışmanlıkta güç ve güçsüzlük meselesi karmaşık bir olgudur. Bu karmaşıklığın karşısında Klessmann’a (2010, s. 338) göre ancak şu söylenebilir: dini danışmanın başlıca görevi başka insanların acizlik ve çaresizliklerine dayanmaktır. Bu haliyle dini danışmanlık yardım edici ve güçlü olur:

Örnek:

Yoğun bakımda hamile bir kadın hayatını kaybeder. Yeninden canlandırma denemeleri başarısızdır. Gelen yakınları (eş, ebeveynler) şaşkın:

“Taş kesmiş gibi öylece dururlar ve yüzündeki örtüyü kaldırmaya cesaret edemezler. Bana bakarlar ve inanmak istemezler. Örtüyü kaldırdığımda çok fena bir sahne sergilenir ve neredeyse bir saat sürer. Çok şiddetli yas tepkileri başlar, bağırma, çağırma, şikayetler, birbirlerine sarılmalar. Bana tutunuyorlar, dayanıyorlar, sarsıyorlar, sürekli soruyorlar, inanmıyorlar: daha sabah bir şeyi yoktu! Kekeliyorum, çoğu kez sadece onların kelimelerini tekrarlıyorum, gerçeği teyit ediyorum, üç, dört, beş kez, bir düzine kez. Arada bir sakinleşiyorlar, son günlerden bahsediyorlar. Herkes bebeğe seviniyordu.

Sonra mümkün olduğu ölçüde dua ediyoruz. Birbirimize yakın duruyoruz, kısmen kol kola geçmiş, benimle de. Sonra merhumeye ve ölü bebeğiyle vedalaşyoruz. Duanın ritüeli ve ölünün

³⁹ Geest (1981, s. 212) dini danışmanlığın bu bütüncül doğasını bir yandan da dini danışmanlığın ayrıcalığı olarak görür.

anlını yapılan haç işareti her birlikte sakinleşmeye yarıyor. Aileye dışarıya kadar eşlik ediyorum.” Dini danışmanla sıcak bir vedalaşma gerçekleşir “sanki birbirimizi uzun zamandır tanıyoruz”. Geriye dönük baktığında dini danışman kendini bu durumda “ne kadar aciz ve çaresiz” hissettiğini yazar. Ertesi gün yoğun bakım personelinden bu fena durumda varlığının ne kadar iyi geldiğini öğrenir (Mayer-Scheu, 1982, s. 264).

Örnekten de anlaşıldığı üzere dini danışmanlıkta güç ve güçsüzlük/acizlik durumları özellikle hastane, huzur evi gibi yerlerde oldukça hassastır. Bu tür kurumlarda hastalık, ölmek, ölüm tıbbi müdahalelerle aşılmaya çalışılır. Dini danışmanlık kendini işte bundan ayırır. Gestrich (1987, s. 110-116) bunu “acizci-hizmeti” olarak niteler:

Biz işte bambaşka bir şeyiz. Biz nihayetinde her insanın bir şey yapamayacağı itiraflarının vekili oluruz. Bizler hastanedeki acizcileriz.” Her şeyi yapabilme isteği karşısında aciziyeti temsil ederiz. Böylece de tedaviye devam etmek istemeyen hastaların sözcüleri oluruz. ... Yapmanın karşısında dururuz ve hastaları olmak istedikleri yerde olmalarına izin veririz. Bunu da bir şey yapmayarak yaparız. Acizci ... Tanrının acıyan sevgisini sembolize eder ve her türlü insani aciziyet içindeki karanlıkta hastanın yanında kalırsa o zaman aydınlık olur.

Gestrich’in burada anlatmak istediği birlikte dayanmak, yanlarında olmak ve kalmak. Çünkü acı çeken insanın yalnız bırakılmaması, sınırlı da olsa ona dayanışma ve paylaşım gösterilmesi onun çaresizlik ve aciziyetine dayanmasına yardımcı olur. Bunu da işte değinildiği gibi dini danışman hiç bir şey yapmayarak başarmak durumundadır. Bir doktor, bir hemşire bir iğne, bir ilaçla gelebilirken yani elinde bir araç gereci bulunurken, dini danışmanın *araçsızlığı* (Mayer-Scheu & Kautzky, 1980, s. 83; Mayer-Scheu, 1982) onun güçsüzlüğünü daha da artırır. Bu nedenle de güçsüzdür, acizcidir çünkü diğer meslektaşları gibi (hastane personeli) hasta için somut bir şeyler yap(a)maz; onlar ancak orada olurlar ve oradaki insanların (hastaların, yakınların, personelin) acının anlamlandırılma arayışına eşlik ederler. Dini danışman bir yandan rolünün bu acizliğinin bilincinde olması gerekirken diğer yandan da belirtildiği gibi Kutsalın temsilcisi olarak ona atfedilen *her-şeye-gücü-yeten-kışi* rolünü de ister istemez üstlenmek durumundadır. Kutsalın insanlarda uyandırdığı derin hürmet çoğu zaman dini danışmana karşı da gösterilir. Dini danışman bu yüzden rolünün bu ikircikli yapısını ortadan kaldıramasa da farkında olmalı ve uygulamada dikkatli olmalıdır (Klessmann, 2010, s. 339). Çünkü “... dini danışmanlıkta uzun süredir faal olan *yardım-etme-istemenin* ambivalansını bilir: Yardım etmek istemek her zaman ötekinin iyiliğine yönelik değil aksine çoğu zaman kendi yükünü hafifletmeye, başkalarını kendi düşüncelerine göre manipüle etmeye, çaresizliği algılamak zorunda kalmamaya, sızlayan bir vicdanı dindirmeye ya da saygınlık kazanmaya yarar. Bu kavrayış o zamana

kadarki meslek motivasyonunu sarsar; fakat kişisel muhtaçlığın ve sınırlılığın iyileştirici kavrayışının da ilk adımı olabilir” (Klessmann, 2002, s. 23).

Bu bakımdan dini danışmanın zafiyet göstermesi aynı zamanda onun da dini danışmanlık ihtiyacını gündeme getirir. Çünkü dini danışman bir başarısızlığında zaaf, güçsüzlük ve zayıflık tecrübelerini yaşadığında onun da teselli ve ikaz ihtiyacı uyanır. Bu aynı zamanda dini danışmanın alçak gönüllülüğünü de besler zira dini danışmanlık Thurneyssen’e (1988, s. 303) göre tevazuya dayanır. Daha önce de belirtildiği gibi ancak merhamete muhtaç olan merhamet gösterebilir ve başkalarını “teselli edebilir, eğitebilir, ikaz edebilir” (Thurneyssen, 1988, s. 303).

Bu bahsi dini danışmanların da kendilerine düstur edinebilecekleri bir sözle bitirelim. Freud meslektaşlarını *iyileştirme hırsına* (Heilungswut) karşı teolojik bir uyarı yapar (1912, s. 485): Analist başarılı bir ameliyattan sonraki Fransız hekim gibi olmalıdır: ‘Ben tedavi ettim, Tanrı iyileştirdi’.

L. Dini Danışmanlık Tutumu: Habitus

Dini danışmanlık kaynaklarında ve bu çalışmanın çeşitli bölümlerinde dini danışmanlık eylemlerinin belirli bir tutum içerisinde icra edildiğinden bahsedilir. Batı dini danışmanlığında söz sahibi olan farklı isimler (C. Rogers, H. Faber) bu tutumla neyin kastedildiğini açıklamışlardır. Rogers’in tutumu yöntem ve araçları konusunda etraflıca anlatılacağı için burada kısaca Faber’in (Faber & Schoot, 1974, s. 62) *Habitus* dediği tutumu kendi sözleriyle nakletmek istiyorum:

Bu kitapta dini danışmanın bir görüşmeyi yürütürken doğru “Habitus”un büyük önem taşıdığı hakkında bir bakış kazandık. Bu “Habitus”un bir “ötekinin-yanında-olma” ile tarif edilebileceğini tespit ettik. “Habitus” kendini empatik bir dinlemede gerçekleştirir ve ötekinin duygularının “yansıtılmasıyla” desteklenir ve derinleştirilir. Şuna da dikkat çekiyorum, bu Rogers’ta psikoterapinin en önemli aracı olan “yansıtma” gerçek dini danışmanlık sözüne yolu açar.

Faber bu tutumu, dini danışmanın görevinin, rolünün farkında olması ve bu bilinçle hareket etmesiyle açıklar. Ona göre mesele sadece kullanılan kelimeler değil, öncelikle muhataba ve problemlerine karşı duyulan, sergilenen içsel tutumdur. Ancak böyle bir tutum sayesinde “doğru sözler kendiliğinden bulunur” (Faber & Schoot, 1974, s. 25). Muhatabın gerçekten yanında olunması, ona karşı sevgi ve saygı (özgürlüğüne, sorumluluğuna, reşitliğine) duyulması, sempatik gelmeyen konuları ve problemlerine karşı anlayış gösterilmesi bu tutumun dışı vurumudur (bkz. Örnek: 10). Faber’e göre doğru tutumun edinilmesi kitapların okunması ve derslerin alınmasından daha önemlidir ve uygulamalı eğitimde yapılan eleştirel görüşme analizleri, rol oyunları, vb. bu

tutumun öğrenilmesine yardımcı olur. Doğuştan bir yetenek olarak bu türden bir tutuma sahip olanlar için bile klinik eğitim gereksiz bir şey değildir çünkü klinik eğitim ister hasta ister sağlıklı olsun muhatabın dünyası hakkında edinilmesi gereken resmin nasıl edinilebileceğini gösterir ki onun yanında olunabilirsin. Bu bakımdan klinik eğitimi sadece belirli bir tekniğin kazanılması olarak görmek Faber'e göre yanlıştır. Görüşmenin doğru ve verimli yürütülebilmesi ve yansıtma araçlarının öğrenilmesi için teknikler elbette ki önemlidir. Ancak asıl mesele bu tekniklerle duyarlılığın (*sensitivity*) geliştirilmesidir (Faber & Schoot, 1974, s. 80) (bkz. 'Dini Danışmanlıkta Bir Şey Yapmama' - Bayan Kirchberg'in sözleri).

Faber de görüşmede bütün teknik ayrıntıların unutulup üzerinde düşünmeden kullanılmasını önerir. Neticede teknik ve rol mezcedilir ve klinik eğitim entelektüel bir eğitimden ziyade kişilik oluşumuyla sonuçlanır (Faber & Schoot, 1974, s. 80).

Doğru dini danışmanlık tutumunda Faber (Faber & Schoot, 1974, s. 91) biri olumlu biri olumsuz olmak üzere iki farklı yön tayin eder. Olumlu yön yukarıda bahsedilen kabul, empati, vb. konularını kapsar ve dini danışmanın mutlaka sergilemesi gereken davranışlarıdır. Habitus'un olumsuz yönleri ise dini danışmanın kaçınması gereken şeylerdir ve dini danışmanın aşırı bir mesafe koymasını, muhatabını uzaktan bir nesne olarak görüp yönlendirmeye çalışmasını, ahlak dersi vermesini, duygularını bölmesini ya da onun duygularından kaçmasını kapsar (bkz. altta).

Faber'inkilerle benzer düşüncelere başka yazarlarda da rastlanılır. Rössler (1962), Luther (1986) ve Oursin & Schuster (2008) dini danışmanlığın bütün insana/insanın tümüne yöneliktir derken Thurneysen (1970, s. 114) bundan bir dini danışman tutumu çıkarır:

Mümkün olduğunca hastanın tamamını içimize alırız, mimiklerini, heyecanını ya da pasifliğini, umutsuzluğunu veya yaşama arzusunu. Etrafındaki kitaplardan belki hastanın nasıl bir iç dünyada gezdiğini görebiliriz. Yani: dinle, al! Ve bunu öncelikle içten katılımla, sıcaklıkla ve iyi niyetle yap. Sakın hiç bir zaman bir şeyi sadece meraktan dolayı sorma, her zaman için asıl meseleye, hastanın yaşam meselesine odaklan. Ve sonra seni sana yabancı olan hayat ve ıstıraba götürecek olan köprüyü arar gibi doğru kelimeleri ara.

M. Dini Danışmanın Tepkileri ve Davranışları

Dini danışmanlık uygulamalarında çeşitli yazarlar dini danışmanlar için bir takım tepki ve davranış türleri saptamışlardır. Görüşmenin başarısı için için dini danışmanın nasıl davrandığı ve ne tür tepkiler verdiği önemlidir.

Clinebell (1971, s. 59) psikolog Porter'dan dini danışmanlık için de geçerli olan dört tepki türü aktarır:

- *değerlendirici* (evaluative) bir tepki dini danışmanın bir değer yargısını ifade eder
- *yorumlayıcı* (interpretive) bir tepkide danışanın davranışının nedeni açığa çıkarılmaya çalışır
- *destekleyici* (supportive) bir tepki danışana ilham ve destek sağlar
- *araştırmacı* (probing) bir tepkiyle danışan hakkında daha fazla malumat beklenilir
- *anlayışlı* (understanding) bir tepkide danışanın duygu ve düşünceleri yansıtılır

Clinebell'in bu ayrımı EISPU kategorileri olarak meşhur olmuştur. Bunlardan bazıları bir sonraki başlıkta görüleceği üzere sakınılması gereken tepkiler arasında bulunur. Ancak Clinebell'e (1971, s. 60) göre bunların hepsinin dini danışmanlık durumlarına göre yeri ve zamanı vardır: dini danışanlık ilişkisinin ilk aşamasında anlayışlı tepkiler; yüzleştirici danışmanlıkta değerlendirici ve yorumlayıcı tepkiler; kriz danışmanlığında destekleyici tepkiler; kısa süreli eğitim ve evlilik danışmanlığında araştırmacı, destekleyici ve yorumlayıcı tepkiler. Ancak Rogers'ta da sıkça vurgulandığı üzere anlayışlı yani empatik ve yansıtıcı bir tepki ve tutum her türlü dini danışmanlık ilişkisinde ve aşamasında yer almalıdır.

Faber (Faber & Schoot, 1974, s. 54) Carl Rogers'in yönlendirmeyen görüşme tekniğini dini danışmanlığına kazandırmıştır. Onun dini danışmanlar için sıraladığı davranış biçimleri ise şöyledir: içeriğine bakmak, ahlak dersi vermek, genellemek, küçümsemek, yorumlamak, sıkıştırmak, empatik yansıtma yapmak. Clinebell'in maddeleriyle benzerlik gösteren bu davranış biçimlerinin yine bir kısmı sakınılması gereken davranışlar arasında gösterilir.

Yukarıda da belirtildiği üzere dini danışmanların tecrübelerine göre bu davranış biçimlerinden bir görüşmeyi en iyi başlatan ve sürdüren empatik yansıtmadır. Fakat bu tepki türü *papağan yöntemi* olarak nitelenerek çoğu zaman alay konusu da edilmiştir. Bu tepki biçiminde kelimeler çevrilip rasyonel düzlemde geri iade edilmez, bu içeriğe bakmak olurdu ama empatik olmazdı. Empatik demek, muhatabın duygu durumunu almak ve ona rasyonel ve duygusal olarak katılarak geri bildirimde bulunmaktır. Bu şekilde muhatap danışmanının onu aklıyla ve kalbiyle algıladığını ve anladığını anlar (bkz. Örnek 14).

Her ne kadar Thurneyesen kerigmatik dini danışmanlık anlayışının en önemli temsilcilerinden biri olsa ve dini danışmanlıkta psikolojik unsurlar, yöntemler, tutumlar kendisinden sonra etkili olmaya başlamış olsa da kendisinden dini danışmanlık alan bir öğrencisinin anlattıklarından Thurneyesen'in dini danışmanlığı icra edilmiş biçiminin ne kadar Rogers'in yaklaşımına benzediği görülür. Hoch (1977, s. 9) anlatır:

Kendime okulda ve üniversitede öğrenciyken beni özellikle dini danışman olarak Eduard Thurneyesen'e götüren şeyin ne olduğunu sorduğumda, bunun bu çok meşgul adamın bana vakit ayırmasının olduğunu düşünüyorum. Tamamen dikkatli ve konsantre bir şekilde benim için orada olurdu. Büyük bir hassasiyetle zor şeylerin dile getirilmesine ve böylece sorunların temeline inmeye yardımcı olurdu. Görüşmenin "dış avlusu", "iç avlusu", görüşmedeki "kırılma"yı ya da "yukarıdan aşağıya" inen yüksek kelimeleri hiç fark etmezdim. Dini danışman hayatımın o somut anında "Hıristiyan insanın özgürlüğü"nü ne anlama gelebileceğini benimle birlikte bulmaya çalışırdı. Bana kurallar, emirler, verilmezdi; yargılanmazdım, ikna edilmeye çalışılmazdım. Aksine orada bir parça düzen için, biraz cesaret ve yeni adımlar için yardım gerçekleşirdi. Sonunda da benimle dua ettiğinde şunu hissedirdim: Şimdi beni Tanrının eline geri veriyor. Beni kendine bağlamak istemiyor.

N. Dini Danışmanlıkta Sakınılması Gereken Davranışlar

Dini danışmanlık kaynaklarında bazı davranışlar dini danışmanın kesinlikle sakınılması gereken davranışlar olarak anlatılır. Bu davranışların (Faber & Schoot, 1974, s. 51; Klessmann, 2010, s. 137) neler olduğunu bir örnek üzerinden görelim:

Hasta bir kadın dini danışmanına doktorunun kendisine hastalığının ilerlediğini ve muhtemelen yeniden ağır bir ameliyat geçirmesi gerektiğini söylediğini anlatır. Kadının bu durum karşısındaki endişesi ve telaşı açıkça bellidir. Kadın ayrıca hastalığı boyunca ona kimin bakacağını düşünür, çocuklarının kendine bakıp bakmayacağı konusunda şüphecidir; çocuklarıyla ilişkisi çok yakın değildir ve ona bakacak başkası da yoktur.

Böyle bir durum karşısında dini danışman şu tepkileri vermemelidir:

Yönlendirici olma: belirli bir yöne çekmeye, zorlamaya ya da başka bir çözüm yolu telkin edilmeye kalkışılması: 'Niye bir başka doktora gitmiyorsunuz ki? Bence bir başka doktor tarafından daha kontrol edilmelisiniz.'

İçeriği anlama fakat duyguları yadsıma: konunun anlaşıldığının zannedilmesi fakat hissiyatın geçiştirilmesi: 'Gelin bu durum karşısında dua edelim ve Tanrıdan hayırlısını dileyelim.'

Küçümseme: duyguların küçümsemesi, hafife alınması: 'Şu dert ettiğiniz şeye bakın, merak etmeyin durumunuz o kadar da kötü olmayacaktır.' veya 'Falanca da bu ameliyattan oldu, öyle zannettiğiniz kadar zor bir ameliyat değil, iyileşmeniz de çok sürmez.'

Tartışma: konuyla ilgili bir tartışmaya girme: ‘Doktorunuz bu işin uzmanı mı ki? Bazı doktorlar uzmanı olmadıkları konulara giriyorlar.’

Dogmatize etme: tartışmaya açık olmayan dogma ve gerçekleri savunma: ‘Sağlığımızın hiç kıymetini bilmiyoruz.’ veya ‘Sağlığımız ve bedenimiz bize Tanrının bir hediyesi, bunlara zamanında iyi bakmak gerek.’

Yorumlama: kendine göre bir yorum getirme: ‘Bu tür endişelerin sebebi çoğu zaman kötü aile ilişkileridir.’

Teşhis koyma: teşhis koyarak olayın sebebini açıklama: ‘Demek ki kendinize dikkat etmediniz ve sağlığınız için zararlı şeyleri yapmaya devam ettiniz.’

Genelleme: olayın vahametini genelleyerek hafife indirme: ‘Günümüzde kimin böyle endişeleri yok ki, evlatlar çok hayırsız bu zamanda.’

Ahlak dersi verme: duruma kişisel ahlak anlayışından bakma: ‘Çocuklarınız da amma vefasızmış, insan annesini hiç yalnız bırakır mı böyle bir durumda!’

Son olarak yukarıdaki örneğe uygun olabilecek tepkiyi bakalım: “Bu durum karşısındaki kaygılarınızı ve endişelerinizi anlayabiliyorum. Üstelik sadece hastalığınız ve ameliyatınız değil ondan sonrası da sizi düşündürüyor. Çocuklarınız konusunda böyle bir şüphe duymanız durumunuzu daha da üzücü ve zor kılıyor.” (Başka örnekler için bkz. (Klessmann, 2010, s. 136; Faber & Schoot, 1974, s. 51)

Dini danışmanlık sürecinde diğer sakınılması gereken davranışlar şunlardır:

1. Yönlendirici olmak

Yönlendirici olmak, Rogers’ta da görüleceği üzere Faber için de muhatapta dirençler uyandıran bir yöntemdir. Derinlere işlemeyen ve sıcak olmayan kontaklarda çabuk kapılan bu tutum yukarıda görüldüğü üzere kolayca dogmatize etmeye, yorumlamaya, ders vermeye götürebilir (Faber & Schoot, 1974, s. 81). Faber’in önerisine göre kurgulanan bir görüşme sahnesinde danışanın söylediklerine karşılık yukarıdaki maddelerin her biri için örnek cümleler kağıda yazılarak çalışılabilir (Faber & Schoot, 1974, s. 54-58). (Yapılmaması gereken bu maddelerin seçilebildiği bir örnek için bkz. Örnek 11; ayrıca bkz. Örnek 5 ve Örnek 9). Yönlendirici olmamak muhatapı istemediği konulara doğru yönlendirmeyi de kapsar, örneğin dini konular, semboller, uygulamalar. Bu bakımdan sırf dini danışmanlık adına insanlar inanç, din, dua gibi konu ve uygulamalara zorlanmamalıdır. Baumgarten de (1913) özellikle dini konularda danışmanın kendi benimsediği bir motifi muhatapına zorla kabul ettirmekten kaçınması gerektiğini vurgular.

2. Sık sık soru sormak

Clinebell (1971, s. 57) asıl konunun dışında kalan malumat sorularından kaçınılmasını önerir. Benzer şekilde Faber (Faber & Schoot, 1974, s. 63) dini danışmanlık görüşmelerinde sürekli soru sormanın tehlikesine dikkat çeker. Ona göre durmadan soru sormak dini danışmanı muhatabının yanından alıp karşısına koyar ve görüşmenin yönünü tayin eder. Böyle bir yönlendirme danışanın içini açmasını ve yardım almasını engeller. Sık ve peş peşe sorulan sorular belki ancak dini danışman-muhatap ilişkisinin yakın ve uzun süredir mevcut olduğu durumlarda danışanda bir sıkıntı meydana getirmez. Uzun süredir cemaatinde bulunan bir din görevlisinin sıkça karşılaştığı ve eşlik ettiği bir üyesine görüşmelerinde sürekli sorular sorması danışanda danışmanın kendisine karşı ilgi göstermesi olarak algılanabilir. Böyle durumlarda danışan bu soruların içeriklerini cevaplamaktan ziyade kendi duygularını açıklamamanın bir fırsatı olarak da değerlendirebilir.

Sık veya yersiz sorular sormak danışanın duygu seline de bir set çekmesi bakımından sakıncalı olabilir. Muhatapların duygularına ve bunların dile getirilmesine büyük önem veren Faber'e (Faber & Schoot, 1974, s. 70) göre danışanların duygularını dile getirmesi (verbal veya nonverbal), dini danışmanın bunları yakalaması ve yansıtması çok önemlidir. Danışanın duygularını aktardığı yer ve zamanlar kesinlikle bölünmemesi gerekir, aksine empatik bir yansıtma ile derinleştirilmeli ve muhatabın yanında bulunduğu kendisine hissettirilmelidir.

Dört soru türü arasından ancak bir tanesi dini danışmanlık görüşmelerinde faydalı olabilir (Harsch, 1979; Klessmann, 2010, s. 135; Scharfenberg, 1972b, s. 104-107).

Kapalı soru: 'Evli misiniz?' 'Çalışıyor musunuz?' - bu tür sorulara ancak evet/hayır ile cevap verilebileceği için sürekli yeniden sorular sormak gerekir ve görüşme gelişemez. Geniş bir bağlam içerisinde tabii ki arada bir kullanılabilir, fakat görüşmenin genel gidişatı için uygun değildir.

Telkin edici soru: 'Size de öyle gelmiyor mu?' 'Dikkatinizi hiç çekmedi mi?' - bu tür sorular muhatabı manipüle eder ve soran kendi fikrini telkin etmeye çalışır. Kendi değerlerini benimsettirmek isteyen kişiler sıkça bu tür sorular sorar. Ancak örneğin yaşlı bir muhatabla görüşmenin girişi niteliğinde ya da duygusal tepkileri açığa çıkarmak için şöyle bir soru sorulabilir: 'Kim bilir hayatınızda neler çektiniz?'

Motivasyon sorusu: ‘Neden bunu yaptınız?’ ‘Niçin oraya gitmediniz?’ - *Neden* soruları muhatabı davranışları hakkında rasyonel bir açıklamaya zorlar fakat asıl niyet ve duygular bu şekilde örtük kalır. Bu nedenle bu tür *neden* soruları sorulmamalıdır.

Açık soru: ‘Anlatmak ister misiniz?’ ‘Bunu tam anlayamadım bana biraz daha bir şeyler anlatır mısınız?’ - böyle sorular daha geniş bir yelpazeye açılır ve bir soru, bir rica, bir talep/davet ya da bir tespit içerebilirler. Görüşmenin ilerlemesi ve muhatabı kendini açmaya devam ettirmesi bakımından bu sorular oldukça faydalıdır.

Görüşmede muhatabın üzerine ne kadar az gidilirse o kadar çok fazla şey öğrenileceğini belirten Thurneyssen (1970, s. 21) muhatabın sorguya çekilmesine karşı uyarır. Wiedemann da (2011, s. 24) ‘muhatab hakkında ne kadar az bilirim o kadar çok şey öğrenebilirim’ düşüncesinden hareketle uygulamada kendisinin ne hasta dosyalarına baktığını (zaten buna izni yoktur) ne hemşire veya bakıcılara bir şeyler sorduğunu (zaten onların da bir şey söylemeye yetkileri yoktur) ne de ziyaret edeceği muhatabları hakkında önceden her hangi bir şekilde bilgi topladığını açıklar. Wiedemann yine aynı sebepten dolayı öğrencilerini de (fahri dini danışman adaylarını) onların korku ve şaşkınlıklarına karşı doğrudan hasta odalarına yollar. Arzuladığı öğrencilerin ön yargısız, ön bilgisiz mümkün olduğunca nötr bir şekilde hastalarla karşılaşmalarıdır: “Bakın bakalım neler olacak” (Wiedemann, 2011, s. 24).

3. Muhatabın bir başkası tarafından gönderilmesi / Dini danışmanın bir başkasıyla görüşmesinin talep edilmesi

Bazı durumlarda bir dini danışman bir başkası tarafından bir kimseyle konuşturulmaya çalışılır: ailenin istemediği bir adayla evlenmek isteyen bir kızın annesi kızla, çocuklarıyla problemlili olan ebeveynin çocukla, eşinden şikayetçi olan bir kadın veya erkeğin eşiyle, vs. . İnsanların dini danışmada bir *ortak* aradıkları için onun bu gibi durumlarda iş birliği yapmaktan kaçınması gerekir (Faber & Schoot, 1974, s. 86, 140; Scharfenberg, 1972b). Kişiden habersiz onun hakkında konuşulması, onun haberi ve rızası dışında onun adına bir şeylerin kararlaştırılması, onunla görüşülmesinin istenmesi ve dini danışmanın buna alet edilmek istenmesi sakınılması gereken bir durumdur. Böyle bir aracılığa yine de dahil olunması durumunda dini danışmanın baştan itibaren “açık kartlarla oynaması” ve ilgili kişiyi onun adına yapılan aracılıktan haberdar etmesi gerekir. Çocuğunu, eşini vs. görüşmeye göndermek isteyen kişi bunu mutlaka ona söylemelidir ve dini danışman da o kişiyi davet ederken kesinlikle onun bunu kendi serbest iradesiyle kabul veya reddedebileceği şekilde yapması gerekir. Görüşme gerçekleşirse de muhatabına olayları, konuyu kendi açısından anlatma ya da

kendisi için önemli olan konuları dile getirme fırsatı vermelidir ve kendisine aktarılan önceki bilgileri bir kenara bırakabilmelidir: ‘Meseleyi belki siz kendiniz anlatırsınız - bunu isterseniz eğer’ (Faber & Schoot, s. 199). Dini danışmanın böylesine bir cesaretlendirme cümlesini doğru tonda söylemesi gerekir çünkü bu cümle muhatap tarafından bir fırsat olarak değerlendirilebileceği gibi ‘zaten her şeyi biliyorsun, daha ne soruyorsun’ tepkisini de uyandırabilir. Schoot farklı ifade biçimlerinin etkilerini denemek için okuyucuya bu cümleyi farklı tonlamalarda kendisi için söylemesini önerir (sert-tehditkar; alaycı-aşağılayıcı; nazik-davetkar). Dini danışmanın bu cümleyi söylemiş biçimine göre görüşmenin devam edip etmeyeceği veya verimli olup olmayacağı belirginleşir (Faber & Schoot, 1974, s. 200).

Clinebell (1971) Schoot’la benzer bir şekilde bir danışanın kendi özgür iradesiyle değil de bir başkasının ısrarı üzerine dini danışmana gönderilmişse danışmanın şunları yapmasını önerir:

- danışanın (varsa eğer) problemini nasıl gördüğünü ortaya çıkarmak
- derdini hissetmeye çalışmak
- görüşmeye zorla gelmesinden doğan engellenmişlik, isteksizlik duygularını kelimelere dökmesine izin vermek
- bu duyguların haklılığını kabul etmek
- danışmanlığı kabul etmeme özgürlüğünü tanımak
- yardımı kabul etmesi durumunda danışmanın ona karşı kişisel ve içten bir ilgi beslediğini göstermek

4. Aceleci karar vermek

Faber’e (Faber & Schoot, 1974, s. 85) göre görüşme aktif bir dinlemeyle başlamalı ve tebliğ ve danışmanlık (*counseling*) arasında aceleci bir karar verilmemelidir. Örneğin ağır suçluluk duygularıyla gelen bir insana doğrudan günahların bağışlanması tebliğ edilemez. Baştaki dinleme aşamasında bu insanın asıl sıkıntısının nerede olduğu tespit edilmesi gerekir. O kişiyle birlikte hissederek ve düşünerek durumu hakkında netlik kazandırılmaya çalışılır ve belki bu yolla kişinin kendisi asıl sıkıntısının yanlış bir karakter gelişimi, yetersiz güven duygusu ya da başkalarına karşı yanlış tutumlarla ilgili olduğunu ve bu yönde değişmesi gerektiğini keşfeder. Öte yandan dini danışman suçu ve suçluluk duyguları altında ezilen bu insanın kendine yardım edecek durumda olmadığını da görerek suç ve günahların affedileceğini kendisine hatırlatmalıdır. Bu bağlamda o insanın yeniden iyi bir Tanrı ilişkisi kurmasına yardımcı olacak şekilde Tanrının affediciliği ve sevgisi anımsatılır. Bu nedenle böyle bir görüşmenin ilk aşaması Faber’in belirttiği gibi terapötik olabilir (Faber & Schoot,

1974, s. 88). *Dini* danışmanlık başlamadan önce din görevlisi muhatabının içinde bulunduğu duruma dahil olmaya çalışır.

Bunların dışında dini danışmanlık kaynakları ve uygulamaları çok önemli bir başka noktaya işaret eder: muhataba neyin iyi geleceğini bil(me)mek. Dini danışmanlar muhataplarına neyin iyi geleceği konusunda bir fikir veya düşünce geliştirmezler. Muhataba neyin iyi geleceğini ancak muhatabın kendisi bilecektir, dini danışman bu konuda bir yönlendirmede bulunmayacaktır, muhatabını sıkıştırmayacaktır. Sailer'in (1793, s. 1) dediği gibi "her insan kendisinin dini danışmanıdır." Dini danışmanların bu konudaki açıklamaları şöyledir:

Bayan Denkers (15.09.2011):

Denkers : Dini danışmanlıkta hiç sevmediğim ve kimseye de öğretmediğim bir şey, insanı sıkıştırmak, zorlamak. Ben kendini açamayan hastalara eşlik ettim. Bir adama eşlik ettim, ölümünden üç saat kalaya kadar hala öleceğini inkar ediyordu. Benim görevim bir insanı sıkıştırmak ya da bir yöne zorlamak değildir, ona ait bir alan açmaktır görevim. Ve ölene kadar öleceğini inkar etmek istiyorsa bunu yapabilir de. Dini danışmanlıktaki görev tanımım muhatabımdır. O görevimi, ne yapmam gerektiğini söyler. Ben öteki için neyin iyi olduğunu bilerek içeri girmem. Bu öteki için neyin iyi olduğunu bilmek benim için dini danışmanlıkta tamamen yersiz bir şeydir.

A : Kişisel olarak sizin için mi ya da genel olarak dini danışmanlık anlayışında mı?

Denkers : Dini danışmanlık anlayışında bence. İyi niyet iyi değildir. Öteki için iyi olanı öteki bilir. Benim görevim bunu onunla ortaya çıkarmaktır. Onun için şimdi neyin iyi olduğunu.

A : Peki hasta kendi için neyin iyi olduğunu bilmiyorsa?

Denkers : O zaman onla birlikte dayanırım. Dini danışmanlığın büyük bir kısmı birisyle birşeye dayanmaktır. Ölmekte olan biri her zaman kendi için neyin iyi olduğunu bilmez. Belki sadece ağlamak, dertlenmek ve kızmak ister ve 'şimdi duvara bir şeyi çarpmak isterdim' demek ister belki. Bunlara onunla birlikte dayanmak, aklından çıkarmaya çalışmadan: 'Evet çaresizliğiniz o kadar büyük ki, şunu şunu yapmak istediniz...'

A : Yani bir hastaya hiç bir zaman, net olarak görseniz de, bu kadın öfkelerini bir dışarı atmalı, ya da bu adam bir ağlamalı, kimseyi bir şeyle ikna etmeye, sıkıştırmaya çalışmıyorsunuz. Hiç bir zaman bu yöne yönlendirmez miydiniz?

Denkers : Bu yapıldığında, örneğin öfkelerini bastıran bir kadın var ve ben bunu fark ediyorum ve şu öfkenizi bir dışarı bırakın dediğimde bu işe yaramıyor.

A : Ya da kadını tahrik etmeniz, öfkelerini boşaltacak bir noktaya kadar ileri gitseniz?

Denkers : Hayır ben orada sadece algılamamı ortaya koyarım: 'Ya söyler misiniz, bana şu an çok öfkeli geliyorsunuz. Öyle misiniz?' Ondan sonra o karar verebilir bana bunu gösterip göstermeyeceğine. Ama: 'Siz çok öfkeli misiniz hadi bırakın çıksın bu öfkeniz' demem. Bu şekilde belki de istemediği bir şeye zorlamış olurum onu. Ama benim algımın ne olduğunu söylersem: 'Sizi şu an öfkeli olarak algılıyorum, bu doğru mu?' dersem o zaman hala daha 'Hayır öyle değilim' deme özgürlüğüne sahiptir, öyle olmasa bile ya da 'Evet hem de nasıl' der ve o zaman da bu öfkenin dışarı çıkarılabileceği noktaya gelmiş oluruz. Ama o 'hadi öfkeni boşalt' ya da 'bırak aksın göz yaşların'bunlar işe yaramayan talimatlar. Birisi ağlamaya başladığında ve ben ona, 'Evet ağlayın bir şey olmaz' dersem o zaman olay bir meta düzleme taşınmış olur ve hasta, 'Nasıl yani, bunu yapmalı mıyım şimdi?' diye düşünür ve bir şeyler engellenmiş olur. Biri ağlıyorsa ona izin vermek, belki de susmak ya da 'Şu an sizin ne kadar üzgün olduğunuzu görüyorum, bu beni çok etkiliyor' demek... ondan sonra o kişi ağlayabilir.

A : Ağlayamıyorsa ve sizden yardım rica ediyorsa ağlayabilmek için?

Denkers : Böyle bir durumda o kişiye önce şunu sorardım: 'Gözyaşlarınızı özlüyorsunuz, göz yaşlarınız ne diyecek ki, nereden geliyor ki onlar, neden dışarı çıkmaları gerekiyor ki?' O kişi bana sonra neden bu kadar üzgün olduğunu anlatırsa gözyaşları da kendiliğinden geliyor zaten. Dini danışmanlığın en derin anlamı ötekini anlamaktır ve onu bir yöne çekmemektir.

- A : Bu bana kendine giden yolu bulmak gibi geliyor; ve bu yolda o kişiye eşlik etmek, refakat etmek; yolu göstermek değil ama eşlik etmek
- Denkers : Aynen öyle. Eşlik etmek ve yolunun nerde olduğuna bakmak, gerekirse dolambaçlı yollardan da gitmek, oraya da birlikte gitmek, onun yolunun ne olduğuna bakmak. Burada dini danışmanlığın sırrı yavaşlatmak, yavaşlamaktır acele etmek değil, yavaşlamaktır ve sakinlik getirmektir ve nelerin olduğuna bakmaktır.
- A : Daha çok geçmişe mi bakıyorsunuz bu durumlarda ya da gelecek perspektifi de açılıyor mu? Yani bulunulan noktaya nasıl gelindiğine mi bakılıyor ya da nereye varılacağına da bakılıyor mu?
- Denkers : Kişinin böyle bir sorusu varsa evet. Aslında dini danışmanlık şimdide cereyan eden bir şeydir. Şu an ne var, ne oluyor. Şimdi ve burada olanın geçmişle bir irtibatı varsa o zaman geçmiş hikayelere de bakarım. Bu savaşta bulunmuş yaşlı insanlarda çok belirgindir, hastanede bu tecrübeleri yine su yüzüne çıkıyor. Çünkü burada da benzer şekilde bir tehdit altındalar. O zaman onlarla oraya da bakarım. Ya da bir hasta ‘Ne olacak benim halim?’ derse, ona da bakarım. Ama buna karar vermek benim görevim değildir. Buna hasta karar verir.
- A : İyi dini danışmanlık sizin için hastanın kendisinin ifade ettiği ihtiyaçlarının neler olduğuna bakmak demiştiniz.
- Denkers : Evet ötekinin neye ihtiyacı var. Ve iyi dini danışmanlık *şimdi ve burada*’yı anlamaktır: ‘Neyin var?’

Bay Pietruschka (21.09.2011):

- Pietruschka : Klasik bir dini danışmanlık yeri var, İncil konusunda çok iyi değilim, bulursunuz bir yerde, orda acı çeken bir kadın anlatılır ve ona yine de şunu sorar: “Kadın sana ne yapayım?” Yani kadın kurtuluş arzusunu [Heilungswunsch], dini danışmanlık arzusunu bizzat kendisi ifade etmesi gerekiyor. Bu Rogers anlayışıyla aynı, tesadüfen ya da aslında İncil’den bu zorunlu olarak çıkıyor. Benim yaklaşımım için bu örnek çok önemli: görüşme sırasında ilk olarak açığa çıkarmam gereken bu. Tıpkı bir ameliyattaki gibi bir organı çıkarmak için onu önce kenarlarından kurtarmak gerekir ki bağlı olduğu başka şeylerden kurtulsun ve problemin asıl çekirdeğine ulaşılsın. İşte bunu danışanın kendisinin ifade etmesi gerekir. Çünkü kurtuluş ve şifaya olan istek [Wunsch nach Heil und Heilung] ve bununla beraber dini danışmanlığa olan istek danışanın kendisinden gelmesi gerekir. Bu da bazen birkaç görüşme sürebilir bunun gerçekten açıklanması. İlk görüşme belki çok yüzeysel olur bu anlamda. Tıpkı deride önce oradan başlanılan üst katmanlar olduğu gibi ondan sonra giderek...

...

... Rogers’tan da eğitimliyiz zaten. Sadece altı temel duygu vardır. Ya da beş? Beş galiba ve o zaman da konuşmada çok dikkatli olurum. Yasına, korkusuna, tiksintisine, sevgisine, bunlara ne zaman girecek diye. Bu noktaları işaretlerim kendime ve görüşmede bunları tekrar ortaya da çıkarırım ya da sürekli üzerinde çalışarak onlara odaklanırım. Ve konu sapsarsa da, köpek yetiştirme, torun, hava veya futbol, bu bizim için de bir sinyaldir: ‘Ben aslında seninle daha derin konulara girmek istemiyorum. Çünkü o zaman kaybolurum.’ Bu durumda bunu birkaç kez daha kibarca teklif ederim, belki de hiç belli etmeden, en azından kendim öyle sanıyorum, ondan sonra tamamdır. Ben yarım saat boyunca biriyle, eski bir itfaiyeciyse mesela, yarım saat boyunca itfaiye hakkında da konuşabilirim. Kişi için yine de bu görüşmenin tecrübesi olarak ‘Bu beni ziyaret etti, benim durumumu olduğu gibi kabul etti’ geriye kalacaktır. Şimdi Yeni Ahit’e bakarsanız, Paulus’ta şunu görürsünüz: “Biriniz diğerinin yükünü taşıyın, o zaman İsa’nın yasasını yerine getirmiş olursunuz.” Yani ‘O gerçekten yakınım geldi, benden korkmadı, aramızda benim için önemli olan onun için de önemliydi, bu konuştuklarının hepsi saçmalık, şimdi de biraz Tanrıdan ve senin belki beş hafta sonra onun huzuruna çıkacağından konuşalım demedi.’ Böyle olmaz. Kişinin öteki tarafından kabul edildiğini hissedebildiğinde Tanrı tarafından da kabul edildiğini hisseder. Bu yine bizim dini danışmanlık kavramımız. O zaman da işte kendisinde bazı şeylere izin verebilir ve dile de getirebilir. Bazen de getiremez, olmuyordur. Ama şu intiba kalır: ‘Ben hasta olarak dini danışmanın gözünde önemliydim. Beni ziyaret etme, yarım saat benle ilgilenme zahmetine girmiş, konuştuğumuz da itfaiyeydi çünkü ona içimde neler hissettiğimi anlatmak istemedim, ama o bununla yetindi ve sürekli dürtüp durmadı, için nasıl senin diye.’ Bu da bir anlaşmadır. Birlikte yaptığımız bir anlaşmadır ve sonra benden

başka bir şey duymadığı zaman şikayet etmeye hakkı da yoktur. Kavram olarak kabul kavramı ve empati kavramı var burada.

Bayan Naurath (27.09.2011):

... Ben kimseye bir tavsiye veremem, kişi kendisi yolunu bulmalı, yol benim yolum değil. Empati kurabilirim ama ‘Şu şu adımı at ondan sonra iyi olacaksın’ diyemem. Bunu herkes kendi için bulmalı. O kişinin üstünde durmayı istememem.

O. Dini Danışmanlıkta Sessizlik

Sessizlik “verbal olandan daha az çeşitli ve net olmayan ikinci bir ifade dünyasıdır” (Cremerius, 1969, s. 99). Cremerius’un bu ifadesi aslında dini danışmanlık uygulamalarında büyük bir konuya - nonverbal/sözel olmayan iletişim konusuna - işaret eder. Bu konunun ayrıntılarına daha sonra girmek üzere burada sadece dini danışmanlıktaki sessizliğin ne gibi anlamlara gelebileceğine bakalım.

Schoot (Faber & Schoot, 1968, s. 222) örnek vakalar üzerinden (bkz. Eğitim Bölümü) bir dini danışmanlık görüşmesinin seyrinde sergilenen bazı hususlara dikkat çeker. Sessizlik bunlardan bir tanesidir. Görüşme esnasında sıkça meydana gelen sessizlik durumları dini danışman için zorlayıcı anlar olabilir. Schoot’a göre bu sessiz araların önemi büyüktür. Bunlar bazen negatif, agresif, savuşturucu susmalar olabilir. Aktardığına göre bazı rahipler bunlara talep edilmeksizin yapılan rutin ziyaretlerde, hastanede mesela, şahit olurlar: “Anlaşılan ziyaret edilende şöyle bir his uyanır: Bundan kaçınmam ama ona onu benim çağırmadığımı göstereceğim. Susacağım.” Ötekinin duygu ve düşüncelerini sakince reflekte ederek bu sessizlik bölünebilir çoğu zaman: ‘Anlaşılan sizi böyle talep edilmeksizin ziyaret etmem pek mutlu etmedi?’ ya da ‘Sizi böyle durup dururken ziyaret etmem sizi kızdırdı?’ Çoğu kez böylece hemen bir rahatlama görülür. Havadan sudan konuşmakta ise tam tersi gözlemlenir. Fakat tavırlarında sabit kalan insanlar da olur. O zaman da en iyisi kişiye sakince şunlar belirtilir: ‘Anlaşılan benimle bir görüşme yapmaya hazır değilsiniz [razı değilsiniz anlamında] ve bunun sebepleri hakkında da konuşmak istemiyorsunuz. Sanırım en iyisi benim vedalaşmam olacaktır. Benimle tekrar irtibata geçmek isterseniz adresim...’ ” (Faber & Schoot, 1968, s. 222).

Sessizlikler yardım arayan kişinin çaresizliği nedeniyle meydana geliyorsa dini danışman bu çıkmazdan dışarı çıkmaya yardımcı olur. Muhtemelen danışan kendisine yardım edilmesini ister ama kendisi dirençlerle ve yeterince kontrol edemediği duygularla mücadele içindedir. Muhatap kendini aşarak bir türlü içini dökmeyi başaramaz. Böylesine susmalar öteki için oldukça zorlayıcı ve üzerinde baskı oluşturucu olduğu için görüşmeyi vaktinde kesmek en doğrusudur. Yine de böylesine “aciz bir

suskunlukta” çok şey geçebilir insanın içinden. Schoot (Faber & Schoot, 1968, s. 223) büyük ölçüde bu zorlukları çeken bir danışanın sessizlik içinde geçen görüşmelerden sonra o an için ifade edemediği düşüncelerini uzun uzun yazdığını anlatır. Şu da göz ardı edilmemelidir: Schoot’a (Faber & Schoot, 1968, s. 223) göre, bu türden aciz, uzun süreli susmalar ciddi rahatsızlıkların bir işareti de olabilir.

Bunların dışında verimli aralar da bulunur bir görüşmede. Dolayısıyla bu türden sessizliklere izin verilmesi önemlidir. Uzun araları olan görüşmeler en iyi görüşmeler olabilir. Çünkü o süre zarfında insanın içinde bir çok şey cereyan edebilir ve vakitsizce bölünmemesi gerekir. Önemli olan burada dini danışmanın kendisinin tedirgin ve gergin olmamasıdır. Onun kendisinin bu sessizliğe dayanabilmesi ve muhatabı için önemini içinde hissedebilmesi gerekir (Faber & Schoot, 1968, s. 223) (bkz Örnek 16 ve 17).

Klessmann (2010, s. 141) dini danışmanlıkta iki türlü sessizliği ayırt eder: danışan tarafında sessizlik - danışman tarafında sessizlik.

1. Danışanın sessizliğinin bir kaç anlamı olabilir:

Utanç: yardıma muhtaç olmaktan, konuya nasıl gireceğini bilmemekten, yabancı bir kişi karşısında özelini açmaktan. Dini danışman da susarak burada danışanın durumunu zorlaştırmamalı, kolaylaştırmaya çalışmalı.

Direnç: meselesini anlatınca kötü gözle bakılmaya karşı duyulan korku. ‘Şu an ne söylemek isterdiniz?’ ‘Sizi şu an meşgul eden şeyi söylediğinizde neyin olmasından korkuyorsunuz?’ gibi cümlelerle bu direnç kırılmaya çalışılabilir; mümkün olmuyorsa, ilişki bu kadar utanç dolu bir konuya henüz hazır değildir.

İçsel çaba: kendi içinde düşünmesi, karar vermeye, hatırlamaya, doğru sözleri bulmaya çalışması, bağlantılar kurması; böyle bir sessizliğe karşı mutlaka saygı duyulmalıdır.

Saygı: derin bir anlayış gerçekleşti veya derin bir duygu dile getirildi, önemli bir çatışma noktası çözüldü. Böyle bir olayın üzerine susma o anın anlamını yaşamayı, kıymetini bilmeyi, hazmetmeyi ifade edebilir.

Dayanışma: kabullenmekten başka yapılacak bir şey yoktur. Değiştirilemeyecek olanı kabul etmekten başka yapılacak bir şey yaşandığında (ölüm, yas, vb.) danışanın yanında sessizce kalmak, dayanışma sergilemek ve onunla birlikte dayanmaya çalışmak oldukça iyi gelir. ‘Biraz daha sizin yanınızda kalmak istiyorum’ gibi bir cümleyle bunun ifade edilmesi faydalı olur.

2. Dini Danışmanın Sessizliği

Dini danışmanın sessizliği: Dini danışmanın, muhatabı sustuğunda bunun ne tür bir susma olduğunu anlaması, onun yeterliliğinin bir parçasıdır. Yukarıdaki danışanın susma durumları aynı zamanda dini danışmanın susmasına veya konuşmasına ip uçları verebilir. Genel olarak dini danışman çekimser kalmalı ve kendi sessizliğiyle muhatabına kendini bulma, anlama, duygu ve düşüncelerini düzenleme fırsatı tanımalıdır. Bu nedenle dini danışmanlık icrası “susabilme, susmaya dayanma yeteneğini şart koşar” (Klessmann, 2010, s. 142). Ancak deneyler (Richardson, Dohrenwend, & Klein, 1965, s. 204) görüşme sırasında 3-10 saniye arasındaki aralar görüşmenin gidişatını pek etkilemezken 10 saniyeden fazla sessizlikler muhatabın daha kısa cevaplar vermesine yol açtığını gösterir. Sessizlikler ne kadar çok olsa ve uzun sürse görüşmenin danışan tarafından bitirilmeye ihtimali azalır. Ancak danışmanın bu duruma dayanamaması ve bir an evveli görüşmeyi yine canlandırmak istemesi hızlı konu değişimlerini meydana getirir ve görüşmede bir kırılmaya neden olur. Bir görüşmeyi sessiz aralardan kurtaran en etkili şey muhataplar arasında ortak bir konu veya ilgi alanının bulunmasıdır. Ancak o zaman gerçek ve canlı bir görüşme başlar (Scharfenberg, 1972b, s. 128; Citron, 1964).

Wübker (20.09.2011) sessizlik konusundaki şu tecrübelerini paylaşır:

- A : Özellikle böyle duygusal patlamalarda nasıl davranıyorsun, tutumun nasıl oluyor? Birisi ağlamaya başladığında, o kadar kızgın olup bağırmağa başladığında ya da hiç bir şey söylemiyor burada öylece oturduğunda...?
- Wübker : O zaman ben de onla birlikte susarım. Ben daha çok buna iyi dayanabilen bir kişiyim, birisi susuyorsa ya da uzun süre bir şey demiyorsa. Bazen yine de bir soru yöneltmenin iyi olacağını fark ediyorum, bir cevap sağlayabilecek bir soru falan. Birisi ağlıyorsa, burada ağlanabilir. Bu da çok zarar yüklü bir durum olabiliyor, kişiler ‘Ups ben bunu istemiyordum ki’ ya da ‘Özür dilerim!’ Ben de o zaman ‘Burada her şey olabilir [burada her şeye müsaade var], burada değilse nerede?’ diyorum.

Ö. Dini Danışmanlıkta Duygular

Dini danışmanlıkta önemli olan dini danışmanın *etkilenmesidir*.⁴⁰ Bu etkilenme gerçekleşmezse, dini danışmanda bir değişiklik, bir hareketlilik meydana gelmemişse, o zaman dini danışman “manevi ölümü yani Tanrının mevcut olmayışını yaşamıştır” (Wiedemann, 2011, s. 231). Dini danışmanın *nasıl* etkilenmiş olduğu değil, etkilenmiş olması önemlidir.

⁴⁰ Almandaki kullanılan kelime “berührt”dür ve etkilenme anlamını taşır fakat kelime içinde *dokunma* fiilini barındırır, yani dini danışmanlık görüşmesinin dini danışmana “dokunması” gerekir.

Genel bir görüşmede olduğu kadar dini danışmanlık görüşmesinde de etkili olan ya da görüşmenin başarısını veya başarısızlığını belirleyen ifade edilen kelimeler kadar hissedilen duygulardır. Bu nedenle görüşmeyi yürüten kişi - bu durumda dini danışmanın - görüşme esnasında sergilenen (veya gizlenen) duygulara da dikkat kesilmelidir (Faber & Schoot, 1974, s. 12, 13; Clinebell, 1971, s. 47)

Clinebell'e (1971, s. 49) göre danışanın danışmanının duygularına karşı duyarlılığını üç şey engeller: kişilik teorilerine ve danışmanlık tekniklerine aşırı odaklı kalma, aceleci çözüm bulma çabaları, kendi ve danışanın duygularına karşı kaygı tepkileri. Bu nedenle Clinebell (1971, s. 50) tecrübesiz danışmanlara danışanlara şifa dağıtma ve sorularına cevaplar bulma çabalarından vazgeçip salt onları anlamaya konsantre olmalarını tavsiye eder. Çünkü danışmanlığın hedefi Rogers ve Clinebell'de olduğu gibi empatik bir anlayıştır.

1. Dini danışmanın nefreti

Wiedemann'ın (2011, s. 157) şaşkınlık uyandıran bu başlığı aslında bütün insani ilişkilerde de karşımıza çıkan bir durumdur. İster danışmanın danışanına karşı doğrudan duyduğu antipati, ister ondan kendisine yansıyan ve aktarım sonucu oluşan olumsuz duygular; ister psikanalizle açıklanmaya çalışılsın, ister teoriler geliştirilsin (yansıtımlı özdeşim) ister din tarafından yadırgansın veya beslensin sonuçta bu tür duygular ilişki mesleklerinde hep bulunur. Danışmanlık hizmeti veren diğer mesleklerde de olduğu gibi dini danışmanın da danışanına karşı her zaman nötr olması başarılması zor bir iştir. Freud bile bu konuda gereken nötürlüğü bulamamış hastalarıyla arası sorulduğuna şu cevabı vermiştir: "Hepsini öldürebilirim!" (aktaran (Wiedemann, 2011, s. 161). Ancak Wiedemann (2011, s. 161) bu türden bir nefretin gerçek ve samimi bir ilişki için gerekli olduğunu bildirir. Bir danışanı ona bir gün şöyle der: "Sizi gerçekten kızdırdığımı fark ettiğimde size inanmaya başladım." Wiedemann hastaların böyle garip sevgi ispatları için uğraştıklarını ve onların kendilerini kızdırmak için ellerinden geleni yaptıklarını anlatır. Danışmanın öfkesi artık durdurulamaz olduğunda ve patladığında hastalar danışanın kendilerine karşı sadece nazik davrandıklarını değil, onları sevdiklerini görürler. Bu bakımdan hastaya veya danışana karşı duyulan nefretin faydaları da olabilir. Çünkü nefret sevginin karşıtı değildir Wiedemann'a göre. Sevginin karşıtı umarsızlıktır. "Bunu yaparsan seni öldürürüm" demek bir sevgi göstergesidir, tersi ise "ne yaparsan yap, umurumda değil"dir.

Dine aktarıldığında bu düşünceler benzer sonuçlar verir. “Tanrının öfkesi” insanların Tanrının umurunda olduğunun göstergesidir, yani gerçek sevgisidir.⁴¹

Peki dini danışman bu türden olumsuz duygular hissettiğinde, muhatabını sevmeyi reddedince, ondan nefret ettiğinde ne yapmalıdır? Wiedemann (2011, s. 159) kendilerini reddeden hastalar üzerine konuşan iki dini danışmanın tepkilerini aktarır: Her iki dini danışman her hangi bir sebepten dolayı (dine uzaklık, Kiliseye öfke, ihtiyaç hissetmeme, vs.) reddedildiklerinde bir sonraki danışana (aynı odada (hasta odasında) bulunan) olağanüstü iyi davrandıklarını anlatırlar. Reddeden hastaya kaçırdıklarını “gözüne sokmak” istercesine dini danışmanlar onları kabul eden hastalara karşı aşırı bir ilgi, nezaket, sevecenlik, vb. gösterirler. Amaçları ve niyetleri ise sadece başta onları kabul etmeyen hastaya “günü göstermektir”. Bu, dini danışmanlar için nazik bir şekilde bir tür intikam almaktır.

Winnicott’a hastaları bağırıp çağırmaya başladıklarında, camdan atlamakla tehdit ettiklerinde ne yapılması gerektiği sorulduğunda *hiç* dediğini aktarır Wiedemann (2011, s. 165): *Keep on breathing*, yani *nefes almaya devam et* şeklindeki cevap nefretin de dayanılması gereken, üstelik hiç bir şey yapmadan dayanılması gereken duygulardan birisi olduğunu gösterir.

Wiedemann dini danışmanlar için bu duruma düştüklerinde pratik bir kaç maddeyi kitabının geneline hakim olan mizahi bir dille sayar:

Zamanı sınırlamak: psikoterapilerde görüşme süreleri 50 dakikadır. 50 dakika sonra danışan ne derse desin (‘İtiraf ediyorum seni seviyorum.’ ‘Bileklerimi keseceğim.’) ya da hiç bir şey demesin veya hiç susmak bilmesin, 50 dakika sonra görüşme sona erer. Ancak bu sayede terapist danışanını uzun zamanlar boyunca sevebilir, çünkü “ömür törpüleri” 50 dakikadan fazla sevilmez.

Beklentileri sınırlamak: öncelikle kendimde: Muhatabım benden dini danışmanı olarak neleri alabilir, neleri alamaz? Vaktimi: Bütün vaktimi? Saatlerimi? Yıllarımı? ‘Beni istediğiniz zaman arayabilirsiniz.’ - ? Sevgimi: Platonik? Diakonik? Erotik? ‘Ben de size seviyorum.’ - ? Sırlarımı: Tatil yerimi? Evliliğimi? Fantezilerimi? ‘Ben aslında...’ - ?

Nefret için içsel yer ayırmak: Dini danışman bir danışanına gittiğinde ona kendi içinde ne kadar yer ayırdığına bakmalıdır. Danışmanın içi zaten bir sürü şeyle doludur: kişisel düşünceler, aile kavgası, öğlen yemeğine ne yapayım, faturalar da yatacak,

⁴¹ İlgili İncil ayetleri: Romalılara 12,19; Yeşaya 54,7.

akşam olsa... Bu şartlar altında danışman kendine ‘Danışana ne kadar yer ve zaman ayırabilirim?’ sorusunu sormalıdır - %100? %80? %50? %0? %0 yer ile gidildiğinde danışanın danışmanı tedavi etmeye başladığı görülür: ‘Ne kadar zor bir mesleğiniz var. Buna nasıl dayanıyorsunuz?!’

Kendine bakmak: “İyi egoistler iyi dini danışmanlardır” (s. 165) - tıpkı uçağın emniyet önlemlerinde oksijen maskelerinin önce yetişkinlere sonra çocuklara takılması gibi. Çocuk kliniklerindeki dini danışmanlık tecrübeleri ebeveynlerle ilgilenmenin önemini gösteriyor. Ebeveynler iyi olduğunda çocuklar da iyi oluyor (bkz. ‘Çocuk Dini Danışmanlığı’).

Ayine gitmek: “Ömür törpüleriyle geçirdiğiniz bir haftalık dini danışmanlıktan sonra ayine gidin, en iyisi açık sözlü olmaya cesaret eden ve sizi şu sözlerle karşılayan bir rahibe: “Layık olmayışımızı, günahımızı ve suçumuzu itiraf ediyoruz ve diyoruz ki: Tanrım ben günahkara merhamet et.” Ve ondan sonra kendinizi günahkar, kötü, bir parça pislik - diakoninin tercümesi: “pislikten geçmek”tir - kendi pisliğinden geçen biri olarak tecrübe edin ve sonra şunları duyun: “Tanrı bize merhamet ediyor.” Bu mazoşizm değil, kendi iç gerçekliğiyle karşılaşmaktır. Diakoni başkasına şirinlik yapmak ve kendini iyi hissetmek değil, kötü olma cesaretini göstermektir. Luther kısa ve öz “Pecca fortiter!” - Cesurca günah işle! demiştir. Ayin öyle veya böyle - ama ayindeki günah itirafına benzer bir şey dini danışman olarak bizim içimizde de cereyan etmesi gerekir, dini danışmanlıktaki nefreti hissettiğimiz ve kullanmak istediğimiz zaman: kötü olmaya cesaret etmek - lanetlenme korkusu ve affedilme ümidi içinde gerçekleşir; günah çıkartma kurallarında yerinde yazdığı gibi: “Beni yargıla ama beni geri çevirme” ” (Wiedemann, 2011, s. 167-168)

2. Katarsiz

Katarsiz, her danışmanlık türünde olduğu gibi dini danışmanlıkta önemli bir yere sahiptir. Bir danışmanlık ilişkisi duygusal sağaltım aşamasından öteye gidemese de engellenmişliği ve karışıklığı giderdiği için terapötik bir etki gösterebilir (Clinebell, 1971, s. 56). Danışmanların ‘Kendimi o kadar rahatlamış hissediyorum ki! Onca yıldır üzerimde bu bir yükü, şimdi size böyle anlatınca bir kuş gibi hafifledim’ gibi cümleleri duymaları olağan dışı bir şey değildir. Peki bir dini danışman muhatabında bir katarsizi nasıl kolaylaştırabilir? Clinebell (1971, s. 57) bunun için altı madde önerir:

1. *Malumat almaktan sakının:* Temel meselenin ötesinde malumat almak için sorulan sorular insanı duygulardan uzaklaştırır.

2. *Duyguları sorun ve araştırın:* ‘O anda kendinizi nasıl hissettiniz?’

3. *Entelektüel tespitlerden ziyade duygusal ifadelere dikkat edin:* Duygu alanına ait ifadeler kullanarak danışanın hissiyatını yansıtır: ‘Bunu öğrenmek sizi oldukça etkilemiş.’ ‘Sizi doğru anlıyorsam bu durum size oldukça fazla acı vermiş.’

4. *Diyaloğun duygusal düzlemine dikkat edin:* Danışan sözel ve sözel olmayan ifadelerle hissettiği duyguları belli edebilir, kendisiyle çelişerek içsel bir çatışmanın işaretlerini verebilir; bunların üzerine gidilmesi daha derin duyguları açığa çıkarır.

5. *Özellikle olumsuz duygulara dikkat edin:* Çoğu zaman olumsuz duygular bastırılır ve mutlaka açığa çıkarılması gerekir.

6. *Aceleci yorum ve öğütlerden kaçının:* Danışmanın bilmişlik taslayarak danışanın duygu ve davranışlarını aceleci olarak yorumlayarak çözümler sunması duygu akışını engeller.

3. Acı ve İstirap

Acı çekmek, ıstırap duymak, üzüntü duymak... bunların hepsi istenmeyen ve bir an evveli kurtulunmak istenilen duygulardır. Dini danışmanlar bunlarla çok fazla karşılaşır. Acılarla karşılaştıkları kadar muhataplarının bunlardan kurtulmak için kullandıkları yöntemlere de şahit olurlar. Wiedemann (2011, s. 109-112), kaçınma ve işleme olmak üzere iki temel başlık altında bunları örnekleriyle tanıtır:

Kaçınma

Acı çekmek olmaması gereken bir şeydir ve bunun için ortadan kaldırılması gerekir. Bunun için şu stratejiler kullanılır:

a) Algılamama: gerçekler yok sayılır. Örneğin bir hastaya ileri seviyede kanser teşhisi konulur. Teşhisin kendisine bildirilmesi üzerine ihtiyacı olur düşüncesiyle dini danışman çağrılır. Fakat hasta dini danışmanla gayet rahat hatta neşeli bir şekilde gelecek planlarından bahseder. Hastalığından dolayı ise endişelenmez, herşey doktor kontrolündedir, o iyidir. Dini danışman adamın bu sevinç ve neşe saçmasından etkilenmiş olarak dışarı çıktığında doktor ve hemşireler yüzüne bakar. Hasta nasıldır? Hasta iyidir, iyileşmiştir. Dini danışman burada hastanın kendisini ve dini danışmanını bu sözde rahatlığıyla “sarhoş” ettiğini anlamamıştır. Bu da ikinci bir stratejiye götürür.

b) Uyuşturmak: acı, alkol gibi maddelerle ya da halüsinasyonu çağıştıracak kadar olumlu fantezilerle uyuşturulur.

c) Tersine çevirmek: acıya bir anlam verilmeye çalışılır ve neticede acı acı değil bir şans veya fırsat olarak algılanır - işten çıkarılmak kendini geliştirmek için yeni bir fırsattır, hastalık hayatını nihayet düzene sokmak için bir fırsattır, taşınmak zorunda olmak yeni bir hayata başlama şansıdır.

İşleme (Verarbeiten)

Hastane koridorunda bir çift kayıt için bekler. Erkek rahat ve sakin, kadının yüzünde kaygı ve endişe vardır. Dini danışman ameliyat edilecek olan kişinin kadın olduğunu tahmin eder ancak tanıştıklarında hastanın erkek olduğu anlaşılır. Burada Wiedemann'ın (2011, s. 38-50) daha önce tanıttığı (bkz. aktarım konusu) duygu nakli iş başındadır. Erkek kendi kaygı ve endişelerini karısına nakleder ve karısı yaşar bütün acıyı. Bu çiftlerde sıkça görülen bir durumdur. Hastalanan taraf dimdik ayakta dururken iyi olan taraf duygusal olarak çöker. Bu durumlarda dini danışmanın bahsedilen konteyner olarak kullanıldığı sıkça görülür. Bu çare acının işlenmesinin ilk adımıdır. Dini danışman acıyı ortadan kaldıracak kişi değildir, tek yapacağı şey yine eşlik etmek ve dayanışma göstermektir (Wiedemann, 2011, s. 111).

Acı çekenlerin dini danışmanlığı tamamen çekilen ıstırapın, acının değerlendirilmesine bağlıdır; sadece doğru teşhisi koymak için değil, daha çok teselli ihtiyacı açısından. Acının dini açıdan uygunluğa götüren ve din tarafından makbul görülen bir ıstırap, suçluluk duygusu, Kutsala yakınlık hissi vs. mi olduğu yoksa başka sebeplerden mi kaynaklandığı iyi tespit edilmelidir. Örneğin, dini sebeplerle çekilen acılar derinleştirilebilirken, kendini küçümsemeden kaynaklanan acılarda (melankoli) psikiyatriste sevk şarttır. Danışman burada konuşmaktan çok, sessizce dinlemeli, eşlik etmelidir; verilecek teselli muhatabın arzuladığı kadar olmalıdır (Baumgarten, 1913) (bkz. teselli konusu).

Son birkaç uyarı: sınırları zayıf olanları ya da acı çekenleri sürekli ikaz etmek ('Kendini toparla!') yanlıştır. Bunun yerine ruh halini sağlamlaştıracak psikolojik temel ve dengelerin oluşturulması daha önemlidir. İlla ki bir şeyleri kabul ettirmek, özellikle de dua konusunda ısrarcı olmamak gerekir (Baumgarten, 1913). Çünkü "acı çeken bir insanın neye ihtiyacı olursa olsun, ilk ve en acil ihtiyacı anlaşılmasıdır." (Johnson, Marriage Counseling: theory and practice, 1961, s. VI-VII). Acı çeken kişi kendini çevreden ve ailesinden soyutlamamalıdır. Bu kişiyi ilgi dolu bir topluluğa, taşıyıcı bir toplu yaşama taşımak gerekir (Baumgarten, 1913).

P. Dini Danışmanlığın Git-Yapısı

Danışmanlığın iki vazgeçilmez unsuru bir problemin varlığı hakkındaki bilinç ve danışmandan beklenen yardımdır. Ancak bir sorunları olduğunda ve bunu kabul ettiklerinde bununla ilgili yardım istemek insanlar için her zaman kolay değildir. Çoğu zaman bundan çekinirler, utanırlar, gülünç veya yardıma muhtaç duruma düşmekten, aciz görünmekten yüksünürler; yardım için başvurabilecekleri kişiyi (dini danışman) kendi dertleriyle meşgul etmekten çekinirler, kendileri için problem olan bir şeyin küçümsenmesi endişesini duyarlar ya da problemlerinin olduğunu kendileri bile fark etmezler. İnsanların çektikleri sıkıntılar ve bir kimseye bundan bahsetme korkusu birbirini dengelediği için problemleri konusunda bir eylemde bulunmaları engellenir. Genellikle bir insanın çektiği acı ve yardım ümidi kendini açık etmekten duyduğu korkuyu aşmadıkça yardım istemez. Bu aşamaya gelse bile her insan hemen yardım aramayabilir ve bir süre kararsız ya da eylemsiz kalabilir. Yardım ihtiyacını bildiği halde bunun için aktif olmaması, gündelik, enformel bir danışmanlığa açık olması ama düzenli bir danışmanlığa gitmemesi bu kararsızlığın neticeleridir. Kimi insan dertleri altında ezilmekte olsalar da bir dini danışmandan bir randevu almayı ya da bir görüşmeye gitmeyi başaramazlar. Yetersizliklerinin itirafı olarak gördükleri bu durum onların benlik değerlerini zedeleyeceği için acı çekmeye devam etmeyi tercih ederler (Clinebell, 1971, s. 68). Burada dini danışmanlığın bütün bu çekinceleri bertaraf edeceği bir özelliği bulunur: dini danışmanlığın git-yapısı. Dini danışmanlığın git-yapısı dini danışmanların çağrılmadan, kendiliğinden insanlara gitmelerini ve halleriyle ilgilenmelerini ifade eder. Pastoral danışmanlıkta danışmanlar derdi olan birinin gelmesini beklemezler, ilk adımı kendileri atarlar. Dini danışmanlar bir problem olduğunu sezdiklerinde kişinin bunu reddetme veya problemin bir çözümü olmama ihtimali bulursa da danışmanlık teklifinde bulunma riskini alırlar. Stone (2002) dini danışmanların bu davranış özelliklerini ihtiyaçlara karşı “reaktif” değil “proaktif” olmakla açıklar.

Uygulamada git-yapısını düzenli bir şekilde gerçekleştirebilmek için Clinebell (1971, s. 69) dini danışmanlara görev bölgelerinde bir liste yaparak dini danışmanlık ihtiyacı olabilecek insanları not etmelerini önerir; örneğin cenazesi veya başka bir kaybı olanlar, hastalar, işsizler, yeni evlenmişler, yeni bebek sahibi olanlar, vs. potansiyel dini danışmanlık vakaları olabilirler. Bu tür insanlarla yapılacak enformel veya gündelik bir dini danışmanlık onların düzenli dini danışmanlık almalarına vesile olabilir (Clinebell,

1971, s. 69). Dini danışman insanlardan aldığı bazı sinyallere göre bu listesini genişletebilir (Clinebell, 1971, s. 69):

- davranış bozukluğu gösteren çocuklar (çoğu zaman evlilik problemlerine de işaretler)
- aralarındaki gerginlikten belli olan karı-koca problemleri
- derine inilmesine izin verilmeyen yüzeysel konuşmalar
- dini danışmanla karşılaşıldığında aşırı utangaçlık ve telaş
- depresyon, uykusuzluk, genel isteksizlik hali, aşırı rahatlık ve neşe
- aşırı alkol kullanımı
- alışkanlıklarda radikal bir değişim
- irrasyonel ve sıra dışı davranışlar, obsesyonlar
- her hangi bir suçluluk duygusu nedeniyle dini danışmanla karşılaşmaktan kaçınma

Dini danışmanın bu türden sinyaller alması durumunda ilgili kişilerle iletişime geçmeye çalışmalıdır.

Dini danışmanlığın git-özelliğiyle birlikte insanların da böyle bir beklentisi vardır. Çalışma boyunca belirtildiği gibi insanlar dini danışmanların kendilerinden gelmelerini/ziyaret etmelerini beklerler; bu beklentileri yerine getirilmediği takdirde hayal kırıklığı veya öfke duyarlar:

Wiedemann adet edindiği üzere hastaneye henüz girişi yapan hastaları karşılar. Yaklaştığı bir hasta ismini öğrenince başta sevinçli bir tepki verir. Hasta kendisini önceden de tanıyordur ve uzun zamandır kendisine bir şey söylemek istemektedir. Wiedemann doğru zamanda doğru kişiye yönelmiş olmanın sevincini yaşarken hasta konuştukları başkaları tarafından duyulmasın diye onu biraz kenara çeker. Hasta Wiedemann'a onun selefini tanıdığını, iki yıl önce Bölüm 21'de dokuz hafta boyunca yattığını, ne hastane rahibinin ne de cemaat rahibinin kendisini ziyaret ettiğini anlatır. Adamın gözleri dolar ve belli ki bütün bunları anlatırken büyük bir duygusallık ve acı yaşar. Giderek ses tonu da agresifleşir ve Wiedemann'a onun gelmesini de beklediğini söyler. Hasta Wiedemann'a bir sürü başka işlerle uğraşmak yerine hastalarıyla, mesela kendisiyle ilgilenmesini söyleyerek sitem eder. Wiedemann hastaya, hemşireye kendisiyle konuşma isteği olduğunu bildirip bildirmediğini sorar. Hasta "Hayır" der, o Kilise vergisini hayatı boyunca ödemiştir ve onun kendiliğinden gelmesini bekleme hakkı vardır (Wiedemann, 1996, s. 31).

Örnekten anlaşıldığı gibi dini danışmanların kendiliğinden inisiyatif olarak muhataplarını gitmeleri beklenir; diğer mesleklerdeki gibi (doktor, avukat örneğin) müşterilerin gelmesi beklenmez. Geest'e göre bunun derin anlamları vardır çünkü toplumda dini danışman kadar hiç bir kimsenin diğer insanlara karşı böylesine bir ilgisi yoktur. Dini danışmanlığın bu kendiliğindenliği onun psikoterapi ve başka yardım hizmetleri ile arasındaki en önemli farktır. İlgi gösterme bir metot olarak değerlendirilecek olursa bu metodun başka alanlar için de geçerli olduğu ortadadır. Fakat nasıl gerçekleştiği, nasıl uygulandığı dini danışmanlığa has bir şeydir. Ancak dini

danışmanın böylesine kendiliğinden hareket etmeye hakkı vardır. Bu hakkından dolayı da insanlar çoğu zaman böyle bir beklenti içine girerler. Kimse bir doktorun örneğin kendisini ziyaret etmesini beklemezken dini danışmanın davetsiz de olsa gelmesini yadırgamaz. Ayrıca örneğin bir terapistin bir kişiye bakmayı reddedebilme imkanı varken, dini danışmanlıkta böyle bir ihtimalin olmayışı dini danışmanın yine farkını gösterir. Bu durum ücret için de geçerlidir. Diğer yardım veya danışmanlık hizmetleri ücret gerektirirken dini danışmanlık ücretsizdir. Bunun tabii ki dezavantajları da bulunabilir. Böylesine kolay ulaşılabilir olmak dini danışmana karşı bir baba gibi yaklaşılmasına götürebilir ve bir bağımlılık geliştirebilir (Geest, 1981, s. 233-243). Fakat bunun diğer danışmanlık hizmetlerinde de bir tehlike olduğu unutulmamalıdır.

Şunu da gözden kaçırmamak gerekir: Kendiliğinden inisiyatif almak dini danışman tarafından kolayca gerçekleştirilebilen bir tutum ve davranış değildir. Kimi dini danışmanlar yabancı kişilerin kapılarını çalmaktan çekinebilirler. Reddedilme korkusu nedeniyle böylesine ziyaretler cesaret ister. Dini danışmanın kapıyı çalması ve ‘Ben sizinle tanışmak istiyorum, bu nedenle size geldim.’ diyebilmesi dini danışmanı birden ortada bırakabilir. Kapıyı açan kadın ya da erkeğin yüzündeki ‘Bu da nerden çıktı, ne yapacağım şimdi ben bununla?’ ifadesi kimi dini danışmanları tereddütte bırakabilir. Bu nedenle dini danışmanlığın bu yönü her zaman riskler ve sürprizler barındırır (bkz. Örnek 1)

Kendiliğinden insanları bulmanın teolojik temelinde dini danışmanın insanları seven Tanrı tarafından gönderilmiş bir görevli olması yatar. Bu sevecen ilgiyi kendiliğinden göstermek dini danışmanın bir ayrıcalığıdır çünkü Kilise dışında hiç bir kurum “Biliniyorsun, sana karşı bir ilgi duyuluyor, bana güvenebilirsin, ben seninle ilgileneceğim” (Geest, 1981, s. 191) mesajını vermez.

Git-yapısı konusunda Denkers ve Pietruschka aşağıdaki düşüncelerini aktarırlar:

Denkers : İşbirliği içinde çalışma konusunda da gerçekten gidip soruyoruz, çağrılmamızı beklemiyoruz. Örneğin palyatif bölümünde haftada bir kez oluyorum ve soruyorum, bakıyorum kim var orada, kimin desteğine ihtiyacı var. Yani biz gidiyoruz.

Pietruschka : Cemaatten bir durum: genç bir aile babası ölmüştü, iki küçük çocuğu vardı. Cenazeden itibaren belki de 2-3 yıl boyunca genç kadına eşlik edildi, o hayatıyla yine baş edebilene kadar. Düzenli olarak belki ayda bir kere aileye ziyaretler yapıldı, hiç de öyle sormadan, geleyim mi diye. Ben kapıda dururum - şu iki durumu ayırt ediyoruz: gel ve git yapıları. Burada gerçekten git-yapısı etkilidir. Bazı arkadaşlarımız şunu der: ‘Ben bütün gün rahiplikte oturuyorum, bir şey varsa insanlar gelebilir.’ Ama bunu herkes yapmıyor. Ama sanırım en büyük erişim kazualer üzerinden gerçekleşiyor. *Casus* Latince olay demek. Örneğin bir çocuk vaftiz edilmesi gerekiyor, evlenilecek, birisinin cenazesi olacak... bu kapılar aracılığıyla dini danışmanlık ilişkileri geliyor ve bunlardan sonra burada bir görüşme daha yapılabilir, burayı bir kere daha arayayım şeklinde tespitler yapılıyor ‘sizin için aklıma bir fikir geldi’ ; ‘falan yerde bir grup var, oradakiler de insanların neden intihar ettikleriyle ilgileniyorlar, eşiniz intihar etti, siz de gitmek istemez misiniz oraya?’

R. Dini Danışmana Karşı Hastaların Tepkileri

Alman toplumunda dini danışmanların kendiliğinden gelmesi konusunda yukarıda anlatıldığı gibi genel bir kabul ve hatta beklenti bulunsa da dini danışman ziyaretine karşı insanlar farklı tepkiler verebilir. Wiedemann (2005, s. 322) hastane dini danışmanlığı tecrübelerinden anlatır:

Hastaların büyük kısmı, %90'dan fazlası, sevinçli, şaşkın, çekingen, reddedici, hafiflemiş, kızgın, korkulu tepkiler verir. Kimileri için verdiğim bir selam heyecan, kaygı, umut, yas, öfke gibi kendi hissiyatlarını ifade etme imkanı oluyor. Başkalarında bu hissiyatlar o kadar etkili oluyor ki, özellikle yas, hiç bir kelime söyleyemiyorlar. Rahip olduğum için bir çoğu birden korkuyor, başkaları bende iyi bir işaret, uğur getiren bir şey görüyorlar. Kemoterapi için sıkça gelen bir bayan hasta örneğin selam vermektan geri durmamı rica etti. Durumu zaten yeterince kötü, sabahın köründe bir de bir papazla uğraşamazmış. Başka bir bayan hasta selamlamamı bir arkadaşından duymuş: "Sizi bekliyordum, gelmeseydiniz hayal kırıklığına uğurdum." Hamilelik muayenesine gelmişti ve bende "iyi bir işaret" görüyordu.

Hastalar bende bir "ölüm kuşu" görseler de (yani ölüm kaygılarını bana yansıtırsalar) ya da beni "uğurlu" olarak görseler de (yani umutlarını bana yansıtırsalar da) kendimi kişi olarak hastalar için bir anlam ifade eden biri olarak görüyorum (benim amaçladığımdan farklı bir anlam olsa da) ve hastayla bir temas kuruyorum. Bir "rol oynuyorum".

Öğrenildiği kadarıyla Wiedemann'ın anlattıklarına uygulamada çok sık rastlanılır. Kimileri rahibin/dini danışmanın bir selamını bile kötü bir işaret olarak görebilirken

"İyi günler ben Rahip ..." - "Aman Tanrım ölüyor muyum yoksa?"

başka hastalara bu selam çok iyi gelebilir:

"Bir bayan hasta rahibin 13 gün önce günün erken saatlerinde kendisiyle konuşmasının etkilerini anlatır: "Ameliyat için o kararı vermek demek onu tek başına vermek demek, aileden falan hiç kimse bu yükü sizden alamaz. Ondan sonra öyle sırada, bankta oturursunuz, zavallı bir günahkar gibi. Ve işte o zaman biri gelip sizinle konuştuğunda bu iyi geliyor, çünkü kendiniz diyecek bir söz bulamıyorsunuz. O zaman her şey insanın kafasından geçiyor tekrar, her şey çok otomatik ve hızlı geçiyor" (Wiedemann, 2005, s. 335).

Birinci tipik tepkiyi Wiedemann (2007, s. 36) "hastanın fantezisinde rahip ölüm meleği haline gelir: "Rahip geliyor, çünkü sonum geldi. Hiç bir şeyin faydası kalmadığı için onu gönderiyorlar." " şeklinde açıklıyor. Thurneysen'e (1970, s. 119) göre bunlar aslında hastaların gerçek teselliye olan ihtiyaçlarından kaynaklanan küskünlükleridir. Böyle bir küskünlükte hastanın içinden neler çıkacak diye sabırla beklenilmeli, bu sessizce oturmak demek olsa da. İkinci örnek ise açıklamasını kendisi veriyor zaten.

Dini danışmanların böyle bir çağırışım yapmaları, yani ölüm ve sonun geldiğini hatırlatması ('Eyvah ölüyorum, artık sadece dua etmek kalıyor') ve korku uyandırması çok da şaşılacak bir şey değildir aslında.⁴² Çünkü uygulamada dini danışmanlar/rahipler gerçekten de artık vakit geldiğinde veya durum ciddileştiğinde çağırılır (son dini ritüeller için mesela) (Wiedemann, 2011, s. 128). Dolayısıyla "ölüm kuşu"⁴³, "kara kuş", "Tanrının yer yüzü personeli", "ölüm meleği" benzetmeleri yaygın olarak yapılır; üstelik sadece hastalar tarafından değil, icabında hastane personeli tarafından da. Hastane dini danışmanı Bayan Denkers (15.09.2011) gülerek anlatıyor:

Bizim de bir nebze ölümü hatırlattığımız ve bizim de *ölüm kuşu* olduğumuz doğru. Burada bunu yoğun bakımda iki hemşirede gördüm ve çok komikti. Bunlardan biri beni çağırdı ve "Burada bir hasta var, kalp nakli ona çok ağır geldi, ayağa kalkamadı daha, bir gelebilir misiniz?" dedi. Ben de çıktım yukarıya, iki hemşire hastanın yatağını düzeltiyordu ve biri dedi ki: "Bay falancaya dini danışmanı çağırdım." Diğeri de: "Neden böyle bir şey yaptın ki, kim bilir şimdi nasıl *kara bir kuş* gelir." Yani böyle şeyler de oluyor. Ben de içeri girdim ve "Kara kuş geldi!" dedim.

Bay Pietruschka (21.09.2011) ise hastaların başka tepkilerini anlatıyor:

Pietruschka : ... Çoğu zaman karşılarında veya duvarlarda televizyonlar oluyor ve hastalar televizyon ekranına bakıyorlar. Bu ok. O zaman şunu soruyorum: mahsuru yoksa sizin için biraz sesini kısabilir misiniz, konuşurken sizi zor duyuyorum. O zaman arıyor bunu adeta. Ama bu genelde nadiren oluyor. Hastalar belirgin bir şekilde size bakıyorlar. Özellikle şaşkın/şokta olan hastalarda ya da yakınlarında, stres olaylarından sonra, bana dönerlerse ve sırtlarını görmüyorsa, camda durup dışarı bakmıyorlarsa, o zaman da kesinlikle kontrollü bir şekilde görüş alanında kalırım, yana kaçmam. Sussam da.

A : Demek bu da oluyor, sadece oturup ve hiç bir şey konuşmadığınız.

Pietruschka : Hm hm, evet. Bu oldukça olabiliyor. Bunlar da hani - topun öbür sahada olduğunu düşündüğüm anlar oluyor. Ve hastaya bağlıdır benim bir soruma, bir empülsüme [işaretime, sinyali] cevap vermesi.

A : Bu durumlarda hastalara bir sevinç kaynağı mısınız, gelmiş onları ziyaret etmişsiniz...

Pietruschka : Sanırım öyle. Yani kişisel olarak benim gelmem değil, ama hastanede insanları ziyaret ettiğinizde - nasıl denir - fark atmış oluyorsunuz. Ve çok da beceriksiz davranmazsanız, hastaya da saygı gösterirseniz o zaman çok çok minnettar kalıyorlar.

A : Yani şunu düşünmüyorlar: eyvah papaz da geldiye artık sonum gelmiştir.

Pietruschka : Bunu başta belki düşünüyorlardır. Bunu beni tanımayan hastalar düşünüyordur belki.

...

Ben kriz müdahalesi metotlarıyla çalışıyorum yani *dolu bir yaşamının*⁴⁴ hasarlarını mümkün olduğunca düşük tutmaya çalışıyorum. Ama ben Tanrının adına yola çıkmışım ve o rolü de üstlenmişimdir. Ben bunu başka şartlarda da yapıyorum, ona göre bunu yanan bir ev durumunda da sunuyorum. Taşadığımız semboller de bizi direk geldiğimiz yerle bağdaştırıyor. Taşadığımız bu sembolü gören benim Kiliseden geldiğimi biliyor ve Kızıl Haçtan falan geldiğimi düşünmüyor. Nereye gidersem gideyim nerden geldiğim biliniyor ve ona göre davranılıyor bana.

⁴² Türkiye örneğinde, DİB ve Sağlık Bakanlığı arasında yapılan protokol kapsamında imamların hastanelere dini danışman olarak gönderildiklerinde benzer tepkilerle karşılaşmıştır. Hatta bu tepkiler daha da vahim olmuştur çünkü kültürel olarak *hoca* gerçekten hastanın son anlarında veya duadan başka çare kalmadığında çağırılır. Geleneksel olarak insanlar bu tür ziyaretlere alışık olmamaları ve imamların da bu tür karşılaşmalar için gereken eğitime sahip olmamaları böylesine kötü tecrübeleri kaçınılmaz kılmıştır.

⁴³ "Totenvogel" - ölüm kuşu - ölümü çağırıştıran Almanca bir deyim.

⁴⁴ İncil ayetine atıf ("Leben in Fülle").

S. Dini Danışmanlık Süreci: Karşılaşma, İlişki, Eşlik Etme

Danışman yaptığı ziyaretlerde “sadece çene çalmaya ya da vaaz verici monologlar yapmaya gitmemeli” (Baumgarten, 1913, s. 551); o daha çok karşısındakinin ruhuyla gerçekten karşılaşabilmeli, ilişki kurabilmeli ve onun o anki durumuna eşlik edebilmelidir ki neticede gerçek bir görüşme meydana gelsin. Klessmann (2010, s. 34-35) dini danışmanlık sürecini bir *ilişkinin* gerçekleşmesine bağlar. İki veya daha fazla insan arasında bir ilişkinin gerçekleşebilmesi için bir *kontağın* kurulması gerekir ki karşılıklı paylaşım gerçekleşsin. İlişki *karşılaşma* ve *eşlik etmede* somutlaşır. Bu tarifi bileşenlerine yakından bakalım:

1. Karşılaşma (Begegnung)

Dini danışmanlık üç şekilde gerçekleşebilir: a) bir insan bir dini danışmana gider, b) dini danışman insana gelir, c) spontane bir karşılaşma gerçekleşir. Bu türler daha baştan görüşmenin içeriğini belirleyebilir: a) Bir kimse dini danışmana geliyorsa bir derdi vardır ve dini danışman onun bu derdini anlatmasına izin verir, dinler ve ancak kişi anlatmasını bitirdiğinde aktif olarak görüşmeye kendini dahil eder. b) Dini danışman geliyorsa belirli bir amacı vardır, teselli etmek gibi örneğin. c) Spontane karşılaşmalarda konunun kimin tarafından ne üzerine açıldığı önemli değildir.

İki insanın karşılaşma anı öncelikle iki yabancıyı karşı karşıya gelmesidir. Yabancılıktan dolayı bu iki insan arasında bir duvarın olduğu söylenebilir. Fakat Sundermeier’in (1996, s. 128) ifadesiyle bu duvar sabit değildir, hareketlidir. Yüz örneğinde bu daha anlaşılabilir. Nasıl bir insanın yüzü onun iç dünyasını, duygu ve düşüncelerini dış dünyaya karşı koruyor ve saklıyorsa aynı zamanda o, mimikleri, bakışları, konuşması sayesinde iç dünyasına açılan bir penceredir de. Karşılaşma anında yabancı bu pencereden ya içeri alınır ya da geri çevrilir. Kontak kurulup içeri alınmaya karar verildiğinde belirli bir yoğunluk hissedilir ve iki insanın “birbirinde ve birbirleriyle olgunlaşma” (Klessmann, 2010, s. 38) imkanı doğar.

Dini danışmanlığın gerçekleşebilmesi için görüşmenin gerçekten bir karşılaşmayı ihtiva etmesi gerekir (Sticht, 2001; Klessmann, 2010, s. 35). Örneğin, hastaların kapılarını bir bir çalıp, içeri girip, hiç kimseyle tanışmadan kendini resmi dini danışman olarak tanıtır, onlara Tanrının Kelamını okumak istediğini söyleyip, bir dua edip çıkıp gitmek de bir yöntem olabilir. Dini danışmanlığı böyle anlayan ve uygulayan dini danışmanlar da vardır. Onlar Tanrı kelamının kendiliğinden tesirine güvenen kimselerdir ve onlara göre Tanrının kelamının tıpkı bir tohum gibi atılması yeterlidir (Sticht, 2001). Buna karşın Tanrı kelamını öyle aceleci bir şekilde söyleniverecek,

ortam buna uygun değilken ortaya atılamayacak kadar kıymetli olduğunu belirtenler dini danışmanlar da vardır (örn. Herbst, 2012). Genel dini danışmanlıkta, yani genele hitap eden (bir ayin, bir vaaz sırasında örneğin) dini danışmanlıkta Tanrı Kelamı bir tohum gibi atılabilir belki, fakat bireysel dini danışmanlıkta biraz daha fazlasının gerçekleşmesi gerekir. Bu daha fazlasının gerçekleşmesi de ancak gerçek bir karşılaşmada yaşanır. Dini danışmanlığı bir karşılaşma olarak görenler karşılaşmadan sadece konuşmayı anlamazlar; karşılaşmada sadece kelime alışverişi yapılmaz, duygusal olarak da bir uyumun gerçekleşmesi gerekir. Bunun anlamı hissedilen şey ile anlaşılan şeyin aynı şeyi ifade etmesi, iletmesidir. Örneğin “seviniyorum” dendiğinde o sevinç gerçekten hissedilebiliyorsa işte o zaman gerçek bir karşılaşma meydana gelmiştir. Daha bilimsel bir ifadeyle, duygusal mesaj ile rasyonel mesaj birbiriyle uyumluysa (kongruente Kommunikation) karşılaşma gerçekleşir; uyumsuz bir iletişimde ise tam tersi gerçekleşir (Sticht, 2001).

2. İlişki

Sıkça ifade edildiği gibi dini danışmanlık “insan insana bir ilişkidir” (Clinebell, 1971, s. 270). İki insanın bir ilişki kurması onların bir kontak kurduğu, etkileşime geçtikleri, bağlantı ve iletişim kurdukları, birbirilerini nasıl gördüklerini belli ettikleri ve birbirlerine hangi rolleri biçtikleri anlamına gelir. Etkileşim süresince ilişkinin kalitesi belirlenir: sevecen - mesafeli, yüzeysel - kişisel, nesnel - duygusal (Klessmann, 2010, s. 35).

Dini danışmanlık veya terapötik bir ilişki insani ilişkilerin özel bir durumunu sunar. Farklı psikoterapi ekollerin farklı farklı belirledikleri ve yorumladıkları bu ilişkinin yapısı profesyoneldir, belirli rol tanımlamaları vardır (danışan-danışman), belirli etik ve yasal kurallara bağlıdır (örn. gizlilik esası).

Bir insanın başka insanlarla ilişki kurmasının ve kendisiyle ilişki kurulmasının önemini gelişim psikolojisi, bağlanma teori ve araştırmaları, nesne ilişkileri kuramı bize açık ve net gösterir. İnsan gelişim süreci boyunca önce kendisiyle sonra çevresiyle nihayetinde de aşkın olanla bir ilişki kurar. İlişki sürecinde yaşanan bir aksama veya rahatsızlık yeni ve iyileştirici başka ilişkiler sayesinde düzeltilebilir. “İyileştirici ilişkiler” (Klessmann, 2010, s. 36) kendilerini karşılıklı değer verme, kendini başkasının durumunda görmeye hazır olma ve samimi ve dürüst davranışta kendini gösterir. Bu tür özellikteki ilişkilerde insanlar içsel olarak büyüyebilir ve gelişebilirler. Dini danışmanlık da insanlara bu türden ilişkiler sunar. Psikoterapi araştırmalarının

gösterdiği gibi (bkz. Grawe, Donati, & Bernauer, 1994) iyileştirici olan ilişki kalitesinin ta kendisidir.

3. Eşlik etme (Begleitung)

Dini danışmanlık hareketi literatüründe olduğu kadar görüşülen dini danışmanların ifadelerinde de sıkça kullanılan *eşlik etme* eylemi modern dini danışmanlık anlayış ve uygulamalarında oldukça yaygın hale gelmiş ve kabul edici veya partner merkezli dini danışmanlıkla eş anlamlı kullanılır olmuştur (bkz. Rogers konusu). Kerigmatik dini danışmanlık anlayışının otoriter-mesafeli özelliğine karşın terapötik dini danışmanlığın eşlik etme kavramı yakınlık, güven, tanışıklık ve birlikteliği çağrıştırmaktadır. Bir yolda eşlik etme metaforunun anlatmak istediği öncelikle iki insanın yan yana yürümesidir. Bunun için eşlik eden kişi yeterince vakit ayırmalı, kalmalı, dinlemeli, kendini ötekine yerine koyabilmeli, onun duygularını paylaşabilmeli, anlamalı, yoldaş olmalı, ötekine yakın olmalıdır. Eşlik etmek aynı zamanda değiştirilemez olana birlikte dayanmaktır, “acı ve ölümün çıkmazından kaçmamak” demektir (Klessmann, 2010, s. 39). Bayan Kirchberg (20.09.2011) eşlik etmeyi şöyle tarif eder:

Ben diğerine yolu gösteren değilim, ben ondan daha akıllı değilim, ben Tanrıdan daha fazla anlıyor değilim diğerine göre. Bu anlamda *yardım* edemem, bu bir yardım edici meslek değildir, sosyal bir ödev gibi, ama ben dinleyebilirim ve birlikte gidebilirim. Yani o kişiye krizinde, durumunun iniş ve çıkışlarında eşlik edebilirim.

Klessmann (2010, s. 40) son olarak bir noktaya dikkat çeker: karşılaşma kavramı farklılık ve birlikteliği, yakınlık ve mesafeyi, anlayışı ve yanlış anlamayı birlikte kapsar. Bu noktayı gözden kaçırmayan bir dini danışmanlık görüşmesi salt eşlik etmeyi, yakınlığı ve anlamayı hedefleyen bir anlayıştan daha gerçekçi olacaktır.

Ş. Dini Danışmanlık İlişkisinin Yapılandırılması

Danışmanlık amaçlı verilen dini danışmanlık (beratende Seelsorge) bir insanın yardım araması ve ilk teması kurmasıyla başlar (Clinebell, 1971, s. 43). Clinebell'in (1971, s. 43-44) verdiği bir örnekle bunu gösterelim:

DD, yeni taşınmış olan ve geçenlerde ayine gelen S.'yi evinde ziyaret eder, fakat bulamaz ve kapısına bir not bırakır. Bir kaç gün üzerinde taşıdığı bu not S.'yi DD'den yardım istemek için harekete geçirmeye vesile olur. S., DD'yi telefonla arar:

S : İyi günler ben S. . Geçenlerde kartınızı buldum. Beni ziyarete geldiğinizde evde olmadığım için üzgünüm (sesi düz ve biraz kasılmıştır).

DD : Aramanıza sevindim S. . Sadece bir “İyi günler ve hoş geldiniz” demek istemiştin. Yeni taşındınız, değil mi?

- S : Evet. ...'den buraya taşındım. Bir ay oldu. Burada yeni bir başlangıç denemek istedim.
- DD : Artık aramızda olmanız bizi sevindiriyor. Ne var ne yok bakalım?
- S : Baya iyi. Ama yabancı bir şehre alışmak kolay değil. Sizinle üzerinde konuşmak istediğim bazı konular vardı. Tabi ki vaktinizi de çok fazla almak istemem, ama, eh...
- DD : Görüşmemiz beni sevindirir. Ne zaman gelebilirsiniz?
- S : Henüz daha işe başlamadım, bana her vakit uyar.
- DD : Aksilik bu ya ben de dışarda bir konferans için yola çıkmak üzereyim. Ama biraz durumunuz hakkında anlatın.
- S : Karım üç ay önce benden boşandı. O zamandan beri sıfırın altındayım. Bu son günlerde gerçekten mahvoldum. Doğru düzgün uyumadım bile.
- DD : Bütün bunları sizi baya etkilemiş görünüyor. Acaba yirmi dakika sonra buluşabilir miydik?
- S : Evet, ama sizi yolunuzdan alıkoymak istemem.
- DD : Sorun değil. Yola çıkmadan önce sizinle *severek* biraz laflamak isterim.
- S : Peki, görüşmek üzere.

Clinebell'e (1971, s. 44) göre bu telefonlaşma şunları meydana getirmiştir:

1. Bir danışmanlık ilişkisi tesis edildi
2. DD, S.'ye içten ilgisini iletti
3. S.'de buzlar kırıldı ve DD ile sorunları hakkında konuşabildi
4. DD, S.'nin sorunları ve onların aciliyeti hakkında yaklaşık bir fikir edindi

5. S.'nin ciddi bir tehdit altında olduğunu izleniminden dolayı DD yolculuğunu ertelerek S ile kısaca buluşmaya karar verdi. S.'nin tepkisiz sesi, derin bir kaybın tecrübesi, uykusuzluğu ve "mahvolmuşluk" tabiri - bunların hepsi bir depresyona işaret ediyordu. DD ayrıca depresif insanlarda intihar riskinin çok büyük olduğunu biliyordu, özellikle yalnız yaşayanlarda.

Görüşmenin ilk başında daha - dini danışmanın acelesi olmasa da - problemin aciliyeti hakkında bir şeyler öğrenmek önem taşır. Bunun için 'Durumunuz hakkında biraz bir şeyler anlatın' veya 'Sıkıntınız nedir?' gibi sorular danışanlara başlangıç için iyi bir fırsat verir. Ayrıca konunun belirtilmiş olması danışanda doğabilecek utanç, korku, çekingenlik gibi duygularla randevuya gelmeme ihtimalini ortadan kaldıracaktır. Problemin bu şekilde önceden belirlenmesi ayrıca dini danışmana kriz ve acil durumları kronik durumlardan ayırt etme fırsatı verir. Yine de dini danışman her yeni danışanı ile en kısa zamanda görüşmelidir (Clinebell, 1971, s. 45).

Aktif dinleme, empatik anlayış, refleksiyon gibi temel dini danışmanlık kurallarının yanı sıra örnekte de görüldüğü üzere bir dini danışmanlık karşılaşmasında özellikle de ilk oturumda önemli olan danışanın kişisel problemini kendi açısından, kendisi nasıl algılıyor ve hissediyorsa anlatmasıdır (sübjektif problem). Danışmanın 'Aldığım eğitim, sahip olduğum yeteneklerim ve ayırabileceğim vakitle bu kişiye yardım edebilecek durumda mıyım? Danışanın ihtiyacı olan özel yardımı sağlayacak

bir kurum var mı yakınlarda? Danışanıma ihtiyacı olduğu şekilde yaklaşabilecek miyim?’ gibi soruları kendi için cevapladıktan sonra muhatabına danışmanlık verip veremeyeceğine karar verebilir. Ancak dört beş oturumdan sonra görüşmelerde bir ilerleme kaydedilemiyorsa danışanın uygun kurum veya kişiler sevk edilmesi Clinebell’e göre daha doğrudur. Danışmanın muhatabına yardım edebileceğine inanması ve bunun için bir kaç oturum ön görmesi durumunda bunu danışanına bildirir ve danışmanlık sürecinin üzerinde (görüşme gün ve saatleri, süreleri, vs.) anlaşarak çalışmaya başlanılır. Danışanın çekincelerinin bulunması durumunda ise gerekçelerini açıkça belirtmesini izin verilmeli ve ortadan kaldırılmaya çalışılmalıdır. Danışmanlık sürecinin başlamasıyla danışan ve dini danışman arasındaki her şeyin gizli kalacağı, ilerleme için her iki tarafın iş birliğinin gerektiği açıkça belirtilmelidir. Örnekle birlikte anlatılan bu özellikler bir danışmanlık ilişkisinin yapılandırılması olarak adlandırılabilir (Clinebell, 1971, s. 51-55).

T. Dini Danışmanlıkta Neden ve Anlam Sorusu

Anlam arayışı insanları hep meşgul eden bir soru ve sorun olagelmıştır. İnsanlar sorunlarıyla başa çıkabilmek, ruhsal bütünlüklerini korumak ve psikolojik dengelerini (yeniden) kazanmak için hep bir *anlam* ve *neden* sorusunun peşinde gitmişlerdir. Dini danışmanlığın doğası gereği karşılaşılan insanların çoğu bu sorular etrafında düşünür ve cevap beklerler. “Bu nihayetinde dini bir sorudur, çünkü hayatın anlamına, hayatın sınırlarına dair bir sorudur; her şeyin arkasındaki anlam nedir, biz insanlarla neler olmaktadır. Burası dini danışmanlığın tam kalbidir. İnsanlar, dini danışman olduğunuzu söylediğinizde: “Şimdi arka planda bu sorularla çalışan biri geliyor” diye bilir” (Stange, 1987, s. 400). Dini danışmanlar için burada mühim olan bu sorulara *bir* cevap vermek değildir. Önemli olan anlam arayışı içinde olan öznelerin bizzat kendileridir. Özellikle dini konularda dini bir kimlik taşıyan dini danışmanın çok çabuk teolojik açıklama ve tartışmalara girme tehlikesi büyüktür. Ancak dini danışmanın burada asıl görmesi gereken şey muhatabın asıl varoluşsal soru ve kaygıdır. Entelektüel bir açıdan cevap vermeye çalışmak yerine dini danışmanın soruyu soran özneye yoğunlaşmalıdır. Bunun için dini danışman kendisine şu soruları sorabilir (Ziemer, 2000, s. 224): ‘Muhatabım bu soruyla gerçekten neyi soruyor?’; ‘Acı çektiği konu nedir?’; ‘Neyle baş edemiyor?’

Soru örneklerinden görüldüğü üzere burada muhatabın sorusunun (dolayısıyla durumunun) netleştirilmesi, somutlaştırılması gerekir: ‘Muhatab bu soruyu hangi saik ve hangi bağlamda soruyor?’ Dini danışmanın muhatabının sorusunu doğru anlayabilmesi için, bu soruya yol açan durum ve şartları bilmesi gerekir (Ziemer, 2000,

s. 224). Bu nedenle muhataba içini dökmesi ve ona hayatı anlamsız kıldıran çaresizliklerini anlatmasına zaman ve mekan tanınmalıdır. Çoğu zaman bu tür sorularla boğuşan insanlar içlerinde öfke, agresyon, inat ve direnç barındırlar ve sorularının asıl motivasyonu bu duygularını boşaltmaktır. Bu duyguları genellikle Tanrıya yönelik olsa da dini danışman bunlar için somut muhatap işlevini görür (Knohl, 2007, s. 69):

Neden sorusu yaralı ruhu teselli etmenin çaresiz denemesidir. Bunu da soru soran muhatabını neden sorusu karşısında suskun ve aciz bırakarak yapar. Suskun “güçlünün” acizliği karşısındaki gizli zafer yaralı ruhu sakinleştirecektir. Yaralı ve kırgın kişi bu şekilde çektiği acılardan dolayı yardımcıdan intikam alır. Maalesef bu yol neticede ilişkisizliğe, yalnızlığa ve depresyona çıkar.

Bu bakımdan her ne kadar sık karşılaşılsalar da dini danışmanlar neden ve anlam sorularına cevap vermek zorunda olmadıkları gibi bunu yapabilecek durumda da değildirler (Ziemer, 2000, s. 286; Wiedemann, 2011, s. 107; Geest, 1981, s. 166; Knohl, 2007). Kaldı ki bu sorunun “doğru” bir cevabı olmadığı da açıktır. Belki dini açıdan bazı açıklamalar getirilebilir: Tanrının imtihanı, Tanrı sevdiklerine böyle yükler verir, vs. gibi. Fakat bunlar muhatabın halini hafifletmekten ziyade dini danışman için durumu kurtarmaya yarayan cevaplardır (Wiedemann, 2011, s. 107). Bu nedenle “sınırlarda susmak ve çözülmeyeni çözülmemiş bırakmak” (Bonhoeffer, 1972, s. 307) bazen daha iyidir.

Cevap vermek yerine dini danışmanın yapması gereken şey muhataplarına bu sorular etrafında eşlik etmek ve dayanışma sergilemektir. Ziemer’e (2000, s. 225) göre bu dayanışma sadece bir empati taktiği değil, anlam arayışının ve neden sorusunun cevabının birlikte bulunmaya çalışıldığı gerçek bir dayanışma olmalıdır. Dini danışman birlikte yapılan bu arayışta muhatabına yeni perspektifler keşfetmesine yardımcı olarak umut aşılar. Soruyu soranın danışan olması cevabı arayacak veya bulacak olanın danışman olması anlamına gelmez; dini danışman tek başına bu soruların peşine düşmez, danışanın cevap cümleleri, güç kaynakları bulmasına yardım eder. Noll (1984, s. 138) bunlara “anlam vahaları” der; sorular cevaplanmış değildir ama alınan güç ile biraz ilerleme kaydedilir. Yeni perspektifler bulunamıyor ve ümitsizlik giderilemiyorsa dini danışmana muhatabıyla bu duruma dayanmak, onun hissiyatını paylaşmaktan başka çare kalmaz. Neticede anlam her zaman bulunmaz, ya da kolay bulunmaz ve zaman, çok zaman alır. Dini danışmanın bu soru karşısında tikanıp kalmaya hazırlıklı olması gerekir (Ziemer, 2000, s. 179).

En son dayanılan nokta ise ister istemez bütün anlamın Tanrıda gizli olduğu, bütün anlamları ancak onun verdiğiidir. Hiç bir şeyin kendi başına bir anlamı yoktur, her şeyin anlamını dolayısıyla anlam arayanlarının kesin cevabını da Tanrı verir (Ziemer,

2000, s. 226). Bu konuda Thurneysen (1970, s. 114-115), hiç bir insan yoktur ki Tanrının onunla ilgili bir planı, bir niyeti olmasın; lütfunu ve yardımını göstermek istemeyeceği bir insan yoktur, der. Bu herkes için özellikle de hastalar için geçerlidir. Hastalıkta aranan anlam da bu planda gizlidir. Hastalık Tanrının yakın ilgisinin bir göstergesidir ve kendini hatırlatma biçimidir. Dini danışmanlığın görevi de bu gizli anlamı hastanın bulmasına yardımcı olmaktır.⁴⁵ Bu bakımdan hastalığın kendisinin anlamı yoktur, anlam ancak onunla nasıl baş edildiğinde gizlidir: “Hastalığın anlamı onu aşılmasıdır” (Josuttis, 1983a, s. 133). Aşmak demek illa ki hastalığın geçmesi ya da iyileşmek demek değildir, mesele hastalığın ötesinde bir gelecek perspektifi görmektir. Hastalığın aşılmasına hastalığa karşı duyulan itiraz ve onun kabul edilmesi dahildir. Çünkü kabul edilmeyen hastalık aşılamaz. Hastalık onun yok sayılması veya küçümsenmesiyle de aşılamaz. Dini danışmanlık burada gerçeklerin görülmesine yardımcı olabilir (Ziemer, 2000, s. 178-179) (bkz. Örnek 15).

Dini danışmanlar için önerilen bu tür soruların sorulmasına izin vermek ve sorunun altında yatan agresif enerjiyi çekilen acının dayanılmasına ve yeni yaşam hedeflerinin belirlenmesine kanalize etmektir (Knohl, 2007). Piper’in (1977, s. 106) de dediği gibi “...bastırıldığı hissedildiğinde neden sorusuna izin vermek ve hatta ona cesaretlendirmek inancın cesaretini gerektirir.” Piper’in burada vurgulamak istediği sürekli belirtildiği gibi dini danışmanın öncelikle kendisinin bu tür sorulara karşı tutumunu, şüphelerini ve cevapsızlığını bilmesidir. Clinebell (1971, s. 246) neden sorularını “büyük sorular” olarak niteler ve sorulmalarını teşvik eder: “Dini danışman insana “büyük soruları” sormaya ve anlamı olan bir cevap bulmaya yardımcı olmalıdır: “Hayatımın anlamı nedir?” - “Neden yaşıyorum?” ...”. İnsanlar hayatın bu büyük soruları etrafındaki neden sorularına (‘Neden ben?’ Neden Tanrı bana bu hastalığı verdi?’ ‘Neden Tanrı çocuğumu aldı?’ Tanrı buna neden izin veriyor?’) genellikle şu cevabı verirler: ‘Günah işlediğim için’(Örnek 15). Bu şekilde insanlar çektikleri acıları için bir anlam bulurlar, çünkü Wiedemann’ın (2011, s. 105-106) iddiasına göre günahkar olmak anlamsızlıktan daha iyidir. Bu nedenle dini danışmanlar muhataplarının bu fikirlerine hemen itiraz etmemelidirler. Günahkarlık duygusu aynı zamanda içinde bir umut da barındırır (affedilme ümidi) ve muhatabın kendini düzeltereği vaadini içerir (tövbe).

⁴⁵ Thurneysen (1970, s. 126) bu sürecin şükürle tamamlanmadığı sürece dini danışmanlık görüşmesinin yarım kalacağını belirtir. Hastalıktan sonra tekrar şifa bulunması ve iyileşmesi durumunda şükürün gelmesi gerekir. Bunun için iyileşen hastanın yanına birlikte şükretmek için tekrar gidilmesi gerekir.

Netice olarak anlam ve neden sorularında önemli olan dini danışmanın muhatabının bu soruya yol açan ruh haline onunla birlikte dayanmasıdır. Ancak dayanabildiği ölçüde bu soruya verebileceği uygun bir cevap karşısına çıkacaktır ve kendisi bile buna şaşıracaktır. Wiedemann (2011, s. 108) kendi tecrübelerinden böyle bir şaşkınlığı başarılı bir dini danışmanlık örneğinde gösterir:

Bir kış sabahında kemik kırıkları bölümünü ziyaret ettim. Her yer buz tutmuştu ve bir çok kırık vakası vardı. Özellikle yaşlılar arasında. İki yaşlı bayana geldim, bacaklarını kırmışlardı. Gayet düzgün, dini ve hatta sıkıcı bir konuşmadı ve tükenmek üzereydi. Kadınlardan biri ellerini birleştirince diğeri de birleştirdi ve ben anladım: dua ve gitme vakti. Böylece İncilimi açtım ve okumaya başladım. Oldukça güzel, sakinleştirici pastoral bir ses tonunda şu ayeti okuduğumu fark ettim: "...ayağımı kaydırmayacaktır ...". Bu ayet o kadar uyuyordu ki mevcut duruma kendim bile şaşırdım.

Bayan Denkers (15.09.2011) konu etrafındaki tecrübelerini yukardaki açıklamaları teyit eder şekilde şöyle anlatır:

Denkers :Ve biri ağır hastalandığında en sık gelen soru: *Neden?*

A : Ne cevap veriyorsunuz o zaman?

Denkers : Bizim teolojimizde bu *neden sorusu* üzerine kütüphaneler doldurulmuştur, *kötülük sorusu* üzerine. ... [Bu] bir anlam sorusu ve bunu cevaplayamam. Bunu hastanın kendisi yapabilir ve ona bunda ancak eşlik edebilirim. O zaman şunu söylüyorum: "Kaderinizi gördüğümde ben de neden diye soruyorum. Sizin bir cevabınızı var mı belki buna?" Bazılarında da Tanrının adaleti sorusu oluyor. Ve Tanrı büyük, onu korumam gerekmiyor. O zaman da şunu diyorum: "Tanrının size bunu yüklemesini siz adil bulmuyorsunuz."⁴⁶ Yani neden sorusunun nerden geldiği seviyesine gitmeye çalışıyorum. Bazıları için ise yepyeni bir yönelim demek oluyor: 'Ben böyle hasta olduysam neyin anlamı kalıyor ki?' O zaman da nelerin daha anlamı olduğuna bakıyoruz ve anlamı olan şeyler de bulunuyor... Öğleden sonra gelecek olan kocaya sevinmek gibi, bu anlamlı olabiliyor, sevebilmek.

Denkers : Bu hasta ... şunu sordu: "Bu nasıl, sizin bu Tanrınız nasıl bir Tanrı ki bu hastanede olanlara izin veriyor." Ben de, "Evet, burada gizli Tanrı da var, bundan ben de mustaribim, her zaman hayatımda mevcut olmayışından, ve bizlerin, onun yarattıklarının hastalanabilir, yaralanabilir, kırılabilir olmasından dolayı, bizi hastalanmayacak şekilde yapmadığı için ben de acı çekiyorum. Ve o zaman ben de Neden diye soruyorum." Ve bunu ona hep böyle söyledim.

U. Dini Danışmanlıkta Suç ve Suçluluk

Tıpkı anlam ve neden sorusu gibi dini danışmanlar suç ve suçluluk konularıyla da sıkça karşılaşırlar. Ziemer'in (2000, s. 234-235) önerilerine göre bu durumlarda dini danışmanın suçun ne demek olduğunun, kendi suçluluğunun ve suçluluk duygularının farkında olmalıdır. Muhatabının suçunu dile getirebilmesi için uygun atmosferi sağlayarak, kendisinin de suç tecrübelerinin olduğunu ve iki insanın beraberce suç hakkında konuştuklarını hissettirmelidir. En önemlisi ise orada konuşulanların orada

⁴⁶ Bayan Denkers'in buradaki ve bir sonraki paragraftaki sözlerinde aynı zamanda empati ve refleksiyonun nasıl yapıldığını çok güzel bir biçimde görebiliyoruz. Muhatabın durumunu kendisine geri yansıtarak onu anladığını, onunla birlikte hissettiğini ve düşündüğünü gösteriyor.

kalacağına -“aramızda ve Tanrı önünde” (Ziemer, 2000, s. 235) - güvencesini vermelidir.

Sakinilmesi gereken davranışlar konusunda da görüldüğü üzere dini danışmanlar özellikle suç konusunda ahlak dersi vermeye kalkmamalı, suç hakkında aşırı bir değerlendirme yapmamalı, fakat hafife alıp küçümsememeli (‘O kadar da kötü bir şey değil canım bu.’) ve psikolojik özürler de ortaya koymamalıdır (‘Öyle bir ebeveynin elinde bu gayet anlaşılır bir şey.’).

Ziemer’in (2000, s. 235) ikazına göre suçun ciddiye alınması gerekir. Her ne kadar suçlu için haklı sebepler ortaya konulabilse, suçluluk duyguları gereksiz gösterilmeye çalışılsa da (‘Başka çaren yoktu.’ ‘O zaten kötü biriydi.’ ‘Sana çektirdikleri karşısında sen az bile yaptın.’), suçun psikolojik yükünü onu işleyen çeker ve ancak bu suçundan gerçekten kurtulma fırsatı bulduğunda (özür dilemek, kendini affettirmek, bağışlanma yollarını bulmak) rahatlayacaktır.

Dini danışmanlıkta suçü ciddiye almak demek muhataba hikayesini anlatmaya izin vermek demektir. Anlatım olayların somutlaştırılmasına ve tıpkı anlam ve neden sorusundaki gibi olayın (ve dolayısıyla muhatabın içinin) aydınlatılmasına yarar. Suç bu şekilde giderilmiş olmaz ama gün yüzüne çıkmasıyla gözle görülür ve üzerinde konuşulabilir hale gelir. Bu ise bağışla(n)ma ve kurtulma sürecinin şartıdır. Gerçek bağışlanma ise tamamen Tanrının iradesine bağlı olsa da bunun için bazı şartların da yerine getirilmesi gerekir: suçun ikrarı, suçun kime karşı işlendiği ve kimin bağışlayacağına belirlenmesi, başkalarının suçlanmasını bırakılıp kendi suçun görülmesi gibi. Tanrının affediciliği de muhataba - kendisi buna hazır hale geldiği zaman - inandırıcı bir şekilde iletilmelidir, yoksa sürekli kendini suçlamalar içinde boğulup gider (Ziemer, 2000, s. 236-237).

Suç konusunda Wiedemann (2011, s. 112) bir başka konuya işaret eder: “Dini danışmanın muhatabının suçunu dile getirmek için bir parça cesarete ihtiyacı vardır”. Örneğin anlam sorusunda ve ona verilen cevapta (‘Neden bu başıma geldi? - Tanrı beni cezalandırıyor, çünkü günah işledim’) dini danışmanın muhatabına ‘Nasıl bir suç işlediniz ki Tanrı sizi cezalandırıyor?’ veya ‘Hangi günahınız için cezalandırıldığınızı düşünüyorsunuz?’ sorusunu sorma cesareti göstermelidir (bkz. Örnek 15). Buna izin vermediği, yani dini danışman suç ve günahkarlık düşüncesini baştan geri çevirdiğinde muhatabın günahı ve suçü hakkında konuşma fırsatı ve imkanını elinden almış olur (Wiedemann, 2011, s. 112). Böyle bir tavır kişinin belki de uzun zamandır acısını

çektığı bir yükün altında ezilmeye terk edilmesiyle sonuçlanacağı gibi kişinin pişmanlık, tövbe ve kendini düzeltme kapılarını da kapatır.

Dini danışmanlıkta suç ve suçlulukla çalışırken Wiedemann (2011, s. 114) ve Ziemer (2000, s. 234-237) bazı somut adımlar önerir:

İsimlendirmek: suça, günahlara bir isim verilir. Dini bir törende topluca günahkarlığın itirafı ve tövbe ile günahlarını ve suçlarını açık ve somut bir şekilde ifade etmek aynı şey değildir.

Pişman olmak: günahın affedilmesine giden köprüdür. Gerçekleşenin olmaması dilemekten önce yapılan veya yapılmayan şeyin sonuna kadar farkına varmak ve bu davranışla sebep olunan sonuçları görmek - ancak bu şekilde gerçek bir pişmanlık hissedilebilir. Pişmanlık, suçluluk duygularından bir an evveli kurtulmak için dilenilen yüzeysel bir özür değildir; pişmanlık sebep olunan şeyi acı bir şekilde anlamak, başka bir insana bir zarar verme söz konusuysa, onun o acısını anlamak ve kendi içinde yaşamaktır. Suçluluk duyguları (ve dolayısıyla pişmanlık) doğuştan gelmez, sonradan kazanılan bir şeydir ve gerçekten de bir kazanımdır. Bu bakımdan bir insanın suçluluk duygularına da saygı duyulması gerekir.

Suçluluk duygularından kurtulmak için bir takım pişmanlık giderici önlemler de alınabilir (para bağışında bulunmak, hayır işleri yapmak). Bu şekilde olanları düzeltme çabalarında önemli olan hangi niyetle yapıldıklarıdır: suçluluk duygularını hafifletmek mi ya da gerçekten bir şeyleri telafi etmeye çalışmak mı?

Affetmek: ancak suçun mağduru kişi tarafından yapılabilir. Affetmekte kişi suçluya 'artık iyi olduğunu' bildirir. Bu iki özellikten dolayı suçlunun ölen bir kişiden af dilemesi veya onun onu affedememesi durumu zorlaştıran bir unsurdur. Çoğu zaman suçlu affedilse bile devam eden suçluluk duyguları ('Ben kendimi affedemiyorum.') ölümün araya girmesiyle daha da ağırlaşır ve üstelik kalıcı hale gelir. Bu bakımdan suçluluk duygularının genellikle yasla birlikte görüldüğü de olur. Kaybettiği yakınıyla ilgili 'Keşke ...' ile başlayan cümleler haklılık payı olsa da olmasa da ister istemez söylenir.

Suçluluk duygularından kurtulmak için yapılacak başka şeyler de vardır. Kimileri kendilerini işlerine verirler ve güçlerinin sonuna kadar çalışırlar, o zaman suçluluk duygularını düşünecek ve yaşayacak bir hali kalmaz insanın. Bazı suçluluk duyguları insanı hasta eder. Hasta olmak - günahın, suçluluğun bir cezası olarak - suçluluk duyguları çeken birini sevindirebilir çünkü suçunun cezasını çekiyordur ve bu gergin durumdan kurtulacaktır (Wiedemann, 2011, s. 117-118).

Bazı durumlarda insanlar sebebini bilemedikleri ve bulamadıkları suçluluk duyguları çekerler. Bu duruma dayanamayan insanların bir suç işledikleri nadir değildir. İşledikleri suçla kendilerince neyin suçluluk duygularını çektiklerini bilmek daha doğrusu belirlemek isterler. Bilinç altında hissedilen suçluluk duyguları böylece bilinçli suç davranışlarına itebilir. Dini danışmanın görevi bu bilinç altı süreçlerini ortaya çıkarmak değildir. Fakat karşılaştığında onları tanıyabilmeli, üzerinde konuşabilmeli ve muhatabıyla birlikte bunlara dayanabilmelidir (Wiedemann, 2011, s. 118).

Ü. Dini Danışmanlıkta Teselli

Piper (1985b, s. 14-15) teselli konusunu aynı zamanda nonverbal iletişim örneği olabilecek bir vakayı aktararak anlatır. Olay özetle şöyledir:

Hastalığının verdiği rahatsızlıkları gittikçe artan ve onu intiharın eşiğine sürükleyen bir kadın kendisine bir süredir eşlik eden bayan hastane dini danışmanını arar. Dini danışman hemen gelir. Artık dayanamadığını anlatan kadın kendini tutmayı bırakır ve ağlamaya başlar. Dini danışman kadının oturduğu koltuğun kenarına oturur, ona sarılır ve ağlamasına izin verir ve şunu söyler: “Her şey böyle karardığında benim de tek yapabildiğim ağlamak olur. Çaresizce ağlamak.” Kadın “Canıma kıymak istediğim falan yok. Ama yine de bazen tek çare buymuş gibi geliyor bana. Tümör (kadının bir beyin tümörü vardır) beni deli ediyor ... her şey o kadar karanlık ki ... ve ben o kadar çok korkuyorum ki.” der. Dini danışman kadının korkusuna yönelir: “Gelebilecek her şey korkutur. Hayatına son vermek de bir o kadar korkutur. Bayan A. şu an etrafınız gerçekten çok karanlık ...”. Kadın devam eder: “Ölebilmek istiyorum, sessizce. Çünkü yaşamak için çok fazla vaktim kalmadı. Bunu ikimiz de biliyoruz. Sadece oraya kadarki yol bana sonsuz uzun ve karanlık ve tesellisiz geliyor.”

Dini danışman sadece “Hm” der ve kadını kollarında tutmaya devam eder. Kadın bir süre daha ağlar ve yavaşça ağlaması kesilir. Bir süre sonra “Ama yine de bir çocuk gibi kollarınızda yatabiliyorum ve siz beni tutuyorsunuz. Bu bir teselli.” - “Evet.” - “Hastalığımı alamazsınız. Bu yola ben kendim mecburum ... ama sizi çağırdığımda geldiniz” “Evet” diyor dini danışman “Beni arayabildiniz ve ben geldim.” Bunun üzerine kadın bunun onun için ne ifade ettiğini anlatıyor: “O kadar da yalnız değilmişim. Daha yaşıyorum!” Dini danışmanın yalın bir “Evet”inden sonra kadın devam eder: “Bu benim umudum. Yaşamak - bu sormak ve cevap vermek gibi bir şey. Çağırılmak, duyulmak ve aynı zamanda duymak gibi. Az önceki gibi. Ben çağırabildim. Siz duyduunuz. Ve ben yanımda olduğunuzu ve yanımda olmayı istediğinizi hissedebiliyorum. Ve böyle bir kaç insan var hayatımda.”

Son cümle kadının dini danışmanın ona verdiği hayat işaretinden sonra etrafında başka işaretler keşfedebileceğini gösterir. Böylece artık dini danışmana tutunmasına gerek yoktur. Kadının isteği üzerine dini danışman bir süre daha sessizce kadının yanında kalır.

Piper (1985b, s. 14) bu kadının burada tecrübe ettiğine “teselli” der. Peki teselli nasıl gerçekleşir sorusuna Piper (1985b, s. 14-15), Leist’tan aktarır: Teselli bir çocuğa gösterilen ilgideki gibi kendini gösterir: yakınlıkla - yani bedensel yakınlık ve sıcaklıkla ve sevgi dolu konuşmayla. Yakınlık basitçe *orada olmak* olabilir, tıpkı bir annenin

geceyi hasta çoğunun başında geçirmesi gibi. Sadece *orada olmak* bile teselliye muhtaç kişiye yeterince güven verebilir. Kişi bu şekilde yalnız olmadığını, ötekine güvenebileceğini, tek başına dayanmak zorunda olmadığını, ötekinin gücüne sığınabileceğini, her şeyin üstesinden tek başına gelmek zorunda olmadığını tecrübe eder. “Birisini dinledim ve neredeyse hiç bir şey söylemedim. Sonunda bana dedi ki: “Beni teselli ettiğiniz için çok teşekkür ederim.” ” Demek ki teselli etmek “birisine bir şey vermek (teselli edici sözler) değil, bunun tam zıddıymış: birisinden bir şeyler almamış” (Wiedemann, 2005, s. 335). Bu nedenle teselli verecek olan kişide güçlü bir benliğin bulunması şarttır. Teselli edecek kişi ötekinin acısına, yakarışına dayanabilecek güçte olmalıdır, onun acısını hafife almadan, küçümsemeden, aklından çıkarmaya çalışmadan olduğu gibi, “ötekinin onu hissettiği sübjektif ağırlığı içinde” öylece alabilmelidir ve yüzeysel yardım hamlelerine girişmemelidir (Piper, 1985b, s. 14-15).

Tesellinin farklı şekillerde verilme imkanı vardır. Bazen teselli bir sarılmayla ya da bir dokunuşla verilmek durumundadır çünkü başka bir imkan yoktur (konuşma) ya da başka yöntemler etkisizdir (yukardaki örnekteki gibi). Bazen de teselli perspektif değişimiyle verilir (‘Şimdiye kadar nelerin üstesinden gelmediniz, bunu da başaracaksınız.’ ‘Kızınız güçlü bir çocuk, üstesinden gelecektir.’); bazen de dikkat isteyen başka bir eyleme yönlendirmeye; kimileri bir meslektaşında kimileri ailesinde teselli bulur (Frommann, 2013, s. 198).

Teselli etmede önemli olan danışmanın konuşmaktan çok sessizce dinlemesi ve eşlik etmesidir. Verilecek teselli muhatapın arzuladığı kadar olmalıdır. Çünkü teselliye karşı insanlar (ister işadami ister çiftçi) çok farklı tepkiler verebilir. Kimileri çok söz ve doğrudan teselli bekler, kimileri geri durulmasını ve dolaylı teselli bekler. Ne tür bir tesellinin uygun olacağına kişinin durumuna da dikkat ederek karar verilmelidir (örneğin ölümcül hastalara yaklaşan muhtemel son ancak bunu taşıyabileceklere ve buna hazırlıklı olanlara söylenmelidir) (Baumgarten, 1913).

V. Dini Danışmanın Test Edilmesi

Dini danışmanlar her zaman geldikleri gibi muhatapları tarafından kabul görmezler. Kimi zamanlar gerek kişilikleri gerek yeterlikleri bakımından bir *teste* tabi tutulurlar. ‘Kimsin sen?’, ‘Seni kim gönderdi?’ gibi sorularla dini danışmanı sıkıştırmaya çalışırken kendilerine de bazı şüpheli sorular sorarlar: ‘Bu benim halimden anlayabilecek mi?’ ‘Yaşı da pek bi gençmiş, tecrübesi var mı acaba?’ ‘Güvenilir biri mi’ ‘Benim durumu mu ve anlatacaklarımı kaldırabilecek mi?’ gibi. Hasta bir

muhababın kendisini ziyarete gelen bir dini danışmanı nasıl test ettiğini Piper (1985b, s. 8) bir örnekte gösterir:

Bayan bir fahri dini danışman 23 yaşındaki erkek bir tümör hastasını ziyaret eder. Kadın kendini hastane rahipliğinin bir çalışanı olarak tanıtır: “Ben bu bölüme bakıyorum. Sizin için bir mahsuru yoksa sizi ziyaret etmek isterim.” Genç adamın cevabı hem agresif hem kaygılıdır: “O dışardakiler mi gönderdi sizi bana?” Dini danışman sakince ziyaretin nasıl gerçekteştiğini anlatır. Bayan dini danışman bu bölümde yenidir ve kendini bölümün hemşiresine tanıtmıştır. Hemşire başka hastalarla birlikte dini danışmana onun da adını vermiştir ve ziyaret edip edemeyeceğini sormuştur. Konuşmada bir sessizlik olur. Sonra hasta sorar: “Ha.” Ve bir aradan sonra: “Siz papaz mısınız?” Dini danışman, olmadığını söyler ve bir dini danışmanlık kursu kapsamında bu bölümde ziyaretler yaptđını anlatır. Hasta hala tatmin olmamıştır, sormaya devam eder: “Madem papaz değilsiniz niye böyle bir iş yapıyorsunuz ki?” Bu sefer dini danışman daha kısa cevap verir. Dini danışman daha sonra (görüşmenin değerlendirilmesinde) adamın sorularının onu sıkıştırmaya başladığını ve biraz mesafeye ihtiyaç duyduğunu söyler. “Benim için bu bir dini danışmanlık yapma imkanı.” Sonraki soru: “Daha önce bir mesleğiniz var mıydı?” - “Evet, hemşireydim.” - “Bu da size yetmedi mi, sadece öyle çalışmak?” Yine sesteki o agresif ton. Dini danışman buna tepki verir: “Bay X, ‘sadece öyle çalışmak’la ne demek istediğinizi şu an tam anlamıyorum. Hasta açılmaya çalışır: “Yani - nasıl diyeyim - hemşireler hastalar bakmak için bulunmaz mı ... sargılarını sarmak, yemek getirmek falan.” Dini danışman anlamaya çalışır: “şimdi sizi doğru mu anlıyorum, hemşireler beden sağlığıyla ilgileniyorlar mı demek istiyorsunuz ... Bunu onlar harika yapıyorlar, fakat ... Onların çok yorulduklarını ve vakitlerinin olmadıklarını da anlayabiliyorum. Doktorlar da öyle. Ondan sonra da hastaların sızlanmaları onlara fazla gelebilir... şimdi şunu dediğinizi duyar gibiyim: Ben bakımdan başka şeyler de istiyorum.” “Evet” der genç adam, “benim daha fazlasına ihtiyaçım var” der ve dini danışmana yanına oturmaya davet eder: “Otursanız ya, hala ayakta-sınız.” şimdi adam kendisi ve hastalığı hakkında konuşmaya başlar. İcini döker. Ameliyat izini gösterir ve hiç dolandırmadan “Ben kanserim.” der.

Piper’in yorumuna göre genç adam bunu (“Ben kanserim.”) ancak muhababının kim olduğundan, neden geldiğinden ve onun tıbbi bakımdan “daha fazlasına ihtiyaç” olduğunu anladığından emin olduktan sonra diyebilmiştir. Dini danışman bayan bunu anladıktan ve anladığını hastaya gösterdikten sonra ancak ondan oturma izni alır. Anlatılan örnek gibi vakalar sıkça görölse de çoğu insanda Kilise ve onun dini danışmanlarına karşı peşin bir güven duyulur. İnsanlar onların kriz dönmelerinde ihtiyaç duydukları bu “daha fazlasını” anlayacağına ve yerine getirebileceğine inanırlar, buna güven duyarlar. Ancak kimileri örnekteki gibi de ilk temas veya karşılaşma anında dini danışmanların bu konuda yeterli olup olmadıklarını test ederler.

Hastaların taşıdıkları bu şüphelerin ve ‘Benden ne istiyor?’ ‘Ziyaretinin amacı ne?’ sorularının yanında dini danışmanların da gizlice kendilerine sordukları soruları bulunur: ‘Ne işim var burada?’ ‘Amacım ne?’ ‘Burada neyi başarabilirim?’. Piper (1985b, s. 16) sayısız görüşme protokollerinin analizinden hareketle öncelikli meselenin

her iki taraftaki bu şüphe ve güvensizliği veya tedirginliği gidermenin olduğunu vurgular.

Y. Dini Danışmanlıkta Sevk

Çalışmanın şimdiye kadarki bölümlerde sıkça dini danışmanın her vakaya, her probleme çözüm bulamayacağı ve ilgili insanların uygun kurum ve kişilere sevk edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bir danışanın başka bir yere sevk edilmesi dini danışmanın sorumluluk, emek veya ilgiden kaçınması değil o kişi için en iyi yardım imkanlarını istemesindedir. Kaldı ki dini danışmanlığın bir yönü de insanların daha uygun, profesyonel yardım alabilecekleri mercilere yönlendirilmesi ve sevk edilmesidir. Peki bir dini danışman somut olarak hangi durumlarda veya kimleri sevk etmesi gerekir? Bu soruyu Hersh (1958), Clinebell (1971, s. 178) ve Geest'in (1981, s. 216) benzer listelerini birleştirerek cevaplayalım:

- bariz vakit ve eğitim yetersizliğinde
- başkalarının daha iyi yardım edeceğinden emin olduğunda (finansal sorunlarda sosyal yardım uzman, tıbbi problemlerde doktor/hastane, ağır psikolojik sorunlarda ruh sağlığı uzmanı, hukuki sorunlarda avukat)
- yaklaşık beş oturumdan sonra danışan hala cevap vermediğinde/gelişme göstermediğinde
- danışanın problemiyle ilgili civarda uzman kurum ve kuruluşların bulunmasında (alkol bağımlılığı tedavi merkezleri, engelli merkezleri, rehabilitasyon merkezleri)
- yoğun ve/veya uzun süreli psikolojik/psikiyatrik tedavi ihtiyacında
- sorunun neliği hakkında şüphe duyulduğunda
- ağır depresyon ve intihar tehlikesinde
- dini danışmanın bariz olumsuz duygular beslediğinde

Dini danışmanın “köprü” (*stopgap counseling*, Clinebell, 1971, s. 184) vazifesi gördüğü bu gibi durumlarda muhataplarını doğru yerlere yönlendirebilmesi için bulunduğu yerin çeşitli yardım kurum, kuruluş ve imkanlarından haberdar olmalı ve mümkünse onlarla irtibat halinde olmalıdır. Ayrıca psikiyatrik vakaları tespit edebilmesi için belli başlı psikiyatrik semptomlar hakkında bilgi sahibi olması gereklidir. Muhatabın kendisinin başka bir yere sevk edilmesine karşı çıkması durumunda (özellikle psikiyatrik vakalarda görüldüğü gibi) dini danışman kişinin ailesi, hekimi, vb.’nin yardımını ve desteğiyle onun ilgili yerlerle görüşmesini, tedaviye başlamasını sağlayabilir. Fakat örneklerden görüldüğü üzere (Clinebell, 1971, s. 183-184) bu başarılarına kadar da muhatabıyla görüşmelere mümkün mertebe devam eder ve dini

danışmanlık fonksiyonunu sürdürür. Yine de bir sevke karşı doğabilecek dirençleri en asgari düzeyde tutmak için Clinebell'den (1971, s. 184) hareketle dini danışmanlara şunlar tavsiye edilebilir:

1. Dini danışmanlık hizmetinizi duyurur veya ilan ederken insanlara aynı zamanda doğru yardım mercileri bulmada da yardımcı olacağınız belirtin.

2. Bir sevk ihtimalinin olabileceğini düşündüğünüz her dini danışmanlık ilişkisinin başında bunu belirtin.

3. Öncelikle muhatabınızın problemi ve onun için düşündüğü çözüm hakkındaki düşüncesine bakın ki kendi gerekli gördüklerinizle bunlar arasındaki fark ortaya çıksın ve sevk yapılabilir.

4. Muhatabın problemi ve çözümü hakkında sahip olduğu düşüncesi ve beklentisini kendi çözüm düşüncenize yaklaştırmaya çalışın ki sevk etmek etkili olsun.

5. Muhatabın sevk edildiği kuruma karşı ön yargılarını, dirençlerini, vs. gidermeye çalışın.

6. Muhatabınıza sevk ettiğiniz yerde onu nasıl bir yardım beklediğini açıklayın.

7. Köprü işlevinizi sağlam bir şekilde yerine getirin ki muhatabınız bir başka yerden yardım almak için sizin “üzerinizden geçebilsin”.

8. Muhatabınız hiç istemese de yeni yardım yerini en azından bir kere olsun denemesi için motive edin.

9. Muhatabınızı sevk edildiği yere gitmesi durumunda bile dini danışmanlık işlev, hizmet ve ilginizin onun için devam edeceğine inandırın.

Örnek 8'de bu adımların takip edilebildiği bir olay anlatır.

Gelişmiş toplumlarda, özellikle sosyal devlet yapılarında sağlık hizmetlerinin de gelişmiş olmasıyla her zaman her yerde her türlü yardım kuruluşunun bulunma imkanı artmıştır. Fakat olmadığı için uygun bir sevk yeri bulamaması durumlarında Clinebell'e (1971, s. 189) göre dini danışman kendi konum ve rolünü kullanarak bu tür yardım kuruluşlarının kurulması ve yardım projelerinin hayata geçirilmesi için harekete geçebilir.

Osnabrück Dini Danışmanlık Dairesi yetkilisi Bay Winter (27.09.2011) sevk konusunu teyit eder:

İyi dini danışmanlık öbür yandan ama sınırlarını da bilir. Psikoloji ve fizyoloji ve icabında hastalıklar alanında dini danışmanlık yetkisi yoktur. Bütün bir konseptin belki bir parçasıdır ve gerektiği yerde sevk etmesini ve başka yetkinliklere devretmesini de bilmelidir.

Z. Görüşülen Dini Danışmanların Dini Danışmanlık Anlayışları ve Uygulamaları

Eğitim bölümünde sıkça vurgulandığı üzere dini danışmanın kendi dini danışmanlık anlayışını, ilişki modellerini ve kimliğini geliştirmesi önemlidir: “Her dini danışman kendine uygun stilini bulmalı, çünkü dini danışmanlık bütün kişiliğin devreye sokulmasıyla gerçekleşir. Bu yüzden temel kurallar yoğun kendilik refleksiyonu ve metodik öz eleştiriye dair empülslerden öteye gidemez” (Stollberg, 28.04.2011).

Farklı mezhep, eğitim, meslek ve konumda bulunan, bu çalışma için görüşülen dini danışmanlar görüşmelerimizde sıkça kendi dini danışmanlık tecrübelerini, anlayışlarını ve pratiklerini aktarmışlardır. Belirli konulardaki tecrübe ve düşünceleri şimdiye kadar yeri geldikçe aktarılmaya çalışılmıştır. Ancak dini danışmanların şimdiye kadarki başlıkların da izleri bulunabilecek ve onların daha iyi anlaşılmasını sağlayacak başka açıklamaları da bulunur. Aşağıdaki görüşme alıntıları Alman dini danışmanların anlayış benzerlik ve farklılıklarına dair ip uçları da verir; ayrıca bazıları hariç fiilen dini danışmanlık yapan bu kişilerin günlük çalışmalarına da ışık tutar.

Almanya’da dini danışmanlık hareketiyle birlikte terapötik dini danışmanlığın kurucu babalarından Prof. Dr. Dietrich Stollberg (Protestan, 28.04.2011) dini danışmanlık anlayışını şöyle tarif eder:

Dini danışman danışanın *yanında* durmalı, üstünde veya karşısında değil. O onunla aynı gemidedir, kıyıda değil, sadece güven ve inanç, sakinlik ve rahatlık getirir. Makamına vurgu yapması ihanettir ve anti dini danışmanlıktır. En önemlisi: Beklemek ve Dinlemek! Tanrı kelamı çok vakit ister. Dini danışmanlık görüşmesi *bizim* bir şeyler ektiğimiz bir yerden ziyade, büyük bir sabırla *Tanrının* ekininin bitmesini görebileceğimiz bir yerdir. Biz ancak tarlanın kabuğunu kırmaya ve kaldırmaya yardım ederiz.

DGF KSA şubesi eğitim sorumlusu Prof. Dr. Gottfried Mahlke (Protestan, 20.04.2011) kısa ve öz bir şekilde iyi bir dini danışmanlığın özelliğini açıklar:

Ruh bakımının [dini danışmanlığın] sırrı kendi ruhuna bakmaktır. Ben kendi ruhumu iyi tanırsam ve ona iyi bakarsam, kabul edersem, korkularımı bastırmazsam o zaman gerçek bir muhatap olmanın şartlarını yerine getirmiş olurum.

Osnabrück Dini Danışmanlık Dairesi yetkilisi Dr. Julie Kirchberg (Katolik, 20.09.2011) dini danışmanlık kurallarını ve anlayışını şöyle belirtir:

Bu anlamda dini danışmanlığın bir temel kuralı insan yönelimli olmak ve onların inandıkları, yasını tuttukları, ümit ettikleri, korktukları, bunlarla birlikte gitmek ve daima *dolu bir yaşama*⁴⁷ doğru da yol almak. Hepimize tam ve dolu insan olabileceğimiz vaadi verilmiştir ve özgür insanlar olduklarımız, kadın, erkek, genç, yaşlı, engelli, engelsiz, yaptığımız her şeyde de bunun için

⁴⁷ Bir İncil ayetine atıf yapan bu anlayışa başka (Katolik) dini danışmanlarda da rastlanılır.

pozisyon alırız. Sadece dini danışmanlıkta değil, her yerde, ama dini danışman bunları gündemde tutmak için mevcut.

Yüksek Okul Katolik Cemaati (KHG) dini danışmanı Susanne Wübker (20.09.2011) dini danışmanlık motivasyonunu ve anlayışını anlatır:

Wübker : ... benim hoşuma giden dini refakati bir ebelik hizmeti olarak anlamak. Bir insanda var olan ve mevcut olan bir şeyi, kriz dönemlerinde bile çözüm olarak mevcut olan bir şeyi, bundan eminim anahtarın insanın kendisinde olduğundan, ya da dünyaya gelmek isteyen şeyin, dünyanın ışığına gelmek isteyen şeyin, insanın kendisinde yattığına. Ve buna dinleyerek yardımcı olmak, belki de sorarak, belki de imkanlar göstererek, yani kişiye bunların ışığa çıkması için yardımcı olmak.

...

Bence bu ikisi [psikolojik iyi olma ve dini selamet] birbiriyle bağlantılı.⁴⁸ Yani sadece psikolojik stabilite, yani psikolojik hasta olan insanlar için psikolojik stabilite tabi çok şey ifade ediyor ve ben bunu destekleyebiliyorsam bunu severek yaparım. Ben, biz insanların Tanrı boyutunu dışarda tutmadığımız zaman bütün olduğumuza inanıyorum. Ben buna katkı yapabiliyorsam ya da başka bir ifadeyle - Tanrının önünde durmayayım ki o insanlara gidebilsin. Onun aleti, enstrümanı olabilmek. O zaman beni çok dolduran [erfüllt (gerçekleştiren)] bir şey oluyor.

...

A : Yaptığın dini danışmanlık nerede yaptığına göre değişiyor mu? Kişiye göre farklı bir tutumun oluyor mu?

Wübker : Evet ve hayır. İki kişi aynı şeyi yapsa da yine de aynı şey olmaz. Aynı durumda bile olsam ama başka bir insan oturduğunda karşımda yeniden bakmam gerek yani bir şemam yok uyguladığım. Karşımdakinin bana söylediğinden etkilenmeyi ve şaşırılmayı bekliyorum ki gerçekten buna eğilebileyim.

Doktora ve doçentlik tezlerini dini danışmanlık üzerine yapan, fakültedeki görevini dini danışmanlık olarak anlayan Osnabrück Üniversitesi Evanjelik Teoloji Fakültesi, Pratik Teoloji Bölümü öğretim görevlisi Prof. Elisabeth Naurath (Protestan, 27.09.2011) dini danışmanlık anlayışını ve uygulamadaki hassasiyetlerini anlatır:

Naurath : Ben anlayışımı öncelikle bir ruh anlayışına dayandırırdım. Bunu çalışmamda da yaptım. Ruh benim için bedenden ayrı bir şey değildir. Yani ben ruh ve beden birbirine ait olduklarını düşünüyorum güçlü bir şekilde. Ve Eski Ahit'teki İbrani insan tasavvuruna göre ruhun oldukça bedensel bir imajı vardır. Ruh "nefes" demektir ve kelime anlamı "gırtlak"tır, yani akan nefestir ve yine ruhla [Geist] ilgilidir. Bu nedenle bütün insanı görmemiz gerekir ve sadece inancımı veya dini hayatını değil, insanın bütünü, yaşam durumlarında da nasıl olduğunu. Yani yaşam bağlamına ve insani olana büyük değer verilmesi. Bu Stollberg'in güçlendirdiği bir yaklaşımdır. O insana inançtan doğru bakıp 'Tanrı Kelamı sana yardım edecektir' demiyor, insani duruma bakmamızı söylüyor. Bu daha çok enkarnasyon teolojisinde temellidir. Hıristiyan teolojisinde Tanrı İsa'da insan olduğu için insani alan ve gündelik alan çok kıymetlidir ve biz de orayla ilgileniyoruz.

... ben de gerçekten kendimi daha çok Stollberg tarafında konumlandırırdım ve insanın durumuna bakmamız gerektiğini söyledim. Ve aslında bunun içinde de her şey var. Bu açıdan benim dini danışmanlık anlayışım da mümkün olduğunca yaşama yakın ve insanların somut durumlarından başlamak.

...

Dinlemek ve ... ama sorular da sorarak. Kişiyi, şeyleri başka bir perspektiften görmeye teşvik edecek [anregen] sorular sormak. Bazen problemin içinde tıklılıp kalırsınız ve ilerisini göremezsiniz. Ben de problemde biraz geri durmaya teşvik etmeye ve probleme baktırmaya çalışırım. Yani basitçe, problemin biraz kenarına çekilmek ve üzerine bakmak ondan sonra ... çoğu zaman tecrübe ettiğim, muhatabımın kendilerinin fikirler geliştirmeleri, bir sonraki adımın ne olabileceği konusunda perspektiflerinin olması.

...

⁴⁸ Bay Winters ve Bay Pietruschka da bunu söyler. İlginç olan bu üçünün de Katolik olmasıdır.

Ama bu her zaman da işe yaramıyor. Buradan çıkan herkes, ‘Wow bana nasıl da yardım edildi!’ diye çıkmıyor. Bazen de gerçekten sadece dinlemek oluyor ve dayanmak ‘Evet bu şu an gerçekten çok kötü. Ben de sana yardım edemiyorum ama gelip benimle konuşabilirsin ya da başka kimlerle daha konuşabileceğine bakabilirsin.’ Yani açık bir kulak sinyalizasyon etmek. Ben bütün problemlerin çözücüsü değilim. Rolümü böyle anlamam.

A : Aynı problemle birkaç kez gelenler oluyor mu?

Naurath : Evet, evet var. Benim de burada bir kağıt mendil kutum var.⁴⁹ 2-3 kez bir kız gelmişti, “Ne zaman buraya gelsem ağlıyorum” dedi, ben de “Bu tamamen ok, paket orda duruyor” dedim [gülerek anlatıyor].

A : Bu güzel bir şey üniversitede ağlanılabilecek bir yerin olması.

Naurath : Aman Tanrım bunlar olan şeyler, problemleri hakkında konuşulduğunda bunun olması... bu insani. Tanrım, benim de ağladığım oldu, bu kötü bir şey değil. Herkes ağlayabilir, nasıl hepimiz gülebiliyorsak.

Osnabrück Dini Danışmanlık Dairesi, Osnabrück Üniversitesinde dersler de veren Doçent Stephan Winter (Katolik, 27.09.2011) dini danışmanlık anlayışını, dini danışmanlığın ayrıcalığını ve dini yönünü anlatır:

Winter : Gerçekten ruh kavramından başladım ve ruhun insandaki onu dünyanın gerçekliği ötesinde mutlak bir şeye geri bağlayan prensip veya boyut derdim. ... Az veya çok özellikle bu ilişki söz konusu olduğu yerde, orada dini danışmanlık doğru yerdedir. Benim dini danışmanlık anlayışımın çıkış noktası bu ilişkinin öncelikle bireysel olarak insan değil Tanrı tarafından herkese vaat edilmesi ve var olmasıdır. Bireysel olarak insan bunu her zaman algılar mı, açıkça bunun hep onaylanmasından hiç bahsetmiyorum, ikincil bir soru bu. Ama Tanrının yaratıcılığından hareketle bunun her insanın fitratında bulunduğundan yola çıkıyorum. Ve dini danışmanlık yani bu boyuta ilgi - her insanla aslında bu ilişkinin nasıl algılanabileceğine bakmalıyım ve bu benim için çoğu zaman bu insanla birlikte bir arayıştır, her zaman mesele cevaplar bulmak değildir. Asıl mesele Tanrı arayışına karşı hassas olmaktır. Böyle ifade ederdim.

A : Doğru mu anladım? Tanrı ilk ve en büyük dini danışmanlık.

Winter : Aynen öyle

A : Ve yaratılışla her insanın da bir dini danışmanlık fonksiyonu var.

Winter : Böyle de ifade edebilirsiniz ama öncelikle onun (insanın) bir ruhu olduğu, yani Tanrı ilişkisinin fitratında olduğu...

A : Dediğiniz gibi, algılasa da algılamasa da...

Winter : İkinci soru olarak evet. Sonrasında şu da sorulabilir: suçluluk içinde mi algılamıyor ya da imkanları olmadığı için mi algılamıyor, bunların hepsi tartışılabilir. Ve tabii ki ideal olarak da o insanın kendisi de başka insanlara bu Tanrı arayışında eşlik edecek biri haline gelir. İdeal olarak bu birlikte bir arayış olur. Her insanda Tanrıdan bir parça bulabileceğimize, kendimizi zenginleştirilebileceğimize inanıyorum. Evet her insanda başka tecelli eden (kendini her insana farklı gösteren) o büyük sır dolu Tanrı. Ve aslında kimse eksik kalmamalı. Tanrının bu sırrı bitmez tükenmez ve içsel olarak onu her defasında yeniden keşfedebilirim bütün yaratılışta ve özellikle her bir insanda ve yeniden. Herkesin kendine ait Tanrı profili vardır. Ve dini danışmanlık bu zenginliğini biraz olsun açığa çıkarmayı başarırsa o zaman doğru bir yaklaşımdır.

A :Dini danışman o zaman bu anlamda serbest bir şey midir, talep edilen, hak iddia edilen, açıkça ‘Bana Tanrı arayışında yardım etsene’ denilen bir şey midir? Bu yolculukta bana yardım edecek kişilerin kabul edildiği ve kişilerin de yardımlarını açık ve cömertçe teklif ettikleri. Ya da bu insanlar birbirleriyle spontane ve tesadüfen mi karşılaşır ya da hedeflenerek mi birbirleri üzerine gitmeli bu insanlar?

Winter : İkisi de mümkün sanırım. Bağlam önemli her seferinde. Aziz Franziskus’un misyondaki kardeşlerine güzel bir mektubu var. Bu bana hep bir kılavuz olmuştur. “Hıristiyanlığı götürmek istediğiniz bir yere geldiğinizde, o zaman öyle yapın ki insanlar arasında kendinize bir ev arayın ve önce orada yaşayın. Ve siz mümkün olduğunca Hıristiyan yaşantınızı inanmış olarak

⁴⁹ Bay Pietruschka da yanında bir kağıt mendil paketi taşıdığını söyler.

yaşayın. Ve göreceksiniz ki, bunu saklı değil de açıkça ama zorla kabul ettirmeye çalışmadan yaparsanız, o zaman bir gün size sorular soracak insanlar olacaktır. “Siz ne yapıyorsunuz orada?” “Bunu neden böyle yapıyorsunuz?” İşte o zaman o insanla bir yolculuk yapabilirsiniz.” Yani şuna karşı uyarıyor: bir şehre yerleşmeyi ve pazar meydanında hemen hadi şimdi misyonerlik yapıyoruz -

- A : Sizi kurtarıyorum...
- Winter : - sizi kurtarıyorum. Ama saklanın da demiyor. İnandığınızı şeyi yaşayın diyor, ondan sonra size sorular sorulacaktır. Belki çabuk belki yavaş, belki de size hiç sormayanlar da olacaktır. Yani gündelik hayatta insanlarla karşılaştığımız durumlara karşı da hassas olun ve o zaman da dini danışmanlık ve iman şahadeti [Glaubenszeugnis] gibi bir şey de gerçekleşir.
- A : Bu anlattığınız şekilde anlaşılırsa dini danışmanlık, yani bu Tanrı arayışındaki eşlik ya da bu arayışı güçlendirmek olarak - o zaman dini danışmanlık daha ilk temastan başlıyor. İrtibat kurulur kurulmaz ?
- Winter : Aynen, ötekinin yaşam bağlantılarına, sorularına karşı hassasiyete sahip olmak. Güzel bir söz var, eski erken vefat eden Aachen piskoposu Klaus Haemmerle'nin, tam aklımda değil de, şöyle diyor: aslında senin yüzünde sana iletmem gereken mesajı tekrar ya da yeniden görmem gerekiyor. Yani o “verecek bir şeyim var!” ama bu gerilim, yani sana senin tanımadığın ya da sahip olmadığın bir şey getirmek değil, aksine sana getireceğim mesajı senin yüzünde yeniden tanıyorum. Bunu çok heyecan verici bir ifade buluyorum. Ben de öyle anlıyorum.
- A : Yani kişiye kendi içindeki mesaj hatırlatılıyor.
- Winter : Onun içinde zaten var olanı ve ben kendim için şunu demem gerekiyor: ne getiriyorum, bunla daha işim bitmedi, yani aslında kolumun altında teslim etmem gereken hazır bir paket taşıyorum, aksine her seferinde, her seferinde daha büyük bir birlikte Tanrı arayışı.
- A : Biraz daha hedefinde kalırsak, kısmen cevapladınız ama bir kez daha net duymak istiyorum. Siz dini danışmanlık yaparken ya da organize ederken ve yapılandırırken, o zaman kişinin dini selameti [religiöse Heil] mi sizin için önemli ya da psikolojik iyi olması mı, kendini iyi hissetmesi mi?
- Winter : Bunların birbirini dışladığını düşünmüyorum,⁵⁰ ben severek iki kavramı da kullanıyorum. “Heil” aynı zaman da şifa ile de ilgili. Bana göre tebliğ ettiğimiz Tanrının, İncil'in Tanrısının, gerçekten tam zamanlı duran ve yönelim sağlayan bir Tanrı. Bu da nihayetinde yaratılanlar için dolu bir yaşamın [leben in Fülle] tadına varmalarıdır. İkisi de benim için beraber. İyi dini danışmanlık öbür yandan ama sınırlarını da bilir. Psikoloji ve fizyoloji ve icabında hastalıklar alanında dini danışmanlık yetkisi yoktur. Bütün bir konseptin belki bir parçasıdır ve gerektiği yerde sevk etmesini ve başka yetkinliklere devretmesini de bilmelidir. Yani dini selamet? - Evet. Ama “heil sein” [heil olmak] aynı zamanda “heil olmak”la, yani bütün/tam olmakla, icabında bütüncül olarak iyileşmekle de ilgisi vardır ve dini danışmanlık kendini kendi yetkinliğiyle uygun yerlere dahil eder. Böyle anlarım.
- A : Peki dini danışmanlık motivasyonunuz nedir, aslında konuştuk bunu; basitçe: Tanrıyı bulmak - ? Çok mu basit oldu?
- Winter : Bence bu fena bir ifade değil.
- A : Bununla beraber hep şunu sorarım: İncil'e dayalı bir dini danışmanlık mı yaparsınız ya da bilimsel dini danışmanlık mı? Yani o kurslarda öğrenilen pastoral psikolojik metotlar mı, bilimsel metotlarla mı, ... ?
- Winter : Ben şahsen bunun da ayrılamayacağını düşünmekle beraber bizim temelde Tanrı kelamından hareket etmekle iyi yaptığımıza inanıyorum. O zaman Tanrı kelamının insanlarda nasıl yerleştirilebileceğine [köksaldırılabilir] bakmak için her alanda yetkinlik edinebilirim. Bunun için bütün imkanlar var. Ben sürekli İncil'i önümde taşımak zorunda değilim bunun için. Bu değil mesele. Ama ben, kendi tecrübemden de hareketle, ben kendim Tanrı kelamıyla olan bağlantımı yitirdiğimde o zaman dini danışmanlık yapamayacağıma inanıyorum. O zaman yaşam yardımı belki hala daha verebilirim. Mesele bu değil.
- A : Sosyal danışmanlık...
- Winters : Bunların hepsini yapabilirim. Bunun için ama başka bir yere de gidebilir kişi. İnaniyorum ki, dini danışmanlık olacaksa ve ‘Kilisenin rolü ne?’ sorusu varsa, bu sadece özünde Tanrı kelamına bağlı kalmakla mümkün. Tekrar söylüyorum, hani Fransızkenler gibi elimde İncil'le

⁵⁰ Bay Pietruschka ve Bayan Wübker da (ikisi de Katolik) psikolojik iyi olmanın ve dini selametin birbirinden çok da ayrı değerlendirilemeyeceğini vurgular.

pazar yerinde durmak değil, bu değil benim meselem. Benim kendimi sürekli o kaynağa bağlamam ve bu durumda bana Tanrı ne diyor diye sormam, dinliyorum olmam. Bunu kesinlikle vazgeçilmez buluyorum. Buna da dikkat etmemiz gerekiyor. Bu Papanın da bir mesajıydı ya. Ben ondan farklı söyledim ama n'apalım... yaklaşım olarak tabii doğru: kendinizi çok fazla bu dünyaya benzetmeyin. Onu doğru anlıyorsam, kendi kaynaklarıma olan bağlantımı yitirmemeliyim. Bunda ona hak da veririm. Ama bunun için toplumla mesafe kurmam gerektiği ifadesine katılmam. Bunu doğru bulmuyorum. Kendi anlayışından hareketle mümkün olduğunca çok insanlarla olmayı söyledim. Tanrıda olmak istiyorsam mümkün olduğunca sık (yakın) insanlarda olmam gerekir ve tersi. Ama haklı olduğu şu: Kilise sadece bir organizasyon olarak anlaşıldığı, iyi sosyal danışmanlık veya yaşam yardımı sunan bir organizasyon olarak anlaşıldığında sanırım özünü kaybetmiş olur.

Hannover Tıp Yüksek Okulu (MHH) Pastoralklinikum dini danışmanı Barbara Denkers (Protestan, 15.09.2011) dini danışmanlık anlayışını ve motivasyonlarını şöyle belirtir:

- A : Görüşme boyunca anladım ama yine de net bir şekilde sormak istiyorum: dini danışmanlığı nasıl icra ediyorsunuz? İki kavram üzerinden soruyorum bunu: İncil'e dayalı mı psikolojik mi? Yani dini danışmanlığı inancımızdan hareketle mi uyguluyorsunuz ya da daha çok bilimsel, eğitiminize bağlı olarak mı?
- Denkers : Öncelikle tutumumdan hareketle Hıristiyan bir özellikte, yani İncil. Tutumum ve duruşumdan hareketle Hıristiyan. Ama bununla çalışabilmek için de diğerine ihtiyacım var.
- A : Biri sizin temeliniz diğeri de uygulamanız, metodunuz bilimsel olan.
- Denkers : ... ama en tepede gerçekten de bir tutum var. Ve bu tutum: *ben hastaydım ve siz beni ziyarete geldiniz* diyor İsa. Hastalarımla İsa da oluyor. Ve dini danışmanlık görüşmemde muhataplarımla yalnız olmadığımı da inanıyorum... yani Tanrı bizimle.
- ... Evet. Bilim de bize bunu uygun bir şekilde icra etmemize yardımcı oluyor. Psikolojik bilgiler olmadan sanırım bu kadar iyi yürümezdi.

Rogers'in kişi merkezli yaklaşımı eğitimi alan Federal Acil Dini Danışmanlık Sözcüsü hastane ve acil dini danışmanı Ludger Pietruschka'nın (Katolik, 21.09.2011) anlattıklarında dini danışmanlık anlayışını, özellikle empatinin tarifi ve önemini, dini danışman ve muhatap arasında yapılan "anlaşmayı", muhatapın sıkıştırılmamasını, hastaları ziyaret şeklini ve tepkilerini ve dini konulardaki yaklaşımını görüyoruz:

- Pietruschka : [Dini danışmanlık] ..."Yaşamında veya inancında yardıma ihtiyacı olan destek arayan kişinin ruhsal iyiliği için ilgi (Fürsorge) gösterilmesine yarayan dini motif ve hedefler taşıyan bir yönelmedir (Zuwendung)" [yasal tanım]. Bu çok genel ama çok uyan bir tanım. Yani dini danışmanlık yapma sebebim Rogers birliğindeki gibi, insanın iyi olmasını istemem değil, inanan olarak anlayışına göre - burada İsa figürüne atıf yapıyorum, Yuhanna İncil'inde bir söz var (10,10): "Bense insanlar yaşama, bol yaşama sahip olsunlar diye geldim." Yani sadece idareten değil, gerçekten iyi anlamda yaşamak, kendisinden ve başkalarından memnun olmak, iyi ve doğru ilişki içerisinde adil olmak kendi aralarında, Tanrıya karşı da adil olmak ve onun bize olan teklifine karşı. Bu görevle ben yoldayım. Bunu insanlarda güçlendirmek, ki bu aynı zamanda da benim motivim. Ben bunu yapıyorum, Tanrının da benle böyle yaptığını düşündüğüm için. Ben de insanlara bu tecrübeyi aktarmak istiyorum. Bu insanlar da bana herhangi bir şekilde yaşamlarında ruhsal hallerinin bir rahatsızlık içerisinde olduğu için geliyorlar. Bir durumla baş edemediklerini söylüyorlar, 'Çocuğumun ölümünü kabul edemiyorum', 'Ergenlikteki oğlumun bana yeterince ilgi göstermeyişi kabul edemiyorum'... yani bir şekilde bir sıkıntı var. Bu durumda da ben 'Siz en iyisi bir danışmanlık merkezine gidin ve bir psikologla görüşün, o size bunu açıklar' demiyorum. Onlarla birlikte, bu fikir altında, hayatımı dolu dolu yaşamak için, bu probleme nasıl yaklaşabileceğini düşünmeye başlarım. Bu her zaman çözmek anlamına gelmiyor. *Yaklaşmak* özel bir durumda bir başkasına baş vurma da demek olabilir. Örneğin yetiştirme (eğitim) sorunlarıysa buna karışmazdım, 'Okul psikolojisi için bir danışmanlık merkezi var, oradan bir randevu alabiliriz, ben oranın yöneticisini

tanıyorum, sanırım onla konuşabilirsiniz’ derdim. Yani ben her zaman her şeyi yapmak zorunda değilim. Ama sistemde bir rehber gibi bir şeyim ve şurada bir yardım imkanı olabilir ya da bir başka soruda ‘Hiç bunu düşündünüz mü?’ derim. Bu benim dini danışmanlık anlayışım, öncelikle insanın kendisinin koyduğu tikanıklıkları, bir şeyden korktuğu ya da korunma aradığı sebebiyle, tekrar çözmesi. Bu doğrultmakla ilgili bir şey. Birisi böyle oturuyorsa [ezik, iki büküm bir oturma pozisyonu gösteriyor] yine ayağa kalkmayı, dik durmayı, önüne bakabilmesini, kendisiyle uyum içinde olmasını sağlamak.

A : Çok güzel, bununla birlikte dini danışmanlık nedir, iyi dini danışmanlık nedir, dini danışmanlığın amacı nedir sorularını cevapladık.

Pietruschka : “Dolu bir yaşam”.⁵¹ Benim dini danışmanlık kavramım. On binlerce başkalarını bulabilirsiniz.

A : Yok ben sizinkini duymak istiyordum. “Dolu bir yaşam” - bununla aynı zamanda kişinin dini selametini [Heil] mi kastediyorsunuz ya da psikolojik iyi olma halini mi?

Pietruschka : Bu zor bir soru. Çünkü daha sorunun soruluşunda - soruşunuzu eleştirmek istemiyorum - aslında mevcut olmayan bir karşıtlık oluşturuluyor. Arka yüzü olmayan 1 Euro [demir para] bulmaya çalışın bakalım. Dini selamet hiç bir zaman insanın kendini tam, sağlıklı ve bütün hissettiği bir selametten ayrılamaz. Ağır bir hastalığı olsa bile. Yani kendi içinde bir uyum hissettiği. Bu yoksa dini bir selamet de bulamaz. Ama şu olabilir, bir tarafın ağır basması. Şimdi psikolojik durumu o kadar kötü olan bir insana haça bak ve her şey iyi olacak diyemem. Bunun bir anlamı yok. Burada onunla birlikte tekrar nasıl doğrulacağımı düşünürüz ondan sonra da ‘Tanrıya karşı şükrettiğin şeylerin oranı nedir, bunlarla ilişkin nedir?’ diye sorardım. Fakat bunda ona ancak o da isterse eşlik ederim. ‘Evet birinci bölümü hallettik, şimdi hadi bakalım bu kısmı da halletmen gerekiyor’ demem. Ama şunu diyebilirim: ‘Sürekli kendine cevaplamadığın yerlere, sorulara geliyorsun. Neden bu dünyadasın, imkan ve yeteneklerinle ne yapmalısın, artık yapamayacağın bir zaman gelirse nasıl devam edecek, hayatının bu yönü üzerinde çalışmaya da baksana biraz.’ Bu teklifi sunabilirim ona. ‘Teşekkür ederim istediğim bu değildi, yine de söylediğiniz için teşekkür ederim papaz efendi’ diyebilir ya da ‘Bu sizinle daha uzun konuşmak isteyeceğim bir nokta’ diyebilir. Yani hep bir çift yönlülük var. Önce bu sonra bu demenin bir anlamı yok. Kimi insanlarda dini açıdan işliyor süreç. Kimileri bana sorular soruyor, çünkü Tanrının onları sevmediğini düşünüyorlar. Ve bu durumlarda bazen bunun onların bedensel psikolojik durumlarıyla ilgili olduğunu tespit ediyorum. Ya da yaşam hikayeleriyle, ebeveynleri tarafından sürekli aşağılandıkları, ‘Sen bir şey beceremezsin, sen şöylesin böylesin’, örneğin bir kadın için, ‘Keşke bir oğlumuz olsaydı’ denmesi gibi. Bunlara birlikte, iki taraf. Antropolojik kısım - ve bu Hristiyanlık alanında dini danışmanlık teorisini son on yıllarda oldukça zenginleştirdi. Eskiden dini danışmanlık insanların emir ve yasakları tanınması olarak görülüyordu. Bir kıyas yapmama izin varsa, Kur’an kursunda ya da cemaate ders verilirken dini görevlerin öğrenilmesi önemlidir. Ama sadece bununla kimse mutlu olmaz. Bu nedenle şunu da aldık, insanların hayatlarını ... yaşamalarına da dikkat ettik.⁵²

Siz bana konseptimi sordunuz, bu tabii benim eğitim konseptim.⁵³ Bu benim için çok önemliydi bunu hastane için tanımam. ... İtfaiyecilerin bir reklam sloganları vardır: *başkalarının kaçtığı yere biz gireriz*. Kelimenin tam anlamıyla, yangın falan... biz dini danışmanlar en azından hastane alanında, sürekli, o genç annenin kritik durumunda olduğu gibi, başkalarının kaçtığı yerlere çekiliyoruz: ‘Gelip bunu şimdi devralman gerekiyor.’ Bu araç gereçlerle, tuhaf oldu dimi, böyle temellerle, böyle durumları çözebiliyoruz da. Eskiden arabaların bu kadar komplike olmadığı zamanlarda, araba tamircisi bir çekiç, bir pense, bir tornavidayla arabayı yine çalışır hale getirirdi. Bu

⁵¹ Bkz. diğer Katolik dini danışmanlar.

⁵² Stollberg’den hareketle Prof. Naurath da aynı şeyi ifade ediyor.

⁵³ Pietruschka’nın dini danışmanlık anlayışını daha iyi anlamak için bu kısmın Pietruschka’nın Rogers başlığı sonundaki görüşleriyle birlikte okunması tavsiye edilir.

temellere konsantre olunursa işlerin o kadar komplike olmadığını öğrendim. Çünkü empati ve kabul o kadar önemli ki insanların hayatı için ... böyle kriz durumlarında da hayati önem geliştirirler ve insanların biraz toparlanmalarına ve ileriye gidebilmelerine yardımcı olur.

II. DİNİ DANIŞMANLIK UYGULAMA YÖNTEM VE ARAÇLARI

Teori bölümünde gördüğümüz gibi dini danışmanlığın kendine has bir metodu yoktur, yöntem ve tekniklerini psikolojiden ödünç alır. Alman pastoral psikolojisinde daha çok bilinç ve bilinç altı ayrımıyla derinlik psikolojisi (Freud, Jung, Adler, Reich, Schultz-Hencke) etkili olmuştur. Davranışçı ekol (Protestan yazarlar dışında (örn. J. Adams)) dini danışmanlıkta pek etkili olmamıştır.⁵⁴ 1940'lardan bu yana ABD'de C. R. Rogers tarafından Freud temelli geliştirdiği konuşma terapisi/danışan merkezli metot önemli bir yer tutar. İletişim teorisi yaklaşımı (P. Watzlawick, J. H. Beavin, D. D. Jackson) bu yönetime yakındır. Hümanistik psikolojiden (A. Maslow, R. May, C. R. Rogers) özellikle Gestalt terapileri (F. Perls), beden terapileri (A. Lowen, St. Keleman) ve konu merkezli etkileşim (R. C. Cohn) dini danışmanlık uygulamalarına sınırlı da olsa girmiştir. Doğu kaynaklı yöntemlerin (zen, meditasyon) de dini danışmanlık amacıyla kullanıma alındığı görülür.⁵⁵

Bu bakımdan dini danışmanlıkta tek bir yöntemden bahsetmek mümkün değildir zira dini danışmanlık hedefine uyduğu ve fayda ettiği müddetçe bütün tekniklerin bireysel şartlara göre uyarlanarak kullanılması tavsiye edilir (Hagmaier & Gleason, 1959 aktaran (Duhamel, 1962; Stollberg, 1996). “Teolojik dini danışmanlığın kendine ait normları olmalıdır. Dini danışman tek bir teoriye sahip çıkmayı ve tek bir metodu kullanmayı aklından bile geçirmemelidir. Fakat teolojik dini danışman mevcut teori ve metotları serbestçe kullanabilmelidir... ” (Abderhalden, 1977, s. 71). Bu da insanların ihtiyaç ve sıkıntılarının çeşitliği kadar günümüz dini danışmanlığın yöntem ve araçlarının da çeşitlilik göstermesi anlamına gelir. Ancak Scharfenberg (1972b, s. 111-112) sanki dini danışmanların bu metot çoğulculuğu arasından seçim yaparken teolojik hedeflerine sadık kalmalarını aruzlar. Neticede dini danışmanlık uygulamalarında okumaktan yazmaya, dinlemekten anlatmaya, seslerden resimlere ve ritüellere kadar bir

⁵⁴ Dini danışmanlık hareketi davranış terapilerini teolojiyle bağdaştırılmayan antropolojisi nedeniyle reddetmiştir (Stollberg, 1978, s. 49; Scharfenberg, 1972b, 112-114, Hauschildt, 2000).

⁵⁵ Örneğin Johannes Hospis, Münster (<http://www.johannes-hospiz.de/cms/Seelsorge/Meditation/index-a-65.html>), Christliche Seelsorge (<http://www.seelsorget.net/zen.html>) (15.06.2014).

dizi araçtan faydalanmak mümkündür (bunların dini danışmanlıktaki yeri için bkz. (Eulenberger, Wagner-Rau, & Friedrichs, 2007). Ancak bu araç çoğulculuğu içinde dini danışman çalıştığı araçlarla kişisel ve reflekte edilmiş tecrübelerinin olması arzulanır (Martin, 2007).

Dini danışmanın muhatabını anlamak için ihtiyacı olan araçları *anlama araç gereçleri* olarak niteleyen Wiedeman (2011, s. 21) öncelikle duyularımız aracılığıyla algıladıklarımızı sayar: muhatabın görünüşü, ten rengi, bakış tarzı, tokalaşma gücü, hasta yatağında örtüsünü nereye kadar çektiği, sesi, vs. Bütün bunlar dini danışmana muhatabının beden ve ruh hali hakkında ip uçları verebilir ve bunları değerlendirerek dini danışman muhatabını daha iyi anlayabilir. Bunun için dini danışmanın muhatabını ve çevresini iyi gözlemleyebilmesi gerekir ki aldığı uyarıcıları doğru *okuyabilsin*. Doğru okumak ise bu verileri anlamlandırma ve ona göre tepki ve davranış geliştirmek için gereklidir.

Dini danışmanlıkta sözel ve sözel olmayan metotlar mevcuttur. Sözel metotların arasında öncelikle konuşma/görüşme; çocuk veya hastalarda İncil veya başka kaynaklardan hikaye, dua, ilahi okuma; oyun ve canlandırma yöntemleri (rol oyunları, psikodrama, bibliodrama) yer alır. Dini danışmanlıkta büyük bir öneme sahip olan sözel olmayan metotlar ise kutsama işaret ve ritüelleri (haçla, tütsüyle, kutsal suyla, elle, yağla) kapsar.

Yukarda değinilen dini danışmanlık araç ve yöntemlerin bir kısmı çalışmanın başka yerlerinde açıklandığı için bu bölümde geriye kalan konular üzerinde durulacaktır.

A. Dini Danışmanlık Aracı Olarak Dini Danışmanın Kendisi

Alman dini danışmanlık literatüründe dini danışmanlığın en önemli aracı olarak dini danışmanın kendisi belirtilir (Stollberg, 28.04.2011; Oursin & Schuster, 2008; Klessmann, 2010, s. 320; Wollbord, 2008; Knobloch, 2008; Schneider-Harpprecht, 2012, s. 11; 23; Clinebell, 1971, s. 262; Knohl, 2007). Bunun anlamı dini danışmanın kişiliğinin, tecrübe ve yaşantılarının yaptığı işte etkili olacağıdır. Dini danışman kişiliğini ve geçmişini ne kadar dini danışmanlığa uygun hale getirmişse (bkz. KSA eğitimleri) dini danışmanlıkta o denli başarılı olur. “Her ne kadar önemli olsa da anahtar, uygulamaya koyulan teknikte değil, danışmanın tamamıyla tutumundadır, insanlara karşı duruşu, onlarda buldukları ve kendini nasıl gördüğündedir” (Johnson, 1961, s. VII). Çünkü dini danışmanın kendisinden başka yanında getirebileceği bir aracı

yoktur - tamircinin aletleri, doktorun çantası, hemşirenin iğnesi, psikanalistin bile bir koltuğu vardır. Bu nedenle dini danışmanın kendisini dini danışmanlık için yetiştirmesi ve gereken yeterlikleri kazanması son derece önemlidir (bkz. Eğitim bölümü).

B. Dini Danışmanlığın Geleneksel Araçları

Dini danışmanlığın en eski araçları mektuplardır. Kapadokyalılarda, Reformasyon dönemlerinde (Luther, Mennecke-Haustein, Ebeling) ve Piyetistlerde (A. H. Francke eine seelsorgerliche Korrespondenz von 40.000 Briefen) özellikle gelişmiştir. Mektuplaşma, konuşmanın mümkün olmadığı durum ve zamanlarda gecikmeli bir iletişim aracı olarak konuşmanın yerini alır. Tek taraflı tavsiye ve teselli imkanı ve muhatabın konuyu derinlemesine yansıtmasını (refleksiyon) sağlar (Stollberg, 1996).

Mektup dini danışmanlığının modern bir uygulaması Almanya’da Kilisenin kurduğu *Mektup Dini Danışmanlığı*dır. Burada mektuplar şahsen yanıtlandığı gibi Hristiyan (kısmen de misyoner) danışmanlık yazılarına da abone olunabilir. Bazen de verilen tavsiyeler Kilise dergilerinde yayınlanır. 1950’lerden itibaren bu yöntem radyoda ve ikinci resmi Alman kanalının (ZDF) kurulmasıyla, 1970’lerin sonunda oldukça popüler olan ilk “televizyon rahibi” A. Sommerauer ile de yaygın hale gelmiştir.

Bir başka dini danışmanlık araç olarak kitaplarda (özellikle de kitap basımının yaygınlaşmasıyla) artık somut, doğrudan bir muhatap yoktur. Kişiler, ne zaman, nasıl, ne kadar ve hangi tür dini danışmanlık istediklerini seçerler. Alman ansiklopedileri bu konuda “Erbauungsliteratur” a atıfta bulunur; bunlar dindarlığın, erdemli bir yaşamın ve dini duyguların geliştirilmesi için oldukça basit bir tür irşat literatürüdür (dualar, vaazlar) ve eskiden bir nevi dini danışmanlık aracı olarak kullanılmıştır. Zamanla irşat danışmanlarının yerini *do-it-yourself*, danışmanlık ve kendi kendine yardım kitapları alır. Popüler psikoloji kitapları belirli bir durumda insanın kendi kendine nasıl yardım edebileceğini ya da iyileştirebileceğini anlatır. Dini içerikli kitaplar ise inanç yardımını yaşam yardımı olarak şu slogan altında lanse ederler: *Hristiyan/inanan ol, o zaman hayat daha iyi gider*. İnsanların kendi deneyimlerini aktardıkları eserler örnek olarak işlev görürler: *Ben kendim yaşadım - böyle yapılabilir*. Örneğin Piyetist din adamlarının biyografileri önemli dini danışmanlık araçları olarak görülürdü. Thurneysen’in (1988, s. 20) iddiasına göre bu biyografilerin yazılması ve okunması bireyin bireye etki etmesinin önemli bir aracıdır, görüşme etkisi yaparlar. Son olarak okuyucunun edinebileceği edebi

eserler de yaşam mücadelesine yönelik malzemeler içerir (Stollberg, 1996; 1988, s. 20; Hauschildt, 2000).

Dini danışmanlıkta en önemli araç olarak her zaman ev ziyaretleri görülmüştür. Ancak Almanya’da bu yöntem cemaat üyelerinin fazlalığı nedeniyle gerilemiştir.

Hıristiyanlıkta ziyaret hizmetlerinin geleneği eskilere dayanır ve kaynağını İncil ayetlerinde bulur (örn. Matta 25,36; Yakup 1,27). Ortaçağda birlikte yaşamın bir parçasıdır. Reformasyon döneminde din adamının görevleri arasında yer alır ve Sanayi Devriminin başlarına kadar, yani cemaatlerin sayı bakımından henüz kontrol edilebilir ve evler ulaşılabilir olduğu döneme kadar devam eder. Ancak şehirleşme ve büyük aile yaşantılarının dağılmasıyla din adamlarının ev ziyaretleri de azalır.

Ziyaret birlikte yaşamın bir özelliği olarak ötekiyle onun yaşadığı yerde karşılaşma isteğinden doğar ve bu bakımdan bir niyeti, amacı ve talebi vardır: ‘Sana gelmek istiyorum’, ‘Seninle kişisel bir bağ kurmak istiyorum’, ‘Seninle bir ilişki kurmak istiyorum’, ‘Kendini bana aç’ (Meister, 1979a) gibi anlamları içerir.

Ev ziyaretlerinin nedenleri farklı olabilir. Örneğin en yaygın şekli yaşlı cemaat üyelerinin doğum günü kutlamalarıdır (bkz. Örnek 6). Doğum günü kutlaması dini bir ziyaretin vesilesi olur. Kalabalık davetliler arasında yapıldığında bu ziyaret (rahibin gelmesiyle) ev sahibin onore edilme derecesini artırır (Hauschildt, 1996, s. 107; 2000). *Yeni taşınanlar ziyareti* adındaki başka bir tür ziyaret uygulamasında genellikle misyonerlik amaçları güdülür, Kilise için reklam yapılır, cemaat faaliyetlerine eleman kazanma ya da salt gelmiş olmakla ilgi gösterildiğini gösterme hedeflenir. Ev ziyaretlerinin bir başka nedeni *hasta ziyaretleri* olabilir. Bu tür ziyaretler dini danışmanlığın en eski geleneğidir ve dayanağını İncil’den⁵⁶dan alır. Eskiden özellikle ölüme hazırlama amacıyla yapılan bu ziyaretler bugün daha çok kronik hastalar için yapılır. Burada genellikle konuşma - yine İncil geleneğine bağlı olarak⁵⁷ - dini bir ritüele dönüşür. Bugünkü adıyla “hasta kutsaması” (Krankensegnung) olarak bilinir ve isteğe bağlı olarak kutsama amacıyla hastanın kutsal yağ ile yağlanmasıyla canlandırılır (Hauschildt, 2000; 1996, s. 17). Elbette büyük cemaatlerde düzenli ziyaretler zorlaşır fakat bunun için öncelikler belirlenebilir (kriz durumları (kaza, ölüm, işten ayrılma); hasta ziyaretleri, yaşlı ziyaretleri, din dersine gelen çocukların ebeveynlerine ziyaret, yeni taşınanlar ziyareti, kazualler, özel günler ziyareti/tebrikleri (doğum günleri)).

⁵⁶ Matta 25,36: Çıplaktım, beni giydirdiniz; hastaydım, benimle ilgilendiniz; zindandaydım, yanıma geldiniz.

⁵⁷ Yakup 5,14: İcinizden biri hasta mı, kilisenin ihtiyaçlarını çağırtsın; Rabbin adıyla üzerine yağ sürüp onun için dua etsinler.

Ev ziyaretlerinin gayri resmi bir özelliği bulunur ve kendi evlerinin güvenli ve rahat ortamında (bir terapistin ofisine karşın örneğin) kimi insanlar kendilerini daha iyi hissederek daha konuşkan olabilirler. Kendi dört duvarları arasında kendi hayatlarından anlatmak ve kesitler sunmak insanlara daha kolay gelebilir ve dini danışman da ziyareti süresince bu ortamın bir parçası olduğu için bazı şeyleri de kendi gözlemleyebilir. Böylece dini danışmanlar muhatabın belki farkında ve bilincinde olmadığı bazı problemleri keşfedebilirler veya bazı problemler krize dönüşmeden yardım imkanları sunabilirler (örnekler için bkz. Geest, 1981). İnsanları bu denli rahatlatan nokta dini danışmanın talep üzerine, ücret karşılığı gelmemiş olmasıdır. Onun kendi inisiyatifiyle, salt insani ilgisiyle gelmesi ve insanları her türlü şartları içinde kabul etmesi insanlara kendilerine karşı özel bir ilgi duyulduğunu gösterir. Bu da onlarda bir rahatlama ve kendini açma imkanı uyandırır. Fakat bunun tersi de olabilir. Çağrılmadan gelen her dini danışman bir bakıma beklenmeyen bir misafirdir ve ev sahiplerinde dirençler uyandırabilir. İnsanlar her ne kadar kibarlıklarından ödün vermeyerek ziyaretçiye karşı nazik davransalar da içlerinde hissettikleri rahatsızlıktan dolayı kendilerini kapatabilirler. Belli bir sebebi olmayan ziyaretlerde (doğum günü, baş sağlığı, doğum) muhatap ister istemez talep etmediği bir eylemin nesnesi olarak tecrübe eder kendini, üstelik de kendi dört duvarları, yani mahremiyet ve güvenlik duvarları arasında.

Eskiden ev ziyaretleri yapıldığında (rahip) kimle, neyle karşılaşılacağı bilinirdi. Aile cemaatten, dinleri belli, mezhepleri belli ve tanıdık olurdu. Fakat günümüzde artık bu kadar bir netlik yoktur. Aslında dini danışman neyle karşılaşacağından habersiz tamamen belirsiz bir duruma atar kendini. Aile hangi dine mensup, hangi mezhebe, hangi tarikata, hatta her hangi bir dini inancı var mı, kitabi bir dine mi inanıyor ya da bireysel dindar olarak kişisel maneviyatını mı yaşıyor...? Günümüz çoğulcu toplumlarında bunların hepsi din görevlisinin hazırlıklı olması gereken durumlardır (bkz. Rogers konusundaki aile ziyareti örneği).

Federal Almanya'da *ziyaret hizmetleri* (Besuchsdienst) Kilisenin önderliğinde çok çeşitli şekillerde cemaat içinde belirtilen sebeplerle uygulanır ve bunun için yaratıcı fikirler geliştirilir⁵⁸ (dini bayramlarda evlere çiçek götürmek, yaşlılar için doğum günü kutlamaları düzenlemek) (Appelkamp, Harsch, Hinz, Meister, & Meyer, 1979, s. 17; Faber & Schoot, 1974, s. 173; Geest, 1981, s. 186-187; Meister, 1979a; Stollberg, 1996; Wiesen, 1937).

⁵⁸ Böyle bir ziyaret hizmetinin oluşturulma aşamaları için bkz. (Appelkamp, Harsch, Hinz, Meister, & Meyer, 1979).

C. Dini Danışmanlık Yöntemi Olarak Carl Rogers'ın Yaklaşımı

Federal Almanya dini danışmanlık uygulamaları incelendiğinde yöntem olarak karşılaşılan en sık yaklaşım Carl Rogers'in *kişi/danışan merkezli yaklaşımı* (client-centered therapy) ve *yönlendirmeyen görüşme tekniğidir* (non-directive).⁵⁹ Alman dini danışmanlık uygulamalarına hiç bir yöntem bu kadar etki etmediği için Rogers ve yöntemine hem görüşmelerde hem neredeyse bütün kaynaklarda atıflar yapılır (örn. Stollberg, 1969; Klessmann, 2010; Faber & Schoot, 1974; Clinebell, 1971; Ziemer, 2000; Nauer, 1999; Naurath, 2000; Snodgrass, 2007; Schmid, 1990; Ziemann, 2006; Knohl, 2007; Lemke, 1995; Troidl, 1998; Hauschildt, 2000).

1950'lilerde görülmeye başlayan bu büyük etkinin en önemli sebebi bu yöntemin 1940'lardan beri Amerikan danışmanlığında yerleşmiş olmasıdır. Kriz desteği olarak dini danışmanlık (pastoral care) dayanağını Rogers'in sevgi dolu anlayış, dinleme, birlikte netleştirme, doğrulama ve başa çıkma modelinde bulur. Rogers'in modelini Amerikan dini danışmanlığına kazandıran isim ise *Pastoral Danışmanlık* (Pastoral Counseling, 1949) eseriyle Protestan teolog Hiltner'dir. Bu eser Amerikan dini danışmanlık hareketinin baş yapıtı haline gelmiş ve dolayısıyla da kıta Avrupa'sını etkilemiştir.

Bu bölümde çalışma boyunca dini danışmanlığın özelliğini, hedefini, eğitimini, uygulamasını vs. anlatmak için kullanılan bir çok kavramın Rogers'in yaklaşımına dayandığını göreceğiz.

1. Danışan Merkezli Terapi

Danışan merkezli terapi (client centered therapy), Amerika'da Kilisenin yaşam danışmanlığının (pastoral counseling) temel modelidir ve gerekli bilgi ve beceriler klinik pastoral eğitimde (clinical pastoral training) kazanılır (bkz. Eğitim Bölümü). Öncelikle Faber ve v. d. Schoot'un *Dini Danışmanlık Görüşmesi Stajı* (1988) kitabı ve bir çok başka eserle⁶⁰ Rogers'in yaklaşımı ve uygulaması Alman dini danışmanlığında meşhur olur.

⁵⁹ Uygulamada hiç karşılaşılmamakla birlikte nadiren kaynaklarda Rogers tekniği dışında Ruth Cohn'un konu merkezli yaklaşımına (alm.: Themenzentrierte Interaktion, TZI) atıf yapılır. Her iki yaklaşım hümanistik psikoloji içinde doğmuş yöntemlerdir ve insanların güçlerini, içsel kaynaklarını geliştirmeye yöneliktir. Rogers'tan farklı olarak TZI'de doğrudan yönlendirici müdahaleler, yüzleştirmeler araç olarak kullanılır (bkz. Switzer, 1975; Clinebell, 1971).

⁶⁰ Rogers'i Alman dilinde klasik eseri *Görüşme psikoterapisi* (Gesprächspsychoterapie, 1968) adlı eseri ile tanıtan ilk ve en önemli kişi Tausch'tur. Özellikle dini danışmanlık alanında Rogers'i devralanlar Stollberg (1970), Clinebell (1971), Riess (1973), Kroeger (1973), Pompey (1974); Lemke (1978; 1995); Schwermer (1980); Pompey (1974; 1975; 1986), vd.'dir.

Rogers'in 1951'de yayınladığı *Danışan Merkezli Terapi* (Client-Centered Therapy) kitabına ilaveten 1961 tarihli *Kişi Olmaya Dair* (On Becoming a Person) eseri pastoral psikoloji hareketi tarafından büyük ilgi görür. *Danışan Merkezli Terapi* kitabı 1973 yılında teoloji okullarında en çok kullanılan ikinci kitaptır, *Kişi Olmaya Dair* ise dördüncü sıradadır (Snodgrass, 2007).

Terapi olarak belli bir tutum içinde kişisel bir ilişkiyi ön gören kişi merkezli görüşme terapisi kişide bilinçli olarak mevcut olana dayanır, günlük dili kullanır ve kişinin naif psikolojisiyle “şimdi ve burada” ile çalışır. Bütün bunlar dini danışmanlığın pratiğine uyan şeyler olduğu için dini danışmanlık tarafından kolayca devralınabilmiştir (Schwermer, 1990; Schmid, 1990; Klessmann, 2010, s. 136). Rogers tekniğinin dini danışmanlık dünyasında bu kadar yaygın kabul görmesinin diğer nedenleri Rogers'in ortaya koyduğu kavramların (değer, kabul, empati) adeta Katolik dini danışmanlığına kendi değerlerini hatırlatması ve danışmandan beklenen dürüstlük ve tutarlılık özelliklerinin rahiplere her hangi bir danışman veya terapist kimliğine bürünmeden kendi rahiplik kimliklerini koruma imkanını sağlamasıdır (Hammers, 1978; Ziemann, 2006).

Rogers, mensubu olduğu hümanistlik psikoloji ekolünün görüşleri doğrultusunda insanın zaaf ve eksikliklerinden (defisit modeli) hareket eden klasik terapi anlayışının aksine insanın kendi içindeki iyileştirici güçlere, kişisel kaynaklarına ve bu kaynakların harekete geçirilmesiyle kişisel bir büyümeye ve gelişmeye inanır. Bu harekete geçirici güçler ise danışmanın tutumunda gizlidir. İnsanın kişi merkezli bir ilişkiye girmesiyle bu güçleri harekete geçirilebilir. Tıpkı bir bahçıvanın diktiği bir bitkinin büyümesini bizzat sağlayamasa da bunun için gereken şartları oluşturabilir ve bitkinin olgunlaşmasını bekler. Benzer şekilde danışman/terapist/dini danışman da aktif bir çabayla danışanın kişisel gelişimi/büyümesi için uygun atmosferi oluşturabilir. Ancak değişim ve büyüme danışanın kendisine bırakılır ve böylece bir bağımlılık ilişkisi baştan önlenir.

Rogers'in yaklaşımı tecrübeye ve ilişkiye dayanan bir yaklaşımdır. İki insan arasındaki tecrübe ve ilişki yardım arayan kişiye kendisini daha geniş ölçüde algılama, hissetme ve anlama imkanı verir ve böylece kendisi için yeni görüş ve imkanlar görmesini sağlar (Schmid, 1990). Gerçekten de uygulamada ‘Sen hastasın ve ben senin hastalığımı tedavi ediyorum’ demekle ‘Sandığından çok daha fazla imkana sahipsin ve ben sana içindeki imkanları keşfetme ve onların hayatına, ilişkilerine dahil etme yolunda eşlik etmek istiyorum’ demek arasındaki fark ortadadır (Müller, W., 2000, s.

17). Böyle bir içeriğe sahip bir karşılaşma, yardımı sağlayan araç değil, bizzat yardımın kendisidir; kişiye yardım edecek olan araçlar veya metotlar değil, karşılaşmanın, ilişkinin kendisidir. Buber (1974, s. 18) “Gerçek yaşamın tamamı karşılaşmadır. ... Her türlü araç engeldir. Karşılaşma bütün araçların bittiği yerde gerçekleşir” diyerek insani karşılaşma ve ilişkilerin önemini vurgular.

Kişi merkezli yaklaşımda kişiden soyutlanmış olarak probleme yönelmek yerine kendisini ve ötekini ciddiye alma yolu öğrenilir (Schmid, 1990). Schmid’e (1990, s. 76) göre kişi merkezli ilişkiler bir metotlar manzumesinin neticesi değil “bir yaşam tutumunun ifadeleri ... kendine ve başkalarına karşı bir temel tutumun ifade biçimleridir”. Rogers’in ifadeleriyle “kişi merkezli yaklaşım ifadesini öncelikle büyümeyi destekleyici bir iklim yaratan tutumlarda ve davranış biçimlerinde bulan bir var oluş biçimidir. Bu felsefe yaşanılırsa o zaman kişiye kendi kapasitelerinin gelişimini genişletmeye yardımcı olur.” (aktaran Schmid, 1990, s. 76). Böyle bir kişisel büyüme ve gelişim de belirli bir tutum - kişi merkezli temel tutum - ile harekete geçirilir ve desteklenir (bkz. Rogers, 1980). Özellikleri aşağıda verilen bu tutumda önemli olan danışanın bunu sadece muhatabına karşı sergilemesi değil, kendine de aynı şekilde yaklaşmasıdır. Muhatapların birbirleri ve kendilerine karşı bu tutuma sahip olmaları ve göstermeleri ancak anlatılan türden bir ilişkiyi meydana getirir. Rogers’a (1973) göre danışmanın belli davranış biçimleri danışanın kendi duygu ve davranışlarını keşfetmesini, rahatsızlık ve sıkıntılarla yüzleşmesini ve kişiliğinin bütünlük ve tutarlılık içinde gelişmesini sağlayabilir.

Clinebell (1981, s. 118) Rogers’tan aktarır: “Belirli bir ilişki türü sağlayabilirsem, öteki insan kendi içinde bu ilişkiyi büyüme ve değişim için kullanma kapasitesini bulabilir ve kişisel gelişim meydana gelir.” Böyle bir kendilik keşfi yardım edici bir terapötik tecrübeyle herkese açıktır (Snodgrass, 2007).

Büyüme ve değişimin meydana gelmesi belirtildiği gibi belirli tutumlara bağlıdır. Rogers’in “gerekli ve yeterli” gördüğü bu tutumlar olduğunda terapötik kişilik değişimi meydana gelir (aktaran (Ridley, 1990, s. 177). Rogers’ta (1981) ön planda olan terapist-danışan ilişkisindeki terapistin kişisel kaynakları harekete geçirici bu psikolojik tutum veya davranış biçimleri *samimiyet, empati ve kabuldür*. Bu üç kural danışanlara yaşadıkları duygusal olayları kelimelere dökmeye yardımcı olur.

Samimiyet

Samimiyet, Rogers dilinde danışmanın gerçek ve doğruluğunu, sahte olmayışını ve şeffaflığını ifade eden bir özelliktir. Rogers bununla danışanın ancak danışmanın gerçekten olduğu gibi görüldüğü bir ilişkide büyüyebileceğini anlatmak ister. Terapi ilişkisinde danışman insandır ve onun da duyguları vardır ve konumu gereği danışanın üstünde yer almaz. Bu nedenle danışmanın kendisi de duygularıyla ilişkiye dahil olması ve gerçekten hissettiklerini göstermesi ve söylemesi gerekir. Bu şeffaflık sayesinde danışanda güven uyanır ve kendini açabilir (Kreuziger, 2000; Müller, W., 2000, s. 29).

Ancak samimiyet her akla geleni söylemek değildir, söylediklerinde içten olmak, duygularıyla uyumlu, tutarlı olmak demektir. Dini danışman kibarlık gereği örneğin hissettiği bir agresyonu bastırmamalıdır. Bu tür duygular bilinçsiz de algılanabildiği için danışan-danışman ilişkisindeki güvenin zedelenmesine yol açar. İnsanların muhatapların dürüstlükleri konusunda çoğu zaman ince bir sezgileri vardır. Bunun sebebi insanların kendilerini sözel olmayan şekillerde açık etmeleridir. Özellikle bu sözel olmayan uyarıcıların sözel olanlara göre ikna kuvvetleri çok yüksektir ve sergilendikleri gibi algılanmaları da çoğuz zaman bilinçsizce olur. Dini danışmanların bu şekilde davranmalarının sebebi, duygularını göstermelerinin kişiye fayda vermeyeceğini ya da onun bundan rahatsız olacağını düşünmelerinde yatabilir (Geest, 1981, s. 233-243; Lemke, 1990). Fakat sıcaklık, içtenlik, yakınlık gibi duyguların da bu şekilde saklandığı unutulmamalıdır. Aşırı açık veya ketum davranmak da iletişimi engelleyebilir.

Bunun yerine dini danışman olumsuz duygularını anlayışlı ve kırmayan bir şekilde dile getirirse görüşmenin devamı için de kendini özgürleştirmiş olur. Aynı zamanda muhatap da görüşmede doğan çatışmaları fark etmeyi ve onlarla baş etmeyi öğrenir (Lemke, 1990).⁶¹ Dini danışmanın bu şekilde refleksiyonu Eğitim Bölümünün başında belirtildiği gibi muhatap için bir model öğrenme sağlar. Danışmanın makamı, rolü, fonksiyonu, görevi değil samimiyet içindeki dini danışman kişisi ön plandadır. Bu şekildeki bir samimiyet muhataba da sirayet eder ve gerçeklerle yüzleşmesini, duygu ve tutumlarının farkına varmasını sağlar, sorumluluk bilinci uyanır (Schmid, 1990). Danışanın bu türden bir samimiyeti gösterebilmesinin şartı ise geniş çaplı bir kendilik algısı ve öz deneyimdir.

⁶¹ Dini danışmanın öfkesi konusu hassas bir konudur ve her zaman muhatabının davranışından kaynaklanmayabilir. Dini danışmanın kendi çözülmemiş çatışmalarından kaynaklanan (eleştiriyi kaldıramama, tatmin edilmemiş otorite talepleri, vb.) talepleri olabilir. Agresyonlarda bunun uygun yöntemlerle (örn. süpervizyon) giderilme yoluna gidilmelidir.

Samimiyet, doğruluğu, içtenliği, “entegrasyon ve açıklığı” (Clinebell, 1971, s. 257) ifade eder ve Rogers’a (1961, s. 51) göre “herhangi bir türden yardım edici bir ilişki kurmak isteyen öğrenmesi gereken en önemli şey, şeffaf bir şekilde gerçek olmaktır”. Bu şeffaflığın karşıtı ise sahtelik ve rol yapmadır ve sözler ile gerçek duygular arasında tutarsızlık var demektir. Örneğin danışman ruhsal olarak çalkantı içindeyse fakat sakın bir görüntü sergiliyorsa dürüst davranmıyordur; ya da yargılayıcı bir şekilde bağışlanmaktan bahsediyor, birini okşuyor ama ona karşı sıcak duygular beslemiyorsa yine aynı şekilde dürüst davranmıyordur.

Bu tutarsızlığı yenmek için terapistin/danışmanın kendi iç dünyasını tanımalıdır, yani kendindeki “kör noktaları” (Clinebell, 1971, s. 258) aydınlatmış olmalıdır ki, başka insanların kör noktalarını terapi edebilsin. Hatırlanacağı üzere klinik dini danışmanlık eğitiminde de tam da bu kör noktalar üzerinde (kendilik algısı ve öz deneyim ile) çalışılır.

Danışmanın samimiyeti kendi mesleki profesyonelliği arkasında saklanma ihtimalini ortadan kaldırır. Danışman sahip olduğu uzmanlığına rağmen danışanıya girdiği ilişkide duygu ve düşünceleriyle kişi olarak bulunur. Müller, W.’nin (2000, s. 29) ifade ettiği gibi bu bir nevi “aynı seviyede buluşmak”tır. Bu şekilde profesyonel bir temas insana yardım edici bir karşılaşmaya, bir ilişkiye dönüşebilir. Weinberger (1998, s. 41) buna bir örnek verir:

Bir danışan terapistine aniden açık ve net bir şekilde, agresifçe fikrini söyler. Terapist: “Sizi şimdiye kadarki görüşmelerimize göre bambaşka görüyorum. Bu bende çelişkili duygular uyandırıyor. Bir yandan sizi böyle kararlı, kendinden emin ve güçlü gördüğüme seviniyorum, bir yandan da kendimi kırılmış ve yanlış anlaşılmış hissediyorum. Aramızdaki bu gerginliğin neyden kaynaklandığını netleştirmemiz benim için önemli olurdu.”

Samimiyet dini danışmanlığın dini boyutu için de gerekli bir özelliktir. İnsanlar dini danışmanları aşkın boyutun temsilcisi olarak görürler fakat aynı zamanda onlardan gerçekçi ve sade davranmalarını beklerler. Danışman ne kadar normal, insani ve spontan davranırsa dini boyut o derece gerçekçi tecrübe edilir. Törenselsel bir hava içinde bunu suni bir şekilde oluşturmaya çalışan danışman ancak gülünç duruma düşer (Geest, 1981, s. 243).

Empati

Rogers (1981, s. 68) empatiyi görüşmede danışmanın “danışanın yaşadığı duyguları ve kişisel anlamları hissettiği ve bu anlayışı danışana bildirdiği” bir süreç olarak tarif eder. “İdeal koşullar altında danışman ötekinin özel dünyasına o kadar girmiştir ki, hastanın sadece bilincinde olduklarının anlamını değil, bilinç eşiğinin

hemen altındakilerinin de anlamını netleştirebilir” (Rogers, 1981, s. 68). Rogers, “bir ilişkide büyük ölçüde empati göstermek değişim ve yeni bir yaşama herhalde en çok katkı yapan şeydir” der (aktaran Müller, W., 2000, s. 26). ‘Evet galiba şimdi anladım; ne demek istediğini anlıyorum ve hissediyorum; şimdi içinden geçenleri, seni etkileyenleri yakaladım ve kendi içimde hissedebiliyorum’ diyebilmek ise zaman alır çünkü bir insanı gerçekten anlayabilmek için öncelikle varsa o kişi hakkındaki fikirlerin bilinmesi ve mümkün olduğunca onların bir kenara bırakılması gerekir (Müller, 2000, s. 27).

Empatik anlayış (empathic understanding) dikkatli bir dinlemeyle muhatabın iç dünyasına ve derin duygularına girmek demektir. Empatik anlayışın zıddı ise ben merkezli bir düşünme biçimi olur. Kendileriyle çok fazla meşgul olan insanlar bir başkasının dünyasına girmeyi beceremezler (Clinebell, 1971, s. 259).⁶² Başkalarının dünyasına giren dini danışmanların acının bir çok çeşidiyle karşılaşma ihtimalleri vardır. Bu acılar danışmanda kişisel yaşantıları, korkuları, çözülmemiş problemleri, çaresizliği tetikleyebilir. Bu durumda danışman bilinçsiz de olsa bir kaçış psikolojisine girebilir, bu da kendisini konuyu değiştirme, ucuz teselli sözcükleri, rasyonelleştirme şeklinde dışa vurabilir. Empati, dini danışmanın kendi korkularına dayanabilmesi süresince ve oranında mümkündür. Çünkü “engellenme (früstrasyon) sınırında empati yeteneği biter” (Geest, 1981, s. 237). Bu nedenle KSA’larda danışmanların önce kendi kişisel, içsel sorunlarıyla baş edebilmeleri üzerinde çalışılır. Danışman veya danışman adayı önce kendi duygusal birikim ve yüklerini atmalıdır ki, başka insanlarınkini almaya açık hale gelsin.

Uygulamada danışman danışmanın anlattığı problemleri durumunun açısından bakmaya ve anlamaya çalışır. Bu anlayış, bazı görüşme protokollerinde görüldüğü gibi danışanın söylediklerinin açıklanarak tekrarlanması değil, aradan sızan duyguları ve kişinin bunları nasıl yorumladığının belirginleştirilerek ifade edilmesidir. Burada özellikle ima edilen, satır aralarında bulunan duygusal kararsızlıklar yakalanmalıdır. Klessmann (2010, s. 278) bir örnek verir (ayrıca bkz. Örnek 14):

⁶² Herschel McLandress bir insanın ne ölçüde kendiyi meşgul olduğunu gösteren bir metot geliştirmiştir. Bu metotta bir insanın ben, beni ve bana kelimelerini yazılı ve sözel olarak ne kadar sıklıkta kullandığına bakılır ve deneğin kendisi dışında bir başka şeyle meşgul olduğu süreler ölçülür. Örneğin iki dakikalık bir “McLandress-katsayısı” (McLandress coefficient) bir insanın en fazla iki dakika boyunca kendinden uzaklaşabildiğini gösterir. Eleanor Roosevelt’in McLandress-katsayısı iki saattir, John F. Kennedy’ninki 29 dakika, Elisabeth Taylor’ununki ise üç dakikaydı (M. Epernay, “The McLandress Dimension,” *Esquire*, Ekim 1962, s. 79).

Bayan H. : 40 yaşlarında: Annem öleli yaklaşık dört yıl geçti - aklımdan hiç çıkmıyor, bundan kurtulamıyorum.

DD : Bunu söylerken, şimdi de üzgün geliyor sesiniz - ve aynı zamanda bu yası atlatmış olmanız gerektiğini düşünüyorsunuz.

Yukarda belirtildiği gibi empati süreci danışanın söylediklerinin sadece tekrarlandığı bir yansıtma tekniği olarak da eleştiriye uğramıştır.⁶³ Oysa karşı görüşler bunun bir diyalog değil, gerçekte kendine karşı mesafeli bir tutumu sağladığını bildirir (Schmid, 1990). Dini danışmanlık görüşmesinden (refleksiyondan) örnekler verirken Faber (Faber & Schoot, 1974, s. 50) bu konuda şöyle der:

Bu sözler okunduğunda o [dini danışmanın] sanki hiç bir şey yapmamaktadır, yani görüşmeye de bir katkısı olmamaktadır. Burada verimsiz bir pingpong oyunu gelişmekte değil midir? Buna ancak şu cevabı verebilirim: “The proof of the pudding is the eating.” Dini danışmanlık görüşmesinde ötekine bu şekilde hissettiklerine karşı gerçek bir ilgi duyduklarını ve onunla birlikte yaşantılamaya çaba harcadıklarını belli etme cesaretini gösterenler kontaklarının bu şekilde giderek nasıl daha da derinleştiğini ve kişiselleştiğini tecrübe etmişlerdir.

Faber’in ifade ettiği gibi empatik bir anlayış kurarken danışman karşısındaki insanın anlattıklarını içselleştirerek, kendi başına gelmişçesine dinler. Görüşülen dini danışmanlar bunu yaptıklarında muhataplarına bu durumda kendilerinin neler hissettiklerini aktararak kişiye bir perspektif sunduklarını ifade ederler. Böylece kişi kendi dünyasını başkasına açarak onun hislerinin yansımalarıyla yeni bir bakış açısı kazanır ya da kendi duygu ve düşüncelerinin bilincine varır, onlar açığa çıkar. Bir danışmanın uygulamasına göre bunun bir şekli şöyle olabilir: “Sizin bana bu anlattıklarınızı düşünüyorum da... Kendimi bu oturduğunuz sandalyeye oturttum ve kendime bu anlattıklarınız karşısında kendimi nasıl hissettiğimi sordum. Yalnız hissettim kendimi. Burada bu sandalyede kendimi oturur görürken yalnızlığımı hissettim ve fark ettim.” Konuşulan kişi böylece - o da yalnızlık hissediyorsa - hislerinin yanlış olmadığını, böyle hissedenin bir tek kendisinin olmadığını, duygusal tepkisinin gayet doğal ve insani olduğunu görme imkanı bulur. Danışmanın kurduğu empatiyle kendisinin doğru anlaşıldığını ve hissiyatı içerisinde yalnız olmadığını anlayabilir.

Dini danışmanın böyle bir empatiyi başarabilmesi için muhatabın dünyasına yoğun bir şekilde konsantre olması gerekir. Bu ise danışman kendi dünyasının önceliklerini takip ediyorsa çoğunlukla zor başarılabilen bir şeydir. Kendini bütün kişisel ilgilerinden kurtarabilen bir dini danışman ancak “empatik anlayış için özgürleşir” (Geest, 1981, s. 236). Rogers terminolojisindeki “partner merkezli”,

⁶³ bkz. Kuramlar başlığı, Adams (1980, s. 73): “Rahibin görevi koruyucu olmaktır, papağan olmak değil”.

“danışan merkezli”, “yönlendirilmemiş görüşme” tekniği işte bu tür bir tutumu ifade eder.

Empati aynı zamanda kendi değer yargılarını bir kenara bırakmayı da gerektirir. Çünkü empati “değerlendirici” olamaz. Tecrübeler göstermektedir ki, insanlar yargılanmadıklarını hissettiklerinde kendilerini daha çok açarlar. Davranış veya düşünceleri hakkında bir değerlendirme yapıldığını fark ettiklerinde insanlar ya tartışmak istemediklerinden ya da yargılanma endişesiyle geriye çekilirler. Bu elbette ki danışmanın her şeyi onaylayacağı anlamına gelmez. Değerlendirme yapmamak danışmanın dinlediği ve anladığı şeylerin değerlendirmesinden etkilenmemesi demektir (bkz. Örnek 2). Fakat değerlendirme yapmamak danışmanın fikrini söylememesi demek de değildir. Tabi ki dini danışman da kendini fikrini söyler, fakat önemli olan bunu ne zaman, nasıl yaptığıdır. Fikrinin erken söyleyen bir danışman sabırsız olarak nitelendirilebilir ve muhatapta güvensizlik yaratabilir (Geest, 1981, s. 236).

Konuşma her zaman en uygun veya tek dini danışmanlık aracı olmayabilir. Örneğin bakıma muhtaç, kronik veya ölmekte olan hastalarda sözel iletişim çoğu zaman mümkün olmayabilir. Bu durumda dini danışman empatisini doğru zamanda doğru davranışla gösterebilir. Ellerini, kollarını, parmaklarını, yüzünü yerinde kullanması sözel bir tepki kadar etki yapabilir (bkz. Örnek 3). Görüşülen dini danışmanlar hastanın elinin tutulması, dokunarak kutsanması gibi dokunuşların çok etkili ve faydalı olduğunu anlatır.

Empati kurulması dini boyutun açığa çıkması için de iyi bir fırsattır (Geest, 1981, s. 240-243). Empati anında kişiyle kontak yoğunlaştığı için dini boyut da canlanır ve güçlenir. Empati her tür insan ilişkisinde ortaya çıkabilecek bir duygudur fakat buradaki bağlamda aşkın bir gücün etkisi altında gerçekleştiği hissi yaşanır. Ölmekte olan kişilerle yapılan görüşmeler bunun en güzel örnekleridir (bkz. Örnek 8).

Carl Rogers’la tanışma imkanı bulan Mustafa Merter empatiyi şöyle tarif eder: “... acı çeken bir insanın karşısında bütün varlığım ile durmak.”⁶⁴ Bayan Naurath (27.09.2011) empati konusunda Alman dilinde bir nüansa işaret eder ve empatiyi “mitfühlen”, yani “birlikte hissetmek” kelimesiyle ifade eder:

Empati ve birlikte hissetmek. Ben Hıristiyan teolojisi bakımından bu birlikte hissetme kavramını daha detaylı incelemeye çalıştım, çünkü aslında Hıristiyan teolojisinde bu çok keşfedilmemiş bir kavram. İslamiyette bu bambaşka. Orada birlikte hissetme [Mitgefühl] çok önemli bir konu. Ve Hıristiyan teolojisinde daha çok *mit-leid*’dan [acıılmaktan] bahsedilir ve acımanın [Mitleid] olumsuz bir özelliği vardır, bu yine yukarıdan aşağıya. “Sana öyle acıyorum ki”. Yani bu yine rol

⁶⁴ Özel söyleşi, MÜ İlahiyat Fakültesi, 17.04.2014.

anlayışı bakımından hiyerarşik ve bu nedenle birlikte hissetmenin [Mitgefhl] çok daha iyi uyduğuna inanıyorum ... ve dinler arası diyaloğa da uygun, çünkü diğer dinlerde de - İslam ve Yahudilik ve fakat Budizm’de de - birlikte hissetmek çok önemli bir kelime.

Kabul

Kabul, kişi merkezli bir yaklaşım içinde bir insanı koşulsuz kabul etmeyi (acceptance), ona pozitif bir değer vermeyi (positive regard) ve ona saygı ve sevgi duymayı kapsar. Koşulsuz pozitif değer vermeyi (unconditional positive regard) Rogers (1956, s. 14) şoye tarif eder: “Gerçekten, ancak insanın sevildiği insani bir ilişkinin tecrübesinde (teologların *Agape*’sine benzer şekilde bana göre) kişi kendine saygı, kendini kabul ve nihayetinde kendine karşı sevgi bile hissetmeye başlayabilir. İnsan bütün hatalarına rağmen kendini bu şekilde sevgiye layık ve değerli olarak görmeye başlarsa, o zaman başkaları için de sevgi ve şefkat hissetmeye başlayabilir.”

Duygusal bir sıcaklık, ilgi, kabul ve saygıyla yaklaşılan insan (danışan) “kendi durumunu görme, yükünü taşıma ya da çoğu zaman kişiliğinin keşfedilmemiş alanlarına giden korkulu yola girme cesaretini bulur” (Clinebell, 1971, s. 258). “Terapist danışanın o an ne olduğuna karşı kabul edici bir tutumu hissederse, o zaman büyük olasılıkla terapötik bir karşılaşma ya da değişim meydana gelir. Terapistin niyeti hastanın o anki duygusunu yaşatmaktır - karışıklık, nefret, korku, öfke, cesarete, sevgi ve kibir” (Rogers, 1981, s. 68). Bu, terapistin bu duygulara illa ki katılması gerektiği anlamına gelmez. Ondan beklenen şey danışanını o an olduğu gibi, değer biçmeden ve n yargıda bulunmadan kabul etmesidir. Böyle bir kabul ise ancak muhataba bütün duyguları ve onlardan doğan davranışlarıyla bağımsız bir birey olarak saygı gösterilmesiyle elde edilebilir. Dolayısıyla her ne kadar iyi niyetle olsa da ona kendi değer, fikir ve tavsiyeler yklenilmeye çalışılmaz. Çünkü muhatap kendi biricikliği içinde bir bireydir, terapist gibi öncelikle bir insandır ve bu insanın da saygı duyulması gereken kendine has duyguları, sorunları, öğrenilmiş kalıpları ve davranışları bulunur. Terapist bunu anlayabildiğinde, tecrübe edip muhatabının önüne kabul ederek koyabildiğinde o zaman danışan da kendini anlamayı, kabul etmeyi ve saymayı öğrenir (Clinebell, 1971, s. 258).

Koşulsuz kabul dini danışmana öteki insana giden yolu açar. Bu yol üzerinde dini danışman içine, kalbine, ruhuna ulaşabilir. Çünkü muhatap kendisi hakkında bir değerlendirme, bir yargılama yapılamayacağını bildiği için/bilirse endişeleri ve kendisi hakkındaki olumsuz değer yargısı kalkar; tepkilerini daha iyi anlamaya ve kendini açmaya başlar (Lemke, 1990; Mller W. , 2000, s. 28-29). Klessmann (2010, s. 277) buna bir örnek verir:

- Bay R. : 63, her şeyiyle engelli karısına bakar.
- R. : Tanıdıklarım diyor ki, kendimi daha çok düşünmeliymişim ve onlarla daha çok dışarı çıkmalıyım; bazen bunu düşünüyorum ve haklı buluyorum onları - ama ondan sonra utanıyorum: karımı yalnız bırakamam ki. Bense ne yapar o?
- DD : İcinizde verdiğiniz mücadeleyi hissediyorum: Karınızın yanında kalmak istiyorsunuz - ama tanıdıkların daveti de kulağa hoş geliyor. Ve siz icinizde bu mücadeleyi yaşadığımız icin utanıyorsunuz.

Koşulsuz kabul her şeye evet demek, tasdik ve tasvip demek değildir. Fakat dini danışman yargılamadan önce kişideki örneğin olumsuz duygu ve niyetleri ve bunlardan doğan duygu karışıklığını anlamaya çalışabilir. Ahlaki değer yargılarda bulunmaktan ziyade böyle bir davranış muhataba daha faydalı olur. Bunun üzerine dini danışman uyarılarda ve ikazlarda bulunabilse de muhatabını kötü niyet ve düşüncelerinin sonuçlarıyla yüzleştirmesi ya da onun icin duyduğu endişeleri dile getirmesi daha iyi sonuçlar verir. Örneğin öfkeli bir danışan her şeyi göze alır:

- M : O kadar öfkeleniyorum ki o insana karşı, onu gördüğüm yerde yere indirmek isterdim, ya da ne bileyim evine, arabasına, malına falan işte zarar vermek isterdim. Başka türlü geçmeyecek bu öfkem!
- DD : O kişiye karşı duyduğunuz öfke çok büyük, o kadar ki ona karşı fiziki güç kullanmayı bile düşünebiliyorsunuz ve öfkenizin giderilmesi icin ancak bunun çare olacağını düşünüyorsunuz. Ancak böyle bir yöntemde siz de zarar görebilirsiniz, sizin de canınız yanabilir, malınız zarar görebilir. Bulduğunuz çarenin size daha çok zarar vermesinden endişeleniyorum.

Böyle bir tutumun teoloji dilinde anlamı şudur: günahkarın kabulü ama günahın değil (örn. Yuhanna 5,14). Koşulsuz kabulün bir başka dini yönü ise Tanrının insanları her türlü kabul etmesi, insanlara saygı göstermesi ve yüceltmesidir. Tanrının bağışlaması da bu şekilde tecrübe edilir. Tanrı insanları sever ve onları günah ve sevaplarıyla kabul eder ve bağışlar. Tanrının izinden giden insanlar da birbirlerinin sevgi dolu ve affedici bir tutumla her türlü hallerini kabul ederler. Bu açıdan bakıldığında kerigmatik dini danışmanlık anlayışında eksikliği ileri sürülen tecrübe boyutu da aşılmış olur. Tanrının bağışlaması dini danışmanlıkta sadece sözel olarak tebliğ edilmez dini danışmanın tutumunda da tecrübe edilebilecek bir şekilde aktarılır (Oden, 1977; Lemke, 1978, s. 44; 1990; Klessmann, 2010, s. 279).

Her ne kadar teolojik insan tasavvuru ve hümanist psikolojinin insan tasavvuru ayrı düşse de görüldüğü gibi bu yöntemle ortak bir neticede kavuştukları söylenebilir. Bu nedenle bu yöntem dini amaçlara da uygun düşer. Ayrıca bu tutum bir dini danışmanın özellikle öğrenmesi gereken terapötik bir özelliği olamaz, o başka yöntemlerden yararlanılsa da (örneğin acil dini danışmanlıkta travma terapisi, kriz müdahalesi) dini danışmanlığın icrasında vazgeçilmez temel bir vasıf olmalıdır (Klessmann, 2010, s. 280).

Kabul etmek ahlaki yargılarda bulunmayı olduğu kadar teşhis edici, yorumlayıcı, davranışları da reddeder. Sadece olumlu, iyi ve güzel davranış veya tutumlar değil, savunmacı, kırılğan, olumsuz olanlar da kabul edilir ki danışan kendilik algısında bir ayırım yapılabilsin ve değişimler meydana gelsin. Bu türden bir kabul ve saygı/değer ise empatik bir anlayış sonucunda gerçekleşebilir. Empatinin temel şartı aktif bir dinlemedir. Danışanın sadece söylediklerini değil hissettiklerini de dinleyebilen bir danışman ancak empatik bir anlayış geliştirebilir. Sadece sözlerle ifade edilen, kelimelere dökülen somut şeyler değil, muhatabın asıl söylemek ve iletmek istedikleri duyulmaya çalışılır. Hissedilen bu tutumun iletişimde de dile getirilmesi gerekir (Snodgrass, 2007; Schmid, 1990). Böylece duygusal düzlemde algılanan şeyler kelimelere dökülerek “duygular dile gelir” (Schmid, 1990, s. 79). Buber bunu kulakların kalbe bağlı olmasına benzetir (aktaran Müller, W., 2000, s. 28-29). Böylece kabul ve empati birbirini besler ve destekler.

Rogers’in öğrencisi Schmid’e (1990) göre de bir başkasını dışarıdan yargılamak yerine onun kendini gördüğü gibi içeriden anlamak, içinde muazzam bir değişim potansiyeli barındırır, çünkü öteki bu şekilde kendisine de yönelik aynı tutumu geliştirir ve o anki içsel yaşantılarına karşı olan algılama ilgisini geliştirir (Selbstexploration/self exploration) (bkz. Örnek 2). Bu sayede aktifleşen ve canlanan kendilik algısı ve öz deneyim, kişi sahip olduğu imkanlarının farkına vardığı için, kendilik yardımını harekete geçirir.

Kabul ve empatinin birbirini beslediği gibi bahsedilen dinleme de yine iki yönlü olmalıdır: danışan hem muhatabının hem kendi duygularını duyabilmelidir (Schmid, 1990). Bu da öbür yandan samimiyeti, şeffaflığı ve tutarlılığı besler.

Görüldüğü üzere Rogers’in danışmandan beklediği bu tutum ve davranışlarının bir başlangıçcı olmayıp bir döngü içinde birbirini besler ve destekler. Bu nedenle sayılan bu özellikler ancak tek bir tutum olarak sergilendiğinde işe yarar (bkz. Örnek 6). Rogers (1973, s. 48) bütün bu özellikleri şu sözleriyle özetler:

Yardımcı olarak tecrübe ettiğim ilişki, arasından kendi duygularımı geçiren, benim tarafımdan bir çeşit şeffaflıkla, kendi hakları ve değeri olan özel bir kişi olarak ötekinin kabulü ve bana onun özel dünyasını onun gözleriyle görme imkanı veren derin, empatik bir anlayış olarak karakterize edilebilir. Bu şartlar yerine getirildiğinde danışanıma bir yoldaş olur; ona şimdi yapmaya kendini özgür hissettiği kendine olan o korkutan arayışında eşlik ederim.

Yorumlara göre bu türden anlayışlı ve değer veren temel bir tutum dini danışmanlık için oldukça uygundur. Üstelik bir psikanaliz eğitimine göre danışan merkezli bir psikoterapi eğitimi almanın daha kolay olması veya psikoterapi eğitimi

olmaksızın da kolay öğrenilebilir bir yöntem olması artı bir faktördür (Schmid, 1990; Müller, 1990a; Ziemann, 2006; Klessmann, 2010, s. 278). Bu yaklaşımın dini danışmanlığa kolayca girmesinin nedeni de bu nispeten kolay öğrenilebilirliğidir.⁶⁵ Klessmann'ın (2010, s. 280) önerdiği ve Faber ve Schoot'un (1974) yöntemlerinde de görüldüğü üzere eğitimlerde bu tür diyalogların çalışılmasında ses veya görüntüyle kaydedilen rol oyunlarından yararlanmakta fayda vardır (zaten ses kayıtları ve verbatim oluşturma yöntemi de Rogers ile birlikte girmiştir dini danışmanlığa). Kayıtlar, grup içinde etraflıca bir değerlendirmeye imkan tanır ve sürekli yeni alternatifler geliştirilebilir ve denenebilir. “Ancak bu şekilde önce öğrenerek etkili olan metot, entegre edilmiş kişisel bir tutuma dönüşebilir” (Klessmann, 2010, s. 280). Bunun için derinlemesine bir öz deneyimin gerekli olduğu aşıkardır. Çünkü Schmid'in (1990) de belirttiğine göre pastoral danışmanlık alanında görüşme ve danışmanlık yapmak bir dizi metot ve tekniğin edinilmesinden ibaret değildir. Özellikle kişi merkezli yaklaşım ve içinde barındırdığı temel tutum kişinin (danışmanın) kendini geliştirmesiyle ilgili bir meseledir ve her dini danışmanda verili olarak bulunması beklenmemelidir. Önemli olan danışmanın hangi soruya nasıl bir cevap verdiği değil, kişi olarak kendini görüşmeye nasıl dahil ettiği ve faydalı olarak tecrübe edilen bir ilişkiyi nasıl kurduğudur; Rogers'in sıkça kullandığı bir Lao-Tse sözünün dediği gibi: “Davranmak için olmak gerek” (Rogers, 1973, s. 64). Eğitim bölümünde anlatıldığı üzere kendilik algısı ve öz deneyim eğitim ve grupları dini danışman kişisi üzerinde tam da bunu sağlayacak sürekli bir öğrenim hedefler. Klinik dini danışmanlık kursları bu uzun soluklu öğrenimlerin imkanlarını verir.

Ancak dini danışmanlık tarafından bu yaklaşımın bu kadar çabuk kabul görmesine sebep tam da Schmid (1990) ve ondan önce Clinebell'in (1979) itiraz ettiği gibi Rogers'ta temel bir kişilik tutumu olarak düşünülen şeyin giderek teknik ve metoda indirgenmesidir. Bu tutumun yetkin bir şekilde pratiğe dökülmesi için gerekli ve merkezi olan samimiyetin kaldırılması, gerekli öz deneyim süreçlerinin, kendisiyle yüzleşmelerinin atlanması buna örneklerdir.⁶⁶ “Dini danışmanlık eğitimlerinde kişi merkezli yaklaşım çoğu zaman hızlı bir geçişle verildi - dini danışman kişisinin “yansıtma [Reflexion]” [denilen yöntemle] ile muhatabın duygularını değil daha çok

⁶⁵ Almanya'da (dini danışmanlık için de) örnek olayların ve çalışma fikirlerinin sergilendiği geniş bir literatür mevcuttur bu konuda. Örneğin Weinberger (2008), Troidl (1996), Weber (1981), Köllner (1996), Schwinghammer (2010), Pavel (1978).

⁶⁶ Örneğin Faber ve v. d. Schoot (1968) Rogers yaklaşımını tanıtırken “samimiyet” kategorisine hiç değinmezler. Benzer şekilde Tausch'ta (1968) bu terapi şekli daha çok teknik bir mesele olarak görülür.

içeriklerin reflekte edildiği üzücü sonucuyla. Görüşme protokolleri bu yüzden bazen dini danışmanın muhatabının sözlerini aptalca bir üslupla papağan gibi tekrarlaması olarak okunabilir” (Klessmann, 2010, s. 278).

Her ne kadar danışman veya terapist müdahalede bulunmayan bir tutuma sahip olduğu için, pasif olarak eleştirilse de, Rogers’ın bu yaklaşımının başarısının empirik olarak oldukça iyi test edildiği çeşitli yazarlar tarafından vurgulanır (Schmid, 1990; Klessmann, 2010, s. 278; Lemke, 1995, s. 42)

Özetlenecek olursa, danışan merkezli metot danışanın özgürlüğüne mutlak saygıyı şart koşar ve onun iyiliği, selamati için zorlayıcı, ikna edici her türlü dini danışmanlığı reddeder. Kişi merkezli bir görüşme yürütmek danışana kendini araştırmaya imkan tanır bu ise terapistin/danışmanın yönlendirici olmayan bir temel tutumu sayesinde gerçekleşir. Bu tutum karşısında danışan daha yüksek bir kendilik algısına ve duygu dünyasını yansıtabilme imkanına erişir. Bu verimli atmosfer ancak samimi, empati, kabul eden bir ilişki meydana geldiğinde gerçekleşir. Dolayısıyla bu yaklaşımda ilişki ön plandadır - yani kişi merkezlidir. Schmid hocasının yaklaşımını kendi web sitesinde şu şekilde özetler: “Hiç kimse kişinin kendisi kadar ona iyi gelecek olanı ve ihtiyacı olanı bilmez. Yani biz birbirimize neyin iyi geleceğini öğretemeyiz. Her ne kadar özenle bulunmuş teknikler kullansak da. Fakat bunu bulmak için birbirimize destek olabiliriz” (<http://www.pfs-online.at/index-pfs.htm>, 01.01.2014).

Rogers’ın yaklaşımının temel özelliklerini verdikten sonra bu özelliklerle uygulanan görüşme tekniğine geçebiliriz.

2. Yönlendirmeyen Görüşme Tekniği

Rogers 1942 tarihli *Counseling and Psychotherapy* adlı kitabında yönlendirici olmayan ve yorumlarla çalışmayan (non-directive method) bir psikoterapi konsepti geliştirir. Danışmanlık (counseling) olarak meşhur olan bu konseptin en önemli özelliği problem değil kişi merkezli olmasıdır. Danışan merkezli psikoterapinin hedefi danışanın danışmanın empatik tavrı ve yönlendirmeyen görüşme tekniği ile kendini anlamaya ve kendine yardım etmeye sevk edilmesidir: “Danışmanın ifadeleri açıklayıcı olursa, o zaman bir değerlendirmeye, bir yargıya dönüşür ve danışman danışana duygularının ne olduğunu söyler” (Rogers, 1951, s. 21). Rogers’ın bu sözlerinden anlaşılıyor ki terapist çok fazlaca entelektüel olmaktan kaçınmalıdır ve empatik anlayışını gösteren ifadeler kullanılmalıdır (örneğin ‘Oğlunun sana ukalalık taslamasından nefret ediyorsun’ gibi açıklayıcı beyanlarda bulunmak yerine ‘Seni doğru anlıyorsam kendi evladının bilmiş

tavırlarından pek haz etmiyorsun’). Böylece terapist bir yargıç olarak değil danışanın yolculuğunda bir arkadaş gibi davranır. Bu yol arkadaşlığı ise danışanın gideceği yönü daha iyi bilmesi inancına dayanır ve bu yüzden de danışan ona ancak eşlik edebilir, yolu gösteren danışanın kendisidir. Kısaca dini danışmanlarımızdan da öğrendiğimiz üzere danışmanın işi yol göstermek değil, eşlik etmektir, danışanın yolculuğa çıkarmak değil, yolculuğunu kolaylaştırmaktır.

Uygulamadan bazı örneklerle yönlendirici olmayan görüşmelerin nasıl yapıldığına bakalım.

Faber ve v. d. Schoot (1974, s. 173-180) verdikleri yönlendirici olmayan görüşme örnekleriyle aynı zamanda eğitimlerde kazandırmaya ve öğretilmeye çalışılan dini danışmanlık tutum ve kavramlarını (örn. refleksiyon, koşulsuz kabul) gösterirler:

Birinci örnekte vazifesine yeni başlayan kilise görevlisi Bay W., H. ailesini ziyaret eder. Doktor olan Bay H. ve çocuklar evde değildir. Rutin cemaat ziyaretleri bağlamında yapılan bu habersiz ziyarette Bayan H., Bay W.’yi kibarca karşılar:

- W. : Beni içeri almanız ne kadar güzel. Ben göreve yeni başladım ve bir çok cemaat üyesini henüz şahsen tanımıyorum. Size şunu sorabilir miyim: Cemaate düzenli katılıyor musunuz? Ayinlere düzenli geliyor musunuz?
- H. : Hayır Bay W., eşim ve ben vaftiz edildik ve kiliseye aitiz ama konfirme olmadık. Ve evlendiğimizden bu yana neredeyse hiç kiliseye gitmedik. Aslında bu garip ve pek de doğru değil - bunun aramızda hep böyle belirsiz kalması ve bu açıdan dini bir düzenin kurulmamış olması (utangaç bir gülüşle).
- W. : (hemen atılır) Evet eşiniz ve sizin bu durumda olması ve böylece ayine hiç gelmiyor olmayışımız çok yazık. Bu şekilde siz Tanrısız yaşıyorsunuz ve kendinizi ve ailenizi dini bakımdan bir çok şeyden mahrum bırakıyorsunuz ve zarar veriyorsunuz.
- H. : (susar)
- W. : Ve çocuklarınız Bayan H., onları vaftiz ettirip etmediğinizi ve din dersine yollayıp yollamadığınızı sorabilir miyim?
- H. : Hayır. Onlar vaftiz de edilmedi, din dersine de gitmiyorlar.
- W. : Çocukların da şimdi inançsız, dini bir terbiye almadan büyümek zorunda kalmaları yazık. Şimdi ben kayıtlarımda çocuklarınızın isimlerinin arkasına ne yazayım? “Modern dinsiz” ya da buna benzer bir şey? Niyetiniz bu mu?
- H. : (bir aradan sonra) Bay W., görüşmeyi bitmiş olarak görmeyi teklif ediyorum, zannedersen bu konunun üzerinde durmamızın bir anlamı yok.

Görüşme tabii ki bambaşka seyredebilirdi. Başlar başlamaz daha kilise devamını soran görevlinin başarısız girişini bir kenara bırakıp görüşmenin başka bir şekilde nasıl devam edebileceğini düşünelim. Bayan H.’nin ilk cevabı aynı kalsın ve kilise görevlisinin tepkisiyle devam edelim:

- W. : İkinizin de gençliğinizde Hristiyan inancıyla bir temasınız olmuş, fakat bu sizi Kiliseyle sıkı bir bağın kurulmasına götürmemiş; bu mevcut durumu da pek ideal bulmuyorsunuz?
- H. : Evet, öyle. İnancın bizim için hala bir önemi vardı. Ben ve eşim Hristiyan olarak yaşamaya çalışıyoruz, çocuklarımızı da böyle yetiştirmeye çalıştık, ama açıkçası sanırım bunu biraz fazlaca bireyselci yaptık, bu da uzun vadede bizi tatmin etmedi.

- W. : Ailecek inançtan uzaklaşmadınız ama Kiliseyle yakın bir bağ da kurmadınız, ama anlaşılın bunu doğru da bulmuyorsunuz.
- H. : Gerçekten de öyle. O zamanları Kiliseye karşı soğumamızın elbette sebepleri vardı. Ama bunlardan dolayı Kiliseye uzak durmamamız gerektiğini de biliyorum. Fakat bunca zaman sonra köprüyü geçmek zor geliyor. Bu nedenle bizi ziyaret etmeniz ne kadar güzel. Bize cemaatte kendimiz ve çocuklarımız için bulabileceğimiz imkanlardan bahsedebilir misiniz?
- W. : Elbette ...

Faber ve v. d. Schoot'un verdikleri bütün örnekler gibi bu örnek de gerçek bir olaya dayanır ve ilk din görevlisinin başarısız girişiminden bir kaç yıl sonra yukarda sergilendiği üzere başarıyla ve ailenin cemaate dahil olmasıyla sonuçlanan başka bir görüşme gerçekleşir. Birinci görevlinin konuşmalarının aileye ve cemaate zarar verdiği açıkça ortadadır ve neticede aileyi bir kaç yıl daha cemaatten/Kiliseden uzak tutmuştur. İkinci görevlinin yönlendirmeden yaptığı görüşmesi durum tespitine imkan tanır ve verimli bir görüşme meydana getirir. Her ne kadar ikinci ziyaretçi kendisi için yabancı bir durumda bulunsa da acele karar ve hüküm vermekten kaçınır. Yansıtma yaparak verdiği cevaplarında kendisi için durumu araştırır ve aynı zamanda Bayan H.'ye ailecek içinde buldukları durumun muhasebesini yapma imkanı tanır. Bu sayede Bayan H., mevcut durumdan tatminsizliğini ve bir şeyler değiştirme arzusunu hisseder. Birinci görevlinin sonuç ve hükümleri hemen hazırdır. Ona göre konfirmasyonsuz, kilisesiz, dersiz, vs. bir inanç mümkün değildir ve bu nedenle de aslında inançlı olan H. ailesini "modern dinsizler" kategorisine sokmaktan çekinmez.

Hıristiyan dini danışmanlar Kilise karşıtları ya da Kiliseye öfkeli insanlarla sıkça karşılaşır. Bu kimilerini kendi inançları içinde yaralayabileceği gibi iyi eğitilmiş ve doğru dini danışmanlık tutumuna sahip olanlara bir fırsat sunar. Yönlendirmeyen görüşme tekniği burada özellikle işe yarayan bir yaklaşımdır. İkinci örnek bunu sergiler.

Kilise başkanı kayıtlardan selefinin iki yıl önce yeni taşınan J. ailesine kısa bir hoş geldiniz ziyaretinde bulunduğunu, ziyaret hizmetinden bir bayanın da kısa süre önce ailenin yeni doğan çocuklarını tebrike gittiğini öğrenir. Ancak çocuk henüz vaftiz edilmemiştir. Kilise başkanı (K) haber vererek aileyi ziyarete gider. Görüşme Bay J. ile gerçekleşir:

- J. : (oldukça agresif) Geldiniz demek! İlk defa oluyor bu hayatımda, nihayet Kiliseden biri gelmiş. Nasıl bir ekipsiniz siz böyle! İki senedir burada oturuyorum ve kimse bizimle ilgilenmedi, para dışında, mesele para olunca hemen akıllarına gelirim, ama onun dışında - en ufak ilgi yok!
- K. : Bu suçlamalarınıza karşın somut gerçeklerle cevap verebileceğim için çok mutluyum Bay J. . Kayıtlarımdan biliyorum ki iki yıl önce siz buraya taşındığımızda selefim sizi ziyaret etmiş ve geçenlerde de ziyaretçi kadınlarımızdan biri kızımızın doğumundan dolayı şahsen eşinizi tebrik etmiş. Yani suçlamalarınız gerçeği yansıtmıyor!
- J. : Şuna bak hele! Ben yalan söylüyorum öyle mi? O kadının dedi kodu ziyaretinin adı cemaat ziyareti! Ve o zamanları çenesiyle canımı sıkan o bayın ziyareti - tam da taşınma telaşı içinde - Kilisenin ziyaretleri bunlar mı yani?!

Görüşmenin bu şekilde nereye varacağı belli olduğu için devam etmeye hiç gerek yoktur. Fakat başka türlü bir yaklaşımla acaba görüşme farklı seyredebilir miydi?

Bay J.'nin agresif karşılamasından bir başka ziyaretçiyle devam edelim:

- K. : Paranız dışında Kilisenin sizinle asla şahsen ilgilenmediği için hayal kırıklığı yaşıyorsunuz.
- J. : Yani asla demek de biraz fazla olur. Bir iki kez bizi ziyaret eden birileri oldu, ama biliyor musunuz hayatım boyunca Kiliseyle ilgili o kadar çok hayal kırıklığı yaşadım ki - özellikle önceki rahibimizle, o beni zor bir durumda ortada bıraktı ve ben bunu hala atlatamadım. Bu nedenle her zaman adil olmayabiliyorum Kiliseye karşı.
- K. : Yaşadığımız bazı şeyler hakkında haklı olarak öfkeli ve üzgün olduğunuzu hissediyorsunuz fakat aynı zamanda doğru tutumu bulmada zorlanıyorsunuz?
- J. : Çok doğru. - Aslında burada olmanız çok güzel ve açık söyleyeyim ben ve eşim bizim ufaklığın vaftizi hakkında sizinle konuşmak istiyorduk. Bizden ne istenir, ne beklenir, bu konuda bize biraz bir şeyler anlatabilir misiniz?
- K. : Memnuniyetle ...

Birinci görevlinin Bay J.'nin iddialarını çürütürken haklıydı. Fakat bu daha büyük bir haksızlığı telafi edemezdi. İkinci ziyaretçi de Bay J.'nin iddialarının haksız olduğunu biliyordu ama o bunları bilinçli olarak tartışma konusu yapmadı. O Bay J.'nin agresyonunu gördü ve onları yansıttı (reflekte etti). Bu sayede Bay J. kendini birden bir muhalif karşısında değil onun tarafında duran birinin yanında buldu - onu öfkesine bakmaksızın kabul eden ve anlamak isteyen birinin yanında. Bu da Bay J.'yi hemen gerçeklere geri döndürdü ve daha adil hüküm vermesini sağladı; ayrıca asıl sıkıntısı hakkında (Kiliseyle ve özellikle o rahiple olan kötü tecrübeleri) konuşma imkanı buldu. Böylece bambaşka bir yönde ilerleyecek bir konuşmanın yolu açılmış oldu. Daha sonraki aşamalarda belki o eski kötü tecrübelerle değinme imkanı belki de gerekliliği doğacaktır fakat bunun için önce bir güven ilişkisinin tesis edilmesi gerekir ki bundan sonraki adımlar için bir temel atılmış olsun.

Üçüncü örnekte yönlendirmeyen görüşme tekniği bir insanın belli duygularının bilincine varmasına ve duygularını düzenlemesine yardımcı olacaktır:

Kilisenin bir sosyal görevlisi (S) uzun süredir hasta olan ve aile hayatında büyük sıkıntılar yaşayan Bayan V.'yi ziyaret eder. Bu nedenle bir sosyal hizmet çalışanı devreye sokulur. Bayan V. durumu hakkında dertlenir:

- S. : Birden çok fazla şey geliyor sizin üzerinize galiba ve bu size fazla geliyor. - Bazen kendime soruyorum: acaba bütün bunların arasında size inancınız yardımcı oluyor mu?
- V. : (hiddetli) Lütfen, lütfen - bu konu hakkında konuşmayın. Lütfen susun bu konuda. En iyisi siz gidin. Lütfen gidin! (göz yaşlarına boğulur)

Böylesine ani bir duygu boşalması karşısında acaba nasıl bir tepki verilir? Bu gerçekten dini danışman için zor bir durumdur. Görüşmenin devamı konusunda üç farklı davranış biçimi düşünülebilir. Bunlardan birinci ihtimal:

- S. : Ama ben sadece iyiliğinizi düşünüyorum Bayan V.! Birden nasıl konuşuyorsunuz benimle öyle? Bunu böylece söyleyemezsiniz ki! Karşınızda kim olduğunu sanıyorsunuz?
- V. : Böyle davrandığım için kusuruma bakmayın. Hayır, tabi ki hiç bir şey anlamıyorsunuz. Affedersiniz lütfen ama siz beni en iyisi yalnız bırakın. Gerçekten, bunu daha çok istiyorum.

Bu ihtimalde S.'nin V.'nin duygu patlamasından kişisel olarak etkilendiği ve ona göre tepki verdiği açıkça görülür. Bu durumda görüşme başarısızlıkla sonuçlanır.

İkinci ihtimal:

- S. : Hayır Bayan V., öylece kalkıp gitmem ben şimdi. İhtiyacınız olan şeyi dinlemeniz daha iyi. Bir Hıristiyan Tanrıya güvenmelidir. Tanrı sizinle de dir ve unutmayın sizden daha kötü durumda olan insanlar da var.
- V. : Ahh Bayan S. siz ne anlarsınız ki... Az önce size karşı öyle kabalaştığım için bağışlayın, ama sizin bir şeyden anladığınız yok ki. En iyisi daha fazla hakkında konuşmayalım.

Sosyal görevlisinin burada hemen bir teşhis koyduğu ve hüküm verdiği ortadadır. Bütün dini silahlarıyla muhatabına saldırır. Böyle girişilen bir mücadelenin sonunun ne olacağı bellidir.

Üçüncü bir ihtimal:

- S. : Anlaşılan söylediklerim sizi şok etti.
- V. : Bayan S., sözlerinizle bende neleri uyandırdığımızdan haberiniz yok. Bunlar hakkında düşünemiyorum artık!
- S. : Az önce söylediklerim sizi çok uğraştıran ve çaresiz bırakan şeyleri hatırlattı?
- V. : Ah evet. Biliyor musunuz... ben ... uzun zamandır bunlar hakkında düşünmeye cesaret edemiyordum. Tanrıyı kast ediyorum. Şu var ... uzun zaman önce çok kötü bir şey oldu ... ben çok kötü bir şey yaptım ... ve onu unutmaya çalışıyorum. Tanrıyı da düşünmek istemiyorum artık. Bazen kendimi o kadar suçlu ve bir o kadar da korkulu hissediyorum ki ... artık dua edemiyorum, artık Tanrıyı düşünmek istemiyorum. Bazen kısa bir süreliğine bunu başarabiliyorum, ama az önce, siz söylediğinizde, yine ortaya çıktı.
- S. : Sizi suçlu ve korkulu hissettiren bir şey olmuş ve bu yüzden de artık Tanrıyı düşünmeye cesaretiniz yok.
- V. : (daha sakin) Evet, öyle. Her şey için, benim bu yaptığım için de bir bağışlanmanın olduğuna tekrar inanabilmeyi o kadar çok istiyorum ki.

Diğerleri gibi bu örnekteki sosyal çalışmanı da V.'nin duygu patlamasından bir şey anlamadı fakat o bunun sükunetini bozmasına izin vermedi. Dışardan bakıldığında her ne kadar kişisel bir saldırı olarak görünse de S. bu duygu patlamasını kişiselleştirmedi, üzerine alınmadı. Bu nedenle de aceleci bir teşhis koymaktan korundu ve yanlış bir terapiye kalkışmadı. S. sadece dinledi. Dinlerken de kelimelerden ziyade altta yatan karışık duygulara, korkuya, endişeye ve dirence dikkat etti; tek emin olduğu şey V.'nin birden çok etkilendiğidir ve S. V.'nin bu şokunu yansıtır: “Anlaşılan söylediklerim sizi şok etti.” Böyle bir şey söylenirken hangi tonda söylendiği çok önemlidir. Yansıtmanın yerini bulup bulmayacağı buna bağlıdır. Sadece kelimelerin hiç bir etkisi yoktur! Aniden biri ortaya çıkar ve bu kadının yanında belirir, sadece onun yanında olmak ve onu anlamak isteyen biri. Artık o garip patlamanın arka planı

belirginleşir. Yönlendirici olmayan görüşme belirsiz, karışık, duygusal bir durumu aydınlatmaya ve düzenlemeye yardımcı olmuştur.

Her ne kadar ilk okuyuşta yönlendirici olmayan bir görüşme yapmak kolay görünse de bu aslında zor bir iştir. Bu ise tekniğin kendisinden ziyade (dini) danışmanın/terapistin göstermesi/sahip olması gereken o temel duruş, içsel tutumla ilgilidir. Bunu hayata geçirmek o kadar da kolay değildir. Bu nedenle yönlendirmeyen görüşme tekniğinin öğretmek istediği şey bir insanı onun işine yaramayacak şeylere ikna etme, ona yargılar, normlar, değerler dayatma, kişisel olarak doğru bulunan teolojik ve etik görüşleri benimsetmeye zorlama alışkanlığından kurtulmaktır. Çünkü bütün bunlar belki o kişiyi Tanrıya giden kendi yolunu bulmaktan, kendi hatalarını yapmaktan ve kendi erdemlerini bulmaktan alıkoyabilir. Bütün bu kurtulunması gereken özellikler sahip olunması gerekenlerin tam zıddıdır: saygı, sabır ve güvenle ötekiyle karşılaşmak, ona hizmet etmek, ona karşı açık olmak, kendi yaşam tarzını geliştirebilmesi, kendine göre Tanrıyı sevmesi ve insanlarla birlikte yaşaması için ona yardım etmek. Muhatabına karşı işte bu temel tutumu (Alm.: Habitus, İng.: basic attitude) bulmak ve uygulamak yönlendirmeyen görüşmeyi zorlaştıran şeydir. Fakat aynı zamanda bu zor tutum doğru bir görüşmenin temel şartıdır. Görüşme durumunun zorluk derecesine göre bu tutumun gerekliliği de artar. Faber ve Schoot'a göre dini danışmanlık görüşmesi yapmak isteyen birinin, bunun için hangi metodu kullanırsa kullansın, bu temel tutumu sadece diliyle değil, davranışlarıyla da sergilemek durumunadır. Yönlendirmeyen görüşme tekniği ancak bunu öğrenenler için dini danışmanlık uygulamasında bir imkan haline gelir (Faber & Schoot, 1974, s. 181). Örnek için bkz. 11.

Son olarak görüşülen bir dini danışmanın Rogers yaklaşımı hakkındaki düşüncelerini ve pratiğini aktarmak istiyorum.

Hastane ve acil dini danışmanlığı yapan Bay Pietruschka görüştüğüm dini danışmanlar arasında GwG'de⁶⁷ Rogers'a göre kişi merkezli bir eğitim alan tek dini danışmandır. Bay Pietruschka dini danışmanlar arasında daha yaygın olan KSA yerine neden Rogers eğitimi aldığını anlatır:

⁶⁷ Bilimsel Görüşme Psikoterapisi Birliği GwG (Gesellschaft für wissenschaftliche Gesprächspsychotherapie, <http://www.gwg-ev.org>), Kiliseden bağımsız bir psikoterapi meslek birliğidir ve özellikle danışmanlık alanında etkindir. Bir çok okul psikoloğu, danışmanlar GwG standartlarına göre eğitim alır. GwG Almanya ve Avrupa çapında Rogers'ın kişi merkezli psikoterapi ve danışmanlığı alanında en büyük meslek birliğidir.

KSA ile çalıştığınızda metodoloji biraz katı geliyor bana. Çünkü sadece hastayla benim aramdaki kontak veya düzlem görülüyor. Odak burada. Ama bir hastane dini danışmanı aynı zamanda bir sistemde çalışır. Hastane kendi başına küçük bir dünyadır. Orada bakım personeli vardır, bunlar her gün sabah 6'dan akşam 10'a kadar oradalar, uyuyana kadar o hastayla ilgilenen kişiler var, iki vardiya şeklinde, gece vardiyası da üçüncü. Şimdi, örneğin sabah yıkanırken hasta ağlıyorsa, gözlerinden yaşlar akıyorsa o zaman hasta bakıcı ona soracaktır, neyiniz var diye, 'Ay ne bileyim bu gün pek bir üzgünüm, bu gün ... eşimin ölüm yıl dönümü ...' gibi. Ondan sonra o bakıcı ya da hemşire bana gelir 'Bu sabah falancaya refakat ettim, bugün pek iyi değil, onu bir ziyaret edemez misin' der. Ve bu uyarıcıyı ben ancak sistem üzerinden alırım. Ben yatağının yanına oturup ağlayana kadar bekleyemem ya! Bu nedenle ... başka eğitim aldım. Ben kişi veya danışan merkezli görüşme yürütme eğitimi aldım. 540 saat - bu temel eğitim. Terapötik bir eğitimim yok ama bu Rogers çizgisinde ilerlendiğinde bu ilaveten yapılabilir. Ve kendim için heyecan verici olan ben Kilise adamı olarak eğitilmek istemedim. Doğrudan Kilise bağlamından gelmeyen insanlarla birlikte bir eğitim almak istiyordum. Evanjelik bir KSA eğitimi yapıldığında, etrafınızda 17 rahip bulunur. Ama bunu bambaşka hayal etmişim [Rogers kursunu], eski rahibeler, Kiliseden gelen, çıkan insanlar vardı. Yani Almanya'da insanların biyografisinde Kilise hala daha çok büyük bir faktör. Kimse yok ki Kiliseden gelmesin ya da herhangi bir şekilde, iyi veya kötü bir ayrılıkla Kiliseden ayrılmış olmasın.

Pietruschka bir hastane sisteminde bir hastaya ulaşma yöntemini bir farklılık olarak anlatsa da KSA yapan veya eğitimi veren dini danışmanlar da hastane sistemine özellikle de hastane personeli ile olan iletişim ve etkileşime vurgu yapmışlardır. Bu bakımdan bir farklılık görülemediği için Katolik Pietruschka'ya (Protestanlarınkine göre⁶⁸) eğitiminin farklılıkları tekrar sorulur:

Metodik olarak dini danışmanlık görüşmesi çok farklı [Rogers'ta]. Rogers yöntemini clinical pastoral training'ciler böyle almazdı, çünkü o daha çok analitik yönelimli. Rogers ise daha çok kaynak yönelimli [Ressourcen orientiert]. Diyor ki, 'Ben insanda zaten mevcut olanı güçlendiririm. Ben daha çok bir heykel tıraş gibi insanların kendi resimlerini o durumda geliştirmelerine yardımcı olurum, bir soru sorarak örneğin.' Bunların hepsi de kabul ve empati tarafından taşınmalı. Ağırlık noktası KSA modelinde başka. Onların ağırlık noktası sözel ifadelerde. Bunlar münferit olarak ele alınır ve parça parça bu ifadeler üzerinde çalışılır 'Hasta bunu neden böyle söyledi?'. Ve neden diye sorduğumda analitik düşünmüş olurum, bu ise Rogers'ı ilgilendirmiyor. Rogers'ı ilgilendiren şey, 'İçinde bulunduğun veya üzerine gelen durum ile kendi kaynaklarınla nasıl iyi baş edebilirsin. Kendi konseptin nedir? O zaman onu yap.' Bir hasta 'Ben henüz bilmiyorum nasıl bir konseptim olduğunu' derse, o zaman 'Neden bilmiyorsunuz?' değil, 'Ne biliyorsunuz?' diye sorarım.

KSA eğitimlerinin Protestanlar ve Katoliklerde aynı şekilde olduğunu teyit eden bir bilgi vermesine rağmen Pietruschka, Katoliklerdeki dini danışmanlık eğitim anlayışının (eğitimle değil, tecrübeyle iş başı) farklılıklarını sezdirir.

⁶⁸ 'Protestanlarda KSA, Katoliklerde Rogers'in daha yaygındır' şeklinde yanlış bir izlenim uyanmamalıdır. KSA Katoliklerde de vardır ve onlar arasında da daha yaygındır. Rogers ise - münferit bir (dini) danışmanlık eğitimi olarak - dini danışmanlar arasında çok yaygın değildir. Bay Pietruschka görüştüğüm dini danışmanlar arasında kişi merkezli bir eğitim alan tek kişi olduğu gibi kendisi dışında da ancak bir çalışma arkadaşı Rogers'a göre çalışmaktadır.

- Pietruschka : Çoğunluk KSA'dır. Katolikler arasındaki hastane dini danışmanları arasında da. Genelde burada ancak hastane alanında çalışırsanız bir KSA eğitimi alabilirsiniz. Çalışmaya başlamak için en azından eğitime başlamış olmanız gerek. Bu KSA eğitimi de Protestanların aldığıyla aynıdır. Bonn, Hannover, Münih, Frankfurt nerede aldığınıza göre, bunların hepsinin kendilerine ait ders saati, standartları, protokol sayıları vardır. Bir temel kurs, bir de geliştirme/ilerletme kursu vardır. Ve aslında ikisi de yapılması gerekiyor. 12 haftalık bir eğitim almak gerek.
- A : Siz eğitiminizi GwG'de yaptınız ve böylece dini danışmanlık işine girdiniz?
- Pietruschka : Hastane dini danışmanlığı yapıyordum zaten ve GwG'de eğitime başladım.
- A : Hastane dini danışmanlığı için...?
- Pietruschka : Sadece kendi meslek tecrübem vardı.
- A : Herhangi bir eğitiminiz, ilerletme eğitiminiz vs. yoktu?
- Pietruschka : Hayır. Ehliyetteki gibi değil, ancak ehliyet olursa araba kullanabilirsiniz - öyle değil. Birkaç yıllık dini danışman iseniz o zaman ilk birkaç ay ilave bir eğitiminiz olmadan da çalışabilirsiniz. O kadar yanlış yapamazsınız. Ama uzun vadede kontrol edilemeyen bir danışmanlık ve davranış perspektifine alışkanlık geliştirilir çünkü çoğu zaman farklı projelerden geliniyor. Bizde örneğin, bizden bir çoğu dini danışman eğitimleri çerçevesinde - benim yok - bir dizi meslektaşım evlilik aile ve yaşam danışmanlığı alanında bir eğitimleri var. Bu eğitime bir Protestan veya Katolik evlilik, aile yaşam danışmanlık kurumunda çalışmak isteniyorsa ihtiyaç vardır. Bu eğitim de büyük ölçüde danışan merkezlidir. Bu bakımdan tamamen de bilgisiz bu tür görüşmelere [dini danışmanlık görüşmesi] girilmiyor ama şimdi bir hastalık söz konusuysa şartlar tabi ki bir ilişki problemi yaşayan insanların danışmanlığından farklı olur.

Pietruschka hümanist psikolojinin düşüncesiyle uyumlu olarak Rogers'ta insanda zaten mevcut olanla ilgilenildiğini ve onunla nelerin yapılabileceğine bakıldığını ve aldığı eğitim doğrultusunda dini danışmanlık uygulamasını anlatır.

- Pietruschka : 'Neden iyi değilsin?' demiyorum. Çünkü bu çok baskı oluşturuyor, böyle yapıyor olsaydım hastanın ilk önce eksikliğini (defisit) belli ederdim. Ama eksikliğin o zaten kendisi farkında.
- Pietruschka : Aslında bir dini danışmanlık görüşmesinde - bu Protestanlarda da böyledir - önce bir anlaşma meydana gelir. Odaya girerim - burada daha ilk anlaşma yapılır, benim kafamı kapıdan uzatmam ve 'İçeri girebilir miyim?' dememle. Çünkü çok farklı durumlar olabilir. Belki orada birisi büyük tuvaletini yapmakla meşguldür, dini danışmanlık orada rahatsız eder, hiç olmaz, ertelemem gerekir. Ya da biri kendini iyi hissetmiyordur ya da uyuyordur falan. Sonraki adım - ben eğitiyorum da ya anlıyorsunuzdur, bunu onlara çalıştırıyorum hep - bir yatağa varmaktır. Ve hastanın kendine ait olarak kalan tek alanı olan bu yatağa, yere saygı göstermek zorundayım. Orası onun evinde olduğu yer, battaniyesi bedenini örter. Bunun dışında her şey açıktır, seyredilebilir, dokunulabilir, (tabi özel çekmecesini vardır, onun dışında), bu onun son mahremiyet alanıdır. Bu nedenle yatağa da aslında yine aynı soruyla yaklaşırım: 'Yanınıza gelebilir miyim?' Tabi daha önce bir şeyler anlaştıysam değil ama ilk temasta böyle yaparım. Sizi ziyaret edecek olsam mesela, yatağınıza gelirdim, kendimi tanıttırdım 'Ben hastane dini danışmanıyım. Sizi ziyaret etmek isterdim, sizin için uygun mudur şu an?' - 'Yaa, yok şu an başım ağrıyor' falan filan o zaman daha sonra gelmeyi öneririm. 'Bilmiyorum ne zaman ama duruma göre artık bakarım, bunu ister misiniz?' - 'Evet, tekrar gelin' - 'Ok'. Bu şekilde bu halledilir. Yani önce böyle bir anlaşma olmalı sonrasında da bir görevlendirme gelir. Çünkü bana çok genel anlamda dini danışmanlık yapmaya izin veren kişinin bir derdi de vardır. Bunun için dinlemem gerek - *Kadın sana ne yapayım?* [daha önce söylediği İncil ayeti] - 'Senin benden özel talebin nedir? Kendin çözemediğin ya da çözmek için yardıma ihtiyacın olan sorularda sana nerde rehber olabilirim.' Görevi veren danışandır. Görevi veren patronum değildir, o sadece oraya gitmem için patron. Ama o andan itibaren bir nevi yardıma muhtaç olan talimatnameyi devralır. Bu yine Rogers'la bağlantılıdır çünkü insanın otonom olarak yine ilgi içinde [sorgend] kendisi için yaptığıyla ilgilidir. İhtiyaçlarını ifade etmesi onu güçlendirir, onu doğrultur. 'Ben araba istiyorum' ya da 'cep telefonu' her neyse diyen inatçı bir çocuk bile öncelikle kendisiyle iyi ilgilenen biridir [sorgt für sich selber]. Tabi sinir bozucu olabilir. Çoğu zaman hastalık durumlarında bu kendi için [var/orada] olma kapatılmış oluyor:

‘Zaten hiç bir şeyin anlamı yok, bana bu söylediğiniz teşhisle ben daha ne diye kendime bakayım, en iyisi ben kendimi mezarlığa hazırlayayım’, ya da... ya da.... Bu insanlar - ben kaydırılmış yaşam durumlarında olan insanlarla çalışıyorum - yeni ev yaptırmış ve içinde mutlu mesut yaşayan insanlar değil bunlar, bu insanlar gerçekten berbat durumda.

A : Ondan sonra eğitiminizde öğrendiğiniz bilimsel metotlara başvuruyorsunuz?

Pietruschka : Görüşme tekniği eğitiminde aldıklarım evet... empatik olmaya dikkat ediyorum, çok etkilendiğim için kendim görüşmeden kaçıp gitmemek için aktarıma dikkat ediyorum. Aksine ‘Aha burada sana bir şeyler dokunuyor, demek ki soruya konsantresin’ diye fark ediyorum. Soru nasıl, bunu dikkatlice ifade etmeye çalışıyorum, empuls koymaya çalışıyorum. Görüşme tekniği eğitiminde güzel bir hikaye var: *Mucize sorusu*: ‘Diyelim ki bir mucize oluyor ve siz yine sapaşağlam oluyorsunuz. Ne yapmak istersiniz.’ Bu gibi figürlerle kişinin kaynaklarına, fantezilerine ulaşılmaya çalışılır, bu durumla nasıl başa çıkmak istediğine dair kendi içinde nasıl bir plan/proje yatıyor. Dedik ya baştan, Michelangelo demiş bunu: ‘Heykel traşlık çok basittir. Sadece fazlalıkları kırıp atmak gerekir.’ Yani içeride kendine ait nasıl bir resmi var ve bu resmi kendisinin görmesini engelleyen rahatsızlık verici unsurların nasıl ortadan kaldırılacağı, o resmin nasıl açığa çıkarılacağını [freisetzen] başarmayı bilmek. O resmi görmek, nasıl yaşamak istediğini, nasıl mutlu olmak istediğini, nasıl ölmek istediğini, nasıl mutlu ölmek istediğini... bu şimdi ideal olanı. Yani hedefin formüle edilmesi.

A : Ben de tam onu soracaktım. İdeal olanı dediniz - bunda başarılı olunuyor mu her zaman?

Pietruschka : Hayır, hiç de değil. Bunlar bizim takip ettiğimiz hedef formüllerimiz. Otoyoldan Münih’e gitmek isteniyor ve yolda o kadar çok tıkanıklıklar var sadece Bamberg’e kadar gelinebiliyor. Ama kesin olan şu: ben Münih’e gitmek istiyorum. Yarın buna devam ederim kaldığım yerden. Bazen hastalar da bizi düzeltiyor, ilk fantezide bu hasta için gidilecek yönün bu olduğunu düşündüğümüz için. Dini danışman olarak bu iz üzerinde de duruyorum tabi ki önce, çünkü elimde başka bir şey de yok. Ama hasta belki de sonradan beni düzeltir ya da görüşmede kendi asıl fantezisinin görüşmede keşfedilen tamamen yeni bir fantezi lehine süreç içinde dönüştüğünü tespit eder. O zaman bu yön değiştirmeye ben de katılıyorum ve ‘Yaa şimdi burada tamamen yanlış saptınız’ şeklinde bir değerlendirme veya yargılama yapmam. Belki bunun sonucunda insan dine, Tanrıya karşı da bir karar verir. ‘Ama bunu yapamazsınız, o zaman ben çıkarım, ben burada Hıristiyan dini danışmanım, gidin bir psikologla konuşun, o size daha iyi yardımcı olur’ diye bunu da yargılamam. O zaman bunu kişiye eşlik ettiğim bir sürecin bir şekli olarak görürüm ve sonraki adımlarını nasıl atacağını kararını ona bırakırım.

....

Bu işte Rogers. O bir pas yapar ve danışan bir değişmeyi kabul etmek isterse onu alacaktır. Buna daha hazır değilse bunu yapmayacaktır. Bunu daha çok beğeniyorum. Rogers’in kendisi de Hıristiyan konteksten geliyor ve galiba bir kiliseye de bağlı, ama çok dostane bir insan tasavvuruna sahip ki bunu Hıristiyanlığa da daha uygun buluyorum.

A : ... belirli bir tavsiye ve yaklaşım modeliniz var mı? Hep uyguladığınız bir setiniz ya da daha çok duruma göre mi davranıyorsunuz?

Pietruschka : Rogersci olduğum için empati hep oluyor, bu da zaten bir nevi çözüm aracı. Bu da inanılmaz bir şey. Birbiriyle empatik konuşmak, gerçekten durumu kendi içinde hissetmek ya da hastayı onun kendi duygularını hissedeceği, kendi gerçek içsel duygularını, önce hissettiğini iddia ettiği duygularını değil, ‘İçimde bu var’ diyecek ve bunu da verbalize edecek noktaya getirmek inanılmaz derecede çözüyor. Bunun arkasından hemen konsept sorusu geliyor: ‘Bu duyguyla şimdi nasıl baş edeceğim?’ Kendi çaresizlik, kendi üzüntü durumunun karşısına çıkıldığında - bir başkasının önünde verbalize edilecek şekilde - çok sayıda kaynaklar açığa çıkarıyor; ve ‘Bununla şimdi ne yaparım?’ Empati bizim için bir nevi anahtardır ve bu anahtar işlemiyorsa o zaman hiç bir şey işe yaramaz. O zaman gerçeklikten o kadar çok kopulmuştur ki insanın kendisinde bir şey hissetmiyorsunuzdur. Bu çoğu zaman ölü gibi oldukları durumlarda olur. Çünkü bir şey hissetmeyen ölü gibidir. Duygulara hitap edilebildiği müddetçe - ben şimdi kendi kültürümden insanlardan bahsediyorum, Müslümanlarla bu dilden dolayı zaten olamazdı, Hollandalılarla bile olmuyor, çünkü onların kavramlarına vakıf değilim, problem bu. Bir başka problem de soyutlanmış hastalar - o zaman o koruyucu şeyleri giymemiz gerekiyor [yüzünü gösteriyor, yüze takılan maskeleri kastediyor]. Ve ilişki için ama benden hastaya karşı gelen duygular için de yüzün bu bölgesi inanılmaz derecede önemlidir. Çünkü her şey bu bölgede cereyan ediyor, kızgın bakmaktan sevgi dolu bakmaya kadar her şey. Ve bunların hepsi örtülüyse,

diğer kıyafetler, eldivenler falan onlar hiç problem değil, ama bu gıcık yüz bölgesi... ve hastane virüsü var, burun kanallarından bulaşıyor, o şeyi çekmememiz gerekiyor. Hastane filmlerindeki gibi oluyor o zaman. Berbat bir şey. Onsuz olmuyorsa yapmıyorum ama... tabi ki bu durumda verbalize ederek daha çok şey yapabiliyorsunuz, o zaman çok daha fazla şeyi sözel olarak anlatmam gerekiyor. Rogers'tan da eğitimliyiz zaten.

Çalışma boyunca her ne kadar zaman zaman mezhepler arası farklılıklara dikkat çekilmeye çalışılsa da, örneğin biri Protestan (Denkers) diğeri Katolik (Pietruschka) olan ve farklı dini danışmanlık eğitimleri alan (KSA ve kişi merkezli yaklaşım) iki dini danışmanın anlayış ve uygulamalarında çok bir fark olmadığı anlaşılıyor (en azından bu iki örnek arasında). Literatürde Rogers yaklaşım ve eğitiminin pastoral counseling'in bir parçası olarak clinical pastoral training'lerde edinildiği belirtilir. Dolayısıyla da aslında kişi merkezli yaklaşımı klinik dini danışmanlık eğitiminden ayıran bir yanı yoktur. Bay Pietruschka'nın ve KSA eğitimi alanların anlattıklarında da görüldüğü gibi klinik dini danışmanlık eğitimi Rogers'a göre kişi merkezli bir danışmanlık yönteminin alt yapısını ve imkanlarını oluşturan bir eğitim türüdür. Bu ve dolayısıyla Rogers'in etkisi aynı zamanda görüşülen (çoğunluğu KSA eğitilmiş) dini danışmanların dini danışmanlık anlayış ve uygulamalarında da kendini gösterir.

Bu başlık altında anlatılanları özetleyecek ve dini danışmanın özelliklerine işaret eden sözleri W. Müller (2000, s. 24-25) söyler:

Dini danışman, dini danışmanlık işi için iyileştirici güçleri verimli kılmak istiyorsa bunu en iyi şekilde gerçek bir karşılaşmaya girmekle, kişi merkezli iletişimi kurabilmekle başarabilecektir. Bu ise başka şeylerle birlikte insanlarla yakın bir ilişkiye girebilmeyi ifade eder. Bu aynı zamanda Tanrı ve insanların ona söylediklerine ve ondan istediklerine dikkat etmeyi ifade eder. Dini danışman sürekli söylediklerini somut insanlara söylediğinin bilincinde olmalıdır. Aynı şekilde dini danışman sadece makam ve görevinden hareketle değil, kişi olarak, inancı ve kalbinden konuşmalıdır.

Ç. Dini Danışmanlık Aracı Olarak Nonverbal İletişim

“Dudaklarıyla susan, parmak uçlarıyla konuşur” der Freud (1971, s. 148) ve dini danışmanlık için de çok önemli olan bir konuya işaret eder: dini danışmanlıktaki *sözel olmayan/nonverbal iletişim unsurlarına*. Nonverbal iletişimin dini danışmanlık için önemi literatürde bu konuya yapılan vurguda da kendini gösterir (örn. Stollberg, 1970, s. 54; Geest, 1981, s. 54-63; Naurath, 2000, s. 171-194; 2007; Thurneysen, 1970, s. 20; Piper, 1985b; Heimbrock, 1997; Muntanjohl, 2007).

İletişimin nonverbal yönü öncelikle duygusal içeriklerin aktarılmasına yöneliktir. Dini danışmanlığın büyük ölçüde duygular etrafında cereyan ettiği düşünüldüğünde bu boyutun ne kadar önemli olduğu kolayca anlaşılır. Bu duygusal içerikler kişinin kendisine ait olabileceği gibi muhatabına, ortama, duruma vb. dış

etkenlere karşı da olabilir. Sözel iletişimin anlamları çoğu zaman belirginlik arz ederken nonverbal iletişimde belirli kural ve yapılar mevcut olmadığı için büyük ölçüde yorumlama gereğini doğurur (Delhees, 1994, s. 128; Naurath, 2000, s. 174; 177). Bu belirsizlikte ise yanlış yorumlama riski daima yüksektir ve karşılaşan iki insanın iletişimini olduğu kadar ilişkisini de bozabilir.

Daha hiç bir kelime bile konuşmadan karşılaşan iki insanın ilk önce bedenleri birbirleriyle iletişime geçer. Örneğin dini danışmanın hasta odasına girdiğinde gözlerin çevrilmesiyle atılan bir bakış, omuzları düşüren bir iç çekiş, dini danışmana ‘Bunun ne işi var yine burada’ sinyalinin verebilirken, yüzde bir tebessüm, el kol hareketlerinde bir canlanma da onun gelişinden duyulan sevinci dile getirebilir. Hastane dini danışmanlığı araştırmaları dini danışmanlık karşılaşmasının başlangıcında bakışların merkezi bir yere sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bir göz temasının meydana gelebilmesi için bir bakışın bir karşılığı olması gerekir. Bu karşılığın olmadığı zamanlarda muhatabın iletişime geçmek istemediği anlaşılır. Etrafa atılan kısa/hızlı bakışlar, çok uzun süre belli bir noktaya ya da muhatabın kendisine bakışlar iletişim kurulmasını engelleyebilir; muhatap isteksizliğini reddedici bakışlarla da ifade edebilir. Buna karşın bakışlara karşılık verilmesi, bunun baş ve yüz (kaşlar, gülümseme) hareketleriyle desteklenmesi bir istekliliği (sevinci, sempatiyi, açıklığı) ifade edebilir. Dolayısıyla başın duruşu ve hareketleri, yüz ifadesi, selamlaşırken gözlerin hareketi - hepsi ilişkiyi belirleyen unsurlardır. Böylece iletişimde etki ve anlamın üçte biri sözel öğelerle sağlanırken geriye kalan üçte ikilik kısım sözel olmayan öğeler tarafından aktarılır; başka tahminler ise sözel olmayan öğelerin oranını daha da fazla olarak belirtir (Pohl-Patalong & Muchlinsky, 1999; Delhees, 1994, s. 133; Naurath, 2000, s. 174-175).

Yapılan gözlemlere göre çoğu hastane dini danışmanlığı karşılaşması hasta yatağı başında gerçekleşir. Bu karşılaşmalarda en belirgin bedensellik öncelikle dini danışmanın *duruşu* ile hastanın *yatışdır*. Dini danışman genellikle yatağın solunda, 50 cm veya daha az bir mesafede (yani yatağın kenarına kadar yaklaşarak), hastanın omuz veya göğüs hizasında durur. Çünkü insanın kişisel güvenlik alanı 45 cm - 120 cm arasında belirtilir. Bir insana bu mesafede yaklaşılması onun mahrem alanına girmek demektir ve dolayısıyla onunla yakın güven ilişkisi içinde olmayı gerektirir. Bu bakımdan dini danışmanın oldukça hassas bir mesafede durduğu söylenebilir. Hastayla dini danışman arasında - sağlık durumu (ağrı, serum şişesine, makinalara bağlılık, vücut sıvıları için torbalar) gereği - zaten mevcut olan eşitsizlik ikisinin arasındaki pozisyon farkıyla da büyür. Hastanın olmak istemediği en azından seçim şansı olmadığı bir yerde,

yatağa bağı, hareket kabiliyeti kısıtlı bir şekilde, her bakımdan özgür olan dini danışmanla karşı karşıya olması onda hastalığın bedensel etkileriyle uyum gösteren teslimiyet ve korunmasızlık duygularını pekiştirebilir. Bu nedenle dini danışman hastaya duruş mesafesini ayarlarken bütün bunları göz önünde bulundurması ve oldukça duyarlı davranarak hastadan bu konuda gelebilecek sözel veya sözel olmayan rahatsızlık belirtilerini algılaması gerekir. Bu tür sinyallere örnek olarak hastanın üzerindeki örtüyü giderek daha yukarı çekmesi gösterilebilir. Hasta üstünü daha da fazla örtmek istemesiyle mahremiyetini korumak ve/veya artırmak ister. Dini danışman bunu aradaki mesafeyi artırmak olarak algılamalıdır. Bu gibi durumlarda dini danışmanın kendine hemen bir sandalye çekmesi yerine oturmasına izin verilmesini beklemesi daha uygundur. Her halükarda dini danışmanın yatağın ve örtünün hastanın (kalan son) mahrem alanı olduğunu ve onu korumak isteyeceğini unutmamalıdır. 45 cm'lik korunma mesafesinin ihlali durumunda hastanın engelli durumu bu mesafeyi kendiliğinden artırmasını imkan vermediği için dini danışmanın bilinçli veya bilinçsiz olarak mesafe ihlallerine karşı dikkatli davranması gerekir (Naurath, 2000, s. 191-192; Pohl-Patalong & Muchlinsky, 1999; Christian-Widmaier, 1995, s. 170; Delhees, 1994, s. 158).

Bedensel temas ve sözel olmayan iletişim özellikle uzun süreli yatağa bağı kalan bilhassa da onlarla yakından ilgilenecek eş, dost ve akrabaları olmayan hastalar için büyük önem kazanır. Kendilerinin engelli, çaresiz ve yalnız oluşları onları bu tür yakınlığa ve ilgiye muhtaç bırakır. Hastane personelinin bu ihtiyaca cevap vermesi beklenilemezken dini danışmanlar bu hastalarla yakından ilgilenenirler. Çünkü “ancak onlar - vazifeleri ve eğitimleri gereği - bu kimi zaman fazlalık olarak görülen insanlara gereken kabulü ve sevgiyi gösterebilirler” (Geest, 1981, s. 62-63). İletişim kurulamayan örneğin büyük ölçüde demanslı yaşlıların bulunduğu bakım veya huzur evlerinde ziyaretler oldukça azalır. ‘Ne diye ziyaret edelim ki, zaten geleni gidene tanımıyor.’ ‘Ne dedikleri anlaşılıyor ne bizi anlıyor.’ ‘Artık konuşulamıyor ki onlarla, ne anlıyorlar ne cevap verebiliyorlar’ gibi ifadelerle bu davranışlar gerekçelendirilmeye çalışılır. Ancak dini danışmanlık dünyası bunların doğru olmadığını gösterir:

Salona girildiğinde gergin hava hemen hissedilebiliyor. Kimileri uyumak istiyor, kimileri hayallerine dalmak için sessizlik istiyor. Bayan S. bugün pek neşeli. Monoton bir şekilde hiç durmadan hep aynı, anlaşılmaz cümleyi yakından kısık bir sesle tekrarlıyor. Yanına oturuyorum: “İyi günler Bayan S.! Nasıl olduğunuzu görmek istedim yine.” Bayan S. yüzüme bakar, hemen elimi alır ve kolunun üzerine koyar, sanki ona önden sarılıyormuşum gibi. Hevesini görünce gülümsüyorum o ise aynı anlaşılmaz cümleyi tekrarlayıp duruyor. Sesini dinliyorum: yas var içinde ve çaresizlik, bir çoğun yakınması ve değiştirilemeyecek olana boyun eğme. Eskiden

söylediği cümleler aklıma geliyor, monotonluğunun henüz kelimelere sahip olduğu: “Annem beni sevmiyor “ ve “Ağlayacağım!”

Kolunu okşuyorum ve “Evet durumunuz şimdi çok zor!” diyorum. Konuşmayı bırakıp yüzüme bakıyor, şaşkın ve minnettar; sonra başını omzuma koyuyor. Şimdi başka sesler çıkarıyor, daha kısa ve biraz daha açık; daha az yakınma var şimdi, daha çok anlatır gibi. Onu dinliyorum, bazen onaylayıcı bir ‘Evet’ diyorum, saçını okşuyorum ve omzuma dayalı başını biraz daha omzuma bastırıyorum. Giderek sakinleşiyor. Fantezimden bir melodi mırıldanıyorum, bir ninni gibi, seslerin titreşiminin ona nasıl geçtiğini ve onu sakinleştirdiğini fark ediyorum. Öbür elimi de eline alıyor ve kollarımda bir kuş yuvasında yatar gibi yatıyor şimdi. Gerginliği çözüldü (Muntanjohl, 2007, s. 97).

Klinik dini danışmanlık eğitimi bir kriz durumunda insanlara destek ve yardım sağlamaya yöneliktir. Bu tür danışmanlığın şartı muhatapların bu krizlerini tanımaları ve çözmek için kendi aktif çabalarını katmalarındır. Ancak yaşlı ve bakım evlerinde, çoğu demans olan sakinlerin artık böyle bir imkanları bulunmaz. Edinmiş oldukları kişiliklerinin kaybı ve sürekli dışardan gelen zorlanmalara çaresizce boyun eğmek durumundalardır. Anlayışları ve konuşma kabiliyetleri başta olmak üzere bir zamanlar hakim oldukları yetilerini bir bir kaybederler. Bu nedenle bu insanlara verilecek olan dini danışmanlığın temel özelliği danışmanlık değil, “ayaklarının altından kayıp giden yerin karşısında onlara sukunet ve emniyet” vermektir ki insanlar kişiliklerinin hala itibar gördüğünü hissedebilsinler (Muntanjohl, 2007, s. 98). İletişimin birinci aracı dil burada yetersiz kalır hatta bazen bir engel teşkil eder:

Bayan H. uzun süredir yatalaktır. Ben geldiğimde yüzü güler ve anlatmaya başlar. Onu zihninin açık olduğu günlerini biliyorum ve anlarında geçmişten nelerin kaldığını merak ediyorum. Fakat artık sadece cümle parçacıkları var. Bugün savaşın son dönemlerindeki günlerde yaşıyor, çocuğuyla tren garında onları götürecek treni bekliyor. “O kadar eşya! ... Bu kim? ... hayır yok ... Annem ... Bana yardım edin!” Yalvaran bakışlarla bana bakıyor. “Neye yardım edeyim?” diye soruyorum ama o çoktan gitti bile. “Bu iyi değildi ... Ama benim karnım aç!” ... “Bu o kadar kötü ki!” Yine yalvararak bana bakıyor. Tekrar soruyorum: “Kötü olan ne?” ve birden korkarak hiddetleniyor: “Ne dediniz siz? Ne oldu?” Onu sakinleştirmek zor oluyor (Muntanjohl, 2007, s. 98).

Her ne kadar Bayan H. kendini hala dil üzerinden ifade etse ve dini danışmanın onun sözlerini tekrar etmekle korkusunu ifade etmeye yardımcı olmaya çalışsa da dini danışman sadece korkusunu güçlendirmiyor ayrıca dışardan bir korku daha veriyor. “O geçmişte gezinirken ben onun dilimle tehdit ediyorum ...” (Muntanjohl, 2007, s. 98). Bakım evinde dil üzerinden iletişim çok çabuk sınırlarına varır ve “biz eğitilmiş uzmanları tedirgin eder. Bir kadına sarılmak, onu okşamak ve sessiz kalmak mı profesyonellik? Hiç bir şey dil ve mesafe korumaya dayalı olarak öğrenilen dini danışmanlık modeline daha uzak değildir. Yaşlı bayanın duygularında onun annesi haline geldiğimde, hala daha dini danışman mıyım? Evet öyleyim. Çünkü korkmuş,

tedirgin bir ruhla çok fazla büyük ve yabancı bir dünyada bir anneden daha iyi kim ilgilenebilir? ... öğrenilen dini danışmanlık ve iletişim kalıplarımız burada yetersiz kalır. Bunlarla, bu seviyede erişemeyeceğimiz zihinsel bir dünyanın karşısında dururuz. Eski rol kalıplarını bırakmak ve alışılmamış gerginlik, yoğunluk ve özellikle yakınlık tarafından belirlenen bir ilişkiye kendini bırakmak cesaret ister.” (Muntanjohl, 2007, s. 98-99).

Piper (1985b), dini danışmanların nonverbal iletişim alanında genelde kendilerini bir görüşmede hissettiklerinden daha çaresiz hissedebileceklerini belirtir. Fakat çoğu zaman bir jestin bir çok kelimedenden daha çok şey söyleyebileceğini de vurgular. “Nonverbal iletişim yapıları hakkındaki bilincin keskinleştirilmesi dini danışmanlık içindeki empati yeteneğinin gelişiminin koşuludur” (Naurath, 2007, s. 157):

Bir hastane dini danışmanı (bayan), 60 yaşında, üç gün önce beyin tümörü ameliyatı geçiren bir kadını (K) ziyaret eder. Hasta dini danışmana çok kısa cevaplar verir ve bakışlarından kaçır. Sessizliğin artmasıyla dini danışman gitmeye karar verir ve kibarca vedalaşır:

DD : Size veda etmek istiyorum ve size acil şifalar diliyorum.

Kadın başını sallar:

K : Evet, evet, toparlanırım (elini sallayarak) Ben neler görmedim ki. Acı patlıcanı kırağı çalmaz!

Dini danışman kadının verdiği verbal değil nonverbal işaretli nedeniyle ona yakınlığını gösterme gereğini hisseder ve vedalaşırken kadının elini sıkar ve öbür elini kadının omzuna koyar ve iyi dileklerini sunar. Bunun üzerine kadın aniden dini danışmanın gözlerinin içine bakar, elini sıkıca tutar ve “Ah biliyor musunuz, o kadar çok korkuyorum ki!” Dini danışmanın eli hala kadının omuzundayken kadın dini danışmana biraz daha kalıp kalamayacağını sorar ve yatağın üzerine oturması için işaret eder. “Elbette kalabilirim!” diyen dini danışman ve kadın arasında bunun üzerine yoğun bir konuşma başlar ve kadın kanser olmaktan duyduğu endişelerini anlatır ve korkusunun eskiden aldırıldığı bir çocuktan dolayı duyduğu suçluluk duygularıyla nasıl birleştirdiğini sergiler. Dini danışmanın yorumuna göre ancak o dokunuş ikisi arasında bir dini danışmanlık görüşmesinin yolunu açmıştır (Naurath, 2007, s. 154).

Mimik ve hareket sinyallerini yakalama yeterliğine sahip bir dini danışman söylenen ile asıl ifade edilmek istenilenin ayrı olduğunu sezer. Örnekteki kadının itici el hareketine karşı dini danışmanın ona dokunarak veda etmesi dini danışmanın duyduğu empatinin bir sonucudur: “Sana hem yakınlık hem destek vermeye hazırım, sen bunu istersen. Şu an senin için kolay olmadığını seninle birlikte hissediyorum...” (Naurath, 2007, s. 155).

Dini danışmanlık karşılaşması beden ve sözel olmayan işaretler tarafından belirlenir (Naurath, 2000, s. 171) dedik, peki nedir bu sözel olmayan iletişim unsurları? Naurath (2000, s. 173) bunları görünen ve görünmeyen unsurlar olarak ikiye ayırır:

Görünen unsurlar: yüz ifadesi ve bakış (Mimik); beden duruşu ve el-kol hareketleri (Gestik); beden hareketi (Kinesik); beden temasının yakınlık-mesafe-davranış, oturma düzeni gibi mekansal özellikleri (Proxemik) ve bedensel dış özellikler (vücut yapısı, temizlik, kıyafet, aksesuarlar)

Görünmeyen unsurlar: konuşmaya dair (konuşma araları, sessizlik, konuşma ritmi, şive) ve sese dair (gülme, ağlama, öksürme)

Görme ve işitme duyularına hitap eden unsurlarının dışında dokunma, koklama, tatma, sıcaklık/soğukluk algılama da nonverbal iletişimde önem arz eden unsurlardır.

Bu nonverbal iletişim unsurlarını kontrol etmeye çalışmak beyhude bir çabadır hatta bazılarını kontrol etmek imkansızdır (utançtan kızarma, heyecandan ellerin soğuması, stres altında terleme) (Delhees, 1994, s. 132).

Belirtilen bu sözel olmayan iletişim unsurları dini danışmanın (ve aynı zamanda da muhatabın) karşılaşmayı sempatik veya antipatik mi bulduğunu (örn. güler yüzlü veya asık yüzlü bir karşılama nedeniyle), odadan, evden, ortamdan hemen ayrılmak mı, kalmak mı istediğini (örn. kötü bir koku nedeniyle), ilişkiyi sürdürmek mi, bir an evveli bitirmek mi istediğini (örn. muhatabın bakışlarını kaçırmaması, ilgisizliğini belirtmesi; uykulu veya rahatsız olması nedeniyle) belirler. Bu şekilde bedensel ve mekansal özellikler dini danışmanlık ilişkisinin kurulmasında ve gelişmesinde önemli faktörlerdir.

Bu nonverbal iletişim unsurlarının görüşme aşamalarına göre farklı anlamları vardır (Naurath, 2000, s. 180-190):

İlk karşılaşma (selamlaşma, tokalaşma)

İlk karşılaşma anında yüz ifadesi (mimik) ve bakışların etkisi büyüktür ve merkezi bir rol oynar. Öfke, sevinç, üzüntü gibi temel duyguların meydana getirdiği yüz ifadeleri evrensel olması bu aşamada sözel olmayan ifadelerin yorumlanmasındaki olası yanılma payını asgariye indirir. Selamlaşırken yapılan baş ve göz hareketleri iletişime açıklık, ilgi, sempati ya da bunların tersini sinyalizetmesi bakımından oluşacak ilişkinin karakterini belirler. Ardından gelen tokalaşma muhatabın hissiyatı hakkında ipuçları verebilir (Naurath, 2000, s. 180; Christian-Widmaier, 1995; Delhees, 1994, s. 165). Muhatabın ellerinin soğuk veya terli olması belki dini danışmanın ani ziyaretinden belki başka bir sebepten dolayı oluşmuş bir heyecana veya strese işaret olabilir; sıcak bir el, hasta bir muhatapta belki ateşe işaret eder ve kişinin sağlık durumunun (uzun) bir görüşmeye elverişli olmadığını gösterir.

Tokalaşmanın şekli, sertliği veya yumuşaklığı da dini danışmanın gelişine verilen tepkinin özelliğini belli edebilir. Uygulama örneklerinden öğrenildiği üzere ağır/ölmek üzere olan, yaşlı ve yalnız hastalar dini danışmanlarının ellerine sıkı sıkı sarıldıkları sıkça görülür. Bu durumdaki hastaların dini danışmanın eline sıkıca sarılmalarının (bkz. aşağıdaki örnek ve Örnek 3) farklı anlamları olabilir: ‘Beni yalnız bırakma.’ ‘Çok korkuyorum.’ ‘Biraz daha kal.’ ‘Beni bırakma.’ Benzer şekilde dini danışmanın buna karşılık vermesinin şu anlamları olabilir: ‘Yanımdayım.’ ‘Korkma.’ ‘Merak etme buradayım.’

Netice itibariyle ilk karşılaşma anları (odaya girme, selamlama, tanışma) sözel ifadelerden çok nonverbal ifade ve işaretler tarafından belirlenir ve ardından ne tür bir görüşme ve ilişkinin (başarılı veya başarısız) gelişeceğine etki eder.

Görüşme

Bilindiği gibi sözel iletişime her zaman sözel olmayan iletişim araçları eşlik eder. Bu sözel olmayan unsurların anlatılan bir konuyu, durumu, hissiyatı destekleme, güçlendirme ve vurgulama işlevleri vardır. Ancak kimi zamanlar kişinin sözleriyle ifade ettiğinin tam da tersini söylerler: iğne vurulacak/vurulan bir çocuğun ‘Hiç korkmuyorum’ ya da ‘Acımadı ki’ derken gözlerinin korkudan büyümesi veya her yerinin titremesi gibi.

Görüşme aşamasında ağırlık konuşmada olduğu için muhatabın ses tonundaki değişimler, konuşma hızı, sesinin yüksekliği veya alçaklığı ayrıca yine ağlamak, gülmek, iç çekmek, öfkelenmek, sevinmek gibi sesiyle dışa vurduğu duygular dini danışmana muhatabını anlamada ve onunla empati kurmada önemli ip uçlarıdır. Yoğun duygulanmalar çok açık bir şekilde sese yansır; dolayısıyla sesin yükselmesi veya düzensiz bir konuşma temposu içsel çalkantıların bariz işaretleridir.

Burada da yine unutulmamalıdır ki sözel ve sözel olmayan ifadeler arasında bir dengesizlik olabilir. Yüksek bir ses, aşırı gülme tepkileri, verilmek istenilen rahat izlenim her zaman sevinç ve rahatlık ifadeleri olarak değil, muhatabın gerçek ruhsal (örn. kaygı, çaresizlik) durumu saklamak veya örtmek için de kullanılabilir⁶⁹ (örnek için bkz. (Geest, 1981, s. 39-45). Naurath’ın (2000, s. 183) uyarısına göre dini danışman bu tür tutarsızlıklara karşı uyanık olmalıdır ve gerektiğinde tematize etmelidir. Bu tür tutarsızlıklarda dini danışman belki bir kural olarak genelde nonverbal iletişim unsurlarına öncelik ve ağırlık verebilir çünkü belirtildiği üzere bunların kontrol edilmesi

⁶⁹ Görüşmelerdeki ses değişimlerinin anlamları hakkındaki ayrıntılar için bkz. (Naurath, 2000, s. 182; Delhees, 1994, s. 142; Flammer, 1997, s. 28)

neredeysi imkansızdır. Dini danışmanlar söylenenler ve gösterilenler arasındaki farkı görüşme esnasında belki yakalayamayabilirler; bunun için tutulan görüşme protokolleri olay ve muhatabın durumu hakkında aydınlatıcı bilgiler verebilir (görüşme protokollerinde sadece sözel değil sözel olmayan tepkilerin de yer alması gerektiği unutulmamalıdır).

Görüşme boyunca beden dili muhatabın (gerçek) ruh hali hakkında ip uçları veren başka bir nonverbal unsurdur. Morris'in (1995) detaylı bir şekilde listelediği *kendine dokunma jestlerinin* örneğın çeşitli anlamları olabilir: burnun işaret parmağıyla ovalanması çaresizliğe, çenenin okşanması düşünmeye ve tartmaya, baş parmaklarının birbirine sürtülmesi güvensizliğe işaret eder. Morris'e (1995, s. 167) göre bu tür davranışlar kişinin kendini rahatsız hissetme oranıyla artar.

Örneklere yer yer görüldüğü üzere dini danışmanlar muhataplarının beden duruşlarını ve hareketlerini çok çabuk devralabilirler. Muhatabın zor nefes alması dini danışmanı da nefessiz bırakabilir (bkz. Örnek 13; aktarım konusundaki vücut teması örneği), yüksek sesli ve abartılı bir konuşma (örnek için bkz. Geest, 1981, s. 39) dini danışmana da geçebilir. Dini danışmanın bu tür aktarımlara karşı dikkatli olması ve kendini kaptırmaması gerekir. Danışanların yaptığı bilinçsiz el kol hareketlerini tematize etmenin ve böylece altında yatan duyguları ortaya çıkarmanın bir yöntemi danışanın aynı hareketi yapmasıdır. Naurath'ın (2000, s. 184-185) anlattığı bir örnekte bir hastane rahibi görüştüğü bir bayan hastada sürekli tekrarlanan ve konuşmaların içeriğiyle ilgili olmayan sanki kendinden bir şeyleri atmak isteyen bir el hareketi yaptığını tespit eder. Rahibin hastasıyla olan güven ilişkisi nedeniyle hareketin tekrarlanması üzerine kadının elini tutmaya cesaret eder ve hareketi taklit eder. Hasta hareketin hemen farkına varır ve hareketin ne anlamına geldiği bilinç üstüne çıkar. Kadın ağlamaya başlar ve o zamana dek bastırılmış olduğu çaresizlik ve acizlik duyguları verbalize edilir. Naurath'ın uyarısına göre elbette böyle bir hareket ancak dini danışman ve muhatap arasında gelişmiş bir güven duygusunu ve dini danışmanın öz güvenini şart koşar. Bunlar mevcut değilse bu türden davranışları verbalize ederek tematize etmek daha uygundur. Öyle veya böyle, muhatap bu türden bir müdahale neticesinde kendisine karşı yakın bir ilgi ve dikkatin beslendiğini görecektir ve dini danışmanına karşı güveni geliştirecektir.

Dini danışmanlık görüşmesinin olumlu veya olumsuz seyrini her görüşmede olduğu gibi göz teması büyük oranda etkiler. Göz teması Naurath'ın (2000, s. 185) deyimiyle dinlemenin dolayısıyla da konuşmaya devam etmenin motivasyonu ve

demotivasyonu olur. Muhatapla korunan göz teması ilgili bir dinlemeyi sembolize ederken yanlış bir mimik (örn. esneme), saate bir bakış görüşmeyi duraklatabilir ya da tamamen bloke edebilir. Dini danışmanın direk bakışları ve göz teması onun ilgi ve dikkatini gösterirken muhatapın (Naurath, 2000, s. 185) göz temasından kaçınma muhatap tarafından bir rahatsızlığı veya çekingenliği hatta utancı ve korkuyu da yansıtabilir.

Vücut dili de tıpkı bakışlar gibi dini danışmanın ilgi ve dikkatini gösterir. İlgi ve merakla dinleyen bir dini danışmanın duruşu ile sıkılmış ve yorulmuş bir dini danışmanın duruşu kesinlikle farklıdır. İlgi ve dikkatliken dik bir pozisyonda duran danışman ilgisizlik ve sıkılma durumlarında çökmüş bir vaziyet alacaktır. Bunu kontrol etmek veya tersine çevirmek ise büyük çaba ve güç gerektirir. Fizyolojik araştırmalar dinlemenin kesinlikle pasif-alıcı bir eylem olmadığını aksine fizyolojik göstergelerle de ispat edilen (nabızın hızlanması, kan basıncının artması, psiko-galvanik ten tepkileri, göz bebeklerin büyümesi) oldukça aktif bir eylemdir (Delhees, 1994, s. 260; Pohl-Patalong & Muchlinsky, 1999). Benzer şekilde bir görüşmeden sesi giderek alçalan, bakışları etrafa dalan, sessizleşen, bir şeylerle oynayamaya başlayan bir muhatap görüşmeyi umutsuzca veya hayal kırıklığı olarak değerlendiriyor olabilir (Christian-Widmaier, 1995, s. 156-162; 268-275). Dini danışmanın bu tür sinyalleri yakalaması ve görüşmenin sadece nezaket icabı devam etmesine karşın önlemler alması gerekir.

Ritüel Aşaması

Ritüellerden en sık talep edilen/sunulan dua tamamen verbal bir olgu olsa da bazı nonverbal özellikleri de barındırır (bkz. Josuttis, 1993, s. 130). Naurath'a (2000, s. 188) göre dua/ritüellerin icrasındaki bedensellik dini danışmanlık karşılaşmasında diyalogdan aşkınla iletişime geçmede bir köprü fonksiyonu görür. Dolayısıyla dini danışmanlıktaki öteki veya muhatap ile Tanrı önünde bir birliktelik gerçekleştirilir. Bunun için ikili birebir iletişim kesilir: göz teması kalkar, başlar eğilir, eller dua pozisyonuna getirilir, gözler kapanır. Tabi ki dini ritüellerin özellikle duaların/ibadetlerin icrası kültür ve dini geleneğe göre değişir fakat her halükarda dini danışman ve muhatap arasındaki yatay iletişim dikey olarak genişletilir (Naurath, 2000, s. 188). Bu şekilde başka bir hal ve şekil alan bedensel ifadeyle karşılıklı iletişimin kesildiği ve aşkın boyutla içsel bir iletişime geçildiği görsel olarak da dışa vurulur. O ana kadarki karşılıklık içinde cereyan eden iletişim ve ilişki bedensel sembollerle de bir üst seviyeye, aşkına taşınır. Naurath'a (2000, s. 188) göre Tanrıya, içe yönelmenin bir göstergesi olarak bu karşılıklı iletişim kesintisi gereklidir de. Çünkü Daiber'in (1997, s.

241) dediği gibi “bedenler ritüellerde sembolik ifade biçimleridir. Bedensellik üzerinden mevcudiyet, birliktelik aktarılır. Birlikte yapılan beden hareketleri özneyi aşanı sembolize eder. Bu olurken de ritüel aracılığı ile beden hep kontrol edilir.” Gerçekten de dini ritüel veya ibadetlerde bedene düşen belirli görevler ve duruşlar vardır en önemlisi ise bedenini dini ibadetlerde serbest bırakılması değil kontrol altında tutulmasıdır.

Netice itibarıyla ritüeller “olağan üstü yaşam durum ve kesitleriyle başa çıkmaya ve onları atlatmaya yaradıkları” (Jetter, 1976, s. 209) için hastane dini danışmanlığında önemli bir yere sahiptir; “özellikle bilişsel-verbal düzlemi aşan ritüellerin kimlik stabilize edici işlevi hastalık sebepli bir beden krizinde aşıkardır.” (Naurath, 2000, s. 189). “Canlandırıcı eylemler” olarak ritüellerin sembolik şekilleri ve özellikle de beden hareketleriyle ifade edilişleri “dinlerin belirli anlam boyutlarını dile getirmesi” bu bedensel krizlerin aşılmasına yardımcı olabilir (Heimbrock, 1997, s. 125).

Ayrılık ve Vedalaşma Aşaması

Dini danışmanın muhatabından vedalaşmasının ve ondan ayrılmasının anlamı “hasta kendini bırakılıvermiş [“düşürülmüş”] gibi hissetmeden, hastayı bırakabilmek, sorumluluğu tekrar geri verebilmektir” (Naurath, 2000, s. 190). Naurath’ın (2000, s. 190) yorumuna göre vedalaşma anlarına “profan” olarak şekillendirilseler de beden dili aracılığıyla pastoral bir boyut katılabilir: tokalaşırken elin uzun süre sıkılması, iki elle birlikte tokalaşılması, kutsama işaretlerinin yapılması. Bu gibi hareketler verbal olarak da (‘Tanrı sizi korusun.’ ‘Tanrı size şifa versin.’ ‘Tanrı sizi kutsasın/esenlik versin’) desteklenebilir. Yine Naurath’ın (2000, s. 190) düşüncesine göre uzunca tutulan bir el muhatap ile dini danışman arasında oluşan bağlılığın ve empatinin sembolü olabilir. Arada hissedilen (veya hissedilmek istenilen) yakınlık normalinden uzun bir tokalaşma ile gösterilebilir.

Geest (1981, s. 56) bir örnekle nonverbal iletişimin bütün özelliklerini ve önemini çok güzel aktarır:

Genç bir erkek dini danışman (Kurt Hoch), kronik hastaların bulunduğu bir klinikteki haftalık ziyaretlerini ve Bayan M. ile görüşmesini aktarır. Bayan M.’nin (74) sol tarafı felçlidir:

Kısa sürede Bayan M. ile yakınlık kurdu. Bayan M. felç halinden dolayı çok çektiğinin işaretlerini veriyor bana. Geldiğimi gördüğünde bariz bir şekilde seviniyor. Neredeyse hiç akrabası yok ve pek ziyaretçisi de gelmiyor. Odada onun dışında üç kadın daha bulunuyor ve kimisi cam kenarında bir masada oturuyor. Önce onlara uğruyorum daha sonra yatağına boylu boyunca uzanmış Bayan M.’ye geçiyorum. Anlaşılan beni tanıdı ve geldiğime sevindi. Ona bakıyorum. “İyi günler Bayan M.” “Rahip Bey” diyor hafif heyecanlı bir sesle. Elini tutuyorum. “Bu gün yine yataktasınız. Demek ki geçen haftadan daha iyi değilsiniz.” Durumunda bir iyileşme olursa Bayan

M.'nin bir kaç saat masada oturabileceği söz konusuydu. Elimi o kadar sıkı tutuyor ki kendime bir sandalye çekemiyorum. Sakince yanında duruyorum ve bundan rahatsızlık duymuyorum. Felçli olmadığı sağ tarafında duruyorum. Ona oldukça yakınım. Bayan M. ağlıyor, fakat gözleri etrafındaki yüz kasları kasılıyor, göz yaşları akamıyor. Elimi daha da sıkıyor. Bazen parmakları tikliyor. Beni daha da yakınına çekiyor. Yakınlığıma ihtiyaç duyduğunu hissediyorum. “Elimi anlınıza koyayım mı Bayan M.?” Hemen “Evet” diyor. Elimi anlına koyuyorum. Bayan M. yavaşça sakinleşiyor. Arada bir gözlerini kapatıyor. Eli artık hareket etmiyor. Aradan biraz zaman geçiyor.

Dini danışmanın aktardığı bu örnek üzerinden Geest (1981, s. 57-58) sözöl olmayan iletişim hakkında bilinmesi gereken bütün özellikleri vurguladığı şu kapsayıcı açıklamayı yapar:

Dini danışmanlık bir konuşmadan daha fazlasıdır. Sözöl düşünce paylaşımından çok daha fazla boyutta gerçekleşir. Bu gerçeklik az kelimeyi kapsayan karşılaşmalarda olduğu kadar çok ve yoğun konuşulan yerlerde de kendini gösterir. Burada bir karşılaşmanın dini danışmanlık olarak tecrübe edilip edilmediği belirlenir. Bayan M. ile olan karşılaşma bize sözöl olmayan irtibat şekillerini net bir şekilde görme imkanını veriyor.

Sözöl olmayan kısım, konuşulan kelimelerin anlamı dışındaki bütün alanı kapsar. Bu oldukça geniştir: Kelimelerin anlam içeriğinden başka kulağın duyduğu, gözün gördüğü, elin hissettiği, burnun kokladığı ve bedensel varlığın öteki insanın yakınlığından dolayı bütün hissettikleri. Görülebilenler ötekinin hareketleri, vücut duruşu, bakışı, hareket eden parmakları, fakat aynı zamanda kıyafetleri ve çevresi. Duyulabilenler ses tonu, konuşma hızı, şivesi, kelime seçimi, iç çekmesi ve gülmesi, ara sesleri. Dokunarak insanlar inanılmaz derecede çok şey ifade ederler: reddetme, korku, mesafe, sevgi, istek, sabırsızlık. Koku almamız o kadar zayıflamıştır ki ne yazık ki burada neredeyse her uyarıcıyı rahatsızlık verici olarak yaşarız. Kültürümüz koku düşmanıdır (...).

Sözöl iletişimle sözöl olmayan iletişimin arasındaki yoğunluk bakımından da bir fark vardır. Gözlerimizle kelimeleri dinlemeye göre çok daha hızlı ve fazlasını algılarız. Bir ilişkinin kalitesi ötekinin sözöl ifadelerinden çok onun yüzünde ve gözlerinin bakışında daha net ve güçlü görülür. Bedenin doğrudan mesajı kelimelerin düşünsel mesajından daha ikna edicidir. Sözöl olmayan iletişimin güvenilirlik derecesi daha yüksektir. Sözöl irtibat bize ötekine daha hızlı ve kolay tepki vermemizi sağlasa da daha az içsel katılım gerektirir. İnsanları sözöl olmayan ifadelere göre sözöl ifadelerle yanıltmak daha kolaydır.

Bazı hisler sadece sözöl olmayan bir şekilde ifade edilebilir. Çoğu durumda, özellikle korku, utanç veya düşmanlığın hakim olduğu durumlarda insanlar onları etkileyen şeyler için kelimeler bulamazlar. Yine de vücut duruşları ve hareketleriyle duygularını ifade ederler. Ancak sözöl olarak ifade edilen duygular da sözöl olmayan alanda netleştirilir. Duyguların derecesi, yoğunluğu çoğu zaman net kelimelerle değil daha çok yüz ifadesiyle ve ses tonunda açık edilir.

İnsanları anlamak ve onlara eğilmek isteyen kişiler onların sözöl olmayan dillerine dikkat etmeli ve kendisini de bu boyutta uygun bir şekilde ifade etmeyi becerebilmelidir. Sözöl olmayan yakınlık daha selamlaşma ve oturmada başlar. Ancak sözöl olmayan beden sinyalleri bize ne kadar yaklaşacağımızı, sınırların nerelerde olduğunu söyler. Sandalyem hasta yatağına çok mu yakın çok mu uzak, böylece çoğu zaman ilişkinin türü hakkında olumsuz bir karar verilir. Aynı şekilde doğru konuşma hızını da ancak ötekinin hızıyla benimkinin arasında belirli bir uyum meydana geldiğinde bulurum. Çok yavaş konuşan mahcup sessizlikler meydana getirir, hızlı konuşan ötekini ezer geçer. İnsanlar bir birlerine nadiren daha hızlı veya daha yavaş konuşmalarını söylerler ama bunu

yansıtırlar. Bu sinyalleri dini danışmanlar iyi anlamalı ve ciddiye almalıdır. Bayan M. dini danışmanına normal bir selamlaşmadakinden farklı bir şekilde “Rahip Bey” diyor. Tam olarak neyi ifade ettiği farklı yorumlara açıktır. Kurt bunu büyük bir sevincin ifadesi olarak anlıyor. Bunun üzerine onun eline sarılmasıyla Kurt, kadının onun yakınlığına ihtiyaç duyduğunu anlıyor. Kurt işaretleri anlıyor ve onlara rahatlığı ve eline sarılmasına izin vererek cevap veriyor. Bu doğrudur, ötekinin buna ihtiyacı varsa, yardımcı oluyorsa ve dini danışman bunu severek yapıyorsa.

Geest son cümlesinde nonverbal iletişimin çok önemli bir noktasına değinir: uygun tepki nedir? Sözel iletişimdeki kadar burada belirli kuralların sayılması pek mümkün değildir. Her ne kadar bedensel temasın şekli, zamanlaması ve süresi tamamen kişisel bir şey olsa da bu konuda oldukça sıkıntılı sonuçlar doğurabilecek hatalar yapılabilir. Bu nedenle sözel olmayan ilişki ve iletişimlerde ayrı bir duyarlılığa sahip olunması temel şarttır. İkinci bir şart ise dini danışmanın toplumsal ve kültürel tabular hakkında fikir sahibi olmasıdır.⁷⁰ Özellikle dokunmak, kültürel, toplumsal ve kişisel olarak çok hassas bir konudur ve azlığı (aşırı mesafeli kalmak) kadar fazlalığı (aşırı yakınlaşmak) da sakıncalıdır. Örnekteki dini danışman etraftaki kadınların veya odaya her an girebilecek bir insanın düşünceleri için endişeleniyor olsaydı belki muhatabına bu kadar çok yaklaşmazdı. Dini danışmanın niyeti burada teselli aracı olmaktır bu nedenle ilişkisini bu yönde kullanır. Ancak bu tür ilişkilerde çoğu zaman bağımlılıklar geliştirilebilir ve dini danışmanın böyle bir durumda gereken hassasiyeti göstermesi gerekir (ziyaretlerini düzenli bir şekilde sürdürmek, verdiği sözleri tutmak, aşırı bağlanmayı dengede tutmak) (Geest, 1981, s. 61-62).

Son bir not olarak şunu belirtelim: Örneklerde görüldüğü gibi dini danışmanlık oldukça yakın bir temas içinde de gerçekleşebilir (dokunma, okşama, sarılma, kucaklama). Bu nedenle dini danışmanın kişisel bakımına, kıyafetinin temizliğine, özellikle de kokmamaya (ağız, beden, kıyafet) dikkat etmelidir.

D. Dini Danışmanlık Aracı Olarak Görüşme

Karşılıklı konuşma veya görüşme dini danışmanlığın merkezi aracı, özü olarak görülür (Asmussen, 1934, s. 19; Thurneyssen, 1988, s. 88; Riecker, 1947, s. 48; Haendler, 1957, s. 309; Klessmann, 2010, s. 50; 88; Wahl, 1988, s. 256; Scharfenberg, 1972b). Görüşme/konuşma ile kast edilen, belirli bir konu etrafında, en az iki kişinin, karşılıklı, doğal bir “kelime alışverişi”, dönüşümlü olarak dil ile iletişim kurmalarındır (bkz. Dittmann, 1979, s. 5). Ortak bir dil ve konu, konuşmanın şartları olduğu kadar,

⁷⁰ “Başka Din Mensuplarına Dini Danışmanlık” başlığı altında Bay Pietruschka bu konudaki tecrübelerini aktarır.

görüşme esnasında gerçekleştirilen unsurlardır. Görüşmede sonuca varmak amacıyla bir konu, konuşma şekli ve süresi için bir müzakere gerçekleşir. Bu süreç dini danışmanlık görüşmesinde, günlük konuşmalarda olduğu gibi örtük bir şekilde ya da terapilerde olduğu gibi açık bir şekilde bulunabilir. Freud'a göre terapötik görüşme için üzerinde anlaşılması gereken konular öncelikle görüşmenin süresi ve ücretidir (Hauschildt, 2000).

Baumgarten (1913) dini danışmanlık görüşmesini özetle şu şekilde tarif eder: dini danışman doğanın kendini tamir edebilme gücüne inanarak duruma göre muhatabının kendisine yardım etmesine izin vermeli, kimi zaman yardım etmeli ve bunu her daim karşılıksız bir sevgiyle yapmalıdır. Bunun aracı da dini danışmanlık görüşmesidir. Danışman bu görüşmeye belirli bir planla gitmez fakat görüşme esnasında dikkatlice dinlemeli, önemli noktaları kaçırmamalı, duruma hakim olmalıdır. Bu açıklamalarıyla Baumgarten bugünün modern dini danışmanlığına hakim olan bir anlayışı henüz 1913 tarihinde yani dini danışmanlık hareketinden ve modern sayılabilecek dini danışmanlık yaklaşım ve metotlarından çok önce açıklar. Teori bölümünde gösterildiği üzere dini danışmanlık insanın kendisine yardım edebilmesine yardım olarak anlaşılır. Bunun en önemli aracı ise empatidir. Görüşülen dini danışmanlar da tıpkı Baumgarten'in anlattığı gibi kişileri özgür bıraktıklarını, derin derin dinlediklerini ve kendilerine anlatılanları kişilere geri yansıtarak durumlarını onların gözlerinin önüne serdiklerini bildirirler. İnsanlar bu yansıtılmaları alarak durumlarının, varsa yanlışlarının farkına varırlar ve kendi kendilerini tamir etme süreci başlar.

Hangi türünde olursa olsun dini danışmanlığın görüşme yapısında bir benzerlik bulunur: dini danışmanlık görüşmesi prensip olarak zamanı sınırlı olan bir sosyal kontakın bir parçasıdır, bir muhatabın problem ve çatışmalarına göre yön alır, çatışmanın üzerinde çalışarak ortadan kaldırılmasını hedefler ve bunun için metodik beceri gerektirir. Eğitim bölümünde ayrıntısıyla anlatıldığı gibi bu beceriler dini danışmanlık eğitimleri (KSA, CPT), dini danışmanlık durumlarını yansıtan bireysel görüşmeler, grup içi öz deneyimler, psikolojik temel bilgiler, rehberlik eden süpervizyon, psiko-sosyal kendilik ve öteki algısı, davranış ve konuşmanın samimiyeti, ifade yeteneği ve aynı zamanda bireysel olgunlaşmayla edinilir ve desteklenir.

Dini danışmanlıkta görüşme konusu çok geniş ve ayrıntılı bir konudur. Bu nedenle bu konunun çeşitli başlıklara ayrılarak incelenmesi ve sunulması anlaşılabilirliğini artıracaktır.

1. Dini Danışmanlık Görüşmelerinin Konuları ve Farkları

Görüşmenin mevzu olduğu diğer alanlarda örneğin hasta-doktor görüşmesinde konu hastalık ya da kişinin kendini hasta hissetmesi ve bunun iyileştirilmesidir, sosyal hizmetli ya da psikolog/terapist-danışan görüşmesinde de hep belirli *bir* konu, hedef veya niyet (örn. iş imkanlarının araştırılması, depresyonun tedavi edilmesi) vardır. Dini danışmanlık görüşmeleri ise böyle sınırlı ve belirgin bir hedefe yönelik görülemez çünkü görüşülen dini danışmanlardan öğrenildiği kadarıyla görüşmelerde “hayatın bütün alanları” mevzu bahis olabilir. Bu nedenle *dini* danışmanlık görüşmesi konularını sadece dini konularla sınırlı görmek yanlış bir tahmin olur. Her türlü dünyevi konuların da (aile/evlilik/ilişki problemleri, meslek sorunları, rol çatışmaları, krizler) dini danışmanlık görüşmelerinde yeri vardır. Dini danışmanlık kaynakları da (örn. Faber & Schoot, 1974, s. 122, 127; Geest, 1981) gerek açıklamalar gerek verilen örneklerle bunu teyit eder. Nihayetinde mevzu ne olursa olsun “mesele insanların selametidir” (Faber & Schoot, 1974, s. 127). Ancak dini danışmanlık görüşmesinin kendine has özelliği olarak onu icra eden kişinin belli bir makamı temsil etmesi (din, dini makam, Kilise) ve belli bir görevi taşıması (Tanrı kelamının tebliği) belirtilebilir. Bu iki özellik dini danışmanlık görüşmesini - en azından Hıristiyan geleneği için - Tanrı önünde yapılan bir görüşme olarak başka görüşmelerden ayırır.

2. Dini Danışmanlık Görüşmesinde Dilin İşlevi

Konuşmayla gerçekleştirilen dini danışmanlık görüşmesinde dilin önemli bir araç olduğu aşıkardır. Zira Scharfenberg dini danışmanlığı bir görüşme olarak postüle ettiği eserinde (Seelsorge als Gespraech, 1972b) dil konusuna en geniş bölümü ayırmıştır (Seelsorge und Sprache, s. 12-43). Ancak dini danışmanlıkta dilin önemini vurgulayan sadece Scharfenberg değildir. Alman dini danışmanlığın önemli isimlerinden Piper (1985b) da dili vurgulayanlardan biridir. Piper’in aktardığına göre dil veya konuşmanın üç yönlü bir fonksiyonu vardır: objektif bir gerçekliğin aktarılması (‘Hava ne kadar da puslu.’), kişisel ve sübjektif hissiyatın aktarılması (‘Bu puslu hava aynı benim içim gibi/Puslu havalar beni depresif yapıyor.’), muhataba yöneltilen bir çağrı (‘Bu puslu havalarda kendimi yalnız hissediyorum, yanımda kal.’). Dil bilimcileri (örn. Karl Bühler) dili sadece nesnel olguların aktarılmasına indirgenmesine karşı uyarıda bulunurlar. Piper’e göre de dilin sadece olgulara indirgenmesi dinleyicinin muhatabının kendisine yönelttiği çağrıya karşı geliştirdiği bir savunmadır. Bunun sonucu ise ilişki bozukluğudur - muhatap kendini anlaşılmamış hisseder ve kendini meşgul eden şeyleri hazmedemez (Piper, 1985b). Örneğin hastane ortamlarında hastalar

kendileriyle konuşulmadığından çok şikayet ederler. Doktorlar hastalara teşhisleri açık ve net bildirirler de, hastalar soru sormadıkları ve olayı daha hazmedmeden doktorların gittiğinden dolayı bu tür konuşmaların çok hızlı geçtiğinden yakınır. Hastaların buradaki asıl hayal kırıklıkları veya rahatsızlıkları dile getirdikleri çağrılarının duyulmayışıdır.

3. Dini Danışmanlık Görüşmesinde Kelimeler ve Duygular

Bir görüşme öncelikle iki insanın kelimeleri paylaştığı bir irtibattır. İki insan irtibata geçer ve kelimeler aracılığıyla birbirlerine malumatlar, bilgiler, durumlar, vs. aktarırlar. Bu bakımdan bir görüşmeyi belirleyen asıl unsur o görüşmenin içeriği ve o içeriğin taraflar üzerindeki etkisi veya Faber'e (Faber & Schoot, 1974, s. 11) göre kelime alışverişin sonuçlarıdır. Kelime veya içeriklerin etkisi ise insanlar üzerinde sadece nesnel bir etki yapmaz çeşitli duygusal tepkiler de uyandırır. Bu açıdan tarafların birbirlerine söyledikleri ve karşılığında aldıkları cevaplara göre kişiler utanabilir, endişelenebilir, rahatlayabilir veya sevinebilirler. Bazen söylenen bir kelime, bir cümle yıllarca insanın aklından çıkmaz. Kelime içeriklerinin bu etkisini Faber (Faber & Schoot, 1974, s. 12) şu şekilde anlatır: "Bizler çoğu zaman kelimelerin içeriklerine dikkat ederiz ve ötekinde olduğu kadar kendimizde de kelimelerin işlevlerini belirli duyguların bağlamında taşıdıklarını unuturuz. Bir görüşmenin başarısının veya başarısızlığının genelde kelimelerimize değil, duygularımıza bağlı olduğunu unutmasaydık bir parça ilerleyebilirdik." Faber bu ifadesiyle dini danışmanlık görüşmesinin başarı veya başarısızlığının sadece paylaşılan kelimelere değil muhatapların birbirlerine karşı ve birbirlerinden dolayı hissettikleri duygulara da bağlı olduğunu söylemek ister. Bu nedenle görüşmeyi yürüten kişi - bu durumda dini danışman - görüşme esnasında sergilenen (veya gizlenen) duygulara da dikkat kesilmelidir.

Benzer şekilde Stollberg'de (1970, s. 14) de iletişimin temel karakteristiği duygusallıktır. Görüşme konu-merkezli düzleminden kişi-merkezli duygusallık ve kişisellik düzlemine çıkarılması gerekir. Stollberg'in tarif ettiği bu yol ise Rogers'ta non-directive, yani yönlendirici olmayan görüşme yöntemidir ve empatik yansıtmaya (refleksiyon) işaret eder:

Örneğin danışan görüşmede sadece öylesine Bay M.'ye rastladığını bildirmez. Bunu yakalamayan ve yansıtmayan bir dini danışman buna "Ya öyle mi, enteresan, ama biz konumuza dönelim: siz benimle yasmızla ilgili konuşacaktınız. Yirmi dakika sonra dersim var da..." derdi.

Bunun yerine refleksiyon yapan bir dini danışman şöyle konuşurdu: "Bay M.'yi? Bu sizi sinirlendirdi anlaşılıyor?" Böyle bir yanıt/tepkinin verilmesiyle - danışman yanılrsa bile - bir

önceki cevaba göre görüşmenin bambaşka bir seyir izleyeceği aşıkardır. Çünkü birinci cevap belirler ve yönlendirirken (directive), ikinci cevap - reddetmek için bile olsa - danışmana bir şans verir, yani yönlendirme yapmaz (non-directive) (Stollberg, 1970, s. 15).

4. Dini Danışmanlık Görüşmesinin Kuralları

Stollberg'in (1970, s. 16) düşüncelerinden hareketle dini danışmanlık görüşmesi için şu pratik kurallar çıkarılabilir:

a) Dini danışmanlık danışan merkezlidir, kabul edicidir ve yönlendirici değildir.

b) Sadece dile getirilen kelimeler ve içerikler değil, duygu dünyasını yansıtan sözel olmayan sembol ve işaretler (beden dili, mimik ve jestler, bakışlar, duygusallık, vb.) de dikkate alınmalıdır.

c) Görüşmede danışana toplumsal hayattakinden farklı olarak, kendini çekinmeye sebep olmaksızın rahatça ifade edebileceği korunaklı bir ortam sunulur.

d) Dini danışman, danışanın ifadelerindeki duygusal içeriği yansıtarak ve görüşme gidişatını yapılandırarak danışanın tamamen hizmetine girer.

e) Dini danışman inancı gereği bireyin reşitliğini ve karar özgürlüğüne saygı gösterir ve onu yönetmeye kalkmaz.

Bu kuralların karşısında dini danışman düşebileceği hatalara karşı da dikkatli olması gerekir. Kısmen sakınılması gereken davranışlar konusunda da görüldüğü üzere Stollberg'in (1970, s. 17) saydığı olası tehlikeleri örnekler vererek açıklayalım:

a) *Yönlendirici ısrarcı davranış*: 'Siz en iyisi ...'; 'Bence ... denemelisiniz'; 'Asıl meseleye gelelim ...'; 'Mesele o değil ki ...'; 'Siz aslında ...'. Bu örneklerde önemli olan sadece kelimelerin kendileri değil, gördükleri işlevlerdir; her zaman nasıl, hangi tonda söylendikleri önemlidir.

b) *Teşhis koyucu ifadeler*: 'Bence sizin sorunuz ...'; 'Sizin derdiniz ...'; Doktor-hasta ilişkisi her zaman zararlı olmak zorunda değildir ama danışana 'eline düşme' hissini de verebilir. Ayrıca bu tür ifadelerle dini danışman kendini bir uzman gibi gösterir ama salt bu teşhisler danışana yardımcı olmaz. Burada da yine kullanılan tonun önemi büyüktür.

c) *Yorumlar*: 'Dini bakımdan bunu şöyle görmek lazım' ; 'Teolojik olarak bu böyle değil'; 'Suçluluk duygularınız gerçek değil'. Danışanın özellikle duyguları hakkındaki yanlış yorumlar, danışana kendini anlaşılmamış ve derdine terk edilmiş hissettirir. Bu şekilde danışmanıyla birlikte kurulması gereken güven ilişkisi de ya zarar görür ya da hiç kurulamaz.

d) *Ahlak dersi verme*: ‘Dindar biri olarak bu şekilde devam edemezsiniz!’; ‘Bunu bir daha yapmamalısınız.’; ‘Bu olamaz’; ‘Böyle davranamazsınız!’. Dini danışmanın kendi değer yargılarını aceleci ve uygunsuz bir biçimde ifade etmesi bir önceki maddedeki gibi danışanda büyük engeller meydana getirebilir: ‘Bu beni hiç anlamıyor/anlamayacak’. Dini danışmanın fazlaca rahat ve geniş davranması da danışanında tersini uyandırabilir: ‘Bu, bu kadar rahatsa ...’; ‘İki yüzlü mü bu ...?’

e) *Dogmatize etme*: ‘Görüyor musunuz Tanrı kullarına nasıl davranıyor’; ‘Bakın Tanrı işte böyle yapar’; ‘Bunun dini hükmü budur’. Dini danışman böyle bir yaklaşımla görüşmeyi vaaz/ders vermek için kullanır. Böyle bir davranış aynı zamanda asıl meseleden uzaklaşarak meseleyi bir tartışma konusu haline getirme tehlikesini de taşır.

f) *Genellemeler*: ‘Bu konuda yalnız değilsiniz’; ‘Sizin gibi niceleri var’; ‘Neleri görmedim ki ...’; ‘Herkes olur böyle’. Genellemeler danışana içinde bulunduğu halde yalnız olmadığını göstermesi bakımından faydalıdır, ancak kendi münferit durumunun göz ardı edilmesi, hafife alınması hissini ve tehlikesini de barındırır.

g) *Otoriter vaaz ve danışmanlık*: ‘Kutsal Kitaba göre şöyle davranmalısınız!’; ‘Yoksa din büyüklerimize inanmıyor musunuz?’; ‘Bana kalsa böyle karar vermelisiniz’. Böylesine bir davranış din kardeşliği ve dini dayanışmaya aykırı olduğu gibi (Protestan inancında çok önemsenen) özgürlük ve reşitliğe de aykırıdır. Ancak şu da unutulmamalıdır: akut bir tehlike karşısında örneğin tehditler, intihar ihtimali gibi, otoriter ve telkin edici davranışlar oldukça gerekli/yerinde olabilir; hatta danışan-danışman ilişkisindeki aktarım bile bunun için kullanılabilir ki danışan daha kötü şeylerden korunabilsin. Ancak nihayetinde bu davranıştan uzaklaşmayı da ihmal etmemelidir dini danışman.

ğ) *Kendi problemlerini erkenden açık etme*: ‘Ben de bir keresinde ...’. ‘Benim de böyle ...’; ‘Biliyor musunuz aslında ben de ...’ diyerek dini danışman uzun bir otobiyografiye kalkışabilir. Görünüşte böyle bir hamle bir dayanışma örneği gibi görünse de dini danışmanın kendi içini dökme tehlikesini de barındırır. Bir tür karşıt günah çıkarma olan böyle bir davranış danışanı desteklemez daha çok daha da tedirgin eder (ileri aşamada hatta kullanılmış bile hissettirebilir). Ayrıca böyle itiraflarla karşılaşmaya danışanın ruh halinin, psikolojisinin ne kadar müsait olduğu, buna dayanıp dayanamayacağı da bir başka sorudur. Eğitim bölümünde görüldüğü üzere dini danışmanlar kendilerine anlatılanlara ve gördüklerine dayanabilmeleri için bir dizi eğitimden geçerler; bu konuda bir bilgi ve eğitimi olmayan üstelik psikolojik olarak kendisi zor durumda olan birinin başkasının, üstelik danışmanının derdini dinlemeye ne

kadar hazır olduğu düşünülmesi gerekir. Elbette danışan, danışmanın da sadece bir insan olduğunu bilmek durumundadır, fakat bahsedildiği üzere insanlar dini danışman kişisi/rolüne karşı bazı beklentiler geliştirmişlerdir.

ı) *Entelektüel tartışmalar*: ‘Ama bakınız ...’; ‘Bunu böyle diyemezsiniz’; ‘Hiç olur mu!’; ‘Aslında o öyle değil’. Danışanın derdinin, söylediklerinin veya sorularının bir tartışma malzemesi haline gelmesi çok kolaydır. Danışman yukarıdaki maddeleri de göz önünde bulundurarak kişiye bir şeyler ispat etmek, ona doğrusunu/bir şeyler öğretmek konumunda ve durumunda olmadığını unutmamalıdır.

Elbette ki bu sayılan maddeler bir dini danışmanlık görüşmesinde yapılabilecek hataların veya karşılaşılabilecek tehlikelerin tamamı değildir. Ancak uygulamada sıkça tekrarlanan hatalara, ihmal edilen yönlere bir kaç örnektir (yukarıdaki kural ve hataların sergilendiği örnek için bkz. Örnek 9).

Rogers’a (1942) göre görüşme kurallarını ise Stollberg (1970, s. 11) şöyle aktarır:

1. sabırlı ve nazik ama muhtemel tutarsızlıklara karşı eleştirel dinleme
2. kati, kesin bir tavırdan kaçınma
3. etik öğütlerden veya ahlaki ikazlardan kaçınma
4. entelektüel tartışmalara düşmeme
5. danışan(l)a ... konuşma/soru sorma
 - a) zorluklarını ifade etmesine yardımcı olmak için
 - b) güvene dayalı bir konuşmayı engelleyen korkuları ortadan kaldırmak için
 - c) dini danışman olarak doğru anlayıp anlamadığını kontrol etmek için
 - d) danışan tarafından çekinilerek değinilip geçilen bir konunun belki daha fazla öneme sahiptir diye altını çizmek ve danışan istiyorsa (!) yeniden ele almak için
 - e) uygun düşmesi durumda danışanın örtük şartlarının bilincine vardırarak için

Rogers’in izindeki danışmanlık sürecinde danışan görüşmenin nesnesi değil bizatihi karar verebilme yeteneğine sahip öznedir. Metodik olarak bunun anlamı dini danışmanın görüşme sürecine müdahale etmemesi, “manipüle etmemesi”dir (Stollberg, 1970, s. 14) çünkü görüşmenin gidişatını tamamen danışanın kendisi belirler. Bazen aradaki mesafe nedeniyle danışanın sorununu kendisinden daha çabuk kavrayan dini

danışman için bu çok fazla sabır ve anlayış gerektiren bir durumdur. Dini danışman bunun için kendine hakim olmayı, kendini gözlemlemeyi ve kendini eleştirmeyi bilmelidir ki zamanla görüşmede danışanın dini danışmanın araya girmesini aceleci bir müdahale olarak değerlendirmemesini sağlayacak emniyet ve hissiyat geliştirilebilsin. Bunun için dini danışmanın satır aralarını, yani nonverbal ifade biçimlerini de dikkate alması gerekir (Stollberg, 1970, s. 14).

Son olarak Thurneysen (1970, s. 9-10) bir dini danışmanlık görüşmesi için şu uyarılarda bulunur: dini danışmanın odası toplu, kıyafeti ziyaretçi almaya uygun olsun; gözünü muhatabına dikmesin ama yine de muhatabının yüzünü rahatça görebilecek ve bağırmadan konuşabilecek şekilde otursun; ona yeterince vakti olduğunu hissettirsin; sözünü kesmesin, fakat duraklama olduğunda ya da ifade etmesi zor gelen bir şeyde küçük, kısa sorularla muhataba yardımcı olsun.

5. Dini Danışmanlık Görüşmesini Destekleyici Tutumlar

Rogers'ta görüldüğü üzere dini danışmanlık görüşmesini destekleyici bir takım tutumlar bulunur. Klessmann (2010, s. 132-140) Rogers'in kavramlarını genişleterek güven dolu bir görüşmenin oluşumunu destekleyici davranışları sayar:

Nezaket, açıklık, merak: Dini danışmanın nazik ve sevecen bir tavır sergilemesi insanlar üzerinde davetkar bir izlenim uyandırır ve içlerini dökmeye cesaretlendirir. İlk karşılaşma anında, selamlaşmada dostane bir yaklaşım kendini danışmanın sesinde, jest ve mimiklerinde gösterir. Bunlarla birlikte dini danışman insanlara karşı ilgi gösterme sınırları içerisinde bir meraka sahip olması gerekir. İnsanlara karşı ilgisiz ve mesafeli bir kimse dini danışmanlık için uygun olmayacaktır.

Dikkatli algı: Eğitim bölümünde etraflıca anlatılan kendilik ve öteki algısı görüşmede çok önemli bir unsurdur. Muhatabının duygu değişimlerini algılamayan bir dini danışman uygun tepkiler veremez.

Örnek:

Bir öğrenci dini danışmanlık eğitiminde ilk defa ağır bir hastayla karşılaşır. Vaka görüşmelerinde olayı anlatır ve adamın ölme ihtimali hakkında hiç konuşmak istemediğini bildirir. Görüşme protokolünün ayrıntılı incelemesinden sonra anlaşılır ki adamın aksine bu konu hakkında konuşmak için dikkatlice verdiği sinyaller öğrenci tarafından algılanmamıştır. Bunun üzerine öğrenci ölüm konusunun onu ne kadar korkuttuğunu anlatır; hala daha feci bir şekilde gözünün önüne gelen büyükbabasının ölümünü hatırlamaktadır (Klessmann, 2010, s. 133).

Empati ve anlayış: Doğru bir algı empati ve anlayışın şartıdır. Dini danışman kendini danışanın yerine koyabilmeli ve onunla birlikte o anki duygularını hissedebilmelidir. Ancak bu şekilde muhatabını gerçekten anlayabilir.

Örnek:

Hastanedeki bir hasta dini danışmanına şöyle der: “Az önce doktor buradaydı ve yine bıçak altına yatacağımı söyledi.” Dini danışman bu ifadenin sadece içeriğine dikkat ederse o zaman “Niye ki...?” şeklinde bir cevap verecektir ve dini danışmanlıkla pek alakası kalmayan tıbbi bir konuşma başlayacaktır.

Buna karşın dini danışman hastanın duygu durumunu hissetmeye çalışması durumunda şöyle diyebilir: “Doktorun verdiği bu bilginin sizi endişelendirdiğini düşünebiliyorum. Öyle mi?” veya “Peki doktorun bu haberi karşısında duygusal tepkiniz nedir?” (Klessmann, 2010, s. 134).

Aktif dinleme: Dinleme konusunda görüleceği üzere insanlar çoğu zaman onları gerçekten meşgul eden ve etkileyen konuları hemen ortaya dökemezler çünkü kendileri de tam net bilmezler. Bu nedenle onların meselesini aradan duyabilecek ve konuyu buldurabilecek birine ihtiyaç duyarlar. Ancak dini danışman arada soracağı sorularla doğru duyup duymadığını, doğru anlayıp anlamadığını kontrol etmelidir.

Kabul ve değer: Her ne kadar danışanın anlattıkları, hissettikleri dini danışmana garip gelse de ona saygı göstermek zorundadır ve onu olduğu gibi kabul etmelidir. Yargılandığını ya da ayıplandığını hisseden bir danışan kendini kapatır. Ancak kabul etmek ve değer vermek danışanın her duygu ve ifadesini onaylamak ve haklı bulmak demek değildir.

Örnek:

Bir rehabilitasyon kliniğinde bir adam dini danışmana rahat bir şekilde başka bir bayan hastayla nasıl bir ilişkileri başlattıklarını anlatır. Bunu neredeyse bir gururla, hoş görülecek bir suç edasıyla anlatır. Dini danışman onu dikkatlice dinler ve şöyle der: “Size şunu da söylemek istiyorum, davranışınız bana zor geliyor; bu karınızı bir çeşit aldatma değil mi - ne demek istediğimi anlıyor musunuz?” Adam aniden ciddileştir ve evlilik problemlerini ve bu ilişkiden dolayı hissettiği suçluluk duygularını anlatır (Klessmann, 2010, s. 136).

Samimiyet: Dini danışman her koşulda dürüst ve samimi davranmalıdır. Bu muhataba kendi duygularını göstererek bir kendilik algısı meydana getirebileceği gibi ona karşı içten bir ilgi beslediğini de gösterir.

Örnek:

Bir kadın görünüşte hiç etkilenmeden savaş tecrübelerinden ve ailesinin kaçış hikayesinden anlatır. Bir süre sonra dini danışman der ki: “Hikayenizin beni nasıl üzdüğünü fark ediyorum, o kadar acı şeylerden anlatıyorsunuz ki - siz neler hissediyorsunuz bu durumda?” Dini danışman kadının karşısına kendi duygularını koyuyor ki kendilik algısı derinleşsin.

Bir adam geniş geniş, bir konudan diğerine atlayarak konuşur, dini danışman asıl meseleyi kavrayamaz. Bir süre sonra şunu der: “Biraz sabırsızlanıyorum çünkü o kadar çok şey anlatıyorsunuz ki asıl meseleyi anlamadığımı düşünüyorum - oysa ben sizi anlamak istiyorum” (Klessmann, 2010, s. 137).

Ümit ve kaynaklara yönelim: Dini danışmanlık karşılaşmalarında insanlar çoğu zaman ümitsiz ve üzgündür. Dini danışman empati ve anlayışına aykırı davranmadan (yani kişilerin durumlarını, hissiyatlarını hafife almadan) yine de ümit aşılmasını bilmelidir, çünkü dini danışmanlık görüşmesi umut dolu bir görüşme olmalıdır (Faber & Schoot, 1974, s. 132). Aynı zamanda insanlar bu durumda kendi kabiliyet ve kaynaklarını çabuk unutabilirler. Dini danışman her insanın içinde bulunan öz kaynaklarını ortaya çıkarmaya yardımcı olmalı ki problem çözüm ve başa çıkma kapasiteleri desteklensin ve güçlensin.

Mesafe: Daha önce anlatıldığı gibi dini danışmanlık bir yandan yakınlığı gerektirdiği gibi belirli bir mesafenin korunmasını da gerektirir. Dini danışmanlıkta mesafe hem işin icrası için gerekli olan profesyonel mesafeyi (kişisel ihtiyaçların söz konusu olmaması örneğin) hem de dini danışmanın kendisine anlatılanlar karşısında kendisini koruması için gerekli olan mesafeyi ifade eder (psiko-hijyen). Dini danışman ancak geçici olarak ve sınırlı bir süre için muhatabıyla özdeşleşir, empati kurar ve olaylara dışardan, gerçekçi bakışını korur. Özellikle de duygusal olarak muhatabıyla birlikte kaybolmaz.

Yüzleştirme: Yüzleştirme muhatabıyla bir kavgaya veya tartışmaya girme anlamını taşımaz. Dini danışman danışanına gerçek bir muhatap olma, yani kendinin göremediği gerçekleri gösterme gücüne sahip olmalıdır. Danışmanın gözlemleri veya soruları danışan için ilk başta şaşırtıcı ve tedirgin edici olabilir fakat tam da bu şekilde bir düşünme süreci başlar ve danışan kendi gerçekleriyle yüzleşir. Bu ise gerekli içsel büyümenin veya davranış/düşünce değişikliğinin ilk adımıdır. Ancak bunlar olurken danışan danışmanın bu yüzleştirmeyi kabul ve değer vermesinden ödün vermeden yaptığından emin olmalıdır.

Bu maddelere bakıldığında bunların hepsi birlikte devreye sokulabildiğinde anlamlı olduğu unutulmamalıdır. Dikkatli bir algının olmadığı yerde aktif bir dinlemenin gerçekleşmesi beklenilemez. Dinlemenin olmadığı yerde empati ve anlayışın ne kadar gelişeceği şüphelidir.

6. Dini Danışmanlık Görüşmelerinde “İçini Dökme”

Uygulama ve kaynaklarda (örn. (Faber & Schoot, 1974; Bezzel, 1979; Scharfenberg, 1972b, s. 142; Faber, 1931) dini danışmanlık görüşmelerinin başlı başına insanların öncelikle içlerini dökebilecekleri, dertlerini anlatabilecekleri, içlerinde biriken duyguları boşaltabilecekleri bir araç olduğu gözlemlenir. Dini danışmanlar muhataplarının duygu yüklü halleriyle ve duygusal patlamalarına çok sık karşılaşırlar.

Bunlar agresyonlar, gerginlikler, öfkeler gibi yoğun duygular olabilir. Dini danışman sabır, anlayış ve kabul ile bunları dinleyebilmelidir. Özellikle kişisel duygu (yas, özlem) ve kimseye anlatılmamış mahrem konularda muhatapların o güne dek dile getirmemiş oldukları özel hisleri (acı, pişmanlık, utanç) açığa çıkabilir dolayısıyla sonuna kadar anlatılmasına izin verilmelidir. Ancak dini bir kişiliği temsil eden dini danışman için mevzu din, inanç, günah, vb. konular olduğunda itirazsız ve sabırla dinlemek zorluk teşkil edebilir (bkz. Uygulama Özellikleri Bölümü). Dini danışman bu durumlarda gerekli olan mesafeyi korumalı ve muhatabının duygularına kapılmamalıdır. Bu tür görüşmeler gerginliklerin atılmasına yaradığı gibi, muhatabın içini döktükten sonra kendi durumu hakkında yeni bir bakış açısı kazanmasına ve kendi için çözümler bulmasına da yarayabilir (bkz. aşağıda Piper'in verdiği örnek).

Faber (1931) içini dökme konusuna karşı teolojik bir yaklaşım sergiler: Önemli olan Tanrı kelamının işitilmesine engel olan tikanıkların açılmasıdır ki Tanrının iradesi yeniden anlaşılsın. Ancak bu şekilde teselli, ikaz ve eğitim anlam bulur. Böylece kişi kaderini aşmak için gereken yaşam enerjisini bulur.

7. 20 Dakikalık Dini Danışmanlık Görüşmesi - Dini Danışmanlıkta Kısa Görüşme

Dini danışmanlık görüşmelerinin şimdiye kadar sergilendiği yüzü bir sıkıntısı olan bir insanın bir dini danışmana gitmesi ve bir dizi görüşmelerin yapılarak o kişinin derdine çare bulunması şeklindeydi. Ancak bu ideal resim günlük yaşantıda her zaman uygulama imkanı bulmaz. Dini danışmanlar en azından Batı Avrupa'nın Protestan Kiliselerinde nadiren ziyaret edilir ve çoğu zaman tek bir görüşme yapılır. Dini danışmanlık karşılaşmalarının çoğunluğu ise tesadüfi (ayak üstü) gerçekleşir ve kısa sürer; konular belirsizdir ve belirli bir hedefler yoktur; dış şartlardan çok etkilenir ve çok çabuk sona erer. Fakat bütün bu özellikler bu tür karşılaşmaların anlamsız veya yetersiz kalacağı ya da gidişatının tesadüfe bırakılacağı anlamına gelmez. "Aksine imkanlar ne kadar sınırlı ise gerçekleştirilmeleri için bir o kadar kararlı olunmalıdır" (Klessmann, 2010, s. 291). Dini danışmanlıkta *kısa görüşme* (Kurzgespräch) olarak Timm Lohse ile Schneider-Harpprecht'in birlikte geliştirdiği dini danışmanlık modelinde hedef kısa süreli bir konuşmada danışanda davranış değişiklikleri, çözüm düşünceleri ve yaklaşımları geliştirmektir, sahip olunan kısa süre içinde danışanı bir adım ilerletmektir. *20 dakikada dini danışmanlık* olarak da anılan bu modelde Lohse muhatapların 'Sizi gördüğüm iyi oldu...', 'Sizinle bir konuşabilir miyim?' gibi cümlelerin bir dini danışmanlık fırsatı için değerlendirilmeleri yani ciddiye alınmaları

gerektiğini ve görüşme için bir başka zaman için bir randevunun verilmemesi gerektiğini vurgular (Lohse, 2013; 2006). Bu tür karşılaşmalarda dini danışman kişisi söylenen bu cümleden mümkün olduğunca fazla şey çıkarmaya çalışır ('Bana benimle ne hakkında konuşmak istediğinizi daha net söyleyebilir misiniz?'). Schneider-Harpprecht'in (2012, s. 50) iddiasına göre kısa süreli bir görüşme de dini danışmanlık gerek ve hedeflerini yerine getirebilir yani belirli bir yaşam, kriz, çatışma durumunda "Hıristiyan özellikli, özgürleştirici yaşam şekillendirmesine" yardımcı olabilir. Bu bakımdan bu model yukarıda anlatıldığı gibi dini danışmanlığı bir ilişki süreci olarak gören terapötik dini danışmanlığın karşısında duran bir yaklaşım gibidir. Ancak daha kısa bir görüşmede de muhatap uzun zamandır içinde taşıdığı bir derdini, ihtiyacını, şüphesini, umudunu, vs. belli edebilir ve her hangi bir başka dini danışmanlık görüşmesinde gerçekleşen her şey daha kısa süre içinde de gerçekleşebilir. Gündelik dini danışmanlık türüyle eş görülebilen kısa dini danışmanlık görüşmesinde anlamlı kısa hikayeler, anekdotlar, dini kıssalar, dini şahsiyetlerin hayatlarından hikayeler muhataba yeni perspektifler kazandırmada özellikle etkilidir (kısa görüşme eğitimi/pratiği için bkz. (Lohse, 2013; 2006).

8. Dini Danışmanlık Görüşmesinin Dış Şartları

Profesyonel olarak yapılan bir dini danışmanlık görüşmesinin yerine getirmesi gereken bazı şartları bulunur. Klessmenn (2010, s. 128) bu şartları şöyle belirler:

Mekan: dini danışmanlık görüşmesi muhatapların rahatsız edilmeden konuşabilecekleri bir ortamda, mekanda yapılması gerekir. Görüşmenin yapıldığı odanın ses geçirmez olduğundan ya da rahatsızlık verici unsurların (ziyaretçiler, telefonlar, vs.) araya girmeyeceğinden emin olunmalıdır. Ortamda konuşmaları dinleyebilecek başka insanların bulunması, hastanede örneğin sıkça olduğu gibi, verimli bir dini danışmanlık görüşmesini engelleyebilir.

Zaman sınırı: Dini danışmanlık görüşmesine gelen kişinin kısa bir süre sonra gönderilmeyeceğini fakat istediği kadar da kalamayacağını bilmesi her iki taraf için rahatlatıcı bir unsurdur. Genellikle bir görüşme için 30-45 dakika önerilir. Bir saati aşan görüşmeler her iki taraf için yorucu ve verimli olmayacağı için tavsiye edilmez. Sürenin yetmediği durumlarda ikinci bir görüşme için randevulaşılması uygundur. Kriz durumları, ölmekte olan hastalara eşlik gibi özel durumlar tabi ki istisna teşkil eder.

Randevulaşmak: Dini danışmanlıkta karşılaşmaları çok farklı ortam ve zamanlarda meydana gelebilir (ayak üstü, sokakta, büroda, ziyarette, vs.) dolayısıyla ilk görüşmeler genellikle randevusuz gerçekleşir. Bu tür ilk temaslarda daha derin ve uzun

görüşmelerin gerektiğinin anlaşılması durumunda tarafların yer, zaman, süre, görüşme sıklığı, hedef gibi konular üzerinde anlaşmaları tavsiye edilir (görüşmenin yapılandırılması).

Sorumluluk: Dini danışmanlık görüşmelerinde sorumluluk genellikle bu görüşmeleri açan ve sürdüren kişiye, yani genellikle dini danışmana aittir. Dini danışman görüşmeyi yürütür, öylesine akışına bırakmaz.

Ast-üst ilişkisi: Dini danışman olarak başvuru alan kişi muhatabın amiri konumunda olmamalıdır. Görüşmede aktaracağı kişisel bilgi ve durumların mesleği için bir tehlike oluşturabileceği düşüncesi serbest bir konuşmayı engeller.

Yer yer dikkat çekildiği üzere dini danışman ve muhatabı birbirlerini engelsiz bir şekilde görebilecekleri bir şekilde karşılıklı oturmaları gerekir. Freud'un talebesi Rahip Oskar Pfister (1927, s. 377) bu bakımdan meşhur Freud koltuğunu uygun bulmaz.

Ortam şartlarına görüştüğüm dini danışmanlar yaptığımız görüşmelerin o anki şartlarını da örnek göstererek dikkat çekmişlerdir (örneğin etraftaki seslerden, güneş ışıklarından duyulan rahatsızlık). Bu tür ortam etkilerini Scharfenberg'de (1972b, s. 140) önemser ve örneğin muhatabın oturtulacağı yerin güneşe karşı (güneşin gözünü almaması için) olmamasına, danışmanından daha alçak bir yerde oturtulmamasına (muhatapta aşağı görüldüğü/aşağılık duyguları izlenimleri uyandırmaması için) dikkat edilmesi gerektiğini söyler.

9. Dini Danışmanlık Süreci ve Görüşme Aşamaları

Bir dini danışmanlık ilişkisinin ve görüşmesinin farklı süreçleri ve aşamaları bulunur. Dini danışmanlık literatüründe farklı yazarlar aralarında benzerlikler olmakla beraber farklı şemalar çıkarmıştır. Bunlara yakından bakalım.

Scharfenberg (1972b, s. 136-146) görüşmenin aşamalarını aşağıdaki gibi belirtir. Ancak bu aşamalar tek bir görüşmenin aşamaları yerine bütün bir dini danışmanlık ilişkisinin aşamaları olarak da okunabilir. Bu aşamalar şu şekilde özetlenebilir:

İlk kontak ya dini danışmanın ya da danışanın inisiyatifiyle gerçekleşir. Bazı durumlarda da dini danışmandan birinin ziyaret edilmesi/biriyle görüşmesi istenir veya bir başkası görüşmeye gönderilir (bkz. sakınılması gereken davranışlar).

İlk görüşmede anlatıldığı üzere ortam şartları etkilidir. Selamlaşma ve tanışmadan sonra dini danışman görüşmeye ve karşısındakini dinlemeye hazır olduğunu belli eder. Ancak bu bekleyiş karşı tarafı zor duruma sokacak olursa oldukça dikkatli bir biçimde bir soruyla başlar. Bu ilk soru mümkün olduğunca açık, ne çok üsteleyici ne de

çok mesafeli olmalıdır. Her dini danışman bunun için kendi samimi stilini bulacaktır çünkü zaten kendini yabancı ve tedirgin hisseden muhatap bir de yabancılaştıran bir sorunun altında ezilmemelidir. Her halükarda kişisel bilgilerin sorulmasından ve not edilmesinden imtina edilmelidir. Ancak not almadan bu işi yapamayacak olanlar muhatapın izni üzere görüşme boyunca not tutabilirler. Fakat Scharfenberg'e (1972b, s. 141) göre bu tür notların muhatap çıktıktan sonra tutulması daha iyi olur. Görüşme başladıktan sonra dini danışmanın ilk müdahalesinin önemi büyüktür. Bilinçli bir şekil ve zamanda yapılacak olan bu müdahale bir soru, bir özet veya bir netleştirme şeklinde olabilir. İlk görüşmenin belki de en önemli kısmı bitiş kısmıdır. Görüşmenin bitmek üzere olduğu en az on dakika öncesinden bildirilmelidir ki görüşmenin geleceğe bir bakışı da içeren bir özeti yapılabilir. Bu sonuç kısmında görüşmelerin devam edip etmeyeceği kararlaştırılır. Bunun kararı ise tamamıyla muhataba aittir. Muhatap devam etme kararı verirse mutlaka yeni bir randevu yapılmalıdır ve bir sonraki görüşmede olacaklara bir bakış atılır. Bir sonraki görüşmenin zamanı için 'en kısa zamanda' veya 'ilk fırsatta' gibi muğlak ifadeler ise talihsizdir. Her ilk görüşmeden ve muhatapın gitmesinden sonra dini danışmanın kendi için bir prognoz oluşturmasında fayda vardır: görüşmeler ne kadarlık bir zaman dilimini kapsayacak, hangi ek bilgilere ihtiyacım var, bu görüşme dizisi için kendim için nasıl bir hazırlık yapabilirim, danışmanın beklentileri nelerdir, bunlar ne kadar gerçekçidir, hangileri gerçekleştirilebilir, hangileri gerçekleştirilemez?

İkinci-üçüncü görüşmelerin başlangıçları şu bakımdan biraz sıkıntılıdır: muhatap danışmanından ilk görüşmeden aklında neler kaldığı konusunda neleri bekleyebileceğini kestiremez. Özellikle ciddiye alınmak ve dini danışmanı için önemli olma arzusunu taşıyan muhataplar bu beklentilerini baştan kendileri çürütmeye çalışırlar: 'onca işinizin arasında', 'onca kişi ve konuyla karşılaşıyorsunuz'. Bu tür bir zorluk geçmiş görüşmede konuşulanları hatırlatacak bir soruyla aşılabılır. Böyle bir soru dini danışmanın ilgisini gösterir ve muhataba devam etme fırsatını tanıır. İkinci-üçüncü görüşmelere gelindiğinde insanların içini dökme ihtiyacı büyük oranda dindirilmiş olur. Bundan sonra ise ilişkinin devamına karar verilir: Görüşmeler kısa bir süre daha devam mı edecek ya da uzun soluklu bir danışmanlık mı (Beratung/counseling) başlayacak?

Kısa süreli görüşmeler ön görüldüğünde danışanın anlayışı genişletilmeye, emniyet duygusu ve daha önce sahip olmadığı karar verme yetisi ve imkanları geliştirilmeye çalışılır; henüz gerçekleştirme aşamasına geçilmese de niyet olarak davranış düzeltmeleri hedeflenir.

Ancak Winkler'e (2000, s. 272) göre dini danışmanlık görüşmeleri bir *görüşmeler dizisi* olarak anlaşılmalıdır. Elbette ki bir tek görüşme de yapılabilir ama o zaman danışan değişim ve problemle başa çıkmayı kendi içindeki bir *işlem süreciyle* (Verarbeitungsprozess) başarması gerekir. Buna karşın görüşmeler bir dizi halinde yapıldığında davranış değişiklikleri (düzeltmeleri) farklı düzlemlerde tekrarlar yapılarak çalışılabilir.

Yine Scharfenberg'e dönülecek olursa onun da görüşmelerin bir dizi halinde yapılması hakkında benzer fikirleri olduğunu görülür. Uzun bir süreyi kapsayan görüşmeler dizisini Scharfenberg (1972b, s. 142-145) *danışmanlık* olarak niteler. Bu danışmanlık sürecinde danışana akıl veya öğütler verilmez; belirlenmiş bir hedefe doğru giden düzenli görüşmelerin yapılır. Danışmanlığın ana konusu bir çatışmadır. Hedef bu çatışmanın ifade edilebilir, anlaşılabilir ve baş edilebilir kılınmasıdır. Psikotik çatışmalar (psikoz, nevroz) dini danışmanın görev alanı dışında kalırken insanların örneğin kaderleri (anlam ve neden sorusu, kötülük problemi) ile ilgili çatışmaları dini danışmanın ilgi alanına girer. Muhatabın yaşam hikayesinden ayrıntılar kişinin hayatının anlamlılığı sorusunda yardımcı olabilir. Bir başka çatışma türü rol çatışmaları olabilir: karı-koça, ebeveyn-çocuk, amir-memur. Rol beklentileri ve ön yargıları bu çatışmalara malzeme sunar ve görüşmelerde çözülebilir. Genellikle başka insanlarla olan çatışmalar çok geniş kapsamlıdır; dini danışmanlık bu çatışmalarda genel bir bakış açısı sağlamaya çalışır. En son çatışmalar da insanın nihai ilgisine dair konular hakkındadır.

Peki bu görüşmeler, konuşmalar bu çatışma türlerinde neleri sağlar? Öncelikle çatışmanın kelimelere dökülmesine (verbalize etmeye) ve böylece daha bilinçli bir karşılaşmaya imkan tanır. Ayrıca yeni bir anlayış geliştirir. Bu anlayış kişinin kendi duygularını, bu zamana kadar anlaşılmayan biyografik verileri ve durumun anlaşılmasını kapsar. Bu anlayış bir olgunlaşma sürecinde kazanılır. Bu olgunlaşma süreci ise özdeşim kurma imkanı veren emniyetli bir ilişki içinde gerçekleşir. Kurulan özdeşim kişisel bir duruş ve inancın geliştirilmesiyle tekrar çözülür. Ayrıca görüşmelerde tecrübe edinilen ilişki dürtüsel tatmin arayışlarını giderebilir ve muhatabın insan ilişkilerine bir model sunabilir.

Belirli bir devamlılık içinde seyreden görüşmelerde dini danışman "ana fikri" gözden kaçırmamaya çalışır; çatışmalarını verbalize etmeye çalışan kişinin göremediği bağlantıları kurar ve nihayetinde yeni bakış açılarının dahil edilmesiyle bir *ufuk genişlemesi* (Horizonterweiterung) meydana getirir.

Danışmanlığın yanı sıra dini danışmanlar bir çok yerde ifade edildiği üzere bir insana çatışma durumları dışındaki zor dönemlerinde (hastalık, depresyon) eşlik/refakat ederler. Bu gibi durumlarda bir psikiyatr veya psikolog işbaşında olsa da, ilgili kişinin örneğin depresyonunu gidermek için uğraşan birinin değil probleminin anlamını bulmaya katkı yapan birinin *yanında* bulunması çok önemli faydalar sağlar (örn. intihar fikirlerinden alı koymak gibi) (Scharfenberg, 1972b, s. 142-145) .

Piper, Faber ve Schoot'un (1974) tercüme ettiği kitaplarının ekinde dini danışmanlık görüşmesinin bütün aşamalarının görülebileceği bir örnek verir. Dini danışmanlık görüşmesini daha iyi anlayabilmek için bu örnek burada özetlenerek verilir (Faber & Schoot, 1974, s. 233):

Dini danışman henüz tanımadığı 60 yaşındaki bir kadını hastanede ziyaret eder. Hasta birden fazla yataklı bir odada yatar. Dini danışman (DD) diğer hastalarla görüştüktan sonra kadına (K) gelir:

- DD1 : Ne kadardır buradasınız?
K1 : Altı hafta. Safra kesesi ameliyatı geçirdim, iki büyük taş.
DD2 : Yakında eve gidebilecek misiniz?
K2 : Bunu henüz bilmiyorum. Sordum da bir kere. İnsan endişeleniyor.
DD3 : Aileniz için mi endişeleniyorsunuz?
K3 : Evet. (Aile durumlarından bahseder. Kocasını engellidir.)
DD4 : Ev işleri için endişeleniyorsunuz?
K4 : Evet. (Ailenin kendine nasıl baktığını anlatır. Kısa bir aradan sonra hastalık hikayesini anlatır. Bir kalp krizi sonucu getirildiği hastaneden çıkarılacağı üzere safra kesesi taşları tespit edilir ve kadın eve gitmeden - giderse hemen ameliyat olma fikrinden cayabileceği endişesiyle - ameliyat olma kararı alır. Bu durumu "insanın aklına her türlü şey geliyor" uyarısıyla açıklar.)
DD5 : Korktunuz.
K5 : Evet. Özellikle ameliyattan önceki son gün çok kötüydü. İyi bir evliliğimiz var. kocamın bakımsız kalması çok kötü olur.
DD6 : Hayatımızla kendimizi Tanrıya teslim edebiliriz.
K6 : Evet, ameliyattan önceki Cumartesi günü burada hastanede ayine de gittim.
DD7 : Şimdi kendinizi daha iyi hissediyorsunuz?
K7 : Evet, yarın kocam gelecek yine ve onun için endişelenmemem gerektiğini söyleyecek; evde her şeyin yolunda olduğunu ve önemli olanın benim sağlıklı bir şekilde yine eve dönmem olduğunu söyleyecek.

Piper (s. 234) görüşmeyi yakından inceler ve dini danışmanın görüşmeyi durum hakkında bilgi edinerek başladığını belirtir. Hasta ziyaretlerinde en önemli unsur, hastanın hastanede bulunuş süresidir. K2'de kadın eve ne zaman gönderileceğini bilmediğini taşıdığı endişeyle birlikte dile getirir. DD buna empatik bir soruyla karşılık verir (DD3,4) ve kadına bu konuda içini dökmesi için fırsat ve yeterince zaman tanır. Bu sayede kadın bu dini danışmana endişeleri ve dertleri hakkında konuşabileceği izlenimini kazanır. Çünkü - düşünmeye vakti olduğu ve dini danışmanın görüşmeyi

istediği yönde sürdürme özgürlüğü tanıdığı bir aradan sonra - hastalığından anlatmaya başlar. Kadın bu bahsi “insanın aklına her türlü şey geliyor” cümlesiyle kapatması onun bu endişesinin ailesine duyduğu endişeden daha kişisel bir endişe olduğunu düşündürür. Kısa bir aradan sonra da kadın zaten konuşmanın daha derin bir aşamasına geçer ve görüşmenin seyri gösterdiği üzere bu aşama oldukça duygu yüklüdür. Görüşmenin bu birinci bölümü bundan sonra gelen ikinci bölümden bariz bir şekilde farklıdır. Bu nedenle Piper (s. 235) burada görüşmenin birinci aşamasını bitmiş olarak görür. Bu aşamanın belirgin özelliği muhatabın içini dökebilmiş olmasıdır. Dini danışman bu aşama boyunca kadını sakince dinler ve onu ‘Bu kadar merak etmenize gerek yok, kocanız bir kaç hafta sizsiz de idare edebilir’ gibi bir cümleyle yatıştırmaya ya da endişelerini gidermeye (‘Sizin için bir bakıcı ayarlayacağım’) kalkışmaz. Böyle olsaydı görüşme burada sonlanırdı ve dini danışman gittikten sonra kadın “aklına gelen her türlü şey”i dile getiremeden onları düşünmeye devam ederdi. Ancak dini danışmanın onun içini dökmesine izin vermesiyle kadın kendisi hakkında çok önemli bir şeyi ifade eder. Sadece iki cümleyi kapsayan bu ifadeler görüşmenin ikinci aşamasını oluşturur: DD5 ile dini danışman kadını ne kadar dikkatli dinlediğini ve arka plandaki duygusallığı nasıl yakaladığını gösterir. Kadının tepkisi bunu doğrular: bunu sadece onaylamaz korkusunu telaffuz da eder (K5). Burada gizli olan şey kadının ölüm korkusudur. Bu ifadeyle aynı zamanda başta - dini danışmanın (belki de kadının kendisinin de bilincinde olmadığı) henüz tahmin edemeyeceği derecede - ailesi için duyduğu endişelerin çok daha derinlerde yattığı anlaşılır.

Görüşmenin bu ikincisi aşamasının işlevi nedir sorusuna Piper (s. 235-236), bu bölümün kadının duygularını aydınlatmaya yaradığını belirterek cevap verir. Dini danışman o kadar iyi dinler ki, kadının duygularını, hatta örtülü bir şekilde ifade ettiği duygularını bile hisseder. İkisi arasındaki irtibatın iyi olması DD’ye bu anlayışını empatik ve anlayışlı bir şekilde dile getirme cesaretini verir (DD5). Bu cümleyle DD kadına “son noktayı” da telaffuz etme imkanı tanır.

Kadın empatik bir şekilde dinlendiğinde onun bu korkusunun henüz geçmediği anlaşılır. “İnsanın aklına her türlü şey geliyor”, “Kocamın bakımsız kalması çok kötü olur” geçmişe dair değil şimdiki zamana ait cümlelerdir.

Sonraki cümleyle (DD6) yeni, üçüncü aşama başlar. Burada Piper’in (s. 236) deyimiyle *yüzleşme* anına erişilmiştir. Dini danışman burada görevinden, mesajından bir parça ortaya koyar. Bunu yapış şekli ise önemlidir. Vazifesini yapmış olmak ya da otoritesini konuşturmak için değil (‘Buyurun çözüm bu!’) oldukça dikkatli bir şekilde

(“edebiliriz”) ve dayanışma sergileyerek (“biz”) dini danışman muhatabıyla birlikte güven duymayı ve ona bu imkanı göstermeye çalışır. Kadın bunu kabul eder, o yoldan gider ve hatta o yola kendisinin önceden başvurduğunu ifade eder (K6).

Bununla dini danışmanlık görüşmesi hedefine ulaşmıştır. Ancak Piper (s. 237) görüşmenin sonuna da dikkat çeker (DD7). Görüşmenin analizinde ilgili dini danışmana bu cümlenin duygusal değeri sorulduğunda, bu sorunun kesinlikle kadının sağlık durumuna yönelik olmadığını, daha geniş kapsamlı kastedildiğini söyler. Ona göre bir şekilde bu görüşmede bir şeyler meydana gelmiştir. Ne olduğunun görüşme sırasında henüz farkında değildir. Ama bir şekilde iyi bir şeylerin cereyan ettiğini düşünür. Bu nedenle bu soru kendiliğinden dudaklarından dökülvermiştir (bkz. Tutum/Habitus konusu). Kadının cevabı dini danışmanın bu izlenimini doğrular (K7).

Piper (s. 237) bu görüşmede evet bir şeylerin meydana geldiğini doğrular. Bir yol kat edilmiştir ve kadın endişeleri hakkında artık farklı konuşmaktadır. Henüz kendisi telaffuz edemese de (‘Onun için endişelenmeme gerek yok, evde her şey yolunda’) duygularını Kocasının ağzından dile getirir, ama - dini danışman değil, kendisi! - dile getirir. Aynı zamanda bir parça ümit de doğar: kadın kocasının ziyaretine sevinir ve kendini sağlıklı bir şekilde eve dönerken görür.

Dini danışmanın artık daha fazla bir şey söylemesine gerek yoktur ve görevi sona ermiştir. Bu dördüncü aşamayla görüşme artık son bulur. Kadın teselli bulmuştur, korkusunu dillendirebilmiş onu “entegre” edebilmiştir ve korkusu artık o kadar büyük bir tehdit teşkil etmemektedir onun için; duyguları netleşmiş ve güven duymaya başlamıştır.

Bu örnekte Piper (s. 237) bir dini danışmanlık görüşmesindeki tipik dört aşamanın görülebileceğini iddia eder: *içini dökme*, *duyguların aydınlatılması*, dini danışmanın hizmetinde olduğu göreviyle *yüzleştirme*, muhatabın daha özgürce geleceğe bakabildiği ve gidebildiği *entegrasyon*.

Örnekteki görüşmenin bütün bu aşamaları kat edebilmesi dini danışmanın acele ederek hedefe ulaştığını düşünmeyip empati ve dayanışma içinde muhatabıyla bir parça yol kat etmesiyle (eşlik etme) mümkün olmuştur.

Bunların yanında Sticht (2001) dini danışmanlık görüşmesini üç bölüme bölerken (1. Giriş (selamlaşma vs.) 2. Ana bölüm (birkaç konudan oluşabilir) 3. Bitiş (vedalaşma vs.)) Klessmann (2010, s. 129) dini danışmanlık görüşmesinin yapısını şu başlıklar altında sergiler:

Hazırlık aşaması: Dini danışman kısa bir an için yapacağı görüşme için sakinleşmeli ve konsantre olmalıdır: ‘Ben şimdi yabancı bir insanı ziyaret edeceğim/yabancı birisi gelecek. Hangi durumdayım şu an? Kendimi nasıl hissediyorum?’ Devam etmekte olan görüşmelerin bir yenisi gelecekte: ‘Şu ana kadar konu neydi? Hatırimda neler kaldı? Süreç için ne gibi imkanlar ve zorluklar görüyorum?’ Varsa alınan notlara bir göz atmak faydalı olur.

Açılış aşaması: Bütün görüşmelerde ilk karşılaşma anındaki karşılıklı duygular belirleyicidir. İlk izlenimler (gözlem aşaması da denilebilir) bir dini danışmanlık ilişkisinin meydana gelip gelemeyeceğini, muhatabın karşısındaki kişiyi dini danışmanı olarak düşünüp düşünemeyeceğini belirler. Selamlaşma, kendini tanıtma, konunun (geliş sebebinin) açıklanması ve bunun üzerine verilen sözel veya sözel olmayan bir tepki (başın sallanması, kabul edici bir jest veya sözün geçmesi) taraflar arasında bir tür irtibat veya anlaşma sağlar. Gelen kişiye yer gösterilmesi örneğin anlaşmanın onaylandığına işarettir (bkz. Bay Pietruschka’nın dini danışmanlık anlayışı ve uygulaması).

Konuşma aşaması: Görüşme ya muhatabın geliş sebebinin, yani derdini söylemesiyle ya da dini danışmanın bunu sormasıyla başlar: ‘Benimle hangi konuda görüşmek istemiştiniz?’ ‘Sizi bana getiren nedir?’ Gelen kişi dini danışmansa görüşmenin başlaması biraz daha zorlaşır çünkü ortada mevcut bir konu (henüz) yoktur. Görüşmenin başlangıcında uzun araların olmamasına dikkat edilmelidir. Ancak ilerleyen zamanda sessizlik ve aralar muhataba düşünme, sakinleşme, anlama, karar verme gibi adımlarda yardımcı olacağı için önemli unsurlardır. Bir yandan konu ilerlerken bir yandan muhataplar arasında bir ilişki gelişmeye başlar: aktif dinleme, göz teması danışmanın dikkat ve ilgi göstergeleridir. Bunlar sayesinde iletişimin kalitesi belirlenir ve güçlendirilir ve muhatabı “kendi hikayesini anlatması için cesaretlendirir” (Klessmann, 2010, s. 130). Dini danışman her zaman için meselenin aslını görebilmelidir, daha doğrusu muhatap için önemli olan ve asıl ifade etmek istediği konuyu yakalayabilmelidir. Danışanlar derdlerini hemen açıkça ifade etmeyebilirler, dolaylı yollar ve imalar kullanabilirler. Bu nedenle dini danışman “duygusal dalgalanmalara” (Klessmann, 2010, s. 130) karşı dikkat kesilmelidir. Bu durumlarda dini danışmanın teyit edici/ettirici soruları muhatabını doğru anlama yolunda yardımcı olurken (‘Sizi doğru anladıysam’, ‘Demek istediğiniz’) arada bir özet veya “ara bilanço” görüşmenin odaklanmasına ve yapılandırılmasına yarar.

Ritüel aşaması: Her zaman olmasa da kimi kişi ve durumlarda görüşmeler dini bir ritüelle sona erer. Bu dini boyut ya muhatabın kendi isteği üzerine ya da dini danışmanın dikkatli teklifi üzerine dahil olur ve görüşmeyi başka bir düzleme taşır (sessizlik, gözlerin kapatılması, belirli el hareketleri).

Son ve vedalaşma aşaması: Görüşmenin sona erdiğine işaret olarak yorgunluk ve sıkılma belirtileri, saate bakmalar, dikkatin dağılması, konunun tükenmesi veya tekrarların başlaması kabul edilebilir. Dini danışmanın görüşmeyi özetleyici bir kaç söz söylemesi, görüşmenin sonuçlarını veya muhtemel yeni görüşmeleri dile getirmesi tavsiye edilir. Vedalaşma (tokalaşma, iyi dilekler, son bakış) ile görüşmenin son aşaması da tamamlanmış olur. Ancak uzun süreli dini danışmanlık ilişkilerinde veda ve ayrılık ayrı bir önem kazanır. Dini danışman danışan için önemli bir şahsiyet haline gelmiştir ve ayrılık kolay gelmeyebilir ve danışan bundan kaçınabilir. Dini danışman bu durumlara özellikle dikkat etmeli ve muhatabının bu davranışları altında yatan (aşırı bağlanma, ayrılığa karşı direnme gibi psikolojik özellikler, duygusal beklentiler - bkz. Bayan Denkers'in verdiği ona aşık olan adam örneği (Uygulama Özellikleri Bölümü) ve ayrıca Örnek 8) süreçleri görmelidir.

Rogers (1942; aktaran Stollberg, 1970, s. 11) danışma sürecinde temel dört aşama ayırt eder:

1. Danışan ve dini danışman arasında ortaklaşa (partner) bir güven ilişkisinin kurulması
2. Koşulsuz kabule dayanan ilişkide gerçekleşebilecek olan katarsız (olumsuz duyguların dışa vurumu)
3. Bilinç değişikliğini uyandıracak olan (iç)görüşün (insight) ilk belirtileri (olumlu duyguların oluşumu)
4. Terapötik ilişkiyi sonlandıran artan bağımsızlık ve reşitlik

Stollberg'e (1970, s. 11) göre bu anlamda bir dini danışmanlık karşılıklı kabulün diyalog içinde uygulanmasıyla kişiliğin büyümesine engel olan şeyleri ortadan kaldırır. Merkezde daima olması gereken ideal kişi değil, danışanın kendisi bulunur. "Client-centered", "accepting" ve non-directive" sıfatları bu nedenle bu yaklaşım tarzını/metodu karakterize eder. Dini danışman görüşmede ulaşmak istediği belirli hedefleri koymaz ve takip etmez; bunun yerine danışman sabırla danışanın duygularını takip eder, onu özgür bırakır, kabul edici tutumuyla yalnızlığından kurtarmaya çalışır. "Ancak böylece korkularının labirentinden dışarı çıkabilir" (Stollberg, 1970, s. 12).

Dini danışmanlık görüşmesinde, aslında herhangi bir görüşmede olduğu gibi, asıl konuya geçilene kadar, önce biraz “sağdan soldan” konuşulur. Faber (Faber & Schoot, 1974, s. 24) tecrübelerine dayanarak bu konuda görüşme bütün duyguların, bastırılmış olanların da, açıklanmasına fırsat tanıdığına daha derin bir öz biliş sağladığını söyler. Bu aynı zamanda dini danışmana karşısındaki insanın hayatının neresinde dini danışmanlık hizmeti vermesini görme imkanı tanır. Uygulama literatürünün sürekli dikkat çektiği üzere Faber de konuşma esnasında dini danışmanın (ya da yardım amacını taşıyan her hangi başka bir hizmet veya kişinin) görüşmeyi bir öğüt veya hükümle çok erken bölmemesinin zor öğrenilen bir ders olduğunu vurgular. Muhatabın sonuna kadar konuşmasına izin verilmesi önemlidir. Aceleci açıklamalar veya klişe ifadeler mümkün olduğunca önlenmelidir. Örneğin erken doğum nedeniyle bebeklerini kaybetmiş genç bir çifte ‘Daha gençsiniz, üzülmeyin, başka çocuklarınız da olur.’ demek gibi.

Faber (Faber & Schoot, 1974, s. 24) dini danışmanın söze uygun zamanda başlamayı New York’taki meşhur vaiz Fosdick’in verdiği bir örnekle açıklar: “Dini danışmanlık görüşmesi tıpkı bir adaya iniş yapmak gibidir: önce bütün adanın üzerinde bir daire çizilmelidir ki en uygun iniş pisti bulunabilsin.” Fakat dikkat edilmesi gereken şu ki, bu bölümler arası geçişin kelimelere dökülmesi gerekmez (‘Şimdiye kadar şunlardan konuştuk, şimdi bunları bir kenara bırakıp, asıl dini danışmanlık meselemize gelelim.’). Netice itibarıyla dini danışmanlar muhataplarına *uygun davranmalı*, onda *kalmalı* (ing. *frame of reference*’da kalmalı) ki *hedefe* (iniş pistine) *ulaşsın*.

11. Dini danışmanlık Görüşmesinin Süresi ve Yapılandırılması

Teori bölümünde anlatıldığı üzere dini danışmanlık geçici daha doğrusu süresi sınırlı bir yardım türüdür. Bu sınırlılık görüşmelerin toplam sayılarıyla ilgili olduğu gibi bir görüşmenin uzunluğuyla da ilgilidir. Dini danışmanlık görüşmeleri için yazarlar (örn. Piper, 1985b; Stollberg, 1970, s. 56; Clinebell, 1971, s. 55) ve dini danışmanlar 20 - 30 - 45 dakika arasında değişen süreler bildirirler de en fazla bir saatte mutabıktırlar. Fakat bir saatin içinde her şeyin hallolmayacağı da bilinmelidir. Bu nedenle görüşmenin yapılandırılması yani kaç seansın yapılacağı, ne kadar sıklıkta görüşüleceğinin baştan belirlenmesinde fayda vardır. Akut bir durumda ilk görüşmeleri üst üste yapmanın bir anlamı yoktur, çünkü içini dökerek daha da çalkantılı hale gelen taze duyguların öncelikle yatışması ve danışan tarafından hazmedilmesi, işlenmesi gerekir. Genellikle bir haftalık aralar uygun bulunur. Danışan problemini hallolmuş olarak görüp daha fazla dini danışmanlık almak istemediğinde dini danışman daha uzun bir zaman

aralığından sonra neticeyi teyit edebilmek için bir görüşme daha isteyebilir/teklif edebilir.

Dini danışmanlık görüşmesinin süresini nasıl ayarladıklarını dini danışmanlarımız şöyle anlatır:

Bay Pietruschka (21.09.2011):

A : Görüşme süresi ne kadardır? Bir sınırınız var mı? Bir süre sonra bitiriyor musunuz?
Pietruschka : Hmm evveett. Daha çok duygularıma bakıyorum. Bazı istisnalar oluyor bazı durumlarda iki saati falan buluyor. Bu olabiliyor. Ama yarım saat falan, daha da az belki. Tabi bunu hastanede dış etmenler de belirliyor, öğleden önce, muayeneler falan. Öğleden sonra ben çok nadiren çıkarım mesela, o zaman ziyaret saati de oluyor. Öğleden önce ziyaretler olmaması gerekiyor, muayeneler oluyor çünkü ve rahatsızlık veriyor. Ondan sonra aletleriyle geliyorlar... Ben hiç saate bakmam ama. Ben kendi içimde 'artık tamam' - tıpkı kum saatindeki gibi - hissettiğimde, o zaman bir hamleyle, bu bazen aniden de olmasa, ama şunu derim, 'Ben bir devam edeyim' ya da 'Devam etmem gerekiyor' derim ve farklı sebepler ileri sürebilirim. Ne kadar açık ya da kapalı söylemek istediğime bağlı olarak. Hastaların kendileri de bir 'Dur!' sinyali verirler: 'Vaktinizi daha fazla almak istemem.' 'Hı sız şimdi bütün hastaları mı ziyaret ediyorsunuz burada, göreviniz bu mu?' yani nesnel olarak. Eğitimemin eski bir kuralı şuydu: bir hasta her zaman kendini korur. O sana her zaman ne kadar ileri gidebileceğini veya sana ne kadar katlanacağını sinyali verir. Bu iyidir de.

Bayan Denkers (15.09.2011):

A : Bir görüşme ne kadar sürüyor? İhtiyaca göre mi?
Denkers : İhtiyaca göre diyeyim. Ölmekte olan hastalarla görüşme 20 dakika sürüyor çünkü fazla güçleri kalmamış oluyor. Bundan daha uzun süren görüşmeler de oluyor biriken çok şey olduğu ve yoğun olduğu için. Burda daha yeni iki saat falan süren bir görüşmem vardı, elini makinaya kaptıran bir kadınla, çiftçi karısı ve artık çalışamayacak, yani en azından alışkın olduğu gibi. Ve bu çok uzun sürdü, çıkarılması gereken çok şey vardı. Bu dini danışmanlık görüşmeleri aynı zamanda benim konsantrasyonuma da bağlı. O kadında iyi konsantre olabildim ve iki saat sürdü. Ama genelde bir saat sonra konsantrasyon zayıflıyor.
A : Bir sonraki görüşmede devam edelim mi diyorsunuz o zaman?
Denkers : Aynen. Bugün bunları bunları görüştük, sonunda bir özet de yapıyorum, bunları konuştuk, bunları anladım... bazen görüşme sonrasında nasıl olduklarını da soruyorum.
A : Hastaya tekrar gelmenizi isteyip istemediğini de soruyor musunuz?
Denkers : Evet.
A : 'Hayır' derse de gitmiyor musunuz bir daha?
Denkers : Hayır
A : Aslında ona iyi geleceğini düşünseniz, bir şeyler görseniz de mi o kişide? 'Bu görüşme ona iyi geldi, ama bir direnç geliştirdi ve beni tekrar istemiyor' ... o zaman yine zorlamıyorsunuz değil mi?
Denkers : Hayır yapmıyorum. Bazen sağlıklı bir direnç de oluyor.⁷¹

Bayan Wübker (20.09.2011):

A : Ne kadar sürüyor böyle bir görüşme?
Wübker : 15 dakika olabiliyor, 1 saat olabiliyor. Bir saati geçmesini engellemeye çalışıyorum.
A : Ne diyorsun o zaman? 'Bir ara verelim ve bir sonraki ziyarette devam edelim' mi?
Wübker : Evet, evet.
A : Hangi sıklıkta yapıyorsun görüşmeleri? Haftada bir kez?

⁷¹ "Sağlıklı bir direnç" in ne olduğu için bkz. Uygulama Bölümü, "Dini Danışmanlıkta Direnç" başlığı

Wübker : Aslında hastanede olduğum zamanlar en azından her seferinde koridorlardan geçip odaların kapılarını çalmaya hep çalışıyorum. Bu açıdan kendiliğinden düzenli olarak bana gelmeyen hastalara da haftada bir kez uğramaya çalışıyorum. Ama her seferinde de birini bulamayabiliyorum. Dün biri çıkartıldı ama onu bir kere bile görmedim - iznim nedeniyle de. Orada eminim 7 kere kapının önündeydim ama o hiç bir zaman orada değildi ben geldiğimde. Bu bakımdan biraz da tesadüf oluyor. Ama aynı zamanda şu tecrübe de var, o zaman biraz şaşıyorum da, çıkmak üzereyken birisi bana geliyor ve diyor “Siz sadece bir kez bana geldiniz ama tam da doğru zamanda geldiniz, sanki çağrılmış gibi.” Bu dendiğinde - bunlar öyle yıldızlı anlar oluyor.

A : Birisi yok teşekkürler istemiyorum derse o zaman şansını bir kez daha deniyor musun?

Wübker : Bu duruma göre değişiyor, birisi bunu... sanırım bu bir kez oldu, birisinin, “Yok beni rahat bırakın” dediği, o zaman bunu kabul ederim. Bu onun doğal hakkı ve özgürlüğü. Ben kimseyi sıkıştırmak da istemem. Bu bir sınır durumudur da ... bir kez bir durum oldu. Bir hasta bizdeydi sonra bir kaç ay gelmedi, sonra yine geldi, bir ret cevabı aldığım, çıkarken yok almayayım diyen, daha önce de görmemiştım onu, hatırlıyordum. O zaman sanırım onu ziyaret edebileceğim günlerde başka kapıları çaldım, öyle gelişti bir şekilde. Ondan sonra ikinci gelişinin çıkışının sondan ikinci gününde kapısını çaldım, bu sefer odasıdaydı ve sırtıyordu “Kiliseyle pek işim yok aslında ama gelin bakalım içeri” dedi ve yeterince rahattı da. Sonra bu oldukça derinlemesine giden bir görüşme oldu. Ve bu ‘cesarete sahip olmak’... diye düşündüm. Beni dışarı da çıkarabilirdi. Bu özgürlüğe de sahipti elbette ki. Ama onun için de daha önceden sahip olmadığı bir perspektifle hastaneden ayrılmak iyiydi.

Faber (Faber & Schoot, 1974, s. 88) görüşmenin yapılandırılmasının önemini vurgular. Dini danışman bir ev veya hasta ziyaretinde, bir karşılaşmada, bir randevuda ne türden bir görüşme yapması gerektiğini/istediğini belirlemelidir: tanışmak için mi, tebrik için mi, dini bir konu için mi? Faber’e göre bir çok dini danışmanlık görüşmesi her iki tarafın ne türden bir görüşme yapacaklarını/istediklerini bilmedikleri için başarısızlıkla sonuçlanır. Elbette ki dini danışman görüşmenin yapısını her zaman tek başına belirlemek durumunda değildir. Muhatabın düşünce, arzu ve beklentileri de öğrenilip dikkate alınması gerekir. Bunlar bazen açıkça ifade edilebileceği gibi (‘Bana şu konuda yardımcı olur musunuz?’ ‘Birlikte dua edebilir miyiz?’) bazen de dini danışman tarafından ortaya çıkarılması gerekebilir.

12. Dini Danışmanlıkta Görüşme Protokolleri

Görüşme protokolleri/Verbatimler Eğitim Bölümünde anlatılmıştı. Ancak Verbatimlerin oluşturulması sadece eğitim amaçlı değil, dini danışmanlık faaliyetlerinin yani görüşmelerin kontrolü için de oldukça faydalı araçlardır. Stollberg (1970, s. 26) görüşmelerdeki duygusal boyutu ön plana çıkaran ve Rogers’in kişi merkezli yaklaşımının izlerini taşıyan bir Verbatim şemasını şöyle verir (ayrıca bkz. Örnek 6):

A. Görüşmenin Bağlamı (“precounseling situation”)

1. Görüşme nasıl meydana geldi?
2. Öncesinde ne oldu?
3. Önceden tahmin edilebilecek sonuçlar neydi?
4. Hangi değiştirilmez şartlar içindeydi? (önceki ve sonraki mevcut veriler)

B. Görüşmenin kendisi (“counseling situation”)

1. Dış şartlar (mekan, başka insanların varlığı, rahatsızlıklar, olumlu/suz olarak dikkat çeken şeyler)
2. Odaya girerken ve danışanı selamlarken ilk izlenimim (sübjektif-duygusal)
3. İlk tepkim (sübjektif-duygusal)
4. Görüşmenin sözel seyri
 - a) hafızadan refleksiyonsuz yazımı
 - b) altını çizerek ve kenar notlarıyla yapılandırma (Konu neydi, nerede değiştirildi? Bölümlerin (giriş, ana bölüm, sonuç) başlangıç ve sonları nerede? Temel konular neydi? Nerde gülündü, ağlanıldı, duruldu, vs.?)

C. Yorum

1. Görüşme öncesinde, sırasında ve sonrasında kendimi nasıl hissettim?
2. Rolümü (bana göre) nasıl oynadım?
 - a) İyi, kötü, orta? Sebep?
 - b) Kendimi çok mu, az mı geri tuttum?
 - c) Somut tavsiyelerde ya da talimatlarda buldum mu? (hangileri, sebep?)
 - d) Görüşmeye hangi katkıları oldu, motifleri nelerdi, işlevleri neler olmalıydı, gerçekte nelerdi, ne kadar zaman aldı?
 - e) Danışan görüşmede ne kadar merkezdeydi? Nerede teorileştirildi, nesnelleştirildi, yönetildi, vs.?
 - f) Tamamen hoşgörülü müydüm? Danışanı anlamakta veya kabul etmekte nerelerde zorluk çektim?
3. Danışan bana nasıl tepki verdi?
4. Danışanın hangi duyguları gün yüzüne çıktı?
5. İçerik olarak neler ortaya çıktı (malumat olarak)?
6. Bu malzemeler hangi sırayla ortaya çıktı ve bu nasıl yorumlanır?
7. Görüşme partnerleri olarak nerede iletişim zorlukları çektik?
8. Danışanın asıl derdinin nerede olduğunu tahmin ediyorum?
9. Danışmanla ilgili bundan sonraki görevlerimi neler olarak görüyorum?
 - a) Neler değiştirilebilir?
 - b) Nelere katlanılması gerekir?
10. Bundan sonraki hangi dini danışmanlık tarzı hakim olsun?
 - a) Zorlukları açığa çıkarıcı, analitik-değiştirici dini danışmanlık?
 - b) Değiştirilemeyecek durumlarda destekleyici yardım?
 - c) Babalık - otoriter tarzda rehberlik ve bakım?
 - d) Başka şekiller, başka kişilere sevk (meslektaş, psikiyatr, psikanalist, vb.)

Dini danışmanlık muhatapları ve kişileri her karşılaşmada farklı olacağı için bu şema da elbette ki bireysel farklılıklara göre değiştirilebilir hatta değiştirilmelidir de. Ancak dini danışmanlık hareketinin özellikleri çerçevesinde Stollberg (1970, s. 27) için kesin olan şudur: refleksiyonsuz teselli etmelere ve Tanrı kelamı manipülasyonlarına yer yoktur artık.

13. Dini Danışmanlık Görüşmeleri İçin Açıklamalı Örnekler

Faber (Faber & Schoot, 1974, s. 16) görüşmenin başlangıcı ve seyrinde karşılaşılabilecek bazı sorunlardan hareketle görüşmelerde yanlış ve doğru tepki ve davranışlara örnekler verir. Görüşmenin başlangıcında danışanın söyleyebileceği bir cümle ile başlayalım: “Sayın ... umarım sizi rahatsız etmiyorumdur, biliyorum çok meşgulünüz” - Faber’in dini danışmanın böyle bir giriş cümlesine verilebileceği doğru ve yanlış cevaplara verdiği örneklere bakalım ve onları yorumlayalım.⁷²

a) “Gerçekten çok meşgulüm, ama buyurun oturun.” - Her ne kadar bu ifadeyle dini danışman belki gerçeği söylese de bunu dile getirmemesi gerekir. Bunun somut bir gerekçesi olmasa da böyle bir cevap karşısında uygun bir görüşme ortamının gelişmeyeceği aşıkardır. Görüşme randevuyla ayarlanmış olsa bile böyle bir cevap muhatabın dini danışmanın ona vakit ve ilgi ayıracağına dair duyması gereken güvenin oluşmasını engeller. Çünkü gelen danışan yukardaki cümlesiyle aslında “Umarım benim için vaktiniz vardır ve benimle ilgilenirsiniz” demek ister. Dini danışmanın buna bu şekilde cevap vermesi danışanın bu beklentisine olumsuz bir cevap niteliği taşır.

b) “Ben kötü bir dini danışman olmalıyım, çünkü bu sözleri neredeyse her gün duyuyorum.” - Böyle bir cevapla dini danışman incindiğini açık eder ve yine uygun bir görüşme atmosferi engellenir. Danışan giriş cümlesiyle tedirginliğini ve çekingenliğini ifade etmişken böyle bir karşılık onun bu duygusunu pekiştirir hatta daha da artırarak suçluluk duygularının oluşmasına neden olur. Neticede duygusal bir bağ kurulamaz aksine danışan kendini anlaşılmamış veya yanlış anlaşılmış hisseder.

c) “Giriş cümleleriyle oyalanmayalım. Siz telefonla randevu almıştınız nasıl olsa. Sorun nedir?” - Dini danışman bu sözleri sert bir şekilde değil de gayet nesnel söylese de çok uygun bir cevap değildir. Danışanın belli ki bir derdi var ve onu hemen ifade edemeyecek ki böyle bir giriş cümlesiyle dini danışmanın karşısına çıkar. Böyle bir tepki kendisine kaba davranıldığı hissini, halinin anlaşılmadığı izlenimini uyandırabilir.

Bir danışan bir görüşmeye önceden randevu alarak gelmiş olmasına rağmen böylesine bir giriş yapıyorsa bu onun bariz bir şekilde dini danışmanın vaktinden çok onun kendisiyle ilgilenip ilgilenmeyeceği, açık olup olmayacağı endişesi taşıdığını

⁷² Dini danışmanlar eğitimlerinde bu durumları çalışabilirler. Faber’in okuyucularına tavsiye ettiği yöntem verilen örnekler için bir kağıda gerekçeleriyle birlikte bir yanlış ve bir doğru cevabın not edilmesidir. Bana göre, bu yöntem grup içinde çalışılmaya oldukça müsaittir ve karşılıklı rol alarak da uygulanabilir. Böylece hem cevapların uygunlukları tartışılabilir hem uyandırdıkları tepkiler (farklı ses tonları da denenerek) görülebilir. Klinik dini danışmanlık eğitimleri bu türden çalışmalara uygun ortamlar sağlar.

gösterir. Danışan belli ki anlatacağı şeyler konusunda tedirgindir, anlatacaklarında zorlanmaktadır ve çekinmektedir. Kendisi için önemli olan derdi (konu) hakkında acaba dini danışman neler düşünecektir? Danışanın bu duyguları karşısında dini danışmanın öyle bir cevap vermesi gerekir ki, onun içinde cereyan eden bu duyguları anladığını hissettirsin danışana. Dini danışman kaba davranmadan, onu reddetmeden danışanın yanında durduğunu göstermesi gerekir. Bu nedenle basit, nesnel bir cevap yeterli olmayabilir ('Ah olur mu hiç!'), içinde bulunduğu hisleri anladığını gösteren empatik bir duruş sergilemelidir. 'Hayır rahatsız etmiyorsunuz, randevu talebiniz üzerine size vakit ayırdım' demek de benzer şekilde çok mesafeli olur ve dolayısıyla dini danışmanlığa yakışmaz. Faber (Faber & Schoot, 1974, s. 18-19) uygun gördüğü cümleleri şöyle sıralar:

- a) 'Bir dini danışmanın vaktini alıp alamayacağınız konusunda emin değilsiniz?'
- b) 'Meşgul olduğunuzu düşündüğünüz bir kişiye sorularımızla gelip gelemeyeceğiniz konusunda emin değilsiniz?'
- c) 'Bu saati sizin için ayırdım. Rahat rahat görüşmek için vaktimiz var yani.'

Faber bu cevaplardan ilk ikisini tercih eder fakat her üçünde de sakin, anlayışlı bir ses tonunu şart koşar. Dini danışman, eğitiminde, grup içinde bu cümleleri farklı tonlarda söylendiğinde nasıl farklı etkiler meydana getirdiklerini deneyebilir. Çünkü bu cümleler karşı tarafa itici gelecek şekilde de söylenebilir.

Dini danışmanların sıkça karşılaşacağı bir başka başlangıç cümlesi ise şöyledir: 'Benim bir sorunum var, ama nasıl anlatacağımı bilemiyorum'. Çoğunlukla bir sessizliğin izlediği bu ikinci giriş cümlesine Faber (Faber & Schoot, 1974, s. 18) aşağıdaki yanlış cevapları sayar. Bu cevapları yorumlayarak açıklayalım:

a) 'Tecrübelerimden hareketle bir kere başladınız mı gerisi gelir. Bu yüzden siz hele bir anlatmaya başlayın.' - Her ne kadar bu cümle oldukça faydalı bulunsa ve dini danışmanın elinden geleni yaptığını gösteriyor gibi olsa da aslında dini danışman bu cevabıyla muhatabının yanında durmaz. Görüşme dini danışmanın muhatabın içinde bulunduğu durumu onun kadar zor bulmadığı ve dolayısıyla ciddiye almadığı düşüncesiyle (muhatap tarafından) göçebilir. Muhatap böyle bir cevabı yeterli anlayışın gösterilmediği şekilde algılayabilir ve derdini ifade etmede güçlük çekebilir. Ancak danışan bu talimatı cesaretlendirici de bulabilir ve bir gayretle anlatmaya başlayabilir fakat bu bir dini danışmanlık görüşmesi için fazlaca riskli bir hamle olur. Ayrıca çok hassas bir tabiata sahip bir danışanın 'Yapamıyorum!' haykırışıyla kalkıp gitmesine de sebep olabilir.

b) ‘Şunu sorabilir miyim, acaba sorununuz çocuklarınızla mı ilgili?’ - Danışanın böyle bir soru karşısında susması dini danışmanın yeniden bir hamle yapmasını gerektirir ki konuşma ilerlesin. Danışmanın böyle direk bir soruyla muhatabına yardımcı olmaya çalışması anlaşılabilir, niyeti sadece konuşabilmesi için ona doğru bir adım atmaktır. Fakat danışanın derdi her türden olabilir ve danışmanın attığı adım ancak doğru konuyu tutturduğunda işe yarar. Üstelik danışanın derdinden daha hafif bir konuya temas ettiğinde bu danışanda tamamen sakıncalı bir durum yaratabilir: ‘Dini danışmanımın hiç bir şeyden haberi yok. Tabi ki en kötüsünü ummuyor. Acaba düzenli hayatı, mutluluğu, vs. ile bu kişi benim dertlerimi konuşmak için doğru kişi mi ki?’ Yaratabileceği bu türden bir hayal kırıklığı nedeniyle dini danışmanın böyle direk sorulardan kaçınması daha uygundur.

Netice itibariyle dini danışmanın danışanını bu durumda rahatlatacak doğru sözleri bulması gerekir. Ancak bu hemen mümkün olmayabilir ve araya bir sessizlik girebilir. Dini danışmanlıkta sessizlik konusunda anlatıldığı gibi görüşmede sessizliklerin olması o kadar da kötü bir şey değildir, ancak konuşmanın başında susulması görüşmenin gidişatını tehdit edebilir. Faber’in (Faber & Schoot, 1974, s. 21) bu durumda aklına gelen tek şey ‘Söylemekte zorlanıyorsunuz’ cümlesidir. Farklı kelimelerle ifade edilse de bu anlamdaki bir cümle doğru ses tonunda söylendiğinde danışanda anlaşıldığı hissini uyandırır ve sıkıştırılmadan devam etmesini sağlayabilir. Çünkü ancak bu şekilde danışan tereddüdünün, kaygılarının anlaşıldığını hissedebilir ve kendi için çok mahrem ve özel olan konuları anlatmaya başlayabilir.

Konuşmanın danışanın şu sözleriyle devam ettiğini düşünelim: ‘Kocamın iki yıldır sekreteriyle bir ilişkisi varmış. (ağlayarak) Siz ne dersiniz bu duruma?’

Yine Faber’in (s. 22) doğru ve yanlış cevap örneklerine bakalım:

a) ‘Bunu ne zaman öğrendiniz?’ - Bu soru/cevap akla gelen ilk tepkidir çünkü dini danışman yardım etmek istiyorsa konu hakkında daha fazla ayrıntı bilmek durumundadır. Fakat yine de bu soru uygun değildir. Danışan, özellikle de göz yaşlarını tutamıyorsa, bu türden nesnel detaylara bakamayacak kadar bir duygusallığa boğulmuş demektir. Böyle bir manevra dini danışmanın görüşmenin gidişatı konusunda duymaya başladığı bir kaygının işareti olabilir. Danışan her türlü duygu patlamasının sinyallerini vermektedir, danışman ise bundan kaçınmanın yollarını aramaktadır. Böyle bir cevabın danışanda uyandıracığı tepki ise yine kendisini anlaşılmamış, reddedilmiş hissetmesidir. Bu hayal kırıklığının hazmedilmesi danışanda biraz zaman alacaktır ve bundan sonraki davranışlarının doğallığını (duygularını olduğu gibi dışa vurmasını)

engelleyecektir. Aynı cümle bir başka şekilde belki bu kadar istenmedik sonuçlar doğurmayabilir: danışana ağlama krizinden çıkması için yeterli vakit tanıdıktan sonra sessiz ve empatik, anlayışlı bir sesle bunu sorması danışmanın danışana anlatımına devam etmesi için uygun bir davet işlevi görebilir.

b) ‘Ay ne kadar kötü!’ - İyi bir arkadaşın ağzından dökülebilecek olan bu kelimeler bir dini danışmanlık görüşmesinde oldukça yanlıştır. Böylesine sözlerle dini danışman danışanıla tamamen özdeşleşir ama onun yanında durmaz; danışanın anlaşıldığına dair bir iz taşımaz, ona destek olmaz, görüşmeye gerçek bir katkısı olmaz. Aynı zamanda dini danışmanın koruması gereken mesafenin de ihlalini beraberinde getirir.

c) ‘Kocanızın bu yaptığı hiç de iyi bir şey değil.’ - Böyle bir ifadeyle dini danışman danışanın sorduğu soruya cevap vermiş olur. Sadakatsizlik konusunda hükmünü verir/bildirir ve bu düşüncesi genel geçer olduğu için burada da söylemekte bir sakınca görmez. Ancak Faber (s. 23) Yuhanna 8’deki zina eden kadın kıssasına atıf yaparak burada böylesine bir hüküm verilirken asıl unsurun kişi/insan olduğunun unutulduğuna dikkat çeker ve dini danışmanlarda da bulunan bu düz mantığı yadsır. Bunlarla birlikte bu cevap konuşmanın seyri için de tehlikelidir: danışman karı-koca arasındaki çatışmada taraf tutmaktadır. Tarafsızlık ilkesi anlatıldığı üzere dini danışmanların kesinlikle uymaları gereken bir kuraldır. Dini danışman sergilenen pozisyonda haklı haksız tarafı göremeyeceği için (belki erkeğin ihanetinde kadının suçluluk payı daha fazladır ve erkek suçluluk duyguları içinde kıvranıyordur) danışanın kendini haklı çıkaracak, vicdanını dindirecek bir ortağa, bir yardımcıya olan ihtiyacının aleti haline gelebilir. Çünkü dini danışmanların muhatapları tarafından kendi taraflarına çekilmeye çalışılmaları, karşı tarafa karşı kışkırılmaya çalışılmaları sıkça görülür (örneğin bkz. Scharfenberg, 1972b, s. 125). Oysa dini danışmanın taraf tutması, her iki tarafa dini danışmanlık içinde yaklaşmasını engellediği gibi ona gelen danışana kendini bulma, kendine bakma, suçtaki kendi payını görme imkanını da ortadan kaldırır. Oysa dini danışmanın görevi muhatabına kendisini keşfetme, bilme (öz biliş) imkanı tanımasıdır ki böylece birlikte (danışan ve danışman) sorunun asıl nerede yattığı, neyden kaynaklandığı, yaranın nerede olduğu bulunabilsin ve üzerinde dini danışmanlık yapılabilsin.

Elbette daha başka yanlış cevaplar da verilebilir. Doğru cevabın bulunması ise dini danışmanın bütün yanlış ihtimalleri zihninde elemesiyle olacak değildir. Burada işte dini danışmanın tutumu (Habitus) devreye girer. Bu bakımdan örnekteki danışanın

bir desteğe, tutunacak bir dala ihtiyacı vardır, bu ise taraf tutularak değil gerçekten, aktif olarak yanında durarak ve arzu/kabul ederse birlikte bir çözüm arayarak gerçekleşebilir. Bu nedenle Faber (s. 25) en uygun tepki olarak şu cümleleri önerir: ‘Öğrendiğiniz bu şey karşısında çok şaşırılmış durumdasınız.’ ya da ‘Size çok ağır gelen bir durumla karşı karşıya olduğunuzu düşünüyorsunuz.’

Faber (s. 25) bir görüşmede danışman tarafından söylenmesi ve söylenmemesi gereken şeylere danışanın şöyle bir ifadesiyle devam eder: ‘Her şey o küçük cadının suçu!’ Dini danışmanın verebileceği cevaplara bakalım:

a) ‘Evet, bu bürolarda sıkça oluyor, şef ve sekreterler arasında.’ ‘N’aparsınız, insanlara hiç güvenilmiyor artık.’ ‘İşte bir evlilik böyle bir krize sürüklenebilir.’ - Dini danışmanlık görüşmelerinde genellemelerin sakıncalarına yer yer değinilmişti. Genellemeler danışanın kendi hikayesini ve dolayısıyla kendi duygularını aktarmasını engeller. Görüşmenin gidişatı yalpalalar ve muhatap kendini anlaşılmamış hissettiği gibi yardımda görmez.

b) ‘Acaba kocanızla olan ilişkinizde sizden kaynaklanan bir eksiklik oldu mu?’ - Dini danışman böyle bir soruyu sadece konu hakkında daha ayrıntılı bilgi almak için sormaz. Kadının anlatacakları henüz bitmemiştir ve duygularını da daha tamamen boşaltmamıştır. Yani görüşme böyle bir bilgi sorusunun sorulmasına henüz erişmemiştir. Dini danışman bu aşamada böyle sorarsa niyeti ancak ahlak dersi vermektir. Tarafların suçlarının karşılıklı ve eşit olduğu düşünülürse dini danışman böyle bir soruyla danışanın bir tür itirafa sürüklemek ister. Ancak bu dini danışmanın yapacağı bir şey değildir. İyi bir dini danışmanlık görüşmesinin ilerleyen aşamalarında muhatap zaten mevcut durumdaki kendi payını sorgulayacağı bir noktaya gelecektir. Bu şekilde kendiliğinden gerçekleşen öğrenme ise danışana verilen, söylenen, dikte edilen şeylerden çok daha faydalıdır. Diğer bir açıdan böylesine bir ders vermeye kalkışmak danışan ve danışmanın pozisyonunu da değiştirir ve dini danışman artık muhatabının yanında değil karşısında yer alır. Ahlak dersi verilmesiyle muhatap ‘Evet, belki biraz haklısınız’ veya ‘Tabi suç hiç bir zaman tek taraflı değildir, ama...!’ cümlelerini söyleyebilir ama içten içe danışmanı tarafından anlaşılmadığını ve itildiğini hisseder.

Peki dini danışmanın doğru davranışı ne olabilir? Faber (s. 26) danışmanın danışanı ile birlikte hissetmesi, birlikte düşünmesi gerektiğini ve bu şekilde içini tamamen dökebilmesi gerektiğini söyler. Danışanın duygu seline set çekilmemeli, onun yanında durarak doğru yönü bulmalıdır. Dini danışman olumlu veya olumsuz bir yargıda bulunmaz, hiç bir şeyi geri çevirmez, aksine danışandan gelen her şeyi kabul

eder ve geldiği noktayı, sergilediği durumu, duygularını yansıtarak ona ayna tutar. Bunun için ‘Sekreterin bütün bunların sorumlusu olduğunu düşünüyoruz ...’ diyerek danışman muhatabına onun için önemli olan yönü (sekreterin rolünü, kocasının suç payını, vb.) tayin etme imkanını tanır.

Dini Danışmanlık Görüşmesinin Stajı kitabının (Faber & Schoot, 1974) ilerleyen bölümlerinde dini danışmanlık görüşmelerinin farklı durumları için benzer şekilde uygun ve uygun olmayan cevap ve tepki örnekleri verilir. Ancak Faber ilgili bölümlerde kesin kurallar, kalıplar koymaktan ziyade bahsedilen tutumun geliştirilebilmesi için kelimelerin altında yatan duygulara dikkat edilmesine ve sezgilerin güçlendirilmesine vurgu yapar. Hauschildt’in (2000) de ifade ettiği üzere bir görüşmenin hangi ölçülerde (Hristiyan) bir dini danışmanlık görüşmesi sayılacağı (ve Hristiyan içeriklerin/unsurların nasıl dahil edileceği) uygulamada belirlenmiş değildir. Bu durumun şartlarına ve muhatapların ilgi ve becerilerine bağlıdır (ayrıca bkz. “Teselli ve Ümitlendirmenin Kişiliğe Özgü Biçimleri”, Schneider-Harpprecht, 1989, s. 222)

Son olarak KSA eğitmeni ve dini danışman Barbara Denkers’in (15.09.2011) uygulama ve düşüncelerine bakalım:

Denkers : ... iyi dini danışmanlık *şimdi ve burada*’yı anlamaktır: neyin var? Münih’tekilerin üç güzel soruları var,⁷³ bunları teker teker sormuyorum ama temelde dini danışmanlık görüşmeleri bunlar etrafında cereyan ediyor: 1. Neyin var senin. Yani nesnel düzlemde, bir insanın neyi var, hangi durumda 2. Ötekinin nasıl olduğu bu durumda, hangi hisleri uyandırdığı, bende de ama daha çok hastada. O bir kanser teşhisi aldıysa, neler oluyor: ‘Kanser teşhisi aldım.’ - ‘Kendinizi nasıl hissediyorsunuz bu durumda?’ Yani derinlemesine iniliyor. Sonra yanında kimler var ona bakarım, sosyal kontaklardan kimler destekliyor bu adamı, yakınlar vurgulanır. Sonuncusu da anlam, yani ‘Seni taşıyan nedir?’ Görüşmelerde durum gerçekten felaket derecesindeyse o zaman doğrudan soruyorum da, örneğin beyin tümörlü kadının kocası da benle görüşmede ona da sordum o zaman, “Size buna dayanmak için ne güç veriyor şu an.” Böyle şeyler de soruyorum.

E. Dini Danışmanlık Aracı Olarak Dinleme

Dini danışmanlıkta önemli bir başka araç dinlemektir. Bazı dini danışmanlar makamları veya görevleri gereği bir görüşmede söz sahibi olduklarını düşünürler. Neticede görevleri (onlara göre) Tanrı kelamını iletmek yani tebliğde bulunmaktır. Bu düşünceye fazlaca bağlanmalarından dolayı sadece muhataplarını değil kendilerini de dinlemeyi ihmal ederler. Oysa muhataplarının yaşam tecrübeleri ve durumları kadar kendi tecrübeleri de bu tebliğ vazifesinde önemli bir role sahiptir (bkz. ‘Dini Danışmanlıkta Dini Boyut’ - Lemke’nin sözleri). Nitekim dinlemenin Hristiyan dini danışmanlar için dini bir dayanağı da bulunur: “İman dinlemekten gelir” (Romalılara

⁷³ Bunlar Münih Grosshadern Kliniken dini danışmanlarının oluşturdukları bir şemada yer alan sorulardır (bkz. Ek 14).

10,17). Bu bakımdan dini danışman, dini danışmanlığın bizatihi aracı olarak, öncelikle kendi inanç dünyasını ve sonrasında da muhatabının yaşam tecrübelerini dinlemesini bilmelidir (Knobloch, 2008).

Dışardan bakıldığında dinleme özelliğinin dini danışmanların doğal bir yeteneği, yeterliklerinin vazgeçilmez bir unsuru olduğu düşünülür. Ancak çoğu zaman dinleme işi dini danışmanların kolaylıkla ya da kendiliğinden becerebildikleri bir şey değildir. Bu konuda Piper (1988, s. 20) şöyle der: “Biz dini danışmanların gerçekten genel olarak dinleme ve anlama kabiliyeti yoktur.” Piper’in bu sözleri dini danışmanların çok azının gerçekten muhataplarının yaşantılarını algılama ve onların sübjektif gerçekliklerini anlama yeteneğine sahip olduklarını gösterir. Bu eksiklik nedeniyle dinleme yeteneği dini danışmanlık eğitimlerinde grup içerisinde birbirini dinlemeyi öğrenerek kazandırılmaya ve geliştirilmeye çalışılır. Çünkü başka hiç bir yerde olmadığı kadar dini danışmanlık görüşmesinde sabırlı, dikkatli, uyanık, anlayışlı bir dinleyici olmak gerekir. Bütün ilişki böyle bir dinlemeye bağlıdır. Thurneysen (1970, s. 20) bu tür dinlemeye “kendini vererek dinleme” der; bu dinleme sayesinde muhatabın içini dökmeye başlaması sağlanır. Sadece anlaşılmayanı daha iyi anlamak için kısa sorularla muhatabın sözü kesilmeden araya girilebilir.

Bielefeld Üniversitesi Evanjelik Teoloji Fakültesi öğretim üyesi Prof. Heinz Streib’in belirttiğine göre, dini danışmanlık arayan bir kişinin öncelikli isteği dinlenmektir. Dinlemek ise “sadece susarak dinlemek değildir, dinlemek daha fazla demektir! O birlikte düşünmek, anlamaya çalışmak, meseleyi aydınlatıcı sorular sormak demektir. Dinlemek demek: ötekini mümkün olduğunca kendinden daha iyi anlamak. Dinlemek demek: kendini sürekli kontrol etmek ve çok fazla konuşmamak ve aceleyle araya girmek için kendini dizginlemek ...” (Oppen, 1963, s. 2). Oppen her ne kadar bambaşka amaçlarla sarf etmiş olsa da bu sözleri tam da danışmanlık (counseling) prensibine uyan sözler söylemiştir. Çünkü dini danışmanlıkta dinlemek sadece duymayı değil *aktif* bir dinlemeyi ifade eder. Dinlemek pasif değil muhataba onu anlamak istenildiğini gösteren aktif bir eylemdir (Appelkamp, 1979). Bu nedenle dinlemek bir insanı anlamaya giden yoldur: “Dinlemek öteki kişinin ifadelerinde merkezi ve asıl önemli olanın ... aktif arayışıdır” (Klessmann, 2010, s. 134). Aktif dinleme ise “danışanın sorunlarının tecrübi arka planlarını anlayacak kadar ona yoğun bir şekilde yönelme”dir (Lemke, 1990, s. 500). Bunun anlamı danışanlar dertlerini anlattıklarında, o dertlerin danışanın yaşantısı içerisindeki yerini ve kaynağını, dertlerinin dayandığı tecrübeleri anlayabilecek şekilde onları dinlemektir. Aktif dinleme aynı zamanda

algılananı uygun bir şekilde verbalize etmek demektir (Lemke, 1990, s. 500). Verbalize etmek demek ise kişinin hissettiklerini ya da şifreli bir şekilde ifade ettiklerini onun bunları tanıyabileceği şekilde gözler önüne sermektir. Bu sayede kişi bu duygularını tanıyabilir ve onlarla tartışabilir, yüzleşebilir. Dini danışman burada bir nevi bir tercüman işi görür. Bu bakımdan Yalom'un (2000, s. 227) da ifade ettiği gibi "... dinlemek yaratıcı bir süreçtir."

Literatürde disiplinli, kreatif, yansıtıcı dinleme olarak nitelenen bu dinleme danışana anlattıklarını özetleyerek ve arada bir kaç aydınlatıcı soru sorarak (yansıtma) iç yaşantısını düzenleme fırsatını verir. Clinebell (1971, s. 48) bununla birlikte dinlemenin diğer işlevlerini şöyle sayar:

- Dini danışman dinlediklerini danışanına geri yansıtarak onu doğru anlayıp anlamadığını kontrol edebilir.
- Danışan danışmanın kendi iç dünyasıyla ilgilendiğini ve anlamaya çalıştığını görür.
- Danışmanın bu ilgisi ve artan anlayışı danışmanlık ilişkisini pekiştirir.
- Danışmanın danışanın duygularına karşı gösterdiği ilgi onun o zamana dek içinde tuttuğu duyguların dışa vurulmasına imkan tanır.
- Danışanın bir başkasını dinleme ve onla ilgilenme duyarlılığı gelişir.

Görüldüğü üzere Clinebell (1971, s. 47-48) dinlemeyi anlatırken duyguların dinlenmesini vurgular. Dinleme sadece kelimeleri değil muhatabın bedeniyle verdiği sinyalleri de almayı kapsar. Çünkü nonverbal iletişim konusunda da görüldüğü üzere beden dili insanın gizli veya açık duygularını açığa çıkarır ve özel bir dikkat gerektirir. "Karşılıklı iyi bir dinleme ötekinin duygularını dinlemeyi gerektirir" diyerek, Faber (Faber & Schoot, 1974, s. 107) görüşmenin sadece sarf edilen kelimelerin algılanmasından ibaret olmadığını, insanların duygularının da dinlenmesi gerektiğini vurgulayan Rogers'in fikirlerine katılır.

Doğru/iyi bir dinleme dini danışmanı yanlış bir şekilde yönlendirici olmaktan korur. Muhatabın dinlenmesi ve dinlenenlerin anlayarak geri yansıtılması muhataba karşı gösterilen sürekli dikkatli bir ilgi olarak algılanır ve ona iyi gelir (Faber & Schoot, 1974, s. 107-108). Faber (Faber & Schoot, 1974, s. 92) Rogers'la benzer düşüncelere sahip olan Balint'ten aktarır: "Balint anılan ilk kitabında [*The doctor, his patient and the illness, 1960*] der ki: "Tecrübelerimize göre durum şöyledir: Doktor genel anamnez stilinde sorduğunda, sorularının cevabını alır - ama fazlasını değil. "Daha derin" bir teşhise varmak istiyorsa o zaman önce *dinlemeyi* öğrenmesi gerekir. Bu dinleme

diğerine göre çok daha zor ve güç, gerekli ve dinlemeden önce gelmesi gereken bir tekniktir: hastanın rahatlamasını ve serbestçe konuşabilecek hale gelmesini sağlamak. Dinleme yeteneği mutlaka bir sanattır ve *doktorun sınırlı da olsa esaslı içsel bir dönüşümünü* gerektirir (a considerable though limited change in the doctors's personality).””

Knohl, fahri dini danışmanlar için eğitim kitabında (2007, s. 32-35) dinleme ve davranış konularında aktif olmayı fakat aynı zamanda kendine de samimi kalmayı önerir. Rogers'tan hatırlanacağı üzere dini danışmanlık görüşmesi iki kutup arasında hareket eder

- empatiyle muhatabı kabul etmek
- kendine karşı samimi (otantik) kalmak

Görüşmenin bu iki yönü için farklı metotlar bulunur. Dini danışmanlık görüşmesi sanatı için bunların ayırt edilebilmesi ve görüşme sürecinde ikisi arasında bilinçli bir geçiş yapılabilmesi önemlidir (Knohl, 2007, s. 32-35):

1. Aktif dineleme = kabul edici davranışlar (betimleyici “sen” mesajları)

- bir problemi varsa/olduğunda muhatap için bir yansıtma aracı olmak
- ihtiyaç, arzu ve sorunları duygusal ve içerik olarak geri yansıtma
- muhatabın kendisinin bir çözüm bulmasına imkan tanımak
- nasıl: betimleyici “sen-cümleleri” ile

a) görüşmede olumsuz tavırlar

- emir vermek, tayin etmek, yönetmek
- ikaz, ihtar, tehdit etmek
- inandırmak, ahlak dersi vermek, vaaz etmek
- akıl vermek, çözümleri vermek, önerilerde bulunmak
- yargılamak, eleştirmek, itiraz etmek, suçlamak
- övmek, katılmak
- azarlamak, gülünç duruma düşürmek, utandırmak
- yorumlamak, analiz etmek, teşhis koymak
- teskin etmek, acımak, teselli etmek, desteklemek
- kurcalamak, sormak, sorgulamak
- geri çekilmek, dikkatini dağıtmak, neşelendirmek, dağıtmak

b) görüşmede olumlu tavırlar

- Ya! Aa! Hmm.
- Hakikaten! Enteresan! Gerçekten!?
- Ne demezseniz! Cidden!?
- Anlatın! Bunu dinlemek istiyorum.
- Fikrinizi bilmek isterim.

- Hakkında konuşmak ister misiniz?
- Hakkında konuşabiliriz. Ben sizi dinliyorum.
- Hakkında söyleyeceklerinizle ilgileniyorum.
- Bana bütün hikayeyi anlatın.
- Sanki hakkında diyecek bir şeyleriniz var gibi.
- Bana öyle geliyor ki, sizin için şu ve bu önemli.

c) Aktif dinlemede (AD) yapılabilecek hatalar:

- “kapıyı aralamışken yüzüne kapatmak”

- DD : Üzgün gibi görünüyorsun. (AD)
- M : ... beni itti.
- DD : Bunu iyi bulmadın. (AD)
- M : Hayır, ona bir tane yapıştıracam.
- DD : Ama bu senin tarafından iyi olmayan bir şey olur. (değerlendirme)
- M : Bana ne.
- DD : Fikir ayrılıklarını gidermek için kavga etmek hiç bir zaman iyi bir şey değildir (ahlak dersi). Neden gidip tekrar anlaşmak istediğini söylemiyorsun? (öneri teklif etmek)
- M : Dalga mı geçiyorsun?
- yönlendirme yaparak manipüle etmek
- M : Vay be bu gün beni mahvettiler. İki mektup, biri matematik biri İngilizce için.
- DD : Kafan karışmış. (soğuk)
- M : Tabi ki kafam karıştı!
- DD : Hayal kırıklığına uğramışsın. (hala soğuk)
- M : Bu hafif kalır. Mezun olamayacağım.
- DD : Bu mektuplardan sonra artık hiç bir şey yapamayacağını düşünüyorsun. (DD tavrı)
- M : Sence daha çok çalışmaya mı başlamalıyım?
- DD : Evet, eminim çok geç değildir henüz. (DD çözümde ısrar ediyor)
- M : Bütün bunları çalışmak mı? Neden? Saçmalıklardan başka bir şey değil!
- yanlış zamanda aktif dinleme yapmak
 - empatisiz dinlemek
 - papağan gibi tekrarlamak
 - problemin kimde olduğunu ayırt edememek

2. Samimi davranış: “ben-mesajları” ve yüzleştirmek

Dikkatli bir şekilde dinlemek için dini danışmanların kendi dengelerini ve iç huzurlarını korumaları gerekir. Muhatap sadece bir dini danışmanlık tavrının sergilendiğini ve samimi olunmadığını fark eder. Bu durumda dini danışman görüşme esnasında ortaya çıkan kendi duygularıyla ve icabında bunların onu boğması durumunda ne yapar? Onları bastırmak, yokmuş gibi davranmak bir seçenek midir dini danışman için? Dini danışman hem samimi kalmalı hem şeffaf olmalıdır.

a) Kendi duygu ve tasavvurlarını algılamak

Dini danışmanlıkta kendi duygu ve tasavvurlarını algılamak kolay bir iş değildir. Bazen danışman ancak ne dediğini kendisi duyduğunda şahsi duygu ve tasavvurlar tarafından yönetildiğini fark eder. Bunun belirtileri şunlardır:

Çözüm mesajları vermek:

- emir vermek, tayin etmek, yönetmek
- ikaz, ihtar, tehdit etmek
- inandırmak, ahlak dersi vermek, vaaz etmek
- akıl vermek, çözümleri vermek, önerilerde bulunmak

Aşağılayıcı mesajlar vermek:

- yargılamak, eleştirmek, suçlamak
- azarlamak, ayıplamak, utandırmak
- yorumlamak, teşhis etmek, psikolojileştirmek
- ders vermek, talimat vermek

b) “Ben-cümleleri” kullanmak

Dini danışman duygularından kendisi sorumludur ve görüşme sırasında bu sorumluluğu almalıdır. Çoğu zaman duygular ancak dile getirildikten sonra anlaşılır. Bunun belirtileri “ben” ile başlayan cümlelerdir (ben-mesajları):

- ‘Ben duygularımı adlandırırım.’
- ‘Ben ihtiyaçlarımı, arzularımı söylerim.’
- ‘Ben tahminimi ifade ederim.’

Ben-mesajlarıyla dini danışman kendi duygularını, anlayışını, arzu veya ihtiyaçlarını betimler ve muhatabına kendi algısı, çözümü ve idraki için imkan sağlar. Dini danışman kendi öz algısıyla muhatabını yüzleştirir; kendi yüzünü gösterir ki, muhatabı kendini orda tanısin.⁷⁴

- ‘Bu anlattıklarınız ben de üzüntü ve çaresizlik meydana getiriyor.’
- ‘Siz böyle konuşunca ben korku ve öfke duyuyorum.’

c) Ben-mesajlarının zorlukları

Ben-mesajları bazen gizli bir sen-mesajı içerebilir:

- ‘Ben eminim ki, sen...’
- ‘Bence sen...’

Olumsuzlukları değil, sebepleri vurgulamak:

- ‘Sürekli geç geldiğin için kızıyorum.’

yerine

⁷⁴ Anlatılan bu yöntemin teolojik bir dayanağı bulunur: Çölde Sayım 6,25-26: 25. RAB aydın yüzünü size göstereceğin ve size lütfetsin; 26. RAB yüzünü size çevirsin ve size esenlik versin.”; 1 Korintlulara 13,12: Şimdi her şeyi aynadaki silik görüntü gibi görüyoruz, ama o zaman yüz yüze görüşeceğiz. Şimdi bilgim sınırlıdır, ama o zaman bildiğim gibi tam bileceğim.

- ‘Sen geç geldiğinde çalışmaya başlayamıyorum, anahtarına ihtiyacım var büroyu açmak için.’

Küçültmek:

- ‘Tekerlekli sandalyeyle yokuş aşağı inmenizden hoşlanmıyorum.’

yerine

- ‘Yokuş aşağı inmenizden ve kendinizi yaralamanızdan korkuyorum.’

Büyütmek:

- ‘Sürekli beni rahatsız ettiğin için sana kızıyorum.’

yerine

- ‘Çalışırken kendimi çok rahatsız edilmiş ve bölünmüş hissediyorum.’

Knohl verdiği eğitim içeriklerinden de anlaşıldığı üzere dini danışmanlıkta doğru bir dinleme anlayışı söylenecek sözleri de yönlendirebilir ve neticesinde dini danışmanlık görüşmesinin başarılı veya başarısız seyrini belirler.

Dini danışman Susanne Wübker (20.09.2011) uygulamasındaki dinlemeyi tarif eder: “... Dinlemek. Öncelikle tepkim bu. Bazen de kelimler arasında dinlemek. Ama sonra bunları geri yansıtmak. ‘Konu bu mu?’ diye geri sormak...”

F. Dini Danışmanlık Aracı Olarak Anlatım

Anlatım ve hikayenin Hristiyan teolojisi içerisinde ayrı bir önemi vardır. Tanrı yaratıcı ve şair, yazar ve anlatıcıdır, yaşam hikayesinin yazarıdır (Bayer, 1988, s. 80-83). İsa da Tanrıdan ve Tanrı hakkında hikayeler anlatmış ve nakletmiştir ve özellikle benzetmeler kullanmıştır (Weinrich, 1973; Arens, 1985; Baudler, 1980; Cox, 1973, s. 7; Vielhauer, 1978, s. 293-298). İsa anlatıcı-tebliğci, tebliğci-anlatıcıdır (Rudolph, 2013). Kilise ve ayinlerinde, vaazlarda da hikaye ve anlatımlar önemlidir, çünkü buralarda İsa’nın yapıp söyledikleri anlatılır. Bu da anlatımı vaaz ve dini danışmanlık için önemli kılan sebeplerden biridir. Çünkü tespit edildiği üzere dini danışmanlık eylemleri çoğu zaman İsa örnek alınarak, onun tutum ve davranışlarına uyarak/taklit edilerek yapılmaktadır. Aynı şekilde İsa’nın havarileri, erken dönem Hristiyanlar ve Kilise de anlatımlarda bulunurdu. İncil anlatılarak aktarıldı ve hatta bir hikaye kitabı olarak nitelendirilir (Weinrich, 1973; Preuss, 1991, s. I, 244; Miskotte, 1963, s. 208; Grözinger, 1991, s. 158; 1989, s. 11; Öffner, 1979, s. 92; Stock, 1985) çünkü içinde Tanrı hikayelerle anlatılır, insanların Tanrıyla olan tecrübeleri hikaye edilir.

İnsanlar açısından anlatmanın önemi onların kendilerinin de hikayeler içerisinde yer almalarıdır. Kendi yaşamlarını da bir hikaye şeklinde aktarırlar ve anlatmak insanlar için temel ihtiyaçlardan biridir (Bohren, 1993, s. 170; Tacke, 1975, s. 92; Stollberg, 1969, s. 331): “Hikayeler ... insanların varoluşlarına aittir, ruha bir tür koruma kılıfı

olurlar” (Bohren, 1993, s. 170). Dolayısıyla insanlar “sürekli hikayeler anlatır” (Stollberg, 1969, s. 331) olaylar, gerçekler, yaşantılar, hikayeler, tecrübeler: “Tecrübeler sadece anlatılabilir” (Bartholomaeus, 1974, s. 117). Hikayeler hayatın sevgilerini, korkularını ve umutlarını anlattıkları için (Knigge, 1977) dini danışmanlık karşılaşmalarında da hikaye ve anlatımın geniş bir yeri vardır. Çünkü dini danışmanlığın eşlik ettiği yaşam olayları/dönemleri (doğum, ölüm, yaşlılık, vs.) insanların varoluşsal sorulara düştüğü zamanlardır. Bu sorular cevaplanırken insanlar hayatlarını yeniden gözden geçirir, olayları yeniden yorumlar ve böylece bilişsel tutarlılık ve tatminlerini korurlar. Ancak kimi zaman bu yeniden yorumlama işi tek başına yapılamaz ve özellikle varoluşsal konularda ehil birinin yanında bulunması insanı rahatlatır (örneğin kazuel ziyaretlerde insanlar yaşam olaylarının yeniden yorumlanmasına ihtiyaç duyarlar (bkz. Hauschildt, 2000).

İnsanın hikayelere sahip olması onun doğasında vardır (Hanser, 1971, s. 29) bu bakımdan insanın anlatarak yaşam hikayesini yeniden inşa etmesi onun varoluşu ve kimliğiyle ilgilidir (Grözinger, 1986; Lott, 1983, s. 133), bir bakıma varlığını inşa etmesi, kimliğinin gelişimidir. Dini danışmanlık da insanın yaşam hikayesinin yeniden inşa edildiği bir alandır. Bu şekilde anlaşıldığında dini danışmanlık insanın bütünlüğünü, yani “bütün” insanı kapsayan bir alandır (bkz. (Rössler, Der 'ganze' Mensch., 1962). Bu bakımdan Grözinger (1986) dini danışmanlığın ancak insanın bir muhtaçlığında, bir acısında veya zorluğunda devreye girmesini, Hennig Luther’in (1986) insanın defisit olarak görülmesini ve Bonhoeffer’in (1972, s. 134) dine ancak insanların dara düştüklerinde başvurmasını eleştirdiği gibi eleştirir. Bu nedenle dini danışmanlıkta insana bir bütün olarak bakmak adına acısıyla tatlısıyla bütün yaşam hikayesine yer verilmesi önem arz eder (bkz. Grözinger, Seelsorge als Rekonstruktion von Lebensgeschichte (Yaşam Hikayesinin Yeniden İnşası Olarak Dini Danışmanlık), 1986). Böylece dini danışmanlık insanların kişisel tarihleri yani yaşam hikayeleriyle ilgilenir (Rössler, 1986, s. 164; 187; Grözinger, 1986; Wintzer, 1988) ve anlatılan yaşam hikayesi yeniden oluşturulur.

Grözinger’e (1986) göre dini danışmanlar özellikle yaşlı veya ölmekte olan insanlar yaşam hikayelerinden veya kesitlerinden anlattıklarında onlara güç ve umut olması bakımından hayatlarının iyi yönlerini, iyi zamanlarını da hatırlamalarına teşvik etmelidir. Zaten yaşlı insanlar yaşam hikayelerini anlatmayı çok severler (bkz. ‘Yaşlılara Dini Danışmanlık’).

1. Dini Danışmanlıkta Anlatımın İşlevleri ve Önemi

- Anlatmak eğitici (Kepnes, 1982), anlatmak açıklayıcıdır (Stollberg, 1969, s. 333); anlatımın pratik faydası dinleyiciye bir öğüt vermesidir; öğüt ise bilgeliktir (Benjamin, 1977). Dini danışmanlıkta da bilgi ve bilgeliğin aktarılması önemlidir.
- Biyografik anlatım kendinden emin olmaktır ve benlik saygısının (yeniden) yönelim kazanması ve güçlendirilmesidir (bkz. (Bierlein, 1996, s. 401; 407).
- Hikayeler insanlara kendi davranışlarına bir ayna tutar, hikayenin kendi içine çekebilir, günlük yaşamı değiştirebilir. Bu bakımdan hikayeler yeni düşünce ve davranışları gösterir, yeni düşünce ve davranışlara teşvik eder. Anlatılan probleme karşı çözüm örnekleriyle, rollerle, tercih ve davranış imkanlarıyla başka bir gerçeklik gösterilir. Bu bakımdan anlatım hikaye kahramanlarını örnek alarak benzer şekilde davranmaya sevk eder. Kişi dinledikleriyle tecrübelerini birleştirir ve onlarla kendisini özdeşleştirir aklını fakat aynı zamanda kalbini, derinliklerini, yani hayatının duygusal boyutunu da harekete geçirir (Öffner, 1979; Bayer, 1988, s. 77). Böylelikle hikayeler -doğrudan ya da dolaylı olarak - dinleyiciye *eylem talimatları* verirler. Bu talimatlar, yeni düşünce kalıpları, bakış açıları ve harekete geçmeler dini danışmanlıkta amaçlanan hedeflerdir. Yeni davranışlar geliştirmede hikayelerin dini danışman için avantajı, hikayeler üzerinden bu yeni davranışları dolaylı, mesafeli, dikkatli, kırmadan, incitmeden gösterme imkanı vermesidir. Böylece danışmanlıkta anlatılan bir hikaye bir yenilik, bir sürpriz getirebilir ve konuşmaya canlılık katabilir. Bu şekilde hikayeler dini danışmanlıkta yaşam yardımına, inanç yardımına, İsa'ya uyma modellerine dönüşür (Rudolph, 2013).
- Bukowski, Hıristiyan dini danışmanlığına İncil'i dahil etmek isteyen isimdir (Die Bibel ins Gespraech bringen (İncili Görüşmeye Dahil Etmek), 1994). Bir uygulama örneği Bukowski'nin amacını ve aynı zamanda yukarıdaki davranış değişikliklerinin nasıl meydana gelebileceğini açıklar:

Dini danışman intiharın eşiğinde bulunan bir danışanla bir dizi görüşme yapar. Adamı vazgeçiremeyeceğini anladığında aklına incir ağacı hikayesi gelir. İsa bir gün bir incir ağacının önünden geçer. Artık meyve vermediği için sahibi onu kesmek üzeredir. İsa sahibe der ki: “Ona bir yıl daha ver. O zaman da meyve vermezse onu kesebilirsin.” İntihara meyilli adam bu cümleden çok etkilenir, bir kaç kez sessizce sonra seslice tekrarlar ve “İyi bir cümle” der. Görüşmenin neticesinde adam kendine biraz daha süre tanımaya ve dini danışmanıyla durumunu gözden geçirmek için bir dizi görüşme daha yapmaya karar verir. Adamın akut intihar riski atlatılmıştır (Bukowski, 1994, s. 58).

Bu hikayeyle danışman metaforik iletişime geçer ve danışan kendini incir ağacıyla özdeşleştirerek hikayedeki çözüm önerisi içselleştirir. Dolayısıyla iletişim türünün değiştirilmesi (anlatımın devreye sokulması) doğrudan bir davranış değişikliğini beraberinde getirir.

- Anlatmak birlikteliği, partnerliği, kontağı sağlar ve besler. Birlikte sevinilip üzüldüğü bir dünya kurulur. Bu birliktelik dini danışmanlıkta önemlidir. Danışan anlattıklarının anlaşılmasını ister ve bunu görmek de ister. Danışman kurduğu empatiyle veya kendisine anlatılanları yansıtmasıyla (Reflexion) danışanın hislerini paylaşır ve ona geri aktarır. Danışman adeta bir duygu tercümanlığı yapar (Rudolph, 2013).
- Kendinden ve hayatından anlatarak danışman kimliğini açıklar. Dini danışmanlıkta yeniden oluşturulan (Rekonstruktion) yaşam hikayesi için bu gerekli bir adımdır (Rudolph, 2013; Grözinger, 1986).
- Anlatılan hikayelerle değerler, normlar, gelenekler aktarılır, canlandırılır ve sağlamlaştırılır. Dini danışmanlık ve vaaz anlatımları Hristiyan inancının değer, norm ve geleneklerinin aktarılması ve devralınmasına yardımcı olabilir (Schröer, 1978; Ritschl, 1976; Grözinger, 1989; 1991, s. 163; Stollberg, 1969).
- Anlatım bir başa çıkma yöntemi olabilir. İnsanların yaşamları boyunca bastırılmış bir çok duyguları (yapılan hatalar, işlenen suçlar, kaçırılan fırsatlar, yapılan fedakarlıklar, yaşanan haksızlıklar, vs.) yaşlılıkta tekrar gün yüzüne çıkar ve yaşam hikayesinin anlatılmasıyla anlamlandırılır, hazmedilir, işlenir ve başa çıkılır. Çünkü anlatmanın hazmetme etkisi vardır. Bazı hikayeler hazmedilmesi, yani anlaşılmaları ve anlamlandırılmaları için defalarca anlatılması gerekir. Bu nedenle bazı insanlar aynı hikayeleri defalarca anlatırlar, ta ki “anlaşılana ve böylece hazmedilene ve ruhsal besine dönüştürülene kadar”. Fakat her eski hikayenin yeniden anlatımında yeni bir şeyler vardır. Bu nedenle dini danışmanlar bu yeniliğin ne olduğunu bulmaları gerekir (Wiedemann, 2011, s. 243)
- Anlatmak yaşanan olayların işlenmesini sağlayarak psişik bir rahatlama meydana getirir. Kişi duygusal sarsıntılardan sonra psişik dengesini yaşadığı olayın kelimelere dökülmesiyle yeniden kurabilir çünkü anlatmak acının atlatılmasına yardımcı olur (Wachinger, 1988; Quasthof, 1980, s. 149; Kepnes, 1982): “Verbalize etmenin katartik, iyileştirici gücü vardır” (Kepnes, 1982, s. 391). Dini danışmanlıkta elde edilmek istenen tam da budur. Kişi dini danışmana içinde bulunduğu durumu, yaşadığı bir olayı anlatır, içini döker. Dinin danışman sorularla bu olayın, durumun danışanda meydana getirdiği duyguları açığa çıkarmaya çalışır. Böylece danışan bilinç üstünde veya altında kendisini

gerçekten sarsanın ne olduğunu anlar ve ona sıkıntı veren durumun duygusal boşalmasını yaşayabilir.

- Hikayeler eğlendirerek de rahatlama sağlayabilir (Stollberg, 1969, s. 332). Eğlenceli hikayeler dinleyen ve anlatan arasında gerginliği kaldırır, bir muhabbete vesile olur, ortamı yumuşatır, ilgi ve merak uyandırır ve icabında güldürür de. Dini danışman ile danışanı arasında samimi ve yakın ilişkinin kurulabilmesi ve varsa baştaki gerginliğin atılabilmesi için bu türden rahatlamalara ihtiyaç olabilir kimi zaman. O zaman güldürecek, ortamı yumuşatacak bir hikaye, bir fıkra gayet yerinde olur. Hastane dini danışmanı Bayan Denkers (15.09.2011) hastaların bunu da önemsedğini şu sözleriyle ifade eder: “... ve bunu istemiyorum refleksiyon yapmadan ortalıkta teselli ede ede dolaşmayı. Benimle gülmek isteyen hastalar da oluyor!”
- Dini danışmanlık görüşmesinin en önemli bölümü muhatapın *anlatmaya* başlamasıyla başlar. Anlatmaya, yani hayatından, tecrübelerinden, dertlerinden, kayıplarından, vs. anlatmaya başlayan bir insan kendini tanıtmaya başlar. Bu konuşma dilimize de geçmiştir; bir insanı tanımak için “Senin hikayen nedir?” sorusu nadiren duyulan bir soru değildir.

Klessmann’ın (2010, s. 144) sözleriyle toparlayacak olursak: anlatımın işlevleri geçmişe gerçeklik kazandırmak, kendini sergilemek, anlatılan olaya mesafe kurmak, netlik ve kesinlik sağlamak, seçmek, anlam vermek, yeniden inşa etmek, belirli ihtiyaçları gidermektir. Ayrıca anlatılanın muhataba göre değişmesi ve dinleyenin bir tür *konteyner* (W. Bion) işlevi görmesi anlatımın diğer özelliklerindedir. (Anlatımın çeşitli işlevlerinin görüldüğü örnek için bkz. Örnek 6).

2. Anlatım Türleri

Dini danışmanlıkta hikayelerin, özellikle de hayat hikayelerinin veya ondan kesitlerin anlatımıyla (literatüründe buna “biyografi çalışması” denir) ilgili bir dizi yaklaşım ve metotlar sergilenmiştir (örn. Klessmann, 2010; Drechsel, 2007; 2002; Depping, 2002; Bierlein, Lebensbilanz, 1994; Ruhe, 2009). Dini danışmanlık için önemleri bakımından bunların içinden Klessmann’ın (2010, s. 145-146) seçtiği başlıkları açıklamaya çalışalım:

- *İç veya dış hikayelerinin anlatımı*. Özellikle kurumlarda bulunan insanlar (huzur evi, hastane) kurumun hikayelerini anlatmaya meyillidirler. Bu durumlarda bu insanlar kendi hikayelerine çekilmeye çalışılmalıdır: ‘Burada bu kadar yalnız vakit geçirirken, eminim aklınızdan bir çok şey geçiyordur, anlatmak ister misiniz?’

- *Açığa çıkarmak*: ‘O zamanlar sizin için kesin çok zor geçmiştir.’ gibi bir cümleyle muhatabın *yığılı* olan duyguları açığa çıkarılabilir ve onlara yeni bir pencereden bakılabilir.
- *Geçmiş bugüne taşımak*: ‘Okumayı hala çok seviyorsunuz.’ Geçmişten bugüne gelen olumlu tecrübeler, yetenekler bu gün canlandırılarak muhataba bir kaynak olabilir.
- *Su yüzüne çıkmak*: Özellikle yaşlı ve depresif insanlar hayatlarını giderek *batan* bir seyir içinde değerlendirirler. Ama bu hayatlarda bile kimi zaman düşümlerin yerine veya yanında bazı çıkış hikayeleri de bulunur. Bunların bulunabilmesi ve değerlendirilmesi muhataba bir dayanak oluşturabilir.
- *Önemli olaylar*: Bir insana eşlik ederken onun hayatındaki önemli dönem ve olayların öğrenilmesi önem arz eder (hastalıklar, mesleki başarı veya başarısızlıklar, anlam arayışları veya buluşları).
- *Dini hikayeler*: dini danışmanın anlatacağı veya muhatabın tecrübeleriyle bağdaştırabileceği dini hikayeler dini danışmanlık süreçlerinde faydalı birer kaynak olabilir.

Görüldüğü üzere anlatımlar dini danışmanlıkta önemli olan içsel kaynakların canlandırılması bakımından oldukça önemli ve yararlı araçlardır.

Dini danışmanlık karşılaşmasında anlatım iki şekilde meydana gelebilir:

1. *Muhatabın anlatması*: Dini danışmanlıktaki önemli unsurlardan biri danışmanın muhatabını otantik yaşam hikayesini anlatmak için harekete geçirebilmesidir. Çünkü iyileşme ancak yaşam hikayesinin anlatılması ve yeniden oluşturulması (Rekonstruktion) ile gerçekleşebilir. Danışan anlatarak kendini bulur ve kendini tanımlar. Buna mukabil onu dinleyen dini danışman onu önemseydiğini ve ciddiye aldığını gösterir. Böylece muhatabına anlattıklarını yeniden yapılandırmada yardımcı olur (Grözinger, 1991, s. 175; Kepnes, 1982; Wachinger, 1988; Scharfenberg, 1985, s. 69-71). Dini danışman dinlerken dikkatli olduğu kadar sabırlı da olmalıdır, fikir ve yorumlarıyla aceleci davranmamalı, danışanın sözünü kesmemelidir. Yoksa danışanın güven duygusu zedelenir ve ciddiye alınmadığını, aceleye getirildiğini, geçiştirildiğini düşünebilir.

2. *Dini danışmanın anlatması*: Belirtildiği gibi dini danışman konuşmaya başlamadan önce dinler ve empatik sorular sorar. Ardından o da bir şeyler söylemeye başlar. Bunlar da yine bir hikaye, bir anlatım şeklinde olabilir. Seçtiği hikayelerinin İncil’den olup olmayacağına hikayeyi anlatma amacına göre karar verir. Anlatmak istediği hikayeyle dini danışman bir ilişki kurmayı, yüzleşmeye engel olmayı, dirence engel olmayı, yorumlar denemeyi (neye tepki verilecek?), mesafe korumayı,

alternatifler sunmayı, belirli bir çözüme işaret etmeyi, bir şeyin hafızaya kazınmasını sağlamayı, neşelendirmeyi, muhatabın çaresiz kaldığı kişisel alanlar hakkında konuşmayı, birlikte eğlenmeyi (ortamı yumuşatmak için) amaçlayabilir (Wachinger, 1988; Stollberg, 1969, s. 337). Dini danışmanın anlatacağı hikayede (İncil'den olsun veya olmasın) önemli olan doğru zamanda anlatılmasıdır. Bunun dışında muhataba, duruma ve konuşmanın seyrine uygun olmalıdır. Hikayeye aniden bir konu değişimi gerçekleşmemelidir. Anlatırken danışman rahat ve doğal olmalıdır. Hikayeyi anlatmak doğal ve kısa süreli olmalıdır. Muhatap tepki vermiyorsa ısrarcı olunmamalıdır (Bukowski, 1994, s. 61-63). Anlatılan hikayeyi danışan biliyorsa icabında hakkında konuşmak veya tartışmak daha kolay olabilir. Danışman kişisel bir hikaye anlatmaktan kaçınmalıdır, çünkü bu muhatabın karşılaşabileceği bağımsızlaşma sürecini zorlaştırabilir (Wachinger, 1988; Scharfenberg, 1985, s. 73; Grözinger, 1991, s. 177).

Değinilen sebeplerden dolayı anlatım, hikaye dini danışmanlıkta önemli bir araçtır ve dini danışman tarafından olduğu kadar muhatap tarafından da kullanılır. Önemli olan bu hikayelerin yorumunun doğru bir şekilde yapılması (muhatap anlatıyorsa) veya hikayenin yerinde ve sadece süsleme değil ilerletici olmasıdır (dini danışman anlatıyorsa).

Belirtildiği gibi din ve inanç alanı da anlatıma konu olabilir. Anlatmak yaşanan imandan örnekler sunabilir, kutsal metinler ışığında yorumlanabilir, Tanrı hikayesi ile yaşam hikayesini birleştirebilir (Gröpler, 1989, s. 11-13; Lischer, 1986). Anlatılabilecek konular arasında Tanrının yardım tecrübesi, Tanrı algısı, dini tecrübeler, dini karakterler, dini kıssalar bulunabilir .

3. Anlatımın Özellikleri

Grözinger'in (1986) iddiasına göre dini danışmanlık bireysel yaşam hikayesinin Tanrı hikayesiyle entegre edilebilecek bir yerdir. Thurneysen'in (1988) dini danışmanlık görüşmesindeki "kırılma" (Bruch) dediği de budur (bkz. Kuramlar bölümü). Bu bakımdan dini danışmanlıkta anlatım Tanrı hikayesi ile insanın yaşam hikayesinin etkileşimi hatta kaynaşması olarak görülebilir. Grözinger'den hareketle "hayat hikayesinin rekonstrüksiyonu" olarak dini danışmanlık bu açıdan "her seferinde Tanrının hikayesi ile bireysel hayat hikayesinin entegrasyonunun başarılı olduğu" (Grözinger, 1986, s. 185; 1989) bir süreç olarak tanımlanabilir.

Hayat hikayesinin anlatımında mesafe ve yakınlık aynı anda tecrübe edilir (Grözinger, 1986). Geçmiş bir olayın anlatılması bize o olaya karşı bir mesafe kazanmamızı sağlar. Olayı yaşadığımız anda tamamıyla olayın içindeyken anlatımla

adeta olayın dışına çıkar, dışardan gözlemler hale geliriz. Geçmişten bir hikayenin anlatılması aynı zamanda ona bir yakınlık kurmamızı da sağlar. Olay, hikaye çok önceden cereyan etmiştir fakat anlatımla onu şimdiki zamana aktarırız. Bu yaklaştırmadan işte Grözinger'deki (1986) yukarıda bahsedilen kimlik doğar.

Anlatımdan faydalanırken dini danışmanlık muhatabının danışmanın kişisel (kendini) anlatma ihtiyacı için suiistimal edilmemesine dikkat edilmelidir (Drechsel, 2007). Dini danışmanın bu tür ihtiyaçlarını giderebileceği yerler kendisi için dini danışmanlık, süpervizyon, vb.'dir.

Anlatım sadece bir biyografinin anlatımı değildir. Anlatım sürecinde dinleyenler hikayeyi saran çeşitli duyguları paylaşırlar böylece bastırılmış malzemeler yeniden gün yüzüne çıkar ve onlarla uygun başa çıkma yöntemleri geliştirebilirler (Emerson, 2000).

Streib'in (1996, s. 343) yorumuna göre insanın kendi yaşam hikayesini kabul etmesi *iyileştirici anlatım* (heilsames Erzählen) sayesinde gerçekleşir ve "insani potansiyellerin gerçekleştirilmesini" hedefler. Bu düşüncelerden hareketle Streib (1996) dini danışmanlığı iyileştirici anlatım olarak temellendirir ve bundan iki anlam çıkarır: 1. Dini danışmanlık iyileştirici bir temel anlatımının, insanın kurtuluş hikayesinin, insanın kabul hikayesinin bir parçasıdır. 2. Dini danışmanlık iyileştirici anlatımın pratiğidir. İnsanlar bu anlatım içinde hatırlayarak ve anlatarak biyografilerini kabul ederler ve kendi ve yabancı anlatımlara dayanırlar.⁷⁵

Aslında biyografilerin yeniden inşası psikanalizin bir uygulamasıdır. Psikanaliz sürecinde danışanın kendi yaşam hikayesine karşı sorumluluk alması ve böylece yeni bir hikaye yazabilmesi sağlanmak istenir. Cremerius'a göre böylece analitik işleyişin hedefi hastaya "yeni inşalara izin veren özgürlüklerin" sağlanması ve neticede "hastanın hayatının yazarı olarak yeni bir roman başlamasıdır" (Cremerius, 1981, s. 31). Dini danışmanlıktaki naratif uygulama zaten önemli olan dinleme aracına bir kez daha vurgu yapar. Streib (1996, s. 351) "dinlemek ve bir daha dinlemek" der. Streib'in dini danışmanlıkta iyileştirici anlatım olarak ortaya koyduğu düşüncesinde, danışanın hikayesinin sonuna geldiğinde hikayesini başka, neşeli ve teselli edilmiş bir hikaye, kabul edilmişliğin bir hikayesi olarak anlatması ön görülür.

Dini Danışmanlıkta Yöntemler ve Araçlar bölümünü, bu bölümde anlatılanları kendi uygulamasında harmanlayan Bayan Wübker'in (20.09.2011) sözleriyle bitirmek istiyorum:

⁷⁵ Streib'in bu fikirleri Boisen'in tıpkı (dini) metin veya kaynaklar gibi insanların ve yaşantılarının da okunabileceği ("living human documents") fikrini hatırlatır.

- Wübker : Benim görevim ilk önce bir dinlemek, tekrar yansıtmak, geri sorular sormak. Ve çoğu zaman gündelik hayattan veya kutsal hikayelerden bir şeyler aklıma geliyor ya da her zaman kendimden sunduğum bir şey olarak, sonunda bir İncil pasajını okuma teklifi, oradan devam etmek, bana o durumda uygun gelen ve onunla dua etmenin iyi geleceğini düşündüğüm... ve bu, benim duruma nasıl uyuyor, [buna bakmak].
- A : O zaman belli bir metodun, bilimsel bir metodun, psikolojik bir yöntemin yok?
- Wübker : Hayır bu dini danışmanlıkta bir metod. Ben psikoloji yapmıyorum, tamamen bilgisiz de değilim bu konuda, dini danışmanlık da aslında psikolojiden ya da psikoterapiden başka bir şey demek değil ki zaten.⁷⁶
- A : Farklı metotlar var ya, Rogers kullananlar var... sen de bunları öğrendin...?
- Wübker : Rogers'a ben de aşınayım ama onu dogmatik olarak kullanmayı sevmiyorum. Farklı şeyler aldığımı inanıyorum, empatik duruşu, ona ait olan, olduğu gibi yansıtmak. Hani Rogers metodunu öğrendin, bunu olduğu gibi tekrarlamak banal geliyor bana.⁷⁷ Bunun yerine konuşmaya girmek, insanla ilgilenmek, bunun peşinde olmak.
- A : Anahtar kelimeler o zaman dinlemek, reflekte etmek?
- Wübker : Evet dinleyerek yardımcı olmak, belki de sorarak, belki de imkanlar göstererek, yani kişiye bunların ışığa çıkması için yardımcı olmak.

III. DİNİ DANIŞMANLIK KATEGORİ VE TÜRLERİ

Dini danışmanlığın icra edildiği ortamlar ve bağlamlar dini danışmanlık sürecini belirgin bir şekilde etkiler ve belirler ve kendilerine göre dini danışmanlık kategorileri veya türleri oluştururlar. Örneğin bir hastanın evinde ziyaret edilmesiyle hastanede ziyaret edilmesi farklı şartlara bağlıdır ve farklı sonuçlar doğurur: hastane ortamı insanın benlik duygusunu, kimlik algısını, benlik değeri gibi duygularını etkiler bunun da dini danışmanlık görüşmesine etkileri vardır; biri bir *ev* veya *hasta ziyareti* iken diğeri *hastane dini danışmanlığıdır* ve görüleceği üzere çok farklı özellikleri vardır. Farklı hedef kitleleri de dini danışmanlığın karakterini değiştirir. Örneğin çocuk dini danışmanlığı ile yetişkin dini danışmanlığı mukayese edilemez, benzer şekilde farklı yaşam ve psikolojik durumlarda bulunan kişilere (yas tutanlar, ölmekte olanlar, depresif olanlar) yapılan dini danışmanlık da farklı hedef ve metotlara sahiptir. Aynı zamanda dini danışmanlığın yararlanabildiği araçlar bakımından da bir ayrım söz konusudur; araç olarak her zaman konuşmanın kullanılmadığı durumlar olduğu gibi yüz yüze görüşmelerin yerini başka araçlar da alır (internet, telefon dini danışmanlığı). Araç çeşitliğinin artmasıyla birlikte geleneksel dini danışmanlık kategorilerine modern dönemde yenileri de eklenmiştir (Aids, acil dini, internet, sms dini danışmanlığı gibi).

Alman dini danışmanlık literatürüne ve uygulamalarına bakıldığında dini danışmanlık kategori ve türleri için çeşitli tasniflerin yapıldığı dikkat çeker. Örneğin

⁷⁶ Pfister der ki (1924, s. 446): "Dini danışmanlık özellikli psikanalizin (seelsorgerliche Psychoanalyse) görevi - ve en geniş anlamda her türlü psikanaliz - dini danışmanlıktan başka bir şey değildir."

⁷⁷ Eğitim Bölümündeki alıntısında Bayan Kirchberg de benzeri şeyler söylüyor.

fonksiyonel dini danışmanlık (funktionale Seelsorge) Hıristiyan geleneğindeki cemaat faaliyetleri içindeki eylemlerin tamamını kapsarken (Kilise faaliyetleri, cemaat faaliyetleri, ayinler) *amaca yönelik dini danışmanlık* (intentionale Seelsorge) planlı dini danışmanlık faaliyetlerini/ziyaretlerini ifade eder. Bu ayrıma örneğin dini danışmanlık kategorilerini bir amaca yönelik (intentionally), işlevsel ve boyutsal dini danışmanlık olarak belirten Ziemer'da (2011a) rastlarız. Birincisi planlı (belirlenmiş bir görüşme çerçevesinde), ikincisi, diğer rahiplik görevleriyle birlikte (ev ziyaretlerinde örneğin), üçüncüsü, temel bir düşünce olarak, vaaz, din dersi, diakoninin entegre bir parçası olarak gerçekleştirilen dini danışmanlık faaliyetlerini ifade eder. Önemli olan dini danışmanlık kategorilerini psikolojik danışmanlık türleriyle bir tutmamaktır. Her ne kadar dini danışmanlık terapötik bir özelliği, danışmanlık metotları ve pedagojik yaklaşımları içerse de onu (seküler) danışmanlıktan ve psikoterapiden ayırmak gerekir. Din veya Kilise dışı bu danışmanlık türleri belirli çatışma durumlarında alınan uzmanlaşmış *yardımdır*; psikoterapi ise duygusal rahatsızlıklardaki profesyonel *tedavidir*.

Eskiden dini danışmanlıkta duygu durumuna göre ayrımlar yapıldı: acı çekenlere - suçlulara - sapkınlara verilen danışmanlık; buna göre dini danışmanın görevi de - sırasıyla teselli - ikaz - eğitim - olarak değişirdi (örn. Faber'de, 1931). Bu gün ise amaca ve işleve yönelik daha ayrıntılı ayrımlar yapılmaktadır. Örneğin toplumsal yeni yaşam biçimleri (artan oranlarda yalnız yaşayanlar (single), birlikte eve çıkanlar, yalnız çocuk yetiştirenler, vs.) dini danışmanlık için yeni ortamlar oluşturur. Aynı şekilde artan boşanmalar, dağılan aileler, boşanma sürecinin kendisi, öncesi, sonrası (özellikle devlet ve Kilisenin boşanmaları zorlaştırdığı bu dönemde) dini danışmanlık için yeni vazifeler getirir.

Protestan mezhebinde bu ayrıntılı ayrımlar *özel dini danışmanlık* türleri (Spezialseelsorge) olarak ifade edilirken Katolik mezhebinde daha çok *kategorik dini danışmanlık* (Kategorialseelsorge) ifadesi kullanılır. Özel veya kategorik dini danışmanlıkla belirli insan gruplarına yönelik dini danışmanlık hizmetleri kastedilir. Hedef kitleleri bakımından bir ayrımı gözeten bu tasnifte özellikleri gereği farklı ilgilere muhtaç insanlara (hasta, ölmekte olan, AIDS hastaları, yaşlı, engelli, tatilci, yolcu, öğrenci, polis, mahkum, çingene/Roman, vs.) dini danışmanlık faaliyetlerini kapsar. Bu ve başka başlıklara göre sınıflandırmaları tanıtmadan önce dini danışmanlık alan ve ortamlarına bakalım.

A. Dini Danışmanlık Alanları ve Ortamları

Dini danışmanlık farklı ortam ve alanlarda gerçekleşir: evlerde, hastanelerde, cezaevlerinde, havalimanlarında, yardım merkezlerinde, dini kurumlarda, telefonda, hatta internetin sanal ortamlarında. “Potansiyel olarak dini danışmanlık insanların iletişim kurabileceği her türlü yerde meydana gelebilir” (Wagner-Rau, 2007, s. 21). fakat ortamların türleri, şekilleri, şartları insanlar üzerinde farklı etkiler meydana getirebilir (Wagner-Rau, 2007; Hirsch-Hüffell, 2007; Kuhlmann, 2007):

- bir kimse küçük bir odada kendini daha güvende hissederken, bir başkası orada daralabilir
- karşı karşıya oturarak gözlerinin içine bakılarak yapılan bir görüşme ile yan yana yürüyerek yapılan bir görüşmede farklı şeyler meydana çıkabilir
- görüşme muhataplardan birinin yatakta yatıyor diğersinin başında ayakta duruyor veya yanında oturuyor olması görüşmeyi bambaşka bir yere çekebilir
- görüşmenin muhatapların oturma odasında mı ya da bürosunda mı yapıldığı ilgili kişileri farklı hissettirir
- hasta ziyaretinde hasta yatağında mı, odada yalnızlar mı, hastanın etrafında (masasında, komidinde) neler var? TV açık mı? - hepsi ilişkiyi şekillendirir
- ev ziyaretinde aile yaşantısından ve biyografisinden izler taşıyan oturma odasında yapılan bir görüşme güven de verebilir, mahremiyet ihlali olarak da algılanabilir
- açık hava veya kapalı mekan, hareket halinde olmak veya yatmak insanda farklı duyu ve düşünceleri meydana getirdiği, sakinleştirdiği, gerginliği azalttığı malumdur

Dini danışman muhatabının sözleri, mimikleri, sesi, bakışı, hareketleri vs.’ye dikkat ettiği gibi yaptığı görüşmenin ortamına da dikkat eder, çünkü muhatabının ruh hali üzerinde bunların etkisi bulunur (farklı ortamların dini danışmanlık görüşmesine olan etkileri için bkz. (Eulenberger, Wagner-Rau, & Friedrichs, 2007)). Bir bayan dini danışman bu çevre şartlarının önemine ikimiz arasındaki geçen görüşmedeki etkileri üzerinden örnekler: “Biz burada oturuyoruz, etrafta ağaçlar var, güneş gözünüzü alıyor, sesler duyuyorsunuz, şu çim biçme makinesi sizi rahatsız ediyor, sözünüzü kesiyor, ne zaman bitecek diye dönüp bakıyorsunuz ya da gözünüz gelen geçen insanlara takılıyor. Bunların hepsi görüşmeyi etkileyen, yönlendiren unsurlardır.”

Dini danışmanlık çeşitli ortam ve alanlarda meydana geldiği gibi farklı bağlamlarda da gerçekleşir: “Her türlü pastoral çalışma bir bağlamda gerçekleşir” (Klink, 1965, s. 35) ya da Stollberg’in (28.04.2011) dediği gibi “Her dini danışmanlık

olayının kendine ait bir geçmişi ve özel bağlamı vardır”. Stollberg’in uyarısına göre dini danışmanlık durumunu oluşturan akut problem hiç bir zaman soyutlanarak ele alınmamalıdır. Bağlam pastoral davranışın meydana geldiği çerçeve tarafından belirlenir (kapalı bir sistemde, bir cemaatte, açık bir öğrenci dini danışmanlığında, bir kampüsün, yurdun, şehir veya köyün ortak yaşam alanında). Her dini danışmanlık muhatabının hayatı veya hikayesi sadece bir alanla, bağlı bulunduğu dini cemaat ile mesela, ilişkili değildir bu nedenle dini danışmanlık karşılaşmasında dini danışmanın muhatabın ait olduğu diğer alanları, ortamları da dikkate alması gerekir ki muhatabın probleminin bağlamını doğru tayin edebilsin.

B. Yerlerine Göre Dini Danışmanlık Türleri

1. Gündelik Dini Danışmanlık (“Ayak-Üstü-Dini-Danışmanlık”)

Dini danışmanlık konuşmaları her zaman çalışma boyunca belirtilen görüşme kuralları içinde seyretmez. Özellikle de terapötik bir dini danışmanlık görüşmesi yapılmıyorsa görüşme kuralları çoğu zaman ihlal edilir ve günlük konuşma mekanizmaları ve onlarda yapılan hatalar (öğüt vermek, konuyu değiştirmek, değer yargısında bulunmak, kendinden bahsetmek gibi) devreye girer. Fakat bu konuşmalarda da, muhatap kendi meselesini, duygularını ve içindeki gel-gitleri aktarabilir (bkz. kısa görüşme konusu). Bu durumda terapötik konuşma tam olarak uygulanmasa, kurallarına kesin olarak uyulmasa da *gündelik dini danışmanlık terapisi* (seelsorgerliche Alltagstherapie) (Hauschildt, 2000) gerçekleşir. Uygulamada dini danışmanlığın belki de en yalın ve doğal halini sergileyen din danışmanlığın bu yönü literatüre Hauschildt’in (1994; 1996; 2000) “gündelik dini danışmanlık” (Alltagsseelsorge) ifadesiyle girmiştir. Hauschildt (1994) için gündelik dini danışmanlık yüksek teoloji ve terapinin yanında üçüncü bir tür olarak bulunur. Ben buna “ayak-üstü-dini-danışmanlık” demek istiyorum. “Ayak üstü” tabiri çok uyar çünkü bu tür görüşmeler, karşılaşmalar bahçe çitinin üzerinden, otobüs durağında, markette ve benzeri şekil ve yerlerde meydana gelir. Uygulanışı, konuşma ortamı, üslubu, yeri, zamanı farklılık ve özellik taşımasa da bu tür kısa görüşmelerin de çatışma önleyici bir karakteri bulunur. Pastoral bir faaliyet olarak bu gündelik dini danışmanlık başka mesleklerin özellikleriyle benzerlik gösterir: Taksi, bar, kuaför, genel ev gibi yerlerin çalışanları da profesyonel bir konuşma eğitimi almamış olsalar da sahip oldukları fazlaca pratik yaşam tecrübeleri, dinlemesini bilmeleri, tavsiye/öğütlerin ne zaman yerinde ne zaman yerinde olmayacağını bilecek bilgilerleriyle insanlarla/müşterileriyle faydalı, yardım edici

konuşmalar yapabilmektedir. Çünkü bu tür veya ayak üstü bir konuşmada, bir karşılaşma da gereken ilgi ve dikkat gösterildiğinde bir dini danışmanlık görüşmesine dönüşebilir. Belirtildiği gibi bu türden görüşmeler illaki bir din görevlisiyle meydana gelmek zorunda değildir, görüşmenin şekil ve içeriğine bakıldığında böylesine bir sohbet iki komşu arasında da gerçekleşebilir. Bu nedenle dini danışman için boşuna *profesyonel bir komşu* (Hauschildt, 2011) benzetmesi yapılmaz.

Bir problemin dini danışmanlık görüşmesinin konusu olabilmesi için bir krize dönüşmesi gerekmez, günlük meseleler de dini danışmanlık konusu olabilir. Ziemer'in (2000, s. 249) de dediği gibi, dini danışmanlık günlük yaşantının bir unsuru olmalıdır. Dini danışmanlığın en önemli aracı konuşmak ve konuşma da gündelik hayatımızda önemli bir yer aldığı için din görevlisi ve çeşitli muhatapları arasındaki her türlü konuşma ve görüşmenin bir nevi bir dini danışmanlık özelliği bulunur. Gündelik karşılaşmalardaki konuşmalar (ayak üstü sohbetler), dertler (hastalık, aile sorunları, maddi sıkıntılar, kısaca "hayat galesi") de dini danışmanlık içeriklerine ve neticelerine sahip olabilir. Dini danışmanla bu tür kısa karşılaşmalar danışan için "Bu dini danışmanla konuşulur/konuşulmaz" (Hauschildt, 2000) sinyallerini kolayca verir. Bu bakımdan "dini danışman her insanlar arası temasta potansiyel olarak bulunan dini danışmanlık fırsatlarını görmeye ve değerlendirmeye çalışmalıdır" (Clinebell, 1971, s. 67). Günlük ya da Clinebell'in (1971, s. 67) dediği gibi "enformel danışmanlığın" yeri, zamanı, atmosferi, yapısı, sıklığı gibi özellikler bakımından yapılandırılmış ve belirlenmiş değildir. Geest'e (1981, s. 24) göre de dini danışmanlık bilhassa günlük karşılaşmalardan oluşur. Görüşme saatleri ve randevular daha çok istisnadır. Dini danışmanlık çoğu zaman kısa ve tesadüfidir (bkz. Örnek 14) ve muhatapları daha fazla vakitleri olduğu için daha çok yaşlı insanlardır (Ziemer, 2000, s. 264). Gündelik konuşmaların içinde sorulan 'Nasıl hissediyorsunuz kendinizi?' '... konu sizi nasıl etkiledi?' 'Bana bir sıkıntınız varmış gibi geldi, iyi misiniz?' gibi sorular bir yaraya parmak basabilir ve sıradan bir karşılaşma bir dini danışmanlık karşılaşmasına dönüşebilir. Dini danışmanın basit karşılaşmalardaki yakın ilgisi, insanların duygularına olan dikkati insanların sıkıntılarını (o anda veya daha sonra) açmalarına yardımcı olur. Bu tür bir danışmanlık her hangi bir zamanda her hangi bir ortamda veya yerde rahat bir atmosfer içinde bir başka bir ilişkinin bağlamında gerçekleşir ve o anki karşılaşmadan ibarettir. Ancak dini danışmanlar bu ayak üstü konuşmaları düzenli dini danışmanlığa davet için değerlendirmelidir. Çünkü çoğu insan doğrudan resmi bir dini danışmanlık ziyaretine cesareti her zaman kolayca bulamayabilir (Clinebell, 1971, s. 82).

Günlük/gündelik bir dini danışmanlık karşılaşması diğer yapılandırılmış dini danışmanlık türlerinden daha az önemsiz veya değersiz değildir: “Şu konuda teyit edildim: günlük bir konuşmada bile “derin bir dini danışmanlık görüşmesinin” bütün konu ve seviyeleri bulunabilir: yaşama karşı tutum, kendi kimliği ile karşılaşma [bir] bahçe sahnesinde de ortaya çıkıyor. Bu nedenle bundan sonra da günlük dile kulak vermek istiyorum. Çünkü çoğu zaman varoluşsal konulara açık bir şekilde değinildiği bir ikinci bölüm olmuyor” (Kehlbreier, 2013, s. 20).

Bu bakımdan Hauschildt de *Günlük Dini Danışmanlık* (Alltagsseelsorge, 1996) adlı eserinde profesyonel standartlara uymayan fakat yine de anlam ve etki bakımından küçümsenemeyecek *gündelik terapiden* (Alltagstherapie) (s. 135) bahseder. Günlük ziyaret veya karşılaşmalarda yapılan kısa bir dua (“Tanrı sizi kutsasın”), hayatın faniliği, ölümün yaklaşması, öbür dünyada sonumuzun ne olacağı gibi konular etrafında *gündelik bir teoloji* (Alltagstheologi) (s. 135) oluşturur. Konuşmaların basitliği, gündelikliği Hauschildt’e göre onları yüksek dini danışmanlık türlerine göre eksik ya da değersiz, profesyonellikten ve Kiliseden uzak kılmaz. Aksine bu tür gündelik dini danışmanlık kendi başına bir türdür ve “kendi onuruna sahiptir” (s. 405). Klessmann (2010, s. 54) bunun için terapötik ve kerigmatik yeterlikten farklı olarak bir “gündelik yeterlik” geliştirmek gerektiğini vurgular ve onu “profesyonel olarak öğrenilen insanların günlük yaşam dünyalarında öyle bir anlam vermeli ki onların yaşam ve inanç imkanlarını güçlendiresin” (s. 54) şeklinde açıklar.

Her ne kadar gündelik dini danışmanlık küçümsenmek istenmese de şu noktaya da dikkat etmek gerekir: günlük iletişim belirsizdir. Çoğu durumlar için böyle konuşmalar yeterli olabilse de bazı durumlar dini danışmanın dil ve duygu bakımından daha fazla yoğunlaşmasını ve net olmasını gerektirir (Klessmann, 2010, s. 55).

2. Dini Danışmanın Evinde Dini Danışmanlık (Akut Kilise Dini Danışmanlığı)

Dini danışmanın evine - Hıristiyan geleneğinde bu genellikle rahibin/papazın evi olur - gelen kişiler çoğu zaman randevusuz gelir ve dini danışmanın genellikle inanç (teoloji) ve/veya hayat (terapi) konusundaki mesleki yetenek ve bilgilerine başvururlar. Görüşmenin çıkış noktasını teolojik bir uzmanlık sorusu oluşturabilir; bu da görüşmenin gidişatını öncelikle bilgilendirme ve tartışmayla belirler. Bu durumda yaşam emniyeti genel bir konu olarak ortaya çıkar. Her zaman olmasa da bazı durumlarda baştan

bireysel bir sıkıntı/çatışma ortaya koyulmamışsa, sorulan konunun arkasına psişik dinamikler gizlenmiş olabilir.

Bu ziyaretlerin genellikle habersiz olması kişinin akut bir dini danışmanlık ihtiyacı içinde olmasındandır. Bu ihtiyaç özellikle - ve de bu nedenle - başka danışmanlık ve yardım imkanlarına ulaşamadığı zamanlarda doğar (gece, hafta sonu, bayram/tatil günleri). Her ne kadar başlangıçta dini danışmanlık görüşmesi ricası ifade edilse de, çoğu zaman bu akut sıkıntı durumlarında Kilisenin genel yardım edici işlevine sığınılır. Bunların arasında özellikle maddi sıkıntılar, akut ilişki sorunları, bağımlılık durumları, bir suçun işlenilmiş olması başta gelir. Konuşma bundan sonra diakonik yardımın tahsis edilmesi için işlev görür: maddi veya psikolojik yardım gelene kadar ya da geceyi veya hafta sonunu geçirecek bir yer bulunana kadar geçen zamanın atlatılması, yardımın sağlanması/yardım için başvurulması (yardım kuruluşları hakkında bilgilendirme, o an için en iyi hangi kurumun yardımcı olacağı konusunda tavsiye), aile, polis ve başka resmi merciler karşısında pastoral aracılık etme. Bu tür dini danışmanlık için başvuru alanların kendilerini kullanılmış hissetmeleri gözlemlenen bir şeydir. Dini danışmanın kendine ait vaktinin bu şekilde bölünmesi - telefonla bile olsa - pastoral nöbetçilerle giderilebilir. Durumun vahametinden ve buna çare bulma çabasından dolayı dini danışmanın üzerine binen yük, sadece kriz anının atlatılmasına yönelik çalışılmasıyla hafifletilebilir. Acil maddi sorunların giderilmesinde “aptal” para verici konumuna düşmek veya düşmemek ya baştan bilinçli olarak kabul edilmeli ya da görüşmede açık ve net bir başka sorun olarak dile getirilmelidir. Dini danışmanın kendi sınırlarını bilmesi bakımından bu nedenle başka yardım kuruluşları ve psikolojik rahatsızlıkların belirtileri hakkında bilgi sahibi olması tavsiye edilir (Hausschildt, 2000).

3. Danışma Merkezlerinde Dini Danışmanlık

Federal Almanya’da 1947’den beri Kilise danışmanlık merkezleri, belediyelerin danışma merkezleriyle iş birliği içinde ve onlar tarafından finanse edilerek faaliyet gösterir. Bu merkezler partner, eğitim, çocuk, gençlik, bağımlılık ve borç danışmanlığı yapar (Hauschildt, 2000).

4. Eğlence Yerlerinde Dini Danışmanlık

Kilise’nin dini danışmanlık yelpazesi belirli bir mekanda bir kaç saat geçiren insanları da kapsar. Bu saatler insanların zorunlu olarak bekleyerek geçirmek oldukları (havalimanı, tren garı) zamanlar olabileceği gibi gönüllü, eğlence için geçirdikleri zamanlar (tatil, alış veriş merkezi) da olabilir. Boş zaman olarak değerlendirilen bu

zamanlardaki dini danışmanlığa *boş zaman dini danışmanlığı* (Freizeitseelsorge) denir. Bu kategori altında şu türler sayılabilir:

- *İstasyon Misyonu* (Bahnhofsmission); 1897'den beri Reusch'da tren garlarında
- *Havalimanı Dini Danışmanlığı* (Flughafenseelsorge); örn. 1972'den beri Frankfurt'ta, 1994'den beri Münih'te. Federal Almanya'nın 12 havalimanında (örn. Stuttgart, Hamburg, Dresden, Berlin) dini danışmanlık hizmeti sunulur. Havalimanı dini danışmanları yolculara (ayrılık acılarını, vedalaşmayı, uçuş korkularını hafifletmek), havalimanı personeline, yalnız seyahat eden çocuklara, mültecilere ve sığınmacılara, havalimanında hastalanan veya ölenlere refakat ve manevi destek verirler. Havalimanı dini danışmanlığı genelde bir asli görevlinin (rahip) gözetimi altında fahri dini danışmanlar tarafından yerine getirilir (<http://de.wikipedia.org/wiki/Flughafenseelsorge>; <http://www.airportchapel.de>; (Klessmann, 2010, s. 382)).
- *Şehir Dini Danışmanlığı* (City Seelsorge/Pastoral); örn. Stuttgart'ta König Strasse (*Kral Yolu* - şehrin ortasındaki merkezi cadde) yayaları için *yaya dini danışmanlığı* (Passantenseelsorge; <http://www.passantenseelsorge.de>) bulunur; yayalar ya da *geçenler* (Passant) günlük dertler, yaşam krizleri, inanç şüpheleri gibi konuları konuşmak için yakındaki bir kilisenin bir yan odasına çekilebilirler; “yaşamın bütün güneşli ve gölgeli tarafları bu City-Pastoral türünün konuları arasındadır.” Stuttgart'ın yanında bir çok başka büyük şehrin de benzer hizmetleri vardır.
- *Citycafé*'ler, *Alışveriş Merkezi Dini Danışmanlığı*; örn. 1996 Oberhausen'de “CentrO”da.

Buralarda bilgi edinme, bireysel ve organize dua ayinleri, kişisel görüşme yapma imkanları bulunur. Daha uzun süreli kalınan yerlerde *Turizm* veya *Tatilci Dini Danışmanlığı* (Urlauberseelsorge), *Kamp Dini Danışmanlığı*, *Rehabilitasyon Merkezi Dini Danışmanlığı* (Kurseelsorge) bölgenin cemaatiyle ya da onların yanında, rahiplerin istihdamıyla (kısmen izin günlerine sayılarak) ayinler ve görüşme saatleri gibi, özellikle de konuşma fırsatı verebilecek grup faaliyetleri sunulur. Boş zamanlar insanlarla yardım edici konuşmalar ve buna ilgi duymak/uyandırmak için ilham verebilir.

1960'ların başında kendileri de bu gruba dahil olan profesyonel (rahipler) ve fahri dini danışmanlar tarafından *Motorsiklet Dini Danışmanlığı* (Motorradseelsorge) geliştirilmiştir. Kaza ile ölme riskinin yüksekliği ve bunun yarattığı gerilim bir taraftan, yaşamı yoğun bir şekilde yaşama arzusu (hız, doğa, teknik) diğer taraftan bu insanların ortak paydalarıdır ve dini olarak ele alınma ihtiyacını doğurur (Hauschildt, 2000).

C. Hedef Kitleleri Bakımından Dini Danışmanlık Türleri

Farklı hedef kitleleri konusunda, özellikle yaş bakımından farklılık gösteren dini danışmanlık türlerinde (çocuk, yetişkin, yaşlı) dini danışmanın gelişim psikolojisi konusunda eğitilmiş olması gerekir ki muhatabının içinde bulunduğu fiziksel ve ruhsal şartları ve durumları, hayatının dönüm noktalarını anlayabilsin ve yorumlayabilsin (bkz. Ziemer, 2000, s. 249-268). Her yaş grubunun (örn. yaşlılar, ergenler) ve yaşam durumunun (örn. bekarlık, emeklilik) dini danışmanlığa konu olabilecek kendine özgü krizleri vardır. Bazı durumlarda belirli insanların yaşam emniyeti için genel değil belirli yardım türlerine ihtiyaç duydukları görülür.

1. Çocuk Dini Danışmanlığı

Çocukluk dönemi savunmasızlık ve korunma ihtiyacı dönemidir (bkz. Riess & Fiedler, *Kırılğan Yıllar* (Die verletzlichen Jahre. Handbuch zur Beratung und Seelsorge an Kindern und Jugendlichen, 1993). Buna rağmen çocuklara dini danışmanlık (Kinderseelsorge) poimenikte ihmal edilmiş bir konudur. Genç ve yetişkinlere kıyasla çocukların “masum” ve dertsiz bir “çocuk dünyasında” yaşadıkları düşüncesi pedagoji ve gelişim psikolojisinin verileriyle çürütülmüş durumdadır, bu nedenle onlara has bir dini danışmanlık türünün gelişmesinin gerekliliği doğmuştur (Winkler, 2000, s. 372). Bu gerekliliğin tanınması neticesinde modern çocuk ve gençlik psikolojisinin terapötik yönelimi ile dini danışmanlık alanının bir işbirliği⁷⁸ gelişmiştir.

Her türlü dini danışmanlıkta olduğu gibi çocukluk dini danışmanlığı da günlük sosyal yaşantıda, ailede, kreşte, okulda, cemaatte başlar ve dini danışmanlığın doğrudan muhatabı çocuğun kendisi, şahsiyetidir. Çocuk dini danışmanlığı sadece hastane ile sınırlandırılmadığında genel itibarıyla büyüme sürecine eşlik etmek anlamına gelir ve din eğitimi uygulamalarıyla örtüşür. Bu bakımdan gelişim psikolojisinin yanında pedagoji bilgisini de gerektirir (Hauschildt, 2000; Winkler, 2000, s. 374).

Katolik alanda (Katolik zihniyetine uygun olarak) çocuk dini danışmanlığı din dersine ve dinin çocuğa aşılmasına dayanır görünür. Ancak Poensgen’in (1987) eleştirisine göre burada çocukların değil imanın aşılmasının özne olması çocukların inanç adına kullanılması anlamına gelir. Dini danışmanlık bakımından çocuklarda öneme sahip konular şunlardır: güven (bkz. ilk güven duygusu, (Erikson, 1968)), kaygı

⁷⁸ Bu işbirliğinden doğan en önemli çocuk ve gençlik danışmanlık ve dini danışmanlık eseri Riess ve Fiedler’a (1993) aittir.

(bkz. Scharfenberg, 1993), yoksunluk (bkz. Richter, 1972, s. 89, 197), hastalık (bkz. Bobzin, 1993; Staedtler-Mach, 1998), sosyal problemler (bkz. Ziemer, 2000, s. 255).

Çocuk dini danışmanlığında önemli olan çocukların içinde yaşadıkları dünyaya ve Tanrıya karşı güvenlerini güçlendirmektir. Bu güven suiistimal edilmişse yeniden tesis edilmesi ve korunması için aile içinde sıcak, güvenli, çocukların ihtiyaçlarına açık, konuşmaya hazır ve yetenekli, sınırların net çizildiği, hataların yapıp yeniden başlanıldığı, dünyaya açık ve inançta sabırlı, onlara dua etmenin öğretildiği ve dini hikayelerin okunduğu, aile ritüellerinin güven sağladığı bir ortama ihtiyaç vardır. Böyle bir atmosfer işte pastoral bir atmosferdir. Böylesine ortamlar ebeveynleri destekleyen ve zaman zaman çocuk yetiştirmede onların yerini alan bütün kurumlarda da gereklidir. Kriz anlarında pastoral atmosferden daha fazlası gereklidir: danışmanlık ve destek. Çocuklara sınıf öğretmenlerinden, din adamlarına kadar bir çok kişi dini danışmanlık sağlayabilir, yeter ki - çoğu zaman örtük olan - işaretleri alabilsinler ve dikkatlice yanıt verebilsinler. Bunun için zaman ayırmalı, dinlemeli, çocukla empati kurmalı ve onun içinde bulunduğu çatışmayla baş edebilme yeteneğini güçlendirmeliler. Çok ciddi, şiddet gibi travmatik olaylar dışında (bunlar profesyonel yardım gerektirir) çocuklara dini danışmanlık aile içi sıkıntılarda, dışlanma, sınıftaki olumsuz konumlandırılma, yalnızlık, ders yükü, normlarla çatışma ve özellikle de hastalıkta gereklidir. Çocuklarla dini danışmanlığın en çok ihtiyaç duyduğu şey, çocukların dilinden anlayan, onları kullandığı “kodları” anlayabilen birisidir. Çünkü çocuklar çoğu zaman onları rahatsız eden şeyi doğrudan söylemez ve içlerinde onları rahatsız eden şeyi görsel ve sözel sembollerle anlatırlar. Bu bakımdan çocuk dini danışmanlığın araçları da çeşitlilik göstermek durumundadır: sanat, oyunlar, hikaye anlatımı (İncil dahil), müzik, tasarım, rol oyunu, konuşma, vs. (Herbst, 2011).

Federal Almanya'nın pastoral psikoloji alanındaki en tanınmış yayın organı olan *Wege zum Menschen* dergisinin çocuk dini danışmanlığına ayırdığı özel sayısında (1987/39) sıkça çocuk dini danışmanlığında daha çok kadınların çalıştığı belirtilir. Aynı dergide yer alan mülakatında Stange (1987, s. 403) bu konuda şöyle bir açıklama getirir:

Bu belki de biraz tipik “Alman”. ... Belki Alman erkekler çocuklarla ne yapacaklarını daha az biliyorlardır. Bu işte bazı gerekli özellikler bulunur, mesela kendini çok fazla önemsememek. Ve kendisine de gülebilmek. Üç yaşında bir çocuğu beslemek için akademik olarak kendini çok fazla eğitilmiş görüyorsa birisi, o zaman bir anlamı olmaz. Elbette ki bir toplumun çocuklarla çalışmayı kadınlara yükleyip yüklenmediğinin de rolü vardır. Ana okullarında da neredeyse hep kadınlar çalışır. - Bana göre erkekler daha çabuk utanıyorlar, daha az pratikler ... nasıl duracaklarını bile bilmiyorlar. Amerikalılardan çok hoşuma giden iki cümle öğrendim: Bir çocuk bir insanı doğrudan reddedebilir (seninle konuşmak istemiyorum - bitti). Bu dini danışman olarak insanı mutsuz veya

küskün kılıyorsa o zaman bu işten tamamen uzak durmak en iyisidir. İkinci cümle bir çocuğun hiç bir zaman uzun bir cevap vermediğidir. Yemek nasıldı sorusuna yetişkinler bir hikayeyle cevap verirken, çocuklar basitçe 'evet' veya 'hayır' der. 'Daha fazlasını bilmek istiyorsan sormaya devam etmelisin' der gibi. Sormaya devam etmek için de çok fantezi gerek. Ve burada Alman erkeklerin kendi duygularıyla daha az bağlantılarının olduğunu düşünüyorum; bu ise ötekinin duygularıyla temasa geçmek için önemli bir şarttır. Ve bu zor geldiğinde çocuklar konusunda daha önemli işler ya da vakit yetersizliği nedeniyle bahaneler bulunur.

Çocuk dini danışmanlığı için gerekli özellik ve yetenekler yetişkin dini danışmanlığından çok farklı değildir (ayrıntılar için bkz. Bobzin, 1987 ve 'Dini Danışmanın Mesleki ve Kişisel Özellikleri'). Bu yeteneklerle birlikte çocuk dini danışmanının görevini yerine getirebilmesi için belirli çalışma şartlarına ihtiyaç duyar. Yetişkin dini danışmanlığı için de kısmen geçerli olabilecek bu şartlar yine Bobzin'e (1987) göre şöyledir:

- rahat ve sakin görüşmeler yapabilmek için ayrı bir oda
- özel telefon hattı
- maddi imkanlar (çeşitli malzemeler (oyuncak, kitap, resim); ikramlıklar (çay, kahve); lüzumlu şeyler (peçete, kağıt mendil); acil ihtiyaçlar (bilet parası) için)
- işveren tarafından tanınması/kabul edilmesi, uygun ücret ve çalışma şartları (hastane ortamında bir dini danışmana azami 100 yatağa bakabilir; ebeveyn, personel, kronik/ağır/ölümcül hastalıklar bölümü gibi etkenler de hesap edilirse bir dini danışmana 50 yatak bile fazla gelebilir)
- esnek çalışma saatleri/çalışma saatlerini kendini belirlemesi

Çocuk dini danışmanın eğitim olarak sahip olması gereken şartlar ise şunlardır (Bobzin, 1987):

- temel eğitimlerin yanında çocuk kliniklerinde karşılaşılabilecek konularda ilave eğitimler (ağır hasta çocuklar ve ailelerine refakat, yas tutan ebeveynler, kronik hasta çocuklar ve ebeveynleri, istismar edilmiş çocuklar ve ebeveynleri, hastane personeli)
- çocuklara uygun kutsal metin ve hikayelerde bilgi
- çocuklara yönelik dini ritüeller hakkında bilgi

Çocuk dini danışmanlığında özellikle ağır/ölümcül hastalıklarda ya da istismar edilmiş çocuklar ve ebeveynlerinin durumları karşısında duygusal olarak kayıtsız kalmak çok zor bir iştir. Fakat Wolff ve Ehrich (1987) dini danışmanın bu tecrübe ettiği kaygı, acizlik, ümitsizlik ve kayıp duygularının asıl çocuk ve ebeveyniyle irtibat kurmaya imkan verdiğini gösterir. Karşılıklı cesaretlendirmeyi, birlikte yeterliği ve karşılıklı kabulü mümkün kılan da asıl bu duygu paylaşımıdır. Burada önemli olan dini danışmanın bu tür duyguları daha önce tecrübe etmiş olmasından ziyade bu duygulara o

anda izin vermesidir. Çünkü dini danışmanın bu tür duygulara kendinde izin verdiği ölçüde karşısındakinde bunlara izin verebilir. Dini danışmanın kendinde yaşadığı bu duygular muhataplarının duygularına bir köprü vazifesi görür. Ancak böyle birlikte tecrübe edilen duygular muhatapların ihtiyaç duydukları ve arzuladıkları yakınlığı, gerçek irtibatı ve güveni sağlayabilir. Elbette dini danışmanın kendi hisleri ve tecrübeleri birebir muhataplarınıninkiyle (çocuk ve ebeveyn) örtüşmeyecektir, çünkü sıkça belirtildiği üzere her kes yasını, korkusunu, krizlerini kendine has bir şekilde yaşar. Ancak yine de bu hissiyatlar dini danışman için o köprüye götürecek rehber olabilir.

Çocuklarla yapılan dini danışmanlığın araçları ve şekli yetişkin dini danışmanlıkla aynıdır (git-yapısı, eşlik etme, farklı iletişim araçları) fakat belirtilen şartlar altında farklı şekiller alır (bebeklerin kucağa alınıp sallanması, daha büyüklerle birlikte veya münferit olarak oyunların oynanması) ve çoğu zaman ebeveynlerle kurulan ilk temastan sonra devreye sokulabilir. Dokunuşlar, sarılmalar, okşamalar, kucaklamalar, yanlarında birinin bulunması, sözel olmayan oyunlar çocuklara güven verir ve sakinleştirir. Konuşma tamamen devreden çıkmaz çünkü çocuklar kendileriyle konuşulmasını severler, konuşmak onlara ciddiye alındıkları ve değer verildiği hissini verir. Bunların dışında çocuklarla ilgilenen bir dini danışman hikaye anlatma, bir şeyler okuma, oyunlar oynama, resimler yapma, şarkılar söyleme gibi konularda da ilgi ve beceri göstermesi gerekir. Dini danışmanlığın dini boyutu da çocuklarda eksik kalmaz; dini hikayeler, dualar veya başka dini ritüeller çocuklara uygun bir şekilde canlandırılır (Staedtler-Mach, 1996; 1998, s. 78-100; Klessmann, 2010, s. 424).

Çocuklara karşı sergilenecek dini danışmanlık davranışında aşağıdaki faktörlerin göz önünde bulundurulması gerekir. Bunlar aynı zamanda dini danışmanın çocuklara karşı görevleri olarak da okunabilir (Ziemer, 2000, s. 155-156; Bobzin, 1987)

- *güven vermek*: düzenleri bozulmuş ve kısmen de tehditkar yeni yaşam alanlarında (örn. bir hastane yatışında) emniyet ve güven duymaları gerekir, özellikle de sevildiklerine dair
- *ciddiye almak*: çaresizliklerinde, ilgiye muhtaçlıklarında, açık ve samimi tavırlarında, korunmasızlıklarında, teslim edilmişliklerinde (hastalığa, çocukluğa, hastaneye) yani oldukları gibi kabul edilmeleri ve kendi onur ve kişiliklerine saygı gösterilmesi (ne “bütün çocuklar melektir” ne de “zamane çocukları” tutumu)
- *dürüst olmak*: çocuklar öyledir çünkü; özellikle tutulamayacak sözler vermekten kaçınılmalı.

- *vakit ayırmak*: çocuklara vakit ayırmak kadar onları bekletmemek; kendilerine vakit ayrıldığını gören çocuklar, sevildikleri ve dinlendikleri bir ortamın varlığını hissederler ve güven duyguları gelişir.
- *ilgi göstermek*: çeşitli korkularına (ayrılık, kayıp, acıtılma) özel bir ilgi gösterilmesi gerekir. Dini danışman korkuyu alamaz, akıllarından da çıkaramaz, en fazla dayanılabilir kılabilir, dayanmalarına yardımcı olabilir. Korkuya karşı en etkili ilaç ise sadakattir. Sadakat kendini en iyi güvenilir ortak tecrübelerde, çocukların sevinebileceği düzenli anlaşmalarda ('Yarın yine geleceğim, sana şunu getireceğim') gösterir. Tekrarlanan şeyler çocuklara güven verir; ritüellere sıkı sıkıya bağlanırlar ('Ziyaretin sonunda hep bir hikaye veya şarkı veya bulmaca veya kucaklaşma...')
- *nonverbal iletişimi anlamak*: özellikle hasta çocuklar (bilhassa ağır yaralı veya engelli çocuklar) nonverbal iletişime çok yer verirler ve onu beklerler. Nonverbal iletişimin bildik unsurları yanında burada şefkat ayrıca gerekliliğini gösterir. Ebeveyn ve çocuğun sevgi dolu birlikteliğini desteklemek de dini danışmanın görevleri arasındadır.
- *ailelerle yoğun ve empatik temas*: çocukların sahip oldukları zorlukların sebebi çoğunlukla ailede yatar; fakat bu çocuk-aile/ebeveyn arasında laf getirip götürmeye dönüşmemelidir. Her iki taraf için gizlilik esası geçerlidir, fakat durumun anlaşılması ve netleştirilmesi için aile/ebeveyn görüşmeleri şarttır ve böylece belki aile yapısında da bazı düzenlemeler gerçekleştirilebilir.

a) Hastane Dini Danışmanlığında Çocuk

Çocuk dini danışmanlığı Federal Almanya'da daha çok hastane dini danışmanlığı alanında icra edilir ve hastane dini danışmanlığının nispeten yeni bir bölümüdür. Çocuk dini danışmanlığın başlangıçları 1960'lara dayanır. Hastane dini danışmanlığının yoğunlaştırılmasıyla 1970'lerden bu yana hasta çocuklara dini danışmanlık yapma gayretleri de artar. 1980'lerin ortalarından itibaren artan oranlarda fahri ve asli görevli dini danışmanların çocuk kliniklerinde veya hastanelerin çocuk bölümlerinde görev almaya başlamasıyla bu dini danışmanlık türü gelişir. Ancak Almanya'da her yıl hastaneye yatırılan neredeyse bir milyon çocuk için dini danışmanlık yine de bir istisnadır (Hauschildt, 2000; Klessmann, 2010, s. 424; Staedtler-Mach, 1996).

Çocuklar hastane yatışlarını, hastalıkları hayati bir tehlike oluşturmasa da, ciddi bir kriz olarak yaşarlar: ağrılar, acı ilaçlar, iğneler, oyun imkanlarının kısıtlanması, bedensel kısıtlamalar, anneden uzak kalma, oyun arkadaşlarından uzak kalma, fazlaca

yabancı insanlar arasında olma, tehditkar cihazlar, kedisine yapılanları (muayene, tedavi) anlamama. Bütün bu etkenler nedeniyle çocuklar yetişkinlere göre bir hastane yatışını hayatlarına çok daha büyük bir müdahale olarak yaşarlar. Orada onu tedavi edenlerin yani canını acıtanların dışında birisi olarak bulunmak (dini danışman), çocukla oynamak, resim yapmak, kitap okumak, şarkı söylemek aynı zamanda dua da etmek pastoral bir eylemdir ve anlatımın ve ritüellerin yanında beden de dahil edildiği iletişim metotları önem kazanır (Hauschildt, 2000; Staedtler-Mach, 1994; Bobzin, 1987).

Çoğunlukla ortamın yabancılığı ve olumsuz etkileri çocuklarda korku ve yabancılık çekme duygularını pekiştirir. Bu nedenle hastanelerde çocuklar genellikle yalnız bırakılmazlar. Çocuklara bu şekilde refakat edilmesi dini danışmanlık işini de etkiler ve çocuk dini danışmanlığı çoğu zaman bir aile dini danışmanlığına dönüşür. Bir çocuğun hastalanması bütün aileyi etkilediği gibi ailenin düzenini de bozabilir. Bu ise hastalığın verdiği üzüntünün yanında aile için ayrı bir stres kaynağı olabilir. Uzun süreli hastane yatışlarında çocuk etrafında çoğu zaman hastane personeli, dini danışman ve ebeveynler arasında bir nevi aile bağları gelişir ve anlatılan şekilde zorlu bir süreç geçiren ebeveynlere (çoğunlukla annelere) büyük bir destek olur. Hastalıkları ciddi, ölümcül, veya uzun süre hastane yatışını gerektiren çocuklar dini danışmanlar için ayrı birer konudur. Bu çocuklar sanki erkenden yaşlanır ve hayata dair derin sorularla boğuşur. Ölümcül durumlarda çocukların hastalıklarının ciddiyetini ya da yaklaşan ölümü hisseden gizli bir sezgileri vardır. Çoğu zaman korkuları nedeniyle çocuğa destek olamayanlar ve onunla konuşamayarak ölmekte olan bir çocuğu üzüntüsüyle baş başa bırakanlar yetişkinlerdir. Çocuklar kısa zaman birimlerinde düşündükleri ve hissettikleri için hastanedeki kalış süreleri onlara sonsuz gibi gelir. Yaşam krizlerinin geçici olduğu ve iyileşeceği konusunda tecrübe sahibi olmadıkları için de kaygıları artar. Bütün bu şartlar çocuklarda korku olarak hissedilir. Bu korkularını da sordukları o çok sorularla dile getirirler: ‘Neler oluyor?’; ‘Anne baba beni daha seviyor mu?’; ‘Yine gelecekler mi?’; ‘Ne zaman eve gideceğiz?’. Çocukların tepkileri ve geçirdikleri bu travmanın çapı hastalıklarının türü, süresi ve ağırlığı ile çocuğun bunları algılayışı ve yaşına göre değişir; dolayısıyla bu faktörler çocuk dini danışmanlığının görevlerini belirler (Herbst, 2011; Hauschildt, 2000; Klessmann, 2010, s. 424; Staedtler-Mach, 1996; Bobzin, 1987).

Stange’ye (1987, s. 400) göre çocuk dini danışmanlığında çocuklara bir şeyler *söylemekten* ziyade onlara bir şeyler aktarılır/verilir ve bu da söylemekle aynı şey değildir ve daha uzun sürer:

Dini danışman sadakat ve güven gibi bir şeyler vermelidir; o bir şekilde hastanenin bir parçasıdır ama hiç bir zaman bir tehdit değildir. Bir çoğu onun [çocuğun] canını acıtırken, orada birden bir başkası vardır, o bir şekilde farklıdır. O gelir, oradadır, oynar, sohbet eder, yine gider, hiç dokunmaz - hiç bir zaman bir tehdit değildir. Çocuklarla da hep anlaşmalar yapardım.... ‘Öğleden sonra yine geleceğim’; ‘Yarın sabah şunu ya da bunu getireceğim’; ‘Aşağıdan sana el sallayacağım’. Bunu yapıyordum çünkü kesin olan şeyler çocuklar için hep bir tehdit oluşturuyordu: ‘Yarıdan sonra ameliyat olacaksın’; ‘birazdan yine ateşine bakılacak’, ‘Şimdilik henüz bir şey içemezsin ...’. Güzel olmayan şeyler daima kesindir. Güzel olan şeyler ise hep ‘belki’dir: ‘Ateşin düşerse yataktan çıkabilirsin’; ‘Yarıdan sonra hala iyi olursan, belki patates kızartması yiyebilirsin’. Ben de bunun karşısına kesin fakat yine de güzel olan bir şey koymak istedim.

Bu durumun bütün özellikleri ve şartları dini danışmanlar için ayrı zorluklar ve imkanlar anlamına gelir ve yetişkin dini danışmanlığıyla ortak hedefleri olmakla beraber bu hedeflere ulaşırken ayrı bir duyarlılığı gerektirir. Çocukların hastanedeki kendilerine has hassasiyetleri, korkuları ve ihtiyaçları bulunduğu için bunların algılanması başlı başına bir dini danışmanlık hedefidir. Çocuğun dini danışman tarafından ziyaret edilmesi onun bizatihi kendisine, şahsına değer verildiğini ifade eder. Bu ziyaretlerde - hastane personelinin ziyaretlerinin aksine - çocuktan bir şey istenmez, beklenmez, bir şeye zorlanmaz (ilaç alması, iğne vurulması, vs.). Gösterilen bu saygı ve değer anlamı henüz doğmuş bebeklerin ve özürsüz (bedenen veya zihnen) çocukların aileleri için de çok büyüktür. Çocukları, o (henüz) algılamasa da değer verilip ziyaret edilir (Staedtler-Mach, 1996).

Stange (1987, s. 400) hastanede çocuk dini danışmanlığının gereğini şöyle anlatır:

Aslında neredeyse her çocuk hastanede korkar. Ebeveynler çocuklarını buna çok hazırlayamazlar. Her türlü sakinleştirici hazırlıktan sonra orada her şey tamamen farklı olur: çocuktan soyunması istenir, yatması istenir, tartılır, ölçülür. Yatak yabancıdır, insanlar yabancıdır - ve sonunda ebeveynler yine de yalnız bırakır çocuğu. Aslında bunu herkes biliyor ve bu hastanede korkan bir çok insan evladının bulunduğuna işaret eder. Bu orada bulunmak için [dini danışman olarak] aslında yeteri sebep olmalıdır.

Avrupa’da hastanelerinin çocuk bölümlerinde çocuklarla birlikte ebeveynlerin de hastaneye alınmasıyla dini danışmanın gerekliliği tartışılabilir. Stange (1987, s. 400) röportajda şöyle der:

Ebeveynlerin gerçekten hep orda buldukları yerde - ve bu her yerde böyle değil - problem yer değiştirir. O zaman ebeveynlerdir kaygılanan. Çocuk da fark eder ebeveynin tedirgin olduğunu. Hastanedeki her çocuğun korkan, tedirgin olan iki ebeveyni vardır. Ve dini danışmanlığın bir başka önemli parçası hep suçluluk duygularıdır, çocukların, ebeveynlerin veya her iki tarafın. Nihayetinde merkezi ‘neden’ sorusuna geliriz. Neden tam da benim çocuğum; neden bu felaket veya bu hastalık?

Stange gibi Bobzin (1987) de suçluluk duygularına atıf yapar ve çocukların her şeyi kendi üzerlerine aldıklarını belirtir: çocuklar hastalığı ve dolayısıyla hastane yatışını çoğu zaman atılmışlık ya da işledikleri bir suçun neticesi olarak anlarlar. Suçluluk duygularına, sorulara, kendilerine karşı suçlama ve sitemlere (‘Nerede yanlış yaptık? Nerede yetersiz kaldık?’) ebeveyn tarafında da rastlanılır.

Stange (1987) çocuk dini danışmanlığı en zor dini danışmanlık türü olduğuna inanır. Bu nedenle de ABD’de dini danışmanlık öğrencileri o kadar çabuk çocuk bölümlerine gönderilmezler. Çocuk bölümünde dini danışmanlığını ispat etmiş bir kimse bütün hastanenin üstesinden gelir. Yetişkinlerin kriz durumlarıyla çalışmaya göre çocuklarla çalışmak çok büyük bir değişim gerektirir.

Çocuklar duygularını yetişkinlere göre oldukça direkt çekinmeden yaşarlar. Aşağıdaki örneklerde de görüldüğü üzere kısa ya da sınırlı süreler de olsa hiç bir şey yokmuş gibi neşelenebilirler. Birden neşelenebildikleri ve sevinebildikleri gibi birden keyifleri kaçabilir de. Her ne kadar Herbst (2011) çocukların çoğu zaman onları rahatsız eden şeyi doğrudan söylemek yerine görsel ve sözel sembollerle anlattıklarına işaret etse de çocukların ilişki ve iletişimlerinde oldukça açık sözlü ve samimi oldukları ve karşılılarındaki insanlardan da bunu bekledikleri gözlemlenir. En azından bunun aksi olduğu zamanları çok çabuk ve kolay fark ederler:

12 yaşındaki İngo yaşamını tehdit eden hastalığı hakkında yazar: “Şu garip organizmamda birden nelerin olup bittiğini, bu aptal hastalıktan ölebileceğimi dahi bilmiyor olsaydım, en geç ikinci müdahaleden sonra tamamen kafayı yerdim ... Endişeli ebeveynler hasta çocuğu ölüm düşünceleriyle ‘gereksiz yere’ meşgul etmek ve ümidini kırmak istemeyişlerinde acayip iyi niyetliler biliyorum. Ama böyle bir davranışla çocuğa en fazla geçici bir güven sağlanır ... fakat eminim ki çocuğa her zaman için gerçeği söylemek tek ihtimaldir” (Schweitzer, 2000, s. 33).

Yukarda belirtildiği üzere dini danışmanlığın dini boyutu da çocuklara uygun bir şekilde hayata geçirilebilir. Hastane ortamının telaşı içinde dua ve başka dini ritüellere ayrılan zamanlar çocuk ve aileleri üzerinde korku ve ümitleri Tanrı önüne getirme imkanı ve dolayısıyla bir rahatlama fırsatı sağlar (Klessmann, 2010, s. 424; Staedtler-Mach, 1998, s. 78-100). Özellikle ölümcül hastalıklarda *neden* sorusu, suçluluk duyguları, ölümden sonra hayatın varlığı, Tanrının adaleti ve şefkati gibi konular önem kazanır. Bu nedenle dini danışmanın içinde bulunduğu din ve kültürün hastalık, ölüm, ahiret gibi konuları hakkında bilgi sahibi olması gerekir:

Dini danışman sekiz yaşındaki ağır hasta bir oğlanla isteği üzerine oyun oynar:

‘Birden oyunun ortasında bana sorar: ‘Sen neden hep burada kalıyorsun?’ - ‘Ne demek istiyorsun?’ - ‘Öbürleri ben bir şey söylediğimde hep kaçıyor, ama sen yine de kalıyorsun.’ - ‘Sence ben neden kalıyorum?’ ‘Aah, belki ikimiz arkadaş olduğumuz ve ben o kadar çok

korktuğum için.’ - ‘Doğru, biz arkadaş olduk ve ben senin korkunu biliyorum.’ - ‘Gördün mü, biliyordum. - ‘Hey, sen burada çalışıyorsun değil mi, ney ki senin işin?’ ... Oynamaya devam ettim ve sezgisel olarak dedim ki: ‘Ahh, biliyor musun, ben Tanrıdan geliyorum.’ Ara. Sonra sandalyeden zıpladı, kartlarını attı ve yanıma sokuldu: ‘Öyle mi - sen Tanrıdan geliyorsun, ben de Tanrıya gidiyorum.’ Müthiş etkilendim. Ona sarıldım ve birbirimize sokulduk. Bir süre sonra usulca dedim ki: ‘Evet, bu böyle. Bir gün Tanrı sana, bana, bütün insanlara der ki: Sen, gel kollarıma.’ Biraz daha öyle kaldık ve sonra birden dedi ki: ‘Evet, şimdi neden kaçıp gitmediğini de biliyorum, hadi oynamaya devam edelim.’ ...” (Bobzin, 1993, s. 31)

Hastane dini danışmanı Bayan Denkers’in (15.09.2011) görev alanlarından biri de çocuk bölümüdür:

- A : Sizin çocuklarla tecrübeleriniz neler? Onların tepkiler neler? Onlara nasıl kendinizi tanıtıyorsunuz, dini danışmanın ne olduğunu biliyorlar mı? Özellikle Kiliseye uzak ailelerde yetişmişlerse?
- Denkers : Çocuklar nadiren dini danışmanın ne olduğunu biliyorlar. O 12 yaşındaki çocuk biliyordu.⁷⁹ O kendi kilise cemaatinde de aktifmiş. O dini danışmanı da istedi. 12 yaşında bir çocuk için bu şaşırtıcı! Çok da uyanıktı. Bunun dışında çocuklar bunu az biliyor. Çocuklarla tecrübem var. Burada ölen 9 yaşında bir kıza refakat ettim. Çocuklara ziyaretler yaptığımı söylüyorum, Kiliseden geldiğimi, burada çalıştığımı ve ziyaretler yaptığımı, onlarla düşündükleri, burada nasıl oldukları hakkında konuştuğumu söylüyorum. Ve bu işe yarıyor.
- A : Hristiyan olmayan çocuklarda da mı?
- Denkers : Evet. Bana onları o an meşgul eden şeyi anlatabileceklerini duyduklarında... çocuklarla genellikle oyun üzerinden irtibata geçilir ya. Ben buraya başladığımda mesaimin yarısını çocuk kliniğinde geçiriyordum ve orda 4 çocuklu bir hasta odasını bir ameliyathaneye dönüştürdük ve ameliyathane oynadık. Çocuklar oyun üzerinden işliyorlar ya meselelerini ve “Ne oynayalım söyleyin” dedim, onlar da bir ameliyathane yaptılar, bebeklerini ve aylarını tedavi ettiler, iğneler, ameliyathane... ve o zaman anlatmaya da başlıyorlar: “İğne acıtıyor dimiii, o zaman ‘aau’ demen lazım ayıcık...”. Bunun üzerinden işliyorlar.
- A : Çocuklarda hep gözlemediğiniz somut konular var mı, sıkça tekrarlanan, sorular, duygular?
- Denkers : Çocuklar doğrudan şimdi ve buradalar. Ve şimdi olanı işliyorlar. Ağır hasta olduklarında çocukları çok meşgul eden ebeveynin üzülmesi. Çocuklar ebeveynlerin üzülmesini istemiyorlar. Bu onlar için bir problem. Ebeveynlerini koruyan çocuklar da oluyor.
- A : Nasıl yapıyorlar bunu?
- Denkers : Onları meşgul eden şeyi dile getirmeyerek. Beş yaşında bir kız çocuğu vardı gerçekten hayati tehlike taşıyordu, çok şükür kurtuldu ve bütün süre boyunca hiç konuşmadı. Önceden onunla hep böyle kuklalarla rol oyunlarıyla yapıyordum. Bir eşek vardı, yanına girdim - hemşireler bizim mucizeler yarattığımızı sanıyorlar ama - benimle de konuşmadı o zaman. Ben de eşekle girdim ve sadece “Aa eşek!” dedi, ben de “Galiba eşek senle kalmak istedi bir süre, sonra yine almaya gelirim onu” dedim ve eşek onla kaldı. İyileştiğinde ve tekrar konuşmaya başladığında ona sordum: “Neden hiç bir şey söylemedin?” O da dedi ki: “Yaa çok üzgündüm ve çok korkuyordum ve bunu anneye söylersem ağlar diye düşündüm ve bu yüzden hiç bir şey söylemek istemedim.” Yani çocuklar çok iyi biliyorlar, hasta olduklarını, iyi olmadıklarını. Çocuklarda o burada ve şimdi çok ekstrem bir şekilde bulunuyor. Çocuklar var durumları çok kötü, yatakta çok kötü vaziyette yatıyorlar ve iyileşir iyileşmez yatakta oturuyorlar ve oyun oynuyorlar. O zaman her şey geçmiş oluyor. O zaman da gerçekten oyun oynamak istiyorlar benimle, az önce nasıl olduğunu konuşmak değil, oyun istiyorlar. Onlar gerçekten de şimdi ve burada oluyorlar. Şimdi olana ihtiyaçları oluyor az önce olanın işlenmesi değil, o zaman kıvranıyorlar da. HIV’li bir kıza eşlik ettim, kart oynamayı çok seviyordu. Bazı zamanlarda gerçekten çok kötü oluyordu ve ancak yatağının başında oturup elini tutabiliyordum başka bir şey değil. Sonra yine iyi olduğunda ve içeri girdiğimde bu hiç konu edilmiyordu, “Kağıt oynayalım mı?” Ondan sonra kağıt oynanıyordu.

⁷⁹ ‘Bir Dini Danışmanın Çalışma Günü’ başlığında anlattığı çocuk.

- A : Siz de bu şimdi ve burası için orada oluyorsunuz değil mi, çocuğun durumuna göre. Tıpkı yetişkinlerdeki gibi, ihtiyaç neyse o an, ona yoğunlaşıyorsunuz?
- Denkers : Hm hm.
- A : Ama büyüklerde sorduğunuz soruları, çocuklarda da soruyor musunuz? Tabii biraz değiştirilmiş olarak.
- Denkers : Ortam uygunsa evet. Anne ve babanın orada olması, bunun iyi gelmesi... çocuk dini danışmanlığında çoğu zaman sistemle çalışırız, çocuklarla tek başına değil. Mesele ailenin güçlendirilmesidir. Ve çoğu zaman çocuklarda ebeveyni güçlendirirseniz ve onlara iyi eşlik ederseniz o zaman çocukların dini danışmanlığa ihtiyaçları kalmıyor. Çünkü çocukların böyle durumlarda ebeveynlerine ihtiyaçları olur. En önemlisi bu. Ebeveynin geri çekildiği çocuklar da oluyor, nadiren de olsa oluyor. Ebeveynler hiç gelmiyor o zaman biz müdahale ediyoruz ve bir devamlılık ve ilişki sunuyoruz. Genelde ama ebeveynler güçlendirildiği zaman ve yatağın başında iyi durabiliyorlarsa çocukların ihtiyacı kalmıyor. Bu onlara iyi geliyor. Baba ordaysa ve sağlamsa, dayanabiliyorlarsa.
- A : Ebeveynlerle de o zaman diğer hastalarla yaptığınız gibi bir görüşme yapıyorsunuz? Süreç aynı mı işliyor?
- Denkers : Hm hm. Ebeveynin ihtiyacı, iyi olmaları, çocuğun hastalığıyla nasıllar... bir şeylerin akıp gidebilmesi... ki sonra yine çocuğun yanında iyi olabilsinler.
- A : Ebeveynlere bir şeyler de öğretiyor musunuz, mesela çocukla bu hasta durumunda nasıl ilgilenmeleri gerektiğini?
- Denkers : Benim pedagojik bir görevim yok, ancak aklıma gelen bazı fikirleri söyleyebilirim.
- A : Ebeveynlerin davranışları çocuklara iyi gelmediği, faydadan çok zarar verdiğinde - bazı ebeveynler var ya, ağlayıp sızlıyorlar, oysa çocuğa biraz daha güçlü olmaları daha iyi gelirdi - o zaman, 'Böyle değil lütfen, bu çocuğunuza hiç iyi gelmez' diyor musunuz?
- Denkers : O zaman şunu soruyorum böyle yapmakla neyi elde etmeyi düşündüklerini. Çocuk o anda kendisiyle meşgul. O zaman, 'Çocuğunuzun size ihtiyacı var ve bu yükünüzle nereye gidebilirsiniz, bir arkadaşınız var mı, ben de varım', benimle de konuşabileceklerini söylüyorum. Müdahale ettiğimiz gerçekten sınır durumları oluyor. Bir anne vardı, Noel gecesi burada çocuğunun yanında oturuyordu ve başladı başını duvara vurmaya. Bu bir uç durum. Burada müdahale ederim ve anneyi odadan çıkarırım. 'Lütfen bir dışarı gelin' derim ve oturur, 'N'oldu' derim. O kadın da buraya artık dayanamıyordu ve çocuk için bir güçlendirici değildi. Ve ona "Şu an nerde olmak isterdiniz?" diye sordum, "Evde." Dedi. O zaman ona bir bilet ayarladık ve eve gitti. Bu çocuğa gerçekten zarar veriyordu çünkü annenin başını duvara vurduğunu görüyordu. Bunlar sınır durumları bizim müdahale ettiğimiziz.

b) Hasta Çocuğun Aile Üzerindeki Etkisi

Bayan Denkers'in anlattıklarından da net bir şekilde görüldüğü üzere çocuğun hastalığı ve hastane süreci sadece hasta olan çocuğu değil, anne-babayı hatta bütün aileyi etkiler. Ebeveynler için bir çocuğun hastanede kalması onların aile hayat ve düzenlerini değiştirir. Evde, ailede biri eksiktir. Bu eksikliği her aile ferdi kendine göre yaşar. Her şey yeniden organize edilip planlanmalıdır ki hastanedeki çocuk için mümkün olduğunca çok vakit ayrılabilsin. Günümüzün çekirdek aile tipi bu durumları zorlaştırır. Yakınlar, akrabalar, komşular ve dostlardan yardım istenilmek zorunda kalınır. Maddi zorlukların da eklenmesiyle/eklenirse çocuklarını tek başına yetiştiren bir anne veya babanın imkansızlıkları daha da artar (Bobzin, 1987).

Başka kardeşler varsa onlar da davranış değişiklikleri geliştirebilirler. Anne (veya baba) hasta kardeşle hastanede kalıyorsa bu diğer çocukları da etkiler ve aile hayatının dengesi iyice bozulur (Bobzin, 1987).

Çocuktan ayrılık ayrı bir duygusal yüküdür. Üstelik hastaneye ziyarete gidildiğinde çocuk nankörlük yapar, ağlar, eziyet eder, küser, sevinmez. Bunla baş etmek ebeveynler için zordur. Tedirginlikleri ve çaresizlikleri içinde şüpheleri de büyür: ‘Çocuğuma iyi bakıyorlar mı?’ ‘Bizden bir şey saklıyorlar mı?’ ‘Konuşabileceğimiz ve bizi anlayacak biri yok mu?’ (Bobzin, 1987).

Ebeveynler için bir başka yük verilmesi gereken kararlar (ameliyat, tedavi, vs.) bunlar onlarda yeni sorular meydana getirir: ‘Doğrusunu mu yapıyoruz?’ ‘Başkaları ne yapmış?’. Böylelikle ebeveynler sınırlarını, çaresizliklerini, dışardan bir yardıma olan muhtaçlıklarını çok acı bir şekilde hissederler. Anne-babanın birbirlerine daha çok ihtiyaçları olduğu bu sürede, çocuğun bakımı nedeniyle birbirlerini daha az görmeleri ayrı bir zorluktur. Dolayısıyla birinin - anne veya baba - çocukla birlikte hastanede kalması (özellikle uzun süreli yatışlarda) onların ilişkilerini de etkiler (Bobzin, 1987).

Ebeveynlerin yaşadıkları başka bir zorluk çocuğa karşı nasıl davranacakları konusudur. Çocuğa karşı nasıl davranmalıdırlar? Dirayetli, Şımartıcı? Çocuğa bu durumda haksızlık etmeden bu zamana kadar uyguladıkları terbiye çabalarına nasıl sadık kalabilirler? (Bobzin, 1987) gibi sorular hastalık dönemlerinden ebeveynlerin boğuştukları sorulardan bazılarıdır. Bu nedenle ağır hasta çocukların ebeveynlerinden dini danışmanlar sıkça şu sözleri duyarlar: ‘Ne iyi ettiniz de geldiniz, konuşacak birine ihtiyacım(ız) var’; ‘Sizinle konuşunca dayanması daha kolay oluyor’. Bunu her zaman dini danışmanın onlara iyi gelecek sözler söyledikleri için ya da iyi teselli ettiği için demiyorlar. Bazen, özellikle de çocuklar söz konusu olunca, insanların inançları bu durum altında çok zarar görebiliyor. Neden ve anlam soruları, kötülük problemi, Tanrıya karşı öfke ve nefret alışık olunan tepkilerdir. Bu durumda dini danışman kendini Tanrı ve dine karşı duyulan öfke ve agresyonları boşaltmak için sunar. Dini danışmanın dini kişiliği bu tür suçlamaların ve kızgınlıkların aktarılabilmesi için en uygun muhataptır o an için, din ve diyaneti savunmaması ise ayrıca belki de en önemli noktadır. Ebeveyn ve çocuklar korku ve ihtiyaçlarını dile getirebilme imkanları bulduklarında, muhataplarında duygu ve davranışlarına karşı etkilenmişlik, dayanışma ve anlayış gördüklerinde o zaman güvenme, ağlama, şikayet etme, hayatlarındaki kayıp ve ıstıraplar hakkında konuşma imkanı bulurlar (Albath, 1987; Mickwitz-Runge, 1987).

Bu bağlamda dini danışmanların ebeveynlere yönelik görevlerini yerine getirirken şu özelliklere dikkat etmeleri gerekir (Bobzin, 1987):

- Ebeveynler söz konusu çocuklarıysa yardım almaya çok hazır olurlar. Görüşmelerdeki dirençler, itirazlar genellikle başa çıkılmaları gereken kadere, Tanrıya karşı olur.

- Ebeveynlerin değer ölçüleri sallantıya uğrar, dengelerini kaybederler, daha önceden önemli olan, önemini yitirir, temel soruları: ‘Çocuğumun durumu ne kadar ciddi? Yine iyileşecek mi? Durum gerçekten ciddi olduğunda: ‘Neden? Neden biz? Neden benim çocuğum?’
- Dini danışmanın görevi aileleri dinlemek, duygularını, şüphelerini, korkularını, sorularını ve dengesizliklerini düzenleyebilecekleri ve netleştirebilecekleri şekilde onlara eşlik etmektir. Hissettikleri suçluluk duygularından kurtuluş ararlar. Bunu ancak muhataplarına güvenebildiklerinde bulabilirler ve çocuklarına daha rahat, daha özgür refakat edebilirler.
- Çocuğun hastalanmasıyla gizli aile/evlilik krizleri de ortaya çıkar. Böylece aslında adı çocuk dini danışmanlığı olan dini danışmanlık, aile, evlilik danışmanlığını da içerir.

Bu şartlar altında dini danışman

- bilfiil eşlik eder: doktoru/teşhisi beklerken, doktorla konuşurken
- zamana dayalı olarak eşlik eder: uzun süreli yatışlarda, tekrar yatışlarda, evde ölüm refakatinde
- aile gruplarına eşlik eder: anlaşarak ya da tesadüfen bir araya gelen ve dayanışma, anlayış ve yardımlaşma imkanı sağlayan aile gruplarında (bu gruplar dini danışmanın da yükünü hafifletir)

Ancak dini danışman görevini icra ederken bazı zorluklar da karşılaşır. Zor oluşturdukları ümidin yıkılmasından endişelenerek ebeveynler dini danışmana çocuklarıyla açık konuşmasına izin vermezler. Ağır veya ölümcül hastalıklar gizlendiğinde veya ebeveynler yeterince bilgilendirilmediğinde dini teselli vermek zorlaşır (Poensgen, 1987).

c) Hasta Çocuğun Personel Üzerindeki Etkisi

Bir çocuğun hastane yatışı sadece hasta çocuk ve ebeveyni/ailesi için zorluklar getirmez, hastane personelini de sıkıntıya sokar ve dini danışmanlar için başka bir görev alanı belirir. Çocukların hasta olması personelde duygusal tepkilere yol açabilir (anlam sorusu, kötülük problemi, yaptıkları işin anlamı, kendi sınırlılıkları ve çaresizlikleri), başa çıkılmamış çocukluk anıları canlanır, ebeveynlerle çatışmalar yaşanabilir, bir yanda varlıkları onların işini kolaylaştırırken bir yandan da işlerine engel olabilir ve rekabete de girebilirler, etik konularda sıkıntılar yaşayabilirler (bazı tedavi metotlarıyla ilgili (kemoterapi, organ nakli, ışın tedavisi), ölümcül hastalıklarda, ölmekte olan çocukların durumlarında); özdeşim kurular, çocuklar için anne, baba, büyükanne, amca, teyze rolünü üstlenilir ve korunmaya muhtaç çocuklardan kendilerini sorumlu hissederler. Personelin bu mesleki baskılarının hiç birini çekmeyen bir başka ekip üyesi vardır o da dini danışmandır. Bütün o karar, sorumluluk, bakım, vs. görevlerini taşımaz,

ancak “tanıklık” eder; resmi bir görevli de olsa yetkisi kendi içinden gelir (Bobzin, 1987, s. 406). Dini danışmanın personelin çalışma düzeni ve şartlarını bilmesi onların yüklerinin hafiflemesini sağlar (Bobzin, 1987).

2. Ergen ve Genç Dini Danışmanlığı

Gençlik dini danışmanlığı (Jugendseelsorge) poimenikte ihmal edilmiş diğer bir konudur. Mevcut Alman dini danışmanlık ders kitaplarında da nadiren ve çok kısa ele alınmıştır (değinenler Ziemer, 2000; Winkler, 2000), tek kapsamlı eser ise Jentsch’e aittir (Handbuch der Jugendseelsorge, 1986)).

İnsanın en çok konuşmaya ve anlaşılmaya ihtiyacı olduğu dönemi gençlik dönemidir (13-18 yaş) (Ziemer, 2000, s. 256; Spranger, 1945, s. 1). Gençlik dini danışmanlığında kısmen çocuk dini danışmanlığının özel iletişim şartları kısmen de yetişkin dini danışmanlığının iletişim şartları geçerlidir (Hauschildt, 2000).

Bu dönemin temel özelliği kimlik gelişimi yani bağımsız bir statü, öz güven, gelecek yönelimi kazanmak ve bunu yaşamın bütün alanlarında başarmaktır (bedensel ve cinsel olgunlaşma, hem cins ve öteki cinsle olan ilişkiler, eğitim, meslek, inanç). Aynı zamanda bu dönemde gençlerin bazı dirençleri de gelişir: toplumun kurumsal yaşam biçimlerine karşı şüpheler doğar, alt kültürlerle kayılır; meslek edinme ve iş bulma başlı başına bir baskı unsurudur. Dini danışman bunlar hakkında bilgi sahibi olmalı ve gereken duyarlılığı göstermelidir. Acımak, disipline etmeye çalışmak, sınırlar, yasalar koymak, aşırı ve keskin eleştiri gençlerde henüz oturmamış öz güveni zedeleyebilir. Gençlerin ihtiyacı olan onları ciddiye alan, içten olan, onları eşit birer kişilik olarak kabul eden, onları gerçekten anlayan birileridir. Bu anlayış ise ideolojik kalıp ve ön yargılardan uzak çok fazla üstüne düşmeyen bir ilgiyle mümkündür.

Gençler genellikle büyüklerin harekete geçmesini beklerler bu nedenle dini danışmanlar gençlere hitap etmeye, onlara yönelmeye cesaret ve istek göstermelidir. Ancak bunu onları zorlamadan, sıkıştırmadan, her zaman için özgürlüklerine yer bırakarak yapmalıdırlar.

Gençlerle yapılan görüşmelerde ortaya çıkan konular genellikle şunlardır: kendi şahsiyetini kazanma ve ebeveynlerden ayrılma/bağımsızlığını kazanma, arkadaşlık ve aşk deneyimleri, benlik değeri, iş ve meslek hayatı, inanç. Özellikle temel varlık ve inanç konularına karşı insanlar başka dönemlerde olmadığı kadar gençlik döneminde açıktır. İnanç konusu gençlerle farklı seviyelerde yürütülebilir:

- Bilişsel seviyede : ‘Tanrı, din, inanç nedir?’
Duygusal-kişisel seviyede : ‘Ben kimim, nereye aitim, hedefim ne?’
Pragmatik seviyede : ‘Kendi inanç yaşantımı nasıl bulurum?’

Dini danışmanlığın buradaki anlamı gençlerle birlikte bu soruların cevaplarını aramak ve onların kişiliğine ve özelliklerine en uygun inanç şeklini bulmaktır (Ziemer, 2000, s. 256-264).

Ergenlik içinde olan gençlerde bir de bir hastalık belirdiğinde aile, hastane personeli ve dini danışman için işler daha da zorlaşır. Zaten bir kriz dönemi olan ergenliğin yanında hayati bir tehlikenin, kalıcı bir hastalığın veya engelin olması gençleri ve etrafındakileri çok fazla zorlar. Bu durumdaki gençler kişiliklerini bulma ve bağımsızlıklarını kazanma kısaca kişilik gelişimlerini hızlı bir şekilde tamamlamaları gerekir çünkü ancak bu şekilde kendi ve dolayısıyla hastalıklarının sorumluluğunu üstlenebilirler. Kendi ayaklarının üzerinde durmalarıyla hastalıklarını kabul ve ona karşı mücadele edebilirler. Alacakları terapi de ancak bu şartlar altında verimli olabilir.

Dini danışmanın bu dönemdeki bireylere ulaşması zordur ve sabır gerektirir. Taklit gülünçlüğüne düşmeden dini danışmanın gençlere uyum sağlaması, onların dilinden anlaması ve onların diliyle konuşması, onları gel-gitleri içinde kabul etmesi faydalı tutum ve davranışlar olacaktır. Gençlere yaklaşmak ve güvenlerini kazanmak zaman alacağı gibi onlar tarafından test de edilecektir ve dini danışmanın kendini ispat etmesi gerekecektir (bkz. ‘Dini Danışmanın Test Edilmesi’). Bu da beklemek demektir, her ergenin/gencin kendi için ihtiyaç duyacağı zamanı beklemek. Gençlerle - özellikle uzun süreli ağır hastalıklarla - güven dolu bir bağ kurulduğunda danışmanlık süresi sona erdiğinde de dini danışmanla irtibatların devam ettiği görülür. Yeniden sosyalleşmek, eve, okula, arkadaşlara yeniden adapte olmak bu çocukları/gençleri sıkça dini danışmana geri getirir. Bu nedenle dini danışmanlar henüz hastanedeyken daha benzer şartlarda bulunan gençleri bir araya getirebilir ve kendisinden ayrılığı ve gençlerin kendilerine yardımcı olabilmelerini destekleyebilir (Bentrup, 1987).

Yetişkinler dini danışmanlığın doğal muhatapları oldukları için bütün dini danışmanlık literatürü onlara yönelik olarak değerlendirilebilir. Yetişkinlerin (35-55) biyolojik, ilişki, mesleki, işsizlik, benlik değeri, anlam krizleri gibi geniş yelpazedeki soru ve sorunları dini danışmanlık mevzusu olabilir. Kast’tan (1993) hareketle dini danışmanlar yetişkinlerin şu perspektiflerini göz önünde bulundurabilirler: kişisel sorumlulukların, sınırların kabulü, uzun süre çözülmemiş şeylerin çözümü, yeniliğe inisiyatif, kendilerine karşı daha çok ilgi.

3. Yaşlı Dini Danışmanlığı

Federal Almanya’da giderek artan yaşlı nüfus nedeniyle yaşlı dini danışmanlığı (Altenseelsorge) da artarak önem kazanan bir alandır. Klessmann’a (2010, s. 429) göre yaşlıların hayatı bir yandan ilerleyen yaşları bir yandan da yaşam cesaretleri tarafından belirlenir. Azalan veya bozulan bedensel veya zihinsel fonksiyonları, artan hastalıkları karşısında kaygıları artırır. Kaygılarıyla ters orantılı olarak yaşam enerji ve cesaretleri de azalır. Dini danışmanların görevleri onların geriye kalan yaşama arzularını, faydalı ilişkiler kurmalarını sağlayarak, yeni vazifeler bularak, yaşam hikayelerini hatırlatarak, anlam ve ümit bulmalarına yardımcı olarak, dini yönelimlerini canlandırarak harekete geçirmektir.

Bierlein (2011) yaşlanmanın sadece biyolojik bir kader olmadığını vurgulayarak yaşlanmanın aynı zamanda uyum ve başa çıkma fırsatları da sağladığını belirtir. Bu nedenle yaşlanmakta olanlarla veya yaşlılarla dini danışmanlık yapanlar her iki tecrübeyle de başa çıkabilmelidir: kayıp (hareket kabiliyetinin kaybı, sosyal çevrenin daralması, birden fazla hastalık, gelir darlığı, düşük yaşam şartları, zihinsel değişiklikler) ve olgunlaşma (aslolana konsantre olma, hedefleri zorunlu değişikliklere göre ayarlama, yeni özgürlükler, yeni görevler, yaşın zeka ve bilgeliği, tecrübe, nesiller arası yeni ilişkiler).

Klessmann (2010, s. 429) yaşlı dini danışmanlığını üç maddede toplar: Yaşlı dini danışmanlığı...

- ilişki çalışmasıdır. Yaşlı insanlar çoğu zaman yalnızlıktan mustarıptirler. Dini danışmanın sunacağı ilişki teklifi yaşlı insana ona, onun önemli olduğu, yaşadıkları ve çektiklerinin anlatılmaya değer olduğu hissini verir.
- yaşam hikayesi yönelimlidir. Yaşlı kişinin hayat hikayesini anlatması dini danışmanla olan ilişkisini güçlendirirken anlatan kişinin hayatıyla da yeni ve yeniden bir ilişkiye girmesini sağlar. Yaşam kesitleri yeniden canlandırılır, sevinçler ve üzüntüler yad edilir. En önemlisi ise yarım kalmış şeyler dile getirilebilir ve onları tamamlama imkanları aranabilir. Yaşam hikayesinin anlatımı bir bakıma bir veda imkanı da sağlar, yaşanmışlıklardan veda ederek kısalmış geleceğe yönelinilir (yaşam hikayesinin anlatımın önemi için bkz. anlatım konusu).
- yaşlıların dini ve manevi ihtiyaçlarını algılamalıdır. Yaşamın sona ermesiyle anlam, neden, ne için soruları özellikle de hastalıkların artmasıyla bilhassa gündeme gelir. Suçluluk duyguları, öbür dünyaya dair umutlar, geçmişteki başarısızlıklar yaşlı insanları özellikle meşgul eder. Dini danışmanlar bu konularda yaşlılara uygun rehberlik yapabilirler.

Gerileyen beden ve akıl fonksiyonları nedeniyle yaşı insanlarda, tıpkı çocuklardaki gibi, genel iletişim araçları yetersiz kalabilir. Özellikle bunamış yaşlılarla konuşma imkanları büyük ölçüde sınırlanır. Bu durumlarda ise sadece yanında olmak, elini tutmak, gözlerine bakmak, durumuna onunla birlikte katlandığını ve onu yalnız bırakmadığını göstermek dini danışmanın yerine getirebileceği önemli işlevlerdir (Klessmann, 2010, s. 432).

Hastalarla olduğu gibi yaşlılarla da dini danışman (sağlıklı ve genç olduğunu varsayarsak) tecrübe etmediği, anlayamadığı, hatta gerçek olmadığını bildiği (örn. psikiyatrik hastaların, bunamış yaşlıların fikirleri) duygu ve düşünceleri de onlarla birlikte yaşamak, tecrübe etmek durumundadır. Dini danışman bu insanlara hissettikleri korkuların, gördüklerini iddia ettikleri şeylerin veya inandıkları ve ısrar ettikleri konuların gerçeklikleri veya sahtelikleri, mantık veya mantıksızlıkları üzerine tartışmaya girmemelidir. Dini danışman bir şeyler öğretmek, düzeltmek, doğruyu göstermeye çalışmak yerine bu insanların duygu dünyalarına dalıp onların duygularını paylaşmalı, onlarla birlikte hissetmeye çalışmalıdır (empati); her ne kadar ona anlatılanlar yersiz, gerekçesiz ve anlamsız gelse de (bkz. Pulheim, 1996). Aslında kendi içinde bir anlam ve mantık barındıran anlatılarına (Pulheim, 1996; Woinar & Bruder, 1994) karşı başka türlü davranmak yaşlıların benlik saygılarını zedeler. Öz saygının yitirilmesi ise yaşlı insanlarda başlı başına bir sorundur: “Bir kısır döngü başlar. Benlik değerinin kaybı tedirginlik yapar, çaresizlik hissedilir. Çaresiz hissedildiği için hiç bir şeye cesaret edilemez, korku başlar. Korku şaşkınlığı artırır. Şaşkınlık yardıma muhtaç eder. Benlik değeriyle öz güven ve otonomi kaybolur” (Grümmer, 1994, s. 70). Bu gibi özelliklerden dolayı Pulheim (1996) hastaneler, terapistler ve dini danışmanların yaşlı ve hasta insanların özel sorun ve ihtiyaçlarına karşı yeterince ve iyi bir şekilde hazırlıklı olmadıklarını düşünür. Hastalıklarından ve ağrularından yakınan yaşlıların yaş ve hastalıklarının eş değer görülmesi (‘Ne bekliyordunuz bu yaşta!’ ‘Bu yaşımda bunlar gayet doğal.’) yaşlıların dışlanması anlamına gelir. Eskiden tecrübeleri nedeniyle ailenin “başı” olarak görülen yaşlı insanlar büyük aile düzeninin dağılması, şehirleşme, çekirdek ailenin oluşumu gibi nedenlerle bu konumlarından alınarak ya yalnızlığa ya da huzur ve bakım evlerine terkedilmişlerdir. Çağımız bilgi teknolojilerinin baş döndürücü hızı ve her yere ulaşması artık yaşlılarının bilgeliğini ve tecrübelerini gereksiz kılmıştır. Böylelikle zedelenen benlik değerlerine yaşam kalitelerinin düşmesi de eklenince yaşlılara gereksiz ve fazlalık muamelesi yapılmaya başlanmıştır.

Yaşlıların kendilerini dışlanmış olarak hissetmelerini bir başka ayrıntı daha besleyebilir. O da dini danışmanların ve yaşlı danışanlar arasındaki yaş farkının ister istemez her iki tarafta ‘Ben onu nasıl anlayayım’ - ‘Bu beni nasıl anlasın’ - ‘Siz daha çok gençsiniz’ düşüncelerinin uyandırmasıdır (Pulheim, 1996; Wiedemann, 2011, s. 40). Onları gerçekten anlayacak insanlar onlarla birlikte yaşamış olan insanlardır ancak onların çoğu artık hayatta değildir: “Yaşlı hasta insanların arkadaşları yaşayanlardan çok ölümlerin arasında bulunur” (Pulheim, 1996, s. 140). Bu nedenle de bir çok yaşlı insan kendini anlaşılabilir ve dolayısıyla yalnız hisseder. Aradaki bu yabancılaşmanın yerini ortak tanıdıkların ortaya çıkmasıyla örneğin büyük bir sevinç alır (Pulheim, 1996, s. 140). Artık arada bir ortaklık vardır, paylaşılan bir anı, bir isim, bir yerin olmasıyla iki yabancı arasında bir yakınlık kurulur, mesafeler (nesil farkı bile olsa) biraz daha aşılır ve iki insanın bir ilişki kurması ve birbirine kendilerini açmaları kolaylaşır. Dini danışmanlıkta bu yakınlığın önemi büyüktür. Genç dini danışmanların yaşlılara karşı bu özel durumlarından ötürü daha büyük bir anlayış, empati ve sabır göstermeleri gerekir.

Danışan ve danışman arasındaki yaş farkı bir başka açıdan da bir problem teşkil edebilir. İnsanlar yaşları ilerledikçe (yaşça genç olan) bir danışmana veya dini danışmana gitmeye utanabilirler, çünkü toplumsal olarak belli bir yaşa ulaşıldığında artık “büyüdüğü” veya “kemale erildiği” veya “bilgelik kazanıldığı” beklentisi vardır. Böyle bir algı insanların kendi problemlerini artık kendilerinin çözebilmesi gerektiğini ön görür (daha hala çözülmemiş problemi kaldıysa). Bu nedenle bazı yaşlı danışanlar kendilerinden genç bir dini danışmana en mahrem sırlarını anlatmaktan utanıp çekinebilirler. Oysaki asıl ilerleyen yaşlarda gençlik dönemlerinde veya daha öncesinde hazmedilmemiş öfkeler, tutulmamış yaslar, yaşanmamış duygular, bastırılmış sevinçler veya özlemler ortaya çıkabilir. Yaşın ilerlemesiyle birlikte kişinin hayatından çıkan şeylerle (meslek, iş hayatı, çocuk yetiştirme, ev işleri) (Wiedemann, 2011, s. 40-41) nihayet bütün bu duyguların yaşama fırsatı bulunur ve hepsi tekrar gün yüzüne çıkabilir: “Galiba bunun sebebi hastalıklarının gelecek adına onlardan çaldıklarından veda etmek zorunda kalmalarından kaynaklanıyor. Yaşlı insanlar geçmişte kaçırdıklarından veda etmek zorunda kalıyorlar. Bu yaşanmamış bir hayatın bambaşka bir şekli.” (Thorbrietz, 2008, s. 36). Bu nedenle biyografi çalışmaları yaşlı dini danışmanlığında büyük öneme sahiptir. Zira yaşlı insanlar hayatlarını bazı *kavgaların* gölgesinde geçirirler: zamanın geçiciliği, veda üzere yaşama, değişen iç ve dış yaşam şartları altında anlam ve kimlik arayışları, ilişkilerin değişmesi ve kaybı, yaşlılık dertleri, hastalık ve ölüm (Klessmann, 2010, s. 428).

Sonuçta danışan ve danışman arasındaki nesil ve kültür farkı danışmanlığın anlama ve empati kısmında zorluklar çıkarabilir. Algı, anlayış, bakış farkı ve tecrübe açığı genç bir danışmanın yaşlı danışanının anlamasına engel olabilir. Örneğin çoğu savaş veya kıtlık tecrübeleri olan yaşlıların dünya bakışları ve algıları, değer yargıları ve hatta dini algı ve yaşantıları bu günün genç nesillerinden farklıdır. Bu kültür veya nesil farkı genç dini danışmanlara da bir parça yetersizlik duygusu yaşatabilir ve onların vazifelerinde zorlanmalarına neden olabilir. 25 yaşında rahipliğinin staj yıllarını anlatan pratik teolog Herbst (2012), o zamanları her genç dini danışman gibi kendisinin endişeler taşıdığını ve “25 yaşında biri olarak 70 yaşında kocasını kaybetmiş bir kadına ben bununla nasıl baş edeceğini nasıl söylerim” diye çok dertlendiğini anlatır. Fakat yıldan yıla dini danışmanlığın kendisine daha kolay geldiğini, çünkü bazı konularda giderek tecrübe ve mesafe kazandığı ekler.

Yaşlıların bu genel durumu ışığında Amerika’da bir araştırma 55-84 yaş arası erkeklerin yaşlanmaya karşı verdikleri tepkileri beş farklı tutumda toplamıştır (Lindijer, 1987): *yapıcı* (hayatından memnun); *bağımlı* (pasif, yeni şeylere karşı şüpheli); *savunmacı* (duygularını kontrol eder, yaşlanmaya karşı pesimisttir); *düşmancıl* (agresif, şüpheli, başkalarını suçlar, hayatını başarısızlık olarak görür ve gençleri kıskanır, ölümden korkar); *kendine karşı nefretle dolu* (kendine ve başkalarına karşı düşmancıl, pasif, yalnızlık ve işe yaramazlık duyguları taşır). Yaşlıların bu özellikleri dikkate alınarak onlara yapılacak dini danışmanlığın da farklılık arz etmesine özen gösterilmesi tavsiye edilir. Artan yalnızlık, hastalıklar, geçmişin muhasebesi gibi konuların yanında yaşlı insanları ölüm ve inanç meseleleri de meşgul eder ve durumlarına göre bu konularda teselliye ihtiyaç duyarlar:

Örnek:

Huzurevinin koridorunda seksenin üzerinde bir kadın huzursuz bir şekilde gidip geliyordu. Bezgin bir şekilde zayıflayan hafızasından yakınıyordu. Her şeyi unutuyordu. Hafızasının o kadar da kötü olmayışıyla teselli etmek niyetiyle bazı şarkılardan [ilahilerden] bir kaç satır okudum. Kadın satırların devamını getirebildi. Şunu söyledim: ‘Gördünüz mü hatırlanmaya değer olan en önemli şeyleri hatırlıyorsunuz.’ Anlaşılan o ki kadın teselli bulmuştu (Gronbaek, 1969, s. 59).

Dini danışmanlar yaşlı insanlarla irtibata geçtiklerinde olası ön yargılara karşı kendilerini yoklamaları gerekir. Harsch (1979) bunun için bir liste oluşturmuştur:

- Tek tip yaşlı insan yoktur, genelleme yapmayın, her biri nevi şahsına münhasırdır
- Yaşlılar gençlerden ne üstündür ne de onların altındadır. Bu nedenle onların yanına giderken ne bir çocuğun yanına gider gibi ne de bir çocuğun büyükanne/babasına gittiği gibi gidin

- Konuşurken hallerinin kötüleşmekten başka bir şey yapamayacağını ima eden ifadelerden kaçının: ‘*Hala yürüyebiliyor musunuz?*’ ‘*Daha kendiniz kalkabiliyor musunuz?*’ ‘*Ne, daha yabancı dil mi öğreniyorsunuz?*’
- Muhatabın konuşma temposu sizinkinden düşükse sabırlı olun; ağır işitiyorsa bağırarak yerine yavaş ve tane tane konuşun.
- Yaşlı insanlar hayatlarından kesitler anlattıklarında bunu böbürlenmek için yapmazlar, bu onların yaşamlarının ve başladıkları muhasebenin bir parçasıdır. Ancak mevcut yaşamı ve ilişkilerine dikkat çekebilirsiniz.
- Henüz yeni edildiği halde ziyaret edilmediğinden şikayetçi olan bir yaşlıya kızmayın. Eski şeyleri yeni şeylere göre hatırlaması daha kolaydır.
- Yakın çevresine karşın aradaki mesafe nedeniyle onun subjektif duygularını (örn. yalnızlık hislerini, kimsenin onla ilgilenmediği düşüncesini) gerçekliği olmasa da daha iyi kabul edebilirsiniz.
- Yaşlı insan ve çevresinin (ailesi, yakınları, komşuları) de desteğe, yardıma ihtiyacı olabilir, onlarla da ilgilenilmesi gerekir. Özellikle yaşlının bir huzur evine gönderilmesinde ailesinde oluşabilecek suçluluk duygularından ötürü konuşacak birilerine ihtiyaçları doğabilir.
- Düzenli görüşmelerle yaşlıların bağımsızlıkları desteklenebilir ve uzatılabilir. Örneğin kriz durumlarında (hayat arkadaşının ölümü gibi) eşlik edilmesi gibi. Ayrıca yardım kuruluşları ve imkanları hakkında bilgi sahibi olmak ve gerektiğinde ilgili yerlerle irtibata geçilebilmelidir.
- Yaşlılar için onları ziyaret eden kişiler dış dünyayla olan bağlantılarıdır. Bu nedenle dışarda olup biten hakkında bir şeyler anlatılmasını çok severler. Burada *dedi kodu* ile *haberleri aktarmak* arasındaki ince farka dikkat edilmelidir. Ayrıca dışarı çıkamayan yaşlıların kayıtlarla (ses, görüntü) dini törenlere katılmaları sağlanabilir.
- Yaşlılar din görevlilerinin dini metinlerden ve dua okumalarından memnun olurlar. Çoğu zaman bunu isterler de. Yaşlının tanıdığı ve icabında eşlik edebildiği bir metnin/duanın seçilmesi tercih edilmelidir.
- Ziyarete hazırlıklı gidin: bahsedilen ayin/vaaz kayıtları, yardım kuruluşlarının bilgileri, yemek servislerinin telefonları, acil yardım telefonları, özel yayınlar

Bunların dışında genel görüşme kuralları geçerlidir. Her zamanki gibi bireysel görüşme daha uygundur ama bu yatağa bağlı ya da huzur evinde başkalarıyla birlikte yaşayan yaşlıların durumunda her zaman mümkün olmayabilir. Bazı durumlarda yaşlı yakınları onları gözetim altında da tutar - kendilerini şikayet etmelerinden ya da onlar hakkında konuşmalarından çekindikleri için. Özellikle böylesine durumlarda tamamen

yaşlı insan için orda olduğunu ve onunla ilgilenildiğini göstermek ve hissettirmek önem taşır (Harsch, 1979).

Ziemer (2000, s. 264-268) yaşlılığın etkilerini (zayıflayan güçler, hastalık, bakıma ve yardıma muhtaçlık, bedensel, sosyal, psikolojik, psikiyatrik gerilemeler, inancın daha önem kazanması veya Tanrıya öfkelenilmesi) belirttikten sonra yaşlıların hala yapılacak olan görevlerine işaret eder: veda etmek (insanlardan, eşyalardan, meslekten, alışkanlıktan, iş hayatından); yeni meşguliyetler bulmak, geçmişle barışmak, *son* görevlere hazırlanmak. Bu görevler etrafında dini danışmanın yapabilecekleri şunlardır (Ziemer, 2000, s. 266-267):

- yaşam hikayesini dinlemek
- kaygılara yer vermek: ölüm, başkalarına ve yardıma muhtaçlık, sevdiklerinin gözünden düşme
- onurlarını korumak: belirtildiği gibi yaşlılara çoğu zaman gözden düşmüş ve fazlalık oldukları hissettirilir; dini danışmanlar onları defisit perspektifinden değil, bir zamanları oldukları şahsiyetler olarak bakarlar
- kendilerine yardım etmeye cesaretlendirmek: yaşlı insanlar kendilerini çok erken bırakmamalı, vaktinden önce bakıma muhtaç olduklarını düşünmemelidirler, güçlerinin yettiği şeyleri yapmaya cesaretlendirilmeliler; bunun için yaşlıların yaratıcılıkları, fantezileri desteklenebilir
- inançlarını güçlendirmek: Tanrı sevgisini ve bağışlayıcılığını hatırlatmak

Yaşlı insanların biyografilerini ve özellikle de yukardaki son maddeyle ilişkili olarak dini biyografinin önemini Bierlein (*Arbeit an der religiösen Biographie*, 1996) da vurgular (bkz. Örnek 6). Yaşlanmanın dini boyutu, çocukluk imanına dönüşe (*second naiveté* - ikinci saflık), kendi ölümlülüğünü kabul etmesine, yaşamın anlamı sorularına, muhasebe ihtiyacına, hayatını düzene koyma isteğine ve nesillere iyilikler bırakma isteğine açılır. Biyografi yönelimli bir dini danışmanlık kişinin (Tanrı önünde) kendisi ve başkalarıyla barışmaya teşvik eder. Böyle bir danışmanlığın görevi otobiyografik yeterliği güçlendirmeyi, kritik durumlarda yardımcı olmayı (kafa karışıklığı, tecrit, depresyon, bakıma muhtaçlık, eşin vefatı) aile fertleri ve başka bakıcılara destek olmayı, hayır işlerinden faydalanmayı, hastane işleri ve ölüm anında din görevlisi olarak yanında bulunmayı kapsar.

Son olarak yaşlı dini danışmanlığı eğitiminde ağırlık verilen konulara bakalım.

Bethel Dini Danışmanlık Enstitüsünün 2012/2013 Yaşlı Dini Danışmanlığı İlerletme Eğitimin konu başlıkları şöyledir:

Kişisel Kimlik ve Dini Danışmanlık

- yaşlı çalışmasında benim kimliğim
- gelişim psikolojisi (yaşlanma evreleri)
- yaş dönemlerine göre maneviyat
- dini sosyalizasyon
- ben ve ölümüm

Yaşlı İnsanlar

- biyografi ve tarih
- yakınlar/aile dinamiği
- gerontopsikiyatri
- geriatri
- gerileyen akıl yetileri
- yaşlı insanlara/insanlarla dini danışmanlık türleri
- cinsellik ve erotizm
- agresyon
- yaşlılıkta bağımlılıklar
- ölüm ve ölmekle baş etme

Yapı ve konseptler

- yaşlı yardımında durum
- yaşlı merkezi kurumu
- yaşlı dini danışmanlığı konseptleri
- yaşlı çalışmalarında şiddet
- yaşlanmanın teolojisi
- fahri çalışanlar
- çalışanlar refakati/ilerletme eğitimi/çalışanlara dini danışmanlık

4. Erkek ve Kadın Dini Danışmanlığı

Demal 1949 tarihli *Pratik Pastoral Psikoloji* kitabında (Praktische Pastoralpsychologie, s. 113) erkeklerin rasyonel doğaları gereği dini danışmanlık faaliyetlerinin onların bu özelliğine göre, yani düşünsel netlik ve kesinlik içinde iradelerine yönelik yapılması gerektiğini savunur: ruh hallerine, duygu ve duygusallığa her türlü aşırı vurgu “doğası gereği duygusal bakımdan az yetenekli erkeğe itici gelir ve onda din ve dindarlığın daha çok kadın meselesi olduğu ön yargısını kuvvetlendirir.” Erkeklerin asıl meselelere nesnellik içinde odaklanmaları onlarla yapılacak konuşmaların kısa olmasını beraberinde getirir. Çünkü onların kadınlara göre sabırları da çok daha kısa sürede tükenir.

Erkekler daha çok eyleme dönük yapıları, genelde cesur karakterleri gereği toplumda daha çok kadına atfedilen dindarlığa karşı bir direnç meydana getirebilir. Çünkü erkeklerin en son hazmedebilecekleri şey, onlara kadınsı özelliklerin

yakıştırılması ve *erkekliklerine* bir söz gelmesidir. Bu nedenle dini danışmanlıkta onların bu cesur yönleri vurgulanarak dindarlıklarını açık yüreklilikle dışarıya karşı da göstermelerine cesaretlendirilebilirler (bunun için dini literatürdeki erkeklerin cesaretleri ve fedakarlıklarına dikkat çekilebilir) (Demal, 1949, s. 113-114).

Dini danışmanlıkta, erkeklerin kadınlara göre çok daha çabuk ve kolay inanç ve yaşam krizlerine düşebildikleri unutulmamalıdır. Demal'in (1949, s. 114) iddiasına göre erkekler kadınlara göre dinden/Tanrıdan çok daha kolay ve çabuk kopabilir, rasyonelliğe ve şüpheye çok daha kolay düşebilirler. Kadınlara göre Tanrıya bağlılıkları güçlü duygulara, tutkuya ve sabra dayanmadığı için dinden/Tanrıdan kopmaları da daha kolay/çabuk olabilir. Bu nedenle erkekler inanç krizlerinde ve hayatın imtihanları karşısında daha büyük tehlikelere maruz kalır ve dünya görüşlerinde çatışmalara daha çabuk düşer. Böylelikle Demal (1949, s. 115) dini danışmanlıkta erkeğin kendine has dindarlık şekline (erkeksi özellikleriyle beslenen dindarlığına) vurgu yapılmasını tavsiye eder. Demal (1949, s. 115) bunun için ilginç bir tez ileri sürer: dini pratikler erkeklere bir zorunluluk olarak veya kolaylık gösterilerek yaptırılmaya çalışıldığında onlarda bir direnç meydana gelir. Ama ne zaman ki istenilen pratiklere bir zorluk veya yasak getirilir o zaman daha çok istekli olurlar. Demal bunu erkeğin savaşçı karakterine bağlar. Erkek her şeyi mücadele ederek kazanmaya alışkındır (haklarını, ekmeğini, kadını, din özgürlüğünü), böylece dini vecibeleri de ona yasaklığında onlar için mücadele etmeye hazır hale gelir.

Yine Demal'in iddialarına göre erkeğin yukarıda bahsedilen duygusallığa daha uzak yapısı onun Tanrı ilişkisini de belirler. Kadın gibi bütün varlığıyla Tanrıya bağlan(a)mayan erkeğin Tanrıyla ilişkisi de daha çok mesafeli ve daha az kişiseldir. Bunun sonucunda örneğin duası da bir sevgi göstergesinden ziyade bir düşünce tarzıdır. Bu nedenle erkeğin dini bağlılığı ve fedakarlığa da daha zayıftır ve imtihanlar karşısında ruhsal olarak daha çabuk çöker (kadınlar acılara daha çok tahammül ederler) (Demal, 1949, s. 115).

Demal'in bu 1949 tarihli görüşlerinin günümüzde ve günümüz toplumlarında hala geçerli midir, tartışılabilir ancak erklerin güçlü, dayanıklı görünmek istemeleriyle dini danışmanlıkta da karşılaşılır. Özellikle dini danışman bir bayansa erkek bir muhatap (örneğin bir hasta) yardıma muhtaçlığını veya zayıflığını ona belli etmekte çekinceleri olabilir. Çünkü erkekliğine gölge düşürmek istemez. "Tipik erkek hastanın duymak isteyeceği şey teselli değil, acılarına nasıl kahramanca dayandığıdır. O [bayan] dini danışmanın acılarını dindirmesini değil, onları tanınmasını ister. O "yardım edilmek"

değil, her durumda kendi başının çaresine bakabildiğini göstermek ister” (Wiedemann, 2011, s. 136). Wiedemann’ın uyarısına göre bayan dini danışmanların bir erkeğe dini danışmanlığa gittikleri zaman bunları bilmelerini önerir.

Ancak bazen bu kahramanlar da kendini tutamaz ve göz yaşları akar. Dini danışman ne demelidir bu durumda? ‘Ağlayın, ağlamak iyidir.’ ‘Ağlamak ayıp değildir.’ ‘Her şey kontrolünüz altında sanıyordunuz, hm?’ - En iyisi hiç bir şey dememektir. Önemli olan (bayan) dini danışmanın o adamın o anda iyi olmadığını ve gözyaşları için utanmaması gerektiğini kabul etmesidir. Aynı zamanda dini danışman kadın, erkeklere karşı beslediği hırsını da dizginleyebilmelidir: ‘Hm, n’oldu? Az önce daha atıp tutuyordun? Şimdi de küçük bir çocuk gibi ağlıyor musun?’ Bayan dini danışmanların bu tür duygu ve düşüncelere sahip olmalarında bir mahsur yoktur (erkek egemen toplum yapılarında buna her türlü sebepleri vardır) fakat önemli olan bu tür tepkilerinin bilincinde olmaları ve algılamalarıdır. Erkeklere karşı öfke ve intikam duygularını dile getirmeyecek olsalar da içlerinde bir parça anlayış için yer kalıp kalmadığına bakabilirler. İntikam duygularının farkında olmayan, onları dikkate alıp ona göre davranmayan bayan bir dini danışman onları bilinçsiz olarak başka türlü dışa vurma tehlikesine düşebilir (bakışıyla, ses tonuyla). Böyle bir tepkiyi erkek muhatap hemen yakalayacağı için (bkz. nonverbal iletişim konusu) sessizliğe gömülecektir. Oysa kadınlar tarafından erkek olarak kabul edildikleri/tanıdıkları ve aşağılanmadıklarını hissettiklerinde erkekler çok içten olabilirler. Erkekliği bu şekilde garanti alındıktan sonra erkek zırhını çıkaracak ve gerçekten nasıl olduğunu anlatacaktır (Wiedemann, 2011, s. 135-137). Şu da unutulmamalıdır: erkekler neleri söyleyeceklerini ve neleri söylemeyeceklerini önceden çok güzel ayarlarlar, fakat beden dilleri onları çoğu zaman ele verir (Thurneysen, 1970, s. 20-21).

Örnek:

Fahri bir bayan dini danışman üroloji bölümünde dini danışmanlık yapar. Oldukça dindar bir kadındır, Tanrı kelamını tebliğ eder, dualar eder, vs. . Aynı zamanda hoş bir bayandır ve annelik şefkati saçar. İşini yaparken bir gün şartlar öyle gelişir ki bir erkek hastayı - kendisi artık yapamadığı için - tıraş eder. Bundan sonra bölümdeki bütün erkekler onun tarafından tıraş edilmek ister. Kadın bir süre sonra “ortam fazla ısınmaya başladığı” için görev yerini değiştirir (Wiedemann, 2011, s. 139).

Bu davranışıyla kadın o erkeği (ve diğerlerini) tam da can damarından vurmuştur. Tıraş olmak son derece erkeksi bir eylemdir. Bu konuda yardımını sunmakla kadın o adamların erkekliklerin tanıması/kabul etmiş oldu çünkü bu yardım onları

erkekliklerinde tedirgin eden değil, destekleyen bir davranıştı. Bu sayede “erkek” olarak ilgi görebiliyorlardı (Wiedemann, 2011, s. 139).

Kadınlar kimi zaman bu şekilde erkeklerin erkeklik duygularını okşayabilirken, erkek dini danışmanlar erkeklerle çalıştıklarında genellikle baba-oğul aktarımının içine düşerler. Erkek dini danışmana itaat edilen sert baba rolü aktarılır (‘Çocuklarımı iyi yetiştirmeye çalıştım.’ ‘Düzenli bir insanım/hayatım var.’ ‘Kimseye bir kötülüğüm olmadı.’) veya isyankar (‘Benim dini danışmana ihtiyacım yok!’ ‘Kiliseyle işim olmaz benim!’) ya da babasının gözüne girmek isteyen evlat rolü oynanır (danışan hayatının başarılarını sayar). Dini danışman günah çıkartma babası haline de gelebilir ve evlat/erkek bütün günahlarını itiraf eder. Danışanlar (örneğin bir arada bulunan bir kaç hasta) baba konumundaki dini danışmanın dikkatini çekmek için bir kardeş rekabetine de girebilirler ve dini danışman bütün hastalara eşit davranmak için çaba harcamaya başlar. Yaş farkı çok ise, o zaman tersi bir aktarım gerçekleşir ve dini danışman (kadın veya erkek) kız veya oğul konumuna gelir ve danışan anne veya baba olur (torun-büyük anne/baba da olabilir). Cinsiyete dayalı bu rol aktarımları neredeyse her konuda kendini gösterir ve bilincinde olunmadan eşlik ederler ilişkiye (Wiedemann, 2011, s. 140-141).

Kadınlar da tıpkı erkekler gibi kadınlıkları içinde kabul görmek isterler. Genel kabule (ve ön yargılara) göre kadınların kadınlıkları büyük oranda annelik dürtüleri tarafından belirlenir ve en büyük çabaları mutlu bir aile kurmaktır. Cinsellik ise sadece bir görevdir, ilişki (sevgi, şefkat) cinsellikten daha ön plandadır. Wiedemann (2011, s. 138) bu giriş bilgileriyle beraber dini danışmanlıkta kadınların - tahmin edildiği gibi tercihen kadınlarla değil - erkeklerle de severek konuştuklarını bildirir. Cinsellik hakkında az konuşulmasına rağmen cinsellik ve erotizm görüşmelerde her daim bir rol oynar. Bu rolün çok az bir oranda konuşulanların içeriği ile aktarılırken büyük bir oranı ses ve yüz ifadeleriyle aktarıldığını Mehrabian’ın (Mehrabian & Ferris, 1967) meşhur iletişim araştırmaları gösterir.

Kadınlar erkeklere dini danışmanlık yaptığında genellikle anne-çocuk (oğul) aktarımı gerçekleşir. Dini danışman çocuk rolünü üstlenen erkek için anne rolünü alır. Bayan dini danışmanlar kadınlarla çalıştıklarında genellikle anne-kız-acı-sevinç konstellasyonu şekillenir ve birlikte eski acılar ve sevinçler, bağımlılıklar, bağımsızlık mücadeleleri ve diğer benzerlikler yeniden canlanır. Bu tür aktarımlar erkek dini danışmanlarla da olabilir. Çünkü aktarım konusunda da görüldüğü üzere aktarım ne cinsiyet ne yaş farkı gözetir. Yine de en sık görülen aktarım türü baba-kız aktarımıdır ve temel mesele “babanın” “kızını” onaylayıp onaylamaması, ümitlerini gerçekleştirme

veya hayal kırıklığına uğratmasıdır. Erkek bir dini danışmana evde işlerin ne kadar iyi gittiğinden, çocukların ne kadar uslu, kocasının ne kadar çalışkan olduğundan bahseden bir bayan danışan “babasına” ne kadar terbiyeli ve hamarat bir kız olduğunu göstermek isteyebilir. Dini bir aktarım olarak erkek dini danışman “hakim Tanrı-baba” konumunda görülür. O da iyileri (iyi kızı) mükafatlandırır (takdir ve övgüyle) ve kötülerini (kötü kızı) cezalandırır (takdir etmemekle). Cinsellik ve erotizm kız, yani bayan danışan, babasını, yani erkek dini danışmanı baştan çıkarmaya, kandırmaya, çekiciliğiyle hayranlığını çekmeye çalışmasıyla devreye girer. Erkek dini danışmanın/babanın bundan hoşlanmasıyla kadın/kız başarılı olmuştur (Wiedemann, 2011, s. 140).

Wiedemann’ın savunduğu bu aktarımlar dışında da erotik bir hava esebilir. Dini danışmanın (erkek) bu havayı algılaması (kendinde veya karşı tarafta) iyi olur. Böylece duygularının farkına varır ve ona göre bir davranış geliştirebilir. Wiedemann’a (2011, s. 140) göre bu dini danışmanın kadını güzelliği ve çekiciliği içinde algılamasına ve saygı duymasına yardımcı olur. Erotik duygulardan çok fazla korkanlar için bu saygı, kabul ve hoşlanma imkanından mahrum kalırlar.

Kadın dini danışmanlar kadınlara has konulara, kadınların yaşam dönem ve olaylarına, kadın cinselliğine, kadın/kızların sosyalleşmesine, toplum ve Kilisedeki rollerinden doğan çatışmalara eğilir. Feminist dini danışmanlık kadınları deforme eden bir terbiye ve sosyalleşme karşısında kimlik geliştirmelerine ve özne olmalarına ve aynı zamanda kendinden emin ve kimliklerine yakın bir inanç geliştirmelerine yardımcı olur. Bu açıdan feminist dini danışmanlık kişisel düzlemde kadının kimliği, sosyal düzlemde kadının Kilise ve toplumdaki durumuna, kültürel düzlemde ise bütüncül bir inancıyla ilgilenir (Blasberg-Kuhnke, 2002).

Feminist dini danışmanlığın savunucuları Riedel-Pfaefflin ve Strecker (1998) dini danışmanlık için kendilerine gelen kadınların somut danışmanlık ve yardım aradıkları belirli yaşam durumlarında olduğu kadar dini danışmanlığın manevi boyutunu da arzuladıkları zaman geldiklerini bildirirler. Anlam, adalet, insani ilişkileri aşan tutunma, suç ve bağışlanma soruları danışmanlık görüşmelerinde sıkça ortaya çıkan konulardır. Yazarlara göre, bir insanın fiziksel, psikolojik veya cinsel yaralanmasının her zaman manevi bir anlamı da vardır, çünkü bu yaralanmada her zaman kişinin bütünlüğü de zarar görür (Riedel-Pfaefflin & Strecker, 1998, s. 81). Yazarların tespitlerine göre konular, kadın ve kızlar ne kadar farklı olsa da dini danışmanlık arayışında olanların hepsinde ortak nokta onların “eğitim, kamusal güç ve ekonomi, sağlık, kimlik, çatışma çözümü, ilişki, çocuk yetiştirme, cinsellik ve maneviyat

modellerine etki etmede sınırlara dayandıkları yaşam durumlarıdır” (Riedel-Pfaefflin & Strecker, 1998, s. 10). Ayrıca sadece problem durumlarında değil, sevinç ve kutlamalara da eşlik etmenin önemi de büyüktür, çünkü bu tür kutlamaların bütün acılara rağmen insanlar için canlandırıcı etkileri vardır. Önemli bir başka husus, insanların (mağdur olan bütün insanların, Kiliseye uzak veya yakın) varoluşsal sorularını, dile getirmeye imkan, ortam, cesaret bulamadıkları düşüncelerini de dogmatik bilgi ve fikirleri tekrarlayarak değil - “bazen kekeleyerek, bazen sessizce” açık edebilmeleridir (örneğin kadınların ataerkil Kilise dünyasının dışında kendilerine ait dışil Tanrı tasavvurları). Kadın dini danışmanlığı bütün bunlara zemin ve ortam sağlayabilir.

Son olarak Demal dini danışmanlık için yukarda erkeklerin sert doğasına vurgu yaptığı gibi kadınlara yapılacak dini danışmanlıkta da onların duygusal doğalarının belirleyici olacağını vurgular. Kadınlar Tanrıya duygusal olarak bağlıdırlar ve onun sevgi ve koruması altında güven bulurlar. Tanrıya bütün varlığıyla bağlandıkları için ruhsal krizlerde bile Tanrıdan tamamen kopmazlar. Kadın doğası dini hizmetlere girmeye daha müsaittir, itaat ve teslimiyete daha yatkındır. Bazı dini gerçekler ve ritüeller kadını erkeğe göre daha çok etkiler (Demal, 1949, s. 117-121). Erkeklerde olduğu gibi Demal’ın bu düşüncelerinin 75 yıl sonraki kadınlar için hala geçerli olup olmadığını her kadın kendi için değerlendirebilir.

Dini danışmanlıkta kadınlarla çalışma konusunda Osnabrück Dini Danışmanlık Dairesi yetkilisi Bayan Kirchberg (20.09.2011) bilgilendirdi. Bayan Kirchberg, Katolik alanda dini refakat/dini danışmanlık yapan ilk kadın yetkili olarak uzun yıllar kadın çalışmalarında bulunmuş:

A : Kadınlarla tecrübeleriniz nelerdir? Hangi durumlarla, olaylarla karşılaşıyordunuz?

Kirchberg : Dediğim gibi ben bir teolog ve öğretmenim. Cemaatte bulunmadım, cemaat dini danışmanlığı veya belirli bir alanda örneğin klinik danışmanlıkta bir eğitimim yok. Ama bu standartların oluşturulmasında bende vardım, Katolik taraftan klinikte dini danışmanlık yapacak kişinin hangi eğitimi alması gerektiği konusunda. Bu açıdan benim gibi ortodoks olmayan birinin dini danışmanlık yapması kendim için bile bir sürprizdi.⁸⁰ Bu da karşılaştığım görevlerle ilgili. Kadın çalışmalarında bu böyleydi, gönüllü kadın grupları, Almanya Katolik kadın cemaati büyük bir birliktir. Federal Cumhuriyette yarım milyon kadın var, bunların 50.000 Osnabrück piskoposluğunda bulunuyor. Bu kadınlar yerel, bölgesel ve piskoposluk düzeyinde organize olmuşlardır. Bu kadınlar benden bu birliğin dini refakatini [geistliche Begleitung] yapmam istendi. Bu bireyselden ziyade bu birlikle ve oradaki gönüllü sorumlularla birlikte gitmek, çalışmak demektir. Bir başka arkadaşım organizasyon idaresindeydi, bu benim görevim değildi, benim görevim bu dini refakattaki kadınlara için. Bu da Federal Almanya’da bir ilkti bunun bir kadının yapabilmesi. Geleneksel olarak bu bir papazın göreviydi. Bir papaz kadın dini danışmanlığında maneviyattan sorumluydu.

....

⁸⁰ Özellikle Eğitim Bölümünde değinildiği gibi Katolik dini danışmanlar özel bir dini danışmanlık eğitimi almadan da dini danışmanlık faaliyetlerinde bulunabiliyorlar.

Ben kendim de ... bu işi aldığımdan beri bireysel dini danışmanlık refakati yaptım bunu talep eden kadınlara.

A : Kadınlara bu bireysel dini danışmanlıkta en sık karşılaşılan sorunlar, durumlar nelerdir?

Kirchberg : Bütün yaşamın kendisi [gülerek] evet bütün yaşamın kendisi. Karar sorunları, örneğin meslek bakımından dini danışman olan genç aile kadınlarında, aileyle mi kalayım, ne kadar kalırım aileyle, mesleğe ne zaman dönerim, bunu anlamı nedir, aile ve mesleğin birleştirilmesi. Ve tabi ki inanç yolunda olan bir kadın olarak bütün bu rollerin - aile kadını, eş, kilisede kadın, meslekte kadın - benim için anlamı ne. Karar sorunları, yeni yönelimler. Bir insanın 'benim için artık sıra yeni bir şeyde' demesi 'hangi yön bilmiyorum henüz ama' ve refakat burada birlikte bakmaktadır, birlikte sormaktır. Bu bir danışmanlık değildir, birine tavsiyelerde bulunmak söz konusu değildir, onlar [kadınlar] anlatır ben de bunları dinlerim ve bu duyduklarına karşılık aklıma gelenleri söyleyebilirim. Duyduklarımın arasında büyük korkular mı var, o zaman o korkulara bir bakalım ne demek oluyorlar veya bir yöne gitmek için çok istek ve sevinç var ve dini danışmanlıkta bu bir temel kuraldır, bu sevgiye eşlik etmek, korkuya takılıp kalmak değil, sevinci takip etmek ve beni orada hayata çeken ne diye bakmak. Ki kişilerde, bu durumda kadınlarda, orada yatan yetenekler, mantalitelere büyüsün, desteklensin.

A : Yani ben şimdi duyduysam Bayan Kirchberg kadın dini danışmanlığı veriyor, ben de şu an bir kriz durumundayım, onu arayabilir, bir randevu alabilir, sonra gelip burada görüşebilirim -?

Kirchberg : Evet bunun gibi. Ama burada oturmazdık [dini danışmanlık dairesindeki bürosundaydık], çünkü bunu hiç bir zaman büroda yapmazdık. Piskoposluğumuzun burada bir başka yeri daha var, ağırlık noktası bireysel dini danışmanlıktır. Orada bir odaya geçebiliriz ve orada konuşuruz. Danışmanlıktaki gibi yani bunun mahremiyet içinde yapılması...

A : Siz de tabi gizlilik esasına bağlısınız?

Kirchberg : Evet.

...
olduklarını öğrenmişler, neleri yapabilecekleri [neye izinleri var anlamında], neler yapmamaları gerektiği, oldukça katı, özellikle de geleneksel bir evden geliyorsa, katı dini formlara dikkat etmek, çok çalışmak, hep çalışkan olmak, mümkün olduğu kadar iyi ilerlemek ama aynı zamanda da çok talebin olduğunu ama cesaretlendirme (Zuspruch) olmadığını da öğrenmişler. Benim de çok karşıma çıkan onların bunları böyle içselleştirmiş olmaları, 'mecburum', 'yapmalıyım', bunun oluşturduğu baskıyla beraber. Çok çalışkan kadınlar, çalışıp didinen kadınlar ama onlara 'Olduğun gibi iyisin' denmemiş, 'Sen bir şey meydana getirmeden de iyisin ve Tanrı seni olduğun gibi seviyor' denmemiş. Bunu görmek, buna değer vermek ve kişiyi bu taleplerden kurtarmak. Buna özellikle kadınlarda çok rastlıyorum ve onlar ben çalışsam da birisiyim şeklinde bunu keşfediyorlar, ben olduğum gibi de çok değerliyim, yani bu kendini olduğu gibi kabul etmek

A : Bunu nasıl sağlıyorsunuz, burada nasıl bir refakat yapıyorsunuz?

Kirchberg : Bunları birlikte keşfediyoruz, kendilerinden anlattıklarında ve bu gibi noktalara çarpıyorlar: 'Benim bunu yapmak zorunda olduğumu kim söylüyor ki aslında şimdi? Kendime neden bu kadar katı davranıyorum, acaba burada sürekli bana şunu diyen ebeveynim mi ensemde oturuyor?'...

A : Bu soruları siz mi soruyorsunuz?

Kirchberg : Evet ben buna dair sorular soruyorum, bunların aslında nerden geldiğini falan ve birlikte keşfediyoruz, birlikte bulup çıkarıyoruz bunları. Bunlar tabi yok edilemiyor ama ben onları kendilerini kabul etmelerinde güçlendiriyorum. Bu geri getirilip 'Şimdi ben bunları ebeveynimden duymak istiyorum' denemiyor. Onlar seni olduğun gibi seviyor, bunu belki duymuşlardır belki de değil. Ama bunu kendileri için keşfetmeleri ve kendilerini kabul etmeleri. Bunların da benim onları oldukları gibi almamla ilgisi var. Bu dini danışmanlığın yapmak istediği şey de bu ya, o köprü olmak.

Kadın dini danışmanlığı yapmış olan bir başka dini danışman Bayan Wübker'dir

(Katolik, 20.09.2011):

A : Kadın dini danışmanlığı da yaptığını söyledin. Orda da sıkça tekrarlanan konular var mı? Orda nasıl ilgilendin kadınlarla?

Wübker : Oldukça benzer. Bu o zaman bu eğitimlerden önceydi ama yaklaşımım ya da orada etkisi olan inanç emniyetim o zaman da aynıydı. Orada da geziler, dini talimler vardı, hac gezileri vardı, dua günleri veya dua öğleden sonraları, bireysel görüşmeler, ki bunlar kadın dini danışmanlığı

görevinden doğan görüşmeler olmuyordu. Bir komünyon çocuğunun annesi bir düşük yapmıştı ve yas içindeydi, baş edememişti ve düzenli görüşmelere gidiyordum. Farklı yaşam durumları ama yine de benzer konular. Ve benim yaklaşım tarzım, anma günlerim, dini günlerim de olsa, her ne hazırlıyorsam, İncil'den bakmaya çalışırım, İncil temeli nedir, ona bakarım, liturjik bakmaya çalışırım, hangi kilise yılındayız, oradan bugünün yaşam gerçekliğiyle ilgisi olan bir şeyler alabilir miyim. Çoğu zaman bunlar çok uyumlu oluyor.

5. Hasta Dini Danışmanlığı

Hristiyan tarihinde hastalara ilgi, hastaları ziyaret, hastalara dini danışmanlık (Krankenseelsorge) içinde yaklaşımın eski bir geleneği vardır. Özellikle İsa'nın şifa verici yönü, hasta ziyaretleri ve onları iyileştirmesi sık sık anılan örneklerdir ve Hristiyan hasta dini danışmanlığının temel motivasyonlarından. Fiziksel rahatsızlık ile manevi zayıflık (günah) arasında bir bağ varsayıldığı için, hastaların bakımı daima günah çıkartma, bağışlanmanın garanti edilmesi ve evharistiya ayiniyle başlar. Eski hastanelerde koğuşların merkezi küçük bir kilisenin etrafına konumlandırılmış olması bu temel fikrin bir yansımasıdır (Klessmann, 2011a).

Hastalık insanda meydana getirdiği engeller (tuvalet ihtiyacını kendi başına giderememe, kişisel bakımını yapamama, hareket kabiliyetinin azalması, vs.) nedeniyle insanlarda bağımlılık (bakım için, temizlik için, beslenme için, vs.) ve yardıma muhtaçlık meydana getirir. İnsanlar hastalıkları nedeniyle psikolojik (içe kapanma, hayat muhasebesi, kaygı artışı, başkalarına düşkünlük, rahatlatıcı ilişki arayışı, zamanın geçmemesi/geçmesi) ve fizyolojik (hareket kabiliyetinin kısıtlanması, ağrılar, cihazlara bağımlılık) olduğu kadar bir takım sosyal (iş kaybı, maddi yetersizlikler, hastalığı nedeniyle damgalanma (örn. AIDS, sakatlık, ruh hastalığı), bakıma muhtaçlık, özgürlüğün kısıtlanması, hastane ortamına alışma) engeller ve zorluklar tecrübe ederler. Bütün bunlar hastanın benlik değerini, yeterlik duygusunu, gelecek umutlarını zedeler. Böylelikle hastalık (özellikle uzun sürdüğünde) insanın sadece bedenini değil, aynı zamanda ruhunu da etkiler (öfke, depresyon, isyan, vb.) (Ziemer, 2000, s. 273-274; Heller, 1990b).

Hastalık insanları soyutlar, izole eder, yalıtır. Stiller (1996, s. 81) bir hastadan nakleder: “Bu kadar hasta olduğumdan beri arkadaşlarımla birlikte bir telefon kulübesine sığarız.” Bu yalnızlık hastalığın (bulaşıcı) ve tedavinin türüne (yoğun bakım, psikiyatrideki gibi dışa kapalı) göre değişir. Hastaların yalnızlıklarını artıran diğer bir faktörü kimi ağır veya ölümcül hastaların yakınlarının yaklaşmakta olan sondan gerçekten korktukları ve kaçındıkları için ziyaretlerini seyrekleştirmeleridir (Ziemer, 2000, s. 281). Bazı hastalar bunu hissetseler de “her şeyden habersiz optimisti oynar” ki geriye kalan yakınların ilgisini muhafaza edebilsinler. Çağrılmadıkları halde

kendiliğinden gelen dini danışmanlar bu yalnızlıkları bir parça giderir fakat aile yakınlarının yerine geçemeyecekleri için tamamen ortadan kaldıramazlar; ancak tamamen çaresiz durumlarda dini danışmanlar bir acil çözüm olabilir: “İnsanın yalnız kalması iyi değildir” (Çıkış, 2,18). Dini danışmanların sadece hastalarla değil hasta yakınlarıyla da ilgilendikleri düşünülürse onlar ve hasta arasında bir köprü görevi de görebilirler. Hastaların bu yalnızlıkları görüşmelerde konu edilebilirse bir “yaşam perspektifi kazanılır”. Çünkü her izolasyon, yalıtılmışlık eninde sonunda ölüme işaret eder. İletişim ise yaşamak demektir (Ziemer, 2000, s. 281; Thurneysen, 1970, s. 116).

Dini danışmanın varlığı yalnızlıkla beraber bir parça da olsa insanların konuşma ihtiyaçlarını da giderir. “Hastalık hakkında konuşabilmek onunla baş edebilmede en önemli stratejilerden biridir ... Kendini ifade edebilmek hastalıkla başa çıkma imkanlarından biridir. Tersini susmak bir çeşit hastalığı ikiye katlamadır, acıların artırılmasıdır.” (Akashe-Böhme & Böhme, 2005, s. 72). Hastalar genellikle doktorlarıyla (ya da onların kendileriyle) yeterince konuşamadıklarından yakınır; bir yandan doktorlardan gerçeği söylemesini isterken, gizlice bir umut beslerler. Ama sonra doktora yaklaşan sonu bildirdiğinde bütün umutları yıkılır ve kendilerini bırakırlar. Tıbbi olarak iyileşme ümidinin bulunduğu durumlarda (hasta ve hasta yakınlarında) dini danışmanın bu ümitleri güçlendirilmeye çalışması gerek, ancak ümidin kalmadığı durum ve zamanlarda artık onların da ölüme hazırlanması gerekir (Thurneysen, 1970, s. 153; 155).

Konuşmak, hastalık tecrübeleriyle birlikte görülen kaygıyı da azaltır, iç dinamikler harekete geçirilir, yalnızlığı giderir, dayanışma ifade eder. Hastaya bakan personelin genellikle duygusal olarak çok fazla mesafeli olması hasta yakınlarının ise çok fazla duygusallık göstermesi, mesafe ve yakınlığı dengelemekle mükellef olan dini danışmanlık ilişkisinin kıymetini belirler ve artırır. Dini danışman kişinin Kutsalın temsilcisi olarak görülmesi de onu diğer personelden ve yakınlardan ayırır. Dini danışman ziyareti ve ilgisiyle Tanrının yakınlığını ve şefkatini hatırlatır. Böylece dini danışman muhatapın hastalık nedeniyle bozulan ya da hassaslaşan psikolojik dengesinde ortaya çıkan ve çoğu zaman dini bir boyuta da değinen soru ve kaygıları (neden sorusu, anlam problemi, kötülük problemi, ölüm, ahiret, adalet, suç ve bağışlanma gibi) için ideal bir muhataptır (Klessmann, 2010, s. 357-358).

Hastalarla ilgilenen dini danışmanlar bu fonksiyonlarında başarılı olabilmeleri için hastalığa değil, hastanın kendisine odaklanmalıdırlar. Fakat hastalık hastayla temasa geçmede, onunla irtibat kurmada bir aracı olabilir. Çünkü çoğu hastalar

hastalıklarından etraflıca anlatmak isterler (Ziemer, 2000, s. 281). Hastaların bu anlatımlarından dini danışmanlar hastalığın türü hakkında da bilgi edinirler. Hastalığın türü hastanın ruhsal durumunu etkileyeceği için dini danışmanların bunlara da dikkat etmesi gerekir: bazı hastalıklar iz bırakır (yanık, amputasyon), bazı hastalıklar toplumsal damgalanmaya söz konusudur (AIDS), bazı hastalıklar kalıcı (kanser) veya bulaşıcıdır (Hepatit, Zatürre, Tifüs).

Hastalarda suç (bkz. Örnek 15), neden ve anlam soruları sıkça görülür bu nedenle hasta dini danışmanlığı yapanlar aşağılayıcı acımayla düşmeden, birlikte acı çekmeye, dayanmaya, hissetmeye hazır olmalıdırlar (Ziemer, 2000, s. 275-276; 280). Hastalıkların sebebi psikolojik olabileceği gibi, psikolojik etkenler de insanı hasta edebilir. Dini danışman bu ihtimalleri dikkate almalıdır fakat indirgemeci davranmamalıdır, ihtimallerden birine daha fazla ağırlık vermemelidir (Thurneysen, 1970, s. 93-94).

Peki dini danışmanlar hastalara nasıl yardımcı olabilirler? Ziemer'dan (2000, s. 283) hareketle şunlar söylenebilir:

- Dini danışmanlar - yanlış illüzyonlara kaptırmadan - umut aşırıları, insanların umutlarını güçlendirirler. Özellikle hastaların iyileşmek için umuda ihtiyaçları vardır.
- Hastalık insanlarda agresyonlara yol açabilir. Gerek çekilen ağrıların bitmeyişi ve ne zaman geçeceğini bilinmeyişi, gerek kaderin adaletsizliğine duyulan öfkeler hastalarda agresyonlar meydana getirebilir. Dini danışmanlık görüşmeleri agresyonların da dışarı atılabildiği yerler olmalıdır.
- Dini danışmanlar etik konularda rehberlik eder. Örneğin organ nakillerinde hastada doğabilecek bazı sorular vardır: 'Bir başkasının organıyla nasıl yaşanır?' 'Benim bu organa kavuşabilmem için birinin ölmesi gerektiği gerçeğiyle nasıl baş ederim?' 'Ben bu organa sahip olabilirken bir başkası hala daha organ bekliyor ve belki de hiç kavuşamayacak.' Her zaman olduğu gibi dini danışmanın bu soruları önce kendisine sormuş olması gerek ki danışanına gereken rehberliği yapabilsin. Yine her zaman olduğu gibi burada da etik açıklamalar, hazır cevaplar ve çözümler sunmak değildir mesele; mesele bu soruların hastanın dünyasında ne anlama geldiğini anlamak ve onu bu durumda nelerin sakinleştirebileceğini ve rahatlatılabileceğini bulmak.
- Kimi hastalar gerçek durumlarını hafife aldıkları (örnek için bkz. (Geest, 1981, s. 39-45), sakladıkları, bilmezlikten geldikleri olur. Hasta dini danışmanlığında belirli bir güven seviyesine erişildiğinde dini danışmanlar gerekli durumlarda hastanın gerçek haliyle yüzleşmesini sağlayabilirler. Bu oldukça hassas

bir andır ve büyük özen ve dikkat gerektirir. Bunun için dini danışmanların hastadan yansıyan (özellikle de nonverbal) işaretleri iyi yakalamalı ve doğru yorumlamalıdır. Dini danışmanlık dilinde bunun adı *yüzleştirmedir*.

Ziemer (2000, s. 282-283) *yüzleştirmenin* (Konfrontation) ne zaman gerekli olduğunu başlıklarını verir. Bu başlıkları açıklayalım:

- *hastanın söylediği ile dini danışmanın algıladıkları arasında aşırı bir uyumsuzluk bulunduğu*: Hasta ‘Ben iyiyim. Ne işim var benim burda bilmiyorum ki.’ derken hali hiç de öyle görünmüyorsa dini danışman hastayı dikkatlice gerçek durumuyla yüzleştirir, karşı karşıya getirir: ‘Oldukça bitkin görünüyorsunuz.’ Tabi ki hasta dini danışmanın bu yorumunu göz ardı edebilir (‘Boşverin benim halimi şimdi’), alay konusu yapabilir (‘Hadi oradan canım, turp gibiyim’), hafife de alabilir (‘O kadar da değil canım.’) fakat cesaret gösterip gerçek hali hakkında konuşmayı da tercih edebilir (‘Biliyor musunuz, aslında öyle de hissediyorum.’)
- *gerçek dışı umutlar beslenildiğinde*: örneğin ağır bir kalp krizi hastasının her şeyin düzeleceğine ve eskisi gibi olacağına dair bir inanç beslemesi aslında hastanın durumunu ve rahatsızlığını kabullenmemiş olduğunu gösterir. Dini danışman böyle bir durumda sorular sorarak gerçeği görmesine yardımcı olabilir: ‘Bu gibi rahatsızlıklar hayatınıza bir takım değişiklikler de getirebilir. Sizce de öyle değil mi?’ Böyle bir soru karşısında hasta yine kaygı ve üzüntülerinden konuşma fırsatı bulabilirken, bunları yalanlama özgürlüğüne de sahiptir.
- *hastanın kendini bıraktığı, pasifliğe düştüğü ve bütün sorumluluğu başkalarına attığında*: ‘İşleri ne, iyileştirsinler beni.’ Böylesine bir tepkide dini danışmanın hastada mevcut güçleri açığa çıkarabilir ve iyileşmek için kendisinin neler yapabileceğini birlikte keşfedebilirler.

Dini danışmanlığın dini boyutuna gelince: hastalık durumlarında din/inanç konuları neredeyse her zaman dile gelir. Bu hem hastaların ruhsal durumlarından (örn. ölüme yaklaşmak, ölüm tehlikesinde bulunmak) hem de dini danışmanların din ve inancın temsilcileri olarak görüldüklerinden kaynaklanır. Ancak uygulama ve literatür (Ziemer, 2000, s. 284; Bonhoeffer, 1972, s. 307; Winkler, 2000, s. 274) insanların zayıflıklarının (ve zayıf dönemlerinin) misyonerlik faaliyetleri için kullanılmamasına karşı uyarır. Fakat bu uyarı ne kadar haklı olsa da hasta bir insanla yapılan dini danışmanlık görüşmesinde inanç ve din konularını ona yardımcı olacak şekilde gündeme getirmekten alıkoymamalıdır (Ziemer, 2000, s. 284). Bunun için Ziemer

(2000, s. 284) öncelikle hastadan gelen taleplere açık olmak gerektiğini belirtir ve onları şu başlıklar altında belirtir:

Gizlenmiş din sorusu: dini danışmanlar din sorularıyla sıkça karşılaşır: çocuk aldırma, din savaşları, ahiret, vs. . Bazen bu soruların altında gerçekten bir merak vardır fakat bazen de öfke, şüphe gibi duygular da gizlenir. Dini danışmanın dikkatlice bu sorular altında yatan niyeti öğrenmeye çalışmasında bir mahsur yoktur.

Dünya ve din görüşünün teyit edilmesi arzusu: dini danışmanın muhatabının dini görüşleriyle her zaman hem fikir olması ya da onun dini inancını düzeltmesi gerekmez fakat muhatabına güç veren inancın ne türden olduğunu konuşabilir. Konulara ne kadar açıklık getirilebilirse o kadar faydalı olur.

İnanç kalıntılarının canlanması: bunun için Ziemer (2000, s. 285) kısa bir görüşme alıntısı aktarır:

M : Evet, eskiden evde dua ederdik.

DD : Ve bu size bir parça iyi geliyordu?

M : Evet, ama ...

DD : Bugün bunu yitirdiniz. Bunu yapmaktan utanır mıydınız?

Ziemer'in (2000, s. 285) yorumuna göre bu kısa görüşmede bir özlem gizlidir. Dini danışman bu tür inanç kalıntılarını (çocukken yapılan dualar, bir ilahi, bir dini figürün izleri) muhatabını zorlamadan görüşmeye dahil edebilir. Dini danışmanlık görüşmesi her türlü (dini) soruların sorulabildiği bir ortamdır. Bunlara literatürde daha önce aktarıldığı gibi “büyük sorular” olarak nitelenen zor ve ciddi teolojik sorular da dahildir. Önemli olan dini danışmanın bu sorulara yer vermesi ve altında yatan duyguların açığa çıkmasını sağlamasıdır. Kim bilir belki yeni duyulan bir ayet, bir açıklama, bir yorum muhatabın çaresizliğine bir katkısı olur. Çünkü belirtildiği gibi bu soruların altında kişisel (acı) tecrübeler bulunabilir ve açıklığa kavuşturulması gerekir.

Hasta ziyaretlerinde dini danışmanlar hastanın içinde bulunduğu (sağlık) şartlarına dikkat etmelidir. Özellikle hasta yatağa bağlıysa, hareket kabiliyeti kısıtlanmışsa, konuşma veya işitme zorluğu çekiyorsa dini danışman kendi hareket ve konuşmalarını ona göre ayarlamalıdır. Literatür (örneğin Geest'in (1981) verdiği örneklerde) ve uygulama anlatımlarında bu sıkça vurgulanır. Örneğin dini danışman eğer oda güneş alan bir odaysa hastanın gözüne güneş gelmeyecek şekilde durmalı veya oturmalıdır; hasta hareket edemiyorsa onun kendisini rahat görebileceği ve duyabileceği bir şekilde yakın durmalıdır, bedenin hangi tarafını hareket ettirebiliyorsa (bir yanı felçli, alçılı, sargılı) o tarafa yönelmelidir. Dini danışman bütün bu fonksiyonlarını icra ederken etraftaki nesnelere de ilham alabilir. Baş ucunda duran bir resim, çiçekler, bir

kitap gibi her hangi bir şeyi dini danışman hastaya iyi gelecek bir konuşma için değerlendirebilir.

Özetle hastalık bir çok yönden insanlar için bir kriz halidir. “Bireysel bir kriz” (Heller, 1990b, s. 443) olarak hastalık durumunda insanlar psikolojik olduğu kadar sosyal engeller ve zorluklar tecrübe ederler. Bu durum hasta için o zamana kadarki alışkanlık ve önceliklerini değiştirmesi ve bambaşka bir gündemle yaşaması anlamına gelir ve neticede hastanın “psikolojik, fiziksel ve sosyal kimliğini tehdit eder” (Heller, 1990b, s. 443). Bütün bunlarla birlikte kişinin bütün dünya görüşünün sarsılması, sorgulanması, din ve dini yaşantısının içerik ve anlam bakımından dönüşüme uğraması, Tanrı tasavvuru ve ilişkisinin, benlik değer ve kendilik algısının değişmesi sıkça görülen şeylerdir. Bütün bu faktörlere topluca bakıldığında hasta dini danışmanlığının önemi kadar zorluğu da gözler önüne serilir. Genel dini danışmanlık uygulamaları için kişisel tecrübelerin önemi sıkça vurgulanmış olsa da hastalık tecrübesi dini danışmanın yeterliğine ayrı bir artı katacağı kesindir (Bayan Denkers'ta olduğu gibi, bkz. dini danışmanın özellikleri konusu). ‘Neden benim başıma geldi?’, ‘Bu ağrılarım ne zaman dinecek?’, ‘Bütün bunların anlamı ne?’, ‘İyileşecek miyim?’, ‘Ya iyileşemezsem’, ‘Ben ölürsem çocuklarım ne olacak?’, ‘Bu Tanrının bir cezası mı?’ gibi sorular ve beraberinde getirdikleri ya da doğurdukları ruh halleri dini danışmanların mesleki olduğu kadar kişisel ve dini kapasitelerini de zorlar. Bir hasta ziyareti örneği için bkz. Örnek 9.

a) Hastalık Türüne Göre Hasta Dini Danışmanlığı

Alman dini danışmanlık eğitimleri hasta dini danışmanlığı alanında hastalıkların türlerine göre farklı eğitim imkanları sunar. Bethel Dini Danışmanlık Enstitüsü örneğin (elbette ki başka eğitim kurumları da) kanser hastaları dini danışmanlığı için ayrı eğitimler verir. 2014 Kanser Hastalarıyla Dini Danışmanlık İlerletme Eğitimi'nin kurs içeriğinde kanser hastalığının bir yaşam krizi olarak insanların hayatlarını nasıl etkilediğine vurgu yapılır. Dini danışmanlar ruhsal ve dini imkanlarıyla tedavi sürecini atlatmak ve bu krizden kurtulmak isteyen insanlarla karşılaşır. Burada hastalığın türü, teşhisin şoku, radyo ve kemo terapinin ağırlaştırılmış şartları ve süreci, hastanın kişilik ve aile yapısı, hastanelerin onkoloji bölümlerindeki ilişkiler gibi faktörlerin hepsi dini danışmanlığa dahil edilir. Bu bakımdan bu dini danışmanlık türü sistemik bir yaklaşımı da gerektirir.

Bu açıdan kursun amacı

- kanser hastalarının ve yakınlarının özel durumlarını sistemik bir bağlamda algılamak
- psiko-onkolojik, psikolojik kriz teorisi ve psiko-travmatoloji bilgilerini dini danışmanlığa dahil etmek ve dini danışmanlığı tedavi sisteminde işbirliği fırsatı olarak kavramlaştırmak ve uygulamak
- dini danışmanın psiko-hijyenini korumak
- kanser hastaları çalışmalarının aracı olarak dini iletişimin yaratıcı şekillerini deneyimlemek ve manevi imkanları geliştirmek
- vaka örnekleri üzerinde çalışmaktır.

Bu amaçların gerçekleştirilmesi için 4 haftalık kursun ilk haftasında kursiyerler kanser hakkında bilgiler ('kanserin' benim için anlamı nedir, kanser mitosu ve hasta ve yakınları için sonuçları, hastalık süreci ve tedavi imkanları) edinirler ve bireysel bir dini danışmanlık konseptini geliştirmenin ilk adımlarını atarlar (bu konsept kursun sonuna kadar her haftanın bir alt başlığıdır). 'Kanser ve travma' başlıklı ikinci haftada travma olarak kanser teşhisi ve tedavisi; kanserin sebebi olarak travma; travmatoloji ve terapisi hakkında temel bilgiler verilir. Üçüncü haftada 'kansere ve aile' konusu ele alınır ve kanser hastalığının sistem içindeki yerine ve bu sistem içindeki hasta ve ailesinin durumu hakkında bilgiler edinilir. Son haftada kanser hastalarıyla maneviyat işlenir ve teolojik sorular, danışman ve danışanlar için manevi imkanların geliştirilmesi öğrenilir.

Kanser hastaları dini danışmanlığı gibi Alman dini danışmanlık sisteminde (dolayısıyla da eğitimlerinde) başka hastalık durumları için de hastalıkların temel yapıları, tedavi imkanları ve dini danışmanlık imkanlarının gösterildiği farklı eğitimler de bulunmaktadır (örn. travma dini danışmanlığı, palyatif dini danışmanlığı).

Hasta dini danışmanlığı içerisinde hassas bir yere sahip olan bir hasta dini danışmanlığı türü psikiyatrik hasta dini danışmanlığıdır. Ruh hastalarına veya psikiyatrik vakalara dini danışmanlık vermek dini danışmanlığın çok özel bir alanını teşkil eder. Bu dini danışmanlık türünün zorluğu muhatabın özel durumu nedeniyle; danışman söylediklerinin, yaptıklarının anlaşılıp anlaşılmadığından, kendi varlığı bir yana muhatabın kendi varlığını algılayıp algılamadığından emin değildir; sözlerine karşı bir cevap alamayışı belki onlara dikkat bile edilmemesi dini danışmanı çaresiz bırakabilir. Bu nedenle dini danışman attığı her adımın boşluğa gittiğini düşünebilir. Fakat tam da bu durum Mayer'e (1990) göre dini danışman üzerinde birbirinin zıddı iki etki meydana getirebilir: a) sahip olduğu araçlarla insanlara artık yardım edemeyeceğini fark etmesi; b) sahip olduğu araçlarla belirli bir şekilde insanlara nasıl yardım

edebileceğini fark etmesi. Mayer'e göre birincisi tevazu, ikincisi öz güven gerektirir. Mayer'daki bu iki neticeyi açıklamaya çalışalım:

Dini danışmanın alışlagelmiş araç ve yöntemleriyle akıl ve ruh sağlığı yerinde olmayan bir insana hitap etmeye çalışması ve hiç bir netice al(a)maması onu sabırsızlığa ve engellenmişlik duygularına düşürebilir. Dini danışman bir yandan kendini çaresiz hisseder ve hastaya karşı aşırı bir sorumluluk beslerken bir yandan da çarelerinin tükenmesi onda o hastadan kurtulma isteğini uyandırabilir. Böyle durumlarda - kişi henüz psikiyatrik teşhis almamışsa - dini danışmanın tercihen muhatabın ailesiyle iş birliği içinde uygun bir kişi veya kuruma gönderilmesine öncülük edebilir. Buradaki hassas nokta dini danışmanın danışanını başından atmadığı ancak onun için daha uygun bir yardım imkanı aradığına inandırmasıdır. Özellikle psikiyatriye sevk danışanın kendisine “deli” muamelesi yapılacağı/yapıldığı nedeniyle büyük dirençlere yol açabilir (bkz. sevk konusu).

Dini danışman konumu ve görevi gereği diğer yardım sunan mesleklerden, danışmanlardan ayrılır. Temsil ettiği veya sahip olduğu dini boyut onu diğer danışmanlara göre farklı ve ayrı kılar ve bilinen danışmanlık metotlarından çok farklı yöntemlere sahiptir (dini semboller, ritüeller, günah çıkartma, tövbe, dua gibi dini araçlardan yararlanma). Bu yöntemlerle de belki genel dini danışmanlık araçlarıyla ulaşamadığı muhataplarına ulaşma imkanı bulabilir. Ayrıca bu gibi vakalara eşlik edilmesinde onların yakınlarının da dini danışmanlık hizmetlerinden faydalanabilmesi önemli bir rahatlatıcı unsurdur. Hastaya karşı gösterdiği sabır ve anlayışla birlikte hasta yakınlarına hastalığın özellikleri hakkında bilgi vermesi, bakım sürecinde onların da sıkıntılarını dinlemesi hasta yakınlarının yüklerini hafifletir.

Psikiyatrik hastalara dini danışmanlık Alman dini danışmanlık literatürünün en eski örneklerinde bile bulunur. 1906 tarihinde Achelis dini danışmanın buradaki vazifesini kesinlikle hekimin talimatlarına uymak ve hekimle bir rekabete girmeyip kendisini onun altında görmek olarak belirtir. Dini danışman ancak dini olarak hastayla ilgilenir ve dağılmış dini yaşantısını toparlamaya çalışır. İnsandaki ebedi olanı, ulaşılabilir ise eğer, muhafaza etmeye çalışır ve bunu ancak Tanrının sözleriyle yapar. Hastalığın ilerlemekte olması ya da en kötü duruma gelmiş olması durumunda dini danışman en iyisi uzak durur. İyileşme başlamışsa, dikkatlice ve zorlamadan tekrar yaklaşabilir, hastanın duygularına nüfuz etmeye çalışır ve iyileşme sürecine böylece katkı sağlar.

Psikiyatrik semptomlarda (örn. obsesyonlarda) dini danışman gerçeği hemen fark edemeyebilir, kişinin ruhuna hitap etmeye devam eder ve gerçek yardım gecikebilir. Dini danışmanın bir diğer zorluğu ahlaki yozlaşmaları psişik hastalıklardan ayırt edememesidir. Çünkü ikisi de benzerlik gösterir. Ahlaki açıdan zayıflık bir psikozun başlangıcı olabileceği gibi ahlaki bir yozlaşmanın da belirtileri olabilir. Ya da ahlaki zayıflık bazı bedensel rahatsızlıkların sonucu da olabilir. Burada dini danışman hastanın dini danışmana ne kadar ihtiyaç duyduğuna ve ahlaki açıdan iradesiyle mücadele etmeyi ne kadar bekleyebilir iyi karar vermelidir. Durumun ciddileşmesiyle olayı bir hekime intikal ettirip kendisi geri çekilmelidir (Achelis, 1906).

1913 tarihli ve yine eski yazılı ansiklopedi maddesinde Baumgartner da psikiyatrik hastalara yapılacak dini danışmanlık konusunda ruh hastalarının tedavisinin dini danışmanın değil, doktorun işi olduğunu belirtir. Ona göre başışlanmanın tesellisi hastalığın şifa aracı olamaz ama psikanaliz olabilir. Dini danışmanın görevi kişiyi hastalık zamanında da İsa'nın cemaatinde tutmaktır. Ruh hastalığının ortaya çıkışının ne olduğu (şeytan, demon, vb.) da danışmanı ilgilendirmez çünkü onun davranışları bu sorunun cevabından bağımsız olmalıdır. Ağır dini travmalarda, depresyon ve taşkınlıklarda - her ne kadar çok arzulansa da - dini bir konuşma işe yaramaz ve doğrudan tıbbi müdahale gerektirir. Bu bakımdan dini danışmanın hastayı vaktinde bir hekime sevk etmesi en önemli görevidir. Dini delilik formları, artan obsesif düşünceler (Kutsal Ruha karşı işlenen günahlar, kendini Tanrı olarak görme vs.) dini danışmanı en son ilgilendiren konulardır. Genelde zaten obsesif düşüncelere danışman hiç girmemeli, düzeltmeye hiç kalkışmamalıdır. Burada hekim dini danışmanlığın ne kadar gerekli olduğuna karar verebilir. Dini danışman bu tür hastalıklarda, akıl hastanesine sevk edilmişlerde, tedavi öncesi, süresi ve sonrasında bu durumla karşı karşıya kalan aile fertleriyle ilgilenmesi yerinde olur (Baumgarten, 1913).

Bu maddelerde psikiyatrik vakalar için - tıbbi tedaviye öncelik verilerek - daha çok *dini* bir danışmanlık ön görülür. Bugün bilimsel açıdan da biliyoruz ki terapi sürecine dini unsurların dahil edilmesi iyileşme sürecine katkı ve hız sağlamaktadır.

Hastalığın türüne göre dini danışman her zaman psikiyatrik bir vakayla karşı karşıya olduğunu anlayamayabilir. Dini danışmanın hastalık türleri, semptomları ve görünümleri hakkında bilgi sahibi olması ve farklı özelliklerini algılayabilmesi gerekir.

Örneğin

- manik-depresif bir hastanın manik hali ona sadece aşırı heyecanlı bir danışan gibi gelebilir.
- açık veya gizli intihar tehdit ve işaretlerine karşı dini danışman uyanık olmalı ve hafife almamalıdır. Benzer şekilde henüz bir intihar girişiminde bulunmuş birinin artık her şeyi olumlu gördüğü iddialarına itibar etmemelidir. Böyle durumlarda dini danışmanın hayatın güzelliğinden ya da yaşamaya değer olduğundan bahsetmesi faydasızdır. Bunun yerine dini danışman ilgili kişiyle kontakta devam ettirmeli, niyet ve düşünceleri hakkında açıkça konuşmalı, muhabata durumu, duygu ve düşünceleriyle gerçekten ilgilenildiği hissini aşılmalıdır. Dini danışman intihara meyilli danışanına karşı çıkmak yerine onunla birlikte empatik bir şekilde duygu ve düşüncelerinin üzerinde geçmelidir. Karşı görüşler bildirmek, yargılamak, ders vermek danışanın kafasını karıştırabilir ve onda paniğe yol açabilir. Bu durumda danışan kendini dini danışmanı tarafından terk edilmiş hisseder. Oysa intihar meyilli bir insana tam tersi hissettirilmelidir, çünkü onunla ilgilenen, ona yardım etmek isteyen ve onu anlamak için uğraşan bir insanın varlığını bile görmesi onun canına kıymasını engelleyebilir. Ancak intihar düşünceleri bir psikiyatrik rahatsızlığın etkileri olarak ortaya çıkıyorsa burada empatik sözlerin sınırına gelinmiştir ve danışanın profesyonel yardım alması sağlanmalıdır (Mayer, 1990; Schwermer, 1990).
- sosyal veya psikolojik kriz durumu ile ruhsal bozukluk veya hastalığı ayırt edilmelidir. Krizlerin somut sebepleri vardır ve ilgili kişiler tarafından bu somut olay veya sebep algılanır ve isimlendirilebilir. Ruhsal bir bozukluk durumunda ise ilgili kişinin bunu kendisinin bilincinde olması, hastalığını isimlendirmesi pek olası değildir. Bu nedenle dini danışmanın yardımcı olabilmesi için bu ikisinin kesinlikle çok iyi ayrılabilmesi gerekir (Ziemer, 2000, s. 286-291). Ruhsal hastalıkları tedavi etmek kesinlikle dini danışmanın görevi değildir, yapabileceği tek şey muhabatını ilgili, uzman kurum ve kişilere sevk etmek veya onlarla irtibata geçmesini sağlamak olabilir. Kriz müdahalesi ise dini danışmanların başlıca görevlerindedir. Burada da temel kural koşulsuz kabul, empati, değer verme ve kişiliğe saygıdır. Anlaşılması ve ulaştırılması güç olan bu kişilerde bu genel kuralların uygulanması bu hedef kitesinde daha zordur ve kesinlikle sevgisiz ve sabırsız başarılı olacak bir iş değildir. Başarı ise kesinlikle garanti değildir.

Psikiyatrik rahatsızlıkların türüne göre sergilenecek ayrıntılı tutum ve davranışları Mayer (1990) gösterir. Ancak verdiği örneklerde de görüldüğü üzere dini danışman burada başka yerde olmadığı kadar dini danışmanlığın güçsüzlük ve acizlik boyutuyla yüz yüzedir. Çünkü psikiyatrik bir vakayla yapılan görüşmelerde dini danışmanın özellikle sabırlı ve anlayışlı olması gerektiği ortadadır. Dini danışmanın kendi ve hasta yakınları kişinin sergilediği davranışları bilerek değil, bir hastalık neticesinde yaptığına inanmalıdırlar dolayısıyla hastalığın türüne göre aşırı tepkilere, gerilemelere, unutkanlıklara, yalan söylemelere, krizlere hazırlıklı olmaları gerektiği kadar bunlara anlayış da göstermeleri gerekir. Dini danışman hastayla ilgilenirken ondan çok şey beklememesini bilmelidir fakat tamamen de elden bırakmamalıdır. Psikiyatrik rahatsızlığın türüne göre dini danışmanın söylediği her şeyi her oturumda yeniden tekrarlaması, sürekli aynı şeyler hatırlatması gerekebilir, fakat netice alamamasını kişinin tembelliğine, iradesizliğine ya da anlayışsızlığına değil, bütün isteklerine rağmen yapamamasına vermeli ve anlayış göstermelidir (Mayer, 1990).

Psikolojik veya psikiyatrik hastalarla karşılaşmak bazı dini danışmanları korkutabilir. Kendilerini yetersiz görmeleri veya genel toplumsal ön yargılara onların da sahip olması onları vazifelerinde engelleyebilir. Bu bakımdan psikiyatrik rahatsızlıkları olanlara verilecek dini danışmanlık için bazı kuralların (Klessmann, 2010, s. 364-365) belirtilmesi faydalı olacaktır: Dini danışman

- mümkün olduğunca normal davranmalı, yetersizlik ve/veya kaygı hissettiğinde dikkatlice ifade etmeli, birlikte başka çözüm yolları aranmalı (sevk)
- yönlendirici olmayan, aktif dinleyici, kabul edici ve ciddiye alıcı bir tutum sergilemeli
- kendisi ve muhatabı arasında benzer duygu, düşünce ve davranışlar aranmalı
- gerekli sevk mercilerini tanımalı ve onlardan yararlanmalı
- muhatabın sadece hasta/bozuk yönlerine değil hala iyi olan yönlerine de dikkat ederek belirtmeli
- muhatabın duygusallığına, karamsarlığına kapılmamak için mesafeyi iyi korumalı (özellikle depresif kişilerde)
- dini konulara dikkatlice değinmeli. Dini konular psikiyatrik hastalarda çelişkili durumlarda bulunabilir: depresif kişiler kendilerini dini bakımdan yetersiz görebilirken ileri düzey psikiyatrik hastalar dini metinlerden kendilerine pay çıkarabilirler (Mesih hatta Tanrı olma iddiaları gibi). Sanrılar çoğu zaman dini sembollerde yansımaları bulur (Klessmann, 2010, s. 365; Schernus, 1992; Feld, 2002). Burada teolojik

tartışmalara girmek yerine Tanrının kabul edici sevgisinden bahsetmek daha faydalıdır.

Dini danışmanlar bu kuralların ve yukarıda belirtilen gerekleri (hastalıkları tanıma) dini danışmanlık eğitimlerinin bir parçası olarak öğrenebilecekleri gibi bu alanda uzmanlaşan/uzmanlaşmak isteyen dini danışmanlara özel eğitim imkanları da sunulur. Tıpkı kanser hastaları dini danışmanlığı gibi psikiyatrik hastalık olgusunun ayrıntılarının ve buna özgü bir dini danışmanlık konseptinin geliştirilmesine yönelik dini danışmanlık ilerletme eğitimleri bulunur.

Görüşülen dini danışmanlarımız da psikiyatrik vakalarla tecrübelerini anlatmışlardır. Psikiyatri kliniğinde dini danışmanlık yapan Susanne Wübker (20.09.2011) bir örnek anlatır:

Wübker : ...bir örnek: sanrıları ya da takip edilme kaygıları olan bir kadın vardı ve kötü kokular yayarak birisinin onunla kötü bir şekilde uğraştığını düşünüyordu ve bu kadını - dini bir yönü de olduğu için - kokular yayarak, buhur yayarak küçük düşürdüğünü düşünüyordu, diskoda falan Ve bu o kadını korkutuyordu. Ben de ona bir İncil ayeti okudum: “Duam sana Tanrım yükselsin, buhurdan gibi Tanrım senin cemalin önünde.” Ve dedim ki “Bu böyleyse ve siz korkuyorsanız, bunu Tanrıyla sizi birleştiren bir şeyin işareti olarak da alsanız ya ve deseniz ki: nasıl şimdi bu buhurdanın kokusunu alıyorsam, müşkül durumda Tanrıya yönelebileceğimi hatırlarım. Ve bu müşkülüm buhurdan gibi ona yükselir.”

A : Hastanın işine yaradı mı bu? Bunu uyguladı mı?

Wübker : Psikoterapist üzerinden sonradan öğrendim ki, bu kadının tamamen işine yaradı.

A : Bu psikoterapistin hiç aklına gelmezdi...

Wübker : Hayır ... bana bu harikaydı dedi, kadın için de bu ‘her hangi bir gazete notunda değil, İncil’de benim için böyle bir ayet var’ demekti.

A : Şunu öğrenmek istiyordum, bu insan zaten hasta deyip baştan bir ön yargıyla ya da daha negatif bir tutumla yaklaşmayıp, onu olduğu gibi kabul etmen ve daha da ilgili olmayışın, daha bir acıyarak bakmayıp, tıpkı karşında normal, sağlıklı bir öğrenci oturuyormuş gibi...

Wübker : Evet. ... Şunu rahatlıkla söyleyebilirim ama, klinikte şunu düşünmüyorum: bu hasta, bu hasta, bu hasta. Öncelikle bu benim için hastalığıyla birlikte samimi soruları olan, bana dürüst şeyler söyleyen bir kimsedir. Ve orada sanrıları olan biri varsa o zaman oturup ona ‘Bakın bunların hepsi zaten kuruntu’ demem, aksine onun yaşam gerçekliğini yakalamaya çalışırım. Bu onu bu konuda desteklemem gerektiği anlamına gelmez, aksine buradan nerden çıkılır, bir ümit perspektifi nerde var bakmam gerekir.

6. Grup Dini Danışmanlığı

Dini danışmanlık bireysel olabileceği gibi gruplar halinde de gerçekleşebilir. Grup dini danışmanlığın (Gruppenseelsorge) fikir öncüsü Dietrich Stollberg’dir (bkz. Seelsorge durch die Gruppe, 1975). Gruplar “her hangi bir sebepten dolayı yetersiz sosyal uyum becerilerinin bulunduğu” (Battegay, 1969 , s. 89) her yerde “sosyal bir çalışma alanı” (soziales Übungsfeld) (Stollberg, 1975, s. 44) olarak devreye sokulabilir. Ortak bir özelliği (örn. evli çiftler) olan ya da belirli bir konuda yardıma ihtiyacı olan insanlar (örn. çocuklarıyla sorunu olan ebeveynler) ya kendi talepleri üzerine ya da ilgili dini danışmanın teklifi üzerine bir araya gelir ve birlikte durumları/sorunları hakkında

grup terapilerinin prensibine göre dini danışmanlık alırlar. Ancak gerek muhatapların istekleri gerek dini danışmanın teklifi bir grubun kurulması ya da bir gruba katılınması için yeterli ölçüt değildir. Aday ve dini danışman arasında adayın biyografisine dayanan (aile durumu, yaşam tarzı, karakter özellikleri, ihtiyaçları, hedefleri, ilişki ve tepki kalıpları, olumlu ve olumsuz örnek şahsiyetleri, idealleri, benlik değeri, kompleksleri, özgüveni, duygusal bağlamları, vs.) yoğun bir mülakat, bir grubun oluşumu/gruba katılımının mutlak şartlarındandır (Stollberg, 1975, s. 32).

Muhatabın durumuna göre (aşırı kaygı, ağır akut problemler, çekingenlik) Stollberg (1975, s. 33) grup sürecinden önce bir süre kişisel danışmanlığın yerinde olacağını belirtir. Grup dini danışmanlığına özellikle uygun kişiler, çekingenler, yalnız olanlar, büyük sosyal fedakarlıkta bulunmuş olanlar, az kontak kuran, tutarsız kişiler (akıllı ama duygularının bilincinde olmayan kişiler), eksiklik belirtileri (şımarıklıkları) olan kişiler, psikosomatik rahatsızlıkları olan kişilerdir (Stollberg, 1975, s. 42-44).

Mülakatın değerlendirilmesinden sonra dini danışman grup hakkında (hedef, özellik, kurallar, yer, zaman, vs.) bilgi verir. Gruplarda üyelerin şu alanları güçlendirilmeye çalışılır (Stollberg, 1975, s. 44):

- başa çıkma/sözünü geçirme yeteneği
- başkalarının duygu ve düşüncelerini dikkate alma/kendini kontrol etme
- sosyal durumun daha gerçekçi algılanması ve daha tutarlı bir tepki verilmesi
- sözünü geçirme ve uyum gösterme arasında denge kurma
- çatışmalarla başa çıkma yeteneği

Özetle grup (dini) danışmanlığı sosyal ve kişisel hedeflerin entegre ve koordine edilebildiği durumlarda yerinde bir yöntemdir ve en iyisi kişisel dini danışmanlığı tamamlayıcı olarak alınır. Stollberg (1970, s. 49) ve Clinebell'e (1971, s. 192) göre bireysel danışmanlığa göre grup halinde alınan dini danışmanlığın şu avantajları bulunur:

- Dini danışman daha az zaman harcayarak daha fazla kişiye yardımcı olabilir.
- Bireysel danışmanlıkta gerçekleşen her şey grup içinde daha etkili olur. Grubun güçlendirici işlevi daha hızlı ve yoğun öz deneyim, kendilik ve öteki algısı sağlar. Bir çok kişinin etkileşimi nedeniyle bu süreçler subjektif etkilerden de korunmuş olur.
- Bireysel karşılaşmalardan çekinenlere ya da başka şartlar altında danışmanlık almayı düşünmeyenlere grup ortamı kendilerini açmaları ve daha rahat hissetmelerini sağlar.

- Grup üyeleri birbirlerinin dini danışmanı haline gelir. Almak ve vermek burada aynı zamanda ve karşılıklı olarak kendiliğinden gerçekleşir.
- Teolojik bakımdan genel rahiplik prensibinin uygulama alanıdır.
- Kısa süreli danışmanlık için benzersiz bir fırsattır. Ortak sorunlar etrafında buluşan insanlar kendilerini diğer üyelerle özdeşleştirerek burada daha çabuk çözüm bulurlar, yanlışlarını ve aşırı beklentilerini düzeltebilirler.
- Birebir karşılaşmalarda oluşan direnç, grubun birliktelik duygusu içinde ortadan kalkar ve problem çözümünde daha fazla gelişme kaydedilir.
- Farklı hedef ve motivasyona göre heterojen ve homojen yapıda farklı gruplar oluşturulabilir.

Bu avantajlarıyla birlikte grup içerisinde yapılan dini danışmanlığın dezavantajları da bulunur. Küçük topluluklarda veya cemaatlerde oluşturulan gruplarda, grup üyelerinin birbirini tanıması, onların oturumlarda rahat ve açık olmalarını engelleyebilir. Herkesin birbirini tanıdığı bir ortamda insanların sırlarını açıklaması ve problemleri hakkında açık açık konuşması zorlaşabilir. Grup içinde görüşülenlerin grup üyelerinin arasında kalacağına dair bir güvensizliğin oluşması da üyeleri engelleyebilir. Dini danışman bunun için grubu ya birbirini tanımayan insanlardan oluşturmaya özen göstermelidir ya da grup içinde gerekli güven ortamının oluşması için gereken zamanı beklemesi gerekir. Dini danışman en başından itibaren üyelere “oyunun kurallarını” kabul ettirmeli (gerekirse imza karşılığı) ve grup içinde cereyan edenlerin üyelerin kendi aralarında veya başkalarıyla dışarıda konuşulmasını engellemelidir (Stollberg, 1975).

Grup dini danışmanlığında katılımcı gözlem ile grubu çeşitli yönlerden gözlemleyen dini danışman çeşitli fonksiyonları yerine getirerek (cesaretlendirerek, aracılık yaparak, normlar koyarak, sakinleştirerek) grubun kendini bulma öğrenme sürecini destekler, grup oturumlarını organize eder ve yapılandırır (konuşmaları keser, yansıtma ister, rol oyunları yaptırır) (ayrıntılar için bkz. (Stollberg, 1975, s. 72; 92).

Dini danışmanın (uzmanlık) alanına göre farklı gruplar oluşturulabilir: evli grupları, aile grupları, öğrenci grupları, emekli grupları, bekar grupları. En sık görülen gruplar evlilik ve aile gruplarıdır.

Evlilik gruplarında tarafların birlikte veya kadın ve erkeklerin ayrı ayrı dini danışmanlığa gelmesi söz konusudur. Partnerler arasında hala gerçek bir iletişimin bulunduğu evliliklerde birlikte, iletişimin söndüğü ya da yoğun duygular (nefret, öfke, ilgisizlik) nedeniyle zorlaştığı çiftlerde ayrı danışmanlıklar daha uygun görülür. Birlikte

alınan grup danışmanlığı yüzeysel ve sık karşılaşılan evlilik çatışmaların giderilmesine ve derin problemlerin önlenmesine yarar. Çiftlerin ayrı ayrı danışmanlık almaları aynı ortamda bulduklarında daha agresif ve savunmacı olmaları, rezil olmaktan/edilmekten çekindikleri için daha çok tercih edilir. Daha açık ve “güçlü” tarafın birlikteyken karşı tarafı ezme ve onu böylece daha da depresyona itme ya da daha şiddetli bir karşı saldırı için kışkırtmış olma imkanı böylece ortadan kalkmış olur. Farklı çiftlerin bir arada danışmanlığa girmesinde kadın ve erkekler arasında birbirlerine savaş açan alt gruplar oluşur ve evliliğin sosyo-psikolojik durumunu gerçekçi bir şekilde değerlendirmek zorlaşır; kadın ve erkeklerin ayrıldığı gruplarda ise hem cinsler arasında bir özdeşim kurulsa da karşı cinsteki partnerlere evlilik beklentilerinin aktarımları görülür. Bu da kişilerin kendi durumlarını ve orada mevcut olmayan partnerin durumunu daha gerçekçi değerlendirme imkanı verir (Stollberg, 1975, s. 149).

Aile grupları dini danışmanlığında bütün aile fertlerinin dini danışmanın eşliğinde birbirleriyle konuşmaları sağlanır. Aile fertlerinin kişisel sorunları olsa da bunların üzerinde sosyal etmenlerin de bulunduğu ve kişinin içinde yaşadığı sosyal yapı dikkate alınmadan giderilemeyeceği unutulmamalıdır. Aile danışmanlıklarının kısa sürede olumlu sonuçlar vermesi (6-12 oturumda ailenin birlikte yaşamı ve bu konuda yetenekler kazanmada bariz bir iyileşme görür), bireysel dini danışmanlık görüşmesinden daha etkili olması, rol etkileşimine önem vermesi (bireysel psikik sorunlara eğilmek yerine), dini danışmanların doğal muhatabı zaten bütün aile olması gibi avantajları bulunur (Stollberg, 1975, s. 150; Clinebell, 1971, s. 113).

Dini danışmanlar ailelerde bazı fertlerin günah keçisi olarak damgalandığını (bütün aile iyi, sadece küçük oğul kötü) veya ebeveyn ve çocukların birbirini manipüle ettiğini görürler (Stollberg, 1975). Her ne kadar sorun bir kişiye indirgenmek istense de ailedeki bir ferdin rahatsızlığının bütün aile sistemi içinde değerlendirilmesi gerekir. Clinebell (1971, s. 114-115) bunu bir doktorun hastanın genel durumunu göz ardı ederek sadece bir organın tedavisine yönelmesine benzetir. Bu bakımdan insanın daima sosyal bir varlık olarak değerlendirilmesi önem arz eder.

Clinebell (1971, s. 116) aile ilişkilerinin düzeltilmesi için şu çalışma hedeflerini koyar:

- arzuların, hedeflerin, değerlerin, duyguların görüşülebilmesi için aile içi iletişiminin yeniden oluşturulması
- sürüp giden karşılıklı agresyon ve engellemelerin durdurulması
- aile fertlerinin kendilik algılarının geliştirilmesi (oynadıkları çeşitli rolleri ve bu rollere yüklenen beklentileri tanımaları için)

- karşılıklı bağımlılıkların, özdeşimin ve aile kimliğinin algılanması
- aile etkileşiminde acı ve sevinçlerin kaynakları üzerinde birlikte düşünmenin çalışılması
- karşılıklı daha tatmin edici rol ve ilişki şekillerinin denenebilmesi için bir sürecin harekete geçirilmesi

7. Evlilik Dini Danışmanlığı

Dini danışmanlar mesailerinin çoğunu evli çiftlerin evlilik ve aile problemleri meşgul eder. Partner problemleri insanların en sık danışmanlık veya terapi arama sebeplerindendir (Clinebell, 1971, s. 86; Weiler, 1980; Stoll, 1979; Wagner-Rau, 2013; Schall, 1990).

Çiftlere dini danışmanlık (Eheseelsorge/Partnerseelsorge) çiftlerin henüz evlenirken dini bir tören isteyip istememelerine göre başlar (Morgenthaler, 2000b). Böyle bir hizmetin talep edilmesi çiftin ilerleyen zamanlarda, kriz anlarında yapıcı bir iletişim aracı olarak dini danışmanlığa başvurup vurmuyacağını da habercisidir.

Evlilik problemlerinin temelinde iletişimsizlik olduğunda yani çiftler artık birbiriyle konuşmaz hale geldiklerinde dini danışmandan bu konuda yardım isterler (Stoll, 1979; Thurneyssen, 1970, s. 18-19). Dar anlamda evlilik danışmanlığı evli çiftlerin mevcut ilişki bozukluklarıyla sınırlıdır. Bunun anlamı danışan çiftin geçmişi uzun süren rüya ve çağrışım analizleriyle incelenmez ancak akut duruma etkileri bakımından ele alınır. Duygular görüşmenin merkezindedir - her türlü duygusal patlamalara (nefret, kıskançlık, bağımlılık) izin vardır - ancak bunlar kişinin kendisiyle değil, partnerler arasında ilişkilendirilir. Danışman bir özgürlük ve güven ortamı kurarak partnerlere yeniden duygusal kontak kurmalarına yardımcı olur ve onların sadece kendilerine karşı değil, birbirlerine karşı da açık olmalarını sağlar (Stollberg, 1970, s. 41). Bu ortam ve şekilde çiftler sadece yeniden barışmayı değil, birbirlerini bırakmayı da öğrenirler. Stollberg'e (1970) göre bir çok evlilik çocukluk dönemi bağlanmaların aktarım alanı olmaktan başka bir işlev görmedikleri için bozulur.

Evlilik dini danışmanlığında, danışman çiftlere şu konularda yardımcı olur (Stollberg, 1970; Stoll, 1979):

- evliliklerinde değiştirilemeyecek durumlara (karakter özellikleri, fizyolojik ve psikolojik yetersizlikler, akrabalar) uyum sağlamalarında
- destekleyici bir dini danışmanlık içinde taraflara kendi ve ötekinin sınırlarını öğrenmede (özellikle orta ve ileri yaşlardaki

çiftlerde derin yapısal değişiklikler elde edilemeyeceği için destekleyici bir dini danışmanlık yerindedir)

- adil ve yapıcı tartışmanın öğrenilmesinde
- tarafların egoistik motiflerini görmelerinde ve karşılıklı mutabakat ve ortak hedefler lehine geri tutulmasında
- tarafların (birbirleri ve kendilerinin) rol anlayışlarının ve beklentilerinin netleştirilmesi ve düzeltilmesinde
- çiftin ilişki, iletişim, karşılıklı beklentilerinin, değiştirilebilecek/değiştirilemeyecek şeylerin değiştirilmesi/uyum sağlama imkanlarının netleştirilmesi ve düzeltilmesinde
- “zihin okuma” yerine tarafların kendi duygu, düşünce, arzu ve ihtiyaçlarını net bir şekilde ifade etmesinde

Clinebell’in (1971, s. 92) evlilik danışmanlığın hedefleri konusundaki on maddelik listesi de aşağı yukarı bu maddelerle örtüşür. Danışman bu görevlerini yerine getirirken farklı rollere bürünür: gözlemci, hakem, antrenör, iletişim katalizatörü, otorite figürü, din adamı, kendilik algısını harekete geçirici merci, davranış bilimci, rehber. Bütün bunları yaparken en önemli ilke ise dini danışmanın tarafsız kalmasıdır (Clinebell, 1971, s. 94). Tarafsızlığın ve bir çok başka dini danışmanlık kuralının ihlal edildiği bir örneği Stoll (1979, s. 155) anlatır:

Genç bir rahip olarak kendi iyi niyetli naifliğim nedeniyle kendimi bir keresinde oldukça rahatsızlık verici bir duruma düşürdüm. Orta yaşlarda bir kadın rahiplik büroma hışım ile girer, oldukça karışık ve hiddetlidir. Artık dayanamıyormuş, az önce kocasıyla kötü bir kavgadan sonra evden kaçmış. Adam onu tehdit etmiş. Hislenmiş bir şekilde kendini ne kadar kullanılmış ve ezilmiş hissettiğinden, acımasız, bencil ve kötü kalpli bir partnerin zavallı kurbanı olmasından yakınır. Artık dayanamıyormuş ve boşanmak istiyormuş. Artık kocasına geri dönezemmiş. Acaba birazdan kocası işe gittiğinde kişisel eşyalarını evden almak için kendisine yardım edebilir miymişim. Kadın çok zaman geçmeden beni durum hakkındaki kendi görüşüyle etkilemeyi başarmıştı ve istediği yardımı yapmayı kabul ettim. Acil yardım edilmesi gereken bir insan yok muydu karşımda? - Ancak sonradan nelere kalkıştığımı anladım. Üstünden çok geçmedi kadının kocasından mahkeme tehditli dolu sert bir mektup aldım. Anlaşılan kadın benim budalaca yardımımı evlilik savaşında işine yarayan bir silah olarak kullanmıştı, şöyle ki: “Gördün mü, Rahip bile benim tarafımda!” Adam yetkili mercilere beceriksiz ve tarafsız dini danışman olan benim hakkımda şikayette bulunacağımı bildirmişti ve bulundu da. Adam haksız değildi. Kendimin doğrudan bu çiftin çatışmasına, herkesin kendi payının olduğu “oyuna” karıştırılmasına izin vermişim, “oyuna dahil olmuşum”: önce zavallı bir kurbanı yardım etmek isteyen “yardımcı” rolünde. Benim “yardımım” sonra kadın tarafından kocasına karşı olan “davacı”-rolünde kullanıldı. Ve nihayetinde adam bana karşı “davacı” oldu ve ben “kurban” durumuna düştüm. - Bu örnek özellikle partner çatışmalarında aceleci özdeşimlere ve taraf tutmaya nasıl kandırılabilindiğini ve böylece nasıl çabucak “oyuna dahil” olunduğunu ve aydınlatıcı görüşme partneri yeteneğinin nasıl kaybedildiğini gösterebilir.

Evlilik dini danışmanlığında dini danışman taraflara birlikte, ayrı ayrı, birine (diğeri de bir başka dini danışmada veya değil) danışmanlık verebilir. Her iki tarafı da tanınması ve dinleme imkanı bulması durum hakkında daha objektif olma imkanını verirken aynı zamanda taraf tutmasına ve/veya tarafların dini danışmanı birbirlerine karşı kışkırtmalarına da yol açabilir. Tek bir partnere verilen dini danışmanlık daha yoğun bir empati ve anlayış sağlarken onun avukatlığını üstlenme riskini de taşıyabilir. Stollberg (1970) metodik olarak sorunun, çatışmanın ne olduğu anlaşılana kadar çiftleri ayrı ayrı görülmesini ve sonra danışmanlığın birlikte yürütülmesini tavsiye eder. Burada dini danışmanın dikkat etmesi gereken şey ise, taraflardan öğrendiği şeyleri muhatabı karşısında ağzından kaçırmamasıdır. Ancak Clinebell'in (1971, s. 93) dikkat çektiği gibi unutmamalıdır ki evlilik danışmanlığı bozulmuş bir ilişkiyi konu edinir bu nedenle de her iki tarafın da danışmanlığa gelmesi önemlidir. Fırsat eşitliği adına için en azından bir görüşme için her iki tarafın gelmesi sağlanmalıdır. Taraflardan birinin danışmanlığa gelmeyi reddetmesi veya gelen tarafı engellemeye kalkması evliliğin problemlili olduğunu gerçeğini kabul etmemekle eşdeğer olabilir (Clinebell, 1971, s. 94, 97).

Winkler'e göre (2000, s. 382) ilişki/partner ve aile dini danışmanlığının ağırlık noktası mevcut şartlar altında bireysel özgürlüklerin sağlanmasına ya da muhafaza edilmesine yardımcı olmak olmalıdır. Wagner-Rau'a (2013) göre ise yaşam emniyetlerini ve sevme yeteneklerini kaybetmemeleri amacıyla insanlara aşk hikayelerinin mutluluk ve mutsuzluklarında eşlik edilmesidir. Dini danışmanın bütün evlilikleri *kurtarması* ise sözü konusu değildir. Bazen bir ayrılık daha uygundur ve dini danışman ayrılık korkusunu gidermede yardımcı olabilir. Fakat belki de dini danışman kişisel olarak yetersiz kalır ve bir başka (dini) danışman çifte evliliklerini kurtarmada daha faydalı olabilir.

Çift dini danışmanlığında çiftlerin her birinin kendi aile ve kültürlerinden getirdikleri birikim ile çift olarak yıllar içinde biriktirdikleri göz önünde bulundurulmalıdır. Başarılı bir dini danışmanlık için Schneider'in (1993, s. 254) ifadesiyle çiftin "nereden geldiği ve nereye gitmek istediği araştırılmalıdır." Çift dini danışmanlığında hedef evlilikleri mükemmelleştirmek veya boşanmaları engellemek değildir (Patton & Childs, 1995) (bu tabi ki de mümkün). Bu dini danışmanlık türünde de önemli olan kişilere eşlik etmek ve dışardan müdahalelerle herkesin bireysel, kültürel ve dini şartları altında algılamalarına farklı bakış açıları kazandırmaktır. Wagner-Rau'un (2013) ifadesine göre bu yapılırken Hristiyan-dini yaklaşım normlaştırıcı bir boyut olarak işin içine katılmamalıdır.

Birlikteliğin sona ermesi durumunda ise dini danışmanlar kişilerin kırılmış veya suçlanmış öz saygılarını güçlendirmeye, maruz kalınan aşağılanmaları ve partnerlerin birbirleri hakkındaki kötü resimleri hafifletmeye, her bir tarafın kendi bağımsızlığını güçlendirmeye çalışmalıdır ki uzun vadede yeni yaşam perspektifleri geliştirilebilsin ve hatta belki de çiftlerin barışarak ayrılığa rağmen ilişkilerindeki kıymetli şeyleri takdir edebilsinler. Küskünlüğün giderilmesi bir zamanlar arada duyulan sevginin de kurtarılması anlamına gelebilir. Her ne kadar birlikteliğin kurtarılması anlamına gelmese de en azından dağılan bu ilişki yaşam hikayeleri içinde her bir taraf için kabul edilebilir hale gelebilir (Wagner-Rau, 2013).

İlişkinin kriz veya ayrılık dönemlerinde çiftler genellikle psikolojik danışmanlıkları tercih etmektedirler⁸¹ çünkü utanç verici olarak hissedilen ayrılma süreci için cemaat ortamı ihtiyaç duyulan mahremiyeti sağlamayabilir. Dini danışmanların veya psikolojik danışmanlıkların aracılık rolü ayrılığı mümkün olduğunca adil ve anlaşarak gerçekleştirme konusunda oldukça destek sağlayan bir araç olarak kabul görmüştür (Werdt, 1995). Artan oranlarda ritüel ve ayinler de önem kazanır. Bir çok şehir kilisesinde ayrılık süreci içinde bulunanlara dini danışmanlık eşliğinde özel ayinler ve ritüeller sunulur. Çünkü boşanma kilise kazualeri içinde genelde ve boşanmış kişilere dini danışmanlık olarak özelden önemli görülür.

Protestan danışmanlık hizmetlerinden Koschorke (2002) çiftlerin ayrılık kararını çok erken aldıklarını anlatır ve çiftlerin ilişkinin dayanılmaz bir durumunu terk etmekle partnerlerini terk etmeyi birbirine karıştırdıklarını söyler. Bu şekilde davranmakla çiftler belki yardım ve destek alarak bulabilecekleri bir çözüm imkanını bertaraf etmiş olurlar. Bu aşamadaki dini danışmanlığın hedefi bu nedenle karar sürecini yavaşlatmak olmalıdır ki çiftler mevcut durumdaki paylarının bilincine varsınlar.

Yine Koschorke'nin (2002) tespitlerine göre çiftler aceleci karar verdikleri gibi danışmanlığa başvururken de bir o kadar geç davranırlar. Başvurduklarında ise birbirlerini kırmalar, öfkeler ve hayal kırıklıkları o kadar büyümüş ve çoğalmıştır ki, ilişki içinde bunları gidermeye çalışmak imkansız hale gelir. Bu yüzden çiftlerin çatışmalardan korkmadan birbirleriyle iletişim kurmayı öğrenmeleri gerekir. Bu amaçla Katolik Kilisesinde, kısmen de Protestan Kilisesinde, çiftlere iletişim kursları sunulur.

⁸¹ Çiftlerin talep azlığı kadar günümüz dini danışmanlık öğretisinde çift dini danışmanlığı konusunun arzı da yetersiz sayılabilir. Ziemer (Seelsorgelehre, 2000) ve Klessmann'ın (Seelsorge, 2010; Pastoralpsychologie: ein Lehrbuch, 2004) önemli ders kitaplarında konuya ufak atıflarla yetinilirken, Winkler (Seelsorge, 2000) çift dini danışmanlığın teolojik boyutuyla da ilgilenen partnerlik ve aile sorunlarına müstakil bir bölüm ayırır. Konuyla ilgili monografiler örneğin Thilo (1978), Schall (1983), Liss (1987) tarafından kaleme alınmıştır.

Birlikte Öğrenme Programı (ELP - Ein partnerschaftliches Lernprogramm) ve Yapıcı Evlilik ve İletişim programları (KEK - Konstruktive Ehe und Kommunikation) Münih İletişim Terapisi Enstitüsünün geniş çaplı bir araştırma projesinden doğmuştur ve Almanya'da Katolik Aile Kurma Çalışma Grubu'yla işbirliği içinde neredeyse bütün rahiplik bölgelerinde sunulur. Bu kursların resmi web sayfasında (www.epl-kurs.de) mutlu çiftlerin sırlarının iyi bir iletişimde yattığı belirtilir.

Son olarak yaşlı çiftler için dini danışmanlığa değinmek istiyorum. Her ne kadar dini kurum ve dini danışmanlar yaşlı insanlarla sıkça ilgilense de yaşlı veya yaşlanmakta olan çiftlerin durumlarına özel bir ilgi yoktur. Çocukların evden gitmesi, emekliliğin gelmiş olması, hastalıkların veya ölümlerin görülmeye başlaması gibi yeni yaşam durumları çifti ilişkileri içerisinde ve birbirlerine karşı yeni durumlarla karşı karşıya bırakır. Şimdiye kadar yapılmak istenen fakat vakit ve cesaret bulunamayan heyecanları yaşamak kadar baş başa kalınan bu dönemde birlikteliğin uzun yılları içinde biriken özlemler, hayal kırıklıkları, küskünlükler, kırgınlıklar, acılar ve hatta öfkelerle yüzleşmeyle de karşılaşılabilir. Bu nedenle yaşlı çiftlere yapılan dini danışmanlıkta bunlara özen gösterilmelidir.

8. Diğer Hedef grupları

Literatür ve uygulamada çok az rastlanılan bazı hedef kitlelerine yönelik dini danışmanlıkların başında engelli dini danışmanlığı gelir. Federal Almanya'da görme ve işitme engellilerine de bütün Kilise faaliyetleriyle birlikte dini danışmanlık hizmeti de sunulur (Klessmann, 2010, s. 444). Klessmann bu bilgiyi vermekle yetinirken Hauschildt (2000) bir ansiklopedi maddesinde daha geniş bilgilere yer verir. Genel hasta dini danışmanlığına sürekli hastalık ve engellilik hali dahilken engelli dini danışmanlığı (Behindertenseelsorge) içinde zihinsel engellilerle dini danışmanlık ayrı bir önem kazanır fakat tatmin edici ve kapsayıcı dini danışmanlık yaklaşım, çalışma ve yayınların olduğuna dair göstergeler bulunmamaktadır (bkz. Postzich, 1997). Öte yandan başka türlü engelli bulunan, özel iletişim yöntemlerinin kullanılmasını gerektiren insanlara yönelik dini danışmanlık girişimlerinin bulunduğu da görülmektedir (örn. körler alfabesi, işaret dili) (Hauschildt, 2000).

Kültürel ve dini açıdan artan çoğulculukla yabancılara, farklı kültür ve din mensuplarına dini danışmanlık ilgi ve çabaları da artmaktadır. Bu kategori içinde Roman/Çingenelere özgü dini danışmanlık (Zigeunerseelsorge) da dikkat çekmektedir.

Ancak 2008’de Almanya’da IV. Çingene Dini Danışmanlığı Dünya Kongresinin yapıldığının dışında kayda değer başka bir bilgi bulunamamıştır.

Ç. Kurumsal Dini Danışmanlık Türleri

Federal Almanya Cumhuriyetinde kurumsal dini danışmanlık anayasayla belirlenmiş bir hizmettir. Buna göre askeriye, hastane, cezaevi ve diğer kamu kurumlarında ibadet ve dini danışmanlık ihtiyaçları giderilmek zorundadır. Ancak böyle bir yasal düzenlemenin olması dini danışmanlığın faydalı bir işleve sahip olacağını garanti etmez. Bu ancak danışmanlarının düzenli bir şekilde kurumlarda bulunması ve interdisipliner iş birliği ile mümkündür.

Kurumsal dini danışmanlıkların içerikleri genellikle mezhep ve Kilise bölgelerinin kendilerine ait oluşturdukları tüzük/yönetmeliklerde belirlenmiştir. İsim ve hacim bakımından farklılık gösterebilir de bu yönetmelikler ana hatlarıyla birbirlerinin benzeridir. Kurumsal dini danışmanların görevleri kurumun sakinleri, onların yakınları ve kurum personeline dini danışmanlık hizmeti sunmaktır.

Çeşitli kamu kurumlarındaki dini danışmanlıklarla birlikte belirli meslek gruplarına yönelik dini danışmanlık hizmetleri de bu başlık altında anlatılacaktır.

1. Hastane Dini Danışmanlığı

Federal Almanya’da dini danışmanlığın en gelişmiş ve en yaygın şekli hastane dini danışmanlığıdır (Krankenhausseelsorge). Şüphesiz bunda Hıristiyan geleneğindeki hasta ziyareti ve bakımının önemi etkilidir (bkz. ‘Hasta Dini Danışmanlığı’).

Hastane dini danışmanlığının içeriklerini farklı Kilise bölgeleri (piskoposluklar) kendilerine ait rehberlerde belirlemişlerdir. Bu çalışmada örnek olarak Evanjelik Kilisesi Hastane Dini Danışmanlık Konferansı’na kabul edilen *Evanjelik Hastane Dini Danışmanlığı Kılavuzu “İnsan olma gücünü güçlendirme”* (EK) (Die Kraft zum Menschsein stärken. Leitlinien für die evangelische Krankenhausseelsorge, 2004)⁸² ile Bamberg piskoposluk bölgesinde geçerli olan hastane dini danışmanlığı kılavuzu (BK) (Leitlinien für die evangelische Krankenhausseelsorge)⁸³ esas alınmıştır. Başka hastane/bölge yönetmelikleriyle karşılaştırıldığında bu yönetmelikler arasında önemli

⁸² http://www.ekd.de/download/leitlinien_krankenhauseelsorge_ekd_2004.pdf (07.09.2013)

⁸³ <http://krankenhauseelsorge.erzbistum-bamberg.de/diag/leitlinien/index.html> (07.09.2013)

farklarının olmadığı, genel itibariyle birbirlerine yakın içeriğe sahip oldukları ve örtüştükleri⁸⁴ ayrıca dini danışmanlık literatürüne de kaynaklık ettikleri tespit edilmiştir.

Almanya'da hastane dini danışmanlığı esas itibariyle Evanjelik ve Katolik Kilisesi tarafından yürütülür⁸⁵ ve hiç bir başka hizmet için bu kadar personel kullanılmaz. Asli görevli hastane dini danışmanlarının yanında - ki bunların çoğu rahip/papaz veya başka din/Kilise görevlileridir - fahri hastane dini danışmanların sayısı da oldukça yüksektir (Ziemer, 2000, s. 333; Klessmann, 2010, s. 351; 2002). 1974 yılındaki *Piskopos Konferansında* dini danışmanların bakması gereken yatak sayısı 1000 adetten 500-600 yatağa indirilmiştir (Reiner, 1989). *Avursturya Piskopos Konferansı* ise 1984 yılında 400 hastaya bir dini danışmanı ön görmüştür (Bischofskonferenz, 1984).

Hasta insanın durumu ve hastalığın insan üzerindeki fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik etkileri hasta dini danışmanlığında anlatılmıştı. Bu bakımdan hasta ve hastane dini danışmanlığı başlıklarının birlikte okunması önerilir, zira hastane ve hasta doğaları gereği iç içe olan iki alandır. Dini danışmanlık uygulamaları da dolayısıyla büyük ölçüde kesişir. Aralarında belirtilebilecek ayırım veya fark hasta dini danışmanlığı hastalara bireysel olarak danışmanlık sunarken, hastane dini danışmanlığı kendine ait yapısı, kuralları, iletişimi ve etkileşimi olan kısaca bir sistemde gerçekleşen, kurumsal bir dini danışmanlık türü olmasıdır. Ortamın kurumsal şart ve özelliği bu hizmeti evdeki hastalara verilen dini danışmanlıktan ayırır. Hastanedeki hastanın özel ve mahrem yaşantısı büyük ölçüde kısıtlanmış veya ortadan kalkmıştır. Dini danışmanın hastalara ulaşması büyük ölçüde hastane personelinin dini danışmanı kabul(lenmesi) etmesiyle mümkündür, çünkü hastaların açık veya örtük dini danışmanlık isteklerini dini danışmana nihayetinde onlar iletir ayrıca hastanenin çalışma şartları altında dini danışmanlığa en çok ihtiyaç duyan yine personelin kendisidir.

Tıpkı ev ziyaretlerindeki gibi hastanedeki bütün hastaların ziyareti de çoğu zaman imkansızdır; bu nedenle hastanenin belirli bölümlerine göre (örn. yoğun bakım) önceliklerin tanınması ve sıralamanın belirlenmesinde belirli hastalara, özellikle de ciddi bir hastalık geçirenlere öncelik tanınmasında ve yoğunlaşmakta fayda vardır. Hasta popülasyonunun yoğunluğu ayrıca çoğu zaman hastalarla bir tek görüşmenin

⁸⁴ Örneğin Osnabrück Piskoposluğu için bkz. www.bistum-osnabrueck.de/s231.html; Katolik hastane dini danışmanlığı kalite standartları için bkz. <http://www.kkvd.de/72348.html>.

⁸⁵ Bazı durumlarda Serbest Kilise veya ona bağlı hastaneler kendi dini danışmanlık vermekte ve yürütmektedir.

yapılabilmesine izin verir, fakat hastalıkları ciddi olanlara ve ölmekte olanlara uzun süreli yoğun bir ilgi ihtiyacı da vardır.

a) Hastanın Hastanedeki Durumu

Hastanın hastanedeki durumu BK’da ayrıntılı bir şekilde anlatılır. Kısmen ondan yararlanılarak hastanın hastanedeki durumu şöyledir:

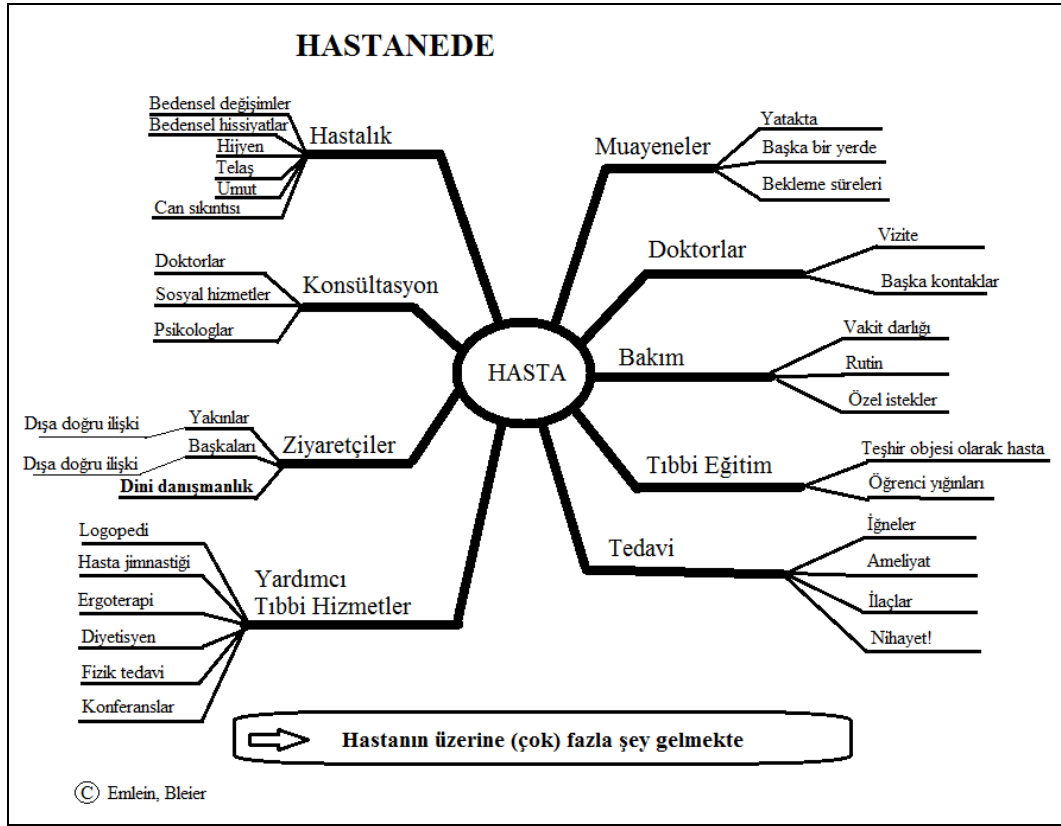
Hasta dini danışmanlığı bölümünde de anlatıldığı üzere hastalık sadece bir sağlık sorunu getirmez aynı zamanda sosyal yaşantı ve ilişkilerde bir kısıtlama ve ruhsal açıdan da hayatın anlamı, amacı ve Tanrı hakkında yeni sorulara yol açabilir.

Ağır hastalıklarla birlikte yaşamın sonuna yaklaşma, başkalarına yük olma, uzun süre fiziksel ve ruhsal acı çekme ve gelecek kaygıları görülür. Ölüme yaklaşma, ölüm tehlikesi veya tecrübesi (başka hastaların ölümüne şahitlik etme veya kendisinin ölümün sınırına gelmesi) hastayı varoluşsal sorgulamalara, krizlere, kaygılara sürükleyebilir. Kendi bildik ve sevdikleri ortamlarında, yalnız başlarına değil, sevdiklerinin yanında hayata veda etmek isteyen hastaların ölümü hastane ortamında beklemek zorunda kalmaları üzerlerine binen psikolojik yükü daha da ağırlaştırır. Özellikle “köylerinde”, “memleketlerinde” can vermek isteyen hastalar ve sürekli “eve gitmek” isteyen çocuklarda bu durum ve süreç daha da zorludur.

İşte hastalık ve hastalık dönemlerinin bu gibi krizlerinde kişiler kaygı ve ümitlerini paylaşabilecekleri, duygu ve düşüncelerini ciddiye alacak ve onlara bu durumlarında eşlik edecek insani ilişkiler ararlar. Çünkü hasta olmak ve hastalık, insanların çoğu için bir kriz tecrübesidir, hastane ortamının ise bu krizi daha da büyüttüğü nadir görülen bir şey değildir (Piper, 1985b). Hastalanan kişi birden, hiç beklenmedik bir şekilde alıştığı sosyal çevresinden koparılıp kendini yabancı ve kesin kuralları olan bir kurumda bulur. Bu yeni ortamın uyulması gereken kuralları vardır ve dolayısıyla hastadan kendi alışkanlıklarını terk etmesini ve yeni davranış biçimleri geliştirmesini gerektirir (değişen kalkış, yatış ve yemek saatleri, hastane yemekleri, belirli ve kısıtlı ziyaret saatleri, muayeneler, çok yataklı odalarda kısıtlanan/engellenen özel hayat ve mahremiyet, vs.). Hastanın hastane ortamına uyma mecburiyeti onun özgürlüğünü ve özerkliğini kaybetmesi, özellikle çok yataklı odalarda özel hayatını tamamen yitirmesi anlamına gelir (Piper, 1985b). Dolayısıyla hastanın kendini tamamen pasifize edilmiş bir rolde bu yeni ortama zorlanmış hissetmesi gayet doğaldır. Bütün ekibin (hekim, terapist, hasta bakıcı, hemşire, vs.) elinde kurum kurallarının uygulanacağı bir nesne olarak davranılan hastanın bu oldukça katı kurallı olabilen hastane ortamında insani ilişki, yakınlık ve ilginin özlemini ve ihtiyacını duyması

tabiidir. Hastanın “hasta odasına sürülmesi” (Piper, 1985b, s. 7) ile hastanın tecrit hayatı ve dolayısıyla yalnızlığı başlar. Bu yalnızlık onun en çok iletişim ve ilişki kurma ihtiyacına dokunur. Oysa özellikle hastalık gibi yıpratıcı bir olayda insanların başlarına gelen bu elem hadise hakkında konuşma ihtiyaçları büyüktür (Piper, 1985b).⁸⁶ Şekil I hastanın bütün bu şartlar içine “hapsedilmişliğini” gösterir.

Şekil I: Hastanın Hastanedeki Durumu

Kaynak: Knohl, 2007

Hastaneler birinci derecede hastaların sağlıklarını yerine getirmeye odaklanmışken hastaların ruh sağlıklarına olumsuz etkileri bulduklarını kendi hayatımızda ve çevremizde müşahede edebildiğimiz bir gerçektir. Hastaların ruh sağlıklarına olumsuz etki yapan bir dizi faktörün yanında hastane personelinin hastalar için yeterince vakit ayırmayışları ve/dolayısıyla hastalara durumları hakkında gerekli ve yeterli bilgiyi ver(e)meyişleri önemli başka bir faktördür. Hastaların “insan yerine konmayışları”, doktor ve sağlık personelinin hastayı bilgilendirmeden “çekip gitmeleri” hastalarda öfkeye hatta agresyonlara yol açabilir. Piper (1985b, s. 10-13) anlatılan sebeplerden dolayı bir hastanın ne hale gelebileceğini bir örnekle anlatır:

⁸⁶ Ulm Üniversite Hastanesinde yapılan bir araştırmaya göre hasta başına 3,7 dakika düşmektedir ve buna hasta odası önündeki konuşmalar dahildir! (aktaran Piper, 1985b). Bu nedenle özel olarak hastalara vakit ayırmak için gelen dini danışmanlar hastalarda olumlu tepkiler uyandırır.

Dini danışman bayanın 35 yaşındaki erkek bir hastanın yatağındaki gergin duruşu dikkatini çeker. Hemen yerinden fırlayabilecekmiş gibi yatağında yatan bu hastanın yumrukları sıkılmış, yüzü dişlerini sıkıyormuş gibi gerilmiştir. Dini danışman onunla konuşur: “İyi günler Bay X, ben Bayan Y ve bu bölümde hastane dini danışmanı olarak çalışıyorum. Adam selama karşılık vermez. Agresif bir şekilde “Sizi bana Dr. Z mi gönderdi?!” - “Hayır ...” - “İnanmıyorum size. Nesiniz siz? Hastane dini danışmanı? Pislik herif bana şimdiden Kiliseyi mi gönderiyor?!” - “Dr. Z’ye çok öfkeleniniz?” - “Öfkeli de ne demek! Ben onu var ya ... elime bir geçirsem bilmiyorum ona neler yapardım!” Dini danışman sadece biraz uzun bir “Evet” der ve bekler. Bir müddet sonra adam devam eder “Ben neyim ki burada? Bir rakam, bir hiç! Kimse adımla bile bilmiyor. Bilgisayarda bir rakamdan başka bir şey değilim!”

Hasta oldukça sinirlidir ve nefes alıp vermekte zorlanmaya başlar ve öksürüğü tutar. Dini danışman bir sandalye alır ve adamın yanına oturur. Hastaya onun yanında olduğunu ve kalacağını gösterir. Birden hasta bir tabak alır ve hışımla yere çarpar. “Lanet olsun - lanet herif!” Adam nefes almakta zorlandığı bir öksürük krizine girer. Dini danışman ona bir kusma kabı ve peçete uzatır fakat adamın bunları tutacak hali yoktur. Dini danışman ona yardım eder. Hasta sakinleşir, tekrar nefes alıp vermeye başlar, halsiz bir şekilde kendini yastığa bırakır. Dini danışman ortalığı toplarlar ve tekrar sandalyesine oturur. Sessizlik olur. Hasta “Demek Doktor Z. göndermedi sizi?” Dini danışman cevap verir “Hayır, Dr. Z. ile konuşmadım bile henüz. Sizi henüz tanımadığım ve sizi ziyaret etmek istediğim için buradayım.” - “Teşhisimi biliyor musunuz?” “Hayır geldiğimden adınızdaki başka bir şeyinizi bilmiyordum. Şimdi akciğerlerinizden ameliyat olduğunuzu tahmin ediyorum.”

‘Dini Danışmanın Test Edilmesi’ başlığındaki gibi burada da hasta öncelikle dini danışmanın geliş sebebini öğrenmek ister ve doktor tarafından gönderilmediğinden emin olana kadar direnir. Yanlış zanlar giderildikten sonra artık konuşma ortamı açılır ve hasta kendi hakkında konuşmaya başlayabilir:

X : Evet, doğru. Dün akciğerimdeki urun kötü huylu olduğunu öğrendim. Dr. Z. öyle birden yüzüme çarptı. Sonra da bu güne kadar bir görüşme için vakti olmadı. “Bakalım ne yapabiliriz” dedi ve çekti gitti. O zamandan beri odaya girip çıktığında bana adımla da hitap etmez oldu. Dünden beri de bir şey olmadı. Hemşireler de yüzüme bakmaz oldu kaldı ki nasıl olduğumu sorsunlar. Burada kimsenin o kadar vakti yok. Ben sadece ilaçları ve yemeği önüne çarpılan bir rakamım. Bu insanlık dışı.

Bu durum karşısında hastane personelinin bu hastaya karşı gerçekten böyle davranıp davranmadığını araştırmak gereksiz olacaktır çünkü hasta bunu böyle hisseder ve dini danışmanın olaya biraz daha objektiflik katmaya ya da hatta doktor ve hemşireleri savunmaya kalkışması tamamen yersiz olur. Aksine böyle bir davranış dini danışmanın hastaya eşlik etmesine engel olacağı gibi görüşmeyi de sonlandırır. Dini danışman farklı davranarak hastaya dayanışmasını sunar:

Y : Evet. Böyle yalnız bırakılmak insanlık dışı.

Böyle bir ifade hastaya içini dökmeye devam etme imkanı verir ve hatta başta gösterdiği agresif tavırlardan da bir parça uzaklaştırır:

X : Bu yüzden bu kadar öfkeliyim ya. Bazen o kadar öfkeleniyorum ki nefes bile alamıyorum. - Ama bu hikayeyi basına bildirsem, o zaman işte kıyamet kopar! - Böyle durumlarda insanların camdan atlamalarını anlayabiliyorum. Ama ben değil! Bu kadar kolay olmayacak onlar için!

Ve bunu insanlara duyursam bile! Yardım için sızlanacak kadar aciz ve çaresiz değilim henüz.
- Bu insan onuruna aykırı!

Dini danışman yine hastaya katıldığını belli eder ve onun mücadele gücüne değinir:

- Y : Az önce dediniz ki, o kadar çaresiz değilim. Hastalığı olan bir insan olarak ciddiye alınmak için mücadele etmek istiyorsunuz.
- X : Evet onun gibi.

Adam bir adım daha atarak neden ve ne için mücadele ettiğini ifade eder:

- X : Akciğer kanseri olmam kimsenin suçu değil. Ama bunun için üstüne bir de cezalandırılmam gerekmiyor. Terapi olarak beni nelerin beklediğini bilmek istiyorum. Ve ondan sonra aktif buna katılmak istiyorum. Yaşamak istiyorum! Ama bu durumda bunlar beni bir kenara attılar bile gibi hissediyorum.

Dini danışman adamı anlar:

- Y : Ve size sadece öfke ve boyun eğme kalıyor. Ve buna karşı da mücadele ediyorsunuz.
- X : Evet, buna karşı mücadele ediyorum! Ben hep kolay pes etmeyen mücadelecilerim. - Bayan Y. - böyleydi değil mi adınız - neden her şey böyle? Bütün bunları anlayamıyorum. Hastalığım. Sonra hemşireler ve doktor. Kanser kelimesi herkesi bu kadar korkutuyor mu? Bu yüzden benden kaçmaları gerektiğini mi düşünüyorlar?

Dini danışmana adıyla hitap edilmesiyle görüşmede yeni bir aşama kaydedilir.

Hasta anlamaya çalışır - hastalığını, çevresini, çevresindekilerinin davranışlarını. Dini danışmanı da ona bunda yardımcı olur:

- Y : Evet belki gerçekten bu böyledir. Belki herkes öfkenize ve çaresizliğinize dayanmak zorunda kalmaktan ve hiç bir şey yapamamaktan korkuyordur. Bunun yanında 'kötü huylu bir urum olduğunu öğrensem ben kendimi nasıl hissederdim' korkusu bulunmuyor mu?
- X : Bu fikir sizi de korkutuyor mu?
- Y : Evet. Düşüncesi bile beni korkutuyor. Bunu düşünmeye karşı direniyorum. Bu düşünce beni hareketsiz bırakıyor.

Dini danışmanın bu itirafı dini danışmanlık görüşmesi için çok önemli bir gelişmedir. Açık olup kendi korkusunu ifade etmesiyle dini danışman hemşire ve doktorla bir bağlantı kurar. Hasta agresyonunda geri adım atar. Bu ise personel ile bundan sonraki ilişkileri için belirleyicidir. Hasta aynı zamanda bu sayede kendisiyle yüzleşme imkanı da bulur:

- X : Kendime sürekli neden bu hastalığa kapıldım diye soruyorum? Tanrı ya da her kimse buna nasıl izin verir? Siz bana söyleyebilir misiniz Tanrı yer yüzünde böyle acılara neden izin verir? Yan odada birinin akciğer kanseri nedeniyle çok acı çekerek nasıl tükendiğini gördüm.

Neden sorusu bahsinde anlatıldığı üzere burada dini danışman bu soruya teolojik bir cevap aramaya kalkışma tehlikesine düşebilir. Ancak örnekteki dini danışman böyle bir çabanın uygun olmadığı kadar faydalı olmayacağını da düşünür. Ayrıca böyle bir cevap veya cevap arayışı hasta tarafından henüz başlatılmış yüzleşmeyi baltalayacağı için dini danışman şöyle der:

Y : Ben de bilmiyorum dünyada neden bu kadar acı olduğunu.

Neden sorularında evvelce de vurgulandığı üzere burada muhatabın da aslında somut bir cevap beklemediği anlaşılır:

X : Ben kanserim! Sonra bu gerçek olamaz diye düşünüyorum! Akciğer kanseriyle hayatlarına devam eden insanlar da var. Çoğu zaman da doktorların yanıldığını düşünüyorum. Bu gerçek olamaz. Sadece bir şeyler yapmam gerek, jimnastik falan, ki bir an evveli buradan çıkayım ve hayatımı yaşamaya devam etmek için iyileşeyim.

Dini danışman burada umut verme görevi gereği hastanın ümidini ve çabasını destekler:

Y : Kanserın durması ümidi oldukça gerçekçi bir şeydir. Böyle bir ameliyat ve ardından gelen terapiyle daha uzun yıllar yaşayan insanlar tanıyorum. Bir tanıdığım sekiz yıl önce ameliyat oldu. Bugün daha hala sağlıklı ve işinin başında. - Ve en kısa zamanda buradan çıkmak için sizin de eminim yapabileceğiniz çok şey vardır.

Ancak boş ümitlerin verilmemesi gerektiği gibi burada da dini danışman bu basit ümitlendirmeye hastanın bütün o korku ve çaresizliğinin giderilmediğini de bilir. Bu nedenle hastanın iki kutuplu duygularına bir kez daha değinir:

Y : Ancak şu an kendinizi hissettiğiniz gibi, korku ve ümit arasında gidip gelmek ve hiç bir şey yapamamak - bu dayanılır bir şey değil.

X : Hayır değil. Buna dayanamıyorum. O zaman yerimden fırlamak ve artık bir şeyler yapmaya başlamak istiyorum... .

Y : Evet ...

X : Yanımda olduğunuz için size teşekkür ediyorum. Konuşmamız aramızda kalacak değil mi? Eminim öyledir! Çünkü yoksa yanımda kalmazdınız.

Hastanın bu sözleri dini danışmanla bu görüşmenin onda ne kadar olumlu şeyler uyandırdığını gösterir. Dini danışman hasta bir öfke patlaması yaşadığında yanında kaldı, kaçmadı, davranışını yüzüne vurmadı, karşı saldırıya geçmedi. Aksine onun yanında kalarak onun durumunu anlama ve üstesinden gelme yolunda ilk adımları atmasına yardımcı oldu. Bu sayede hasta personel ve doktorla olan ilişkisi için de yeni bir zemin bulma imkanı buldu. Hastanın hastane personeline karşı güven dolu (yeni) bir ilişki kurması ise yapılacak terapi için elzemdir.

Hastanedeki hastaların agresyonlarıyla ilgili çarpıcı bir özelliklerine daha dikkat çekelim. Yer yer değinildiği üzere bir çok dini danışman insanların yaralarını, ameliyat izlerini, kesilen bir bacak veya kollarını aniden açıp gösterme eğiliminde olduklarını belirtir. Ziemer (2000, s. 281) bunu hastaların agresyonlarına ya da kendilerini teşhir etmelerine (reklam yapmalarına) bağlar: ‘Bak bu haldeyim işte!’ Dini danışmanların hastaların bu tür ani çıkışlarına karşı hazırlıklı olmaları ve bu hareketle neyin sinyalini vermeye çalıştıklarını keşfetmesi gerekir (bkz. nonverbal iletişim konusu) .

Neticede bütün bu koşullar altında hasta ve hastane ortamında bulunan insanların iyileşmek için içkin güçlerini harekete geçirmek ve hastalıklarını yeni yaşam fırsatları doğurabilecek şekilde algılamak için şu özellikteki insanlara ihtiyaç duyarlar (BK):

- onlara tıbben nelerin olduğu, nelerin yapıldığını anlatan
- sorularına vakit ayıran ve onları dinleyen
- onur ve bireyselliklerini muhafaza eden ve saygı gösteren
- zor durumlarda da yanlarında kalan
- artık kendilerini ifade edemedikleri zamanlarda da onların elini tutan ve onlarla konuşan
- onlara ölümlerinde eşlik eden
- istedikleri takdirde onlarla dua eden ve onları kutsayan
- onlarla birlikte çektikleri acıların altında yatan anlam sorusuna cevap arayan
- onlara yaşam ve ölümlerinin özneleri olmalarında yardım eden

Dini danışmanlar da bu ihtiyaçları giderebilecek en iyi kişilerdir.

b) Hastane Dini Danışmanlarının Görevleri

Hastane dini danışmanlarının görevleri hastalar henüz hastaneye giriş yaptıklarında başlar. Yatışları henüz gerçekleştirilmemiş hastalar hastaneye gelişlerini oldukça sıkıntılı ve tehditkar olarak tecrübe ederler. “Settingin provoke ettiği bu duygusal yük çoğu insanlarda nevrotik başa çıkma davranışlarını aktive eder” (Wiedemann, 2005, s. 337). Bunu bilen dini danışmanlar rutin hasta ziyaretleriyle birlikte hastaneye henüz giriş yapan kişilerle de ilgilenirler.⁸⁷ Dini danışman bu ilk anlardaki tedirginliği ve kaygıyı hafifletmek için konuşulabilecek (en/tek) uygun partnerdir.

Böylece daha ilk günden itibaren hastane dini danışmanlığının amacı bütüncül bir yaklaşım içinde hastanın hastane dönemi ile geri kalan hayatı arasında bir köprü kurmaktır. Konuşma, ibadet ve dini ritüeller aracılığıyla kişiye hastalığının meydana getirdiği ruhsal durumla başa çıkmasında yardımcı olunmaya çalışılır. Daha net belirtecek olursak: Hastane dini danışmanlığının geleneksel görevleri hastanedeki hastalarla münferit olarak ilgilenmek, eşlik ve teselli etmek, hastalıklarıyla başa çıkmada yardımcı olmak, dini anlam seçenekleri sunmaktır. Hastane dini danışmanları hastalara hastalıklarını ve yaşamlarını olduğu gibi kabul etme konusunda yardım ve eşlik ederler. Keder ve korkularında olduğu kadar ölüm sırasında da onların yanlarında bulunurlar. Bu bağlamda hastane ortamında ortaya çıkan bütün soru ve sorunlar -

⁸⁷ Bu genel bir kural değildir. Uygulamada bunu her dini danışman yapmamaktadır.

anlam, neden sorusu, kötülük problemi, yani hayata dair temel sorular - dini boyutuyla da dini danışmanla paylaşılabilir. Çünkü özellikle böylesine stresli ve ağır dönemlerde her insanın onu dinleyecek, anlayacak, kabul edecek, ona vakit ayıracak birine ihtiyacı vardır. Hastane ortamlarında hastalar kadar hasta yakınları ve personel de bu zorluklardan geçer ve dini danışmanların ilgisi onlara da yardımcı olur (Klessmann, 2010, s. 351; 2011a; 2002; Ziemer, 2000; Bobzin, 1987; Hészer, 1996, EK).

Etik konularda rehberlik etmek dini danışmanların bir başka görevidir. Önemli ve zorlu etik kararların alınmasında fikirlerinden faydalanmak üzere hastane dini danışmanları hastanelerin etik kurullarında görev alırlar. MHH’da örneğin doktorlar dini danışmanlarla düzenli olarak bir araya gelir ve hastalar hakkında bilgi alış verişinde bulunurlar. Bu bazı müdahalelerin etikliği konusunda dini danışmanın fikrini alma şeklinde olabileceği gibi, hasta hakkında hastane personelinin fark edemediği bir durumu paylaşma şeklinde de olabilir. MHH hastane dini danışmanı Bayan Denkers bir örneği anlatır:

Denkers : Aklıma gelen bir uç örnek: burada yıllar önce 22 yaşında bir genç yoğun bakımdaydı ... bedeninde bir kan zehirlenmesi vardı. Bu genç için iki seçenek vardı, ya böyle rahat bırakılacaktı, o zaman bu hastalıktan ölecekti, ya da kolları ve bacakları kesilecekti ve uyanıldığında diyaliz hastası olacaktı. Komadaydı. Bunlar ekstrem durumlar. Böyle durumlarda sadece dini danışmanlık tarafında kalmıyorsunuz o zaman konu tıp etiğine de geçiyor.

A : Neye karar verildi?

Denkers : Öncelikle hep birlikte bir toplantıya karar verdik. Ampütasyonu yapacak cerrah vardı, bölüm doktoru, genç adama bakan hemşire, ebeveyni ve ben vardık. Genç adam dayanamayacağı için yapay bir komadaydı. Ne yapılacağına baktık. Ve böyle tıp etiği ile ilgili bir soru olunca hastanın iradesinin ne olacağına bakılır. Konu biz ya da ebeveyn değil, mesele hastanın ne isteyebileceğini ortaya çıkarmaktır. Bu nedenle ebeveyni de çağırdık hastanın temsilcileri olarak bir nevi. Bu çok etkileyiciydi. Anne dedi ki, “İş bana kalsa, ben her şeyi yapardım, çocuğuma bakardım, kolları bacakları olmasa da ve diyaliz hastası olsa da, o zaman bende yaşar ve ben ona bakarım, yeter ki çocuğumu kaybetmeyeyim. Ama çocuğumu düşündüğümde ... o bunu istemez. O böyle uyanmak istemez.” Kararı da bu yönde verdik. O genç öldü. Ebeveyni hala yılda bir kere gelirler, Noel gecesinde ayine gelirler. “Bu gecede o varmış gibi” diyorlar onlar burada o geceyi kutladıkları zaman. Bunlar ekstrem durumlar.

A : O grupta toplantıda sizin fonksiyonunuz neydi?

Denkers : O grupta benim fonksiyonum gruba dini danışman olarak davranmak değildi, konunun etik kısmını devralmaktı. Bu da o soruyu sormaktı: meselemiz bizim ne istediğimiz değil mesele onun ne istediğidir. Yani bu soruda somut olarak kalmak, bir parça etik danışmanlık yapmak. Bu durumla organ bağış konularında da sıkça karşılaşırız.

A : Doktorlar o zaman sizi çağırıyorlar ve etik destek ya da fikir mi almak istiyorlar?

Denkers : Bu ancak geceleri veya hafta sonları oluyor bunun dışında bunun için bir etik komitemiz var. Ama hiç olmuyor değil, oluyor.

Belirtilen bütün bu görevlerin uyum içinde yerine getirilebilmesi için dini danışmanların profesyonel olarak eğitilmeleri ve belirli standartların kabul edilmesi ve uygulanması gerekir. Bu standartlar EK örneğinde şöyledir:

- İnsanlar hastaneye yatırıldıkları zaman uygun bir danışmanlık, teşhis, terapi, bakım beklerler (Şekil 1). Doktorlar, hemşireler, hasta bakıcılarının bu nedenle profesyonel hizmetleri gereklidir. Bunların yanında bir de hastanın beklediği (veya beklemediği) ve hastanenin sunduğu insani desteği bulunur: hastane dini danışmanlığı. Verilen diğer hizmetlerle beraber oluşan sorulardan, varoluşsal, manevi, dini sorulara kadar genişleyen bir yelpazede insanların bunları yöneltebileceği bir merciye ihtiyaç duyarlar.
- Her ne kadar hastane dini danışmanlığı diğer hastane hizmetlerine entegre edilmesi gerekirse de onlara karşı bağımsızlığını koruması önemlidir.
- Hastane dini danışmanlığı kimseye zorla yapılmaya çalışılmaz fakat kimseden de esirgenmez.
- Hastane dini danışmanlığı kendi hayat hikayesiyle birlikte her insanın onurunu savunur. Özellikle hastalık anında, bir çok fonksiyonların kısıtlanması ya da zor kullanılması durumunda hastaya hastalığından, sosyal statüsünden bağımsız olarak insan olarak değer verilmeli ve insan onuruna yakışır bir şekilde muamele edilmelidir. Aynı yaklaşım içinde hastaların hastalık, ağrı ve çatışmalarını ciddiye alır ve ortaya çıkan varoluşsal sorunlarıyla ilgilenir:
 - ‘Ben - böyle hasta iken - hala ben miyim?’
 - ‘Konuşamıyorum, kendimi nasıl ifade edeceğim?’
 - ‘Neden benim başıma geldi bunlar?’
 - ‘Ben, başkaları yanlış bir şey mi yaptık? Sorumlu kim?’
 - ‘Hayatta yapmak istediğim onca şeye ne olacak?’
 - ‘Ağrılar bana çok ıstırap veriyor; ölmekten korkuyorum.’
 - ‘Bana kim bakacak, aileme kim bakacak? Kimseye yük olmak istemiyorum ki!’

Hastanedeki diğer idari, bakım ve tedavi iş ve hizmetlerine karşın dini danışmanlık bu gibi sorulara zaman ve mekan tanır. Hastanın içinde bulunduğu ruhsal ve bedensel durumuna, yani kişisel yaşam durumuna özgü özel bir ilgi gösterilir. Yakınlık ve mesafe dengesi kurularak doğum, ameliyat, ölüm, yalnızlık, vahim ve önemli sonuçlar doğuran teşhisler, etik çatışmalar, travmatik kaza gibi durumlar bu ilgiyi gerektiren dönemlerdir. Evanjelik Kilisesi bu durum ve dönemlerde İncil’in özgürleştirici ve teselli edici gücünü hatırlatmakla kendini görevli görür.

- Hastane dini danışmanlığı diğer dini danışmanlıklardaki gibi karşılaşmayı ve görüşmeyi esas alır ve bu görüşmelerde yine dua, ayin, çocuklarda oyun, şarkılar ve dokunuşlarla hastaların “ruhlarında yatanları” ifade etmelerini sağlamaya çalışır.

- Hastane dini danışmanlığının, hastane personeline iş yükü, ekip içi huzursuzluklar, şiddete maruz kalmaları gibi durumlarda destek ve yardım sunması kurum olarak hastanenin işleyişine olumlu katkılar yapabilir.

Evanjelic hastane dini danışmanlığı hastanedeki bu görevlerine kendi spesifik Kilise ödevi ve profesyonelliği (dini danışmanlık uzmanlığı) açısından kendi sorumluluğunda katılır. Bunu yaparken de farklı uzmanlık alanlarının kesiştiği noktalarda ortak olan konuları ve sınırları net bir şekilde belirler ve korur. Bu nedenle Evanjelic Kilisesi hastane dini danışmanlığına genellikle gereken eğitimleri almış rahip ve rahibeleri atar. Bu atanmanın temel özelliği de İncil'in tebliği ve dini ritüellerin yönetilmesidir. Bunların dışında gereken eğitimleri, yeterliği almış diakon ve pedagoglar ile fahri çalışanlar atanır (EK). Yeterlik (Qualifikation), temel bir teoloji, din ve/veya sosyal pedagoji alanındaki bir yüksek eğitiminin yanında daha çok pratiğe dayalı ikinci bir öğretim ile edinilmiş bilgilerin, pastoral psikolojik-insan bilimlerinin de katkısıyla ilave bir yeterlikle sağlanır (bkz. Eğitim Bölümü). Mesleğe eşlik eden bir süpervizyon, ilerletme ve devam eğitimleri hastane dini danışmanlığı için vazgeçilmezdir. Eğitimlerin yanında hastane dini danışmanları için gerekli olan spesifik yetenekler (Kompetenz) kılavuzda şunlar olarak belirlenmiştir:⁸⁸ iletişim, yorum, etik, ritüel yeteneği, alan bilgisi ve dinler arası yeterlik.

Evanjelic Hastane Dini Danışmanlığı Kılavuzunun bundan sonrası Kilise-hastane-dini danışmanlık konusundaki yapı, organizasyon, çalışma koşulları, kapsam, iletişim, ulaşım, finansman gibi hastane ve Kilise arasındaki idari ve yasal işlere ayrılmıştır ve bunların bu çalışmaya aktarılmasına gerek görülmemiştir. Evanjelic Kilisesinin bu geniş kapsamlı kılavuzunun yanında yerel kiliselerin de benzer içerikli daha dar kapsamlı kendi kılavuzları bulunur. Tıpkı ayrıntılı olarak verilen bu kılavuz gibi Katolik Hastane Dini Danışmanlığı Konferansı'nca hazırlanan Katolik Hastane Dini Danışmanlığı - Kalite Standartları - Hedefler - Görevler - Şartlar (Katholische Krankenhausseelsorge - Qualitätsstandards - Ziele-Aufgaben-Voraussetzungen, 2004)⁸⁹ başlıklı bir rehber bulunur. Katolik rehber kırk sayfalık Evanjelic emsaliyle boy ölçüşemese de, başlıklar halinde verdiği konular ayrıntılı Evanjelic rehberinkileriyle

⁸⁸ Bu yetenekler sadece hastane için değil diğer dini danışmanlık alanları için de geçerli sayılabilir; bkz. 'Dini Danışmanın Yeterliği'.

⁸⁹ http://www.kgv-bremen.de/fileadmin/user_upload/Bilder/krankenhauseelsorge/PDF-Dateien/Qualitaetsstandard.pdf

örtüşür.⁹⁰ Katolik alanda da yine yerel kiliselerin bu kalite standartları çerçevesinde kendi hastane dini danışmanlık kılavuzları bulunur.

c) Hastanedeki Dini Danışmanlık Görüşmesi

Hastanedeki dini danışmanlık görüşmeleri günlük karşılaşmalar gibi başlar ve çoğu zaman hastanın ve hastalığın genel durumu, yakınların vaziyeti, vb. konulardan öteye gitmez. Ancak bazı durumlarda da daha derin bir görüşmenin işaretleri belirir: ‘Oturmak istemez misiniz?’ ‘Beni meşgul eden bir konu var aslında...’ ‘Bunları anlatırken üzüldüğünüzü görüyorum ...’ gibi hasta veya dini danışmandan gelebilecek ifadeler günlük konuşmaların ötesinde bir görüşmeye ihtiyaç olduğunu gösterir. Dini danışmanın görevi bu tür işaretlerin farkına varmak ve değerlendirerek uygun adımı atmaktır. Özellikle ağır hastalık durumlarında dini boyuta hissedilen ihtiyaç dini danışmanın Tanrı temsilciliğini özellikle ön plana çıkarır (Klessmann, 2002).

Thurneyssen (1970, s. 95; 99) bir hasta ziyaretini kerigmatik anlayışına uygun olarak şöyle anlatır: Hasta ziyaretlerinde odaya nasıl girildiği önemlidir. Dini danışman hasta odasına (kutlu mesajı getiren olarak) biraz neşeli girmesinde bir mahsur yoktur. Hastanın durumu ciddi bile olsa dini danışman hasta odalarına sevecen ve sevinçli girmelidir. Bunu yapacak durumda değilse dini danışmanın ziyaretten vazgeçmesi daha uygundur. Çünkü böyle bir ziyaretin faydadan çok zararı olacaktır. Elbette ki dini danışmanlar hastayı ziyaret ettiklerinde sağlıklarıyla “hava atacak” değillerdir, fakat hastanın durumundan ziyadesiyle etkilenip bunu belli etmemeleri gerekir. Hastaya karşı duydukları üzüntü yüzlerinden okunmamalı ve hastanın yükü ağırlaştırılmamalıdır. Dini danışman bütün ön yargılardan uzak sadece sevgiyle hastanın karşısına çıkmalıdır, gayet doğal, “insani”, “kardeşçe” selamlamamalıdır hastayı.

Hasta ziyaretleri ya hastane personelinin ya ailenin ya da hastanın kendi isteği üzerine gerçekleşir. Dini danışmanın böyle bir isteği hemen yerine getirmesi gerekir fakat saatini iyi ayarlamalıdır. En uygunu hastanın bakımı yapıldıktan sonra yani öğleden öncesidir, ya da öğleden sonra, hasta öğlen uykusunu aldıktan sonra. Başka ziyaretçilerle karşılaşma önlenmeye çalışılmalıdır, hasta yalnızken ziyaret edilmelidir. Bu bile hastaya verilen değeri gösterir. Ancak gerektiğinde bir hasta yakını orada bulunabilir, fakat dini danışman onunla lafa dalmamalıdır, hasta daima odak noktası olmalıdır.

⁹⁰ Bu rehber çeşitli Katolik piskoposluk bölgelerinin internet sayfalarında iki sayfalık bir broşür şeklinde bulunmaktadır. Daha kapsamlı orjinal bir rehber tespit edilememiştir.

Selamlaşmadan sonra onu rahatsız etmeyecek, sıkıştırmayacak, dini danışmanın yüzüne rahatça bakabilecek ve onun yakınlığını hissedebilecek şekilde hastanın yanına oturulur. Konuşma doğallık içinde yürütülür. Öncelikle hali hatırı ve hastalığı sorulur. Fakat bunlarda çok oyalanılmaz, çünkü bazı hastalar hastalıklarından ve ağrılarından çok uzunca bahsedebilirler. İlk ziyaretlerde olmasa bile ilerleyen ziyaretlerde hasta iç dünyasını açmaya başlayabilir. Bir iç çekiş, dini danışmanın nazikçe bir ‘Neyiniz var?’ sorusuyla iç dünyasını açmaya başlayabilir. Ve görüşmenin bir yerinde Tanrı mesajı iletilir. Her ne kadar görüşme profan olarak başlasa da bir yerinde mutlaka kutsala dayanması gerekir. Ancak bu dini boyuta çok çabuk geçilmemelidir. Yoksa ezbere konuşulmuş olur (Thurmeysen, 1970, s. 117-118).

Yukarıda Klessmann ve Thurmeysen’in de işaret ettiği üzere dini danışmanlık görüşmesinde yakınlık ve mesafe problemi hastane ortamında da belirir. “...hastane dini danışmanları hastalık, yaşam ve ölümün sınırıyla sürekli karşılaşmaktan içsel olarak fazlaca bir gerginlik altına girerler. Sınır durumlarıyla olan sürekli yüzleşme bilinçli ve bilinçsiz olarak hastalanma, ölme ve ölüme karşı kişisel korkulara temas eder ve hayatın yaralanabilirliği ve kırılabilirliğini hatırlatır. Doktor ve bakım personelinin savunma mekanizmaları - duygusal mesafe, nesnelleştirme - kendi tercihleri bakımından emirleri altında olmadığı için hastane dini danışmanlarının bu yarası neredeyse şiddetle değildir” (Klessmann, 2002, s. 23). Böyle olsa da hastane yatış sürelerinin kısalığı ve görüşme sayılarının kısıtlılığı dini danışmanlarda mesafeyi koruma problemini azaltabilir (Oursin & Schuster, 2008). Doktorlar ve bakım personeli kişiyi değil hasta olan organı veya hastalığı gördükleri (ya da görmeyi öğrendikleri) için, hasta olan insana karşı profesyonel bir mesafe kurabilirler. Hedefleri bozulan organı tekrar işlevsel hale getirmektir ve hastanın kişisel şartları bu çaba içinde dikkate alınmaz. Dini danışmanlar ise hastayı daha doğrusu hastalığı daha geniş bir bağlamda görürler (örneğin insanın yaratılmışlığının bir parçası olarak). Bu nedenle hastalık gibi sıkıntıların ilk bakışta hemen görülemeyen başka anlamları olabilir ve bu anlam ancak derin bir görüşmede ortaya çıkar. Bu bakımdan hastalık, acı, ölüm - tıptaki gibi yenilmesi, aşılması, ertelenebildiği kadar ertelenmesi gereken mefhumlar değil - bir yandan mücadele bir yandan kabul edilmesi gereken şeylerdir (Klessmann, 2002). Bu özellikleriyle dini danışmanlar hastane kurumunda unutulmuş ya da çoğu zaman göz ardı edilen “insan” faktörünü hatırlatmaya, dikkate almaya işe yarayabilirler ve hasta yönelimli bir anlayışa katkı sağlayabilirler.

d) Hastane Dini Danışmanlığında Ortamın Etkileri

Dini danışmanlık karşılaşma ve görüşmelerinde ortam ve çevre koşullarının önemine sıkça yer verildi. Kurumsal dini danışmanlıkta dini danışmanın ziyaretlerinde mekanın görüşme üzerinde özellikle etkileri bulunur. Hastane odasına yapılan bir ziyarette dini danışmanın kapıyı vurarak içeri girmesinden bile hastane sisteminin doğal bir parçası olmayan birinin geldiğinin işareti verilir. Bu bakımdan gelen bu kişi hastalar için bir yabancıdır, ya kabul görecektir ya da reddedilecek bir yabancı. Bu bakımdan dini danışman içeri alınsa bile buyur edilmesi veya oturacak bir yerin gösterilmesi garanti değildir. Görüşme protokollerinden takip edilebildiği üzere dini danışmanlar kendilerine yer gösterilmeden veya kendileri ‘Biraz yanınızda kalabilir miyim/oturabilir miyim?’ demeden bir hastanın yanına oturmazlar.

Hastane dini danışmanlığı büyük ölçüde hastane sisteminin işleyişine bağlıdır (zaman, mekan şartları). Hastane ortamı aynı zamanda kişinin aslında mahrem ve sığınma yeri olan yatağını da herkese açık hale getirir. Hasta bir yandan sağlık koşulları el vermediği için kendi yatağı ve oradaki yatış şekli üzerinde hakimiyet kuramadığı gibi öte yandan odasını ve dolayısıyla yatağını sürekli her türlü istenilen veya istenmedik ziyaretçilere karşı koruyamaz. Oldukça yeni bir bilim dalı olan *Proxemik* etkileşim üzerinde mekanın etkisini inceler ve muhatapların mekana bağlı davranışlarını nonverbal iletişimin önemli bir unsuru sayar (Delhees, 1994, s. 781; ayrıca bkz. Naurath, 2000, s. 190-192; Christian-Widmaier, 1995, s. 26, 178; Ziemer, 2000, s. 281).

Dini danışmanlık görüşmesine çevrenin etkileri, odanın türüne, hastanın yattığı bölüme göre değişebilir:

(1) Oda türü

Hastane ziyaretlerinde dikkat çekilmesi gereken bir husus dini danışmanın hastaları her zaman yalnız değil genellikle çok yataklı odalarda bulmasıdır. Hastane odaları sakinleri adeta bir kader ortaklığı ve dayanışma içinde yakın ilişkiler geliştirebildikleri gibi soğuk ve mesafeli de durabilirler birbirlerine. Odaya giren dini danışman bütün bunlardan habersizdir ve amacı belirli bir hastayı (kendi cemaatine ait olan, daha önceden tanıdığı bir danışanını, vb.) ziyaret etmektir. Hastalar arasında bir yakınlık varsa danışman odaya girdiğinde öncelikle gruba birlikteliğine müdahale eden bir yabancı gibi algılanabilir veya odada kimse kimseyle ilgilenmiyorsa dikkat ve ilgi çekmeyebilir. Bir dini danışmanın böyle bir ortama girdiğinde nasıl davranması gerektiğini Geest’in (1981, s. 65) verdiği örnekten anlıyoruz:

Belirli bir hastayı ziyaret etmek isteyen dini danışman başka hastaların da bulunduğu bir odaya girdiğinde herkesin onu net bir şekilde duyabileceği şekilde - tabii ki uyuyan ve sestem rahatsız olabilecek olanları da dikkat alarak - selam verir, kendini tanıtır, geliş sebebini söyler: ‘Herkes iyi günler, benim adım YZ, buranın/şu yerin dini danışmanıyım ve A Hanımı/B Beyi ziyaret etmeye geldim.’ Böyle bir tanıtım hastaların meraklarını giderir (‘Bu da kim?’ ‘Ne istiyormuş?’ ‘Bizim yanımıza da gelecek mi?’) ve ziyaret saatleri dışında böyle birden odaya gelen kişi hakkında tatmin edici bilgi verir. Geest bu şekilde kendini tanıtmanın zaten bilgilendirme bakımından yetersiz davranan hastane sisteminin karşısında hastalar için rahatlatıcı olduğunu belirtir. Fakat şuna da dikkat çeker: bu şekil bir selamlama ancak 3-4 kişilik bir hasta odasında mümkün olabilir, sekiz-on kişilik bir hasta odasında böyle bir giriş için çok yüksek sesli konuşmak gerekir; ayrıca daha küçük bir odada herkesi bizzat (yataklarına gidip, tokalaşıp) selamlama imkanı bulunurken daha büyük bir odada yanından geçilen insanları uzaktan selamlamak (bakış ve baş hareketiyle) gerekecektir.

Geest’in (1981, s. 66) oda türü konusunda dikkat çektiği bir husus daha ortamın konuşma şekil ve gidişatına yaptığı etkidir. Dini danışman ve hastanın baş başa kaldığı tek kişilik odalar muhataplar üzerinde daha çok bir baskı yaratabilir, ciddi bir konuya girilmesi gerektiği düşüncesini uyandırabilir. Çoklu odaların hareketliliği, başka kişi ve seslerin bulunması ortamın kasvetini dağıtabilir ve daha rahat bir atmosfer sunar. Fakat bu seferde özel ve derin konuların konuşması engellenir. Çoklu odalar özel veya ciddi meselelerin konuşulması için uygun bir ortam değildir. Bunun için dini danışmanın teklifi veya hastanın talebi üzerine (sağlık durumu buna el verdiği ölçüde) görüşme odanın dışında sürdürülebilir. Dini danışmanların belirttiği üzere odada başkalarının da bulunması davranışlara etki eder.

(2) Yoğun bakım

Yoğun bakımda, yani bütünüyle yaşam kurtarmaya odaklı bir ortamda dini danışman yetkilendirildiği ve temsil ettiği makam bakımından kimi zaman pek de hoş karşılanmayan bir misafirdir. Danışmana verilen tepkiler ilk bakışta hastaların iyiliği için sergilenen bir tavır (‘Ziyaretiniz hastayı gereksiz yere heyecanlandıracaktır/yoracaktır’; ‘Geçerken uğramış gibi yapın, özellikle onun için geldiğinizi belli etmeyin.’; ‘Kara kuş da geldi’) gibi görünse de ikinci bakışta ilgili kişilerin (hasta yakınları, bakım personeli, doktorlar) kendi ölüm kaygılarını da barındıran bir tepkidir. Çünkü bu bölüm ne pahasına olursa olsun hayatta tutma, hayatı kurtarmaya odaklı bir yerdir (bir dini danışmanın yoğun bakımda karşılaştığı sıkıntılar için bkz. Mayer-Scheu, 1982).

Oysa yoğun bakımın onca telaşı, soğukluğu ve katı kuralları içinde dahi insanlığa, sıcaklığa, yakınlığa zaman ve mekan bulunabilir. Buna hastalar kadar (çoğu zaman kendinde olmadıkları için belki onlardan daha çok) hasta yakınlarının ve personelin ihtiyacı bulunur. Ölümle bu kadar burun buruna olunan, hayati risklerin, kararları ve sorumlulukların ağır ve hızlı bir şekilde taşındığı bir ortamda bulunan insanların *bir nefes almaları* meslekleri kadar özel hayatlarının da selameti için önemlidir. Bunun için, makinalar, cihazlar sustuğunda onların yeniden çalıştırılmasında sergilenen üst düzey profesyonellik ve soğukkanlılığın ardındaki insani yönün ortaya çıkarılmasında dini danışmanların önemli payları bulunur.

Yoğun bakımda bulunan hastaların kritik durumu dini danışmalığı ölümle yaşam arasındaki sınırdaki icra edilmesini gerektirir. ‘Gelebilir misiniz? Durum ciddi.’ - Bu hastanede veya yoğun bakımda çalışan dini danışmanların sıkça aldıkları bir çağrıdır. Bütün tıbbi müdahalelerin hızlı ve telaşla yürütülürken dini danışmanın hastanın yanında bulunması ve ona - eğer vakit gelmişse - onurlu bir ölüm için eşlik etmesi oldukça zorlayıcı anlardır dini danışmanlar için. Hayat kurtarma çabası içinde sadece amacına odaklanan hastane ekibi özellikle bu durumlarda muhataplarının saygı hak eden bir insan olduğunu unutabilir. Dini danışmanın görevi de insanın sağlık personelinin *ihmal ettiği* bu yönüyle ilgilenmek, ona insani bir ölüm hakkının tanınmasını sağlamak ve onun yanında olmaktır.

Çoğu zaman bu bölümdeki hastaların konuşma kabiliyetleri kısıtlanmış veya tamamen ortadan kalkmıştır (şok, baygınlık, koma). Fakat yine de dini danışmanın varlığı, nonverbal iletişim araçları, dini ritüel ve semboller - muhatap yaşamın sınırında bulunduğu için - ayrı bir önem kazanır. Dini danışmanın buradaki zorlu görevi kendi iletişim imkan ve araçlarını hastanın hizmetine sunmaktır. Bunun için ilk başta hastanın ruhsal durumunun algılanması ve anlaşılması gerekir ki hastanın bu zorlu durumunda ona eşlik edilebilsin, güç kaynakları açığa çıkarılabilsin ve ilerleme kaydedilebilsin. Etraftaki çok sayıdaki makina ve elektronik cihazlar ilk başlarda dini danışmanın merakını celp edebilir ve dikkatini de dağıtabilir. Bu nedenle gerek makinaların fonksiyonları gerek hastanın genel sağlık durumu hakkında önceden hastanede personelinden bilgi almak dini danışman için faydalı olur.

Yoğun bakım dini danışman için kendisi böyle bir tecrübe yaşamadıysa oldukça zor bir alandır. Zira baygın tutulma, komada kalma, iyileşme şansı düşük bir operasyon geçirme, günlerce belki de haftalarca makinalara ve yatağa bağlı kalmanın ne demek olduğunu bilmesi ve gereken empatiyi kurabilmesi oldukça zordur. Hastalar ölüme bu

kadar yaklaşmanın ne demek olduğunu anlatırlar. Onlar için asıl zor olan bu dünyadan ayrılmak değil, tekrar bu dünyaya dönüş yoluymuş (komadan uyanırken örneğin). Dini danışmanın görevi de burada önem kazanır ve tekrar bu dünyaya geri dönme ve adapte olma yolunu kolaylaştırmaya çalışır.

Hastanın bahsedilen kısıtlı iletişim kabiliyetinden dolayı diğer dini danışmanlık görüşmelerinden biraz farklı olarak burada dini danışman bekleyen, dinleyen ve hastaya göre tepki veren rolünden çıkmak durumundadır ve aktif olması gerekir. Eylem alanı ise algıladıklarıdır. O durumdaki hastaların nonverbal tepkileri ise çoğu zaman zor algılanır, dolayısıyla dini danışmanın bu konuda ayrı bir duyarlılık ve dikkat geliştirmesi gerekir (Klessmann, 2010, s. 360; Naurath, 2000, s. 187-188; Frör, 2002).

Frör (2002, s. 57) bir yoğun bakım ziyaretini şöyle anlatır:

İçeri girerim. Selam veririm: “İyi günler Bayan X, biraz yanınıza gelebilir miyim?”

Kendimi tanıtırım: “Yine yabancı bir yüz sizin için - Adım NN ve ben bu bölümde rahibim. Sizin yanınıza da gelip sizi ziyaret etmek istedim.”

Bir süre kalmayı teklif ederim: “Biraz yanınızda kalmamın sizin için bir mahsuru var mı?”

Belki neler gördüğümü söylerim: “Şimdi burada sizin için her şeyin yapıldığı bölümde olduğunuzu görüyorum. - Büyük bir ameliyat geçirmişsiniz, doğru mu? - Nefes almak için hala desteğe ihtiyaç duyduğunuzu görüyorum. - Şimdi nasıl başınızı salladığınızı gördüm. Beni anladığınıza sevindim. - Ağzınızla kelimeleri ifade etmekte nasıl zorlandığınızı görüyorum.”

Belki neler duyduğumu söylerim: “Hemşireler size bir radyo bırakmış, müziği ben de duyuyorum.”

Neler hissettiğimi söylerim: “Şimdi elinizi tutuşuma nasıl karşılık verdiğinizi hissediyorum.”

Duyularımı söylerim: “Elimi nasıl da sıkıyorsunuz, bunu beni çok sevindiriyor. - Her şey daha çok yorucu ve yavaş.”

Ne yaptığımı, hareketlerimi söylerim: “Bir de yatağın bu tarafına bir geçeyim, buradan daha iyi görebilirsiniz beni. - Şimdi anlığınıza haç işareti yapacağım, sizin için hepimizden daha güçlü birinin var olduğunu hissetmeniz için.”

Nihayet algıladıklarımı toparlarım: “Burada olmam sizi yordu. Ama sevindiğinizi de gördüm. Böyle yanınızda olmaya ben de sevindim.”

Randevulaşırım, devamın nasıl olacağını söylerim: “Ben o zaman yarın yine gelirim. Yine kısa bir uğrarım size.”

İyi dileklerimi iletirim, bir kutsama yapar veya bir dua okurum. Vedalaşırım.

Dini danışman bu şekilde kendisinin ve hastanın gördüklerini, duyduklarını, hissettiklerini, duygularını ve hareketlerini algılayabilir ve yansıtabilir (‘Ah, bana baktığınızı görüyorum, çok güzel, devam edin, bakın bana.’). Önemli olan kısıtlı da olsa hastanın yaşam belirtilerinin karşılaşmaya dahil edilmesidir. Hastanın buna çok az katkısı olacağı aşıkardır bu nedenle dini danışman kendi imkanlarını hastadan bağımsız

olarak ve daha güçlü olarak uygulaması gerekir (bir yoğun bakım hastasının ziyareti için bkz. Örnek 2 ve 13).

Netice itibariyle yoğun bakımdaki bir hasta ziyaret edildiğinde imkanlar ne kadar kısıtlı olursa olsun dini danışman bir konuşma, bir iletişim, bir ilişki meydana getirmeye çalışır. Bir görüşme yaparken veya oluşturmaya çalışırken hastanın çok yorulmamasına dikkat edilmelidir. Dini danışman diğer görüşmelerindeki gibi sıkça refleksiyon yapar ve anladığı şeyleri dile getirir. Hastayı zorlayacak, yoracak şeylerden vazgeçer, güçlendirecek ve destekleyecek şeyleri vurgular .

Dini danışmanların yoğun bakımdaki görevleri arasında kurumsal dini danışmanlığın diğer anlarında olduğu gibi personel ve hasta yakınlarıyla da ilgilenmek bulunur. Özellikle bu bölümün hassas ve riskli durumları gerek personelde gerek hasta yakınlarında yoğun bir stres meydana getirir. Personel işin yoğunluğu ve ağırlığı nedeniyle stres ve baskı altında olurken hasta yakınları da kimi zaman yeterince bilgilendirilmedikleri kimi zaman duygusallıkları nedeniyle yoğun bakım ünitesinde ayrı bir problem ve engel teşkil ederler. Dini danışmanın gereken aracılığı yaparak, onları sakinleştirmeye ve anlamalarına yardımcı olarak oldukça faydalı ve gerekli bir görev yerine getirmiş olur (Klessmann, 2010, s. 360; Frör, 2002).

(3) Psikiyatri kliniği

Dini danışmanın algısı tıp ve psikoloji/psikiyatri ile yüklü olmadığı için bu bölümdeki hastalara karşı özel ve farklı bir ilgi sergileyebilir. Bu bölümlerde personel genellikle bir tehdit hatta düşman olarak algılandığı için bakım ekibinde yer almayan dini danışman hasta için özellikle güven duyduğu kişi olarak işlev görebilir (bkz. aşağıda Bayan Wübker'in tecrübeleri; 'Hasta Dini Danışmanlığı').

Özetle “insani problemler hiç bir yerde olmadığı kadar hasta yatağında yoğunlaştığı” (Stollberg, 1969, s. 32) için hastaların gerek hastalıkları gerek hastane ortamının oluşturduğu ruh halleri ve ihtiyaçları hasta ve hastane dini danışmanlığını önemli kılar. Bunun için dini danışmanlar inançlarını ve görevlerini sürekli gözden geçirmeye ve başkalarına daraltıcı olmayan konseptlerle yaklaşmaya yetenekli olmaları gerekir (*Bavyera Hastane Dini Danışmanlığı Durum Bildirisi* - Positionspapier der bayerischen Krankenhausseelsorge, 1993).

Bu çalışma için görüştüğüm dini danışmanların neredeyse hepsi hastane tecrübeleri olan dini danışmanlardı. Bunlardan bazıları halihazırda bu görevdeyken bazıları da başka dönemlerde hastanede dini danışmanlık yapan kişilerdi ve hastane

tecrübelerini - yukarıda anlatılan başlıkları da tekrar görebileceğimiz şekilde - genişçe benimle paylaştılar:

Psikosomatik Kliniğinde dini danışmanlık yapan Susanne Wübker (20.09.2011)

böyle bir hastanedeki dini danışmanın yerini anlatır:

Wübker : Hastanede de hasta dosyalarına erişimim yoktur. Birisi ne getiriyorsa, yani mesele kişinin kendi konularıyla orada olabilmesidir, benim kendi konumla, ya da onun olduğunu düşündüğüm konusuyla bir şeyler yapmam değildir. Önemli olan kişidir.

A : Bu ilginç. Özellikle psikosomatik ve psişik hastalarda hastalığa bakma ihtiyacı hissetmemen harika. Bilmiyorum bu herkeste mi böyledir. Dosyalara hiç bir dini danışman ulaşamaz mı? İzin yok mu?

Wübker : Ben onlara erişemem. Bilgisayar girişim var, isimleri görebilirim, kim nerde, ama bu kadar. Bir terapist bir bakıcıya bir şey söylerken sağdan soldan tabi haberim oluyor. Bazen de hastalar çok çabuk anlatıveriyor ya da kendiliğinden anlattıklarında bazen soruyorum “Burada olma nedeniniz kısaca büyük bir yorgunluk mu ya da burn-out ya da depresyon mu?” diye. Birisinin konuşmaya hazır olduğunu fark ettiğimde... kendim bir şeyler kurmamak için kafamda. Ya da yanlış bir şeyler yapmamak için. Çünkü dini danışman terapiyi baltalamamalı.

A : Biraz da bu yüzden soruyorum işte. Hastanın nesi olduğunu bilmen gerekmez mi yanlış bir şey yapmamak için?

Wübker : Şimdiye kadar böyle bir şey yaşamadım. Sanırım bunda etkili olan bunu hissedebilmem ve... hastane öyle bir ortam ki, bunu genel hastanelerde olan arkadaşlarımdan da duyuyorum... bu “bana yaralarını göster” aslında hastanın bir ihtiyacı...

A : Yani bunu kendisi yapması?

Wübker : Başka hastane dini danışmanları, onkolojide çalışan onların kanser hastası olduğunu bilir, ben psikolojik hastalar olduğunu biliyorum bizdekilerin. Ve kim bir apandisit ameliyatı geçirdiyse hemen - yarımı görmek ister misiniz [ameliyat izimi] - bunu meslektaşlarımdan duyuyorum. Ve hemen konuşmaya girilebiliyor o zaman. Bende de sıkça... sıkça şunu yaşıyorum: ya zaten ne olduğunu bildiğimi düşünüyorlar, bunu fark ettiğimde yok bilmiyorum diye netleştirmeyi düşünürüm, ben öyle konuşmalar veya dosyalar içinde değilim ki şöyle şöyle diyebileyim. Ben bunu hastalardan duymayı seviyorum. Bana söylemek istediklerini söylesinler, söylemek istemediklerini söylemesinler. Mesele onlar, ben değilim.

A : Bunu fark ettiriyor musun hastaya, senin için hastalığın değil, kişi olarak insanın, karşında oturanın önemli olduğunu? Özellikle psikolojik rahatsızlıklarda bir damgalanma ve etiketlenme söz konusu ya ve kolayca ‘zaten hasta ya, bunlar zaten sanrılar ya’ denebiliyor. Bu hastanın senle olan ilişkisine de etki ediyor mu, hastanın senin yanında kendini daha iyi hissetmesi, daha çok güven duyması, sen “ben senin hastalığınla değil, seninle ilgileniyorum” mesajını verdiğinde.

Wübker : Umuyorum böyle olmasını ve öyle olduğunu da düşünüyorum. Bütün hastanemiz için de öyle hissediyorum. Biz çok küçüğümüz toplamda 24 yatağımız var, ama hastaların psikoterapistlerde rahat etmediklerini düşünmüyorum. Bize gelen, bizim kapalı bir bölümümüz yok ya da bizim şeyimiz yok, yani akut intihar tehlikesi altında olan, kendine veya başkasına zarar verme tehlikesi olan birini alamıyoruz. Acil yatış bölümümüz yok, biz bağımlılık hastanesi de değiliz. Bir depresyona eşlik eden semptomlar olarak alkol veya ilaç problemleri olan hastalarımız oluyor. Ama ağır alkolik hastaları için şartlarımız müsait değil. Ve asıl demek istediğim, ben hastalarımızın kendilerini genel bir güven ortamında hissettiklerini görüyorum. Görüşmelerde, ‘Bu aramızda kalır mı şimdi söylediklerim’ sorusu da olabiliyor yine de.

A : Hastanede düzenli olarak bölümleri katları ziyaret mi ediyorsun? Ya da çağrılıyor musun?

Wübker : Evet bazen öyle oluyor ki, ben her gün orda değilim ya, bakıcı personel bana “Falan kişi seninle bir görüme daha istiyor” diyor. Psikiyatri bölümünde malum kalışlar oldukça uzun ve sıkça din adamları, kilise mensupları, rahipler vb. hastamız olarak burada buldukları için ve bunlar dini refakate aşına oldukları için diyor “Terapi görüşmelerime ilaveten haftalık dini refakat alabilir miyim sizden?” Ama tamamen... Kiliseye yakın olmalarına rağmen, dini refakati tanımayan hastalarımız da var ya da Kiliseden çıkmış olanlar, Protestan olanlar da var, iki kez Müslüman bayanlar da vardı. O zaman tek bir görüşmede kalabiliyor onları ziyaret ettiysem ya da bir sonraki vizitemde onları tekrar görüyorum ve onlara hitap ediyorum.

- A : Ziyaretlerini nasıl yapıyorsun? Hastaneye ne zaman giriyorsun? Neler yapıyorsun. Nasıl görünüyorsun? Selamlaşmadan görüşmeye ve sonuna kadar neler yapıyorsun?
- Wübker : Evet. Bazen belirlenmiş randevularım oluyor ve serbest olduğum zamanlar da oluyor, randevularım yoksa ya da ayın. Dua törenleri de sunuyorum ya. O zaman da koridorlardan geçer ve odaların kapılarını çalarım. Bizim hastalarımız da hasta yataklarında yatmadıkları için ve iki bacakları üzerinde gezibildikleri için o anda bir terapide olabiliyorlar ya da dün birinin *ayak refleksi bölgeleri masajı* vardı [gülerek] ya da bir orman gezintisinde ya da şehre dondurma yemeye gitmiş olabiliyor her neyse. Ama birine rastlıyorsam ve onunla ilk defa karşılaşıyorsam o zaman kapıda dururum ve “İyi günler, ben Susanne Wübker, ben buradaki hastane dini danışmanıyım, sizi ziyaret etmek isterim sizin için de uygunsu.” derim. Çoğu zaman, sanırım bu üç yılda belki dört kez başıma gelmiştir, birinin “Yok ilgilenmiyorum” demesi ya da “Daha sonra gelin.” demesi. Şu olabiliyor ama, “Şimdi on dakika sonra terapi görüşmem var, ama daha sonra yine buyurun gelin.” Evet. Ondan sonra içeri girerim ve çoğu zaman bana oturmak için bir yer teklif edilir ve konuşmaya gireriz. Bazen gerçekten bir ziyaret görüşmesi şeklinde kalır ama çoğu zaman da varoluşsal ya da inanç konuları hakkında olur görüşmeler. Yeterli sıklıkta önce Kiliseye karşı frustrasyonların boşaltıldığı olur ve kişi “Ben Kiliseye bağlı değilim artık, sizin dükkan umurumda değil” ya da Papa - şimdi şu aralar gündemde ziyaretinden dolayı. Ben bunları dinlerim. Ben kimseyi imana getirmek zorunda değilim. Bu belki sürekli olan bir konu, özellikle Kilise bağlılığı çok olmayan hastalarda “Ben Katolik değilim ama” ya da “Çoktandır kiliseye gitmedim” ben de “Bu beni ilgilendirmiyor aslında” derim. “Bu sizin için önemliyse ya da bunun sebepleri varsa bunun hakkında konuşabiliriz”. Benim sorum daha çok: “İnançtan doğan bir gücünüz de var mı? Tanrı ilişkiniz var mı?” Bazıları yine de bunu ayırt edemiyor, Tanrı ve Kilise veya Tanrı ve Kilise tecrübeleri sıkça bir tutuluyor ve sıkça bir görüşmenin sonunda o Tanrının onlarla yine de ilgilendiğini görünce şaşırıyorlar ve bunu bir şekilde yine de hissedebildiklerini.
- A : Görüşmenin başlangıcında... nasıl başlıyorsun, ‘Evet bugün nasılsınız?’ diye mi başlıyorsun, ‘Neyiniz var, neden buradasınız?’ bunu sormuyorsun?
- Wübker : Yok hayır en azından başta sormuyorum bunu. Daha çok işte, ‘Sizi ziyaret etmek istiyordum, nasıl olduğunuza bakmaya gelmek istiyorum.’ Tatil geçeli çok olmadı [kendi henüz izinden dönmüş], işte ‘Uzun zamandır mı buradasınız’ diyebiliyorum, çünkü o zaman kimin ne zaman geldiğini kaçırmış olabiliyorum. ‘Nasıl iyi geldiniz mi...’ birisine gerçekten de başlangıç döneminde rastladıysam, o zaman onun alışması, hastalığı kendine itiraf etmesi, hastanede yolunu bulması ... o zaman öncelikli konular bunlar oluyor.
- A : 24 yatak dedin ... yaklaşık kaç kişi senin görüşme teklifini kabul ediyor?
- Wübker : Ortalama 19-20 yataklık bir doluluk oranımız oluyor ve bunlar içinde 15’i kabul ediyor diyebilirim.
- A : Seviniyorlar mı sen geldiğinde?
- Wübker : Evet yani büyük bir açıklık ve memnuniyet yaşıyorum. Bazen görüşmelerde şiddetli kızmalar da duyuyorum ama onun için de varım ben. Birinin öfke [Frust] veya Kilise tarafından suiistimalini anlatması ya da her neyse işte. Ben dua kitapçıkları hazırladım. Bunlar aslında Katolik Kilisesinde olan saatlik duanın parçalarını ihtiva ediyor. Mezmurlar, İncil metinleri. Bu da her sabah *Sessizlik Odasında* yapılan bir şey. Ben orada olsam da olmasam da - baş hekim de katılıyor orda oluyor ama o da olmasa - o kadar basit ki bu dua herkes yapabilir. Bazen dönemler oluyor bunu ancak 5 hasta değerlendiriyor, son aylarda - özellikle tatilden döndüğümde hep yeniden şaşırıyorum - 12-15 hasta oluyor. Salı ve Perşembe akşamları bir dua sunarım, o zaman daha küçük bir grup olur, 4-5-6 hasta, ama 12 ya da 15 kişi de olmuştu. Tabi bu şuna da bağlı, birisi şehre inmişse beş buçukta bu duaya katılmak için uğraşmaz. Bu bakımdan... kaç kişi söylemek zor. Genel olarak şu kadar kişi geliyor ayine diyebiliyorum. Ama başka durum ve zamanlarda kapıyı çalan münferit başkaları da oluyor. Ya da üniversitede kısa karşılaşmalar da oluyor.

Naurath (27.09.2011) doktora tezinde işlediği dini danışmanlık bakımından ruh-beden ayırımına hastane bağlamında açıklamalarda bulunur:

Naurath: Hastane dini danışmanlığı bakımından insanın ikiye ayrıldığını tespit ettim - bizim batı tıbbında özellikle - tıbbi olarak bakım altında olan beden ve ilave bir dini bakım olarak ruha bakan dini danışmanlık. Ve bence bu uygun değil, çünkü biz beden-ruh bütünlüğüyüz. Dini danışmanlığın aynı zamanda beden bakımı olduğunu da göstermeye çalıştım özellikle hastanede. Ama aynı zamanda yaşlanma, çocuk dini danışmanlığında ... aslında hep beden de söz konusu. Hamilelik,

doğum konuları, ölüm. Aynı zamanda bir dini danışmanlık krizi de olan aslında bu tür krizlerde beden de kendini tematize ediyor.

A : Hastanede genellikle beden söz konusu ki bu da bir dini danışmanlık ihtiyacını doğuruyor.

Naurath: Evet aynen öyle. Benim yaklaşımım da bunu aslında birlikte görmek bunu da bu tezimde geliştirmeye çalıştım.

A : Dini danışmanlık faaliyetlerinizden bahseder misiniz biraz?

Naurath : Ben pratiğimi hastane dini danışmanlığında kazandım. Uzun bir süre hastane dini danışmanlığında çalıştım. Orada durum çok fazla hastanın ve onun o anki durumuna bağlı. Aslında burada genel bir şey söylemek çok zordur, basitçe her şey çok duruma bağlı.

20 yıllık MHH⁹¹ dini danışmanı Denkers'in (15.09.2011) geniş hastane tecrübelerindeki hastaların tepkileri, hastalarla teması, en sık karşılaşılan problemleri, personelle olan ilişkileri gibi konularla hastane dini danışmanlığını daha iyi anlamamıza yardımcı olur:

A : ... örneğin hastanede, orada ilişkiler nasıl personelle, dirençler, çatışmalar oluyor mu, sizi görmekten memnun oluyorlar mı, olmuyorlar mı?

Denkers : Yani bazen Kiliseye karşı çekinceler oluyor, Kiliseyle iyi tecrübeleri olmayan insanlar da var ya ve bunların da söylenmesi gerekiyor ve böyle çekinceler oluyor; bazen de şöyle bir resim oluşuyor: 'Ah dini danışmanlar geldiğinde siyahlar içinde, kollarının altında İncil'le geliyorlar', böyle ön yargılar da var. Bizim tecrübelerimiz, bölümlerde çalıştığımızda, bu çok çabuk değişiyor. O zaman aslında kabul görüyoruz ve kurumdaki çalışma arkadaşları tarafından - hiç fark etmiyor doktorlar, hemşireler, hasta fizik tedavcileri, temizlikçilerimiz bile - bizi yüklerini hafifleten kişiler olarak algılıyorlar. Hastalar için vaktimizin olması, onlarla görüşmemiz, yakınlarıyla ilgilenmemiz ve onlara da görüşme imkanları sunmamız. Ve öyle ki artık mesai arkadaşlarımıza da dini danışman olarak eşlik ediyoruz; belki şu an bir yaşam krizinde olan. Örneğin bir doktor çifti var, çocuklarını kaybettiler, onlara refakat ettim ve cenazeyi yaptım.

A : Personel size mi geliyor ya da siz mi gidiyorsunuz personele?

Denkers : Her ikisi de mümkün. Biz burada bir çok çağrı alıyoruz. Kurumda tanındığımız için, "Lütfen gelir misin burada bir yardımına ihtiyacım var" diye bir çok çağrı alıyoruz. Daha dün bir bölüm aradı, "Lütfen hemen yukarı" gelin diye. Orda yaşlı bir adam vardı, muayeneye gelmiş eşi de bakıma muhtaçmış ve adam hastanede olduğu sırasında eşi ölmüş ve bunu kendisine söylemişler. Tabi ki adamın şaşkın bir hale geldiği anlaşılır bir durum. Böyle durumlarda bizler çağırılırız. Bakıcıların "Bunun altından kalkamayız, burada adama yasının ilk aşamasında eşlik edecek biri lazım" dediklerinde.

A : Demek ki personelin size karşı çekinceleri ve ön yargıları oluyor fakat dini danışmanla tanıştıktan sonra bunlar ortadan kalkıyor?

Denkers : Evet.

A : Ve zannederseniz siz de siyahlar içinde ve kolunuz altında İncil'le çıkmıyorsunuz?

Denkers : Sadece istendiği zaman... çünkü bazı hastaların buna gerçekten ihtiyacı oluyor, yani dinleriyle bütünleşmiş hastalar oluyor - tabi ki gidip üstümü değişip siyahlar giymiyorum - ama gerçekten dinleriyle bütünleşmiş insanlar oluyor ve kriz anlarında da ritüellere, dualara, ekmek-şarap ayinine başvuruyorlar. Tabi ki bunları da yapıyoruz ve bu da kurumda yük hafifletici olarak görülüyor. Çocuk kliniğinde özellikle meslektaşımın çalışmalarıyla tanındık ve orada olmamız büyük memnuniyet uyandırıyor. Ve orada bize karşı hiç bir çekince yok ve oradakiler biz geldiğimizde hep rahatlarlar, sevinirler. Örneğin ölmekte olan bir çocuk olduğunda ve çocuğu acilen vaftiz [Nottaufe] ettiğimizde onun ailesine de refakat ederiz. Ve bu vaftizde sadece ebeveyn ve aile değil çalışanlar da bulunur. Yani küçük bir cemaatimiz olur. Burada yatakhanelerde çalışanların da katıldığı başka kutsamalar da yapmışımdır. Çünkü onlar "Buna kendimizin ihtiyacı var" demişlerdir, "Bir an olsun bizim bir şey yapmamız gerekmeden sadece orada bulunabiliyoruz ve olanları anlayabiliyoruz" yani birinin öldüğünü.

⁹¹ MHH'daki dini danışmanlık hizmetleri için bkz. Ek 11.

Biz ayrıca 24 saatlik bir acil çağrı hizmeti veriyoruz, her zaman ulaşılabilir oluyoruz. Acil çağrılarda ise her zaman, yani hiç bir acil durumda sizin ne işiniz var burada dendiğini duymadım. Orada bize adeta halılar serilir ve “İyi ki buradasınız, bizi destekliyorsunuz ve bu durumun altından beraberce kalkıyoruz” denmiştir.

A : Mevcudiyetiniz, ortaya çıkışınız ve varlığınız, belki personel tarafından değil ama başka hastalar tarafından rahatsızlık olarak algılanıyor mu, örneğin ölümü hatırlattığınız ve hastalar arasında olumsuz düşünceler uyandırdığınız oluyor mu?

Denkers : Sadece durum gerçekten de öyleyse. Yani ölmekte olan birine çağrılıyorsam ve o ayrı bir odada yalnız kalmıyorsa yoğun bakımda olduğu gibi, o zaman tabi ki diğerlerinin de “Hmm evet orada ciddi bir durum var”, şeklinde haberi oluyor. Özellikle de ölüm durumlarında komşu yataklardaki hastaların haberi oluyor. O zaman onlara da yaklaşır ve onların bununla nasıl baş ettiğinden emin olurum. Yani onları sadece oradaki izlenimleriyle yalnız bırakmam. Çünkü özellikle yoğun bakımda hasta olarak yatırıldığında ve komşusu öldüğünde insanın kendisine de korku gelir, ‘Aman Tanrım bu benim de başıma gelebilir’ denir. Bu durumu da kendime görev bilirim ve diğer hastaların nasıl olduklarına, neleri duyduklarına bakarım ve bunla nasıl baş ettiklerine ve işledikleriyle ilgilenirim.

A : Ya da ilgili kişinin kendisinin şunu düşünmesi: ‘Aman Tanrım, dini danışman da geliyorsa artık benim işim bitmiştir’ ...

Denkers : Bu izlenimin uyanmamasına dikkat ediyoruz her zaman.

A : Somut olarak bunu nasıl başarıyorsunuz?

Denkers : Somut olarak daha kendimi nasıl tanıttığıma bağlıdır bu. Ben palyatif bölümünde çalışıyorum ve orada sadece ölümcül hastalar var. Ve ben oraya girdiğimde, “Ben dini danışmanım, ben Barbara Denkers ve ben bu bölümdeki hastaları ziyaret ediyorum” diyorum. Yani ziyaret ediyorum onları, ‘bir ziyaret yapıyorum’ diyerek geleceğimi duyuruyorum ve ‘Bunu istiyorsanız kabul edebilirsiniz’ diyorum, ‘Siz öleceksiniz diye buraya geliyorum’ demiyorum. Bu oldukça işe yarıyor. Bunu başka bölümlerde de yapıyorum, ‘bu bölümde ziyaretler yapıyorum’ diyorum, ‘sizi de ziyaret etmek isterim, bu sizin için uygun mudur’ diyorum ve böylece temasa geçiyoruz.

A : Yani bu somut olarak ortaya çıkışınız, görüntünüz, ilk temasınızla ilgili?

Denkers : Evet

A : Şunu merak ediyorum bu tutum sizin bir kişilik özelliğiniz mi ya da bütün KSA kurslarında öğretilen bir şey mi?

Denkers : Bunun için işte o kendilik algısı var. İyi bir şekilde yansıtma yapmamız (Reflexion) kadar neleri taşıdığımız da önemli bir odaya girerken. ...Odaya nasıl girdikleri, kendilerini nasıl tanıttıkları da dahil olmak üzere. Bu kursta iyice çalışılır. Kursiyerler geri bildirim alır, ‘Bir odaya bu şekilde giriyorsan ben hiç senle konuşmak istemezdim çünkü sen şu şu şekilde ortaya çıkıyorsun.’ veya ‘Eğer odaya bu şekilde girersen ölümcül hastayım diye benim ödüm kopar.’ Kendimi nasıl tanıtmalıyım konusunda kursiyerlerin bu geri bildirimleri önemlidir. Herkes kendine göre uygun bir tanıtma şekli bulur. Benimki de bu şekilde.

A : En sık karşılaştığımız konular, uç örnekler, tepkiniz ve müdahale şekliniz nelerdir?

Denkers : En sık konu hastalıkla başa çıkma, ölümle başa çıkma, ritüel arzuları, bilinen ya da yeni yeniden keşfedilmek istenen, en sık bunlar. Ölenler, ölümler, yas, sıkça beraberiz.

A : Hastane olduğu için tabi ki...

Denkers : Çalışanlar da bu konulardan dolayı bize geliyorlar böyle bir kaybı yaşayanlar. Çatışmalar nedeniyle bana gelen çalışanlar da var ve ekstrem durumlar da oluyor, hemen sınırlamadığım, sonradan da beni meşgul eden.⁹²

A : Hiç bir doktorun size geldiği ve şu şu kararı vermem gerekiyor ve çıkış bulamıyorum dediği oluyor mu? Doktorun kendiliğinden size gelmesi, komite, idare vs. olmadan?

Denkers : Bu çok nadiren oluyor. Tamam oluyor ama çok nadiren. Bunun için doktorların bizi çok iyi tanıması gerekiyor bize gelmeden önce. Aklıma şimdi geldi palyatif bölümünde zor bir durum vardı biri öldü ve bütün müdahiller için bu çok acı dolu ve zordu. Sonrasında doktorlar göz bebeklerinin başışını sormaları gerekiyordu ve gerçekten hiç uygun olmazdı bunu sormak ve doktorun bununla ciddi problemleri vardı ve bana geldi ve dedi: “Ya ben şimdi oraya içeri

⁹² Bayan Denkers burada yukarıda etik görevlerde aktarılan 22 yaşındaki ağır hasta gencin örneğini verir.

gidip bu soruyu mu soracağım?” Ben de “Hayır oraya gitmeyeceksin ve o soruyu sormayacaksın” dedim. “Bunun bir çaresi yok mu, yani dosyaya bunun tamamen uygunsuz olacağını yazma imkanı?” dedim. “Şimdi senin böyle dediğini de dosyaya yazabilir miyim” dedi [gülerek]. Yani böyle şeyler oluyor. Bana kendileri için zor olan şeyleri anlatan tıpçılar da var. Küçük çocukların acil vaftizine gittiğimiz zaman tıpçıların da orda bulunmaları ve yaşların aktığı seyrek görülen bir durum değil. Böyle bir ekstrem durumda şunu soruyorum - ... bir çocuk vaftiz ediyordum o da o anda yeniden canlandırılmaya çalışılıyordu. Kalp masajı yapıyorlardı ben de vaftiz ediyordum çocuğu. Bu hepimiz için çok fenaydı. Sonrasında hepimiz bir araya geldik oturduk bir kahve içtik ve herkes bunun kendisi için nasıl olduğunu anlattı. Çünkü o an orda müdahaleyi yapan hemşirenin gözyaşları deli gibi akıyordu. Kalp masajı yapan doktor ondan sonra tükenmişti. Sonrasında işte oturduk ve neler yaşadığımızı, hissettiğimizi anlattık karşılıklı olarak. ‘Gelin birer kahve içelim ve hakkında konuşalım hazır sıcakken konu’ gibi, ki daha sonra yine kurtulunsun bundan. Çalışanlara işte daha çok bu şekilde yardımcı oluyoruz.

A : İnsanın içine işleyen, ruhuna dokunan bir meslek gerçekten...

Denkers : Hm, hm.

Hastane dini danışmanlığı da yapan acil dini danışmanı Pietruschka (21.09.2011)

hastane şartlarını, eşlere dini danışmanlıkta karşılaşılabilecek ikilemleri, dini danışmanlıkta mesafe, hastaların tepkilerini, hastane sisteminin özelliklerini ve personelle bağlantı, hasta yakınlarıyla ilgilenme gibi uygulamayla ilgili bir çok ayrıntıyı anlatır:

Pietruschka : ... 400 yataklı bir hastane. 3 dini danışman, 1 Protestan full time, %60 ben, %40 başka bir Katolik arkadaş. Tecrübeli bir aile annesi, aile ve yaşam danışmanlığı yapıyor (eğitimi oradan). Katolik grup olarak vardiya yapıyoruz, yani her zaman en az birimiz ulaşılabiliriz. Çünkü hastane ne kadar hasta ziyaret ettiğimle ilgilenmez, bizim hastane için bir çeşit koruma kalkanı oluşturmamız gerekiyor. Çünkü, örneğin geçen haftaki bir kadında, doğum o kadar zorlaştı ve büyük komplikasyonlar oluştu ki, bizden birisinin gelmesi ve yakınlarıyla ilgilenmesi gerekiyordu. Anahtar kelime burada kriz müdahalesi. Geri kalan her şeyi ben kendi istediğim gibi yapabilirim, hastane bana karışmaz, nereye gitmek istersem. Arkadaşım ve ben öncelikle tanıdığımız hastalara ve sonrasında yeni gelenlere bakıyoruz. Listelerimiz var, bilgisayar listeleri. Bugün de yine baktım, bir hasta ziyaret ettim, bugün alınmıştı hastaneye, bir barsak ameliyatı geçirmişti, yapay bir barsak çıkışı var şimdi, yarın yine sevk edilecek, onla tekrar bir konuştum, dua da ettim, kilisede faal olan biri, Katolik biri, kutsadım onu ve sanırım o kişi onu ziyaret ettiğim için oldukça memnun oldu. Çünkü bu onun için yarınki ameliyatı için iyi bir hazırlık olmuştu. Karısı da sormuştu bana “Gidebilir misiniz” diye. Böyle, bu şekilde görevlerimizi alıyoruz, hasta bakıcılarından (‘Falancayı bir ziyaret edebilir misin o pek bir üzgün duruyor, onla ilgilenebilir misin?’), hasta yakınlarından, doktorlardan. Bu sabah örneğin - haftada bir kere palyatif bölümüyle, yani iyileşme ümidi olmayan hastaların bölümüyle bir toplantımız oluyor ve orada vakaları görüşüyoruz. Arkadaşlar bize neler yaptıklarını anlatırlar, ‘falan yere gitmene gerek yok, Kiliseyle pek işleri yok onların, ama biz konuşalım bunu, beni nasıl etkilediğini’... yani bir nevi süpervizyon karakteri var. Orada bütün dini danışman ve ekiple, hemşireler, baş hekim, asistan hekimler ve durumu görüşüyoruz.

A : Tıbbi kararların alınmasında size fikir danışılıyor mu?

Pietruschka : Hayır, tıbbi konularda değil. Benim her zaman için ‘Bunu neden yapıyorsunuz?’ sorusunu sorma imkanım var. Bu konuda iyi anlaşıyoruz. Tıbbi sorumluluğa karşı da çok saygı duyarım çünkü onu taşımak zorunda değilim. Ama ‘Neden - bir hasta ölecekse ve bir sürü gıda ve kalori veriliyorsa - buna neden talimat veriyorsun?’ diye sorarım. Bunun belki bir sebebi vardır ve bunu söyler ya da ‘Haklısın bu olmasa da olur’ der. Bu şekilde konuşuyoruz birbirimizle. Şunları da soruyorum ama, hastada bazı şeyleri nasıl anladığını, ‘Ben görüşmede orada olsaydım, konu aslında şu bu problem, benim duyduğum kadarıyla’ derdim.

A : Hekimler acı bir teşhis bildirmeleri gerekiyorsa o zaman siz çağrılıyor musunuz? ‘Bunu sen yapiver’ diyorlar mı?

Pietruschka : Hayır, bu olağan bir şey değil. Çok özel bir durum olması gerekiyor bunun için. Bunun için size komplike bir şey anlatmam gerekiyor. Son yağlama kavramını hiç duydunuz mu, karşılaştınız mı? Bu çok Katolik bir iştir. Eskiden - belki burada bir paralellik vardır, öğrendiğim kadarıyla bir Müslüman öldüğünde daha ölmeden önce birisi kelime-i şahadeti onun kulağına fısıldar. Bu doğru mu? Bu son yağlama da buna paralel. Ama daha çok bu son yağlama önce durumu biraz düzeltmek içindir. Bir problem varsa, hastanın bir sıkıntısı varsa [vicdanını meşgul eden] bir yerde eli biraz uzamışsa, her neyse şiddetten hırsızlığa kadar hatta ölümcül suçlara kadar, bunun için bir nevi bir bağışlanma sağlanır. Tanrı huzuruna kirli elbiselerle çıkmaması yine de az çok parlak çıkması için. Bu gelenek Katolik bölgelerde, Bavyera da örneğin ama özellikle de Katolik hastanelerde oldukça canlı kalmıştır. Oralarda eskiden rahibeler görevliydi ve rahip görmeden kimsenin ölmesine izin vermiyorlardı. Bu sizin geleneğinize paralel. Ben şimdi - görev sırasında da bir haç takıyorum, şimdi değil, şimdi sivilim, ama hastanede, yaka kartımın dışında bir de haç taşıyorum boynumda. Ama onun dışında şimdiki gibiyim, bir yeleğim olur, çünkü bir İncil bir de bir paket kağıt mendil olur yanımda, onun dışında sivilim ... ayinde bir kıyafetim var, ama hastanede değil. Ama insanlar bunu gördüklerinde, ben odaya girdiğimde, ‘Vakit geldi, öleceğim’ diye düşünüyorlar. Bu da mesela bir kanser teşhisi bildirmeniz gerekiyorsa bir hastaya bir doktor olarak tamamen yanlış yöne sevk ederdi. Ben bir nevi ölümün avukatı olarak gelmiş olurum, ki öyle olmayı istediğim falan yok, bu nedenle böyle yapmıyoruz. Şöyle yapıyoruz: sen önce bir teşhisi söyle ben de bir ziyaret ederim iki gün sonra, bazı şeyler sakinleştikten sonra.

A : En sık karşılaştığımız sorunlar nelerdir bunlara nasıl yaklaşıyorsunuz? Bir sıralama yapabilir misiniz? Ya da bazı tipik durumları anlatabilir misiniz?

Pietruschka : Zor bir soru, en sık hangi sorunlarla karşı karşıya kalıyoruz [gülüyor]. Aklıma bir şey gelecek mi bakayım ama sistematik gideyim. Birinci anahtar kelime korku olurdu. Akla gelebilecek her türlü korku. Hastalık gidişatı konusunda korku, hastalık gidişatı konusunda irrasyonel korkular [kaygı], kaybedilmiş yönelim, bunu da korkular arasında sayardım, ‘Neredeyim ben şimdi bütün yaşam durumumla, nereye vardım bu teşhis nedeniyle, nereye aitim, her şey nasıl gelişecek?’ İkincisi hissedilenler olurdu. Yani ikinci sırada ilişkilerle ilgili olan bütün şeyler, ilişkiyi rahatsız eden her türlü şeyler, evlatlar ebeveynler arası, partnerler arası, nesilleri aşan rahatsızlıklar, ‘Yaşlı babam ve ben’ gibi ve ‘Bu hiç olmadı, şimdi o ölecek ve ben ne yapacağımı bilmiyorum. Hayatım boyunca bana hayatı zehir etti şimdi bütün bu hayatıma engel oluşu hakkındaki öfkemi, hayal kırıklığımı hepsini şimdi bir kenara mı bırakmak zorundayım?’ Yakınların bu tür kaygıları oluyor. Üçüncüsü *gerçeklik* sorusu olurdu. ‘Bununla şimdi ben kendim nasıl baş ederim.’ Klasik bir örnek vereyim size: kanser hastası olduğumu bildiğim bir bayan hastayı ziyaret ediyorum. Dini danışman olarak bizler hastane ekibiyle yakın çalışıyoruz ve neredeyse bütün teşhisler hakkında haberdar ediliyorum çünkü yoksa saçmalarım görüşmelerde.⁹³ Bu hastaneye gelen bir cemaat dini danışmanı ile farkımız. Şansı varsa birazcık bir haberi olur teşhisten, çocuklardan annelerden falan bir şey duymuştur ama bu her zaman hastanın gerçekten neyi olduğuyla örtüşmeyebilir. Bu nedenle sistem dini danışmanı olduğunuz zaman çok daha rahat edersiniz. Hasta dosyalarına bakabilirsiniz.. hepsini anlamasam da orda yazanların, sorabilirim.⁹⁴ Ama detaylar da beni ilgilendirmiyor, tümörün büyüklüğü ya da ne kadar derinde yattığı. Soru her zaman arkasında nasıl bir perspektif gizlidir, hangi perspektifle giderim görüşmeye. Şimdi birilerini veda etmeye mi hazırlayayım ya da bir başka aşamayı mı? Örneğe dönelim: oldukça ağır bir kanser hastalığı vardı, tabi ki üzerinde konuşuldu, çok da açık biriydi, “Öleceğimi biliyorum” dedi, “bu benim için o kadar da kötü değil artık, ama lütfen - burada rica geliyor işte - “SİZ, dini danışman olarak siz bu konu hakkında

⁹³ Yukarıda Bayan Wübker bunun tam tersini ifade ediyor. Wübker bilinçli olarak hastaların durumları hakkında önceden bilgi edinmediğini ve hastaların kendilerine de sormadığını anlatıyor. Yanlış bir şey söylememek adına bile olsa bunu yapmadığını söylüyor. Oysa Bay Pietruschka bu sözleriyle tam da buna işaret ediyor. Belki bunun sebebi Bayan Wübkerin bir tür psikiyatri kliniğinde, Bay Pietruschka'nın ise normal bir hastanede çalışmasıyla ilgilidir.

⁹⁴ Burada da yine Bayan Wübker'in ifadeyle çelişen bir bilgi veriliyor. Bayan Wübker hasta dosyalarına erişim izni olmadığını vurgularken Bay Pietruschka onlara bakabildiğini anlatıyor. Anlaşılan o ki bu tür izin veya uygulamalar hastane idaresiyle ilgili bir özellik/fark.

kocamla konuşmayın. Benim bu kadar hasta olduğumu ve iyileşemeyeceğimi öğrenirse çok üzülür. Yani o kadın (eş) ölmekte olmasına rağmen yine kocasına bakıyordu. Şu gerçeğin ötesinde, biz hiç bir olarak zaman bir dini danışmanlık görüşmesindeki bir şeyi, bir teşhisi karı veya kocaya bile söyleyemeyiz. Bu çoğu zaman ihmal ediliyor. Buna iznimiz yok, sadece kişinin rızasıyla. Tamam bu durumda kadınla hiç tartışmadım bunu, söz verdim. On dakika sonra aşağıda eşine rastlıyorum ve konuşmaya başlıyoruz çünkü onu önceden de cemaatten taniyordum. Ve yine aynı başlangıç: “Ben karımın çok hasta olduğunu ve öleceğini biliyorum ama onunla bunu konuşmayın yoksa kendisini salıverir.” Buyurun! İkisi orada duruyordu ve ben de tam aralarında. ama doktorların da yardımıyla bir şekilde yoluna koyduk, birlikte düşündük ve ikisini birbiriyle uyumlu hale getirdik. Ve onlar birlikte iyi bir vakit de geçirdi bir süre daha. Bu işte sakıncalı olan. Bunu kast ediyorum *gerçeklik* sorusuyla. Bir hastanın teşhisini, perspektifini kendisini korumak için görmezden gelmesini hiç sorunsuz kabul ederim, konsepti bu ise. Ama çoğu zaman bu konsept işlemiyor, çünkü çevrenin bu işine yaramıyor. Ve bunlar birbirlerine yalan söylemekle inanılmaz derecede güç kaybediyorlar. Burada benim görüşüm, bir ebe gibi, bütün bunları nasıl çözebiliriz ki bu konu ikisi arasında öyle bir dünyaya gelsin ki, en azından yas tutanlar sonrasında ‘Bunu bunu karımla/kocamla açık açık konuşabildim.’ Bunun ilişkinin kalitesiyle de ilgisi vardır. Ama bu empuls [işaret], ötekini acı bir gerçeğin açıklanması ile yük yüklememek ya da daha da fazla yük yüklememek için (zaten ağır bir yük altındadır, ameliyatlara vs. nedeniyle) çok güçlü olmaktadır. Bu da 4 numara olurdu. Çok şükür çok fazla yok ama zaten ben bir onkoloji hastanesinde değilim, genel bakım hastanesindeyiz biz, uzmanlık hastanelerinde durum daha da farklı oluyor oradaki arkadaşlardan duyuyoruz. Evet 4 adet söyledim size [sıkça karşılaşılan konular].

Müslümanlarda hastaya gerçek söylenmiyor diye biliyorum ... Bu durumlarda biz de zorda kalıyoruz. Çoğu zaman o bahsettiğim aile şefleri bize geliyor ve durum nedir diye soruyorlar. Biz de o zaman zor durumda kalıyoruz, çünkü hastaya bir şey demeyeceksek, demediysek başka kimseye de bir şey diyemeyiz. Çünkü bir teşhisin duyurulması için hastanın rızası gerekiyor. Anlıyor musunuz, bu uymuyor. Bu bir problem.

A : Görüşmelerinizi çoğunlukla yatak başında mı yapıyorsunuz?

Pietruschka : Evet, %85 oranında evet. Bazı hastalar yürüyebiliyor onlara bunu teklif de ederim, büromuz var, orda da oturulabilir, masada falan, ‘Bana gelin’ derim, içecek bir şeylerim de olur. O zaman orada yaparız. Ve çoğu zaman koridorda! Yani yürüyebilenler. Çok sık karşılaşılır, asansör önünde, köşede...⁹⁵ ya da ben onları keşfederim. ‘Aa Bay Müller, tam da size geliyordum’ ya da en azından o günkü ziyaretlerim için listemdedir. O an için de en önemli olan o olur tabi. Ondan sonra biraz birlikte yürürüz ya da ‘Ben de tam gazete almaya çıkmıştım, geleyim sizinle biraz...’ gibi. Ve bir şeyler gelişir, ya da gelişmez.

A : Hasta yakınları sıkıntıdaysa, onlara da dini danışmanlık yapıyor musunuz?

Pietruschka : Evet. Bu mesela - hasta yoğun bakımdadır ve yakınları öyle ortada kalır. Ya da ameliyattadır, çok komplike olan ya da olmayan... mesela bir odaya giriyorum orada hasta yatıyordur ve etrafında da 4-5 kişi vardır. Orada dini danışmanlık olmaz artık. Çünkü birine konsantre olmak diğerlerini dışlamak anlamına geliyor. Partner yanındaysa, hadi o idare eder, hani yukarıda anlattım, genç ebeveyn bebeklerini kaybetmişlerdi, o zaman ok. Ama bazen şöyle de yapıyoruz ya da onlar diyor: ‘Yalnız gelebilir miyim size?’ Ya da çiftle yapılan ilk görüşmeden sonra kadın arar ve ‘Sizinle bir şey daha görüşmem gerekiyor’ der, ‘Eşiniz için bir mahsuru yoksa..., ona benimle bir görüşme randevusu aldığınızı ona da açıkça söylerseniz... Bunu rica ediyorum sizden, bunu aranızda halletmenizi, çünkü kocanızın ona karşı bir komplonun hazırlandığını düşünmesini istemem...’ derim.

A : Konu daha hala hasta mıdır?

Pietruschka : Bu durumda bebeği kaybetme tecrübesiydi.

A : Ya da çocuğu hasta olan bir anne bunla baş edemiyorsa ve size gelip sizden yardım istiyorsa, buna bakıyorsunuz değil mi?

Pietruschka : Evet. Ama bu ayrı oluyor o zaman. O zaman ya o gelir ya da koridorda karşılaşırız, ya da ben sorarım ‘Siz nasılsınız bu durumda’ diye. ‘Hiç de iyi değilim’ ve bu işte çocuk önünde değil, ayrıca ve korunaklı. Ama işte çift ilişkilerinde bir pozisyonun tek taraflı temsilci olarak gelmek yani gelmeye göre... ötekinin gelmesi gerekmiyor tabi, bu bazen iyi de

⁹⁵ Yer yer belirtildiği üzere Bay Pietruschka burada dini danışmanlığın tesadüfi karakterini vurgular.

olabiliyor, bu yapının içinden önce birinin gelmesi ya da bir başkasını bulması ve durumu kendisi için düzeltmesi.

A : Yani size gelen herkes için hazırsınız?

Pietruschka : Evet. Ayrıca mezhebinden de bağımsız olarak. Bazen bilmiyorum bile. Tamam bilgisayardan bakabilirim ama çoğu bunu belirtmiyor bile.

...

A : ... bu durumlarda hastalar sevinir mi, gelmiş onları ziyaret etmişiniz...?

Pietruschka : Sanırım öyle. Yani kişisel olarak benim gelmem değil, ama hastanede insanları ziyaret ettiğinizde - nasıl denir - fark atmış oluyorsunuz. Ve çok da beceriksiz davranmazsanız, hastaya da saygı gösterirseniz o zaman çok çok minnettar kalıyorlar.

A : Yani şunu düşünmüyorlar: 'Eyvah papaz da geldiyse artık sonum gelmiştir.'

Pietruschka : Bunu başta belki düşünüyorlardır. Bunu beni tanımayan hastalar düşünüyordur belki. Sadece belirli sebeplerden dolayı geldiysem, bölüm demiştir bana "Bayan Müller hiç iyi değil oraya bir gitsene" diye. "Nerden çıkardın?" - "Ya bilmiyorum, bugün pek bir şey... dün daha neşeliydi, ama bugün o kadar kapalı ki, bir bakamaz mısın?" Bunun anlamı şu: 'bakıcılar olarak biz bir şeyler hissediyoruz, bir değişiklik ve bu bizim içimize dert oluyor. Bu dertten "lütfen falancayla ilgilen" görevini sana vererek kurtulmamız gerekiyor.' Bu bir hastanenin tipik danışmanlık sistemidir. Ya problemi kendim çözerim ve kimseyi bulaştırmam ya da bir başkasına rica ederim problemi çözmesi için. Yani önce karnı yararsınız, sonra uups anlarsınız ki bir dahiliyeciyeye ya da bir psikiyatru falana ihtiyacınız var. Yani bir nevi uzman bölüme göndermek. Bakıcılardan bu görevler geldiğinde her zaman hissedilen bir şey vardır. Hasta ve bakıcının arasındaki ilişkide bir şeyler cereyan etmiş; çoğu zaman bakıcının bir rezonansı vardır. Bir sinyal alır ama yorumlayamaz. Ama durumun rahatsızlık verici özelliği [Belastungscharakter] bakıcılara ulaşıyor. Ve bunu kendi üzerlerinde bir yük olarak hissediyorlar. Ve bundan kurtulmak istiyorlar ve bundan kurtulabilmeleri de gerekir. Benim için bu yükten kurtulma görevi *bekçilik görevi*. Arkadaş hafta sonu tatiline giriyordur '23'te bayan Müller yatıyor, hafta sonu kurumda mısın?' - 'Evet, ayınım var.' - 'Oraya bir gidebilir misin?' - 'Evet.' - Bekçilik görevi. [gülüyor] Gidip bir daha Bayan Müller'e bakarız, belki hafta sonu yine harikadır ve bir şey yapmama gerek kalmaz ama o [bakıcı] o an için onu öyle bırakamayacağımı hissetti ve böylece bana aktarıyor kendi varlığını ve ben onun yerine orda olmak zorunda kalıyorum.

A : Bunu severek kabul ediyorsunuz siz?

Pietruschka : Bunu ben kabul ediyorum evet, çünkü ben dini danışmanlığında bir ekip anlayışına sahibim. Tabi burada sert dini danışmanlar da olabilir ve 'enden hastaları sevk ettirmem kendime' der, 'Ben kendim bulurum hastaları' gibisinden. Benim tecrübeme göre bu türden bir kendine güven çok verimli olmuyor. Bakıcılar bir süre sonra bırakır böyle sevk etmeleri ve benim ihtiyaç içindeki insanlardan haberim olmaz. Yanlış alarmları da göze alırım ve konu kendiliğinden hallolur ama bir daha ki sefere bir başkasından belki gerçekten ihtiyaç olduğu ve durumun çok kötü olduğu bir empuls [uyarı, işaret] alırım. Bir örnek durum anlatabilirim size: Çok enteresandı, adına yine Müller diyeceğim. Genç bir hasta, diziyile bir şeyler vardı, bacağının alınması riski vardı, 40'ın altındaydı. Ama asıl empuls bir öğrenciden geldi, "Ludger burada bir hastam var onla bir ilgilenmelisin." - "N'oldu, ne var - Erwin diyelim" - dedim ben de. Ve hemen onun bu hastasıyla nasıl dolu olduğunu anladım. Hastanın bütün baskısını üzerine almıştı. Ok dedim giderim. İlerleyen temaslarda, bir çok görüşme yaptım, belki 6-7 görüşme, çeşitli sebeplerden dolayı asıl probleminin nerde olduğu anlaşıldı genç adamın. Ve vücudu kemiklerine sıçrayan bir enfeksiyondan dolayı aşırı tepki vermişti. Bu hepimiz için çok enteresan bir tecrübeydi - ...iyileştiren haklıdır der bir arkadaşım - ben de bu gençle ruhsal açıdan çalışmaya başladım, aynı zamanda bizim damar cerrahları, sonra da el cerrahi için fizyolojisi üzerine çalıştı. Çünkü bir hastalık bana göre bir denge rahatsızlığıdır. Kimlikte ve aynı zamanda vücudun temel hissiyatında. Nasıl bir insan ağrı çekiyorsa benlik duygusunda da bir tehdit ya da değişiklik hissedebilir. Yani ne, kim olduğu konusunda kendisiyle olan ilişkisinde. Ben de onla beraber ondaki bu rahatsızlık yönüne bakmaya ve hangi kaynaklara sahip olduğuna bakmaya çalıştım - az önce de anlattığım gibi. Doktorlar da fizyolojik alanda çalıştı ve neticede gerçekten hastayı iyileştirdik. O kadar ki önemli iyileşme adımları kaydetti, ayakta tedavi görür bir hasta haline geldi ama yine de gelir ve "Sizinle yine konuşabilir miyim" der. Buralarda yaşamıyor ve uzun süreli bir ilişki olmayacaktır bu. Bu bizim problemimiz. Hastane, hastane dini danışmanının aslında sınırlandır. Birinin sonrasında [hastaneden

çıktıktan sonra] bir problemi daha olsa onla uzun süreli terapötik bir ilişki kurmazdım. Birincisi bir terapist olmadığım için, bu çok fazla sorumluluk gerektirir, ikincisi benim bir sistemde çalıştığım ve o artık bu sistemde olmadığı için. O zaman kendisine bakacak yeni bir sistem bulması gerekir, ambulans bir terapist gibi bir şey. Ama ona yine de bu köprüyü yani bir nevi bu yeni duruma sevk edilmesinde yardımcı olurum tabii ki, bu yardımı teklif ederdim ona.

A : Fakat ısrar ederse sizde?

Pietruschka : O zaman ona açık ve net söyledim, ‘Bunun anlamı yok, ben her iki haftada bir ziyarete gelmeniz, böyle ben de siz de ilerleyemezsiniz.’ Düşünsenize bunu her hastayla yaptığımı, o zaman hastane bölümlerine gitmeme gerek kalmazdı. Bunu tabii bu kadar direkt söylemezdim biraz daha dikkatli denerdim. Bu tehlike de yok aslında. Bu rahatsızlık sürecinden geçer geçmez irtibatımız da zayıflıyor. Bu tecrübeyi hep yapıyoruz. Bu dini danışmanın sınırlama problemi her zaman: bir dini danışmanlık süreci ne kadar sürmeli? Ben biraz eleştirel biraz da kötü niyetli olarak yerleşik terapistlerin terapi yapamayacağını düşünürüm. Çünkü onların danışanları aynı zamanda onların geçim kaynaklarıdır ...⁹⁶

A : Çocuklarla işiniz oluyor mu?

Pietruschka : Hayır ... çocuklara eşlik ettiğim olmadı ama çocuk bölümlerinde, bir çocuk öldüğünde mesela bakım personeli ya da ebeveynler için bir kriz dönemi varsa orda biz oluyoruz yine.

2. Huzurevi Dini Danışmanlığı

Kurumsal dini danışmanlığın bir başka mekanı huzur ve yaşlı bakım evleridir (Altenheimseelsorge). Literatürde kurum olarak pek değinilmeyen bu yerlerdeki dini danışmanlık türü hakkında daha çok yaşlı dini danışmanlığı başlığı altında bilgiler edinilebilir. Yine de bu mekanların dini danışmanlık için önemli olan kurumsal özelliklerini Rahip Schuster ve Bayan Oursin’in birlikte geliştirdikleri fahri dini danışmanlık eğitim kitapçığından (Oursin & Schuster, 2008) hareketle tanıyalım:

Yaşam Alanı Olarak Huzur Evi

Huzur evleri - veya kitapçıkta kullanıldığı üzere “yaşlı yurtları” (Altenheim) insanların kendi güçleri buna artık yetmediğinde güven ve bakım sağlar. Dini danışmanlar yaşlı insanların bu sınırlı alanda kendi kişiliklerini nasıl korumayı başardıklarına şahit olurlar. Aynı zamanda onların “dış” imkanlardan vedalaşmalarını, içsel büyümelerini ve ölüme giden yollarını onlarla birlikte tecrübe ederler.

Getto Olarak Huzur Evi

Huzur evleri genellikle kendi içlerine kapalı sistemlerdir. Dini danışmanlar oradaki personel tarafından davetsiz misafir (‘ispiyoncu’) olarak görülebilir. Huzur evinin iç ve dış sınırlarını aşmaya (örn. yaşlıları dışarı çıkarmak ya da durumlarını düzeltmeye dair somut teklifler) dair fantezi ve arzular dini danışmanları heyecanlandırır.

⁹⁶ Devamı Dini Danışmanlık - Psikoloji İlişkisi Bölümünde.

Uzun Süreli Konaklama Yeri Olarak Huzur Evi

Huzur evleri sakinleri için çoğu zaman uzun süreler boyunca kaldıkları (genellikle ölümlerine kadar) yerlerdir. Bu uzun süreli temas ve ilişkiler dini danışmanlara korumaları gereken mesafe bakımından zorluklar yaşatabilir. Bu konuda farklı uygulamalar ve neticeleri şöyledir:

1. Bir bölüme düzenli ziyaretler:

- yoğun ve yakın ilişkiler gelişiyor
- beklentiler yükseliyor ve baskı oluşturuyor
- kişisel ilişki ile dini danışmanlık ilişkisinin ayrımı zorlaşıyor
- eşit davranmak zorlaşıyor

2. Belirli olaylar üzerine düzenli ziyaretler (doğum günleri, yeni taşınmalar):

- kısmen yüzeysel olarak algılanıyor
- genellikle sadece bir kereliğine oluyor

3. Belirli zamanlarda herkese yönelik görüşme imkanı

- sakinler görüşme istek ve arzularını kendileri ifade etmek ve bir randevu almak için çabalamaları lazım. Kimi insanlar bunu yapabilecek durumda değil artık.

Başından Atma Yeri Olarak Huzur Evi

Huzur evlerinin toplumsal ve kişisel ön yargılar, kuruma karşı küçümsemeler nedeniyle çok da iyi bir itibarları yoktur. Dini danışmanın “daha iyi evlat” ve yaşlılarla içsel olarak gerçeği inkar etmede işbirlikçi rolüne düşme (yaşamının başka daha iyi imkanların olmadığına dair) tehlikesi büyüktür. Mevcut şartlara uygun tepkileri vermek, bunların kabul, red veya değiştirilebilirliğine karar vermek zordur.

Son Durak Olarak Huzur Evi

Huzur evleri çoğu yaşlı için son evleri, son ikamet yerleridir. Bu nedenle bazı konular sürekli gündeme gelir:

- dini danışmanın kendisinin yaşlanması
- kendi yaşamının sonuyla ilgili perspektifler, düşünceler, kaygılar
- evlat olarak kendi ebeveynlerine karşı tutum (“Ben ebeveynimi asla bir huzur evine vermem”)
- kişiliğin zayıflaması

Oursin ve Schuster’in sergiledikleri bu bakış açısı bu kurumlardaki dini danışmanlık için faydalı ip uçları verebilir.

3. Cezaevi Dini Danışmanlığı

Federal Almanya’da din ve dini vecibelerini yerine getirme özgürlüğü anayasal bir hak olarak hüküm altında bulunan insanlar için de geçerlidir. Yine yasalar gereği resmi kurumlarda sunulması gereken din ve dini danışmanlık hizmetleri ceza evleri için de geçerlidir ve infaz yasalarının ayrı maddeleriyle de desteklenmiştir. Almanya’da ceza evi dini danışmanlığı (Gefaengnisseelsorge) teolojik dayanağını “Ben hapisteydim ve siz benim yanıma geldiniz” (Matta 25,36) ayetinde bulur ve genellikle erkek ve kadın rahipler veya Kilisenin atadığı dini danışmanlar tarafından yerine getirilir; görevleri arasında şunlar bulunur:

- özel ve grup görüşmeleri (mahkumlar, cezaevi personeli, mahkum yakınları ile; mahkum kendisi kişisel bir görüşme talep ederse yazılı bir dilekçe vermesi gerekir)
- dini ritüeller, ayinler, günah çıkartma
- din dersleri
- mahkumların aileleriyle irtibat kurmalarına yardımcı olma
- kültürel etkinlikler
- Kilise grup ve cemaatleriyle irtibat
- cezaevi idaresiyle işbirliği (kitap alımı, eğitimler, halkla ilişkiler, vs.)
- kamu çalışmaları
- hasta dini danışmanlığı
- kişisel ve dini gelişim için konuşmalar

Bu genel hükümler (bkz. (Klessmann, 2010, s. 369; Ziemer, 2000, s. 334-335) yerel Kiliselerin cezaevi dini danışmanlığı yönetmeliklerinde yaklaşık aynıdır.⁹⁷

Ortamın gerginliği nedeniyle ceza evi dini danışmanlığı oldukça kritik bir görevdir. Mahkumlar ile ceza evi görevlileri, mahkumların talep ve şikayetleri, ceza evi yönetimi ve önlemleri arasında sürekli gerginlikler bulunur. Ayrıca dini danışman bir yandan infaz kurumunun yeniden sosyalleştirme işlevinin bir parçasıyken aynı zamanda mahkumlar için güvenilir kişi olması beklenir. Dini danışman mesleki ve şahsi olarak bu gerilime dayanabilecek yeterlikte olmalıdır ve belirli bir tarafın sözcüsü veya aracı haline gelmemelidir (Klessmann, 2010, s. 365-372; Ziemer, 2000, s. 334).

Dini danışmanın ceza evlerindeki işlevleri şu şekilde belirlenebilir: Dini danışmanlık ceza evlerinde...

⁹⁷ Örneğin bkz. örn. Rheinland-Pfalz Eyaleti için bkz. <http://www.kirchenrecht-ekhn.de/showdocumentpopup/id/18802/print/1>; Berlin-Brandenburg için bkz. <http://www.kirchenrecht-ekbo.de/pdf/3069.pdf>

- mahkumların yeniden sosyalleştirilmesine, toplumsal normlarla yaşamayı öğrenmesine katkı sağlar; bunun için mahkumların kontak kurmayı, birbirine güvenmeyi ve çatışmaları şiddetsiz çözmeyi deneyebildikleri konuşma grupları oluşturulabilir (Ziemer, 2000, s. 335; Klessmann, 2010, s. 370; Winkler K. , 2000, s. 513).
- mahkumların insan onuruna, onların bireyselliğine ve özne oluşlarına özen gösterir; bu bağlamda ceza evi yönetimine muhalif bir taraf oluşturmadan eleştirel gözlemlerini aktarır (Klessmann, 2010, s. 370; Ziemer, 2000, s. 334).
- özellikle suç, affetme, anlam, anlamsızlık, hayatın kırılğanlığıyla ilgilenir; bunu yaparken de yaptıkları yerine insanın kendisiyle ilgilenir. İşlediği suç nedeniyle mahkumu damgalamadan ona insan olarak bakmak dini danışmana o kişiyi kabul etmede ve işini yapmada kolaylık sağlar (Ziemer, 2000, s. 335; Klessmann, 2010, s. 370; Pohl-Patalong S. , 1998).
- gizlilik esası ve susma hakkı özellikle ehemmiyet ve hassasiyet kazanır. Dini danışmanların sır tutmakla yükümlü oluşları onları en derin ve zor yaşam olay ve problemleriyle karşı karşıya getirir ve mahkum paylaştıklarından dolayı her hangi bir yaptırıma maruz kalmayacağını bilir (Klessmann, 2010, s. 371; Winkler, 2000, s. 516).
- kurallar ve yasaklarla çevrili insanlara istedikleri konu hakkında konuşma özgürlüğü tanır. Mahkumlar konuşmak isteyip istemediklerini ve hangi konuda konuşmak istediklerini kendileri belirler. Bu da onların yine özne ve Tanrının kulları olarak ciddiye alındıklarını gösterir (Pohl-Patalong S. , 1998)
- tarafsızlığı nedeniyle aracılık için dışarıyla irtibat, ailelerle teması sağlar (Ziemer, 2000, s. 335).

Cezaevlerinde mahkumlarda en sık gözlenen sıkıntıların başında kimlik krizleri (Winkler, 2000, s. 520) gelir ve mahkumların duygu durumları güvensizlik, şüphe, yalnızlık, aşağılık duyguları, duygusallık, depresyon, küskünlük, intikam, agresyon ve kaygı arasında değişir (Schaefer, 1987, s. 96; Winkler, 2000, s. 520; Ziemer, 2000, s. 335). Kimi zaman mahkumların yaşam hikayeleri veya suçları o kadar utanç dolu olur ki bu hikayelerle tek başına başa çıkmak imkansız hale gelebilir. Bunun için bundan sonra iyi davranışlarda bulunmayı öğütlemek yerine bir “özgürlük alanı” (Freiraum) oluşturmak daha önemlidir (Pohl-Patalong S. , 1998) ki mahkum duygusal yükünü hafifletebilsin. Suçları ile veya suçlarına rağmen yaşamlarının üstesinden gelmek ve iyi kötü (yeni) bir yaşam sürdürebilmek ancak uzun soluklu bir süreçten sonra mümkün hale gelebilir. Suçuyla birlikte yaşamayı öğrenme yolunda dini danışman mahkuma ancak eşlik edebilir, onunla birlikte dayanmaya çalışabilir, ancak suçla başa çıkmak için mahkumun kendi yolunu bulması gerekir. Her ne kadar günlük yaşantıda insanlar

eylemleriyle özdeşleştirilseler de “insan eylemlerinin toplamından daha fazlasıdır”. Dini danışmanlar da Tanrının insanlara nasıl baktığını ve kabul ettiğini göstererek bu düşüncenin gerçekleştirilmesine katkıda bulunabilirler. Bu şekilde suç ile birlikte yaşayabilmenin tesellisi ve yeni perspektifleri de bulunabilir (Pohl-Patalong S. , 1998).

Pohl-Patalong (1998) mahkumların cezaevlerindeki durumlarını ve suç ve mahkumiyetleriyle başa çıkmalarını hastalıkla başa çıkmaya benzetir:

- belirsiz ya da ömür boyu sürecek sonuçlar
- hayatın radikal bir şekilde kesintiye uğraması ve süregiden baskı ve stres semptomlarının yaşanması
- kendini bırakma ve motivasyonsuzluk nedeniyle hayat üzerinde aktif kontrolü yitirme
- sorunun boyutunu inkar etme, kadere karşı direnme ve isyan etme, bütün çevreye karşı agresif tutum ve davranışlar sergileme

Pohl-Patalong (1998) bu özelliklere karşı İncil hikayelerinin iyileştirici güçlerine işaret eder. Fakat dini danışmanın en temel ödevi burada da yine mahkumla birlikte durumun dayanılmazlığına, öfkeye ve korkuya dayanmaya yardımcı olmak, çaresizliği ve acizliği aynı onun gibi hissetmek, yanında olmak ve onu dinlemektir. Bu duygu ve tecrübelerin içinde inanç ve din meselelerinin de gündeme gelmesi de elbette ki doğaldır. Her zor durumda olduğu gibi ceza evinde de insanlar tutunacak bir dal, anlam ve umut ararlar. Cezaevi ortamındaki dini ritüeller oradaki insanların her türlü duygularını boşaltabildikleri ve yine de kabul gördükleri bir ortam ve imkan sağlayabilir. Işık’a (2009, s. 121) göre özellikle toplu ayin veya ritüellerle mahkumlara bir gruba ait olma ve toplumsallaşma bilinci aşılanmaya çalışılır. Dini danışmanın bu türden bir desteği aynı zamanda mahkumların zedelenmiş benlik değerlerini de yeniden güçlendirmeye yardımcı olabilir. Çünkü her türlü dini danışmanlığın temel işlevi ‘kendine yardıma yardım’ olduğu için dini danışmanlar mahkumların vasileri haline gelmek yerine onların kendilerinin bir şeyler başarmasına ve cesaret etmesine yardımcı olabilirler (örn. resmi makamlarla gereken görüşmeleri onlar adına yapmak yerine, onların bunları başarmasına yardımcı olmak).

Mahkumların bu psikolojik özellikleri karşısında din ve maneviyat dini danışmanlar aracılığıyla ayrı bir destek ve güç kaynağı olarak işlev görebilir. Işık (2009) görüştüğü ceza evi vaizlerinden rehabilitasyon sürecinde dinin manevi yardımına yapılan vurguyu şu şekilde aktarır: “Din, dini değer ve uygulamalar mahkum ya da değil herkes üzerinde dönüştürücü ve iyileştirici bir etkiye sahiptir.” “Ceza sisteminin mahkumları değiştirmesi söz konusu değildir, ama din arzulanana değişimi sağlayabilir”; “Din rehabilitasyon sürecinin olmazsa olmazlarından. Çünkü din insanoğlunun en

önemli motivasyonlarından biridir. Cezaevi vaizleri olarak bizler, mahkumlara manevi destek sağlamak ve dinin öğretilerini insanlara tebliğ etmek için buradayız. Dinin ifade ettiği gibi, herkes daha farklı ve iyi bir hayata sahip olabilir. Suç ve suçlu probleminin çözümünde din ve dini değerlerin önemi göz ardı edilmemelidir.” (aktaran Işık, 2009, s. 115-116).

Cezaevi dini danışmanları dinin bu etkisini çeşitli dini ritüellerle sağlayabilirler. Örneğin ayinler dolaylı teselli veya öğüt vermede yerinde uygulamalardır, çünkü birebir görüşmede çok dikkatli olmak gerekir ve çoğu zaman ketum bir tavırla karşılaşılır. Mahkumların ruh halleri itibariyle edinmiş oldukları inatçı tavır, ümitsizlikten dolayı sergiledikleri katı tutum ya da daha iyi muamele görmek için gösterdikleri sahte pişmanlıklar dini danışmanın ayrıca dikkatini gerektirir. Aşırı dini ikazlardan ve saflık içinde onlara hemen inanmaktan sakınmalıdır. Bu şartlar altında dini danışman için özellikle erkeklerin katılımını, sahte tavırlarını yine de sıcak, sevecen, anlayışlı ve ümitli bir Tanrı sevgisiyle birleştirmek oldukça güç bir görevdir (Baumgarten, 1913).

Cezaevi dini danışmanlığı başlığı altında anlatılan özelliklere dini danışmanlık stajını cezaevinde yapan Susanne Wübker'in (20.09.2011) tecrübelerinde yeniden rastlıyoruz:

Wübker : O benim ilk stajımdı, okurken, 20 yıl oldu. Hatırimda kalan gerçekten bizim dini danışmanlar olarak orada, kadın cezaeviydi, özel bir konumumuzun olduğu. Dini danışmanlığın orada oldukça insanı ihtiyaçlar için de bir başvuru mercii olduğu, her zaman için tütünüümüz, kahvemiz bulunurdu. Çoğu mahkumlar bize başka zamanlar ulaşamayacağı şeyleri bizde buldukları için de bize severek geliyorlardı. İyi. Ama bu aynı zamanda güven geliştirmelerini de sağlıyordu, çünkü burada bir şey söylersem söylediğim dışarı çıkmaz, burası korunmuş bir ortamdır bilgisine sahiplerdi ve böylece çok kişisel bir ilişki de geliyordu. Bu staj dışında da bir kadın korosu yönetiyordum orada, uluslararası bir koroydu, Frankfurt'ta. Bir çok Latin Amerikalı kadın vardı, esrar kaçakçılığıyla havalimanında tutuklanan ve cezaevine konulan ve ben de diğerlerine göre dil biliyordum (Portekizce, İspanyolca) ve bunlar da konuşacak birinin olmasına çok seviniyorlardı. Ailelerini ne kadar özlediklerini söyleyebildikleri, aileleriyle irtibata geçmenin yollarının olup olmadığını sorabildikleri ve belki de benim ya da görevli dini danışmanın psikoloğa, sosyal hizmet görevlisine görünmelerini tavsiye etmek için ya da ceza evi idaresine onlar hakkında iyi şeyler söylemek için ya da 'İşlemi hızlandırılmaz mı?' demek için ya da 'Tutanakta yanlış bir şey yazıyor' veya mahkeme dosyasını tercüme etmek için yardımımıza ihtiyaçları oluyordu. Yani orada da yine bütün yelpaze.

A : Uygulama nasıl cezaevinde? Bir odanız mı var? Sürekli orda mısınız? Yada ihtiyaca binaen mi çağrılıyorsunuz?

Wübker : O zamanları orada mahkumların belli zamanlarda, çalışmak zorunda olmadıkları, kapanış saati olmadığında falan, gelebildikleri belli bir oda vardı,

A : Yani bütün gün orada biri oluyordu?

Wübker : İş arkadaşım yarı zamanlı ordaydı. Yani sabahtan akşama kadar birisi olmuyordu. Ama bir acil çağrı telefonu vardı, bir kadın bunu istediğinde ya da bir memur, bir infaz memuru ya da bir kadın, memura 'Bir dini danışmana, refakate ihtiyacım var' dediğinde biz aranabilir oluyorduk ya da işte asıl görevli dini danışman.

...

O zamanları bu benim için çok heyecan vericiydi. Bizzat konuşmadım ... ama orada RAF teröristleri vardı. Bunu çocukluk günlerimden hatırlıyordum, etrafta arandığına dair afişlerin asıldığını ve orada böyle birisinin olması. Bu bakımdan ilk günlerde bunun bir macera

karakteri de vardı. Ama kısa sürede bunun ('bunlar şimdi ne yaptı, bunların suçu neydi?') yatıştığını, merakımın da yatıştığını gördüm. Birisi bunu anlatmak isterse, kendiliğinden bunu anlatmak isterse iyi, ama birisi o an neler hissettiğini anlatmak isterse bu da iyi.

A : Yani sen suçları nelerdi diye sormuyordun? Ya da cezaevi dosyalarını okumuyordun?

Wübker : Yo hayır, dosyalara zaten erişimim yoktu. Asıl dini danışmanın da erişiminin olduğunu düşünmüyorum. Hastanede de hasta dosyalarına erişimim yoktur. Birisi ne getiriyorsa, yani mesele kişinin kendi konularıyla orada olabilmesidir, benim kendi konumla, ya da onun olduğunu düşündüğüm konusuyla bir şeyler yapmam değildir. Önemli olan kişidir.

A : Hangi konularla karşılaşıyordun?

Wübker : Latin kadınlarda ailelerinden ayrı kalmak. Esrar kaçakçılığı - neler olabileceğini bilmeden. Bir kadın vardı, o bunu hasta engelli çocuğunu ameliyat ettirmek için yapmıştı.

4. Eğitimde Dini Danışmanlık

Federal Almanya'da eğitim kurumlarında dini danışmanlık farklı şekillerde karşımıza çıkar. Yapılan gözlemlere göre eğitim alanında dini danışmanlık okul/öğrenci dini danışmanlığı ve yüksek okul (üniversite) dini danışmanlığı şeklinde mevcuttur. Yine literatürde çok yer verilmeyen bu kurumsal dini danışmanlık türünün ayrıntıları için çocuk ve gençlik dini danışmanlığı bölümlerine başvurulabilir.

a) Okul ve Öğrenci Dini Danışmanlığı

Okul dini danışmanlığı (Schulseelsorge) "öğrenci dini danışmanlığı (Schülerseelsorge)" teriminin perspektifinden doğan bir alandır. Bu gelişimde Katolik okul pastoralinin ve okulu bütüncül bir yaşam olarak anlama eğilimin payı vardır. Okul dini danışmanlığı okulun bütününe yöneliktir, yani okulun görevine, felsefesine, durumuna, sosyal yerleşimine ve okuldaki insanların durumuna. Böylece sosyal hizmetlerle yakın ilişkiler ve işbirlikleri gelişir. Bu bakımdan din dersi öğretmenlerinin sosyal hizmet alanında da yeterlik kazanarak okulda dini danışmanlık ve sosyal hizmet görevlerini birleştirebilirler. Sosyal hizmetler ve dini danışmanlık metot ve yaklaşım bakımından birbirini tamamlayıcı bir fonksiyon yerine getirebilirler (Schneider-Harpprecht, 2012, s. 48-49; Hauschildt, 2000).

Okullar sadece bir öğrenim yeri değil aynı zamanda öğretici ve öğrenciler (ve dolaylı olarak onların yakınları) için bir yaşam alanıdır. Okul çocuk ve gençlerin kişiliklerini geliştirdikleri, kimliklerini arayıp buldukları, başarı ve başarısızlığı tattıkları, farklı ilişki türlerini denedikleri ve yaşadıkları bir ortamdır. Bu açıdan bakıldığında neredeyse bütün bir yaşam tecrübesinin edinildiği bu yerlerde yaşamın her türlü sıkıntı ve zorluğu da bulunabilir. Bu ise bu ortamı yani okulu dini danışmanlığa açık bir yer haline getirir. *Ren Bölgesi Eyalet Kilise Meclisi* (Beschluss der Landessynode der EKİR, 2002; aktaran Kramer, 2005, s. 191) okul dini danışmanlığını ve görevlerini şöyle tanımlar: "Okul dini danışmanlığı Hıristiyan inancı tarafından

taşınan okulda faal olan herkese ilgili yaşam durumlarında dini-etik bir şekilde eşlik etmek ve manevi tecrübeler için alanlar açmak için açık bir tekliftir. Bu şunların aracılığıyla gerçekleştirilir: kişisel dini danışmanlık, refakat ve danışmanlık; okulla ilgili gençlik çalışmaları ve dini boş zamanlar (kurultaylar); ayin imkanları.”

Okul dini danışmanlığın tamamı neredeyse din dersi öğretmenleri tarafından icra edilir. Bunu ya kişisel ilgileri ya da Kilisenin görevlendirmesiyle yaparlar. Kilise tarafından görevlendirilenlerin ders yükü azaltılır. Öğretmenlerle birlikte az sayıda da olsa asli ve fahri görevliler de okul dini danışmanlığı yapar (Klessmann, 2010, s. 379; Schneider-Harpprecht, 2012, s. 48). 1980’lerin sonundan itibaren, özellikle Hessen-Nassau bölgesinin Protestan Kilisesinde, okul rahibe ve rahipleri için saat ücreti ödenir. Burada rol ve kurum dini danışmanlığa birlikte etki eder; yani öğrencilerin konuşmak için seçtikleri kişiler, öğretmen olarak güvenebildikleri kişilerdir ve genellikle disiplin mevzularında araçlar aranır (Hauschildt, 2000).

Görüşülen dini danışmanlar arasında okul ve öğrenci dini danışmanlığında da tecrübeleri olan akademisyenler bulunur. Osnabrück Üniversitesi öğretim görevlisi Prof. Dr. Naurath (27.09.2011) okul dini danışmanlığın gelişimini anlatır:

Naurath : ... okul dini danışmanlığı: bu din eğitimi ve dini danışmanlığın birleşiminde yer alır. Özellikle burada eğitim fakültesinde yerleşiktir ve okullar için gittikçe önemli bir konu haline gelir, çünkü giderek daha fazla okulun tam güne geçmesiyle, okullar giderek sadece öğrenim yerleri değil yaşam alanları haline gelir. Böylece de dini danışmanlık boyutu da giderek daha önemli hale gelir ve aile içindeki problemler de giderek artar. Ve okullar da burada bir yansıtma yapabilir. Ve çocuk ve gençler için okul veya din dersinin dini danışmanlık olarak neler yapabileceği benim de üzerinde çalıştığım giderek önemi artan bir konudur.

A : Psikolojik danışmanlıktaki gibi kişilerin ruh sağlığına yönelik mi ya da dini motifler mi...?

Naurath : Dini danışmanlık tarihinde o büyük tartışma var ya, dini danışmanlığın asla psikoterapi olamayacağı. Yani biz terapi anlamında danışmanlık yapamayız, biz karşılıklı görüşmelerde bambaşka bir düzlemde çalışırız, bu İncil’e dayalı olarak da olabilir. Bu yaklaşım da var, İncil metinleriyle yaşam yardımı sağlamaya çalışırız,⁹⁸ bu da din dersinin bir bölümü olabilir, örneğin mezmur metinlerinin işlendiği, bunların da çok dini danışmanlık karakteri olabilir. Ya da bir görüşmede çocuğun çok dikkat çektiği falan, o zaman onla bir konuşulur ‘Bu aralar pek iyi değil misin, neler oluyor’ gibi; ve böylece o çocukla veya ebeveyniyle konuşma imkanı doğuyor - böyle bu düzlemde. Sonra da işte okullarda din eğitimcilerinin büyük problemlerde en önemli başvuru mercileri oldukları tespit edildi. Örneğin bir öğrenci yaşamını yitirdiyse okulda bu bir şekilde konu edilmeye çalışılır, ölmek ve ölüm konusu ya da bir hatıra köşesi hazırlanır ya da bir okul ayini - o zaman öğretmenlerin dini danışmanlık boyutlarına ihtiyaç duyuluyor. Fakat nihayetinde bunun ötesinde de bazen sosyal hizmetlere doğru gittiğini de düşünüyorum. O zaman da orada bakılabilir nasıl köprüler kurulabileceğine, çünkü çocuklar sadece gelmiyorlar onlar kendi hikayelerini de getiriyorlar, onlar da evlerinde kriz tecrübeleri yaşıyorlar.

A : Başvuru merci olarak din dersi öğretmenleri dediniz - o zaman bir okul dini danışmanına ihtiyaç var mı ki? Bir dini danışman varsa o zaman din dersi öğretmeni sadece öğretmen olarak mı algılanıyor?

Naurath : Aslında özel dini danışmanlar yok. Okul psikologları var bazı okullarda, ama özel okul dini danışmanları yok. Çok az okul kurumsal dini danışmanlık imkanı sunar. Çoğu zaman kurumsal olmadan din öğretmenleri kişileri üzerinden yürür, çünkü daha çok bunlardan bir nevi

⁹⁸ Bkz. Kuramlar ve Kategoriler başlıkları.

“antenlerinin” ya da özel bir eğitimlerinin olması beklenir. Şimdi son yıllarda ise profesyonelleştirilmeye çalışılıyor ve öğretmenlere okul dini danışmanlığı alanında imkanlar sunuluyor. Yani şimdi bunu lisans eğitimine [üniversite] de entegre ettik. Ben okul dini danışmanlığı konusunda seminerler de veriyorum ama Kilise kurumlarında da okul dini danışmanlığı alanında ilerletme eğitimleri var din dersi öğretmenleri için. Bu oldukça yeni bir konu. Belki 4-5 senedir, yayınlar da bunun önemli bir alan olduğu bilinci geliyor.

A : Yani din dersi öğretmenlerinin dini danışman olarak da okullarda bulunmaları

Naurath : Aynen öyle.

A : Eğitimlere katılmak da din dersi öğretmenlerinin kişisel ilgileri ...?

Naurath : Evet zorunlu ders değil, temelde daha çok öğretmenlerin kendi isteklerine binaen, bunu bir problem olarak algılamaları ve ‘Burada bir ilerletme eğitimine ihtiyacım var’ demeleri. Şunu fark ediyorum, beklentiler var, bir yerde bir şey olduğunda ‘Ya burada bir dini danışman olarak bir şekilde aktif olamaz mısın?’ Ve işte bu beklentilere cevap verebilmek için.

Osnabrück Üniversitesinde öğretim görevlisi Doç. Dr. Stephan Winter (27.09.2011) meslek yıllarının başlarında okul dini danışmanlığı tecrübelerinden bahsediyor:

A : Okul dini danışmanlığı tecrübelerinizden, hangi problemlerle karşılaştığınızdan, nasıl dini danışmanlık yaptığınızdan, uygulamalarınızdan anlatır mısınız?.

Winter : Münster’de bir Kilise okuluydu, bunu söylemem gerek, devlet okulu değildi. Bu nedenle nispeten iyi koşullarımız vardı. Bu görevi bir rahiple birlikte yürütüyorduk, tam zamanlı değildik ikimiz de, birbirimizi tamamlıyorduk. Okul alanında bir odamız, bir büromuz vardı, bir oturma köşesiyle. Bu bizim için önemliydi, okul alanında böyle bir şeyin olması, bu yerimizdi.

A : Bu genelde böyle midir Kilise okullarında?

Winter : Çoğunda evet. Profil bakımından okul dini danışmanlığın uygun bir mevcudiyetinin olması. Bu bir. Bunun dışında - bu bizim büyük avantajımızdı - okul alanında, okul binasında değil, biraz mesafede ilaveten küçük bir binamız vardı, birkaç odalı. Ayin odası da vardı. Orada da oldukça optimal bir şekilde imkanlar da sunuyorduk, örneğin öğle tatillerinde ya da çalışma grupları olarak. Bu okulda öğleden sonraları seçme imkanları vardı, bu vakit içinde ne yapmak istiyorum diye bakılabiliyordu. O zaman okul dini danışmanlığının imkanlarından da faydalanılabiliyordu. Yani oldukça optimal şartlarımız vardı. Kim olduğumuz, nerde bulunabileceğimiz açık ve netti. İki ana hattımız vardı. Bir, o mevcudiyetimiz, yani gerçekten biz hitap edilebiliriz ve bu da ne kadar uzun kalırsanız orada, ben o kadar çok kalmadım ama insanlar bundan yararlandılar, bunlarla konuşulabilir diye fark etiklerinde gelmeye başladılar. Teneffüslerde öyle geliyorlardı okul dini danışmanlığı odasına, kahve ikram ediliyordu daha büyüklere falan ve konuşmaya giriyorsunuz. Bu da belirli bir aşinalığı gerektiriyor baştan.

A : Bu imkan kaç öğrenci tarafından değerlendiriliyordu, günde, ayda...?

Winter : Çok farklı oluyordu. Çok zor söyleyebilirim. Başta o kadar çok değildi. Daha sonra günde 3-4, bazı günler olurdu hiç kimse gelmezdi. Şöyle diyebilirim, o 1,5-2 yıl içerisinde yakın bir ilişki, bu oradaki mevcudiyetimiz kanalından belki 3 düzine öğrenciyle falan vardı. Yıllar boyunca. Bazıları sıkça geliyor ya da arada bir geliyor. Bu bir hattı. Ama dediğim gibi bir de diğer hat vardı, o da okulun kesin belirlediği seçenekler. Ya dediğim gibi o küçük merkezde, ya da okul dönemi boyunca, örneğin oryantasyon günlerinde falan. O zaman biz okul dini danışmanları olarak sınıflarla 2-3 günlüğüne bir yere gidiyorduk. O zaman elimizden kurtulamıyorlardı. O zaman öğretmenlerle programı oluşturuyorduk ve öğrencilerle belirli inanç sorularında nasıl irtibata geçeriz, ayinleri nasıl kutlarız ona bakıyorduk. Bu iki hat vardı. Nispeten optimal şartlar. Elbette öğretmenlerle de çalışmaya çalışıyorduk. Dönem başında ve sonunda ekstra ayinler oluyordu. Orada bir konuşma ihtiyacı olduğunda öğretmen odasında da olmaya çalışıyorduk. Ama orada rahibin daha çok rağbet gördüğünü hissedirdim. Bunu anlayabiliyordum da. Orada öğretmenler için başka bir zemin var, bir rahiple konuşmak istenildiğinde, ona başvurmaları anlaşılır bir durum.

A : Öğretmenlerin bir dini danışmanla ya da rahiple konuşma ihtiyaçları daha mı çok oluyordu?

Winter : Bir şey diyemem şimdi öğretmenler daha mı fazlaydı diye. Sanırım bir öğretmen bir görüşmeye ihtiyacım var diye düşündüğünde o zaman görüşmenin daha yoğun olduğu ya da nispeten daha geniş çaplı problemlerin konu olduğunu düşünürüm. Bazı durumlarda bu

böyleydi. Öğrencilerde daha çok... yani tam hatırlamıyorum ama bu 1,5-2 yılda hiç bir zaman tamamen varoluşsal bir anlamı olan bir vaka olmadı hiç. Şey de yoktu, hani okul bağlamında da olur ya, ölüm vakaları falan yoktu, eşlik edilmesi gereken. Sorular daha çok ‘Kilisede benim yerim nerde, genç olarak var mı ki?’ Bir grup vardı o bizle olan görüşmeleriyle konfirmasyonlarının olmadığını farkına vardılar. Ve sordular: “Bu bizim için anlamlı mı ve öyleyse bunu neden cemaat içinde yapalım, sizi tanıyoruz...” ve biz de küçük bir konfirmasyon grubu oluşturduk bu nedenle. Bunlar daha çok böyle yapısal konulardı. Ama tek tük tabi ki bazen de biri gelirdi ve “Ben buraya artık dayanamıyorum” derdi, “Çok stresliyim, bunla nasıl baş ederim” o zaman kişiyi sevk de edebiliyorduk, bir de okul psikoloğu vardı. Böyle şeyler. Bunu da önemli bulurum dini danışmanlıkta, bir köprü işlevi görmeye bakılması, her şeyi kendimiz halledecek değiliz, nerde yetkinlikler var, kimin nerden başka bir destek alması gerekir... bu da vardı bir keresinde. Bu yönde...

A : Öğrenciler daha çok sizinle mi görüşmeyi tercih ediyordu, rahiple mi, bilmiyorum tabi ki genç bir rahip miydi, yaşlı mı? Siz de gençtiniz.

Winter : Genç, çok genç bir rahipti. Ben gençİM! [gülüyor] Sanırım bu değişken oluyordu. Galiba insanlar da farklı sempatiye sahip, kimileri ‘Bunla ya da bunla daha iyiyim’ derler.

A : Rahip rahip kıyafetinde miydi? Siz de böyleydiniz [sivil]?

Winter : Hayır. Çok rahat biriydi. Evet ben de. Ama tabi bazı hizmetler oluyordu, kutsal ayin gibi, ya da biri günah çıkartmak istiyorum dediğinde, o zaman tabi bu ancak rahip üzerinden olur. Ama örneğin sınıflarla çıktığımızda genellikle ikimiz de olurduk. Onun belli yetenekleri vardı onları da çok iyi kullanıyordu, çok sportif, hala da öyledir muhtemelen, çok sportif bir adamdı ve futbol maçı üzerinden falan insanlarla çabuk iletişime geçebiliyordu. Ben ise daha çok yapılandırılmış bir teklif [strukturiertes Angebot] sunarım. Ve birbirimizi de iyi tamamladık bu şekilde. Evet gayet iyi gidiyordu. Kimileri daha çok ona kimileri de daha çok bana geliyordu.

A : Hangi konularla geliyordu öğrenciler? Sürekli tekrarlanan “top 5” konuları var mıydı?

Winter : Gerçekten hatırlayamıyorum, çok geride kaldı. Aklımda kalan görüşmeler işte o Kilise soruları, ‘biz gençler ve Kilise.’ “Siz böyle harika kişilersiniz, ama cemaatimde ilgimi çeken hiç bir şey olmuyor.” Bu öyle bir konuydu. “Buna göre nasıl davranırım?” Ondan sonra tekrar o konfirmasyon kursuna geldi, orda da tekrar biraz daha derin inanç sorularına girdik. Belli konular da okul programı tarafından belirlenmiş oluyordu. Belirli yaş gruplarına göre genç adam, genç kadın olarak kimlik sorusunun sorulduğu, orada tekrar bunun yaratıcı olarak Tanrıyla bağlantısı kurulmaya çalışılırdı. Böyle konular işte ama bunlar belirlenmişti ve onlar (öğrenciler) bunları tartışmalıydı. Çok istenen ve güzel kabul gören şeyler, açık tekliflerdi. Macera karakteri olan teklifler. Bir keresinde bir nehir üzerinde kayıkla bir gezi sunmuştuk. Öbür taraftan da bu çerçeve sayesinde daha derinlere inme ya da bir ayin kutlama ya da gerçekten yaşamla veya inançla ilgili konuları işleme fırsatları doğuyordu. O zaman öğrencilerin hep oldukça erişilebilir olduklarını görüyordum, konu olarak tarif ettiğime nazaran. ‘Aslında yaşam kontekstine dokunuyor bu’ - bizim tarafımızdan hemen bir imputla değil o sunulan çerçeve içinde ‘Benim konularımın işlenmesi de mümkün’ - bunu fark ettiklerinde oldukça iyi yürüyordu. Yaşamdan ve insanları etkileyen şeylerden hareketle dini danışmanlık kavramı içinde bunun Tanrıyla nasıl ilişkilendirileceğine bakmak bunlar en başarı vaat eden yaklaşımlardı.

b) Yüksek Okul/Üniversite Dini Danışmanlığı

Erasmus programı çerçevesinde Osnabrück Üniversitesinde bulunduğum dönemde Erasmus öğrencileri için yapılan tanıtım/“Hoşgeldin” haftasında dikkatimi çeken tanıtım programında Protestan ve Katolik üniversite dini danışmanlık (Hochschulseelsorge) hizmetlerinin yer almasıydı. Protestan ve Katolik temsilciler - genç görevliler - broşürler dağıtarak işlerini, faaliyetlerini tanıttılar ve yurt dışından gelen biz öğrencileri bu hizmetlerden faydalanmaya teşvik etmeye ya da bir problem anında başvurmaya cesaretlendirmeye ve bilgilendirmeye çalıştılar. Yurt dışından gelen öğrencilerin birincil problemi maddi sıkıntılar olduğu için her iki tarafın vurgusu maddi

konularda yardım bulma imkanlarıydı. İkinci sırada ise şehre yeni gelen öğrenciler için boş zaman değerlendirmeleri ve eğlence imkanları vardı.

Protestan Üniversite Öğrencileri Cemaati'nden (Evangelische Studierenden Gemeinde, ESG) gelen gençler faaliyetlerini şu başlıklar altında anlattı:

- her Cumartesi düzenli buluşmalar
- düzenli seminerler, konferanslar, tartışmalar, yemekler, turlar
- maddiyat (özellikle uluslararası öğrencilere), aile, ev konularında danışmanlık

Dağıttıkları yaz sömestr flyer'sında (broşüründe) ESG şöyle anlatılıyordu:

“ESG yüksek okullarda ve yüksek okullar için Kilisedir ve bütün yüksek okul mensuplarına yöneliktir. Özellikle öğrenciler için üniversite eğitimleri boyunca zamanla sınırlı memleketir [Heimat auf Zeit]. Herkes din ve inancından, kültüründen, uyruğundan, yaşından, cinsiyetinde ve cinsel yönelimden bağımsız olarak misafirperverlik içinde karşılanır ve kabul edilir.”

ESG bünyesinde dini danışmanlık yapan yüksek okul pastörü Bayan Ute Schneider-Smietana Osnabrück'teki Üniversite rahipliği ve öğrenci cemaatinden sorumludur. Hizmeti Osnabrück yüksek okul ve üniversite öğrencileri ve öğretim elemanları, araştırmacılar ve çalışanlarına yöneliktir. Görevlerinin arasında dini danışmanlık ve danışmanlık, yüksek okul çapında dini ritüeller (ayinler, dualar; şehre ait bir kilisede), refakat, eğitim imkanlarının oluşturulması ve geliştirilmesi, yüksek okullar ve Osnabrück'teki başka kurum ve inisiyatiflerle işbirliği, kamu hizmetleri ve ekümenik diyalog yer alır. Üniversite binalarının bir bölümünde ferah bir odaları bulunan Bayan Schneider-Smietana görevini bir bayan meslektaşıyla sürdürür. Yine pastör olan Bayan Ulrike Wackerbarth daha çok Protestan teolojisi bölümü din dersi öğretmenleri adaylarına refakat eder. Her iki bayandan kişisel dini danışmanlık ve danışmanlık için özel randevular alınabilir. İletişim bilgileri ve ESG'nin diğer faaliyetlerine cemaatin internet sayfasından erişilebilir (<http://www.esg-osnabrueck.de>).

Katolik Yüksek Okul Cemaati'nden (Katholische Hochschulgemeinde, KHG) gelen iki dini danışman da kendilerini ve faaliyetlerini tanıtarak bir broşür dağıttılar. KHG'de her Pazar ve ayda bir ayinler ve dini bayram kutlamaları (Noel ve Paskalya) yine şehrin bir Katolik kilisesinde yapılıyor. Yurt dışında gelen öğrencilere şehir turu düzenleyen KHG'nin diğer faaliyetleri sosyal yardım konserleri, yoga kursları, müzik etkinlikleridir. Bu etkinliklerden elde edilen gelirler finansal zorluk yaşayan öğrencilere dağıtılıyor. Böylelikle ‘Bize ne için gelebilirsiniz?’ sorusunu dini danışmanlar üç

maddede topladılar: “Tanrı ve dünya hakkında konuşmak”,⁹⁹ burs imkanları hakkında bilgi almak, eğlenmek için.

Bir konuşmacının davet edildiği belirli konuların tartışıldığı/görüşüldüğü akşamların (Themenabende) dışında da öğrenciler her konuda gelebiliyorlar. Özel görüşmeye gelenler olduğu gibi sürekli grup içinde faal olan ve aktivitelere katılanlar da var. Katolik öğrenci dini danışmanları özellikle maddi sorunlar, ders yüküyle baş edememeyle karşılaşıyorlar; bu nedenle de özellikle sınav dönemlerinde KHG’ye ilgi artıyor. Maddi sıkıntılarda dini danışman burs ya da çalışma imkanları araştırıyor, öğrenciye maddi manevi destek olmaya çalışıyor veya bunu sağlayacak resmi, gayri resmi kurumlarla irtibata sağlıyor. Maddi zorlukların yanında barınma, yurt, ev bulma konularında da dini danışmanlar yardımcı olmaya çalışıyor. Bunların dışında yaşları 18-25 arasında değişen öğrencilerin sorunları arasında üniversiteye başlamadan dolayı beliren yaşam konuları, aile ve inanç soruları yer alıyor.

KHG’nin de faaliyetleri ve iletişim bilgileri web sitelerinde bulunabilir (<http://www.khg-os.de>).

ESG’den farklı olarak KHG üniversite binasının dışında şehrin bir başka yerinde (fakat yine de yürüme mesafesinde) bulunuyor. Orada dini danışman olarak görevli olan Susanne Wübker (20.09.2011) ile yine özel görüşmelere ayrılmış bir odada konuşma imkanımız oluyor. Farklı fakülte öğrencilerine yönelik dini danışmanlık yapmış Wübker KHG hakkında daha fazla bilgi verir:

Wübker : Biz üniversite öğrencileri için ilk başvurulacak yeriz, sadece Katolik öğrenciler için de değil, ama çoğunlukla buraya gelenler yine onlardan oluşuyor. Her Pazar bir evharistiya ayini yapıyoruz, KHG ayini, ardından burada bu binada belli bir konu üzerinde ya da öylesine sohbet için, haftanın nasıl geçtiği, şu veya bu konuda konuşmak ya da bir şeyler planlamak için buluşuyoruz. Çarşamba akşamları buluşmalarımız çoğu zaman bir konu etrafında oluyor ve belli bir konu üzerinde tartışıyoruz, bir konuşmacı davet edilir ya da bir üniversite öğrencisi, okuduğu bölümü ya da özel bir hobisi hakkında anlatır, İslam-Hristiyan diyalogu, Hristiyan-Yahudi diyalogu, akademik konular ama aynı zamanda boş vakitlerin değerlendirilmesi de.

A : Öğrenciler buraya çıkıp gelebiliyorlar mı ya da kayıt mı oluyorlar, bir üyelik kartı falan var mı?

Wübker : Hayır bunlar yok. Biz öncelikle Osnabrück yüksek okulunda/üniversitesinde okuyan ve gelmek isteyen herkese açığız. Bazı öğrenciler var sadece ayinlere geliyorlar, ardından buraya geçmiyorlar,¹⁰⁰ bazıları dışardan geliyorlar ve ancak o akşam Osnabrück’te bulunuyorlar ve ancak ayinden sonra burada oluyorlar, onlar da o akşamın konusuna göre geliyorlar, Pazar veya Çarşamba akşamları. Ve biz mezhebini falan sormuyoruz, üyelik aidatı falan istemiyoruz.

⁹⁹ Bu Almanca bir deyimdir ve akla gelebilecek her türlü konu hakkında konuşmayı ifade eder. Katolik dini danışmanlık veren bir hizmetin tanıtımında içinde Tanrı kelimesi geçen ve Tanrı hakkında konuşmayı ima eden bir deyim kullanılması geliş güzel olmasa gerek.

¹⁰⁰ Belirtildiği gibi, ayinler şehrin bir kilisesinde yapılıyor, KHG faaliyetleri ise bahsedilen binada ayrı bir yerde yapılıyor.

- A : Kaç öğrenci geliyor?
- Wübker : Ayinlerde geçen dönemde 20-30. Akşamlar ve bu ayinler dışında programlarımız da oluyor. Mesela geçen dönemde piskoposla bir programımız vardı üniversitede, orda 70 kadar öğrenci vardı. Bireysel danışmanlıklarımız var, öğrenciler dini konularda, yaşam sorularında, finans zorluklarında, psikolojik sorularda geldiklerinde bireysel görüşmeler, başvurular ve birlikte çare arayışları. Yabancı ve yerli öğrenciler için piskoposluğun yardım ve burs kurumları var, onlar burs veriyorlar ve üniversite eğitimini destekliyorlar ve orada da üniversite dini danışmanı olarak görüş bildiriyorum/rapor sunuyorum.
- A : Diğer görevlerin nelerdir?
- Wübker : Kişisel görüşmeler, bu burslar için veya az önce bir bayan öğrenci vardı, dini bir hafta sonu [geistliches Wochenende] için kayıt yaptırmak istiyordu, böyle şeyler de var programımızda, böyle dini imkanlar, dini içerikli imkanlar. Bunun dışında işte o akşamlara katılıyorum, ayinleri düzenlerim, hafta sonlarını yönetirim, bir başka bayan bir arkadaşla. Birlikte öğrencilerle dönem programını yaparız. Yoğun bir kontak içerisinde oluruz insanlarla özellikle de öğrencilerle. Ama yüksek okul dini danışmanlığı idari personel, öğretim görevlileri, profesörlere de bakmak demektir, onlarla kontaklar kurmak ve görüşmeler yapmak.
- A : Profesör veya öğretim görevlilerinin de geldiği oluyor mu öğrencilerin dışında?
- Wübker : Evet, bu nadir oluyor, genellikle işte o akşamlarda konuşmacı olarak bulunuyorlar, ama ayinlerde falan öğrenci olmayıp yüksek okul mensupları, yakınlarının bulunduğu oluyor.
- A : Ziyaretler, talepler nasıl geliyor sana? Randevu mu alıyorlar, pratikte nasıl yapıyorsunuz?
- Wübker : Düzenli dini refakat isteyen öğrenciler var, onlarla randevularız 4, 6, 8 haftada bir buluşuruz. Bazısı bir görüşmenin sonunda ‘Bir sonraki görüşme için randevu yapabilir miyiz?’ der, başkaları 6 hafta sonra arar ‘Bu günlerde görüşebilir miyiz?’ diye sorar.
- A : Böyle bir görüşmede neler görüşülür? 4/6 hafta sonra buluştuğunda.
- Wübker : Bu genellikle bir durum tespitidir. Son 4 haftada neler olduğunu, tabi her şeyi değil, onu özellikle meşgul eden şeyleri anlatır. Özellikle ihtiyaç haline gelen şeyler, İncil’den doğan sorular ya da bir rehber arayışı içinde, İncil’le nasıl dua edebilirim, duayı gündelik hayatıma nasıl entegre edebilirim, bir çatışmayla nasıl baş edebilirim, yani bütün yelpaze var orada.
- A : Yani din, inanç problemleri, gündelik problemler, kriz durumları, hepsi?
- Wübker : Evet.
- A : Peki ya düzenli gelen öğrenciler?
- Wübker : Evet düzenli gelen öğrenciler var, bir de Pazar ya da Çarşambaları akşam programından sonra biri kalır ve ‘Senle konuşabilir miyim’ diyenler olur. Bu o zaman ya 15 dakikalık bir görüşme olur ya da ‘Bunun için ayrıca vakit ayırılım, buluşalım’ derim. Bazen bu 15 dakikalık görüşmeyle kalır. Yani bir düzeni yoktur, ama ‘Burada yardımına ihtiyacım var, buraya sen de bir bakarsan bana faydası olur’ dediği aktüel bir sebebi vardır.
- A : Sayı olarak böyle bireysel dini danışmanlık isteyen öğrenciler kaç tane? Ayda? Dönemde?
- Wübker : Dönemde 50-60 derdim.
- A : Ve burada sen ve arkadaşın bulunuyorsunuz?
- Wübker : Aynen, ama iş arkadaşım teolog ama özel bir dini danışmanlık eğitimi yok. Ya da pastoral pratisyen değil. Çoğu dini danışmanlık görüşmelerini ben yapıyorum.
- A : Öğrenciler hangi konularla geliyorlar, tepkin ne oluyor, cevapların ne? Gizlilik esasını ihlal etmeden bir örnek verebilir misin? Susma yükümlüğün var değil mi?
- Wübker : Evet var. Dinlemek. Öncelikle tepkim bu. Bazen de kelimler arasında dinlemek. Ama sonra bunları geri yansıtmak. ‘Konu bu mu?’ diye geri sormak falan. ... Konular... burada da yelpaze çok geniş. Bir kaç dönem önce, telesekreterde şu mesaj vardı: “KHG’den biriyle bir görüşmek istiyorum.” Sonra ben geri aradım, ve o [bayan] “Kilise hakkında birkaç sorum var” dedi, randevulaştık, geldi ve kısa bir sürede şunları anlattı: “Ben Kilise mensubuydum, ayrıldım Kiliseden ergenlikte/gençken ve yine Kiliseye geçmek istiyorum, bu nasıl olacak?” O zaman bu sadece resmi işlemler demek değildi, Dom dairesine gitmeniz gerekiyor, yeniden giriş için müracaat etmeniz gerekiyor, randevu almanız gerekiyor, nerde tekrar alınacağınıza dair... aksine onunla yaptığım bir inanç kursuydu. Bir dönem boyunca onunla buluştuk, katılımı bir ayinle kutlandı ve konu inanç sorularıydı, ‘... nedir’, ‘şahadet nedir’, Bir öğrenci hac yolculuğuna çıktı ve adım adım Jakop yolunu izliyor ve bu yolda hep tecrübeler ediniyor. Ve bunu görüşmelerine sebep olarak aldı ve düzenli geliyor ... gerçekten çok farklı hep, ilişki

sorunları, inanç soruları getiriyor. Benim görevim ilk önce bir dinlemek, tekrar yansıtmak, geri sorular sormak ve çoğu zaman gündelik hayattan veya kutsal hikayelerden bir şeyler aklıma geliyor ya da her zaman kendimden sunduğum bir şey olarak, sonunda bir İncil pasajını okuma teklifi, oradan devam etmek, bana o durumda uygun gelen ve onunla dua etmenin iyi geleceğini düşündüğüm ve bu benim duruma nasıl uyuyor...

A : Öğrenciler nasıl geliyor, çekinerek mi, tepkileri nasıl, rahatlar mı ya da onlar için normal mi böyle birisine gelmek?

Wübker : Farklı oluyor. Bir gezi yaptığımızda, dini bir hafta sonu yaptığımızda ya da zaten buraya daha önce de sık sık gelmiş biriye o zaman görüşme yapmak, güven geliştirmek, gerçekten bir ihtiyaç durumunda gelmeye göre tabi kolay geliyor. Birisinin sıkıntısı nereye gideceğini bilemeyecek kadar büyükse ve burada yardım bulacağını öğrenirse ... Şu öğrenim destek meseleleri var, yani mecburi olarak dini danışmanlık görüşmesini yapıyorsa, Katolik veya piskoposluğun bir burs yeriye, o zaman resmi bir görüşme olur ve bu görüşme hakkında rapor da yazmam gerekir. Bu dini danışmanlıkta tamamen ortadan kalkan bir şey, tamamen mahremiyet içinde yapılması, susma yükümlülüğünün olması ve bu odadan hiç bir şeyin dışarı çıkmaması. Ve bunlar çoğu zaman düzenli dini refakat alan kişiler olmuyor. Ve mesele örneğin kendi yaşam hikayesinden anlatmaya gelince standart soru şu oluyor: 'Bugün olduğun kişi olmanı sağlayan şey neydi? Özel kişiler, durumlar var mı? Ya da yaşantılar, senin için dini ya da genel olarak hayat yolunda önemli olan?' O zaman kişiler için zor olabilen şeyler de gün yüzüne çıkabiliyor. Ebeveynlerden birini erken kaybetmek ya da taşınmış olmak, bir dostunu kaybetmiş olmak, ölmesi değil, ama işte irtibatın artık zor sağlanması. O zaman birinin burada oturup ağladığı durumlar da oluyor görüşme sırasında. O zaman işlerimi bir kenara bırakır ve şimdi mesele bu değil ya da bu protokole yer almayacak derim, ama kişi isterse bu konu hakkında da konuşma fırsatını veririm.

A : Teoloji fakültesi öğrencilerinin sorunları buradaki öğrencilerinkinden farklılaşıyor mu? Konular içerik olarak aynı mı bu konuda bir ayırım yapabilir misin?

Wübker : Şimdi teoloji öğrencilerinden işletme veya hukuk öğrencilerine veya din dersi öğretmenliği öğrencilerine göre farklı olan 'Kiliseyle olan ilişkim nedir ve Kilisede bir görev istiyorsam partnerimle evlilik öncesi aynı eve çıkmak istersem yine de beni alırlar mı, yine de göreve alınabilir miyim?' sorusuydu. Buradaki gençler bu konu hakkında çok az düşünürler. Bunun dışında hepsi ... 18-25 yaşlarında ... yaşam konuları ... bu yeni yerde nasıl yaşarım, arkadaş nasıl bulurum, bir ilişkiyi nasıl başlatabilirim, erkek arkadaşım ile ilişkim o başka bir şehre okumaya gittiği için bozulduysa ne yaparım ... ebeveynlerin yaşlanması ve bunların inanç sorunlarıyla birleştirilmesi ... bunlar oldukça benzer.

A : Yani teoloji öğrencilerinde inanç konuları illaki daha ağır basmıyor?

Wübker : Hayır.

Dini danışmanlıkla akademik fakat aynı zamanda kişisel bir görev olarak da ilgilenen Naurath (Protestan, 27.09.2011) üniversite dini danışmanlığının anlam ve yeri hakkında bilgiler verir:

A : Dini danışmanlığın farklı yönleriyle ilgilenen kişilerle görüştim. Pratiğinde çalışanlarla, teoriyi geliştirip kitaplar yazanlarla, gelişim ve yaygınlaşmasında etkili olanlarla, tarihiyle (Stollberg bana tarihi hakkında çok şey anlattı), eğitimiyle ilgili bir çok kişiden bir çok şey öğrendim. Ama akademik alanda bulunan biriyle görüşmeydim hiç. Bu nedenle size ne sorabileceğimi bilmiyorum açıkçası.

Naurath : [Konumu ve eğitimi hakkında anlatıyor] evet anladım, din eğitimindeyim ama o da pratik teoloji altında öğretmen yetiştirilmesinde bulunuyorum ve orada dini danışmanlık şu açıdan önemli: öğrencilerin danışmanlığında ve rehberliğinde. Öğrenciler gelir ve önce notlarıyla ilgili bir soruları vardır, ben de görevimin orada bunun ötesinde de bir danışmanlık imkanı/teklifi [Angebot] olması gerektiğini görüyorum. Öğrencinin yaşam durumu nasıl, notları konusunda ya da okulu bitirme konusunda bir öğrenci üzerinde ne kadar baskı hissediyor.

A : O zaman siz burada dini danışmanlık yapıyorsunuz?

Naurath : Evet görev anlayışımı böyle görüyorum. Bizim burada yüksek okul rahipliklerimiz de var, KHG ve ESG onların da öğrenciler için bir dini danışmanlık görevleri var, ama ben kendi görevimi de bu yönde görüyorum ve öğrenciler bundan faydalıyor da. Görüşme saatlerinde sıkça yaşam ya da okul problemleriyle gelen öğrenciler oluyor.

- A : Görev ve konumunuzu siz kişisel olarak mı böyle anlıyorsunuz - ...
- Naurath : Evet.
- A : ... aynı kürsüde bulunan diğer meslektaşlarınız da bunu böyle anlıyorlar mı?
- Naurath : Evet, temelde bir danışmanlık veya bakım/ilgi [Betreuung] görevi. Ve buradaki bir çok profesör aynı zamanda rahiptir yani bir Kilise eğitimini tamamlamışlardır ve onlar da böyle görürlerdi. Ama özellikle pratik teolojide, bu benim bölümüm. Burada bu daha çok değerlendiriliyor. Biraz da sanırım profesörün kendine bağlı bir şey bu, bu tür sorulara ne kadar açık olduğu, sadece konular ve içerikler hakkında mı konuşuyorum ya da “siz bugün dertli görünüyorsunuz, iyi misiniz” mi diyeceğim. Bu da böyle bir konuşmayı açıyor ... ve bu ya kabul edilir ya da edilmez. Ama ben böyle bir teklif yapmayı önemli bir görev olarak görüyorum, yüksek okul için de. Bir çok öğrencimizin bir Kilise bağlılığı yok ve biriyle bir konuşma imkanları da az.
- A : Öğrencilerin tepkileri nasıl oluyor böyle bir teklif yaptığınızda?
- Naurath : Çoğu kendileri hakkında, nasıl oldukları hakkında anlatıyorlar ve tabi ki yaşam problemleri de oluyor işin içinde, ister erkek arkadaştan ayrılık olsun ister ebeveynle problemler...
- A : Sürekli çıkan konular hakkında bir sıralama yapma imkanınız var mı?
- Naurath : Temel konu... aslında hep erkek arkadaştan ayrılık, bir çok bayan öğrencim var. Erkek arkadaştan ayrılık bana göre sıkça çok ağır yaşanıyor. Ondan sonra bu krizle bir süreliğine her şey iyice bir geçiyor, dersleri de. Ve ondan sonra ‘Ben bu aralar derslerimi başaramıyorum, sınavlara çalışmıyorum, o kadar kötüyüm ki, o kadar üzgünüm ki, hiç bilmiyorum...’ gibi bu sıkça oluyor.
- A : Bu konulara nasıl eğiliyorsunuz?
- Naurath : Öğrenim danışmanlığı ve kişisel danışmanlık arası bir kombinasyon yapmaya çalışıyorum. Önce okul baskısı biraz azaltılabilir mi - buna bakılması, öğrenci daha iyi olmak için kendi için daha fazla imkanlar aramaya bakması, başka danışmanlık yerlerine gitmesi veya bir terapiye gitmesi, bunu aslında görüşme sırasında geliştiriyorum, öğrencinin neye ihtiyacı varsa, kimileri de ‘Önce bir tatile çıkmam gerek, ondan sonra daha iyi olurum umarım’ diyor, kimileri ‘Şu an taşınıyorum, ayrılıktan dolayı yeni odam olacak’ gibi... baş başa bir görüşmede farklı opsiyonlar da çıkıyor. Çoğu zaman da bir de okul yönünden ayrıca bir baskı yapmamaya çalışılması, daha çok belki bir çalışmanın teslim tarihini ileriye atmaya çalışmak, basitçe şu an sırada başka bir şey olduğu için, insanın bu şekilde çalışamayacağı için. Ama başka konular da var. Maddi olarak ebeveynlerine bağımlı olan öğrenciler var. Örneğin ebeveynin ayrılma durumu, ‘Ben parayı kimden alacağım şimdi?’ Böyle şeylerin rolü oluyor. Bir çok ailevi kavgalar. Para vermek istemeyen bir baba, bir kız öğrenci bunun için mahkemeye kadar gitti, üniversite için para dava etmek için, böyle şeyler. Oldukça iyi olmayan şeyler, kötü şeyler.
- A : Ne tavsiye ediyorsunuz öğrencilere?
- Naurath : Her hangi bir şey tavsiye etme yaklaşımım yok aslında. Daha çok görüşmeye açık olduğumun sinyalini verme yaklaşımım var.

5. Polis Dini Danışmanlığı

“Polis dini danışmanlığı Kilisenin demokratik devlet için ‘Hıristiyan ortak sorumluluğunun’ alınmasının somut bir şekildir” (Schiewek, 2006, s. 30) ve yerleşik polis gücü için yerinde Kilise olarak anlaşılır (Schwark, 1986). Tanımdan anlaşıldığı üzere polis dini danışmanlığı (Polizeiseelsorge) kolluk kuvvetleriyle (askeriye dini danışmanlığı dahil) bire bir dini danışmanlık görüşmelerinin yapılmasının yanında polisin bütün çalışmalarıyla ilgili Kilise faaliyetlerini kapsar.

Kilise bir yandan polisler mesleklerinde dini danışmanlık refakati sunarken diğer yandan geleneksel bekçilik görevini icra ederek polisin iktidar ve şiddet kullanımını ve etik yönelimini eleştirel bir gözlemden geçirir. Polis dini danışmanlığın

bu özelliği onu polis psikolojik danışmanlık hizmetinden ve acil dini danışmanlığından ayırır (Klessmann, 2010, s. 373; Grütznier, Gröger, Kiehn, & Schiewek, 2006, s. 30; 249; Dieter, 2003; Hinz, 2003).

Polis-Kilise işbirliği kendini polisin pratik görevlerinde de gösterir. Örneğin ancak polislerin yetkisi dahilinde olan ölüm haberinin verilmesi konusunda polis dini danışmanlığı bir broşür hazırlamıştır. *Bir ölüm haberi iletmeniz gerekiyor...* başlıklı bu broşür ilgili rahipliklerden talep edilebilir.

Bu dini danışmanlık türü artan oranlarda mesleğe özgü çatışma durumlarının bireysel ya da grup görüşmelerinde yansıtıldığı bir ortam haline gelir (Buchtner, 1987). Aynı şey sınır koruma dini danışmanlığı için de geçerlidir (Heubach & Sauerzapf, 1997).

Polis dini danışmanlarının görevleri şu şekilde sıralanabilir (Klessmann, 2010, s. 374):

- polislere birebir dini danışmanlık. Dini danışmanlar burada çok çeşitli konularla karşılaşır (aile problemleri, meslek ve meslektaşlarla problemler, cinsiyet çatışmaları, suç ve suçluluk duyguları)
- dini ve manevi faaliyetler (ayin)
- özellikle ağır ve zor görevler sonrası dini danışmanlık
- kapalı polis birliklerinin veya özel birimlerin operasyonlarında refakat
- eğitimde etik dersleri
- polis idarecileriyle çalışmalar

6. Asker Dini Danışmanlığı

Asker veya askeriye dini danışmanlığı (Soldatenseelsorge/Millitaerseeelsorge) Kilisenin en eski¹⁰¹ dini danışmanlık türlerindedir ve Federal Almanya'da din ve dini vecibeleri yerine getirebilme özgürlüğünü tanıyan anayasal hakka dayanır. Dolayısıyla Kilise bu hizmetin içini doldururken devlet organizasyonunu ve finansmanını sağlar. Askeri dini danışmanlar askeriyenin hiyerarşisinin bir parçası değildirler, üniforma giymezler, kendi kiliselerine bağlı olarak bağımsız çalışırlar, askeri idarenin bir aracı olmadıkları gibi askeri amaçlar için de kullanılamazlar, 6-12 yıllığına devlet tarafından memur olarak istihdam edilirler. 2010 yılı itibariyle Almanya'da 150 asli görevli askeri dini danışmanı bulunur. Askeri dini danışmanların görevleri arasında dini danışmanlık yapmak, ayinler ve din dersleri düzenlemek bulunur. Askeriye dini danışmanlığında

¹⁰¹ Devlet ve EKD arasında yapılan bir protokolle 1957 yılında kurulmuştur.

vicdan (savaşa katılma, insan öldürme), şiddet, otoriteye boyun eğme, iletişim (komutanlar erler arasında), ilişki (örn. aileden uzak kalma nedeniyle), ayrılık (evinden, ailesinden, memleketinden, vatanından) kişisel, etik ve dini konular ağırlıklı problem alanlarıdır (Bastian, 1987; 1992; Ziemer, 2000, s. 335-337; Klessmann, 2010, s. 374-377).

7. Mobil Meslekli Dini Danışmanlık

Alman ve dünya çapındaki Hıristiyan kategorik dini danışmanlık belirli/kalıcı bir ikametgahı olmayan ve sürekli yollarda olan meslek gruplarını da ihmal etmeyerek mobil meslek sahiplerine dini danışmanlık diyebileceğimiz bir dini danışmanlık türünü de geliştirmiştir. İhtiyaç sahibi hedef kitlenin kendi terminolojisine göre bu dini danışmanlık türleri *misyon*, *yardım*, *dini danışmanlık* gibi farklı terimlerle ifade edilir. Bunların arasında örneğin *denizci misyonu*, *iç sular denizci dini danışmanlığı*, *lokantacılık dini danışmanlığı*, *sirk - artist dini danışmanlığı* bulunur. Örnek olarak denizci ve sirk çalışanları dini danışmanlarına biraz yakından bakalım.

a) Denizci Dini Danışmanlığı

Denizci dini danışmanlığı veya kaynaklarda¹⁰² geçtiği adıyla *Denizci Misyonu* (Seemannsmisson) çok eskilere dayanan bir dini danışmanlık türüdür ve 19. yüzyılın sonlarında denizciyi yine Kilise hayatıyla birleştirme fikrine dayanır. Bu dini danışmanlık türünde denizci ve balıkçılara aileleriyle birlikte sosyal ve dini danışmanlık yapılır ve bütün denizcilere açıktır.

Katolik denizci danışmanlığı ilk olarak 1920'de Glasgow'da, Alman Katolik denizci dini danışmanlığı ise ilk Bremerhaven'de 1931 yılında kurulur (Apostolat des Meeres, Deutsche katholische Seelsorge). Protestan denizci dini danışmanlığının ilk örneği 1818 yılında New York ve Londra'da görülür. 1886 yılında da Almanya'da organize olur (Deutsche evangelische Seemannsmisson). 1969 bütün ülke ve mezheplerinin denizci misyonları birleşir: International Christian Maritime Association (ICMA).

Denizci misyonları uluslararası bir yapı sergilerler; yayın organları ve yüzlerce denizci yurduna sahiptir; rahip ve gönüllü yardımcıları çalışırlar. Denizci dini danışmanlığında başlıca görev rahibin ayin ve (özel) konuşmalarıdır. Devamında denizcilerin gemide ziyaretleri gelir (denizci rahibi ve meslekten olmayan yardımcısı

¹⁰² Ders kitaplarında konu hakkında bilgi verilmese de eski ve yeni tarihli Kilise/din ansiklopedilerinde mutlaka bir madde olarak bulunmaktadır.

(Laie) ile). Görevleri dini ve din dışı literatürün temini, mektup işlerinin halli, vb. işlerdir.

Denizcilerin limandaki sürelerinin kısalığı, limandaki ruhsal tehlikeler, farklı eğitim seviyeleri ve meslekleri, uzun izolasyon süreleri nedeniyle görülen çekingenlikleri bu tür danışmanlığın zorluklarını oluşturur. Bu bakımdan denizcilerin uyruk, din ve kökeninden bağımsız olarak gidebildiği denizci yurtları huzur, misafirperverlik ve konuşma partnerleri bulunabilen yerlerdir. Bu yurtlarda bulunulan yabancı ülke hakkında bilgi verilir, İncil her türlü dilde bulunur (Bieler, 2000; Feltmann, 1937; Freese, 1996).

b) Sirk Çalışanları ve Artist Dini Danışmanlığı

Alman Protestan Kilisesinin (EKD) resmi sayfasında sirk ve artist dini danışmanlığı (Circus- und Schaustellerseelsorge) için ayrı bir link bulunur (<http://www.ekd.de/seelsorge/circus/>). EKD 50 yıldır, sayıları 23.000'e ulaşan cemaat üyeleriyle bu gezici insanlara ayinlerinde, vaftizlerinde, cenazelerinde eşlik eder. Aynı hizmet Katolik Kilisesi tarafından da verilir (<http://kath-css.de>). Katolik istatistiklerine göre ilgili bir dini danışman örneğinin bunun için 2009 yılında 43.000 km yol kat etmiştir (http://www.dbk.de/fileadmin/redaktion/Zahlen%20und%20Fakten/Kirchliche%20Statistik/Allgemein_-_Zahlen_und_Fakten/Zahlen-Fakten10-11-de.pdf).

Sirk ve artist dini danışmanlık faaliyetleri ilgili kiliselerin çeşitli yayın organlarında ve dergilerinde neşredilir (Gemeinde unterwegs; Gemeinde auf der Reise: aus der Arbeit der Circus- und Schaustellerseelsorge in der Evangelischen Kirche in Deutschland; 20 Jahre Circus - und Schaustellerseelsorge)

D. Yaşam Durumları Bakımından Dini Danışmanlık Türleri

Hıristiyanlıkta dini danışmanlık geleneksel olarak muhataplarına göre ayrıldığı gibi en az onun kadar yaygın bir diğer ayırım unsuru dini danışmanlığın kimlere hangi durumlarda yapıldığıdır. Bu ayırımın en temel şekline *kazuel dini danışmanlığında* rastlanılır. Daha önceleri de bildirildiği üzere kazualer (Hıristiyan) insanın yaşamındaki önemli dönüm noktalarındaki Kilise hizmetleri ve eşliğidir: Kazualer “bireylere yaşamın kısmen ümit dolu, kısmen zor, kısmen de kriz dolu statü geçişleriyle başa çıkmaya yardım eder” (Ziemer, 2000, s. 247). Bunların en yaygın örnekleri bir çocuğun doğmasındaki vaftiz seremonisi ve bir kimsenin ölmesi durumundaki cenaze törenidir. Ancak modern dönemde yeni yaşam biçimlerinin ortaya çıkması ve insan hayatının çok daha kompleks ve zor hale gelmesi dini danışmanlık uygulamalarında da artan bir

çeşitliliğe neden olmuştur. Artık dini danışmanlık klasik ölüm ve yas refakatinin dışında kriz, travma, boşanma, depresyon, AIDS gibi çok farklı yaşam durumlarına hitap eden bir yaşam ve inanç yardımı halini almıştır.

1. Ölüm Sürecinde Dini Danışmanlık

Ölüm refakati (Sterbebegleitung) veya ölmekte olanlara dini danışmanlık (Seelsorge an Sterbenden) dini danışmanlığın en yaygın ve eski türlerindedir ve hastane/hasta ve ev ziyareti ile acil vakalarda sıkça uygulama alanı bulur. *Alman Rahip Konferansının* açıklamasına göre “ağır hastalara, ölmekte olanlara ve yas tutanlara dini danışmanlık kilise cemaatlerinin önemli bir görevidir” (Erklärung der Deutschen Bischöfe, 1991, s. 3).

Ölüm sürecinde olanlara nasıl bir dini danışmanlığın uygun düşeceğine geçmeden önce ölmenin ve ölmekte olan insanların bazı özelliklerine bakalım.

a) Ölmekte Olan İnsanların Özellikleri ve İhtiyaçları

Luther ölmekte olan bir insanda üç özelliği vurgular (Luther M. , 1519/1982):

- ölüm bu dünyadan bir veda, bu nedenle insan vaktini doğru ayarlamalıdır
- vedalaşmak önemlidir, bu veda aynı zamanda geride kalanları affetmektir, küskünlükleri unutmaktır ki ruh dünyevi meseleler takılı kalmasın
- ölmekte olan kişi dünyadan vedalaşıp tamamen Tanrıya yönelmelidir.¹⁰³

Luther’in bu üçlü ayrılık betimlemesi ölümü karşımıza bu dünyadan

- bedensel, dışsal bir ayrılık/veda
- ruhsal bir veda
- gelecek dünyaya yönelik şekilde çıkarır.

12 yıl boyunca ölüm refakati yapan Monika Renz ölüme yaklaştığında insanlarda bir geçişin meydana geldiğini anlatır:

Bu geçişi algılamalarındaki bir dönüşüm karakterize eder. “Ben”li olan herşey (benim duygularım, benim arzularım, benim düşüncelerim) geri planda kalır ve başka bir dünya, başka bir bilinç hali, başka bir duyuş ve bunlara bağlı olarak başka bir tecrübe biçimi açılır. Ve bütün bunların hepsi dünya görüşünden ve inancından bağımsız olarak gerçekleşir. Ölmek bir süreçtir.¹⁰⁴

¹⁰³ Luther kitabının bu bahsinde ölümü dar bir geçişten geniş bir alana, ferahlığa kavuşmak olarak anlatır. Nasıl anne karnından dar bir boğazdan, sancılarla geçerek daha ferah bir gökyüzüne kavuşur insan, aynı şekilde ölüm yolu da öyledir. İnsan bu hayattan ölüm kapısından geçerek dünyadakine kıyasla çok daha büyük bir gökyüzüne kavuşacaktır. Bu nedenle Luther ölüm için doğum metaforunu kullanır ve azizlerin ölüm günlerinin bir bayram olarak görüldüğünü ve yeni bir doğuşa benzetildiğini bildirir (Luther, 1519/1982, s.16). Kimi dini danışmanların faaliyetleri için *ebelik* metaforunu kullanmaları da belki bu düşünceye dayanır.

¹⁰⁴ Renz’in ölüm gözlemleri için bkz. Renz, 2011.

Ölümcül bir hastalığın ya da başka bir sebeple insanlar öleceklerini öğrendiklerinde bu habere karşı belirli aşamalardan geçen tepkiler sergilerler. Kübler-Ross (2001) ölme sürecindeki tepkileri beş aşamada ortaya koyar. Dini danışmanlık literatüründe sıkça atıfta bulunulan (örn. Klessmann, 2010, s. 385; Ziemer, 2000, s. 293; Schwermer, 1990; Wilms, 2007) bu aşamalar şöyledir:

1. Aşama: inanmama ve izolasyon - “Bu gerçek olamaz, bir hata olmalı!”
2. Aşama: öfke - “Neden ben?! Herkes dışarıda eğlenirken, hayatını sürdürürken ben şimdi ölecek miyim?!”
3. Aşama: pazarlık - “Tanrım bana biraz daha vakit tanırsan ibadet etmeye daha çok çaba harcayacağım.”
4. Aşama: depresyon - “Demek başka çare yok.”
5. Aşama: kabul - “Sanırım veda etme vakti geldi.”

Bu aşamalardan geçen ölmekte olan insanın davranışlarının da farklı özellikler göstereceği açıktır. Örneğin ölmek üzere olan ya da ölümlerinin yaklaştığını hisseden kişiler yalnız kalmak istemezler (bkz. Örnek 3) (Bolay, 1996; Ziemer, 2000, s. 294). “Ölümün tematize edilmesi çoğu hastalar için zordur, çünkü o zaman yakınlarının onlardan uzaklaşacaklarından korkarlar. Böylece bu düşünce yaklaşan ölümün bilinci mevcut olsa da uzun süre söylenmedik kalır. Hastalar için bu bilgiyle yalnız kalmak çoğu zaman zordur. Sürekli onlara eşlik edecek insanlar kazanmaya çalışırlar. Yakınlar olmuyorsa bakım personeliyle, terapistle, dini danışmanla denerler. Onlarla irtibat halinde olan kişileri sığınabilecekleri ve onlarla ölümün bilinmezliğine gidecek birini bulma ümidiyle “test etmeleri” nadir değildir. Bu yapılırken ölmek hakkında konuşmak çok şifreli olabilir çünkü aşırı yüzleştirici bir davranışla korkutma endişesi mevcuttur” (Bolay, 1996, s. 93). Ölmekte olanlar konuşurken çoğu zaman zengin bir resim dünyasından yararlanırlar (Bolay, 1996, s. 95). Onların bu şekilde şifreli, resimli, sembolik konuşmaları çoğu zaman “akıllarının artık başında olmadığına” ya da ilaçların etkisine verilir. Oysa ölmekte olanlar açıkça ifade etmesi zor olan şeyleri dile getirmek için bu çoğu zaman anlaşılması güç, sembolik, gizemli dili kullanırlar ve bu dilin anlaşılmasını beklerler. Bu sembolik dile en iyi kula verecek ve anlayabilecek olan kişi ise yine dini danışmandır.

Rastlanılan en sık sembolik ifadeler yazın ortasında soğuk ve karanlık oluşu, yolculuğa/seyahate çıkma arzusu, memleket/ev özlemi, görüşülmesi planlanan kişiler, savaş ve kaçışın acı oluşu, vb. . Kriz anında insanlar sıkça savaş, esaret, kaçış,

yakınların ölümü hakkında geçmiş hikayeler anlatırlar. Sıkça karşılaşılan bir başka sembol para veya altın sembolleridir. Ölmekte olan hastalar sıkça paralarının bittiğinden, cüzdanlarındaki paranın çalındığından, azaldığından, paralarının yetip yetmeyeceği konusundaki endişelerinden bahsederler. Para burada onların kıymetli bir şeyleridir ve onun bitmesinden veya azalmasından endişe duyarlar, yani tükenmekte olan hayatları veya zamanlarıdır. Bir başka metafor seyahatlerdir. Deniz aşırı seyahatler, güneşin her zaman açtığı, her yerin yemyeşil olduğu güneye seyahatler ya da doğanın capcanlı olduğu kuzeye seyahatler. Bu seyahat planları yakınları oldukça şaşırtabilir, kimi hastalar bu konuda o kadar ısrarcı ve aceleci olurlar ki, broşürler getirirler, bavulların toplanmasında ısrar ederler çünkü yolculuk kısa bir süre içinde başlayacaktır. Hayalini kurdukları ise sevdikleriyle uzunca bir tatildir. Kimi zamanlarda ise yola çıkış günü de çok net bir şekilde verilir, bunlar ise çoğu zaman ölüm tarihiyle örtüşür (Piper, 1985b). Bu sembolleri anlamak isteyen bir kimse ölmekte olanın tecrübelerine katılır, korkularını algılar, arzularını anlar. Dini danışmanın görevi hastanın bu hikayeyle neyi anlatmak istediğini ('O anı neden tam da o an canlandı? Hasta bana ne demek istiyor?') bulmalıdır.

Bir başka ifade araçları da rüyalarıdır; rüyalar da bir çok sembol içerir ve mevcut durumun örtük bir yansımasını oluşturur. Bütün bu anlatımlar olgusal olarak somut bir şey anlatmaz fakat anlatan için derin anlamları vardır (bilincinde veya değil). Dini danışmanın bunları keşfetmesi ve ona göre tepki vermesi gerekir. Elbette ki bu tarz konuşmalar muhatapları (aile fertleri, hemşire, bakıcı, dini danışman, vs.) tedirgin edebilir, saçmalamalar, sanrılar, vs. olarak görülebilir ve hatta sakinleştirici bir iğneyi talep ettirebilir. Aslında derin bir boyutu olan (Piper, 1985b, s. 28) fakat anlaşılmayan bir dili konuşmak çoğu zaman insanların yalnız ölmelerine sebep olur. "Bu dil seviyesindeki hastalara eşlik edebilmek büyük bir değer verme, empati ve hermenötik yeterlik gerektirir" (Kirsch, 2007, s. 226). Bu dili anlayabilmesi için dini danışmanın görünenin ötesine bakabilmesi gerekir (Piper, 1984, s. 158; 1985b; Lückel, 1981; Rittweger, 2007, s. 284; Klessmann, 2010, s. 389; Ziemer, 2000, s. 295-296; Kirsch, 2007).

Örnek:

Hasta bir yaşlı kadın torunun ziyaretinde ona şöyle der: "Biliyor musun, yakında taşınmam gerek ve neler götüreceğimi ve bütün bunların üstesinden gelebilecek miyim bilmiyorum." Torunu şaşırtır ve "Taşınmak mı, bunu da nerden çıkardın?" der. Ancak büyük anne bu konuda ısrarcıdır. Kısa bir süre sonra vaktin geldiğini söyler. İki gün sonra büyük anne ölür. Taşınmak için yaptığı yardım ricası anlaşılmamıştır (Bolay, 1996, s. 94).

Örneği aktaran Bolay'a (1996) göre torun büyük annesiyle nelerin olduğunu fark etseydi ona taşınırken nelere ihtiyaç duyduğunu sorabilirdi. Böylece kendisi de o büyük yolculuğa nelerin alınması gerektiğini öğrenebilirdi. Fakat daha önemlisi büyük annesinin son yolculukta neyin lazım olacağını ararken duyduğu zorluğun meydana getirdiği tedirginliği ve endişeleri paylaşabilirdi. Torun büyük annesinin bu metaforik konuşmasını anlamadı. Ölmekte olan kadın ise bunu o anda ancak o şekilde ifade edebildi.

Örnek:

Bir hasta, dini danışmanından kol saatini çıkarmasını rica eder. Fakat bileğinde aslında bir saati yoktur ve etraftaki hasta yakınları ısrarla hastaya bunu anlatmaya çalışır. Dini danışman bu insanlara hastanın bu istekle neyi anlatmak istediğini anlatmakta zorluk çeker: 'Benim zamanım doldu.' (Piper, 1985b, s. 29).

Bazı ölmekte olan ya da ölümcül bir hastalık teşhisi konulan hastalar gerek ağrılarına gerek durumlarının çaresizliğine dayanamadıkları için bir an evveli ölmeyi isterler ve bu konuda yardım talebinde bulunurlar (ötenazi). Ancak Piper'in (1985b) bildirdiği vakalara ve araştırma sonuçlarına göre¹⁰⁵ bu talepler aslında hastaların bir yardım çığılığı niteliğindedir. Bu çığılık ölüm döşegindeki yalnızlığa ve korkuya dayanamama ve daha aktif ve etkili bir refakate olan ihtiyacı dillendirir. Aslında bu kişiler (hemen) ölmek istemezler, sadece daha yakından ilgi beklerler.¹⁰⁶

Ölmekte olan insanların bir başka özelliği geriye dönüp bir yaşam bilançosu çıkarmalarıdır. Bunu yaparken hayatlarının önemli dönüm noktalarını hatırlarlar, önemli olanları önemsiz olandan ayırırlar, başarıya sevinirler, başarısızlık ve kayıplara üzülürler, yarım kalan işleri akla getirip belki tamamlanabileceğini düşünürler (küsün biriyle barışmak gibi). Bunun için de ölmek üzere olan kişiler anlatmak isterler: anılarını, tecrübelerini, kısaca bütün hayatlarını. Bu anlatımlarda korkular, pişmanlıklar, suçluluk duyguları, vb. açığa çıkar ve anlatarak bunlar telafi edilmek ve giderilmek

¹⁰⁵ Piper (1985b) Paul Storcken'in 74 hasta üzerinde yürüttüğü bir araştırmadan bahseder. Bu araştırmadaki hastalar şu veya bu şekilde kendilerine hayatlarını sonlandıracak bir iğnenin yapılmasını talep etmiştir. Hastaların 50sine uzunca görüşmeler teklif edilmiş ve durumları konuşulmuş ve birlikte geriye kalan zamanlarını anlamlı ve rahat bir şekilde nasıl geçirebilecekleri konuşulmuştur. Geriye kalan 24 hastaya talepleri doğrultusunda görünürde bir çözüm önerilmiştir. İstisnasız bütün hastalar buna karşı büyük bir tepki göstermiş ve doktoralarına karşı yitirdikleri güven duygusunun yeniden tesis edilmesi çok zaman almıştır. Bu deney insanlık dışı bulunduğu için kısa bir sürede durdurulmuştur. Benzer bir şekilde bir hasta hayatını kısaltma yönündeki talebine doktorundan fikir alacağını söylemesi üzerine hasta hiddetle karşı çıkmıştır. Dini danışmanın bu konuda

¹⁰⁶ İntihar girişimlerinde de benzer bir işleyiş gözlemlenir. Çoğu genç intihar girişimcisinin intihar teşebbüsleri bir yardım çığılığı niteliğindedir ve bekledikleri ya da bu davranışlarının neticesinde umdukları (ebeveynlerinden, partnerlerinden, çevrelerinden, vb.) birazcık daha fazla ilgidir (bkz. Ağılkaya, 2008).

istenir. Bu anlatımlar kendiyle, hayatıyla, insanlarla barışma arayışlarıdır. Bu özel ve mahrem şeyler kimi zaman aile fertleri veya yakınlar yerine yabancı ama güven duyulan birine daha rahat anlatılır (Lückel, 1981; Klessmann, 2010, s. 389-390; Ziemer, 2000, s. 296). Bu nedenledir ki dini danışman bunun için ideal konuşma partneridir.

Ölenlere refakat edilirken öncelikle olanların çeşitli ihtiyaçlarına dikkat edilmelidir. Ancak ölümü bekleyenlerin ihtiyaçlarını anlamak her zaman kolay değildir. Çeşitli yazarların bu konuda bildirdikleri görüşleri dini danışmanlara davranış ip uçları sağlayabilir.

Ziemer (2000, s. 294) bu insanların dört tür ihtiyaçlarına dikkat çeker: *bedensel, sosyal, kişisel, dini*: Ölüm döşğinde yatan kişilerin birincil ihtiyaçları bedensel niteliktedir: ağrı ve acıların giderilmesi, kısıtlı hareket kabiliyeti karşısında destek olunması, hafıza ve dikkat kaybına karşı duyarlı olunması, vb. . Bu gibi önlemler ya da müdahaleler hastanın geri kalan zamanını dayanılabilir kılar. Ölüm korkusu da kısmen bedensel bağımsızlığın yitirilmesi ve büyük acıların çekilmesiyle bağlantılıdır. Böylece ölüm refakati ya da “ölürken yardım” (Ziemer, 2000, s. 294) öncelikle bedensel ihtiyaçlara yönelik olmalıdır. Bu ise bu konuda uzman hizmet veren kişi ve kurumlarla olabilir (hospis, palyatif hizmetler). Bedensel ihtiyaçlarla birlikte ölmekte olan kişiler bir takım sosyal ihtiyaçlara da sahiptir: ‘Yalnız mı kalacağım’, ‘Terk edildim’, ‘Ölmeden önce ölü gibi mi görüyorum? Ya da hala sevenlerim var mı? Bana yakınlık ve dayanışma sağlayacak, yaşadığımı ve sevilmeye değer olduğumu gösterecek insanlar var mı?’ Kişisel ihtiyaçlar ise ölmekte olan bir insanın ölürken onurunun ve kişiliğinin bütünlüğünün korunmasıyla ilgilidir. Ölmekte olan kişi belki bazı anı ve tecrübelerini yeniden canlandırmak, yanlışları, yanlış anlaşılmaları düzeltmek, itiraflarda bulunmak ister. Bunların altında yatan güdü kişinin kendisi ve hayatıyla barışmak istemesidir ki huzur bulsun. Bu kişisel ihtiyaçlarla birlikte insanın dini ihtiyaçları da doğar. Bu ihtiyaçlar çok çeşitli şekillerde ifade edilebilir ya da hiç edilmez ve algılanmaları dini danışmanın özel ilgi ve dikkatini gerektirir. Ancak ölmekte olan bir kimsenin temelde teselliye, umuda, huzura ihtiyacı olduğunu ve ölüme yakınlığın manevi ve dini tecrübeler ortamı olduğunu dini danışmanın genel olarak bilmesi gerekir.

Klessmann (2010, s. 389) ve Rest (1981, s. 32) da bedensel ihtiyaçlardan başlamak üzere dört ihtiyaç türünden bahseder:

Bedensel ihtiyaçlar: nefes alıp vermeyi kolaylaştırmak, ağırları azaltmak. ölmekte olanların beslenmesi çoğu zaman azalmıştır fakat sık sık sıvı almaları gerekir; uykuları bölünöktür; yanlarında birinin bulunması güven verir, rahatlatır ve uyumayı kolaylaştırır (bkz. Örnek 3).

Güven ihtiyacı: acil durumda yardım edebilecek birilerini olması; eziyet veren sorulara samimi cevaplar veren birinin olması.

Saygı ihtiyacı: ölmekte olan insanlar da bağımsız ve yetişkin kişiler olarak görölmek isterler; istedikleri ve istemedikleri şeylere dikkat edilmesi gerekir.

Kendini gerçekteştirme ihtiyacı: ölmekte olan kişilerin son arzuları bulunabilir, hala canlı olan arzuları ve onları gerçekteştirme istekleri olabilir; kendi sorumluluklarını taşıma ve anlam sorularını sorma ve cevaplamayı isteyebilirler.

b) Ölmekte Olan İnsanlara Dini Danışmanlık

Ölüm konusu günümüz toplumlarında tabulaştırılmış ve hayattan uzaklaştırılmış olduğu için (tıpkı yas tutanlara danışmanlıktaki) gibi ölmekte olan birine dini danışmanlıkta da danışmanlar zorlanabilir. Konudan uzak kalmak, ona yabancı olmak ölmekte olan bir insanla ilgilenme becerisini de kaybettirir. Dolayısıyla Zulehner'in (1990, s. 29) ifade ettiği gibi diyecek bir şey bulunmaz ve karşılaşma mesafe ve kaçışla sonuçlanır. Bu davranış ölümü beklenen insanların çeşitli kurumlara bırakılmasını uygun gören hasta yakınları için de geçerli sayılabilir. Ölmeye eşlik etme görevinin onlara ağır geleceğini hissettikleri için oradaki profesyonel çalışanların daha iyi yardım edebileceğini düşünürler. Bunun sonucunda da ölüm ve ölmek konusu daha da günlük yaşamdan uzaklaştırılır.

Kirsch (2007) ölmekte olanlara refakat eden dini danışmanların pastoral psikolojik bir eğitim, samimiyet, empati, kabul, belirli bir dil yeteneği, bir başkasının içsel yolculuğunu keşfetmek için gereken sevgi, yaratıcılık, merak, kendi yaşam hikayeleri ve acılarıyla barışık olup başkalarının yaşam hikayelerine yer verebilme yeteneklerini şart koşar. Kirsch, dini danışmanların bütün bunlara ilaveten yaşam ve ölüm gerçekteini inançları bakımından anlayabilmeleri için iyi bir teolojiye ihtiyaçlarını olduğunu belirtse de bunlar sadece dini danışmanlığın bu özel türü için değil bütün dini danışmanlık karşılaşmaları için gerekli olan vasıflardır. Çünkü diğer dini danışmanlık türlerinde de olduğu gibi bu dini danışmanlık türünde de ilgili kişilere dayanışma göstermek, onların yanında olmak ve birlikte dayanmaya çalışmak temel prensiplerdendir. Ancak yine her zaman olduğu gibi bu olağan üstü hassas durumlarda bunlar her zaman başarılamayabilir özellikle de yukarıda aktarılan özelliklerden bihaber olan bir dini danışman başarısızlığa hazır olmalıdır. Ayrıca ölmekte olanlarla karşılaşmaya hazır olmak için dini danışmanın ölüm ve ölmek konusundaki kendi

tutumunu, hissiyatını ve algısını netleştirmesi ve bilincine varması gerekir: ‘Bütün insanların ve kendimin de bir gün öleceğinin benim için anlamı ne? Bu değişmez gerçek karşısında bana güç ve ümit veren nedir?’ Dini danışman bu soruları kendi için cevaplayabildiği ölçüde ölüm konusuna daha rahat yaklaşabilir (Ziemer, 2000, s. 292). Bu bakımdan özellikle mesleklerinin başlarında bulunan dini danışmanlar ölüm vakalarında kendilerinin yetersiz kalacağını düşünürler. Fakat Ziemer’in (2000, s. 292) belirttiği üzere ölmekte olan insanların birinci sırada ihtiyaç duydukları şey insani bir yakınlık ve ilgidir. Profesyonel bir dini danışmanlık ise ancak ikinci planda yer alır. Kelimeler büyük ölçüde yetersiz kalır ve çoğu zaman da mümkün değildir artık, fakat ‘yanındayım’, ‘yalnız değilsin’ demek için kelimelere ihtiyaç yoktur. Her ikisi de neticede kolay değildir çünkü ölmekte olan birinin yanında bulunmak demek kendi ölümlülüğü ile yüzleşmek demektir (Ziemer, 2000, s. 292).

Ölenlere ve yakınlarına refakatte ölenin yaşı (çocuk, yaşlı), ölüm şekli (kaza, hastalık, ani, beklenilen) ve ölüm öncesi (uzun süreli bir hastalık, ağrı ve acılar) yapılacak olan dini danışmanlığı belirleyen unsurlardır.

Ziemer (2000, s. 293), yukarıda verilen Kübler-Ross’un aşamalarından (2001, s. 41-119) ve Weiss’tan (1999, s. 46-55) yararlanarak ölüm refakati veya dini danışmanlığı için şu tabloyu oluşturmuştur:

Tablo VI: Ölüm refakati

Aşama	Tipik tecrübeler	Yardımcı tutumları
I. Belirsizlik. İnkâr	karanlık tahminler, teşhisle yüzleşme, savunma: “Ben değil...”	vakit tanımak, güven oluşturmak, tedirginliği somut olarak dile getirmek
II. İsyân. Öfke	duygusal patlamalar, acı, doktorlara bakıcılara, Tanrıya, kadere, dine karşı agresyonlar: “İnanamıyorum!”	kişisel algılamamak, çok fazla tartışmaya girmemek, dinlemek, kalmak, dayanışma göstermek
III. Pazarlık yapma	işbirlikçi tutum, güçlü yaşama arzusu: “Tekrar iyileşirsem, o zaman...” hayatını değiştirmeye hazır olma	ümitlendirmek fakat gerçek dışı beklentileri güçlendirmemek, alınan kararları sorgulamamak, günlük yaşantıyla irtibat sağlamak
IV. Depresyon	cesaretsizlik, gerileme, güçsüzlük ya da yılgınlık nedeniyle teslimiyet, sessiz acı çekme: “Yapamıyorum...”	bütün yardımları seferber etmek, yakın olmak, oyalanamamak, güven verecek metinler paylaşmak, dua
V. Kabullenme	ölüme razı olmak, içsel huzur: “Kolay değil ama kabul ediyorum.”	arzuları algılamak, umudu güçlendirmek, dini yardım teklif etmek

Kaynak: Ziemer, 2000, s. 293

Elbette ki bu tablo kesin, genel geçer bir eylem planı olamaz. Her daim kültürel ve bireysel farklılıkların dikkate alınması önemlidir.

Thurneysen'e (1970, s. 139) göre ölenlere dini danışmanlıkta dini danışmanın görevi kişiye ölümünün ve hayatının bir anlamı olduğunu göstermektir. Tabii ki Thurneysen burada Hıristiyanlık içinde bir anlam buldurmayı kasteder. Hastalıkta umut ve cesaretlendirmek varken, ölümcül hastalıklarda, ölüme yaklaşıldığında artık ölüme hazırlamak vardır. Thurneysen'in öğretisinde bu Tanrının önüne çıkmaya hazırlanan insanın yanında olmak anlamını taşır. Bu ise ayrıcalıklı bir konumdur. Ölmekte olanın eli tutulur ve yanında bulunduğu, yalnız olmadığı söylenir (bkz., Bartholomaeus, *Ich möchte an der Hand eines Menschen sterben* (Bir İnsanın Elinde Ölmek İstiyorum), 1980). Belki ölüm anı sonradan gelir ama o zaman da dini danışman saatlerce bile elini bırakmadan sessizce yanında bulunmalı, belki arada bir ayet, bir dua okumalıdır. Peki hangi sözler söylenmelidir? "Bir gün bizim de öleceğimizi de düşünerek o an için en çok duymak isteyeceğimiz şeyi düşünelim: günahlarımızın bağışlandığı." Bu nedenle bu konudaki dini vaatler hatırlatılmalıdır. Belki de hastanın daha diyecekleri vardır, yarım kalan, söylenmemiş şeyler, gizlenen, saklı kırgınlıklar, sevgisizlikler, vs. . Ölmekte olana bunları ifade etme fırsatı verilmeli, geçiştirilmemelidir. Bu son nefesinde ona ve yakınlarına büyük bir rahatlık verecektir (Thurneysen, 1970, s. 151-152).

Kirsch (2007, s. 222) 40 yaşlarında ölmekte olan bir hasta adama ölürken nasıl eşlik ettiği hakkında bir örnek vaka anlatır. Olay özetle şöyledir:

Adamın son günleridir ve neredeyse hiç konuşmaz. Kiliseden uzak biri olmasına rağmen her gün dini danışman tarafından ziyaret edilmesini ister. Her gün adamı ziyaret ederim ve adamın durumundan dolayı uzun süreler hiç konuşmadan yatağının başında otururum. Sonralarında adama her geldiğimde bir metin getirmeyi ve ona okumayı teklif ederim. Adam ölene kadar buluşmalarımız uzun sessizlikler ve sonrasında adamın durumunu dile dökmelerini umduğum ezberleyip geldiğim metnin okunmasından oluşur. Ve tabii ki her seferinde getirdiğim metnin doğru olup olmadığı endişesini taşırım. Ertesi günün metni bir şarkı [ilahi] sözüdür: "Tanrıyı bırakmayacağım çünkü o beni bırakmıyor, o bana sokaklarda rehberlik eder yoksa kaybolurum." Doğru metni seçip seçmediğim konusunda çok tedirginim ve maksadımı aşma, ileri gitme riskine girdiğim de farkındayım. Fakat hasta şunu fısıldar: "Şarkı [ilahi] kitabında bu kadar güzel şeyler mi yazıyor?"

Kirsch (2007, s. 226) bir başka örnek anlatır:

Ölmekte olan bir kadın hastayı ziyaret etmem istenir. Kadın, selamlaşmadan hemen sonra hiddetli bir şekilde ondan korkusunu almamı ister. Bunu yapamayacağımı söylerim ama bu korkusunu bana tarif etmesini rica ederim. Kadın bana korkusunu şekilsiz bir kütle olarak tarif eder. Bu kütle kısmen onun içinde, kısmen üzerindedir ve nefesini keser. Kadına bir fantezi kurmaya razı olup olmadığını sorarım ve kadın kabul eder. Kadından korkusunu bir şekilde alıp bulunduğu yerden görebildiği kilisenin bir odasına kapattığımı hayal etmesini isterim. Her zaman korku yeniden geldiğinde hastadan 'Sen hapissin. Sen bana bir şey yapamazsın' demesini isterim. Korkunun bu şekilde dışsallaştırılması üstelik kutsal bir mekana kadına oldukça yardımcı olur. Onu ziyaret

ettiğimde hafifçe gülümser ve ‘Korku odada kilitli’ derdi. Ölümünden sonra kocası bana eşine ve kendisine bu hayali düşüncenin ne kadar faydalı olduğunu bildirdi.

Ölmekte olan hastalar dini danışmanların onların durumlarını değiştiremeyeceklerini elbette bilirler fakat bu insanlar yine de yardım beklerler: ‘Acımı taşımaya bana yardım et!’ Ölürken dini danışmanlık arzulayan kişilerin genel beklentileri ‘Yolumun sonunda bana eşlik et. Acımı taşımaya yardım et’ şeklindedir (Kirsch, 2007, s. 225). Ölüm anı dini danışmanlığın eşlik etme fonksiyonuna duyulan en elzem ihtiyaç zamanıdır.

Ölüm anı geldiğinde hasta yakınlarına ve özellikle de hastane personeline vedalaşma imkanı tanınmalıdır. Çünkü onlar ölüm süreci boyunca bu kişilerle yakın ilişkiler geliştirmiştir ve bu ilişki iyi ve saygılı bir şekilde sonlandırılmalıdır. Dini danışman dini bir metin ile küçük bir vedalaşma merasim veya ritüeli düzenleyerek dayanışma gösterebilir ve vedalaşmaya ortam hazırlayabilir (Kirsch, 2007).

İnsanlar günümüzde seküler bir dil kullanır gibi görünseler de kendileri için önemli, güç veren, merkezi, bağlı oldukları şeylerden anlattıklarında aslında örtük bir şekilde teolojinin dilini kullanırlar: “Bu insanlar yaşamlarının sonunda sesli, çoğu zaman çok dindar bir iletişim şekli bulmuşlardır” (Kirsch, 2007, s. 226). Dini danışmanın bu dili algılaması ve anlaması gerekir ki uygun bir şekilde karşılık verebilsin ve onlara içsel yolculuklarında eşlik edebilsin. Bunu yaparken gerçekçi olmaktan, korkuyu, ölüm korkusunu dile getirmekten çekinmemeleri ve kaçınmamaları gerekir. Dini danışmanın ölüm konusunda kendi dininde ölümün anlamını (Kirsch, 2007) da içselleştirmiş ve kişiliğine, mesleğine entegre etmiş olmalıdır. Kendi inancının (varsa) ölüm, yeniden diriliş umudu, öteki dünya, vb. konularını bilmeyen bir dini danışmanın ölüm refakatine ne denli uygun olacağı şüphelidir.

Ölmekte olanları teselli etmek demek onları teselli sözcüklerin boğmak, oyalamak, duygularını geçiştirmek veya yanlış umutlara sevk etmek demek değildir. Teselli etmek yakınlık gerektirir ve genel bir şekli yoktur. Her insanın kendine has teselli ihtiyacı vardır (Ziemer, 2000, s. 296; Schneider-Harpprecht, 1989, s. 222).

Elke Powels ölürken insanlarla iletişimin nasıl değiştiğini dini danışmanlara da bir rehber olacak şekilde anlatır:

Seçme şansınız varsa o zaman iletişim olarak sözel olmayanı seçin. Ölmekte olan bir insan çok hassaslaşır, bu nedenle onunla o şekilde iletişim kurmak daha iyidir. Antenleri o kadar hassas olur ki, sizi, düşündüğünüzden çok daha fazla algılar. Bu yüzden onun yanındayken sadece sevginizi ve sevincinizi aktırın, o bunu anlayacaktır.

Ona yemek verdiğiniz zaman bunu estetik bir şekilde yapın, onun istediği gibi verin. Onu dikkatlice yıkamak ve bakmak istediğinizi gösterin ve bunun için çok az kelime kullanın. Yaptığınızı her şeyi ona bilinçli davranarak iletin. Sizin kendi dikkatiniz bütün kelimelerden daha önemlidir. O içeriye doğru bir yolculuğuna çıkmakta ve en üstün kural, onu bunda rahatsız etmemek olmalıdır.¹⁰⁷

Fakat ölümü güzelleştirmek ve iyileştirmek konularında çok fazla idealistlik olmaktan da kaçınmak gerekir. Dini danışmanlar, palyatif bakım yapanlar bunda her zaman başarılı olmayabilir. Monika Renz'in uyardığı gibi ölüme eşlik etme de her zaman işe yaramaz. Renz'in anlattığına göre ölmekte olan bir insana ulaşmak her zaman mümkün olmamaktadır:

Sembolik jestlerini anlamıyoruz, gerginlikleri bir türlü rahatlamıyor. Bunlarla beraber kendisine yaklaştırmayanlar da oluyor. Her türlü yardımı ve insanı reddediyorlar, bakıcılarına kendilerini dokundurtmuyorlar, ziyaretçilere dayanamıyorlar, hele ki bir psikolog ya da dini danışman ziyaretine. Hatta bazen tıbbi ve ilaç yardımları bile işe yaramıyor. Şimdi ne olacak? Ya da öbür türlü soralım: Bir kavga halinde ölmekte olduklarını düşündüğümüz ölenlere ne oluyor? Yüz ifadeleri gergin ya da sanki çılgınlıklarında boğulacaklarmış gibi görünüyorlar. O zaman başarısız mı olduk yani? Ya da daha da kötüsü, bu insanlara içsel bir mutluluktan mı men edildiler? Ve aniden - ve mutsuz - ölen insanlara ne olur? İyi ki ölüm ne ötesini görebildiğimiz ne de hüküm verebildiğimiz kesin bir sınırdır. Ölen birine refakatçi olarak yardım edemediğimde, onun yaşadıkları hakkında hiç bir şey diyemiyorum, sadece kendi sınırlılığımı ifade edebiliyorum. Ulaşamadıklarımıza ya da bizim hissiyatımıza göre huzursuz ölenlerde içlerinde gerçekten nelerin cereyan ettiğini bilmiyoruz. Geriye kalanlar için bu bir teselli olabiliyor.¹⁰⁸

Değindiği gibi ölmekte olanlara dini danışmanlık/refakat eden kişi, muhatabının ait olduğu kültür ve dini gelenek hakkında bilgi sahibi olması gerekir ve özellikle de bu gelenek içinde ölüm ve ölmenin yerini ve anlamını bilmelidir. Bu bilgiler uygun bir dini danışmanlık için temel teşkil etmekle beraber muhataba iyi gelebilecek dini kaynak ve ritüelleri kullanmaya da imkan tanır. Dini figürler, semboller, resimler, kıssalar yararlı olabilir.

Örnek:

Meme kanseriyle hastanede yatan ve son günlerini yaşayan bir kadın dini danışmanı çağırır: "Ama sizinle konuşmak benim için çok önemli. Daha fazla yaşamayacağımı biliyorum. Ve ben aslında inanamıyorum. Ama bir arkadaşım vardı o çok inançlıydı. Kiliseden de hiç çıkmadım [kaydımı sildirmedi] ..." Dini danışman ona, Hristiyan inancında onun için özellikle anlamı olan bir şey olup olmadığını sorar. Kadın bir süre düşünür ve şöyle der: "Evet, koruyucu melek tasavvuru." Tekrar bir ara. Sonra: "Çok güzel olduğunu düşünüyorum, bir nevi onun kanatları tarafından sarılmayı." Bu resimde kalıyoruz, bize konuşmasına izin veriyoruz: bir görüntü,

¹⁰⁷ Powels'in *Estetik Ölüm* düşünceleri için bkz. Powels, *Aesthetisches Sterben*, 2007 ve ayrıca ilgili web sayfası <http://www.aesthetisches-sterben.de> .

¹⁰⁸ Renz *ölürken nelerin olduğunu* kitabında da anlatır (*Hinübergehen. Was beim Sterben geschieht.*, 2011).

Tanrının bir elçisi, kanatları tıpkı bir kuştaki gibi tehlikede koruma sağlayan. Kadın uykuya dalar.
Gece bir kalp kriziyle ölür (Kiworr, 2005, s. 111).

Belirtildiği üzere dini danışman ölmekte olan kişinin hayat bilançosunu dinleme ve hayatının anlamını bulmaya yardımcı olmalıdır. Dini danışmanın hayatın tamamına bakmaya, onun kalitesine değinmeye, amacını bulmaya yarayan bazı soruları hayatı anlamlandırmada yeni perspektifler açabilir (Klessmann, 2010, s. 392):

- ‘Hayatınıza bir bütün olarak baktığınızda: En çok ne için minnettarsınız ve ne hakkında mutsuzsunuz (ya da neyden dolayı pişmanlık duyuyorsunuz)?’
- ‘İmkanlar dahilinde tamamlamak istediğiniz yarım kalan bir şey var mı?’
- ‘Önünüzdeki zamana baktığınızda sizi en çok endişelendiren ya da korkutan nedir?’
- ‘Umut ve özlemlerinizi nelerdir?’

Müziğin rahatlatıcı ve sakinleştirici etkisi malumdur. Terapötik ve dini etkisi göz önünde bulundurulduğunda müzik dinletmek de ölüm refakatinin bir aracı olabilir.¹⁰⁹ Şarkı söylemek veya dinlemek ifade edilemeyen kelimelere dökmeye yardımcı olur. Şarkı söylemekle “şimdiki hayatın ağırlığından bir başka hayatın hafifliğine geçiş kısmen öne alınmış olur” (Klessmann, 2010, s. 392). Şarkılar ayrıca çocukluk anlarına geri götürür ve annenin söylediği emniyet veren ninnileri hatırlatır. Bu anlamda dini şarkılar “mahzun ruhlar için ilaç” ya da “cennetin habercisi” (Heymel, 2003, s. 66) olarak görülür (Klessmann, 2010; 2005a; Heymel, 2003)

Dini danışmanlığın başka alanlarında olmadığı kadar ölüm refakatinde dini sembol ve ritüeller önem kazansa da dini danışmanlık ölmekte olanlar üzerinde bir monopol iddia edemez. “İnsani bir ölüm refakati hastanedeki bütün meslekleri ilgilendirir ve toplumumuzun insanlık özüne dokunur” (Heller, 1990a) fakat çoğu durumlarda aşırı iş yükü, personel yetersizliği, mesleki ve kişisel ilgisizlik nedeniyle ölüm refakatinin yine de daha çok dini danışmanlara kaldığı görülür.

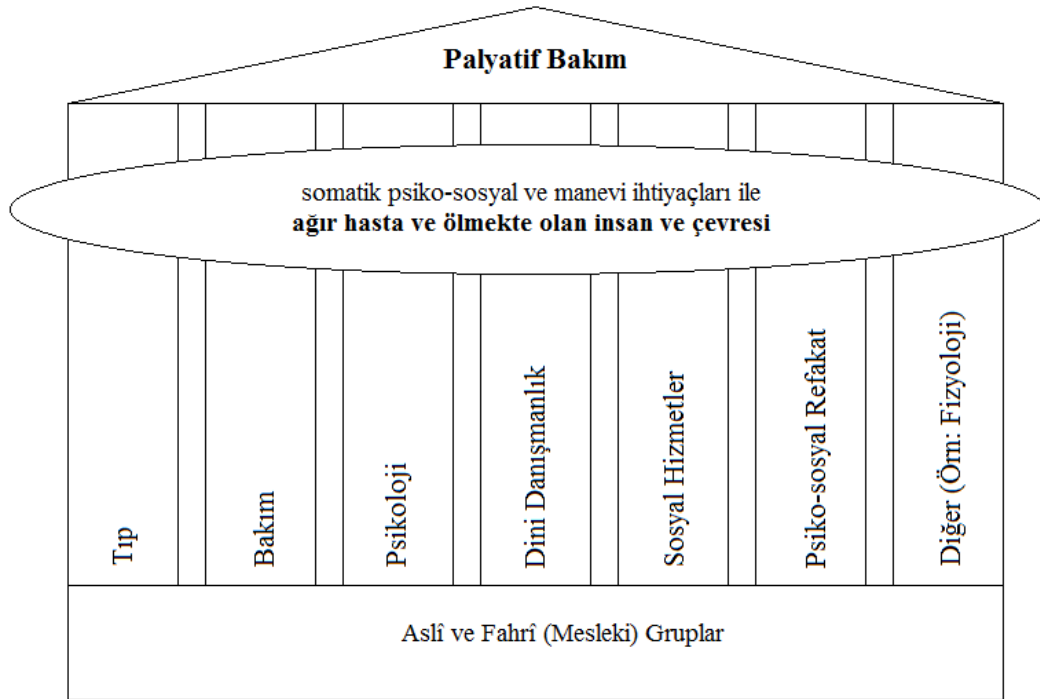
Bu sebeple olsa gerek ki hospis hareketi ve palyatif bakım Federal Almanya Cumhuriyetinde de 1980’lerden bu yana gelişmeye başlamıştır. Palyatif tıbbın doğuşuyla tıp, bakım ve dini danışmanlık için yeni bir birleşim alanı da doğmuştur. Dünya Sağlık Örgütü’nün (WHO, 1990) ve Alman Palyatif Tıp Birliğinin (Deutsche Gesellschaft für Palliativmedizin, DGP) tanımlarına göre palyatif tıp hastalıkları ilerlemiş, herhangi bir tedaviye cevap vermeyen, sınırlı bir yaşam beklentisi taşıyan

¹⁰⁹ Bethel Dini Danışmanlık Enstitüsü bu konuda ilerletme eğitimleri sunmaktadır (Ağır Hastaların ve Ölmekte Olanların Refakatinde Müzik Terapisi ve Dini Danışmanlık - http://www.seelsorgeinstitut-bethel.de/index.php?article_id=62)

hastaların ağrı ve diğer hastalık belirtileri ile psikolojik, sosyal, manevi ihtiyaçlarının giderilmesinin öncelikli hedef olduğu bütüncül ve aktif bir tedavi metodudur. Tedavide hastanın yaşam kalitesi, yani hastanın arzuları, hedefleri ve durumu (hissiyatı) ön plandadır. Böylece palyatif tıp genel palyatif bakım konseptinin bir parçasıdır.

Palyatif bakım, hastanın bakım, danışmanlık ve refakatinin farklı meslek gruplarınınca birlikte yapıldığı bir ağ içerisinde gerçekleşir. Şekil II'nin gösterdiği gibi bu ağa tıp personelinin yanında, dini danışmanlar, psikologlar, sosyal hizmet görevlileri, fahri ve resmi yardımcıları katılır. Bu ağa aynı zamanda hasta yakınları da dahil edilir ve hastanın kendisi gibi destek ve yakınlık görür.

Şekil II: Palyatif Bakım Evi

Kaynak: Seelsorge in Palliative Care, EKD, Diakonisches Werk, 2009

Bu hizmetlerin gerekliliği farklı meslek gruplarına yönelik ilerletici eğitimlerin gelişmesine yol açmıştır. Bunlardan biri de palyatif bakım alanındaki dini danışmanlıktır. DGP web sayfasında¹¹⁰ dini danışmanlık başlığı altında şunları ifade eder: Dini danışmanlık, mezhebi, dini ve dünya görüşünden bağımsız olarak herkese açık manevi bir hizmettir. WHO tanımına göre fiziksel, ruhsal ve sosyal problemlerin giderilmesinin yanında manevi refakat yüksek önceliğe sahiptir. Dini danışmanlık insanların manevi refakatinin temel bir parçasıdır. Görüşme, danışmanlık ve ritüellerle insanın kendi ruh bakımını hedefler. Bu, kutsalın taşıyıcı yaşam temellerine ve görüşlerine güven içinde gerçekleşir. Palyatif bakımda dini danışmanlık hasta insanlara,

¹¹⁰ <http://www.dgpalliativmedizin.de/sektionen/sektion-spirituelle-begleitung.html>

ailelerine ve bakım ekibi çalışanlarına yöneliktir. Almanya’da hastalara manevi olarak eşlik edilmesi büyük çapta büyük Hristiyan Kiliselerince yerine getirilir ve onlar bu görevlerini dini danışmanlık olarak niteler.

DGP 09 Mayıs 2012 tarihinde palyatif tıbbi bakımda dini danışmanlığın önemine dair bir görüş bildirir. Buna göre “WHO tanımına göre manevi yük ve ihtiyaçlarına binaen insanlara danışmanlık yapılması, refakat edilmesi ve ilgilenilmesi kalifiyeli palyatif tıbbi tedavi yaklaşımının entegral ve vazgeçilemez bir parçasıdır ve multi profesyonel bir ekip tarafından hayata geçirilir. Dolayısıyla hastane dini danışmanları palyatif tıbbi tedavi ekibine dahildirler.” Bununla birlikte yine DGP’ye göre “palyatif hastaların manevi refakati talep edilen semptom kontrolü ve psiko-sosyal sağlamaştırmanın aktif, bütüncül tedavisinin” entegral bir parçasıdır.¹¹¹

Alman Evanjelic Kilisesi de “Palyatif Bakımda Dini Danışmanlık”¹¹² başlığı altında çıkardığı 48 sayfalık kitapçıkta ağır hastaların ve ölmekte olan insanların dini danışmanlık refakatini Kilisenin ana faaliyetlerinden biri olarak belirtir. Çünkü dini danışmanlık özellikle ölüm refakatinde aranan ve ihtiyaç duyulan bir hizmettir. Ölümle yüz yüze gelindiğinde ve ölüm sürecinde hastalar ve yakınları sınırlara vardırıran sorularla karşılaşılır. Bu sorular da dini danışmanlık ve maneviyat seviyesinde ele alınmaya muhtaçtırlar: ‘Nerden geliyorum? Nereye gidiyorum? Yaşamın ve ölümün anlamı nedir? Tanrı bu kadar acıya neden izin veriyor (Kötülük problemi)? Bu kırılma noktasıyla nasıl baş ederim? Suçumla nereye giderim? Tutunacak bir dal, sığınacak bir yer nerde bulurum?’

Ağır hastalara dini danışmanlık yapmak demek öncelikle bu gibi sorulara, huzursuzluk ve parçalanmışlıklara yer vermek ve ifade etme imkanları tanımak demektir. Dini danışmana burada düşen en önemli görev bu duruma dayanmak ve eşlik edebilmektir; dikkat içinde insanın yanında olmak, ihtiyaçlarını dini danışmanlık eşliğinde gözden kaçırmamaktır. Aslında bu yaşam sorularının hiç birinin bir cevabı bulunmaz. Bir dini danışmanın dediği gibi “Her şey için bir açıklama, bir anlam ve bir amaç varmış gibi yapamayız.” Bu sorular ancak paylaşılabilir ve “Tanrı önüne getirilebilir”. Bazen kelimeler bulunamaz ve birlikte susulur veya bir dua teklif edilir ya

¹¹¹ DGP-Stellungnahme zur Relevanz des seelsorgerischen Beitrags zur palliativmedizinischen Komplexbehandlung 09.05.2012 (<http://www.dgpalliativmedizin.de/images/stories/Stellungnahme%20Seelsorge%2009052012.pdf> 25.07.2013; <http://www.dgpalliativmedizin.de/startseite/dgp-seelsorgerische-begleitung-ist-bestandteil-der-palliativmedizinischen-komplexbehandlung.html> 25.07.2013)

¹¹² Seelsorge in Palliative Care, EKD, Diakonisches Werk, 2009 (http://www.ev-medizinethik.de/meta_downloads/5341/dw_ekd_-_seelsorge_in_palliative_care_2009.pdf 25.07.2013)

da dini bir ritüel yapılıır. Hasta ve ölmekte olanlara refakat eden dini danışmanlar sıkça insanların kilise ve din ilişkilerinden, dünya görüşlerinden bağımsız olarak dini danışmanlık refakatine, konuşmalara, bir duaya, bir ritüele ne kadar açık ve müteşekkiri tepki verdiklerini anlatırlar.

10 Mayıs 2007 tarihinde DGP'nin Manevi Refakat Çalışma Grubunun "Palyatif Bakımda Manevi Refakat"¹¹³ başlıklı taslağında diğeri tedavi ekibi üyeleri gibi sürekli ulaşılabilir olan palyatif dini danışmanlığın temel görev alanlarını 1. Hasta ve yakınlarını ziyaret, 2. Çalışanlarla irtibat olarak sıralar. Bunun dışındaki diğeri görevler olarak halkla ilişkiler, dokümantasyon ile eğitim ve araştırma belirtilir.

Federal Almanya'da palyatif bakımda manevi rehberlik veya dini danışmanlık hasta insanların palyatif bakım ve hospis hizmeti aldıkları bütün alanlarda verilir. Bu ortamlar ev, palyatif bölümü, hastanelerin diğeri bölümleri, yaşlı ve bakım evleri ve hospislerdir.

Geçtiğimiz son 40 yıldan bu yana Almanya'da ölmek üzere olan hastalara refakat ve bakım giderek bağımsızlaşarak profesyonelleşmiş ve 2007 yılı itibariyle sosyal yasalar çerçevesinde devletin sağlık sigortası kapsamına da girmiştir. Bu yasa kapsamında özel eğitimli *gezgin uzman palyatif bakım ekipleri* (spezialisierte ambulante Palliativversorgung SAPV) ağır hasta ve ölmekte olan insanların geniş kapsamlı palyatif tıbbi bakım ve tedavileri ile psiko-sosyal ve manevi refakat/dini danışmanlıklarını organize ederler.

2. Yas Sürecinde Dini Danışmanlık

Ölümün olduğu yerde yas da olur. Bu nedenle dini danışmanlar ölümle karşılaştıkları kadar yasla da karşılaşırılar. Dini danışmanlık eğitimlerinde¹¹⁴ ve literatüründe bu nedenle yas, yas dini danışmanlığı (Trauerseelsorge)/yas refakati (Trauerbegleitung) konusu yoğun bir şekilde işlenmiştir. Ancak yas her zaman ölüm dolayısıyla yaşanılan bir tecrübe değildir. Her türlü ayrılık, vedalaşma, değişiklik (taşınma, işten ayrılma, boşanma), kayıp (mal-mülk, sevilen bir nesne veya canlı, sağlık, idealler) yaşantıları peşinde bir yas süreci getirebilir. Bu örneklerdeki ortak unsur ise hep bir ayrılığın olmasıdır. Yas her hangi bir şeyin kaybına karşı verilen duygusal tepkidir. Yas, bir insan, bir yer, bir nesneyle bağlantısı olan ruhsal enerjinin kaybı

¹¹³ 2007'de DGP Manevi Çalışma Grubunun Spirituelle Begleitung in der Palliativversorgung, Konzept des Arbeitskreises Spirituelle Begleitung der Deutschen Gesellschaft für Palliativmedizin, (<http://www.dgpalliativmedizin.de/images/stories/pdf/fachkompetenz/070709%20Spirituelle%20Begl%20in%20Pm%20070510.pdf> 25.07.2013)

¹¹⁴ Bethel Dini Danışmanlık Enstitüsünün *Yas Dini Danışmanlığı Eğitimi* içeriği için bkz. Ek 12.

demektir. Çekilen acının doğası ya da *yas süreci*, içeriği, şekli, süresi ve şiddeti ne tek düzedir ne de basittir. Yas insanın tamamını etkiler ve bedensel, ruhsal, sosyal ve manevi sonuçlar doğurur: uyku problemleri, iştahsızlık, baş ağrıları, boşluk, öfke, küskünlük, çaresizlik, özlem, suçluluk duyguları, Tanrıyla kavga, sosyal çevreden kendini geri çekme, vs. Bir yakının ölümüyle ilgili duyulan öfke ve agresyonların ölümden sözde payı olan kişilere (doktorlar, kazaya sebep olanlar) ya da kendi içine yöneltildiği (depresyon) nadir görülen yas tepkileri değildir. Şok, protest, gerileme, uyum gibi dönemler çakışır ve tekrarlanır; depresyon ve agresyon insanları tahrik edebilir de suskunluğa da bürüyebilir. İnsanlar bu hislere karşı yabancı olabilirler, bu nedenle onlara bu yolda eşlik edecek birilerinin bulunması faydalıdır. Bu kişi yas sürecinde meydana gelecek her türlü duyguya ve kaotik ruh hallerine izin verecek, güven, anlayış ve sığınma imkanı tanıyacak kişi veya kişiler olmalıdır. Güçlü empati yetenekleriyle dini danışmanlar bu ruh halleri için uygun kişilerdir. Dini danışman her kişiye kendine has çektiği acı içinde eşlik etmeye çalışır, ona (ayrılık) acısına tepki verme ve yastaki yalnızlığına dayanma ve üstesinden gelme konusunda yardım eder. Acı, yas, ıstırap her zaman bireysel olarak yaşanır fakat her zaman bireysel ilişkilerden daha fazlası tarafından belirlenir (sistemik yaklaşımda örneğin acının sosyal yönüne dikkat çekilir). Özellikle aile acıyla çok iç içedir. Çoğu zaman matem içinde olanların birbirleri ve ölen kişiye karşı ifade edilmeyen ambivalan duyguları söz konusudur (gizli bir sevinç, pişmanlık, suçluluk duyguları gibi) (Winkler, 2011; Wilms & Meier-Wilms, 2007; Spiegel, 1995; Mahlke, 2013; Morgenthaler, 2002c).

a) Yasın Genel Aşamaları ve Bireysel Farklılıkları

Her alanda olduğu gibi yas dini danışmanlığa da kişiye, duruma ve olaya özgü şartları göz önünde bulundurarak yapılmalıdır. Ölüm dini danışmanlığın da anlatıldığı üzere ölümün geliş şekli ve zamanı tutulan yası da etkiler. 80 yaşındaki bir dedenin yasının tutulmasıyla, 14 yaşında bir evladın yasının tutulması; şiddete maruz kalarak öldürülen birinin yası uzun süredir ağrılar içinde kıvrılarak ölen birinin yasından farklı olacaktır.

Yas davranışı yani yas tutma şekli insanın kişilik özelliklerine göre değişir (Schibilsky, 1992, s. 229). Narsist yönü ağır basan bir insan daha çok gösterişli bir şekilde yasını yaşayacaktır buna karşın çekingen olan biri yasını sessizlik içinde tutacaktır. Bu kişilik farklılıklarını ya da yasın kişiliğe dayanan özelliğini keşfetmek dini danışman için ancak muhatabıyla uzun süreli bir ilişkisi olduğunda söz konusudur.

Böyle bir tanışıklığın olmadığı durumlarda aceleci teşhislerden veya yargılardan kaçınılmalıdır.

Acısını ve yas sürecini herkes farklı yaşasa da bazı duygu ve düşünceler bu süreçte az veya çok herkes tarafından benzer yaşanır. Literatürde ölüm aşamaları gibi yasin da aşamaları tespit edilmiştir. Bu aşamalar birbiri içine geçebilir, yer değiştirebilir, standart bir gidişatları yoktur. Önemli olan bu aşamaların engellenmemesidir, çünkü onlar yeni bir başlangıç için gereklidirler. Tespit edilen bu aşamaların içlerini doldurmaya çalışalım:

1. Şok

Birden telefon çalar ve hastaneye çağırılırsınız ya da kapıda iki polis belirir ya da ameliyathaneden bir doktor çıkar ve “elimizden geleni yaptık” der. İnsanlar bu durumlara farklı tepkiler verir. Kimileri çılgın atar ve ağlamaya başlar, kimileri donup kalır, kimileri oldukları yere yığılırlar; temel ihtiyaçlarının giderilmesini tehdit altında gören bir çocuğun ilk sorusu “bana şimdi kim bakacak?” olabilir. Yetişkinler de ilk anlarda sağlam kalabilirler. Bu, şokun etkisiyle duygularını hissetmediklerindedir. O anda ve kimi zaman sonrasında da insanlar haberini aldıkları kayba inanamaz ve/veya kabullenmek istemezler. Bir acil dini danışmanın anlattıklarına göre tepkiler gerçekten çok farklı olabilir: “Acil dini danışmanı olarak polis beni aradı. Bir kadına bir ölüm haberi verilecekti: kocası bir trafik kazasında hayatını kaybetmişti - kız arkadaşıyla birlikte! Oldukça ciddi ve dikkatlice ilettiğimiz ölüm haberine kadın bizi şok edici bir şekilde tepki verdi. Kadın sevinçten havalara uçtu, dolaptan bir şişe içki getirdi ve bizimle kadeh tokuşturmak istedi. Çünkü nihayet kocasının yıllardır süren ihanetinin intikam hayali gerçek olmuştu. Bize sarılarak bu haber için teşekkür etti.”

2. Kontrollü aşama

İlk aşama olan şok atlatıldıktan sonra bir ara dönem girer. Bu arada yas tutanın dikkati başka şeylere çekilir. Cenaze hazırlıkları bunların en başında gelir. Bu hazırlıklara din görevlileri, akrabalar, yakınlar, dost ve komşular yardımcı olur. Cenazenin kendisi ise birleştirici bir olaydır; herkes acıyı paylaşır ve törenin icaplarını birlikte yerine getirir. Dini danışman bu aşamada her şeyin yerli yerinde yapılmasında yardımcı olur.

Ara dönemle birlikte şokun etkileri de zayıflar; olanlara inanamama ve gerçeklerle yüzleşme (giden bir daha gelmeyecektir) başlar ve muhatapların bu inanamadıkları ve henüz kabul edemedikleri durumu birileriyle konuşma, paylaşma ihtiyacı hissederler. Dini danışmanın rolü ve fonksiyonu burada gereklidir ve

muhatapların ilk teselli ve yardım arayışlarına cevap vermelidir. Cenaze törenlerinin yapılması, yasın birlikte tutulması ve veda edilebilmesinin iyileştirici bir etkisi vardır. Merasimlerin yapıl(a)madığı ayrılık durumlarında (kayıp kişiler, boşanmalar) yas tutma engellenmiş olur; bunun ise olumsuz sonuçları vardır: “Yas bir hastalık değildir, fakat tutulmayan yas hasta edebilir.” (Wilms & Meier-Wilms, 2007, s. 80). Yukarıda da belirtildiği gibi yas yeni bir başlangıç için gerekli bir aşamadır.

Kimileri bu aşamayı dışarıdan izledikleri bir oyun gibi geçirirler ve onlara her şey gerçek dışı gelir çünkü dünyaları yıkılmıştır. Kimileri ise bu aşamayı rüyada gibi geçirirler. Her şey buğulu ve çok uzaktadır.

Kontrollü aşamada insanlar yaşadıkları olayla uğradıkları değişimlere şahit olurlar: kadın *dul* olur, çocuk *yetim/öksüz* kalır, oğul *aile reisi* olur, evli *bekar* kalır, ebeveyn *çocuksuz* kalır. İlgili kişiler yeni bir sosyal statüye sahip olurlar. Statü değişikliklerine genelde bir tören eşliğinde geçilir. Bu tür geçiş törenleri faydalı ve önemlidir, çünkü ilgili kişilere yeni statülerine daha kolay geçiş ve intibak imkanları sağlar. Fakat toplumlarda genellikle olumlu statü değişiklikleri daha çok kutlanır (düğün, doğum, vaftiz), olumsuz statü değişimleri için ise akla bir tek cenaze törenleri gelir. Cenaze törenlerinde yas tutanların inanmadıkları aslında gözlerinin önünde canlanır: Bir insan ölür. Tabuta konulur. Kapağı kapatılır. Mezara götürülür. Gömülür. Bu kulağa çok zalimce gelebilir fakat iyileşme süreci için son derece önemlidir. Ölülerini bulunmayanların, kayıpların, kimlikleri teşhis edilemeyen ölülerin yakınlarının bu emniyetten yoksun kalmaları onların acılarını daha da artırır. Bu nedenle baştaki acımasız gibi görünen kesinlik (“O öldü.”) aslında büyük bir rahattır. Ölümün kesinliğini bilmeden, yaşamadan (cenaze, gömülme) mevtadan bir ayrılık zorlaşabilir dolayısıyla da iyileşme süreci de başlayamayabilir.

3. Öfke

Bu aşamada olanlara bir günah keçisi aranır: doktorlar, ölüme sebep olan kişi(ler), vb.. Öfke ve kızgınlık sadece kötü sonuçtan sorumlu tutulmak istenilenlerin üzerine değil insanın kendisine veya kaybedilen kişiye de yöneltilir; birden o kişinin yaptığı kötü şeyler, ondan dolayı çekilen acılar akla gelir. Eş kayıplarında örneğin bir ömür boyu çekilen eziyetlere kin ve öfke duyulduğu gibi o kişinin ölümüyle yeni sıkıntıların doğmasına da tepki gösterilir.

4. İyileşme

Bilimsel adı *regresyon* olan bu aşamada artık hiç bir şeyin geri alınamaz, değiştirilemez, telafi edilemez olduğunun anlaşılması ve kabul edilmesiyle yas tutanın kendini suçlamaları başlar. Zamanında yapılan haksızlıklar, gösterilmeyen sevgi ve ilgi, yetersizlikler, affetmeyişler bir bir akla gelir ve derin bir pişmanlık duyulur. Ama artık yapacak bir şey yoktur.

Yas tutanlar dışardan desteğin ve ilginin yoğun olduğu ikinci aşamaya göre burada daha yalnız kalırlar. Yardım ve taziye için gelenler rutin hayatlarına geri dönmüş, komşu ve arkadaşlarla mesafe yine eski haline almıştır. Dışardan bakıldığında hayat yine devam etmektedir. Yas tutan için bu bir bakıma da istenilen bir durumdur, çünkü sürekli kaybının hatırlatılmasını, sorulmasını istemez. Bu yalnız kalınan sürecin ilk haftaları en zorlarıdır. Geride kalan(lar) acılarının üstesinden gelmek için onların üzerinde çalışmaları, onları hazmetmeleri, onlarla baş etmeleri gerekir. Bu, emek ve zaman harcanması gereken bir “iş”tir (yas çalışması, bkz. aşağıda). Bu işin içinde geride kalan(lar) hayatını yeniden düzenlemelidir ki “ölenle birlikte ölmemesin”. Bilişsel olarak bunu bilse de yas tutan, duygusal olarak ölen kişiyle/kişide kalmak ister. Bu sürecin üzerine bir de ölüp giden için yapılanlar akla geldiğinde geride kalanı büyük bir “herşey boşunaymış” hissi kaplar ki bu da kişiyi çoğu zaman değersiz hissettirir. Anlamsızlık his ve düşünceleri ile yaşam yorgunluğu bu sürecin en belirgin özellikleridir. Markert’a (2009) göre boşanmalarda da bu görülür.

Yas tutanlar için diğer bir zorluk, daha doğrusu bir tehlike, ölenin idealleştirilmesidir. “Kör ölür badem gözlü olur” ata sözü bu idealleştirmeyi yansıtan bir ifadedir. Ölenin bütün iyi yönleri yüceltilirken kötü yönleri ve onunla yaşanan kötü zaman ve tecrübeler inkar edilir.

Bu özellikler göz önünde bulundurularak yasta olanlara dikkatli davranmak gerekir. Bir yandan akli ona ölenin peşinden gidemeyeceğini söylerken duyguları hala ölüp gidene tutunmak ister. Her ikisini de başaramadığı için Markert’in (2009, s. 7) dediği gibi “tıpkı bir boğulan gibi kendini su üzerinde tutmaya çalışır”. Kimileri bu aşamada kendilerini teselli etmeye, yas tutmamaya cesaretlendirmeye çalışır (‘Bak onun orda rahatı iyi.’ ‘Acıları son buldu.’) fakat acıları ve boğulmaları onları o kadar derinlere çeker ki, bir türlü su üstüne çıkamazlar. Bu nedenle bu bir kaç cümleyle hallolacak bir dönem değildir. Yas tutanlar bu bakımdan bu aşamada hastalara benzerler, zayıftırlar, kayıtsızdırlar, hassastırlar, gergin ve agresiftirler. Bu dönemde sessizce eşlik edecek ve sonsuz sabır gösterecek bir yakının eşliğinde küçük bir tatil

belki iyi gelir. Günlük işlerin bir süre daha beklemesi ve önemli kararların verilmesinin (taşınma, yeniden evlenme, iş değişikliği) ertelenmesi tavsiye edilir.

Yas tutanlar bu aşamada bir süre acılarının dindiğini hissederler: “Zaman en iyi ilaçtır”. Tam yerleşik olmasa da artık yeniden umut ve hayata tutunma başlar. Acılar ara ara nüksetse, yine şüpheler, sorular ve umutsuzluklar ortaya çıksa da yavaş yavaş bir toparlanma gözlemlenir yas tutanda. Ölenin anısının ve yüzünün giderek silinmesi öfke ve/veya korku uyandırabileceği gibi rahatlatıcı da olabilir. Bu nedenle cenaze törenlerinde “seni hiç unutmayacağız” gibi sözlerin verilmemesi yas tutanları gereksiz bir yükten korur.

5. Kaybın kabulü

Er ya da geç duygusal kaos bir son bulur ve hayata dair yine kararlar alınmaya başlanır. Bilimsel adı *adaptasyon* olan bu süreç yas sürecine erken başlanılabildiyse daha erken devreye girer. Bu da yukarıda değinilen veda, teşekkür, bağışlama gibi unsurların yerine getirilebilmesine bağlıdır. Kaza sonucu gibi ani ölümlerde bunlara fırsat ve imkan bulunamadığı için bu dönem çok daha geç başlar.

Kabulün dışsal belirtileri çoktur: dolaplar boşaltılır, yatak odası değiştirilir, vs. Kayıp içsel olarak da daha iyi kabul edilir, hatıralar günlük yaşantıyı renklendirir. Artık yitirilen kişinin arkasından güler de sevinerek de konuşulabilir, acı yerine tatlı bir özlem duyulur, eski günler bir tebessümle yad edilir.

Farklı yazarlar (Spiegel, 1995; Kast, 1982; Herrmann, 1988; Specht-Tomann & Tropper, 2007; Ziemer, 2000, s. 306; Appelkamp, Harsch, Hinz, Meister, & Meyer, 1979; Schwermer, 1990; Markert 2009) farklı isimler vermiş olsalar da yas aşamaları modelleri temelde birbirine benzer. Ancak dini danışmanlar bu aşamaları bulmaya ya da yas tutanları bu aşamaya zorlamaya çalışmamalıdır. Bu şemalar daha çok sürekli tekrarlanan bazı motiflerin algılanmasına ve yasın bir süreç olarak tecrübe edildiğine dikkat çekmesi bakımından faydalıdır. Yani bu modeller sadece daha iyi anlamaya ve ona göre tepkiler vermeye yarar (Ziemer, 2000, s. 307).

b) Yas Çalışması

Freud bizim *yas tutma* dediğimize “yas çalışması” (Trauerarbeit) der. Yas çalışması psikologların, bir kayıp veya incinmeyle oluşan yaralanmayı iyileştirdiğini söyledikleri yaşam sürecidir. Teoloji veya dini danışmanlık dilinde bunun adı “yas tutanların teselli edilmesidir” (Wachinger, 1990, s. 115). Kelime seçiminden (*çalışma*) yas tutmanın psişik güç ve enerji gerektiren bir süreç olduğu anlaşılır. Yas çalışması

oldukça yorucu ve uzun soluklu bir süreçtir, gerilemeler olabildiği gibi tamamen başarısızlıkla da sonuçlanabilir. Başarılması ise kişinin gerçeği kabullenmesi ve yasını tuttuğu kişiye ihanet ettiği hissine kapılmadan yeni yaşam kaynakları bulması demektir (Ziemer, 2000, s. 305; Freud, 1975b).

Yas çalışması duyguların yaşanması ve acının dışa vurumunu gerektirir. Bu bakımdan Güney ülkelerinin yas adetleri psiko-hijyen bakımından oldukça yüksek bir potansiyel barındırır (Klessmann, 2010, s. 405; ayrıca farklı kültür ve dinlerin farklı yas çalışmaları için bkz. Stephenson, 1980).

c) Yasın İşlevleri ve Dini Danışmanlık

Dini danışmanların yas refakatinde başarılı olabilmeleri için yasın anlamı kadar onun işlevi hakkında bilgi sahibi olmaları gerekir. Prof. Mahlke'ye göre “yas çok değerli ve gerekli bir duygudur”. Ona göre yas veda etmeye ve tekrar hayata yönelmeye yardımcı olur. Yas, kayıpla açılan yaranın iyileşmesine yardım eder. İzi kalacaktır fakat “işlenilmiş” bir yas günlük yaşantı için güç verir ve yaşamın gerçekleri için güçlendirir. Yas insanı tekrar yaşayabilir ve ilişki kurabilir hale getirir. Bu bakımdan “yas bir yol olarak tarif edilebilir. Bu yolda yaşanan kayıp öyle bir işlenir ki sonuçta yeni yaşam imkanları doğar. Yaşanılan kayıpla orantılı olarak yas anlamlı gelir. Depresyon farklıdır: depresyon bitmek bilmez, eziyet verici, ağır ve uygunsuz gelir. Onda yasın süreç özelliği eksiktir, o adeta tıkanmış bir yas, “yas tutamama” olarak tarif edilebilir” (Feld, 2002, s. 120).

Klessmann (2010, s. 410) yasın işlevlerini şu maddelerde toplar:

- kaybın gerçekliğini kabul etmek (bu her zaman kendiliğinden gerçekleşmez; kimi yas tutanlar kaybettikleri kişinin ölümünün inkar edip onunla hayali bir dünyada yaşamayı devam ettirme peşinde koşarlar)
- yasın acısını çekmek (üzerinde *çalışmak*)
- kaybedilen kişinin artık olmadığı bir dünyada, gerçeklikte yolunu bulmak, hayatını devam ettirmek
- kaybedilen kişiyi hayatta yeniden konumlandırmak ve hayatını devam ettirmek

Yasta verilen dini danışmanlığın veya yas refakatinin görevi de bu işlevlerin yerine getirilmesinde insanın yanında bulunmak, ona destek olmaktır.

Yas konusunda dini danışmanlık yapacak bir kimsenin Freud'un yas çalışması, bağlanma teorileri, davranışçı psikoloji, bilişsel psikoloji, bilişsel-stres teorisi gibi konular hakkında bilgi sahibi olması muhatabında cereyan edenleri daha iyi anlaması ve uygun destek ve yardım sağlaması bakımından faydalı olacaktır. Ancak bu teoriler

hakkında bilgi sahibi olan dini danışman yas çeken bir insanı hemen iyileştirebileceğini düşünmemelidir çünkü her yas çeken kendi acısını kendine göre çeker ve belki bir ömür boyu çekecektir. Tecrübeler göstermiştir ki yas (bir eşin veya bir çocuğun ölümünde) hafiflemiş olarak ömür boyunca insanın hayatında bulunabilir. Yine de dini danışmanların yapabileceği somut şeyler bulunur. Örneğin danışmanlar kaybın gerçekliğinin kabulünü kolaylaştırmak için bazı önlemler alabilirler: ölen kişiye bakılması, dokunulması, “öldü” kelimesinin kullanılması, ölüm sürecinin anlatılması. Bunu kimseleri olmadığı (sosyal ağ) ya da anlatılacak bir şey olmadığı (örn. ölü doğumlarda) için yapamayan insanlar için başka yöntemler geliştirmek gerekir. Dini danışman yas çalışması/refakatinde insanların acı dolu duygularını dışa vurmalarını ve yaşamalarını desteklemelidir. Gidenin ardından yalnız kalan kişinin hayatı yeniden düzenlenmesi ve yapılandırılması gerekir. Dini danışman insanlara geçmiş ve geleceklerini yeniden inşa etme konusunda yardımcı olmalıdır. Sıkça belirtildiği gibi yas konusunda vedanın önemi büyüktür. Dini danışman insanların uygun bir şekilde vedalaşmaları konusunda yardımcı olabilir ve başa çıkma kaynaklarını ortaya çıkararak risk faktörlerini de göz önünde bulundurarak hayata yeniden yönelmesini kolaylaştırmaya çalışır (Klessmann, 2010, s. 409-410).

Yasın bu işlevlerinin yerine gelmesinde Klessmann (2010, s. 411) dini danışmanlara şu soruların faydalı olacağını belirtir:

Anlatarak ölüm gerçekliğini kabul etmek, duyguları açığa çıkarmak ve yaşam hikayesini yeniden yapılandırmak için:

- ‘Bana ölen kişi hakkında biraz bir şeyler anlatabilir misiniz?’
- ‘Nasıl öldüğünden bahsedebilir misiniz?’

Yas tutanın sosyal bir ağa sahip olup olmadığını anlamak için:

- ‘Başkaları ne gibi tepkiler verdiler bu ölüme?’
- ‘Bu tepkilerin sizin için anlamı neydi?’

Kaybın dolaylı etkilerini öğrenmek için:

- ‘Bu kaybı sizin için zorlaştıran başka unsurlar da var mı (maddi zorluklar (ölen kişi aile ekonomisine önemli bir katkı yapıyorduyorsa), utanç (örn. intiharda), aile çatışmaları (örn. ölüme sebep olan kazadan bir başka aile ferdinin sorumlu olması))?’

□ ‘Hayatınız ... ölmeden önce nasıldı, anlatır mısınız?’

Elbette ki bu sorular madde madde geçilecek konular değildir. Her dini danışmanlıkta olduğu gibi burada da muhataplarla bir ilişkinin oluşturulması gerekir. Bu ilişkinin oluşturulması için kurulması gereken kontak bazen zor kurulabilir çünkü ilgili kişiler böyle bir yardım teklifini geri çevirebilirler. Bu bakımdan öncelikle insanın yanında bulunmak ve onlara iyi gelebilecek şeylere dikkat etmek en uygunudur (ilgili kişinin o an yakınlığa mı, yalnız kalmaya mı, bir dokunuşa mı ihtiyacı var, vs.). Önemli olan dini danışmanın her halükarda yardım teklifinin geçerli olduğunu ve ilgili kişi o an için isteksiz ise veya müsait değilse başka bir zaman bu yardımdan yararlanabileceği hissettirmesidir (Klessmann, 2010, s. 412).

Genellikle yas tutanların çoğunluğu bu sürecin üstesinden aile, dost, komşu ilişkileri ve desteğiyle gelirler (araştırma sonuçları için bkz. (Müller M. , 1999). Bazı durumlarda ise profesyonel destek gerekir. Klessmann’a (2010, s. 412) göre bu durumlar şunlardır:

- ani ve beklenmedik ölümlerde
- dramatik ve kötü şartlar altındaki ölümlerde (feci bir kaza, şiddet, intihar, cesedin olmayışı)
- üst üste gelen ölüm haberlerinde
- hastalık veya başka nedenlerden dolayı ruh ve beden sağlığının yerinde olmadığı durumlarda gelen ölüm haberlerinde
- krizin aşılmasına yardımcı olacak sosyal ağın olmadığı durumlarda

Yas, özellikle ölüm dolayısıyla tutulan bir yas ve ölüm mefhumu insanları ister istemez - dini yaşantıları olsun olmasın - dine dokundurur. Din içerikli soruların, Tanrıya karşı yakınmaların, şikayetlerin, yalvarışların belki de en sık duyulduğu dönemler bu zamanlardır. Bu bakımdan dini danışman yasin (ölümün) dini izdüşümleri hakkında da donanımlı olması ve bu dönemde doğan sorulara karşı yeterli göstermesi gerekir. Örneğin küçük çocuklarını kaybeden ailelerin çocukları için endişe duymalarını dini inancı ve bilgisi ile yatıştırabilmelidir. Bunun için yas, ölüm, yeniden dirilme, ahiret inancı, ölüm sonrası yaşam gibi konularda teolojik ve psikolojik teoriler hakkında bilgi sahibi olması gerekir. Bu açıdan da başarılı bir “teselli” verebilmesi yine dini danışmanın kendi hayatında din ve maneviyata ne kadar yer verdiği, kendi hayatını bunlara ne kadar dayandırdığı, kısacası din ve maneviyatı ne kadar yaşadığına bağlı olacaktır. Muhatabın buna açık olması durumuna göre dini ritüeller, sahip olunan din ve dini inancın ölüm konusundaki öğretileri bu acı tecrübeyle başa çıkmada yardımcı olabilir, dini danışman bunları devreye sokabilir. Geriye kalanların inancı ve inanç

esaları onların yaşamaya devam etmelerine yardımcı olabilir. Ziermer'in (2000, s. 309) bunun için öngördüğü bazı noktalar genelleştirerek şu şekilde ifade edilebilir:

Öleni bırakabilmek: ölüm kabul edilmesi gereken bir gerçektir. Ölen kişi terk edilmiş değil Tanrıya emanet edilmiştir, geride kalanlar artık onun için bir şey yapamaz. Ölüde ısrar etmek duyulan acıyı ve dolayısıyla da yası kronikleştirir.

Acıya izin vermek: inanç ölüm karşısında üzülmeyi, acı çekmeyi yasaklamaz. Ancak bazı sınırlamalar getirir ki bu da yasin bir son bulması ve tahrip edici olmaması için gereklidir.

Öleni rahat bırakmak: giden artık gitmiştir ve aradaki o canlı bağ ve iletişim kopmuştur. Ölen Tanrı huzurundadır ve kalan kişinin hayatı devam etmek zorundadır. Her ne kadar yarım kalan ve söylenmemiş şeyler olsa da, artık bunun çaresi yoktur ve bunun anlaşılması gerekir. Böyle bir kesinlik rahatlatıcı olabilir.

Hıristiyan geleneğinde yas dini danışmanlığı ölen kişinin cenaze hazırlıkları, cenaze ve cenaze sonrası başlayan yas dini danışmanlığı etrafında şekillenir (kazualler). Çoğu zaman üçüncü aşamaya gelmeden irtibat kesilir. Fakat dini danışman bundan sonraki süreçte de kendiliğinden inisiyatif olarak geriye kalanlara dini danışmanlık teklifini götürebilir (ziyaretler edebilir ('Nasıl olduğunuzu merak ettim'), ölen kişinin ardından kutlanan, düzenlenen gün ve ritüellere katılabilir). Cenaze merasiminin hazırlıklarında dini danışmanın sergileyeceği tutum ve davranışları, cenaze sahipleriyle kurulan iletişim, ilişki ve güvenin niteliği ve niceliği cenaze sonrası sağlanacak dini danışmanlığı belirler. Dini danışman cenaze merasiminde gereken ilgi ve yakınlığı göstermemişse ailelerin cenaze sonrası onun dini danışmanlığına başvurma olasılığı düşüktür. Fakat cenaze sahipleri dini danışmanın tutum ve davranışlarından bağımsız olarak da kendi duygu ve düşünceleri neticesinde böyle bir teklife kapalı olabilirler. Netice itibarıyla dini danışmanlık bir zorunluluk değil serbest bir hizmet ve tekliftir.

d) Yasta Teselli

Küçük bir çocuğun muhabbet kuşu ölür, baba düşüncesizce kuşu çöp kutusuna atar, anne "Üzülme canım, sana yenisini alırız." der.

Bir kadın henüz doğmamış bebeğini kaybeder. Doktoru "En iyisi bu hadiseyi hemen unutun. Onu (alınan bebeği) de patolojiye verin, cenaze işleriyle uğraşmamış olursunuz ... ve en kısa zamanda bir yenisini yapın!" der.

Bir kadın yoğun bakımda acıyla haykırır, bir kaza sonucu aniden çocuğu ölmüştür. Hemşire hemen psikiyatristi çağırır o da elinde sakinleştirici bir iğneyle gelir.

Bu olayların hepsinde acı içinde kıvranan insanlara verilen tepkiler şüphesiz iyi niyetlidir ve ilgili kişiyi teselli etme amacını güder. Ancak böylesine davranış biçimleri yasta olan birini gerçekten teselli eder mi? Kuşu ölen çocuk bir gün kendisi de öldüğünde çöpe atılacağını düşünürken büyüdüğünde tıpkı ölen bebeği patolojiye vermesi tavsiye edilen kadın gibi hissedecek, çocukluk anıları yine gün yüzüne çıkacaktır. Haykırışları bir iğneyle susturulan acılı bir anne kaybettiği çocuğu için içinden geldiği gibi ağlayamayacaktır. Tıpkı diğerleri gibi onun da yas tutması engellenecektir. Ne adına? Teselli etme adına. Oysa teselli yatıştırmak, hafifletmek değildir daha çok temelden cesaretlendirmektir. Çünkü yas sadece ağlamak değildir, bir dizi duygu, düşünce, davranış biçimi, ruhsal ve bedensel hal ve tepkilerden oluşur (Weymann, 1989, s. 46; Schneider-Harpprecht, 1989; Wilms & Meier-Wilms, 2007).

Peki gerçek teselli neleri kapsamalıdır? Profesyonel yas refakatçileri şunu önerirler: önemli olan yasın acısını paylaşmaktır, teselli vermek değildir (Lammer, 2010; aktaran Klessmann, 2010, s. 405). Teselli acılara, göz yaşlarına, haykırışlara, agresif davranışlara, vs. izin vermek ve onları ciddiye almaktır. Bunların yatıştırılmaya çalışılması elzem olan yas sürecinin yaşanmasını engeller. Teselli acılamak değil, acı çeken insanın yanında (ruhen ve bedenen) bulunmak, kalmak ve onunla birlikte acısına dayanmaktır. Bu her zaman kolay olmayabilir, çünkü belirtildiği gibi yas tutmak sadece göz yaşlarıyla olmayabilir, kimi zaman insanlar agresif davranışlar (özellikle çocuklar), hakaret dolu sözler, öfke patlamaları da sergileyebilirler. Son olarak teselli ilgili kişi buna hazır olduğu anda kaybı hakkında konuşmaktır (Wilms & Meier-Wilms, 2007) (bkz. Örnek 6).

Ziemer (2000, s. 311) teselli konusunda yapılabilecekler için bir dizi başlık verir. Bu başlıkları açıklayalım:

Empatiyle yanında olmak

Kimi insanlar ölen yakınlarının ardından tek başına kalırlar ve iletişim imkanları azalır veya tamamen ortadan kalkar; cenaze için gelen yakınlar sadece belirli bir süre için kalırlar ya da aceleci davranıp ‘Hadi ama artık toparlan’ ısrarlarında bulunabilirler. Böyle durumlarda ilgili kişilerin yanında olacak, onların yaşlarına müdahale etmeden eşlik edecek birilerinin olması iyi olur. Teselli iletişimdir. Fakat bu iletişim konuşmadan da kurulabilir. Susarak bile olsa birinin orada olması, bedensel varlık ve yakınlık göstermesi empatinin bir işaretidir. Teselli bir başkasının varlığını ve yakınlığını hissetmektir. Dini danışmanlardan her zaman büyük teolojik açıklamalar ve derin teselli edici sözler beklenilmez. Dini danışmanlar bunun bilincinde olmalıdırlar ve kendilerine

karşı çok fazla beklentiler beslenildiğini düşünerek dini danışmanlık vazifelerinden geri kalmamalıdır.

Acıya izin vermek

Acının gerçekten dışarıya çıkmasına izin vermek bazen zaman alabilir. Yas tutanın akmaya başlayan göz yaşlarına dayanabilmek gerekir bu durumda. Çoğu yakınlar işte buna dayanamazlar (özellikle anne veya babaları ardından ağlayan çocuklarda). Bu nedenle dini danışman gibi duygusal olarak mesafeli olan (ne ölen kişi onun bir yakınıdır ne de ölümü onu duygusal olarak etkilemektedir) fakat empatiyle duygusal yakınlık kurarak yas tutanın yanında olabilen müstesna bir insandır. Acı yası tutulmadan, ifade edilmeden, dışarı vurulmadan geçmez. Duyguları dikkate almayan bir teselli, teselli olamaz. Bazen insanlar tıkanır (‘İçime bir şey oturdu.’ ‘Buramda sanki bir şey var, dışarı çıkmıyor.’ ‘Boğazımda bir şey düğümlendi, ağlayamıyorum.’ ‘Ah bir ağlayabilsem.’). İnsanların karşısında utanmaları gerekmeyen, onların acılarına eşlik eden birinin olması bu gibi tıkanıkları çözebilir.

Gerçekleri dile getirmeye yardım etmek

Teselli aynı zamanda insanların tekrar konuşabilmesi, dile gelmesidir. Yaşanılan kaybın ve acının kelimelere dökülebilmesiyle yas tutan kişi gerçeğin farkına varır ve kabul etmeye başlayabilir. Bunun ilk adımı - her ne kadar acımasız gelse de kulağa - giden kişinin ölmüş olduğunu söylemektir: ‘O uyumuyor, o öldü.’ Bunun ifade edilebilmesiyle ölen kişi ile geriye kalan kişi arasında bir mesafe meydana gelir. Kalan kişinin hayatını devam ettirebilmesinde ise bu mesafenin hayati önemi vardır. İkinci olarak yas tutan kişiye anlatmasına izin verilmelidir. Ölen kişinin iyi olduğu kadar kötü yönlerinin de anlatılabilmesi geriye kalan kişi için özgürleştirici, rahatlatıcı bir etki yapabilir. Burada yapılan şey kültürel olarak yadsındığı şekilde ölünün arkasından kötü konuşmak değildir. ‘Her zaman kolay da değildi onunla...’ gibi yardımcı cümlelerle ölen kişi hakkında gerçeklerin söylenmesi ifade edildiği gibi insanda rahatlatıcı bir etki meydana getirir.

İnanıcı güçlendirmek

İnanç yası yadsımaz, fakat yastan dolayı inanç zarar görebilir. Dini danışmanın bu süreçte doğabilen teolojik ve dini soruları yanıtlaması kimi yanlış bilgi ve düşünceleri düzeltebilir, yeni bir teselli kaynağı geliştirebilir. Aynı zamanda Tanrıya da yeni veya yeniden bir iletişim mercii olarak başvurulabilir. Yas süreci olumlu veya olumsuz yönde Tanrı tasavvurunu değiştirebilir. Dua ve ibadetler de yas dini danışmanlığın bir parçası, yasin ifade edilebileceği yerler olabilir.

Suçluluk duygularını anlamak

Geriye kalanlar ölenle ilgili suçluluk duyguları besleyebilirler ('Keşke annemi huzur evine vermeseydik, bu onun kalbini kırdı.' 'Kocama iyi bakamadım.'). Belirtildiği gibi intihar veya kaza vakalarında bu duygular daha da güçlüdür. Suçluluk duyguları yaşanan kayıpla yapıcı bir şekilde yüzleşilemediği için yas sürecini tıkayabilir ve çoğu zaman dışarıya aktarılmaları çok zaman alır. Terapötik destek bu durumlarda yerinde olur. Dini danışmanın görevi bu suçluluk duygularının haklı veya haksızlığını tartışmak ya da belirlemek değildir. Önemli olan bu yıpratıcı duyguların dile getirilebilmesi ve üzerinde konuşulabilmesidir. Çünkü ancak bu şekilde ilgili kişi kendisiyle ve yitirdiği kişiyle barışabilir. Bu ise yaşamını sürdürebilmesi için önemli bir şarttır. Affetme ve affedilme burada anlamlı bir teselli kaynağıdır.

Yeni yaşam adımlarına cesaretlendirmek

Yas gerekli olsa da belirli bir süresinin ve sınırının olması daha da önemlidir. Dini danışmanlar bu sürenin aşılmasına yardımcı olabilir. Bahsedildiği gibi yas tutanların yaşama hakkı devam etmektedir ve buna bir yerden devam etmeli veya yeniden başlamalıdır. Ölenin eşyalarını dağıtmak/kaldırmak, evin düzenini değiştirmek gibi adımlar bunun başlangıcı olabilir. Pişmanlık duymadan hayata devam etmek zor bir görevdir ve ancak küçük, dışarıdan bakıldığında önemsiz gibi görünen şeylerle başarılabilir. Mesela günlük iş ve meşguliyetlerin yeniden hayatta yer alması önemli bir kazanımdır.

e) Yas Dini Danışmanlığını Zorlaştıran Unsurlar

Yas sürecinde yas tutan birine yardım etmek isteyen kişilerin ölüm, ölmek, ölü, ölen konularında kendisinin de düşünmüş olması (en azından (tecrübi bilgilerin verildiği) ilgili literatürü okuması¹¹⁵ faydalıdır. Ölenlerin üzerimizde hayatta olduklarındakinden daha fazla etkileri olsa da (Wiedemann, 2011, s. 143) günümüz toplumlarında ölüm günlük hayattan uzaklaştırıldığı için çoğu insana ölüm hakkında konuşmak (kaldı ki yardımcı olabilmek) zor gelir. Ölüm bastırılan bir fenomen haline gelmiş, tabulaştırılmıştır. Bu durumun dini danışmanlık yardımları için oluşturduğu zorluklara literatürde de yer yer dikkat çekilir (örn. (Zulehner, 1990; Baumann, Reuter, & Teuber, 1996; Markert, 2009; Schwermer, 1990; Spiegel, 1995). Yas tutanlara yardım edecek kişi için bazı küçük sorularla hafızasının tazelenmesi ve ölüm konusunun gündeme getirilmesi faydalı olabilir: 'İlk kez kaç yaşında ölümle karşılaştınız? Hiç ölü

¹¹⁵ Örneğin Kübler-Ross, 2001; Spiegel, 1995; Tausch, 1981; Tausch & Tausch, 1985; Piper, 1984; Bartholomaeus, 1980. HB der Pastoralps.s.442, dipnot 19)

bir insanı gördünüz mü? Hiç ölürken bir insanın yanında buldunuz mu? Başka insanlarla ölüm hakkında konuştunuz mu? Vasiyetinizi yazdınız mı? Cenazeniz hakkında düşünceleriniz var mı?’ Bu sorular kimi insanları kızdırsa da Markert’a (2009, s. 12) göre “insanlar kendi ölümleri hakkında ne kadar rahat düşünebilirlerse yas tutanlarla da o kadar rahat konuşabilirler”.

Dini danışmanın yasın psikolojik yönü hakkında bilgi edinmesinde fayda bulunur (bunun için örn. bkz. Freud, Yas ve Melankoli) çünkü yasın bir patolojiye dönüşme riski büyüktür ve dini danışman buna karşı tetikte olmalıdır. *Patolojik yas biçimleri* (bkz. Jerneizig, Langenmayr, & Schubert, 1994) örneğin bitmek bilmeyen kronik yas, olumsuz duygulara izin verilmediği bastırılmış yas, abartılmış aşırı yas, vb.’dir. Normal yas ile patolojik yas arasında net çizgilerin çizilmesi zordur, çoğu zaman iç içe geçmişlerdir. Bazen ise uzun zaman sonra nevroitik semptomlar ortaya çıkmaya başlayınca anlaşılır. Şüphe durumlarında profesyonel yardıma başvurmak yerinde bir karardır.

Dini danışmanın yas yardımını zorlaştıran unsurları şunlardır (Ziemer, 2000, s. 307):

- üst üste gelen ölüm haberleri
- savaş ve afet zamanları (insanın kendi hayat mücadelesinin yas tutmaya fırsat ve vakit vermemesi)
- ölen kişiye karşı ambivalan duygular, suçluluk duyguları (yası engeller ve ölen kişiden kopmayı engeller)
- dışardan empoze edilen normlar (dini normlar (Tanrının buyruğuna muhalif davranmamak, ahirette yeniden diriliş inancı); toplumsal normlar (ölüm şekli veya nedeni (AIDS) konusundaki toplumsal değer yargıları)
- intihar vakaları (suçluluk, öfke, çaresizlik duygularını karışıklığı gerçek yasin tutulmasını mani olur)

3. Kriz Durumlarında Dini Danışmanlık

Genel olarak bakıldığında dini danışmanlık bir nevi sınır durumlarının üstesinden gelme yardımı olarak anlaşılabilir: “Dini danışmanlık daima hayatın sınırlarında gereklidir ...” (Luther, 1986, s. 11) ve “kriz içindeki insanlar çoğu zaman kendileriyle konuşulmasına ve kendilerine eşlik edilmesine açık ve minnettardır” (Oursin & Schuster, 2008, s. 10). Hayatın bu sınırları insanın hastalık, ölüm, kişisel başarısızlık, kaybetme gibi biyografik tecrübeleri olabileceği gibi sosyal düzenini bozan dış etkenler de olabilir (savaşlar, afetler, ekonomik/siyasi krizler, vb.). Hayatı kesintiye uğratan veya zorlaştıran bu kişisel veya toplumsal felaketlerin muhatapları için birer

kriz olduğu söylenebilir. Psiko-sosyal bir kriz, ruhsal dengenin bozulmasıdır. Bu denge bozukluğunu insan o an için üstesinden gelemediği yaşam durumlarıyla karşılaştığında tecrübe eder, çünkü bu yaşam durumları nitelik ve nicelik bakımından insanın önemli yaşam hedeflerine ulaşmada veya o yaşam durumlarıyla başa çıkmada önceki tecrübeleriyle edindiği yetenek ve denenmiş yardım araçlarını aşar (Sonneck, 1997, s. 31).

Krizlerin ruhsal rahatsızlıklardan ve kronikleşmiş krizlerden ayrılması önemlidir. Psiko-sosyal krizlerin süreleri kısıtlı ve belli bir tetikleyiciye dayandıkları için ‘Ne zamandır kendinizi böyle kötü hissediyorsunuz’ gibi basit bir soru, krizin belirlenmesine yardımcı olur. Evden ayrılma, taşınma, emeklilik değişim krizleri sayılırken, ölüm, kaza, aniden terk, sınav başarısızlığı, hastalık teşhisi, afetler travmatik kriz kategorisine girer (Ziemer, 2000, s. 315-316). Yas ve ölüm aşamalarına benzer olarak travmatik krizlerde şu aşamalar gözlemlenmiştir (bkz. Sonneck, 1997, s. 16):

1. Şok: ‘inanamıyorum’
2. Tepki: bireyin başa çıkma stratejileri çalışmıyorsa çeşitli yıkıcı tepkiler gösterilir: hastalık, psikolojik çöküş; kronikleşme (bitmeyen yas); madde bağımlılığı; intihar
3. İşlem: kriz olayıyla aktif yüzleşmeyi sağlayan kriz müdahalesi
4. Yeni yönelimler

Caplan (1964, s. 26-55) kişilik krizinin dört karakteristik aşamasını şöyle tarif eder:

1. Problem organizmada bir gerginlik yaratır ve alışılmış başa çıkma stratejilerini harekete geçirir.
2. Bu stratejiler işe yaramaz ve gerilim devam ederse içsel rahatsızlıklar başlar (kaygı, suçluluk duyguları).
3. Gerilimin belirli bir seviyeyi aşması durumunda ilave güçler devreye sokulur
4. Problem yine çözülmezse gerginlik o kadar büyür ki organizma bunun altında ezilir ve kişilik yapısında sorunlar başlar (psikolojik rahatsızlıklar).

Kriz içinde bulunan insanların acil ve somut yardıma ihtiyaçları vardır. Dini danışmanlar müdahalelerinde “kendine yardıma yardım” ilkesini göz önünde bulundurmaları gerekir. Amaç kriz içinde bulunan kişinin aktif başa çıkma stratejilerini ve yeniden kendi başına karar alma ve davranışta bulunma mekanizmalarını hareket geçirmektir (Ziemer, 2000, s. 318; Schuchardt, 2002, s. 55). Bunun için dini danışmanın

diğer dini danışmanlık türlerindeki aksine aktif ve yönlendirici olması gerekebilir. Sonneck'e (1997, s. 56) göre şu kriz müdahaleleri kullanılabilir:

Hızlı bir başlangıç: kriz müdahalesi daha ilk karşılaşmada başlar, vakit kaybedilmez

Yardımcının eylemleri: fikir verme ve karar vermeye yardım, gerekirse fiziksel bakım

Metot esnekliği: konuşma, rahatlatma, birlikte aktif olma, vs.

Odaklanma: önemli olan mevcut durumdur, krizi meydana getiren olaydır

Çevrenin dahil edilmesi: yardım ve destek almak için aile, arkadaşlar, meslektaşların haberdar edilmesi

Yükün hafifletilmesi: duygusal baskıları empatiyle hafifletme

İş birliği: doktor, danışmanlık merkezleri vb. ile irtibata geçmede yardımcı olma

Tecrübeler gösterir ki, bu tür kriz müdahaleleri belirli bir yeterliği şart koşmaz. Çoğu zaman uzmanlar daha çok problem ve yöntem odaklı hareket ettikleri için uzman olmayan kişiler doğal hissiyatlarından hareketle kriz durumlarında daha iyi yardım edebilir (telefon dini danışmanlığında olduğu gibi; bkz. Wieners, 1995, s. 43-46) (Ziemer, 2000, s. 319; Sonneck, 1997, s. 55).

Yukarıdaki müdahale kriterlerine göre dini danışmanlar hızlı bir şekilde irtibat kurmayı ve bir ilişki geliştirmeye çalışmalıdırlar. İkinci olarak doğrudan probleme yönelirler. Muhatapın kriz anında söyledikleri ideolojik veya teolojik bir probleme dayandırılmadan doğrudan olaya karşı verilen tepkiler olarak algılanır. Üçüncü adımda kişinin o anki duygularını olduğu gibi ifade edebilmesine imkan tanır. Kişi o an içinden geçen her şey doğrudan söyleyebileceğini hissetmelidir. Ruhsal durumu açıkça meydana çıktıktan sonra dini danışman empati ve dayanışma göstermelidir. Dördüncüsü, kişinin sahip olduğu kaynaklar ortaya çıkarılmaya çalışılır (aile, dostlar, ruhsal ve mental kaynaklar, önceden denenmiş başa çıkma stratejileri). Bunlar tespit edildikten sonra artık eylem zamanıdır. Dini danışman muhatabıyla birlikte somut bir önlem ve eylem planları geliştirir ve öncelikle yapılması gerekenleri belirler (örn. kimlere haber verileceği; çocuklara bakacak birinin ayarlanması; o gecenin nerede, kiminle geçirileceği). Her dini danışmanlık müdahalesinde olduğu gibi son adımda bundan sonraki adımlar ve yeni perspektifler görüşülmesi gerekir. Kriz durumlarında eşlik etmek hayat ve inancın muhafazası için gereklidir. Krizler inancı sarsabilir bu nedenle inancıyla destek olan ve inançlarından umut çıkarabilen insanların etrafta

olması ya da dini danışmanın bu vazifesi üstlenmesi faydalıdır (Ziemer, 2000, s. 320; 317).

Clinebell'e (1971, s. 161) göre destekleyici danışmanlık metotlarının kullanıldığı kriz danışmanlığında danışanın şu yıkıcı tepkilerine dikkat edilmelidir:

- problemin inkar edilmesi
- problemden kaçış (örn. alkol)
- yardım arama/kabul etmeyi red
- olumsuz duyguları ifade etme ve onlarla baş etme yetersizliği
- krizi doğasını araştıramama
- alternatif çözüm yollarını araştıramama
- krizin sorumluluğunu başkalarına yansıtma
- aile ve dostlardan el ayak çekme

Danışmanın burada görevi danışanı bu olumsuz tepkilerden uzaklaştırıp şu olumlu başa çıkma şekillerine çekmektir (Clinebell, 1971, s. 162):

- problemle yüzleşmek
- krize karşı bir anlayış geliştirmek
- korku, suçluluk gibi duyguları ifade etmek ve üzerinde çalışmak
- krizin sorumluluğunu üstlenmek
- alternatif çözümler araştırmak
- durumda değiştirilebilir olanı kaçınılmaz olandan ayırmak
- kaçınılmaz olanı kabul etmek
- benlik duygusundaki hayali ve zorlayıcı yönleri bırakmak
- yardım sağlayabilecek insanlarla (aile, dost, danışman) iletişim yollarını açmak
- küçük olsa da problemin yapıcı olarak üstesinden gelmek için somut adımlar atmak

Dini danışmanlık çoğunlukla çatışmalar (Konflikt) içinde bulunan insanlarla ilgilidir. Bu çatışmalar baştan birer kriz olabilecekleri gibi gidişatları da bir krize doğru sürükleyebilir. Klessmann (2010, s. 225-262) insanın *yaşam çatışmalarını* (Lebenskonflikte) Hıristiyan inancı ve dini danışmanlık açısından ele alır ve sebeplerine göre dini danışmanlar için bazı faydalı noktalar belirtir:

Korku

Korku, kaygı, endişe dini danışmanlıkta sıkça karşılaşılan insani durumlardır. Dini danışmanlığın hiç bir alanında olmadığı gibi korkuyla baş etmede de kurallar bulunmaz fakat yine de bazı açıklamalar yapılabilir:

- korku algılanmalı ve kabul edilmelidir
- korkuyu ifade etmek, anlatmak onu hafifletir
- korkan bir insanın yanında bulunmak ona iyi gelir (çocukların karanlıkta yatmaktan korkmasındaki gibi örneğin hasta yatağında bir hastanın elini tutarak, yanında oturarak, sesini duyurarak bulunmak korkuyu hafifletir)

- korkuyla başa çıkan insanlardan örnekler (benzer bir durumda bir başkasının başa çıkma yöntemleri, aynı durumda başka insanların korkularının nasıl üstesinden geldikleri, hangi müzik, hikaye, metinler, egzersizlerin sakinleştirdiği faydalı örnekler sağlayabilir)
- korkunun duada veya dua ile dile getirilmesi kolaylık sağlar
- dini semboller korkuyla mücadelede yardımcı olur
- korku Tanrı tasavvurlarını çelişkiye düşürebilir

Dini danışman diğer konularda da olduğu gibi danışanın korkusunda da onun yanında olmalı ve onunla birlikte bu duruma dayanabilmelidir. Bu birliktelik ise danışanda güven ve emniyet sağlar ve başlı başına korkuya karşı iyi gelir.

Utanc

Utanc çok fazla konu edilmeyen bir duygudur. Suç ve suçlulukla kesişim noktaları olsa da ondan çok farklı bir şeydir. Suç yaptığımız veya yapmadığımız bir şeyden dolayı hissettiğimiz bir şeyken utanc daha çok kişiliğimizi, nasıl olduğumuzu açığa çıkaran bir olay, durum karşısında hissettiğimiz duygudur (Klessmann, 2010, s. 232). Wurmser ve arkadaşları (1990, s. 60) utancı şu duygularla birleştirir: zayıf ve yenik olma - kirli - kusurlu. Kültür, zaman ve kişilik özelliklerine göre kişi utancını bu duygular çerçevesinde yaşar. Aşırıya kaçılmadığı müddetçe utanc duyguları da insanın kendilik bilincine ve psikolojik gelişimine katkı sağlar.

Dini danışmanlar muhataplarında sıkça utanc duygularına şahit olurlar:

- dini danışmana başvurmak zorunda bırakan acizlikten dolayı utanma
- görüşmenin konusu olan olay ve durumlardan dolayı utanma
- yabancı bir kişi olan dini danışman karşısında beden kontrolünü yitirmiş biri olarak çıkmaktan (ağır hastalar, ölmekte olanlarda) dolayı utanma

Bu durumlarda dini danışmanlara şunlar tavsiye edilir:

- kayıtsız kabul ve değer verme tutumlarını özellikle göstermek
- empati geliştirerek utanc duygularının dile getirilmesini sağlamak
- utancın kendisini kabul etmek
- Tanrının suçluları ve utanc duyanları kabul ettiğini bildirmek

Suç, suçluluk, suçluluk duyguları

Suç da dini danışmanlığın merkezi konularındandır ve insan hayatlarında sıkça karşılaşılır. Dini danışmanın ayırt etmesi gereken haklı suçluluk duyguları ile nevrotik suçluluk duygularıdır. Haklı suçluluk duyguları gerçek bir suçtan dolayı o suçla aynı orantıda, “uygun” bir suçluluk duygusu yaşamaktır. Nevrotik suçluluk duyguları ise hafife alınan veya dramatize edilen ya da somut bir suçta dayanmayan suçluluk duygularıdır. Dini danışmanlıkta buna göre suçun anlatılması ve somutlaştırılması;

neyden sorumlu olduğunu ve olunmadığının netleştirilmesi; affedici bir Tanrı imajının ön plana çıkarılması önem taşır.

Teodise problemi

Önceki başlıklar altında yer yer değinildiği üzere dini danışmanlıkta Tanrının adaleti, neden ve anlam sorusu ve kötülük problemi konularıyla sıkça karşılaşılır. Uygulama örnekleri duyulan bu öfkenin ifade edilmesi ve dışarıya salınmasının muhataplar üzerinde oldukça rahatlatıcı bir etki yaptığını gösterir (örnek için bkz. Geest, 1981, s. 159-166). Ancak bu öfke dışarı çıktıktan sonra belki neden sorusu ne için sorusuna dönüştürülebilir. Bir anlamın bulunması kimi yazarlara göre (örn. Thurneysen, Ziemer, Klessmann) “neden sorusunun ne için sorusuna dönüşmesi” ile mümkündür: ‘Ne için çekiyorum bu hastalığı?’ Bir anlamın bulunmasında dini danışmanlık yardımcı olur (Thurneysen, 1970, s. 122; Ziemer, 2000, s. 278). Dindar insanlar bahsedilen türden bir desteği bir süre sonra kendi inanç ve Tanrı tasavvurlarında bulabilirler: ‘Bu Tanrının bir imtihanı’, ‘Her şeyde bir hayır vardır’, ‘Kim bilir Tanrı bununla neyi murat etmiştir.’ Netice itibariyle hayatın tamamı bir sırdır ve sadece kötülüklerin değil, iyiliklerin de sebebi bilinmemektedir. Dolayısıyla neden sorusu cevaplanabilecek bir soru değildir. Kötülük her zaman Tanrının uzaklığı veya öfkesi demek olmadığı gibi, iyilik de her zaman Tanrının yakınlığı veya sevgisi demek değildir. Ancak neden sorusu insanların Tanrı tasavvurlarını zedeleyebilir de. Birden sevecen, şefkatli Tanrı yerine öfkeli ve azap eden bir Tanrı tecrübe edilir.

Anlam-anlamsızlık problemi

Hayatın anlamı veya anlamsızlığı, kaybedilen anlam veya anlamsız bir yaşamın boşluğu, vb. dini danışmanlık görüşmelerinin tekrarlanan konularındandır ve özellikle hastalık gibi kriz durumlarında kendini gösterir. “Dini danışmanlık hayatın anlam arayışında (hayatın anlamında değil!) yardımcı olabilir” (Klessmann, 2010, s. 261):

- dini danışmanlık görüşmesinin kendisi anlamlı olarak tecrübe edilebilir
- dini danışmanlar anlamsızlık duygularına muhataplarıyla birlikte dayanmaları ve danışanlarının bu duyguyu utanmadan, kendilerini aşağılamadan dile getirebilmelerine yardımcı olmalıdır (dini sembol ve ritüeller burada yardımcı olabilir)
- dini danışmanlık ne pahasına olursa olsun bir anlam aramaya ya da telkin etmeye kalkmamalıdır. “Kötü olayların “anlamı” muhtemelen sadece onların açık anlamsızlıklarına dayanmaktadır” (Klessmann, 2010, s. 261).
- anlam zorla verilemez, kazandırılmaz: ‘Hayat yine de yaşamaya değer!’ ‘Hayatınızda güzel olan onca şeyi göz ardı edemezsiniz!’ ‘Bir de elinizdeki güzelliklerin farkına varsanız...’ Anlamsızlık duygusuyla boğuşan kişi bu

duygusunun öznesidir ve öznesi kalacaktır, bunu başka yöne çevirmeye çalışmak anlamsız olacaktır.

- “anlam çoğu zaman bir dizi daha küçük anlam parçalarından meydana gelir” (Klessmann, 2010, s. 261). Dini danışman muhatabının hayatındaki bu küçük anlam parçalarının izlerini sürmeyi ve birleştirmeyi başarırsa o zaman belki tamamen bir anlam kaybının önüne geçilebilir.
- dini danışmanlıkla dini geleneğin temsil ettiği sembolik anlamlar aktarılabilir. Tanrı sevgisine, adaletine olan inanç hayatın sevgisizliğine ve haksızlığına bir karşı kutup oluşturabilir ve teselli verebilir.

Elbette bu önerilerle dini danışmanlık insanlara “hazır” bir anlam sunmaz ama sunduğu anlatım, sembol, destek, soru, vb. ile her insanın münferit anlam arayışına katkıda ve yardımda bulunabilir.

Neticede insan yaşamı krizlerle doludur. Bunlar onun doğal gelişiminin bir parçası olabileceği gibi (doğum, ergenlik, yaşlılık, ölüm) dış etkenlerin etkisiyle de meydana gelebilir (afetler, kazalar). Krizler insan hayatında yıpratıcı olsa da kişiliği geliştirici yönleri de bulunur. Dinler ise yaşam krizlerini hayatın anlamı, sırrı, sebebi ile bağdaştırırlar. Krizler aşıldıklarında yeni yaşam perspektifleri sunabilirler. Ancak bunun için öncelikle değişen durumun kişi tarafından kabul edilmesi gerekir. Din diliyle ifade edecek olursak kişi Tanrının iradesine razı olması gerekir. Ziemer’a (2000, s. 318) göre bunun başarılabilmesi öncelikle krizin meydana getirdiği agresyonların boşaltılmasıyla mümkündür; çünkü dirence izin vermeden ve onu açığa çıkarmadan teslimiyet beklenilemez.¹¹⁶ Kriz dönemlerinin en önemli özelliği insanların anlam duygularını zedelemek olduğu için dini danışmanın en büyük görevi bu insanlara anlam arayışlarında/bulmalarında yardımcı olmaktır (Clinebell, 1971, s. 155).

4. İntihar Vakalarında Dini Danışmanlık

Özel bir kriz türü olarak intihar ve intihar girişimleri dini danışmanlıkta yeri ve önemi olan bir konudur. Dini danışmanlar hedef kitleleri arasında (hastane, hasta, acil durumlarda) intihar girişiminde bulunmuş veya intihara meyilli kişilere karşılaşılabirler.

¹¹⁶ Burada bana göre önemli olan bir noktaya tekrar dikkat çekmek istiyorum. Ziemer’in (ve yukarıda Klessmann’ın) bu önerisine, yani Tanrıya karşı duyulan öfke, agresyon ve isyanların öncelikle boşaltılması gereğine/önerisine bir yöntem olarak pratikte ve teoride sıkça rastlanılmıştır. Ancak bu “yöntem” Hıristiyan anlayışına uygun bir davranış olabilir de her zaman her durumdaki insan için uygun olmayabilir. Farklı dini geleneklerden gelen insanlar için hayatta karşılaşılan zorluk ve sıkıntılara farklı anlamlar yüklenilmiş olabilir ve kendi dini gelenekleri bu gibi durumlara karşı bambaşka başa çıkma stratejileri, tutum ve davranışlar önerebilir. Bu bakımdan dini gelenek ve hassasiyetlerine dikkat etmeden dini içerikli çözüm yolları sunulmamalıdır. Bu şekilde yapılabilecek yanlışlar zaten bir kriz içinde bulunan kişiyi ayrıca diniyle bir çatışmaya sürükleyebilir ve yeni, ilave bir krizi meydana getirebilir, yukarıda sayılan diğer krizlere (suçluluk, utanç, vb.) sürükleyebilir. Örneğin bir Müslüman için isyan etmeme - sabır - rıza bağlamında düşünüldüğünde “Önce Tanrıya karşı öfkeni boşalt/isyan et, sonra affedilmeyi/iyileşmeyi/kabul edilmeyi bekle” düsturu yıkıcı sonuçlar doğurabilir.

Özellikle kriz müdahalesi hizmetlerinde bulunan telefon dini danışmanlığında intihar vakalarına sıkça rastlanılır ve kriz müdahalesi kuralları geçerlidir. Bunun için dini danışmanların intiharın karakteristik özelliklerini bilmeleri faydalıdır. İntihar vakalarında ortak noktalar şunlardır:¹¹⁷

- çaresizlik (‘Yapacak bir şey kalmadı.’)
- ümitsizlik (‘Hiç bir şeyin faydası yok.’)
- kendini soyutlama/dış dünyayla irtibatı koparma
- değersizlik/anlamsızlık (‘Hiç bir şeyin anlamı kalmadı, hiç bir şeyin - kendimin bile - bir değeri yok.’)
- öfke/agresyon
- intihar fantezileri (‘Aslında bir kurşun bütün dertlerimi bitirir.’ ‘Ölüm her şeye çare olabilir.’)

Özellikle her zaman bir intihar riski bulunan depresif danışmanlarında dini danışmanlar bu özellikleri birer işaret olarak algılayıp kriz müdahalelerini etkinleştirebilirler. Ancak şu da göz önünde bulundurulmalıdır ki dini danışman pozisyonu gereği intihara kalkışan kişinin tam da duymak/görmek istemeyebileceği bir alandan gelmektedir: din. İntihara girişiminde bulunan kişilerin dini bir inançları olsa bile o anki kriz anlarında dinle ilgili bir şey düşünmedikleri ya da dini inançlarının o anda etkili olmadığı tespit edilmiştir (Ağılkaya, 2008). Bu nedenle Ziemer’in (2000, s. 324) dini danışmanın dini üzerinde kişiye yaklaşması faydadan çok zarar meydana getirebileceği yerinde bir uyarıdır. Öte yandan dini kimliği ile ön plana çıkan bir dini danışman bir intihar vakası karşısında göstermesi gereken anlayış, kabul ve saygıda zorluklar yaşayabilir. Yine de gelişmiş bir empati göstererek dini danışman kendini muhatabının yerine koyarak olay ve duruma onun penceresinden bakmaya çalışabilir ve bir anlayış geliştirebilir (bkz. Örnek 2). Nitekim intiharın bir iletişim aracı olduğu ve dini danışmanın iletişimde uzmanlaştığı/yüksek bir iletişim yeterliğine sahip olduğu düşünülürse dini danışmanlar bu alanda da faydalı bir pozisyon alabilirler. Fakat intihar toplum ve dinler tarafından “yasak” olarak değerlendirildikleri için bir intihar girişiminde bulunan birinin dinin ve Tanrının temsilcisi olarak görülen bir dini danışmana intihar olayını rahatça açabileceği beklenilmemelidir. Dini danışmanın intihar vakalarında bu nedenle fazlaca bulunan utanç, suçluluk ve çekingenliği göz önünde bulundurması ve ona göre bir yaklaşım tarzı sergilemesi gerekir.

İntihar vakalarıyla ilgilenme konusunda dini danışmana göre kendini aşmakta daha fazla zorluk çeken bir başka grup hastane personelidir. İntihar girişimcileri hastane personeline öfke ve agresyonlar uyandırabilir. Onlar bir yandan bütün imkanları

¹¹⁷ Bu bölümde intihar ile ilgili aktarılan bütün açıklamalar için bkz. Ağılkaya, 2008.

seferber edip bir insanın yaşamını kurtarmaya çalışırken birden hayatını kendi elleriyle sonlandırmak isteyen başka bir vakaya koşmaları gerekebilir. İyileştirilmek için bekleyen hastalarla zaten dolu olan yataklar, sınırları ve kapasiteleri zorlanan sağlık imkanları, çağrılara yetişmekte zorlanan ambulanslar intihar vakalarında ölmek için girişimde bulunan bir kimse için seferber edilmek durumundadır.

İntihar sebepleri için bir çok yaklaşım ve açıklamalar geliştirilmiştir ancak intihara meyilli kişilerle olan karşılaşmalarda genel olarak şu yaklaşımının sergilenmesinde fayda bulunur:

- intihar konusunu açıkça dile getirmek ve hakkında konuşmak
- intihar tehditlerini ciddiye almak
- intihar girişiminde bulunan kişilerin çoğu gerçekten ölmek istemediğini bilmek
- intihar işaretlerine dikkat etmek
- intiharın bir iletişim aracı olduğunu bilmek
- intiharın bir mesaj verme yönünün olduğunu bilmek

İntihar vakaları dini danışmanlar için en zorlayıcı durumlardan biridir. Bu tür karşılaşmalarda Klessmann (2010, s. 399-401) ve Ziemer (2000, s. 325-327) bazı adımlar önerir. Bu başlıklar doğrultusunda dini danışmanlara intihar girişiminde bulunmuş veya intihar düşünceleri taşıyan insanlarla olan iletişim ve ilişkilerinde şunlar tavsiye edilebilir:

1. Dini danışmanın kendisi intihar konusundaki tutumuyla yüzleşmelidir. (‘Ölmek, kendini öldürmek hakkında ne düşünüyorum? Bu konu beni korkutuyor mu? Ben kendim hiç kendi canımı almak istediğim bir durumda buldum mu? Bunu tetikleyen duygu ve motifler nelerdi? Çaresizlik ve ümitsizlik ne demek biliyor muyum? İntihara kalkışan birine dini danışmanlık verebilir miyim? Onun bu kararına saygı duyabilir miyim? Bu konuda dini görüşüm ne der? Kişisel dünya ve din görüşüm bir müntehiri kabul eder mi?’)

2. İntihar durum ve düşüncesini kabul etmek. Kendi duygu ve düşüncelerinin farkına varan dini danışman muhatabının intihar kararını, girişimini, hakkını saygıyla kabul etmek durumundadır (kendi dünya ve din görüşüne muhalif olsa da). Muhatap bu duygu ve düşünceleri nedeniyle kendini savunmak durumunda hissetmemelidir. Benzer şekilde kişiyi sorgular ya da ikna etmeye çalışıncasına ‘Hayatınızın hiç mi bir anlamı yok?’ veya ‘Size iyi gelen bir şeyler mutlaka olmalı’ gibi sorular muhataba çaresizlik ve ümitsizliği içinde ciddiye alınmadığı hissini verir. Bu sorular gerçekten başarılı olabilirse o zaman muhatabın çaresizliği hafifler. Bu ise büyük bir duyarlılık gerektirir çünkü bu soruların etkili/faydalı olabilmesi için doğru zamanda sorulmaları gerekir.

Bunun için belki görüşmenin ilerleyen aşamaları (güven ilişkisinin sabitlenmesinden sonra) en uygun zamandır.

3. *Bir ilişki kurmak ve dayanışma göstermek.* Bir insanla bir ilişki kurmak muhatabı anlamaktan geçer. İntihar konusundaki tutum ve davranışları kabul edilen bir insanın anlaşılması kolaylaşır. İntihar girişiminde bulunan bir kişiyle böyle anlayışlı bir ilişki kurmak onun çaresizliğini ve acısını anlamaktan geçer; çünkü o çoğunlukla onu anlayan birisinin olmadığından mustarıptır. Özellikle başarısız bir intihar girişiminden sonra dini danışmanın sessizlik içinde kişinin yanında durması bazen tek ve en iyi çaredir. Çünkü tamamlanmamış bir intihar kişide içinde bulunduğu çıkmazını, çaresizliğini, acılarını, öfkesini daha da artırır ve üstüne bir de utanç eklenir. Dini danışman bütün bu duygularıyla muhatabına karşı kabul edici bir ilişki geliştirmesi ve ona karşı duyduğu gerçek ilgisini belli etmesi gerekir. Ancak bu şekilde o kişi bir dayanışma hissedebilir.

4. *Yer vermek.* Muhatapla bahsedilen ilişkinin kurulması aynı zamanda belirli bir güvenin de gelişmesi demektir. Bu güven tesis edildiğinde danışan içini dökmeye davet edilebilir. Dini danışmanlık durumlarında içini dökmek için önemi daha önce anlatılmıştı. Çok yoğun duyguların biriktiği ve dışarı çıkarılamadığı, yaşanmadığı intihar vakalarında bu içini boşaltmanın ayrı bir önemi vardır. Birinin o kişiyi dinlemesi, onunla birlikte onun acısına dayanması, ona ve duygularına sabretmesi intihara meyilli kişide belki de yoksunluğunu çektiği güven duygusunu geliştirir. Bu güven ortamında da kişi anlatmaya, kızmaya, şikayet etmeye, hesap sormaya başlayabilir. Anlatması ise duygu ve düşüncelerini ortaya dökmek demektir ki bu da onlara başka bir açıdan bakmaya, onları yeniden düzenlemeye imkan tanır. Olayın veya durumun anlatımı sayesinde dini danışmanın anlayışı da gelişir.

5. *Krizi araştırmak.* Muhatapın bir şeyler anlatabilmeye başlamasıyla dini danışman dikkatlice onu bu hale sürükleyen iç ve dış şartları araştırabilir. ‘Hayatınızı bu kadar çaresizliğe sürükleyen nedir?’ ‘Bu halinize ne/kimler sebep olduğunu düşünüyorsunuz?’ ‘Bunlara kendi canınıza kıymaktan başka tepkiler verilemez mi? Tek çare intihar mı?’ gibi dikkatli sorular danışana başka bir perspektif kazandırabilir ve durumunu (bir başka açıdan) gözden geçirmeye teşvik edebilir.

6. *Kaynaklar keşfetmek.* İntihara meyilli kişinin krizi araştırılıp durumu açıklığa kavuşturulduğunda belki alternatif yollar araştırılabilir. Kişinin gerek içinde (kişisel) gerek dışında (sosyal) destekleyici kaynaklar keşfedilebilir. Yalnızlığın, depresif duygu ve düşünceler döneminde duygu ve düşünceleri paylaşacak kimsenin olmayışı intihar

vakalarının belirgin özelliğidir; bu nedenle özellikle sosyal kaynakların, ilişki ağlarının ve uygun meşguliyetlerin keşfedilmesi ve geliştirilmesi önemlidir. Sosyal kaynaklar aynı zamanda insan yakınlığı ve sevgisi de demektir. Belki o kişiye de ona karşılıksız, hesap sormadan, utandırmadan, onu her şeyiyle kabul eden/edecek ve yardım edebilecek insanlar bulunabilir. Dış destekle birlikte intiharı düşünen/düşünmüş kişinin mevcut kişisel kaynakları da canlandırabilir. Aslına bakılırsa intihar girişimin kendisi bir başarı ve enerji göstergesidir. Acaba bu enerji ve güç başka bir yöne aktarılamaz mı? Muhatabın hiç mi kabiliyetleri, ilgileri, merakları yoktur? Kişinin dini tutumları da burada kişisel (ve de sosyal) bir kaynak olabilir. Ancak bu konuya diğer dini danışmanlık görüşmelerinkinden daha büyük bir hassasiyetle yaklaşılması gerekir. Çünkü duygu durumları ağır olabilen bu kişiler öfke, çaresizlik, yalnızlık, ümitsizlik gibi duygularını bir yerde Tanrıya da dayandırabiliyor ve öfkelerinin büyük bir bölümünü ona yöneltebiliyor olabilirler. Dini danışmanın görevi bu öfkeye ve hayal kırıklığına dikkatlice yaklaşmak ve açığa çıkarmak ve bozuk olan din/Tanrı ilişkisini tamir etmektir ki kişi için bu alanda da bir dayanak, bir güç kaynağı bulunabilsin. Şunu da belirtelim: konunun hassasiyeti nedeniyle dini danışmanın inanç/din boyutuna değinmekten çekinmemelidir. Yapılan tespitlere göre (Ağılkaya, 2008) intihar deneyimi geçirmiş kişiler dini tutum ve davranışları hakkında konuşabilmekten belirgin bir rahatlama ve memnuniyet duymuşlardır. Bu açıdan bu insanlara görüşmenin uygun bir aşamasında doğrudan geçmiş veya mevcut din/inanç durumlarının sorulmasında sakınca yoktur.

Öte yandan dini danışmanın anlayış ve kabulü o insanın kayıp veya zedelenmiş benlik değerini ve özgüvenini güçlendirebilir ve bir kaynak olarak değerlendirilmesini sağlayabilir. Bu sayede kişide gizli bulunan başka yetenek ve enerjiler de açığa çıkarılabilir. Bir başka kişisel kaynak da insanın sorumluluk duygusudur. Ancak bunu canlandırmaya çalışırken dini danışmanın (ahlak) ders verir gibi ('Zavallı anneciğinizi hiç mi düşünmediniz!') değil daha çok insanın yaşama karşı sorumluluklarını hatırlatır şekilde yapması gerekir.

7. *Perspektifler geliştirmek.* Kişisel ve sosyal kaynakları keşfedilip belirlendikten intihara meyilli kişiyle bundan sonra somut adımların ne olabileceği üzerinde düşünülüp konuşulabilir. Yeni adımlar, yeni yardım kişi ve kurumların belirlenmesi olabileceği gibi dini danışmanlık görüşmesinin devamı ve şekli üzerinde kararlar da olabilir.

8. *Başarısızlığı hesaba katmak.* Dini danışmalıkta güç ve güçsüzlük bahsinde anlatıldığı gibi intihara meyilli kişilerle ilgilenen dini danışmanlar başarısızlığa, yani bir danışanını kaybetmeye, onun fikrini değiştirememeye ya da onu intihar düşüncelerinden uzaklaştıramamaya da hazırlıklı olmalıdır. İntihar vakalarında gerilemeler sıkça görülür. Özellikle depresyondan yeni çıkan kişilerin yeniden güç bulmalarıyla birlikte ilk eylemlerinin intihar girişimi olması nadir görülen bir şey değildir. Dini danışmanın unutmaması gereken şey, yaşam ve ölüm konusunda yetki ve karar onda olmamasıdır. Bu bakımdan onun bu konuda yapabilecekleri sınırlıdır.

Mickwitz-Runge (1987, s. 426-427) intihar girişiminde bulunan gençlerle olan karşılaşmalarındaki davranışlarını anlatır (ayrıca bkz. Örnek 2):

Dini danışman olarak bölüme geldiğimde [hastane bölümü] bir dizi görüşme gerçekleşmiş oluyor zaten; bölümün hekimi, psikolog çağrılmıştır, ebeveynlere haber verilmiş ya da gelmişlerdir bile. Benim görevim ne olabilir?

Öncelikle görevli doktor ve psikologla ilave bir temasın gerekliliği konusunda anlaşırım. Böyle bir ön görüşme hastayla kuracağım ilişkide ve diğer çalışanlarla iş birliğimde bana imkanlarım ve sınırlarımı daha net görmemde yardımcı olur. Kontak kurmaya karar verdiğimde kendimi ilgili gence hastane dini danışmanı olarak tanıtırım ve görüşmeye açık olduğumu belli ederim. Bunu yaparken teklifimin açık olduğunu ve hastanedeki kalış süresi boyunca geçerli olduğunu açık ve net belirtirim ki suçluluk duyguları hissedilmeden reddedilebilsin. Bir ilişki meydana geldiğinde ben acelece bir değerlendirme ya da yardım teklifi yapmadan gence durumu kendi açısından anlatması için ortam oluşturmaya çalışırım. Elimden geldiğince durumdan etkilenmişliğimi gösteririm. Görüşme sırasında muhababımın örneğin ‘... hiç bir şeyin anlamı yok’ veya ‘dayanamıyorum...’, gibi ifadelerini somut zaman ve alanlara yöneltmeye çalışırım: örneğin ‘... o anda evde kendin için başka bir çare göremedin...’. Gri bir dünya, anlam ve değersizlik bataklığına çekilmemek için bu benim için önemlidir. Zor olan - her zaman başaramıyorum da - gerçek etkilenmişlik ile gereken mesafe arasındaki dengeyi kurmaktır. Ebeveyn ve hastane personelinin doğrudan ve dolaylı direktiflerinden de kaçınmam gerekir: ‘Kıza bir türlü ulaşamıyoruz, belki siz başarabilirsiniz!’

Kendi ve hastane ortamının sınırları içinde başarabildiğim şey gençlerin kendilerini ifade edebilmelerini dil, jest, resim, rol oyunları aracılığıyla desteklemektir ki hastalar bu şekilde kendileri için de çatışma çözümü, ilişki kurma, sınırlama için başka imkanlar olduğunu görsün. Duruma göre ayakta tedavi, görüşme grupları, aile terapileri vs. için de fikirler verebilirim.

Kişiyi bir intihardan alıkoyamayacağımı nihayetinde bilmeliyim. şu dikkatimi çekti, özellikle intihar girişiminde bulunan gençler benimle inanç soruları için görüşme fırsatını değerlendiriyorlar. ‘Ölünce nereye gidiliyor?’ ‘Hep o kadar çok dua ettim ama Tanrı bana yardım etmedi!’ ‘Kardeşimi tekrar görmek istedim, iki yıl önce bir kazada öldü.’ ‘Kendimi öldürmek istedim diye Tanrının beni şimdi cezalandıracağından korkuyorum.’ Bu tür soruların beni zorladığını görüyorum. Bu soruların altında somut suç ve affedilme, Tanrı tasavvurları, ölüm, ölüm sonrası yaşam gibi sorular bulunur. Bu konular karşısında ben de kendimi soran olarak tecrübe ediyorum, emin cevapları olmayan ama Tanrının sevgisine güvenen. Umarım muhababıma bu inancımın bir parçasını aktarabiliyordum.

Attığı adımlardan da görüldüğü üzere Mickwitz-Runge intihara meyilli olan gençlerle olan çalışmadaki rolünü disiplinler arası işbirliğinin (küçük) bir parçası olarak görür ve gençlerin hastaneden çıkarıldıklarında öncelikle psikolojik, ailevi, okul, sosyal çevre şartlarının değişmesi gerektiğini düşünür. Her ne kadar o alanlar hastanenin etki alanı dışında kalsa da böyle küçük bir parçanın olumlu bir etkisi de olabilir - gençlere kısıtlı bir zaman diliminde de olsa güvenirlilik, devamlılık, gerçek ilgi ve duygular için bir ortam sağlanır.

Dini danışmanlar hep belirtildiği gibi sadece muhataplarıyla, danışmanlarıyla (hasta, yaşlı, çocuk, vs.) değil aynı zamanda onların yakınlarıyla, onlara bakan kişilerle de ilgilenirler. İntihar sonucu bir yakınlarını kaybedenlerin özel bir ilgi ve yardıma ihtiyaçları vardır çünkü intihar ne bakımdan olursa olsun şiddet içeren bir eylemdir ve ilgili kişilerin zihinlerinde korkunç sahneler canlandırır. Müntehirin yakınlarını meşgul eden, hatta kahreden bir başka konu ise içine düştükleri suçluluk duygularıdır. ‘Neyi yanlış yaptım? Neyi eksik yaptım? Neyi yapmamalıydım?’ gibi sorularla boğuşan yakınların ayrı bir teselliye ihtiyacı vardır. Ölmekte olanlarla ve yas tutanlarla yapılan dini danışmanlıkta belirtildiği gibi ölüm vakalarında vedalaşmanın ayrı bir önemi bulunur. İntihar gibi ani ölümlerde vedalaşma imkanının olmaması yakınların acılarını artırır. Söylemek ve yapılmak istenilen bazı şeylerin ortada kalması pişmanlık duygularını ve yas sürecini pekiştirir. İntihar vakalarının peşinden başlayan adli süreç ise özellikle ailelere zor anlar yaşatır. Yapılan sorgulamalar, potansiyel suçlu olarak görülmeler, cesede ve ölenin özel eşyalarına el konulması yakınlar için ayrı bir eziyet teşkil eder. Bir başka zorluk intiharın toplum nezdinde bir utanç kaynağı olmasıdır. Çevrelerine karşı yalan söylemek, gerçek ölüm sebebini gizlemek veya saklamak zorunda hisseden ailelerin zaten zor durumları daha da güçlük kazanır (Klessmann, 2010, s. 401-402; Paul, 2006). Dini danışman böyle bir durumun bütün bu özelliklerini göz önünde bulundurarak, müntehir aile ve yakınlarına uygun anlayışı ve desteği sağlayabilmelidir.

5. Acil Durumlarda Dini Danışmanlık

Bir adam kalp krizi geçirir ve karısının kollarında ölür. Acilen çağrılan doktor ancak ölümü teyit eder. Kadın şaşkın, çaresiz ve şoktadır. Doktor bir sonraki acil çağrıya gider.

Otoyolda bir kaza olur. İki kişi olay yerinde ölür, ikisi ağır yaralıdır, mucize eseri bir şey olmayan bir çocuk etrafta ağlayarak gezinir. Kurtarma ekipleri telaş içinde yaralılara ilk müdahaleleri yapmak, ölüleri toplamak, olay mahallini temizlemekle meşguldür.

Bu iki durumda insanın aklına ister istemez ‘O kadın ne yapacak şimdi?’ veya ‘O çocukla birisinin ilgilenmesi lazım’ veya ‘Acı haber nasıl ve kim tarafından verilecek’ sorularını getirir. Şüphesiz dini danışmanlar bu görevler için uygun kişiler olabilir. Ancak onları bu göreve kim, nasıl çağıracağız?

Bu düşünce ve ihtiyaçlardan dolayı birbirinden bağımsız inisiyatiflerden (bireysel ve Kilise olarak) doğarak 1990’lı yıllarda Almanya’da ülke çapında ekümenik bir acil durum dini danışmanlığı (Notfallseelsorge) inisiyatifi harekete geçmiştir.¹¹⁸ Artık her bölge kilisesinin bu görev için bir görevlisi vardır. Genellikle polis dini danışmanlığı ile irtibatlı, bölgesel olarak her kilisenin bir acil durum veya kısaca acil dini danışmanı grubu bulunur.

Acil dini danışmanlığı yaklaşık son 20 yılda hızlı bir gelişim ve kurumsallaşma¹¹⁹ göstererek yaygınlık kazanmış ve diğer dini danışmanlık türleri gibi Kilisenin organizasyonu ve görevlendirmesiyle işleyen bir hizmet haline gelmiştir.

1997 *Kassel Tezleri* (Aktionsgemeinschaft, 1999, s. 21) acil dini danışmanlığın temel ilkelerini ortaya koyar; buna göre acil dini danışmanlığı “ruhlara ilk yardımdır” (Müller-Lange, 2013, s. 20) ve acil ve kriz durumlarındaki zarar görmüş, yaralanmış, travmatize olmuş insanlara olduğu gibi yoğun stres altına giren acil çalışanlarına (kurtarma ekipleri, itfaiye, polis, vb.) ve acil durumdan etkilenen diğer insanlara yönelik bir yardım türüdür.

Bir felaket anında insanların onlara eşlik edecek, yanlarında bulunacak birilerine ihtiyaçları oldukça büyüktür. Aniden - bir kaza, bir afet ile - hayatları alt üst olan insanların içlerinden suçluluk duygularından, Tanrıya karşı *neden sorusuna* kadar türlü soru ve duygular geçer. Çaresizlik ve güçsüzlüğün en güçlü yaşandığı durumların birinde bulunan bu insanlarla beraber dini danışmanlar çok çabuk sınırlarını görürler ve onlar da kendilerini çaresiz ve zavallı hissedebilirler. Ancak dini danışmanlığın - ki bu da onların diğer kriz müdahale hizmetlerine ve kurtarma ekiplerine göre farklarıdır - dini boyutu burada özellikle önem kazanır. Dini boyut dini danışmanların kendilerine olduğu kadar ilgili kişilere de faydalı dayanaklar sağlayabilir, örneğin kelimelerin anlamsız kaldığı, söylenecek sözlerin bulunamadığı durumlarda dua etmekte olduğu gibi (Heinecke, 2001, s. 221; Klessmann, 2010, s. 419). Bunların dışında acil dini

¹¹⁸ Bu bölümün hazırlanmasında acil dini danışmanı Ludger Pietruschka’nın (21.09.2011) verdiği bilgilerden yararlanılmıştır. Acil dini danışmanlığı için ayrıca bkz. Zippert, 1999; Klessmann, 2010, s. 418; Radix, 2009; Lehner, 2009; Keller, 2009b; Ilse, 2009; Grütznert, 2009; Ilse, 2009; Hauschildt, 2000; Kremer, Lutzi, & Nagel, 2011.

¹¹⁹ Acil dini danışmanlığın kurumsallaşma süreci için bkz. Keller, 2009a.

danışmanlığın prensipleri şöyle sıralanır (Müller-Lange, 2013, s. 54; Klessmann, 2010, s. 419; Aktionsgemeinschaft, 1999): Acil dini danışmanlığı...

- itfaiye ve diğer kurtarma ekipleriyle olduğu kadar Kilise organizasyonlarıyla (cemaat, hastane dini danışmanlığı, Kilise çevresi) irtibat halindedir.
- her zaman ulaşılabilir bir hizmettir. Bunun için meslektaşlar arasında organize edilmiş bir nöbet sistemi oluşturulur.
- kendini bölge din görevlilerinin, hastane ve polis dini danışmanlığının tamamlayıcısı ve vekili olarak görür.
- mezhep ayrılığına dayalı çalışmaz, farklı mezheplerin din görevlilerini iş birliği içinde birleştirmeye çalışır.
- ancak gönüllülük esasına göre işleyebilir. Bu nedenle bu kadar zorlu bir görev için bazı Kilise çevrelerinde gönüllüler bulmak zorlaşır.
- ancak profesyonel bir eğitim ve bir yeterlikle mümkündür. Kriz müdahalesi, psiko-travmatoloji, kurtarma çalışmasının işleyişi gibi alanlarda mutlaka bilgi sahibi olunması gerekir. Ayrıca bazı sınır durumlarına karşı da hazırlıklı olunmalıdır (başarısız yeniden canlandırma denemeleri, intihar, ölüm haberini iletme, vs.)
- kamu çalışmaları yapar ve halkı ölümcül tehlikelere karşı uyarır

Yukardaki ilke ve özellikler uygulamada şu şekilde işler:

Acil dini danışmanlığı fahri çalışanlarla yürütülürken bu kişilerin bu görev için yeterliğe sahip olmalarına dikkat edilir ve gönüllüler daha önce yakın alanlarda çalışmış insanlar arasından seçilir. Acil dini danışmanlık eğitimine kabul şartı olarak ise psikoloji, tıp, polis, danışma merkezleri, telefon dini danışmanlığı veya hospis alanlarında tecrübe aranır. İlerletme eğitimleriyle tamamlanan temel dini danışmanlık eğitimi, devam eğitimleri ve süpervizyon diğer eğitim şartlarıdır.

Acil dini danışmanları birlikte çalıştıkları birimlerin yapıları ve çalışma düzenleri hakkında bilgi sahibi olmaları son derece önemlidir (polis, itfaiye, kurtarma ekipleri, bölge rahipleri, vb.). Bu şekilde kurulacak iyi bir işbirliği için ayrıca aralarında iyi işleyen bir ağın kurulması gerek (ekiplerin tanınması, ekiple birlikte eğitimlere katılım, birbirlerine kolay ve doğrudan ulaşabilme, görevin pürüzsüz devredilmesi/alınması).

Nöbetçi kurtarma ekiplerinin acil çağrısını almalarıyla kurtarma merkezinin santrali acil dini danışmanı haberdar eder, hemen gelen acil dini danışman olay mahallindeki birinci (kazazede ve kurbanlar) ve ikinci (tanıklarla) sırada zarar görenlerle ilgilenir, gerekirse onlara evlerine eşlik eder; ölüm haberlerinde eve gelir veya ölüm haberlerinin verilmesinde bulunur (yasalar gereği ölüm haberinin verilmesi polise aittir), haberin ilk alınmasında akut destek sağlar, herkes gittikten sonra daha kalır sonrasında genellikle bölge veya cemaat rahibini haberdar eder, geriye kalan

refakati o devralır; muhatapları ilgili yerlere sevk eder, başka yardım yerleriyle temas kurar/kurdurur. Bu noktadan sonra acil dini danışmanın işi biter. Profesyonel kurtarıcılar/kurtarma ekibi elemanları da bu hizmetten yararlanabilir.

Kazalar bedensel, psikolojik ve ruhsal sonuçlarıyla beraberinde bir krizi de getirdikleri için acil dini danışmanlığı bir tür kriz ve travma dini danışmanlığı olarak da görülebilir. Bir kazada görünürde bir yaralanma olmasa da bazı durum ve kişilerde (kişilik yapılarına ve kazanın türüne/şiddetine göre) yine de bazı *yaralanmalar* meydana gelebilir. Travma (Yunanca “yaralanma”) kelimesi - somatik alan için tıp dilinde de kullanılmakla birlikte - psikolojik alanda tam da bu yaralanmaları kast eder. Bir travmanın yaşanması ilgili kişilerin ruhsal başa çıkma yöntemlerinin olayla baş etmede ve ruhsal mekanizmalarının yaşanan afektlerin uygun bir şekilde üstesinden gelmede yetersiz kalması ve neticesinde çeşitli semptomların görülmesi demektir (Kremer, Lutzi, & Nagel, 2011, s. 14; 25).

Kremer ve arkadaşlarının (Kremer, Lutzi, & Nagel, 2011, s. 41-42) verdiği bir örnek uygulamayı bize daha da netleştirir:

Bir kaza. Bir ölü, bir tanık. Çağrılan acil dini danışman Rahip Martini kaza mahalline gelir, kendini tanıtır, gereken bilgileri alır ve kazaya tanık olan 20 yaşındaki bir gence yönlendirilir. Genç adam ambulansın içinde oturur, üzerindeki battaniyeyi kafasının üzerinden çekmiştir ki kimse ağladığını görmesin. Dini danışman ona yaklaşır, dikkatlice elini omzuna koyar ve kendini tanıtır: “Ben Rahip Martini. Sizin için buradayım. Vaktim var ve size yardım etmek istiyorum.” Kontak kurulmuştur. Kısa bir süre sonra genç adam yaşananları anlatır. Ölen kişi yakın bir arkadaşıdır. İki farklı araçta arka arkaya giderken, arkadaşı aniden yoldan çıkar ve fren yapmadan bir ağaca çarpar. Kanlar içinde onu ölü bulur “... o kadar kötü oldum ki neredeyse kusacaktım... titreyen dizlerle arabaya yaklaştım... kanaması çoktu ve hareket etmiyordu. Anladım ki: o ölmüştü ... kendimi o kadar aciz hissettim ki” Rahip onu dinler ve olayı tekrar tekrar anlatmaya başladığında araya girer. Bir süre sonra ambulandan inmesini, ayakkabılarını çıkarmasını ve bilinçli bir şekilde yolda durmasını rica eder. “Sizinle şimdi küçük bir nefes alma egzersizi yapacağım, çok basit ve size faydalı olacak. Lütfen buna katılın.”

Olayın yorumlanmasında Kremer ve arkadaşları (2011, s. 42-44) bu tür olaylarda insanların farklı fiziksel tepkiler verdiğine işaret eder. Üşüme veya titreme bunlardan biridir. Bu nedenle birisi bu genç adama bir battaniye vermiş olmalıdır. Böyle bir önlem farklı işlevler yerine getirir: ısıtır; dış dünyayı dışarda bırakır, yani battaniyenin dışında yaşanan felaketi uzakta tutar; gerçeğe araya bir mesafe koyar; göz yaşlarının gizlenmesine yardımcı olur. Dini danışmanın yaklaşmasıyla bu korunaklı ortam bozulur. Bu ilk araya giren kişi değildir fakat uzunca kalan ilk ve tek kişidir. Diğer bütün insanlar (onu ambulansa getiren, battaniyeyi veren, vs.) çoktan yanından uzaklaşmıştır; genç adam tehlike bölgesinden çıkarılmış ve kendi haline bırakılmıştır.

Dini danışmanın kendini ismiyle ve göreviyle tanıtmayı önemli. “Rahip” olması onun bir uzman olduğu düşüncesini uyandırır: ben yaralanmış, karışmış ruhuna yardım edebilecek bir uzmanım (Rahibim). Bu izlenim başka sözlerle de güçlendirilebilir. Benzer şekilde kişinin adının sorulması da onun eşdeğer bir insan olarak onurunun tanındığına işaret eder (Lasogga & Gasch, 2002) ve aynı seviyede bir iletişim başlayabilir.

Dikkatli bir beden teması tanığı sakinleştirmeye yardımcı olur; teselli etmeye, stresi azaltmaya ve güven (sığınma) uyandırmaya yarar.

Dini danışmanın genci dışarı çıkararak onu arabanın güvenli ortamından tekrar gerçek dünyaya getirir. Bu aynı zamanda kişinin kendine gelmesine yardımcı olur. Nefes egzersiziyle adam nefes alıp vermesine ve ayaktaki duruşuna konsantre olur. Bu sayede algısı dış dünyadan iç dünyasına çekilir. Bir süreliğine böylece olaydan uzaklaşma imkanı bulur.

Egzersizden sonra ikisi yine ambulansın içine girer. Sonraki dakikalar sessiz geçer ve genç adam düşüncelerini toplayabilir. Fakat yalnız değildir ve bu onun için yeterlidir. Kısa bir süre sonra ailesi onu almaya gelir.

Ailenin gelmesiyle yine göz yaşları akmaya başlar. Aile ölen kişiyi tanımaktadır ve meraktan ziyade yakın bir ilgiyle dini danışmana olanları sorar. Dini danışman anlatır ve oğullarına karşı önlerindeki bir kaç gün içinde nasıl davranmaları gerektiği konusunda bazı ip uçları verir.

Yukarıda travmaya işaret edilmiş olsa da acil dini danışmanlık bir travma terapisi değildir. Acil dini danışmanlık ancak acil durumlarda *ruhsal ilk yardım* sağlayabilir. Bu yardımda ise dini danışmanların dört aşamayı dikkate alması gerekir (Klessmann, 2010, s. 296):

Travmatik krizin semptomları tanımak: ilgili kişiler kendinde değildir, etraflarında olup bitenleri algılamazlar, anlamlı cümleler kuramazlar, olayı net bir şekilde anlatamazlar ya da hiç bir duygusal tepki göstermezler, donup kalırlar, olay onlarla ilgili değilmiş, hiç bir şey olmamış gibi davranırlar.

Stabilize etmek: ilgili kişileri olay yerinden (veya hatırlatan yerden) uzaklaştırmak ve güvenli bir yere getirmek; kişinin yanında olduğunu, kim olduğunu ve nelerin olup bittiğini anlatmak; sakin ve güven telkin edici bir görüntü karşı tarafı sakinleştirir, emniyet verir, aşırı tepkileri önler; küçük adımlarda yapılması gerekenleri

konuşmak, yapılandırmak; dini ritüeller (dua, kutsama) rahatlatıcı etki yapar; ufak ve dikkatli dokunuşlar (elini tutma, omuza dokunma)

Oryantasyon sağlama: *şimdi* ve *burayı* tasvir etme; gerçekleri sayma; anlatmaya teşvik etme; travmatik etkilerin canlanması durumunda bölme ve *şimdi* ve *buraya* geri getirme; dikkati toplamak için beden teması.

Kaynakları aktifleştirme: ilgili kişi hala nelerin kendi başına yapabilmektedir? Bazı rutin davranışların sorunsuz yapılabilmesi kişinin travma dışında hala bazı güç ve yeteneklere sahip olmasını gösterir. Bundan sonraki vakitler için kişinin neye ihtiyacı vardır? Kimler yardımcı olabilir? Travma geçiren kişiler kesinlikle yalnız bırakılmamalıdır! İletişimi desteklemek. Travmayı yeniden canlandırmadığı müddetçe konuşmak faydalıdır.

Görüldüğü üzere şimdiye kadar dini danışmanlık görüşmelerinin kesinlikle yönlendirici olmaması gerektiği vurgulanmış olsa da kriz, travma ve acil durumlardaki dini danışmanlıkta “geçici olarak aktif, yönlendirici ve yapılandırıcı” olmak ve “net ve kararlı rol davranışı gereklidir” (Klessmann, 2010, s. 296).

Acil dini danışmanlığın diğer dini danışmanlık türlerinden bir diğer farkı onun Kilise dini danışmanlığının tamamlayıcı bir şekli ve klasik dini danışmanlık imkan ve yapılarının hiç veya ancak sonradan uygulandığı şartlarda uygulanır olmasıdır. Acil dini danışmanlığın net bir yapısı ve işleyişi vardır ve bir felaket anında gereken soğukkanlılığı ve mesafeyi korur. Cemaat dini danışmanlığı örneğinin ise daha yakın bir ilgi sergiler ve empatik davranır. Psikolojik danışmanlık empatik paylaşım ile terapötik bir mesafe arasında seyreder (Kremer, Lutzi, & Nagel, 2011, s. 12; 39; Pietruschka (21.09.2011)).

Federal Almanya Cumhuriyeti Katolik Acil Dini Danışmanlığı Sözcüsü Ludgar Pietruschka (21.09.2011) ilk acil dini danışmanlardan olarak acil dini danışmanlık konusunda yukarıda verdiği bilgilerin dışında şunları aktarır:

Pietruschka : Benzer noktalar olmakla beraber acil dini danışmanlığın kendine has özellikleri vardır. Şartları çünkü başkadır. Yoldan geçen bir ambulansın siren seslerinin uyandırdığı şeyle bir hasta odasının ziyareti farklıdır”

...

Ben kriz müdahalesi metotlarıyla çalışıyorum yani dolu bir yaşamının hasarlarını mümkün olduğunca düşük tutmaya çalışıyorum.

...

[Eğitimi] yoktu o zamanları ... zaten dini danışmanlık yapıyorsa bir insan bunu da yapabilir. Bu anlayışı vardı o zaman.

A : Şimdi artık eğitimler var...

Pietruschka : Evet var. Ben de zaten kısa bir süre içinde bir kurs yaptım. Bugün de ben kendim asli ve fahri görevlileri yetiştiriyorum.¹²⁰ Bir haftalık bir ders programımız var. 38 saat aslilere, 88 saat fahrilere. Burada psiko-travmatoloji ve stres yaşantısı alanı önemlidir.

Bir görüşmeyi nasıl yaptığım, hangi hedeflerle yaptığım yani bütün dini danışmanlık stratejileri, özel olarak buna göre ayarlanır. Stres azaltılması nasıl daha iyi başarılabilir, bu yaşantı altında (kazadan, şiddetten, yakınların ölüm tecrübesinden) insanın aldığı darbelerle nasıl daha iyi baş edebilir, stres azaltılması bir an evveli nasıl devreye sokulabilir ki kişi kalıcı bir hasar görmesin. Çünkü bu konuda iyi refakat edilmeyen kişilerin uzun vadede ağır ruhsal deformasyonlara - dikkatli ifade etmek istiyorum - birlikte taşıdıklarını, bir daha mutlu olmadıkları, çok zor uyuyabildiklerini biliyoruz. İlaçlara falan başlamaktansa... Görüldü ki - aslında bunu da ancak son 15 yıldır biliyoruz - MR görüntüleri beyindeki eskiden sadece teorik olarak tahmin edilen faaliyetleri gösteriyor. Bunlar kendi içinde bilimsel olarak tartışılmalı ama ok - çok mantıklı hipotezlerle çalışıyoruz ve başarılı da çalışıyoruz. Acil dini danışmanlığında el becerisi gerektiren şeyler de çok devreye giriyor. Bunu özel şartlar altında nasıl uygulamaya koyarım. Örneğin henüz babasını kaybetmiş bir aile durumunda, burada nasıl uygulamaya geçerim ve bu hikayelerde diğer hizmetlerle nasıl işbirliği yaparım. Bunları bu ilave eğitimlerinde öğreniyorlar.

A : Acil dini danışmanlığında görev/nöbet devri nasıl oluyor? Hep telefonla çağırılıyorsunuz değil mi?

Pietruschka : Haftalık oluyor. Birisi cep telefonunu devralıyor ve bir hafta boyunca 24 saat boyunca ulaşılabilir oluyor. Ulaşamayacak olursa da, başka bir şey varsa, bir cenaze falan, o zaman o süre için bir vekil bulmam gerekiyor ve telefonu ona yönlendiriyorum.

Eyalet ilçeleri kurtarma görevlerinden sorumludur. Yani bir ambulans bir acil doktoruyla bir yere gidiyorsa bu iş ilçenin meselesidir. Bunun da yasal kuralları vardır, bir ambulansın kaç dakikada varması gerektiği, 10 dakikadır bu. Böylece ambulansların nerde durdukları belirlenmiştir. Ve kaç nokta var bir ilçede. Bu sisteme göre çalışıyoruz biz de. Mesafeler çok uzun olmamalı. Bir doktor bir acil dini danışman istediğinde onu 3 saat beklemek zorundaysa bu olmaz. En fazla yarım saat - limit bu. Daha çabuk olması gerekiyorsa o zaman polis sirenlerini açar. O zaman polislerle gidilir, kendi aracınız olması daha iyidir ama bu durumlarda o arkadaşların yanına binilir ve onlara götürülür. Bu da bu rakamları oluşturuyor. Yılda 4 hafta görev yapılır, bu da 52 haftalık bir yılda 13-14 kişiyle başarılabilir.

6. AİDS Hastalarına Dini Danışmanlık

Federal Almanya Cumhuriyetinde nispeten yeni gelişen bir dini danışmanlık türü 1994'ten beri mevcut olan AİDS hastalarına dini danışmanlığıdır (AIDS-Seelsorge).

AİDS hastalığının diğer hastalık türlerine göre farklı özelliği dini danışmanın bireysel ve toplumsal olarak cinsellik, eşcinsellik, fuhuş, madde bağımlılığı gibi hassas ve tabu konularla karşılaşmasını gerektirir. Her ne kadar bu konular gündelik konulardan uzak olsa da dini danışmanın bunlar hakkında da kendi duygu, düşünce, tecrübe, fobi ve çekinceleri hakkında bir fikir sahibi olmalıdır. Aynı zamanda diğer hastalık dini danışmanlıklarında olduğu gibi hastalığın genel özellikleri hakkında da bilgilendirilmeli olmalıdır.

¹²⁰ Bay Pietruschka'nın verdiği eğitimin broşürü için bkz. Ek 13.

Başka dini danışmanlık türleri gibi AIDS dini danışmanlığı da yaşam ve ölümün sınırında icra edilen bir dini danışmanlık türüdür ve dini danışmanların muhataplarıyla birlikte durumlarına dayanma konusunda büyük çaba gerektirir. Kaçınılmaz sonları ölüm olan AIDS hastalarının hayatları terapi ve artan hastane ziyaretleri tarafından belirlenir. Hastaların olumsuz sağlık durumunun üzerine toplum ve çevreden beslenen stres, kaygı ve kayıplar da eklenir (stigmatizasyon, iş ve ilişki kaybı, sosyal tecrit, maddi zorluklar). Bu özelliklerden dolayı AIDS dini danışmanları muhataplarıyla geniş bir yelpazede ilgilenmek durumundadır ve dini danışmanlığın çeşitli konularıyla birden karşılaşır: ölüm, anlam, suç, günah, ceza, bağışlanma, affetme, barışma, vs. . Bütün bunların içinde dini danışmanın görevi AIDS hastalarına hastalıklarıyla yaşamayı öğrenmede yardımcı ve destek olmaktır. Bu bağlamda dini danışmanların en sık karşılaştıkları soru ve sorunlar ‘Mücadele etme gücüm kaldı mı?’ ‘Mücadele etmenin anlamı var mı?’ ‘Daha yaşamaya değer mi?’ Bu sorular karşısında dini danışmanlık ve dolayısıyla Kilise/din çoğu AIDS hastasının aidiyet ve bağlanma özlemini giderir (Kittelberger, 2002). AIDS hastalarının büyük bir bölümünü toplumsal dışlanmaya maruz kalan eşcinsellerin oluşturduğu düşünüldüğünde bu gayet anlaşılır bir neticedir. Cinsel yönelimlerini açık bir şekilde (“out”) yaşamayan eşcinsellerin açık olmaya ve kabul görme ihtiyaçları daha da büyüktür. Dini danışmanlık onlara bu ortamı sağlayacak bir yerdir.

Çocuklu kadın AIDS hastalarının sorunları ise - her ölümcül hastalığı olan anne gibi - öncelikle çocukları etrafında döner: ‘Çocuklarıma ne olacak?’ ‘Çocuklarıma bakacak bir aile arayışına ne zaman girmeliyim?’ ‘Benim gibi AIDS hastası olan çocuğuma ben ondan önce ölürsem kim bakacak?’ Henüz çocuk sahibi olmayan kadın hastalarda ise çocuk özlemi ve HIV’li bir çocuk dünyaya getirme riski gündemi oluşturur.

HIV’i asıl partnerlerinin/eşlerinin dışında gayri meşru bir ilişki neticesinde almış olan hastaların en büyük sorunları ise utanç, partnerlerinininki ise büyük bir öfkedir. Böylece dini danışmanlar hastalığa eşlik etmenin yanında partner ve ilişki problemlerine de rastlarlar.

HIV’li erkeklerin utanç ve aşağılık duyguları ise daha da büyüktür. Hastalığı hayat kadınlarından kapmaları durumlarında erkekliklerinde yaralanmış gören erkekler öte yandan homofobik tutumlarının bir neticesi olarak eşcinsel erkekler olarak görülmekten dolayı ayrı bir sıkıntı yaşarlar. Erkeğin bu sebeplerle kadınlara karşı (ister

evdeki eşi, ister hastanedeki bayan personel) agresif tutum ve davranışlar sergilediği sıkça gözlemlenir (Kittelberger, 2002).

Asıl muhataplarının dışında onların yakınlarına da hizmet veren dini danışmanlar için durumları nedeniyle kendilerini sıkışmış, ciddiye alınmamış ve anlaşılmamış hisseden AIDS hastalarının aileleri ayrı bir hedef kitesidir. Çocukları eşcinsel veya madde bağımlısı olan bir çok ebeveynin suçluluk duyguları ve çocuklarına karşı nasıl davranacakları (reddetmek mi, aşırı ilgi göstermek mi) dini danışmanlıklarda sıkça yer alan bir konudur (Kittelberger, 2002).

Yine daha önce belirtilen bir başka dini danışmanlık özelliği bütün ölümcül hastalıklarda olduğu gibi burada da ortaya çıkar: güç ve güçsüzlük. Bütün terapi imkanlarının tüketilmesi, hastanın mücadele gücünün kalmaması, hastanın çaresizlik ve acizlik içinde hastalığına yenik düşmesi intihar ve ötanazi gibi konuları gündeme getirir: 'Terapi ne zaman bırakılmalıdır?' 'Hasta yakınlarının buna tepkileri nasıl olacaktır?' Hastanın her türlü hakkına ve özgürlüğüne saygı göstermesi gereken dini danışmanlar için bu konular yeni zorluklar beraberinde getirir. Çünkü dini danışmanlar intihara yardım ricalarıyla sıkça karşılaşılır (Kittelberger, 2002). Gerek hastaya karşı gösterilmesi gereken samimiyet ve gizlilik gerek hasta yakınlarına karşı duyulan sorumluluk, dini danışmanları bu görevlerinde son derece uç durumlara sürükler.

Dini danışmanların bu sınır bölgelerinde aktif olabilme yetenekleri hastane personeli tarafından da takdir ve kabul görür. Hastalarla ailelerinden daha yakın ve yoğun temas içinde bulunan bakım personelinin de yüklerinin hafifletilme ihtiyaçları vardır. Dini danışmanlar mesailerinde onlara da zaman ayırır.

Nihayetinde (bir veda, bir ölüm anında) dini danışmanın düzenlediği bir dini ritüel hasta ve hastalıkla ilgili olan bütün taraflara (kendisi de dahil) bir rahatlama sağlar. Ölenin ardından yapılan seremoniler ölen kişinin onurunu koruduğu gibi geriye kalanlara yaşamlarını devam ettirme imkanı tanınması bakımından önemli faaliyetlerdir.

Özetle AIDS dini danışmanlığında genel hastalık dini danışmanlığına göre ilişki ve kontaklar oldukça yoğundur ve ancak hastane, ölüm veya ziyaretlerde gelişmez. İlgili kişiler ziyaretler, konuşmalar, aracılık, dini ve resmi işlemler için bireysel olarak veya yakınlarının eşliğinde sıkça dini danışmanlara başvururlar (Christiansen, 1998). AIDS hastalarının dini danışmanlık hizmetlerindeki tecrübelerinin başında yaşam gerçeklikleri içinde ciddiye alınmaktır. Dini danışmanların sergiledikleri kabul ve samimiyet onlara sadece yaşama karşı değil inanç ve Kiliselerine de yeniden güven duymalarını sağlar. Bu da onlara ayrı bir destek ve güç verir. AIDS dini danışmanlığında karşılaşılan

konular bireysel çatışma ve krizler olabileceği gibi her dini danışmanlık karşılaşmasında görülebilen öfke, anlamsızlık, yalnızlık, acizlik, Kilise ve dini tutumlar, (eş)cinsellik, cinsel kimlik ve rollerdir.

7. Cinsel İstismar Durumlarında Danışmanlık

Cinsel istismara uğramışlarla dini danışmanlık sessiz kalmış veya susturulmuş kişilerle konuşabilme yeteneğini gerektirir. Utanç ve aşağılık duyguları kurbanları sessiz kılmış veya kendi istekleriyle gerçeklerin ve yalanların kısır döngüsünden kaçamaz hale getirmişse (çünkü istismarın sorumluluğunu tek başına üstelenecek değildir) dini danışman yaralanmış ruhların ve şiddet görmüş bedenlerin sesi olabilir. Kerigmatik ve diakonik dini danışmanlık örneğin ibadet bağlamında iyileştirici bir topluluk olarak bir *koinonia* (cemaat) kurmaya çalışır.

Cinsel şiddet kurbanlarıyla ilgilenirken ancak anlamı açık ve net olan sembolik fiziksel kontak mümkündür. Mark 10:13-16’teki gibi bir kutsama (İsa’nın çocukları kucağına alıp kutsaması) bir el hareketiyle temsil edilebilir. “Ellerin beden dili aracılığıyla iyileştirme, kurtarma ve koruma kurbanın suçlunun ellerinden gördüğü acı dolu tecrübeyi giderebilir” (Ulonska, 2011, s. 591).

Cinsel istismara uğramışlara yönelen dini danışmanlığın beraberinde iki unsuru ihtiva eden bir benlik algısı gereklidir: cinsellik ve şiddet. Haz ve acının bu ilişkisi dini danışmanın kendi anı ve tecrübelerini de canlandırır. Bu hatıralar biyografik unsurlardan yararlanan bir dini danışmanın metodolojisi bakımından önemlidir. Danışman olay hakkındaki kendi rahatsızlık verici duygularını kabul etmeli ve onlara dayanabilmelidir ki algısında seçici davranmasın (KSA eğitimlerindeki kendilik algısı ve kendilik tecrübesi). Burada bazı temel sorular şunlardır: Kurbanın kişisel bütünlüğü korunabilir mi? İstismar eden kişi tolere edilebilir mi? İstismar eden kişi affedilebilir mi? Danışmanın kendi cinsiyet rolü (gender role) ve sosyalleşmesinin farkındalığı aktarımı önleyebilir. Danışmanın “çaresiz yardımcı” (Schmidbauer, 1977) olarak kendi rolünün şeffaflığı ona kendi sınırlarını görmek ve her şeye gücü yeteceği yanılığısına kapılmaktan (kendi görev/makam anlayışından hareketle) korur (Ulonska, 2011).

Cinsel istismar kurbanlarında şüphesiz (sadece) bir dini danışmanın yardımı yeterli olmayabilir, psikolojik ve psikiyatrik uzman desteği, terapi ve danışmanlık kurbanların iyileştirme süreçlerine mutlaka dahil edilmelidir. Ancak dini danışmanlığın burada - genelde de olduğu gibi - bir özelliği onu diğer danışmanlık hizmetlerinden farklı ve hatta üstün kılabilir: dini danışmanlığın dini boyutu. Şiddet, özellikle cinsel

şiddet kurbanlarında utanç ve suçluluk duyguları kurbanların ruh hallerini olumsuz etkileyen önemli faktörlerdir. Dini danışmanın temsil ettiği makam ve kaynak bu duygular içinde kıvranan insanlara bir kurtuluş imkanı verebilir. Dini danışmanın aktaracağı Tanrı sevgisi, kabulü ve gücü bu insanlara her türlü hal ve duygularıyla Tanrıda güven ve sığınak bulacaklarının emniyetini verebilir. Tanrının bu kurbanların yaşadıklarını ve içlerindeki her türlü hissi bildiğinin iletilmesi, onları rahatlatacak ve cesaretlendirecektir. Seküler bir danışmandan din ve dini inancın bu iyileştirici etkilerini duymak zayıf bir ihtimalken dini danışmanlar bunları görevlerinin doğal bir parçası olarak paylaşacaktır. Ayrıca bunları bir terapist yerine dini konuların uzmanı olarak görülen bir dini danışmandan duyulması daha etkili olacaktır.

8. Boşanma Sürecinde Dini Danışmanlık

Alman Federal İstatistik Kurumuna göre 2011 yılında yaklaşık 187.600 evlilik boşanmayla sonuçlandı. Batı toplumlarında boşanma büyük ölçüde kabul görmüş bir olgu olsa da boşanma yine de bir toplumun dini, sosyal, kişisel değerlerine dokunur.

Boşanma sadece boşanma anıyla sınırlı kalmayıp öncesinde ve sonrasında kimi zaman uzun ve zorlu süreçlerle muhataplarını meşgul eden bir dönem olabilir. Boşanma sonrası ilk iki yıl kriz yılları olarak bilinir (Lindemann, 2011). Dramatik değişiklikler (ev, iş, okul, sosyal çevre, yaşam standardı, roller, cinsel alışkanlıklar, davranış biçimleri, vs.) getirebilen bu süreçten yetişkinler olduğu kadar çocuklar da çok etkilenir.

Her ne kadar Hıristiyanlıkta evlilik ömür boyu sürme niyetiyle başlatılan bir birliktelik olsa da, dini danışmanlık insanların bu niyetlerinde bir değişiklik olabileceğini kabul etmelidir (bkz. 'Evlilik Dini Danışmanlığı'). Bu dönemdeki dini danışmanlık genellikle içinde boşanma kararına ulaşıldığı bir danışmanlık sürecini oluşturur. Bundan sonra dışsal ayrılık gerçekleşse bile, kimi zamanlarda içsel ayrılık tamamlanmamış olabilir (Lindemann, 2011). Hemen kesip atılamayan duygusal bağlanmaların yanında devam eden sorumluluk ve zorunluluklar (örn. çocukların varlığında) adil bir işbirliği içinde sürdürülmelidir. İçsel ayrılmaya - zaman alıcı acı dolu bir süreç - dini danışman eşlik etmekten başka bir katkısı olamayacağı için kişisel olarak tamamlanması gereken bir süreçtir. Suç ve utanç, yalnız yaşamak, maddi ve sosyal güvence gibi konuların hepsi bu dönemde gündeme gelir ve iyi düşünülüp karara bağlanması gerekir.

Protestan evlilik ve aile danışmanlık merkezleri ayrılma konusunda tavsiye ve aracılıkta bulunur. Bu pastoral destek aile üyeleri, arkadaşlar ve yerel kilisenin yardımına ilaveten profesyonel bir destek sağlar. Aracılıkta, çocuklar ve gençler ebeveynlerinin karşıt ilgilerine rağmen ilişki sorunlarını nasıl çözdüklerini görebilirler ve böylece çatışma çözüm kalıplarından önleyici olarak yararlanabilirler.

Pastoral danışmanlık ve tavsiyelerin yanında bu geçiş için bir kilise ritüeli de yapılabilir. Bu ritüelde bir zamanlar birlikte başlanılan tamamlanır, varsa suç kabul edilir, af dilenir ve her iki taraf da bundan sonraki yaşamı için birbirini özgür bırakarak yeni yaşamları için Tanrıdan hayır diler.

İçsel ayrılık tamamlandığında yeni planlar, ilişkiler, aileler gündeme gelir ve burada da yine pastoral destek ve danışmanlık gerekebilir (Lindemann, 2011).

9. Varoluşsal-Dini Sorunlarda Dini danışmanlık

Dini danışmanlık görüşmelerinde dini-varoluşsal sorular çok farklı şekilde gündeme gelebilir. Kimi sorular doğrudan teolojik bir meseleyi ilgilendirirken, kimi sorular muhatabın inanç sorunlarını yansıtabilir. Çoğunlukla inanç sorunları yaşam sorunlarıyla bağlantılıdır. İnanç sorunları farklı şekillerde ifade edilebilir (Meister & Harsch, 1979):

Öfkeli: ‘Tanrı olsaydı bu kadar kötülük olmazdı!’

Düşünceli: ‘Bunca insanın duaları nereye gidiyor?’

Rasyonel: ‘Kutsal metinler çelişkilerle dolu.’

Ümitsiz: ‘Bütün bunlar neden benim başıma geliyor?’

Umarısız: Mutlu olmak için Tanrıya ihtiyacım yok.

Dini danışman bu tür soru ve sorunlar karşısında (Meister & Harsch, 1979)

- kendini yetersiz gördüğü için kaçabilir, konuyu hiç açtırmaz veya dağıtır. Böyle bir tepki aynı zamanda dini danışmanın kendi inanç sorunlarına, şüphe ve güvensizliklerine işaret edebilir. Açık teolojik bilgi soruları olmadıktan sonra (onları ilgili uzmanlardan öğrenip gelebilir) dini danışman bu tür sorulardan kaçmamalıdır, inancı ölçüsünde açık ve samimi cevaplar vermelidir.
- inancına saldırıldığını düşündüğü için savunmaya geçebilir. Danışanların özellikle agresif ve saldırgan eleştirileri veya ısrarlı *neden* soruları dini danışmanı “Tanrıyı müdafaaya” itebilir. Dini danışman dikkatli ve hassas biriyse böyle bir tavra düşmemesi gerektiğini bilir.¹²¹ Ayrıca savunmaya geçme dini danışmanın da agresifleşmesine yol açabilir ve netice bir dini

¹²¹ Görüşülen dini danışmanlar sıkça şu cümleyi kullanmışlardır: “Tanrıyı müdafa etmeme gerek yok”.

danışmanlık görüşmesi yerine bir tartışma olur ve danışanın tutumu daha katılaştırılmış olur.

- entelektüel bir izahata girerek danışana örneğin bahsettiği çelişkilerin olmadığını, neden bir Tanrı inancına ihtiyaç duyduğunu, vs. anlatabilir. Fakat dini danışman bunu yaparken danışanın dini soru ve sorunlarının altında başka şeylerin yatıp yatmadığından emin olmalıdır. Eğer böyle bir durum varsa dini danışmanın entelektüel açıklamaları bir işe yaramayacaktır.
- empati göstererek bir zamanlar kendisinin nasıl benzer sorularla boğuştuğundan ve inancının gücü sayesinde bunları nasıl aştığından bahsedebilir. Başka kişilerden ya da dini figürlerden vereceği örnekler de danışana yardımcı olabilir ve bir yol gösterebilir, ancak durumunun biricikliği içinde danışan kendi yolunu kendisi gitmesi gerekecektir.

Dini danışman adayları bu farklı seçenekleri eğitimlerinde grup içerisinde çalışabilirler ve bu sorunlarla karşılaştıklarında bir nebze olsun hazırlıklı olabilirler, çünkü insanın en mahrem konularından biri olan inanç hakkında konuşmak her zaman kolay olmayabilir. Bu bakımdan dini danışmanlar karşılaştıkları sorunların dini-varoluşsal yönünü - gizlenmiş olabildikleri için - kolayca gözden kaçırabilirler. Danışan muhatabının problemlerinin sadece psikolojik yönüyle ilgilendiğinde meselenin dini boyutu göz ardı edilebilir ve böylece danışanın önemli bir ihtiyacı giderilmemiş kalabilir. Fakat danışmanın sadece dini yöne bakıp meselenin psikolojik boyutunu da kaçırmaması gerekir. Dile getirilen teolojik soru ve sorunların ardında daha derin psikolojik sorunlar bulunabilir. Sadece dini boyuta bakmak da geride kalan psiko-sosyal faktörleri dışta bırakacağı için neticede her problemin hem dini hem psikolojik yönü dikkate alınması gerekir. Dini problemler psikolojik sorunları gizleyebildiği gibi, psikolojik rahatsızlıkların altında dini problemler de yatabilir (dini nevrozlar, nevrotik suçluluk duyguları, aşırı bağlanma arayışları, aşırı fedakarlık, vs.) (Clinebell, 1971; Hark, 1990).

Dini/varoluşsal soru ve sorunlara özellikle hastalarda, ölmekte olanlarda ve yas tutanlarda rastlanılsa da Clinebell'in (1971, s. 237) iddiasına göre dini danışmanlıkta her sorunun altında bir dini-varoluşsal boyut bulunur. Çünkü gizli veya açık "varoluşsal kaygı her insani tecrübede bulunur" ve "varoluşsal kaygı bütün kaygıların yapıldığı hammadedir"; "gerçek bir dini hayat ... varoluşsal kaygıyla baş etmenin tek yapıcı yoldur (Clinebell, 1971, s. 237, 238, 239). Bu bakımdan dini danışmanın görevi insanlara dini hayatlarında ilerlemelerine yardımcı olmaktır. Clinebell'e göre bu ilerleme veya gelişme insanların Tanrıyla, başka insanlarla ve kendileriyle olan ilişkilerini düzenlediklerinde meydana gelir. Bu ilişki ise farkında olsalar da olmasalar

da bütün insanlarda bulunan “*dört asli dini ihtiyacı* tatmin etmeye yardımcı olur” (Clinebell, 1971, s. 240):

- hayata karşı anlamlı bir tutum ve uğruna yaşamaya değer bir göreve olan ihtiyaç
- kutsalı ve aşkı tecrübe etme ihtiyacı

Tanrı, başka insanlar ve çevreleriyle derin bir ilişkiyi tecrübe etme ihtiyacı

Tanrı tasavvurunu kendi içinde gerçekleştirme ihtiyacı (ki bu ihtiyacın tatminiyle yaratıcılık, algı yeteneği ve içsel özgürlük ile en derin insaniliğe erişilir)

Clinebell’e (1971, s. 241) göre bu ihtiyaçlar belirli bir dine bağlı olarak ortaya çıkan dini özellikteki ihtiyaçlar değildir, “onlar daha çok temel insani ihtiyaçlardır” ve ancak anlam bulunması ve Tanrı ilişkisiyle tatmin edilebilirler.

Dini danışmanın teolojik eğitimi ise bahsedilen dini büyümeye yardımcı olacak ekipmandır. Dini danışmanın bu özelliği onu danışmanlık işinde eşsiz ve vazgeçilmez kılar: “[Dini danışmanın] insanın temel dini ihtiyaçları hakkındaki bilgisi ve bu ihtiyaçların tatmin edilmesine yardım etmedeki yeteneği, insani problemlerin bu boyutundaki danışmanlığa getirdiği belirleyici öncelikleridir” (Clinebell, 1971, s. 241).

Bir danışan dini danışmanlıkta hayatın anlam veya anlamsızlığından, olan veya olmayan Tanrı ilişkisinden, yaşlanmaktan, ölümden, vb. şeylerden bahsettiğinde muhtemelen hayatının varoluşsal boyutunda bir yardım ihtiyacını dile getirir. Danışanlar bu tür ihtiyaçlarını her zaman açıkça belirt(e)meyebilir ve amaçsızlık, boşluk, belirsiz bir özlem olarak dile getirebilirler. Burada (Clinebell (1971, s. 245) buna *varoluşsal danışmanlık* der) din adamının/kadının görevi insanların sıkıntılarının varoluşsal boyutunun farkına varmalarını sağlamaktır. Dini danışmanlık bir yandan problemlerin kendileriyle diğer yandan bütün problemlerin sebebiyle ilgilendiği için dini danışman danışanın bir problemini çözdüğünde görevinin sadece bir yönünü yerine getirmiş olur. Bu önemli olsa da dini danışman muhatabının dini/varoluşsal açıdan da gelişmesini sağlayacak yardımda bulunmalıdır. Danışman bunu şu gibi sorular sorarak yapabilir: ‘Sizce inancınızın içinde bulunduğunuz bir durumla bir ilgisi olabilir mi?’ veya ‘Bu yaptıklarınızı hayatınızda anlamı ve önemli olan şeyler bakımından değerlendirdiniz mi hiç?’ ‘Hayatınızda nihai önemi olan şeyleri düşündüğünüzde bu kararınızı nasıl görüyorsunuz?’ (Clinebell, 1971, s. 245). “Frankl danışanlarına hayatlarının anlamını keşfetmeleri ve “Senin hayatının bir anlamı var; ve bu anlamı bulmak senin sorumluklarının arasında ve ben sana bunda yardım edeceğim” demek için provoke edici sorular sorardı” (Clinebell, 1971, s. 246). Fakat Clinebell

(1971, s. 246) bu tür soruların sorulmasında oldukça dikkatli olunması ve ancak belirli bir güven ilişkisinin tesisinden sonra sorulması konusunda uyarıda bulunur.

Oats'a (1962, s. 165) göre "Dini danışmanlık hayattaki kalıcı öneme sahip şeylerin geçici olanlardan nasıl ayrılacağı konusunda dini bir iletişimdir". Bu nedenle dini danışman insanın varoluş ve yaratılış amacın sormaktan çekinmemelidir. Clinebell (1971, s. 246-247) bu sorulara "büyük sorular" der ve ona göre bu sorular her insanda her daim mevcuttur. Çoğunlukla bilinçaltında bulunan bu soruların bir kere bilinç üstüne çıkarılabilmesi muhatabın onlarla yüzleşmesini ve cevaplarını aramasına yol açar. May (1958, s. 89) de varoluşsal psikoterapinin kaygıları ortadan kaldırmayı değil insanların onları kabul etmelerini ve hayatlarının daha derin boyutlarını keşfetmeleri için kullanmalarını hedeflediğini söyler.

İnsanların dini ihtiyaçlarının giderilmesinin, dini problemlerinin çözüme kavuşturulmasının bir başka yolu onları sahte dini çözümlerinden kurtarmaktır. Clinebell'e (1971, s. 248) göre bu özellikle orta yaşlarda, hayatlarını başarı üzerine kurmuş insanlarda etkili olur. Bu tür insanlara çabalarının aslında ne kadar anlamsız olduğunu gördüklerinde şaşırırlar ancak bu tutkunluktan nasıl kurtulacaklarını bilmezler.

Dini danışmanın varoluşsal-dini problemlerin çözümünde kullanabileceği bir başka yöntem dini metin, teolojik ifadeler, Kutsal Kitap pasajlarına atıflar, dua ve ritüellerdir. Ancak Clinebell (1971, s. 252) bu araçların da yine oldukça dikkatli bir şekilde kullanılması konusunda uyarıda bulunur, çünkü bu tür semboller farklı insanlar için farklı anlamlar taşıyabilir ve yanlış yer ve zamanda kullanıldığında faydasından çok zararı olabilir (bkz. 'Dini Danışmanlıkta Dini Boyut'). Dini gelişimin böyle bir yanlış kullanım nedeniyle engellenmemesi için Clinebell (1971, s. 253) aşağıdaki şekilde açıklayabileceğimiz bir dizi önlem önerir:

1. Dini semboller ve araçlar çok fazla kullanılmamalıdır ve ancak muhatabın temel ilkeleri ("içsel referans sistemi") - özellikle din konusunda - tanındığında kullanılmalıdır.
2. Bir dua veya okuma sonrasında danışana kendini nasıl hissettiğini söyleme fırsatı verilmelidir.
3. Bu araçlar bağımsız davranamayan bir insanın sorumluluk duygusunu zedelemeyecek şekilde kullanılmalıdır. Örneğin aşırı beklentiler meydana getirecek ya da suçluluk duyguları uyandırarak olumsuz duyguların sağaltımını engelleyecek dualar okunmamalıdır.

4. Tanrının her türlü insani duyguyu kabul ettiğinin işareti olarak kişinin öfkesi, nefreti gibi olumsuz duyguları da duaya dahil edilmelidir.
5. Dini danışman duayı hiç bir zaman “araç” olarak kullanmamalıdır. Danışmanın samimi olmadığını, sadece öylesine bir dua mırıldandığını fark ederse içsel karışıklık yaşayabilir.
6. Dini davranışlar insanlar arası ilişkileri desteklemeli onların yerine geçmemelidir.
7. Dini sembol ve araçlar hiç bir zaman muhataba zorla kabul ettirilmeye çalışılmamalıdır.

Clinebell’in önerilerinden olan bu maddelere bir tane ilave etmek istiyorum:

Dini metin okumaları/anlatımları muhatabın kendini özdeşleştirebileceği veya örnek alabileceği kıssa ve şahsiyetler hakkında olabilir. Dini figürlerin yaşadığı sıkıntılar veya onların sıkıntı anları için öğütleri danışanda güç ve güven uyandırabilir, yalnızlık hissini azaltabilir, destek bulmasını ve ayağa kalkmasını sağlayabilir.

Dini danışmanın bütün bu sembolleri kullanabilmesi, dini konularda uygun danışmanlık verebilmesi sıkça belirtildiği üzere danışmanın kendi dini/manevi yaşantısına bağlıdır. Danışmanın bu “yaşadığı teoloji” (Clinebell, 1971, s. 254) yani kendi varoluşsal kaygılarıyla baş etme şekli, kafasında olandan daha çok yardımcı olacaktır danışana: “[Dini danışmanın] kendi hayatı ve ölümü hakkındaki tutumu onun bütün dini danışmanlığını etkileyecektir, özellikle de varoluşsal sorular söz konusu olduğunda” (Clinebell, 1971, s. 254). Dini danışmanın dini-varoluşsal sorunlardaki danışmanlığının etkili olabilmesi için Tanrı ilişkisinin derin, sürekli ve canlı olması gerekir (Niebuhr, 1956, s. 11; Clinebell, 1971, s. 255). Dini-varoluşsal konulu bir dini danışmanlık görüşmesi için bkz. Örnek 12.

10. Mühtedilere dini danışmanlık

Streib’a (2000) göre din değiştiren, dininden çıkan, yeni dini hareketler arasında gidip gelenlere dini danışmanlığın temel tutumu tolerans, anlayış ve empati olmalıdır.

Klosinski (1994) psikiyatrik tavsiyeleri arasından şunları söyler:

Önce dinlenilmeli, güven tesis edilmeli, karşındakinin dini duruşu kabul edilmeli ve yargılanmamalı. ... Kesinlikle danışman ya da terapist kişinin yanlış yolda olduğuna ikna etmeye çalışmamalı. Daha çok kişinin ihtidasi anlaşılmaya çalışılmalı, ona dönüşünün ve uzaklaşmasının, mezhebinden çıkıp yeni tarikata girmesinin onun için bir gereklilik olduğu, onun için makul ve doğru olduğu mesajı iletilmeli.

Saliba (1996) mühtedi danışanlar arasında danışanın ebeveyni, dinden gönüllü veya gönülsüz çıkanlar, dini arayış içinde olanlar (religious seekers) ve yeni dini hareketlere üye olanlar bakımından ayırım yapar ve dini danışmanın ne kendi itikadından ne de danışanın ebeveyninin endişelerinden hareketle tarafsızlığını kaybetmemesi gerekliliğine dikkat çeker. Yeni dini hareketler üyesine yöneliminin yanlışlığı konusunda ikna edilmemeye ve geri döndürülmeye (deconvert) çalışılmamalıdır.

Empati, anlayış ve toleransın geliştirilmesi Streib'a (2000) göre ebeveynin dini danışmanlığında da dikkate alınmalıdır. Çocuklarını yeni dini gruplarda "kaybeden" anne-babalara "kaybolmuş çocuklarını" kurtarma ya da kaçırma fikirleri aşıl原因an öğütlerden kaçınılmalıdır. Bu tür tavsiyeler ailelerin çıkmazlarını daha da büyütür ve "kayıp" çocuklarla bir diyalogu imkansızlaştırır. Dini danışman burada da edindiği dinler arası diyalog, dinlerin çoğulculuğu gibi bilgi ve becerilerini uygulamaya koymalı ve din seçiminde çocukların özgürlüğüne dikkat çekmelidir. Saliba'nın (1996) tavsiyelerine göre korku, şüphe ve kendini suçlamalarının beslenmesi yerine mevcut veya eski dini gruba karşı olumlu, entegre edici bir tutumun beslenmesi gerekir.

Streib (2000) yeni bir dini harekete ihtida eden veya fundamental bir yönelim sergileyenlerde gözlemlenen *diriliş* (revival) ve regresyonların, oluşum şartlarıyla birlikte, ortaya çıkarılmasını ve olumlu açıdan değerlendirilmesini önemser. Bunun için de en önemlisi bu durumların anlatılabilir hale getirilmesidir. Bu bakımdan Streib görüşmemizde (20.08.2011) belirttiği gibi hayat hikayesinin anlatıldığı ve dinleyen tarafından yeniden yapılandırıldığı (rekonstrüksiyon) naratif mülakatları çok önemser ve üzerinde dini danışmanlık ve terapi için oldukça faydalı bulur.

Streib'in (2000) araştırma sonuçlarına göre yeni dini hareketlere veya fundamental gruplara olan ilginin sebebi danışanların *yaşam konularında* (Lebensthemen) yatar. Bir taraftan yeni bir dini gruba katılım bu yaşam konularının dondurulması (regresyon) anlamına gelebilirken, diğer yandan yeni bir gruba katılım verimli bir biyografik dönüşüm (revival) anlamına da gelebilir. Bu açıdan dini danışmanlık veya terapide bu yaşam olaylarının, biyografinin ele alınması ve üzerinde çalışılması gerekir. Saliba'nın yaklaşımını genişleten Streib (2000, s. 161) fundamental veya yeni dini hareketlerden çıkanlara dini danışmanlığı şöyle karakterize eder:

Dini danışmanlık büyük, aksi ve bazen iyileştirici olmayan biyografik tecrübe ve bölümlerin naratif entegrasyonuna yardım olarak anlaşılıyorsa, bunun fundamental ve yeni dini hareketlerden çıkanlar için anlamı, o büyük biyografik bölümlerin de, eski ihtidaları ve sonuçları gibi, empatik, kendini anlayan ve bazen de kendine karşı ironik bir şekilde anlatılabileceği ve kendini aşağılama

ve öfkeli suçlamalarla karalanmış kalmaları gerekmediğidir. Yeni dini hareketlerin (ex) üyelerine dini danışmanlık bu anlamda “iyileştirici anlatım” olarak önem kazanır.

Görüldüğü üzere Streib burada dini danışmanlığın araçları arasında önemli görülen anlatma, hikayeleme tekniğine dikkat çeker. Anlatılan yaşam hikayelerinde biyografik gelişim fırsatları yakalanabilir ve dini danışmanlık için verimli kılınabilir. İnsanların regresyon ve revival’lerinin altında yatan yaşam hikayelerinin ortaya çıkarılmasıyla benlikleri güçlendirilir ve benlik entegrasyonları tesis edilir (Streib, 2000).

E. Araçları Bakımından Dini Danışmanlık Türleri

Dini danışmanlığın yöntem ve araçları konusunda da gösterildiği üzere dini danışmanlığın araçları en klasik yöntem olan mektup ve görüşmelerden günümüzdeki e-mail, chat ve sms’e kadar gelişim gösterir. Dini danışmanlığın icrası için kullanılan araç onun türünü de belirler. Bugün Federal Almanya Cumhuriyetinde kategorik dini danışmanlık denince ilk akla gelen türler telefon ve internet dini danışmanlığıdır.

1. Telefon Dini Danışmanlığı

Avrupa çapında ilk telefon dini danışmanlığı önce Londra’da (1953) görülür. Almanyada ilk telefon dini danışmanlığı ise Ekim 1956’da Berlinli rahip, hekim ve psikoterapist Klaus Thomas’un kendi özel telefon numarasını ilan etmesiyle başlar. Her büyük şehri kapsayacak şekilde genişleyen hizmet bu gün Almanya çapında yüzün üzerinde aktif hatla hizmet verir ve insanların en çok tercih ettiği dini danışmanlık aracıdır . Fahri dini danışmanlar bu hatlarda yıllık iki milyon civarında telefon alır. Alman telefon dini danışmanlığı oldukça profesyonel bir ağda hizmet verir ve uluslararası bir özelliği bulunur.¹²²

Telefon dini danışmanlığı bütün Avrupa’da olduğu kadar Almanya’da da Kilise’nin kamusal alanda kurumsallaşmış en yaygın dini danışmanlık hizmetidir ve iki büyük Kilise (Protestan ve Katolik) ve Alman Telekom tarafından sunulur. Ücretsiz aranabilen telefon numaraları her yerde ilan edilir (Protestanlar için 0800-1110111; Katolikler için 0800-1110222)

1999’dan beri “TelefonSeelsorge” yani “Telefon Dini Danışmanlığı” ismi korunmuştur. Arayan kişi aradığı yere en yakın şubeye bağlanır. Bu sayede yerel yardım kuruluşları ve imkanları hakkında da doğrudan bilgiler verilebilir. 1950’lerdeki

¹²² Almanya, Uluslararası Telefon Dini Danışmanlığı Federasyonunun (International Federation of Telephonic Emergency Services, IFOTES - www.ifotes.org) toplam12 üyesinin en güçlü temsil edilen üyesidir.

kuruluşunda öncelikle intihara meyilli kişilere yardım amacı taşıyan telefon dini danışmanlığı özellikle acil, akut durumlarda kolay ve doğrudan ulaşılabilir bir yardım aracıdır. Bir telefon görüşmesi sanal bir ortamda gerçekleşse de muhatapların birbirlerinin ses tonu, iç çekme, ağlama, nefes alış-verişleri, susma gibi tepkilerinden duygu ve düşüncelerini “dinleyebilirler” ve ona göre davranabilirler (Ziemer, 2000, s. 341-344; Winkler, 2000, s. 49-503; Döring, 2007; Wieners, 1995; Weber, 2006).

Telefon dini danışmanlığının 1969’daki dini danışmanlarının yaptığı tanıma göre temel özellikleri aynı zamanda kısmen tercih edilme sebepleri olarak görülebilir (Klessmann, 2010, s. 437; Ziemer, 2000, s. 342):

- daima erişilebilirlik
- probleminin türü ve kişinin dünya görüşünden bağımsız olarak herkese açıklık
- anonimlik
- gizlilik esası
- çalışanların yeterlikleri
- Hıristiyan bir zihniyete dayanması
- dinleme, açıklığa kavuşturma, kabul etme, eşlik etme fırsatlarının sunumu
- sevk imkanları

Hıristiyanlık vurgusu hariç Alman telefon dini danışmanlığının resmi web sayfasındaki tanım da (www.telefonseelsorge.de) bu özellikleri içinde barındırır: “Telefon dini danışmanlığı ihtiyaç ve kriz içinde bulunan insanlara destek olmak ister. Gizlilik esasına dayanan, güvenilir ve anonim olan, gece gündüz bir görüşme ve danışmanlık fırsatıdır. Telefon dini danışmanlığı özellikle acı ve kriz durumlarında bulunan insanlara ve dini danışmanlık ve danışmanlık arayan herkese yöneliktir.” Telefonseelsorge.de’ye göre telefon dini danışmanlığın temel ilkeleri anonimlik ve gizlilik, yetkinlik ve ücretsiz olma, 7/24 erişimdir.

Telefon (dini danışmanlığı), her ne kadar kısıtlı bir iletişim imkanı sunsa da (sadece dinleme ve konuşma) oldukça yoğun bir temas sağlayan bir araçtır ve arayanlara bazı avantajlar sağlar (Klessmann, 2010, s. 440):

- dini danışman arayanın sesini doğrudan alabildiği için her türlü duygu değişimini (nefesin hızlanması, öfke belirtileri, ağlama sesleri, iç çekişler, vs.) doğrudan algılayabilir
- bütün danışmanlık yerleri kapalı olduğunda (gece, tatil günleri) telefonun öbür ucunda yine de dinleyecek biri bulunur
- kontrol arayadadır, istediği zaman kapatarak irtibatı kesebilir
- yardım istemek çoğu zaman utanç uyandıran bir şeydir, bu nedenle anonim kalmak büyük bir rahatlaktır
- yardıma ihtiyaç duymakla yardım almak/aramak arasındaki ambivalan duygular profesyonel yardım almayı çoğu zaman engeller. Telefon dini danışmanlığın bağlayıcı olmayan şekli onu tercih edilir kılar

Örnek:

Arayan bir kadın bu gün henüz kimseyle konuşmamış. Bir insan sesi duymak istemiş.

Gecenin bir yarısında bir kadın arar. Gündüz kendisine meme kanseri teşhisi konmuş. Telefonda hiçkırı hiçkırı ağlar, o kadar yalnızmış ki korkusunu ve dehşetini paylaşabileceği kimsesi yokmuş (Klessmann, 2010, s. 436).

Dini danışmanlığın 7/24 ulaşılabilirliği büyük ölçüde fahri çalışanların istihdam edilmesiyle mümkündür. Her telefon dini danışmanlık yerinin başında bir veya iki asli görevli bulunur, diğer çalışanlar ise genellikle gönüllü/fahri dini danışmanlardır. Bu dini danışmanlar genellikle özellikle öz deneyim, görüşme metodüğü, kriz müdahalesi, teolojik, psiko-sosyolojik ve toplumsal konularda malumat verme gibi ağırlık noktaları olan bir yıllık eğitim alırlar (haftada iki saat artı 3-4 hafta sonu), önemli eğitim malzemeleri danışmanlık görüşmesi hakkında kitaplardır. Uygulamada da düzenli süpervizyon görürler. Fahri çalışanların istihdam edilmesi Klessmann'ın (2010, s. 440) belirtmesine göre acil bir çözüm değildir, aksine bilerek ve istenilerek yapılmış bir şeydir. Gönüllü dini danışmanların “gündelik yeterlikleri” yani günlük yaşam tecrübeleri, gündelik problemlerle karşılaşma sıklıkları ve onlara çözüm bulma yetenek ve imkanları, yaşam tecrübeleri ve motivasyonları oldukça yüksektir. Bunlar da onları bu iş için tercih edilir kılan özelliklerdir.

Telefon dini danışmanlığında 8000 üzerinde fahri çalışan vardır,¹²³ bunlar 25-65 yaş arası kadın ve erkeklerdir ve her türlü meslekten gelirler. Kadın çalışanlar çoğunluktadır.¹²⁴ 7/24 açık olan bir hizmet için sürekli çalışan ihtiyacı olduğundan internet sitesinde yeni katılımlar için sürekli çağrılar yapılır. Kişilerde aranan özellikler kriz durumlarında dayanıklılık, yaşam tecrübesi, empati yeteneği, mesleki yeterlik (eğitimlerde kazanılabilir). Fahri bir çalışandan ayda 4er saat olmak üzere (genellikle geceleri) 2-3 kez hizmet beklenir. Sürekli açık olan bir dini danışmanlık hattının yaklaşık olarak 80 çalışana ihtiyacı vardır. Bu çalışanlardan biri Osnabrück'te telefon dini danışmanlığı yapan Döndü Doğandır. Osnabrück Telefon Dini Danışmanlığı Çocuk ve Gençlik Şubesinde (Nummer gegen Kummer, <https://www.nummergegenkummer.de>) görevli Türk-Müslüman Döndü Hanım telefon danışmanlığı için toplam 80 saat eğitim görmüştür (hafta içi bir gün (10 gün 3'er saat), artı iki hafta sonu (10'ar saat). Döndü Hanımın eğitim dosyasındaki tabloya göre kurs içeriğinde şunlar bulunur:

¹²³ Alman Piskopos Konferansının 2010/2011 verilerine göre (http://www.dbk.de/fileadmin/redaktion/Zahlen%20und%20Fakten/Kirchliche%20Statistik/Allgemein_-_Zahlen_und_Fakten/Zahlen-Fakten10-11-de.pdf) (01.01.2014).

¹²⁴ 2011 yılının istatistiklerine göre çalışanların %81 kadındır (http://www.telefonseelsorge.de/sites/default/files/Jahresstatistik_TelefonSeelsorge_2011%20.pdf).

Kurs İçeriği

Aşağıdaki konular ocuk ve gençlik telefonunda çalışma yeterliğinin temel konularıdır:

İletişim

Grup kuralları

Feedback

Yardımcı ilişkinin özelliği (roller, tehlikeler, selfcare, sorumluluk, kendilik yardımına yardım)

İletişim modelleri (Schulz von Thun ve Watzlawick'e göre)

Görüşme yapılışı

Görüşmeleri yapılandırma (görüşme başı, ilerleyişi, sonu)

C. R. Rogers'a göre kişi merkezli görüşme yürütme (tutum, süreç, "teknik")

Danışan davranışının çalışılması (zm odaklı/kaynak odaklı)

Danışma görüşmesi olmayan görüşmelerle başa çıkma (sessiz aramalar, test aramaları, sürekli arayanlar, taciz aramaları)

Telefon danışmanlığının hedefleri, imkanları, sınırları

Bilgi aktarımı

ocuk, gençlik koruma birliği hakkında bilgiler

Hukuki ve etik ilkeler

Gelişim psikolojisi aşamaları

Cinsellik, cinsel istismar

Kriz semptomları: esrar ve bağımlılık, psişik farklılıklar, şiddet, yeme bozuklukları, mobbing

Güvenli internet

z deneyim/kendilik refleksiyonu

Kendi kişiliği ve ailesini tanıma, kendilik ve öteki algısı bütün eğitim boyunca yapılır.

Kişisel sınırların, zaafların ve glerin araştırılması

Stres yönetimi, aşırı yüklenilmişlik hissiyle baş etme

Kursun ikinci aşamasına paralel gözlemci olarak telefon görüşmelerine katılım başlar. Danışmanlık faaliyetinin balamasıyla katılımcılar düzenli olarak süpervizyon, devam eğitimi ve ekip toplantılarına katılırlar.

Döndü Hanım, arayan ocuk, ergen ve gençlerin (11-20 yaş) temel olarak gelişim özellikleri, ergenlik krizleri, cinsellik, ilişki, okulda mobbing gibi konularda aradıklarını bildirir. Yaptığı her telefon görüşmesinden sonra Döndü Hanım yapılan görüşmeyle ilgili bilgileri not ettiği bir "görüşme protokolü" doldurulur. Protokolde kısaca arayanın ruh hali hakkında bilgi verilir (Arayan nasıldı? - zgnd, ağladı); görüşme seyri belirtilir; nasıl bir sonuca varıldığı, ilerisi için başka anlaşmaların yapılıp yapılmadığı (psikolojik danışmanlığa sevk örn.) not edilir.

Döndü Hanımın paylaştığı eğitim malzemelerinin içindeki "Değerlendirme Soruları" formu yapılan bir görüşmenin refleksiyonunu sağlar. Bu sorular eğitimlerde çalışılan rollerde kullanılabilir:

- Danışmanın hangi ifadeleri protokolün oluşturulmasında faydalı oldu?
- Arayan hangi beklentileri dile getirdi? Danışmanın onun için ne yapmasını bekledi? Bu beklentilerin hangilerini danışman yerine getirebildi/getiremedi?

- Arayan görüşmeyle neyi amaçlıyordu? Hedef ne kadar belirgindi? Danışmanın yardım ve kurumsal imkanlarıyla hedefin ulaşılabilirliği var mıydı?
- Danışmanın yardım teklifinin arayanda ne gibi etkileri oldu? Arayan bunları istiyor muydu?
- Şimdiye kadar ki görüşme şeklinde nelerin kalması, nelerin değiştirilmesi gerekir?

Döndü Hanım arayanların sıklıkla bir tavsiye istediklerini bildirir. Fakat dini danışmanlığın genelinde olduğu gibi telefon dini danışmanlığında da net/somut bir tavsiye verilmekten kaçınılır. Döndü Hanımın ders malzemelerinin içinde bu konu hakkında da notlar buluyoruz. Buna göre arayan kişi bir tavsiye istediğinde örneğin şu cümleyle cevap verilebilir: ‘Ben şimdi size bir tavsiyede bulunsam, bu belki de sizin durumunuza pek uymaz. Bir tavsiyede bulunmazsam da sizi yalnız bıraktığımı hissederseniz. Ne yapalım bu durumda?’

Döndü Hanım (01.09.2011) ve literatürden elde edilen bilgilere göre belirli türlerde arayanlar bulunur:

- dalga geçmek, oyun oynamak için arayanlar (genellikle çocuklar)
- cinsel taciz için arayanlar: genellikle erkek arayanlar bir kadın sesini duymak, cinsel olarak uyarılmak ve telefonda mastürbasyon yapmak için ararlar
- daimi arayanlar: telefon dini danışmanlığı onlar için bir acil yardım aracı değil sürekli bir yaşam desteği haline gelmiştir
- sessiz arayanlar: konuşamayan veya konuşmak istemeyen kişiler dini danışmanları özellikle zorlar. Bunun için belirli bir süre bekledikten sonra telefondaki kişiye de bunu bildirerek kapatmak oldukça anlaşılırdır

İstatistiklere göre büyük şehirler yılda en az 16.000 arayan (Hannoverde, 2010 yılında 20.220) vardır; ¹²⁵ Katolik ve Evanjelik tarafların 2012 yılındaki toplam arayan sayısı 2.004.500’tür ¹²⁶ ve bunların %63’ünde ciddi bir dini danışmanlık görüşmesi meydana gelmiştir; arayanlar çoğunlukla kadındır; ¹²⁷ arama sebeplerinde psikolojik durum, ilişki ve depresyon ilk sıralardadır. ¹²⁸

¹²⁵ http://www.telefonseelsorge-hannover.de/index.php?article_id=7 (01.01.2014).

¹²⁶ <http://de.statista.com/statistik/daten/studie/2044/umfrage/entwicklung-der-anzahl-von-anrufen-bei-der-telefonseelsorge-seit-1999/> (01.01.2014).

¹²⁷ http://www.telefonseelsorge.de/sites/default/files/Statistik_Telefon_2012_0.pdf (01.01.2014).

¹²⁸ http://www.telefonseelsorge.de/sites/default/files/Statistik_Telefon_2012_0.pdf (01.01.2014).

Arama sayıları düşüş gösterme eğilimi gösterse de psikişik acı çekenlerin sayıları artmaktadır. Bu da Alman toplumunun ruhsal durumunu (örn. giderek artan yalnızlık sendromları) göstermesi bakımından anlamlıdır (Ziemer, 2000, s. 341). Arama sebepleri akut krizler (yalnızlık, hastalık), ilişki sorunları (boşanma), gündelik sıkıntılar (mobbing), psikolojik rahatsızlıkların (madde bağımlılığı)¹²⁹ olanların yanında telefon dini danışmanları için şüphesiz en zorlayıcı durumlar arayanın bir intihar tehdidi ile telefonu kapatması ve irtibatı kesmesidir. Dini danışmanların güç ve güçsüzlüklerinden, tükenmişlik sendromlarından bahsetmiştik. Bir intihar riskinde dini danışmanın müdahale etme veya akut bir krizde bulunanın ne durumda olduğunu takip etme imkanı yoktur. Özellikle bu gibi durumlarda onların her şeye güç yetiremeyecekleri, her insanı “iyileştiremeyeceklerini” sürekli bilinçlerinde tutmaları onların kişisel psiko-hijyenleri için önemli tedbirlerdir. Telefon dini danışmanlarının diğer bir zorlukları suiistimale karşı korunmamış olmalarıdır (dalga geçmek, taciz etmek için arayanlara karşı); sürekli arayanlar, yalnızlıklarını ve iletişim ve ilişki kurma ihtiyaçlarını bu şekilde giderenlere katlanılabılırken arayıp konuşmayanlar en zorlu muhataplardır. Aşılamayan korkuları veya gizli agresyonları olabilen bu arayanlar çoğu zaman tehdit ve bunalım duyguları uyandırır. Bu gibi meslek sıkıntıları hakkında konuşabilmek için telefon dini danışmanlarının süpervizyon hizmetlerinden yararlanmaları elzemdir (Ziemer, 2000, s. 342; Döndü Hanım, 01.09.2011).

Genellikle kriz anlarında tercih edilen bir iletişim ve danışmanlık hizmeti olduğu için telefon dini danışmanlığı kriz müdahalesi metotlarıyla çalışır. Wedler (1997, s. 50) bunun için üç soru ön görür:

1. ‘Mevcut durumu meydana getiren şeyler nelerdir?’ Kriz durumu genel hatlarıyla ortaya koyulur; tehlike arz eden durumun somut olarak adı konur; buna yol açan faktörler belirtilir; üstesinden gelmek için kişi hali hazırda neleri denemiş ona bakılır.
2. ‘Bundan sonra ne olacak?’ Kişi bundan sonra hangi adımları atmak istiyor; kendine yardım etmeye motivasyonu var mı; dışardan yardım almaya razı mı.
3. ‘Bunun için neler gerekli?’ Kişinin içsel kaynakları nelerdir; kendi başına neleri yapabilir; hangi kurum ve kişiler devreye sokulabilir.

¹²⁹ Alman Piskopos Konferansının 2010/2011 verilerine göre (http://www.dbk.de/fileadmin/redaktion/Zahlen%20und%20Fakten/Kirchliche%20Statistik/Allgemein_-_Zahlen_und_Fakten/Zahlen-Fakten10-11-de.pdf) (01.01.2014).

Bu çerçevede telefon dini danışmanlığın görev ve imkanları beş noktada toplanabilir (Ziemer, 2000, s. 343):

1. İlk yardım: başka yardım imkanlarına (terapist, danışman, dini danışman) ulaşamadığı zamanlarda acil durum yardımı
2. Anlayışlı kabul: sorunu her ne olursa arayan insanın öncelikle onu dinleyecek birine ihtiyacı vardır, bu insanların birilerinin onlara vakit ayırdığını, onlarla ilgilendiğini ve anlamaya çalıştığını görmeye ihtiyaçları vardır
3. Açıklık getirme: arayanın karışık duygu dünyasına netlik getirecek, çözülemez gibi görünen olay ve durumlara açıklık getirebilecek birine ihtiyacı vardır, dini danışman bu netliği kazandırarak düşünme ve eylem alternatifleri sunabilir
4. Bilgi verme: profesyonel yardım alınabilecek yerler hakkında bilgi alınabilir
5. Dini ve ruhsal güçlendirme: dini destekle de insanlara yardım edilebilir, dini danışmanın bunun için duyarlı davranmalı ve karşı taraftan gelen isteklere cevap verebilmelidir

2. İnternet Dini Danışmanlığı

Belirtildiği gibi dini danışmanlık insanların her türlü iletişim kurabileceği yerde meydana gelebilir. Günümüzde iletişimin büyük bir kısmı sanal olarak gerçekleşir, internet üzerinden e-mailler, chatler, kısa/anlık mesajlar gibi telefon, fax araçları da herkesin faydalandığı iletişim araçları haline gelmiştir. Her ne kadar bazı görüşlere göre yüz yüze bir görüşmenin yerini hiç bir iletişim şeklinin tutamayacağı iddia edilse de (bkz. *kanal azaltma teorisi* (Kanalreduktions-Theorie, Döring, 2006) sanal ortamlardaki yazışmalardan (danışmanlık siteleri/forumları/blogları, *Güzin-Abla*-Siteleri) insanların hiç kimseye açamadıkları dertlerini internet ortamının anonimliği içinde çok daha rahat ve sık dile getirebildikleri görülür. Muhatapların birbirini görmemesi, tanımaması ve hiç karşılaşmayacak olmaları kişisel bazı durumların aktarılmasını kolaylaştırır ve yüz yüze yapılan bir görüşmede ortaya çıkabilecek utancı, mahcubiyeti, tedirginliği, çekingenliği, vs. bertaraf eder. Bu nedenle medya ve iletişim psikolojisinin son 30 yıldır araştırmaları bu tür kontakların doğrudan, yüz yüze iletişime anlamlı katkılar sağladığını gösterir. Kalite bakımından da sanal görüşmeler birebir görüşmelerden daha düşük olmak zorunda değildir, aksine bahsedilen etkilerinden dolayı kimi üstünlükleri de bulunabilir (Döring, 2006) (bir yabancıya karşı daha rahat, dürüst olunabilmesi, zaman sınırlaması olmadan her an erişilebilmesi gibi örn.). Tıpkı telefon dini danışmanlığındaki gibi burada da paradoks bir şekilde *mesafeyle yakınlık* kurulur. Ortamın ve aracın sağladığı

bu mesafe tabu sayılan konuların bile konuşulmasına imkan sağlar: inanç sorunları, cinsellik, ölüm, suç, vb. . Dini danışmanlık da sanal ortamın bu nimetlerinden faydalanarak e-mail ve chat yoluyla hizmet verir (Internetseelsorge).

Rahip Jakob Ventsch 1995'te Zürih'te dünya çapındaki ilk internet dini danışmanlık hizmetini kuran kişidir. 1999 sms dini danışmanlığı da ilave edilir. On yıl içinde www.seelsorge.net Kilise tarafından desteklenen ve on binin üzerinde danışana hizmet veren bir dini danışmanlık hizmeti haline gelir. 2005'te Ventsch'in 30 kişilik ekibinde teologlar ve Hristiyan inancına yakın psikologlar bulunur. Başlangıç dönemlerinde daha çok erkekler başvururken zamanla kadınlar çoğunluğa geçer. Konular da çeşitlenir, başlarda daha çok inanç meseleleri varken giderek daha çok ilişki problemleri ve gündelik kaygı ve ihtiyaçlar gündeme gelir. Zürih örneği Almanya ve Avusturya'yı da harekete geçirerek bölge kiliseleri web sayfalarında bu imkanı yaygınlaştırır.

Ventsch ve ekibine göre internet dini danışmanlığının bazı üstünlükleri bulunur. Sözlü dini danışmanlığın yerini başka bir şey tutmasa da (örn. günah çıkartma olarak) Ventsch sorunları daha çok yazmayı tercih eden insanların olduğuna dikkat çeker; yetkili Murbach ise henüz yazmanın bile başa çıkma sürecine katkısı olduğunu belirtir (Neue Züricher Zeitung, 2005).

İnternet kullanımını artmasıyla hedef kitlesi daha çok genç ve 45 yaşına kadar yetişkinler olan internet dini danışmanlığı imkanından çok daha fazla kişinin faydalanmasını beraberinde getirmiştir. İnternetin yaygınlaşması kadar bilgisayar kullanımının da artması belirleyici bir başka faktördür.

Eğitim konusunda çalışanların ilerletme/devam eğitimleri almaları kalite standardının korunması için gerekli unsurlardır (Brossys, 2012). Bamberg Başpiskoposluk dini danışmanlık yönetmeliğinde¹³⁰ çalışanlardan en az iki yıl dini danışmanlık tecrübesi (kategorik, cemaat veya okul dini danışmanlığında), bir sene boyunca çalışma, psikolojik dayanıklılık, empatik-anlayışlı temel tutum şart koşular, danışmanlık-terapötik, pastoral psikolojik yeterlik, KSA eğitimi, görüşme eğitimleri sertifikaları arzu edilir.

¹³⁰ (<http://www.lebensfenster.de/pdf/statut/statut.pdf>)

Alman İnternet Dini Danışmanlık Ağı

İstatistiklere¹³¹ göre Protestan ve Katolik Kiliseleri 2012 yılında toplam 3.933 kez e-mail, 7.501 kez de chat aracılığıyla dini danışmanlık hizmeti vermiştir. Organizasyon olarak gelişen ve ismini tescilletmiş olan Ekümenik telefon dini danışmanlığından farklı olarak internet dini danışmanlığı çeşitli Kilise ve organizasyonlar tarafından sunulur.

Google.de'ye Almanca olarak *Internetseelsorge* girildiği zaman Almanca konuşulan bölgelere ait (Almanya, Avusturya, İsviçre gibi) 58.900 adet kayıt çıkar (iki yıl öncesinde bu rakam 48.100'dü). Bunların içinde birçok sanal danışmanlık yapan yerleri bir çatı altında toplayan siteler (www.christliche-onlineberatung.de), Katolik ve Protestan Kiliselerinin dini danışmanlık siteleri (İsviçre, www.seelsorge.net), mevcut internet dini danışmanlıklarına yönlendirme yapan Katolik ve Protestan Kiliselerinin resmi (Almanya, www.katholisch.de, www.ekd.de) olduğu gibi bölgesel dini danışmanlık hizmeti veren (www.internetseelsorge-hamburg.de, www.seelsorge.bistum-wuerzburg.de) veya herhangi bir kilise veya kuruma bağlı olmaksızın internet ortamında sadece dini danışmanlık yapan (www.hoffnung-online.de (umut-online), www.kummerweb.de (dertweb)) siteler de mevcuttur.

Almanya'da Katolik (www.internetseelsorge.de; www.katholisch.internetseelsorge.de), Protestan (www.seelsorge.de; <https://chatseelsorge.evlka.de/v2/index.php>; <http://www.trauernetz.de>) ve Ekümenik online-danışmanlıklar için geniş bir yelpaze sunulur. Bazı eyalet Kiliseleri ise kendi bünyelerinden “online rahip/rahibeler” görevlendirmiştir (örn. www.epv.de/leben.htm). Sınır ötesi iletişimi *European Christian Internet Conference* (www.ecic.org) (Avrupa Hıristiyan İnternet Konferansı) sağlar. Telefon dini danışmanlığı (www.telefonseelsorge.de) da e-mail (<https://www.ts-im-internet.de>) ve chat (<https://chat.telefonseelsorge.org/index.php>) ile online danışmanlık imkanı sunar.

Kilise tarafından verilen birden fazla danışmanlık ve internet dini danışmanlık yerleri bir birlik altında toplanır (*Hıristiyan Online Danışmanlığı Çalışma Birliği - Arbeitsgemeinschaft Christliche Onlineberatung*, www.christliche-onlineberatung.de). Bu sitenin ziyaretçileri konularına göre ayrılmış, bir resim ve profil bilgileriyle tanıtılmış dini danışmanlardan birini seçme imkanına sahiptirler. İlgili kişiler başvuruları kendi imkanları dahilinde değerlendirirler (kaç kişiyle ilgilenebileceklerini

¹³¹ <http://de.statista.com/statistik/daten/studie/2044/umfrage/entwicklung-der-anzahl-von-anrufen-bei-der-telefonseelsorge-seit-1999/>

kendileri belirler). Yetişkinler, çocuklar ve gençler için ayrı ayrı bölümleri olan bu site aynı zamanda internet dini danışmanlığı konusunda yetiştirme, eğitim, seminer vb. imkanlar sunar.

Bunların dışında neredeyse her bölge veya bölgeler üstü cemaat, Kilise ya da kurumun (örn. www.caritas.de, www.diakonie.de, www.netseelsorge.de) veya tarikatların (örn. www.claretiner.org, jesuiten.org) kendi internet sitelerinde birer dini danışmanlık veya danışmanlık linki bulunur.

a) E-Mail Dini Danışmanlığı

İnternet/online dini danışmanlığın e-mail türünün - resmi bir yazışmaya göre - resmîyet taşınamaması, daha rahat bir dilin (günlük dil) kullanılabilmesi, hızlı iletimi gibi özellikleri onu dini danışmanlığını geniş kitleler için (özellikle eğitim seviyesi düşük kesimler için (Döring, 2007)) tercih edilen bir iletişim aracı haline getirmiştir. E-mail yoluyla kurulan iletişimde, bütün online iletişim araçlarında olduğu gibi, kendini ifade etmek sadece tek bir açıdan mümkün ve yazılabilen harf ve kelimelerle sınırlı değildir. Farklı şekil ve yazılış biçimleriyle kişi sadece düşüncelerini değil o anki hislerini, yazdığı şeyi nasıl demek istediğini, yazarken vermek istediği izlenimi aktarabilir (gülme/üzüntü/öfke işaretleri, bağırma için büyük harf kullanımı, vs.). Önceleri bu tür ifadeler klavyenin imkanları (belirli karakter ve harflerin kompozisyonuyla) ile elde edilebilirken sanal ortam artık bunlar için her türlü hazır resim, çizgi ve kalıpları sunar (Emoticons). Dini danışmanlık görüşmelerinde duyguların önemi hatırlandığında dijital iletişiminin sunduğu bu imkanlar önem kazanır. Ayrıca doğrudan ilgili cümleye (kopyalayarak ya da ilgili yere yazarak) cevap verilebilmesi yazışmayı adeta bir diyaloga dönüştürür. İnternet dini danışmanlığında e-mailden faydalanma oldukça rağbet gördüğü için (Döring, 2007) ekümenik telefon dini danışmanlığı (www.telefonseelsorge.de) hizmetini e-mail dini danışmanlığı ile genişletmiştir.

Baden Eyalet Protestan Kilisesine bağlı internet dini danışmanı Brossys'in anlattıklarına göre yazışmalarda problem somut olarak ortaya koyulur, üzerinde birlikte düşünülür. Bunun için olumlu bir görüşme girişi önemlidir ('Sorunuza bir çare bulma yoluna girmenizi çok iyi.'). Konu açıklığa kavuşturulduktan sonra, sorular sorarak (geriye dönük de) yeni perspektifler kazandırılmaya çalışılır. Genellikle 6-7 mail sonrasında sorun hala çözülmemişse yerel yardım imkanları önerilir. Brossys'in görev yerinde profesyonel yer ve kişilere sevk online danışmanlık rehberi ile yapılır (çevredeki bütün danışmanlıkların adresleri bulunur). İlk yazışmalar mümkün olduğunca çabuk cevaplanmalıdır (üç gün içinde), mail hesapları en az üç günde bir

kontrol edilmelidir, bunun için de çalışanın internet bağlantısı ve bilgisayar bilgisinde eksikliği olmaması gerekir.

b) Chat-Dini Danışmanlığı

E-maillerle birlikte sunulan chat-dini danışmanlığı yukarıda sayılan e-mail dini danışmanlığı ile neredeyse aynı özelliklere sahiptir. Tek fark yazışmaların anlık olması, iletişimin daha hızlı gerçekleşmesi ve bahsedilen duyguları ifade eden işaret ve resimlerin daha sık ve çeşitlilikte kullanılmasıdır. Bu bakımdan chat canlı görüşmelere/konuşmalara daha çok yaklaşır. Sanal ortamda dini danışmanlık hizmeti veren personelin bunun için gerekli donanıma sahip olması gerekir (bilgisayar kullanımı, internet ortamında yolunu bulma, sanal iletişim yeterliği, vb.).

Ekümenik telefon dini danışmanlığı (www.telefonseelsorge.de) e-mailin yanında chat yoluyla da dini danışmanlık alma imkanı da sunar. Kullanıcılar önceden randevu alarak 45 dakika boyunca dini danışmanla chatleşebilir. Bunun dışında Protestan Kilisesinin de ayrı chat-dini danışmanlığı (www.chatseelsorge.de) hizmeti bulunur.

c) SMS-Dini Danışmanlığı

Sanal ortamın son dini danışmanlık örneği sms-dini danışmanlığıdır. 2000 yılından itibaren cep telefonlarının yaygın kullanım alanı bulması onların dini danışmanlık için de bir araç haline gelmesine yol açmıştır. Kısa mesajların e-maile göre daha kısıtlı iletişim imkanı tanınması Döring'e (2007) göre illaki bir dezavantaj değildir: az ve öz yazarak taraflar hızlıca asıl meseleye varabilmektedir. Ancak kompleks konu ve sorunlar için sms-dini danışmanlığı uygun bir yöntem olamayacağı aşikardır; daha çok kısa soru-cevaplar ya da başka danışmanlık kurum/kişilere sevk için uygun bir araçtır (çalışma prensipleri, eğitim ve kalite standartları için bkz. www.seelsorge.net).

Uygulamada internet dini danışmanlığı "kummernetz.de"nin kurucusu Holzschuh (2004) günlük 1200 başvurunun yapıldığını, kullanıcılarının üçte birinden fazlasının yaşları 12-17 arasında olduğunu bildirir. Bu hizmetten yararlanan kadınların oranı %80, iken erkeklerin oranı %20'dir (Klessmann, 2010, s. 443). Culemann'a (2002) göre en sık danışmanlık talepleri intihar düşünce ve niyetleri, ilişki ve partnerlik problemleri, kendine zarar verici davranışlar, kaygı ve depresyondur. Yapılan araştırmalar (Well, 2000) online danışmanlık hizmetlerine başvuranların kişiliklerinin depresif, çekingen ve kontak kurmada başarısız kişiler olduğunu gösterir. Bu nedenle -tıpkı telefon dini danışmanlığındaki gibi - anonimlik, kontrolün danışanın elinde olması (istediği zaman irtibatı kesebilir), her an ulaşılabilirlik bu aracın artıları olarak algılanır.

Yazanlar genellikle doğrudan konuya girdikleri chat veya e-mail dini danışmanlığı bir kerelik veya bir kaç haftalık bir süreyi kapsar, akut kriz durumlarında bu haftada bir kaç keze çıkabilir. Online danışmanlığın bir hedefi de insanları yüz yüze danışmanlara gitmeye sevk etmektir (Klessmann, 2010, s. 443)

Örnek:

... sırrını mezara götürmek istiyordu. Hiç kimseye anlatmamıştı. Kocasına, bir doktora, bir kız arkadaşına, hiç kimseye. “Çocukken cinsel olarak istismar edildim.” Hayatta birine kendini açmayı düşünmezdi. Fakat ekranında o cümlenin yanıp söndüğünü gördüğünde, kendini açık etmenin doğru olduğunu hissetti. Utanıyordu, fakat rahatlamıştı da. Ve sadece istismar da değildi. Böylece tıklamaya devam etti. Hemşire olarak işinin neredeyse üstesinden gelemediği için kendini ne kadar güçsüz hissettiğini, kendine ne kadar tembel geldiğini anlattı. Onca yıl boyunca inanmak istemediği şey şimdi bir tıkla online dini danışmanlığın internet sayfasındaydı. Bütün bunları anlatmak bir kurtuluştu. Her hangi bir kimseye. Bir şekilde de hiç kimseye. İnternet ortamının anonimliği onun kurtuluşuydu. Bugün, dokuz yıl sonra, bu bayan, depresyonunun da çocukluğunun bu travmatik olayıyla alakalı olduğunu biliyor. “Konuşmak zorunda olduğumu biliyordum” diyor 48 yaşındaki bu kadın. Fakat bunu yaparken birinin gözlerine içine bakmak - bunu yapamamıştı. Kendisine, küçük bir kızken neler yapıldığını internette dile getirebilmesi 34 yıl sürmüştü. Dini danışmanın onunla irtibata geçmesi 24 saati bulmadı. Gidip gelen birkaç mailden sonra bu bayan başvurabileceği yerel bir danışmanlık merkezinin adresini aldı (Brossys, 2012).

3. Radyo ve Televizyon Dini Danışmanlığı

Seküler radyo danışmanlığı örnek alınarak 1980’lerde Bavyera radyosunda kurulan radyo dini danışmanlığı daha çok pedagojik yönelimliydi ve ilgili problem tipinde nasıl yardım edilebileceğini göstermesi bakımından örnek dini danışmanlık sunuyordu. Belirli günlerde özel bir program olarak sınırlı yayınlanan programda ağırlıklı olarak danışmanlık hizmetlerine yönlendirme yapılıyordu. Doğrudan mağdur olmayanların ise neden dinledikleri anlaşılmış değildi.

Günümüzde artık televizyon radyoya göre daha hakim bir konumdadır. “Talk-show” adı altında, Show masterlerin ve entertainerlerin (eğlence programı sunucuları) yönetiminde, televizyon kamu oyu önünde, kişisel sorunlarından bahsetmek ve başkalarıyla onları konuşmak artık çok yaygın bir yayın türü haline geldi. Zaman zaman bu programların yöneticileri olarak din adamları da bulunabilir. Almanya’da bunun en tanınmış örneği 1994’den beri Rahip Jürgen Fliege’dir.

Fliege 1999 yılında *Pratik Teoloji, Dini Danışmanlık ve İletişim* Enstitüsü adında rahiplerinin eğitimlerini sürdürebilecekleri bir eğitim kurumu kurar. Enstitünün bugün daha aktif olup olmadığı tespit edilemese de, Rahibin kendi adını taşıyan bir web sitesi (www.fliege.de), bir TV programı (Fliege TV), bir vakfı (Stiftung Fliege) ve bir

dergisi (Fliege.) vardır. On yıldan beri çıkan dergide 80 sayfada “insan ruhunu ilgilendiren her şey”den bahsedilir. Basında ve dini dergilerde Fliege hakkında eleştirilere rastlanılsa da Fliege 2009 yılında Federal üstün hizmet madalyasına layık görülür. Fliege’nin programı, “eğlenceli şekilde yaşam bilgeliği olarak din” anlamındaki dini danışmanlık olarak yorumlanır (Schröer, 1997, s. 299) veya dini metaforu seküler tartışma ritüelinin maskesi olarak eleştirilir (Schieder, 1997). Bu tartışmadaki din kavramının belirsizliği (Schieder, 1997) tekrar dini danışmanlığın irşat karakterini sergiler (Hauschildt, 2000).

F. Yöntemi ve Amaçları Bakımından Dini Danışmanlık Türleri

Bu kategori altındaki dini danışmanlık türleri arasında çok eski ayrımlara dayananlar olduğu gibi daha modern diyebileceğimiz türler de bulunur. Aşağıda görüleceği üzere bu türlerden bazıları (parakletik, paedeutik gibi) ancak eski ansiklopedi maddelerinde bu şekilde tasnif edilmiştir, günümüz dini danışmanlık literatüründe ise bunlara sadece kavram olarak atıflarda bulunulur. Dini danışmanlığın bu türlerinde *ortotomi* prensibi geçerlidir (orthotomeo - yunanca düzgün kesmek, bölmek, uygun/doğru davranmak anlamında). Dolayısıyla bu dini danışmanlık ayrımında farklı durumlarda bulunan (günahkar, üzüntülü, vb.) insanlara doğru zamanda doğru sözü söylemek prensibine göre hareket edilir.

Terapötik, analitik gibi daha yeni dini danışmanlık türleri çalışma boyunca tanıtıldığı için bütünlüğü bozmamak adına buraya başlıkları alınmış olsa da içerikleri için ilgili bölümlere atıf yapmakla yetinilecektir.

1. Parakletik Dini Danışmanlık

Parakletik kelimesi yunanca *parakalein* fiilinden gelir ve teselli etmek, ikaz etmek, çağırmak, rica etmek anlamına gelir. Eski Ahit’te Tanrı tesellinin bizzat kendisidir. Parakletik dini danışmanlık (parakletische Seelsorge) ise acı, ıstırap çeken insana “teselli edici kelimeler” (Nitzsch, 1847, s. 266) yani kısaca teselli edici dini danışmanlık demektir. Gerçek teselli, ıstırap içinde olan kişide ancak şu şekilde uyandırılabilir: dini danışman kişiye, yaşamını sekteye uğratan bu acı, keder ve ıstırapının, Tanrının iradesiyle kazanca, sevince, yaşam desteğine dönüşeceğine dair bir inanç uyandırır. Bu da ancak Evanjelik anlamda bir dini inançla mümkün olur. Bu inanç ise sabır ile kendini ispat etmeli ve dua ile güçlendirilmelidir. Bireysel durum (kişinin dini özgeçmişi, kişiliği) tesellinin nasıl olacağını belirler: yatıştırıcı ve sakinleştirici, uyarıcı veya hatta cezalandırıcı.

Ortaçağlardaki dini danışmanlar daha çok ölüme hazırlamaya odaklandıkları için, mutlak bir günah çıkartma peşindeydiler, dolayısıyla ölümün ve büyük mahkemenin ürkütücülüğü burada başroldeydi. Evanjelik anlamda ölüme hazırlama ise başka şekilde gerçekleşir: kişiye ölümün bir kayıp değil bir kazanç olduğunu düşünmesine yardımcı olarak. Bu ölüm ve ölmek kelimeleri hiç kullanılmadan da yapılabileceği gibi, dini danışmanlık muhatabının (hastanın örneğin) durumuna göre ölüm ve ölmek hakkında sakin ve ciddi bir konuşmayla da yapılabilir. Ölümün yaklaştığını bildirmek çoğu zaman sahte bir peygamberlik sergileme tehlikesini barındır ve güven sarsıcı olabilir. Yine de dini danışman buna zorlanacak olursa bunu duyarlılık ve dini yoğunluk içinde yapmalıdır.

Dini danışmanlık depresyon, eylemsizlik, kendini kemirici düşünce, terkedilmişlik, acı, çaresizlik duyguları içindeki geri kalanlar için de elzemdir. Başkalarının acısını dindirmek çoğu zaman kendi acılarını dindirmek demektir. Geride kalanlara, aşkın ilişkiler konusunda gereksiz sorularla vakit kaybettirmektense, şefkatle Tanrının hikmeti ve rahmetine dikkat çekmek ve gidenlerin anılarına saygı duymak en iyisidir (Achelis, 1906; Hauschildt, 2000; Nitzsch, 1847; Sticht, 2001; Möller, 1993; 1990; Tacke, 1975; Happle, 2008).

2. Paedötik, Profilaktik, Epikreptik Dini Danışmanlık

Bu kategoride dini danışmanlık günahkar ya da günaha girme tehlikesi altında bulunan insanla ilgilenir. *Paedötik* terbiye etmek, hizaya getirmek anlamındaki yunanca *paideuein* fiilinden gelir dolayısıyla paedötik dini danışmanlık (paedeutische Seelsorge) terbiye edici bir dini danışmanlığı, yani “ikaz edici kelamı” kast eder. Bu eylem önleyici bir tedbir olarak yerine getirildiğinde ise *prophylassein* - yunanca önlemek, korumaktan bahsedilir ve önleyici dini danışmanlık (prophylaktische Seelsorge) söz konusudur. Kişi günahından döndürülmek istendiğinde ise epistreptik dini danışmanlık (epistrepische/konvertierende Seelsorge; epistrephein - yunanca döndürmek, geri çevirmek) gereklidir (Hauschildt, 2011; Hauschildt, 2000; Nitzsch, 1847).

1906 tarihli ansiklopedi maddesinde Achelis, günah ve suçların çoğunu yetersiz aile terbiyesiyle açıklar. Dini eğitim ve terbiyenin başlangıcı da aile olduğu için önlem olarak dini danışmanlık ev ziyaretleriyle, düzenli ayinlere gitmekle, okul-aile işbirliğiyle sağlanabilir. Doğrudan önleyici dini danışmanlık ise ilmihal ve din dersleriyle sağlanabilir. Bunun başarısı gençlerin rahiplerine güven duymalarından geçer. Rahip de bunu babacan tavrıyla, gençlere karşı gösterdiği anlayışla, ciddiyetle

sergileyeceği müsamaha ve sabırla elde eder. Gelişmekte olan kişiliklere ‘Tanrıdan korkalım ve Tanrıyı sevelim’ prensibiyle ahlakiliği aşılır. Bu ahlakiliğin aşılması ve korunması önleyici dini danışmanlığın en zorlu görevlerinden biridir, çünkü modern çağa ayak uydurmaya başlayan gençler, kendilerini gittikçe Kiliseden uzaklaştırıyorlar ve Kilise otoritelerinden bağımsızlıklarını ilan ediyorlar. Sınırsız özgürlük arzusu içinde o yaşların (15-25) dürtülerinin kurbanı oluyorlar.

Epistrepik dini danışmanlık daha çok akut günahlarla ilgilidir ve bunların kamu düzenini bozucu hale gelip gelmediklerine bakar. Evenjelik dini danışman kesinlikle bir hüküm vermekten, bir değer yargısı yapmaktan kaçınır, herkes kendi günahından sorumludur. Görevi hüküm vermek değil yardım etmektir, günahkar kişiye doğruyu öğretmek ve kendisini yenilemek için yardım etmektir. Bunu yaparken de hep kendisinin böyle durumlardan Tanrı tarafından düzenlenen yaşam tarzı sayesinde korunduğunu unutmamalıdır (Achelis, 1906).

Achelis’e göre (1906) bu tür dini danışmanlık üç aşamada gerçekleşir: 1. Adımda kişiye günahı ve suçu kabul ettirilmelidir. Ağır yükler altında ezilen vicdanına seslenmekten, İsa’ya imana kadar kişinin dini ahlaki durumuna göre bunun için farklı yol ve yöntemler izlenir. 2. Adımda pişmanlık oluşturulur. Gerçek pişmanlık günahın dış sonuçları için duyulmaz, fakat suçun ve günahın bizzat rezilliği için duyulur. Fakat sadece pişmanlık kurtuluşa erdirmez. Ancak Tanrının günahları affetmedeki rahmetinin günahın kendisinden ve günahkarın rezilliğinden daha büyük olduğuna iman edildiğinde kurtuluş elde edilir. 3. Aşamada doğru ve iyi davranışların takip edilmesi ve bunların meyvelerinin toplanması gelir. İyi davranışlardan münferit davranışlar değil, komple yeni bir yaşam biçimi kastedilir. Dini danışmanın görevi günahından döneni korumak ve iradesini güçlendirmektir, eski günah ortaklarının davetlerine zayıf düşmekten korumaktır. Günahından döndürülen kişinin mesleki ve sosyal olarak güvenilir bir ortama yerleştirilmesi onun yaşam mücadelesi içinde kendisini yalnız hissetmesini engelleyecektir.

Hapishanelerdeki dönüştürücü dini danışmanlık cemaattaki dönüştürücü dini danışmanlıktan pek farklı değildir. Fakat tahliye edilmişlerle ilgilenmek dini danışmanın karşısına yeni ve zor bir görev olarak çıkar. Ancak dernek gibi destek kuruluşların yardımıyla bunun üstesinden gelebilir. Tekrar suça dönme oranının bu kadar yüksek olması toplumun bu kişilere önyargısız ve yardımsever rehabilite imkanı tanımayışındandır (Achelis, 1906)

3. Didaktik Dini Danışmanlık

Didaktik dini danışmanlık (didaktische Seelsorge) hataya düşmüş insanlara yöneliktir (didaskhein - yunanca öğretmek, akıl vermek). Didaktik dini danışmanlık cahilliğe, bilgisizliğe, yarım akıllıya, ukalaya, entelektüel hataya, vicdan karmaşasına, batıl inanca ve inançsızlığa, Evanjelik gerçeğe olan ihtiyaca ve şüphenin giderilmesine karşı yardımcı olur. Dini danışman böylece batıl inançlara karşı mücadele eder, doğru dinin öğretilmesi için uğraşır, batıl inançlara fırsat vermemeye çalışır. Burada ağırlık noktası inançsızlık ve şüphedir. Fakat bu kişilerde bizzat özel dini danışmanlığa gelmeyecekleri için genel dini danışmanlık içinde (vaaz, ayin) bunlara yardım edilmesi gerekir. Dini danışman yeni dini akım ve hareketlerin, tarikatların olumsuz etkileriyle karşı karşıyadır ve cemaati genel olarak bu tür etkilerden koruması gerekir (Achelis, 1906; Nietzsche, 1847, s. 266; Hauschildt, 2000; Sticht, 2001).

4. Kerigmatik Dini Danışmanlık

Kerigmatik dini danışmanlığın (kerigmatische Seelsorge) temel hedefi insana Tanrı kelamının tebliğ edilmesidir. Tanrı kelamının iletilmediği bir dini danışmanlık görüşmesi dini danışmanlık olamaz. Çalışma boyunca ve bilhassa Kuramlar Bölümünde kerigmatik dini danışmanlığın ayrıntıları anlatılmıştır.

5. Nutetik Dini Danışmanlık

Noutethein fiili Yeni Ahit'te kullanılır ve hizaya getirme, öğretme, ikaz etme anlamıyla belirgin bir pedagojik eğilimi sergiler. J. Adams'ın nutetik dini danışmanlık (nuthetische Seelsorge) anlayışının temelini oluşturan bu dini danışmanlık türü Kuramlar Bölümünde etraflıca anlatılmıştır (ayrıca bkz. (Klessmann, 2010, s. 56-57; 70). Örnek için bkz. Örnek 4.

6. Terapötik Dini Danışmanlık

Terapötik dini danışmanlık (therapeutische Seelsorge) yine Kuramlar Bölümünde anlatılmakla beraber bu çalışmanın temel konusudur.

7. İncil - Terapötik Dini Danışmanlık

İncil'e bağlı bir terapiyi hedefleyen İncil-terapötik dini danışmanlık (Biblich-therapeutische Seelsorge, BTS) Württembergli Piyetistlerin dindarlıklarını anlamayacağını düşündükleri bir terapistin gitme konusundaki çekincelerinden doğmuştur. Dini Danışmanlık -Psikoloji İlişkisi bölümünde verildiği üzere psikoloji ve psikiyatridi

ideolojik kısmı hariç reddetmeyen BTS'nin kurucusu Dieterich hangi terapötik metotların uygun olacağını İncil'e göre belirleneceğini söyler, dolayısıyla tek ve geçerli ölçü İncil'dir ve ona muhalif psikoterapötik metotlar bu dini danışmanlık türünde yer alamaz. Bunun dışında Dieterich çeşitli terapi modellerini (davranış terapisi, görüşme psikoterapisi, Adler'in bireysel psikoloji yönelimli terapisi ve Logoterapide) teolojik bir değerlendirmeye tabi tutar ve bir çok terapötik yaklaşıma başka bir dilde İncil'de de karşılaştığını savunur.

BTS'nin hedefleri teselli etmek, hizaya getirmek, çözmek ve bağlamak, başka bir düşünce sürecine yönlendirmek, kendilik algısı süreci yönetmek, geçmişi analiz etmek ve geleceğe bakmaktır (Dieterich, 1989; Dieterich & Dieterich, 1996, s. 52; Klessmann, 2010, s. 72; www.bts-ips.de).

8. Biyografik Dini Danışmanlık

Dini Danışmanlığın Uygulama Yöntem ve Araçları bölümünde anlatıldığı gibi anlatım dini danışmanlıkta önemli bir yere sahiptir. Anlatımın içinde kişinin şahsi yaşam hikayesi ayrıca önemli bir rol oynar. İşte kişinin hayat hikayesinden faydalanan dini danışmanlık türü biyografik dini danışmanlıktır (biographische Seelsorge). İnsan kendi biyografisinin anılarında kendisini ve aynı zamanda inanç ve Tanrısını bulur (ayrıca bkz. (Patton, 1992; Meyer-Blanck & Weyel, 1999)

9. Pastoral psikolojik (derinlik psikolojisi) Dini Danışmanlık

Pastoral psikolojik dini danışmanlık (pastoralpsychologische Seelsorge) bu çalışmanın temel konularından biri olup ayrıntıları çalışmanın çeşitli yerlerinde verilmiştir (özellikle DGfP ve KSA Bölümlerinde).

10. Analitik Dini Danışmanlık

Pfister'in Freud ile yakınlığından doğan analitik dini danışmanlık (analytische Seelsorge) türü Kuramlar bölümünde anlatılmıştır.

11. Destekleyici Dini Danışmanlık

Çalışma boyunca yer yer adı geçen destekleyici dini danışmanlık (stützende Seelsorge) psikoterapideki analitik ve destekleyici metotlar ayırımına dayanır ve dini danışmanlık için de verimli bir alan teşkil ederek en fazla kriz danışmanlığında uygulama alanı bulur. Clinebell'den (1971, s. 133-153) öğrenildiğine göre bu danışmanlık türünde hedef kişiye durumunun üstesinden gelmek için (kısıtlı olarak olsa

da bulunan) güçlerini daha etkili bir şekilde devreye sokabilmesi için güç ve perspektifler kazandırılmasıdır (bkz. Örnek 9). En önemli özelliği danışan ve danışman arasında güvenilir ve doyurucu bir ilişki kurmak olan destekleyici metotlar şimdi ve burada, yetenekleri geliştirmeye, zararlı davranış biçimlerin ortada kaldırmaya, ihtiyaçların tatminine yönelik çalışırlar ve çoğu zaman süreç içinde - kişinin problemlerinin üstesinden gelmesi ve ilişkilerinin iyileşmesi sonucunda - kişilik gelişimi tecrübe edilir. Bu bakımdan destekleyici metotlar daha çok eyleme dönüktürler ve dikkatli bir otorite kullanımı içerirler (yönetme, bilgilendirme, güçlendirme, ilham verme, planlama, soru ve cevap, bazı davranışlara destek bazılarına onay vermeme gibi). Clinebell'in (1971, s. 135) destekleyici dini danışmanlık için de uygulamaya alınabileceğini belirttiği psikiyatrist Franz Alexander'in (Psychoanalysis and Psychotherapy) beş adet destekleyici metodunu aktarır ve iki adet kendisi ekler:

1. dayanma ihtiyacının giderilmesi (danışman danışanın bir anne (teselli, duygusallık) veya baba (yönetme, koruma, sınırlar koyma) dayanma ihtiyacını giderir)
2. duygusal katarsis
3. stres durumunun objektif olarak ele alınması (danışanın problemine objektif ve daha geniş bir bakış açısı kazanması)
4. savunma mekanizmalarına yer verilmesi (ağır veya henüz taze stres/kriz durumlarında (örn. yakın birinin ölümüne sebep olan bir kazanın sorumlusu olma) danışan henüz sorumluluk alma durumunda olmadığı için savunma mekanizmalarına izin verilir)
5. içinde bulunulan durumun değiştirilmesi (hayatı kolaylaştırıcı bazı önlemlerin alınmasına yardım edilmesi (örn. engelli birine iş bulma, bakıma muhtaç yaşlı aile üyesinin bakım evine gönderilmesine yardım))
6. eylem terapisi (örn. depresyon nedeniyle her türlü aktiviteden elini çekmiş birine hareket ve insan ilişkilerini artıracak meşguliyetlerin verilmesi)
7. dini kaynakların kullanımı (dua, kutsal metinler, dini törenler anlam arayışını destek verebileceği gibi danışana güven duygusu da aşılır)

Bu metotların çeşitli kombinasyonları destekleyici danışmanlığın dört türünde kullanım bulur: kriz danışmanlığı (crisis counseling), "köprü" danışmanlığı (zorluk aşılana kadar köprü olma (stopgap counseling), sürdürme danışmanlığı (danışanın mümkün olduğunda işlevlerini sürdürebilmesine destek olma (sustaining counseling),

gelişim danışmanlığı (kişisel gelişimin desteklenmesi (growth counseling) (1971, s. 133-153).

12. Sosyo-Ekolojik Dini Danışmanlık

Sosyo-ekolojik dini danışmanlık (Socio-ecological pastoral care) Clinebell'in ekoterapi (Ecotherapy: healing ourselves, healing the earth: a guide to ecologically grounded personality theory, spirituality, therapy, and education, 1996) anlayışına dayanan bir dini danışmanlık türüdür.¹³²

Ekolojik dini danışmanlık dini danışmanlığın yenilikçi bir anlayıştır ve insan varlığının bütünün boyutlarının - akıl, beden, ruh - “yeryüzü kökenli” (earth rooted) doğasına ve bizim dünyanın biyosferiyle olan organik ilişkimize dikkat çeker. Teorinin gelişimi batılı insan gelişimi ve terapisi konusundaki teorilerin bir eksikliğine dayanır. Bu teorileri çoğunlukla şehir bilince sahip teorisyenler geliştirilmiştir dolayısıyla teorilerinde de insanlığın canlı varlıkların küresel ağının bir parçası olduğunu, kökenlerinin bu ağa dayandığı farkındalığını ihmal etmişlerdir. Geleneksel psikoterapileri yansıtan geleneksel dini danışmanlık teorileri Batı toplumlarında bir salgın gibi olan eko-yabancılaşmayı büyük ölçüde göz ardı etmişlerdir.

Ekolojik dini danışmanlığın ve ekolojik eğitimin hedefleri şunlardır:

1. Bakım alan kişilerin kendilerini düzenli bir şekilde doğadan beslemelerine teşvik etmek ki eko-yabancılaşmaları iyileşsin ve dünyadaki kimliklerinin temelleri güçlensin.
2. Onları Tanrının doğadaki şifalı, bütünlüğü geliştiren ruhunun tecrübesine uyandırmak.
3. İnsanları yeryüzünden, ekolojik maneviyat ve Tanrının sürekli yaratmasının sevgisinden yaratıcı enerjiler kullanmak için motive etmek ki bizim dahil bütün türlerin çocukları gelecekte sağlıklı yaşamlar yaşayabilsin. Buna dünyaya daha çok saygı gösteren bir yaşam biçiminin öğrenilmesi, adalet ve huzur için çalışılması dahildir ki ekolojik tahribatın temel sosyal nedenleri azalsın.

Ekolojik danışmanlığa göre manevi ve ahlaki patolojiler dünyanın tahrip edilmesinin en derin sebepleridir. Bunlara materyalizme ve tüketime olan büyük düşkünlük ve ekonomik adaletsizliğin, ırkçılığın, seksizmin, şiddetin ve savaşın hastalık yaratıcı teolojik kökenleri dahildir.

¹³² Ekoterapi için ayrıca bkz. <http://www.ecotherapyheals.com/whatisecotherapy.html> (14.05.2013); (Seed, Macy, Flemming, & Naess, 1988).

Uygulamada bütünlük yönelimli dini danışmanlar iyileştirme repertuarlarını eko-terapi ve eğitimin bir dizi yenilikçi metoduyla zenginleştirebilirler. Ekoterapi nesne ilişkileri teorisi ve metotlarına, sosyal sistemler, feminist ve diğer sosyal bağlam teorilerine ve birçok kültürdeki yerel insanların şifalı bilgeliğine dayanır (Clinebell, 2011; <http://www.ecotherapyheals.com/whatisecotherapy.html> (14.05.2013)).

Federal Almanya Cumhuriyetinde dini danışmanlık kategori ve türlerini mümkün olduğunca eksiksiz vermeye çalıştığım bu bölümü görüştüğüm dini danışmanların dini danışmanlığın türlerine ilişkin sözleriyle bitirmek istiyorum. Özellikle Bay Winter'in (27.09.2011) sözleri dini danışmanlıktaki aşırı uzmanlaşmanın tehlikesine işaret etmesi bakımından ilginçtir:

Winters : Şu an şunu algılıyorum, bu farklı alanları algıladığımda, okul dini danışmanlığı, acil dini danışmanlığı, Kilise cemaatleri, Almanya'da bunları dini danışmanlığın farklı şekilleri olarak algılamamızın giderek önem kazandığını düşünüyorum ve daha dikkatlice bunların kendilerine ait profilleri nelerdir ama aynı zamanda kesişim noktaları nelerdir, bunlara bakmamız gerektiğini düşünüyorum. Şu an ben - burada da bu konuda büyük tartışmalarımız oluyor - her şeyin bu kadar ayrılarak gelişmesini bir tehlike olarak algılıyorum. Örneğin klasik olarak kilise cemaati diakonik olarak aralarındaki hastalardan da sorumlu. Biri hastalandığında onunla cemaati tarafından ilgilenilmelidir. Ama gerçek şu ki, biz çok yüksek bir profesyonelleşmeyle, hastalarla ilgilenmeyi uzmanlara bıraktık. Hastane dini danışmanlığı, Caritas hizmetleri... Böylece bir çok kilise cemaati bu alandan neredeyse tamamen çıkmış durumda. Ama bununla bir cemaatin kısmen özünü kaybettiğine inanıyorum. Ve buralara gerçekten tekrar bakmak, bu nereye gidiyor, bazı konuları nasıl birbirine geçirebiliriz, bir kilise cemaati için kendi bölgesinde bir hastane varsa bu ne demek onun için. Şunu diyebilir [cemaat], orda asli görevli bir dini danışman var, ilgilenmemize gerek yok ya da cezaevinde ya da bölgenin cemaatinden yine de bir şeyler talep ediliyor mu? Kategorik [kategoria]) ve cemaat/bölgesel [Gemeinde/territorial] dini danışmanlıktan bahsediyoruz ya. Yani bu insanlar uğruna bu birlikteliği önümüzdeki yılların çok önemli bir sorusu olarak görüyorum, bunun nasıl gelişeceği. Burada biraz da yaratıcı olmamız gerekiyor galiba. Ve ben de son 10-15 yılda bu farklı alanlarda tecrübe topladığım için, bunları daha net görebiliyorum. Çünkü farklı açılardan yaşadım olayları. Ve kendim için de bir ödev olarak görüyorum, kendimizi nasıl konumlandıracağımız konusunda, ki ne cemaat dini danışmanları 'bizim cemaatimiz burada gerisi bizi ilgilendirmez' diyebilin ne de kategorik alanlardaki insanlar, 'ah bölge cemaati, bırakın onlar ayinlerini din derslerini yapsınlar gerisini biz yaparız' diyebilin. Bu insanlara da haksızlık olur bence. Burada bu nasıl iyileştirilebilir bakmak lazım.

A : Bu enteresan, kendi içinizde de böyle mesafelerin olması.

Winters : Evet, evet var.

A : Normalde, örneğin dini danışman ve psikolog/psikiyatrlar arasında, bilim adamları ve Kilise tarafı, oralarda var bu ayrılık, ama Kilise içinde de böyle ayrıklarının olmasını duymak enteresan.

Winters: Bu somut kişilerle de ilgili. Bizim aramızda meslek hayatları boyunca bir gün cemaat hizmetinden kısmen de olsa çıkıp bir kategorik alana geçmeyi hedefleyen çok sayıda insan var. Elbette ki daha bağımsız çalışabilecekleri için de bunu istiyorlar. Cemaatte hep rahip patrondur. Bu iyi gidebilir ama sizinle uyumlu olmayan bir rahibiniz varsa ya da tersi bu zor da olabilir. Hastane dini danışmanı olarak geniş ölçüde işinizi organize etmek için özgürlüğünüz var. Ayrıca kategorik dini danışmanlık genelde daha iyi ücretlendiriliyor, bu da bir motif olabilir. Burada ama yeni bir tarife düzeni koymak üzereyiz. Bu böyle dünyevi ve banal şeylere bağlı olabiliyor bazen.

A : Meslekte bir uzmanlaşma olarak da görülebilir mi?

Winters : Aynen böyle görülmelidir aslında, o zaman da pozitif olur. Ben mesleğimde uzmanlaşabilirim ama bunu cemaatte kullanabilirim. Her şeyin illaki kategorik alana geçmesi şart değil. Burada farklı modellere ihtiyacımız var galiba, burada daha da yaratıcı olmamız gerekiyor. Bunu önemli bir soru olarak görüyorum, bu aralar bizi de meşgul eden. Buradaki dini danışmanlık dairesine bakarsanız, üç alanımız var. Benimkini, cemaat pastoral, gençlik bölümü, ve cemaat üstü pastoral. Bu isim bile... bir “cemaat üstü pastoral” nedir? Bu tartışılabilir. Orada bütün o kategorik alanlar toparlanmıştır, ama ben bu isimlendirmeyi bile yanlış buluyorum. Belki şu söylenebilir, bir bölgesel bir de kategorik yönelimli pastoral var ama cemaat ve cemaat üstü... bu... teolojik olarak da problemli. Örneğin bazı cemaatler var onlar bölgesel değil, kişisel olarak birleşirler. Dom’un [şehirdeki baş kilise] yanındaki küçük kilise var ya, adı da “küçük kilise” oranın, o kilisenin bir bölgesi yok, kişisel bir cemaat o. Rahipleri var, belli bir profili var, 60lı yıllarda oluşmuş, üniversite öğrencilerinden, her yerden geliyorlar bunlar. Bu yani bir bölgeyle açıklayabileceğiniz bir rahiplik değil ama o kendini kişiler üzerinden tanımlayan bir cemaat. Ya da yüksek okul cemaatini düşünün. O bir bölgesel cemaat değildir. Bu nedenle bu kavramlar aslında uymuyor. Ben de bu inancın yaşanabildiği çeşitli seviye ve şekillerdeki birliklikleri yaratıcı bir şekilde geliştirmeye devam etmemiz gerektiğini düşünüyorum. O eski Kilise içi taksimatlar uymuyor artık o kadar iyi. Bunun dini danışmanlıkla da ilgisi var.

A : Dini danışmanlık da bundan etkilenecek...

Winters : Tabi ki. Somut bir olayımız var. Aşağı Saksonya’da yeni bir yasa var bir kaç yıldır, ağır hastaların ve ölmekte olanların bakımı için. Ve Aşağı Saksonya özel gezici bir palyatif hizmet geliştirdi. Farklı ağırlık noktaları var: tıbbi yetkinlik, dini danışmanlıkta yetkinlik, psiko-sosyal yetkinlik belirli yerlerde bir arada toplanıyor ve bunların görevi insanların evine gidip, ağır hastalara, ölmekte olanlara evinde mümkün olduğunca optimal bir şekilde bakmak. Bunun için Kiliseden de dini danışmanlık yetkinliğini dahil etmeye çağrılıyor. Bu ne şimdi? Bir ağırlık noktasında birleşiyor. Kategorik mi bu şimdi? İnsanlar ama evlerinde belirli bir kilise bölgesinde yaşıyorlar. Bremen’de bir projemiz yürüyor şu an, bu o kadar da kolay değil. Bir dini danışman var bunu kategorik olarak yapan ve ondan sürekli lütfen bölgedeki iş arkadaşlarını dahil et, birbirinize bağlanın birlikte çalışın... Yorucu! Ve mesele biz de değiliz, mesele ağır hastalar ve ölenler. Yani şu perspektif: insanlara hizmet edecek ne yapabilirim? Dini danışmanlık konseptlerimizi buna göre belirlemeliyiz. Bu sadece bir örnek. Ağır bir hastaya sorsanız, kategorial bir dini danışman mı istersin ya da teritorial bir dini danışman mı? ‘Bu da ne?’ der, o o durumunda dini danışmanlık ister. Bu bir örnek.

Bay Pietruschka (21.09.2011):

Pietruschka : Cemaatte gençlerle boş vakitlerindeydim [Freizeit], okulda din dersi de verdim, ayinler de kutladım. Şimdi sadece artık uzmanlaşmış bir alana sahibim [acil dini danışmanlığı]. Yoksa cemaatte kadınlar, erkekler, çocuklar vardır yani çok geniştir, nasıl diyeyim, dini danışman orada “yüzeysel” yanlış kelime olur, ama derine inemiyorsunuz orada. Bir hastanede, hapisanede ya da askeriye dini danışmanlığındaysam o zaman daha dar bir hedef kitlem vardır. O oldukça daha dardır. Orada tabi ki daha derine inebilirim.

Bayan Wübker (20.09.2011):

A : Cezaevi dini danışmanlığı yaptın, hastaların var, öğrencilerin var, mahkumların var... bunların hepsine aynı tavsiyelerde, sorularda, sözlerde mi bulunurdun ya da kişinin geldiği, bulunduğu ortam fark eder miydi?

Wübker : Evet, yani, şuna bakıyorum: o an hangi durumda kim karşımda oturuyor ve ben orada ne derim. O durumdaki insana bakarım: ne söyleyeceğim, hangi İncil ayetini bununla bağdaştırırım.

IV. UYGULAMA ÖRNEKLERİ ve ANALİZLERİ

Bu bölümde verilen örnek ve analizleri belirtilen kaynaklardan çoğunlukla aynen aktarılmış, yer yer kısaltma veya özetlemeye gidilmiştir.

Örnek 1: Reddedilme

(Geest, 1981, s. 192-194)

37 yaşındaki Rahip Bühler haftada bir kez hastanede yatan cemaat üyelerini ziyaret eder. Kayıtlarda 62 yaşındaki Bay P.'ye rastlar ve onu ziyaret etmeye karar verir. Hemşireden müsait olduğunu öğrendikten sonra selam vererek ve kendini tanıtarak ("Merhaba, adım Bühler ve ben sanayi bölgesinin reformist rahibiyim. Bay P.'yi ziyaret etmek istiyorum.") hastaya yönelir. Hasta P. selama karşılık vermeden "Beni ziyaret etmenize gerek yok. Ben Tanrı ve Kilise defterini kapattım ve ziyaret istemiyorum" der. Rahip böylesine reddedilişlere alışkın değildir ve şaşkınlığa düşer. "Ben cemaatimdeki bütün reformist hastaları ziyaret ederim" der rahip ve hastaya biraz daha yaklaşır "Fakat istemiyorsanız buna saygı duyarım." Hasta net ve biraz da sert bir tonda "Gerçi Kiliseden çıkmadım, Kilisenin sosyal faaliyetlerini takdir ediyorum, ama ben kişisel olarak o defteri kapadım" der. "Defteri kapadım" ifadesi rahibe batar. "Görüyorsunuz ki ben sizinle defteri daha kapamadım" der rahip, aklına gelen bu fikirle gururlanarak. Hasta P "Bu çok nazik, fakat ben ziyaret istemiyorum" diyerek yorganı üzerine çeker. "Bu durumda ben de giderim yine Bay P. . Size esenlikler ve burada ihtiyacınız olan şeyi bulmanızı dilerim" der rahip ve hasta Bay P. de teşekkür eder.

Reddedilmeyi elbette kimse istemez ve dini danışmanın özgüvenini sarsabileceği gibi agresif duygular da uyandırabilir. Fakat karşılaşma incelendiğinde kızacak hiç bir durumun olmadığı anlaşılır. Bay P. rahibi hiç bir şekilde rencide etmez, ona hakaret etmez. "Defteri kapadım" ifadesi olumsuzluk içerse de bu Kilise ve inanca karşıdır ve hiç bir şekilde rahibin kişiliğiyle ilgili değildir. Hastanın açık tavrı ve sert tonu onun küstah biri olduğunu göstermez, elbette ki rahibi geri çevirmeye hakkı vardır, neticede hastaneye bir dini danışman bulmak için gelmedi. Dini danışman kendiliğinden, kendi arayışı doğrultusunda geldi, dini danışmanlık ziyaretlerinde genelde olduğu gibi. Bu nedenle ziyaretin daha başında ziyaret edilenin böyle bir ziyareti isteyip istemediği netleştirilmelidir. Ret sebepleri her zaman prensip gereği de olmayabilir, tesadüfi ya da insani sebepler (rahatsızlık, vakitsizlik gibi) de dini danışmanı geri çevirebilir. Sıkıntılı olan, insanların aslında ziyaret istemedikleri fakat bunu söyleyecek cesareti bulamadıkları zaman doğabilmektedir. Burada dini danışmanın bunu kısa sürede fark etmeli ve ona göre davranmalıdır.

Örnekte dikkat edilmesi gereken bir başka husus şudur: Rahip reddedilişinden sonra ortamı nasıl terk ediyor? Kırılan kişi bunu öyle veya böyle belli eder. Çekingen danışmanlar böyle durumlarda çoğu zaman selam bile vermeden sessizce çekip giderler ya da kekeleyerek "bunu" anladıklarını söylerler. Dışa dönük olanlar durumu kurtaracak bir "iki laf" bulurlar. Her iki davranış biçimi de yanlıştır çünkü reddedilişlerinde gayrı meşru hiç bir şey yoktur: kimse dini danışmanı çağırmadı. Kabul edilmiyorsa da özür

dilemesine de durumu kurtarmasına da gerek yoktur. Rahibin burada yaptığı açıklama yerindedir (“Ben cemaatimdeki bütün reformist hastaları ziyaret ederim. Fakat istemiyorsanız buna saygı duyarım.”). Ziyaret gerçekleşmiş olsaydı yine de böyle bir açıklama gerekirdi, çünkü odada bulunan diğer hastaların neden ziyaret edilmediği soru işaretleri uyandırır. Hastanın Kiliseyle defteri kapamış olmasına rahibin bu durumda böyle kıvrak bir şekilde cevap vermesi çok zekice bir davranış fakat çekingen bir hastada sakıncalı olabilirdi. Bay P.’nin net ve sert tavrı böylesine bir cevabı kaldıracağıının bir işaretiydi.

Bunun dışında rahibin davranışı ısrarcı değildir, çünkü ziyaretinin gerçekten istenmediğini anladığı anda vedalaşarak odadan ayrılıyor. Önemli ve doğru olan rahibin daha ilk anda odayı terk etmeyişidir. Bazı reddedilişler çok daha agresif olabilmekte ve bu durumlarda böyle bir ziyaret anlamlı ve faydalı olabilir. Kişinin ziyaretçiyi enerjik bir şekilde reddetmesi öfkesini boşaltmasına ve rahatlmasına vesile olabilir. Bu durumlar sıklıkla kişinin hastalık durumuyla yakından ilgili olabilmektedir. Örnekte ancak hastanın ziyareti istemediği gayet açık ve net olduğu için danışmanın ısrarcı olması, gidişini uzatması, gereksiz sorular sorması faydasız ve rahatsız edici olurdu. Reddediliş açık ve net olduğu durumda dini danışmanın hemen gitmesi en uygun davranıştır.

Son olarak önemli olan dini danışmanın giderken neler söylediğidir. Buradaki rahip oldukça naziktir. Bu nezaketini de sıradan sözlerle değil gayet orijinal bir şekilde ifade eder. Bu şekilde rahip ısrarcı olmayan fakat gayet nazik bir dini danışman izlenimi bırakır. Daha sonra tekrar geleceğini belirtmek ise yanlış bir davranış olurdu. Fakat Bay P.’nin hala hastanede olduğunu öğrendiğinde başka bir zaman tekrar ziyaret edebilir.

Örnek 2: İntihar

(Geest, 1981, s. 46-53)

Yoğun bakımdaki sabah ziyaretlerimin birinde hemşire Ursula “sana “iş” var” der. Aşırı dozda Rohypnol hapları aldıktan sonra Bay Enderlin’i getirmişler. Yatağına gidiyorum ve fakat adam uyuyor. Öğleden sonra tekrar deniyorum. Bir hemşire ona bir şeyler içmede yardımcı oluyor. İki eli de titreyerek bardağı tutuyor. Hemşire görüşmeye uygun olacak şekilde yatağı kaldırıyor. Yataklardaki aparatların çıkardığı sesler, loş ışık ve hemşirelerin arada yüksek seslerine bu salonda aşınayım. Bay Enderlin çok yorulmuş gibi geriye yaslanır. Büyük ve iri yapılı bir adam, yaşını 60 civarı tahmin ediyorum. Burnunda iki tampon ve kolunda serum var. Gözleri kapalı.

Benimle bir kontak kurmak istiyor mu? Emin değilim. “İyi günler Bay Enderlin. Ben Brandenberger, hastane rahibi. Sizi ziyaret etmek istiyorum.” Gözlerini açıyor, gergin bir şekilde bana bakıyor fakat bir şey söylemiyor. “Hala yorgunsunuz.” “Evet” diyor ümitsizce, “en aptalca olanı yaptım.” Bu sözler ortada muazzam bir şekilde asılı kalıyor. Boyun eğme, kendini suçlama ve çaresizlik tutulabilecek kadar yakın. Kısa süre içinde “O kadar zor muydu?” diye soruyorum. “Felaket” diyor peltek bir sesle. Somut olarak ne demek istiyor, acaba? Onu sorguya çekmek istemiyorum. Belki kendisi daha fazla anlatır. Galiba sabırla beklemeliyim. Fakat ona, onu yargılamadığımı göstermek istiyorum. Muhtemelen dini danışmanlar için intiharın korkunç olduğu

düşüncesine sahiptir. “Anlaşılan başka bir çare bulamadınız” diyorum. “Uyumuyordum işte artık” diyor, kendini haklı çıkarmak istercesine. “Bu çok fena olmalı, dinlenememek.”

Yoğun bakımdaki havayı bilen orada basit bir konuşmayı başlatmanın zorluğunu bilir. Oradaki hastalar diğer bölümlerdeki gibi bir ziyaretçinin gelmesini beklemez, orada ciddi ciddi acı çekmek ve ölümlle mücadele etmek vardır. Buraya girmek isteyenler kendilerini dış ve içsel olarak hazırlamaları gerekir. Üzerlerine alacakları önlüklerin yanı sıra içsel olarak da kendilerini hastanede zaten gerekenden daha yavaş bir tempoya ayarlamaları gerekir. Bay Enderlin ile görüşme, özellikle başlangıcı aralıklarla ilerler. Bu durum her ifadeyi daha da ağırlaştırır.

Dini danışman kullandığı kelimeler ve söylediği cümlelerde yargılamadan uzak bir şekilde (belki de kendini suçlayan adamdan daha çok) anlayış ve duygu paylaşımı gösterir. ‘Çok şükür ki daha yaşıyorsunuz’, ‘Her insan hata yapabilir’ ya da ‘Umarım en kısa zamanda daha iyi olursunuz’ gibi bir cümle bile bir değer taşırdı ve hala ölmek isteyen bir insana ulaşmayı engellerdi. Beceriksiz bir dini danışman Bay Enderlin’in bu suçluluk duygularını kullanırdı (‘Yaptığınızın şeyin ne kadar aptalca olduğunu fark etmiş olmanız iyi.’). Bu şekilde hastaya rasyonel olarak ulaşılabile de intihara kadar sürükleyen duygusal boyuta ulaşamaz. Dolayısıyla dini danışman burada hastaya çaresizliğinde onu yargılamadan ona dayanışma gösterir. Dini danışmanın bu tutumu sayesinde hasta ukala biriyle konuşurken örneğin söyleyemeyeceği korkunç veya utanç dolu şeyleri konuşabilir.

Dini danışmanın sergilediği ümit verici dayanışma tavrı aynı zamanda dini danışmanların intihara karşı oldukları ve anlayış göstermeyecekleri ön yargısını yıkar.

Şimdi beni çok etkileyen bir şey olur. Bay Enderlin kapalı gözlerle elini uzatır ve “Bir daha asla!” der. Tanrım, ne demek istiyor? Şunu mu: “Asla bir daha intihar girişiminde bulunmayacağım” ya da “Bir dahaki sefer beni kurtarmanız” ? Aramızdaki hava o kadar gergin ki doğrudan sormak istemiyorum, fakat ne demek istediğini bilmem gerek.

“Bir daha asla” diye tekrarlıyorum.

“Bir daha asla uyanmayacağımı umuyordum.”

“Ve bütün acıların böylece son bulacağını” sorarak ekliyorum.

“Evet” diye inliyor. Gözleri hala kapalı ve büyük eli hala benim elimde.

“Dayanması o kadar güç olan neydi ki” sorusuna cesaret ediyorum.

“Her şey, her şey.”

“Bütün her şey zor gelmeye başlamıştı” diye özetliyorum.

O arada Bay Enderlin doğruluyor, elini çekiyor ve anlatmaya başlıyor: “Ben Z. firmasının şube müdürüydüm. Bir kaç ay önce bir kalp ameliyatı geçirdim. Sonrasında işin bana ağır geleceği bilindiği için bana başka bir görev verildi. Yeni görev eski şubede değil. Şimdi et kesiyorum. Üç hafta önce bu işe başladım, henüz yarım gün. Daha az sorumluluğum var, bu iyi. Ama hemen zorluklar başladı. Gençlerin temposuna ayak uyduramıyorum. Sonra yine bir kaç gün evde kaldım, sonra yeniden denedim. Ama daha hızlı olamıyorum. Hepsi benden daha hızlı.” Tutuk konuşuyor ve gözlerini sürekli kapatıyor.

“Diğerleri izi geçti, siz de yarım güçle geride kaldınız.”

“Hepsi genç, yetişemedim onlara. Bu bana öyle bir çok yaşattı ki.”

“... siz de benim için tren kaçtı diye düşündünüz. Tam çalışmıyorsam o zaman en iyisi hiç çalışmamak.”

Birden bana bakıyor ve diyor ki “Ama muhtemelen yine de başarabilirdim!”

“Öyle mi? Ama siz hemen olmasını istiyordunuz.”
“Evet, aptalca, tamamen aptalca. Herkes bilir hemen olmayacağını.”
“Neden daha çok sabırlı olmadığınızı aslında siz de anlamıyorsunuz.”
“Dediğiniz gibi, daha sabırlı olmalıyım.”
“Hayır bunu böyle demek istemedim. Belki daha fazla sabır gerektiği konusunda haklısınız. Fakat sabırsızlığınızın bir sebebi de olmalı.”

Bay Enderlin dini danışmana sadece çaresiz boyun eğişini göstermiyor aynı zamanda ona sığınıyor da (elini tutması). Fakat dini danışman bununla yetinmiyor ve araştırmaya başlıyor; muhatabın “her şey, her şey” demesiyle yetinmiyor ve sıkıştırmadan muhatabın anlatmaya başlamasını sağlıyor. Muhatabın anlatmasıyla dini danışman kendini onun yerine koyabiliyor çünkü ‘Her şey çok zor’ gibi soyut duygulara kimse giremez fakat somut hikayelerin içine girebilir. Hikayeyi dinledikten sonra dini danışman asıl sebebi anlamaya çalışır ve neredeyse bulur (“Tam çalışmıyorsam o zaman en iyisi hiç çalışmamak.”). Fakat sorunun Enderlin’in de anlamadığı başka bir şey olduğu anlaşılıyor.

Dini danışman yanlış anlaşılmasına karşın hemen bir düzeltme yapmasıyla Bay Enderlin’in neden sabırsız olduğu konusunu düşünmesini istiyor. Görüşmenin ilerleyen kısımlarında muhtemel sebep açığa çıkıyor (işin bir yarış olması). Kalp ameliyatı belli ki Enderlin çok gücünü almış fakat kendisi bu gerilemeyi henüz kabul etmiş değildir. Dini danışmanla yapılan konuşma onun nasıl bir kriz içinde bulunduğunu ve geleceğinin hangi yönde seyredeceğini bulma konusunda yardımcı olabilir. Bunun için Enderlin’in çalışma hayatının nasıl ve niçin bir yarış ve mücadele olarak algıladığının anlaşılması gerekir.

“Neden sabırsız olayım ki?” diye beni düzeltir “idare bana değer veriyor, bunu biliyorum, bu yüzden denememi istediler. Yoksa başka bir çare ararlardı. Daha iyisi de olamaz, değil mi?”
“Genç mesai arkadaşlarınız size sitemde bulundular mı?”
“Yok sitem, kimse bana sitem etmedi.” Adamın benle başlangıca göre nasıl daha canlı ve güçlü konuştuğuna şaşıyorum.
“O zaman sabırsız olmak için bir sebebiniz yoktu ama yine de öyleydiniz.”
“Evet. Aptalca.”
“Bunun nasıl olduğunu hayal etmeye çalışıyorum. Önce şube müdürüydünüz. Şimdi değişmeniz gerekiyor. Ve başkalarının sizden daha hızlı ve verimli çalıştığını fark ediyorsunuz. Bu sizin için yeni bir tecrübe miydi ya da şube müdürüken de böyle bir şey yaşamış mıydınız?”
“Orda bambaşka. Orda şefsin. Bu da zorluklar çıkarıyor, ama başka. Orda kimse kafa bulmaz sizinle. Ama yapamazdım artık, çok yorucu olurdu.”
“Kafa bulmak diyorsunuz Bey Enderlin. Yeni göreviniz o kadar mı canınızı acıtıyor? Kimse size sitem etmiyorsa da aptal durumuna düştüğünüzü düşünüyorsunuz. Ve bunu kesinlikle istemiyorsunuz. Doğru mu anlıyorum sizi?”
Şimdi susuyor. Onu artık anlamadım mı? Ya da bir yaraya mı parmak bastım?
“Bırakayım da siz yine uyuyun, sizce de değil mi?” diye soruyorum.
“Evet iyi olur. Ziyaretiniz için teşekkür ederim.”
“Ben güveniniz için teşekkür ederim. Bana çok şey anlattınız. Bu beni çok etkiledi. Tekrar gelmeyi isterim.”
“Bu iyi olur. Yine gelin.”
“Bugünlük size iyi uykular diliyorum. Tanrı sizi korusun. Vedalaşana kadar elimi sıkıca tutuyor.”

İki gün sonra onu tekrar ziyaret ediyorum. Artık başka bir bölüme nakledilmiş. İki kişilik bir odada buluyorum onu. Oda da bir başka hasta ve ziyaret saati geçmiş olmasına rağmen karısı bulunuyor. Kadın bende aşırı endişeli ve dominant bir izlenim uyandırıyor. Çok konuşuyor. Bir süre sonra diğer hastanın yanında özel bir konuşmanın mümkün olamayacağını anlıyorum. Bay Enderlin'e ayağa kalkmasına müsaade ettikleri için dışarı çıkıp konuşmamızı bekleme salonunda devam ettirmeyi öneriyorum. Her ikisi hemen kabul ediyor. Anlaşılan her ikisinin içlerini dökmeye ihtiyaçları var.

Bayan Enderlin kocasının tekrar çalışmaya çok erken başladığı söylüyor. Bir kaç hafta daha evde kalmalıymış. Kendisi de çalıştığı için onu yalnız bıraktığı için kendine sitem ediyormuş. Bundan sonra evde kalmak istiyormuş ki bir daha olmasın (intihar girişimi). Bütün kelime ve davranışlarından özellikle de konuşma tarzından kadının adama aşırı ilgi gösterdiğini görüyorum. Ya da sadece intihar girişimi olayından dolayı geçici olarak mı böyle heyecanlı?

Bay Enderlin "Bir an evveli başlamazsam hiç başlayamam" diyor.

Bayan Enderlin fakat onun çalışma kabiliyeti konusuna daha pesimist yaklaşıyor.

"Endişeleniyorsunuz" diyorum Bay Enderline "dikkat etmezseniz işinizden iyice kalacağınız için."

"Evet aynen. Bütün gün evde oturamam ya. Kendimi iyi hissediyorum, ben hasta değilim.

"Ve yavaş temponuza dayanabilmeniz yine başlayabilirdiniz?"

"Bunu yüz kere söyledim ona" diye araya girer karısı "bu zamanla düzeler ki."

"Bunu aslında siz de öyle görüyorsunuz, değil mi?"

"Biliyorum" diyor yılgın bir şekilde.

"Orada sizi heyecanlandıran ve korkutan bir şey olmalı. Belki bunu anlamamız iyi olur."

Şimdi ikisi susuyor. İkisi de önemli bir noktada olduğumuzu mu düşünüyor?

Soruyorum Bay Enderlin'e: "Bu sizin için nasıl, çalışırken diğerlerinin daha hızlı olduğunu fark etmek ..."

"Arkadan gelen olmayı hiç bir zaman sevmedim."

"Şimdi ama başka çare yok, belki sadece geçici olarak. Ama buna zor dayanıyorsunuz. Sanki çalışmak kaybetmemeniz gereken bir yarış."

"13 yıl şefi de kendisi, biliyor musunuz" diye ekler karısı.

"O zaman kocanız neler yapabileceğini gösterdi. Bu eminim büyük bir başarı."

"Daha azla yetinmek zorundayım" diyor Bay Enderlin.

"Ancak bunun için hazır mısınız, mesele bu. Eminim kolay bir adım olmayacak sizin için."

"Sakince bunun hakkında konuştuğumda hiç de zor değil. Artık yirmisinde değilim. Herkesin geri adım atması gerek."

"Bunu anlayacak kadar aklınız başınızda. Ama iş başladığında bunu henüz başaramıyorsunuz, daha mütevazı bir role sahip olmayı. İsteseniz o kadar da zor değil. Ama mesele sizin bunun isteyip istememeniz, bunu evet demek isteyip istememeniz."

Acının net olarak tespiti bir yaşam krizini açığa çıkarıyor ve bir illüzyon görülüyor. İntihar girişimi adamın parlak günlerinin sürdüğü illüzyonundan doğmuştu. Bu durumda umut verecek olan nedir? Umudun avukatı olarak dini danışman umudu nasıl aşılacaktır bu insana? Hayatının sevindirici yönlerine dikkat çekerek mi? Buradaki dini danışman bu hataya düşmez; bu sadece acının örtülmesi olurdu. Dini danışmalar insanların umutlarının somut olarak neye benzediğini göstermeye çalıştıklarında hataya düşerler. Oysa umut irrasyonel bir şeydir ve dini danışmanlar bu umudun ancak temsilcileridir; umudun gerçek şekillerini bulmak ise muhataplara kalır.

Dini danışman gerçekçi bir şekilde geleceğe yönelir ve muhatabına bundan sonraki yaşam ve çalışmanın nasıl olabileceğini gösterir: daha mütevazı bir rol oynamak. Bunun dışında iki kez Bay Enderlin için böyle bir alternatifin söz konusunu olup olmayacağına kendisinin karar vereceğini vurgular. Bu şekilde adam karanlıklarda kaybolmak ve intihara sürüklenmek yerine durumunu daha aydınlık görür ve gideceği yönü tayin edebilir.

Tekrar intiharı denemektense hayata evet demeyi dini danışman doğrudan, sözel olarak ifade etmesi gayet yerinde bir davranıştır. Ahlak dersi verir gibi muhatabını aşağılayacak olan böyle bir davranış yerine dini danışman bu tavsiyesini daha örtük bir şekilde yapar. Nonverbal bir şekilde ifade edilen böyle bir temenni daha etkilidir. Dini danışman sevgi ve ışık vermiştir, sözel olarak daha neyi ifade edebilir ki?

Din danışmanın adamın önüne koyduğu meydan okuma çok daha etkilidir (buna hazır mı, bunu istiyor mu). Bu şekilde dini danışman adamın güçlerine ve özgürlüğüne seslenir.

Okuyucu için bu örnekte dini danışmanlığın dini karakteri (“Tanrı sizi korusun” sözü dışında) hiç görünmüyor olabilir. Geest’e göre bu danışmanlık tarzı kendisini mahkum etmek durumunda hisseden bir adamla gayet yerindedir. Çünkü dini danışman adamla oldukça gerçekçi bir şekilde geleceğe bakmıştır. Olumsuzluklar olumluya dönüştürülmüştür (Heil). İncil kelimelere dökülmeden tecrübe edilmiştir.

Bay Enderlin ile çıkmadan önce iki görüşmem daha oldu. İştten ve hayatta başka nelerin doyum sağlayabileceğinden bahsettik.

Hastaneden çıktıktan üç gün sonra tekrar işe başlamış. Beni ara sıra arayacağı konusunda anlaşmıştık. İkinci iş gününün sonunda ben onu aradım, her şey yolundaymış. Tempo farkını biraz daha rahat kabul edebiliyormuş. Her kes ona çok iyi davranıyormuş. Bir hafta sonra beni yine aradı ve çok daha iyi olduğunu bildirdi.

Örnek 3: Yaşlı Kadın

(Geest, 1981, s. 176-178)

Küçük bir bölgenin hastanesinde Katolik rahip Naef (40) her Cumartesi kendi cemaat üyelerini ziyaret eder. Yine bir ziyaretinde bir hemşire rahibe yaşlı ve ağır hasta bir kadından bahseder (Bayan Hess). Kadının Katolik olmadığı anlaşıldıktan sonra rahip ve hemşire kısa bir süreliğine yine de bir ziyaretin uygun olup olmayacağını düşünürler. Neticede ilgili rahibi bulup onu beklemektense oradaki mevcut rahibin ziyareti yapması uygun görülür. Çünkü (Geest’in açıklamada yorumladığı gibi) teolojik tartışmalarda mezhep farklılıkları önemli olabilse de ölüm ve acının kol gezdiği durumlarda bu tür ayrımların ehemmiyeti olmamaktadır. Dini danışmanlar genel olarak mezhep farklılıklarını çok fazla ciddiye almamalıdır.

Naef ölüm döşeğinde yatan yaşlı kadının yanında olanları anlatır:

Hemşire beni odaya götürür. Hastanın yanında bir oksijen tüpü, burnunda bir hortum var. Hemşire kadının ak ciğer kanseri olduğunu söyleyerek bizi yalnız bırakır.

Tereddüt ediyorum. Kadın orada olduğumu algılıyor mu? Yavaşça yaklaşıyorum. Gözleri kapalı. Uyuyor mu? Yavaşça gözleri açılır. Beni görüyor mu? Bakışları daha çok uzaklara gidiyor.

“Merhaba Bayan Hess”. Bakıyor, görüyor ama doğrudan bana bakmıyor. Beni anlaması için sesimi ne kadar yükseltmem gerektiğini bilmiyorum. Sesimle canını yakmak istemiyorum.

“Rahip ziyaret ediyor sizi” diyorum. Sağ eli örtüsünün üzerinde, selamlaşmak adına onu tutuyorum. Elimi gevşetiyorum fakat tam çekmiyorum.

Şimdi bana bakıyor. Bakışı, sanki yavaşça bir sisin içinden çıkar gibi. Bana uzunca bakıyor. Sonra tutuk fakat anlaşılır bir şekilde “Ne kadar güzel!” diyor. Elimini arıyor ve sıkıyor. Beni bırakmıyor. “Oh yalnız olmamak ne kadar da iyi geliyor.” diyor kalın bir sesle. Şimdi elimi daha da sıkı sanki tutunmak istemesine sıkı tutuyor. Hala ayaktayım. Bu artık beni rahatsız ediyor. Yüzüm ondan çok uzakta kalıyor. Sağ elim kadının elindeyken sol elimle kendime bir tabure çekiyorum ve oturuyorum. Aramız oldukça sakinleşiyor. Arada bir bana bakıyor. Bazen eliyle elimi sıkıyor. Baş parmağımla onu hafifçe okşuyorum.

Örnekte görüldüğü üzere non-verbal temas ve karşılaşma çok önemlidir. Sadece orada olmak bile ölmekte olan insanlara huzur ve güven verir. Bilinçleri zayıflamış ve hatta bilinçleri kapalı olan hastalar bile yanlarında birini olup olmadığını hissederler. Bayan Hess’in sözleri de bunu teyit eder. Çünkü ölüm üzerinde düşünülerek ve konuşularak halledilebilecek bir probleminden ziyade, insani birlikteliği gerektiren bir süreçtir.

Rahibin dokunuşları da benzer bir şekilde her türlü düşüncenin ve konuşmanın ötesinde güçleri zayıflamış olan kadına etki eder. Elbette bu her insanda bu denli hoş karşılanan bir şey olmayabilir. Dini danışman mesafe ve yakınlığa dikkat ederek, dokunmadan da bir insana yakınlık gösterilebileceğini bilmelidir. Ancak çoğu zaman ölmekte olan insanların bir eli hissetmekten ne kadar memnun oldukları ortadadır. Sıcak bir elin dokunuşu onlara teselli ve güç verir.

“Biraz yanınızda kalıyorum” diyorum. Yine sessizlik. Gözlerini açıyor. Bana bakıyor. “Öyle yorgunum ki” diyor. “Yakında öleceğim.” Oldukça sakin konuşuyor. Bu sözleri belirli tevazu içinde söylüyor. “Ama benimle dua edin” diye rica ediyor. Gözleri yine kapalı. Hala el ele tutuşuyoruz. Kıpırdamıyorum, bu şimdi çok kargaşa yaratırdı. Sözler dökülüyor, serbestçe dua ediyorum, şiveyle konuşuyorum, aynı az önce konuştuğumuzdaki gibi. Bayan Hess sakince kapalı gözlerle yatıyor, zaman zaman eli sessizce hareket ediyor. Sonra “Yüce Babamız” duasını okuyorum, bu sefer yazı dilinde. Bildik dua kelimeleri bana çok törensel geliyor. Son bir emniyet bulunuyor orada, kopmayan tutunacak bir dal. “Amen” diyor Bayan Hess sessizce. Artık iyice sakinleşti. Eli elimi neredeyse tutmuyor artık. Kısa bir süre sonra elimi alıyorum. Nefesi hafif. Uyuyor. Bir kaç dakika daha kalıyorum. Bazen ona bakıyorum bazen de tamamen kendimdeyim. Mutlu bir zaman benim için. Boğazımda ağır bir şey var, ama rahatsız edici değil. Sessiz bir huzur var. Sessizce odayı terk ediyorum. Daha sonra Bayan Hess’in ziyaretimden iki saat sonra öldüğünü öğreniyorum.

Örnek 4: Baş Ağrısı ve İshal

(Adams, 1976, s. 91)

Madeleine şiddetli baş ağrısı çeker. Her şey bu baş ağrılarının bir kasılmanın neticesi olduğuna işaret eder. Ağrılar o kadar şiddetlidir ki Madeleine ne işine konsantre olabilir ne de dinlenebilir.

Christiane zaman zaman ishalden mustarip. Bazen o kadar kötü oluyor ki evden çıkamıyor ya da aile buluşmalarına katılamıyor. Doktorlar bir hastalık sebebi tespit edemiyorlar.

Semptomlar (baş ağrısı ve ishal) çok farklılar. Her iki vakada *problem yapıları çalınması*¹³³ ve edinilen bilgiler semptomların bir stres durumundan kaçınmak istendiğinde ortaya çıktığını gösterir. Her ikisi de farklı kaçınma stilleri geliştirmiştir

¹³³ Danışandan bir kağıda tablo şeklinde son bir haftanın iyi ve kötü bütün olayları, durumları, eylemleri yazılması istenir.

fakat aslında her ikisinin de yaptığı şey aynıdır. Dini danışman kişi ve problemin kendilerini dikkate alarak problemin sebebine yoğunlaşır ve sonuçlarını analiz eder (sorumluluktan kaçmak, insanlardan ve durumlardan kaçınmak). Bu şekilde her iki durumda sorun kökünden kavranabilir ve çözülebilir (Adams, 1976, s. 91).

Örnek, bu uygulamada psikosomatik ilişkilerin gayet yerinde algılandıklarını fakat altında yatan ambivalan duyguların veya nevroitik yapıların hiç de dikkate alınmadıklarını göstermektedir. Uygulamanın ahlakçı karakteri ve ideoloji oluşturma çabası dikkat çekicidir (Winkler, 2000).

Örnek 5: Güven
(Stollberg, 1975, s. 37)

Bir danışan annesiyle büyük zorluklar çektiğini anlatır. Ayrıntılar dini danışmana oldukça şüpheli gelir. Danışan rahiplik odasından ayrılır ayrılmaz dini danışman daha iyi bilgi edinmek için telefona sarılır ve danışanın annesini arar. Dini danışman istediği bilgilere ulaşır fakat danışan ertesi gün arar ve planlanan gruba katılamayacağını bildirir. Danışan belirli bir sebep göstermez, dini danışmanın sorularına da inandırıcı olmayan gerekçelerle yanıt verir. Büyük bir ihtimalle anne, dini danışmanın kendisiyle yaptığı telefon görüşmesini oğlundan gizlememiş. Daha sonra başka bir dini danışmanın teyit ettiği üzere olay gerçekten de böyle cereyan etmiş. Bu gerçek, danışan ve dini danışman arasındaki güven ilişkisini aniden bitirmiş ve o dini danışmanla bir danışmanlığı imkansız hale getirmiştir.

Örnek 6: Verbatim Örneği - “Doğum Günü Ziyareti”
(Kehlbreier, 2013)

1. Giriş

Verbatimın konusu bayan bir cemaat üyesiyle stajyer bölge rahibinin bir önceki günkü 80. doğum günü vesilesiyle yaptığı görüşmedir. Rahibin kadın ile daha önce başka bir toplantıda (kadın yardımı grubu) tanışıklığı bulunur. Aşağıda rahibin tuttuğu görüşme protokolü ve yaptığı görüşme analizinde rahibin dini danışmanlık anlayışı ve bunu uygulamaya nasıl koyduğunu tespit edilebilir.

2. Görüşme

Dini danışman olarak stajyer rahip = DD; Muhatap olarak görüşülen bayan = M öğleden öncesi randevulararak, 80. doğum gününden bir gün sonra buluşulur. Daha önce başka bir toplantıda M ile tanışılmıştı ve orada ağlayarak iki ay önce vefat eden

erkek kardeşinden anlatmıştı. M kızı ve damadı ile birlikte bahçeli bir müstakil evde oturur.

Görüşme süresi: yaklaşık 40 dak. Kayda geçirilen anonimleştirilmiş bir hafıza protokolüdür.

2. 1. Görüşme protokolü

- DD1 : [DD zili çalar, M kapıyı açar] İyi günler, Bayan H.! Gecikmeli olarak doğum gününüz kutlu olsun ve yeni yaşınız hayırlı olsun [hediye olarak bir mumluk verir].
- M1 : Aa, Bay Rahip! İçeri girsenize! Daha tam hazır değilim bile. Sabah yine iki uzun tebrik telefon görüşmem oldu! Oturma odasına oturun hele. Hemen geliyorum. [Mutfağa gider, bir şey yapmadan geri gelir.]
- M2 : Ah, size yiyecek bir şeyler hazırlayacaktım ...
- DD2 : a Bu çok nazik b fakat hiç gerek yok ki.
- M3 : Ben bir kızımı çağırayım. [M merdivenlerden kızını çağırır, oturma odasına oturur, DD ile köşeleme oturur].
- M4 : [iç çekerek]: Ah, dün her şey çok fazlaydı.
- DD3 : Eminim dün çok yorucuydu.
- M5 : Evet, önce öğleden önce komşular geldi, 13-14 kişi vardı burada. Sonra öğleden sonra da aile geldi işte: çocuklar, torunlar. Akşam da yemeğe çıktık.
- DD4 : a Baya hareketli geçmiş bütün gün. b Ve bu gün de dinlenemediniz herhalde daha.
- M6 : Hayır. [Kızı girer odaya, DD selam verir. M “atıştırılmalı bir şeyler” yapmasını rica eder.]
- M7 : Size hediye masamı gösterebilirim.
- DD5 : Memnun olurum! [DD ve M yan odaya çiçeklerle ve başka hediyelerle dolu bir masaya giderler.]
- M8 : Bakın neler neler aldım.
- DD6 : [göz kırparak] O zaman dünki zahmetler değdi, deseniz ya: Bir çok insan 80. yaş gününüzü düşünmüş.
- M9 : Evet, bu da iyi. Buna çok sevindim!
- DD7 : Ne kadar çok çiçek!
- M10 : a Çiçekleri ne de çok severim! b Bakın, burada bahçede: [M ve DD teras kapısından geçerek bahçeye geçer.] Çiçekliğime hala ben kendim bakıyorum. Kızım ve kocası şimdi bu göleti yaptılar. Fakat eskiden buranın hepsi benim işlediğim bir sebze bahçesiydi. Daha eskiden memlekette yetiştirdiğimiz sebzelerden geçiniyorduk.
- DD8 : Artık buna gücünüz yok ...
- M11 : a Hayır, o zamanlar geçti artık. İnsanın kendi baheçesine artık muhtaç olmayışına da seviniyorum ya, artık her şey markette bulunuyor. Ama çiçeklikte çiçek yetiştiriyorum daha. [b Çiçeklikleri gösterir, DD ilgili sorar; M daha ayrıntılı anlatır.]
- M12 : Ve vakitleri geldiğinde onları bu tarafa alıyorum. Sularını veriyorum. Terastan da onları seyredebiliyorum.
- DD9 : Ve hayatın açmasına seviniyorsunuz!
- M13 : Elbette! Çiçeklerin açması güzel değil mi! [ara]
- DD10 : Sebze bahçenizi özlemiyor musunuz?
- M14 : [gülüyor] a Hayır, hayır, göleti o kadar çok sevmesem de: evi kızımın üzerine. Nasıl doğru biliyorlarsa öyle yapsınlar. Zaman değişiyor işte. b Ama bakın burada: bu elma ağacı [ağacı gösterir] bu evle bir.
- DD11 : Onda bir şey değişmedi.
- M15 : Hayır. Onu daha en başta dikmiştik. Ve bu ağaç her yaz daha meyve verir.
- DD12 : Onca yaşına rağmen ...

- M16 : a Küçük bir mucize! - b İçeri girsek ya yine! [Konuşma oturma odasında devam, kız bazı atıştırma hazırlamıştır. DD ve M köşeleme masanın başında otururlar. c M başını kaldırır ve bakar, bir konuşma işareti bekler gibidir.
- DD13 : Bayan ...'nin doğum gününde doğru duyduysam köklerin burada değil, Schlesien'de ...
- M17 : Doğru, Schlesien! [M hayat hikayesini anlatır, Schlesien'den sürgün edilişleri, kocasının ...'da [şimdi oturdukları yer] bir kazada ölmesi ..., ikinci evliliği ve ikinci kocasının 20 yıl önceki vefatı]
- M18 : Kızım ve kocası bana çok iyi bakıyorlar.
- DD14 : Bunu fark ettim. Ve sadece size de değil [DD atıştırma hazırlamaya uzanır, ikisi de güler.]
- DD15 : [daha ciddi] Ama aynı değil, değil mi, insanın etrafında çocuklarının mı, kocası mı olduğu.
- M19 : a Doğru. Ama ben bunun üstesinden baya iyi geldim. Hiç bir zaman yalnız kalmadım: aile. Sonra, cemaate de çok gittim: b Uzun zaman şarkı grubundaydım.
- DD16 : Orada birlikteliği yaşıyorsunuz.
- M20 : Evet ve bol eğlence [konserlerden ve gezilerden anlatır.] Şarkı söylemek beni hep sevindirmiştir.
- DD17 : Sevindirmiştir?
- M21 : Evet, ne yazık ki bir kaç yıl önce ses tellerimden ameliyat oldu. O zamandan beri koroda şarkı söyleyemiyorum. O ince soprano kalmadı artık. Sesim artık buna müsait değil. Ben de şarkı grubundan ayrıldım, en fazla konserlere gidiyorum: dinlemek için.
- DD18 : [şaşırmış] Ayinde daha söylüyorsunuz ama?
- M22 : Evet orda oluyor daha. Korodaki zamanlar geçti. Çoğu da öldü zaten. Ama esas itibariyle şarkı söylemek bana hala teselli ve memnuniyet veriyor [elleri biraz huzursuzlanmaya başlar].
- DD19 : [öne eğilerek] Hala?
- M23 : [daha sessiz] Evet az önce bunu söylerken, yine erkek kardeşim aklıma geldi.
- DD20 : Kardeşinizin olmadığı ilk doğum gününüzdü.
- M24 : a Evet. Burada oturma odasında, orada duruyor [b M koltuğun yanındaki bir resme işaret ediyor] c Ona her akşam bakıyorum. [ağlamaya başlıyor]. Çok çok erken gitti. Daha 66 yaşındaydı!
- DD21 : Onu çok özleyorsunuz.
- M25 : [iç çeker] Çok! Ben ona hep bakardım, biliyor musunuz: Biz dört kardeşтик. Ben en büyükleriydim ve annemizin erken ölümü nedeniyle onu [kardeşe] neredeyse tek başıma büyüttüm. Birlikte kaçtık ve burada birlikte yeniden başladık.
- DD22 : Kendinizi ondan sorumlu hissediyordunuz.
- M26 : Kaçarken daha çok küçüktü. Ölümüne kadar hiç kavga etmedik. Buna hiç gerek duymadık.
- DD23 : Bana öyle geliyor ki, aranızda sıkı bir bağ vardı - savaş sonrasında bu yana kadar.
- M27 : Evet, kocalarımın ölümleri bunun kadar koymadı bana. Biz hep birlikteydik. Ve şimdi o gitti! [birkaç damla göz yaşı akıtır.]
- DD24 : Koca bir delik ...
- M28 : Ona hep baktım!
- DD25 : Ya şimdi?
- M29 : [a göz yaşını siler] b Şimdi üç kız kardeş kaldık. Umarım bundan sonra da böyle beraber kalırız [ara.]
- M30 : [resmi eline alır]
- DD26 : Resmine baktığımızda ...
- M31 : o zaman ona içimdekileri anlatabiliyorum.
- DD27 : Şimdi onun için ağladığınızı ...
- M32 : ... ve onu unutmuyacağımızı: öyle espiriliydi ki ve o kadar iyi bir insan. [M çocukluk anılarından anlatır.]
- M33 : [utangaç bir gülümsemeyle]: Aman Tanrım, dışarıda her şey çiçek açıyor ve ben burada oturmuş ağlıyorum.

- DD28 : Bunu yapabilirsiniz de buna hakkınız da var! Biliyor musunuz, Paul Gerhardt şarkılarında tam da bu parçalanmışlığı dile getirirdi: yası biliyordu, çocuklarını ve karısını kaybetmiş, 30-yıllık savaşı görmüş, ondan sonra da “Çık kalbim dışarıya ve sevinç ara”yı yazmış. İlk kıtasını size okuyabilir miyim?
- M34 : [gözleri parlar]: Söylesek ya! [DD ilahi kitabını açar; M ve DD birlikte EG 503,1 söyler.]
- M34 : Çok sağ olun. Bu gerçekten çok güzeldi. Bu şarkıyı daha Schlesien’de de söyledik! - Bir daha alsanız ya!
- DD29 : Yok teşekkür ederim! Artık yavaşça kalkmam gerek!
- M36 : [kalkar]: Teşekkür ederim Rahip geldiğiniz için!
- DD30 : [kalkar]: a Bunu severek yaptım. [kapıda:] İkramlarınız için teşekkür ederim! b Kadın yardım grubunda görüşürüz yine elbette bir gün.
- M37 : Evet oraya düzenli gitmeye çalışıyorum. Orada grup gittikçe küçülse de. Siz de yine gelin!
- DD31 : a Kesinlikle! b Görüşmek üzere - c ve tekrar bundan sonrası için güç ve Tanrının bereketini diliyorum size!
- M38 : Teşekkür ederim. Görüşmek üzere!

2. 2. Görüşme motifleri ve görüşmedeki ilgin

Görüşmede dini danışmanlık anlayışımı sergilemekte oldukça başarılıydım, yani muhabatıma karşı empatik bir temel duruş içinde biyografisi ve sosyal çevresine ilgi gösterdim. Görüşme ortaya çıkan problemleri ve zayıf noktaları tespit etmeye yarar.

3. Görüşmenin analizi

3. 1. Görüşmenin yapısı

A	S1-G3	<i>Selamlaşma</i> – “Daha hazır değildim.”
B	G4-G10a	<i>Dünkü 80. Doğum günü</i> – takdir ve stres
C	G10b- G16a	<i>Bahçe</i> – İş olarak çiçeklik, eskilerden kalan elma ağacı
D	G16b- G19a	<i>Hayat hikayesi</i> – Schlesien’deki aile kökleri, aile bağları
E	G19b-S24	<i>Şarkı söyleme</i> – Teselli, tatmin, sosyallik
F	G25-G33	<i>Kardeşin ölümü</i> – „Ama ben ona hep bakıyordum.”
G	G34-G36	<i>Sevinç ve acı</i> – “Bu güzel yaz gününde”
H	S29-G39	<i>Vedalaşma</i> – Bir sonraki kadın yardım toplantısında görüşmek üzere!

Görüşmede sürekli tekrarlanan motifler olarak dört karşıtlık görüyorum:

Yaşam alanları - sınırlar: M hayatın ortasındadır (doğum gününün yankıları) fakat aynı zamanda sınırlılıklarının da farkındadır: doğum günü yorucuydu, bugünün hazırlıkları yetişmedi, sağlık sebepleri nedeniyle koroda şarkı söyleyemiyor. Benzer şeyler “bahçe” konusu için de geçerlidir. M hayatının anlamını çiçeklere olan sevgisinde ve elma ağacına olan hayranlığında ifade eder. Diğer taraftan bir sebze bahçesi yetiştiremediği için sınırlarını da görür.

Süreklilik - değişim: bazı “zamanlar geçti” (M11: Bahçe, M14: Ev, M22: koro), sevgili erkek kardeş vefat etti. Bazı şeyler ise sürekliliğin simgesi haline gelmiş: elma ağacı (M14) ve hala daha teselli eden şarkı söylemek.

Birliktelik - yalnızlık: M hayatında hiç bir zaman “yalnız” değildi (M5, M19b) fakat giderek küçülen kadın yardım grubu, koronun yokluğu ve özellikle de erkek kardeşin kaybı yalnızlık hisleri uyandırıyor: acaba kız kardeşler bir arada kalacaklar mı (M29)? Erkek kardeşine ömür boyu bakmış olmak ve şimdi bundan mahrum kalmak M'nin “sorumluluk alanlarını” çiçek bakımına daraltmıştır.

Yaşam - ölüm: Bahçede “hayat” konusu hakimken, oturma odasında - özellikle de kardeşin - ölüm konusu hakim.

3. 2. M'nin kişiliği

1. M hazırlıksız yakalandığı için biraz mahcup ve oldukça telaşlı (M1, M2). Kızını çağırarak duruma bir çözüm getirmeye çalışır. Belirtilen uzun telefon görüşmeleri kendiliğinden ortaya atılmış bir özür gibidir (atıştırmalıklar hazır olmadığı için). Hediyelerini göstererek ve bahçeyi gezdirerek biraz zaman kazanır. Bundan sonra daha ilgili ve dikkatlidir.

2. Hayatındaki vazifelerinden ayrıntılı bahseder ve gurur dile gelir (M10, M11, M12). Hayat hikayesinin gösterdiği gibi (M17) hayatında hep bir şeyler başarmış (kardeşine bakmak gibi, M25). Fakat satır aralarında hayat alanının daralması ona sıkıntı verir: “Eskiden” sebze bahçesiyle ilgilenirdi ve hatta “daha eskiden” o bahçeden geçinirlerdi (M10). Bu gün ise artık bahçeyi sadece *seyretmekle* yetinmek zorunda (M12), kendisine *bakılıyor* (M18), oysa ki o *hep* birilerine (kardeşine) bakıyordu (M25). Hayatında önemli bir referans noktası kaybolmuş ve kaybettiği eşlerinden çok daha fazla acı vermektedir. Koroda artık şarkı söyleyemeyişi ve kadın yardım grubunun giderek küçülmesi M'nin hayatını daraltan diğer noktalardır. Hayatlarındaki değişiklikler yaşlılar için varoluşsal sorunlar ve kaygılar uyandırsa da M bu durumdan kendisi çözümler üretmeyi ve durumun olumlu yönlerini görmeyi başarır (M11, M13). Bazı zamanların artık geçmesine (M11, M14, M22) rağmen hala elinde olan, sürekliliği olan konulara tutunur: çiçeklik, elma ağacı, şarkı söylemek (koro dışında olsa da M22, M19, M27), kardeşiyle ilişkisini sürdürdüğü resmi (M31)). M burada başarılı bir şekilde kendi durumunu yansıtabiliyor.

3. M'nin elma ağacı hakkındaki düşünceleri dini tasavvurlarını canlandırır: ağaç eski hatıraları canlandırır ve değişen zamanlarda tutunacak bir dal oluşturur. Ağaçla güveni ve yitip gitmeyen hayatı (hala *meyveleri* var) bağdaştırır. Aynı şekilde ağaçla kendisini bağdaştırır: yaşlanması ve kaybettiği enerjiyi (hala *meyveleri* var). Ağaç bir “aşkınlık aktörü” (Hauschildt, Alltagsseelsorge, 1996, s. 300) konumundadır. Sadık yoldaş ve yaşam kaynağı olarak ona atfedilen özellikler Tanrıya da işaret edebilir. M de

zaten cemaat üyeliği (M19b, M37), dini sosyalleşmesi ile Kilise ve Hristiyan geleneklerine bağlılığını (M35) ortaya koyar.

4. M kardeşi için yas tutar ve regresif olduğu kadar (resim, göz yaşları) adaptif (sosyal yaşantıya katılması (kadın grubu, doğum günü kutlaması); yaşam enerjisi (doğa, şarkı söyleme) gibi tipik yas davranışları sergiler. Dini danışmanın karşısında ağlaması da ona karşı olan güvenini gösterir. Oldukça yoğun anaç duygularla baktığı ve büyüttüğü erkek kardeşinin kaybıyla kız kardeşlerinin onun boşluğunu doldurmama endişesini yaşatır (M29). Fotoğrafa adeta bir ritüel içinde yönelişiyle kendince içinde sakladığı duyguları verbalize etmenin bir yolunu bulur.

5. Ambivalan duygularını M sonunda kendi de dile getirir (M33). Bu duygu karışıklığı ona nihayetinde fazla gelir ve ilahiden konu açılmışken (o ilahiyi) söylemek istediğini ifade eder. Danışmana göre M için şimdiye kadarki konuşmanın yoğunluğu ve yoruculuğu karşısında bu hoş gelen bir değişikliktir.

3. 3. Dini danışmanın kişiliği

1. O zamana dek hiç bir yas ziyareti yapmamış olan DD, doğum günü ziyaretinin M'nin yas durumuna nasıl uyacağı konusunda tereddütleri bulunur. Daha önce karşılaşmış olmasına rağmen M'ye karşı gündeme geleceğini düşündüğü yas konusunda uygun davranıp davranamayacağını düşünür.

2. DD - M arasında daha önce bir tanışıklık olduğu ve beklenmedik gelmediği için kendini ismiyle tanıtmaya ve ziyaret sebebini belirtmesine gerek duymaz. Mevcut telaşı görmesiyle M'yi, çabalarını göz ardı etmeksizin (DD2a), rahatlatmaya çalışır (DD2b). Fakat DD'nin bunu dile getirişi şekli (DD4b) bir sitem olarak algılanabilir ya da kadının yetersizlik (hazırlıkları yetiştiremediği için) duygularını pekiştirebilir. DD ortamı gevşeten mekan değişikliğine (hediye masası - bahçe) katılır.

3. DD dini danışmanlık anlayışı gereği kadına samimiyet, değer verme ve empati ile karşılık vermek ister. Aynı zamanda görüşmenin M ve onun konuları tarafından belirlenmesini ister. Bu iki unsur DD'nin dini danışmanlık anlayışının iki önemli temelidir. DD'nin kadının hayat hikayesine olan ilgisi terapötik değil kişiseldir, çünkü onun anlayışında ilgilendiği kişiler danışan değil (Klient), yakınlardır (Naechste). Hayat hikayesiyle birlikte sosyal ve dini bağlarla da ilgilenir (sistemik ilgisini) - fakat ancak karşı tarafın isteği de olursa. Dil bakımından DD'nin bu çifte ilgisi empatik ifade ve sorularla kendini gösterir.

4. B ve C bölümlerinde DD görüşme sinyalleri olarak algıladıklarını verbalize eder (DD7, DD8, DD9, DD11). Bunun amacı M'ye dinlendiği ve anlaşıldığını hissettirmektir. DD “yaşam” motifini “bahçe” konusunun altında algılar ve ona atıfta bulunur (DD9, DD11, DD12). Fakat bunu yaparken biraz uygunsuz davranır ve bu bölüm için tipik olmayan bir soruyla (DD10) aslında kapatılmış bir bölümün (M10) peşinden gider. Bunun sebebi anne-kız arasında bir çatışma ihtimalini düşünmesidir ve “test-sorusunun” amacı da bunu ortaya çıkarmaktır. DD'nin M'nin sistemiyle (çevresiyle) gerçekten ilgileniyorsa bu soru içerik bakımından yerindedir, fakat geç kalmıştır ve görüşmeye eklemeye çalışılır. Dolayısıyla M şaşırarak güler ve konuyu yine bahçeye getirir (M14b).

6. D ve E bölümlerinde DD belirgin bir şekilde daha aktiftir. İki kez konuşmayı kendisi sürdürür (DD13, DD15) ve sorular sorar (DD17, DD 18, DD19) ve M'nin biyografisi hakkında bir fikir edinir (DD13/M17). Buna ilaveten M'nin merhum kardeşten bahsedeceğini hissettiği için, kadının biyografik anlatımının dini danışmanlık için önemi büyüktür. DD başarılı bir şekilde “bahçe” ve “kardeş ölümü” konuşma sıralamalarını birleştirir. Sistemik açıdan konuşma sonunda sosyal bağların devam ettirilmesinin tembihi önemlidir (DD30b).

Ayrıntılı olarak: D17 ve D19 dini danışmanın iyi bir dikkat sergilediğini gösterir. DD iyi dinler ve soru sorar. Ancak DD15 biraz uygunsuzdur: daha derin bir diyalog için açık bir teklifte bulunmaz, ancak zaten mevcut olan neticeyi postüle eder (“aynısı değil, değil mi”) ve M bunu sadece onaylayabilir. Fakat görüşmenin seyri için bunun olumsuz bir etkisi yoktur, çünkü M kocalarının ölümünü atlatmış durumdadır.

7. F bölümünde DD, M'nin sunduğunun peşinden gitmek ister. M'nin duygusallığında (M24'te ağlıyor) empati ve özellikle kabul edici bir tutum en önemli hedeflerdir. DD kısa kısa ifadelerle kendi algıladığı duyguları (M'nin) verbalize etmeye çalışır (DD21-24). Ancak DD, DD25'te bu yakın teması böler (bkz. 3.4) ve sistemik ilgisini ön plana getirerek, hayatın bundan sonra nasıl devam edeceği konusuna yönelir. Bunun sebebi ne olabilir? - DD de duygusal olarak etkilenir: Şu an tam da baştan çekinceleri olan konuya gelir. M'nin ağlaması ve kaderi acıma hissi ve bir parça çaresizlik uyandırır. Fakat DD bunu verbalize etmez çünkü temel duruşu gereği M'nin duygularına yoğunlaşır. DD25 ile DD kendini korumak için durumdan kaçır ve duygu düzleminden çözüm stratejilerine geçer. Bir ara (M29) ve konunun salt verbal düzleminden geştalt düzlemine (resimlere bakılması, M30) geçmesi DD'ye yine yakın,

empatik bir tutum sergileme imkanı verir. F bölümü için non-verbal unsurlar da kullanılabilir (örn. eline dokunma), fakat DD buna cesaret edemez.

8. DD28’de DD yaşam gerçeği ile İncil mesajını birleştirme görevi atfedilen teolog ve Kilise dini danışmanı rolünde davranır. Amacı da budur. DD illa ki, *makamı gereği* bir *beklenti* hissetmez, sadece konuşmanın genel gidişatından dolayı, kendiliğinden şarkıyı dahil etmeye karar verir (Bukowski’nin (1994) *İncil’i Konuşmaya Dahil Etme*’de önerdiği gibi). Bu şekilde çatışan duyguların ve aynı zamanda M’nin doğa ve şarkı söyleme sevgisinin ifade edilmesine imkan tanınmaya çalışılır. Bu nedenle burada bu dörtlük bir İncil ayetinden daha yerinde olur. Gerhard’ın biyografisi hakkındaki yorum ile DD bu neşeli yaz şarkısının yas duygularının üstünü örtmesini engeller. Sevindirici müjde ve bundan açılan perspektif M için bir “yine de” anlamı taşır: her şeye ve acıya rağmen Tanrı tarafından verilen yaşamaya değer olan hayat.

DD bilinçli olarak başta değil görüşmenin sonunda kutsamayı yapar (DD31c). Kutsama genellikle karşılaşmaların sonunda yapılır ayrıca DD ancak görüşmeden elde edebileceği veriler doğrultusunda yapabileceği kişisel dilekler de eklemek ister (“güç”, DD31).

9. DD’nin mizahi yapısı görüşmede ortam bulur (DD6, DD14). Bu özelliği onu otantik kılar. Birlikte gülmek insanları birleştirir; muhatabına aktarılabilen mizah korkuların yenilmesine ve yaşam enerjisi açığa çıkarılmasını sağlayabilir. Bu nedenle birlikte gülmek, şakalaşmak, mizah dini danışmanlıkta önemli bir unsurdur (bkz. (Bukowski, 2001)).

3. 4. Dini Danışmanlık İlişkisi

Her iki tarafın başlangıçtaki farklı çıkış noktaları etkileşim sürecini engelliyor. Sosyal bağları kurmada yardımcı olan bir *smalltalk* (ayak üstü konuşma, Hauschildt’in (1996) önerdiği gibi) meydana gelmediği gibi ikisinin birbirlerine karşı hazırladıkları değer verme stratejileri de boşa çıkıyor: hediye yorumsuz kalıyor; atıştırmalıklar hazır değil; bu durum DD’yi Hauschildt’in (1996, s. 164) tabiriyle “davetsiz misafir” konumuna düşürüyor. Neticede iletişim bu durumdan payını alıyor: M, DD’yi tam algılamıyor (DD2 yi M2-3 arasında duymaz). DD ise “daha hazır olmayan” bu ortamda konuşmayı ilerletmek ister (DD3). İki tarafın birbirini daha önceden tanınması ve durumun rahatlatılmasına aktif katkıda bulunmaları (M mekan değişikliği ile, M7; DD şaka ile, DD6) görüşmeyi kurtarır ve iletişim başarıyla gerçekleşir (M5 ve M9daki onaylama; DD5te DD’nin davranışları).

2. DD7 ile DD aslında doğum günü konusunu sürdürmek ve M'ye DD6'da söylediğini başka kelimelerle yinelemek ister: M 80 yaşında toplumsal bağlarının daha bu kadar güçlü olmasına sevinmelidir. M'nin aldığı mesaj yalnız farklıdır, o DD'nin bahçeyle ilgilendiğini düşünür. DD'nin bahçeye yönelmesiyle ilişki daha yakınlaşır: DD M'de güven ve gurur uyandırır, ayrıca M'ye evin içindeki dağınık ortamdan bir kaçış imkanı sunar.

3. İlişki artık yakın ve rahatsızlık verebilecek unsurlardan uzaktır. M DD'yi algılar, olumsuz ifadeleri “hayır” ile (M11, M14, M15) olumluları “evet” ile yanıtlar. Bahçede DD konuşmayı derinleştirmek için iki “teklif” yapar (DD9, DD11) fakat M bunları reddeder: M doğa metaforunu hayatının geneli, hele ki hayatının özel problemleriyle bağdaştırmak istemez ve görünüşteki doğa sevincinde kalır. M dini boyuta değindiğinde (“mucize”) kendisi durur (M16b). DD dini olgulara olan ilgisini geri çekmelidir: M'nin konuyu ve mekanı değiştirme kararı (ve yönetmesi) öncelik taşır.

Geç ortaya atılan soru (M10) konuşmanın akışını baltalar; dolayısıyla M konuyu tekrar doğaya getirir (M14b).

4. DD13'te görüşmenin atmosferi değişir: bahçedeki bir yürüyüş (bütün duyular bahçeye yöneltilmiş) karşılıklı oturmaya dönüşür (duyular birbirlerine yöneltmiştir). DD konuşmanın M için artık asıl konuya eriştiğini, hatta asıl şimdi başladığını düşünür. Atıştırmalıkların da tam bu sırada servis edilmesinin sembolik bir anlamı vardır: M'nin baştan beri arzuladığı ortam artık hazırdır. Bahçedeki konuşmaların ise değersiz olmadığını DD kurduğu bağlantıyla (“Kökleriniz...”, DD13) dile getirir. DD, M'den gelen non-verbal tepkiden (M16b) inisiyatifi ele alma hissine kapılır fakat M'yi hemen yine aktif konuşma pozisyonuna getirir. M'nin biyografisine karşı ilgi gösterildiğini ve istekli dinlendiğini görmesiyle ilişkide yakınlık ve güven artar.

5. M22/DD19 görüşmede önemli diğer bir noktadır. Kardeşin ölümü konusu uzun zamandır ortada durur. Fakat DD20'de DD pek akıllıca davranmaz. DD her ne kadar mevcut bir probleme değinse de bunu zaten zor olan kardeş kaybının yanında onsuz geçen “ilk doğum günü”ne dikkat çekerek dramatize etmenin hiç bir anlamı yoktur. M duygularını ifade eder, DD onları yorumlayarak alır (DD21-23). DD'nin kişisel çekinceleri etkileşimi engellemese de DD'nin kendi duygularını da verbalize etmesi (örn.: “Bununla ben de baş edemiyorum.”) veya M'nin non-verbal tepkilerine (ağlama, hıçkırma) sadece verbal cevap vermeseydi (örn.: mendil uzatma, elini tutma) ilişkiyi daha yoğun ve otantik yapardı.

DD25 ile görüşmenin derinliğinin DD'nin kendisi tarafından terk edilmesi partner merkezli bir görüşmenin temel prensibine karşı gelir. Her ne kadar M, derinlikten çıkma "teklifini" kabul etse de (M29a), aslında biraz daha orda kalmak ister. Burada DD kendi "kaçış denemesini" gerçekleştirir (bkz. 3. 3.).

6. M24b ve M30 ile DD resmi algılar ve M30'dan aldığı cesaretle dile getirir (DD26). Bunu yapmakla DD, M'nin kendi yasının üstesinde gelme yeterliğini destekler ve M ritüelinin anlamına kendisi varır. İlişki yine çok sıkıdır (DD27-M32).

7. Şarkı bir nevi birlikte bir İncil iletişimidir. Birlikte olması dayanışmayı sağlar ve görüşmenin seyrine de uygun düşer. Doğa, acı konularını ve görüşmenin dini boyutlarını, M ve DD'nin şarkıyı birlikte söyleyerek tasdik ettikleri Tanrı yorumları - DD değil! Birlikteliğin ilk adımını atan M: şarkıyı birlikte söylemek ister. Şarkıdan sonra konu açıkça inançtan açılmaz fakat buna gerek de kalmaz: şarkının kendisi sevindirici müjdedir (bkz. M35).

8. Görüşme her iki tarafında ilgi gösterdiği bir anlaşmayla, bir randevuyla sonlanır: kadın yardım grubunda M, DD ile teması sürdürebilir; DD, M'nin acısına rağmen topluma karıştığını fark eder.

Örnek 7: Psikodrama (Kreller, 1999)

Psikodrama yöntemlerinin dini danışmanlık içinde verimli kılma imkanlarından biri dini danışman ve muhataplar arasındaki rol değişimleridir. Kreller (1999) bunun için bazı örnekler verir:

Dini danışman ve muhatap arasında rol değişimi:

Kanser hastası Bayan K dini danışmanına hastalığına rağmen bir eğitime katılıp katılmayacağını sorar. Eğitim Bayan K'ya sağlayacağı sosyal çevre nedeniyle de cazip gelmektedir. Dini danışman K'dan kendi yerine geçmesini ister, kendi de muhatapı Bayan K'nın yerine geçer ve sorar: "Bana nasıl bir cevap verirsiniz Rahip Bey?" - "Zor, zor. Bence en azından bir deneyebilirsiniz. Kendinize bir altı ay zaman tanıyın, deneyini. Altı aydan sonra deşip deşmediğine ve hala zevk alıp almadığınıza bakarsınız."

Bu diyalog sonrasında roller yine geri verilir. Rol değişimlerinde çoğu zaman muhataplar dini danışmanların akıllarına gelmeyecek çözüm yolları bulurlar. Nihayetinde dini danışmanlar ancak kendi çözümlerini bulurlar.

Muhatap ve Tanrı arasında rol değişimi:

"Altı aydır burada yatıyorum. Siz, Rahip olarak Tanrının böyle bir şeyi neden yaptığını bana bir söyleyebilir misiniz?!" "Düşünün ki hikayenizi Tanrıya anlatıyorsunuz, o ne derdi buna? Bunu size neden yaptığı sorunuza direkt ona sorabileceğinizi düşünün. Şimdi de lütfen kendinizi Tanrının yerine koymaya çalışın. Siz Tanrı olsaydınız burada yatan Bayan K'ya nasıl bir cevap verirdiniz? Tanrı rolündeki size soruyorum: "Tanrım neden böyle bir şey yapıyorsunuz?" "Bilmiyorum. Ben bunu istemiyorum aslında. Bana kalırsa Bayan K sağlıklı da olabilir. Bunu daha çok isterdim. Ama ben bunu değiştiremem ki." (ağlamaya başlar).

Rol değişiminde hasta İncil'in vaatlerini hatırlar. İsa özellikle zayıflara, çaresizlere ve hastalara gider. İsa suçu ortadan kaldırmaz, onu kabul ve affeder. Bu şekilde de hasta kendini affedebilir ve biyografisini kabullenebilir.

Dini danışman sadece Tanrının bunu istemediği ve onun da birlikte acı çektiğine inandığını söyleyebilir. Bunu ise ancak şimdi, yani rol değişiminden sonra söyleyebilir. Önceden söylediğinde sadece ucuz bir bahane gibi algılanabilir.

Onca yıl içinde hiç bir hasta Tanrı-rolüneyken kendine olumsuz bir şey söylememiştir. Öyle olsaydı Tanrı ile bir tartışmaya girilmiş olurdu ve ona vaatleri hatırlatılırdı.

Tanrıyla rol değişimi Tanrı yerine geçmek değildir. Bu rol değişimi insanın içindeki Tanrı sesini dinlemektir (bkz. 1 Korintoslulara 3,16).

Örnek 8: Aşık Kadın

(Geest, 1981, s. 213-220)

Reiner (37) iyi bir vaizdir ve vaazları bir çok insanı çeker. Bayan Schneider da cemaattendir ve rahibin vaizlerini ilgiyle dinler. Bir gün Bayan Schneider özel bir görüşme talep eder ve uzun zamandır kendini mutsuz ve yalnız bırakılmış hissettiğini anlatır. Reiner kısa sürede kadının kendisine karşı geliştirdiği ilgiyi ve yakınlığı fark eder. Görüşmelerde Reiner kendisini biraz baskı altında ve sıkıştırıldığını hissettiğini açıkça belirtir. Bayan Schneider rahibe bu açık sözlülüğü için teşekkür eder ve kendi davranışları hakkında kıymetli bir geri bildirim olarak değerlendirir. Görüşmeler ona iyi gelmektedir. Üçüncü görüşmede Reiner kadına gerçekten neyin iyi geldiğini ve onu nelerin cesaretlendirdiğini araştırır ve kadının aslında hayranı olduğu rahiple birlikte olmaktan keyif aldığı anlaşılır. Zamanla görüşmelerin Bayan Schneider için ifade ettiği anlam Reiner'i endişelendirmeye başlar. Kadın kendisine aşk şiirleri yazmaya başlar. Reiner kadına açıkça onunla bir arkadaşlık istemediğini söyler. Kadın bunu kabul ettiğini söylese de Reiner kadının daha yakın bir ilişkiye olan ümitlerinin canlılığını koruyacağına inanır. Her ne kadar rahatsız olsa da Reiner bu görüşmelerin Bayan Schneider için anlamlı olduğuna inanır, fakat ilerleyen görüşmelerde bir gelişme kaydedilmediğini anladığında onu bir terapisteye yönlendirmeye karar verir.

Görüşmeye vaktinde gelen Bayan Schneider selamlaşmadan sonra hemen bir iltifatla devam eder oysa Reiner kendisine kararını bildirecektir: (BS = Bayan Schneider; DD = Rahip Schneider)

- BS : Bana ayıracak vaktiniz yok mu artık? Çok fazla vaktinizi aldığımı düşünürdüm zaten hep.
- DD : Hayır mesele bu değil. Bu hafta hakkınızda tekrar iyice bir düşündüm, bana anlattıklarınız ve aramızda oluşan ilişki hakkında da. Şunu anlıyorum - bunu sıkça söylediniz - bu görüşmelerin ve şahsen benim size çok şey ifade ettiğini. Yine de kesinlikle inanıyorum ki, benimle bir sınıra ulaştınız. Nasıl devam edeceğini bilmiyorum. Ama yine de bir devamın olduğundan, içinde açılacak ve açılması gereken daha çok şeyin olduğundan eminim. Fakat bunun için bu konuda benden daha çok şey yapabilen bir insana ihtiyacımız var.
- Bayan Schneider hareketsiz sandalyede oturur. Oldukça şaşırılmış ve ürkmüş olduğuna inanıyorum.
- DD : Bu sizde nasıl bir etki yapıyor Bayan Schneider? Bu sizi şaşırtıyor mu?
- BS : Beni üzüyor. Ben severek geliyorum size, siz bana bildiğinizden daha çok yardım ediyorsunuz.
- Parmakları boynundaki şalın uçlarıyla oynuyor.
- DD : Bir daha asla benim yanıma gelmemelisiniz demiyorum. Ama sadece bunun yetersiz olduğunu düşünüyorum.
- BS : Aa! Az önce bir sürgün gibi geldi kulağa. [gülüyor] Peki ben o kadar zor bir vaka mıyım ki?
- DD : Benim için evet [gülümsemesini bastıramıyor]. Bakınız, bende bulduğunuz en önemli şey yakınlık ve arkadaşlık gibi bir şey ya da buna dair bir arzu. Ama sizin daha fazla kendiniz üzerinde çalışmaya ihtiyacımız var. Bu gidişle benimle irtibatınızda ilerlemeyeceksiniz bu da yazık, çünkü eminim ki, ilerleyebilirsiniz.
- Uzun bir sessizlik giriyor araya.
- BS : Ama tanımadığım bir insana açılabilir miyim bilmiyorum. Oldukça fazla güvene ihtiyacım var.
- Teklifime karşı nasıl direndiğini fark ediyorum.
- DD : Bunu anlıyorum. Güvenebileceğiniz birini bulup bulamayacağınız da kesin değil.
- BS : Bildiğiniz biri var mı benim için? Bir psikiyatru mı gideyim? [sitemli]
- DD : Bunu zannetmiyorum. Psikiyatrlar genellikle ilaçlarla çalışırlar ama doğru görüyorsam sizin kişisel netliğe ihtiyacımız var. Ben daha çok başka bir yönde düşündüm. ... [birini tavsiye eder].
- BS : Ama ben de bu kadar zor bulduğunuz nedir? O kadar mı karmaşığım?
- Dik dik bakıyor bana. Mümkün olduğunca açık konuşmak istiyorum.
- DD : Sizinle olan kontağında üstesinden gelemediğim arkadaşlıktan terapiye geçmek. Benle ilişkiniz hakkında çok konuştuk ama yine de bana gelmenizdeki asıl sebebin bana duyduğunuz sempati olduğuna inanıyorum. Gerekli olanın kendinize, kendi içsel çatışmalarınıza doğru bir adım olduğuna düşünüyorum ama bunun nasıl yapılacağını göremiyorum. Bu beni aşıyor.
- Yine bir süre susuyor. Sonra bana hayal kırıklığı içinde bakıyor.
- BS : Kendimi tarafınızdan itilmiş gibi hissediyorum.
- DD : Bu kısmen doğru. Teklifimin sizi acıtması gerçeği benden terapötik yardımdan aslında başka bir şey beklediğinizi teyit ediyor. Benimle daha az kontakta bulunma düşüncesinin bile size acı verdiğini düşünabiliyorum.
- BS : Evet bu doğru. [sesi titriyor]
- DD : Talebinize karşı kendimi çaresiz hissediyorum. Yerine getirmek istemediğimi fark ediyorum. Eminim bu sizin için çok zor.

Görüşme kadının bir terapistte yönlendirilmesi, gidişattan haberdar etmesi üzerine anlaşılması ve iyi dileklerle sona erer. Dini danışman görüşme sonrasındaki duygu ve düşüncelerini anlatır:

DD : Görüşmeden sonra baya bir bitkin düştüm. Bu kadınla bu kadar açık olmak zorunda olmak çok zordu benim için. Yumuşama tehlikesi büyüktü. Ona karşı kişisel bir arkadaşlık arzusu beslediğim için değil, bariz bir şekilde bana aşık olduğu ve benim Hayır'ım onu o kadar acıttığı için.

Onu ittim mi? Ona bir terapistin yardım edebileceğine gerçekten inanıyor muyum? Bundan çok emin değilim. Ama nasıl olabilir ki? Kesinlikle bir terapist bu aktarım karmaşıklığını benden daha iyi kabul edebilir. Şu kesin: bu iş beni aşıyordu.

Bu görüşmede dini danışmanın bu kadına daha fazla danışmanlık yapmak istemediği açıkça ortadadır. Çaresizliğini, nasıl devam edeceğini bilmediğini ifade etmesi bunu açıkça gösteriyor. Fakat bir danışan hangi durum ve şartlar altında bir başkasına sevk edilmelidir? Bunun sinyalleri var mıdır? Buna dair işaretlerin danışandan ziyade danışmanda aranması gerekir. Danışmanın danışanın durumuna karşı tepkileri sevk için uygun kararın aranacağı yerdir. Elbette bu değerlendirme hiç bir zaman nesnel olamayacaktır ve daima dini danışmanın sübjektif değerlendirmesine bağlı olacaktır. Geest (1981) danışanın sevk edilmesindeki etkili olacak temel göstergeleri Oglesby'nin (1968) izinde ortaya koyar. Geest ve Oglesby'nin bu göstergeleriyle birlikte örneği analiz etmeye çalışalım.

Meselenin zaman bakımından dini danışmanı aşması: uzun ve derin bir ilgi gerektiren durumlarda, dini danışmanın buna gereken vakti ayıramayacak/bulamayacaksa danışanı bir başkasına sevk etmek daha uygundur.

Meselenin mesleki olarak dini danışmanı aşması: dini danışman durumun gerektirdiği bilgi ve tecrübeden yoksun olması sevk için açık bir göstergedir. Örnekte dini danışman açık ve net bir şekilde arkadaşlık ilişkisinden terapi ilişkisine geçemediğini, böylece bu durumun kendisini aştığını belirtir. Sevk için bir diğer gösterge - bu örnekte de yerinde olarak değerlendirildiği gibi - belirli bir sayıdaki görüşmeden sonra hala bir ilerlemenin kaydedilmiş olmamasıdır. Çalışma boyunca yer yer değinildiği üzere dini danışmanlık ilişkisi süreli bir ilişkidir ve vakti geldiğinde zaman ve mekan olarak mesafenin girmesi doğal hatta gereklidir. Ayrılan süre içinde sorun çözülemiyorsa sorun dini danışman için fazlaca zor ve karmaşıktır demektir. Oglesby'e göre görüşme sayıları beşi aşmamalıdır, daha fazla ilgiye ihtiyaç duyan insanların başka bir yardıma ihtiyaçları vardır. Bu görüşmeler dönüp dolaşıp aynı yere dayandığı durumlar (örnekteki gibi) için de geçerlidir. Sevk ancak her görüşme türü için başvurulacak bir şey değildir. Örneğin kronik hastalarla süregiden görüşmeler onlara bir destektir. Sevk etmek daha çok danışmanlık karakteri olan, terapötik dini danışmanlıkta söz konusudur. Her şeye rağmen dini danışman ilişkiyi sürdürmesi gerektiğini düşünürse o zaman kendisini bir süpervizyona tabi tutması, bir uzmanla görüşmesi ya da yetkin meslektaşlarından fikir alması önerilir. Dini danışman aktarımları vaktinde fark edemezse tuzağa düşme riski büyüktür. Bu nedenle danışanların danışmana karşı bir bağımlılık geliştirmeleri önemli bir sinyaldir. Danışanın bir başkasına gitmek istemeyişi durumu zorlaştırır, özellikle psikiyatrya gitmenin zor geldiği anlaşılır bir durumdur. Fakat özellikle bu durumlarda dini danışmanlığın sürdürülmesi tehlikelidir

çünkü danışanın durumu danışmanın profesyonel yetkinliğini ve yeterliğini aşmaktadır. Dini danışman bu durumda ortaya çıkan çekinceleri sevgiyle ve dikkatlice bertaraf etmelidir. Örnekte Reiner Bayan Schneider'in bir terapiye karşı gösterdiği direnci yumuşatmaya ve onu cesaretlendirmeye çalışır.

Meselenin dinin danışmanı duygusal olarak aşması: Dini danışmanın karşılaşmalarına duygusal olarak dayanıklılık göstermesi görüşmelerin sürdürülebilmesi için önemli bir şarttır. Elbette ki kimi dini danışman bir başkasına göre daha fazla acıya, çaresizliğe, öfkeye dayanabilir. Fakat onların bile tükendiği durumlar ve zamanlar olabilir. Özellikle kendilerine yakın bir insan için dini danışmanlık yapmaları oldukça zordur. Acil dini danışmanı Bay Piertruscka'nın da bildirdiğine göre bu gibi durumlarda, acil durumda bulunan insanın dini danışmanın bir yakını olduğu anlaşıldığında, o meslektaş olayın dışında tutulur. Tıpkı itfaiyecilerin tanıdıklarının bulunduğu bir yangında olay yerinden uzak tutuldukları gibi. Bay Pietruschka buna ilaveten kendisinin de zor bir durumda olması durumunda, örneğin aile veya evlilik krizinde, bir dini danışmanlık desteği talep edeceğini belirtir. Bu da dini danışmanın kendisini bile sevk ettiğinin bir örneği olarak görülebilir. Geest'e göre dini danışman güçlü duyguların dikkatini dağıttığı ve o artık aslında kendisiyle meşgul olmaya başladığı anda sınıra ulaşılmıştır. Bu noktadan sonra artık dini danışman muhatabını kendi ihtiyaçları için kullanır ve suiistimal eder. Mesleki olarak yetersiz hissetmek dini danışmanın kendisinin sevk edilen mercii olduğu durumlarda da ortaya çıkabilir. Duygusal olarak olaya yeterli olmamak, kendini baskı altında hissetmek uygun bir dini danışmanlık yapılmasını engeller ve tekrar sevk etmek en doğrusu olabilir.

Dini danışmanın kendi yeterlik, bilgi ve becerilerinin bittiği yeri iyi bilmeli ve muhataplarını zamanında ilgili uzmanlara sevk etmelidir ki ihtiyaçları olan yardımı bulabilsinler. Kime sevk? sorusunda Geest dini danışmanların en sık psikiyatr veya psikoterapiste yönlendirdiklerini bildirir fakat profesyonel danışmanlar veya uzmanlar (aile, evlilik, finans danışmanları, sosyal hizmetler, avukat) da bir dini danışmandan daha iyi yardım sağlayabilecektir. İnsanların geldikleri çeşitli sebeplere göre dini danışmanın uygun merciiye yönlendirmesi dini danışmanın bir baştan savması değil, bizzat dini danışmanlık uygulamasıdır. Örnekte de görüldüğü üzere Reiner kadını öylece göndermez, durumu anlamak ve anlatmak için kendine ve kadına zaman tanır; kadının ilişkiyi sürdürme isteğini kabul etmeksizin ciddiye alır. Durum onu aşar, bunu da açıkça belirtir, kadının direncini ciddiye alır ve onu ortada bırakmaz. Bir

psikoterapiste sevk etmesine rağmen gidişattan haberdar edilmek istemesi bunun göstergesidir.

Sevk edilecek mercilerdeki ilgili uzmanların dini danışman tarafından tanınması ve tavsiye edilmesi örnekteki gibi danışanda bir rahatlama ve ona gitmede bir kolaylık sağlar. Tavsiye edilen uzman artık o kadar bir yabancı değildir ve güvenilmesi daha kolaydır.

Örnekte de çok net görüldüğü üzere bir danışanı sevk etmek dini danışmanın kendi yetersizliğini itiraf etmektir. Reiner açıkça bu durumun onu aştığını, nasıl devam edeceğini bilmediğini ifade eder. Bu yönüyle sevk en çok güçlü özgüven sahibi dini danışmanlara kolay gelir. Bu tür dini danışmanlar belirli yeteneklere sahip olduklarını ve ihtiyaç halindeki insanlara yardım edebildiklerini de bilirler, fakat bir yerde güçlerinin yetmediğini görmeyi gurur meselesi yapmazlar. Kendi yeterlikleri hakkında şüphe taşıyan dini danışmanlar ise her sevk durumunda dini danışman olarak kendi kimliklerini sorgularlar. Böylece üstesinden gelemedikleri durumlarda sevk etmek gerektiğinde dini danışmanlık için gerçekten güçsüz ve beceriksiz olduklarının teyidini bulurlar. Bu nedenle sevk kararı kendine karşı bir karar olduğu için gerektiği durumlarda verilmesi de güçleşir, kişisel bir yenilgi olarak değerlendirilir. Çalışma boyunca değinilen kendilik tecrübesi ve algısı bu kararın yerinde ve zamanında verilmesinde büyük önem taşır. Çünkü bu sayede dini danışman yetenek ve sınırlarının farkına varır.

Sevk konusunda son olarak belirtilmesi gereken husus dini bir kimliği olan dini danışmanın danışanını çoğu dinden uzak hatta karşı olan uzmanlara (psikiyatr, psikoterapist, danışman) sevk etmekteki duyduğu sıkıntıdır. Vicdani olarak bundan rahatsız olunması uygulamada da kendini gösterir. Dini danışmanlık-psikoloji ilişkisi bölümünde de görüldüğü üzere gerek dini danışmanlar gerek hastalar dine düşman ortamlarda tecrübe ettikleri zorlukları bildirirler.

Örnek 9: Hasta Ziyareti

(Stollberg, 1970, s. 26)

Papaz (P) cemaatten tanıdığı ve üç gün önce ameliyat olmuş olan Bayan R.'yi hastanede ziyaret eder. Bayan R. 37 yaşındadır, okul çağında üç çocuk annesidir, bir memurla evlidir. Cerrahın dediklerine göre ameliyat kısmen başarılı geçmiş, komplikasyonlar ortaya çıkabilirmiş; fakat yine de uzun bir süreyi ağrısız geçirebilecekmış. Papaz ameliyattan önce ve sonra Bayan R.'yi kısaca ziyaret eder. Ancak ziyaretçilerin ve konuşan bir oda arkadaşı nedeniyle bu ziyaretlerde rahat bir

görüşme gerçekleştirilememiştir. Bayan R. bugün yalnızdır. Bu vakti bilinçli olarak seçen Papaz ziyaretinin amacını hekimin açıklamasıyla oluşan yeni bilinç durumunun üstesinden gelmede hastaya yardımcı olmakta görür. Dini danışmanlık burada dayanmaya yardım etmekle sınırlı olacaktır (destekleyici dini danışmanlık).

P. : İyi akşamlar! (Bayan R.'nin ağlamış olduğunu fark eder) Nasıl biraz daha iyi misiniz?

(Selamlama mümkün olduğunca her zaman için muhatabın ismini içermelidir: o bir numara değildir, birey olarak ciddiye alınır. P., R.'nin ağladığını fark ettiğinde hafif bir tedirginlik hisseder: bu konuya değinsin mi ya da bir şey fark etmemiş gibi mi davranсын? P., R.'ye durumu hakkında konuşma fırsatı verecek olan nötr, klişe bir söze karar verir.)

R. : Evet, sanırım. Az önce ağladım yine biraz.

(R., P.'nin yaklaşımına cevap verdi ve olumlu bir yanıt vermek istiyor; fakat bunda pek başarılı olamaz; ağladığına kendisi işaret eder; artık P. buna eğilebilir.)

P. : Bu insanı rahatlıyor değil mi?

(P. olumlu duyguları desteklemeye çalışır. Ancak bunu biraz telkin edici ve onay talep edici bir şekilde yapar. Oysa R.'nin ambivalan cevabını yansıtmaması daha uygun olurdu. Örneğin şu şekilde: 'Bu sizi hala ağlatıyor Bayan R.?)

R. : Evet Papaz Bey, bu doğru. Tekrar geldiğiniz iyi oldu. Ziyaretleriniz benim için büyük bir yardım.

P. : Buna sevindim! Çok çektiniz biliyorum. Dua etmeyi önemseydiğinizizi de söylemiştiniz bana. Size nasıl yardımcı olduğumu düşünüyorsunuz?

(Anlaşılan P. oldukça ilgili. R.'ye nasıl yardımcı olduğu konusunda daha fazla bilgi almak istiyor. Onaylanmak ona iyi geliyor. R.'nin çok çekmiş olduğu konusundaki empatik ifadenin etkisi ise kadına bu konuda konuşma fırsatı verse de duaya yapılan aceleci atıfla (ki bu kadının ıstırabını Tanrıya yıkmak oluyor) hafifletiliyor. Yine de duygusal irtibat kopmuyor ve R. devam ediyor:)

R. : Anlaşılan benimle ve dertlerimle gerçekten ilgileniyorsunuz. (tekrar ağlar) Öyle şeyler var ki onları anlayamıyorum.

P. : Bunlar hakkında konuşmak ister misiniz?

(P. gerçekten ilgilendiği konusunda bir savunmaya girişmez, empatisi konusunda ürkek bir teyit göstermez, sakın kalır ve duruma ve konuya uygun tepki verir.)

R. : Bu hastalığı kast ediyorum. Ah, Tanrının bizleri hastalıklarla cezalandırdığına da inanmıyorum ya. Ama çocuklarımı düşündüğümde, onların hali ne olacak? Ölecek olursam onların hali ne olur diye düşünüyorum hep. Bu beni çok depresif yapıyor. Ama belki bu doğaldır.

P. : Evet, belki. (ara verir) Dün babanızla konuştum.

(P. hastalığın teolojisini geliştirmekten kaçınıyor fakat kısa bir aradan sonra konuyu değiştiriyor. Kadının ifadelerinin mantıksızlığından ziyade muhtemelen kadında güçlü bir şekilde dışa vurulan duygu yükü P.'yi telaşlandırıyor. P. sadece susmayı tercih etmemiş olsaydı, burada - çocukları merak etme ve yakın bir ölümlle yüzleşme ön planda olup olmadığı henüz netleşmemişken - açık uçlu bir cevabın verilmesi gerekirdi. Verilen cevap üzerine kadının ölüm korkusu aktarılan dini danışmanda bir korkuya işaret ediyor. Kaçamak davranıyor.)

R. : Babam hep yardım severdir.

P. : Anlaşılan sizin için çok endişeli. İyi bir görüşme yaptık kendisiyle.

R. : Evet öyledir gerçekten. (Uzun bir aradan sonra R. ilk konusuna geri döner:) Muhtemelen inancım yeterli değil, ben de bilmiyorum.

P. : Sizce Tanrıyla olan ilişkiniz nasıl?

(O belirsiz "ben de bilmiyorum"u yakalamak ve belirsizliği yansıtmak yerine, P. doğrudan ve oldukça soyut bir şekilde R.'nin kendini nasıl değerlendirdiğini sorar. Bunun yerine şunu söyleyebilirdi: Dertlerinizin altında belki bir inanç probleminin olduğunu mu düşünüyorsunuz? İç yüzünü anlamıyorsunuz?)

R. : Yani, ben Hıristiyanım, ama olmam gerektiği gibi değil. Çocuklarım çocuk ayinine katılıyor ama, ama ben kendim çok nadir gittim kiliseye, bunun farkındayım.

(P.nin sorusu uygunsuz olmuş olsa da R.'nin cevabı diyalogun kopmadığını gösteriyor. R. suçluluk duygularına gelir ve dini normlarını belli eder. Kadının P.'nin desteğini kaybetmek istemediği için sorusuna suçluluk duygularıyla tepki vermiş olabilir: kadın onun kurumuna karşı şimdiye kadar yeterince bağlı kalmamıştır.)

P. : Eskiden daha mı sık giderdiniz kiliseye? Çocukken, evlenmeden önce?

(Konu R.'yi meşgul eden duygular olmasına rağmen P. malumat talep eder. P. kadını belirli bir yöne zorlar. Şunu diyebilirdi: 'Tanrının şimdi size kızdığını mı düşünüyorsunuz?' veya: 'Mevcut durumunuz ve Kiliseyle olan az irtibatınız arasında bir ilişki olduğunu mu düşünüyorsunuz?' veya: 'Bu konu hakkında anlaşılan çok düşünüyorsunuz?')

R. : Çok değil. Ebeveynim kilise müdavimleri değildir. Ama çok iyi insanlardır. Bazen bütün sıkıntılarımın Kiliseye karşı yanlış davrandığımdan kaynaklandığını düşünüyorum.

R. yine P.'nin kaçtığı başlangıç konusundadır. Şimdi kulak kesilmesi gerekir.

P. : Hayır, Tanrı bu şekilde cezalandırmaz. O bizi tam da böyle tecrübelerle ilerletmek ister.

(P. otoriter bir 'Hayır' ile ders vermeye başlar. Ancak kadını uzun zamandır tanıdığı ve kadın anlaşılan ona oldukça bağlı veya ona karşı büyük beklentiler beslediği için bu itiraz burada haklı olabilir. Onu bu beklentilerini engellemenin yeri ve zamanı değildir şimdi.)

R. : Son günlerde kendimi ona (Tanrıya) daha yakın hissettim. Biliyorum bir çok tanıdık benim için dua etti. Biliyor musunuz evliliğimde sorunlar yaşıyorum. Neredeyse bir senedir ayrı yaşıyoruz. İçmediği zamanlar o kadar iyi ki. İçmiyor olsaydı geri gelmesine izin verirdim şimdi. Ama bizi neyin beklediğini hiç bilemiyorduk. Bazen bütün parayı alıp gidiyordu.

P. : Kocanız bağımlı mı ki?

(P. kadını birlikte konuyu değiştirir ve belki de zaten bildiği bir konu hakkında hiç de uygun olmayan bir şekilde malumat ister. Öyle görünüyor ki, R. asıl meseleye gelmeden teolojik konusuyla, bilincinde olmadan P.'yi önce biraz test etmiş. Kilise devamındaki yetersizliği ile hastalığı arasında kurmaya çalıştığı bağ, evlilik problemleri ve sıkıntıları arasındaki asıl psikosomatik bağlantıyı oluşturabilir. P. şöyle bir şey diyebilirdi: 'Kocanızla olan dertler anlaşılan sizi çok ağır geliyor?' - P.nin empülsleri konuşma imkanları açmalı, aşırı sahiplenme ile imkanları baltalamamalıdır.)

R. : Öyle zannediyorum. Her an bırakabileceğini söylüyor hep. Ama bu doğru değil.

P. : Bunun için tedaviye gönderildi mi hiç? Rahiplikten bunu ayarlayabiliriz.

(P. duygu düzlemini terk eder ve hastaya sadece derin terk edilmişliğini verbalize etmesine yarayan içerikleri tartışır. Kadın seven bir kocanın eksikliğini duyar. Bu nedenle P.'nin bütün görüşme hatalarını hoş görür. P.'ye insani ve erkek desteği olarak ihtiyaç duyar. P. aktarıma karşı içgüdüsel bir korkuyla sakınır.)

R. : Onu ikna etmek için her yolu denedik. Ama kesinlikle istemedi.

P. : Bunun sizi çok üzdüğünü anlayabiliyorum.

R. : Bütün bunlar bardağı taşırdı.

(Bir hemşire girer odaya)

P. : Bayan P., benim şimdi gitmem gerek. Ama yine konuşacağız bunun hakkında. Yarından sonra yine geleceğim. Görüşmek üzere.

R. : Çok teşekkür ederim Papaz Bey. Görüşmek üzere.

(P. hastanın çok yorulmaması gerektiği izlenimindeydi. Hemşirenin gelişini anladı. İyi olan hastanın ne yorulmaması konusunda ne de "acil şifalar" gibi küçümseyici dileklerin savrulmamasıydı Bunun yerine gerçekçi bir şekilde bir sonraki görüşme için beslenen ümitler ifade edilir.)

Satır aralarındaki notlara ilaveten bir kaç genel değerlendirme yapılacak olursa: Görüşmede insanlar arası bir ilişki başarıyla kurulabilmiştir. Kadın güven içinde dini ve ailevi konuları hakkında konuşur. Temel kaygı konusu olan ölüm korkusuna da değinilmiştir. Böylece *bir tek* dini danışmanlık görüşmesinde halledilemeyecek kadar çok soruya değinilmiştir. Bu çoğulculukta P.'nin da payı vardır çünkü bir kaç kez gizli

bir kaygıyla tepki vermiş, kadının diyeceklerini sabırla bekleyememiş, dinleyememiştir. Belki konulardan birinde daha uzun kalabilirdi. Diğer yandan kadının huzura kavuşması için üzerinde durulması gereken problem çokluğu kendini göstermiş oldu. Düzenli görüşmeler gerekli olacaktır. Bu görüşmeler hekimlerin kadının yaşam beklentisi hakkındaki görüşleri doğrultusunda ileride daha geniş aralıklarla (üç-dört hafta, sonrasında iki ayda bir gibi) yapılabilir. Kadın evliliğini kesinlikle bitirmemiştir. Kadının da bu yöne meyilli olmasıyla bu konuda olumlu bir gelişme kaydedilebilir. Bununla birlikte kadının ebeveyniyle olan ilişkisine de bakmak gerekir. Her halükarda kadının tarafında yer alma konusundan kaçınılmalıdır. Her türlü aceleci önlem almaktan vazgeçilmelidir. P. din konusundaki problematiğın tekrar gündeme gelmesini bekleyebilir. Bu konuda ısrarcı olmamalıdır, zira R., P.'nin bu konudaki isteklerini dini dersine uyar gibi yerine getirme meylini göstermektedir.

Örnek 10: Habitus

(Faber & Schoot, 1974, s. 77-79)

Bu görüşme raporu clinical training alan Katolik bir katılımcıdan gelir. Görüşme kurs süresinde yapılan bir görüşmedir ve katılımcının (DD) kursta öğrendiklerini pratiğe dökmedeki çabası ve başarısı bakımından güzel bir örnektir. Rapor, basit ve sıcak bir refleksiyonla iyi bir görüşmenin nasıl meydana geldiğini ve dar anlamda dini danışmanlığın kendiliğinden nasıl geliştiğini gösterir:

22-23 yaşlarında, nişanlı bir kız (K) altı haftadır nöro-cerrahide yatar. Kendisini haftada en az iki kez ziyaret ettim ve sıcak ve kişisel bir kontak geliştirdi. Bir dizi ameliyatlardan geçen kız iyi bir aileden gelmektedir ve çok sevdiği kız kardeşi ciddi bir hastalıkla başka bir hastanede yatmaktadır. Diğer ziyaretlerimi bitirdikten sonra en son kızını ziyaret eder, kendisini tokalaşarak selamlarım.

K : Amma da geç kaldınız!

DD : Çeşitli meslektaşlarla bir kursumuz var.

(Clinical training hakkında bir konuşma yapılır.)

K : Bütün gün sizi bekledim.

DD : Nasılsınız bakalım?

(Bu kontakta ikisini birbirine daha da yaklaştıran bu soru oldukça uygundur.)

K : İdare eder.

DD : İdare ediyor yani.

K : Yani, yine çok şiddetli baş ağrılarım var.

DD : Demek geçen seferkinden daha çok ağrınız var.

(Bu Paskalyadan bir gün önceydi.)

K : Evet ve şimdi bir şey daha oldu. Kafamda bir ur çıktı. Ve bunu birazdan ziyarete geldiğinde babama anlatayım mı bilmiyorum.

DD : Ne yapacağınızı bilmiyorsunuz demek henüz.

(Çok iyi bir yansıtma; yönlendirici olma tehlikesine çok güzel karşı duruluyor.)

K : Ben en iyisini anlatmayayım.

DD : O zaman daha anlatmak zorunda değilsiniz. Ailenizin derdi zaten çok.

(Kızın sözlerinde duygudan çok nesnel içerik vurgulanır. Duyguların yansıtılması burada bu nedenle yapay olurdu. Dini danışman bunu çok güzel fark ediyor. Kızın ifadesini onaylamaktan başka bir şey yapmıyor ve böylece tereddütünü gideriyor. Bu “direcitve” (yönlendirici) olarak kabul edilebilir, fakat mevcut ilişkide bu gayet iyi gidiyor. Bunun dışında günah çıkartma alışkanlığı din adamı ile günah çıkartan arasında Protestanın tanımadığı bir duygu ilişkisi meydana getirir ve bu ilişkide böyle hafif “yönlendirici” ifadeler sorunsuz işler. Tonu ve sözleriyle tamamen kızın yanında olduğu fark ediliyor.)

K : Evet bence de. Bunun için bekleyeceğim. Hem henüz dayanabiliyorum.

(Bu cevap DD'nin tavsiyesinin yönlendirici bulunmadığını gösterir.)

DD : Dayanabiliyorsunuz demek.

(İyi yansıtma!)

K : Evet, çünkü geçen hafta çok iyi güç buldum.

DD : İsa'nın acı çekmesi size güç verdi.

(Burada kızın kendiliğinden görüşmeyi dini danışmanlık seviyesine getirmesi ilginçtir. Din görevlisi de buna uygun bir şekilde karşılık verir.)

K : Evet, baya dayanak buldum.

DD : Yani onunla acı çekme konusunda çok düşündünüz ve hissettiniz.

(Bu bir teşhis veya yorum değil, ifade edilen duygunun aydınlatılması, yani yansıtma.)

K : Evet bu his daha hala duruyor ve bu sayede kendimi teselli edebiliyorum.

(Kız DD'nin yansıtmasını doğru anlar ve kabul eder ve iç dünyasından bir parça daha gösterir.)

DD : Yarın büyük teselli ediciyi almak ister misiniz (kutsal komünyonu)?

K : Evet, memnuniyetle.

Anlına bir haç işareti çizerim ve tokalaşarak vedalaşırız.

Bu görüşme Faber'e göre kendisinin *Habitus* yani dini danışmanlık tutumu dediğine güzel bir örnektir. Yansıtmadan dini danışmanlığa geçiş sorunsuz gerçekleşir ve clinical training'in kazanımları açıkça bellidir. Görüşmede sezgisel olarak çok fazla yönlendirici olunmaması gerektiği ve özellikle de ötekinin-yanında-olmanın önem taşıdığı görülür. Bu tür görüşmelerin analizleriyle dini danışmanlık tutumunun neleri kapsadığı hakkında bir fikir ve Amerika'da klinik eğitimlerin en mühim sonucu olarak görülen duyarlılık (sensitivity) edinilir.

Örnek 11: Kalp Hastası Adam (Faber & Schoot, 1974, s. 238-242)

Görüşme ve Analizi

Hastanede yatmakta olan 59 yaşındaki kalp hastasına (A) iş yerindeki kısıtlamalar nedeniyle yeteneklerini sergileyemediği yeni bir pozisyon verilir.

A1 : ... Evet, söylemek istediğim, mesleklerden konuşuyorduk. Benim mesleğim ... (iş yerindeki değişiklikler ve doğan sıkıntılar uzunca anlatılır). ... Ondan sonra dayanamadım, her adımda durup nefes almam gerekiyordu. Daralıyordum. Gücüm kalmamıştı.

DD1 : Mesleğiniz için bir çare görünmüyordu - ve siz devam edemediniz. Sizce burada bir bağlantı yok mu? Bu insanı etkiler.

A2 : Gördünüz mü, fark ettiniz. Beni anladınız. Bu içine işliyor insanın.

(Dini danışman çok keskin bir şekilde adamın mesleki sorunları ile hastalığı arasındaki bağlantıyı yakalar ve bu bağlantıyı dolandırmadan ifade etmekten de çekinmez. Hastanın cevabının da teyit ettiği üzere bu tespitiyle tam isabet eder. Görüşmenin devamı nasıl seyredecek? Dini danışman sorunu çözmeyi kendine iş edinir ve devam eder:)

DD2 : Bunda şaşılacak bir şey yok. Bakın: normal şartlar altında bile insanın mesleğini bırakması zor, emekli olduğunda. Bu durumda, onlarca yıl boyunca hayatlarını belirleyen düzenden çıkarıldıklarında ne yapacağını bilmeyen çok insan var. Bu sorunla baş edemedikleri için bir çok ölen insan var emekliye ayrıldıklarında. Sizin bile üzerinize geliyor bu. Ve bununla bir şekilde baş etmeniz gerekiyor. Bu kolay değil.

(Dini danışmanın niyeti şüphesiz adama yardım etmek. Problemi daha geniş bir bağlama yerleştirerek, yani genelleştirerek (“normal şartlar altında...çok insan var”) adamın durumunu daha kolay kabullenmesini amaçlıyor ve buna karşı çıkmaması için çaba gösteriyor - bu karşı çıkış değil miydi onu hastanelere düşüren? Dini danışmanın içine düştüğü tarz dikkat çekicidir: (“Bakın” !) ders vermeye başlamıştır. Hastanın buna tepkisi gecikmez.)

A3 : Ben daha henüz 59 yaşındayım canım. Ve oldukça enerjim var daha. Daha emeklilik için ödemelerim var. O daha bitmedi. Ama benim daha çok fazla enerjim var. Başarıyorum ben. Göreceksiniz: kendimi toparlarım.

(Dini danışmanın ifadeleri anlaşılın adamda tehdit edilmişlik ve güvensizlik duygularını güçlendirir. Emeklilik ve emeklilik ölümüyle yüzleştirilmesi adamın onun için dayanılmaz bir şekilde korkularına hitap eder. Karşılığında adam hemen savunmaya geçer ve korkusunun karşısına durur: “kendimi toparlarım.” “Başarıyorum.” Dini danışman asıl hedeflediği şeyin tam aksini elde ettiğini ve biraz fazla yönlendirici gittiğini anlar ve yansıtmaya geçer:)

DD3 : Sakinleştiniz.

A4 : Her şey düzeliyor.

DD4 : Hayal kırıklığının üstesinden geldiniz.

A5 : Sakinim. Yapı değişikliği, tamam onun olması şart. Buna razı olmayan bir fabrika kısa zamanda kapanır.

(Yüzeysel bakıldığında görüşmenin bu haliyle hedefine ulaştığı söylenebilir: adam durumunu içsel olarak kabullenir ve bir parça ilerler. Fakat dini danışman bu ilerlemenin kendiliğinden değil daha çok savunmacı bir tutumdan kaynaklandığını düşünür. Savunmanın hedefi burada adamın hallolunmamış sorunu olduğu kadar dini danışmanın kendisidir, çünkü o soruna baskı yapmıştır. Bu nedenle dini danışman söylediklerine bir cümle daha ilave eder ve kendini ele veren bir “ama” ile amacına bir kez daha yaklaşmaya çalışır:)

DD5 : Küskün olmamanız iyi. *Ama* sanırım eski mesleğinizin yasını hala çok fazla tutuyorsunuz ve bunu yaparken de kendinizi kasiyorsunuz. Bu olayı biraz daha boşvermişlikle düşünmeyi başarmalısınız. Hastalığınızın da iyileşip iyileşmeyeceğinin de bununla ilgili olduğuna inanıyorum. Çok fazla şey istiyorsunuz.

A6 : İnanın bana, sakinim ben. Eskiden, her şeyi gücümle yapabileceğime inanıyordum ... Ama çok fazla konuşuyorum ve vaktinizi alıyorum. Kendimi çok fazla ön plana çıkarıyorum.

(Hasta dini danışmandan resmen (“inanın bana”) artık yeter etmesini rica eder. Sorununa bir kez daha giriş yapar fakat sonrasında dini danışmana açık ve net bir şekilde görüşmeyi sürdürmek istemediğini bildirir. Dini danışmanın tekrar tekrar sergilediği çağrısı “başarmalısınız...baş etmeniz gerekiyor”) ve sitemli tonu (“mesleğinizin yasını hala çok fazla tutuyorsunuz”) ise dikkat çekicidir.)

Rol oyunu

Yukarıdaki görüşme protokolü bir rol oyunu içinde sergilenmeye ve çalışılır ve vakayı aktaran dini danışman kalp hastası adamın rolünü oynar. Bir başka kişi de dini danışmanın rolünü oynayarak görüşmeyi düştüğü çıkmaza sokmamaya çalışır. Görüşme

DD2’den başlatılır:

DD2 : Evet, bunu çok iyi anlayabiliyorum. Tahmin edebiliyorum, söylediğiniz gibi, birden mesleğinde kendini daralmış hissetmek, doğru yerde durduğunu pek hissetmemek insanın devam etmesini engeller. Sizi doğru anladıysam bütün bunlar arasında bir bağlantı görüyorsunuz.

A3 : Bir bağlantı olduğuna inanıyorum. Şimdi siz böyle söylerken - insanda iz bırakmadan geçip gitmiyor tabi böyle şeyler ... *öyle* bir yerim vardı ki iş yerinde ... ve şimdi birden, bu değişiklik ... tamam elbette bu gerekli, gençleri ise hiç etkilemiyor bu ...

DD3 : Ama sizin için bu...

- A4 : Evet, benim için, bu yaşta değişemezsiniz. Ve tersi: yaşım 59 iken de bırakmam ya, daha enerjim var, daha ödemelerim bile bitmedi, ordan devam etmem gerek ve istiyorum da ... bunu başarırım da - Göreceksiniz, iki hafta sonra bir gelin bakalım, buradan çıkmış olacağım.
- DD4 : Sizi doğru anlıyorsam, o zaman bu durum bir yönüyle öylesine korkunç derecede ümitsizdi ki...
- (Burada kurs yöneticisi araya girer, çünkü “öylesine korkunç derecede ümitsizdi” ifadesi yeterince empatik değildir onun için. Bu sözler çok keskindir ve bir an için hastanın yine savunmaya geçmesi tehlikesini getirir.)
- A5 : Ah, ümitsiz, bunu demek istemiyorum ... ümitsiz ... yani demek istiyorum ki, birbiri üstüne geldi her şey, önce bir beklemek gerekirdi, nasıl devam edeceği ... savaş henüz kaybedilmemişti. Ama ondan sonra işte bu hastalık geldi. Belki ... şimdi yine işe dönersem, o zaman bir bakarız. Bu işin peşini henüz bırakmadım. Onlara kim olduğumu göstereceğim!
- DD5 : Bir yandan bu değişikliklerle ilgili zorlukları görüyorsunuz öbür yandan da kendinize: devam edecek, savaş henüz kaybedilmedi diyorsunuz
- (Dini danışman hastayı belli bir yöne çekmekten sakınır. Cesaret ve cesaretsizlik, boyun eğmek ve isyan arasındaki gel gitleri hisseder ve her ikisini de anladığını gösterir.)
- A6 : Aynen. Ve görün bak, benim kıymetimi anlamışlardır, geldiğimde sevineceklerdir.
- DD6 : Bütün zorluklara rağmen yerinizi bulacağınızı umuyorsunuz.
- A7 : Bundan eminim. Mecburlar buna. O iş yerine 30 yılımı verdikten sonra beni öyle kapının önüne koymazlar. Bu olacak şey değil.
- DD7 : Yaşadığınız zorluklar geçecek; her şey devam edecek diye düşünüyorsunuz.
- A8 : Evet ... bakacağım artık ... ben de bir şeyler öğrendim. Belki de gerçekten öyledir, duvardan kafamla geçmek istedim, o zaman güç gösterisi yapmak istedim, bu da pek iyi olmadı sanırım ... ama bunu da yine anlamaları lazım, onca sene bir bölümde birinci kişiyse ve sonra birden üstünüze birini getirirlerse, hem de hiç bu kadar tecrübesi olmayan - o zaman insanın nevre bir döner, değil mi? Tabi! Ama (ara verir) ... bu o kadar da kötü değil aslında.
- DD8 : Bir yandan bu insanı çileden çıkarabilir, işte birden üstüne birisinin getirilmesi. Öbür yandan şimdi şunu hissediyorsunuz - bir şeyler öğrendiniz, duvardan kafanızla geçmek istemiyorsunuz - bu durumla baş edebileceğinizi.
- A9 : Evet, yani her şeyin iki yüzü var, burada üç aydır hastanede oluşumun da. İnsan biraz mesafe kazanıyor ve ayrıca işe döndüğümde elbette eskisine göre biraz geri durmam gerekiyor ... ve öbürleri, evet umarım, onlar da bunu anlar.

Rol oyununda sergilenen bu görüşme ilkinde göre çok farklı seyreder. Hastanın burada da korkusunu ve tedirginliğini şiddetli bir şekilde dışa vurma tehlikesi vardır (A4-7). Dini danışman dayanamayıp karşı koysaydı hastanın verimsiz tutumunu daha da güçlendirmiş olurdu ve görüşme yine bir çıkmaz sokakta son bulurdu. Bunun yerine dini danışman bir şey yapmaz/istememez, dikkatlice dinler, adamın çelişen duygularını hisseder, bunlardan birini tercih etmez aksine her durumda hastanın yanında olmaya çalışır. Netice şaşırtıcıdır (A8-9): Muhatap kendine ve duruma karşı mesafe kazanır, tutumuna daha eleştirel bakar ve kendine bundan sonra değişmesi gerektiğini söyler. Dini danışmanın yönlendirmeyen tutumu sayesinde görüşme olumlu sonuçlanır. Dini danışman ders vermez, yönlendirmez, “zorundasınız”, “yapmalısınız”lar yoktur, daha çok muhataba yolunda bir parça eşlik etmek ve ona içini dökmesi için yer ve özgürlük tanıma vardır. Hasta bunu kendini emniyette hissetmek olarak tecrübe eder ve kendine mesafe koyabilir ve kendi hakkında biraz daha netlik kazanır. Birinci görüşmede dini

danışman katı bir tutum sergilerken ikinci dini danışman İncil anlayışı içinde değerlendirilebilecek bir alan ve özgürlük sağlar adama.

Örnek 12: Dini-Varoluşsal Konular (Meister & Harsch, 1979, s. 140-141)

Bayan V., 82 yaşında, yalnız yaşayan ve kirada oturan Bayan P.'yi ziyaret eder. Bayan P., V.'yi sevinerek karşılar, içeri davet eder ve sohbet başlar. V.'nin dolabın üstündeki duran fotoğraflara dikkat ettiğini fark eden P. ayrıntılı bir şekilde fotoğraflardaki insanlar hakkında anlatmaya başlar. Aralarında sürekli bir göz teması vardır.

- P. : Umarım sizi bu hikayelerle sıkıyordum. Vaktiniz var mı ki?
- V. : Evet Bayan P., bu ziyaret için vakit ayırdım kendime. Arkadaşlarınızın kaderleriyle bu kadar ilgilenmenize sevindim.
- P. : Evet, sık sık ziyarete de gelirler. Daha geçenlerde şu kızlardan biri (resimde bir kıza işaret eder) sürpriz bir şekilde geldi. Her türlü değişikliğe seviniyorum. Bacak ağrılarımı dışarıya çok az çıkabiliyorum artık.
- V. : Eminim bu çok eziyetlidir.
- P. : İyi ki apartmanda iyi insanlar oturuyor. (ayrıntılı bir şekilde iyi olan komşuluk ilişkileri anlatılır) Bayan G, O çok yardım sever ve üstelik dindar da değil.
- V. : İyilik yapıp da kiliseye gitmeyen çok insan var.
- P. : Evet ve çoğu da düzenli olarak ayine gider ama etraflarındaki insanlarla ilgilenmezler. (sesinde sorgulayan, şüpheli bir ton belirir. V.ye bakar ve bir aradan sonra:)
- P. : Biliyor musunuz, insan yaşlanınca bazı şeyleri düşünmeden edemiyor (tekrar V.ye bakar ve V. sezgisel olarak sorar:)
- V. : Bir gün, ölümden sonra nasıl olacağını düşünüyorsunuz? Tanrının bizi neye göre yargılayacağını?
- P. : Evet, bilmiyorum, yani nasıl olacak (sanki sesinde bir korku, tedirginlik belirir)
- V. : Evet, ölümden sonra nasıl olacağını aslında kimse tam bilmiyor. Ama o zaman kendimizi çok iyi hissedeceğimize inanıyorum.
- P. : Gerçekten öyle mi düşünüyorsunuz? (Bir iç çekişle) Ah bu ne güzel olurdu!
- V. : Yani şunu düşünüyorum, Tanrının yanında olmamız bize iyi gelecektir. (uzun bir ara girer. V. ve P. sakince birbirine bakar)
- P. : Tanrıyı tasavvur etmek zor. Sizce Tanrı ruhani bir güç müdür?
- V. : İncil'de der ki "Tanrı sevgidir", yani Tanrının ruhani bir güç olduğu söylenebilir, evet.
- P. : Evet, ben de buna inanıyorum. (ara) Ama bir çok dindar insan Tanrıyı kişi olarak tasavvur ediyor! (yine o sual eden ses tonu)
- V. : Hıristiyanlar arasında böyle farklı Tanrı tasavvurlarını olması sizi tedirgin ediyor?
- P. : Bilemiyorum. Bazı dindar insanların yaptığı gibi, Tanrıyı sakallı yaşlı bir adam olarak tasavvur etmek bana güç geliyor.
- V. : Herkesin kendine göre Tanrı tasavvuru vardır. Bazılarının Tanrıyı insan suretinde kişisel bir muhatap olarak tasavvur etme ihtiyaçları vardır.
- P. : (gözleri dolar) Ah içimi dökebildiğim için sevinçliyim Bayan V. Bu beni öyle rahatsız ediyordu ki. Gelmenize çok sevindim. (bir beklentiyle V.'nin gözlerine bakar)
- V. : Birlikte dua edelim mi Bayan P.?
- P. : Ah evet, bu çok güzel olur.
- V. : İnsani şüphe ve korkularımızı Tanrı önüne getiriyorum, hayatımızdaki aydınlık ve sevinçli olan her şey için şükrediyorum ve Tanrıdan yakınlık ve yardım diliyorum.

Örnek 13: Yoğun Bakım

(Frör, 2002, s. 58-59)

Dini danışman (DD) ilik nakli bölümünde yatan 40 yaşlarındaki bir hastayı (Bay P.) ilk kez ziyaret eder. Ziyaret sırasında hastanın durumu çok kötüdür. Bir gün sonra P. yoğun bakıma alınacaktır. Girişte DD steril kıyafetler giyer. Oradaki hemşire, “gelin gelin, ben hemen çıkacağım” der. DD içeri girdiğinde P.’nin gözleri kapalıdır ve zor nefes alıp vermektedir.

DD1 : (Sesli bir şekilde) İyi günler, Bay P.

P2 : (Gözlerini zor açar ve tekrar kapatır.)

DD3 : Bay P., ben Bayan Y.’im ve bu bölümde dini danışmanım.

P4 : (Gözlerini tekrar açar.)

DD5 : Sizi ziyarete geldim Bay P.

DD, P.’nin gözlerini ikinci kez açıp kapatmasıyla neden ilgilenmez?

P6 : (Zor nefes alıp verir. Gözlerini artık hareket ettirmez.)

DD7 : (P.’nin zor nefes alıp vermesinden dolayı kendisi de zor nefes aldığını fark eder.)

Demek ki DD, çok sık görüldüğü üzere P.’nin eksikliğini (Defizit) kendisine buluşturur, bilinçsiz bununla özdeşleşir. Fakat bunu aşar ve şunu der:

DD : Bay P., ben biraz daha yanınızda kalıyorum. Yalnız değilsiniz.

DD işitsel, akıl seviyesinde konuşur. Bu ona kendini ifade etmesinde yardım eder. Neler hissettiğini dile getirmez.

P8 : (Kelimelerine tepki vermiyor. Çok terliyor. Hiç iyi değil.)

DD9 : (Elini tutmak ister, fakat buna izni olmadığını bilir. Durumun ne kadar kısıtlı ve kendisinin ne kadar çaresiz olduğunu anlar.)

Bu bölümün analizi daha sonra şunu göstermiştir: DD “dokunma kanalına” sahiptir, yakınlık göstermek için, fakat hijyen şartları nedeniyle bu yasaktır. Buna karşı “göz kanalını” yani gördüklerini dışarıda bırakır, değerlendirmez. Büyük ölçüde Bay P. çaresizken DD’nin kendini çaresiz hissetmesi gayet doğaldır.

DD : Bay P., yanınızdayım. (Bir sandalye alır ve yanına oturur. Ona bakar ve içinden ona dua eder.)

DD yine akıl seviyesindedir. P.’ye şimdi bir sandalye aldığını ve onun yanına oturacağını söylemeyi de ihmal eder. Sonra sakinlik olur. DD, P.’ye bakmaya başlar. Sezgisel olarak şimdi ne yapabileceğini anlar.

P10 : (Büyük bir zahmetle parmaklarını ağızına sokmaya çalışır. Zorlukla ağızından onu rahatsız eden bir parça çıkarır. Çok zorlanır. Kolu DD’nin oturduğu yönde kalır. Eli biraz kirlenmiştir.)

DD11 : Bir saniye Bay P., masanızdan bir mendil alayım. (Dikkatlice elini temizler. P. biraz gözlerini açar.) Eliniz temiz şimdi.

Sonuncusu önemli midir? DD için belki öyle ama P. için değil. Yine DD neleri gördüğünü ve ne yaptığını niye söylemiyor?

P12 : (Zor nefes almaya devam eder.)

DD13 : (Yine sandalyesinde oturur ve bir süre sonra şunu der:) Bay P., yalnız değilsiniz. Ben buradayım (P.’nin sürekli böyle ağır nefes alıp vermediğini düşünür. Bir süre daha yanında kalır. Sonra vedalaşır ondan:)

DD14 : Bay P., ben şimdi gideceğim. Yine geleceğim yanınıza. Sizi düşüneceğim, iyi günler Bay P.

Görüşmenin grup içinde tartışılmasında ancak DD orada gördüklerinin hiç de güzel olmadığını söyleyebilir. Bunun hakkında bir şey de yazmamıştır, P.’nin iyileşmesi için kendi tarafından ne yapabileceğini sormuştur ki P. de buna katılsın. Ancak bu yüksek beklenti DD’yi de P.’yi de aşar.

Nihayetinde bu analiz DD'nin işitsel kanalda deneyimli olduğu ancak görsel kanalda neredeyse hiç iletişime geçmediğini ortaya çıkarır. Oysa P.'nin kendini ancak gözleriyle ifade etme imkanı vardır. Daha sonra görüşmeye yeniden ele alınarak görsel kanalın dahil edilmesiyle neler yapılabileceğine bakılır. DD'nin P.'ye bakarak dua ettiği o yoğun ana tekrar eğilir.

Örnek 14: Gündelik Dini Danışmanlık

(Geest, 1981, s. 21-24)

KH (36) dokuz yıldır küçük bir cemaatin rahibidir. Dört yıl önce Bayan W. (BW) ile yakınlık kurar. Bayan W. o zamanları bir kaza sonucu eşini kaybetmiş ve beş çocuğuyla tek başına kalmıştır. KH dini danışman olarak kendisini arada ziyaret eder.

KH tesadüfi bir karşılaşmalarını anlatır:

Akşamın geç saatlerinde bir gezinti yapıyorum. İleride köpeğiyle birlikte Bayan W.'nin bana doğru geldiğini görüyorum. Kimseyle karşılaşmamayı tercih etmiş olsam da yanından öylece geçip gitmek istemiyorum.

KH : İyi akşamlar Bayan W. . Siz de mi daha dışardasınız?

BW : İyi akşamlar Rahibe Hanım, evet (gülüyor), ikimize de iyi geliyor: onun dışarı çıkması gerekiyor ben de bu sayede düşüncelerimi toparlayabiliyorum.

...

BW : Ben de bütün gün kantindeydim. İyi ki köpek var, o zaman akşamları istesem de istemesem de dışarı çıkmak zorunda oluyorum.

KH : Yani, siz de zaten hep içerdesiniz.

BW : Evet ve eve geldiğimde oğlanlar evde oluyor. Hele bu akşam, Silvan, beni çok uğraştırdı. Sürekli birbirimize giriyoruz.

KH : O zaman Silvan o eski uslu çocuk değil artık.

BW : Hayır hiç de değil! Hiç alışkın değilim bunlara ondan. Eskiden ne kadar da iyiydi! Tabi beni de şımartıyordu o haliyle. Son zor yıllarda bana gerçek bir göz aydınlığıydı. Belki de çok yükledim ona.

KH : Şimdi de sizi sevindirmek yerine sizi öfkeliendiriyor.

BW : Öyle bir çileden çıkarabiliyor ki beni. (heyecanlı) Birbirimize bağırıp duruyoruz o zaman. Elbette ben de bazen hassas ve yorgun oluyorum. Ama daha eve girer girmez o müziğin sesi!

...

Akşam gezintisi esnasında öylesine bir sohbet gibi başlayan şey bir dini danışmanlık karşılaşmasına dönüşür. KH kadının dışarı çıkma konusundaki “istesem de istemesem de” ifadesine “üstelik hava da güzel” veya “ben de çok severek çıkıyorum dışarıya” deseydi o zaman karşılaşma bir sohbet havasında kalırdı. Bunun bir mahzuru olmazdı. Fakat KH'nın “siz de zaten hep içerdesiniz” demesi kadına kendinden daha çok bahsetme fırsatı verir. KH bu şekilde kadına karşı ilgisini göstermiş olur ve BW de bu fırsatı hemen değerlendirir (çocuklar, Silvan).

“... sizi sevindirmek yerine sizi öfkeliendiriyor” ifadesiyle KH kadının hissiyatına dokunur: öfke. Bu tam bir empatidir, kadının hislerini yakalamak ve ifade etmektir. KH'nın verebileceği başka cevaplara karşın - genelleştirme (“Çocuğun mu var, derdin var.”), yorum (“Ergenlikte hep böyle oluyorlar.”), paralel hikayeler (“Bizde de var öyle bir yaramaz.”) - empatinin özelliği duygulara yoğunlaşmasıdır. İnsanlar karşılarındaki kişinin ancak içlerinden geçenleri anladıkları ve

paylaştıkları zaman kendilerini anlaşılmiş hissederler. Bunun için olayın sadece dış şartları değil, iç şartları da anlaşılması gerekir.

KH “öfkelenendiriyor” demekle BW’nin duygularını doğrudan dile getirir. Bu önemlidir. Muğlak ifadeler kullanan birisi yeterince yakınlık kuramaz ve anlayış gösteremez. “Bu sizi meşgul ediyor”, “Bu size çektiriyor”, “Bu sizi endişelendiriyor” gibi ifadeler pek işe yaramaz. “Öfke” gibi bir kelime açık ve nettir, doğrudandır, muğlak ve soyut değildir. BW öfkesini kendisi ifade etmez fakat bu hissiyatı sesinde ve sözlerinde gizlidir: “Sürekli birbirimize giriyoruz.” “Hayır hiç de değil!”. KH da burada gizlenen duyguyu çok yerinde bir şekilde yakalar ve verbalize eder. BW kendini anlaşılmiş hissederek ve oradan devam eder: “Öyle bir çileden çıkarabiliyor ki beni.” KH’nın kurduğu empati sayesinde BW içinde gizlenen duyguların farkına varır, bunu ifade eder, kendisinin farkına varır, sakinleşir. Bütün bunlar doğru bir empatinin neticeleridir. Empati sadece duyguların dile getirilmesi veya anlayış gösterilmesi değildir. “Sizi anlıyorum.” veya “Bu da sizi kızdırıyor.” ifadeleri muhataba tam da anlaşıldığını hissettirmez. Böyle ifadeler çok soyut ve genel olur ve danışmanın kadının dünyasına daldığını, kendini onun yerine koyduğunu ve duygu ve durumunu paylaştığını göstermezdi. KH’nın BW’nin durumunun iç ve dış şartlarını dikkate alındığını gösteren ifadeleri başarılı bir empati ortaya koyar ve BW’ye anlaşıldığı hissini verir.

Örnek 15: Hasta Kadın

(Ziemer, 2000, s. 277-278)

47 yaşındaki bir kadın (K) safra kesesi ameliyatından iki hafta sonra hala kötü durumdadır. Dini danışmanı bayan (DD) ile konuşmasında oğluyla olan ilişkileri söz konusu olur. Oğul doktordur fakat irtibatları kalmamıştır, hastalık sırasında da ziyarete gelmemiştir. Zamanında ebeveyn (Doğu Almanya şartlarında) oğullarını - Kilise ve inanca yabancılaşma pahasına karşın - kariyeri için desteklemişler. Bu durum kadına şimdi bir yükür:

- K : (usulca, daha çok kendine doğru yine) Biz bir şeyi yanlış yaptık. Doktor olmasını çok istedik. O da istedi. Biz de cesaretlendirdik. Ve şimdi inancımı unuttuğu insanlar arasında. (Bir süre sessizlik) O zamanları Tanrıya ihanet (sadakatsizlik) ettik. Şimdi o bize ihanet ediyor.
- DD : Oğlunuzun sadakatsizliğini Tanrının bir cezası olarak görüyorsunuz?
- K : Ceza? Yani, daha çok bizim dikkatsizliğimizin bir sonucu - bizim kendi suçumuz.
- DD : Sorumluluk sizdeydi -
- K : - ve biz de Tanrıya karşı karar verdik.
- DD : Bu da size şimdi çok eziyet veriyor.
- K : Evet. Tanrı şimdi beni cezalandırıyor. Haklı da. Kocam da bunu söylüyor.
- DD : Ceza olarak hastalık - bu iki misli yük demek.
- K : (Ağlar) Bu yüzden de iyileşemiyorum.
- DD : (Bir sessizlikten sonra) Ben Tanrımızın affettiğine ve şifa verdiğine inanıyorum.

- K : Ama ihanetin de intikamını alır!
DD : O, ondan uzaklaşanların peşine düşer.
K : (kalır, ağlamayı bırakır, bariz bir şekilde yoğun bir şekilde düşünür, sonra tutuklu ve sessiz)
Bu safra kesesi meselesi - Tanrının bir musibeti.
DD : Yeni bir bakış.
K : (rahatlamış, şaşırılmış ve coşkulu bir sesle) Tanrım...

Dini danışman duruma karşı çok duyarlı davranır. Cezalandırma bakış açısını tasdiklemez fakat kadını caydırmaz da. Hastalık kadını uzun zamandır kendisini meşgul eden bir meseleyi keşfettiği bir derinliğe sürükler. Ne olacağı açıktır. Dini danışman geride durur. Belki Tanrının musibeti düşüncesini biraz daha pozitif değerlendirebilirdi. Bir duayla mesela.

Örnek 16: Susma

(Stubbe, 2007, s. 118-119)

Bir rahip bayan yeni ameliyat olmuş 46 yaşındaki bir adamı (A) ziyaret eder. Odada ayrıca başka bir hasta ve ameliyatlıının karısı bulunur. Kadın (K) sürekli konuşur, sessizlik veya ara olduğunda hemen boşluğu doldurur. Bu nedenle dini danışman (DD) bir süre sonra doğrudan hastaya yönelir.

DD : Siz nasılsınız?

A : Bu sabah size ihtiyacım vardı! Ameliyattan az önce. Bütün hayatım önümden geçti. Çocukluktan bu yana. Yaptıklarım, yapmadıklarım ... Bir parça vedalaşmaktı. Sonra da ailemi gördüm. Ve düşündüm: geri git.

(Eşi bu arada sürekli bir şeyler mırıldanır ve bir şeylerle uğraşır. Sonunda çiçek vazosunu alıp dışarı çıkar.)

A : Dünya başka gözlerle görülüyor - her gün bir hediye. Sabahları gözlerimi açtığımda seviyorum. Her dakika değerli. Hiç bir şeyi kaçırmak istemiyorum.

DD : Başka bir dünyanın parıltısını gördünüz.

(Burada DD Bay A'nın oldukça kendi içinde olduğu izlenime sahiptir, sanki iç dünyasına dalmıştır. Bu noktada ikisi uzunca bir susar. Ara. Nihayetinde:)

A : Eeveet. - Hayat ve ilişkiler yoğunlaşıyor.

DD : Tekrar gelmeye karar verdiniz.

A : (Karısı odaya düzenlenmiş çiçeklerle geri geldiği anda) Evet.

K : Şimdi çiçekler daha güzel duruyor, değil mi?

A : Özgür - daha özgür görünüyorlar. Bir kuş kadar özgür.

DD : Bunu saklayabilmeniz iyi olur.

(DD önemli olan her şeyin söylendiğini düşünür ve vedalaşır.)

Zor şartlar altında bu dini danışman hastaya en azından kısa bir sessizlik için yardımcı olabilir. “Başka bir dünyanın parıltısı” düşüncesinde susuyor ve sonra çiçeklerin “daha özgür - bir kuş kadar özgür” göründüklerini görüyor. Anlaşılan susarken bir şeyler olmuş, ölmek ve yeniden dirilişi hatırlatan bir şeyler. Ve bunun için kelimeler yetersizdir, fakat adam bunun için, yaşadığı o an için çiçeklerde bir resim bulur.

Örnek 17: Sessizlik
(Stubbe, 2007, s. 119)

Bir kadın mahkum hapishanede hiç kimseyle konuşmamaya karar vermiş. Zararlarını göz ardı ederek bu kararına sıkıca bağlı kalıyordu. Kadın her gün havalandırmaya - tek başına ama gözetim altına - çıktığında ceza evi rahibi de onunla birlikte çıkıyordu ve belirli bir mesafede kalarak onunla birlikte volta atıyordu. Bunu sessizce yapıyordu, kadın da susuyordu. Birlikte sustular - haftalarca.

Sonra bir zaman aralarında ciddi konuşmalar geçti.

Bu sessiz birlikteliğin içinde nelerin geçtiği konusunda spekülasyonlarda bulunabiliriz. Kadının aklından bir çok şeyin geçtiği kuvvetle muhtemeldir. Onunla birisin yürüdüğü gerçeği duygusal olarak onun derinliklerine işlemiş de olabilir.

Belki bir süre sonra günde bir kereliğine giderek güven duyulan bir kişinin ona eşlik etmesine sevinmeye başladı.

Belki rahibin bunu neden yaptığını düşünmeye başladı.

Belki zamanla onun davranışına karşı güven duymaya başladı.

Belki de bu ona şu emniyeti verdi: kelimelere dökülmesi gerekmeyen, kişiliğine karşı koşulsuz bir “evet”.

DEĞERLENDİRME ve ÖNERİLER

Dinin insanın ruh ve beden sağlığına olan olumlu etkilerinin bilim içerisinde de artık kabul görmesiyle dini yaşantı, inanç ve maneviyatın psikoloji bilimi içerisinde de olumsuz görüldüğü günler geride kalmıştır. Bir zamanlar en kötü ihtimalle patolojik en iyi ihtimalle de önemsiz görülen maneviyat ve dini inançlar modern çağda terapi süreçlerine dahil edilmeye başlanmıştır.

İnsanın sadece maddi varlığının değil manevi yönünün de korunması ve beslenmesi gerektiği gerçeğinin ve öneminin anlaşılması Federal Almanya Cumhuriyeti örneğinde de görülmektedir. İnsanın dini ve manevi ihtiyaçlarını giderecek önlemler, vatandaşlar açısından bir hak, devlet açısından bir görev olarak algılanarak, anayasal güvence altına alınmıştır. Dini danışmanlık bu hak ve görevin en somut göstergesidir. Şüphesiz bunda Alman toplumunun Hıristiyan inancına bağlı kültürü de etkili olmuştur. Zira bu çalışmada gösterdiğim üzere dini danışmanlık, Hıristiyanlık geleneğinde köklü bir yere sahiptir. Teori bölümünde aktardığım gibi dini danışmanlık Hıristiyanlığın ve Kilisenin ilk dönemlerinden itibaren çeşitli yorum ve vurgularıyla günümüze kadar gelişerek önemini korumuştur. Başlangıçta (sadece) insanın dini kurtuluşunu gözeterek daha çok tebliğ ile günahattan kurtarma ve koruma amaçlı olarak karşımıza çıkan dini danışmanlık tarihi seyri içinde muhatabı olan insanın çeşitli psikolojik yönlerini de dikkate alır hale gelmiştir. O kadar ki kendi tarihi içinde meşhur *dini danışmanlık hareketi*yle bir dönüm noktası yaşamıştır. Amerika ve Hollanda üzerinden Alman topraklarında da etkili olan dini danışmanlık hareketi, dini danışmanlığa yeni bir konum kazandırmıştır. Dini danışmanlık artık sadece teolojik bir alt disiplinden çok psikoloji ve psikanalizin çeşitli ekollerinden yararlanan bir *yaşam ve inanç yardımına* dönüşmüştür. Dini danışmanlık anlayışındaki bu dönüşüm etkilerini eğitim alanında da göstererek önceleri bir *karizma* işi yani doğal yetenek sayılan dini danışmanlığı öğrenilebilir ve öğretilbilir bir uzmanlık alanı olarak ortaya koymuştur. Eğitim bölümünde anlattığım üzere klinik dini danışmanlık eğitimlerinin (KSA) din görevlileri için adeta bir zorunluluk haline gelmesi, bunun en önemli göstergelerindedir. Bu gelişmeye paralel olarak Alman Pastoral Psikoloji Birliğinin (DGfP) kurulmasıyla dini

danışmanlığın gerek eğitimlerinde gerek uygulamalarında belirli bir standardın korunması hedef alınmıştır. Günümüzde bu çalışmanın da merkezinde yer alan *terapötik dini danışmanlık* bu standartlar sayesinde Federal Almanya'da en yaygın dini danışmanlık anlayışı olmuştur. Çeşitli psikoloji ve terapi yöntemlerinden etkilenecek çeşitlilik arz eden bu modern dini danışmanlık anlayışlarında uygulama bölümünde gösterdiğim üzere en etkili araç ve yöntem kişi/danışan merkezli terapi yöntemi ile ona bağlı yönlendirici olmayan görüşme tekniğidir. Eskiden din adamının doğrudan ikaz, hizaya getirme ve tebliğine maruz kalan insanlar bu yöntem sayesinde artık neyi, ne zaman, ne kadar, nasıl konuşmak ve hangi konularda yardım almak istediklerini kendileri belirler hale gelmişlerdir. Önceki dönemlerde insanlar için neyin iyi olduğunu din adamları belirlerken modern dönemde artık bunu en iyi ve tek bilebilecek insanın kendisi olduğu anlaşılmış ve kabul edilmiştir.

Kaynaklarda dini danışmanlığı ve dini danışmanlık görüşmelerindeki konu ve problemleri hep Hristiyan inancı eksenli yani Hristiyan davranış ve yaşam biçimi hedeflenerek ele alınırken bunun pratik yansımalarının zayıf olduğunu tespit ettim. Bu nedendir ki teorik ve kişisel yaklaşımlarında görevlerini dini bir bilinç içerisinde icra etseler bile görüşülen dini danışmanlar uygulamalarında dini konu ve uygulamalara ancak muhataplarının özel isteği ve talebi üzerine girmektedirler. Çalışmada gerek literatür gerek uygulama açısından önemli bir özellik olarak bu durumu vurgulamaya çalıştım.

Tespit ettiğim üzere dini danışmanlar teolojik inanç ve eğitimlerinin ötesinde belirli bir tutumla danışmanlık faaliyetini icra ederler. *Habitus* kavramı bütün kural, yöntem ve araçların yanında dini danışmanlığın belirli bir tutum içinde icra edilmesinin önemini ifade eder. Elbette bu tutumun öğrenilmesinde ve edinilmesinde çalışma boyunca anlatılan teori, eğitim ve uygulama örneklerinin katkısı yadsınamaz. Ancak bütün bunların ötesinde veya derininde dini danışman sezgilerini, duygularını, hislerini işinin icrasına katması önemlidir. Bunların doğru ve yerinde kullanımı ise, yine belirtilen alanlarla mümkündür (teori, eğitim, uygulama).

Çalışmanın araştırmalarında tespit ettiğim bir husus bu habitusun dini danışmanların genel hal ve hareketlerine de yansımış olmasıdır. Görüştüğüm onca Protestan dini danışmanın büyük çoğunluğunun özellikle de tecrübelerinden örnekler verirken oldukça yumuşak bir ses tonu ve nazik bir tavırla konuşmaları, araştırmacı olarak benim için ilginç bir tecrübe olmuştur. Aynı veya benzer bir tavrı Katolik dini danışmanlarda pek gözlemleyemedim.

Yer yer belirttiğim üzere, Katolik ve Protestan dini danışmanlık anlayış ve uygulamaları arasındaki en önemli fark dini danışmanlığın Protestanlarda ayrı bir öğrenim süreci ve metodolojisi olan bir uzmanlık olarak değerlendirilirken Katolik alanda dini danışmanlığın genel din görevlerinin bir parçası olarak görülmesidir. Henüz dini danışmanlık hareketinin başlangıcından itibaren görülen bu farklılık (dini danışmanlık hareketinin Alman öncüsü Protestandır) dini danışmanlık eğitimlerinin daha çok Protestanlar tarafından geliştirilmesi ve yine daha çok Protestan din görevlilerinden rağbet görmesine yansımıştır. Bazı Katolik dini danışmanlar bu denli bir uzmanlaşmayı bir tehlike olarak görürlerken bir başka endişe de dini danışmanlığın aşırı psikolojikleştirilmesi ve dini özünü kaybetmesidir.

Ana hatlarıyla bu çerçevede vermeye çalıştığım Alman dini danışmanlık teorisi, eğitim ve uygulaması Müslüman-Türk toplumu için ne kazandırabilir? Öncelikle muhatapları açısından bakıldığında bizim insanımızın da maddi kadar manevi ihtiyaçları bulunur, hayatında bir acı veya sıkıntıyla karşılaştığında bunu anlamaya ve anlamlandırmaya çalışır, anlamlandırabildiği ölçüde de psikolojik olarak dağılmış dengesini yeniden tesis eder. Bu süreçte de birey, başına gelen olayı bir çok yönden sorgular. Dini yönden de sorgulama, anlamlandırmaya çalışma süreci neticesinde birey bazı şüphe ve bunalımlara düşebilir. Tatmin edici cevaplar bulamazsa şüphe, inkar ve krizler doğabilir. Örneğin ölüm korkusu gibi krizlerin yatıştırılmaya ihtiyacı vardır. Öfke, hiddet, sitem, isyan gibi olumsuz dini duyguların olumluya dönüştürülmesinde, belki bunun için dönüştürülmesi gereken Tanrı tasavvurunda insanların yardıma ihtiyacı olabilir. İşte dini danışmanlar özelde dini, genelde her türlü olumsuzlukların üstesinden gelmede şimdiye kadar bundan profesyonel anlamda yoksun olan bizim insanımıza da yardımcı olabilir.

Ancak söz konusu ihtiyacı karşılayabilmek için hizmet verecek yetişmiş uzmanlar ülkemizde bulunmamaktadır. Uzman olmadığı gibi bu konuda somut bir teori, anlayış, eğitim ve modele de sahip değiliz. Eskinin bazı başarısız girişimlerine karşı yeni yeni filizlenmekte olan devlet ve akademik çabalar bu konuda ümit vericidir. Bu noktada bu çalışma ümit ediyorum ki bir katkı sağlayabilir. Farklı (dini) kültürü nedeniyle Almanya örneği ilk bakışta bize uzak gelse köklü geçmişi ve zengin uygulama tecrübesi *model* olabilir demek istemiyorum fakat bize faydalı ip uçları verebilir. Özellikle dini danışmanlık eğitimleri konusunda Alman teorisi ve pratiğinden çok şey öğrenebileceğimiz kanaatindeyim. Zira her ne kadar kimi üniversitelerde dini danışmanlık konusunda yüksek lisans ve projeler bakımından girişimler başlamış ve

devam ediyor olsa da, bunların metodolojisi bakımından endişelerim söz konusudur. Bu programların müfredatları incelendiğinde - kimi başlıkların içlerinin nasıl doldurulduğu tespit edilememekle birlikte - eğitimlerin (kısmen, hepsinde değil) pratik uygulamalardan yoksun olduğu görülür. Bu ise birebir insan teması ve ilişkisi üzerine kurulu olan bir meslek için vazgeçilmez bir konudur. Bana göre insan psikolojisiyle ilgilenmek, özellikle de dini danışmanlık muhataplarının özel durumları (hastalık, kriz, yas ve ölüm durumu) söz konusu olduğunda, son derece hassasiyet ve iyi bir eğitim gerektirir. O kadar ki bu alan teorik temelden yoksun münferit bazı iyi niyetli çabalara bırakılamaz. Özellikle din hizmetleri alanında bu hizmetlerin nasıl bir plan ve çerçeve içinde uygulanacağı netleştirilmiş değildir. Çoğu uygulama ilgili kişilerin kişisel bilgi, beceri ve tecrübesine bırakılmıştır. Oysa dini danışmanlık gibi bir alan, dini ve psikolojik açıdan yeterlik gerektiren bir alandır, çünkü insanların din kaynaklı problemlerinin giderilmesi sadece dini bilgiye sahip olmakla halledilebilecek kadar basit bir iş değildir.

Alman dini danışmanlığı ve bu çalışmanın yazılış biçimi konusunda bir noktaya daha değinmek istiyorum. Mevcut haliyle Alman dini danışmanlığı ve bu tez bir bakıma Hıristiyan geleneğinin bir yansımasıdır. Ancak kaynağım Hıristiyanlık olsa da tezin yazımında mümkün olduğunca böyle bir vurgudan kaçınmaya çalıştım. Bu nedenle bu çalışma “Hıristiyanlık”, “Hıristiyan inancı”, “Hıristiyan metinler” yerine genel anlamda “din”, “iman”, “dini inanç”, “dini metin”, “dini kaynaklar” gibi kelime ve kavramlarla okunabilir. Çalışmada böylece daha genel bir dil kullanmaya çalıştım. Bu şekilde dini danışmanlık için teolojik farklılıklara takılmaksızın kendi dini kültürümüze uygun bir dini danışmanlık temeli oluşturulabilir (teolojik-teorik alt yapısı bakımından). Çünkü örneğin tanıtılan dini danışmanlık teorisi ve uygulamalarının çoğu Türk-İslam bağlamına uyarlanabilir niteliktedir. Dini bir kurtuluşu hedefleyen kerigmatik dini danışmanlığın tebliğ ve irşat gibi temel kavramları, prensip olarak İslam kültüründe de yerleşik kavramlardır; dini danışmanlık türlerinin dayandırıldığı İncil’in yerine Kur’anı Kerim koyularak kültürümüze uygun bir alt yapı oluşturulabilir. Bu noktada, dini danışmanlık temelinin ilahiyatçılar tarafından atılması gerektiği kanaatindeyim. Din psikolojisi araştırmalarının dini kaynaklarımızdaki psikolojik veya psikoloji içinde değerlendirilebilecek konuları ortaya çıkarmakla kıymetli bir temel attığını düşünüyorum (Kur’an ve psikoloji, Hadis ve psikolojisi, Tasavvuf psikolojisi, dua, inanç, ibadet psikoloji vb. araştırmalarla).

Yabancı kaynaklardan faydalanmadan kendi kültürümüze uygun bir model geliştirmek istiyorsak, bu kaynaklarımızı, dini danışmanlığa alt yapı oluşturacak şekilde ayrıntılı bir incelemeye tabi tutmamız gerektiği kanaatindeyim.

Dini danışmanların doğru dini bilgilere sahip olmaları aynı zamanda soru ve sorunları dini nitelikte olabilecek muhataplarla olan iletişim ve ilişki için de gereklidir. Ancak burada çok önemli bir hususa dikkat çekmek istiyorum. Hıristiyan örneğinde görüldüğü üzere dini danışmanlık misyonerlik faaliyetleri için çok müsait bir alandır. Çalışmada bahsedildiği gibi literatür ve uygulayıcılar buna karşı uyarıda bulunsa da kimi din yetkilileri bu konuda tam aksini düşünmektedir. Bu çerçevede dini danışmanlar özellikle kendi dini görüş ve anlayışlarını muhataplarına empoze etmekten kesinlikle kaçınmalıdırlar. Zira adı üstünde *dini* danışmanlar konum ve görevlerini kötüye kullanmaya çok kolay düşebilirler. Dini danışmanlık alan insanların hassas bir dönem ve durumda oldukları (hastalık, yas, çatışma, vs.) da göz önünde bulundurularak onların her türlü etkiye açık veya aksine oldukça tepkili olabilecekleri göz ardı edilmemelidir. Bu tür sebeplerden dolayı dini danışmanların hangi kültürde olursa olsun dini konu ve uygulamalarla çok dikkatli çalışmaları son derece önemlidir.

Dini danışmanlığın dini boyutunun uygulamaya dahil edilmesinde dikkat edilmesi gereken bir başka önemli husus, muhatapların başka din mensupları olması durumudur. Çalışmada tanıtılan çoğu yöntem ve araçlar, Hıristiyan teolojisinde yeri ve uygunluğu olan düşüncelere dayanır. Ancak başka din mensuplarının din sistemleri bilinmeden dini içerikli çözüm yolları sunulmamalıdır. Bu şekilde yapılabilecek yanlışlar kişiyi ayrıca diniyle çatışmaya sürükleyebilir ve yeni bir krizi meydana getirebilir. Örneğin Hıristiyan geleneği dahilinde dini danışmanlık literatüründe sıkça yer bulan “önce Tanrıya karşı öfkeni boşalt, sonra affedilmeyi/iyileşmeyi/kabul edilmeyi/vs. bekle” düsturu İslam geleneğinden gelen birisi için isyan etmeme - sabır - rıza bağlamında düşünüldüğünde yıkıcı sonuçlar doğurabilir. Bu gibi nedenler göz önünde bulundurularak dini danışmanlık uygulamalarında dini boyutun uygulanmasında oldukça dikkatli davranılmalıdır.

Dini danışmanlığın kategorileri ve türlerinde sergilendiği üzere dini danışmanlık geniş ve farklı kitlelere hitap eder. Bu nedenle dini danışman adaylarının bu hedef kitlelerine göre (yaşlılar, çocuklar, intihara meyilli kişiler, depresif insanlar, psikiyatrik vakalar, herhangi bir kriz içinde bulunanlar vs.) göreve başlamadan önce veya alacakları eğitimleri boyunca temel bilgiler edinmeleri elzem görünür. Bu bağlamda bazı hedef kitlelerine dini danışmanlık başka alanlarla da birlikte verilebilir. Örneğin çocuk dini

danışmanlığı din eğitimi ve özellikle de değerler eğitimi ile koordineli geliştirilebilir ve çocuktaki inanç ve bilhassa vicdan gelişimine katkı yapabilir. Bunun için dini danışmanlıkta teorik bir altyapı, eğitim standartları ve pratik yaklaşımlar oluşturulmaya ve geliştirilmeye çalışılırken, din bilimleri, sağlık bilimleri ve sosyal bilimleri birbirini destekleyici bir iş birliğinde çalışabilir.

Dini danışmanlığın interdisipliner karakteri ve gerekliliği vurgulanırken şu hususa dikkat etmek gerekir: Pastoral psikolojik dini danışmanlık anlayışının bir tehlikesi, zaman zaman psikanalizin terapi paradigmasına çok fazla bağlanmasıdır. Dini danışmanlık şüphesiz fiziki, psikolojik ya da manevi ıstırap ve yoksunlukların üzerinde durur, gereken de budur, fakat aynı zamanda dini, ahlaki, yaşama yönelik tutum ve davranış yeterliğinin kazandırılması ve sağlamlaştırılması için gerekli mesleki temelli (yani din görevlisi olarak) yardımın da sağlanmasının gerekliliği unutulmamalıdır. Nihayetinde bir dini danışman, salt psikolojik rehberlik ya da danışmanlık yapmaz; dini danışman bir terapist değildir. Dini danışman aynı zamanda dini/inanç alanlarında(n) doğabilecek psikolojik ve manevi durum ve tecrübelerle de eğilmek zorundadır. Belki de dini danışmanın asıl çalışma alanı bu olmalıdır, fakat bunun ayrımı, yani bireysel içsel rahatsızlıkların kaynak ve sebebinin dini ve din dışı şeklinde ayrıştırılması tabii zor ve ayrıntılı bir süreçtir. Benzer şekilde klinik eğitim dini danışmanlığın şekli ile ilgilenirken, teoloji içerik, netlik ve derinlik kazandırır. Ancak din görevlileri bu şekil ve içerik ayrımını her zaman yapabilecek durumda olmazlar. Bu nedenle ağırlık noktasının tek taraflı konmamasına, insanların durum ve sorunlarının ne aşırı psikolojileştirilmesine ne de dini yaşantıya indirgenmemesine dikkat edilmesi daha da önem taşır.

Son olarak görüştüğüm dini danışmanların yaklaşımları konusunda bazı şeyler belirtmek istiyorum. Görüşülen bütün dini danışmanlar çok ilgili ve yardım severdi. Çalışmanın konusundan çok etkilenmiş ve sonuçlarını yani kendilerini *bizim* gözümden görmeyi merakla bekliyorlardı. Bunu bir çok dini danışman ifade etti. Prof. Naurath örneğin “Sizin aracılığınızla dışarıdan içeriye bir bakış görmek çok enteresan olacak” derken Dr. Kirchberg “Bize nasıl bir ayna tutacağınızı çok merak ediyorum, bu bizim için büyük bir hediye, biz Hıristiyan Kilisesi için, bize ‘Sizi böyle duydum ve böyle gördüm’ demeniz. Çok harika bir şey bu. Birbirimize ayna tutmak bu çok insani bir şey.” Bana ve araştırmaya karşı gösterdikleri ilgi ve yardım severlik o denli büyüktü ki Almanya’da dini danışmanlık hareketinin öncüsü ve pastoral psikolojik dini

danışmanlığın “babası” Prof. Stollberg katkı ve kontrol için tez şemamı kendisine göndermemi istedi.

Alman dini danışmanların bir başka ilgisi ise Müslüman/İslami bir dini danışmanlığa dairdi. Kendileriyle mülakat yaptığım dini danışmanların çoğu görüşmenin başında veya sonunda ya dini danışmanlığın İslami gelenekteki yerini ya da Müslüman muhataplarına yönelik bir din danışmanlığının nasıl geliştirilebileceğine yönelikti. Bazıları hatta Almanya’da bu işin kimin nasıl yapacağını merak ederek bu alanda fikir bazında da olsa çalışmalara katılıyor ve benden fikir alıyorlardı. Bütün bunları düşünürken de bu hizmetin kendilerince (yani Hıristiyan din görevlileri tarafından) verilmesi durumunda bu insanların (Müslümanların) misyonerlik faaliyetlerine karşı nasıl korunacağını kendilerine dert edinmelerini görmek benim için değerli bir kazanımdı.

Türkiye’de profesyonel bir dini danışmanlık için önerilerimden ve Alman dini danışmanlarından edindiğim izlenimden sonra Alman dini danışmanlığının ne olduğu konusunda öğrendiğimi düşündüğümü aşağıdaki dizelerle vermek istiyorum. Kaynağını tespit edemediğim bu satırlar internette yaşam yardımı, yas, hospis vb. konularla ilgili bir çok sitede yer alıyor (genellikle içindeki “Tanrı” kelimesi yerine “bana” geçiyor). Bana göre bu sözler, çalışmanın araştırma sonuçlarının çizmeye çalıştığı dini danışmanlık profilini çok güzel yansıtıyor:

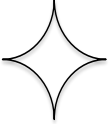
Senin korkularını taşıyamam, seni acından kurtaramam, senden geçmişin yükünü ve suçluluğunu alamam, yas ve kederi kalbinden kovamam, yalnızlığından seni kurtaramam - fakat severek senin yanında gelirim: sana elimi uzatır ve kulak veririm ki korku ve acı seni yenmesin; onuruna saygımı ve kıymetimi veririm. Hiç bir suç Tanrı önünde gösteremeyeceğin kadar sana ağır gelmeyecektir. Ben senin yoldaşım, sen istersen eğer, ve onuruna saygı - suç yüklü bir insan olarak da - bizi birleştiren bağıdır.

EKLER

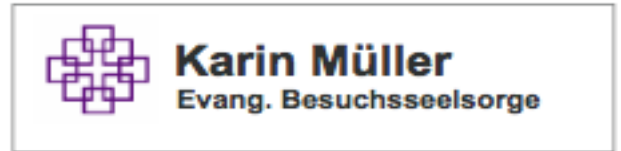
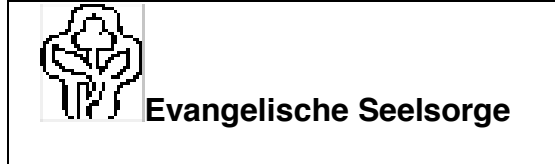
Bu bölümde sergilenen malzemelerin önce orjinal Almancaları sonra altlarında Türkçe tercümelere verilmiştir.

Ek 1 MHH Dini Danışmanlık Rehberi

<p>5. Voraussetzungen und Rahmenbedingungen</p> <p>Wir verstehen unsere Seelsorgearbeit als ein Angebot, das angenommen oder abgelehnt werden kann. Seelsorge hat keinen eigenen Therapieanspruch. Um unsere seelsorgerlichen Angebote machen zu können, bedarf es der Kooperation mit den MitarbeiterInnen des Hauses.</p>	<p>Sie sind fachlich für ihren Dienst qualifiziert und werden von den Hauptamtlichen unterstützt, begleitet und fortgebildet. Ihre Aufgabe sind die wöchentlichen Seelsorgebesuche und -gespräche auf der Station. In der Regel ist ein/e MitarbeiterIn eigenverantwortlich für eine Station zuständig. Die Arbeit der Ehrenamtlichen geschieht in Absprache mit dem pflegerischen und ärztlichen Dienst auf den Stationen.</p>	<p>Leitbild</p>
<p>6. Fachkompetenzen</p> <p>6.1 Hauptamtliche MitarbeiterInnen</p> <p>Alle hauptamtlichen MitarbeiterInnen haben ein theologisches Hochschulstudium bzw. Fachhochschulstudium abgeschlossen und sich in der Regel pastoralpsychologisch weitergebildet bzw. eine entsprechende Zusatzqualifikation (Kommunikationsverhalten, Gesprächsführung, Selbst- und Fremdwahrnehmung, Gruppendynamik ...) erworben. Regelmäßige Fortbildung, kollegiale Beratung und Supervision sind zur Qualitätssicherung unverzichtbar.</p>	<p>7. Resümee</p> <p>In der seelsorgerlichen Begleitung und Begegnung können wir Annahme und Trost, Entlastung und Verstehen, Konfrontation und Stärkung erleben. Gleichzeitig erfahren wir immer wieder die Zerbrechlichkeit des Lebens und die Begrenztheit unserer Arbeit. Wir lernen, die Ganzheit des Menschen in seiner Bruchstückhaftigkeit zu akzeptieren und wertzuschätzen.</p>	
<p>6.2 Ehrenamtliche MitarbeiterInnen</p> <p>Neben dem Team der evangelischen und katholischen Hauptamtlichen arbeitet in der Seelsorge eine Gruppe ehrenamtlicher MitarbeiterInnen. Sie sind seelsorgerlich tätig unter der Verantwortung der Hauptamtlichen und arbeiten mit ihnen zusammen.</p>	<p>Kontakt</p> <p>Evangelische Seelsorge Haustel.: 92- 54 74 Telefon: 0511 / 532 54 74 E-mail: ev.seelsorge@mh-hannover.de Sprechzeiten im Büro: Di. - Fr. 9.00 - 12.00 Uhr Ramona Wendland, Sekretärin</p> <p>Katholische Seelsorge Haustel.: 92- 54 05 Telefon: 0511 / 532 54 05 E-mail: kath.seelsorge@mh-hannover.de Sprechzeiten im Büro: Mo. - Fr. 9.30 - 10.30 Uhr</p> <p>Beide Büros finden Sie neben dem Andachtsraum in der Ladenstraße des Bettenhauses.</p>	 <p>ev. und kath. seelsorge MHH</p>
<p>1. Vorwort</p> <p>Die katholischen und evangelischen SeelsorgerInnen in der MHH haben ihr „Leitbild der Seelsorge“ formuliert. Wir möchten damit über Ziele und Inhalte unserer Arbeit informieren.</p>	<p>2.2 Kirchliche Verankerung</p> <p>Die Seelsorge in der MHH ist ein Dienst der Kirchen, der vertraglich zwischen Staat und Kirchen geregelt ist (Loccumer Vertrag, Konkordat). Die beiden großen Kirchen in Deutschland, die katholische und die evangelisch-lutherische haben hauptamtliche SeelsorgerInnen (PfarrerInnen, PastoralreferentInnen, DiakonInnen) für diesen Dienst beauftragt. Die SeelsorgerInnen wissen um ihre konfessionelle Eigenständigkeit, verstehen sich aber in ihrem seelsorgerlichen Auftrag ökumenisch und solidarisch miteinander verbunden. Die SeelsorgerInnen sind dienstrechtlich ihren Kirchen verpflichtet und stehen damit außerhalb der Hierarchie der Institution Krankenhaus. Zugleich fühlen sie sich in Kooperation mit den verschiedenen Berufsgruppen im Krankenhaus verbunden in der leibseelischen Sorge für die Menschen.</p>	<p>4. Aufgaben</p> <p>Seelsorgerliche Gespräche mit PatientInnen Begleitung und Beratung von Angehörigen und Mitbetroffenen Krisenintervention durchgehende Rufbereitschaft Sterbebegleitung Gestaltung und Begleitung in Abschiedssituationen Geistlicher Beistand in Gebet, Krankensalbung, Krankenabendmahl oder -kommunion, Nottaufen, Segnung spirituelle Begleitung Geregelte Zuständigkeit zu den einzelnen Stationen Ausbildung und Begleitung ehrenamtlicher MitarbeiterInnen Gottesdienste, Kindergottesdienste, Amtshandlungen Kulturelle Angebote wie Konzerte, Lesungen, etc. Mitwirkung bei der Klärung ethischer Problemstellungen (u. a. Mitarbeit im klinischen Ethikkomitee) Angebote im Rahmen der innerbetrieblichen Fort- und Weiterbildung Kontakte zur Krankenhausleitung Teilnahme an Gesprächen zu aktuellen Fragen der Qualitätssicherung der Arbeit in der Klinik Kontakte zu Kirchengemeinden Öffentlichkeitsarbeit</p>
<p>2. Auftrag und Tradition</p> <p>Die Seelsorge in der MHH führt ihr Selbstverständnis und ihre Praxis auf einen Auftrag zurück, den sie sich nicht selbst gegeben hat:</p>	<p>3. Ziele</p> <p>SeelsorgerInnen im Krankenhaus verstehen sich sowohl als GesprächspartnerInnen für PatientInnen und deren Angehörige als auch für die im Haus Beschäftigten. KrankenhausseelsorgerInnen möchten Menschen im System Krankenhaus begegnen, sie unterstützen und begleiten. Dabei können Menschen selbst Lösungen für ihre Fragen und Probleme entdecken. Die SeelsorgerInnen machen sich gemeinsam mit den Menschen auf die Suche nach Geborgenheit und Sinnfindung. Jedes seelsorgerliche Gespräch steht unter dem Schutz der Schweigepflicht. Seelsorge wendet sich nicht nur an die Mitglieder der eigenen Konfession und Religion, sondern ist unter der Anerkennung der jeweils eigenen religiösen und weltanschaulichen Überzeugungen für alle offen.</p>	
<p>2.1 Biblische Grundlegung</p> <p>Seelsorge gehört zum Wesen der Kirche und geschieht in Verkündigung, Lehre, Diakonie und Liturgie. Eine wesentliche Aufgabe christlicher Seelsorge ist die Zuwendung zu den Kranken. Jesus sagt: „Ich bin krank gewesen und ihr habt mich besucht.“ (Matthäus 25,36) Besuchen verstehen wir als Sich-des-Anderen-annehmen, ihn sehen, ihm Ansehen geben. Seelsorge glaubt an die Gegenwart Gottes und vertraut auf die Erfahrbarkeit seiner Liebe. Sie begleitet Menschen in Krisen. Ex 3,7: „Ich habe das Elend meines Volkes gesehen, und laute Klage habe ich gehört. Ich kenne ihr Leid.“ Daraus ergibt sich der Auftrag der Kirche zur Seelsorge auch im Krankenhaus. Die Seelsorge an Kranken ist ein Herzstück der Nachfolge Jesu - sie stellt Menschen in den Mittelpunkt. Ein Mensch zeigt sich in seiner Not, und er wird darin nicht allein gelassen. Jemand ist da, der jetzt Zeit hat, der bereit und fähig ist zum Zuhören, zum Begleiten und Aushalten der Situation, der mit dem Betroffenen gemeinsam sucht, was im Augenblick Trost sein kann.</p>		

<p>Rehber</p> <p style="text-align: center;"></p> <p style="text-align: center;">Evanjelic ve Katolik Dini Danışmanlık MHH</p>	<p>1. Önsöz</p> <p>MHH'daki Katolik ve Evanjelic dini danışmanlar "Dini Danışmanlık Rehber"lerini belirlemiştir. Bununla işimizin hedef ve içerikleri hakkında bilgi vermek istiyoruz.</p> <p>2. Görev ve Celenek</p> <p>MHH'daki dini danışmanlık kendilik anlayışını ve uygulamasını kendisine kendisinin vermediği bir göreve dayandırır.</p> <p>2.1 İncil Dayanağı</p> <p>Dini danışmanlık Kilisenin özünde bulunur ve tebliğde, öğretilerde, diakoni ve liturjide gerçekleşir. Hıristiyan dini danışmanlığının temel bir görevi hastalara ilgilendirmektir. İsa der ki: "Ben hastaydım ve siz beni ziyaret ettiniz." (Matta 25,36)</p> <p>Ziyaretten biz ötekiyle ilgilenebiliriz, onu görmeyi, ona saygınlık vermeyi anlıyoruz. Dini danışmanlık Tanrının huzuruna inanır ve sevgisinin tecrübe edilebilirliğine inanır. Dini danışmanlık kriz içindeki insanlara eşlik eder. Çıkış 3,7: "halkımın sefaletini gördüm ve sesli yakınımlar duydum. Onların acılarını biliyorum." Bu Bundan Kilisenin hastanede de dini danışmanlık görevi doğuyor. Hastalara dini danışmanlık İsa'nın mirasının temel parçasıdır - insanlar merkeze konulur. İr insan kendini acısı içinde gösterir ve o orda yalnız bırakılmaz. Artık vakti olan biri vardır, dinlemeye, duruma eşlik etmeye ve dayanmaya, o an için teselli olabilecek şeyi o kişiyle birlikte aramaya hazır ve yeterli birisi vardır.</p>	<p>2.2 Kilise Dayanağı</p> <p>MHH'daki dini danışmanlık Kilisenin devlet ile Kiliseler arasında düzenlenmiş bir hizmetidir (Loccum Sözleşmesi, Konkordato). Almanya'daki iki büyük Kilise, Katolik ve Evanjelic-Luteriyen Kiliseleri, bu hizmet için asli görevli dini danışmanlar (kadın ve erkek rahipler, pastoral stajyerler, diakonlar) görevlendirmiştir. Dini danışmanlar mezhebi bağımsızlıklarını bilirler fakat dini danışmanlık görevlerinde mezhepler arası birlik ve dayanışma içindedirler. Dini danışmanlar iş hukuku bakımından Kiliselerine karşı sorumludurlar ve hastane hiyerarşisinin dışındadırlar. Aynı zamanda insanların beden-ruh bakımlarında hastanedeki çeşitli meslek gruplarıyla iş birliği içindedirler.</p> <p>3. Hedefler</p> <p>Hastanedeki dini danışmanlar kendilerini hastalar ve yakınları için olduğu kadar hastane personeli için de muhatap olarak görürler. Hastane dini danışmanları hastane sistemi içindeki insanlarla karşılaşmak ve onlara destek olmak ister. Bu yapılırken insanlar soru ve problemleri için kendileri çözümler keşfedebilirler. Dini danışmanlar insanlarla birlikte emniyet ve anlam arayışına çıkarlar. Her dini danışmanlık görüşmesi gizlilik esasına bağlıdır. Dini danışmanlık sadece kendi mezhebine değil, ilgili kişisel din ve dünya görüşünün tanınması kaydıyla herkese açıktır.</p>	<p>4. Görevler</p> <p>Hastalarla dini danışmanlık görüşmeleri</p> <p>Hasta yakınlarına eşlik ve danışmanlık edilmesi</p> <p>Kriz müdahalesi</p> <p>Kesintisiz çağrı imkanı</p> <p>Ölme refakati</p> <p>Veda durumlarının şekillendirilmesi ve onlara eşlik edilmesi</p> <p>Dini ritüelleri dini destek</p> <p>Manevi refakat</p> <p>İlgili bölümlere karşı düzenli sorumluluk</p> <p>Fahri çalışanlara eğitim ve refakat</p> <p>Ayinler, çocuk ayinleri, resmi işler</p> <p>Konser, konferanslar gibi kültürel etkinlikler</p> <p>Etik problemlerin çözümüne katkı (klinik etik komitesiyle iş birliği)</p> <p>Kurum içi eğitimlerin verilmesi</p> <p>Hastane yönetimiyle irtibat</p> <p>Hastanedeki çalışmaların kalite artışına yönelik görüşmelere katılım</p> <p>Kilise cemaatleriyle irtibat</p> <p>Kamu çalışmaları</p>	<p>5. Şartlar</p> <p>Biz dini danışmanlık işimizi kabul veya reddedilebilen bir teklif olarak görüyoruz. Dini danışmanlığın bir terapi talebi yoktur. Dini danışmanlık tekliflerimizi yapabilmemiz için kurumun çalışanlarıyla iş birliği gerektirir.</p> <p>6. Mesleki Yeterlilik</p> <p>6.1 Asli Görevliler</p> <p>Bütün asli görevli çalışanlar teolojik bir yüksek öğrenim ve genelde pastoral psikolojik bir ilerletme eğitimi almışlardır (iletişim davranışları, görüşme yürütmesi, öz ve öteki algısı, grup dinamiği)</p> <p>6.2 Fahri Görevliler</p> <p>Evanjelic ve Katolik Asli görevlilerden oluşan ekibin yanında dini danışmanlıkta bir grup fahri görevliler çalışır. Bunlar asli görevlilerin sorumluluğu altında onlarla birlikte dini danışmanlık yapar.</p>	<p>Mesleki bakımından işleri için ehliyetlidirler ve asli görevliler tarafından desteklenirler. Görevleri bölümlerde haftalık dini danışmanlık ziyaretlerini ve görüşmelerini yapmaktır. Genellikle bir bölümden bir çalışan sorumludur. Fahri görevlilerin çalışmaları bölümden bakım personeli ve doktorlarla anlaşma içinde yürür.</p> <p>7. Özet</p> <p>Dini danışmanlık refakati ve karşılaşmasında kabul ve teselli, rahatlama ve anlayış, yüzleşme ve güçlendirme tecrübe edebiliriz. Aynı zamanda sürekli hayatın kırılmasını ve işimizin sınırlılığını yaşarız. Bütünlüğü içinde insanın parçalar halinde oluşunu kabul etmeyi ve değer vermeyi öğreniriz.</p> <p>İletişim Bilgileri</p> <p>Evanjelic Dini Danışmanlık</p> <p>Katolik Dini Danışmanlık</p>
---	---	---	--	--	---

Ek 2 Yaka Kartı Örneği

(Evanjelic Dini Danışmanlık)

Ek 3
Fahri Dini Danışmanlık Kursu El İlanı - Hessen ve Nassau Bölgesi
(Kohl, 2007)

Spalte 1	Sütun 1	Spalte 2	Sütun 2	Titelseite	Kapak sayfası
<p style="text-align: center;">Voraussetzungen</p> <p>Die Ausbildung setzt psychische und körperliche Stabilität voraus. Wenn Sie zur Zeit in einer persönlich schwierigen Lebenssituation sind, die Ihnen viel Kraft für sich selbst abfordert (etwa in einer Trauersituation), dann bitten wir Sie, sich vorerst nicht für unseren Kurs zu bewerben.</p> <p>Weitere Voraussetzungen sind die schriftliche Bewerbung und die Teilnahme am Auswahltag.</p> <p style="text-align: center;">Unsere Interessen</p> <p>Die Tätigkeit von Ehrenamtlichen, die anderen Menschen ihre Zeit, ihre Kraft und ihre Fähigkeiten zur Verfügung stellen, bereichert Seelsorge im Krankenhaus, in der Gemeinde und im Altenheim wesentlich.</p> <p>Wir haben dabei die Erfahrung gemacht, dass solches Handeln mit einer fundierten Vorbereitung gut geschehen kann.</p> <p>In erster Linie bilden wir Personen aus, die sich nach dem Ende des Kurses eine befristete ehrenamtliche Aufgabe in der Seelsorge im Krankenhaus, in der N.N.- Klinik, im Altenheim oder in einer Gemeinde der Region vorstellen können. Allerdings soll der Kurs auch die Möglichkeit und den Freiraum bieten, sich in den eigenen Fähigkeiten zur Seelsorge ausprobieren zu können.</p> <p>Am Ende des Kurses wird im Gespräch geklärt, ob und wo eine Aufgabe in der Besuchsseelsorge aufgenommen werden kann.</p>	<p style="text-align: center;">Was wir anbieten:</p> <p>In Jahr xy bieten wir für Personen, die lernen wollen, mit kranken und gesunden Menschen seelsorgliche Gespräche zu führen eine Ausbildung in Besuchs-Seelsorge (ABS) an.</p> <p>Wir wenden uns mit unserem Angebot an Frauen und Männer, die Interesse haben, im kirchlichen und sozialen Bereich Erfahrungen zu sammeln und sich möglicherweise zu engagieren.</p> <p>Wir stellen Möglichkeiten zur Verfügung, durch praktische Erfahrung die eigenen Fähigkeiten und Grenzen in der Gesprächsführung zu erproben und durch Reflexion zu erweitern und zu vertiefen.</p> <p>Durch regelmäßige Aussprache in der Gruppe und durch die Begleitung der Mentoren und Mentorinnen (Supervision) wird das seelsorgliche Tun überprüft. So kann gelernt werden, die eigenen Fähigkeiten und die eigenen Grenzen angemessen einschätzen zu können.</p> <p>Die Kursteilnahme bringt denen, die sich darauf einlassen, immer auch persönlichen Gewinn.</p> <p>Die Ausbildung ist ökumenisch.</p>	<p style="text-align: center;">Ev. & Kath. Klinikseelsorge Wo?</p> <p style="text-align: center;">Ausbildung in Besuchsseelsorge ABS</p> <div style="text-align: center;"> <p>A. B.</p> </div> <p style="text-align: center;">Ausbildungskurs für ehrenamtliche Mitarbeit in der Seelsorge</p> <p style="text-align: center;">Von bis</p> <p style="text-align: center;">Kontaktadresse: Ev. Klinikseelsorge Name Anschrift Telefon</p>	<p style="text-align: center;">Inhalte des Kurses</p> <p>Zum Inhalt des Kurses gehört, etwas zu lernen über</p> <ul style="list-style-type: none"> • Menschliches Verhalten • Gesprächsführung • Kranksein und Gesundsein • psychische Störungen • Umgang mit Konflikten • Seelsorge <p>Dabei geht es darum, Fertigkeiten zur Gesprächsführung hinzuzulernen und Fähigkeiten zu entwickeln, die darauf beruhen, sich selbst tiefer zu kennen und das eigene Leben zu verstehen.</p> <p>Die Lerngruppe fördert durch Unterstützung und Konfrontation den eigenen Lernweg und dient als Spiegel der Selbstwahrnehmung. Die Ausbildung schließt die Auseinandersetzung und den Umgang mit dem eigenen Glauben ein.</p> <p style="text-align: center;">Zur Arbeitsweise</p> <p>Die Kursarbeit geschieht hauptsächlich in der Gruppe.</p> <p>Neben das freie Gruppengespräch werden theoretische Einführungen und praktische Übungen treten.</p> <p>Parallel zum Lernen in der Gruppe gehört die Erfahrung im klinischen Praktikum dazu, das zusätzlich ein bis zwei Stunden wöchentlich in Anspruch nehmen wird.</p>	<p style="text-align: center;">Zeitlicher Ablauf</p> <p>Auswahltag: 7.4.20..</p> <p>Anfangswochenende: 27.+ 28. Mai 20..</p> <p>Abschlusswochenende: 17. + 18. März 20..</p> <p>Seminarabende: <u>9 X 14-tägig mittwochs</u> <u>16.30 bis 19.30 Uhr:</u></p> <p>14. Juni; 23. August; 13. September; 18. Oktober; 15. + 29. November 20..; 20. Januar 20..; 14. + 28. Februar 20..</p> <p>Seminartag: <u>Samstags von 9.00 bis 19.00 Uhr:</u> 12. August und 28. Oktober 20..; 13. Januar 2001.</p> <p>Klinisches Praktikum: Mai 20.. bis März 20..</p> <p style="text-align: center;">Kosten</p> <p>Für die gesamte Ausbildung - einschließlich der Kosten für die beiden Wochenenden - wird eine Kursgebühr von DM 75,- erhoben.</p> <p style="text-align: center;">Leitung</p> <p>N.N., Klinikpfarrerin N.N., Gemeindepfarrer</p>	<p style="text-align: center;">Bewerbung zur Ausbildung in Besuchsseelsorge Jahr</p> <p style="text-align: center;">zu richten an:</p> <p style="text-align: center;">Ev. Klinikseelsorge Name Kontaktadresse</p> <hr/> <p>Name/Vorname:</p> <p>Anschrift:</p> <p>Telefon/Fax:</p> <p>Email:</p> <p>erlernter Beruf:</p> <p>derzeitige Tätigkeit:</p> <p>Konfession:</p> <p>Familienstand:</p> <p>Geburtsjahrgang:</p> <p>Tätigkeiten im kirchlich/sozialen Bereich:</p>

<p style="text-align: center;">Kapak Sayfası</p> <p style="text-align: center;"><u>Evanjelik & Katolik Klinik Dini Danışmanlık Nerede?</u></p> <p style="text-align: center;">Ziyaret Dini Danışmanlığı Eğitimi</p> <div style="text-align: center;"> </div> <p style="text-align: center;">Fahri Dini Danışmanlık için Eğitim Kursu</p> <p style="text-align: center;">(Tarih)</p> <p style="text-align: center;">İletişim Adresi</p> <p style="text-align: center;">Sütun 3</p> <p style="text-align: center;">Kurs İçeriği</p> <p>Kursta şunlar hakkında bir şeyler öğrenilir</p> <ul style="list-style-type: none"> - insan davranışları - görüşme tekniği - hasta ve sağlıklı olmak - psikolojik rahatsızlıklar - çatışmalar - dini danışmanlık <p>Amaç görüşme tekniğine ilave bilgiler kazanmak ve kendini daha derin tanımaya ve kendi hayatını anlamaya yönelik yetenekler geliştirmektir.</p> <p>Grup destek ve yüzleştirmeye kişisel öğrenme yolunu destekler ve kendilik algısının aynası olarak işlev görür. Eğitime kişisel inanç konularıyla başa çıkma ve yüzleşmeyi kapsar.</p> <p style="text-align: center;">Çalışma Usulü</p> <p>Kurs genel olarak grup içinde yapılır. Serbest grup görüşmelerinin yanında teorik girişler ve pratik çalışmalar yapılır.</p> <p>Grup içinde öğrenmeye paralel olarak haftalık 1-2 saat sürecek klinik stajı dahildir.</p>	<p style="text-align: center;">Sütun 1</p> <p style="text-align: center;">Şartlar</p> <p>Eğitim psikolojik ve fiziksel dayanıklılık şart koşar. Bu aralar kendinize güç yetirmeniz gereken çok zor bir yaşam durumunda bulunuyorsanız (örn. yas durumu) o zaman şimdilik kursumuza başvurmamanızı rica ediyoruz.</p> <p>Diğer şartlar yazılı başvuru ve mülakatlara katılımdır.</p> <p style="text-align: center;">İlgi Alanlarımız</p> <p>Başka insanlara vakitlerini, güçlerini ve yeteneklerini ayıran gönüllülerin çalışmaları hastanede, cemaatte ve huzur evinde dini danışmanlığı zenginleştirmektedir.</p> <p>Tecrübelerimize göre bu faaliyetler temelli bir hazırlıkla çok iyi yürümektedir.</p> <p>Biz öncelikle kurs bitimiyle N.N.-Kliniğinde, huzur evinde veya bölgenin bir cemaatinde sınırlı süreli fahri dini danışmanlık görevi düşünen insanlar yetiştiriyoruz. Kurs aynı zamanda dini danışmanlıkta kişisel yeteneklerini deneme imkanı verecektir.</p> <p>Kursun sonunda ziyaret dini danışmanlığında bir görevin alınıp alınmayacağı ve nerde alınacağı konuşulur.</p> <p style="text-align: center;">Sütun 4 Program</p> <p>Mülakatlar: Başlangıç hafta sonu: ... Kapanış hafta sonu: ... Seminer akşamları: 9 x 14 gün Çarşambaları 16:30 - 19:30</p> <p style="text-align: center;">(Tarihler)</p> <p style="text-align: center;">(Ücret)</p> <p>Klinik Rahibi Cemaat Rahibi</p>	<p style="text-align: center;">Sütun 2</p> <p style="text-align: center;">Sunduklarımız:</p> <p>... senesinde hasta ve sağlıklı insanlarla dini danışmanlık görüşmeleri yapmak isteyen insanlara ziyaret dini danışmanlığında bir eğitim sunuyoruz.</p> <p>Teklifimiz Kilise ve sosyal alanda tecrübe toplamaya ve aktif olmaya ilgi gösteren kadın ve erkeklere yöneliktir.</p> <p>Görüşmeler yapmada kişisel yetenek ve sınırları pratik tecrübeyle deneme ve refleksiyon ile iletme ve derinleştirme imkanı sunuyoruz.</p> <p>Grup içindeki düzenli görüşmeler ve mentor eşliği (süpervizyon) ile dini danışmanlık faaliyetleri kontrol edilir. Böylece kişisel yetenek ve sınırları uygun bir şekilde değerlendirilebilir öğrenilebilir.</p> <p>Kursa başlayanlar bundan her zaman kişisel bir kazançla çıkarlar.</p> <p style="text-align: center;">Eğitim ekümeniktir.</p> <p style="text-align: center;">Sütun 5</p> <p style="text-align: center;">Ziyaret Dini Danışmanlığı Başvurusu</p> <p>Soyisim/İsim:</p> <p>İletişim Bilgileri:</p> <p>Asıl meslek:</p> <p>Şu anki görevi:</p> <p>Mezhep:</p> <p>Doğum yılı:</p> <p>Kilise ve sosyal alandaki faaliyetler:</p>
---	---	---

Ek 4

Bavyera Evanjelik-Luterien Kilisesi Fahri, Ek ve Asli Görevli Dini Danışmanlık Eğitimi Sertifikası

- Dini Danışmanlıkta Gizlilik Esası Bakımından Açıklamalar ve Kullanım -
(http://www.nofallseelsorge-bayern.de/2013_Rundschreiben_Seelsorgegeheimnis_u_Zeugnisverweigerungsrecht.pdf)

1. Arka Plan

EKD'nin dini danışmanlıkta gizlilik esasının korunmasına yönelik Kilise yasası (SeelGG) devlet için net bir şekilde kimin gizlilik esasına tabi olduğu ve hangi durumlarda delillerin iradının kesinlikle yasaklanacağını belirler. Bunun için "dini danışmanlık" kavramı yasal düzenlemeler ve hükümler bakımından tanımlanacak. Aynı zamanda Kilise yasaları Kilise içi alanda gizlilik esasının korunmasına yönelik standartlar koyar.

2. Anlam ve Amaç

- Sertifika dini danışmanlığın devlet tarafından şahitlikten kaçınma hakkıyla korunmuş belirli bir alanında görevin şartıdır. Bu alan Kilise bağlamında geçerlidir ve Kilise-diakonik veya seküler alandaki insanlar arası yardımdan farklıdır.
- Farklı şekliyle Sertifikanın dini danışmanlığın çeşitli alanlarında geliştirilen eğitimleri açısından ortak ve farklı noktaları bulunur. Mevcut eğitimlere dokunulmaz; daha çok farklı yeterlik yolları tanınır. Eğitimlerin merkezileştirilmesi veya standartlaştırılması düşünülmez.
- Sertifikanın birleştirici unsurları: bütün eğitimler...
 - yüksek oranda kendilik tecrübesine dayanan öğrenme içerir.
 - psikolojik temel bilgiler ve görüşme yeteneği temsil eder.
 - teoloji, Hıristiyan maneviyatı ve dini danışmanlık teorisi içerir.
 - kişisel, kurumsal ve organizasyonel konuları özel çalışma alanlarına dahil eder.
 - belirli bir asgari kapsamı vardır.
 - ilgili kurumun süpervizyonu altında sorumluluk içinde dini danışmanlık faaliyetlerinin icrasını hedefler.
- Sertifika ilgili eğitimlerin belirli özelliklerini ortaya koyma imkanı tanır. Bu nedenle Sertifikaya sunuların yazılması şarttır:
 - ilgili çalışma alanı (Telefon-, Hastane Dini Danışmanlığı, vb.)
 - eğitimin süresi
 - özel şekil, içerik ve konularla eğitimin özelliği
- Sertifika bir alanda bir başka alana geçişte hangi eğitimlerin alındığı ve hangilerinin alınması gerektiği konusunda fayda olur (özellikle alan yeterliğinde).
- Sertifika kuruma değil somut eğitim için verilir.
- Sertifika yeterli fahri dini danışmanlıkta ortak bir kimlik bilincine katkı yapar.

3. Eğitimin kapsamı

- Sertifika verilecek eğitimlerin asgari kapsamı 45 dakikalık 80 ders saatidir.
- Bu toplam kapsamın içinde farklı boyutlar asgari şu kadar olmalıdır:
 - 25 ders saati özdeneyim ve kendilik refleksiyonu
 - 20 ders saati psikolojik ve yasal temel bilgiler
 - 20 ders saati görüşme yürütmesi
 - 15 ders saati Hıristiyan maneviyatı ve dini danışmanlık teolojisi.
- Kapsamı daha geniş eğitimler bulunur. Sertifikayla bu konuda bir şey değişmeyecek, aksine bu Sertifikada belirtilecek.
- Bazı eğitimler belirtilen şartlara uydurulmak üzere olduğu için henüz bir Sertifika alma hakkına haiz değildirlerdir.

4. Eğitimcilerin yeterliği

Kişisel olarak alınan eğitimlerle ve gerçekten eğitime yetkili olma arasında ayırım yapma şartının yanında resmi olarak bir kritere de ihtiyaç vardır:

Eğitimciler (Sertifikaya Eğitimden olarak imzalanlar) temel ve ilerletme eğitimiyle ispatlayacakları dini danışmanlık yeterliğine (örn. KSA Kursları, Gestal terapisi, sistemik danışmanlık, süpervizyon) ve geniş çaplı pratik tecrübeye sahiptirler. Kural olarak eğitim faaliyetlerinde süpervizyon alırlar. Şartların yerine getirilip getirilmediği konusunda Bölge Kilisesi Dini Danışmanlık Dairesinden danışmanlık ve karar alınabilir. Kararsızlık durumunda Dini Danışmanlık Dairesi karar verir.

5. Prosedür

- Sertifika Bölge Kilisesi Dekanlığından alınır. İlgili eğitici doldurur ve imzalar. Sertifikaların dağıtım bölgesel olarak belirlenir.
 - Eğitim alanların eğitimin başında eğitimin Sertifika hakkı olup olmadığını Dini Danışmanlık dairesi ve Bölge Kilisesiyle netleştirmeleri tavsiye edilir (madde 2 ve 3'in gösterilmesi).
 - Sertifika ancak Dekanlık bölgesindeki yazılı bir dini danışmanlık görevlendirilmesiyle (ziyaret hizmeti, telefon dini danışmanlığı) verilebilir.
 - Eğitim belirli şartlar altında ve belirli bir çalışma alanında sorumluluk bilinci içinde çalışmayı hedefler. Ayrıntılar fahri, yan veya asli görevli çalışanla yapılan iş anlaşmasıyla belirlenir. Buna dini danışmanlıktaki gizlilik esasının korunması ve ilerletme eğitimleri ve süpervizyon dahildir. Sertifika bir iş anlaşmasının yerini alamaz.
- Soru ve önerileriniz için lütfen Dini Danışmanlık Dairesine (Tel.:) ya da Hukuk Dairesine başvurunuz (Tel.: ...).

Ek 5

Ek 4'e göre düzenlenmiş katılım belgesi örneği - Nürnberg Bölgesi (Oursin & Schuster, 2008)

Evanjelik-Luteriyen Rahipliği (Bölge/Şehir)

KATILIM BELGESİ

Bayan/Bay

hastane ve darülaceze fahri dini danışmanlık ilerletme eğitimine katılmıştır.

Kurs bir başlangıç hafta sonuyla Ocak 20... 'de başlamış ve değerlendirme hafta sonu ile Temmuz 20... 'de bitmiştir.

Kurs 17 akşam boyunca (2er saat) bir araya gelmiştir.

Katılımcı bu süre boyunca...(şehir adı) hastane veya darülacezelerinin birinde stajyer olarak dini danışmanlık çalışmalarından sorumluydu.

Kurs akşamlarının konuları şunlardı:

- uygulamayı yansıtmak
- dini danışmanlık, hastalık, sağlık gibi konuları tartışmak
- görüşme kurallarını öğrenmek

Bunlar yapılırken hasta ve yaşlılara dini danışmanlık açısından dini danışmanın kendi kişiliğine özellikle ilgi gösterilmiştir.

Her katılımcı kursa bir görüşme protokolü getirmiştir ve değerlendirilmiştir.

Kurs yönetimi

.....

.....

(Kurs yöneticilerinin isimleri)

Tarih

Ek 6
Katılım Belgesi Örneği - Hessen ve Nassau Bölgesi
(Knohl, 2007)

Evangelische Kirche in Hessen und Nassau

**Ausbildung
in Besuchsseelsorge**

Urkunde

.....

hat vombis am Ausbildungskurs für Besuchsseelsorge der evangelischen inmit persönlichem Gewinn und Engagement teilgenommen.
Zu den Anforderungen gehörten 90 Kurseinheiten zu je 45 Minuten, zwei Einzelgespräche, zwei angefertigte und besprochene Gesprächsprotokolle und ein Besuchspraktikum im mit wöchentlich c. a. 2 Stunden.
Zu den Inhalten des Kurses zählten Selbsterfahrung und theoretisches Lernen über die Themen Gesprächsführung, Kranksein und Gesundsein, psychische Störungen, Umgang mit Konflikten und Seelsorge.

....., den

Siegel

.....
Unterschrift

Hessen ve Nassau Evanjelik Kilisesi
Ziyaret Hizmetleri Eğitimi

Sertifika

..... - tarihleri arasında kişisel bir kazanım da elde ederek
.....'deki Evanjelik 'de ziyaret hizmetleri
kursuna katılmıştır.

Kursa 45'er dakikalık 90 ders saati, iki bireysel görüşme, kursiyerin hazırladığı ve
görüşülen iki görüşme protokolü ve haftalık iki saat olmak üzere
..... 'de ziyaret stajı dahildi.

Kursun içeriğinde görüşme yürütmesi, hasta ve sağlıklı olmak, psikolojik
rahatsızlıklar, çatışma ve dini danışmanlık hakkında öz deneyim ve teorik öğrenme
bulunuyordu.

.....
(Yer ve Tarih)

Mühür

.....
İmza

Ek 7
Ziyaret Dini Danışmanlığı Eğitimi/ZDDE Çerçevesinde Fahri Çalışma
Anlaşması - Hessen ve Nassau Bölgesi
(Knohl, 2007)

1. (İsim, Adres, Telefon) Bayan/Bay
2. ZDDE çerçevesinde (tam yer ismi) fahri ziyaretler yapmayı kabul eder.
3. Ziyaretler için haftalık yaklaşık 1-2 saat belirlenir. Uygulamada belirlenen bu süre ihtiyacından çok büyük sapmalar olması durumunda bunun üzerinde yeniden anlaşılır.
Fahri çalışma için zaman dilimi şu şekildedir:
Başlangıç: gün, ay, yıl - Bitiş: gün, ay, yıl
Bu sürenin uzatılması veya kısaltılması karşılıklı anlaşmaya bağlı olarak her zaman mümkündür.
4. Anlaşma süresi sonunda istek üzerine fahri görevin kapsamı ve mesleki gereklilikleri hakkında bilgi veren bir belge verilir.
5. Çalışan fahri görevi için gerekli desteği eğitim grubundan ve Mentor'dan alır.
6. Huzurevi, hastane veya cemaatteki fahri görev gönüllüdür ve karşılığında bir ücret verilmez.
7. Çalışan Kilise kuralları çerçevesinde fahri görevi boyunca sigortalıdır. Ayrıntılı bilgiler arka sayfadaki ekte bulunur.
8. Çalışan Kilise kuralları gereğince dini danışmanlık gizlilik esasına bağlılığını ve kişisel bilgilerin korunmasını görev süresinin ötesinde de kabul eder.

.....
Yer, Tarih

Mühür

.....
Rahip

.....
Çalışan

Ek 8

Palyatif Bakımda İlerletme Eğitimi - Dini Danışmanlık Enstitüsü Bethel Açıklama

Dini Danışmanlık Enstitüsü “Palliative Care” ilerletme eğitimi hakkında bilgi verir:

Bu ilerletme eğitimi ile “Psiko-sosyal çalışma grupları için Palliative Care” ve Alman Evanjellik Kilisesi Diakoni İşleri (12/2009 Bildirisi) ilkelerini takip ederiz:

- Multi profesyonel alanda dini danışmanlık önemli bir yet tutar. Spiritual Care’in bir çeşidir.
- Spiritual Care çerçevesinde dini danışmanlık çok dinli ve multi kültürel toplumu dikkate ve ciddiye alır ve farklı din, değerler sistemi ve dünya tasavvurlarının eşitliğine dikkat eder.
- Bu şekilde anlaşılan bir dini danışmanlık Hıristiyan görev sağlamlılığı ve diyalog yönelimi gerektirir.
- Spiritual Care’in gerçekleştirilmesi olarak anlaşılan böyle bir ağır hasta ve ölmekte olanlara ve yakınlarına dini danışmanlık spesifik bir temel ve ilerletme eğitimi gerektirir.

Her Kurs haftasının konu başlıkları şöyledir:

1. Hafta:

Palliyatif tıp ve Spiritual Care temel bilgiler - dini danışmanın kendilik tasavvuru.

- Palyatif tıp ve hospis çalışmaları temelleri, Palliative Care özellikleri; Spiritual Care’in gerçekleştirilmesi olarak dini danışmanlığın tanımı
- Bakım sistemi ve multi disiplinler ekipte dini danışmanın rolü ve fonksiyonu
- Kendilik tasavvurunun ve teolojik ölüm, yaşam sonu ve ölüm konseptinin refleksiyonu
- Dini danışmanların konseptleri belirlenir ve süreç içinde reflekte edilir ve sistemik açıdan geliştirilir. Böylece değişiklikler henüz eğitimdeyken uygulamaya alınabilir ve yerinde, uygulamada süpervizyonla eşlik edilebilir. Kurumsal olmayan rol profili bir avantaj olarak kabul edilir. Çoklu çalışmaya şunlar dahildir

- alana özgü iletişim, - sistemik yaklaşıma giriş (II)
- yakınlarla refakat (I)

2. Hafta

Tıp-bakım, psikolojik ve pastoral psikolojik temel bilgiler ve kişisel tutumun refleksiyonu

- Palliative Care’in uygulama alanları olarak seçilmiş hastalık türleri
- tıp-bakım özellikler, örn. ağrı terapisi, semptom hafifletilmesi
- Final aşaması hakkında bilgi ve uygulama, ölenlerin bakımı
- Kişisel tutumun, kendilik tasavvurunun ve teolojik konseptin refleksiyonu
- Mevcut etik sorularda pozisyon oluşturma
- alana özgü iletişim, - sistemik yaklaşıma giriş (II)
- yakınlarla refakat (I)
- liturji ve ritüel yetkinliği

3. Hafta

Yapı ve sistem çalışması olarak Spiritual Care ve personelin kendilik bakımları

- akılları karışık ve bunamış insanların dünyalarıyla ilgilenme
- Palliative Care alanında krizlere eşlik
- Yaşam bilançosuna eşlik
- Yakınlara refakat (II) - yas refakatinin özellikleri
- Spiritual Care’da çalışanların kendilik bakımının imkan ve bireysel şekilleri
- Çok dinli, multi kültürel ve interdisipliner-kooperatif bir kişisel dini danışmanlık konseptinin oluşturulması ve konuşulması

Daha fazla bilgi:

www.seelsorgeinstitut-bethel.de

(Adres bilgileri)

Ek 9 Dini Danışmanlık Yeterlik Kursu - Münih Üniversitesi Kliniği

	KLINIKUM DER UNIVERSITÄT MÜNCHEN	CAMPUS GROSSHADERN INTERDISZIPLINÄRES ZENTRUM FÜR PALLIATIVMEDIZIN	CHRISTOPHORUS AKADEMIE ■ Palliativmedizin ■ Palliativpflege ■ Hospizarbeit
---	--	--	--

Qualifizierungskurs Seelsorge (120 Stunden)

3 Q-18
in Kooperation mit dem Institut für Theologische und Pastorale Fortbildung Freising

PALLIATIVE CARE DIENT DER VERBESSERUNG DER LEBENSQUALITÄT VON PATIENTEN UND IHREN FAMILIEN, DIE MIT EINER LEBENSBEDROHLICHEN KRANKUNG KONFRONTIERT SIND. DIES GESCHIEHT DURCH VORBEUGUNG UND LINDERUNG VON LEIDEN MITTELS FRÜHZEITIGER ERKENNUNG, HOCHQUALIFIZIERTER BEURTEILUNG UND BEHANDLUNG VON SCHMERZEN UND ANDEREN PROBLEMEN PHYSISCHER, PSYCHOSOZIALER UND SPIRITUELLER NATUR.

(WHO 2002)

Seelsorgende, die als Teil eines multiprofessionellen Behandlungsteams Sterbende und ihre Angehörigen begleiten, müssen einerseits mit Situationen und Prozessen schwerer Krankheit, Sterben und Trauer, andererseits mit der Arbeitsweise der anderen Berufsgruppen vertraut sein und darin eigenes Handeln transparent vermitteln.

Die Teilnehmenden lernen mit Dozierenden aus dem Palliativkontext Grundlagen und Arbeitsweisen der anderen Berufsgruppen (Medizin, Pflege, Psychologie, Sozialarbeit) kennen, erarbeiten das Besondere der eigenen Tätigkeit und benennen Schnittfelder und Grauzonen (z.B. Schweigepflicht). Sie besprechen Fallbeispiele aus eigener und fremder Praxis und erleben Modelle der Umsetzung.

Weitere Schwerpunkte sind das Nachdenken über eigene Spiritualität, spirituelle Bedürfnisse und Ressourcen der Sterbenden und ihrer Zugehörigen sowie die Vielfalt spiritueller und theologischer Begleitung. Darüber hinaus wird der Begriff Spiritualität in seiner historischen, biblischen und theologischen Bedeutung diskutiert.

Aktuelle ethische und theologische Themen (z.B. Gabe von Flüssigkeit und Ernährung, ärztlich assistierter Suizid, Euthanasie, Schuld, Sterben und Hoffnung, Rituale und Sakramente) werden im Kurs und mit Referierenden diskutiert. Der Kurs gibt Impulse für die tägliche Arbeit in pastoral und Gemeinde, das Seelsorgeverständnis, das ökumenische Zusammenarbeiten und das Engagement der Kirchen.

Der 3-Wochen-Kurs umfasst in Analogie zum Qualifizierungskurs „Palliative Care für Fachkräfte aus psychosozialen Arbeitsfeldern“ 120 Unterrichtseinheiten.

Die Kursteilnahme wird mit einem Zertifikat bescheinigt.

Im Rahmen des Kurses wird eine schriftliche Fallarbeit verfasst.

Methoden
Impulsreferate, Diskussionsrunden, Gruppenarbeit, Fallbesprechungen, Selbsterfahrung

Christophorus Akademie München // Marchioninistraße 15 // 81377 München // Tel.: 089 7095-7930 // [E-Mail](#)
Phoca PDF

Zielgruppe	Alle pastoralen Berufe
Voraussetzung	Praxisfeld im palliativen Kontext, pastoralpsychologische Kompetenz (z.B. KSA-Sechswochenkurs oder Vergleichbares)

**Dini Danışmanlık Yeterlik Kursu (120 saat)
Freising Pastoral ve Teolojik İlerletme Eğitim Enstitüsü İşbirliğiyle**

Palliative Care yaşamlarını tehdit eden bir hastalıkla karşı karşıya olan hasta ve ailelerinin yaşam kalitelerini iyileştirmeye hizmet eder. Bu erken teşhis sayesinde önlem alma ve ağrıların tespiti ve tedavisi ve başka fizyolojik, psiko-sosyal ve manevi problemlerin giderilmesiyle gerçekleşir (WHO 2002).

Ölmekte olanlara ve yakınlarına multiprofesyonel bir tedavi ekibinin bir parçası olarak eşlik eden dini danışmanlar bir yandan ağır hastalıklar, ölmek ve yasin durum ve süreçleriyle diğer yandan diğer tedavi gruplarının çalışma şekillerine aşina olmaları ve kendi eylemlerini şeffaf bir şekilde vermeleri gerekir.

Katılımcılar eğitimcilerle palyatif ve diğer meslek gruplarının (tıp, bakım, psikoloji, sosyal hizmetler) temelleri ve çalışma şekilleriyle tanışır, kendi çalışmalarının özelliklerini tespit ederler ve kesişim noktalarıyla gri alanları (örn. gizlilik esası) belirler. Kendilerinin ve başkalarının uygulamalarından vakalar incelerler ve uygulama modelleri görürler.

Diğer ağırlık noktaları kendi maneviyat, ölmekte olanların ve yakınlarının manevi ihtiyaçları ve kaynakları ile manevi ve ritüel refakatin çeşitliliği hakkındadır. Bunların dışında maneviyat kavramı tarihi, İncil ve teolojik anlamıyla tartışılır.

Mevcut etik ve teolojik konular (örn. beslenme, tıbben asiste edilen intihar, ötanazi, suç, ölmek ve ümit, ritüel ve kutsamalar) kursta tartışılır. Kurs pastoral ve cemaatteki günlük çalışma, dini danışmanlık anlayışı, ekümenik işbirliği ve Kilise çalışmaları için fikir verir.

3 haftalık kurs "Psiko-sosyal çalışma alanları için Palliative Care" yeterlik kursuyla analog olarak 120 ders saatini kapsar.

Kurs katılımı sertifika ile belgelenir.

Kurs çerçevesinde yazılı bir tez teslim edilir.

Metotlar

Bildiriler, tartışmalar, grup çalışmaları, vaka analizleri, öz deneyim

Hedef kitlesi bütün pastoral meslekler

Şartlar palyatif alanda uygulama alanı, pastoral psikolojik yeterlik (örn. 6-haftalık KSA eğitimi veya benzeri)

Katılımcı sayısı 24

Tarih ve yer ...

Modül başı ücret 1650 Eu (hafta başına 550 Eu)

Kayıt ...

Yönetim ...

Ek 10

Sistemik Dini Danışmanlık Eğitimi - Dini Danışmanlık Enstitüsü Bethel

Systemisches Arbeiten in Seelsorge und Beratung K 396
KursNr.

sonstige Fragen:

Bitte um Anmeldeformular

Bitte um ausführliches Curriculum

Bitte um Geschäftsbedingungen des Seelsorgeinstituts Bethel

Säulen 2
ORGANISATORISCHES

Systemisches Arbeiten in Seelsorge und Beratung

Termine:
1. Teil: 24.06. – 28.06.2013
2. Teil: 11.11. – 15.11.2013
3. Teil: 31.03. – 04.04.2014
4. Teil: 10.11. – 14.11.2014
Anmeldung bis 22. Mai 2013

Teilnahmebeitrag:
445,- €/Kurswoche

Unterkunft u. Vollpension:
ca. 72,- €/Tag/ Einzelzimmer

Veranstaltungsort:
Jugendhof Vlotho des LWL
Oeynhausener Str. 1
32602 Vlotho

Anmeldung und Information:
Bildung & Beratung Bethel
Seelsorgeinstitut Bethel
Zentrum für Spezialseelsorge
Nazarethweg 7
33617 Bielefeld
Tel.: 0521/144-3386
Fax: 0521/144-6109
juliane.moeller@bethel.de
www.seelsorgeinstitut-bethel.de
www.bbb-bethel.de

WICHTIG: Sollten Sie an einer Veranstaltung zu der Sie sich anmelden haben, doch nicht teilnehmen können, bitten wir Sie, dies dem Veranstalter bis spätestens 14 Tage vor Beginn zu melden. Bis zum 14. Tag vor Beginn 50 % und danach die vollen Seminargebühren. Wir bitten um Ihr Verständnis.

Bethel

BILDUNG & BERATUNG BETHEL

SEELSORGEINSTITUT BETHEL
Zentrum für Spezialseelsorge

Systemisches Arbeiten in Seelsorge und Beratung

WEITERBILDUNG

4 x 1 Woche in 2 Jahren

WEITERBILDUNG 2013/2014 Säulen 3

Systemisches Arbeiten in Seelsorge und Beratung 2013/2014

Systemische Orientierung und systemisches Arbeiten hat sich in unterschiedlichen Beratungssettings und Arbeitsformen erfolgreich etabliert. In der seelsorglichen und beraterischen Praxis in der Kirche sind besonders hilfreich: die Möglichkeit zur Kurzzeitberatung, die Ressourcen und Lösungshinterlegung, die wertschätzende Grundhaltung und die Einbeziehung von Familienbeziehungen. Neu und herausfordernd ist besonders die zu Grunde liegende Erkenntnistheorie des Konstruktivismus, die Abschied davon nimmt, mit den Kategorien von richtig und falsch zu arbeiten und davon ausgeht, dass jede/r „ihre/seine eigene Wahrheit“ hat (Mehrperspektivität).

Diese vierwöchige Weiterbildung gibt die Möglichkeit, systemische Grundhaltung und systemische Arbeitsformen kennen zu lernen und zu erproben, sich selbst im eigenen Familiensystem zu verstehen, systemische Arbeiten mit Familien in der seelsorglichen und beraterischen Praxis zu übersetzen, sich selbst in der Organisation und im eigenen Arbeitssystem zu verstehen, die eigene Rolle zu klären und systemische Arbeit in das eigene Konzept zu integrieren.

Kernschwerpunkte:
Kurswoche:
Systemische Grundhaltung und Arbeitsformen
Systemtheorie und systemische Grundhaltung; Auftragsklärung und Arbeitsbündnis (Erstgespräch); Gesprächsführung im Mehrpersonen Setting; Interventionstraining 1: Zieldefinition; Interventionstraining 2: Fragetechniken (Theologie und systemisches Denken).

2. Kurswoche: Familienrekonstruktion – Selbsterfahrung und Methoden

- Berufsbezogene Familienrekonstruktion als Selbsterfahrung;
- Genogrammarbeit;
- Familienskulptur und Aufstellungsarbeit;
- Arbeit mit dem Familienbrett.

3. Kurswoche: Menschen in ihrem Familiensystem begleiten

- Systemische Kasualseelsorge;
- Systemische Seelsorge und Beratung als Krisenintervention;
- Religiosität als Konflikttherapie und Ressource im System;
- Interventionstraining 3: Reframing;
- Interventionstraining 4: Tetralemma;
- Fallarbeit.

4. Kurswoche: Arbeiten im Berufssystem

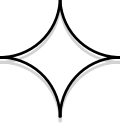
- Arbeiten in der Organisation, Arbeit mit dem Organigramm;
- Familienanalogie im Arbeitssystem;
- Interventionstraining 5: Arbeit mit dem inneren Team;
- Klärung und Gestaltung der eigenen Rolle;
- Die Rolle von Gott und Religiosität im System;
- Arbeit an der eigenen Konzeption.

Kursleitung:
Sabine Haupt-Scherer,
PfarrerIn, Supervisorin (DGSV), Traumafachberaterin, Systemische Beraterin (DGSP)
Uwe Scherer,
Dipl. Pädagoge, Supervisor, Ehe- und Lebensberater (DAJEB), Traumafachberater

Bildung & Beratung Bethel
Seelsorgeinstitut Bethel
Zentrum für Spezialseelsorge
Nazarethweg 7
33617 Bielefeld

Name	Vorname
Geburtsdatum	
Straße	
PLZ / Ort (Grund)	
Telefon privat	
E-Mail	

<p>○ Kayıt formu ○ Ayrıntılı müfredat ○ Bethel Dini Danışmanlık Enstitüsünün genel şartları ○ Diğer</p>	<p>Önemli: Kayıt yaptığınız bir kursa katılmama durumunuzda kursun başlangıcından 6 hafta kala kadar ücretin %25'i, 2 hafta kala kadar %50'si ve sonrasında tamamı tahsil edilir. Anlayışınızı rica ederiz.</p> <p>Din danışmanlıkta ve danışmanlıkta sistemik çalışma!</p>	<p>ORGANİZASYON</p> <p>Tarihler: 1. Bölüm: 24.06. - 28.06.2013 2. Bölüm: 11.11. - 15.11.2013 3. Bölüm: 31.03. - 04.04.2014 4. Bölüm: 10.11. - 14.11.2014</p> <p>Kayıt 22 Mayıs 2013'e kadar</p> <p>Katılım Ücreti: 445 €/Kurs haftası</p> <p>Konaklama ve tam pansiyon: 72 €/gün/tek kişilik oda</p> <p>Yer: Adres</p> <p>Kayıt ve Bilgi: Bethel Dini Danışmanlık Merkezi</p>	<p>Dini Danışmanlık Enstitüsü Bethel Özel Dini Danışmanlık Merkezi</p> <div style="text-align: center;"> <p>Dini Danışmanlıkta Sistemik Çalışma</p> </div> <p>4 x 1 Hafta iki Yılda</p>	<p>DEVAM EĞİTİMİ</p>
<p>Devam Eğitimi 2013/2014 Dini Danışmanlıkta Sistemik Çalışma 2013/2014</p>				
<p>... yönelim ve sistemik çalışma çeşitli ...lik settinglerinde başarıyla yerleşmiştir. ...ki dini danışmanlık ve danışmanlık ...ası için şunlar özellikle faydalıdır: kısa ... danışmanlık, kaynak ve çözüm yönelimi, ...ren temel tutum ve aile ilişkilerinin dahil ... imkanları. Yeni olan doğru ve yanlış ...erinde çalışmaktan veda eden ...ılığın bilgi teorisisidir ve herkesin "kendi ...jine" sahip olmasıdır (çoklu perspektiflik). ... haftalık ilerletme eğitimi sistemik temel ... ve sistemik çalışma şekillerini tanıma ve ... kendini aile sisteminde anlama, ailelerle ... çalışmayı dini danışmanlık ve ... nlik uygulamaya aktarma, kendini ... syon ve çalışma sisteminde anlama, kendi ... netleştirme ve sistemik çalışmayı kişisel ... e entegre etme imkanı sunar.</p> <p>Özellikler:</p> <p>1. Kurs haftası Sistemik temel çalışma şekilleri</p> <ul style="list-style-type: none"> • sistem teorisi ve sistemik temel ... rev netleştirilmesi ve çalışma birliği (ilk görüşme) • çok kişili görüşme settingi • müdahale antrenmanı 1: hedef tanımlama • müdahale antrenmanı 2: soru teknikleri • teoloji ve sistemik düşünme 	<p>2. Kurs haftası: Aile yapıları - Öz deneyim ve metotları</p> <ul style="list-style-type: none"> - öz deneyim olarak mesleki aile yapıları - genogram çalışması - aile heykeli ve dizme çalışması - aile tahtasıyla çalışma <p>3. Kurs haftası: İnsanlara aile sistemlerinde eşlik etmek</p> <ul style="list-style-type: none"> - sistemik hastane dini danışmanlığı - kriz müdahalesi olarak sistemik dini danışmanlık ve danışmanlık - sistemde çatışma sebebi ve kaynak olarak dindarlık - müdahale antrenmanı 3: Reframing - müdahale antrenmanı 4: Tetralemma - vaka analizi <p>4. Kurs haftası: Meslek sisteminde çalışmak</p> <ul style="list-style-type: none"> - organizasyonda çalışmak, - organigramla çalışmak - çalışma sisteminde aile analogileri - müdahale antrenmanı 5: iç ekip çalışma - kişisel rolün netleştirilmesi ve şekillendirilmesi - sistemde Tanrı ve dindarlığın rolü 	<p>Kurs Yönetimi: Sabine Haupt-Scherer Rahip, Süpervizör (DGSv), Travma uzman danışmanı</p> <p>Uwe Scherer Dipl. Pedagog, Süpervizör, Evlilik ve yaşam danışmanı (DAJEB), Travma uzman danışmanı</p> <p>Bethel Dini Danışmanlık Enstitüsü Adres</p> <p>Kişisel Bilgiler</p>		

Sütün 1	Sütün 2	Sütün 3
<p>Dini Danışmanlık</p> <p>ziyaret etmek eşlik etmek ayinler yapmak</p> <p>Evanjelik ve Katolik Dini Danışmanlık MHH</p> <p>Ziyaret Talebi</p> <p>☐ Evanjelik dini danışmanlığı ☐ Katolik dini danışmanlığı</p> <p>ile bir görüşme talep ediyorum.</p> <p>İsim</p> <p>Bölüm</p> <p>Oda</p> <p>Telefon</p> <p>Kişisel Notlarınız</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Bazen etrafım daralır bazen yolu göremez olurum ve nasıl devam edeceğini görmem bazen bana her şey ağır gelir.</p> <p>O zaman gözlerime yaşamın bir işaretini buldur; ellerime tutunacak bir yer; kalbime bir kelime işittir ve yakınmama açık bir kulak buldur.</p> <p>Karanlık olduğunda, Sen Tanrım, yüzünü üzerimizde ışıt.</p> <p>Amen</p> <p>Sevgili Hastalar</p> <p>Tıp Yüksek Okuluna geldiniz. Önünüzdeki gün veya haftalar size bazı sorular, problemler ama çözümler de getirebilir. Bu hastanede dini danışmanlar olarak sizin için varız. Belki bir görüşme arzularsınız; belki şimdi sizin için önemli olmaya başlayan soruları netleştirmek istersiniz; belki sizi meşgul eden dertlerinizi anlatmak istersiniz; belki birlikte dua etmek istersiniz. Bir ziyaretimizi arzularsanız direk bize başvurabilirsiniz ya da bakım personeli veya yakınlarınız aracılığıyla bize bir haber iletin. Size ve yakınlarınıza dini danışmanlık odamızın sessizliği içinde görüşme imkanını da sunuyoruz.</p> <p>Biz, Tıp Yüksek Okulundaki dini danışmanlar, size iyi bakılacağını bir zaman dileriz ve sizi selamlarız.</p>	<p>Dua odasında hafta</p> <p>Salı 12:00 Taizé-Öğlen duası</p> <p>Çarşamba* 18:45 Ayin</p> <p>Perşembe 12:00 Taizé-Öğlen duası</p> <p>Cumartesi* 18.45 Akşam üstü ayini</p> <p>Pazar* 10:00 Evanjelik ayin</p> <p>Dua odası'dedir. * ile işaretli ayinlere odanızdaki kulaklıklardan (3. Kanal) da katılabilirsiniz. Bölümünüze vaktinde başvurursanız ayine tekerlekli sandalye veya yatağınızla da getirilebilirsiniz.</p> <p>İletişim Bilgileri</p> <p>Evanjelik Dini Danışmanlık</p> <p>Katolik Dini Danışmanlık</p> <p>Evanjelik Dini Danışmanlık</p> <p>Hastane Rahipliği</p> <p>Barbara Denkers Diakon</p> <p>Hannelore Goebel-Haase Diakon</p> <p>Volker Reemts Rahip</p> <p>Lars Wissmann Pastör</p> <p>Ramona Wendland Sekreter</p> <p>Katolik Dini Danışmanlık</p> <p>Hastane Rahipliği</p> <p>Wolfgang Langer Papaz</p> <p>Monika Rudolph Dini Danışman</p> <p>Andreas Vietgen Pastoral Stajyer</p> <p>Ökümenik ziyaret hizmetlerinin fahri dini danışmanları tarafından destekleniyoruz.</p>

Ek 12

Süpervizyon Eğitim Broşürü - DGfP

Sütün 5	Sütün 6	Sütün 1
<p>Was wird gelehrt?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Theorie und Methodik von Supervision • Beginn des Supervisionsprozesses • Vorgespräch und Kontraktbildung • Kirchliche und nichtkirchliche Arbeitsfelder • Person und Rolle in Seelsorge und Verkündigung <ul style="list-style-type: none"> • Einzelsupervision • Die einzelne Person in der Gesellschaft und in ihren sozialen Rollen • Persönlichkeitstheorien • Theologische Reflektion von Persönlichkeitsentwicklung und Konfliktverarbeitung <ul style="list-style-type: none"> • Methoden der Gruppensupervision • Gruppentheorie • Konfliktanalyse und Focusbildung in der Gruppensupervision • Gruppenleitung • Struktur und Dynamik von Gruppen • Interventionstechniken und -strategien <ul style="list-style-type: none"> • Modelle und Methoden der Teamsupervision • Struktur und Dynamik von Teams • Institutionsanalyse • Auftragsdiagnose und Kontraktbildung <p>Kosten der Weiterbildung:</p> <p>Die Weiterbildung wird überregional von den verschiedenen Seelsorgeinstituten angeboten, sie kann in ca. 4 Jahren abgeschlossen sein. Die Kosten sind örtlich unterschiedlich. Insgesamt betragen sie einschließlich aller Ausgaben (Kurskosten, Fahrtkosten, Unterkunft und Verpflegung, Material) etwa 10.000,- €. Diese Zahl soll den Bewerbern und Bewerberinnen und den Zuschuss gebenden Stellen eine Orientierung für die Planungen sein.</p>	<p>Koordination und Planung:</p> <p>PfarrerIn Petra Borch Seminar für Seelsorgefortbildung, Grüninger Str. 25 70599 Stuttgart Tel.: 0711-4580424 Fax: 4580478 E-Mail: KSA@elk-wue.de.</p> <p>Angebote von Kursen und Theorieseminaren:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ www.pastoralpsychologie.de ▶ Sektionen der DGfP ▶ Klinische Seelsorgeausbildung ▶ KSA-Kurse ▶ Weiterbildung in Supervision <p>Zulassungs- und Anerkennungsverfahren/ Liste der Lehrsupervisoren und Lehrsupervisorinnen:</p> <p>Pfarrer Gottfried Mahlke Geschäftsführer der Weiterbildungskommission Pastoralklinikum MHH 30623 Hannover Email: gottfried.mahlke@t-online.de</p>	<p>Pastoralpsychologische Weiterbildung in Supervision</p> <p>Sektion Klinische Seelsorgeausbildung</p> <p>Deutsche Gesellschaft für Pastoralpsychologie e.V.</p> <p><small>Fachverband für Seelsorge, Beratung und Supervision</small></p>
<p>Sütün 2</p> <p>Grundlagen und Ziele:</p> <p>Innerhalb der Deutschen Gesellschaft für Pastoralpsychologie (DGfP) bietet die Sektion KSA eine Weiterbildung in Supervision an,</p> <ul style="list-style-type: none"> • die aus der Seelsorge und Seelsorgefortbildung hervorgeht • die im kirchlichen Kontext beheimatet ist • die Erkenntnisse aus Anthropologie, Psychologie, Tiefenpsychologie und anderen Sozialwissenschaften einbezieht • die in Lehre und Praxis über kirchliche Feldkompetenz verfügt • die in ihren Inhalten an pastorale Identität und Spiritualität orientiert ist • die den allgemeinen Qualitätsstandards für Supervisionsausbildung entspricht. <p>Voraussetzungen u.a.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 18 Wochen Klinische Seelsorgeausbildung, davon 6 Wochen Aufbaukurs • 3 Jahre berufliche Erfahrung in einem seelsorglichen Praxisfeld. • 15 Supervisionen 	<p>Sütün 3</p> <p>Zielgruppe:</p> <p>Die Weiterbildung ist geeignet für</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pfarrerinnen und Pfarrer • sowie andere kirchliche Mitarbeiterinnen und Mitarbeiter <p>mit einer entsprechenden theologischen Qualifikation und Erfahrungen mit KSA.</p> <p>Die Weiterbildung qualifiziert die Teilnehmenden zur Ausübung von</p> <ul style="list-style-type: none"> • Einzel - Supervision • Gruppen - Supervision • Team - Supervision <p>in kirchlichen und nicht-kirchlichen Arbeitsfeldern.</p> <p>Nach dem Abschluss:</p> <p>Supervisoren und Supervisorinnen, die die Pastoralpsychologische Weiterbildung in Supervision durch das Anerkennungsverfahren erfolgreich abgeschlossen haben, sind Mitglieder der DGfP. Ihnen stehen deren Aktivitäten und Tagungen offen. Nach dem Abschluß dieser Weiterbildung besteht die Möglichkeit zur Pastoralpsychologischen Weiterbildung in Kursleitung.</p>	<p>Sütün 4</p> <p>Kursorganisation:</p> <div style="border: 1px solid black; background-color: #e0f0ff; padding: 5px; margin-bottom: 5px; text-align: center;"> <p>Zulassungsverfahren</p> </div> <div style="border: 1px solid black; background-color: #e0f0ff; padding: 5px; margin-bottom: 5px; text-align: center;"> <p>Eigene supervisorische Praxis während der Weiterbildung (Lernsupervision, 45 Einheiten)</p> </div> <div style="border: 1px solid black; background-color: #e0f0ff; padding: 5px; margin-bottom: 5px; text-align: center;"> <p>Supervision der eigenen supervisorischen Praxis (Lehrsupervision, 35 Einheiten)</p> </div> <div style="border: 1px solid black; background-color: #e0f0ff; padding: 5px; margin-bottom: 5px; text-align: center;"> <p>Kursblöcke I und II (je 3 Wochen)</p> </div> <div style="border: 1px solid black; background-color: #e0f0ff; padding: 5px; margin-bottom: 5px; text-align: center;"> <p>Kursblock III (3 Wochen)</p> </div> <div style="border: 1px solid black; background-color: #e0f0ff; padding: 5px; margin-bottom: 5px; text-align: center;"> <p>Kursblock IV (3 Wochen)</p> </div> <div style="border: 1px solid black; background-color: #e0f0ff; padding: 5px; margin-bottom: 5px; text-align: center;"> <p>4 Theorieseminare (je 8 Arbeitseinheiten zu 90 Minuten)</p> </div> <div style="border: 1px solid black; background-color: #e0f0ff; padding: 5px; text-align: center;"> <p>Anerkennungsverfahren Supervisor (DGfP) Supervisorin (DGfP)</p> </div>

<p style="text-align: center;">Sütün 1</p> <p style="text-align: center;">Süpervizyonda Pastoral psikolojik Devam Eğitimi</p> <p style="text-align: center;">Klinik Dini Danışmanlık Eğitimi Şubesi</p> <p style="text-align: center;">DGfP Alman Pastoral Psikoloji Birliği</p> <p style="text-align: center;">Dini Danışmanlık, Danışmanlık ve Süpervizyon Meslek Birliği</p>	<p style="text-align: center;">Sütün 2</p> <p>Temeller ve hedefler: DGfP içerisinde KSA şubesi süpervizyon devam eğitimi sunar. Bu eğitim</p> <ul style="list-style-type: none"> - dini danışmanlık ve dini danışmanlık ilerletme eğitiminden doğar - Kilise menşelidir - Antropoloji, psikoloji, derinlik psikolojisi ve başka sosyal bilimlerden bilgiler alır - Öğreti ve uygulamada Kilise alan yeterliğine sahiptir - İçerisinde pastoral kimlik ve maneviyat yönelimlidir - Genel süpervizyon kalite standartlarına uyar <p>Şartlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 18 hafta KSA eğitimi, 6 haftası derinleştirme eğitimi - dini danışmanlık alanında 3 yıl tecrübe - 15 süpervizyon 	<p style="text-align: center;">Sütün 3</p> <p>Hedef kitle: Devam eğitimi teolojik kalifikasyon ve KSA tecrübesi olan</p> <ul style="list-style-type: none"> - rahipler - kilise çalışanları <p>için uygundur.</p> <p>Devam eğitimi katılımcıları kilise ve kilise dışı çalışma alanlarında şunlar için ehliyetli kılar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - bireysel süpervizyon - grup süpervizyonu - ekip süpervizyonu <p>Mezuniyetten sonra:</p> <p>Kabul işlemleriyle pastoral psikolojik devam eğitimlerini başarıyla bitiren süpervizörler DGfP üyesi olurlar. Onlara DGfP'nin faaliyet ve kurultayları açıktır. Bu eğitimden sonra kurs yönetimi eğitimi imkanı bulunur.</p>
<p style="text-align: center;">Sütün 4</p> <p>Kurs organizasyonu:</p> <p style="text-align: center;">Kabul işlemleri</p> <p style="text-align: center;">Eğitim boyunca kişisel süpervizyon tecrübesi (Öğrenim süpervizyonu, 45 ünite)</p> <p style="text-align: center;">Kişisel süpervizyon uygulamasının süpervizyonu</p> <p style="text-align: center;">Kurs blokları I ve II (3'er hafta)</p> <p style="text-align: center;">Kurs bloku III (3 hafta)</p> <p style="text-align: center;">Kurs bloku IV (3 hafta)</p> <p style="text-align: center;">4 Teori semineri (90 dakikalık 8er ünite)</p> <p style="text-align: center;">Onay işlemleri Süpervizör (DGfP)</p>	<p style="text-align: center;">Sütün 5</p> <p>Neler öğretiliyor?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Süpervizyon teori ve metodüğü - Süpervizyon sürecinin başlangıcı - Ön görüşme ve sözleşme - Kilise ve kilise dışı çalışma alanları - Dini danışmanlık ve tebliğde kişi ve rol <ul style="list-style-type: none"> - Bireysel süpervizyon - Toplum ve sosyal rollerdeki kişi - Kişilik teorileri - Kişilik gelişimi ve çatışma baş etmenin teolojik yansıtılması <ul style="list-style-type: none"> - Grup süpervizyon metotları - Grup teorileri - Grup süpervizyonunda çatışma teşhisi ve odaklanma - Grup yönetimi - Grupların yapı ve dinamikleri - Müdahale teknikleri ve stratejileri <ul style="list-style-type: none"> - Ekip süpervizyonun model ve metotları - Ekiplerin yapı ve dinamikleri - Kurum analizi - Görev teşhisi ve sözleşme <p>Devam Eğitiminin Ücretleri: Devam eğitimi bölgeler üstü olarak dini danışmanlık kurumları tarafından verilir, 4 yılda tamamlanabilir. Ücretler bölgelere göre değişir. Ücret, bütün masraflar (kurs, yol, konaklama, yemek, malzeme) dahil toplam yaklaşık 10.000 €. Bu rakam başvuranlar ve destek veren yerlere planlamaları için bir fikir vermesi içindir.</p>	<p style="text-align: center;">Sütün 6</p> <p>Koordinasyon ve Planlama:</p> <p>Bayan Rahip Petra Borch İletişim bilgileri</p> <p>Kurs ve teori seminerleri imkanları:</p> <ul style="list-style-type: none"> - www.pastoralpsychologie.de - DGfP şubeleri - Klinik dini danışmanlık eğitimi - KSA-Kursları - Süpervizyon devam eğitimi - <p>Kabul ve onay işlemleri/Öğrenim süpervizörlerinin listesi:</p> <p>Rahip Gottfried Mahlke İletişim bilgileri</p>

EK 13

Acil Dini Danışmanlık Eğitim Broşürü

<p>5. Kursteil 08.02.2013 bis 09.02.2013</p> <p>Was ist wann gut für wen?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Stress und Verhalten unter Einsatzstress, Umgang mit belastenden Erfahrungen - Nachgespräch mit Betroffenen, Zeugen, Einsatzkräften - Einsatzorganisation, praktisches Rollenverhalten als »Opfer« / »Begleiter« - Mein Handeln als kirchliches Handeln - Terminabsprache: 8. Kursteil 	<p>Leiter und Referenten in der ständigen Kursbegleitung</p> <p><i>P. Franz Richardt</i> Geistlicher Direktor von Haus Ohrbeck <i>Wilfried Prior</i> Referent in Haus Ohrbeck, Systemische Psychologie <i>Ludger Pietruschka</i> Pastoralreferent, Diözesanbeauftragter für Notfallseelsorge im Bistum Osnabrück <i>Frank Jäger</i> Diakon, Sprengelbeauftragter für Notfallseelsorge der evangelisch-lutherischen Landeskirche im Sprengel Osnabrück</p>	<h2 style="text-align: center;">Erste Hilfe für die Seele</h2> <p style="text-align: center;">Ausbildung als Notfallseelsorgerin/ Notfallseelsorger im Ehrenamt</p> <p style="text-align: center;">2012 – 2014</p> <p style="text-align: center;">P. FRANZ RICHARDT ofm WILFRIED PRIOR LUDGER PIETRUSCHKA FRANK JÄGER</p> <div style="text-align: center;"> <p>HAUS OHRBECK</p> </div>								
<p>6. Kursteil 12.04.2013 bis 13.04.2013</p> <p>Wie kann ich helfen?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Schweigepflicht, Zeugnisverweigerungsrecht, versicherungsrechtliche Fragen - Rituale in der Notfallseelsorge 	<p>Kosten</p> <p>Kostenbeitrag pro Kurseinheit (Kursgebühr, Material, Vollpension und Unterkunft)</p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td>Einzelzimmer mit Dusche/WC</td> <td style="text-align: right;">74 €</td> </tr> <tr> <td>Einzelzimmer ohne Dusche/WC</td> <td style="text-align: right;">62 €*</td> </tr> <tr> <td>Doppelzimmer mit Dusche/WC</td> <td style="text-align: right;">62 € pro Person</td> </tr> <tr> <td>Gesamtkosten</td> <td style="text-align: right;">592 € / 496 €</td> </tr> </table> <p>*begrenzt verfügbar</p> <p>Zu jeder Kurseinheit erhalten Sie jeweils eine gesonderte Rechnung.</p> <p>Bitte entrichten Sie den Kostenbeitrag bei Kursbeginn. Bei Absage in den letzten 14 Tagen vor Kursbeginn berechnen wir eine Ausfallgebühr von 40%, in den letzten 8 Tagen 75%.</p>	Einzelzimmer mit Dusche/WC	74 €	Einzelzimmer ohne Dusche/WC	62 €*	Doppelzimmer mit Dusche/WC	62 € pro Person	Gesamtkosten	592 € / 496 €	<p style="text-align: center;">Sütün 1</p>
Einzelzimmer mit Dusche/WC	74 €									
Einzelzimmer ohne Dusche/WC	62 €*									
Doppelzimmer mit Dusche/WC	62 € pro Person									
Gesamtkosten	592 € / 496 €									
<p>7. Kursteil 14.06.2013 bis 15.06.2013</p> <p>Wie kann ich helfen?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Motivationsklärung (»2. Schicht«) und Abschlussgespräch - Schlussgottesdienst und Übergabe der Teilnahmebestätigungen 	<p>Information und Anmeldung</p> <p style="text-align: center;">Sütün 6</p>	<p style="text-align: center;">Sütün 1</p>								
<p>8. Kursteil im Jahr 2014</p> <p>Erfahrungsaustausch nach ca. 1 Jahr, Dauer: 1 Tag</p> <p>Nachreflexion erlebter Einsätze unter supervisorischem Blickwinkel</p>	<p style="text-align: center;">Sütün 5</p>	<p style="text-align: center;">Sütün 1</p>								
<p>Die Notfallseelsorge begleitet Menschen, die – für sie unvorhersehbar – extreme seelische Belastungen bewältigen müssen. Das kann notwendig sein:</p> <ul style="list-style-type: none"> - bei einem Unfall (als Verletzter, Unverletzter, Zeuge), - nach dem plötzlichen Tod eines vertrauten Menschen, - nach einem Verbrechen, - nach einer Katastrophe (Brand, Explosion, Naturkatastrophen), - nach einem Selbstmord(-versuch), - bei krisenhaften psychischen Reaktionen, - bei der Überbringung von Todesnachrichten an Angehörige als Begleitung. <p>Darüber hinaus unterstützt und begleitet die Notfallseelsorge auch die Rettungskräfte, deren Arbeit oft sehr belastend ist.</p> <p>Die Notfallseelsorge kann durch Rettungsdienste, Polizei, Feuerwehr oder Behörden zur »psychischen Ersten Hilfe« angefordert werden und wird in der Regel über die Rettungsleitstellen (Tel. 112) alarmiert. Anders als Telefonseelsorger gehen Notfallseelsorger direkt zum Ort des Geschehens.</p> <p>Grundlage der Notfallseelsorge ist das christliche Welt- und Menschenbild. Diese Ausbildung wendet sich an Interessierte, die sich auf diesem herausfordernden Feld der Seelsorge qualifizieren wollen. Nach abgeschlossener Ausbildung entscheiden die Systeme der Notfallseelsorge vor Ort, ob der/die Ausgebildete in den Einsatzplan aufgenommen wird.</p>	<p style="text-align: center;">Sütün 2</p>	<p>Die Kurseinheiten beginnen jeweils freitags um 16.30 Uhr und enden samstags um 17 Uhr.</p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 50%; vertical-align: top; padding: 5px;"> <p>1. Kursteil 20.04.2012 bis 21.04.2012</p> <p><i>Schnupperkurs</i></p> <p>Was passiert da?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Eingangsmotivation für die Mitarbeit in Notfallseelsorge und Kurs erheben (»1. Schicht«) - »Was will ich (hier)?« - »Wo habe ich Notfälle erlebt?« - »Warum will ich helfen?« - Lebenslinien </td> <td style="width: 50%; vertical-align: top; padding: 5px;"> <p>3. Kursteil 07.09.2012 bis 08.09.2012</p> <p>Was brauchen Menschen in Notfällen?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Notfallseelsorge als Handlungskonzept (Einsatzalgorithmus) - Theodizee für Notfallseelsorgerinnen und Notfallseelsorger - Grundverständnis von Notfallseelsorge in der evangelischen und katholischen Kirche </td> </tr> <tr> <td style="width: 50%; vertical-align: top; padding: 5px;"> <p>2. Kursteil 15.06.2012 bis 16.06.2012</p> <p>Was erleben Menschen?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Einführung in die Psychotraumatologie - Ziele und Konzepte psychosozialer Unterstützung - Wie verstehen wir hier Seelsorge als kirchliches Handeln? </td> <td style="width: 50%; vertical-align: top; padding: 5px;"> <p>4. Kursteil 23.11.2012 bis 24.11.2012</p> <p>Wo trifft die Not?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wo liegen meine persönlichen Motivationen und Gaben als Seelsorgerin/Seelsorger? - Wo liegen meine Ängste und Grenzen? - »Praktisches Kennenlernen« des Notfallseelsorge-Feldes an den Beispielen: <ul style="list-style-type: none"> - Überbringen einer Todesnachricht - ungeklärte Todesursache - frustrierte Reanimation im Rettungsdienst - technische Hilfe - Was ist meine Rolle und Aufgabe in diesem Geschehen? </td> </tr> </table>	<p>1. Kursteil 20.04.2012 bis 21.04.2012</p> <p><i>Schnupperkurs</i></p> <p>Was passiert da?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Eingangsmotivation für die Mitarbeit in Notfallseelsorge und Kurs erheben (»1. Schicht«) - »Was will ich (hier)?« - »Wo habe ich Notfälle erlebt?« - »Warum will ich helfen?« - Lebenslinien 	<p>3. Kursteil 07.09.2012 bis 08.09.2012</p> <p>Was brauchen Menschen in Notfällen?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Notfallseelsorge als Handlungskonzept (Einsatzalgorithmus) - Theodizee für Notfallseelsorgerinnen und Notfallseelsorger - Grundverständnis von Notfallseelsorge in der evangelischen und katholischen Kirche 	<p>2. Kursteil 15.06.2012 bis 16.06.2012</p> <p>Was erleben Menschen?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Einführung in die Psychotraumatologie - Ziele und Konzepte psychosozialer Unterstützung - Wie verstehen wir hier Seelsorge als kirchliches Handeln? 	<p>4. Kursteil 23.11.2012 bis 24.11.2012</p> <p>Wo trifft die Not?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wo liegen meine persönlichen Motivationen und Gaben als Seelsorgerin/Seelsorger? - Wo liegen meine Ängste und Grenzen? - »Praktisches Kennenlernen« des Notfallseelsorge-Feldes an den Beispielen: <ul style="list-style-type: none"> - Überbringen einer Todesnachricht - ungeklärte Todesursache - frustrierte Reanimation im Rettungsdienst - technische Hilfe - Was ist meine Rolle und Aufgabe in diesem Geschehen? 				
<p>1. Kursteil 20.04.2012 bis 21.04.2012</p> <p><i>Schnupperkurs</i></p> <p>Was passiert da?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Eingangsmotivation für die Mitarbeit in Notfallseelsorge und Kurs erheben (»1. Schicht«) - »Was will ich (hier)?« - »Wo habe ich Notfälle erlebt?« - »Warum will ich helfen?« - Lebenslinien 	<p>3. Kursteil 07.09.2012 bis 08.09.2012</p> <p>Was brauchen Menschen in Notfällen?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Notfallseelsorge als Handlungskonzept (Einsatzalgorithmus) - Theodizee für Notfallseelsorgerinnen und Notfallseelsorger - Grundverständnis von Notfallseelsorge in der evangelischen und katholischen Kirche 									
<p>2. Kursteil 15.06.2012 bis 16.06.2012</p> <p>Was erleben Menschen?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Einführung in die Psychotraumatologie - Ziele und Konzepte psychosozialer Unterstützung - Wie verstehen wir hier Seelsorge als kirchliches Handeln? 	<p>4. Kursteil 23.11.2012 bis 24.11.2012</p> <p>Wo trifft die Not?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wo liegen meine persönlichen Motivationen und Gaben als Seelsorgerin/Seelsorger? - Wo liegen meine Ängste und Grenzen? - »Praktisches Kennenlernen« des Notfallseelsorge-Feldes an den Beispielen: <ul style="list-style-type: none"> - Überbringen einer Todesnachricht - ungeklärte Todesursache - frustrierte Reanimation im Rettungsdienst - technische Hilfe - Was ist meine Rolle und Aufgabe in diesem Geschehen? 									

Rückfragen

Sütun 1	Sütun 2	Sütun 3
<p>Ruh için Acil Yardım</p> <p>Fahri görevliler için Acil Dini Danışmanlık Eğitimi</p> <p>2012 - 2014</p> <p>P. Franz Richardt Wilfried Prior Ludger Pietruschka Frank Jaeger</p> <p>HAUS OHRBECK</p>	<p>Acil dini danışmanlığı -kendileri için ön görülemeyen - ekstrem ruhsal sıkıntılarla başa çıkmak zorunda olan insanlara eşlik eder. Bu şu durumlarda gerekli olabilir:</p> <ul style="list-style-type: none"> - bir kazada (yaralanan, yaralanmayan, şahit olarak) - bir yakının ani ölümünde - bir cinayet/suçta - bir afette (yangın, patlama, doğal afet) - bir intiharda (girişiminde) - krizli psikik tepkilerde - ölüm haberlerinin verilmesinde <p>Bunların dışında acil dini danışmanlığı çalışmaları çok sıkıntılı olan kurtarma ekiplerini de destekler ve onlara eşlik eder.</p>	<p>Kurs bokları Cuma günleri 16:30'da başlar ve Cumartesi günleri 17:00'de biter.</p> <p>1. Bölüm Ne oluyor orada? 20.04.2012 - 21.04.2012 (Tanıtım) - Acil dini danışmanlığında ve kursunda çalışma motivasyonu oluşturmak ("1. Vardiya") - "Ne işim var (burada)?" - "Nerede acil durumlarla karşılaştım?" - "Neden yardım etmek istiyorum?" - Yaşam çizgileri</p>
<p>Sütun 4</p> <p>3. Kurs Bölümü Acil durumlarda insanların neye ihtiyacı vardır? 07.09.2012 - 08.09.2012 - Eylem konsepti olarak acil dini danışmanlığı (görev algoritması) - Acil dini danışmanları için teodise - Evanjelik ve Katolik Kiliselerinin acil dini danışmanlık temel anlayışı</p>	<p>Acil dini danışmanlığı kurtarma ekipleri, polis, itfaiye veya resmi daireler tarafından "ruhsal ilk yardım" için çağrılabilir ve genellikle acil servis (Tel. 112) üzerinden haberdar edilir. Telefon dini danışmanlığından farklı olarak acil dini danışmanları doğrudan olay yerine giderler.</p>	<p>1. Kurs bölümünün (Tanıtımın) tamamlanmasından sonra eğitimin tamamı için, bağlayıcı kayıt yaptırılır.</p> <p>2. Kurs Bölümü İnsanlar neler yaşıyor? 15.06.2012 - 16.06.2012 - Psiko-travmatolojiye giriş - Psiko-sosyal desteğin amacı ve konseptleri - Burada Kilise faaliyeti olarak dini danışmanlığı nasıl anlarız?</p>
<p>4. Kurs Bölümü Acı nereye düşer? 23.11.2012 - 24.11.2012 - Dini danışman olarak kişisel motivasyonların ve yeteneklerin neler? - Korkularım ve sınırlarım neler? - Örneklerle dini danışmanlık alanının "pratiğini tanımak": - ölüm haberi verirken - belirsiz ölüm nedeni - neticesiz reanimasyon - teknik yardım - Bu olaylar arasında benim rolüm ve görevim nedir?</p>	<p>Acil dini danışmanlığı Hıristiyan dünya görüşü ve insan tasavvuruna dayanır. Bu eğitim dini danışmanlığın bu zorlayıcı alanında yeterlik kazanmak isteyen ilgililere yöneliktir. Eğitimin tamamlanmasından sonra yerel acil dini danışmanlık sistemleri katılımcının göreve alınıp alınmayacağına karar verir.</p>	<p>Sütun 6 Kurs yöneticileri ve uzmanlar <i>P. Franz Richardt</i> Haus Ohrbeck'in dini müdürü <i>Wilfried Prior</i> Haus Ohrbeck'te uzman, sistemik psikoloji <i>Ludger Pietruschka</i> Pastoral uzman, Osnabrück Bölgesi acil dini danışmanlık piskoposluk görevlisi <i>Frank Jaeger</i> Diakon, Evanjelik-Luteriyen Bölge Kilisesi acil dini danışmanlık görevlisi</p>
<p>Sütun 5</p> <p>5. Kurs Bölümü Ne kim için ne zaman iyidir? 08.02.2013 - 09.02.2013 - Görevstresinde stres ve davranış, sıkıntılı tecrübelerle baş etme - Muhataplarla, şahitlerle, görevlilerle olay sonrası görüşme - Göre organizasyonu, "kurban" / "refakatçi" olarak pratik rol davranışı - Kilise faaliyeti olarak kendi faaliyetim - Tarih berileme: 8. Kurs Bölümü</p>	<p>Sütun 5</p> <p>6. Kurs Bölümü Nasıl yardım edebilirim? 12.04.2013 - 13.04.2013 - Gizlilik esası, ifade vermeme hakkı, sigortayla ilgili meseleler - Acil dini danışmanlığında ritüeller</p> <p>7. Kurs Bölümü Nasıl yardım edebilirim? 14.06.2013 - 15.06.2013 - Motivasyon netleştirilmesi ("2. Vardiya") ve kapanış görüşmesi - Kapanış ayini ve sertifikaların dağıtımı</p> <p>8. Kurs Bölümü Yaklaşık bir yıl sonra tecrübe paylaşımı, süre: 1 gün 2014 yılında Süpervizyon altında yapılan görevlerin yansımaları</p>	<p>Ücretler Kurs bölümü başına (kurs ücreti, malzeme, tam pansiyon ve konaklama) Tek kişilik oda, duş/WC 74€ Tek kişilik oda 62€ Çift kişilik oda, duş/WC 62€ kişi başı Toplam ücret 592€/496€</p> <p>Bilgi ve kayıt</p>

Ek 14
Grosshadern Kliniken, Münih Hastane Dini Danışmanlığı Şeması

BİBLİYOGRAFYA

- Aberhalden, E. (1977). Psychoanalyse und Seelsorge. V. Laepple, & J. Scharfenberg, Psychotherapie und Seelsorge (s. 55 - 86) içinde. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.
- Abel, P. (1995). Burnout in der Seelsorge. Mainz: Matthias - Grünewald - Verlag.
- Achelis, E. C. (1893). Praktische Theologie. Freiburg: Mohr.
- _____, (1906). Seelsorge. Realencyklopaedi für protestantische Theologie und Kirche (18. Bd., s. 132 - 145). içinde Leibzig: J. D. Hinrich'sche Buchhandlung.
- Adams, J. E. (1976). Handbuch der Seelsorge. Giessen: Brunnen.
- _____, (1980). Befreiende Seelsorge. Giessen; Basel: Brunnen.
- Ağlıkaya, Z. (2008). İntihar Girişiminde Bulunanlarda Dini Tutum ve Davranışlar. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enst., Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Akashe - Böhme, F., & Böhme, G. (2005). Mit Krankheit leben. Von der Kunst, mit Schmerz und Leid umzugehen. München: Beck.
- Aktionsgemeinschaft, E. - K. (1999). "Notfallseelsorge" : eine Handreichung: Grundlegendes, Modelle, Fortbildung. Kassel: Akad. Bruderschaft.
- Albath, H. (1987). Seelsorge auf der Intensivstation einer Kinderklinik. Wege zum Menschen (39), 421 - 422.
- Algermissen, K. (1937b). Seelsorge. Lexikon für Theologie und Kirche (9. Bd., s. 416 - 422). içinde Freiburg: Herder.
- Allen, J. J. (1986). The ministry of the church: the image of pastoral care. Crestwood, N. Y.: St. Vladimir's Seminary Press.
- Altaş, N. (1997). Hastanelerde din ve moral hizmetleri. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Andriessen, H., & Miethner, R. (1993). Praxis der Supervision: Beispiel Pastoral Supervision. Heidelberg: Asanger.
- Appelkamp, J. (1979). Das Einführungsseminar. J. Appelkamp, H. Harsch, F. Hinz, B. Meister, & H. Meyer içinde, Türen öffnen. Handbuch für Besuchsdienste (s. 47 - 67). München: Kaiser.
- _____, Harsch, H., Hinz, F., Meister, B., & Meyer, H. (1979). Türen Öffnen. Handbuch für Besuchsdienste. München: Kaiser.
- Arens, E. (1985). Narrative Theologie und theologische Theorie des Erzählens. Katechetische Blätter (110), 866 - 871.
- Arıkan, R. (2000). Araştırma Teknikleri ve Rapor Yazma. Ankara: Gazi Kitabevi
- Arles, N. (1996). Westliche Beratung im indischen Kontext. Interkulturelle Seelsorge und Beratung (1), 27 - 29.
- Arndt, J. (1849). Sechs Bücher vom wahren Christenthum. Hamburg: Agentur des Hauses zu Horn.
- Asmussen, H. (1934). Die Seelsorge: ein praktisches Handbuch über Seelsorge und Seelenführung. München: C. Kaiser.
- Bach, U. (1980). Boden unter den Füßen hat keiner: Plädoyer für eine solidarische Diakonie. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Baerenz, R. (1980). Gesprächsseelsorge. Theologie einer pastoralen Praxis. Regensburg: Pustet.
- Baldwin, J. D. (1978). A survey of pastoral counseling in the Evangelical Free Church of America: Training, attitudes, and practice. Trinity Evangelical Divinity School.
- Bartholomaeus, W. (1974). Kleine Predigtlehre. Zürich: Benzinger Verlag.
- Bassiere, N. (1990). Pastorale Praxisberatung und Supervision. In I. Baumgartner, Handbuch der Pastoralpsychologie (pp. 195 - 213). Regensburg: Pustet.
- Bastian, H. D. (1987). Militäerseelsorge. Handbuch der Praktischen Theologie (Bd. 4, s. 528 - 538). içinde Gütersloh: Mohn.
- _____, (1992). Militäerseelsorge. Theologische Realenzyklopaedie (Bd. 22, s. 747 - 752) içinde. Berlin: De Gruyter.
- Battegay, R. (1969). Der Mensch in der Gruppe (II) (II). Stuttgart: Huber.
- Baudler, G. (1980). Zur theologischen Bedeutung des Erzählens. RU , 40 - 44.
- Baumann, U., Reuter, M., & Teuber, S. (1996). Seelsorgerliche Gesprächsführung. Ein Lernprogramm. Düsseldorf: Patmos.

- Baumgarten. (1913). Seelsorge. Die Religion in Geschichte und Gegenwart (Bd. 5, s. 528 - 558). içinde Tübingen: Mohr.
- Baumgartner, I. (1982). Seelsorgerliche Kompetenz als pastoralpsychologisches Bildungsziel. Passau: Passavia Univ. - Verl.
- _____, (1990). Pastoralpsychologie: Einführung in die Praxis heilender Seelsorge. Düsseldorf: Patmos.
- _____, (Ed.). (1990). Handbuch der Pastoralpsychologie. Regensburg: Pustet.
- Baumgartner, K., & Müller, W. (1990). Beraten und Begleiten. Handbuch für das seelsorgerliche Gespräch. Freiburg: Herder.
- Baxtor, R. (1950). Gildas Salvanius: The reformed pastor. (J. T. Wilkinson, Dü.) London: The Epworth Press.
- Bayer, O. (1988). Zeitgenosse im Widerspruch. Johann Georg Hamann als radikaler Aufklärer. München: Piper.
- Becher, W. (1972). Klinische Seelsorgeausbildung. Frankfurt: Verlag Evangelischer Presseverband für Hessen und Nassau.
- _____, (1976). Seelsorgeausbildung. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Becker, A. (1959). The Place of Theology in Clinical Pastoral Education. Inst. of Pastoral Care, Fall Conference. Massachusettes: Institute of Pastoral Care.
- Becker, H. (1985). Einleitung in Michel Foucaults "Hermeneutik des Subjekts". M. Foucault, & H. Becker içinde, Freiheit und Selbstsorge (s. 29 - 31). Frankfurt: Materialis Verlag.
- Benjamin, W. (1977). Der Erzähler. W. Benjamin içinde, Illuminationen. Ausgewählte Schriften (s. 385 - 410). Frankfurt: Suhrkamp.
- Bennefeld - Kersten, K. (2011). Eine lange Leitung. Ein Jahr Telefonseelsorge für Gefangene in niedersächsischen Justizvollzugsanstalten (s. 6 - 10). içinde http://www.bildungsinstitut-justizvollzug.niedersachsen.de/download/62889/Ein_Jahr_Telefonseelsorge_fuer_Gefangene_in_niedersaechsischen_Justizvollzug_-_Heft_1.pdf.
- Bentrup, C. (1987). Jugendliche mit langwierigen Erkrankungen in der Kinderklinik. Wege zum Menschen (39), 422 - 424.
- Berger, P. L., & Luckmann, T. (1966). The Social Construction of Reality. New York: Garden City.
- Berinyuu, A. A. (1988). Pastoral Care to the Sick in Africa (SIGC 51). Frankfurt a. M.: P. Lang.
- _____, (1989). Towards theory and practice of pastoral counseling in Africa. Frankfurt a. M. : P. Lang.
- Besier, G. (1980). Seelsorge und klinische Psychologie : Defizite in Theorie und Praxis der "Pastoralpsychologie" . Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Bezzel, J. (1979). Umgang mit speziellen Problemen. J. Appelkamp, H. Harsch, F. Hinz, B. Meister, & H. Meyer içinde, Türen öffnen. Handbuch für Besuchsdienste (s. 129 - 132). München: Kaiser.
- Bieler, J. A. (2000). Seemannsmission. Lexikon für Theologie und Kirche (Bd. 9, s. 391 - 392). içinde Freiburg: Herder.
- Bier, W. C. (1956). Book Review: Pastoral Psychology in Practice, W. Demal. Theological Studies (17), s. 612 - 616.
- Bierlein, K. H. (1994). Lebensbilanz. München: Claudius Verl.
- _____, (1996). Arbeit an der religiösen Biographie. Wege zum Menschen (48), 400 - 410.
- _____, (2011). Pastoral Care for the Elderly. Religion Past & Present (s. 591). içinde Leiden: Brill.
- Bischofskonferenz, Ö. (1984). Texte der Pastorkommission Österreichs - Der Dienst der Kirche im Krankenhaus. Wien: ÖPI.
- Blasberg - Kuhnke, M. (2002). Seelsorgerin/Seelsorge. Wörterbuch der Feministischen Theologie (s. 495 - 497). içinde Gütersloh: Gütersloher Verl. - Haus.
- Blattner, J. (1992). Handbuch der Psychologie für die Seelsorge. Düsseldorf: Patmos.
- Blau, P. (1927). Pfarramt und Seelsorge. Hamburg: Agentur des Rauhen Hauses.
- Bobert - Stützel, S. (2000). Frömmigkeit und Symbolspiel: Ein pastoralpsychologischer Beitrag zu einer evangelischen Frömmigkeitstheorie. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Bobzin, D. (1987). Seelsorge im Kinderkrankenhaus - Versuch eines Konzepts. Wege zum Menschen (39), 403 - 411.
- _____, (1993). Das behalt ich mir. Begegnungen mit Kindern im Krankenhaus. Hannover: Luth. Verl. - Haus.
- Bohren, R. (1964). Protestantische Seelsorge. Lexikon für Theologie und Kirche (Bd. 9, s. 583 - 584). içinde Freiburg: Herder.
- _____, (1993). Predigtlehre. Gütersloh: C. Kaiser.
- Boisen, A. (1936). The exploration of the inner world: a study of mental disorder and religious experience. New York: Harper.
- _____, (1960). Out of Depths: An autobiographical study of mental disorder and religious experience. New York: Harper.

- _____, (1992). Concerning the relationship between religious experience and mental disorders. G. H. Asquith içinde, *Vision from a little known country: A Boisen reader*. Journal of Pastoral Care Publications.
- Bolay, W. (1996). "Ich bin gespannt, wie der Himmel aussieht". *Seelsorge mit Sterbenden*. M. Klessmann içinde, *Handbuch der Krankenhauseelsorge* (s. 87 - 96). Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Bonhoeffer, D. (1972). *Widerstand und Ergebung*. Berlin : Evan. Verl. - Anst.
- Bonhoeffer, T. (1985a). *Psych. Diakonie und Seelsorge*. *Zeitschrift für Theologie und Kirche* , 82, 477 - 500.
- _____, (1985b). *Ursprung und Wesen der christlichen Seelsorge*. München: Kaiser.
- _____, (1990). *Zur Entstehung des Begriffes Seelsorge*. *Zur Entstehung des Begriffes Seelsorge*, 33, 7 - 21.
- Bostancı - Daştan, N., & Buzlu, S. (2010). *Meme Kanseri Hastalarında Maneviyatın Etkileri ve Manevi Bakım*. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanat Dergisi* , 3 (1), 73 - 78.
- Brauner, K. (1992). *K. Brauner. Wege zum Menschen* (44), 126 - 139.
- Brossys, K. (2012, 12 18). *Seelsorge im Internet*. http://www.kirchenbezirk-em.de/html/aktuell/aktuell_u.html?&m=3117&artikel=911&cataktuell=45&stichwortsuche=internetseelsorge adresinden alınmıştır
- Bubenheimer, U. (1990). *Bibliodrama - Selbsterfahrung und Bibelauslegung im Spiel*. In I. Baumgartner, *Handbuch der Pastoralpsychologie* (pp. 533 - 545). Regensburg: Pustet.
- Buber, M. (1974). *Ich und Du*. Heidelberg: L. Schneider.
- _____, (1538). *Von der waren Seelsorge, unnd dem rechten Hirten dienst: wie der selbige inn der Kirche Christi bestellet unnd verrichtet werden solle*. Strassbourg: Rihel.
- Bucher, A. A. (1992). *Bibel - Psychologie. Psychologische Zugaenge zu biblischen Texten*. Stuttgart: W. Kohlhammer.
- Buchtner, J. (1987). *Polizeiseelsorge*. *Handbuch der Praktischen Theologie* (Bd. 4, s. 539 - 543). içinde Gütersloh: Mohn.
- Bukowski, P. (1994). *Die Bibel ins Gespraech bringen*. Neukirchen - Vluyn: Neukirchener.
- _____, (2001). *Humor in der Seelsorge: eine Animation*. Neukirchen - Vluyn: Neukirchener.
- Burbach, C., & Schweingel, U. (2002). *Seelsorge lernen*. In M. Steinhäuser, & W. Ratzmann, *Didaktische Modelle praktischer Seelsorge* (pp. 230 - 279). Leipzig: Evang. - Verl. - Anst.
- Burisch, M. (1989). *Das Burnout - Syndrom. Theorie der inneren Erschöpfung*. Berlin: Springer.
- Büttner, G. (1991). *Seelsorge im Religionsunterricht*. Stuttgart: Calwer.
- Calvin, J. (1955). *Unterricht in der christlichen Religion - Institutio christianae religionis*. Neukirchen: Verlag der Buchhandlung des Erziehungsvereins.
- Campbell, A. V. (1985). *Paid to care? : The limits of professionalism in pastoral care*. London: SPCK.
- Capellmann, C., & Bergmann, W. (1923). *Pastoralmedizin*. Paderbonn: Bonifacius.
- Caplan, G. (1964). *Principles of Preventive Psychiatry*. New York: Basic Books.
- Carter, J. D., & Narramore, B. (1979). *The integration of psychology and theology: an introduction*. Grand Rapids: Zondervan.
- Caspari. (1907). *Praktische Theologie. Realencyklopaedi für protestantische Theologie und Kirche* (19. Bd., s. 644 - 658). içinde Leipzig: Hinrich'sche Buchhandlung.
- Cebeci, S. (1997). *Bilimsel Araştırma ve Yazma Teknikleri*. İstanbul: Alfa.
- _____, (2010). *Bir Din Öğretimi Yaklaşımı Olarak Dini Danışma ve Rehberlik*. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8 (19), 53 - 69.
- Christ - Friedrich, A. (1996). *Seelsorge mit Suizidantinnen und Suizidanten*. M. Klessmann içinde, *Handbuch der Krankenhauseelsorge* (s. 152 - 160). Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Christian - Widmaier, P. (1995). *Nonverbale Kommunikationsweisen: in der seelsorgerlichen Interaktion mit todkranken Patienten*. Frankfurt: Peter Lang.
- Christiansen, N. (1998). "Aber ich darf den Herrn Pastor doch nicht stören!" : *Seelsorge baut Gemeinde*. *Lernort Gemeinde : Zeitschrift für theologische Praxis* , 16 (1), 61 - 64.
- Citron, H. (1964). *Über das Gespraech. Wege zum Menschen* (16), 417 - 427.
- Clinebell, H. J. (1966). *Basic types of pastoral counseling*. Nashville: Abingdon Press.
- _____, (1971). *Modelle beratender Seelsorge*. München: Kaiser .
- _____, (1979). *Growth counseling*. Nashville: Abingdon Press.
- _____, (1981). *Contemporary growth therapies: Resources for acutalizing human wholeness*. Nashville: Abingdon Press.
- _____, (1996). *Ecotherapy : healing ourselves, healing the earth : a guide to ecologically grounded personality theory, spirituality, therapy, and education*. Minneapolis: Fortress Press.

- Cohn, R. (1975). Von der Psychoanalyse zur themenzentrierten Interaktion. Stuttgart: Klett.
- Cox, H. (1973). Verführung des Geistes. Stuttgart: Kreuz.
- Cremerius, J. (1969). Schweigen als Problem der psychoanalytischen Technik. Jahrbuch der Psychoanalyse (6), 69 - 103.
- Cremerius, J. (1981). Die Konstruktion der biographischen Wirklichkeit im analytischen Prozes. Freiburger literaturpsychologische Gespräche (1. Folge), 15 - 37.
- Culemann, A. (2002). Chancen und Grenzen der Onlineberatung für junge Menschen. Wege zum Menschen (54), 20 - 36.
- Dahm, K. - W. (1972). Beruf: Pfarrer. Empirische Aspekte. München: C. Kaiser.
- Daiber, K. - F. (1997). Der Körper als Sprache des Rituals. M. Klessmann, I. Liebau, & D. Stollberg içinde, "Leiblichkeit ist das Ende der Werke Gottes": Körper, Leib, praktische Theologie (s. 231 - 243). Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Delhees, K. H. (1994). Soziale Kommunikation : psychologische Grundlagen für das Miteinander in der modernen Gesellschaft. Opladen: Westdeutscher Verlag.
- Demal, W. (1949). Praktische Pastoralpsychologie. Wien: Herder.
- Denecke, A. (1992). Seelsorge und Predigt. Praktische Theologie , 81, 224 - 239.
- Depping, K. (2002). Altersverwirrte Menschen seelsorgerlich begleiten. Hannover: Lutherisches Verlagshaus.
- Deutscher - Evangelischer - Kirchenausschuss. (1960). Die Bekenntnisschriften der evangelisch - lutherischen Kirche (1930). Göttingen: Evang. Verl - Anst.
- DGFp. (1992). Inhaltliche Identität und didaktische Grundlegung der Klinischen Seelsorgeausbildung. Wege zum Menschen (44), 111 - 114.
- DGFp. Eylül 27, 2013 tarihinde <http://www.pastoralpsychologie.de/> adresinden alındı
- Dieter, T. (2003). Polizei. Religion in Geschichte und Gegenwart (Bd. 6, s. 1474). içinde Tübingen: Mohr Siebeck.
- Diözese - Regensburg. (2004, Temmuz 13). Seelsorge - Pflege. Mayıs 30, 2013 tarihinde Leitlinien für die katholische Krankenhauseselsorge in der Diözese Regensburg: <http://www.seelsorge - pflege.de/files/leitlinien.pdf> adresinden alındı
- Dittmann, J. (1979). Arbeiten zur Konversationsanalyse. Tübingen: Niemeyer.
- Doebert, H. (1967). Neuordnung der Seelsorge. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Döring, N. (2006). Beratung und Medien. C. Steinbach içinde, Handbuch Psychologische Beratung (s. 96 - 116). Stuttgart: Klett - Cotta.
- _____, (2007). Konkretionen / In virtuellen Räumen. K. Eulenberger, U. Wagner - Rau, & L. Friedrichs içinde, Gott ins Spiel bringen (s. 47 - 53). Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus.
- Drechsel, W. (2002). Lebensgeschichte und Lebens - Geschichten. Zugaenge zur Seelsorge aus biographischer Perspektive. Gütersloh: Gütersloher Verl. - Haus.
- _____, (2004). Lehrseelsorge. Zugaenge zu einem notwendigen Element gegenwartsgemaesser PastorInnen - Ausbildung. Transformationen. Pastoralpsychologische Werkstattberichte (4), 48 - 72.
- _____, (2007). Konkretionen / Erzählen. K. Eulenberger, U. Wagner - Rau, & L. Friedrichs içinde, Gott ins Spiel bringen (s. 82 - 89). Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus.
- Drews, P. (1905). Der evangelische Geistliche in der deutschen Vergangenheit. Jena: E. Diederichs.
- Duhamel, J. S. (1962). Book Review: Confession and Pastoral Psychology by Andreas Snoeck. Theological Studies , 23 (2), 320 - 324.
- Ebeling, G. (1994). Luther's Gebrauch der Wortfamilie 'Seelsorge'. Luther Jahrbuch , 61, 7 - 44.
- _____, (1997). Luthers Seelsorge. Tübingen: Mohr.
- Eberhardt, H. (1990). Praktische Seel - Sorge - Theologie: Entwurf einer Seelsorge - Lehre im Horizont von Bibel und Erfahrung. Bielefeld: Luther - Verlag.
- Ebrard, J. H. (1854). Vorlesungen über praktische Theologie. Königsberg: A. W. Unzer.
- Eibach, U. (1991). Heilung für den ganzen Menschen? Neukirchen - Vluyn: Neukirchener.
- Eisenstein, G. (1989). Selbstwerdung und geistliche Begleitung. Lebendige Seelsorge (40), 23 - 28.
- EKD. (2004). Evangelische Kirche in Deutschland. Mayıs 30, 2013 tarihinde Die Kraft zum Mensch - Sein stärken. Leitlinien für die evangelische Krankenhauseselsorge: http://www.ekd.de/download/leitlinien_krankenhauseselsorge_ekd_2004.pdf adresinden alındı
- Elsdörfer, U. (2007). Medizin, Psychologie und Beratung im Islam: historische, tiefenpsychologische und systemische Annäherungen. Königstein: Helmer.
- Emerson, J. G. (2000). Pastoral Psychology in the Dynamic of the New Millennium. Pastoral Psychology, 48 (4), 251 - 291.

- Engler - Kniep, E. (2007a). Übertragung. G. Knohl içinde, Seelsorge - Ausbildung von Ehrenamtlichen (s. 65 - 66). Friedberg: Zentrum Seelsorge und Beratung der Evangelischen Kirche in Hessen und Nassau.
- _____, (2007b). Widerstandsphaenomene und Störungen im Gespraech. G. Knohl içinde, Seelsorge - Ausbildung von Ehrenamtlichen (s. 64 - 65). Friedberg: Zentrum für Seelsorge und Beratung der Evangelischen Kirche in Hessen und Nassau.
- Erharter, H. (2000). Seelsorgetagung. Lexikon für Theologie und Kirche (9. Bd. , s. 391). içinde Freiburg: Herder.
- Erikson, E. (1968). Identity: Youth and Crisis. New York: W. W. Norton & Company.
- Eschmann, H. (1998). Dem Teufel ins Gesicht lachen. Methoden logotherapeutischer Krisenintervention u. Ratschlaege Martin Luthers. Pastoraltheologie, 87, 35 - 45.
- Estadt, B. K. (1988). Toward an integration of the academic and clinical models of training in pastoral counseling: A Loyola perspective. Journal of Pastoral Psycho - therapy , 1 (3/4), 49 - 60.
- _____, (1991). The counseling pastor. B. Estadt, M. Blanchette, & J. Compton içinde, Pastoral counseling (s. 117 - 129). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Eulenberger, K., Wagner - Rau, U., & Friedrichs, L. (2007). Gott ins Spiel bringen. Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus Gerd Mohn.
- Faber, H. (1961). Pastoral care and clinical training in America: report of a three month's visit. Arnhem: Van Loghum Slaterus.
- _____, (1965). Klinische Semester für Theologen. Bern/Stuttgart: Haupt.
- _____, (1977). Eine "Balint - Gruppe" Für Pastoren. In V. Laepple, & J. Scharfenberg, Psychotherapie und Seelsorge (pp. 341 - 349). Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.
- Faber, H., & Schoot, E. v. (1974). Praktikum des seelsorgerlichen Gespraechs. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Faber. (1931). Seelsorge. Die Religion in Geschichte und Gegenwart (5. Bd., s. 380 - 386). içinde Tübingen: Mohr.
- Fahlbusch, E. (1983). Praktische Theologie. Taschenlexikon Religion und Theologie (5. Bd., s. 124 - 129). içinde Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Feld, T. (2002). Seelsorge mit Psychiatrischen Patienten. M. Klessmann içinde, Handbuch der Krankenhausseelsorge (s. 117 - 127). Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Feltmann, A. (1937). Seemannsmission. Lexikon für Theologie und Kirche (Bd. 9, s. 421 - 422). içinde Freiburg: Herder.
- Fichtner, H. (1928). Handbuch der evangelischen Krankenseelsorge. Schwerin: Bahn.
- _____, (1931). Systematik der Seelsorge. Leipzig: Unger.
- Fraas, H. - J. (2003). Theologie und Psychologie. Religion in Geschichte und Gegenwart (Bd. 6, s. 1807 - 1810). içinde Tübingen: Siebeck.
- Francke, A. H. (1989). Predigten II. (E. Peschke, Ed.) Berlin, New York: De Gruyter.
- Franckh. (1977). Psychoanalyse und Seelsorge. Antwort 4. In V. Laepple, & J. Scharfenberg, Psychotherapie und Seelsorge (pp. 66 - 72). Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.
- Freese, R. (1996). Seemannsmission. Evangelisches Kirchenlexikon (Bd. 4, s. 188 - 189). içinde Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Freud, S. (1912). Ratschläge für den Arzt bei der psychoanalytischen Behandlung. Zentralblatt für Psychoanalyse , 2 (9), 483 - 489.
- _____, (1926). Die Frage der Laienanalyse. S. Freud içinde, Gesammelte Werke (s. 207). Frankfurt: Fischer.
- _____, (1971). Bruchstück einer Hysterie - Analyse (1905). S. Freud içinde, Hysteri und Angst (Bd. 6). Frankfurt: Fischer.
- _____, (1975a). Die zukünftigen Chancen der Psychotherapie (1910). Frankfurt: St.A. Erg.bd.
- _____, (1975b). Trauer und Melankoli (1916). Studienausgabe. Frankfurt: Fischer.
- _____, (1978). Werkausgabe in zwei Baenden. (A. Freud, Dü.) Frankfurt: Fischer.
- Friedrich, M. A. (2007). Konkretionen / Im Amtszimmer. K. Eulenberger, U. Wagner - Rau, & L. Friedrichs içinde, Gott ins Spiel bringen (s. 27 - 31). Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus.
- Friedrichs, L. (2007). Konkretionen / Beten. K. Eulenberger, U. Wagner - Rau, & L. Friedrichs içinde, Gott ins Spiel bringen (s. 185 - 192). Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus.
- Frielingsdorf, K. (2000). Seelsorgeausbildung. In Lexikon für Theologie und Kirche (Vol. Bd. 9, pp. 388 - 389). Freiburg: Herder.
- Frommann, N. (2013). Das Verletzte staerken: Seelsorge für Menschen mit erworbenen Hirnschaedigung und für Menschen im Wachkoma. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Frör, H. (1981). Vertiefung: Fortbildungskonzepte zu Themen der Seelsorge. München: Kaiser.
- Frör, P. (2002). Seelsorge auf der Intensivstation. M. Klessmann, Handbuch der Krankenhausseelsorge (s. 51 - 63) içinde, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.

- Furniss, G. M. (1994). *The social context of pastoral care: defining the life situation*. Louisville, Ky: Westminster John Knox Press.
- Fürst, W. (1996). *Pastoraltheologie*. *Theologische Realenzyklopedie* (26. Bd., s. 70 - 76). *İçinde*, Berlin, N. York: Walter de Gruyter.
- Gadamer, H. - G. (1990, 02.10./11.). Interview. *Süddeutsche Zeitung*, s. 16.
- Geest, H. v. d. (1981). *Unter vier Augen*. Zürich: Theologischer Verlag.
- _____, (1991). *Das Wort geschieht: Wege zur seelsorgerlichen Predigt*. Zürich: Theologischer Verlag.
- Gerhard, J. (2000). *Mediationes sacrae (1606/7)*. (J. A. Steiger, Ed.) Stuttgart - Bad Cannstatt.
- Gerkin, C. V. (1984). *The Living Human Document. Re - Visioning Pastoral Counseling in a Hermeneutical Mode*. Nashville: Abingdon Press.
- _____, (1991). *On the Art of Caring*. *Journal of Psychology and Christianity*, 45, 399 - 408.
- Gestrich, R. (1987). *Am Krankenbett. Seelsorge in der Klinik*. Stuttgart: Quell - Verl.
- _____, (1990). *Hirten füreinander sein. Seelsorge in der Gemeinde*. Stuttgart: Quell.
- _____, (1995). *Gedanken über die Seelsorge im multikulturellen Krankenhaus. Wege zum Menschen* (47), 400 - 412.
- _____, (2002). *Aus - und Fortbildung für Krankenhausseelsorge*. M. Klessmann içinde, *Handbuch der Krankenhausseelsorge* (s. 259 - 269). Göttingen.
- Gottschaeffer, G. (2007). *Grundlagen der Humanistischen Psychologie*. G. Knohl içinde, *Seelsorge - Ausbildung für Ehrenamtliche* (s. 52 - 58). Friedberg: Zentrum für Seelsorge und Beratung der Evangelischen Kirche in Hessen und Nassau.
- Göka, E. (2009, Ekim 19). *Sağlık alanında dini danışmanlık şarttır! Ocak 01, 2011 tarihinde Haber 10: <http://www.haber10.com/makale/17316/> adresinden alındı*
- _____, *Dindar Hastaya Psikiyatrik Yaklaşım ve Yardım*. *Türkiye Günlüğü* (Kasım-Aralık 1994), 147 - 159.
- Görres, A. (1963). *Psychotherapie und Seelsorge. Lexikon für Theologie und Kirche* (Bd. 8, s. 891). *İçinde* Freiburg: Herder.
- Graeffe, J. F. (1803). *Die Pastoraltheologie nach ihrem ganzen Umfange*. Göttingen.
- Grawe, K., Donati, R., & Bernauer, F. (1994). *Psychotherapie im Wandel*. Göttingen: Hogrefe.
- Greenwald, C. A., Greer, J. M., Gillespie, C. K., & Greer, T. V. (2004). *A Study on the Identity of Pastoral Counselors*. *American Journal of Pastoral Counselors*, 7 (4), 51 - 69.
- Gregorius, I., & Kubis, T. (1986). *Regula pastoralis*. Graz: Verlag Styria.
- Gronbaek, V. (1969). *Seelsorge an alten Menschen*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Gronover, A., & Hammer, H. (2009). *Seelsorge zwischen Wüste und Metropole. Biographisches aus Iran und Türkei*. Tübingen: TVT .
- Gröpler, H. (1989). *Plädoyer für das Erzählen*. H. Gröpler içinde, *Erzähl mir deine Geschichte. Neunzehn narrative Predigten*. Berlin: Ev. - Verl. - Anst.
- Grözinger, A. (1986). *Seelsorge als Rekonstruktion von Lebensgeschichte. Wege zum Menschen*, 38, 178 - 188.
- _____, (1989). *Erzählen und Handeln. Studien zu einer trinitarischen Grundlegung der Praktischen Theologie*. München: Kaiser.
- _____, (1991). *Die Sprache des Menschen. Ein Handbuch. Grundwissen für Theologinnen und Theologen*. München: Kaiser.
- _____, (1995). *Seelsorge im multikulturellen Krankenhaus. Wege zum Menschen* (47), 389 - 400.
- _____, (2003, Mart 04). *Die Kunst der Wahrnehmung in der Seelsorge*. Retrieved Ekim 20, 2013, from *Spitalseelsorge: [http://www.spitalseelsorge.ch/media/archive1/praxishilfen/seelsorge/seelsorge/Seelsorge_ -_Wahrnehmung.pdf](http://www.spitalseelsorge.ch/media/archive1/praxishilfen/seelsorge/seelsorge/Seelsorge_-_Wahrnehmung.pdf)*
- Grümmer, M. (1994). *Aus Erinnerung leben*. M. Grümmer, & J. Döring içinde, *Im Labyrinth des Vergessens : Hilfen für Altersverwirrte und Alzheimerkranke* (s. 68 - 77). Bonn: Psychiatrie - Verlag.
- Grützner, K. (2009). *Die wichtige Hilfe in einer plötzlichen Notlage*. G. Lehner içinde, *Notfallseelsorge. Von der Initiative zur Institution* (s. 10 - 12).
- _____, Gröger, W., Kiehn, C., & Schiewek, W. (2006). *Handbuch Polizeiseelsorge*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Gurin, G., Veroff, J., & Feld, S. (1960). *Americans view their mental health*. New York: Arno Press.
- Haendler, O. (1941). *Die Predigt. Tiefenpsychologische Grundlagen und Grundfragen*. Berlin: A. Töpelmann.
- _____, (1957). *Grundriss der praktischen Theologie*. Berlin: A. Töpelmann.
- _____, (1966). *Zwischen Glaube und Unglaube*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.

- Haenle, J., & Jochheim, M. (1998). Abschied von den Eltern? Waum es sich immer noch lohnt, PastoralpsychologIn zu sein. *Wege zum Menschen* (50), 54 - 70.
- Haizmann, A. (1997). *Erbauung als Aufgabe der Seelsorge bei Philipp Jakob Spener*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Hajduk, R. (1995). *Die seelsorgerliche Dimension der Predigt*. St. Ottilien: EOS Verlag.
- Halkes, C. (1985). *Suchen, was verloren ging. Beiträge zur feministischen Theologie*. Gütersloh.
- Hammers, A. J. (1978). Die Bedeutung der Psychologie in der pastoralen Praxis. *Seminarium* (30), 460 - 487.
- _____, (1979). Gesprächstherapeutisch orientierte Seelsorge. *J. Scharfenberg içinde, Freiheit und Methode* (s. 83 - 101). Freiburg: Herder.
- Hanser, C. F. (1971). *Die Einheit der Natur*. München: Hanser.
- Happle, M. (2008). *Biblische Seelsorge - Worum geht es? Evangelium für Alle - Nachrichten 1*, 1, 7 - 10.
- Hark, H. (1990). Religiöse Neurosen, Gottesbilder, die die Seele krank machen. I. Baumgartner içinde, *Handbuch der Pastoralpsychologie* (s. 481 - 492). Regensburg: Pustet.
- Harms, C. (1837). *Pastoraltheologie*. Kiel: Universitaets - Buchhandlung.
- _____, (1878). *Pastoraltheologie in Reden an Theologiestudierende*. Kiel: G. v. Maack.
- Harsch, H. (1979). Gesprächsführung. J. Appenkamp, H. Harsch, F. Hinz, B. Meister, & H. Meyer içinde, *Türen öffnen. Handbuch für Besuchsdienste* (s. 105 - 128). München: Kaiser.
- _____, (1979). Umgang mit speziellen Problemen / Besuch bei alten Menschen. J. Appenkamp, H. Harsch, F. Hinz, B. Meister, & H. Meyer içinde, *Türen öffnen. Handbuch für Besuchsdienste* (s. 177 - 188). München: Kaiser.
- Hartmann, G. (1993). *Lebensdeutung: Theologie für die Seelsorge*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- _____, (1998). Vom Ende der Seelsorgebewegung. D. Stollberg, & R. Riess içinde, *Identität im Wandel der Kirche und Gesellschaft* (s. 169 - 179). Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Haslinger, H. (1996). *Diakoni zwischen Mensch, Kirche und Gesellschaft*. Würzburg: Echter.
- Hassipen, W. (1993). *Grundlagen der theologischen Ausbildung und Fortbildung im Gespräch*. Stuttgart: Kreuz.
- Hauschildt, E. (1994). Ist die Seelsorgebewegung am Ende? Über alte und neue Wege zum Menschen. *Wege zum Menschen* (46), 260 - 273.
- _____, (1996). *Alltagsseelsorge*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- _____, (2000). Seelsorge, Seelsorgelehre. *Theologische Realenzyklopaedie* (Bd. 31, s. 31 - 74). içinde Berlin, New York: Walter de Gruyter.
- _____, (2003, Temmuz 23). Mein Auftrag, meine Fachkompetenz, meine Rolle - seelsorgerliche Identität zwischen Eigenem und Erwartetem. Temmuz 23, 2013 tarihinde ekir - Evangelische Kirche im Rheinland: http://www.ekir.de/krankenhausseelsorge/Downloads/Vortrag_Hauschildt.pdf adresinden alındı
- _____, (2011). Pastoral practitioner. *Religion Past & Present* (Vol. IX., s. 597 - 598). içinde Leiden: Brill.
- Heimbrock, H. - G. (1997). *Rituale: Symbolisches und leib - haftes Handeln in der Seelsorge. Eine Problemanzeige*. M. Klessmann, I. Liebau, & D. Stollberg içinde, "Leiblichkeit ist das Ende der Werke Gottes" : Körper, Leib, praktische Theologie . Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- _____, (1998). Heilung als Re - Konstruktion von Wirklichkeit. W. - E. Failing, & H. - G. Heimbrock içinde, *Gelebte Religion wahrnehmen: Lebenswelt, Alltagskultur, Religionspraxis* (s. 256 - 274). Stuttgart: W. Kohlhammer.
- _____, (2007). Töne / Theoretische Zugaenge. K. Eulenberger, U. Wagner - Rau, & L. Friedrichs içinde, *Gott ins Spiel bringen* (s. 101 - 107). Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus.
- _____, (2000). Heilung. *Theologische Realenzyklopaedie*. içinde Berlin, New York: Walter de Gruyter.
- Hein, U. (1991). *Indische christliche Seelsorge*. Erlangen: Verlag der Ev. - Luth. Mission.
- Heinecke, J. (2001). Notfallseelsorge - staendige Vergewisserung der Barmherzigkeit Gottes. D. Hiller, & C. Kress içinde, *DAss Gott ein grosse Barmherzigkeit habe* (s. 211 - 222). Leipzig: Evangelische Verlagsanstalt.
- Heller, A. (1990a). *Krankenhausseelsorge*. Regensburg: Pustet.
- _____, (1990b). Seelsorge in der Krise der Krankheit - Krankenhausseelsorge. I. Baumgartner içinde, *Handbuch der Pastoralpsychologie* (s. 443 - 461). Regensburg: Pustet.
- Henke, T. (1994). *Seelsorge und Lebenswelt (STPS 14)*. Würzburg: Echter.
- Henne, R. (2011). Eine Stimme in der Nacht. Ein Jahr Telefonseelsorge für Gefangene in niedersächsischen Justizvollzugsanstalten (s. 17 - 20). içinde http://www.bildungsinstitut - justizvollzug.niedersachsen.de/download/62889/Ein_Jahr_Telefonseelsorge_fuer_Gefangene_in_niedersaechsischen_Justizvollzug_-_Heft_1.pdf.
- Herbst, M. (2010, Kasım 30). Seelsorge zwischen biblisch - theologischer und therapeutischer Kompetenz. Eylül 7, 2013 tarihinde Institut für Glaube und Wissenschaft: <http://www.iguw.de/textsammlung/view/article/seelsorge - zwischen - biblisch - theologischer - und - therapeutischer - kompetenz.html> adresinden alındı

- _____, (2011). Pastoral Care for Children. Religion Past & Present (Vol. IX, s. 588 - 589). içinde Leiden: Brill.
- _____, (2012, Ağustos 22). Wie Seelsorge in Krisenfällen gelingt. <https://www.idea.de/detail/thema-des-tages/artikel/wie-seelsorge-in-krisenfaellen-gelngt.html>. (E. N. (Wetzlar), Röportajı Yapan)
- Herkenrath - Püschel, L. - L. (1982). Seelsorge - transkulturell. Pastoraltheologie (71), 288 - 295.
- Herrmann, N. (1988). Mit trauernden reden. Zürich: Kreuz Verl.
- Hersh, P. (1958). A Study for Criteria for Guiding the Clergyman in his Care and Referral of Parishioners Who Are in Need of Special Counseling or Psychotherapy. Yayınlanmamış Doktora Tezi. California: University of California.
- Hertzsch, E. (1967). Aertzliche und pastorale Psychotherapie. FuF, 41, 40 - 44.
- Heubach, J., & Sauerzapf, R. (1997). Berufsethik - Glaube - Seelsorge : evangelische Seelsorge im Bundesgrenzschutz Polizei des Bundes . Leipzig: Evang. Verl. - Anst.
- Heyen, H. (1998). Logotherapie, Theologie und Pastoralpsychologie. Wege zum Menschen, 50, 242 - 246.
- Heyer, J. (1990). Mannsein und Frausein im pastoralen Beruf. I. Baumgartner içinde, Handbuch der Pastoralpsychologie (s. 233 - 246). Regensburg: Pustset.
- Heymel, M. (2003). Lieder am Krankenbett und in der Sterbebegleitung. Theologische Beitraege (34), 60 - 70.
- Heyward, C. (1992). Und sie rühret sein Kleid an. Eine feministische Theologie der Beziehung. Stuttgart.
- Hildebrand, B. (1990). Geschichtenerzaehlen als Prozess der Wirklichkeitskonstruktion in Familien. System Familie (3), 227 - 236.
- Hiltner, S. (1943). Religion and Health. New York: Macmillan.
- _____, (1949). Pastoral Counseling. New York & Nashville: Abingdon.
- _____, (1950). The Meaning of Pastoral Psychology. Pastoral Psychology, 1 (4), 7 - 8.
- _____, (1952). Pastoral Psychology and Pastoral Counseling. Pastoral Psychology, 3 (8), 21 - 28.
- _____, (1958). Preface to Pastoral Theology. New York & Nashville: Abingdon.
- _____, (1963). Theology and Pastoral Care in the United States. Theologische Literaturzeitung (88), 501 - 508.
- _____, (1965). Book review: The Pastor as Counselor by André Godin. Pastoral Psychology, 16 (6), 61 - 62.
- _____, (1965). The heritage of Anton T. Boisen. Pastoral Psychology, 16 (8), 5 - 10.
- _____, (1975). Fünfzig Jahre Clinical Pastoral Education. Wege zum Menschen (27), 258 - 268.
- Hinz, W. (2003). Polizeiseelsorge. Religion in Geschichte und Gegenwart (Bd. 6, s. 1475). içinde Tübingen: Mohr Siebeck.
- Hirsch - Hüffell, T. (2007). Konkretionen / In der Kirche - in Raeumen der Stille. K. Eulenberger, U. Wagner - Rau, & L. Friedrichs içinde, Gott ins Spiel bringen (s. 41 - 47). Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus.
- Hoch, D. (1977). Offenbarungstheologie und Tiefenpsychologie in der neuen Seelsorge. München: Chr. Kaiser.
- Hoch, L. C. (1990). Seelsorge und Befreiung. Problemanzeige aus lateinamerikanischer Sicht. Wege zum Menschen (42), 132 - 144.
- Hofmann, H. - K. (1977). Psychonautik Stop: Kritik an der "Gruppendynamik" in Kirche und Gemeinde. Wuppertal: Aussaat - Verlag.
- Holtz, G. (1961). Seelsorge. Die Religion in Geschichte und Gegenwart (5. Bd., s. 1640 - 1647). içinde Tübingen: Mohr.
- Holzschuh, U. (2004). Vernetzte Hilfe und Beratung im Internet. Praxisbereich "Kummernetz". Fokus Beratung (5), 8 - 15.
- Hulme, W. E. (1956). Conseling and Theology. Philadelphia: Muhlenberg Press.
- Hüffel, L. (1835). Über das Wesen und den Beruf des evangelisch - christlichen Geistlichen. Giessen: Heyer.
- Ilse, T. (2009). Gemeinsam handeln und helfen. G. Lehner içinde, Notfallseelsorge. Von der Initiative zur Institution (s. 17 - 18). Die Akademie Bruderhilfe.
- Işık, H. (2009). Cezaevlerinde Din . Kayseri: Laçın.
- _____, (2010). Ceza İnfaz Kurumlarında Din Hizmetleri. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3 (12), 250 - 263.
- J. G. Emerson, J. (2000). Pastoral Psychology in the Dynamic of the New Millennium. Pastoral Psychology , 48 (4), 251 - 291.
- Jahn, C. (1930). Pastoralmedizin. Die Religion in Geschichte und Gegenwart (4. Bd., s. 998 - 999). içinde Tübingen: Mohr.
- Jentsch, W. (1986). Praxis der Jugendseelsorge: Praxis (Teil 4). Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus, Mohn.
- Jerneizig, R., Langenmayr, A., & Schubert, U. (1994). Leitfaden zur Trauertherapie und Trauerberatung. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.

- Jetter, W. (1976). Der Kasus und das Ritual. *Wissenschaft und Praxis in Kirche und Gesellschaft* (65), 208 - 223.
- _____, (1978). *Symbol und Ritual: anthropologische Elemente im Gottesdienst*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Johnson, D. (1961). *Marriage Counseling, Theory and Practice*. Englewood Cliffs, N. J.: Prentice - Hall.
- Johnson, P. E. (1953). *Psychology of Pastoral Care*. New York, Nashville: Abingdon.
- Jong, P. D., & Berg, I. K. (2003). *Lösungen (er)finden*. Dortmund: Verlag Modernens Lernen.
- Josuttis, M. (1983a). Der Sinn der Krankheit. Ergebung oder Protest?. M. Josuttis içinde, *Praxis des Evangeliums zwischen Politik und Religion* (s. 117 - 141). München: Kaiser.
- _____, (1983b). Die Ziele der seelsorgerlichen Beratung. M. Josuttis içinde, *Praxis des Evangeliums zwischen Politik und Religion* (s. 95 - 116). München: Kaiser.
- _____, (1993). *Der Weg in das Leben : eine Einführung in den Gottesdienst auf verhaltenswissenschaftlicher Grundlage*. München: Chr. Kaiser.
- Jung, C. G. (1948). Die Beziehung der Psychotherapie zur Seelsorge. V. Laepple, & J. Scharfenberg içinde, *Psychotherapie und Seelsorge* (1977) (s. 175 - 196). Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.
- _____, (1953). *Psychological Reflections*. New York: Pantheon.
- _____, (1971). *Mensch und Seele*. Olten: Walter.
- _____, (1988). *Der Mensch und Seine Symbole*. Olten: Walter.
- _____, (1994). *Ein grosser Psychologe im Gespräch : Interviews, Reden, Begegnungen*. Freiburg: Herder.
- Kahlefeld, H. (1974). Jesus als Therapeut. *Concilium* (10), 678 - 681.
- Kant, I. (1968). *Werke. Akademie - Textausgabe (VIII)*. Berlin: De Gruyter.
- Karagül, A. (2012). Manevi Bakım: Anlamı, Önemi, Yöntemi ve Eğitimi (Hollanda Örneği). *Dini Araştırmalar*, 14 (40), 5 - 27.
- Karasar, N. (2007). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Karle, I. (1996). *Seelsorge in der Moderne. Eine Kritik der psychoanalytisch orientierten Seelsorgelehre*. Neukirch - Vluyn: Neukirchener Verlag.
- Kast, V. (1982). *Trauern. Phasen und Chancen des psychischen Prozesses*. Stuttgart: Kreuz.
- _____, (1993). Sisyphos. Der alte Stein - der neue Weg. V. Kast içinde, *Glückskinder: wie man das Schicksal überlisten kann* (s. 225 - 340). Zürich: Kreuz - Verl.
- Katz, R. L., & Browning, D. S. (1985). *Pastoral care and the Jewish tradition: empathic process and religious counseling*. Philadelphia: Fortress Press.
- Kayales, C. (1998). *Gottesbilder von Frauen auf den Philippinen: die Bedeutung der Subjektivität für eine interkulturelle Hermeneutik*. Münster: Lit.
- _____, (1999). *Interkulturelle Seelsorge und Beratung*. U. Pohl - Patalong, & F. Muchlinsky içinde, *Seelsorge im Plural* (s. 63 - 73). Hamburg: E. B. Verlag.
- Kehlbreier, D. (2013). *Seelsorgeverband - Besuch bei einem älteren Gemeindeglied*. Haziran 22, 2013 tarihinde dietmar - kehlbreier: http://www.dietmar-kehlbreier.de/cms/_data/seelsorge.PDF adresinden alındı
- Keilbach, W. (1969). *Religionspsychologie. Sacramentum Mundi. Theologisches Lexikon für die Praxis* (s. 254 - 272). içinde Freiburg: Herder.
- Keller, P. U. (2009b). Menschen und Situationen richtig wahrnehmen. G. Lehner içinde, *Notfallseelsorge. Von der Initiative zur Institution* (s. 15 - 16). Die Akademie Bruderhilfe.
- Kellner, T. (1998). *Pastor. Lexikon für Theologie und Kirche* (7. Bd., s. 1432). içinde Freiburg: Herder.
- Kempen, T. v. (1615). *Oper Omnia*. (H. Sommalius, Ed.) Antwerpen.
- Kepnes, S. (1982). Erzaehlen und Wiedererzaehlen. Die Narrativität in Psychoanalyse. *Conc(D)* (18), 390 - 396.
- Khorshid, L., & Gürol - Arslan, G. (2006). Hemsirelik ve Spiritüel Bakım. *Ege Üniversitesi Yüksek Okulu Dergisi*, 22 (1), 233 - 243.
- Kielhoz, A. (1947). *Psychoanalyse und Seelsorge. Gesundheit und Wohlfahrt* (21), 313 - 329.
- Kiessling, K. (2002). "Nützlich und notwendig": psychologisches Grundwissen in Theologie und Praxis. Freiburg: Univ. - Verl.
- King, S. D. (1990). *Nouthetic counseling. Dictionary of pastoral care and counseling* (s. 449). içinde Nashville: Abingdon.
- Kirsch, J. (2007). *Konkretionen / Sterben begleiten*. K. Eulenberger, U. Wagner - Rau, & L. Friedrichs içinde, *Gott ins Spiel bringen* (s. 222 - 229). Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus.
- Kittelberger, B. (2002). *Seelsorge mit AIDS - Kranken*. M. Klessmann içinde, *Handbuch der Krankenhausseelsorge* (s. 106 - 116). Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Kiworr, K. (2005). *Bilder der Hoffnung im Angesicht des Todes : ein Weg christlicher Sterbebegleitung*. Mainz: Matthias - Grünewald - Verl.

- Klaus, B. (1968). Seelsorgerliche Begegnung mit dem modernen Menschen im Blick auf die >Neue Moral<. *Theologia Practica*, 3 (3), 242 - 261.
- Klessmann, M. (1994). Aggression im Krankenhaus. *Pflege Zeitschrift*, 47 (9), 495 - 499.
- _____, (2002). Seelsorge in der Institution "Krankenhaus". M. Klessmann içinde, *Handbuch der Krankenhausseelsorge* (s. 13 - 27). Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- _____, (1998). Über die Seelsorge hinaus...? *Pastoraltheologie* (87), 46 - 61.
- _____, (2005a). Kirchenmusik als Seelsorge. G. Fermor, & H. Schroeter - Wittke içinde, *Kirchenmusik als religiöse Praxis*. Leipzig: Evang. - Verl. - Anst.
- _____, (2005b). Seelsorge und Professionalitaet. *Praktische Theologie* (40), 283 - 290.
- _____, (2006). *Pastoralpsychologie. Ein Lehrbuch*. Neukirchen - Vluyn: Neukirchener.
- _____, (2007b). Seelsorge im Krankheitsfall. W. Engemann içinde, *Handbuch der Seelsorge* (s. 390 - 410). Leipzig: Evang. Verl. - Anst.
- _____, (2010). *Seelsorge*. Neukirchen - Vluyn: Neukirchener.
- _____, (2011a). Pastoral care for the sick. *Religion Past & Present* (Vol. IX, s. 591 - 592). içinde Leiden: Brill.
- _____, (2011b). Seelsorgebewegung. *Religion Past & Present* (IX, s. 596 - 597). içinde Leiden: Brill.
- _____, *Seelsorge im Krankenhaus: überflüssig - wichtig - aergerlich! Wege zum Menschen* (42), 421 - 433.
- Klessmann, M., Liebau, I., & Stollberg, D. (1997). "Leiblichkeit ist das Ende der Werke Gottes": Körper, Leib, praktische Theologie. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Klink, T. (1965). *Depth Perspectives in Pastoral Work*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.
- Klosinski, G. (1994). Handlungsmöglichkeiten und -hilfen aus psychiatrischer und jugendpsychiatrischer Sicht für Betroffene und Angehörige. G. Gehl içinde, *Zwischen Psyche und Chaos: Einfluss von Psychokulten auf Politik, Wirtschaft, Gesellschaft und Kirche* (s. 93 - 107). Saarbrücken: Dadder.
- Knigge, H. - D. (1977). Erzaehrend predigen? H. Nitschke içinde, *Erzehlende Predigten* (s. 8 - 16). Gütersloh: Mohn.
- Knobloch, S. (2008). Professionalitaet versus Spiritualitaet in der Seelsorge. *Anzeiger für die Seelsorge* (1), 16.
- Knohl, G. (2007). *Seelsorge - Ausbildung von Ehrenamtlichen*. Friedberg: Zentrum Seelsorge und Beratung der Evangelischen Kirche in Hessen und Nassau.
- Knohl, G. (2007). Theodizee oder die Warum - Frage. G. Knohl içinde, *Seelsorge - Ausbildung für Ehrenamtliche* (s. 66 - 70). Friedberg: Zentrum Seelsorge und Beratung der Evangelischen Kirche in Hessen und Nassau.
- Knoke, K. (1892). *Grundriss der Praktischen Theologie*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Koç, M. (2012). Manevî - [Psikolojik] Danışmanlık ile İlgili Batı'da Yapılan Bilimsel Çalışmaların Tarihi ve Literatürü (1902 - 2010) Üzerine Bir Araştırma - I. Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 12 (2), 201 - 237.
- Kohut, H. (1971). *The analysis of the self*. New York: International Universities Press.
- Korkmaz, A. (2010). Hastanede Dini Hayat: Teorik Çerçeve. *SÜİFD* (29), 284 - 311.
- Koschorke, M. (1971). Vom Elend der Vikarausbildung - am Beispiel der Seelsorge. *Wissenschaft und Praxis in Kirche und Gesellschaft* (60), 389 - 400.
- Koschorke, M. (2002). Paare, Familien und Einzelne in Partner - und Trennungskrisen begleiten. Eheberatung, Trennungsberatung und Mediation als Auftrag der Kirche. *Wege zum Menschen*, 119 - 124.
- Köse, A. (2006). Psikoloji ve Din: Bir Dargın bir Barışık Kardeşler. *İslami Araştırmalar Dergisi*, 19 (3), I - II.
- Köstlin, H. A. (1907). *Die Lehre von der Seelsorge nach evangelischen Grundsätzen*. Berlin: Reuther & Reichhard.
- Kramer, A. (2005). Schulseelsorge - Herausforderungen und Perspektiven einer seelsorgerlichen Kirche. A. Kramer, & F. Schirmacher içinde, *Seelsorgerliche Kirche im 21. Jahrhundert. Modelle - Konzepte - Perspektiven* (s. 183 - 201). Neukirchen - Vluyn: Neukirchener Verlag.
- Krausen, H. (1999). Seelsorge im Islam. U. Pohl - Patalong, & F. Muchlinsky içinde, *Seelsorge im Plural* (s. 233 - 242). Hamburg: E. B. - Verlag.
- Kreller, H. (1999). Psychodramatische Arbeit in der Seelsorge. U. Pohl - Patalong, & F. Muchlinsky içinde, *Seelsorge im Plural*. Hamburg: E.B. - Verlag.
- Kremer, R., Lutzi, J., & Nagel, B. (2011). Unfall als Krise. *Seelsorge und Beratung von Menschen nach einem traumatischen Erlebnis*. Göttingen : Vandenhoeck & Ruprecht.
- Kreuziger, A. (2000, Mart). Der personenzentrierte Ansatz, oder personenzentriert als Einstellung - nicht als Methode. Aralık 12, 2013 tarihinde Carl Rogers: http://www.carlrogers.de/sites/personenzentrierte_-_ansatz_-_einstellung_-_nicht_-_methode.html adresinden alındı
- Kriegstein, M. v. (1977). *Gespraechstherapie in der Seelsorge*. Stuttgart, Berlin: Kohlhammer.
- Kroeger, M. (1973). *Themenzentrierte Seelsorge*. Stuttgart: Kohlhammer.
- Kuhlmann, H. (2007). Konkretionen / Sich bewegen. U. W. - R. K. Eulenberger, & L. Friedrichs içinde, *Gott ins Spiel bringen* (s. 164 - 169). Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus.
- Kunze, N. (2009). *Interkulturelle psychologische Beratung*. Norderstedt: Books on Demand.

- Kurz, W. K. (1985). Seelsorge als Sinn - Sorge. Wege zum Menschen , 37, 225 - 237.
- Kurz, W. K. (1991). Suche nach Sinn: seelsorgerliche, logotherapeutische, pädagogische Perspektiven. Würzburg: Stephans - Buchhandlung.
- Kübler - Ross, E. (2001). Interviews mit Sterbenden. München: Droemer Knaur.
- Laeppele, V. (1979). Das Methodenproblem in der evangelischen Seelsorge. J. Scharfenberg içinde, Freiheit und Methode (s. 15 - 35). Freiburg: Herder.
- Laloux, J. (1967). Manuel d'initiation a la sociologie religieuse. Paris: Editions Universitaires.
- Lammer, K. (2007). Konkretionen / Segnen. K. Eulenberger, U. Wagner - Rau, & L. Friedrichs içinde, Gott ins Spiel bringen (s. 236). Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus.
- Langen, D. (1969). Psychodiagnostik - Psychotherapie. Stuttgart: Thieme.
- Langmaack, B., & Braune - Krickau, M. (2010). Wie die Gruppe laufen lernt. Weinheim: Beltz.
- Lartey, E. Y. (1992). Afrikanische Perspektiven von Seelsorge. Wege zum Menschen (44), 343 - 351.
- _____, (2003). In living colour: an intercultural approach to pastoral care and counseling. London, N. Y.: Jessica Kingsley Publishers.
- Lasogga, F., & Gasch, B. (2002). Notfallpsychologie. Wien: Stumpf und Kossendey.
- Lee, S. S., & You, I. (1996). Seelsorge, Heilung u. Verkündigung des Evangeliums. Bericht aus einer koreanischen Gemeinde. Inerkulturelle Seelsorge und Beratung (1), 30.
- Lehner, G. (2009). Notfallseelsorge. Von der Initiative zur Institution.
- Lenke, H. (1978). Theologie und Praxis annehmender Seelsorge. Stuttgart: Kohlhammer.
- _____, (1990). Verkündigung im seelsorgerlichen Gespräch. I. Baumgartner içinde, Handbuch der Pastoralpsychologie (s. 493 - 508). Regensburg: Friedrich Pustet.
- _____, (1992). Seelsorgerliche Gesprächsführung. Stuttgart: Kohlhammer.
- _____, (1995). Personenzentrierte Beratung in der Seelsorge. Stuttgart: Kohlhammer.
- Liebau, I. (2007). Konkretionen / Wahrnehmen. K. Eulenberger, U. Wagner - Rau, & L. Friedrichs içinde, Gott ins Spiel bringen (s. 158 - 164). Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus.
- Lindemann, F. - W. (1998). Sola fide - Zur evangelischen Qualität psychologischer Beratung. Wege zum Menschen (50), 342 - 351.
- _____, (2011). Pastoral Care for the Divorced. Religion Past & Present (Vol. IX, s. 589 - 590). içinde Leiden: Brill.
- Lindijer, C. H. (1987). Begegnung im Gespräch. Ein Praktikum für Besuchsdienste. Neukirchen - Vluyn: Schriftenmissions - Verlag.
- Lischer, R. (1986). Die Funktion des Narrativen in Luthers Predigt. Der Zusammenhang von Rhetorik und Anthropologie . A. Beutel içinde, Homiletisches Lesebuch (s. 308 - 329). Katzmann.
- Lohse, T. H. (2006). Das Trainingsbuch zum Kurzgespräch. Ein Werkbuch für die seelsorgliche Praxis. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- _____, (2013). Das Kurzgespräch in Seelsorge und Beratung. Eine methodische Anleitung. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Lott, J. (1983). Identität und Biographie. Religion heute , 133.
- Löhe, W. (1852). Der evangelische Geistliche. Stuttgart.
- _____, (1951). Gesammelte Werke Bd. 3. Die Kirche in Gemeinde, Schule und Haus Teilbd. 1. Neudettelsau: Freimund - Verlag.
- Ludwig, R. (2007). Konkretionen / Lebensalter. K. Eulenberger, U. Wagner - Rau, & L. Friedrichs içinde, Gott ins Spiel bringen (s. 66 - 71). Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus.
- Lukas, E. (1988). Psychologische Seelsorge Logotherapie. Freiburg i. Br. : Herder.
- Luther, H. (1986). Alltagsseelsorge und Seelsorge: Zur Kritik am Defizit Modell des Helfens. Wege zum Menschen (38), 2 - 17.
- _____, (1519/1982). Ein Sermon von der Bereitung zum Sterben (2. Bd.). Frankfurt: Insel - Lutherausgabe .
- _____, (1883). Martin Luther's Werke. Kritische Gesamtausgabe (Weimarer Ausgabe). Weimar: H. Böhlhaus Nachfolger.
- _____, (1928). Martin Luthers Werke: kritische Gesamtausgabe (Bd. 21). Weimar: H. Böhlhaus Nachfolger.
- Lückel, K. (1981). Begegnung mit Sterbenden. München: Kaiser.
- Macher, M. (1843). Pastoral - Heilkunde für Seelsorger. Augsburg: Rieger.
- Mahlke, G. (2013). An der Trauer führt kein Weg vorbei, nur hindurch. Ekim 22, 2013 tarihinde Pastoralzentrum.de : <http://www.pastoralzentrum.de/formulare/Trauern.pdf> adresinden alındı

- Marheineke, P. (1837). Entwurf der practischen Theologie. Berlin: Duncker und Humblot.
- Markert, U. (2009). Trauer. Tipps zum Umgang mit Trauernden . Bayerischer Landes - Sportverband e. V. .
- Martin, G. M. (1995). Sachbuch Bibliodrama: Praxis und Theorie. Stuttgart: Kohlhammer.
- _____, (2007). Konkretionen / Fantasieren und Spielen. K. Eulenberger, U. Wagner - Rau, & L. Friedrichs içinde, Gott ins Spiel bringen (s. 140 - 145). Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus.
- Matthes, J. (2000). Fremde Heimat Kirche. Gütersloh: Gütersloher Verl. - Haus.
- May, R. (1958). Existence. A New Dimension in Psychiatry and Psychology . New York: Basic Books.
- Mayer - Scheu, J. (1982). Macht und Ohnmacht in der Krankenhausseelsorge. Ein Werkstattbericht von einer Intensivstation. Wege zum Menschen (34), 260 - 268.
- Mayer - Scheu, J., & Kautzky, R. (1980). Vom Behandeln zum Heilen. Die vergessene Dimension im Krankenhaus. Wien: Herder.
- Mayer, G. (1990). Seelische Krankheit und die Möglichkeit pastoraler Begleitung. I. Baumgartner içinde, Handbuch der Pastoralpsychologie (s. 464 - 479). Regensburg: Pustet.
- Meadow, M. J., & Kahoe, R. (1984). Psychology of Religion: religion in individual lives. New York: Harper & Row.
- Mehrabian, A., & Ferris, S. R. (1967). Inference of Attitudes from Nonverbal Communication in Two Channels. Journal of Consulting Psychology , 31 (3), 248 - 252.
- Meister, B. (1979a). Besuchsdienst hat viele Gesichter. J. Appelkamp, H. Harsch, F. Hinz, B. Meister, & H. Meyer içinde, Türen öffnen. Handbuch für Besuchsdienste (s. 17 - 24). München: Kaiser.
- _____, (1979b). Distanz und Naeh. J. Appelkamp, H. Harsch, F. Hinz, B. Meister, & H. Meyer içinde, Türen öffnen. Handbuch für Besuchsdienste (s. 215 - 218). München: Kaiser.
- Meister, B., & Harsch, H. (1979). Umgang mit speziellen Problemen - Glaubensfragen und Gebet im Besuchsdienst. J. Appelkamp, H. Harsch, F. Hinz, B. Meister, & H. Meyer içinde, Türen öffnen. Handbuch für Besuchsdienste (s. 135 - 141). München: Kaiser.
- Merkel, F. (1996). Pastoraltheologie. Theologische Realenzyklopedie (26. Bd. , s. 76 - 82). içinde Berlin, N. York: Walter de Gruyter.
- Mertens, V. (1980). The new vitality of Islam in Black Africa and its pastoral implications. Königstein: Kirche in Not/Ostpriesterhilfe.
- Meyer - Blanck, M. (1999). Entdecken statt Verkündigen - Neue Chancen für die Bibel im Seelsorgegespräch. Seelsorge im Plural , 113 - 126.
- Mickwitz - Runge, A. v. (1987). Suizidhandlungen bei Jugendlichen - Aspekte zur seelsorgerlichen Begleitung in der Kinderklinik. Wege zum Menschen (39), 426 - 427.
- Miller, W. R., & Thoresen, C. E. (1999). Spirituality and health. W. Miller içinde, Integrating spirituality into treatment (s. 3 - 18). Washington: American Psychology Association.
- Morgenthaler, C. (1997). Psychologie. Theologische Rrealenzyklopaedie (Bd. 27, s. 690 - 698). içinde Berlin, New York: de Gruyter.
- _____, (2000a). Sterben im Krankenhaus - systemische Aspekte. Wege zum Menschen , 52 (7), 408 - 424.
- _____, (2000b). Systemische Seelsorge. Impulse der Familien - und Systemtherapie für die kirchliche Praxis. Stuttgart: Kohlhammer.
- _____, (2002a). Begrenzte Zeit - erfüllte Zeit. (Kurz)zeitperspektiven in der systemischen Seelsorge. Wege zum Menschen (54), 161 - 176.
- _____, (2002c). Systemische Seelsorge. Stuttgart: Kohlhammer.
- _____, (2007c). Rituale / Theoretische Zugaenge. K. Eulenberger, U. Wagner - Rau, & L. Friedrichs içinde, Gott ins Spiel bringen (s. 174 - 184). Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus.
- _____, (2007a). Systeme als Bezugsrahmen der Seelsorge. W. Engemann içinde, Handbuch der Seelsorge. Grundlagen und Profile (s. 292 - 307). Leipzig: Evang. Verl. - Anst.
- _____, (2007b). Zur Funktion der Psychoanalyse in der gegenwaertigen Pastoralpsychologie Acht Thesen mit Erlaeuterungen. I. Noth içinde, Seelsorge und Psychoanalyse (s. 59 - 67). Stuttgart: Kohlhammer.
- Morgenthaler, C., & Schibler, G. (2002). Religiös - existentielle Beratung: Eine Einführung. Stuttgart: Kohlhammer.
- Morris, D. (1995). Bodytalk. Körpersprache, Gesten und Gebaerden. München: Heyne.
- Möller, C. (1983). Seelsorgerlich predigen. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- _____, (1993). Nachwort zur 3. Auflage. H. Tacke içinde, Glaubenshilfe als Lebenshilfe (s. 295 - 302). Neukirchen - Vluyn.
- Mpolo, M. (1990). Spiritualitaet im Dienst der Befreiung. Kontext und Praxis afrikanischer Seelsorge. Wege zum Menschen (42), 144 - 158.
- Mucchielli, R. (1972). Das nicht - direktive Beratungsgespraech. Salzburg: Müller.
- Muntanjohl, F. (2007). Nichtsprachliche Kommunikation bei der Seelsorge im Pflgeheim. G. Knohl içinde, Seelsorge - Ausbildung für Ehrenamtliche (s. 97 - 99). Friedberg: Zentrum Seelsorge und Beratung der Evangelischen Kirche in Hessen Nassau.

- Müller - Lange, J. (2013). Handbuch Notfallseelsorge. Edewecht: Stumpf - Kossendey.
- Müller - Markus, U. (2002). Parteilichkeit. Wörterbuch der feministischen Theologie. içinde Gütersloh: Gütersloher Verl. - Haus.
- Müller, A. D. (1950). Seminaristische Ausbildung f. Seelsorge. Theologische Literaturzeitschrift (75), 299 - 304.
- _____, (1961). Ist Seelsorge lehrbar. O. Haendler, Forschung und Erfahrung im Dienst der Seelsorge. içinde (s. 71 - 79). Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Müller, E. H. (1994). Ausgebrannt - Wege aus der Burnout - Krise. Freiburg: Herder.
- Müller, J. (1998). Pastoral. Lexikon für Theologie und Kirche (7. Bd., s. 1434). içinde Freiburg: Herder.
- Müller, M. (1999). Zwischen Normalität und Pathologisierung - Neue Wege und Formen der Trauerbegleitung. P. Timmermanns içinde, Neue Kultur im Umgang mit Tod und Trauer. Dokumentation einer Fachtung von 1998. Düsseldorf: Ministerium für Frauen, Jugend, Familie und Gesundheit des Landes NRW.
- Müller, P. (2000). Seelsorge. Lexikon für Theologie und Kirche (9. Bd., s. 383 - 387). içinde Freiburg: Herder.
- Müller, W. (1990a). Beratung und Begleitung im Kontext von Seelsorge. K. Baumgartner, & W. Müller içinde, Beraten und Begleiten - Handbuch für das seelsorgerliche Gespräch (s. 20 - 30). Freiburg: Herder.
- _____, (1990b). Erkennen - Unterscheiden - Begegnen. Das seelsorgerliche Gespräch. Mainz: Matthias - Grünewald - Verlag.
- _____, (2000). Heilende Seelsorge. Mainz: Matthias - Grünewald - Verlag.
- Müncker, T. (1937). Seelenleiden. Lexikon für Theologie und Kirche (Bd. 9, s. 411 - 413). içinde Freiburg: Herder.
- Nauer, D. (1999). Kirchliche Seelsorginnen und Seelsorger im Psychiatrischen Krankenhaus? Münster: Lit.
- Naurath, E. (2000). Seelsorge als Leibsorge. Stuttgart: Kohlhammer.
- _____, (2007). Konkretionen / Berühren. K. Eulenberger, U. Wagner - Rau, & L. Friedrichs içinde, Gott ins Spiel bringen (s. 154 - 158). Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus.
- Neidhardt, W. (1970). Seelsorge. G. Otto içinde, Praktisch - Theologisches Handbuch. Hamburg: Furche Verlag.
- NeuesEvangelischesPastorale. (2005). Texte, Gebete und kleine liturgische Formen für die Seelsorge. Gütersloh: Gütersloher Verl. - Haus.
- Neumann, J. N. (2011). Pastoral Medical Care. Religion Past & Present (Vol. IX., s. 56). içinde Leiden: Brill.
- Nicol, M. (1990). Gespräch als Seelsorge. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- _____, (1998). Leben deuten mit der Bibel. Wege zum Menschen, 50, 2 - 17.
- Niedetzky, W. (1990). Allgemeine Ziele der seelsorgerlichen Beratung und Begleitung. K. Baumgartner, & W. Müller içinde, Beraten und Begleiten - Handbuch für das seelsorgerliche Gespräch (s. 51 - 60). Freiburg: Herder.
- Nitzsch, C. I. (1847). Praktische Theologie I (1). Bonn: Marcus.
- Nitzsch, C. I. (1857). Praktische Theologie 3.1. Die Eigentümliche Seelenpflege des evangelischen Hirtenamtes mit Rücksicht auf die innere Mission (III). Bonn: Marcus.
- Noll, P. (1984). Diktate über Sterben und Tod. Zürich: Pendo.
- Nösselt, J. A. (1789). Anweisung zur Bildung angehender Theologen / Bd. 3. Halle: Curt.
- Oates, W. E. (1962). Protestant Pastoral Counseling. Philadelphia: Westminster Press.
- Oden, T. C. (1977). Analogia fidei und Psychotherapie. V. Laepfle, & J. Scharfenberg içinde, Psychotherapie und Seelsorge (s. 279 - 302). Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.
- Oerterl, R., & Montada, L. (1987). Entwicklungspsychologie. München: Psychologie Verlags Union.
- Oetzmann, G. (1998). Über eine Pastoralbefragung und ihre Folgen. Deutsches Pfarrerblatt, 98, 187 - 190.
- _____, (1998). Über eine Pastorenbefragung und ihre Folgen. Deutsches Pfarrerblatt <http://www.pfarrerverband.de/pfarrerblatt/archiv.php?a=show&id=95> (4), 187 - 190.
- Offele, W. (1966). Das Verständnis der Seelsorge in der pastoraltheologischen Literatur der Gegenwart. Grünewald.
- Oglesby, W. B. (1968). Referral in Pastoral Counseling. Philadelphia: Prentice Hall.
- Ok, Ü. (1997). Dinsel Danışmanlığın Teorik Çatısı. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- _____, (2008). İnanç Bakım ve Danışmanlığı: Bir Model Geliştirme Denemesi. A. S. (Ed.) içinde, Manevi Sosyal Hizmetler (s. 103 - 140). İstanbul: Rağbet.
- Oppen, D. v. (1963). Auf dem Kirchentag in Dortmund. Korrespondenzblatt , 78 (10), 2.
- Oursin, C., & Schuster, R. (2008). Ehrenamtlich in der Seelsorge. Retrieved Temmuz 21, 2013, from Klinikum Nürnberg: <http://www.klinikum.nuernberg.de/klinikum/kliniken/dienste/seelsorge/fachinformation/en/oekum/Ehrenamt1.html>

- Öffner, E. (1979). Pastoralsoziologische Grundlegung. Der Pfarrer und sein Kommunikationsproblem. B. Klaus içinde, Kommunikation in der Kirche. Predigt - Religionsunterricht - Seelsorge - Publizistik (s. 57 - 110). Gütersloher Verlagshaus Mohn.
- Özdemir, Ş. (2006). Cezaevlerinde Din Eğitimi. İstanbul: Arı Sanat Yayınevi.
- Özdoğan, Ö. (2006). İnsanı Anlamaya Yönelik Bir Yaklaşım: Pastoral Psikoloji. AÜİFD, 47 (2), 127 - 141.
- _____, (2012). Türkiyenin ilk manevi bakım uzmanları. October 14, 2012 tarihinde zaman: [http://www.zaman.com.tr/pazar_turkiyenin - ilk - manevi - bakim - uzmanlari_2002314.html](http://www.zaman.com.tr/pazar_turkiyenin_-_ilk_-_manevi_-_bakim_-_uzmanlari_2002314.html) adresinden alındı
- Özen, Y., (2010). Tanrı - Sen ve Ben Üçümüzün Yolu. Pastoral Psikoloji ve Danışmanlığın Gerekliği Üzerine, Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi 10 (2), 41-57.
- Palmer, C. (1860). Evangelische Pastoraltheologie. Stuttgart: J. F. Steinkopf.
- Parker, G. K. (1992). Seelsorge als inkulturelles Problem. Wege zum Menschen (44), 307 - 321.
- Pattison, S. (1994). Pastoral care and liberation theology. Cambridge: University Press.
- Patton, J. (1992). Seelsorge als Erinnerungsarbeit. Wege zum Menschen (44), 321 - 332.
- _____, (1993). Pastoral care in context: an introduction to pastoral care. Louisville: Westminster/John Knox Press.
- Patton, J., & Childs, B. H. (1995). Generationsübergreifende Ehe - und Familienseelsorge . Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Paul, C. (2006). Warum hast du uns das angetan? Gütersloh: Gütersloher Verl. - Haus.
- Pavesi, E. (2001). Pastoralpsychologie - quo vadis? Vobiscum. Publikationsorgan des Erzbistum Vaduz, 3 (2), 31 - 46.
- Petersen, P. (1980). Übertragen und Begegnen im therapeutischen Dialog. In H. Petzold, Die Rolle des Therapeuten und die therapeutische Beziehung (pp. 13 - 36). Paderborn: Junfermann.
- Pfaefflin, U. (1997). Die Kunst der Landkartenzeichnerin. Spiritualitaet und Ethik in einer Kartographie der Kreativitaet, des Haltens und der partnerschaftlichen Rechenschaft. S. - H. Lee - Linke içinde, Fenster zum Göttlichen: weibliche Spiritualitaet in den Weltreligionen (s. 119 - 132). Neukirchen - Vluyn: Neukirchener.
- Pfeifer - Schaupp, U. (2002). Im Westen was Neues? Grundprinzipien und Entwicklungen systemischer Praxis. Systemische Praxis. Modelle - Konzepte - Perspektiven (s. 12 - 38). içinde Freiburg: Lambertus.
- Pfennigsdorf, E. (1929). Praktische Theologie I. Gütersloh: Bertelsmann.
- Pfister, O. (1909). Ein Fall von psychoanalytischer Seelsorge und Seelenheilung. Tübingen: J. C. B. Mohr.
- _____, (1924). Die psychoanalytische Methode. Leipzig: Julius Klinkhardt.
- _____, (1927). Analytische Seelsorge: Einführung in die praktische Psychoanalyse für Pfarrer und Laien. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- _____, (1929). Psychoanalyse und Seelsorge. V. Laepple, & J. Scharfenberg içinde, Psychotherapie und Seelsorge (1977) (s. 87 - 98). Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.
- _____, (1934). Neutestamentliche Seelsorge und psychoanalytische Therapie. Imago (20), 425 - 443.
- _____, (1944). Das Christentum und die Angst. Eine religionspsychologische, historische und religionshygienische Untersuchung. Zürich: Artemis - Verlag.
- Piper, H. - C. (1965). Praktikum für Gespraechsführung in Utrecht. Wege zum Menschen (17), 217 - 219.
- _____, (1972). Theologische Perspektiven und Erfahrungn im Clinical Pastoral Training. Wege zum Menschen (24), 91 - 99.
- _____, (1973a). Gespraechsanalysen. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- _____, (1973b). Klinische Seelsorgeausbildung. Berlin: Evang. Konsistorium.
- _____, (1977). Die Frage nach der Gerechtigkeit in der Seelsorge. H. - C. Piper içinde, Gespraech mit Sterbenden (s. 98 - 108). Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- _____, (1981). Kommunizieren lernen in Seelsorge und Predigt. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- _____, (1985a). Der Hausbesuch des Pfarrers: Hilfen für die Praxis. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- _____, (1985b). Krankenhausseelsorge heute. Berliner Hefte für evangelische Krankenseelsorge (51).
- _____, (1988). Seelsorge - ihr Ort im Handeln der Kirche. Bericht über die Tagung der Landessynode vom 9. - 11. 1988 in Goslar, 20.
- _____, (1993). Rückblick. Wege zum Menschen (45), 433 - .
- _____, (1998a). Einladung zum Gespraech. Themen der Seelsorge. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- _____, (1998b). Ist Seelsorge erlernbar. Zwischen den Zeiten (52), 55 - 58.
- Pisarski, W. (1971). Erste Schritte aus dem Elend heraus. Seelsorgeausbildung im Predigerseminar. Wissenschaft und Praxis in Kirche und Gesellschaft (60), 400 - 405.

- Poensgen, H. (1987). Seelsorge im Kinderkrankenhaus im Bereich einiger katholischer Diözesen. Wege zum Menschen (39), 388 - 389.
- Pohl - Patalong, S. (1998). Freiräume hinter Gittern : Aspekte einer Seelsorge im Gefängnis. Lernort Gemeinde: Zeitschrift für theologische Praxis , 16 (1), 53 - 60.
- Pohl - Patalong, U. (1996). Seelsorge zwischen Individuum und Gesellschaft. Element zu einer Neukonzeption der Seelsorgetheorie. Stuttgart: Kohlhammer.
- Pohl - Patalong, U., & Muchlinsky, F. (1999). Seelsorge im Plural. Hamburg: E. B. - Verlag.
- Pompey, H. (1974). Das seelsorgerliche Gespräch und die Methode des Pastoral Counseling. Diakonia (5), 5 - 16.
- _____, (1990). Zur Geschichte der Pastoralpsychologie. I. Baumgartner içinde, Handbuch der Pastoralpsychologie (s. 33). Regensburg: F. Pustet.
- Postzich, M. (1997). Seelsorge in Einrichtung f. Menschen mit geistiger Behinderung. ThPr (32), 252 - 255.
- Psychodrama - Deutschland. Eylül 27, 2013 tarihinde <http://www.psychodrama-deutschland.de> adresinden alındı
- Pulheim, P. (1996). Kranke, die mehr FreundInnen unter den Toten als unter den Lebenden haben. Seelsorge in der Geriatrie. M. Klessmann içinde, Handbuch der Krankenhauseelsorge (s. 128 - 142). Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Quasthof, U. M. (1980). Erzählen in Gesprächen. Tübingen: Narr.
- Radix, R. (2009). Flächendeckende Hilfe in Notsituationen. G. Lehner içinde, Notfallseelsorge. Von der Initiative zur Institution (s. 7 - 9).
- Reichenberger, A. (1812). Pastoralanweisungen zum akademischen Gebrauch. Wien: Rehm.
- Reiner, A. (1989). Seelsorger und Patient. Lexikon Medizin - Ethik - Recht (s. 1001 - 1011). içinde Freiburg: Herder.
- Renz, M. (2011). Hinübergehen. Was beim Sterben geschieht. Annaeherungen an letzte Wahrheiten unseres Lebens. Freiburg: Kreuz.
- Rest, F. (1981). Den Sterbenden beistehen: ein Wegweiser für die Lebenden. Heidelberg: Quelle & Meyer.
- Richardson, S., Dohrenwend, B. S., & Klein, D. (1965). Interviewing its Forms and Functions. New York: Basic Books.
- Richter, H. E. (1972). Eltern, Kind, Neurose. Reinbek: Rohwolt.
- Ridley, C. R. (1990). Client - centered therapy. R. J. Hunter içinde, The dictionary of pastoral care and counseling (s. 176 - 177). Nashville: Abingdon Press.
- Riecker, O. (1947). Die seelsorgerliche Begegnung . Gütersloh: Bertelsmann.
- Riedel - Pfaefflin, U. (2001). Taking place: Raum, Macht und Geschlecht. Widersprüche (80), 41 - 55.
- _____, (2002). Seelsorge. Wörterbuch der Feministischen Theologie (s. 497 - 498). içinde Gütersloh: Gütersloher Verl. - Haus.
- Riedel - Pfaefflin, U., & Strecker, J. (1998). Flügel trotz Allem. Feministische Seelsorge und Beratung. Gütersloh: Gütersloher Verlag.
- Riess, R. (1973). Seelsorge. Orientierung, Analysen, Alternativen. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- _____, (1974). Perspektiven der Pastoralpsychologie. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- _____, (1987). Sehnsucht nach Leben. Spannungsfelder, Sinnbilder und Spiritualität der Seelsorge. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Riess, R., & Fiedler, K. (1993). Die verletzlichen Jahre. Handbuch zur Beratung und Seelsorge an Kindern und Jugendlichen. Gütersloh: Chr. Kaiser.
- Ritschl, D. (1976). "Story" als Rohmaterial der Theologie . D. Ritschl, & H. O. Jones içinde, "Story" als Rohmaterial der Theologie (s. 7 - 41). München: Kaiser.
- Rogers, C. R. (1942). Counseling and Psychotherapy. Boston: Houghton - Mifflin.
- _____, (1951). Client centered therapy, its current practice, implications, and therapy. Boston: Houghton Mifflin.
- _____, (1956). Review of Reinhold Niebuhr's, 'The Self and the Dramas of History'. Chicago Theological Seminary Register (46), 13 - 14.
- _____, (1961). On becoming a person. Boston: Houghton Mifflin Company.
- _____, (1973). Entwicklung der Persönlichkeit. Stuttgart: Klett.
- _____, (1980). Client - centered psychotherapy. H. I. Kaplan, A. M. Freedman, & B. J. Sadock içinde, Comprehensive textbook of psychiatry (s. 3253 - 2168). Baltimore: Williams & Williams.
- _____, (1981). Der neue Mensch. Stuttgart: Klett - Cotta.
- Rogers, C. R., & Kinget, G. M. (1974). Psychotherapie en menselijke verhoudingen. Den Haag: Uitgeverij Bert Bakker Spectrum.

- Röhling, K. - H. (1986). Sinnorientierte Seelsorge: die Existenzanalyse und Logotherapie V. E. Franks. München: Tuduv - Verlagsgesellschaft.
- Rössler, D. (1962). Der "ganze" Mensch. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- _____, (1986). Grundriss der Praktischen Theologie. Berlin; New York: Walter de Gruyter.
- Rudolph, F. W. (2013). Die Bedeutung des Erzaehlers in Predigt und Seelsorge. Temmuz 19, 2013 tarihinde F. W. Rudolph: <http://www.f-rudolph.info/downloads/diebedeutungdeserzaehlers2.pdf> adresinden alindi
- Ruhe, H. G. (2009). Methoden der Biografiearbeit. München: Juventa.
- Sailer, J. M. (1793). Vorlesungen aus der Pastoraltheologie. München: Joseph Lentner.
- Saliba, J. A. (1996). Understanding New Religious Movements. Grand Rapids: W. B. Eerdmans.
- Schaefer, O. (1987). Das bestimmendenn Grundgefühl bei Strafgefangenen. P. Rassow içinde, Seelsorger eingeschlossen : ein Lese - und Arbeitsbuch zur kirchlichen Arbeit im Gefängnis (s. 96 - 99). Stuttgart: Verlagswerk der Diakonie.
- Schall, T. (1990). Seelsorgerliche Hilfen in Partnerschafts - und Familienkonflikten. I. Baumgartner içinde, Handbuch der Pastoralpsychologie (s. 387 - 408). Regensburg: Friedrich Pustet.
- _____, (1993). Erschöpft - müde - ausgebrannt. Überforderung und Resignation: vermeiden - verhindern - heilen. Würzburg: Seelsorge Echter.
- Scharfenberg, J. (1959). Johann Christoph Blumhardt und die kirchliche Seelsorge heute. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- _____, (1961). Übertragung und Gegenübertragung in der Seelsorge. E. R. Kiesow, & J. Scharfenberg içinde, Forschung und Erfahrung im Dienst der Seelsorge (s. 80 - 89). Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- _____, (1968). Sigmund Freud und seine Religionskritik als Herausforderung für den christlichen Glauben. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- _____, (1972a). Religion zwischen Wahn und Wirklichkeit. Hamburg: Furche Verlag.
- _____, (1972b). Seelsorge als Gespraech. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- _____, (1977). Zum Religionsbegriff Sigmund Freuds. E. Nase, & J. Scharfenbergq içinde, Psychoanalyse und Religion (s. 296 - 310). Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.
- _____, (1985). Einführung in die Pastoralpsychologie. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- _____, (1990). Pastoralpsychologische Kompetenz von Seelsorgern/ - innen. In I. Baumgartner, Handbuch der Pastoralpsychologie (pp. 135 - 152). Regensburg: Pustet.
- _____, (1992). Pastoralpsychologie. Evangelisches Kirchenlexikon (3. Bd. , s. 1070 - 1073). içinde Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- _____, (1993). Hier haben Wölfe keinen Zutritt. Angst und Hemmungen bei Kindern und Jugendlichen. R. Riess, & K. Fiedler içinde, Die verletzlichen Jahre. Handbuch (s. 209 - 227). Gütersloh: Chr. Kaiser.
- Schaupp, K. (1990). Persönlichkeit und pastorale Berufsmotive. In I. Baumgartner, Handbuch der Pastoralpsychologie (pp. 215 - 232). Regensburg: Pustet.
- Schernus, R. (1992). Ver - rückt - subjektives Erleben und Bewaeltigung schizophrener Psychosen. Sozialpsychiatrische Informationen (3), 22 - 29.
- Schian, M. (1934). Grundriss der Praktischen Theologie. Giessen: Töpelmann.
- Schibilsky, M. (1992). Trauerwege : Beratung für helfende Berufe. Düsseldorf: Patmos.
- Schibler, G. (1999). Kreativ - emanzipierende Seelsorge. Stuttgart: Kohlhammer.
- Schieder, R. (1994). Seelsorge in der Postmoderne. Wege zum Menschen (46), 26 - 43.
- _____, (1997). Gestaendnis für Millione. Warum auf Jürgen Flieges Show kein Segen ruht. EvKomm , 30 (6), 362 - 364.
- Schiewek, W. (2006). Polizeiseelsorge und ihre theologischen Grundlagen. K. Grützner, W. Gröger, C. Kiehn, & W. Schiewek içinde, Handbuch Polizeiseelsorge (s. 29 - 38). Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Schleiermacher, F. (1830). Kurze Darstellung des theologischen Studiums zum Behuf einleitender Vorlesungen. Berlin: G. Reimer.
- _____, (1850). Die praktische Theologie nach den Grundsätzen der evangelischen Kirche. Berlin: Reimer.
- Schliep, H. - J. (1993). Seelsorgebewegung und Kirchenleitung. Wege zum Menschen (45), 443 - 459.
- Schlink, E. (1983). Ökumenische Dogmatik: Grundzüge. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Schmid, G. (1998). Pastoralpsychologie. Lexikon für Theologie und Kirche (7. Bd., s. 1441 - 1443). içinde Freiburg: Herder.
- Schmid, P. F. (1973). Das beratende Gespraech. Wien: Herder.
- _____, (1990). Personenzentrierte seelsorgerliche Beratung und Begleitung im Einzelgespraech. K. Baumgartner, & W. Müller içinde, Beraten und Begleiten - Handbuch für das seelsorgerliche Gespraech (s. 74 - 82). Freiburg: Herder.

- Schmid, W. (1998). Philosophie der Lebenskunst. Frankfurt: Suhrkamp.
- Schmidbauer, W. (1977). Die hilflosen Helfer. Über die seelische Problematik der helfenden Berufe. Hamburg: Rowohlt.
- Schmidt - Rost, R. (1988). Seelsorge. Wörterbuch des Christentums (s. 1136 - 1138). içinde Gütersloh: Gütersloher Verl. - Haus.
- _____, (2011). Pastoral Care and Psychology. Religion Past & Present (Vol. IX, s. 587). içinde Leiden: Brill.
- Schmitz, O. (1954). Parakaleo. Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament (5. Bd., s. 790). içinde Stuttgart: Kohlhammer.
- Schneider - Harpprecht, C. (1989). Trost in der Seelsorge. Stuttgart: Kohlhammer.
- _____, (2001). Interkulturelle Seelsorge. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- _____, (2012). Seelsorge - christliche Hilfe zur Lebensberatung. Berlin Münster: Lit.
- Schneider, B. (1993). Gespraech mit Paaren in Seelsorge und Beratung. Pastoraltheologie (82), 239 - 254.
- Schneider, R. (1958). Winter in Wien. Freiburg: Herder.
- Schreiber, J. (1967). Sigmund Freud als Theologe. ThPr , 2, 189 - 207.
- Schröer, H. (1978). Das Problem der Vermittlung von Tradition und religiöser Erfahrung im Erzählvorgang. Evangelische Theologie (38), 113 - 125.
- _____, (1997). Sendung mit Segen. Jürgen Fliege und die Medienreligion. EvKomm , 30 (6), 299 - 301.
- Schuchardt, E. (2002). Warum gerade ich? Leben lernen in Krisen. Göttingen : Vandenhoeck & Ruprecht.
- Schuderoff, J. G. (1802). Über Krankenbesuche. Journal für Prediger , 42 (1), 1 - 24.
- Schulte, C. (1937). Was der Seelsorger von nervösen Seelenleiden wissen muss. Paderborn: Ferdinand Schöningh.
- Schulz, M. (1934). Der Begriff der Seelsorge bei Claus Harms und Löhe. Gütersloh: C. Bertelsmann.
- Schurr, V. (1964). Seelsorge. Lexikon für Theologie und Kirche (Bd. 9, s. 580 - 584). içinde Freiburg: Herder.
- Schütz, W. (1977). Seelsorge. Ein Grundriss. Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus, Mohn.
- Schwark, H. (1986). Geschichte und Rechtsgrundlagen der Polizeiseelsorge in den Ländern der Bundesrepublik Deutschland und Berlin (West). Frankfurt: Lang.
- Schweitzer, F. (2000). Das Recht des Kindes auf Religion. Gütersloh: Gütersloher Verl. - Haus.
- Schwer. (1930). Pastoraltheologie. Die Religion in Geschichte und Gegenwart (4. Bd., s. 998 - 999). içinde Tübingen: Mohr.
- Schwermer, J. (1990). Seelsorge an den Lebenswenden. I. Baumgartner içinde, Handbuch der Pastoralpsychologie (s. 425 - 442). Regensburg: Friedrich Pustet.
- Seidmann, P. (1979). Religiöse und philosophische Wurzeln der Psychologie. H. H. Balmer, & G. Condrau içinde, Psychologie des 20. Jahrhunderts (Bd. 15, s. 353 - 365). Zürich: Kindler.
- Seitz, M. (1994). Wüstenmönche. C. Möller içinde, Geschichte der Seelsorge in Einzelportraits (Bd. 1, s. 81 - 111). Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Seyyar, A. (2007). Sosyal Hizmetlerde Manevi Bakım. Ankara: Şefkatli Eller.
- _____, (2008). Manevi Sosyal Hizmetler. İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Seyyar, A., & Özdemir, S. (2008). AB Sürecinde Türkiye'de Manevi Sosyal Hizmetlerin Önemi (Türkiye - Almanya - Örneği. A. (Ed.) Seyyar içinde, Manvei Sosyal Hizmetler (s. 53 - 81). İstanbul: Rağbet.
- Shields, P. & Rangarjan, N. (2013). A Playbook for Research Methods: Integrating Conceptual Frameworks and Project Management. Stillwater, OK: New Forums Press.
- Sisemore, T. (2006). Christian Counseling: An Area of Cultural Diversity. PsycCRITIQUES , 51 (52) (Article 17).
- Snodgrass, J. (2007). From Rodgers to Clinebell: Exploring the History of Pastoral Psychology. Pastoral Psychology (54), 513 - 525.
- Snoeck, A. (1961). Confession and Pastoral Psychology. (T. Zuydwijk, Çev.) Westminster: Newman.
- Solomon, R. (1996). Patorale Beratung im asiatischen Kontext. Interkulturelle Seelsorge und Beratung (I), 23 - 27.
- Sonneck, G. (1997). Krisenintervention und Suizidverhütung. . Wien: Facultas.
- Sons, R. (1995). Seelsorge zwischen Bibel und Psychotherapie: die Entwicklung der evangelischen Seelsorge in der Gegenwart. Stuttgart: Calwer Verlag.
- Sölle, D. (1990). Gott denken. Stuttgart: Kreuz Verl.
- Spalding, J. J. (1768). Die Bestimmung des Menschen. Leipzig: Wiedmann & Reich.
- Specht - Tomann, M., & Tropper, D. (2007). Zeit des Abschieds. Sterbe - und Trauerbegleitung. Düsseldorf: Patmos.
- SPG. Eylül 26, 2013 tarihinde Systemischer Ansatz: [http://systemische-gesellschaft.de/systemischer-ansatz/adresinden alındı](http://systemische-gesellschaft.de/systemischer-ansatz/adresinden%20alindi)
- Spiegel, Y. (1972). Erinnern, Wiederholen, Durcharbeiten: zur Sozialpsychologie des Gottesdienstes. Stuttgart: W. Kohlhammer.
- _____, (1995). Der Prozess des Trauerns. Gütersloh: Kaiser.

- Spranger, E. (1945). *Psychologie des Jugendalters*. Leipzig: Quelle - Meyer.
- Staedtler - Mach, B. (1994). Spiritualitaet in der Kinderkrankenseelsorge. *Wege zum Menschen* (46), 410 - 418.
- _____, (1996). Seelsorge mit Kindern / im Kinderkrankenhaus. M. Klessmann içinde, *Handbuch der Krankenhausseelsorge* (s. 143 - 151). Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- _____, (1998). *Seelsorge mit Kindern. Erfahrungen im Krankenhaus*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Stange, O. (1987). Seelsorge im Kinderkrankenhaus - eine Perspektive aus Holland. *Wege zum Menschen*, 39, 398 - 403.
- Stavropoulos, A. M. (1983). Beratende Seelsorge in der orthodoxen Kirche. *Wege zum Menschen* (35), 157 - 163.
- Steden, H. - P. (2004). *Psychologie: eine Einführung für sozial Berufe*. Freiburg: Lambertus.
- Steiger, J. A. (2000). Seelsorge - Kirchengeschichtlich. *Theologische Realenzyklopaedie* (31. Bd., s. 7 - 31). içinde Berlin, New York: Walter de Gruyter.
- Stein, A. (1972). Hat die Schweigepflicht des Seelsorgers Grenzen? *Wissenschaft und Praxis in Kirche und Gesellschaft*, 61, 375 - 388.
- _____, (1986). Seelsorgerliche Schweigepflicht u. kirchenamtliche Dienstpflicht. *Praktische Theologie* (75), 84 - 95.
- _____, (1988). Überlegungen zur seelsorgerlichen Schweigepflicht beim Arbeiten mit Gesprächsprotokollen, insbesondere in der Seelsorgeausbildung. *Wege zum Menschen* (40), 499 - 503.
- _____, (1992). *Evangelisches Kirchenrecht : ein Lernbuch*. Neuwied: Luchterhand.
- Steinmeyer, F. K. (1878). *Die specielle Seelsorge in ihrem Verhaeltniss zur generellen*. Berlin: Wiegandt und Grieben.
- Stenger, H. (1988a). *Eignung für die Berufe der Kirche*. Freiburg: Herder.
- _____, (1988b). Kompetenz und Identitaet. H. Stenger, *Eignung für die Berufe der Kirche* içinde (s. 31 - 133). Freiburg/Basel: Herder.
- Sticht, F. (2001). Was ist Seelsorge. *Zeitschrift für Lebensfragen* (7,8). Aralık 12, 2013 tarihinde Evangelische Freikirchliche Gemeinde: <http://www.efg-hohenstaufenstr.de/downloads/texte/seelsorge-was-ist-das.pdf> adresinden alındı
- Stiller, H. (1996). Seelsorge mit KrebspatientInnen. M. Klessmann içinde, *Handbuch der Krankenhausseelsorge* (s. 74 - 86). Göttingen : Vandenhoeck & Ruprecht.
- Stoll, H. (1979). Umgang mit speziellen Problemen / Partner - Probleme. H. H. J. Appelkamp, F. Hinz, B. Meister, & H. Meyer içinde, *Türen öffnen. Handbuch für Besuchsdienste* (s. 145 - 158). München: Kaiser.
- Stollberg, D. (1969). *Therapeutische Seelsorge*. München: Kaiser.
- _____, (1972). *Mein Auftrag deine Freiheit: Thesen zur Seelsorge*. München: Claudius.
- _____, (1975). *Seelsorge durch die Gruppe*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- _____, (1978a). *Wahrnehmen und Annehmen: Seelsorge in Theorie und Praxis*. Gütersloh: Mohn.
- _____, (1978b). *Wenn Gott menschlich waere...: auf dem Weg zu einer seelsorgerlichen Theologie*. Stuttgart: Kreuz Verlag.
- _____, (1978c). Zwischen Paragraphen und Krankenschein - Über den Stellenwert der Seelsorge in der Klinik. In D. Stollberg, *Wenn Gott menschlich waere...* (s. 56 -). Stuttgart: Kreuz.
- _____, (1979). Helfen heisst herrschen. Zum Problem seelsorgerlicher Hilfe in der Kirche. *Wort und Dienst* (15), 167 - 173.
- _____, (1981). *Clinical Pastoral Training*. In *Theologische Realenzyklopaedie* (Vol. Bd. 8, s. 123 - 125). Berlin: Walter de Gruyter.
- _____, (1990). *Gottesbilder in der Seelsorge*. P. Raab içinde, *Psychologie hilft glauben* (s. 60 - 73). Freiburg: Herder - Taschenbuchverlag.
- _____, (1993). Was ist Pastoralpsychologie 1992? *Wege zum Menschen* (45), 168 - 172.
- _____, (1996). Seelsorge. *Evangelisches Kirchenlexikon* (Bd. 4, s. 173 - 188). içinde Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- _____, (1998). Seelsorge im Wandel. D. Stollberg, & R. Riess içinde, *Identitaet im Wandel in Kirche und Gesellschaft*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- _____, (2011). *Psychotherapy and Pastoral Care. Religion Past & Present* (Vol. IX, s. 530). içinde Leiden: Brill.
- Stollberg, D., & Klessmann, M. (1975). 50 Jahre "etwas anderes". Zum 50jaehrigen Jubilaem der Klinischen Seelsorgeausbildung. *Lutherische Rundschau* (25), 355 - 361.
- Stone, H. (2002). Revising the Revised Model: Howard Clinebell and His Influence. *American Journal of Pastoral Counseling*, 6 (1), 63 - 70.
- Streib, H. (1996). Heilsames Erzaehlen. *Wege zum Menschen* (48), 339 - 359.

- _____, (2000). Seelsorge im Kontext fundamentalistisch - neureligiöser Gruppierungen. C. Schneider - Harpprecht içinde, Zukunftsperspektiven für Seelsorge und Beratung (Neukirchener, s. 139 - 163). Neukirchen - Vluyn.
- Stubbe, E. (2007). Konkretionen / Schweigen. K. Eulenberger, L. Friedrichs, & U. Wagner - Rau içinde, Gott ins Spiel bringen (s. 118 - 123). Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus.
- Sundermeier, T. (1996). Den Fremden verstehen. Eine praktische Hermeneutik. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Sülü, E. (2006). Yoğun Bakımda Yatan Çocuk Hastaların Annelerinin Manevi Bakım (Spiritüel Bakım) Gereksinimleri. İzmir: Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, yayımlanmamış yüksek lisans tezi.
- Switzer, D. K. (1974). The minister as crisis counselor. Nashville: Abingdon Press.
- Tacke, H. (1975). Glaubenshilfe als Lebenshilfe: Probleme und Chancen heutiger Seelsorge. Neukirchen - Vluyn: Neukirchener Verlag.
- _____, (1989). Mit den Müden zur rechten Zeit reden. Beiträge zu einer bibelorientierten Seelsorge. Neukirchen - Vluyn: Neukirchener.
- Tausch, R. (1968). Gesprächspsychotherapie. Göttingen: Verlag für Psychologie, Hogrefe.
- Thilo, H. - J. (1957). Der ungespaltene Mensch: Ein Stück Pastoralpsychologie. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- _____, (1975). Beratende Seelsorge. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- _____, (1985). Die therapeutische Funktion des Gottesdienstes. Kassel: J. Stauda.
- Thorbrietz, P. (2008). Leben bis zur letzten Sekunde. Anzeiger für die Seelsorge (1), 32 - 36.
- Thornton, E. E. (1970). Professional education for ministry. A history of clinical pastoral education. Nashville: Abingdon.
- Thurneysen, E. (1928). Rechtfertigung und Seelsorge. München: Kaiser.
- _____, (1950). Seelsorge und Psychoanalyse. Theologische Existenz heute (25), 3 - 24.
- _____, (1968). Seelsorge im Vollzug. Zürich: EVZ - Verlag.
- _____, (1970). Praktische Seelsorge. München: Siebenstern.
- _____, (1988). Die Lehre von der Seelsorge. Zürich: Theol. Verl.
- Tillich, P. (1958a). Seelsorge und Psychotherapie. P. Tillich içinde, Gesammelte Werke Bd. VIII 1970 (s. 316 - 324). Stuttgart: Evang. Verlagswerk.
- _____, (1958b). The Theology of Pastoral Care: The Spiritual and Theological Foundations of Pastoral Care. E. E. Bruder, & M. L. Barb içinde, Clinical Education for the Pastoral Ministry. Proceedings of the 5th National Conference on Clinical Pastoral Education (s. 1 - 6). Washington: Advisory Committee on Clinical Pastoral Education.
- Tobler, S. (2004). Arbeitslose beraten unter Perspektiven der Hoffnung. Lösungsorientierte Kurzberatung in beruflichen Übergangsprozessen. Stuttgart: Kohlhammer.
- Tournier, P. (1977). Psychoanalyse und Seelsorge. V. Laepple, & J. Scharfenberg içinde, Psychotherapie und Seelsorge (s. 215 - 225). Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.
- Trillhaas, W. (1948). Evangelische Predigtlehre. München: Kaiser.
- _____, (1958). Der Dienst der Kirche am Menschen. München: Kaiser.
- Ulonska, H. (2011). Pastoral for the Sexually Abused. Religion Past & Present (Vol. IX, s. 590 - 591). içinde Leiden: Brill.
- Vellgut, K. (2008). Önsöz. Anzeiger für die Seelsorge (1), 5.
- Vielhauer, P. (1978). Geschichte der urchristlichen Literatur. Berlin, New York: de Gruyter.
- Vilmar, A. F. (1872). Lehrbuch der Pastoraltheologie. Gütersloh: C. Bertelsmann.
- Vranckx, L. (1965). Soziologie der Seelsorge: Grundlagen u. Ausblicke f. e. soziologisch orientierte Seelsorge. Limburg: Lahn - Verlag.
- Wachinger, L. (1988). "Der Mensch ist ein Geschichtenerzähler" (S. Minouchin). Zur therapeutischen Funktion des Erzählens. R. Zerfass içinde, Erzählter Glaube - erzählende Kirche (s. 127 - 141). Freiburg: Herder.
- _____, (1990). Wie in Psychotherapie/Beratung Seelsorge geschieht. I. Baumgartner içinde, Handbuch der Pastoralpsychologie (s. 107 - 120). Regensburg: Pustet.
- Wagner - Rau, U. (1992). Zwischen Vaterwelt und Feminismus. Eine Studie zur pastoralen Identität von Frauen. Gütersloh: G. Mohn.

- _____, (2007). Räumlichkeiten / Theoretische Zugänge. K. Eulenberger, U. Wagner - Rau, & L. Friedrichs içinde, Gott ins Spiel bringen (s. 15 - 22). Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus.
- _____, (2013). Seelsorge im Kontext von Ehe und Partnerschaft. Ağustos 03, 2013 tarihinde Pastoralpsychologisches Institut im Norden: http://www.pastoralpsychologie-norden.de/fileadmin/_pastoralpsychologie/publikationen/Wagner-Rau_Seelsorge_im_Kontext_von_Ehe_und_Partnerschaft.pdf adresinden alındı
- Wahl, H. (1988). Pastoralpsychologie - eine Grunddimension Praktischer Theologie. MThZ, 39, 23 - 46.
- Warns, E. N., Fallner, H., & Brandhorst, H. - H. (1994). Bibliodrama als Prozess: Leitung und Beratung. Bielefeld: Luther - Verlag .
- Weber, T. (2006). Handbuch der Telefonseelsorge. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Wedler, H. (1997). Grundprinzipien der Krisenintervention. T. Giernalczyk içinde, Suizidgefahr : Verständnis und Hilfe (s. 47 - 53). Tübingen: dgvt. - Verlag.
- Weig, W. (2011). Seelische Gesundheit und Seelenheil. Stimmen der Zeit , 229 (4), 261 - 266.
- Weiler, R. (1980). Seelsorge. Katholisches Soziallexikon (s. 2503 - 2507). Innsbruck: Tyrolia.
- Weinberger, S. (1998). Klientenzentrierte Gesprächsführung. Weinheim: Juventa - Verl.
- Weinrich, H. (1973). Narrative Theologie. Conc(D) (9), 329 - 334.
- Weiss, H. (1998). Vielfalt und Anpassung. Beobachtungen zum religiösen Leben in Singapur. Interkulturelle Seelsorge und Beratung (3), 1 - 51.
- _____, (2005). Ethik und Praxis des Helfens in verschiedenen Religionen: Anregungen zum interreligiösen Gespräch in Seelsorge und Beratung. Neukirchen - Vluyn: Neukirchener.
- _____, (1999). Im Sterben nicht allein. Ein Handbuch für Angehörige und Gemeinden. Berlin: Wichern - Verl.
- Well, F. v. (2000). Psychologische Beratung im Internet. Bergisch Gladbach: Ferger.
- Wenz, G., & Kamran, T. (2012). Seelsorge und Islam in Deutschland. Herausforderungen, Entwicklungen und Chancen. Speyer: Speyer Verl. - Haus.
- Werdt, J. D. - v. (1995). Mediation: Die andere Scheidung. Stuttgart: Klett - Cotta.
- Weymann, V. (1989). Trost? Orientierungsversuch zur Seelsorge. Zürich: Theol. Verl.
- WHO. (1990). World Health Organisation. Temmuz 31, 2013 tarihinde Definition of palliative care: <http://www.who.int/cancer/palliative/definition/en/> adresinden alındı
- Wiedemann, W. (1996). Krankenhauseelsorge und verrückte Reaktionen : das Heilsame an psychotischer Konfliktbewältigung. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- _____, (2005). "Act of Faith" Der Beitrag Wilfried Ruprecht Bions für eine Analytische Seelsorge. Augustana - Hochschule Neuendettelsau: Doktora Tezi.
- _____, (2007). Kongregationen / Am Bett. K. Eulenberger, U. Wagner - Rau, & L. Friedrichs içinde, Gott ins Spiel bringen (s. 31 - 37). Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus.
- _____, (2011). Keine Angst vor der Seelsorge. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Wieners, J. (1995). Handbuch der Telefonseelsorge. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Wiesen, W. (1937). Seelsorgehilfe. Lexikon für Theologie und Kirche (s. 420 - 421). içinde Freiburg: Herder.
- Wilms, I. (2007). Verhalten bei Sterbenden. G. Knohl içinde, Seelsorge - Ausbildung von Ehrenamtlichen (s. 82). Friedberg: Zentrum Seelsorge und Beratung der evangelischen Kirche in Hessen und Nassau.
- Wilms, I., & Meier - Wilms, J. (2007). Kind: Verlust, Tod, Abschied, Trauer. G. Knohl içinde, Seelsorge - Ausbildung von Ehrenamtlichen (s. 78 - 82). Friedberg: Zentrum Seelsorge und Beratung der evangelischen Kirche in Hessen und Nassau.
- Windisch, H. (1989). Sprechen heisst lieben. Eine praktisch - theologische Theorie des seelsorgerlichen Gesprächs. Würzburg: Echter.
- Winkler, E. (2011). Pastoral Care for the Grieving. Religion Past & Present (Vol. IX, s. 590). içinde Leiden: Brill.
- Winkler, K. (1969). Psychotherapie und Seelsorge. Eine These. Wege zum Menschen (21), 449 - 457.
- _____, (1983). Seelsorge. In Taschenlexikon Religion und Theologie (Vol. Bd. 5, pp. 28 - 33). Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- _____, (2000). Seelsorge. Berlin, New York: Vandenhoeck & Ruprecht.
- _____, (2003). Grundmuster der Seele. Pastoralpsychologische Perspektiven. (E. Hölscher, & M. Klessmann, Eds.) Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Winkler, K., Lindemann, F. - W., & Klessmann, M. (1993). Pastoralpsychologie. R. B. vd. içinde, Kirchliche Handlungsfelder (s. 60 - 75). Stuttgart: W. Kohlhammer.
- Wintzer, F. (1988). Seelsorge: Texte zum gewandelten Verständnis und zur Praxis der Seelsorge in der Neuzeit. München: Kaiser.
- Wise, C. A. (1951). Pastoral counseling, its theory and practice. New York: Harper.
- Wittrahm, A. (2001). Seelsorge, Pastoralpsychologie und Postmoderne. Stuttgart: Kohlhammer.

- Woinar, J., & Bruder, J. (1994). Psychosomatische Störungen bei Demenzkranken. G. Heuft, & A. Kruse içinde, *Interdisziplinäre Gerontopsychosomatik* (s. 205 - 213). München: MMV Medizin - Verl.
- Wolff, G., & Ehrich, J. (1987). Emotionale Beziehungen als Brücke zwischen chronisch und lebensbedrohlich kranken Kindern und ihren Behandlern. *Wege zum Menschen* (39), 411 - 421.
- Wollbord, A. (2008). Professionalisierung und Amateuierung. *Anzeiger für die Seelsorge* (1), 17 - 20.
- Wölber, H. - O. (1963). *Das Gewissen der Kirche. Abriss einer Theologie der Sorge um den Menschen*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Wulf, H. (1970). *Wege zur Seelsorge*. Neukirchen: Vluyn.
- Wurmser, L., Dallmeyer, U., & Haynal, A. (1990). *Die Maske der Scham: die Psychoanalyse von Schamaffekten und Schamkonflikten*. Berlin: Springer.
- Yalom, I. (2000). *Die Reise mit Paula*. München: btb - Verlag.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2000). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Zerfass, R. (1983). Der Seelsorger - ein verwunderter Arzt. *Lebendige Seelsorge*, 2 (3), 77 - 82.
- _____, (1985). *Menschliche Seelsorge. Für eine Spiritualität von Priestern und Laien im Gemeindedienst*. Freiburg: Herder.
- _____, (1988). *Seelsorge - Begriffsvielfalt. Praktisches Lexikon der Spiritualität* (s. 1117 - 1120). içinde Freiburg: Herder.
- Zeuschwitz, C. A. (1878). *System der praktischen Theologie. Paragraphen für academische Vorlesungen*. Leipzig.
- Ziemann, B. (2006). The Gospel of Psychology: Therapeutic Concepts and the Scientification of Pastoral Care in the West German Catholic Church. *Central European History* (39), 79 - 106.
- Ziemer, J. (2000). *Seelsorgelehre*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- _____, (2007). *Psychologische Grundlagen der Seelsorge*. W. Engemann, *Handbuch der Seelsorge* içinde (s. 34 - 62). Leipzig: Evan. - Verl. - Anst.
- _____, (2011a). *Pastoral Care. Religion Past & Present* (Vol. IX., s. 583 - 585). içinde Leiden: Brill.
- _____, (2011b). *Pastoral Psychology. Religion Past & Present* (Vol. IX, s. 599 - 601). içinde Leiden: Brill.
- Zijlstra, W. (1971). *Seelsorge - Training*. München : Kaiser.
- _____, (1993). *Handbuch zur Seelsorgeausbildung*. Gütersloh: Kaiser.
- Zippert, T. (1999). Organisationsmodelle von Notfallseelsorge. E. - K. A. *Verkehrssicherheit* içinde, "Notfallseelsorge" : eine Handreichung: Grundlegendes, Modelle, Fortbildung (s. 13 - 16). Kassel: Akad. Bruderhilfe.
- Zulehner, P. (1990). *Pastoraltheologie 3. Übergänge*. Düsseldorf: Patmos Verlag.
- Zwingli, U. (1524). *Der Hirt*. Zürich: Froschouer.